PETRI
BLESENSIS
BATHONIENSIS
IN ANGLIA ARCHIDIACONI.
OPERA OMNIA
AD FIDEM MANVSCRIPTORVM
Codicum emendata, Notis & varijs Monumentis
illustrata

EDITIO NOVA
IN QVA NONNVLLA EIVSDEM AVCTORIS
Opuscula hactenus inedita, nunc primùm prodeunt.

PRÆFIXA EST HVIC OPERI VITA AVCTORIS. EX EIVS EPISTOLIS,
& ex pluribus maximè Anglicis Scriptoribus concinnata.

PARISIIS,
Sumptibus SIMEONIS PIGET, viâ Iacobæâ
sub signo Prudentiæ.

M. DC. LXVII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D.

D. LVDOVICO BASSVMPETRÆO

SANTONVM EPISCOPO.

PETRVS DE GVSSANVILLA Presbyter Carnotensis S.

QVod jamdiu ardentibus votis exoptabam (Præsul Illustrissime) vt publicum aliquod meæ erga te gratitudinis & obseruantiæ monumentum exstaret; id summo ac singulari Dei beneficio tandem aliquando sum consecutus. Fecit clarissimus Petrus Blesensis, vt huiusce rei feliciter exsequendæ opportuna oriretur occasio. Eius enim opera tertiùm edituro quærendus mihi fuit Patronus, cuius sub præclaro nomine eamdem, quam à quadrin-

gentis & ampliùs annis ſibi apud eruditos homines fecerunt, auctoritatem famamque retinerent. Ecquem verò Petri operum Patronum quærere vel potui, vel debui alium à te, (Vir Præſtantiſsime) cui tot ac tantis nominibus deuinctus ſum, Vt licèt quidquid in me eſt (quod ſentio quàm ſit exiguum) in res tuas atque commoda conferrem, vel minimam tuorum in me beneficiorum partem non videar aſſecuturus. Enimverò ſingularem humanitatem ac beniuolentiam, quam mihi olim apud te commoranti exhibuiſti, & nunc quoque quantumvis indigno exhibes, attentâ animi cogitatione dum perpendo, ſolam mihi vocem, ſolumque calamum ſupereſſe agnoſco, quibus naturam tuam beneficam, animumque ad demerendos homines propenſiſsimum prædicem.

Patere igitur publicam fieri gratitudinem meam, dum ſub glorioſis auſpiciis tuis, me

curante, publici iuris fiunt Petri Blesensis opera, quæ tali ac tanto patrocinio, quale & quantum est tuum, in hac tertia editione opus habebant. Cùm enim qui ea primò edidit Iacobus Merlinus, Michaëlis Lingonensis Episcopi; & qui secundò, Ioannes Busæus Vwolfgangi Archiepiscopi Moguntiacensis S. R. I. Electoris & Cancellarij patrocinium ambiuerint: ad eadem tertiùm publicanda non aduocandus fuit Patronus, qui generis nobilitate, rebus præclarè gestis, virtutibus ac dignitate Michaële atque Vwolfgango foret inferior: vt suo splendori suæque integritati omnino restituta in hominum eruditorum manus deuenirent; qui ea non nisi mutila & imperfecta suis in Bibliothecis asseruabant. Præterquàm enim quòd ea, quæ iam semel & iterum prodierant in lucem, multis in locis accuratiùs emendaui, melioremque in ordinem digessi,

alia quoque multa adiunxi, cùm ex ipsius Petri Blesensis operibus nondum publicatis, tum ex aliis aliorum Auctorum scriptionibus, quæ ad plenam atque perfectam horumce operum elucidationem aliquo pacto pertinebant.

Sed alia quoque ratio est, cur in Petri operum nuncupatione auctoritatis tuæ auxilium implorem. Nimirum effulgere in te animaduerto virtutes, quas Bathoniensis noster Archidiaconus Episcopis necessarias esse, in Epistolis ac præsertim in libro de Institutione Episcopi profitetur: sicque nemo est, qui cùm in capite libri Petri opera tibi inscripta esse intellexerit, expressam ad viuum eorum, quæ Petrus Blesensis docuit, imaginem statim ab ipso limine non videat. Non enim indignis generoso homine assentationibus, non aßiduis salutationibus, non importunis precibus, non vana meritorum

aut doctrinæ ostentatione, sed vnis virtutibus, tanquam gradibus ad Pontificios apices adscendisti. Episcopatum igitur non ambitum, non petitum, ac ne optatum quidem adeptus, fidem Deo primùm, deinde & Regi sinceram semper sanctamque præstitisti. In Episcopij reparationem, in maioris Ecclesiæ tuæ jamdudum à Caluinianis dirutæ restitutionem, in egentium alimoniam, curam & operam ac pecuniam impendis. Præcipuè memor Domini nostri pacem se suam dare Apostolis ac Discipulis suis, pacem se eis relinquere paulò ante mortem affirmantis, dissidentibus ad concordiam reuocandis incumbis. Nec Clerici modò, sed etiam sæculares, etiam potentes tuæ Diœceseos viri, hæretici quoque ipsi probitati tuæ confisi, mansuetudine ac humanitate inuitati, ad te decurrunt: Te litium suarum iudicem atque arbitrum faciunt: De controuersiis suis apud te disce-

ptant : & decretis tuis libentiùs quàm Senatusconsultis acquiescunt. Hæc sunt verè Episcopalia officia, quibus tu sæpissimè Hæreticos ad fidem Catholicam conuertisti.

Possem, vellem etiam de te alia multa heic referre, & quidem maxima, quæ ipse vidi, & quorum testis fui, nisi pro ea, qua in me vales auctoritate, perpetuum mihi silentium imposuisses. Satis erit modò, si serena atque explicata fronte Petri Blesensis operum nuncupationem excipias, ipsamque vt immortale mei erga te cultus argumentum & obseruantiæ testimonium intuearis. Quod de humanitate tua illa mihi facilè polliceor. Vale Antistes Illustrissime. Data Luteciæ 4. Kal. Aprilis, anno Domini M. DC. LXVII.

VITA
PETRI BLESENSIS.

EX IPSIVS POTISSIMVM EPISTOLIS & Scriptoribus coætaneis concinnata.

PETRVS noster, cuius nomen toto iamdudum orbe clarissimum est, natione Gallus, patriâ Blesensis fuit. Quamuis enim Epist. 20. & 46. Anglum se ipse prædicet, Gallum tamen & Blesis vrbe Galliæ nobilissima ortum esse, vel ex ipsis Epistolarum eius ac Tractatuum inscriptionibus manifestum est, in quibus vbique se Petrum Blesensem dicit: neque alia omnino de causa Anglum vocari, quàm quòd annos viginti sex in Anglia transegerit. Hinc Epist. 93. Gallum se disertis verbis profitetur. *Sumus, frater, in dulci Francia, &c. Mihi sufficit si illic viuam & moriar, vbi natus sum & nutritus.* Hinc fratrem suum Guillelmum *Blesensem* nominat in Epist. 90. & 93. Hinc Petrum quendam è conterraneis suis vocat *Blesensem.* Epist. 76. & 77. Hinc denique Anglicani exilij (se enim dicit exulem) pertæsus, Epist. 160. Odoni de Soliaco Parisiensi Episcopo scribens ex Anglia, ardentissimo patriæ desiderio teneri se ita confitetur: *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est tanto tempore, & non est qui compatiatur exuli, non est qui commoueatur super contritione Ioseph. Nunquid semper ero vagus & profugus super terram? Nemo finem imponet peregrinationi meæ, vt saltem semel ante supremi spiritus exhalationem in aëre natiuo mihi liceat respirare.*

Patria Petri Blesensis.

Parentes habuit de optimatibus minoris Britanniæ virtute conspicuos, satis diuites, quibus etiam ad pauperum vsus facultates abundanter sufficerent. Quòd fratres habuerit alios à Guillelmo Blesensi, quem Abbatem in Sicilia fuisse ait, quique eius hortatu dimissâ Abbatiâ vltimi Ordinis Monachis accenseri voluit, non possum asseuerare. Illud scio ex Epist. 36. sororem habuisse Sanctimonialem, Christianam nomine, & ex Epist. 131. & 132. nepotem vnum aut forsitan duos, sed an ex fratre aut ex sorore non declarat.

Parentes, & consanguinei. Epist. 41. Epist. 93.

Adolescens ingenuis artibus & politioribus litteris Luteciæ, ad quam tanquam ad celeberimum scientiarum emporium vndique concurrebatur, strenuam nauauit operam: Poëticæ autem imprimis & Oratoriæ maximè incubuit. Poëticæ quidem, vt Epist. 76. sic innuit: *Ego siquidem nugis & cantibus venereis quandoque operam dedi: sed per gratiam illius, qui me segregauit ab vtero matris meæ, reieci hæc omnia à primo limine iuuentutis.* Oratoriæ verò, quemadmodùm apertè probant hæc verba Epist. 26. *Lex sæcularis gloriosâ supellectili verborum, leporeque & orationis vrbanitate lasciuiens, me vehementer allexerat, & inebriauerat mentem meam.* Atque idcircò in Epist. 8. scribit se, cùm Bononiæ apud Italos ageret, condiscipulorum suorum precibus frequentes oratiunculas habuisse ad studiosos iurisprudentiæ auditores. Quod eum etiam indicat ius vtrumque Pontificium videlicet atque Cæsareum non ignorasse.

Progressus in litteris humanioribus.

In Medicina quantum profecerit, demonstrat epistola 43. Quan-

Medicinæ & Matheseos peritus fuit.

tum in Mathematicis, præfatâ Epist. 8. manifestè etiam declarat.

Theologiæ studium amplectitur. *Epist. 26.*

Verùm relictâ Bononiâ, Luteciam Parisiorum reuersus, omnibus hisce disciplinis nuntium remisit, vt vnius Theologiæ studio totum se traderet. Et quemadmodùm erat præstanti ingenio, tantum breui tempore in hac diuina Scientia progressum fecit, vt eam deuorasse potius quàm didicisse creditus sit: atque inter præstantissimos æui sui Theologos, maximè ob reconditam Scripturæ sacræ scientiam, quam ipsius scripta demonstrant, meritò annumerandus.

Eius Ingenij præstantia.

Et sanè certissimum ipsius ingenij præstantiæ argumentum vel illud vnicum esse potest, quòd in Epist. 92. ait se dum vnam scriberet Epistolam, tres alias maximè diuersas inter se se totidem viris dictasse: *Ad veritatem*, inquit, *non ad iactantiam dico: vidit quandoque Dominus Cantuariensis, & vos ipsi cum eo, multique alij, me de diuersis materiis tribus dictare scriptoribus, & vniuscuiusque calamo festinanti satisfacere, meque quòd de solo Julio Cæsare scribitur, quartam Epistolam dictare & scribere. Quòd si alicui res ista in dubium venit, facti quæso experientia faciat dicti fidem.*

Charitas & Zelus erga Deum.

Eximiam Blesensis nostri erga Deum charitatem quid opus est hîc attingere? Hanc plurimæ ipsius Epistolæ ad Monachos, sanctimoniales, aliosque virtutis laude præcellentes viros scriptæ contestantur; in quibus suauissimus quidam Christianæ pietatis odor ita legentium animos afficit, vt nescio quibus igniculis se totos penetrari atque inflammari sentiant. Neque verò ipsi soli pietas illa vtilis erat atque proficua, sed & in alios, occasione data, sese diffundebat: maximè cùm de Ecclesiastica disciplina sanctorumque Canonum obseruatione agebatur. Tunc enim neque laboribus parcebat, neque vigiliis. Tunc sui ipsius commodi suarumque rerum oblitus Dei causam, vel aduersùs Principes viros & sacrorum Antistites acriter defendebat. Sic enim Richardum Cantuariensem Archiepiscopum, cuius familiaris erat atque domesticus, seuerè corripuit: necnon & palatinos quosdam Episcopos, qui neglectis gregibus fidei suæ commissis, in Siculi Regis aulâ diutiùs demorabantur, vt obseruat Rocchus Pyrrhus Abbas Siculus in notitia Siciliæ, his verbis: *Petrus Blesensis scripsit commentarium de institutione Episcopi aduersùs Siculos Antistites, qui ad obsequium Regis, neglecto suo grege, versarentur in palatio. Nam ij, si vera narrat Richardus Cantuariensis Archiepiscopus in litteris ad Alexandrum III. per Petrum Blesensem scriptis, per septennium vel etiam per decennium à curia non recedebant.*

Epist. 5.

Summorum Pontificum fuit cultor eximius. *Epist. 48.*

Quàm addictus Romanæ sedi fuerit Petrus noster satis superque indicauit, cùm ab Alexandri III. partibus inuicto animo stetit aduersus Octauianum Antipapam, à cuius satellitibus Romam pergens comprehensus est & spoliatus, vt ait ipse, post emensum scilicet Luteciæ studiorum suorum curriculum, cùm fortè Bononiam iret, & antequàm in Siciliam proficisceretur, scilicet anno Domini 1163. si quidem obiit Octauianus anno 1164. Tum etiam cùm denarium S. Petri, vt appellabant, eleemosynam scilicet à Regibus Angliæ pro Anglorum schola in vrbe Roma ab antiquo institutam solui curauit: idque Henrico II. admodum repugnanti demum persuasit, ne pius Princeps pauperes eleemosynâ ipsis à maioribus suis legatâ fraudasse videretur. Ea de re audiendus Petrus ipse in Inuectiua contra deprauatorem operum suorum his verbis: *Bonæ memoriæ Rex Henricus pro denario S. Petri quandoque aduersùs duos Priores Ordinis tui inexorabiliter & irreconciliabiliter excanduerat. Nemo præsumebat se opponere ex aduerso: Ego steti in confractione pro eis, & in tempore iracundiæ factus sum reconciliatio.*

Vnum porrò præceptorem ac magistrum agnoscit Ioannem Sarisberiensem, posteà Carnotensem Episcopum, virum omni scientiarum genere excultissimum: cuius laudes cedro dignas & obelisco Polycraticus, quem de nugis curialium edidit, ad sempiternam hominum memoriam transmittit.

Eius præceptor Ioannes Sarisb.

Hoc igitur Doctore tam illustri vsus Blesensis noster, ad sublimem scientiarum apicem conscendit. Quo factum est, vt plerisque principibus viris acceptissimus fuerit, atque ab iisdem summis affectus honoribus. Atenim à Rotrodo è Comitum Perticensium familia Rotomagensi Archiepiscopo & Siculorum Reginæ auunculo circa an. Domini 1167. in Siciliam missus, Guillelmo II. Regi Siculo præceptor datus est, ipsiusque litteris ac diplomatibus obsignandis præpositus, & maxima valuit apud Siculos auctoritate, veluti testatur in Ep. 131. ad nepotem suum Monasterioli Priorem his verbis: *Tu frequenter ex ore ipsius Papæ qui nunc sedet, ac plerisque Cardinalibus ejus, qui in diebus meis legatione functi sunt, fratris etiam mei, & Abbatis S. Dionysij, aliorumque magnatum qui in terra sunt, relatione cognoscere potuisti, quòd cùm in Sicilia essem Sigillarius & Doctor Regis Guillelmi II. tunc pueri, atque post Reginam & Panormitanum electum dispositio regni satis ad meum penderet arbitrium*, &c.

Siciliæ Regis fit præceptor & Sigillarius.

Reuersum in Franciam paulò pòst Henricus II. ad se euocauit in Angliam, atque ad Regem Francorum magnis de rebus misit. In aula Henrici tamdiù versatus est Petrus, donec quietioris vitæ cupiditate succensus, ad Richardum Cantuariensem Archiepiscopum concessit, cuius Cancellarium se in Epist. 38. & 130. limine appellat. Huius etiam Archiepiscopi nomine legatus ad Henricum II. missus est, de grauissimis Ecclesiæ rebus cum eo acturus. Denique mortuo Henrico II. in aula Eleonoræ Anglorum Reginæ commoratus, multas pro ea Epistolas dedit ad diuersos.

In Angliam ab Henrico II. vocatur.

Epist. 77. & 95.

Præter illam verò quam auctore Richardo Cantuariensium Archiepiscopo ad Henricum II. suscepit legationem, duabus aliis maximè insignibus functus est. Altera anno 1176. ad Alexandrum III. Rom. Pont. vt coràm eo Richardi eiusdem causam ageret aduersùs Rogerum S. Augustini Cantuariensis Abbatem designatum, qui ab Archiepiscopo Cantuariensi in Monasterij sui Ecclesia consecrandum se contendebat, contra quàm fieri debere in matre Ecclesia Cantuariensi affirmabat Richardus. Verum Rogero Abbati res ex voto cessit, vti narrat Vuillelmus Thorn in Chronicis Angliæ ad ann. Christi 1176. Altera verò anno 1187. ex occasione litis quam Balduinus itidem Cantuariensis Archiepiscopus Cathedralis Ecclesiæ suæ Monachis intentauerat: volebat nimirum Balduinus Collegiatam Canonicorum sæcularium Ecclesiam excitare in Monachorum, qui huius Ecclesiæ Canonici erant, detrimentum. Re ad Vrbanum III. per Petrum nostrum delata Cantuar. Archiep. causâ cecidit, vt videre est apud Geruasium Dorobernensem in Henrico II. ad ann. 1178.

Eius legationes.

Neque immeritò sanè Blesensi nostro grauissima negotia commissa sunt, magnique honorum ac dignitatum tituli ab amplissimis viris delati. Eâ enim erat vitæ integritate morumque sanctimonia, vt ad vnius Dei gloriam & Ecclesiæ Catholicæ commodum se suaque omnia referre videretur. Nam quid agit aliud, cùm in Epist. 130. Guillelmum Siciliæ Regem Ecclesiæ iura inuadentem, & Episcopos pro nutu & arbitrio suo deligentem seuerè corripit? Quid aliud cùm in ep. 123. expectet vt vel opportuna exilij vel martyrij occasio se offerat? Quid aliud summâ illâ quam exhibuit in morbis & ærumnis patientiâ, de qua loquitur in Ep. 31. Quid aliud cùm Henrici II. Anglorum Regis aulæ valedixit, vt securiùs saluti suæ consuleret? *Ductus equidem* (inquit ille initio Epist. 147.) *quodam spiritu ambitionis, me totum ciuilibus vndis immerseram, & eorum quæ*

Vitæ integritas.

retro sunt oblitus, me ad anteriora, sed non more Apostoli porrigebam. Verumtamen castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Quem lecto doloris affigens, in corpus paruum, abiectum & miserum spiritum suæ indignationis effudit. Anxiabar ad mortem; iamque animæ & corporis diuortium certissimè imminebat: sed intelligens Pater misericordiarum quia datura esset mihi vexatio intellectum, iratus misericordiæ recordatus est, simulque spiritum iræ suæ cohibuit, & à me ambitionis spiritum exsufflauit. Sic pallium cum Ioseph, cum Matthæo telonium, sindonem cum Ioanne, cupiditatis hydriam cum Samaritana relinquere & abiicere decreui. Adiuuit me Dominus & ambitionis ardorem, quem priùs in me torrentes auri & argenti temperare non poterant, ros diuinæ miserationis exstinxit. Denique quid aliud indicat Christiana illa humilitas, quâ motus ad sacrum presbyteratus ordinem nisi ætate admodum prouecta promoueri se non est passus? Neapolitanum Archiepiscopatum, Episcopatum, quoque his in partibus alium semel atque iterum sibi oblatum recusauit, & *honorem*, vt ipse ait Epist. 131. *ex onere metiens, motus ambitiosos ad sobrios mediocritatis terminos limitauit.*

Epist. 127. & 139.

Paupertatem maximè coluit.

Quamquam autem ex nonnullis ipsius Epistolarum locis diuitias ambiisse suisque commodis plus æquo seruiisse videatur: nihilominùs tamen quanto studio paupertatem coluerit ex eius epist. 58. satis intelligitur. Et re vera quomodonam diuitias ambiisse suisque, commodis studuisse putandus est, qui Decanatu quodam cessit in Cisterciensium Monachorum gratiam, propterea quòd corruptos Canonicorum suorum mores non posset in melius emendare? Qui in epist. 5. Richardum Archiepiscopum Cantuariensem, cuius erat Cancellarius, acrioribus verbis insectatur, quòd commissum sibi gregem, eâ quâ par erat sollicitudine non regeret. Qui vnicâ Carnotensis Ecclesiæ præbendâ contentus, in Principis Guillelmi Senonum Archiepiscopi domicilium recipi exoptabat. Qui denique senio confectus, ad eam egestatem venit, vt quantumuis pluribus ab Henrico II. beneficiis affectus, quantumuis duorum olim Cantuariensium Archiepiscoporum Cancellarius, Bathoniensi Archidiaconatu inuidorum quorundam ac maliuolorum hominum factione pulsus est, & postmodùm Lundinensi Archidiaconatu donatus, cui reuera honoris plurimum, emolumenti parum annexum erat, ad Innocentium III. Rom. Pont. scripsit, vt aliquem sibi reditum prouideret, quo Archidiaconi Lundinensis munus dignè posset sustinere.

Epist. 152.

Epist. 151.

Archidiaconatu Bathoniensi spoliatur.

Tandem eius virtus (quod plerumque summis & optimis viris accidit) inuidiæ telis patuit, adeò vt in inuectiua contra obtrectatorem necesse habuerit famam suam aduersus cuiusdam hominis maliuoli calumnias tutari, & epist. 149. Archidiaconi dignitatem imposturis quibusdam sibi iam seni ereptam fuisse conqueratur. Verùm ad cumulum malorum omnium accessit, quòd omni calamitatum ærumnarumque genere conflictatus, in alieno solo, quod exilium in epist. 160. appellat, extremum vitæ diem clauserit, non in patria sua, quod maximè in votis habebat: Cùm enim in summa senectute ad Odonem Parisiensem Episcopum scriberet, eumque rogaret vt se ab exilio liberaret, Epistolam ita concludit: *Cui non licet in patria viuere, saltem liceat sepeliri.*

Eius obitus.

Obiit in Anglia, si Historicis fides, anno reparatæ salutis humanæ 1200. Nam licet de ipsius mortis anno nihil certi atque explorati habeamus, quo tamen obierit tempore ex epist. 151. ad Innocent. III. data circa annum 1199. quæ postrema omnium est, licet aliquatenus conjicere.

Præclarum de eo Harpfeldij testimonium.

Quanti non à popularibus suis modò, sed etiam ab Exteris, præsertim Anglis habitus sit, docet Nicolaus Harpfeldius Anglicus Auctor, qui in historiæ Anglicanæ capite 20. de eo sic loquitur: *Petri Blesensis amplæ dotes non patiuntur,*

vt

*vt nuda & ſimplici eum nomenclatura dimittam. Fuit enim vir omni genere doctrinæ pro illis temporibus excultiſſimus, nou Anglus ille quidem, ſed homo Gallus, qnem propter eruditionem & prudentiam plurimi fecit Henricus II. Eius opera vſus eſt ſæpe in legationibus apud exteros obeundis. Et Balduini ille cauſam Romæ à Rege & Balduino miſſus contra Monachos ſtrenuè tutatus eſt. Qua in re amarius eum Geruaſius exagitat quaſi Architectum & Principem omnium illarum turbarum. Videtur fuiſſe vir ingenui & liberalioris animi in vitiis non ſolùm amicorum & mediocrium, ſed & Principum virorum reprehendis. Nec ſibi temperat quominus amicum quemdam, qui Carthuſianorum, cui ſe dederat, diſciplinam reliquerat: Richardum Sareſburienſem Archidiaconum, & Roffenſem Apiſcopum venationum & aucupij plus iuſto ſtudioſos: ſed & * Richardum Bathonienſem & Cantuarienſem Epiſcopos officij ſui admoneat, atque apud ipſum Regem queritur de iniuriis quibus populum Vicecomites, & ij, quibus Regiarum ſiluarum cuſtodia credita erat, afficerent. Regem de nece D. Thomæ accuratè purgat, oſtenditque quantum præſidij in omnibus ſuis anguſtiis in demortui precibus & patrocinio poneret. Videtur fuiſſe ab Epiſtolis Richardo Cantuarienſi, & inter præcipuos amicos Ioannem Carnotenſem coluiſſe, ad quem variæ Epiſtolæ viſuntur. Quarum lectionem tanti fecit Henricus Rex, vt admonuerit omnes eum ſuas Epiſtolas colligere, quas magno legendi deſiderio teneri ſe dicebat. Fuit Bathonienſis Archidiaconus, & deinde Londinenſis, poſtremo Cantuarienſis. Sacerdotio ornatum tradunt. Et quantum ego hactenus legi, reperio quod ſe Diaconum appellet, non Sacerdotem. Inter alia multa quæ lucubrauit, ſcripſit vitam Vuilfridi Archiepiſcopi, & Confeſſoris Guthlaci: & peruenit vſque tempora Richardi Regis.*

* al. Richardos.

Finis Vitæ Petri Bleſenſis.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Tres Petri Blesensis editiones.

DE Petro Blesensi satis superque in satis Vita diximus, nunc de operibus ipsius paucis te monitum volo, beneuole Lector. Ante annos 150. id est, anno 1519. Petri Blesensis opera in vnum corpus à se redacta publici iuris fecerat Iacobus Merlinus, Doctor Theologus Parisiensis, vir singularis doctrinæ & pietatis, qui & maioris Ecclesiæ Pœnitentiarius, & Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ in ciuitate Archipresbyter fuit, qui etiam Concilia generalia in vnum volumen collegit, & multa alia opera edidit. Hic primus cùm Petrum Blesensem, qui olim tantoperè in Ecclesia refulserat, in tenebris ferè delitescere ægrè ferret, eum summo labore edendum curauit: licet editionem hanc minùs correctam & in pluribus mancam ob exemplarium inopiam reliquerit. Hunc secutus octoginta post annos, scilicet anno 1600. Ioannes Busæus, vir æquè doctus ac pius, scriptisquè suis satis notus, eodem studio inflammatus, Petrum Blesensem in lucem iterum produxit. Quia tamen Merlini editionem non viderat, quædam quæ in ea edita fuerant prætermisit, nempè Sermones, Tractatum de perfidia Iudæorum, & maximam partem Tractatus de amicitia Christiana: quos tamen tractatus duos quinque post annis, inuentis nouis MMSS. codicibus, edidit in volumine, quod Paralipomena Petri Blesensis inscripsit. Ambobus vt potè de Republica Christiana litteraria bene meritis magnam habemus gratiam: Verùm cùm vtriusque editionis exemplaria iamdudum deessent, & à viris doctis summo studio efflagitarentur, ac nemo huic operi manum admoueret: ego studiosorum licèt minimus, libentissimè hunc laborem amicorum consilio suscepi, quem in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua sola laborare institui, redundaturum videbam. Quid in hac editione præstiterim, paucis accipe, amice Lector. Ex duobus prioribus editionibus vnam fecimus, ita vt quæ in vna deerant ex altera suppleremus. In nostra porrò editione exemplar Busæi vt potè sincerius secuti sumus, quod tamen in multis ope MSS. CODD. vndiquaque conquisitorum quamaccuratissimè fieri potuit emendauimus. Verùm Epistolarum argumenta, variantes Lectiones cum notis, elenchos, indices & marginales Notas, vt & breues indices duos prouerbiorum & vocum barbararum quales edidit, retiuimus. Sermones autem Petri Blesensis genuinos iam à Merlino editos restituimus: quos quidem emendatiores dare non licuit, cùm nulla eorum exemplaria MSS. quantacumque adhibitâ diligentiâ &

Quid Auctor huius editionis præstiterit.

inquisitione reperire potuerimus: Notas solùm marginales, & Scripturæ loca quæ deerant, apposuimus. His addidimus Sermonem eximium scilicet 75. in duos Psalmi 93. versiculos operâ R. P. D. Simonis Guillemoti Monasterij sancti Glisleni in Hannonia Subprioris, qui eum ex codice manuscripto Camberonensis Cœnobij non sine labore descriptum benignè ad nos transmisit. Plura etiam de nouo adiecimus; scilicet cùm multa adhuc Blesensis opera in Bibliothecis delitescere didicissemus, nulli labori, nullis etiam impensis pepercimus, vt ea recuperare possemus.

Tandem post diuturnam & anxiam propter bellorum calamitates expectationem duos insignes Tractatus accepimus ex Bibliotheca Oxoniensi, scilicet *De vtilitate tribulationis*, & *Quales sunt*. Hoc autem beneficium acceptum referimus clarissimi viri Henrici Iustelli Christophori filij singulari humanitati, ad quem hi duo Tractatus ab eruditissimo viro D. Vallis, Professore Sauilliano Geometriæ in Academia Oxoniensi, non sine magno labore emendati missi sunt.

Vtilitas operis.

De vtilitate operum Petri Blesensis nihil dicam: Iudicium enim meum proferre post tot ac tantos viros, qui à 500. propè annis eum laudibus extulerunt, magnæ temeritatis esset: cùm vix vllus Auctor celebris reperiatur, qui honorificam de eo mentionem non fecerit, quantum ad historiam, & ad mores, atque etiam ad sanam Ecclesiæ doctrinam pertinet. Vt non immeritò inter postremos Ecclesiæ Patres annumerandus nonnullis videatur.

Hæc sunt, quæ in vniuersum de operibus Petri Blesensis dicenda habuimus, Amice Lector. Nunc per partes singula examinanda sunt. Sed priùs operum omnium Catalogus texendus.

ELENCHI VEL CATALOGI

OPERVM PETRI BLESENSIS.

PRIMVS EX IPSOMET DESVMPTVS.

PETRVS Blesensis in Opusculo, quod Inuectiuam contra depravatorem operum suorum inscripsit, de quibusdam à se iam in lucem editis ita scribit: *Me non solere Magnates palpare in vitiis suis, aut laudare peccatorem in desideriis animæ suæ*, apparet

In Compendio meo super Iob.
In Epistolis meis.
In libro Exhortationum mearum.
In Dialogo meo ad Regem Henricum.
In Tractatu meo de Ierosolymitana peregrinatione.
In libro meo de Præstigiis fortunæ.
Et in opere meo nouello de assertione fidei.
In libro contra perfidiam Iudæorum.
In libro de Confessione & Pœnitentia.
In eo, qui Canon Episcopalis inscribitur.

Et in quamplurimis aliis ſcriptis meis, &c. Hactenus ille. Quæ autem ſint illa quamplurima ſcripta, nuſquam indicauit. Tantùm initio Compendij ſuper Iob duplex citatur Tractatus.

Tractatus de Transfiguratione Domini.

Tractatus de Conuerſione ſancti Pauli Apoſtoli.

Et in Epiſtola 14. quæ eſt ad Sacellanos Henrici II. Regis Anglorum, citatur

Liber de rebus geſtis Henrici II. Regis Anglorum.

SECVNDVS EX IOAN. TRITHEMIO DE SCRIPTORIBVS ECCCELIASTICIS.

PETRVS *Bleſenſis Archidiaconus Bathonienſis, Ioannis Carnotenſis Præſulis amicus familiaris, ad quem nonnullas dictauit Epiſtolas, vir in diuinis Scripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſæcularibus litteris egregiè doctus, ingenio acutus & vehemens, qui vitia Principum & Prælatorum non palpare, ſed arguere nouerat, propter eruditionem & vitæ honeſtatem apud Reges, Principes, & Epiſcopos in pretio habitus, multa ſcripſit opuſcula, è quibus iſta feruntur.*

De amicitia Chriſtiana.	lib. I.	Quoniam diminutæ ſunt.
De pœnitentia ſalutari.	lib. I.	Rogaſti me, vt tibi.
De accelerando paſſagio.	lib. I.	Quis dabit capiti meo.
De qualitate pœnitentiæ.	lib. I.	Nimia tui rigoris.
De ſtudio ſapientiæ.	lib. I.	Diuiſus es, & cor tuum.
Contra deprauatorem.	lib. I.	Exhortatiunculam tuam.
Exhortatio ad Abbatem.	lib. I.	Electi eſtis à veſtris.
De officio Epiſcopi.	lib. I.	Petis inſtantius.
De periculo Prælatorum.	lib. I.	Quoties recolo verba.
De vita Clericorum Curialium.	lib. I.	Gratias ago gratiæ.
Epiſtolarum num. 194.	lib. I.	Rogatus à vobis.
De præſtigiis fortunæ.	lib. I.	

Scripſit & alia plura. Claruit ſub Frederico I. *Imperatore. Anno Domini* 1160.

TERTIVS EX CENTVRIA XIII. SCRIPTORVM BRITANNIÆ, CAP. I. ET BIBLIOTHECA C. GESNERI POSTREMO AVCTA.

De amicitia Chriſtiana.	lib. I.
De pœnitentia ſalutari.	lib. I.
De accelerando paſſagio.	lib. I.
De qualitate pœnitentiæ.	lib. I.
Sermones de ieiunio.	lib. I.
De ſapientiæ ſtudio.	lib. I.
Contra deprauatorem.	lib. I.
Exhortationes ad Abbatem.	lib. I.

Gerardus Ioannes Voſſius lib. 3. de Hiſtoricis Latinis mentionem facit cuiuſdam Opuſculi Petri Bleſenſis his verbis: *Idem* (Petrus Bleſenſis) *rogatu Abbatis & Conuentus Croilandienſis, Ingulphæ hiſtoriæ appendicem adiecit, qua hiſtoriam illam ad ſua vſque tempora perduxit, vt annotauit Brianus Tuvinus lib. 1. de antiquitate Oxonienſis Academiæ: vbi & ex appendice ea illuſtrem* περιμλώ *adducit. Locus is iiſdem verbis legitur in appendice, quæ tum in Anglicana, tum in Germanica editione iungitur Ingulpho. Sed inſcriptio vtrobique eſt: Appendix incerti Auctoris ad Jngulphum. Quare quòd Auctoris eius nomen ſcimus, id Briano debemus, quem in manuſcriptis illud inueniſſe facilè mihi perſuadeo.*

Appendix ad Hiſtoriam Ingulphi.

QVARTVS ET VLTIMVS EX EDITIONE NOSTRA,

ſiue Catalogus eorum quæ hoc volumine continentur.

De quibus omnibus pauca dicenda sunt,

Epistolæ. Primo loco sunt Epistolæ, vtpote inter opera Blesensis luculentissimæ: de quarum præstantia satis erit, si dixerimus, eas à viris doctis, qui quatuor postremis sæculis floruerunt, esse laudatas, maximeque à Baronio, qui postremos suos Annales multis ex ipsius Epistolis desumptis testimoniis illustrauit, & multa obseruatione scituque dignissima ex ipsarum fontibus hausit. Quominùs mirum est, tot ipsarum manuscripta exemplaria vbique terrarum disseminata esse, vt in sola vrbe Lutecia viginti & ampliùs reperiantur. De earum numero, non constat, cùm inter codices MSS. alij plures, alij pauciores Epistolas complectantur. De centum & sexaginta conuenit inter omnes: ceteræ dubiæ sunt fidei; vtpotè quæ in plerisque MSS. non reperiantur, & à Blesensis stilo plurimùm discordent. Plures certè alias à Petro Blesensi scriptus vel ex ipsarum exemplarium lectione constat, in quibus multarum quæ non extant, ipsemet Blesensis mentionem facit. Ceterum Epistolarum ordo omnino præposterus est, quem facile erat Busæo in melius reformare, nec reformauit tamen. Verùm quia iamdudum à viris doctis, præsertim à Baronio & aliis Ecclesiasticæ historiæ Scriptoribus vbique receptus est, eum immutare religioni duximus. In notis tamen quantum coniicere licuit, quoto quæque anno Epistola scripta sit significauimus. Neque verò est omittendum, nos exemplo Busæi plures è numero Epistolarum detraxisse, & inter opuscula reiecisse, licèt in omnibus ferè MSS. inter epistolas habeantur: vt sunt Tractatus de Transfiguratione, & de Conuersione sancti Pauli; Instructio fidei ad Soldanum Iconij: Libri de Confessione, & de Pœnitentia. Instructio Episcopi, & alia, quæ veriùs sunt opuscula quàm epistolæ.

Sermones. Sequuntur Sermones, quos ex editione Merlini desumpsimus: Eosque genuinos & legitimos Blesensis sermones esse indubitata fide credendum est; tum quia iamdudum ab ipso Merlino, qui Autographum penes se habebat, editi sunt; tum etiam quia Balæus vir antiquitatis studiosus, in recensendis operibus Petri Blesensis Centur. 13. cap. 31. primum Sermonem eodem modo quo Merlinus retulerit.Ættereà Busæus ipse, qui iam ante quinquennium Sermones Petri Comestoris sub nomine Petri Blesensis ediderat in fine Præfationis ad Paralipomena Petri Blesensis sic ait: *Inuenti adhæc sunt nuper ab Ingolstadiensibus alij quidam Blesensis Sermones, discrepantes à meis. Sed eos ad proximas nundinas cum aliis nonnullis veterum auctorum opusculis, vel Moguntiæ, vel alibi excudendos curabit clarissimus Academiæ Ingolstadiensis professor Henricus*

Canisius. Hæc Busæus de Canisio, quem credibile est Sermones istos, nostris procul dubio similes, morte præuentum ineditos reliquisse. Denique Sermones isti stilum Petri nostri omnino redolent, vt cuiuis in ipsius lectione versato clariùs patebit. Mitto plurimas loquendi formulas in epistolis, quæ in ipsis sermonibus reperiuntur, ad quas breuitatis causâ Lectorem remittimus. Mitto etiam frequentes & penè continuas Scripturæ sacræ allegationes, quibus respersa sunt opera Petri Blesensis; Cùm hoc non ipsi soli, sed cuiuis eius sæculi scriptori conueniat: vt patet ex scriptis D. Bernardi, Petri Cantoris Lombardi, Mauritij, Petri Comestoris, & aliorum.

Quòd autem Sermones à Busæo sub nomine Petri Blesensis editi, sint Petri Comestoris, aut Manducatoris, luce clarius est. Sed venia danda Busæo, viro alioquin doctissimo, qui cùm sciret sermones quosdam à Petro Blesensi fuisse conscriptos, nullumque ipsi illorum suppeteret exemplar tandem vnicum nactus sibi Louanio missum, in quo titulus erat *Sermones M. Petri*, suspicatus est Sermones esse Petri Blesensis. Verùm non esse ipsius, sed Petri Manducatoris quamplurimi MSS. qui in variis Bibliothecis reperti sunt, clarissimè indicant. Quinque autem aut sex MSS. codices, quos vidimus & contulimus, proferemus. Primus est Mentelianus; scilicet Iacobi Mentelij Doctoris Medici Paris. qui antiquus codex Sermones istos legitimo auctori Petro Manducatori restituit, ac sic inscribitur: *Ordo Sermonum Magistri Petri Manducatoris per anni circulum.* In fine autem Codicis hæc habentur *Expliciunt: Sermones Magistri Petri Manducatoris.* Secundus codex est Maioris Monasterij, optimæ & antiquæ notæ, vtpote qui circa tempora ipsius Comestoris exscriptus sit: vt apparet ex his verbis, quæ ad calcem codicis habentur eâdem prorsus manu quâ reliquum opus: *Liber iste est S. Martini*, &c. *Factus est liber in tempore Guillelmi Armarij*, *anno octauo Heruei Abbatis.* Herueus autem iste (vt patet ex Elencho Abbatum Maioris Monasterij, qui habetur in notis ad Guibertum de Nouigento) ab anno Christi 1178. ad 1186. pastorale munus protraxit. Initium codicis tale est: *Incipiunt capitula Sermonum Magistri Petri Manducatoris*, *qui continentur in hoc volumine*, &c. Tertius est Corbeiensis Codex MS. non infimæ notæ, in quo nullus habetur titulus. Sunt autem iidem Sermones qui in Priori. Quartus est Carthusianus, ex Cœnobio Vallis Dei in Perticensi agro; qui quidem Codex à 500. ferè annis exaratus sic habet in fronte: *Ordo Sermonum Magistri Petri Manducatoris per anni circulum in Synodo*, &c. Tandem vidimus tres insignes Codices Sermonum istorum in Bibliotheca Monasterij Sancti Victoris Parif. cuius in Ecclesia sepultus est Petrus Comestor. In quibus & idem titulus habetur, scilicet: *Sermones Magistri Petri Manducatoris*: & præter illos quos Busæus edidit, reperiuntur plures alij eiusdem Petri Manducatoris Sermones, qui nondum in lucem venerunt.

De Transfiguratione.

Tractatum de Transfiguratione Domini, qui in quamplurimis MSS. erat inter Epistolas, methodum Busæi secuti inter Opuscula reposuimus, sicut & Tractatum de Conuersione sancti Pauli, & quosdam alios. Hunc autem de Transfiguratione emendauimus ope editi exemplaris Merlini & MS. Henrici Valesij.

De Conuersione S. Pauli. Tractatum item de Conuersione sancti Pauli contulimus cum edito Merlino & MSS. Maz. & Valeſ.

Compendium in Iob. Compendium in Iob continet vitam, ærumnas & exceſſum S. Prophetæ Iob, ſicuti à Petro Bleſenſi petierat Henricus II. Rex Angliæ, vt ipſemet Petrus ſignificat in præfatione iſtius operis. Illud autem emendatum eſt ad exemplaria Merl. Maz. & Valeſ.

De Peregrinatione Ieroſolymitana. Tractatus de peregrinatione Ieroſolymitana qua occaſione ſcriptus ſit, vide in Notis Buſæi, ne actum agere videamur. Ad eum corrigendum vſi ſumus Codd. MSS. Hard. Sorb. 2. Ful. Vall.

Inſtructio fidei. Tractatus de Inſtructione fidei emendatus eſt ope MSS. For. Hard. Laun. Ful. Sorb. 1. & 2. habetur etiam ille Tractatus apud Matthæum Pariſienſem ad annum 1169. Videtur eſſe idem, qui ab ipſo Bleſenſi in inuectiua appellatur Aſſertio fidei, & alibi Liber de fide. Miſſa eſt autem hæc inſtructio ad potentiſſimum Principem Soldanum Iconij nomine Alexandrij PP. III. De ea videndi ſcriptores huius ſæculi, nouiſſimè Baronius tom. 12. Annal.

De Confeſſione. Liber de Confeſſione ſacramentali caſtigatus eſt ope MSS. Vall. Camuſ. Vict. 3. & Merl. editi. Agit autem hîc Bleſenſis de Confeſſione, vt de tertia parte Sacramenti Pœnitentiæ, oſtenditque ſingula peccata lethalia etiam occultiſſima & fœdiſſima eſſe in Confeſſione aperienda.

De Satisfactione, ſiue Pœnitentia. Liber de Satisfactione & pœnitentia etiam correctus eſt ope ſupradictorum Codicum. In eo autem inuehitur Petrus noſter in Abbatem quemdam, qui duriores Monachis ſuis poſt confeſſionem, quam ſibi fieri volebat, pœnitentias iniungere ſolitus erat.

Canon Epiſcopalis. Canon Epiſcopalis, ſiue inſtructio Epiſcopi, qui à Trithemio appellatur, Liber de Officio Epiſcopi, habetur in Vall. Sorb. 1. Maz. 1. Vict. 3. & Merl. quibus ad eum emendandum vſi ſumus. Eſt autem doctiſſimus hic Tractatus, & Epiſcopis perneceſſarius.

Inuectiua contra Deprauatorem. Inuectiua contra Deprauatorem ſcripta eſt aduerſus Canonicum quemdam Regularem, qui contra Petrum noſtrum ſcripſerat, ipſiuſque ſcripta carpſerat. Hunc Tractatum correximus beneficio Sorb. 1. Vall. Boër. Maz. 1. Vict. 3. & Merl.

Contra perfidiam Iudæorum. Liber contra perfidiam Iudæorum ſcriptus eſt ad conuincendos Iudæos, maximè de aduentu Meſſiæ, id ex variis Scripturæ locis eleganter probat. Eum contulimus cum manuſcripto Camuſ. & Merl. edito.

De Amicitia Chriſtiana. Tractatus de amicitia Chriſtiana iam à Merlino editus, à Buſæo, qui editionem Merlini non viderat, imperfectus primùm, deinde quinque pòſt annis integer datus eſt; & eo exemplari vſi ſumus: ad quod emendandum nos adiuuerunt manuſcriptus Camuſ. & Merl. editus. Diuiſus eſt autem in duos libros, & libri in plura capita. Apparet autem hoc eſſe nouiſſimum opuſculum Petri Bleſenſis, cùm ipſemet initio huius operis illud à ſe iam ſene, viribus fracto & morti proximo ſcriptum fuiſſe fateatur.

De vtilitate tribulationum, & Qualesſunt. Quod attinet ad Opuſcula duo illa noua, ſcilicet *Tractatum de vtilitate Tribulationis*, & *Tractatum Quales ſunt*, vt antè dictum eſt, accepimus ab eruditiſſimo viro D. Vvallis, qui cùm Amanuenſibus parum confideret, ea non ſine ingenti ſtudio & indefeſſo labore emendare voluit, maximè cùm exemplaria, quibus vſus eſt, *lectu difficillima eſſent*, & *abbreuiaturis refertiſſima; vt qui antiquæ ſcriptioni & abbreuiaturis antiquis non bene fuerit*

assuetus, in singulis propè vocabulis hæsurus sit, licèt scriptio Autographi sit valdè antiqua, & satis pulcrè pro eo tempore descripta. Hæc sunt verba eruditi viri, quæ mihi futura sunt admonitionis ad Lectorem loco.

Ait idem, se præter Oxoniensem Cod. quo vsus est, multa correxisse ope duorum aliorum manuscriptorum Codicum ex Bibliotheca Merthonensi Academiæ Oxoniensis, & ope alterius etiam codicis Bodleyani, ex quibus multa suppleuit, quæ vel deerant, vel corrupta erant in suo exemplari.

Fragmentum Epistolæ de Silentio seruando habuimus ex MSS. Bibliothecæ Collegij Merthonensis Oxoniæ beneficio eiusdem D. Vvallis, quod cum duobus superioribus Tractatibus benignè ad nos misit, donec Epistola integra inueniatur. *De Silentio seruando.*

Fragmentum libri de præstigiis fortunæ ex Bibliotheca sancti Victoris Paris. deprompsimus, quod in volumine quodam Epistolarum Petri Blesensis latebat. Illud primùm à se detectum benignissimè, vt multa alia, mihi communicauit vir humanissimus mihique amicissimus Franciscus le Tonnelier eiusdem Bibliothecæ præfectus. Cùm autem liber iste de præstigiis fortunæ sit insignis, & sæpe ab Auctore in Epistolis præsertim in 14. citetur, magnam habebimus gratiam litteratis Anglis, quibus iam ob supradictos Petri Blesensis Tractatus nobis communicatos maximè obstricti sumus; quibusque quantas possumus grates ob id referimus, si Tractatum illum cum aliis quibusdam opusculis eiusdem Auctoris, in locupletissimis suis Bibliothecis quærere & ad nos transmittere dignentur. *De præstigiis fortunæ.*

Tractatum exiguum de diuisione & scriptoribus Sacrorum librorum adiunximus ex editione Merlini, licèt eum in nullo alio exemplari inuenerimus. *Diuisio & Scriptores sacrorum Librorum.*

Tractatum denique de Eucharistia metro compositum dedimus ex editione Busæi, licèt ab ipso Blesensi aut ab alio auctore nulla de eo mentio habeatur. *De Eucharistia.*

ELENCHVS EORVM,

AD QVOS PETRVS BLESENSIS EPISTOLAS CONSCRIPSIT.

ELENCHVS EORVM, QVORVM NOMINE PETRVS BLESENSIS EPISTOLAS quasdam conscripsit.

Approbationes Doctorum.

NOS infra scripti sacræ Facultatis Theologicæ Parisiensis è domo & Societate Sorbonica Doctores, legimus *Notas omnes recentiores* M. PETRI GVSSANVILLÆI, *ad Epistolas Petri Blesensis*, ad quarum eruditiones summum pietatis ac religionis studium accedere deprehendimus, nihilque perinde fidei Catholicæ Ecclesiæ, moribus aut disciplinæ contrarium, hasque dignissimas iudicauimus quæ & typis mandentur & in eruditorum manus veniant. Datum in Sorbona, die prima Aprilis anno 1667.

GRENET. N. PETITPIED.

Extraict du Priuilege du Roy.

LOVYS par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre, à nos amez & feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenants, & tous autres nos Iusticiers qu'il appartiendra: SALVT, Nostre cher & bien-amé SIMEON PIGET Marchand Libraire de nostre bonne ville de Paris, nous a fait remonstrer qu'ayant auec grands frais & beaucoup de depence recouuert il y a desia quelque temps, vn Liure intitulé, *Petri Blesensis Opera*, augmenté de plusieurs Epistres, Sermons & autres pieces du mesme Autheur qui n'ont encor esté mis en lumiere; Lequel il desireroit faire imprimer s'il auoit nos Lettres sur ce necessaires. A CES CAVSES, Nous auons permis & permettons par ces presentes audit Exposant de faire imprimer, vendre & debiter ledit Liure de *Petri Blesensis Opera*, en tel volume & caractere que bon luy semblera pendant le temps & espace de sept ans, à compter du iour qu'il aura esté acheué d'imprimer pour la premiere fois: Faisant tres-expresses deffences à toutes personnes, de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'imprimer, vendre & debiter ou contrefaire ledit Liure ou partie d'iceluy, à peine de confiscation des Exemplaires & de trois mille liures d'amande applicable moitié à l'Hostel-Dieu de Paris, & l'autre moitié audit Exposant, & de tous dépens, dommages & interests; à la charge de mettre deux exemplaires dudit Liure dans nostre Bibliotheque. Si vous mandons faire iouyr ledit Exposant de nostre present Priuilege, contraignant à y obeïr tous ceux qu'il appartiendra, Car tel est nostre plaisir. Donné à Paris le 30. Decembre de l'an 1665. Et de nostre Regne le 23.

Par le Roy en son Conseil, GALONYE.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois le 14. *Auril* 1667.

Registré sur le Liure de la Communauté des Marchands Libraires de Paris, suiuant l'Arrest du Parlement, en datte du 8. Auril 1653. Fait à Paris ce 28. Mars 1667. Signé PIGET Syndic.

ELENCHVS

ELENCHVS ARGVMENTORVM
LIBRI EPISTOLARVM
PETRI BLESENSIS.

Epistola I. Ad Henricum II. Anglorum Regem.

HÆc Epistola vicem Præfationis obtinet, vt Auctor in calce Epistolæ annotauit; in ea enim Regi Anglorum Henrico II. exponit cur hoc Epistolarum opus, quantumuis stylo parùm excultum, & elaboratum in lucem venire permiserit, pag. 1. & 2.

II. Ad eundem Henricum Regem.

Solatur Regem Henricum patrem æquo grauius in filij Henrici III. obitu mœrentem, probatque moram quidem lugendi vitâ defunctos pium esse, si moderatus sit: at nullam causam esse tam acerbè deplorandi mortem filij; cum tantas ipse à se de anteactæ vitæ lapsibus pœnas exegerit, vt minimè dubium eum hanc vitam cum æterna commutasse, p. 2. & 3.

III. Ad virum quendam nobilem.

Grauiter increpat virum genere nobilem qui Sacellano suo vilitatem familiæ exprobrarat, ostenditque pluris paupertatem quàm natalium splendorem virtute destitutum faciendam, humilitatem sectandam, superbiam verò fugiendam, p. 3. 4.

IV. Ad Priorem Cisterciensem.

Gratulatur Monacho de progressu in religiosa vita, suamque sortem in sæculo degentis deplorat, eiusque precibus, & sacrificiis se commendat. Deinde dubitationem quandam dissoluit, p. 5. 6.

V. Ad Richardnm Cantuariensem Archiepiscopum.

Richardum qui proximè post sanctum Thomam Martyrem, è Monasterio ad Archiepiscopatum Cantuariensem peruenerat cumuladisque opibus & sæcularibus potius rebus, quam spiritalibus curandis inuigilabat liberrimè arguit, ac quæ tum populi, tum Regis Henrici II. de eo fuit querimoniæ exponit, p. 6. & seqq.

VI. Ad quendam Ludimagistrum.

Respondet inuectinæ cuiusdam Magistri vitam Clericorum in aulis Episcoporum degentinm acerbè inspectantis: & contra grauiter ipsum arguit, quod omnem ætatem in profanis literis consumat, hortaturque vt extremam saltem senectam in meditatione nouissimorum suorum peragat, p. 8.

VII. Ad Magistrum quendam.

Magistrum quendam ex acutissimo disputatore egregium potatorem factum diuinæ Scripturæ testimoniis ab ebrietatis studio reuocare conatur, p. 9.

VIII. Ad quendam Priorem.

Declarat Ecclesiam Dei instar Lunæ varios habuisse status, & dicta Philosophorum Gentilium, atque etiam Iure consultorum rectè vsurpari in tradenda Doctrina sacra, p. 10. 11.

IX. Ad quendam ludi litterarij desertorem.

Inuehitur in quendam discipulum suum, qui cursu liberalium Artium confecto non antè cogitabat Theologiæ operam dare, quàm biennium in otio consumpsisset: prolixèque probat perniciosissimum esse omne otium, p. 11. & seqq.

X. Ad G. Capellanum Regis Siciliæ.

Grauiter queritur à Rege Siciliæ adolescentulo ad Ecclesiæ Agrigentinæ Episcopatum euectum hominem prorsus inidoneum: simulque ostendit Capellani, ad quem scribit, officio incumbere, de hoc lapsu Regem non semel tantum, sed etiam secundò & tertiò seriò commonefacere, p. 13. & seqq.

XI. Ad R. Clericum jam ætate prouectum.

Hortatur Clericum quendam, qui Deo

†

MAGISTRI
PETRI BLESENSIS
BATHONIENSIS
ARCHIDIACONI
EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA
AD HENRICVM II. ANGLORVM REGEM.

ARGVMENTVM.

Hæc Epiſtola vicem præfationis obtinet, vt Auctor in calce Epiſtolæ annotauit; in ea enim Regi Anglorum Henrico II. exponit, cur hoc Epiſtolarum opus, quantumuis ſtylo parùm excultum & elaboratum, in lucem venire permiſerit.

HENRICO DEI GRATIA ILLVSTRISSIMO ANGLORVM REGI, Duci Normaniæ & Aquitaniæ, & Comiti Andegauiæ, ſuus PETRVS BLESENSIS *Bathonienſis Archidiaconus, Salutem in eo per quem Reges regnant.*

ROGATVS à vobis, Epiſtolas quas paſſim & variis direxi perſonis, colligere, & quaſi diuerſas ſpecies in vnum faſciculum comportare, rapior ad incertos affectus. Nam inter occupationes * anxias, & tempeſtuoſos curiæ fluctus, & mihi durum eſt aliquid ſcribere, & longè durius veſtræ Majeſtatis imperio contraire; preces ſiquidem veſtras imperium voco; quia, ſicut ſatis vrbanè ſcribit quidam magiſter meus,

[* al *varias.*]

[Ioan Saliſb.]

Eſt orare Ducum, ſpecies violenta iubendi,
Et quaſi nudato ſupplicat enſe potens.

Illud pro certo noueritis, quòd ſi olim præſciuiſſem Epiſtolas meas tantæ dignitatis audientiam habituras, quicquid in eis erat quod aures delicatas offendere poſſet, lima diligentior, & exquiſitior vigilantia correxiſſet. Nunc autem in ea ruditate natiua, qua conditæ ſunt, veſtris, meticuloſè tamen, oculis ſe præſentant, cenſuram potiùs expectantes, quàm gratiam expetentes; & in hoc ſummam præmij ſui conſtituunt, ſi non reijciantur, ſi non exſpuantur: ſed tandem, quod eis maximum eſt, indulgentiam mereantur. Scitis equidem quòd non ſemper ingenij vena reſpondet ad voluntatem: & quandoque dicta laudabiliora caſualiter ſcribenti ſe offerunt, quæ per ſtudij vehementiam, & indaginem laborioſæ meditationis inueniri non poſſunt. Illud etiam veſtra, ſicut reor, eminentia diligenter attendit, quòd ferè omnes Epiſtolæ meæ de alieno pendebant arbitrio, & nunc propter ingruentium neceſſitatum vrgentiam incultiùs, nunc propter materiæ tenuitatem reciſiùs, nunc propter inſufficientiam perſonarum, quibus ſcribebatur, aut quæ ſcribebant, inurbaniùs aut diffuſiùs * & ſimpliciùs me ſcribere oportebat. Imperfectũ itaq; meum

[*Cur quædam Epiſtolæ incultiores.*]

[* al *aut ſimpl.*]

videant & indulgeant oculi vestri, & in libro memoriæ conscribantur, si qua inueneritis ædificantia ad salutem. Nam & quandoque reuelat Dominus paruulis, quæ sapientibus absconduntur. Leprosi nuntiauerunt salutem Samariæ, & subiugalis Balaam dominum suum à via illicita reuocauit. Quòd si causâ publicæ eruditionis aliqua de libris Gentilium fuerint interserta, vobis in fastidium non vertantur. Nam & Dauid de diademate Melchom idoli Ammonitarum sibi diadema composuit, & Paulus Apostolus ad improperium Galatarum quandoque versus Homericos eleganter aptauit. Nec illud magnificentiæ vestræ quæso sit oneri, si vsque ad personam vestram in aliqua Epistolarum mearum stylus deuotæ correptionis euaserit. Nam totum illud dictauit affectio; Æmulor enim vos Dei æmulatione; zelans & sitiens salutem vestram in Christi visceribus, & in charitate non ficta. Nihil equidem vobis adulatorium scripsisse me recolo, nec sum olei venditor. Et scio, quia cùm sal correctionis in omni sacrificio acceptetur à Domino, mel in omni sacrificio reprobatur. Teste etiam Salomone: Qui dicit iniusto, Iustus es; maledicent ei populi; & super eos qui arguunt, veniet benedictio. Primam claudo Epistolam; nam cùm sit quasi Præfatio aliarum, vitio ascribetur, si abeat in immensum. Valete.

4. Reg. 7. — Num. 22. — *Ex libris Gentilium quadam Epistola inserta.* — 9. Paral. 20. — Hier. ep. 84. ad Magnum. — 2. Cor. 11. — *Auctor à vitio adulandi alienus.* — Prouer. 21. — Leuit. 2. — Leuit. 2.

EPISTOLA SECVNDA

AD EVNDEM HENRICVM REGEM.

ARGVMENTVM

Solatur Regem Henricum patrem, æquo grauiùs in filij Henrici III. obitu mœrentem: probátque morem quidem lugendi vitâ defunctos pium esse, si moderatus sit: at nullam causam esse tam acerbè deplorandi mortem filij: cùm tantas ipse à se de anteactæ vitæ lapsibus pœnas exegerit, vt minimè dubium sit eum hanc vitam cum æterna commutasse.

HENRICO DEI GRATIA ILLVSTRI ANGLORVM REGI, Duci Normaniæ & Aquitaniæ, Comiti Andegauensi, suus PETRVS BLESENSIS *Bathoniensis Archidiaconus, Salutem & Spiritum fortitudinis in aduersis.*

AVDIVI, & conturbatus est venter meus; à voce contremuerunt labia mea. Nam ex familiarium vestrorum relatione cognoui, quòd illa vestra magnanimitas celebri hactenus opinione conspicua, in morte filij vestri mortificata est, & quadam mollitie muliebri degenerans, gemitibus indulget ac lachrymis, atque reuerentiâ Majestatis abiectâ, superuacuis doloribus pueriliter intabescit. Doloris affectum in vobis non arguo, sed dolendi excessum. Scio quia pium est flere mortuum, & huiusmodi mœstuosos affectus lex naturæ indicit. Nam & Iob, auditâ filiorum suorum morte, vestimentorum scissione, & aspersione pulueris vim doloris expressit. Abraham, mortuâ Sarâ, venit vt fleret eam & plangeret. Iacob existimans filium suum Ioseph deuoratum à bestia, multos dies continuauit in planctu. Ioseph etiam cum fratribus suis, & cunctis senioribus domus Pharaonis patrem suum deferens mortuum, venit ad aream Adab trans Iordanem, vbi septem dies super morte Iacob in fletu & gemitu compleuerunt. Sed & Iosia Rege mortuo, scriptum est, quia vniuersus Iuda & Hierusalem luxerunt eum, & præ omnibus Rex Adadremmon: ita quòd in prouerbium versum est, & populariter dicebatur: Planctus eius, sicut planctus Adadremmon. In Ecclesiastico etiam legimus, quòd luctus mortui septem diebus legitimè celebratur, & ibidem hęc verba leguntur: Fili: in mortuum produc lachrymas. Christus lachrymas produxit in Lazarum. Ideóque non miror, si tam deplorando funeri pietatis lachrymas exhibetis. Nec enim de numero illorum estis, de quibus Dominus dixit per Prophetam: Percussit eos, & non doluerunt. Et vt verbis Iob vtar, Nec fortitudo vestra fortitudo lapidis est, nec caro vestra ęnea

Abac. 3. — *Pium est deflere mortuos.* — Iob 1. — Gen. 23. — Gen. 37. — Gen. 50. — 2. Par. 35. — Zach. 12. — Eccli 38. — Eccli. 22. — Ioan. 11. — Ierem. 5. — Iob. 6.

Cur moderatè mors filij deflẽda. est. Sed sit, quæso, hic dolendi modus, ne vos dolor rapiat vltra modum. Temperantior debet esse apud vos erga defunctum filium dolendi occasio, quia Christianissimè abiit, ne dicam, obiit: & dolendo pœnitens dolores æternos euasit. Nobis super eum flentibus iam securissimè dicit: Nolite super me flere, sed super vosmetipsos flete. (Luc. 23.) Planxit Dauid filium parricidam, Absalon fili mi, fili mi Absalon. (2. Reg. 19.) Planxit super Saül & Ionathan finem eorum deplorans, quos dominium mortis inuoluerat sine fine. (2. Reg. 1.) Verumtamen si circa filium vestrum pium est flere, pium est & gaudere. Si enim Petrus Apostolus, si Magdalena suos defleuerunt excessus: (Matth. 26. Luc. 7.) iste, licet adolescens, & inter malitiæ incentores, &, vt ita loquar, tanquam lilium inter spinas, in omnem se deiecit pœnitẽtiæ humilitatem, * mundi gaudia conuertens in planctum, & delicias in dolorem. (*al. viuendi gaudia.) Conuersus est planctus eius in gaudium: conuertatur & vester. Cedat vobis ad plenitudinem gaudiorum, talem filium de lumbis vestris processisse, in quem naturæ dotes vniuersæ confluxerant: quem timebant remotissimæ nationes: quem vereri & diligere etiam inimicus & inuidus tenebatur. Qui, cùm prę vniuersis mortalibus obtinuisset gloriam & supereminentiam militiæ sæcularis, tandem in abiectione temporalium, & humilitate pœnitentiæ factus & defunctus est Christi miles. Exemplum dedit vobis, vt & vos sequamini vestigia pœnitentis. Nemo enim fuit in confessione humilior, in sui accusatione contritior, in emendatione deuotior, in propriæ carnis afflictione crudelior, in omni satisfactione feruentior. (*Quantam pœnitentiã egerit Henrici regis filius.*) Consilio siquidem & suggestione proditoriæ factionis minùs consultè contra vos erexerat & direxerat arcum suum: sed Dominus aduersus eum tetendit arcum suum, & in eo parauit vasa mortis, volens vobis & aliis dare in eo significationem, vt fugiatis à facie arcus, & liberentur dilecti eius. (Psalm. 7. Psalm. 59.) Cùm igitur de salute eius spem certissimam habeamus: beati enim qui in Domino moriuntur, vt voce Apostoli vtar, nolite contristari de dormiente, sicut & illi qui spem non habent. (Apoc. 14. 1. Thess. 4.) Omne iudicium iam euasit: iudicauit enim seipsum, ne in posterum iudicetur. Vtinam, amantissime Princeps, dum hoc sæculum manet, imò potius, dum hoc sæculum manat, iudicemus nosmetipsos: fallax enim est hic mundus, vita breuis, finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, pœna infinibilis. Planctus itaque, quos impenditis mortuo, in arma pœnitentiæ conuertatis: vt sicut turbato fatalitatis ordine filius vos præcessit ad mortem, sic ordinato huius mortalitatis excursu cæteros præcedatis ad vitam.

EPISTOLA TERTIA.

AD VIRVM QVENDAM NOBILEM.

ARGVMENTVM.

Grauiter increpat virum genere nobilem, qui Sacellano suo vilitatem familię exprobrarat: ostenditque pluris paupertatem quàm natalium splendorem virtute destitutum faciendam: humilitatem sectandam, superbiam verò fugiendam.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO SVO G. PETRVS BLESENSIS Bathon. Archid. salutem, & seipsum cognoscere.

FLETV singultuoso & anxio tuus mihi retulit Capellanus, graues & enormes iniurias, quibus eum citra meritorum suorum exigentiam, sicut asserit, nimis inciuiliter affecisti. Scio quia superbus est Moab, & quòd hæc ipsa correptio mea, (Isaiæ 16.) quæ ex amicitiæ sinceritate procedit, te mihi faciet inimicum. Memini me legisse: Corripe sapientem, & diliget te: corripe fatuum, & pestilentior erit. (Prouerb. 9.) Ideò & præsenti epistolæ titulum non præscribo: volens experiri, quid in te valeat secreta & priuata correctio: ferrum abscissionis appositurus, si fomenta non senseris. Quid gloriæ tibi quæso accreuit in eo, (*De nobilitate generis*)

quòd honesto & commendabili viro sui vilitatem generis exprobrasti? [*non gloriãdum.*] Quid iactitas genus tuum? quem teipsum facis? vaga & incerta est hominum generatio, & quandoque putatur filius Principis, qui filius est culinarij histrionis, testimonio Poëtæ: [Iuuen. sat 8] *Cùm tua multiplices exornent vndique ceræ atria, nobilitas sola est atque vnica virtus.* [Psal. 61.] Mendaces sunt filij hominum in stateris, vt decipiant in vanitate in idipsum. Magnos se reputant, qui aut parui, aut omninò nulli sunt. Quare te apud te maiorem reputas, quàm hominum reputet communis opinio? Pondera teipsum secretiùs: nec te maiorem vendas, quàm te libra veritatis appendit. [Prou. 20.] Verbum Domini est: Pondus & pondus abominatio est mihi. [Psal. 7.] Est in cœlo, qui corda scrutatur & renes. Vide quòd nihil doli admisceas, sed temetipsum apud Deum & homines rationabiliter æquilibres. [Psal. 35.] Dolosè, inquit, egit, vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Quid profuit tibi miser fictitiæ nobilitatis magnificare iactantiam, & pauperi amico notam quasi criminosæ paupertatis obiicere? [*Paupertas laudata.*] Certè apud pauperem Christum pretiosus est titulus paupertatis. Christus pauper, & pauperis Virginis filius, pauperes elegit in Apostolos. [Iac. 2.] Nec domum reguli introire dignatus est, ne honorare diuitias videretur. [Ioan. 4.] Nabuzardan solis pauperibus in terra promissionis remanentibus, omnes diuites captiuauit. [4. Reg. 25.] In superbia siquidem & in abusione progenitorum tuorum virtutem tibi adscribis ad gloriam, sed eorum famam turpi opinione contaminas, & à tui generis dignitate vel bonitate degenerans, turpi conuersatione celebrem tuorum memoriam dehonestas. Quid iam abolitæ generationis stipitem laudas? solet equidem ramus radicem, & fructus stipitem commendare. Et quæ vtilitas in veteri trunco? si iam emarcuit; si ab eo fructus commendabilis non processit? Audi miser, audi successor veteris Adæ, testa fragilis, lutum solubile, pellis morticina, vas putredinis, fomes tineæ, cibus vermis. Quid tibi, & progenitoribus tuis? [Ezech. 18.] Sicut non portabit filius innocens iniquitatem patris, sic nec filium reprobum decet de patris actibus gloriari. Et quæ nobis argumenta prætendis, vt eius te filium probes, cuius pomposam memoriam magnificas & extollis? Sanè ideò Dominus Abraham ex Sara & Agar, [Gen. 16.] ex duabus etiam vxoribus, & duabus ancillis voluit Iacob prolem suscipere, [Gen. 29.] vt vniuersitatis humanæ successio, de parentum conditione incerta & ignara vtrum à libera vel ancilla descenderit, se de generositatis ambiguæ gloria non extollat. Titulos enim Saræ, aut Rachelis, quos sibi quandoque adscribit vaga & vulgaris opinio, proscribit & abolet nequitia in moribus, seruitus in peccatis, vt se filios ancillarum conuersatione testentur, qui de aliorum virtute, quam apud se non nouerunt, inflantur. Præterea in domo Iacob spurij pariter [Gen. 49.] cum legitimis funiculum hæreditatis sortiti sunt, & communiter inter se familiæ herciscundæ iudicium dictauerunt. Quid inter parentelas hominum variando distinguis? Ab vno patre descendimus vniuersi & singuli. Certè speciosus [Psal. 44.] forma præ filiis hominum Christus Iesus, de quo scriptum est, quia vir [Prou. 31.] nobilis est in portis eius, cuius nobilitatem & generationem Propheta non sufficit [Isa. 53.] enarrare, & qui vnicus nostræ generositatis est auctor, de iustis & iniustis, de [Matth. 1.] magnis & humilibus carnem traxit. Nam [Exod. 12.] & agnus Paschalis, iuxta 70. Interpretes, de ouibus & capris assumebatur: in quo manifestissimè vides quòd apud Christum [1. Cor. 1.] omnis fortuna, omnisque conditio acceptatur. Vt quid ergo te in aliorum virtute commendas, & aduersus pauperem de tui generis extollentia gloriaris? Qui gloriatur, in Domino glorietur, [2. Cor. 10.] non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat: disperdet Dominus omnia labia dolosa, [Psal. 11.] & linguam magniloquam. [*Humilitas maximè sectanda.*] Melius ageres, si humiliùs saperes. Dei filius in beata Virgine, licet ipsa de Sacerdotali & Regali schemate duxisset originem, non nobilitatem sed humilitatem elegit. Respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ. [Luc. 1.] Scriptum est, quia Deus humilibus dat [1. Pet. 5.] gratiam, & cum humilibus sermocinatio [Prou. 3.] eius. Super quem, inquit, requiescet spiritus meus, [Isa 66.] nisi super humilem & mansuetum? Quid tibi & pauperi capellano superbe & fatue? Tu eminentiam generis tui tua prauitate deprimis & conculcas; ille in medio suorum sancta & honesta conuersatione præradiat. Scio, quia ægrè fers, quòd te instruo, quòd *veteres auias tibi de pulmone reuello*: [Pers. sat. 5.] sed me salus tua solicitat. [*Superbia quam perniciosa.*] Vereor enim, ne superbia in ruinam & præcipitium te deuoluat. [Prou 16.] nam scriptum est: Ante ruinam exaltabitur cor. [Psal. 112.] Ille qui in altis habitat, & humilia respicit, superbiam super omnia detestatur. Hæc est illa sanguinaria meretrix, quæ de calice Babylonis aureo propinat [Ierem. 51.]

4. Reg. 11. hominibus ſpiritum vertiginis. Hæc eſt illa Athalia, quæ ferè omne genus regium exſtirpauit. Hæc eſt lepra cicatri- Leu. 13. cis in vlcere. 2. Reg. 18. Hæc eſt beſtia ſaltus, quæ deuorat exercitum Abſalon. Hæc eſt Iac. 5. ærugo & tinea, quæ omnem mentis ornatum deprauando conſumit. Hæc eſt Luc. 13. turris in Siloë, quæ ſuos ædificatores interimit. 1. Mach. 6. Hæc eſt elephas in lib. Machabæorum, qui Eleazarū ſua mole occidit. Hæc eſt ſicaria illa in Pſychomachia Prudentij, quæ vnam de virginibus interfecit. Deſcendas igitur ad conſcientiam tuam, & vide, ſi qua eſt ibi materia 1. Cor. 1. gloriandi. Gloria enim noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Iſa. 3. Non credas adulatoribus, qui te lactant. Certè populus, qui te beatificat, in errorem te inducit. Pſal. 39. Ferant autem confeſtim confuſionem ſuam, qui tibi dicunt, euge, euge. Inimici enim hominis domeſtici eius. Mich. 7. Iſti ſunt, de quibus ad Sedechiam loquitur Ieremias: Ierem. 38. Seduxerunt, inquit, te viri tui pacifici: Pſal. 55. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula. Sic Ioas, Abner & Amaſam gladio leniter 2. Reg. 3. 2. Reg. 20. fabrefacto, id eſt, verbo proditoriæ adulationis interimit. Excole igitur conſcientiam tuam. Gen. 27. Hic eſt enim ager, cui benedixit Dominus: de quo ſcriptum eſt: pulchritudo agri mecum eſt. Pſal. 49. Planta igitur & ſemina ibi ſemen virtutum, vnde fructus vitæ, & odor ſanctæ opinionis erumpat. Nam iuxta præceptum diuinæ legis: Luc. 20. ſi dederis de ſemine tuo idolo Moloch, id eſt, regi ſuperbiæ, morieris. Nec tuum genus elegantiùs extollere potes, quàm ſi abjecto faſtu elationis humilibus te conformes. VALE.

EPISTOLA QVARTA.

AD PRIOREM CISTERCIENSEM.

ARGVMENTVM.

Gratulatur monacho de progreſſu in religioſa vita, ſuamque ſortem in ſæculo degentis deplorat, eiuſque precibus & ſacrificiis ſe commendat. Deinde dubitationem quandam diſſoluit.

CHARISSIMO SOCIO ET PRÆCORDIALI AMICO R. Priori Ciſtercienſi, P. Bleſenſis Bath. Archid. ſalutem & continuos in CHRISTO *profectus.*

Pſal. 121. LÆTATVS ſum in his quæ dicta ſunt mihi. Nam ex fideli commeantium relatione cognoui, quia de die in diem, de virtute in virtutem proficiens, clauſtralis militiæ brauium meruiſti. Gen. 12. Aſcendiſti in montem ſacrificij: ego autem adhuc in valle cœnoſa moror, & expecto cum aſino. *Religioſæ vitæ fælicitas.* Tu pennas contemplationis aſſumens hæc mundana tranſcendis: me glutinum terrenæ habitationis adeò inuiſcauit: quòd volare non poſſum. Pſal. 119. Heu mihi, quia incolatus meus à Deo prolongatus eſt. Pſal. 54. Et quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? In omnibus requiē quæſiui, & in omnibus dolorem & laborem inueni. Eccleſ. 24. Non eſt requies, niſi in hereditate Sanctorum, de qua ſcriptum Pſal. 131. eſt: Hæc requies mea in ſæculum ſæculi. Rom. 7. Ego autem carnalis homo, & vænundatus ſub peccato, Pſal. 68. infixus ſum in limo profundi, & in libertatem filiorum Dei reſpirare non poſſum. Adiuua me orationibus tuis, amice chariſſime, dies enim mei tranſierunt, Iob. 17. & iuxta verbum Iob, per viam qua ingredior, non reuertar. Non longè ſum ab illa communi meta, quæ Ibid. 16. præfixa eſt omni carni. Ibid. 8. Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra me, iam canos induimus, horæ finalis prænuncios. Hebr. 8. Teſte autem Apoſtolo, omne quod antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Ora igitur frater, ne me ſupremæ neceſſitatis articulus anticipet imparatum. *MISSÆ ſacrificium.* Inter ſecretiores lachrymas tuas ibi mei offeras memoriā, vbi Patri Filius immolatur. Scio, Iac. 5. quia multùm valet deprecatio Iuſti aſſidua: & quod propria quandoque vota non obtinent, facit interceſſio aliena. Litteras domini Abbatis, & tuas deuotè ſuſcepi, & legi. Miror autem te in admirationem ducere & ſtuporem, quare in *Liber Bleſenſ. de præſtig. fortunæ.* libro, quem de præſtigiis fortunæ compoſui, hac frequenter expoſitione vſus

ſum. Contigit, id eſt, contingere potuit: quandoque eueniet, id eſt, quandoque euenire continget. Veruntamen in his, quæ de fortunæ inſidiis pendent, & ad vtrumlibet ſe habentia ambiguos ſortiuntur euentus, ſecurè hoc genus expoſicionis induxi: cùm & in his, quæ certos, & quaſi neceſſarios habent exitus, hæc locutio frequenter ſoleat inueniri. Nam & in Leuitico legitur: Si quis de victimis pacificorum comederit die tertio, oblatio ei non proderit. Comederit, inquit, id eſt, comedere voluerit. Et ſic intelligi neceſſe eſt: nam cùm per diem tertium vita futura ſignetur, in quo operari non licet, per hanc comeſtionem ſignificari oportet non opus, ſed operis voluntatem. Simile habes in Iob: Quis reſtitit Deo, & pacem habuit? Reſtitit, id eſt, reſiſtere voluit. De Magis enim Pharaonis recolis te legiſſe: Fecerunt & Magi, ſicut & Moyſes, vt educerent ciniphes, & non potuerunt. Fecerunt, dicit, id eſt, facere voluerunt. Si ergo in his, quæ de contingenti ſunt, quandoque quaſi poſitiuè & causâ exempli, hoc genus locutionis admiſi, non te moueat. Nam & in his, quæ quandam neceſſitatem veritatis important, hic loquendi modus poterit frequenter inueniri. Adhuc precor, vt preceris pro me: oneratus enim peccatis, mole corporis aggrauatus, curis inuolutus, deſideriis mundanis *infectus, infirmus, anxius, ærumnoſus nõ leuabo me ſuper me, niſi per eum, qui erigit eliſos, & ſanat contritos corde. Vale.

[Marginalia: Leu. 7. — Iob. 9. — Exod. 8. — * al. implicitus. — Thren. 3. — Pſal. 146.]

EPISTOLA QVINTA.

AD RICHARDVM CANTVARIENSEM ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Richardum, qui proximè poſt S. Thomam martyrem, è monaſterio ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem peruenerat, cumulandiſque opibus, & ſæcularibus potiùs rebus, quàm ſpiritalibus curandis inuigilabat, liberrimè arguit, ac quæ tum populi, tum regis Henrici II. de eo ſint querimoniæ, exponit.

**REVERENDO* PATRI ET DOMINO RICHARDO DEI GRATIA *Cantuarienſi Archiepiſcopo, totius Angliæ Primati, & Apoſtolicæ Sedis Legato,* PETRVS BLESENSIS *Archidiac. ſalutem, & in melius expergiſci.*

[Marginalia: * al. Venerabili.]

HABEBAM in deſideriis ad vos cum feſtinatione reuerti, ſed auctoritas regia non permittit. Millies poſtulaui licentiam receſſurus, ſed nec repulſam paſſus ſum, nec licentiam adeptus. Quoties cauſor moram, quam facio, & allego veſtræ reuocationis inſtantiam, vnica & quotidiana eſt eius reſponſio, cras recedes. In omnibus diebus anni CRAS iſtud inuenire non potui: dum quæritur, latet: & fortaſſe, quando non quæretur, occurret. In eo autem turbata eſt anima mea valde, & ſicut araneã tabeſcere me feciſtis, quia exprobrauerunt qui me tribulant inimici mei mihi, dum dicunt mihi per ſingulos dies: vbi eſt Dominus tuus? vbi latitat? vbi dormit? vſquequò piger dormit? exſurgat qui dormit, & exſurgat à mortuis. Et iam hora eſſet à ſomno ſurgere, & vigilare ſuper commiſſum ſibi gregem, & attendere, qualem habuit *deceſſorẽ. Nunquid Dei gratiam accepit in vacuum, vt gratiam ſibi datam, & gloriam ſui deceſſoris euacuet? Iam euacuauit ex parte, nec videmus, quando reſtauret quod amiſit; quando redimat quod commiſit. Vobis igitur imputant, quòd ab Allophylis arca Domini capitur, quòd à laïcis Eccleſia Dei conculcatur, quòd gladium Petri rubigo conſumit, quòd Chriſti Sacramenta vileſcunt, quòd terribile nomen Dei in vanum aſſumitur, quòd ſub prætextu perjurij legitima conjugia diſſoluuntur. Vobis imputant, quia Malchus in Chriſtum, quòd Phaſſur in Ieremiam, quòd Balthaſar in vaſa Domini manus extendit ſacrilegas. Quoties autem gratiam innocentiæ & humilitatis extollo in vobis; non ſufficit, inquiunt, tantæ prælationis homini, non facere malum, niſi adiiciat facere bonum. Non

[Marginalia: Vide ep. 38. — Pſal. 138. — Pſal. 141. — Epheſ. 5. — Rom. 13. — * al. prædeceſſorem. — 1. Reg. 4. — Ioan. 18. — Ierem. 20. — Dan. 5. — *Epiſcopo nõ ſatis eſt à malo abſtinere.*]

solùm enim arbor quę fructus malos facit, sed arbor quæ fructus bonos non facit, excidetur, & in ignem mittetur. Reperit, inquiunt, Archiepiscopus tuus Ecclesiam in optimo statu, ipse verò eam destituit, & deiecit. Cantuariensis Ecclesiæ dignitates, quas gloriosus Martyr rubricauerat sanguine suo, & quasi testamentum æternum morte & cerebri effusione firmauerat, pusillanimitas eius euacuauit, eamq; reduxit in antiquæ seruitutis opprobrium, quæ se in gratiam plenæ libertatis erexerat. Vt quid, inquiunt, terram occupat? quando morietur & peribit nomen eius? cur saltem non expergiscitur? Nunquid qui dormit, non adijciet vt resurgat? In his omnibus verecundia mea tota die contra me est, & confusio cooperuit faciem meam à voce exprobrantis & obloquentis. Sunt itaque lacrymæ meæ panes die ac nocte, & vbi sub vmbra vestri nominis magnificari & extolli speraueram, ibi improperium expectauit cor meum & miseriam. Estis enim fabula in ore hominum, studiúmque omnium ferè commune est, linguas procaces laxare contra vos in detestandum susurrium. Quòd si vestram velim prædicare industriam circa ædificiorum meliorationem, circa prædiorum [illegible]turam, & circa huiusmodi exteriorem administrationem, quæ incessanter exigit humana necessitas, ipsi vniuersa deprauant. Quæ gloria est, inquiunt, quòd viuaria construit, quòd claudit feras indagine, si Clerici imprecantur, si in omnem dissolutionem Religiosorum claustrorum ostia relaxantur? Quæ vtilitas quòd fimo & creta ager sationarius impinguatur, si in Dominicæ messis cultura nec spina euellitur, nec extirpatur tribulus, nec verbum Domini seminatur? Numquid Deo cura est de bobus & asinis, vt circa boues & asinos ita sollicitus occupetur? cur iniunctæ sibi legationis officium non exercet? ligatus est potius quàm Legatus. Prophetæ, inquiunt, cui Dominus legationem iniunxerat, præcepit vt euellat & destruat, vt dissipet & perdat, ædificet & plantet. Dominus tuus officij spiritualis intelligentiam conuertit in literam, aut, vt dicatur veriùs in lituram. Illud mihi ad cumulum doloris accedit, quòd Dominus Rex, qui ex toto corde vos diligit, cuius erga vos dilectionem lego assiduè in libro experientiæ, qui turbatoribus vestris in Romana curia murum inexpugnabilem se opponit, ipse frequenter incuriam & desidiam vestram, secreta tamen & modesta correctione redarguit: ipse crebrò vos excitat scriptis & nuntiis, grauissimè ferens, quòd terræ suæ maleficos ad excessus enormes per impunitatis licentiam prouocatis. Quàm amicabilia nuperrimè vobis scripserit & mandauerit, memoriæ, credo, tenaciter affixistis. Inter quæ ego, qui conscius secretorum fui, verbum illud confidenter in communem deduco notitiam: verbum enim memorabile est. Sciat, inquit, Dominus Archiepiscopus, quòd si filius meus electus, aut aliquis Episcopus terræ, vel Comes, vel aliqua persona illustris suæ voluntati, aut dispositioni contraire præsumpserit, aut impedierit, quò minùs sibi commissæ legationis munus adimpleat, inueniet in me sui contemptus persecutorem & vindicem, ac si in coronam meam proditoriè commisisset. Scio quidem, Pater, Dominum Regem diu habuisse & adhuc habere in votis, vt consilio & auxilio vestro fiant increpationes in populis, vt arripiat manus vestra iudicium, & arguat pro mansuetis terræ. Dura quidem retuli vobis, amantissime Pater! & fortè hoc aliquis temeritati adscribet, quòd non blandior, quòd non palpo, quòd reuerendum populis caput peccatoris oleo non impinguo. Quicquid immundissimæ sues grunniant, ego in Christi visceribus, & iugi beneficiorum vestrorum memoria vos moneo & monebo, quatenùs cum ea diligentia impleatis * pontificium, vt non vituperetur ministerium vestrum. Legistis enim; Maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter. A claustrali & spirituali militia elegit vos Deus in sacerdotem sibi. Videte, ne cùm spiritu cœperitis, carne consummemini; & ne de vobis intelligatur illud; Non permanebit spiritus meus in homine in ęternum, quia caro est. Putatis quòd de commissis vobis animabus, vos in districto examine non oporteat reddere rationem? Propter hoc irritauit impius Deum; dixit enim in corde suo, non requiret. Sed certè requiret exactissimè vsque ad nouissimum quadrantem: & vereor, ne tempestiuiùs aut duriùs, quàm credere aut timere velimus. Vtinam velitis recolere comminationes Altissimi, quibus apertissima visione nobis terribilem suæ indignationis sententiam reuelauit; Horrendum est autem incidere in manus Dei viuentis. Ignis enim succensus est in furore eius, quem quandoque spiritualiter vidistis, ipsum autem nunquam sensibiliter sensistis.

Marginalia: S. Thomas. — Luc. 13. — Luc. 13. — Psal. 68. — Psal. 40. — Psal. 41. — Psal. 68. — *Episcopo spiritalia potiùs quàm temporalia curanda.* — 1. Cor. 9. — Ier. 1. — HENR. II. — Psal. 149. — Deut. 32. — Isa. 14. — Psal. 140. — * al. *Pontificem.* — Ier. 48. — Gal. 3. — Psal. 9. — Gen. 6. — Heb. 10. — Ier. 15.

EPISTOLA VI.

AD QVENDAM LVDI-MAGISTRVM.

ARGVMENTVM.

Respondet inuectiuæ cujusdam Magistri vitam Clericorum in aulis Episcoporum degentium acerbè insectantis; & contrà grauiter ipsum coarguit, quòd omnem ætatem in profanis litteris consumat: hortatúrque vt extremam saltem senectam in Meditatione Nouissimorum suorum peragat.

MAGISTRO RAD. BELLOVACENSI, PETRVS BLESENSIS *Bathoniensis Archidiaconus, Salutem & saltem in senio senem esse.*

LITTERAS vestras licet plurimùm inuectiuas cum omni æquanimitate, & gratiarum actione suscepi. Quòd me corripitis, affectio est; ideóque mihi acceptiora sunt vestra verbera, quàm eorum vbera, qui me lactant. Vtinam semper corripiat me iustus in misericordia, & increpet me: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. (Psal. 140.) Clericorũ curialium vitam damnatissimam reputatis, & in eius execrationem ferè totam illam Satyram Iuuenalis expenditis. Si te propositi nondum pudet, Magister bone! si puerilium deriuationum nænias, quibus insenuistis, memoriter retinetis, cùm curia à cruore dicatur, Clerici, qui cum Prælatis Ecclesiæ conuersantur, curiales non sunt: nec enim apud eos iudicium sanguinis exercetur. (*Curia à cruore dicta. c. præterea. dist. 51. c. aliquantos d. 52 c. priscis, d. 55.*) Cúmque institutio canonica Clericos curiales prohibeat promoueri, Clericos Pontificum frequentiùs elegit Dominus in Sacerdotes sibi. Improperatis nobis, quòd semper quadra viuimus aliena. Si Pontifices nos vocant in partem sollicitudinis, vt in agricultura diuinæ messis, & in tritura Dominicæ areæ pariter laboremus, quæ iniuria est, si & nos bonis eorum pariter cōvtamur? iuxta diuinæ legis sententiam: Nemo os bouis triturantis obturat: teste Paulo, Nemo militat stipẽdiis suis: Cúmque debeat de altari viuere, qui seruit altari, non est absurdum, si ego, aut alius, qui in mensa Dominica Pontifici ministrat, fiat eiusdem commensalis in cibo. (Deut. 25. 1. Cor. 9. 1. Cor. 9.) Causamini, quòd inaniter expendam dies meos, qui in castris scholaribus poteram fructificare quàmplurimis. Magister bone! castra Dei sunt hæc, in quibus habitamus, & sciatis, quia non est hîc aliud, nisi domus Dei, & porta cœli. (Gen. 32. Gen. 28.) In domo Domini mei Cantuariensis Archiepiscopi, viri literatissimi sunt, apud quos inuenitur omnis rectitudo iustitiæ, omnis cautela prouidentiæ, omnis forma doctrinæ. Isti post orationem, & ante comestionem, in lectione, in disputatione, in causarum decisione iugiter se exercent. Omnes quæstiones regni nodosæ referuntur ad nos: quæ cùm inter socios nostros in commune auditorium deducuntur, vnusquisque secundùm ordinem suum sine lite & * obtrectatione ad benè dicendum mentem suam acuit, & quod ei * consiliosius videtur & sanius, de vena subtiliore producit. (*Exercitia clericorum in aula Episcopi.* * al. *detractione.* * al. *consultius.*) Quòd si Deus minori, quæ potiora sunt, reuelauerit, eius sententiæ sine omni inuidia & deprauatione vniuersitas acquiescit. Vos autem tumultuoso strepitu, & clamore nautico de nugis assiduè disputantes, inutiliter aëra verberatis: vos circa litteram & syllabam, & circa huiusmodi elementares doctrinæ primitias, vestrum adhuc ingenium exercetis: &, si dicere fas est, vos puer centum annorum, & elementarius senex docetis sapientiam. (Isa. 65.) Verecundum siquidem & onerosum satis est mihi, quòd omnes coæ:anei vestri in montem eminentioris scientiæ ascenderunt, & vos in cœno crassioris intelligentiæ cum asino remansistis. Priscianus & Tullius, Lucanus & Persius; Isti sunt Dij vestri. (Gen 21.) Vereor ne in extremæ necessitatis articulo vobis improperando dicatur, Vbi sunt Dij tui, in quibus habebas fiduciam? Surgant & opitulentur tibi, & in necessitate te protegant. (Deut 32. Deut. 2.) Semper circuitis montem Seïr, nec ad terram promissionis venire potestis. (Psal. 104.) Magister, vobis & imitatoribus ve-

stris conuertit Dominus flumina in sanguinem; ne bibant. Dat etiam cœlum æneum, & terram ferream, dum vobis conuertit Dominus carnalem scientiam, in qua obduruistis pertinaciter in peccatum. Magister, nolite loqui sublimia gloriantes; recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus abhorret Philosophiæ Gentilis errorem: cuius adhuc idololatra estis: & acceptat in quolibet Christiano conscientiæ puritatem. Damnat enim Apostolus ea, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ secundùm mandata & doctrinas hominum, si non ædificant ad salutem. Vtinam Magister saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Hæc Philosophia tibi iam decrepito pernecessaria esset, quæ frequenter in scholis describitur, sed frequentiùs proscribitur, cogitatio mortis scilicet assidua. Propheta dicit: Domine, notum fac mihi finem meum. Et Salomon: Fili mi, recordare nouissima tua, & non peccabis in æternum. Lamentator ille Ieremias Propheta deplorat animam peccatricem, & sui finis immemorem: Sordes, inquit, in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Et subjungit: Deposita est vehementer, non habens consolatorē. Sit Magister cogitatio vestra dies mortis. Mors enim, quæ in insidiis iunioribus est, vobis senioribus est in ianuis, vestrum obseruat calcaneum, nec cessabit, donec fodiatur fouea peccatori. Rogo itaque, & in vera consulo charitate, vt qui hactenus vanitatibus huius sæculi militastis, Deo militetis saltem ad modicum tempus, atque fæces vestræ senectutis immoletis Altissimo, qui iuuentutis & adolescentiæ vestræ florem in rebus nugatoriis expendistis.

2. Reg. 2. — Coloss. 2. — Deut. 32. — *Mortis memoria salutaris.* — Psal. 38. — Eccle. 7. — Thren. 1. — Psal. 93.

EPISTOLA SEPTIMA.

AD MAGISTRVM QVENDAM.

ARGVMENTVM.

Magistrum quendam ex acutissimo disputatore egregium potatorem factum, diuinæ Scripturę testimoniis ab ebrietatis studio reuocare conatur.

MAGISTRO A. PETRVS BLESENSIS BATHON. ARCHIDIACONVS, salutem & continuam memoriam honestatis.

A DOMO & mensa vestra nuper egrediens Magister P. mihi viâ publicâ incedenti, lætus, & longè lætior quàm expediret, occurrit vesaniâ siquidem ferebatur: hauserat enim apud vos spiritum vertiginis & furoris, vinóque aut cereuisia totum eius cerebrum æstuabat. Equum meum freno rapuit, & tam equum quàm equitem supinum ferè in terram deiiciens, in deuium me retorsit. Auertebam manus eius, & ipsum seruientes nostri grauiter increpabant: ipse autem lingua præcipiti, & confusa, atque clamore dæmoniaco intonabat: Veniet certę, veniet; veniet, venit nolit, & bibet de Filio Dei Magister meus charissimus. Ego autem dolens eum sequebar, & trahebar inuitus. Cùm verò seruientes mei, qui eius temeritati parcebant, manus eius à freno meo, cum multa tamen instantia, separassent, & nos ipse vidisset in viam, à qua nos abduxerat, equorum capita reflexisse, nos diu persequens lapidibus & glebis, me inaudita verborum turpitudine lacessiuit. Sanè reputaueram eum semper virum industrium & discretum: sed vobiscum ea vice biberat: apud quem, sicut publicè dicitur, in bibendo non est ratio, neque modus. Et quæ vobis, amice, gloria est, ita potu afficere hominem, vt hominem dediscat, & in desipientiam omninò transeat bestialem? Non est tibi occasio magnæ laudis, quòd sic vino fundis & infundis amicos, & infundendo confundis. Scriptum est in Abacuc: Væ, qui potum dat amico, inebrians eum, vt videat nuditatem eius. Testimonio sacri eloquij multiplicem sententiam maledictionis incurrunt, qui ad calices sedent epotandos, & ebrietati continuæ se impendunt. Dicit Dominus per Prophetam; Væ, qui potentes estis ad bibendum vinū, & viri fortes ad miscendam ebrietatē. * Subse-

Ebrietas reprehenditur. — Abac. 2. — Isa. 5. — *al. subsequentia.

cutiua ebrietatis incõmoda Salomon eleganti cõpendio enumerat dicens; Cui væ? cuius patri væ? cui vulnera? cui rixa? cui * suffossio oculorũ? nonne his qui morantur in vino, & student calicibus epotãdis? Sanè iuxta verbum Sapientis: Potus iste in vomitum, & hæc voluptas in nauseam conuertetur. Expergiscimini ebrij, dicit Propheta, & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinũ in dulcedine. Apostolus etiam ebrietates multipliciter interdicit. Censura verò canonica sententiam depositionis dictat in Clericos, qui ebrietatibus assuescunt. Vbi enim regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia deuiant, iudicia subuertuntur. Si iuxta Apostolum bonum est non bibere vinum, non video qualiter possit bonum esse contrarium. Ideò prudens illa mulier filium suum instruens, in visione dicebat; Noli regibus, ô Lamuel, dare vinum, ne fortè obliuiscantur iudiciorum Dei, & subuertant populi æquitatem. Sed nec vllum secretum est, vbi regnat ebrietas. Loth, quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Vinea quoque quam Noë plantauerat, suo non pepercit auctori, & ex delicto patris, vsque hodie deriuatur ad posteros macula seruitutis. Titulis quoque beati Ioannis Baptistæ plurimum commendationis adjecit, quòd vinum & siceram, & omne quod inebriare poterat, non bibit. Aaron & filiis eius præcepit Dominus, vt intraturi Tabernaculum, à vino, & omni quod inebriare poterat, abstinerent. Rechabitæ, quia iuxta mandatum Ionadab filij Rechab abstinuerant ab omni potu, qui possit esse ebrietatis occasio, cùm omnes tribus captiuatæ essent, liberi remanserunt. Tu qui disciplinali militiæ, & libris quondam omnia * posthabebas, nunc, sicut audio, codices ad calices transtulisti. Scribere in bibere conuertisti: &, quod anxiè doleo, nunc prædicaris egregius potator; qui fueras priùs nominatissimus disputator. Vnum prædictis adiicio, aut emendabiliorem te exhibeas in hac parte, aut à corde meo te euomo: & amicitiæ socialis vinculum rumpens, gratiam antiquæ familiaritatis euacuo. Valeas.

Prou. 23. — * al. suffusio. — Eccl. 31. — Ioel 1. — Rom. 13. — 1. Cor. 5. — 1. Cor. 6. — c. Episcopus dist. 35. — c. omnia. dist. 35. — Rom. 14. — Prou. 31. — Gen. 19. — Gen. 9. — Luc. 1. — Leu. 10. — Ier. 35. — * al. postponebas.

EPISTOLA OCTAVA.

AD QVENDAM PRIOREM.

ARGVMENTVM.

Declarat Ecclesiam Dei, instar Lunę, varios habuisse status: & dicta Philosophorum Gentilium, atque etiam Iureconsultorum rectè vsurpari in tradenda doctrina sacra.

Causaris & arguis vehementer, quòd nuper in Capitulo Fratribus tuis loquens de vario amictu Sponsæ, quædam interserui, quæ potius Philosophum Gentilem & Ethnicum, sicut asseris, sapiebant, quàm Christianæ fidei professorem. Teneo firmiter, quid dixerim, & hoc ipsum à tua memoria nõ euasit, in quo nihil nisi Catholicum inuenies; nisi simpliciter dicta sinistra interpretatione, aut peruersa recordatione depraues. Referens equidem varios Militantis Ecclesiæ status, quia frequenter in sacro eloquio per Lunam solet Ecclesia præsens intelligi, quasdam proprietates Lunaris excursus Ecclesiæ coaptaui. Sicut enim in Astrologia Martiani Luna in sua nouitate minoïdes dicitur; in augmento, cùm iam ad medium creuit diatomos; cùm accedit ad circulum, dicitur amphicyrtos; cùm verò in plenitudine sua tota est serena, panselenos: sic Dei Ecclesia, quæ Lunari exemplo lumen suum mendicat à Sole Iustitiæ in Abel & Patriarchis, minoïdes; in tempore Prophetarum, diatomos; in aduentu Christi, amphicyrtos; in eius resurrectione & fidei confirmatione satis tolerabiliter poterat panselenos nuncupari. Quòd enim Ecclesia perfecta & perfectè ordinata tunc demũ fuit, quando Christus cœlos ascendit, Propheta satis expresè exemplo cõsimili manifestat: Eleuatus est, inquit, Sol, & Luna stetit in ordine suo; id est, ascendit Christus, & Ecclesiã in ordine sanctitatis per Apostolos stabiliuit. Sanè si Scripturas sanctas diligenter attendis, non censebis absurdum, quòd verba Philosophiæ vel scientiæ ciuilis, quandoque in doctrina Christiana, maximè vbi postulat, admittantur. Audi quid dicat Iob de Domino; Præcepit, inquit, Soli, & non ori-

Cant. 6. — *Vide Notas. Ecclesia Lunæ collata.* — Iosue 10. — *Dicta Philosoph. & iureconsult. rectè inseri doctrinæ sacræ.* — Iob. 7.

tur, & stellas claudit, quasi sub signaculo. Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Austri. Ieremias propheta quasi in iure ciuili fuerit eruditus, emptionem prædij patruelis, quam contraxerat, quorumdam verborum legalium vrbanitate commemorat; Emi, inquit, (Ier. 32.) agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui est, in Anathoth, & appendi ei argentum septem stateres, & decem argenteos: & scripsi in libro, & signaui, & adhibui testes, & appendi argentum in statera. Et accepi librum possessionis signatum, & stipulationes, & rata stipulatione sequestrata, & signa forinsecùs. Sanè sicut in (Deu. 21.) Deuteronomio legis, aliena mulier capta in prælio, si decor eius tibi placuerit, rasis eius vnguibus, capillis, atque veste captiuitatis deposita, licitè ducitur in vxorem. Si qua enim scriptura gentilium est, quæ in conflictu studiorum mihi placet, sublata superfluitate verborum possum illam mihi assumere, vt ex illa filij spirituales (Deu. 22.) generentur in fide. In lege enim præcipitur quòd si in agro vel in arbore inueneris auem incubantem ouis suis, aut pullis: oua aut pullos debes accipere, matrémq; dimittere. Non etiam curandum est de littera, vbi fructuosæ inueniuntur sententiæ. Increpas me, quia in exhortationibus meis, quas rogatu conscholarium nostrorum quandóque Bononię feci, verba posui, quæ ius ciuile redolebant. Porro ius ciuile sanctum est & honestum, atque sacris orthodoxorum Patrum constitutionibus approbatum. Loquebar equidem legisperitis in illis prædictis exhortationibus de terribili sententia districti & extremi iudicij, & dicebam, quod nec appellationis remedio, nec supplicationis suffragio, nec actione in factum subsidiaria, nec aliquo restitutionis beneficio poterat attentari. Dicebam quòd (Dan. 7. Psal. 77.) ille antiquus dierum inter filios regni, quos quasi in funiculo distributionis, secundùm meritorum suorum exigentiam ad hęreditatem vocabit ęternam, dictaturus erat familiæ herciscundę iudicium. Dicebam, quòd contritione duplici puni- (Ierem. 17.) rentur illi, qui peccatorum suorum confessionem differebant per erubescentiam, aut contemptum: nam & in iure ciuili lis per inficiationem crescebat in duplum. Vnum noueris, quòd nunquam super verbis faciam quæstionem, de qua facultate sumantur, dummodò ædificent ad salutem. Nam nec de herbis quęritur, in qua terra, vel cuius hortulani cura vel cultura adoleuerint, dummodò vim habeant sanatiuam.

EPISTOLA NONA.

AD QVENDAM LVDI LITTERARII DESERTOREM.

ARGVMENTVM.

Inuehitur in quendam discipulum suum, qui cursu liberalium artium confecto, non antè cogitabat Theologiæ operam dare, quàm biennium in otio consumpsisset: prolixéque probat perniciosissimum esse omne otium.

MISSIONE vsus minùs legitima & honesta, tanquàm transfuga & desertor castra scholaris militię dimisisti, & de labore quietissimo te in laboriosissimum otium contulisti. Præceperam tibi vt discipulo, consulueram vt amico, quatenus continuatâ instantiâ studiorum imperfectum tuum perduceres in plenitudinem, & de discipulo ascenderes in magistrum. Respondes te in disciplinis liberalibus diutiùs laborasse, tuumque propositum esse, antequàm Theologicas * facultates expugnes, biennio respirare. Vtinam huic desiderio, aut potius desidię, & defectui tuo vicennium aut tricennium præscripsisses. Defectui dico: nam (Psal. 118.) defecit in salutare tuum anima tua, mihíque satius videretur, hominem qui semitâ damnatæ opinionis incedit, negotium honestatis prorsùs omittere, quàm differre. Sancti quidem & honesti propositi dilatio, magna ruina est. Nunc docibilis in prouectiori ętate capax doctrinę non eris: ideóque in pręsenti articulo, quod differtur, aufertur. Verbum Prophetę est; (Agg. 1.) Populus iste dicit; nondum tempus est ædificandi domum Domini. Miserrime, cur opus commendabile in biennium differs? forsitan cras non eris. Sapiens dicit: Quicquid potest manus tua, cum instan- (Eccles. 9.)

*al. difficultates.

[Ouidius de remed. amoris lib. 1. *Otium quã sit noxium*] tia operare. *Qui non est hodie, cras minus aptus erit.* In litteris tuis legi: vacabo mihi, & libris meis, & in camera mea ero mihi discipulus & magister. nunquam quieui, semper laboraui; nunc laborem conuertam in otium & quietem. Frater, vtinam saperes & intelligeres, & inter otium & quietem discerneres. Audisti [Genes. 2.] quietem Domini: quieuit enim ab omni opere, quod patrarat, veruntamen eius [Eccles. 33.] otium non legisti. Legitur, quòd otiositas inimica est animę, animus namque qui ad otia resoluitur, roditur inanibus [Prouerb. 21] curis: ac testimonio Salomonis desideria rodunt pigrum. Eodem docente, stercoribus [Eccles. 22.] boum, id est, turpi increpatione lapidandus est piger. [Ouidius 1. de Ponto eleg. 6.] *Cernis vt ignauum corrumpunt otia corpus, Et capiunt vitium, ni moueantur aquæ.* Flaccus dicit: [Hor. lib. 1. ep. 2.] *Si non ante diem poscas librum cum lumine, si non Intendes animum studiis & rebus honestis, inuidia vel amore vigil torquebere.* An quæris experimentum [Ouid lib. 1. de remed. amoris.] huius rei? *Quæritur, Ægisthus quare sit factus adulter, In promptu causa est: desidiosus erat.* Teste Hieronymo peccatum [Hier. lib. 2. in Iouin.] Sodomorum fuit satietas & abundantia [Ezech 16.] panis. Lex etiam de sacrificiis præcipit vt bos offeratur in ostio tabernaculi: [Leuit. 1.] quia qui laborant in agro Dominicæ culturæ, liberè possunt cœleste tabernaculum introire. [*Studiũ litterarum esse otium laudabile.*] Cur causaris studiorum laborem, & ad otium toto corde suspiras? Labor scholasticus otium est, sed otium negotiosum, & quod animum reddit ad honesta solicitum. Vnde & scriptum est: [Eccles. 38.] Sapientiam scribe in otio, & qui minorantur, actu inuenient eam. Ideò discipuli [Luc. 6.] esurientes fricabant spicas in die sabbati: in quo notatur vtilium sententiarum discussio, quæ mente quieta diligentiùs procuratur. Sic ingreditur homo sepulchrum [Iob. 5.] in abundantia, quia absconditus à conturbatione hominum, foris quidem minuitur, [Psal. 30.] sed interiùs fructus spiritualis studij inæstimabiliter reficitur & ditatur. [Ezech. 46.] Sic in Ezechiele porta atrij interioris, quæ respicit Orientem, clausa est sex diebus, in quibus opus fit: die autem sabbati aperitur. Qui enim à terrenis vacant, spiritualium notitiam faciliùs assequuntur. [Psal. 45.] Vacate, inquit, & videte, quoniam ego sum Deus. Ideo Martha turbatur ergà [Luc. 10.] plurima. Liæ oculus lippitudine impeditur: [Genes. 29.] Maria vero cum Rachele optimam partem elegit. Et Iacob cùm requiescit [Genes. 18.] in Bethel, cœlestium mysteria comprehendit. Hoc est otium sanctum, otium studiosum. Veruntamen otium vocas, non vigilare, non legere, vacare comessationibus, resolui ad carnis illecebras, torpere somno, & potibus indulgere. Timere debueras vocem Domini super tali otio irascentis: [Isaiæ 1.] Neomenias vestras, inquit, & sabbatum non feram. Otia & sabbata & festiuitates vestras odiuit anima mea. Luget etiam super animam otiosam [Thren. 1.] propheta dicens: Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. Verbum [Senecæ ep. 83.] sancti Hieronymi est: Otium sine litteris mors est, & viui hominis sepultura. Miser, quicquid longo tractu temporis didicisti, biennale otium exsufflabit, & illa Logices ventosa loquacitas, qua tumescis, sicut visio nocturna, & sicut somnium auolabit. [Iob. 20.] Putas, quòd in pace & quiete corporis sit pax mentis? habebis forsitan pacem, sed amarissimam. Pacem, scio, reputas te habere, in loci habitatione solitudinem, in carnis exhibitione solicitudinem: & ecce in pace tua amaritudo [Isaiæ 38.] amarissima. Qui enim curam carnis [Rom. 13.] in deliciis agit, tormenta conscientiæ accusantis patitur, & semper hostem domesticum secum gerit, sicut Sapiens dicit. Solitudo, quam desideras, subuersio est [*Solitudo sæpe noxia.*] virtutum. Væ soli, quia, si ceciderit, non [Eccles. 4.] habet subleuantem. Solitudo Amnon [2. Reg. 13.] fratrem Thamar ad incestuosum sororis suæ concubitum prouocauit. Solitudo est, quæ virum fortem fortissimè præcipitat in reatum: ea enim mediante, honestas impudicitiæ arma sua reddit, degenerat sanctioris vitæ propositum, & odoriferæ opinionis gloria damnabiliter euanescit. Dum Parisius operam studiis dabas, publicè dicebatur, quòd in hac humana conuersatione te angelum exhibebas. vereor, ne qui de homine in angelum transieras, de angelo in hominem reuertaris. Nam iuxtà sententiam veritatis, [Matth. 12.] spiritus immundus ambulans per loca deserta & arida, & non inueniens requiem (apud quiescentem in otio quietem inuenit) assumensque septem spiritus nequiores se, domum vacantem, & scopis disciplinalibus mundatam inuenit, vacantem occupat, ac nouissima hominis illius in peiora conuertit. Diu te inuitaui ad studiosam militiam, diu clamaui, & laboraui [*Studium Theologiæ non esse laboriosum.*] clamans, ne abhorreas hunc laborem, verè laboraui. Suadere enim & non persuadere, hoc labor est ante me. Sanè laborem & duritiem Theologicæ facultatis non debebas abhorrere: scholastici namque hominis labor non est in operibus, sed in verbis: & vt verbo Salomonis vtar: [Eccles. 6.] Omnis labor huiusmodi hominis in

ore ipſius. Certè præcepta ſua, & ſciri & cuſtodiri vult Dominus cum labore: nam & ipſe eſt, qui fingit laborem in pręcepto. Vnde & iuſtus ſcire, atque cuſtodire deſiderans verba & pręcepta, quæ de labiis Altiſſimi proceſſerunt, dicit Propheta: Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras. Adhuc rogo te, ne timeas, aut differas hunc laborem. Effeminari quidem otio, & torpere pigritia, nihil aliud eſt, quàm ſuffocare virtutem, nutrire ſuperbiam, viamque conſtruere ad gehennam. De his dicitur: In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur; ideò tenuit eos ſuperbia. Procul dubio, qui non flagellantur temporaliter cum hominibus, in perpetuum flagellabuntur cum dęmonibus: & qui cum hominibus non laborant, cum dęmonibus laborabunt. Vale.

Pſal. 90. Pſal. 16. Pſal. 71.

EPISTOLA X.

AD G. CAPELLANVM REGIS SICILIÆ.

Gualterum

ARGVMENTVM.

Grauiter queritur à Rege Siciliæ adoleſcentulo ad Eccleſiæ Agrigentinæ Epiſcopatum euectum hominem prorſus inidoneum: ſimulque oſtendit Capellani, ad quem ſcribit, officio incumbere, de hoc lapſu Regem non ſemel tantùm, sed etiam ſecundò & tertiò ſeriò commonefacere.

DIv eſt, quòd rumor inſonuit, & publicè iam crebreſcit, quòd Dominus tuus Rex Sicilię ſalutis ſuæ, & paternæ traditionis oblitus, cum Comite Lorocelli in ruinam & deſolationem Agrigentinæ Eccleſiæ coniurauit. Intendit Epiſcopare fratrem Comitis, & ipſum reclamante Capitulo violenter intrudit. Tu verò cùm ſcias eum ſtatuam eſſe, & truncum inutilem, miror, quòd non aſcendis ex aduerſo, & te pro domo Iſraël non opponis. Infelix ego homo, cur non habeo copiam illius Comitis, vt aliquid perſuadeam homini inhumano? Annunciarem impio impietatem ſuam, & ſi non lucrifacerem eum Deo perfectè, ſaltem patres euangelizantis implerem. Zelus domus tuę Deus comedit me. Tabeſcere me fecit zelus tuus, quia obliti ſunt verba tua inimici tui. verè obliti. Verbum enim tuum eſt Domine: Domus mea, domus orationis, non intruſionis, vocabitur. Domum tuam Domine decet ſanctitudo, non intruſio. Reſpice Domine in faciem teſtamenti tui. Zelare honorem & decorem domus tuę, & locum habitationis glorię tuę. non irruat in eam immundus & incircumciſus. Conſoleris Eccleſiam, quæ in conculcationem data eſt, & dicas ei: Noli timere filia Sion, ciuitas Hieruſalem noli flere. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Gloriam illorum humiliabo, qui te humiliant & confundunt. ponam te in ſuperbiam ſæculorum. O deteſtanda operatio; ô adoleſcentia deploranda. Filius Eccleſiæ, quare ſe erigit contra matrem? cur abiecit conſilium pietatis, & abiit in conſilio impiorum? in vna die peribunt cogitationes eorum: conſilium autem Domini manet in æternum. Væ terræ, cuius Rex puer eſt. Doleo, quòd inter primitias dominationis ſuę, & inter initia vnctionis regiæ hoc pręſumit. Virtus equidem conſecrationis ab huiuſmodi violentiis eum vtinam temperaſſet: magna enim eſt huius efficacia ſacramenti. Nam de Dauid, poſtquam à Samuele vnctus eſt, Scriptura teſtatur, quòd directus eſt ſpiritus Domini in Dauid à die illa, & in reliquum. Saül quoque die illa, qua olei lenticula à Samuele perfuſus eſt, mutatus eſt in virum alterum, & inſiliente in eum Spiritu Domini, còm acceſſiſſet ad cuneum prophetarum, cum eis prophetare incepit. Caïphas, qui in illo conſiſtorio, vbi de morte Domini agebatur, ſententiam protulit, dicens: Expedit, quod vnus moriatur pro populo. Sicut ait Euangeliſta, hoc à ſemetipſo non dixit, ſed cùm eſſet Pontifex anni illius prophetauit. Verùm nec virtus vnctionis, nec religioſorum crebra exhortatio, nec Dei timor, nec Eccleſiæ reuerentia, nec ſuę famæ diſpendium, nec exemplum paternę manſuetudinis à ſua pertinacia hunc reflectunt. Duorum mihi nomina expreſſiſti, qui familiares & domeſtici eius ſunt, quorum amicitias,

Guillelmus II. Ezech. 13. Pſal. 68. Iſaiæ 56. Matth. 21. Pſal. 92. Pſal. 73. Pſal. 25. Iſaiæ 52. Ioan. 12. Pſal. 86. Iſaiæ 60. Pſal. 145. Pſal. 32. Eccleſ. 10. *Quanta ſit vis vnctionis regiæ.* 1. Reg. 16. 1. Reg. 10. Ioan. 11.

licet ignobiles sint mente & genere, gratantissimè acceptauit; hi ipsum in hanc temeritatem excitant & incendunt. Sed certè inimici hominis domestici eius. Proditoria istorum consilia prætulit inconsultissimus adolescens Domino Salernitano, & Comiti Auelini auunculis suis, quorum fidem & prudentiam necessitas regni frequenter experta est: qui dedecus pueri sua morte redimerent; nec regni humiliationi vsque ad effusionem sanguinis & perpetuitatem exilij consentirent. Sed populi peccatis exigentibus, elongauit à se amicos & proximos incedensque per viam Roboam consilium venerandæ maturitatis abiecit. Porrò honorem sponsæ suæ zelabit Dominus, & malos malè perdens retribuet abundanter facientibus superbiam. Et quia ille miserabilis adolescens in thesauros Ecclesiæ consilio malignorum manus rapaces iniecit, vereor ne in eum Dominus excãdescat, & eueniat quod dicit Iob: Thesauros, inquit, quos deuorauit, euomet, & de ventre eius extrahet illos Deus. Licet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur. Non decebat, eum manus laicas ad sacra porrigere. Frequenter debueras ei suggessisse qualiter Oza fuit percussus à Domino, eò quòd in arcam Domini manus, deuotè quidem, sed indignè porrexerit. Qualiter temporibus Iasonis ille perpetuus ignis, qui à tempore Ieremiæ vsque ad Nehemiam durauerat, exstinctus est, eò quòd Antiochus occasione Iasonis ad sacerdotalia manum misit. Qualiter regnum Balthazar à Persis occupatum est, & vastatum, indicio manus vltricis & scribentis, Mane, Thecel. Phares, eò quòd vasa Domini in conuiuio prophanasset. His & similibus eum deterruisse debueras, sed alligatum est verbum Domini in ore tuo, nec moueris super contritione Ioseph. Times hominem, nec te zelus Domini, aut Ecclesiæ tangit afflictio. Porrò testimonio Iob, qui timet pruinam, veniet super eum nix. Gloriosum est cuilibet Christiano si affligatur, dummodo non sit turpis, sed in Christo commendabilis afflictionis occasio. Nemo, inquit Petrus Apostolus, patiatur vt fur: sed si benefacientes & benedicentes sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Ideò ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quia digni habebantur pro Christi nomine contumeliam pati. Si exhortationem tuam contemptui habet, ipse contemptus tibi cedet ad gloriam. Lampas, ait Iob, contempta apud cogitationes principum, parata sit ad tempus statutum. Et quod est tempus illud, nisi tempus, de quo dicitur: Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo? Vnum noueris, si non annuntiaueris impio impietatem suam, ipse in impietate sua morietur, & eius anima de tuis manibus requiretur. Ouis tua est, & in periculum tuum ipsius custodiam suscepisti. Vide ne alios imiteris, qui lac & lanam quærunt in ouibus, non salutem. Periculosum est tibi, si in tonsoris officium conuertas ministerium pastorale. Tondet Absalon oues suas, & fratrem suum interficit: sic animam proximi sui prælatus mortificat, dum eo enormiter delinquente, aut tacet, aut dissimulat, aut consentit, vt inde emolumentum temporale percipiat. Indubitanter quidem scio, quòd si orasses instantiùs, perorasses, & ab hac inhumana tyrannide hominem auertisses. Diffusa est enim gratia in labiis tuis, viuusque & efficax sermo tuus, imò Domini, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Hic est vomer ille aratorius, quo Samgar sexcentos Philistæos occidit: mandibula asini, qua Samson mille de suis hostibus interfecit: clauus Iahel: pugio Phinees: gladius Gedeonis. Quòd si ex corde ageres causam Christi, daret voci tuæ vocem virtutis, atque voluntaria oris tui beneplacita faciens, cor Regis ad tuum verteret arbitrium ille, in cuius manu corda sunt Regum. Non enim, sicut dicit Dominus, vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis: ipse est, qui dat verbum euangelizantibus virtute multa. Ipse est, qui tibi opportunè astaret, si importunè & frequenter instares. Habet tuarum continentia litterarum, quòd ipsum primò blandè & amicabiliter conuenisti: ipse autem respondit, se non esse in culpa, sed Comitem Lorocelli: cùm verò eundem iterùm conuenisses, te, sicut asseris, reputauit insanum: ideò ori tuo imposuisti silentium, proprióque ipsum arbitrio dimisisti. Quòd primò vsus es blanditiis, prudentiæ adscribo: non enim litibus exasperandi sunt Principes, sed temperatiùs corrigendi, sicut Paulus Apostolus ad Timotheum scribens: seruum, inquit, Domini non oportet litigare, sed ad omnes mansuetum esse, & patientem, corripientem cum modestia eos, qui resistunt veritati. Sed qui semel, & secundò verbum exhortationis proposueras, eandem exhortationem debueras tertiasse: fortè aliquid efficaciæ contulisset numerus trinitatis. Goliath in tertio

Romoaldo Salern. Archiepiscopo. Rogerio Com. Auel. | 3. Reg. 12. | Psal. 30. | *Impium est inuadere in res sacras.* | Iob. 20. | 2. Regum 6. | 2. Mach. 1. | Dan. 5. | Amos 6. | Iob 6. | 1. Pet. 4. | Act. 4. | Iob 12. | Psal. 74. | Ezech. 3. | *Rex est ouis sacerdotis pastoris.* | 2. Reg. 13. | *al. indubitabiliter. | Psal. 44. | Hebr. 4. | Iud. 3. | Iud. 15. | Iud. 4. | Num. 25. | Iud. 7. | Prou. 21. | Matth. 10. | Psal. 67. | 2. Tim. 2. | *Peccantes sæpius monendi.* | 1. Reg. 17.

lapide prostratus est. Moyses magos Pharaonis in signo tertio superauit. Doleo, quòd ad excusandas excusationes in peccatis culpam suam transfundit in alium, quam eum humiliter confiteri & deuotè corrigere oportebat. Grauiter offenditur Deus, cùm quis propriam malitiam dissimulando, eam ministerio prosequitur alieno: scriptum est enim, Manus in manu non erit innocens malus. Sic dicebat Saül de Dauid: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philistinorum. Sic Iudæi linguis crucifigentes Dominum, dicentes tamen, non licet nobis interficere quemquam, tradebant eum occidendum militibus, vt ab eis culpa in alios transferretur. Quòd insanum te reputat, non mirare: non est mirum, si insanus alios existimet insanire. Certè cùm quidam filius prophetarum inunxisset Iehu in regem, quæsierunt alij dicentes, Ad quid venit insanus iste ad te? sic apud eos, quorum interiores oculi ambitione, vel inuidia excæcantur, vilescit sermo Dominicus, & verba vitæ *ædificatiua vesaniæ adscribuntur. Scio quid Dominus tuus somniet, quid affectet in hac erectione sui Dagon, in hac intrusione tyrannica. Vtinam maturiùs saperet & intelligeret, vtinam prudentiùs inter spiritualia & mundana discerneret: peremptorium enim est in Principe, vel auram adorare munerum, vel fauorem quærere personarum. Teste siquidem propheta: in quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus: transibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem; quia testimonio Iob, ignis deuorabit tabernaculum eorum, qui munera libenter accipiunt. Benedictus autem Dominus, qui Regem Anglorum Henricum à talibus hactenus conseruauit innoxium. Manus enim suas excussit ab omni munere: nec in Prælatis Ecclesiæ promouendis ipsum vnquam inflectere potuit, vel muneris oblatio, vel gratia personalis: ideò magnificat eum Dominus in conspectu Regum, & iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra, thezaurisauit super eum gloriam & honorem. Bene valeas, amice charissime, & inceptæ correptioni diligenter insistas, donec Dominus tuus ab inuio erroris sui in viam iustitiæ reuertatur.

Exod. 8. Psal. 40. Prou. 11. 1. Reg. 18. Ioan. 18. 4. Reg. 9. *al. effectiua Psal. 35. Iob. 15. *Henricus II. rex laudatur.* Eccl. 45.

EPISTOLA VNDECIMA.

AD R. CLERICVM IAM ÆTATE PROVECTVM.

ARGVMENTVM.

Hortatur Clericum quendam, qui Deo promiserat se ingressurum religionem, vt voto suo faciat satis; nec sinat se vel disciplinæ religiosæ asperitate, vel parentum & amicorum querelis, nisi se perditum ire velit, à proposito reuocari.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO R. PETRVS BLESENSIS Bathon. Archid. salutem, & rectum iter tenere.

PROPOSVERAS omnes sæculi pompas & illecebras mundanæ conuersationis abrumpere, vt pauper pauperem sequens Christum diuitias æternitatis acquireres. Verumtamen inconsulta carnis affectio proditoriè blandiens, & amicabiliter fallens in deuium te retorquet, dum à pusillanimitate spiritus conturbatus primitias religionis & introitum sanctitatis abhorres. Quia te mundi voluptatibus totum hactenus immersisti, importabilia tibi omnino videntur ciborum mutatio, vestimentorum asperitas iugum obedientiæ, censura silentij, regularitas morum, & austeritas disciplinæ. Veritas, quæ mentiri non potest, clamat: Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Si Christo credis, aut credis in Christum, cur graue reputas, quod ipse iudicat leue? Si Christo contrarius es, teipsum enormiter grauas. posuisti me, inquit, contrariũ tibi, & factus sum mihimetipsi grauis. Ethnicus dicit: *Quod male fers, assuesce, feres.* Et tu, si iugo Domini assuescere velis, factus tanquam vitula Ephraim, docta diligere trituram, affectabis quod times, cupies quod vereris. Qui de obscuris egreditur, conniuenti palpebra, & infirmiori oculo luci publicè se exponit: qui si aliquantulũ lumini assuescat, quod priùs erat oculis tormentum, in delicias cõuertetur. Velle quidem tibi adiacet, sicut dicis, sed

Iugum religionis suaue. Matth. 11. Iob. 7. Ouid. lib. 2. de arte amandi. Ose. 10. Rom. 7.

perficere non inuenis. Si enim velis onus inolitæ vetustatis abiicere, hoc labor est ante te. Sequere eum, quem voueras sequi, & ipse votis tuis misericorditer & efficaciter aspirabit: Venite, inquit, omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, dicit Dominus. Incipias, quæso, & tuum Dominus prosperabit inceptum;

Matth. 11.

Dimidium facti, qui bene cœpit habet.

Horat. lib. 1 epist. ad Loll.

Si te tentauerit timor ille nocturnus, qui solet inter primitias sanctæ conuersationis obrepere, faciet tibi Dominus etiam cum tentatione prouentum, Tentatio est vita hominis super terram; ideoque si seruire proponis ei, cui seruire regnare est, non eris a tetatione omnino immunis. Sapientia enim dicit: Fili, accedēs ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prępara animā tuā ad tentationem. Verumtamen vt ignis aurum, tentatio virum probat. Tentatio, præueniente Dei gratia, te fortiorem faciet in aduersis, & in periculis circumspectū. Rogo ergo te, frater, aggredere & ingredere viam vitę, qui per viam mortis hactenus ambulasti. Vides quia non est nisi contritio & infelicitas in viis nostris: & quicquid sub sole est labor & afflictio spiritus. Vitæ præsentis excursus fumus est, & vapor ad modicum parens. Scio quia parentes tui te retrahunt à proposito meliori. Non differat, quæso, non euacuet propositum tuæ conuersionis proditoria & seductrix affectio parentelæ. Noli eos diligere contra Christum, quos teneris odio habere pro Christo. Multi pro parentibus suis re animas perdiderunt, quorum occasione mundus, qui in eis aruerat, denuo reuirescit: atque diuitias, & cætera impedimenta salutis, quibus se exonerauerant, affectant aliis, tanquam eis prodesse credant ea, quæ sibi esse nociua pro certo cognouerant. Nunquid quod damnabile est vni, alij est salubre? nunquid gaudia viuentium, solatia sunt mortuorum? Impius est, qui animæ suæ pro suis parentibus est crudelis: maioremque *temeritatem hac nemo habet, quàm vt animam suam ponat ita periculosè quis pro amicis suis. Tu qui elegisti habitare humilis & abjectus esse in domo Domini, quomodo iterum in his, quæ in æternæ confusionis vergunt prędiudicium, iterum gloriaris? Gloria mundi fallax & seductoria, decipit amatores suos. Quicquid enim vel in futurum promittit, vel in præsenti prętendit, totum ad nihilum deueniet, tanquam aqua decurrens. Non consentias

1. Cor. 10.
Iob 7.
Ecclesi. 2.
Ecclesi. 1.
Psal. 13.
Iac. 4.
Parentibus retrahentibus à religione non obsequendū
* al. crudelitatem.
Psal. 83.
Psal. 57.

carni fatuæ, quæ se & te pariter trahit in laqueum gehennalem. Sicut legitur de Zambri, qui se & domum regiam pariter dedit in combustionem, & cibum ignis. Circumferimus hostem nostrum, sed iuxta verbum Salomonis, ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. Nulla pestis efficacior est ad nocendum, quàm familiaris & domesticus inimicus; hic est ignis in gremio, serpens in sinu, hæc est vxor hominis litigiosa, pessima caro nostra. Quæ licet sit vexata doloribus, repleta illusionibus, infecta sordibus, afflicta infirmitatibus, obnoxia passionibus, flagellis trita, plagis cæsa, morti denique deputata: tamen adhuc aculeis contradictionum hispida, rebellis, superba, murmurosa, querulosa, contumax, inquieta in suum & animæ coniurat exitium: nec posse satis fieri sibi putat, donec se & animam præcipitet in æternæ damnationis abyssum. Cur non attendit infelicissima caro, quàm nobilem, & quàm necessarium sibi habeat hospitem, cuius beneficiis sustentatur, regitur & honestatur? Quod audit, quod videt, quod sentit, quod intelligit, quod loquitur, quod mouetur, totum hospiti suo debet: cuius auxilio destituta fieret quasi terra sine aqua, immundum morticinum, vermium cibus, aëris corruptela. Inuenta est iniquitas eius ad odium, dum iniquè odit, quod totis visceribus debuerat dilexisse. Odit dico; qui enim diligit iniquitatem, odit animā suam. Redeas quæso ad cor, amice charissime, & quò te traxerit caro fatua, non sequaris. Cæca est, & si tibi ducatum præstiterit, secum in mortis foueam te deuoluet. Nosti quid feceris; nam, vt verbo Salomonis vtat, Defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. Irasceris mihi, quia te ad viam vitæ arctioris tam instanter inuito, quam tamen, sicut asseris, pertinaciter fugio & euito. Sanè alia est conditio mea, qui nunquam alicuius voti vinculo me astrinxi: & aliam iudico tuam, qui sanctioris voti propositum solemniter emisisti. Scriptum est enim, vouete & reddite. Conuertisti in necessitatem tuæ libertatis arbitrium, nec sine animæ periculo, & famæ dispendio conuersionem tuam detrectare poteris, aut differre. Nam oblatum exigit, qui non exegerat offerendū. Non est aliud votum protrahere, quàm luxuriari in Christo. Nec enim promissiones Dominus acceptat, nisi propter promissionis effectum. Festinantius igitur

3. Reg. 16.
Prouerb.
Psal. 35.
Prou. 6.
Votum necessariò seruandum
Psal. 17.

age, ne voti tui executionem mors inopinata pręueniat. Relinquas sæculum, antequàm à sęculo relinquaris. Egredere de terra dissimilitudinis, de medio prauæ ac peruersæ nationis, de tenebris ad lucem, de miseria ad iucunditatem, de labore ad requiem, de exilio in patriam, de morte ad vitam. Maturiùs, quæso, tuæ saluti prospicere velis: ne tunc timere velle incipias, cùm non possis. Qui oportunitatem deserit, opportunitas eum fugit. Rugæ tuæ iam testimonium dicunt contra te. Fortè instat tibi hora vndecima, & ad operandum Dominus te inuitat. Si non vis operari, dum potes, iusto Dei iudicio non poteris, quando voles. Vide quomodo in hac valle plorationis nos ferè omnes nubes caliginosa inuoluit: vbi Deo & Angelis eius spectaculum triste & lachrymabile facti sumus. Alij spiritu vertiginis ducti titubando incedunt, & in alios oberrantes offendunt. Alij nubes & inania captant. Quidam in locis cœnosis & fœtidis se voluptuosè volutant. Alij in desiderijs animæ suæ mortem sibi adsciscunt. Alij ventum hauriunt. alij in saccum pertusum congregant. Alij quicquid apprehendunt, auidissimè deuorãt. Alij prunas ardentes in sinu suo colligũt. Alij in profundo submersi sunt, quorum finis interitus. Alij exeuntes de nebulâ respirant in liberioris auræ gratiam, cum iubilatione dicentes, Benedictus Deus, qui non dedit nos in puteum interitus, qui nos eduxit de lacu miseriæ, & de luto fæcis. Egredere, quęso, de tenebris ad lucem, de labore ad requiem, de perditione ad salutem. Arripe arma sanctimoniæ, exercitium diuinæ militiæ, studium disciplinæ, pacatissimum fructum iustitię, & primitias fœlicitatis æternæ. Dies tui transierunt, horrendumque est incidere in manus Dei viuentis, vitamque, quæ non deficit, perdere, & se scienter inuoluere doloribus sempiternis.

Iob 16. Matth. 20. 1. Cor. 4. Psal. 54. Psal. 39. Hebr. 10.

EPISTOLA XII.

AD QVENDAM NEPOTEM SVVM.

ARGVMENTVM.

Consolatur nepotem plus nimio de auunculi sui obitu, incendio domus, & pedis sui læsione dolentem; probatque huius vitæ afflictiones Diuini in nos amoris esse signa, & mundi tantam esse vanitatem, vt minimè lugendus sit, qui mundo per mortem defunctus sit.

INFORTVNIVM, quod deploras, quodam compassionis affectu sustineo: iustum est enim, vt qui amicus eram in prosperis, profitear amicitias in aduersis. Nobis auunculum tuum mors inopina præripuit: qui si lachrymis redimi possit, tota ferè in lachrymas Aurelianis efflueret. Veruntamen, quia mortis iactura restitutionis beneficium non admittit, illud saltem adhibeas solatium, quod & honestas exigit, & dictat affectio. Familiarissimè dilexi auunculum tuum: ego te familiaritatis illius successorem constituo, & dilectionis hæredem. Mors auunculum tuum tibi abstulit: sed fortis est vt mors dilectio, quæ in me auunculum restaurauit. Si materiam tuæ promotionis mihi obtulerit opportunitas, erit apud me dilectio fortior, quàm mors, & gratia, quã natura. Veruntamen æquanimiter tolerare non possum, quòd inconsolabiliter doles; & quòd super dolorem vulnerum tuorum addidisse causaris Dominum, casualem pedis extorsionem, & incendium domus tuæ. In his tibi diuina miseratio fidem certissimæ dilectionis exhibuit. Quem enim diligit, corripit Deus: flagellat autem omnem filium quem recipit. Dulciora sunt iusti & misericordis Dei verbera, quàm verba adulantis. Vtinam, inquit propheta, corripiat me iustus in misericordia, & increpet me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Si elisit, & contriuit Dominus pedem tuum; ipse est, qui erigit elisos, qui sanat omnes contritiones eorum. Cùm simus omnes filij iræ, cur causaris in Christo flagellum misericordiæ? Cùm exarserit in breui ira eius, quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem? non obliuiscitur misereri Deus, sed & iratus misericordiæ recordatur. Si flagellum eius cum æquanimitate sustineas, ira transibit in gratiam, atque secundùm multitudinem dolorum in corde tuo consolationes eius lætificabunt

Cant. 8. *Tribulationes amoris Diuini sunt signa.* Hebr. 12. Psalm. 140. Psal. 145. Psal. 57. Ephes. 2. Ion. 3. Psalm. 76. Hab. 3.

animam tuam. Ideò forsitan temporaliter te punit, vt æternæ mortis ardores pœna redimat tēporalis. In ædificio templi omnes lapides priùs malleis tundebātur, ne in illorum positione sonus mallei audiretur: sic & viui lapides, qui ponendi sunt in illa cœlesti Hierusalem, quæ ædificatur, vt ciuitas, variis infortuniorum tunsionibus priùs poliuntur, quàm in ædificio cœlestis habitaculi collocentur. Sed nec in horreo Domini reponitur granum, donec flagellis, aut triturantium pedibus sit excussum. Circa tui autem auunculi mortem, magna tibi debet esse consolationis occasio, quòd innocentissimè vixit, quòd in sæculo nihil sæculariter egit, & pro diebus æternis dies transitorios commutauit. Ille introiuit in potentias Domini, & in thesauros gloriæ, quæ non transit, in pace factus est locus eius. Nos in labore & ærumna vitam miseram protrahentes dati sumus in opprobrium & derisum, his, qui habitant in ciuitate Domini virtutum. Nonne spectaculum facti sumus ciuibus illis Hierusalem, cuius participatio eius in idipsum? cuius communicatio est in vinculo charitatis, & vnanimitate virtutum, cùm tota conuersatio nostra in id, & aliud tendat, & in vniuersis actibus suis, non solùm à proximis, sed etiam à seipsa tota dissentiat. Considera singulorum iudicia, studia, vota, consilia, officia, dicta & merita, & videbis omnia quadam discolori, & repugnanti varietate confusa. Quidam, qui sine omni periculo & labore viuere poterant, certa mortis pericula & labores importabiles amplectuntur, vt viuant. Quidam more Tantalico in aquis sitiunt, dum inter opulentias inedia se affligūt. Quidam se voto continentiæ astrinxerunt, & iuxta prophetam, tanquam equi emissarij ad vxores hinniunt alienas. Quidam, cùm infinita congregauerint, se nihil reputant congregasse. Quidam studiosè inquirunt, nec inuenire sufficiunt, qualiter modicula, quam habent, substantia consumatur. Quidam honores appetunt, & eos assequi non possunt. Quidam honores fugiunt, & ad eos trahuntur inuiti. Quidam laudes hominum vilipendunt, & in hoc sunt laudabiles. Quidam omni tempore venantur famam sæculi, & omni tempore sunt infames. Quidam per labores requiem quærunt. Quidam in requie requiem inuenire non possunt. Quidam apud alios venerabiles, sibi apud se vilescunt. Quidam plus de se linguæ adulatrici, quàm conscientiæ suæ credunt. Quidam se tyrannica vsurpatione magnificant. Quidam se sua benignitate vilificant. Quidam ibi trepidant, vbi non est timor. Quidam in periculo mortis certissimè sunt securi. Quidam non quiescunt, donec rem habeant concupitam, quam cùm habuerint, vilem reputant & abiectam. Quidam rem, quam non concupierunt, adepti, inæstimabilem in ipsa concipiunt voluptatem. Quidam simpliciter viuunt, & in omnibus prosperantur. Quidam versantur in dolis, & eis quælibet aduersantur. Quidam pro libitu suo viuunt, & semper sunt* vegeti. Quidam à regulis Hippocratis non deuiant, & assiduè sunt infirmi. Quidam insipientiam simulando sapiunt. Quidam nimis sapiendo desipiunt. Quidam à philosophiæ sinu ad arma prosiliunt. Quidam à claustrali aut scholari quiete migrantes quotidiana membrorum fatigatione se frangunt. Quidam in litigiis & contradictionibus gloriantur. Quidam, si eos oportuerit litigare, torquentur. Quidam in rebus nugatoriis sunt plurimùm circumspecti, in arduis autem, atque seriis, & quæ maturo indigerent consilio, penitùs inconsulti. Quidam amicis & domesticis suis graues, inimicos humiliter venerantur. Quidam verissimæ amicitiæ professores inimicos seuerissimè persequuntur. Quidam se superbè humiliant. Quidam humiliter se exaltant. Quidam in suis mendaciis gratiosi sunt. Quidam semper laborant esse *verissimi, & mendacissimi reputantur. Quidam ea semper differunt, quæ differre non expedit: ibique sunt præcipites, vbi res saniore consilio indigeret. Quidam in perniciem animæ coniurantes, curam corporis in deliciis agunt. Quidam dam zelantes salutem animæ, corpori misero & afflicto non parcunt. Quidam de crastino nunquam cogitant. Quidam in vniuersis oculos prouidentiæ dirigunt in futurum. Quidam de proprio patrimonium Christi augent. Quidam Christum sequuntur pauperem, vt de Christi patrimonio suis nepotibus thesaurizent. Quidam interiùs simplices, exteriùs sunt austeri, vt sic inter fratres vinculum sociale concilient. Quidam exteriùs mansueti murmurant interiùs, vt fraternæ societatis vnitatem dissuant. Quidam irascentes ad horam insaniunt. Quidam dissimulatorio vultu palliant ad tempus iniurias & abscondunt. Quidam sub risu fictitio plorant. Quidam sub hypocrisi lamentationis exultant. Quosdam ad damnosos honores inducit ambitio. Quidam nihil ho-

3. Reg. 6.

Non esse deflendos piè mortuos.

Psal. 70.

Psal. 47.

Quàm multiplex mundi vanitas.

Ier. 5.

* al. *sani*.

* al. *veridici*.

nores reputant ſine lucro. Quidam libentiùs donant ſemper ingratis. Quidam libentiùs mutuant debitoribus nunquam mutuum ſoluturis. Quidam omnes libros reuoluunt, & nihil addiſcunt: ſed & quidam omnia promittentes, promiſſa non ſoluunt. Quidam omnia imprudenter agunt, & ipſis pro voto ſuccedit. Quidam omnia conſilioſè diſponunt, & ſemper in contrarium eis cedit. Quoſdam nobilitas ſua magnificat, quoſdam humiliat, & quandoque apud Principes acceptior eſt fatuus, quia ignobilis: quàm nobilis, quia prudens. Quidam omnem ſollicitudinem à ſe prorſus excutiunt. Quidam non ſolùm ſuis, ſed etiam alienis negotiis ſe minùs ſufficienter inuoluunt. Quidam omnia conſilio alieno diſponunt. Quidam in omnibus ſequuntur propriæ voluntatis arbitrium. Quoſdam negotia, licet ardua nunquam ſolicitant. Quidam in rebus etiam nugatoriis * curioſè ſe torquent. Quidam, vt alienis parcant expenſis, ſeipſos euacuant. Quidam de alieno prodigi, de proprio ſunt auari. Quidam ſatis tenues, multa veſtimenta faciunt *& conſuunt. Quidam, quod deterius eſt, multa ædificia incipiunt, nec conſummant. Quidam comedunt, vt ieiunent. Quidam ieiunant, vt comedant. Et quid per vniuerſa excurram? Si linguis hominum loquar, aut angelorum, diſſonantias habitantium, in hac terra diſſimilitudinis recenſere non potero, cùm vnuſquiſque non tantùm à proximis diſſentiat, ſed diſſideat à ſeipſo. Gaude igitur, ſi raptus eſt auunculus tuus de hoc ſæculo nequam, ne malitia mutaret intellectum ipſius. De mundo eductus eſt, quo mundus non erat dignus. Aſſumptus eſt de medio prauæ ac peruerſæ nationis, vt habitet in ſplendoribus ſanctorum: vbi ad pacem & conſonantiam vniuerſa componit harmonia virtutum: vbi viuendi eſt inuariabilis ſtatus & æternus gaudiorum. De incendio autem domus, aut pedis extorſione ne murmures. Nam ſi animi dotes, quibus præcellebat auunculus tuus, imiteris, pes tuus ſtabit in directo, & erit Dominus lucerna pedibus tuis: & ſic ſuper ſemitas iuſtitiæ te deducet, vt pro domo fragili domum habeas in cœlis non manu factam, ſalubrem, iucundam, decoris incomparabilis, & æternam. Mitte mihi verſus & ludicra, quæ feci Turonis: & ſcias, cùm apud me transſcripta fuerint, eadem ſine dilatione aliqua rehabebis.

*al. curioſitate.

*al. nec conſumunt.

Sap 4.

Phil 2.

Pſal, 25.

Pſal. 118.

2. Cor 5.

EPISTOLA XIII.

AD MONACHVM NOVITIVM.

ARGVMENTVM.

Monachum nouitium reprehendit, ante tempus Prioratum, hoc eſt, liberam è monaſterio egrediendi, & verbum Dei prædicandi poteſtatem affectantem: monétque monachi nouitij potius eſſe doceri quàm docere; ſubeſſe, quàm præeſſe: latere, quàm in publicum prodire.

CLAVSTRVM & cuſtodiam poſueram ori meo: ſed illud in amaritudinis verba relaxare compellor, cùm tu nouitius & clauſtralis appetas Prioratum. Dicis, quòd in parochia Prioratus quem poſtulas, multos lucrifaceres Deo: de tuo ſiquidem lucro dubius, de tua proditione ſum certus. Nam quid eſt clauſtralem redire ad ſæculum, niſi cœli habitatorem cadere in infernum? Vis præeſſe, antequàm ſubeſſe, aut coëſſe didiceris, & diſciplinatum præuenis magiſtratu. Ordo hic præpoſterus eſt, priuſquàm doceas expedit te doceri. Apoſtolus Timotheum inſtruens, qualem deberet eligere in miniſterium Verbi Dei: Non neophytum, inquit, ne fortè ſubitò elatus in ſuperbiam incidat & in tentationem diaboli. Periculoſum eſt neophytis, & nondum in ſancta religione firmatis, exire in publicum, & vſurpare officia perfectorum. Nam filius Sunamitides, quoniam adhuc tener & puerulus egreſſus eſt ad meſſores, reuertens ad matrem, & clamans, caput meum doleo, extinctus eſt. Dina filia Iacob, niſi in publicum exiſſet, Sichem raptoris ſui violentiam declinaſſet. Inter Iacob manſuetudines computatur, quòd domi ſedebat, quando Eſaü durus & hiſpidus exteriùs venabatur. Vtinam deſiderium tuum eſſet iugo Domini aſſueſcere, & ſedere in clauſtro, maximè dum adoleſcentia eſt in curſu. Nam teſte ſapientia, bonum eſt viro, cùm portauerit

Nouitij eſt ſubeſſe, non præeſſe.

1. Tim. 3.

4. Reg. 4.

Gen. 34.

Gen. 25.

Thren. 3.

iugum Domini ab adolescentia sua; sedebit solitarius & tacebit: leuabit enim se supra se. Proni autem sunt sensus hominis, sicut dicit Scriptura, ab adolescentia in malum. Amplectere igitur iugum Domini, & delectare in vinculis eius: iugum enim Domini suaue est, & onus eius leue. De sapientia scriptum est: iniice pedem tuum in compedes eius, & ne acedieris vinculis eius. Claustrum semel ingressus clausisti te, & Christi vinculis alligasti. Clausisti sanè & alligasti te per obedientiæ iugum, per clausuram ordinis, per disciplinæ obseruantiam, per timoris & reuerentiæ ligaturam. Clausuram hanc abiecerat ille, de quo Salomon improperando decantat, dicens: Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam stulti, totumque repleuerant vrticæ & spinæ, & maceria lapidum eius destructa erat. Scio equidem, quòd sciolus es, & tecum aliquid de scholari scientia attulisti in claustrum. Veruntamen non existimes te habere spiritum Dei, donec draco Moysi deuoret dracones Pharaonis: donec sciētia charitatis euacuet scientiam vanitatis. Adhuc nouitius es, & ignoras, qualiter te in agricultura Domini oporteat laborare. Scriptum quippe est in lege Domini: non arabis in primogenito bouis. In Leuitico legis, si obtuleris munus primitiarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis eas igni, & confringes eas in modum farris: in quo vita nouitiorum patenter exprimitur, quorum mentes adhuc desideriorum carnalium humoribus grauidæ & tumentes, non acceptantur in sacrificio Domini, nisi priùs igne tribulationis torreantur: nec paleas priorum deponunt affectuum, nisi per laborem & abstinentiam confringantur. Verbum Ecclesiastici est: non te immittas in populum, nec alliges tibi peccata duplicia: quod quidam faciunt, qui citra meritorum sufficientiam officium docentis assumunt. Sicut asseris, charitas ad magisterium te compellit: cui putas illudere? Apostolus ad Corinthios loquens dicit: charitas non est ambitiosa, non agit perperàm: nos autem scimus, quia perperàm facis, & ad hoc cæca ambitio te inducit. Si percussus fuerit incantator à serpente, quis medebitur ei? Non fuerunt principi Apostolorum commissæ claues regni cœlorum, donec terna confessione fidei probaretur. Vtinam suscitaret Dominus spiritum tuum, qui suscitauit ad liberationem Susannæ spiritum pueri iunioris. Ipse suscitasse legitur spiritum Othoniel, spiritum Delboræ, spiritum Gedeonis, & aliorum omnium, quorum ministerio ad liberationem populi sui vtebatur. Nescio, si forte cum Apostolo dicis, quòd non ab homine, sed à Deo duntaxat Euangelium didicisti. Vtinam noueris, quia qui gladium accipit, gladio peribit: se namque interimit, qui verbum prædicationis indignè præsumit. Lex Imperialis minorem viginti quinque annis ad tutelæ officium non admittit. Sed nec Ezechieli, donec tricesimum annum compleat, aperiuntur cœli, vt visiones Dei intelligat, nec Moyses ad liberationem populi de Ægypto mittitur, donec annos septuaginta transcendat. Doleo, quia prioratum desideras; prioratum autem leuiter obtineres, si desiderares esse posterior. Ille, qui solus de puluere erigit pauperem, in schola Euangelicæ disciplinæ nos erudit non appetere Prælaturam. Ardes desiderio lucendi aliis: vtinam arderes ardenti desiderio non lucendi. Erat, inquit Christus, Ioannes lucerna ardens & lucens. Sufficiat tibi, si in claustro ardeas. Si enim velis lucere coràm hominibus, timeo ne lumen quod in te est, tenebræ sint. Nam qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Bonum est ardere, sed igne charitatis, non vanitatis. Ignem, dicit Dominus, veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? Ardebat siquidē & lucebat ille, quo maior inter natos mulierum, Veritatis testimonio, nemo surrexit. Tu verò, quamdiu sub modio es, ardere tibi potes & lucere, sed paucis: lucere autem publicè non est tibi datum, donec super candelabrum colloceris. Sustineas igitur interim, & ardeas sapienter. ardet enim reprobus, sed sicut ignis in spinis. Exarserunt & iniqui, sicut legitur, in concupiscentiis suis. Si vis exire de claustro, vt obtineas libertatem, deuias & aberras: recedens enim à claustro, elongaris à Deo. Nec possum te videre liberiorem, quàm si pro Christo claustralem subeas, & impleas seruitutem. liberrimum te facis, si ei seruis ex corde, cui seruire regnare est. Dicis, quòd si haberes Prioratum, aut saltem liberam egrediendi & prædicandi licentiam, fructum in Ecclesia Dei saceres tempestiuum. Faceres quidem, nisi, quia iam mundus osculo proditorio te vendidit: & cùm te fallaci osculo alliceret, angelis Satanæ dicebat: Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Iam te præ-

Gen. 8. Matth. 11. Eccl. 6. *Monachi est inclusum esse claustro.* Prou. 24. Exod. 7. Deut. 15. Leuit. 2. Eccles. 7. 1. Cor. 13. Eccl. 12. Ioan. 21. Dan. 13.

Iud. 3. Iud. 4. Iud. 6. Gal. 1. Matt. 26. Instit. l. 1. tit. 14. qui test. tutor. §. furiosus. & l. fin. C. de leg. tuto. Ezech. 1. Exod. 7. Psal. 112. *Periculosum appetere Prælaturas.* Ioan. 5. Luc. 11. Psal. 52. Luc. 12. Luc. 7. Psal. 117. Dan. 13. Matt. 26.

ſentialiter tenent: & te deſiderare compellunt, quod ſpontaneus abiuraſti. Vereor, ne cùm ſpiritu cœperis, carne conſummeris. Renunciaſti ſæculo & pompis eius, & ſpiritualem in te Iericho ſubuertiſti. Scis, quoniam adhuc durat imprecatio Ioſuæ, maledictus, qui reædificat Iericho. Non decet ad ſæculum redire monaſtici ordinis profeſſorem. Si prædicare & docere affectas, priùs docearis, quod docere te oporteat. Adhuc plangentis habes, non docentis officium. Porro quidam de domo tua exierunt, occaſione alios inſtruendi, & ad ſanctioris vitæ propoſitum conuertendi, & per eos ſcandalizata eſt domus tua. Neminem palpat Dominus. Væ homini, per quem ſcandalum venit. Væ, inquit Chriſtus vobis, qui circuitis mare & aridam, vt vnum proſelytum faciatis. Hi ſunt, dicit Apoſtolus, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis. Sanè in clauſtro potes legere, ſcribere, & docere. Sapientia dicit: Sapientiam ſcribe in otio, & qui minorantur actu, percipient eam. Nam & Paulus in vinculis ſcribebat, & ædificabat alios ad ſalutem. Ieremias clauſus in carcere, ſcribit & præcipit Baruch, vt legat comminationes Domini. Ama quæſo clauſtrum, & abſcinde ab animo tuo deſiderium exeundi: nam iuxta ſententiam cordis mei, ſi paradiſus in hac vita præſenti eſt, vel in clauſtro eſt, vel in ſcholis. Quicquid enim extra hæc duo eſt, plenum eſt anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, ſolicitudine & dolore. Tu verò neſcio quam ſæculi dulcedinem ſomniaſti in clauſtro, quam ſi fortè per inſipientiam apprehenderis, auolabit vt ſomnium, & inter nugatorias beatitudines, quas ſuſpiras, inuenies te deluſum. Fallax & ſeductoria illa euagandi voluptas conſumet clauſtralis innocentiæ fructus: & quod nunc reputas honorabile & lucroſum, in tuæ famæ diſpendium & periculum animæ conuertetur.

Gal 3. Ioſ. 6. D Hieron. Ep. 53. Matth 18. Matth. 23. 2. Tim. 3. Eccl 38. Epheſ. 6. Ierem. 36.

EPISTOLA XIV.

AD SACELLANOS AVLICOS REGIS ANGLORVM.

ARGVMENTVM.

Fatetur ſe morbi grauis beneficio cognouiſſe vitæ aulicæ pericula. Eiuſdem multiplices vanitates & moleſtias prolixè deſcribit. Clericos doctiores ait apud Deum inexcuſabiles eſſe, ſi aulas ſectentur, & ſacellanos, ad quos ſcribit, hortatur, vt ſuo exemplo eas deſerant.

DILECTIS DOMINIS, ET AMICIS CLERICIS DE CAPELLA Domini Regis, ſuus Petrus Bleſenſis Bath. Archidiac. ſalutem in vero ſalutari.

GRATIAS ago gratiæ veſtræ, quantas poſſum, quia quandiu conuerſatus ſum inter vos, me fraterno coluiſtis affectu: nec minus mihi apud vos effecit gratia, quàm apud alios diuturna nutrituræ conditio, aut natura. Si equitabamus, eratis lucerna pedibus meis, eratis mihi pro vehiculo in via. Si autem veſtris indulgebatur iumentis ſabbatum (homines enim in curia ſabbatizare non vidi, vnde & in ea parte melior eſt conditio iumentorum) tædium illud, quod frequenter afficit curiales, veſtra mihi dulciſſima colloquia furabantur: eratiſque ſolatium & exultatio mea in via, in camera, in capella. Ductus equidem quodam ſpiritu ambitionis, me totum ciuilibus vndis immerſeram: Deumque & Eccleſiam eius, atque ordinem meum poſt terga reiiciens, non quanta feciſſet mihi Dominus, ſed quantas poſſem mihi aggregare diuitias, anxius attendebam. Eorum ergo, quæ retrò ſunt, oblitus, me ad anteriora, ſed non more Apoſtoli, porrigebam: veruntamen caſtigans caſtigauit me Dominus, & morti non tradidit me: quem lecto doloris affligens, in corpus paruum, abiectum, & miſerum, ſpiritum ſuæ indignationis infudit. Anxiabar ad mortem, iámque corporis & animæ diuortium certiſſimè imminebat: ſed intelligens pater miſericordiarum, quia datura eſſet mihi vexatio intellectum, iratus, miſericordiæ recordatus eſt, ſimúlque ſpiritum iræ ſuæ cohibuit, & à me ambitionis ſpiritum exſufflauit. Sanè frequenter legeram verbum illud Salomonis. Ire de hoſpitio in hoſpitium vita peſſima eſt.

Phil. 3. Pſal. 117. Vide ep. 31. Eccleſ. 29.

Sciebam, quia vita curialis, mors est animæ: recolebam, damnabile esse in clerico, se curialibus aut sæcularibus negotiis immiscere. Nec à memoria mea exciderat illud Ecclesiastici verbum, quod me, & consimiles à curialibus curis debuerat abstraxisse. Noli, inquit, ab homine quærere ducatum, neque à Rege cathedram honoris: penes Regem noli quærere videri sapiens non quæras fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates populi. Non te immittas in multitudine ciuitatis, nec alliges tibi peccata duplicia. Porrò sic me inebriauerat ambitio, sic me blanda Principis promissa subuerterant, vt sciens & prudens viderer in omne discrimen animæ, corporisque dispendium pertinaciter coniurasse. Veruntamen in flagella Domini gratiam paternæ correctionis intelligens, meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Sic pallium cum Ioseph, cum Matthæo telonium, sindonem cum Ioanne, cupiditatis hydriam cum Samaritana relinquere & abiurare decreui. Adiuuit me Dominus, & ambitionis ardorem, quem priùs in me torrentes auri & argenti temperare non poterant, ros diuinæ miserationis extinxit. Confirma hoc Deus, quod operatus es in me: nec me redire ad vomitum, nec meam, quam destruxi, Iericho reædificare permitte. Ego putridissimus puluis, & modico flatu dispergendus in ventos, vt quid ad ampliores diuitias anhelabam? Modicus venter meus quotidie modico pane contentus est: dederatque mihi Dominus, vnde singulis diebus cum hilaritate animi, & quiete corporis, possem pascere multos ventres. Nunquid infœlix debui venari & ieiunare in castris in animæ & corporis mei exitium, vt pascerem multitudinem iumentorum & hominum? nunquid gloria hominis est, homines & iumenta pascere, & à verbo Dei & à cibo animæ ieiunare? Esca ventri, & venter escis, dicit Apostolus: Deus autem hunc & has destruet: porro panis vitæ duraturus est in æternum. Sanè seruientes, de quorum numerosa multitudine magnates plurimùm gloriantur, suorum venatores sunt & aucupes dominorum: prædam enim sequuntur non homines. Quod ex eo manifestissimè liquet: quia illos, quos in diuitias & honores extulit fortuna clementior, nec numerositas illa clientelæ secuta est, dum adhuc pauperes essent, nec hodie sequeretur, si in consimilem reciderent paupertatem. Pro hac vanissima vanitate militant hodie nostri curiales in labore & ærumna, in vigiliis multis, in periculis magnis, periculis maris, periculis fluminum, periculis pontium, periculis montium, periculis in falsis fratribus; in mortibus frequenter, in confractione & lassitudine corporis, atque in aliis vitæ discriminibus; in quibus gloriam martyrij mererentur, si hæc pro Christi nomine sustinerent. Nunc autem sunt martyres sæculi, mundi professores, discipuli curię, milites Herlinini. Per multas siquidem tribulationes intrant iusti in regnum cœlorum: Hi autem per multas tribulationes promerentur infernum. Væ qui trahitis iugum iniquitatis, sicut propheta commemorat, in funiculo vanitatis. Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Longè melius foret esse iustum, quàm diuitem, testimonio Salomonis: non proderunt diuitiæ in tempore vltionis: Diues enim cùm interierit, non sumet omnia, & non descendet cum eo gloria domus eius. Miserrimi, quando fruemur cum quiete bonis, & gaudio, quæ supra omnem nostrorum exigentiam meritorum nobis gratia diuinæ miserationis indulsit? Libenter siquidem frueremur; sed domina ambitio non permittit, quæ ad magnarum diuitiarum acquisitionem nos excitat, & semper hiatus aperit ampliores. Verumtamen iuxta Salomonem, auarus non implebitur pecuniâ: & qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. Apud homines quidem vilis, sed apud Deum & angelos eius gloriosus est titulus paupertatis. Scio, quia eos qui in curia Domini Regis morantur, aut potius moriuntur, spes regiæ liberalitatis frequenter exhilarat, quæ quandóque in multos magnificè & munificè se effundit. Sperat autem vnusquisque sibi euenturum, quod videt pluribus aliis euenisse. Sub istius expectationis dulcis & incertæ solatio tædiosa delectant, grauia leuigantur, amara dulcescunt, nostrique martyres labores, quamuis infirmi; expensas etiam, quamuis auari, non sentiunt.

Sic, vt non perdat, non cessat perdere lusor.
Et reuocat cupidas alea blanda manus.

Videntur mihi in verbis & desideriis illum Persij versare versiculum.

Iam dabitur, iã, iã: donec deceptus & exspes,
Necquicquã fundo suspirat nummus in imo.

Porrò iuxta Sapientem, sera est in fundo parsimonia. Illud in curia detestabile est, quia qui magis diligunt, minùs diliguntur. Imperiti etiam, & omninò inutiles

Eccli. 7. | Psal. 76. | Gen. 39. | Matth. 9. | Mar. 14. | Ioan. 4. | Psal. 67. | Ios. 6. | 1. Cor. 6. | Ioan. 6.

Vanitas vita aulica. | Act. 14. | Isa. 5. | Matth. 16. | Prou. 11. | Psal. 48. | Eccle. 5. | Ouid. l. 1. de arte aman. | Pers. Sat. 2. | Senec. ep. 1

elegātioribus beneficiis ampliantur, diuitiæ accumulantur diuitibus: nec est qui respiciat ad inopem & mendicum. Helizæus implebat vasa vacua, & plena implentur, ligna in syluas, & aquæ in maria deferuntur. Ego sanè dispendia enormium expensarum, & super omnia, iacturam perditi temporis, deplorarem: nisi, quia maximum laboris mei reputo fructum, quòd nostrum Principem per gratiam Dei & suam semper habui propitium, mitem, affabilem, & benignum. Nunquam porrexi ei preces, quas non admiserit liberaliter: præparationem etiam cordis mei in pluribus eius benignitas quandoque præuenit. Diligebam ipsum, & diligo, & semper diligam ex affectu: nec me diligat Deus, cùm ab ipsius dilectione desistam: gratia namque eius me perpetuò vendicauit in suum: suumque semper erit, si quid cogito, si quid scribo, si quid sum, si quid valeo, si quid possum. Hinc erat, quòd quandiu vestra vsus sum comitiua, quælibet dies, in qua Domini Regis alloquio non fruebar, mihi tristis & nubila videbatur dies: in qua verò suo me dignabatur alloquio, mihi tota tanquam dies imperialis in gaudio ducebatur. Confidentissimè dico, maioremque partem mundi testem habeo, in hac parte à tempore Caroli, nullum fuisse Principem, adeò benignum, prudentem, largum & strenuum. Hæc pauca in eius commendatione perstrinxi, quia in his quatuor omnia bona Principum efficaciter concluduntur. Porrò quamuis obsequium & reuerentiam debeamus Principibus, & maximè Regi, iuxta Apostolum, tanquam præcellenti: tamen nostræ professionis homines efficaciùs possent in Ecclesiis deseruire Principibus, quàm in castris. Simpliciores equidem, & qui minùs in diuina pagina sunt eruditi, si in obsequio regiæ maiestatis militare proponunt, non arbitror hoc absurdum. Verùm, in sacris ordinibus constitutus, & sacro eloquio pollens, qui iam tenetur fontes suos deriuare foras, talentumque sibi à Domino creditum cum lucro ad Dominum reportare, omninò inexcusabilis est, si curialibus vinculis se innectit. Audite quod de talibus dicat Dominus per prophetam, Dedi eis, inquit, argentum & aurum meum: ipsi verò de auro & argento meo operati sunt Baal. Nonne fabricant Baal de auro & argento Domini, quibus sapientiam & eloquentiam dedit Deus ad dandam scientiam salutis plebi eius: ipsi verò talentum Domini terræ infodiunt; atque Baal construunt, dum pro temporalium rerum quæstu, quasi sub iactu aleæ, vitam & animam ponunt? Isti constituunt arcam Domini in Azoto, quæ interpretatur, ignis concupiscentiæ: quia per ambitiosam concupiscentiam gloriam nostræ professionis euacuant. Conuertit Dominus flumina eorum in sanguinem, ne bibant: terramque ferream, & cœlum æneum dat eis, vt pluuiæ cœlestis expertes fructum vitæ non faciant. Scienter equidem & prudenter pereunt, quia immiscuit eis Dominus spiritum vertiginis, eisque rotam malorum rex sapiens impiorum ventilator immittit. Perditæ vitæ homines se laboribus torquent, cruciant curis, expensis euiscerant: nonne figuram araneæ gerunt, quæ de suis visceribus telam texit, vt capiat muscam vilissimam? Quid est inanis gloria, quam venantur, nisi musca vilissima, murmurosa, sordida, pungitiua? Quidam allegantes excusationem in peccatis, & veteris Adę perizomata præferentes, interrogantibus, quare curiam sequantur, quam Deo & saluti suæ non ambigunt esse contrariam: ad colorem & tuitionem suæ ambitionis exempla antiqui temporis introducunt. Ad correctionem & eruditionem Regum, inquiunt, missi sunt, Moyses ad Pharaonem, Ieremias ad Sedechiam, Helias ad Achab, Olda ad Iosiam. O clerice curialis: nunquid Dominus misit te ad Regem? in obsequium eius te misit, aut potius intrusit ambitio? Certè post signa in rubo, in serpente, in manu leprosa, ab iniuncta legatione Moyses se excusat. Si tibi legatio etiam impossibilis à rege iniungitur, sponte te offers, magna dicis, & maiora promittis. Cupienti enim animo nil graue videtur, nihil ambitioso difficile: ideoque ambitio est quędā simia charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis: ambitio petitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus: ambitio diuitibus. Charitas omnia suffert pro veritate: ambitio pro vanitate. Vtraque omnia credit, omnia sperat: sed longè dissimili modo: hæc ad gloriam huius vitæ, illa ad gloriam sine fine. Nam in igne aliter se habet aurum rutilans; & aliter palea fumans. Charitas nunquam excidit: ambitio nunquam surgit. Ambitio est enim ipsa iniquitas super talentum plumbi. Hæc est oculus omnium curialium, sicut Zacharias dicit. Hæc est oculus eorum in vniuersa terra, non dexter oculus, sed sinister. Omnes enim, qui militant in ca-

Margin notes: 4. Reg. 4. — *Amor Blesensis in Regem Angliæ.* — *Caroli Magni.* — 1. Pet. 2. — *Clericos rudiores posse versari in aulis Regũ, doctiores.* — Ose. 2. — 1. Reg. 5. — Deut. 28. — Isa. 19. — Gen. — Exod. 3. — Ier. 33. — 3. Reg. 18. — Exod. 3. — Exod. 4. — 1. Cor. 13. — *Ambitio caritati collata.* — Zach. 5. — 1. Reg. 11.

ſtris ambitionis, capti ſunt à Naas ammonite, dextroſque oculos amiſerunt. Perſpicaces enim ſunt in acquiſitione temporalium; iacturam verò vitæ, quæ præterit, & imminentia mortis æternæ ſupplicia non attendunt: cæcutientes autem ſunt ad bonum, ſed perſpicaces in malum. Sapientes ſunt, dicit Propheta, vt faciant mala: bona autem facere neſciunt, ipſi autem tanquam lapides ſanctuarij diſperſi ſunt in capite omnium platearum. Rerum temporalium acquiſitioni impendunt, quicquid ſciunt, quicquid loquuntur, quicquid faciunt. De illo potiſſimùm miror: qualiter curiales ſuſtinere poteſt moleſtias, qui diu ſcholari militiæ, & caſtris diſciplinalibus aſſueuit. Ad curiales redeo: apud quos in accipiendo cibo, in equitatu, in vigiliis non eſt ordo, non eſt ratio, non eſt modus. Apponitur clerico, aut militi curiali panis non elaboratus, non fermentatus, confectus ex cereuiſiæ fecibus: panis plumbeus, loliatus & crudus: vinum verò aut acore, aut mucore corruptum, turbidum, vnctuoſum, rancidum, piceatum, & vapidum. Vidi aliquando vinum adeò fæculentum magnatibus apponi, quod non niſi clauſis oculis, & conſertis dentibus, cum horrore & rictu, cribrari oportebat potiùs, quàm potari. Cereuiſia, quæ in curia bibitur, horrenda guſtu, abominabilis eſt aſpectu. In curia, propter frequentiam populorum animalia venduntur indifferenter, ſana & morbida: piſces etiam iam quatriduani: nec tamen aliquid de pretio putredo aut fœtor imminuit. Seruientes enim de infœlicium conuiuarum morte aut languore non curant, dummodò dominorum ſuorum menſis plenioribus ferculis ſeruiatur. Implentur morticinis, fiuntque multorum ſepulchra mortuorum diſcumbentium ventres. Multi etiam ex ciborum huiuſmodi corruptela frequentiùs morerentur, ſed famelica ventris ingluuies, & illius exitialis abyſſi ſcyllæa vorago ope laborioſæ exercitationis omnia conſumit. Hinc eſt, quòd ſi in aliquo municipio, ſpacium moræ productioris indulgeant, aliqui eorum ſemper manent moribundi. Vt cæteras taceam, moleſtias mareſchallorum ſuſtinere non poſſum. Hi ſiquidem blandiſſimi ſunt adulatores, detractores peſſimi, improbiſſimi emunctores. Importuniſſimi ſunt, donec accipiant: cùm acceperint, ſunt ingrati: & niſi manum donator continuet, inimici. Vidi plurimos, qui Mareſchallis manum porrexerant liberalem: hi, dum hoſpitium poſt longi fatigationem itineris cum plurimo labore quæſiſſent, cùm adhuc eſſent eorum epulæ ſemicrudæ, aut cùm iam fortè ſederent in menſa, quandoque etiam, cùm iam dormirent in ſtratis, mareſchalli ſuperuenientes in ſuperbia & abuſione, abſciſſis equorum capiſtris, eiectiſque foras ſine delectu, & non ſine iactura, ſarcinulis, eos ab hoſpitiis turpiter expellebant, amiſſiſque omnibus ad quietis nocturnæ ſolatium comportatis, non habebant miſeri, diuites tamen, vbi nocte illa capita reclinarent. Curialibus miſeriis illud adiicio: quòd ſi Rex alicubi perendinare promiſerit, maximè ſi regiam vox* præconi publicauerit voluntatem, certiſſimè ſcias, quia Rex ſummo mane iter arripiet, & propoſitum ſingulorum inopina ſubitatione deludet. Ideò frequenter euenit, quòd hi qui ſibi in curia ſanguinem minuunt, vel acceperint medicinam, omiſsâ corporis curâ, Principem ſequuntur; & ponentes vitam ſuam quaſi ſub iactu aleæ, ne perdant, quod nec habent, nec habituri ſunt, ſeipſos perdere non verentur. Videas, homines quaſi furioſos excurrere, *ſagmarios inſtare ſagmariis, & quadrigas occurſare quadrigis: omnes tumultuari ad inuicem: vt ex ipſa rerum turbatione tibi apertiſſimè deſcribatur facies inferni. Quòd ſi Princeps prædixerit, ſe ad certum locum ſummo mane in craſtino profecturum: ſententia procul dubio mutabitur: ideoque ſcias eum vſque ad meridiem dormiturum. Videbis ſagmarios ſub oneribus expectantes, ſilere quadrigas, dormitare præambulos, mercatores curiæ anxiari, omneſque inuicem muſſitantes. Curritur ad meretrices, & tabernacularios curiales, vt inquiratur ab eis, quò Princeps profecturus ſit. Hoc enim genus curialium arcana palatij frequenter nouit. Regis enim curiam ſequuntur aſſiduè hiſtriones, candidatrices, aleatores, dulcorarii, caupones, nebulatores, mimi, barbatores, balatrones, hoc genus omne. Sæpè vidimus Rege dormiente, dum medium ſilentium tenerent omnia, quòd ſermo à regalibus ſedibus veniebat, non omnipotens, ſed omnes excitans, & ciuitatem, ad quam eundum erat, vel oppidum nominabat. Poſt longa tædia expectationis incertæ, cedebat nobis ad ſolatium, ibi hoſpitari, vbi ſperabatur hoſpitiorum & victualium copia inueniri. Tanta itaque & tam confuſa, atque tumultuoſa erat equitum, peditumque diſcurſio,

Ierem. 4.

Thren. 4.

Aulica tractatio in cibo & potu.

De voce Mareſchallorum lege B. Rhen. l. 2. rerum Germ.

* al. *præconia.*

*al. *ſumma- cios.*

Sap. 18.

discursio, vt crederes, abysso euersa, eruptionem fieri ab inferno. Porro cùm iam dietam illam, aut totam, aut ferè totam nostri præambuli peregissent, mutata voluntate Rex aliò diuertebat, vbi fortè vnicam domum, & sufficientiam victualium, quæ nulli communicantur, habebat: & credo, si hoc dicere audeam, quod voluptates suas de nostris angustiis ampliabat. Tribus ergo aut quatuor milliaribus per syluas incognitas, & frequenter in tenebris oberrantes, credebamus nobis successisse ad votum, si nos sordidũ & vile contingeret inuenire tugurium. Erat autem sępissimè inter curiales de mapalibus grauis & dura contentio: seque pro hospitio gladiis appetebãt, pro quo indignum esset litigium inter porcos. Qualiter ea nocte nobis, aut euectionibus nostris fuerit, aliquem vestrum hæsitare non credo: ego autem & mei diuisi eramus, vixque per triduum potui congregare dispersos. Summe Deus omnipotens, tu qui es rex regum & dominus dominantium, qui es terribilis apud reges terræ, qui aufers spiritum principũ, qui das salutem regibus, in cuius manu cor regis est, & quocunque volueris, vertis illud: verte & cõuerte cor huius Regis ab hac pestilenti consuetudine, vt sciat se esse vnum hominem, atque hominibus, quos post eum, non ambitio, sed necessitas trahit, discat & assuescat exhibere gratiã regiæ liberalitatis, & humanæ compassionis affectum. Dimitte quęso me, vt adhuc plangã paululùm dolorem meum, ne reuertar in curiam laboriosam, & opertam mortis caligine, vbi vmbra mortis est, & nullus ordo. Nam, vt ad ministeriales curiæ redeam: apud forinsecos ianitores biduanam fortè gratiam aliquis multiplici obsequio merebitur, sed vsque in diem tertium non durabit: nisi continuatis muneribus & obsequiis redimatur. Regem dormire, aut ægrotare, aut esse in consiliis mentientur: te, si honestus, aut religiosus es, vt qui eis heri non dederis, diutissimè foris in luto & in pluuia stare cogent: & vt iniquiùs iecur tuum ira vlcerent & crudeliùs anxient, cinislones & furciferos ad primum verbum gratis intrare permittent. Ostiarios camerę confundat altissimus: faciem enim cuiuslibet boni viri confusione multiplici & rubore perfundere non verentur. Euasisti terribiles virgas; si nihil dederis ostiario, nihil actũ est. *Si nihil attuleris, ibis Homere foras.* Post primũ Cerberum, tibi superest alius horribilior Cerbero, Briareo terribilior, nequior Pygmalione, crudelior Minotauro. Quantacunque tibi mortis necessitas, aut discrimen exheredationis incumbat, non intrabis ad regem; imò quod sepius accidit, vt grauiùs anxieris, &, vt ita loquar, *rumpantur vt ilia Codro*, tuus introducetur aduersarius te excluso. Domine Iesu Christe, si sic viuitur, & in talibus vita spiritus eorum, qui castra sequuntur, nunquam quæso in castra regrediar: iactura siquidem annorum, quos circa curiam in nugis consumpsi, æstimationem non recipit. Saluto vos, & militiam vestram, ne dicam malitiã curialem. Alia militia est, ad quam Timotheo scribens Apostolus me inuitat: Milita, inquit, militiam bonam habens fidem & conscientiam puram. Vbi dicit, militiam bonam, patenter excludit militiam curialem, tanquam malè sibi consciam, inhonestam, reprobam, perditã & damnatam. Vos etiam amici charissimi, quandoque recogitetis in amaritudine animæ vestræ dies, quos in curia perdidistis. Hora est iam nos de somno surgere. Surgite postquàm sederitis, ne obdormiatis in morte. Vita nos fugit, mors instat, hostis insidiatur, vt rapiat, & non est qui eripiat. Æmulor quidem vos Dei æmulatione, zelans & sitiens salutem vestram in visceribus Iesu Christi: videtis, quia curia plena est laqueis mortis: mors autem ineuitabilis & incerta, iudexque terribilis nos expectat. Horrendum est autem incidere in manus Dei viuentis, illosque cruciatus incurrere, quorum non est intermissio, neque finis. Scio me spiritualem Iericho subuertisse, Iosueque Moysi successorem dixisse recordor: Maledictus, qui reædificat Iericho. Ego siquidem processi in diebus meis: &, vt sermonibus Iob vtar; Rugæ meæ dant testimonium cõtra me. Et item. Breues anni transeunt, & per semitam, qua ambulo, non reuertar: recogitabo ergo dies perditos in amaritudine animæ meæ, residuumque annorum meorum studiis immolabo & paci. Illud autem noueritis, quòd ad gratiam, gloriam & magnificentiam Domini Regis, iam de actibus eius librum ex magna parte composui, qui vestræ fraternitati communicandus est: sed adhuc opus illud manus artificis corrigit & elimat, vt cùm in publicam audientiam venerit, nec obtrectatorum linguas, nec venenosos morsus inuidiæ pertimescat. Bene valeant socij, & amici nostri, & sciant me suum esse vniuersi & singuli.

1. Tim. 6. | Psal. 75. | Prou. 21. | Iob. 10. | Ouid. 2. de art. am. | Virgil. egloga 7. | 1. Tim. 1. | Rom. 13. | Psal. 126. | Hebr. 10. | Ios. 6. | Iob 16. | Isa. 38. | Liber Blesensis de rebus gestis Henrici II. regis Angl.

EPISTOLA XV.

AD COMITEM QVENDAM ELECTVM IN EPISCOPVM Carnotensem.

ARGVMENTVM.

Rainaldvm. Instruit filium Comitis N. in Episcopum Carnotensem electum, quibus virtutibus Episcopus ornatus esse, & à quibus vitiis abhorrere debeat.

VOCAVIT te nobilis Ecclesia Carnotensis de * subdito in Prælatum, de filio in parentem, de discipulo in magistrum. Si vis esse, quod diceris, vt inter electos Domini censearis, qui in electis suis mittit radices, qui quos elegit, hos & prædestinauit: conuertere à conuersatione tua antiqua, vt nouum induens hominem, omnem vitæ prioris exuas vetustatem. Cùm eras paruulus, sapiebas & loquebaris vt paruulus: nunc autem quia in virilis ætatis plenitudinem euasisti, euacuanda sunt, quæ erant paruuli, vt nihil puerile, aut tenerum sapiant opera tua, sed te per omnia exhibeas virum in Christo perfectum. Super omnia humilitatem amplectere, apud te nihil superciliosum appareat, in verbo, vel in facie, vel in gestu. Principem te constituerunt fratres tui, dicit Sapientia, esto in illis quasi vnus ex illis: nihil singularitatis prætendas, nihil dominationis exerceas. Estote, inquit B. Petrus Apostolus non dominantes in clero, sed forma facti gregis in populo. Ille, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, vocauit te, vt sacerdotio fungaris ei, vt in domo matris suæ sis fidelis & prudens dispensator, seruus non dominus, sis possessionum suarum custos, & populi aduocatus. Posuit te Dominus, vt sis Principibus ad correctionem, plebibus ad eruditionem, afflictis ad solatium, nocentibus ad timorem, clericis ad liberationem, superbis ad humiliationem, humilibus ad tutelam. Agnosce, quæso, vocationem tuam: non enim vocauit te iterum Dominus in immunditiam, vt deducas in bonis dies tuos, & agas curam carnis in desideriis: hæc omnia à mente futuri Episcopi conuenit exulare: scriptum est enim; necesse est, vt munda sit manus, quæ sordes diluit alienas. Sanè in Exodo legitur, quod cùm Moyses de mandato Domini proposuisset Aaron in Pontificem consecrare, eum priùs diligenter ablutum vestiuit subuculâ, & balteo cinxit: in quo ostenditur quòd in Episcopum consecrandus priùs abluitur, vt de antiqua conuersatione in nouam innocentiam reformatus suscipiat incrementa virtutum. In subucula quidem vitæ munditia designatur: quæ balteo constringitur, vt sub arctiore tutela pudicitia nutriatur. Apponitur & tunica hyacinthina, vt sit conuersatio eius cælestis, vt iam non loquatur verba hominum, aut sapiat nisi Christum. Superhumerali autem rationale adijcitur, in quo erat Doctrina & Veritas: vt sit scriba doctus in regno Dei, & cùm opportunum fuerit, producat de thesauro suo noua & vetera. Hæc à tuæ administrationis officio exactissimè requiruntur, vt per omnia sit in te humilitas non vilescens, dignitas non præsumens. Hodie in promotione quorumdam prima quæstio est, quæ sit summa redituum, non quæ sit conuersatio subjectorum: verumtamen Deus non irridetur. Ad honorem vocauit te propter onera, non ad multiplicandum numerum familiæ, aut equorum: non ad dandas parentibus dignitates, sed ad dandam scientiam salutis plebi eius. Majus gaudium Deo, & angelis eius, si conuertatur peccator à via sua mala, prælati officio, quam si per eius industriam pompa Episcopalis eminentiæ in euectionibus & familiis augeatur. Non est in hoc gaudium Angelorum, in quo est pauperum domorum subuersio, à quibus procurationes exigis importunas. Conqueruntur & dicunt, quia multiplicasti gentem, & non magnificasti lætitiam. Si te illius discipulum profiteris, qui venit ministrare, non ministrari; sic ministrabis pauperibus, vt non vituperetur ministerium tuum, vt patrimonium Christi & pauperum eius, quod tibi commissum est, in egentium necessitates, non

* al. subiecto. — Eccli. 24. — Rom. 8. — 1. Cor. 13. — Eccl. 32. — 1. Pet. 5. — Rom. 4. — 1. Thess. 4. — Rom. 13. — Eccli. 34. — Exod. 29. — Exod. 38. — Matth. 13. — Isaiæ 9. — Matth. 20.

in vsus extraordinarios expendatur. Patrimonij huius zelator est Dominus, rationem tecum districtissimam positurus, & vsque ad nouissimum quadrantem exiget vniuersa. Sanè propter hoc irritauit impius Deum. Dixit enim in corde suo, non requiret. Sed certè requiret. Nec te poterunt excusabilem reddere tuæ generositatis eminentia, & numerositas clientelæ. Si quia filius Comitis, aut consobrinus Regis es, manu effusiore teneris expendere: necessitas hæc Christi patrimonium non contingit. Expensas, quas de rebus mundanis fecisses, alias fortassis enormes pro tua generositate, debet in rebus Ecclesiasticis Episcopalis modestia cohibere. Electus es in Episcopum à Christo, vt ei fungaris sacerdotio, vt reddas populum acceptabilem Domino, sectatorem bonorum operum, ipsum verbo instruens & exemplo. Propter quod omni antiqua vanitate deposita, studeas moribus implere Pontificem, &, vt sancto sanctorum deuotæ seruitutis impendas officium, induas sanctitatem. Sis, quæso, compositus ad mores, feruidus in dilectione, mansuetus in societate, stabilis in promisso, fortis ad patientiam, pronus ad concordiam, rigidus ad censuram. Sis in iudiciis rectus, in loquendo modestus, in iubendo discretus, in dispensatione industrius, in agendo strenuus, in auxiliando sollicitus, in consiliis fidus, in responsionibus circumspectus. Exhibe te maioribus deuotum, minoribus blandum, æqualibus mansuetum, rigidum superbis, benignum humilibus, misericordem pœnitentibus, inflexibile obstinatis. Exhibe te Ioannem incestuosis, Iehu & Matathiam apostatis, fornicantibus Phineem, Heliam idololatris, mentientibus Petrum, blasphemantibus Paulum, negotiantibus Christum. Breuissimus est huius vitæ temporalis excursus: finis autem horribilis & incertus. Quantò est celebrior titulus tuæ nobilitatis, tantò gloriosius tibi cedit ad cumulum laudis, si alios in Christi ministerio superas sanctitate, quos generositate transcendis. In Episcopali conditione nihil est medium: vel sæcularis erit tua conuersatio & probrosa, vel sancta, & tam apud Deum quàm homines gloriosa. Nihil est, quod adeò vitam hominis citò obtenebret, aut illustret, sicut Pontificalis auctoritas. Citò fit vel bonus odor Deo, vel rumor in populo. Quædam gemmæ splendidiores sunt in obscuro, quàm in luce. Quidam ante dignitatis adeptionem satis commendabiles extiterunt; sed super candelabrum Ecclesiæ constituti, lucem in tenebras, & famam in infamiam conuerterunt. Vulgariter dicitur quòd honores mutant mores: sed rarò in meliores. Melius plerisque fuisset adhuc latere sub modio, & sub vmbra honestæ opinionis, quàm cum infamia candelabrum ascendisse. Adhuc turpitudo eorum sub paupertatis obscuro lateret, nisi eam dignitas diuulgasset. Creuit honor, & cum honore infamia: nam iuxta Satyricum; *Omne animi vitium tantò conspectius in se Crimen habet, quantò qui peccat maior habetur.* Priuato peccanti sæpè parcitur: sed si Prælatus deliquerit, in eius infamiam linguæ omnium acuuntur. Multi ex aliena persuasione credunt suum crimen prorsus esse absconditum, sed periculosè falluntur. Sciat enim omnis* Prælatus, ex aliqua semper se esse infamem, nisi veram operibus exhibeat sanctitatem. Scriptum est, quia vox populi, vox Dei. Nec leuiter iuxta æstimationem meam opinio communis aliquem Prælatum extolleret, nisi quem effectus operum, & iugis experientia commendasset. Si te igitur publicæ commendationis titulos habere delectat, Christo & hominibus placere intendas, non in multitudine diuitiarum, sed gratiarum, non in ornatu vestium, sed virtutum. Illorum Episcoporum vitam detestabilem repute, quorum incessus erecta ceruice, quorum facies torua, truces oculi, minæ terribiles, dominantes in clero, non forma facti gregis in populo, quorum Deus venter est, quorum vita in morte sepulta est, mendaces, vaniloqui, & superbi, socij furum, non collegæ Petri, sed Simonis, non Christi discipuli, sed Neronis. Isti dum pauperes spoliant, dum monasteria grauant, dum extorquent à clero, dum in quæstum trahunt, & venalem exponunt iustitiam Dei: dum Gieziticam negotiationem exercent, thesaurum iræ & mortis sibi accumulant, cum thesauro pecuniæ Christum habituri vindicem, quem non timent iudicem. Illud certissimè teneas, quòd si ad hos enormes actus manum semel Prælatus extenderit, *vt canis à corio non absterrebitur vncto:* sed glutino malitiæ inuiscatus de cætero respirare non poterit, &, nisi cum multiplici austeritate pœnitentiæ, ad innocentiam non redibit. Prælatus siquidem rarissimè inuenitur, qui collaterales non habeat assentatores sibi, qui eum lactant & palpant, qui oleo peccatoris caput im-

Psalm. 9. — Regis Franciæ Ludou. — Tit. 2. — *Episcopi virtutes.* — Matth. 14. 4. Reg. 9. 1. Mach. 2. Num. 25. 3. Reg. 18. Act. 5. 1. Tim. 1. Ioan. 2. — Iuuen. Sat. 8. — * al. omnis *Episcopus.* — 1. Pet. 5. — Phil. 3. — 4. Reg. 4. — Horat. ser. 2. sat. 5.

pinguant. Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Isti sunt, qui cùm vident domini sui animum in tentationibus vacillantem, possentque ipsum verbo exhortationis imbuere, & à peccato auellere & erigere in virtutem, mellitis sermonibus spiritum in eo virtutis extinguunt: Cùm scriptum sit: Spiritum nolite extinguere, atque adhuc imbecilles * sanctioris propositi conatus euacuant, & subuertunt. Si continentiam vouet, si ad abstinentiam se conformat: propitius, inquiunt, sis tibi, Domine; iuuenis es, ieiunia capiti sunt importuna; nimia carnis afflictio morbos parit: sic debes chordam tendere, ne rumpatur. Hæc omnia in annos maturitatis differri oportet. Non sumus meliores quàm patres nostri. Ad solatium viri creata est fœmina. Viro & fœminæ dictum est, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Nec virtus tua, virtus est lapidis, nec caro tua ænea est. Delicta iuuentutis & ignorantias Dominus non attendit. Somnus, & ludus, & sollicitudinum depositio amicissima sunt naturæ. Bonum custodit castrum, qui seruat cum diligentia corpus suum. Temerarium est se citra necessitatem affligere. Religio in iuuenibus rarò commendabiles sortitur euentus, ætas prouectior satis redimet lubricum iuuentutis. Satis tempestiua est pœnitentia, quæ anticipat diem mortis: latro in cruce pœnitet: nemo serò pœnituit, quem mors inuenit pœnitentem. Tuæ proprium est parentelæ, motus adolescentiæ sequi, atque ad tempus laxioribus indulgere desideriis, & tandem in tempore maturitatis odorem suauitatis emittere. His & aliis modis superseminat zizania inimicus homo: sed mentita est iniquitas sibi. Nam, vt nouissimis eius verbis priùs respondeam, magnus ille Comes Theobaldus, & alij plerique progenitores tui, etiam ante iuuentutis ingressum, magnarum virtutum titulis effulserunt. Sed & auunculus tuus Archiepiscopus Remensis senilem induit ab adolescentia grauitatem, ex tunc ascensiones in corde suo disposuit, atque per incrementa virtutum in eminētiam vitæ perfectioris ascendit. Certè populus qui te lactat, in errorem inducit. Crede, amice charissime, Paulo Doctori Gentium, non adulatori: Abstinete vos, inquit, à desideriis carnis, quæ militant aduersus animam; si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini; illa, scilicet, morte, quę nec moritur, nec finitur. Sapiētia carnis, quæ tibi sua det illicita, inimica est Deo. Attēde suggestiones adulantium tibi, & vide quem fructum ex eorum consilio assequaris. Sanè in voluptatibus carnis citò præterit quod delectat; & permanet sine fine quod cruciat. Quem fructum habuistis, dicit Apostolus, in his, in quibus nunc erubescitis? Hæc sunt, quæ carnis opera comitantur, appetitus anxietatis & vecordiæ, actus abominationis & immunditiæ, exitus pœnitudinis & verecundiæ. De vniuersis, in quibus Deum offendimus, nihil residuum est, nisi conscientia immunditiæ testis, & se crucians recordatione peccati. Teste Apostolo, Fructus peccati mors: fructus autem iustitiæ, spes & gaudium in Spiritu sancto. Factus es discipulus, non Epicuri, sed Christi, vt crucem Christi circumferas in corpore tuo, non vt curam carnis in desideriis agas. Si Christi ministerium suscepisti, in omnibus exhibe te sicut Dei ministrum, vt non blasphemetur in te nomen Dei. Ille, cui ministrare proponis sanctus est, innocens, impollutus, excelsior cœlis factus. Sancti, inquit, estote, quia ego sanctus sum. Hæc est, inquit Apostolus, voluntas Dei, sanctificatio vestra. Et subjungit: Vt abstineatis à fornicatione, vt sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore. Sic te existimet homo, vt ministrum Christi, & dispensatorem mysteriorum Dei. Benè quidem dispensas, si viuas ordinabiliter, socialiter, humiliter: ordinabiliter tibi, socialiter proximo, humiliter Deo. Si onerosus tibi videtur vitæ melioris ingressus, erit tibi progressus acceptior, ipsamque propositi sancti duritiam certior retributionis expectatio leuigabit. Propheta dicit: Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Quod leue est, dicit Apostolus, & momentaneum tribulationis nostræ, immensum gloriæ pondus operatur in nobis. Transibit enim spes in rem, labor in præmium, continentia in gloriam, abstinentia in coronam: quod breue est, in perpetuum; quod mutabile est, in æternum. Inter cætera, tanquam Dominum & amicum humiliter & obnixè te precor, quatenus hanc exhortationem meam, quæ procedit ex corde, patienter admittas: quódque per, tu, &, tibi, &, te, scribo, molestè non feras: pluralis enim locutio, qua vni loquendo mentimur, sermo adulatorius est, longè à sacro eloquio alienus.

Marginalia (left): 1. Thess. 5. — * al *sanioris*. — Gen. 1. — Iob 6. — Psal. 24. — Bern. ser. 2. de assumpt. B. Virg. — Luc. 23. — Heron. ep. 7. ad Lætam, & 47. ad Sabin. — Matth. 13. — Psal. 26. — Guillelmus — Psal. 83. — 1. Pet. 2. — Rom. 8. — Iac. 4.

Marginalia (right): Rom. 6. — Rom. 6. — Gal. 5. — Rom. 13. — 1. Tim. 6. — Hebr. 7. — Leuit. 11. — 1. Thess. 4. — 1. Cor. 14. — Bernard. — Psal. 16. — 1. Cor. 4.

EPISTOLA XVI.

AD EPISCOPVM QVENDAM IAM GRANDÆVVM.

ARGVMENTVM.

Episcopum multis negotiis & occupationibus distractum seriò hortatur, vt tranquilliorem viuendi rationem causâ suæ & aliorum salutis procurandę ineat: & cogitet satis non esse, si culpæ nullius grauioris conscius sit, nisi bona multa opera innoxiæ vitæ adiungat.

VENIENS & inueniens vos tot negotiis implicitum, tot circumuallatum turbis hominum, tot occupationibus ad tam diuersa distractum, condolui vobis, & concussa sunt viscera mea pio compassionis affectu. Quis enim sustineat patienter, vt tam nobilis anima spiritualibus doctrinis imbuta sub quodam velamine libertatis in opus seruile degeneret? Animam siquidem, quæ tot labyrinthis intricata est, necesse est ancillari; non enim solummodò habitatio terrena hanc deprimit, sed ipsa ad terrenorum inquietudinem se diffundit, vt cum Ieremia dicat; Effusa sunt in terram viscera mea. Et cum Ezechiele. Terra erat vsque ad fenestras, & fenestræ clausæ, sic cœlum mutatur in terram, aurum in scoriam, spiritus in carnem. Carnalis homo deprimit spiritualem, & draconem Moysi dracones Pharaonis absorbent. Loquar ergo, quia si tacuero, os meum condemnabit me. Rogabo vt Dominum, monebo vt patrem: & si animam eius ad notitiam suæ conditionis aliàs reuocare non possum, vtar cantico amoris, & dicam. O pulchra, si te ignoras, egredere post gregem sodalium tuorum. Nemo enim se nouit, donec dies suos recogitet, eundo recordatione post gregem & multitudinem commissorum. Loquar itaque, & de solicitudine vestra importabili aliquid imminuam, aut eam omnino extinguam, & aliquid eruditionis, & ædificationis infundam. Sunt enim in candelabro tabernaculi, infusoria, extinctoria & emunctoria. Ero autem transgressor Dominicæ legis, si sustineam, quòd nemus iuxta altare Domini crescat, quòd circa Ecclesiæ Rectorem solicitudinum multitudo syluescat. Maius est omni thesauro, quod in discrimine ponitur certo. Impretiabile, & super omnem æstimationem est, quod quasi sub iactu aleæ æternæ perditioni exponitur. Abigendæ omninò sunt scenicæ istæ meretriculæ, sirenes vsque in exitium dulces, muscæ exterminantes suauitatem vnguenti, mures ebullientes de terra, vt corrodant extales eorum, qui ponunt arcam Domini, id est, administrationem Ecclesiasticam, iuxta Dagon; qui temporalia non minùs quàm spiritualia, & fortè diligentiùs administrant. Propheta dicit, sicut araneam tabescere fecisti animam meam. Aranea siquidem de suis visceribus telam texit, & texendo tabescit, vt muscam vilissimam capiat. Quid aliud facit homo, qui se euiscerat in expensis, & in curis, vt muscam, siue mustum odoriferæ opinionis, & fauorem linguæ meretricantis acquirat? In huiusmodi homines mittit Dominus spiritum vertiginis, & errare facit eos in inuio, & non in via. Sic filij Israël quadraginta annos expenderunt in itinere trium dierum circa montem Seïr, nec terram promissionis intrauerunt. Isti sunt lunatici, qui offeruntur Domino ad curandum, modò cadentes in aquam solicitudinum, modò in ignem cupiditatis, aut odij, aut iracundiæ, aut alicuius extraordinariæ voluptatis. Vix possum credere, vt in tanta turbatione animi possit quis inuenire orando rorem deuotionis, aut fluenta gratiæ. Est enim tempestas valida, & mirabiles sunt elationes maris in corde. Hi sunt, quibus promisit Dominus cælum ferreum, vt cælestis pluuiæ vel gratię sint extorres; & terram ęneam, vt circa terrena interiùs obdurati fructũ vitæ non faciant. Absit, absit, amantissime Pater, vt aduersùs innocentiam tuam aliquid sinistrè coniiciam vel pręsumam. Charitas tamẽ, qua mediante gesto te in visceribus meis, timere me facit: vtinam & tu timeas. Beatus enim homo, qui semper est pauidus. Circumspectio hominis est, omne opus suum habere suspectum. Verebar omnia opera mea, dicit Iob. Cùm omnia bene fecerimus, debemus

Ier. 51. Ezech. 41. Exod. 7. Cant. 1. Num. 4. Eccl. 10. 1. Reg. 5. Psal. 38. Psal. 106. Deut. 2. Matth. 17. Leu. 26. Prou. 28. Iob. 9.

dicere, quia serui inutiles sumus. Breues dies hominis sunt: nescio quid statuerit super nos terribilis in consiliis super filios hominum: nescimus, quid ventura pariat dies. Verbum Prophetæ est: Ecce mensurabiles posuisti dies meos: in imagine enim pertransit homo. Dies mei transierunt, dicit Iob: & per viam, qua ingredior, non reuertar. *Singula de nobis anni prædantur euntes. Qui non est hodie, cras minus aptus erit.* Non dicam, vitæ, sed iam tuæ mortis pars magna præteriit. Clepsydra non tantùm vltimum stillicidium exhaurit, sed totum quod priùs effluxit: nec mors est in vltimo vitæ tuæ, sed in toto, quod de vita præcessit. Noë, vt se suosque saluaret, centum annis in arcæ fabrica laborauit: nos verò quantùm laborauimus, quorum singuli dies momentanei sunt, transitorij & finales? Plurimùm timendum est, ne fuga nostra fiat in hyeme, vel in sabbato, quando operari non licet. Ideo sexta die colligendus est gomor, quia in hac sexta ætate operandum est, vt in septima quiescamus, quando dicetur, vt requiescant à laboribus suis. Fortè in corde tuo cum Apostolo dicis, nihil mihi conscius sum: & cum beato Iob, non reprehendit me cor meum in vita mea. Sed benignissime Pater, munda conscientia sine opere non sufficit ad salutem. Propheta dicit: Diuerte à malo, & fac bonum. Vtrumque sine altero imperfectum est. Dominus in Euangelio, seruum non solùm malè operantem, sed à bono opere torpentem damnat. Non enim solummodò arbor, quæ malos fructus facit, sed quæ bonos fructus non facit excidetur, & in ignem mittetur. Huius ignis horrorem semper habeas in corde, dilectissime Pater, vt te premant & molant assiduè metus æternæ mortis, & desiderium interminabilis vitę. Istæ sunt molæ, quibus molitur anima Christiana: quarum vna sine altera iuxta pręceptum Domini in obligationem pignoris transire non debet: omnes siquidem peccauimus. Vide Pater, quantùm pro teipso satisfeceris, vt scias, quid desit tibi. Vt de tua taceam anima, vide quot animas de ore leonis, & de faucibus inferni eieceris: quantum lucri de talento tibi commisso, opere, verbo & exemplo retuleris: qualiter sex opera misericordiæ, quę Dominus proponet in iudicio, iugiter impleueris; quàm solicitè carnem tuam purgaueris ieiuniis & disciplinis: quàm fortiter pro domo Domini ex aduerso ascenderis. Ad omnia hæc factus es ex tua professione obnoxius, & hęc omnia, Pater, à te exactissimè requirentur. Temeritati & præsumptioni forsitan ascribetur, quòd vos moneo, sed charitas me compellit. Scio, quòd in die tremendi iudicij reddituri sumus rationem, etiam de sermonibus otiosis. Nullos ibi excessus pręceptio regia, vel hominum temporalis vtilitas poterit excusare. Sed erit, qui dicat: Quia quicquid delinquimus, confessionis beneficio poterit aboleri: porrò nemo de vitæ diuturnitate securus est. Testimonio Scripturæ, cùm dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus. Mors enim subita & incerta remedium pœnitentiæ frequenter anticipat: morbi etiam, qui sæpissimè graues & inualescentes sunt angustia sensuali spiritum deuotionis extinguunt. Certissimum est autem, quod non punit homo puniet Deus. Horrendum verò est incidere in manus Dei viuentis. Quis enim habitare poterit cum igne deuorante, aut quis stabit cum ardoribus sempiternis? Hæc me mouent, vt te moneam, Pater, quatenus ex hoc nunc quantumcunque poteris à turbatione sæcularium sabbatizes. Miserere animę tuæ placens Deo. Si teipsum non habes, nihil habes. Sola pax Dei, quę exuperat omnem sensum, faciat, vt ab omni sensualitate & sęcularitate sis liber: hæc occupationum turba mors animę est. Ideò dicit Salomon: Fili in paucis sint actus tui. Et ecce plus quàm Salomon, non ad pauca, sed ad vnum duntaxat docet esse solicitum: porro, inquit, vnum est necessarium, Deum scilicet diligere: quod sine animi sinceritate haberi non potest. Non est qui faciat bonum, donec veniat ad hoc vnum. Scriptum est: Vnam petij à Domino, & hanc requiram. In vno siquidem cubito consummata est arca. Mandatum enim charitatis, consummatio est summę pacis. Ideò dicit Propheta; Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Sanè, quia ex abundantia cordis os loquitur: vereor ne filialis affectio & zelus, quem de salute vestra concepi, epistolam præsentem protrahat in immensum: ideò, ne multiloquio aures delicatas offendam, epistolam in verbo Doctoris gentium claudo. Gratia vobis & pax à Domino Iesu Christo.

Marginal notes: Luc. 17. Iob. 14. Psal. 65. Prou. 27. Psal. 38. Iob. 16. Ouid. de remed. amor. Gen. 6. & 7. Matt. 24. Exod. 16. Apoc. 14. 1. Cor. 4. Iob 27. Psal. 33. Luc. 12. Matth 3. Rom. 3. Matth. 25. Matt. 11. 1. Thess. 5. Aug. in Psal. 50. *Quod homo non punit in se, puniet Deus.* Hebr. 10. Isaiæ 33. Eccl. 30. Eccli. 11. Lucæ 10. Psal. 26. Gen. 6. Psal. 118. Lucæ 6.

EPISTOLA XVII.

AD CLERICVM NEGOTIATOREM.

ARGVMENTVM.

Ostendit clericum negotiationi operam dantem, non differre ab vsurario: ac studium omne cumulandarum opum vanum esse & perniciosum.

PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHID. DILECTO SOCIO *& amico G. salutem, & æternæ salutis memoriam.*

Leo ep. 90. ad Rust. c. qualitas, de pœn. dist. 5. c. fornicari. dist. 88. Rom. 7.

SI tuæ professionis ordinem, & gratiam diuinæ vocationis attenderes, te potius lectione, quàm negotiatione, artibus quàm mercibus occupares. Periculosum siquidem est in laico, sed perniciosum in clerico negotiationibus augere peculium, atque rerum ambitiosa venalitate seipsum diabolo venalem exponere. Clericus, qui leuiore comparat pretio, vt vendat cariùs, filius est auaritiæ, idololatra pecuniæ, seruus mammonæ, & venundatus sub peccato. Cùm enim species vsuræ sit, minus proximo dare, & plus ab eo accipere: non video clericum ab vsurarum crimine, & à nomine criminoso immunem, qui sibi cum alieno dispendio lucrum quærit. Sanè fœnerator, dum proximum manifestè spoliat, fure deterior est, & prædone. Das pro frumento vinum, pro vino equum: & sic sub colore permutationis, aut dilationis obtentu recipis incrementum in bursa, detrimentum in anima: longè deterior Iudæis, dum illi tantùm alieno, tu verò alieno & proximo fœneraris. Congregabis diuitias, & in nouissimo nō gaudebis: & eueniet tibi, quod Dominus per Ieremiam figuraliter dicit: Perdix fouit, quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in medio dierū derelinquent eum, & in nouissimis suis reperietur insipiēs. Fœnerator enim tristissimos habebit huius vitæ exitus, cuius finis interitus, cuius mors detestabilis, cuius damnatio sine fine. Porro negotiationis crimen attenuas, & ad excusandas excusationes in peccatis proponis tui laboris & prouidentiæ fructum esse, quod plus recipis, qui rem, dum viliùs vendebatur, emisti. Dicis, omnino non esse absurdum, si laborem in quæstum, si in lucrum periculum conuertisti. Quicquid proponas, vnum denuncio tibi, quia negotiationem in tuæ salutis periculum conuertisti. Negotiatorem clericum sacri canones execrantur. Cùm enim beatus sit homo, qui miseretur & commodat, & qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, eum possumus iudicare ab æterna beatitudine alienum, qui quod accepit, sicut accepit, non præstat: qui iuxta sacræ scripturæ consilium dati & accepti gratiam non obseruat. Porro tibi adscribis ad gloriam, quod ad cumulum tuæ damnationis accedit, quia in negotiationibus publicè iactitas te circunspectum; qui vtinam damnabile tibi non nouisses officium. Propheta dicit: Quia non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini. Sciebat, quantum esset in negotiatione periculum. Nam & Iob, qui in potentias Domini certum expectabat introitum, dicebat. Duæ species difficiles & periculosæ mihi apparuerunt; difficilè exuitur negotians à negligentia Dei, & caupo non iustificabitur à peccato labij. Sanè famam & animam perdis, vt perdenda lucreris. Sententia Christi est, totum mundum nemini esse lucrandum, vt quis suæ patiatur animæ detrimentum. Tu contrarium sentis, qui de tua perditione non curas, & saluti proprię perditionis pecuniam anteponis. Summam reputas beatitudinem, immensas & superuacuas opes habere: quarum partem decimam toto vitæ tuæ spacio non expendes. Vtinam non fuisset hęc pecunia: quæ tibi non solùm Deum, sed & proximum abstulit, & teipsum. Sanè, si beatitudo per diuitias conferretur; non compararet eas Dominus spinis: nec prædicaret Dominus beatitudinem paupertatis. Si diuitiæ apud Deum commendabiles essent, iustis & timentibus Deum frequentiùs obuenirent. Nunc autem ecce peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Fœneratores & violenti Ecclesiæ persecutores, isti sunt qui ampliores hodie

Clericum negotiando fieri vsurarium.

Eccli. 29. — Ierem. 17. — Phil. 4.

Negotiatio vetità clericis in canon. c. quid est c. eiiciēs c. negotiatorē. dis. 88. — Psal. 111. — Psal. 14. — Matth. 10. — Psal. 70. — Eccli. 26. — Matth 16. — Matth. 13. — Matth. 5.

diuitias thesaurizat. Esau, quem Dominus reprobauerat, incedebat cum quadringentis viris, Iacob in baculo suo transeunte Iordanem. Nunquid metuis miser, quòd tibi non sufficiant quæ parasti? certè priùs tibi deficiet vita, quàm victus, ne dicam de te. Multos facit auaritia inter diuitias indigere. Iudicium enim Dei est, vt in eo, quo quis deliquit, puniatur, vt semper indigeat, qui semper indigentiam timet. Sicut scriptum est, qui metuit pruinam, veniet super eum nix. Vnum scio, quia in saccum pertusum congregas vniuersa, nec proderunt tibi in die vltionis. Cùm enim interieris, non sumes omnia, neque descendet tecum gloria domus tuæ. Succedet tibi forsitan inimicus, & qui cogitat hodie diem mortis tuæ, introibit in labores tuos, & in bonis temporalibus, quibus more Tantalico pepercisti, manu profusiore congregata dispergens fructum capiet voluptatis: tu verò dormies, & vtinam cum Patribus tuis: eritque sepulchrum domus tua in æternum. Sufficeret mihi, si tibi sufficeret, si à te vitium negotiationis auferres: habentes alimenta dicit Apostolus, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes & laqueum diaboli. Porro, si opes congreges, vt pleniùs habeas sufficientiam vitæ huius, teipsum decipis: auget enim inopiam multiplicata rerum temporalium substantia. Diuites, inquit propheta, eguerunt & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Iuxta Poetam, *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* Rogo igitur, & in vera consulo charitate, vt legitima bonorum acquisitione contentus, ab enormibus lucris cesses, ne de cætero tui ordinis reuerentiam negotiatorio crimine dehonestes. Quòd si non acquiescis amici consilio, scias, quia securis tibi posita est ad radicem. Qui enim faciunt vindictam in nationibus, increpationes in populis, ipsi iam in te crimen negotiationis & fœnoris olfecerunt. Et nisi pro te humiliter supplicassem, te tanquam damnatissimi fructus arborem succidissent. Quòd si te ad emendationem supplicia æterna non mouent, te saltem ignominia huius vitæ, & temporalia damna solicitent.

Psal. 72. Gen. 33. Gen. 32. Iob 6. Psal. 48. 1. Tim. 6. Psalm. 33. Iuuen. sat. 14. Matth. 3. Psal. 149.

EPISTOLA XVIII.

AD MAGISTRVM QVENDAM AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Grauissimè perstringit mores, ingenium & vitam deterrimam cuiusdam Episcopi, ad cuius aulam ab amico inuitabatur.

MAGISTER P. BLESENSIS BATHON. ARCHID. CHARISSIMO socio & amico, Magistro N. salutem.

SCIO quia ex sincera dilectione procedit, quòd me nunciis, & litteris crebriùs mones, vt reuertar ad Dominum tuum, qui me familiarem Consiliarium habere desiderat, & domesticum commensalem. Quandoque facta est mihi mensa eius in laqueum, in retributionem, & in scandalum: ideò non reuertor. Pro multiplicibus obsequiis, quibus eum totum meruisse & emisse credideram, non beneficium, sed maleficium, non gratiam, sed iniuriam reportaui, ideò non reuertor. Claues regni cœlorum accepit, non ad redditus auferendos, sed ad corrigendos excessus. In omnibus autem, quæ cogitat, quæ deliberat, quæ agit aut dicit, procurat lucrum, intendit ad quæstum, temerario ausu omnia sua existimans esse, quæ à subditis possidentur. Sanè testimonio Apostoli parentes filiis, & non filij parentibus thesaurizant; si tamen iste Pater est, & non potius vitricus: suorum enim grauis est persecutor, exactor improbus, *toruusque Procustes.* Odit honestos, prudentes opprimit, insidiatur incautis, diuites spoliat, pauperes grauat, nulli proficit, officit vniuersis. Ex omni causa per fas & nefas pecunias congregat, congregatis applaudit, nec veretur suæ aut alterius animæ detrimentum, dummodo qualitercunque possit

Psal. 68. 2. Cor. 12. Ouid. 7. Metam.

aſſequi temporale compendium. Longè diſſimilis eſt Doctori gentium, qui fructum animæ ſuæ, non munera, ſiue retributiones affectabat in ſubditis: ideoque dicebat, Non requiro datum, ſed fructum. Quoties ad eum venitur, non faciem, ſed manum aduentantis attendit, quaſi ſemper munera ſuſcepturus. Attritæ frontis eſt in petendo: ingratus, cùm acceperit: ſi non acceperit, inhumanus. Alieni ſermonis impatiens, rei alienæ improbiſſimus exactor, ſuæ auariſſimus dator, afflictis immiſericors, ſæuiſſimis manſuetus, inſtabilis, intractabilis, incorrigibilis, nulli tolerabilis, cunctis odibilis, inimicus pacis, contemptor fidei, aduerſarius vnitatis, infidus in conſiliis, negligens in agendis, furioſus in ira, remiſſus in miſericordia, diſſolutus in verbis, in conuiuiis guloſus, garrulus, temulentus, tumidus in proſperis, timidus in aduerſis. Dominus tuus nihil pro ratione, omnia verò pro libitu agit, & quaſi in beſtialem degeneret ſenſum, à ſe omne conſilium, iudiciumque diſcretionis excutiens, proprium ſequitur appetitum. Homo enim cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Iuxta verbum Nathan prophetæ, illius hominis imaginem gerit, qui cùm oues innumeras poſſideret, vnicam pauperis ouiculam concupiuit. Nec abſimilis eſt Achab, qui cùm teneret ſummam rerum abundantiam, iniectis oculis in hortulum Naboth, vineam quam affectauerat morte poſſeſſoris obtinuit. Vtinam ſaperet, & intelligeret; ſed intelligere noluit, vt benè ageret: obduruit enim in malitia ſua, & aſſiduitate peccandi decidit in contemptum. Abſorbuit eum vitiorum profunditas: ideoque delicta non intelligit, nec vulneratæ & periclitantis animæ morbum ſentit. Certum eſt autem, membrum, quod ſtupuit, perículoſiùs laborare: & is, qui ſuos exceſſus diſſimulat, aut ignorat, longè eſt à ſalute. Cor Domini tui nunquam ſcindit compunctio, non mouet affectio, pietas non emollit. Non manſueſcit obſequiis, beneficiis eſt ingratus, ſurdus ad preces, ad iudicia ſæuus, infidus ad conſilia, inuerecundus ad turpia, temerarius in diuina, in animæ periculo ſecurus, in damno temporali puſillanimis, promptus ad diſſenſiones, ad omnia inhumanus. Gratiam ſibi exhibitam non recolit, ad ſolam iniuriarum memoriam & vindictam, omnes turbulentæ mentis verſutias circumducit. Scriptum eſt, *Simia in tecto, rex fatuus in ſolio ſedens.* Honor fatui, gladius in manus inſani. Et qui inſipienti dat honorem, ſicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij. Aſcendit in eminentiam cathedræ Paſtoralis, non vocatus à Domino tanquam Aaron. Aſcenſus enim eius nec Deo nec hominibus placet. Prophetæ & Apoſtoli (quorum ſimulachrum gerit, quorum potiùs ſimia eſt, tanquam degener ſucceſſor & hæres reprobus) fortes fuerunt in bello, non molles in ſericis, non gulę dediti, non ſuperbi, non inuidi, non rapaces, non libidine ſubneruati. Ridiculũ eſt in Prælato, prẹminere populis, & vitiis ſubiacere, eſſe lingua magniloquum, opere verò eſſe puſillanimem, remiſſum & infirmũ, pompaticè & vultuosè incedere, & integræ teſtimonium conſcientiæ non habere. *Non benè conueniunt, nec in vna ſede morantur,* generis iactantia & populi communis infamia, extollentia oculorum & fœditas morum, vitæ vilitas, & honoris auctoritas. Non attendit infelix propriẹ conſcientiẹ teſtimonium, mentitur ſe maiorem, virtutem reputat dignitatem, & cùm omni honore omninò ſit indignus, credit ſe obtinuiſſe meritis, quòd eũ permiſit Dominus in locum præcipitij, & in occaſionem damnationis æternæ, & in præſentis vitæ ignominiam ſublimari. Periculoſa eſt celſitudo, quæ diſcrimen intendit. Sera querela eſt, Quoniam eleuãs alliſiſti me. Melius erat illi non aſcendiſſe in eminentiæ gradum, quàm in proximo cum rubore tenere nouiſſimũ locum. Scio enim, quòd hoc eueniet, atque periculum præcipitij præſumptuoſa elatio non euadet: ſecuris enim poſita eſt ad radicem. Porrò ſi hæc perizomata maledictionis antiquæ, ac fugacis honoris gloriam vmbratilem, ſi infames primitias ſui ortus attendat, ſe miſerabiliorem cunctis inueniet, vtpote qui ab ineunte ætate non niſi turpia didicit, atque vſu adoleuit in vitiis: ab adoleſcentiæ annis flagitioſa præſumpſit, & in cathedram peſtilentiæ ſublimatus, ab oppreſſionibus ſubditorũ, ab iniuriis & exactionibus non ceſſauit. Euolat à ſe, & ſe quærẽs ambulat in magnis & mirabilibus ſupra ſe. Sic multis præeſt, vt nulli proſit: ſic dominatur, vt ei omnis iniuſtitia dominetur. Dominatio eius ſuperbiæ inducit exemplum, formamque malitiæ: cùm econtrariò Princeps Apoſtolorum ſcribat, & dicat, Nõ dominantes in clero, ſed forma facti gregis in populo. Aſpice loquentem, aſpice & incedentem: *quas gerit ori minas, quanto premit omnia faſtu.* Sem-

Phil. 4. Pſalm. 48. 2. Reg. 12. 3. Reg. 21. Prou. vſurpatum à S. Bern. l. 2. de Conſider. Prou. 26. Heb. 5. Heb. 11. Ouid. 2. metam. Pſal. 101. Luc. 14. Matth. 3. 1. Pet. 5. Stat. 1. Thebaid.

per incedit, oculos fastuosè circūducēdo, ceruice erecta, humerosque iactando, & *multùm referens de Mæcenate supino.* Totum eius studium, totus honor, tota gloria, tota & sola vsurpatæ dignitatis authoritas in eo est, protensio pectoris, ceruicis elatio, incessus pompaticus, oculorum distortio, vultuositas, tonitrusque minarum: &, vt multa paucis includam, Apud eum totum datur elationi, nihil sanctitati, nihil pudicitiæ, nihil amicitiæ, nihil tandem relinquitur honestati. Antequàm in hanc ruinosæ potestatis excelsiam ascendisset, erat in eo quædā liberalitatis species adumbrata, erat quædam hypocriticę humilitatis ostentatio colore simulatorio subornata: sed honores mutant mores. Accidit circa eum, quod scriptum est: Omnis homo primùm bonum vinum ponit: cùm autem inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Factus Pontifex statim conuertit in apertum odium simultates, quas dum fuerat priuatus, fuco mendacis beneuolentiæ palliabat. Nam testimonio Scripturæ, Est qui se humiliat nequiter, & interiora eius plena sunt dolo. Circa se habitare non patitur, nisi euiratos & molles, qui eum palpent, qui eum post desiderij passiones abire permittant: omne enim animal diligit simile sibi. Isti sunt qui miserum beatificant, & oleo adulationis caput peccatoris impinguant. Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Si enim vir honestus accedat, vt eum instruat & informet, vt ad frugem melioris vitæ ipsum familiariùs exhortetur; irascitur, vritur, anxiatur. Optimè erit eum corripienti si illæsus euadat, *Si liceat paucis cum dētibus inde reuerti.* Instanter me reuocas ad domum Episcopi tui, & ad execrabilem eius mensam. Non tanti facio Episcopum tuum, vt pro eo me perdam. Scio, quia qui tangit picem, inquinabitur ab ea: suosque hospites malè remunerant serpens in sinu, ignis in gremio, mus in pera. Domum Episcopi decet sanctitudo: sed hac domo, vt cum familia Dominum comprehendam, nihil est damnabilius ad meritum, nihil seditiosius ad consortium, nihil inhonestius ad mores, nihil sordidius ad conscientiam, nihil culpabilius ad famam, nihil perniciosius ad exemplum. Leua Domine manus tuas in superbias eius, & confringe cornua peccatoris. Aufer de domo tua idolum Moloch, adimpleas quod propheticè promisisti: non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Superbus est Moab, & major est arrogantia eius, quàm fortitudo eius: ideò iuraui, & statui declinare & elongari ab eo. Filium enim superbiæ, abominationis idolum, oculos sublimes, labia dolosa, & linguam magniloquam sustinere non possum. Fugio igitur, & elongor ab eo, vt in me verbum prophetæ impleam: superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam.

Iuue. Sat. 1. — Ioan. 2. — Eccli. 19. — Eccli. 13. — Psal. 22. — Psal. 18. — Iuuen. Sat. 3. — Eccli 13. — Psal. 74. — Leu. 18. — Psal. 100. — Isa. 16. — Prou. 6. — Psal. 11. — Psal. 100.

EPISTOLA XIX.

AD AMICVM QVENDAM IVRIS CANONICI STVDIOSVM.

ARGVMENTVM.

Duas quæstiones propositas diluit. Altera est, an mulier, quæ existimans virum suum obiisse, monasticen professa est, eo reuerso sua authoritate virum repetere possit. Altera, an eadem, viro deinde mortuo teneatur monasticen repetere.

PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHIDIAC. DILECTO SOCIO & amico R. salutem, & si quid melius est salute.

NVPER in conflictu Scholastico quędam quęstiones, sicut asseris, deductæ in medium, tuum animum in dubio suspenderunt. Eas mihi proponis, earumque solutionem cum instantia petis: veruntamen cùm sis in scholis, ego autem in castris: & cùm iam biennium in legibus & decretis expenderis, vereor ne tentatiuè hoc facias, vt sic me in simplicitate mea callidè comprehendas. Poteram tibi dicere, quod prudens illa mulier Ioab quærenti caput Sibæ legitur respondisse: Prouerbium est, inquit, vt qui interrogant, interrogent in Abela. Qui interrogant, interrogent Parisius, vbi difficilium quæstionum nodi intricatissimi resoluuntur. Quæstionum

2. Reg. 20.

quas proponis, solutionem apud eos facilius inuenire poteris, qui in talibus se exercent. Ego quidem, quod scio, non inuideo tibi: vtinam voluntaria oris mei beneplacita tibi faciat Deus, vt quæstiones quas proponis, etsi non ad ratione͂, saltem ad hominem possint solui. Mihi aute͂ sufficere credo, si solutionem quam daturus sum, vnius legis, aut canonis auctoritate firmauero. Quæris de muliere, quę virum suum profectum peregrè ex verisimili bonorum virorum relatione credens concessisse in fata, monasterium ingressa, & velata est, vtrum viro eius redeunte, & eam non repetente, sua possit auctoritate exire, & virum repetere? Quæris etiam, si postquàm professa est propositum sanctitatis, restituenda sit viro; vtrùm, eo postea mortuo, cogenda sit ad obseruantiam voti sui? sublata enim est causa, quæ ad tempus votum ipsius suspendere videbatur. Primæ quæstioni respondeo: quia votum continentiæ quod emisit, citra auctoritatem & licentiam viri sui eam obligare non potuit. Quod manifestissimè liquet ex octaua synodo: ex synodo Eugenij Papæ: ex epist. Gregorij ad Vrbicu͂: ex epist. Nicolai, & dictis Augustini. Hieronymus etiam super epistolam ad Titum idipsum constanter affirmat. Ambrosius in libro quæstionum noui & veteris Testamenti, mulieris votum reprobat, nisi consensus viri pariter vouentis assistat. Idipsum autem Augustinus in quæstionibus Numer. manifestè declarat. Licet autem ex Concilio apud Compendium habito videatur, quòd nisi vir eam reuocauerit, exire non possit, intelligere debes eam exire non posse, si vir continentiam vouere voluerit: alioquin per Ecclesiam cogendus est, vel vxorem suam repetere vel se vinculo castitatis astringere, testificante hoc Augustino super centesimum quadragesimum nonum Psalmum. Quòd si obiicias, quia in sua potestate erat, nunquam à viro debitum carnis exigere, & quòd in hoc se potuit obligare: respondeo, quòd cùm Apostolus dicat: quia vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, & versa vice illa corpori suo, quod suæ potestatis non erat, non potuit citra licentiam viri legem castitatis indicere. Quod habes expressum ex epistola Alexandri secundi Landulpho. Cæterum, cùm errore inducta votum castitatis emiserit, votum hoc obligatorium non videtur: cui etiam, vt verum fatear, non consensit. Nam Iuris assertione ciuilis, nihil est quod magis impediat consensum, quàm error qui imperitiam detegit. Si ergo mater esse desiderat, exeat in nomine Domini, & repetat conjugales amplexus, si vir aut pariter conuerti renuit, aut vxorem reuocare contemnit. Quòd si vir postea verè mortis tributum exsoluerit, ipsa liberata à lege viri, nubat, cui vult, in Domino: nec votum, quod ab initio non tenuit, obseruare cogatur. Nam expressâ similitudinis formâ, seruus quem dominus à monasterio extraxit, si posteà consequatur libertatis beneficium, & iam non sit, quod impediat votum eius, tamen ad vitæ arctioris propositum non cogetur. Hæc tuæ inquisitioni communico, sicut ministrat in dulcedine sua pauperi Deus. Si quid elegantius tibi datum fuerit desuper, non inuideas mihi: nam sicut à magistro, sic à discipulo meo paratus sum erudiri. Damnatissima enim est illa erubescentia, quæ sic à minore, sicut à maiore, doctrinæ beneficium non acceptat. Librum meum de Præstigiis fortunæ, quem postulas, adhuc habere non potes: priùs enim, quàm exeat in publicum, sentiet castigatioris limæ iudicium, ne illic aliquid informe, vel inciuile remaneat, quod oculos aut aures legentis offendat. Quòd autem & per litteras, & per clericum tuum scire desideras, quare hoc nouum opusculum meum de fortunæ præstigiis inscribatur, cùm nihil in eo legatur, quod non sit de nouo aut veteri Testamento assumptum, hoc in causa esse cognoscas. Primus liber sufficienter edisserit, nihil esse fortunam, eorumque satis probabiliter reprobatur opinio, qui ex quadam præstigiosa varietate fortunæ, rerum temporalium metiuntur euentus: cùm hanc ipsam mutabilitatem euentuum Dei prouidentia in se immutabiliter operetur. Ideoque in capite libri scriptum est, De Præstigiis fortunæ, non vt fortuna sit aliquid, aut eius præstigia, sed vt in magnificentia, vel humiliatione hominum, quæ à multis fortuita & incerta creditur, cuncta procedere conuincantur ex dispensatione diuina. Et, vt hoc oculata fide agnoscas, quinque huius noui operis quaternos tibi mitto, vt translegas, non transcribas, ipsosque mihi per latorem præsentium cum omni festinatione transmittas. Bene valeas, amice in Christo charissime.

Psal. 118.
Quæstio 1.
Quæstio 2.
c. placet. de conuers. conjug.
Responsio ad 1. quæst.
quæst. 57. & 59. 23. q. 5. c. mulier.
1. Cor. 7.
c. notificasti. 33. q. 5.
l. si per errorem. dig. de iurisd.
Responsio ad 2. quæst.
1. Cor. 7.
Psal. 67.
Liber P. Blesens. de præstig. fortunæ.

EPISTOLA XX.

AD D. CRISPINVM ET MAGISTRVM PAGANVM.

ARGVMENTVM.

Queritur se maleuolentia aulicorum arceri à promissa Episcopi Carnotensis Reinaldi aula & consuetudine humanitatem & liberalitatem eius collaudat, & hortatur: vt Ecclesiasticæ libertatis patrocinium contra exactiones regias intrepidè suscipiat.

CHARISSIMIS AMICIS SVIS D. CRISPINO, ET M. PAGANO, M. Petrus Blesensis Bath. Archidiac. salutem in auctore salutis.

Vide epist. 15.

PROMISERAT mihi Dominus vester, quòd imponeret exilio meo finem, meque in terram meæ natiuitatis honorificè reuocaret. Vtinam non esset apud eum, est & non, neque degeneraret in eo grauitas Pastoralis. Scio quia detractores, sicut Apostolus dicit, Deo odibiles magnificauerunt super me supplantationem. Habitant siquidem in domibus Episcoporum & Regum ranæ pestiletes, cœnomyia, & ciniphes, musca Ægypti grauissima, loquaces adulatores, garruli & mordaces. De talibus scriptum est: Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum: dentes eorum arma & sagittæ, & gladius in labiis eorum. Sic igitur mihi Domini vestri gratiam enormiter toxicauit linguæ meretricantis adulatio & inuidia detractoris. Hic est aër ille pestilens, & aura corrumpens, quæ hodie generaliter palatinos inficit, & à magnatum lateribus viros approbatæ honestatis auellit: pestis enim inuidiæ merita virtutum non ponderat, sed tormenta conscientiæ sustinet, dum ipsam præceps ambitio & elationis propriæ appetitus excæcat. Benedictus autem Deus, qui ad illius status moderantiam me reduxit, vt mihi sufficiant propriæ facultates. Nemo mihi de cætero obiiciet: ego ditaui Abraham. Iam non bibo de puteo Samariæ, de quo qui plus bibit, ampliùs sitit. Malo pauca cum puritate conscientiæ, quàm dignitates innumeras cum verme, qui non moritur, possidere. Iam per gratiam Dei me reuocare non poterit illa proditoria & fallax parentum affectio, quæ me quasi sub iactu aleæ toties posuit, quoties sub discrimine capitis transfretare coëgit. Elegi mihi patibulum, vt non videam mala gentis meæ: quia vt verbo Iob vtar, Terra data est in manus impij. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit*: Et *intra fortunam debet quisque manere suam*. Abrahæ dictum est: Egredere de terra & de cognatione tua: & ego, quare non egrediar, aut quare ad parentes meos regrediar: apud quos non inueni nisi manus harpyiarum, consilia Achitophel, vulpium dolos, aculeos scorpionum? Licet parentibus debeam affectionem naturalem; illud tamen non debeo, vt pro eis me perdam, aut pro eis ab honestatis proposito me reflectam. Vaccæ siquidem quæ in Bethsames deferebant arcam Domini, licet eas traheret naturalis quædam affectio vitulorum, ad eos tamen colla sua minimè reflectebant. Multi pro parentibus suis animas perdiderunt, dum in eis plus amantes carnem quàm spiritum, animas suas pro amicis temerè & crudeliter posuerunt. Leuita, imò archileuita ego sum: scriptum est autem in lege Domini, vt nemo in sacerdotalem ordinem, aut Leuiticum assumatur, nisi priùs dicat patri & matri, vale; id est, nisi in eo penitus extinguatur affectio parentelæ. Reuertor ad Dominum vestrum, cuius familiaritatem, & suauissimam comitiuam perdidisse me doleo. Sperabam, quòd esset ex mea conuersatione industrior, & quòd nobile illius ingenium, diuesque memoria meis admonitionibus se in virtutum culmen erigeret, fructumque in Ecclesia Dei faceret tempestiuum. Absentiam meam nunc suppleatis, amici charissimi, Dominumque vestrum adhortari salutaribus monitis non cessetis, vt leuitate iuuenili depositâ Pontificalem induat grauitatem: me siquidem illius nobilis animæ zelus & cura sollicitat. Non enim inueni Pontificem adeo socialem, adeo manifestum, adeo in omnes munificentias & liberalitates

Marginalia: 2. Cor. 1. — Tit. 3. — Psal 40. — Exod. 8. — Psal. 104. — Psal. 56. — Gen. 14. — Ioan. 4. — Iob. 9. — Ouid. 3. de Trist. eleg. 4. — Gen. 12. — 2. Reg. 15. — *Parentibus quousque adhærendum.* — 1. Reg. 6. — Deut. 33.

beralitates effusum. Omni petenti se tribuit: munificentiam enim à tenera primitiauit infantia: misericordia cum ipso coaluit, vt cum beato Iob fiducialiter dicat: Ab infantia mea creuit liberalis affectio mecum, & de vtero matris meæ mecum egressa est. Vellem tamen quòd munificentiis eius ratio mensuram præscriberet; & donationes, quas militibus, aut histrionibus facit, modestia limitaret. Beneficiorum enim, quæ pauperibus conferuntur, mensura debet esse immensitas. Quantùm verò per adulatores mediantibus donis eius opinio ad inanem iactantiam crescit, tantùm apud bonos & graues, quasi in vaporem & fumum suæ beneficentiæ titulus euanescit. Non militibus, sed pauperibus erogare tenetur patrimonium crucifixi: cuius ipse non Dominus, sed tutor est, vt misereatur & commodet ad vsus egentium, tanquam testamentarius dispensator. Vidi eum quandoque sic exinanitum liberalitatibus extraordinariis, quòd eum inuitum & dolentem adigebat necessitas exactionibus & rapinis operam dare. Vtinam memoriter & efficaciter obseruasset verba Pauli in secunda epistola ad Corinthios: Non dico, inquit, vt gratia vestra sit aliis remissio, vobis autem tribulatio: sed vt abundantia vestra sit eis inopiæ supplementum, vt fiat æqualitas, de qua scriptum est: qui multum habuit, non abundauit, & qui modicum habuit, non minorauit. Instate quæso opportunè, vt gloriam nobilis Ecclesiæ Carnotensis non obscuret, sed eam supportet auxiliis, & consiliis erigat, meritisque sanctæ conuersationis illustret. Si vult salubriter ei seruire, cui seruire regnare est, & habere laudem in nomine ipsius, ascendat ex aduerso, & opponat se murum pro domo Domini. Non enim potest esse præclarior famæ titulus in Prælato, quàm si viriliter tueatur statum Ecclesiasticæ libertatis. Si quid perperam fecit, si quid vitam eius aliquo tempore offuscauit, totum reformat & redimit zelus domus tuę Deus, & iustitiæ amor. Hæc duo faciunt, vt fama hominis mortua reuiuiscat: & qui priùs obnoxius erat accusantibus linguis, postea in libertatem publici fauoris & gratiæ odorem suauitatis effundat. Sanè, sicut audiuimus, exiit edictum à Philippo rege, vt describeretur Gallicus orbis, & oneraretur Ecclesia decimationibus recidiuis. Sic paulatim transibit decimatio in consuetudinem, & præsumpta semel abusio ignominiosam Ecclesiæ seruitutem infliget. Offertur Domino nostro cælitus gratiæ triumphalis occasio. In optione ipsius est, aut degenerem & dejectum animum turpiter ad seruiendum submittere, & importabile iugum suis successoribus importare, aut coronæ immarcessibilis eminentiam obtinere. Regiæ quæso indignationis motus non timeat: cùm enim sit æqualis Regi genere, non est eo inferior dignitate. Ad ministrum Dei dicitur per Prophetam: Erũt reges nutritij tui & mammilla regum lactaberis. In hac autem causa Deus, qui maior est omnibus, causa finalis est. Bonus autem Pontifex in persecutione seminat, quod in gaudio metet. Potens in terra erit semen eius: pressura enim libertatem, afflictio jucunditatem, amaritudo dulcedinem germinabit. Si se pro Christi Ecclesia erubescentiæ & confusioni opposuerit, Scriptum est: quia pro confusione duplici & rubore in terra sua duplicia possidebunt. Quid dubitet Christianus, cui viuere Christus est, & mori lucrum? Quicquid ei accidat, si Christum diligat, vita eius abscondita est cum Christo in Deo. Eum, quæso, fauor auræ blandientis non moueat, nec turbo tempestuosus inclinet. Turbo quandoque motus est, vt Helias raperetur in cælum. Certus est, quia morietur: quando verò morietur incertus. Debitor naturæ est, vt ei mortis vectigal exsoluat. Nescimus, quid ventura pariat dies: & quis de die præsenti securus est? Quis scit, si mors ignominiosa, mors turpis, mors subita eum rapiat, & non sit qui eripiat? Cùm dulcior & jucundior est homini vita sua, tunc separat amara mors. Teste scriptura: Cùm dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet eis interitus & dolor, sicut in vtero habentis, & non effugient. Iob etiam dicit: Deducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Sancta ergo & salubris est cogitatio, se pro eo vitæ aut famæ periculo gratanter exponere, qui est auctor vitæ & gloriæ retributor. Tutius est homini pro Christo animã suam perdere, vt eam custodiat, quàm custodire, vt perdat. Summa huius exhortationis est, vt Dominus vester sibi circumspectè prospiciat: vt non terrenæ supellectilis eum iactura deterreat; non alliciat fauor Principum, non eneruet ambitio, nec ipsum spes vitæ productioris fallax & proditoria blandiendo seducat.

Iob. 31. — *Episcopus non est Dominus bonorum Ecclesiæ.* — 2. Cor. 8. — Exod. 16. — Ezech. 13. — *Zelo recuperat homo amissam famam.* — Psal. 68. — Vide epist. 121. — Isa. 49. — Psal. 125. — Psal. 111. — Isaiæ 61. — Phil. 1. — Col. 3. — 4. Reg. 2. — Prou. 27. — 1. Reg. 15. — 1. Thess. 5 — Iob. 21. — Hebr. 10.

EPISTOLA XXI.

AD H. CANONICVM, QVONDAM AMICVM.

ARGVMENTVM.

Insignem H. Canonici, quondam amici, fastum & arrogantiam describit & insectatur.

PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHIDIAC. QVONDAM dilecto filio & amico H. salutem & spiritum humiliorem.

SOLERTER inquirens, & diligenter examinans vniuersa quæ habes ex beneficio naturæ vel gratiæ, ad plenum admirari non sufficio: vnde tibi obrepere possit elationis occasio, qui pluribus causis in vnum concurrentibus debueras in oculis tuis esse humilis & abjectus. Cùm nuper te Rothomagi inuenissem, atque ad verba mutuæ societatis & amicitiæ descendissem: nec vnum à te verbulum mansuetudinis, aut dilectionis extorsi. Quicquid humano cordi suggerere potest humilitas, siue modestia, proponebam, vt aliquod verbum mansuetudinis & humilitatis elicerem. Tu verò in superbia & abusione, sublimes & infrunitos oculos distorquens in fastum, quadam pomposa & superciliosa facie despiciens vniuersa, & omnia quasi pro imperio agens, amicum, cui nunquam necessarius esse potes, & cuius auxilio semper eges, vix, & tamen indignantissimè respexisti, & despexisti. Ideo enim respexisti, vt despiceres; &, vt ab eo, qui te diligebat ex animo, faciem tuam cum quadam fastuosa oculorum extollentia declinares. Causam huius rei nescio, nisi quia magnus apparere desiderabas in oculis tuis, qui in oculis aliorum fortè abjectissimus reputaris. Summam reputo insaniam, si mente captus prudentem se iudicet: nec minorem vesaniam censeo, si ignobilis & imprudens arroganti elatione se inflet. Certè in filio Regis satis intolerabile esset supercilium quod prætendis: publicè tamen scitur quòd non es filius Regis, licet is qui te genuerit, fuerit coronatus. Miror vnde tibi venerit pes superbiæ; vnde conceperis superbiendi materiam, nisi quia forestariis es addictus, vt tyrannicas exactiones, quibus pauperes opprimuntur redigas in scripturam. Porrò illi te scribunt & proscribunt apud Dominum in libro mortis, quos apud forestarios paginæ damnationis adscribis. Cùm esses litteratoriæ artis omnino ignarus, scis, quia amici tui epistolæ quas deprauasti, te fecerunt canonicum: teque per easdem facilè excanonicari posse, si significarent summo Pontifici cũ aliis enormitatibus tuis damnatæ vsurpationis officium quod exerces. Porrò dictum est Danieli: Daniel claude sermonem, & signa librum vsque ad tempus statutum: sic & ego cum patientia sustinebo, nec aduersum te spiritum conceptæ indignationis effundam, donec experiar, quid in te possit operari familiaris & amica correctio. Ego quidem fatuitati adscribo, quòd fatuum doceo & superbum: cùm Salomon dicat, Qui arguit impium, ipse sibi maculam generat: & qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. In eo enim est correctio superuacua, quem incorrigibilem pertinacia sua facit: testimonio Salomonis: Si contuderis stultum in pilo quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Descende, quęso, in teipsum, & fode conscientiæ tuæ parietem, videbisque abominationum genera, quibus te iudicare poteris infelicem. Sic enim dicit Dominus Ezechieli: Fili hominis, fode parietem: & cùm fodisset, ecce multitudo reptilium, & abominationum. Hunc parietem foderat, suæque miseriam conditionis attendens alius Propheta dicebat: Ego vir videns paupertatem meam. Verumtamen non potes humiliter sapere, quia ambulas in magnis & mirabilibus super te, atque ventum elationis magnæ concipiens, ad nubes & impossibilia te extendis. Disperdet Dominus labia dolosa, & linguam magniloquam. Extollentiam autem oculorum ne dederis mihi Deus. Caue quæso, ne magnificentia cordis tui tibi occasio sit ruinæ. Scriptum est enim: Ante ruinam

Dan. 12. Prouerb. 9. Eccli. 22. Prou. 27. Ezech. 8. Thren. 3. Psal. 11. Eccli. 23. Prou. 16.

Psal. 36. exaltabitur cor. Vidi, inquit, impium exaltatum & eleuatum. Et subiungit: Transiui, & ecce non erat. Vnum noueris, quòd cum hac superbia tua nec Deo nec homini potes esse acceptus. Nam nec auis acceptatur in sacrificio Domini, nisi plumæ & pulmonis vesicula deponatur. Leuit. 1.

EPISTOLA XXII.

AD MAGISTRVM IOANNEM DE SARESBERIIS.

ARGVMENTVM.

Ioannem Saresberiensem cum S. Thoma Archiepiscopo Cantuariensi in exilio agentem, spe futuræ remunerationis consolatur. Monetque vt fortiter pro Ecclesiasticæ libertatis defensione, remoto tamen omni studio vindictæ, certare pergat. Non dubitare se gloriosum tandem fore huius certaminis in Thoma exitum.

CHARISSIMO AMICO SVO MAGISTRO IOANNI DE SAresberiis Petrus Blesensis Bath. Archid. salutem in auctore salutis.

Quoties communes Ecclesiæ Anglicanæ pressuras, Dominique vestri Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis exiliũ diligenter attendo, plurimùm mihi cedit ad solatium, quòd pro iustitia Dei, & pro Ecclesiæ libertate se murum opponit, & ex ipsa persecutione hac finem merebitur gloriosum. Video, quia positi estis inter malleum & incudem; & assiduè supra dorsum vestrum fabricant peccatores. Verumtamen, si in Christo & pro Christo pugnatis, ipse non permittet vos tentari supra id, quod potestis ferre: sed faciet cum tentatione prouentum, tolletque Dominus virgam peccatorum desuper sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Si veritas non mentitur, vestræ persecutionis exitus beatitudo interminabilis erit. Beati, inquit, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Petrus Apostolus dicit: Nemo ex vobis patiatur, quasi homicida aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Martyrium enim facit non pœna, sed causa. Sicut Apostolus ait; Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati. Donum quidem Dei est in eum credere, sed & donum optimum pro Christo contumelias sustinere. Vobis, inquit Apostolus, donatum est pro Christo, non solùm vt in illum credatis, sed vt etiam pro ipso patiamini. Vobis itaque congratulor, quia iustitiam in iudicium conuertistis, quia quorumdam rebellionem atque contumaciam suspensionis animaduersione reprimitis: si tamen hoc facitis rationis & iustitiæ motu, non zelo vltionis, aut alienæ iniuriæ appetitu. Nihil quæso faciatis ex rancore vel odio, sed omnia vestra in charitate fiant: nec enim ex persecutione hac salutis manipulos colligetis, nisi tota intentio vestra procedat ex intimo charitatis. Porrò cùm per clibanum iracundia, siue persecutio in sacra pagina designetur, in Leuitico docemur, sacrificium, quod in clibano coquendum est, priùs aspergere oleo charitatis, ne comburatur. Illius enim animus, qui ad tolerantiam persecutionis se præparat, priùs demulcendus est oleo charitatis, vt nec in aduersis à charitate deficiat, nec aduersus fratrem suum zelo vltionis, aut odio inardescat. Meritorium igitur vobis est, atque apud Deum & homines commendabile, si inobedientiam subiectorum iustitia mediante compescitis. Beati enim, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam omni tempore. In executione quidem iustitiæ, non debet esse personarum acceptio, aut delectus. Si sit frater, aut filius: si sit prælatus, aut subditus, semper quæratur fructus iustitiæ, semper iustè iudicent, qui iudicant orbem terræ. Nam cùm Leuitæ, occidentes fratres & filios suos, vlti essent peccatum idololatriæ, ait illis Moyses: Consecrastis manus vestras hodie vnusquisque in filio suo, & in fratre suo, vt detur vobis benedictio. Salomon quoque dicit: Qui arguunt, laudabuntur, & super eos veniet benedictio. Plurimùm quidem commendabile est in Domino vestro, quòd sic solus ascendit ex aduerso: quòd opponit se murum pro domo Israël, & arguit pro mansuetis terræ. Iustum habemus hodie, singularem & vnicum inter filios excusso-

Marginalia: Psal. 128. — 1. Cor. 10. — Psal. 124. — Matth. 5. — 1. Pet. 4. — Aug. epist. 167. — 1. Pet. 3. — Phil. 1. — Leuit. 2. — Psal. 105. — Exod. 32. — Prou. 24. — Isa. 1.

rum. Pro Patribus nostris natus est nobis filius, qui exemplo Apostolorum solus hodie facit vindictam in nationibus, increpationes in populis. Et sicut illi principes populorum, qui modò congregati sunt cum Deo Abraham pro iustitia Christi, tanquam Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt: sic & honor istius, si in exhibitione iustitiæ perseuerauerit, eleuabitur in immensum. Quòd enim nunc exulat, quòd multa in eius contumeliam attentantur, ei totum hoc in gloriam beneficio patientiæ conuertetur. Quod leue est, & momentaneum tribulationis nostræ, dicit Apostolus, immensum gloriæ pondus operatur in nobis. Exhibeatis vosmetipsos tanquam Dei ministros in multa patientia: *nam vidua est virtus, quam non patientia firmat.* Et quis à primitiuis Ecclesiæ cunabulis sine patientia triumphauit? Sanè, licet plurimum habeat de spiritu fortitudinis Dominus vester: dicitur tamen, quòd propter coronationem noui Regis Anglorum ab Eboracensi factam, atque ob quædam priuilegia, sicut dicunt, contra ipsum subreptitiè impetrata, adeò turbatus est, quòd à pusillanimitate spiritus & tempestate penè moti sunt pedes eius, penè effusi sunt gressus sui. Verumtamen vos, qui estis manus Archiepiscopi & oculus eius, sanctis exhortationibus vestris confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. Non est mirum, si turbetur tribulationibus & pressuris: verumtamen, si totus innitatur & inhæreat ei, qui in electis suis mittit radices, omnem ventum tentationis & turbinis securus excipiet. Certè Patres antiqui, cùm essent quandoque inter angustias, frequenter tædio sunt affecti. Vnde & forti illa tolerantia passionum, qua feruebant in Domino, tepere & torpere videbantur ad tempus, donec virtute induti ex alto per gratiam diuinæ consolationis in spiritu fortitudinis resurgebant. Helias fugiens à facie Iezabel, & affectus tædio huius vitę, proiecit se subter vnam iuniperum, petiitque animæ suæ, vt moreretur. Sufficit, inquit, mihi: tolle animam meam. Apostolus etiam, simili tædio intabescens: supra modum, inquit, grauati sumus, ita vt tæderet nos viuere. Propheta hæc tædia frequenter expertus dicit: A fortitudine manus tuæ ego defeci, & tabescere fecisti, sicut araneam, animam meam. Porrò charitas in eis inualescebat ex tædio, & ex ipsa infirmitate fortitudo crescebat: quod alicui fortè incredibile videretur: nisi Apostolus, qui frequenter hæc in libro experientiæ legerat, testimonium super hoc ferret: Quando enim, inquit, infirmor, tunc fortior sum: sed & ei dictum est: quia virtus in infirmitate perficitur. Si ergo propter ingruentiam malorum, quæ sustinet Dominus vester, aut pro suorum desolatione, aut pro exilij huius diuturnitate, videritis ei torporem mentis obrepere, sitis ipsi solatio, ne desperet, ne titubet: in proximo est enim tempus visitationis suæ. Nam si mirabiles sunt elationes maris, mirabilis est & in altis Dominus: qui procellam conuertit in auram, & indignationem Regis in gratiam. Per Legatos sedis Apostolicæ intellexi, cum quibus à Romana curia vsque ad Bononiam veni; vel Anglorum Regi in proximo firmissimè reconciliabitur, vel ad maioris patriarchatus eminentiam transferetur. Sanè, qualitercunque voluerit Dominus negotium eius disponere: si talis perseuerat, qualis est hodie, securus expectet exitum huius pugnæ: ideoque voces palpantium non attendat, sed sequatur spiritum Dei, qui in eo est, & quocunque ibit spiritus, & rotæ pariter gradiantur. Scio enim, quòd gloriosus erit sui certaminis cursus, si tantummodò perseueret in eo, quem cœpit fortitudinis & constantiæ casu. Qui enim legitimè certauerit, coronabitur: Cumque omnes virtutes currant ad brauium, sola perseuerantia coronatur. Rogo autem vos, tanquam Dominum & Magistrum meum, vt me de vestro & ipsius statu frequentiùs instruatis. Nam, cùm aliud non possim, oro iugiter pro vobis, vt præueniente altissimi gratia Regis Anglorum gratiam, vestrarum rerum liberam administrationem obtinere possitis. Librum vestrum de Nugis curialibus legi, & mirabiliter me refecit: nam & ibi optima forma eruditionis est, & propter artificiosam sententiarum varietatem inæstimabilis materia voluptatis. Bene valete.

Psal. 126. Psal. 44. Psal. 149. Psal. 46. 2. Cor. 4. 2. Cor. 6. Vide Neubrig. l. 2. ca. 25. & Polyd. l. 3. H. Angl. Psal. 59. Ecclis. 24. 3. Reg. 19. 2. Cor. 1. Psal. 38. 2. Cor. 12. Psal. 92. Ezech. 10. P. Blesensis prædicit martyrium S. Thomæ. 2. Tim. 2. *Sola perseuerantia coronatur.* Liber Io. Sarisb. de nugis curial. laudatur.

EPISTOLA XXIII.

AD O. ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALEM.

Octauianum.

ARGVMENTVM.

Dolenter queritur passim indignos, siue scientiam, siue virtutem, siue ætatem spectes per summam ambitionem in Episcopatus, aliasque dignitates irruere: obtestaturque O. Apostolicæ Sedis Legatum, vt sua authoritate interposita ambitiosos & simoniacos omnes ab Ecclesiæ gubernaculis arceat.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO O. S. ROMANÆ ECCLESIÆ Cardinali Presbytero, Apostolicæ Sedis Legato P. B. Batth. Archid salutem.

Pers. sat. 1.

O *Curas hominum, ô quantum est in rebus inane.* O inanis gloria: ô ambitio cæca: ô terreni honoris inexplebilis fames: ô tinea cordium, animarum subuersio, cupiditas dignitatum. Vnde obrepsit hæc pestis? Vnde inualuit hæc execranda præsumptio, vt indigni dignitates ambiant: & quantò minùs meruerunt ascendere ad honores, tantò importuniùs honoribus se importent? Hodie per fas & nefas, hodie in animæ corporisque discrimine currunt infelices ad cathedram pastoralem; nec attendunt, quòd sit eis cathedra pestilentiæ, dum sibi & aliis sunt causa ruinæ. In gregibus & armentis, teste Hieronymo, aries & taurus corpore & animositate præstantior alios antecedit: homo verò bestiis omnibus bestialior, tantò indiscretiùs & audaciùs melioribus anteesse præsumit, quantò minùs de virtutum titulis, aut conscientiæ sinceritate confidit. Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent, nec populi iniquitates suis excessibus aggregarent. Verba sunt Ecclesiastici: Noli quærere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates populi. Non te immittas in populum, nec alliges tibi peccata duplicia. Qui nihil didicit, aliorum Doctor efficitur, & quasi æs sonans aut cymbalum tinniens vsurpat prædicantis officium, cùm sit truncus inutilis & idolum mutum. Apud veteres erat conditio sapientum inæstimabiliter venerabilis, hodieque prudentia tanquam vilis & abiecta calcatur: quadam verò abominabili mutatione stultitia ponitur in sublimi. Hoc est, quod Ecclesiastes deplorando conqueritur: Vidi, inquit, malum, quod sub sole est, stultum positum in dignitate sublimi, & sapientes sedere deorsum. Sacræ scripturæ prorsus expertes onus importabile dignitatis vsurpant: de aliena potius, quàm de sua scientia præsumentes. Alia erat Apostoli sententia discipulum instruentis: Tibi, inquit, commendo fili Timothee, regere Ecclesiam Dei, secundùm quod noui te scientiam habere sacrarum litterarum. Scientia siquidem spiritualis gladius est in manu potentis. Hæc est pera, in qua Dauid tres limpidissimos lapides posuit, quibus Goliath prostrauit. Hæc est asinæ mandibula, quæ Samsoni mille hostium stragem fecit. Hic est vomer ille aratorius, quo Samgar sexcentos Philistæos occidit. Episcopus illiteratus, præco est mutus. Prælati est erudire subiectos, reddere populum acceptabilem Deo, aperiendo mysteria Scripturarum. Petro enim & successoribus eius præcipitur ducere in altum rete, id est, profundam sacræ scripturę intelligentiam in capturam hominum aperire. Verumtamen hodie sicut populus, sic sacerdos: sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Erubesce Sidon, ait mare; erubescat, doleatque Prælatus præesse populo, nec prodesse: docentis assumpsisse officium, & in doctrina populi mutum esse. Verbum lamentatoris prophetæ est: Grex perditus, factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos: canes muti non valentes latrare. Lupos à gregibus suis arcere debuerant, sed ipsi lupi sunt in suos; nec de sua suorumve salute curantes, se cum gregibus suis in foueam mortis æternæ præcipitant. Hodie in Episcopi dignitatem adolescentuli promouentur, & molles. Sic venditur Ioseph Phutiphari eunucho,

Hier. epist. ad Fabiolã & in c. 34. Isa. | Seneca ep. 90. | Deut. 32. | Eccli. 7. | Eccl. 10. | *Episcopum debere esse doctum.* | 1. Tim. 1. | 2. Tim. 3. | 1. Reg 17. | Iud. 15. | Iud. 3. | Luc. . | Isaiæ 23. | Ier. 50. | Isaiæ 56. | Gen. 39.

dum Christi magisterium, dum dispensationem Sacramentorum Dei sibi damnabiliter vsurpare præsumit infructuosus & mollis Episcopus. Porro dum ad eruditionem populi mittit Dominus Ieremiam, quem sanctificauerat ex vtero matris suæ, propheta suum considerans imperfectum, tanquam adhuc elementarius & rudis in formatione verborum, respondit: A A A Domine Deus, nescio loqui. Moyses etiam dum à Domino destinatur ad liberationem populi Israël de Ægypto; Obsecro, inquit, Domine, mitte, quem missurus es: ab heri & nudius tertius, ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris linguæ factus sum. Et quis hodie à Pontificali onere se excusat? quis hodie allegat insufficientiam suam? quis hodie inuitus trahitur, aut reclamat? Vbi hodie similis Ammonio inuenitur? quem cùm clerus & populus in Episcopum elegissent, electioni nullatenus consentire volebat; præualentibus illis & inuitum trahentibus, aurem sinistram cunctis videntibus sibi radicitus secuit; dicens: Lex diuina nullum præcisa aure Episcopari permittit. Cumque Timotheus Patriarcha censeret hunc Episcopatu dignum, etiamsi nare & auribus truncatus esset, dummodo scientia & virtutibus præemineret: illis rursum Ammonium rapientibus, & inuitum trahentibus, Ammonius dixit: Linguam meam, propter quam vobis placeo, nisi me citiùs dimittatis, abscindam. Dignitatis equidem appetitus natione cælestis est: in cælo concepit, & peperit iniquitatem. Per hanc affectabat sedere in lateribus Aquilonis, qui nondum laborauerat, vt sederet. Sed & isti nondum laborauerunt, vt sedeant, vt eminentiam cathedræ Pastoralis ascendant. Nondum propositum perfectionis aggressi sunt. Nondum cum Petro rete, cum Ioanne sindonem, cum Matthæo telonium, cum Ioseph pallium, cum homine Euangelico sepulturam patris, cum muliere Samaritana hydriam, id est, cupiditatem sæculi reliquerunt. Peccato talium, quasi filiorum Heli translata est hodie arca, siue gloria Domini de Israël in Azotum, ignem, scilicet, concupiscentiæ. Ignis autem iste non inflammat, sed infumat, non illuminat, sed excæcat, sicut scriptum est: Supercecidit ignis, & non viderunt solem. De Azoto transfertur in templum Dagon, id est, tristitiæ, vel desolationis. Nonne idolum tristitiæ & mœroris est Prælatus illitteratus & fatuus, qui in ira Dei, & populi desolatione eligitur, & quasi idolum erigitur, vt veniat quod legitur in Matthæo: Cùm videritis abominationem desolationis, stantem in loco sancto, id est, in Ecclesia Dei: tunc væ prægnantibus, & nutrientibus. Illi enim, qui spiritum salutis conceperant, exemplo talium suffocantur. Qui verò vitæ cœlestis alimenta petebant, nullo verbi diuini pabulo sustentantur. Paruuli, inquit propheta, petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Tu igitur, amantissime pater, qui à latere summi Pontificis missus es, vt legatione fungaris pro Christo, surge in extirpationem execratissimæ pestis huius. Ecce constituit te Dominus super gentes & regna, vt euellas & destruas, vt disperdas & dissipes, & ædifices, & plantes. Accendatur & ignescat zelus tuæ auctoritatis aduersus ambitionis malum, dissipa & euelle plantationes iniquas. Ædifica, & planta in Ecclesia Dei tales, quos humilitas, quos innocentia, quos vita probatior & litteratura commendet; qui subiectos doceant; qui diuites non palpent; pauperes non grauent; qui minas potentum non timeant; qui crimina corrigant, & marsupia non emungant: quorum sermo sit doctrina; quorum conuersatio sit iustitia; quorum auctoritas sit, non in habitu, non in fastu, sed in eruditione & defensione fidei: quorum vita sit publicè commendabilis: quorum memoria in benedictione. Ad tuum, & collegæ tui ingressum quæso lætetur Ecclesia Christi, vt à simoniacis & ambitiosis oppressa sub vestra consolatione respiret. Congaudeant clerici, & exultent populi, se hodie in vobis suscepisse ciues Apostolorum, & domesticos Dei: portantes pacem, & illuminantes patriam, nobis & aliis vitæ æternæ poscentes præmia, vt de labore & solicitudine vestræ Legationis immarcessibiles iustitiæ manipulos reportetis.

Marginalia: Episcopatus refugiendus potius quã ambiendus. — Ierem. 1. — Exod. 4. — Pallad hist. Laus. c. 12. Socr. l. 4. c. 18. — Iob. 15. — Isa. 14. — 1. Reg. 3. — Psal. 57. — 1. Reg. 5. — Isa. 57. — Matth. 24. — Thren. 4. — Ierem. 1. — Descriptio boni Episcopi.

EPISTOLA XXIV.

AD FAMILIARES THOMÆ ARCHIEPISCOPI Cantuariensis.

ARGVMENTVM.

Archidiaconus quidam Saresberiensis in offensionem Thomæ Archiepiscopi exulantis inciderat: eum ad satisfactionem & reconciliationem paratum Petrus cupit in amicitiam, &, per eam, in societatem persecutionis restitui.

Reginaldus is fuit, postea Bath. Episc.

DOLETIS, & causamini quòd ad Archidiaconum Saresberiensem me contuli: sed si culpa est, accessisse ad eum, reddit me necessitas excusatum. In verbo Domini dico vobis, quòd nec noueram, nec audieram, quòd Dominus vester aduersus eum aliquid rancoris aut odij concepisset. Nunc etiam certissimè noui, quòd vestro Domino reconciliari toto corde desiderat: & iam nisi inimicus homo impedisset, per omnia satisfacturus se ipsius pedibus humiliter aduoluisset. Adhuc etiam correctionem, & conuersionem ipsius expecto quotidie, & ad hoc operam adhibeo diligentem. Sed sunt aliqui cum eo, qui seminant zizania, & firmiter interdicunt, ne Domino vestro reconcilietur, si patris sui, quem super omnia diligit, ac totius generis sui salutem & quietem desiderat. Scitis equidem, quia homo circumspectus est & industrius, vobisque ac Domino fructuosissimus esse posset, si staret vobiscum, si in se partem vestræ persecutionis exciperet. Scio etiam, quòd ad hoc eum tenuissima exhortatio Domini Cantuariensis efficaciter inclinaret. Date operam quæso, vt ad eum à Domino vestro super hoc litteræ dirigantur. Quod si non facitis vestræ vtilitatis intuitu; faciatis hoc saltem suæ conuersionis & salutis obtentu. Certè Moyses, vt Hobab ab errore gentilitatis auerteret, volens ipsum tanquam necessarium retinere, dicebat: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, & benefaciemus tibi: quia Dominus bona promisit Israëli, noli nos relinquere: tu enim nosti, in quibus locis castra ponere debeamus, & eris ductor noster. Si Moyses gentilem postulabat sibi fieri ducem: non erubescat quæso Moyse minor archidiaconum sibi adiungere dolorum & laborum participem. Archidiaconus enim hoc præcipuè desiderat, vt pro eo, & cum eo laborem & dolorem inueniat. Nuper legebamus in libro Regum, & occurrit nobis verbum illud Ethai Gethæi ad Dauid egredientem nudis pedibus de Ierusalem à facie Absalon, & dicentem, quòd ille reuerteretur: illeque respondit; Viuit Dominus, quia non derelinquam te, neque in vita, neque in morte. Suspirans ergo archidiaconus: sic faciat mihi, inquit, Dominus, & hoc addat, antequàm moriar, vt sic possim Domino Cantuariensi, & ex corde hoc dicere, & opere adimplere. Suggerite quæso Domino Archiepiscopo, ne clericum suum verbis prouocet, aut minis exasperet: ne dum ligna cum proximo cæduntur in sylua, ferrum de manubrio securis euadat, proximumque interimat. Ligna enim, teste Gregorio, cædimus, cùm per increpationem proximi peccata succidimus: sed ferrum securis elabitur, proximumque occidit, dum contumeliosa correctio conscientiam proximi vulneratam à dilectionis spiritu in mortale odium vertit. Sanè non est admonitio accepta in oculis altissimi, quæ non fit ex charitatis intimo, & in spiritu lenitatis. Quod liquidò patet ex verbis Eliæ, dicentis; Ecce spiritus Domini subuertens montes, & conterens petras: & non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio: & non in commotione Dominus, & post commotionem ignis: & non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis, & in sibilo Dominus. Nam, cùm per prædicta terribilis increpatio exprimatur, per sibilum auræ tenuis blanda & amica exhortatio designatur. Hæc fit cum silentio, illa fit cum iracundia & tumultu: sicut scriptum est: Quoniam aquæ Siloës cum silentio currunt: aquæ verò Rasin transeunt cum tumultu. Porro Dominus Cantuariensis, qui, sicut mihi videtur, iam ag-

Num. 10. — 2. Reg. 15. — Deut. 19. — Lib. 10. moral. cap. 9. — 3. Reg. 19. — Isa. 8.

gressus est arctioris & altioris vitæ propositum, non spiritum huius mundi accepit, sed spiritum qui ex Deo est. Charitas ergo Dei, quæ diffusa est in corde illius, vsque ad proximum se extendat, sicut decet sanctum. Nam si Saresberiensis Archidiaconus perseuerat in ea satisfactione & obedientia, quam promittit, aperienda sunt ei viscera charitatis. Ego autem magnum reputo, tantum lucrifacere virum: qui, si vestigiis Domini Cantuariensis inhæserit, fructum in Ecclesia Dei faciet tempestiuum. Si adhuc residet in animo eius aduersus archidiaconum aliqua suspicionis occasio, antequàm eundem in sacrarium suæ familiaritatis admittat, fidem ipsius experiatur operibus. Iosue quidem non priùs Angelum amicum recepit, quàm amicum esse cognouerit: sciscitans priùs, suusne esset, an aduersariorum? Illud verbis assero confidenter, quoniam si conuersionem eius procurare voluerit, in eo quod Saulum reperit, Paulum inueniet. Super conuersione siquidem & salute archidiaconi anxia solicitudo me tangit: non enim possum eum non diligere, qui frequenter in suis benedictionibus me præuenit.

1. Cor. 2. Iosu. 5.

EPISTOLA XXV.

AD OFFICIALEM EPISCOPI CARNOTENSIS.

ARGVMENTVM.

Hortatur Officialem, vt officium susceptum, ob graues & multos abusus illi coniunctos deserat: Vnde & prolixè Officialium fraudes & technas describit.

MAGISTER P. BLESENSIS BATH. ARCHID. O. OFFICIALI Episcopi Carnotensis salutem, & salubre consilium.

Qvia te affectuosissimè diligo in visceribus Iesu Christi, proposui te salutaribus monitis adhortari, vt de Vr Chaldæorum, & de medio Babylonis tempestiuus exeas, & ministerium damnatissimæ villicationis omittas. Scio, quia munerum cupiditas subuertit cor tuum, vt fieres Officialis Episcopi. Quandoque legeras, sed fortè negligebas verbum illud beati Iob: Ignis deuorabit corpora eorum, qui munera libenter accipiunt. Ideo beatus est, qui excutit manus suas ab omni munere. Credo huiusmodi Officiales non ab officio, nomine, sed ab officio, verbo, mutuasse vocabulum: *nam genus hoc hominum, quod dicunt officiperdi.* Tota Officialis intentio est, vt ad opus Episcopi suæ iurisdictionis commissas miserrimas oues quasi vice illius tondeat, emungat, excoriet. Isti enim sunt Episcoporum sanguisugæ, euomentes alienum sanguinem, quem biberunt. Quia testimonio Scripturæ, Diuitias, quas congregauit impius, euomet: & de faucibus illius extrahet eas Deus. Isti sunt quasi spongia in manu prementis, quasi quædam colatoria, diuitias suis Dominis influentes, & execrandis acquisitionibus nihil sibi præter peccati sordem, & fæculentiam retinentes. Quod enim aggregant per oppressionem pauperum, Episcopis quidem ad delicias cedit, Officialibus ad tormentum. *Sic vos, non vobis, mellificatis apes. Sic vos, non vobis, accumulatis opes.* Isti sunt secretiora illa ostiola, per quæ ministri Belis sacrificia quæ super mensam ponebantur à Rege, clanculùm asportabant. Sic Episcopus quasi longa manu bona aliena diripit, & notam criminis à se remouens, suis Officialibus culpæ & infamiæ discrimen impingit. Ideo quasi sub vmbra Episcopi, & obtentu iustitiæ palliatæ subditos opprimunt, Ecclesias grauant, redditus alienos violenter inuadunt: oculos habent ad munera; pupillo & viduæ non intendunt. Verba sunt filij Sirach: Concupiscentia spadonis deuirginauit iuuenculam: ita & qui facit per vim iudicium iniustum. Spado virginem opprimit, & prolem in oppressione non quærens, corrumpit, non gignit: sic Prælatus iracundiæ, aut auaritiæ suæ satisfaciens, nec fructum iustitiæ quærens corrumpit, non corrigit; exasperat, non emendat. Quod enim fit prætextu fucatæ religionis, aut simulatæ iustitiæ, non fructificat ad vitam, non ædificat ad salutem. Parcit Saül optimis gregibus Amalec,

Gen. 15. Iob. 15. Isa. 33. Iob. 20. Virg. in vita. Dan. 14. Eccli. 20. 1. Reg. 15.

quasi ea sacrificaturus Deo, & diuinam incurrit offensam. Gedeon de præda Madianitarum facit Ephod: & hoc ei, & domui suę versum est in ruinam. Hanc administrationem, quam tibi damnabiliter vsurpasti, patientiùs ferrem: nisi sacrarum litterarum scientia præemineres. Causæ & iudicia, quibus te imprudenter, ne dicam impudenter, immisces, potiùs consuetudinario & sæculari iure deciduntur. Virum litteratum & Ecclesiasticum non sic decebat sęcularibus negotiis implicari. Apostolus ad Corinthios scribens dicit: Sæcularia negotia si habueritis, eos qui contemptibiliores sunt inter vos constituite ad iudicandum. Officium Officialium, quorum te numero aggregasti, hodie est, iura confundere, suscitare lites, transactiones rescindere, innectere dilationes, supprimere veritatem, fouere mendacium, quæstum sequi, æquitatem vendere, inhiare exactionibus, versutias concinnare. Isti sunt, qui hospites suos grauant superflua euectione, & multitudine clientelæ. Quærunt delicatos & superfluos cibos, cùm scriptum sit: Comedentes & bibentes, quæ apud illos sunt. De alieno enim prodigi, de proprio sunt auari, verborum insidiatores, & aucupes syllabarum tendunt laqueos & pedicas in capturam pecuniæ. Iura interpretantur ad libitum, & ea pro voluntate sua, nunc abdicant, nunc admittunt: benè dicta deprauant, prudenter allegata peruertunt, rumpunt fœdera, nutriunt simultates, fornicationes dissimulant, matrimonia distrahunt, adulteria fouent, penetrant domos, & mulierculas oneratas peccatis captiuas ducunt, diffamant innoxios, & nocentes absoluunt. Et, vt multa sub verborum paucitate concludam: dum omnia venaliter agunt filij auaritiæ, serui mammonæ, se diabolo venales exponunt. Dominus in Euangelio dicit: Gratis accepistis, gratis date: Et Salomon in parabolis: Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, iustitiam & doctrinam. Vereor, ne te rapiat spiritus elationis & dominandi libido ad vanitates & insanias falsas. Vtinam attenderes verba Sapientiæ talibus comminantis: O vos, qui placetis vobis in turbis, data est vobis potestas à Deo, qui interrogabit opera, & cogitationes vestras, quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis. Horrendè autem apparebit, & iudicium durissimum his qui præsunt, fiet: atque fortioribus instat fortior cruciatus. Amice in arena huius sæculi periculosissimè pugnas: mors te sequitur, vita fugit, caro palpat, mundus allicit, leo rugiens & quærens quem deuoret, circumcurrit. Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: vtinam ab hominibus huiusmodi noxiis abstineres: vt nil in te, quod suum est, princeps huius mundi, & in palæstra, qua curritur ad brauium, nil haberet aduersarius, quo te caperet, aut teneret, aut à brauio retardaret. Si mihi credis, imò si credis in Deum, relinque maturius Officialis officium, ministerium damnationis, rotam malorum, & spiritum vertiginis, qui te ad inania circumuoluit. Miserere animæ tuæ placens Deo: cui placere non potes cum isto perditionis officio.

Iud. 8. 2. Tim. 1. 1. Cor. 6. *Officialium abusus.* Luc. 10. 2. Tim. 3. Matth. 10. Prou. 23. Psal. 39. Sap 6. Sap. 6. 1. Pet. 5. 1. Cor. 9. Eccli. 30.

EPISTOLA XXVI.

AD SOCIVM QVENDAM SVVM.

ARGVMENTVM.

Scribit se deserto iuris ciuilis studio Theologiæ Parisiis operam dare; iuris ciuilis studium & vsum non conuenire clericis, propter maximos Aduocatorum abusus.

DOMINO SVO B. ET CHARISSIMO SOCIO SVO P. Blesen. Archid. Bathon. salutem.

IN epistolari salutatione feruentior extitisset nostra deuotio: nisi vel nimia locorum distantia, vel raritas* itinerantium contrairet. Vicarias ergo salutationes præsens & nunquam intercisa suppleat affectio: Cumque ciuilis possessio corporalem assistentiam non *mendicet: me, licet remotum, propinquiorem habetis, & fortiùs possidetis absentem: nec interstitium locale, corporúmve remotio, vel temporum intercursus robur dilectionis euacuat.

* al. *intermeantium.* * al. *non vendicet.*

Quòd si de Verborum obligationibus, legem primam attenditis, *interuallum medij temporis obligationem non vitiat.* Vester, vobisque deuotissimus operam Theologiæ Parisius indulgeo: Bononiensis castra militiæ crebrò suspirans, quæ vehementer amata, citiùs & præmaturè deserui. Legimus tamen de vsu & vsufructu legato, quòd fructuario liceat maturitatem fructuum præuenire: soletque ex oliuis citra maturitatis tempora vberior olei copia emanare. Currens ergo ad oleum, quod Aaron cum laganis iubetur offerre, leges sæculi saluto ad tempus, ne peccatoris oleum me impinguet. Lex enim Domini, lex immaculata, conuertens animas: meque præuaricatorem legis diuinæ constituerem, nisi cum aliquali Theologiæ notitia, nisi cum pugillo similæ thus offerrem. Lex equidem sæcularis gloriosa supellectili verborum, lepidaque orationis vrbanitate lasciuiens me vehementer allexerat & inebriauerat mentem meam. Sed abhorret Propheta aureum calicem Babylonis: vbi designatus est lepor eloquentiæ ædificans ad gehennam. Adhuc tamen, quia nondum dilataui gressus meos in lege Domini, lectioni Codicis & Digestorum plærumque ad solatium, non ad vsum, tempus vacationis impendo. Res plena discriminis est in clericis vsus legum: totum enim hominem adeo sibi vendicat, vt eum rei familiaris prouidentia fraudet, suspendat à spiritualibus, à diuinis auellat. Ideò Ioan. Chrysostomus, sicut Tripartita refert historia, licet scientia ciuili & facundia præemineret, noluit tamen ad instantiam amicorum gerere officium aduocati. Periculosum est ita se legibus humanis impendere, vt mens per horulam à diuinæ legis meditatione ieiunet. Nemo simul potest precari, & orare, petere & postulare, exercere Christi ministerium & officium aduocati, ne, dum in vtroque festinat, neutrum benè peragat. Non inficior: bonum est scire leges, sed non ad quæstum, non ad iniquum iuris compendium, sed ad inquisitionem veritatis, & iudicij æquitatem: si fortè me, aut alium, aliquando oporteat esse iudicem, aut iudicis assessorem. Hodie soli auaritiæ militant patroni causarum: illudque quondam venerabile nomen, & gloriosa professio aduocati notabili venalitate vilescit, dum miser & perditus linguam vendit, lites emit, matrimonia legitima dissoluit, amicitias rumpit, sopitarum litium cineres resuscitat, pactiones violat, detrectat transactiones, priuilegia frangit, & in capturam pecuniæ pedicas & retiacula tendens iura omnia interuertit. Ideò constitutio Imperialis ab officio postulandi remouet litium redemptores. Iure autem prætorio, atque interpretum in præuaricantes, vel alias delinquentes pœnæ extraordinariæ statuuntur. Debuerat aduocatus, quod gratis acceperat, gratis dare, aduocare pro pupillo & vidua, pro vtilitate Reipub. pro Ecclesiæ libertate, nil exigens, sponte oblata suscipiens, eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum. Fructuosius esset ei salarium modicum & honestum, quàm sinum inexplebilis auaritiæ per fas & nefas extendere in immensum: nam melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Si talentum scientiæ sibi à Domino commendatum sponte & gratis expenderit, non est abbreuiata manus Domini, vt ei respondere ad meritum, & ampliora etiam conferre non possit. Hoc igitur securè commendet patri orphanorum, & iudici viduarum: ipse enim promissor est magnificus, & munificus retributor.

Marginalia: Dig. lib 45. l. 1. ex Vlpian. — Dig. l 7. tit 1. l. 27. — Exod. 29. — Psal. 22. — Psal. 18. — Leuit. 6. — Ierem. 51. — *Vsus legum clericis periculosus.* Trip. l. 10. cap. 1. Socr. l 6. c. 3 Sozom. l. 8. c 2. Baron to. 4. Annal. — Matth. 10. — Isaiæ 34. — Psal. 36. — Psal. 67.

EPISTOLA XXVII.

AD CANONICOS DE BELLOVIDERE.

ARGVMENTVM.

Docet obitum S. Thomæ martyris Cantuar. Archiepiscopi non esse deflendum, vtpote qui vitam terrenam cum cælesti, miseram cum gloriosa commutarit. Virtutes eiusdem accuratè describit: ac monachos eius cathedrales arguit, quòd clanculùm, contempta communi Episcoporum & Abbatum electione, successorem elegerint: optat denique vt summus Pontifex tam clericorum, quàm monachorum ambitionem coerceat.

CHARISSIMIS FRATRIBVS ET AMICIS SVIS CANONICIS de Bellouidere Magister P. Blesensis Bath. Archid. salutem & dilectionem.

DECESSIT Pastor animarum nostrarum, cuius obitum flere decreueram; sed recessit, non decessit: abiit, non obiit. Mors enim per quam mirificauit Dominus Sanctum suum, non est mors, sed dormitio: portus mortis, & porta vitæ, introitus in delicias cælestis patriæ, in potentias Domini, in abyssum claritatis æternæ. Peregrè siquidem profecturus, saccum pecuniæ secum detulit, in plenilunio reuersurus: eius enim anima diues meritis recedens à corpore in resurrectione generali & plena ad antiquum hospitium reuertetur. Cùm multas virtutes quasi merces varias in vnum fasciculum comportauerit ad cœlestes nundinas profecturus, plena dierum vetula, mors sæculi scilicet, anus improba, litigiosa, querula, importuna, inuida, inimica & subdola cœpit reuoluere sarcinulas eius, & scrupulosiùs explorare, si quid esset in illo meritorum inuolucro, quod ad ipsius dominium pertineret. Ipse autem tanquam vir circumspectus & prudens noluit vitę suę sustinere dispendium. Diu enim desiderauerat dissolui, & esse cum Christo, & tunc permaximè suspirabat exire de corpore mortis huius. Modicum itaque pulueris projecit in os vetulæ, quasi vice tributi, & nomine vectigalis. Inde cœpit falsus ille rumor populariter euagari & passim plebescere, quia fera pessima deuorauit Ioseph. Tunica siquidem, qua spoliatus est, fallax nuncia mortis erat. Ioseph enim viuit, & dominatur in tota terra Ægypti. Beata eius anima corruptibilibus exonerata exuuiis de puluere huius conuersationis libera euolauit in cælum. Assumpta est ab eo, qui dicit: Vado parare vobis locum: iterùm autem veniam, & assumam vos ad meipsum. Consummatus in breui expleuit tempora multa; Raptus est, ne malitia immutaret intellectum ipsius. Vocatus est in cælum, quo mundus non erat dignus: nec est exstincta lucerna hęc, sed flatu transitorio percussa est, vt luminosiùs splendeat, & iam sub modio non abscondita luceat omnibus qui in domo sunt. Visus est oculis insipientium mori, sed vita eius abscondita est cum Christo in Deo: Mors eum vicisse & absorbuisse visa est, sed absorpta est mors in victoria. Desiderium cordis eius tribuisti ei Domine: diu enim militauerat tibi propter verba labiorum tuorum custodiens vias duras. Sanè à primitiuis adolescentiæ moribus, cœpit morum maturitate senescere, atque carnalis insolentiæ motus, vigiliis, ieiuniis, disciplinis, cilicio, & iugis continentiæ balteo cohibere. Vocatus est itaque à Domino tanquam Aaron ad dandam scientiam salutis plebi eius, reddere populum acceptabilem Domino, sectatorem bonorum operum, & parare Domino plebem perfectam. Elegit eum Dominus in sacerdotem sibi, vt esset in populo eius ductor & doctor, vitæ speculum, pœnitentiæ forma, & sanctitatis exemplum. Deus scientiarum Dominus dederat ei linguam eruditam, & infuderat ei abundanter spiritum sapientiæ & intellectus, vt esset inter doctos doctior, inter sapientes sapientior, inter optimos melior, inter homines socius, inter maximos maior. Erat præco verbi diuini, tuba Euangelij, amicus sponsi, columna cleri, oculus cæci, pes claudi, sal terræ, patriæ lumen, minister altissimi, Vicarius Christi, Christus Domini. Tota conuersatio eius

Phil. 1. Gen. 36. Gen. 45. Ioan 14. Sap. 4. Sap. 3. Col. 3. 1. Cor. 15. Psal. 16. S. Thomas castigat corpus. Hebr. 5. Luc. 1. Tit. 2. Virtutes S. Thomæ.

erat schola honestatis, morum ædificatio, & structura salutis. Erat in iudicio rectus, in dispensatione industrius, in præcipiendo discretus, in loquendo modestus, in consilio circumspectus, parcissimus in cibo recipiendo, in donando largissimus, in ira pacificus, in carne Angelus, inter iniurias mansuetus, timidus in prosperis, securissimus in aduersis, in eleemosynis effusus, in misericordiis totus. Erat religiosorum gloria, deliciæ plebis, timor Principum, Deus Pharaonis. De isto possumus fiducialiter dicere, & cantare: quia post aurum non abiit, nec sperauit in thesauris pecuniæ, qui nec acceptor munerum, nec acceptator esse dignatus est personarum. Cæteri in eminentiæ cathedralis apicem sublimati, statim curam carnis propensiùs agunt, circumspectiùs se dietant, non minus timent corporis ægritudinem, quàm gehennam, & in omnibus spatium vitæ productioris affectant. Iste verò à primo suæ promotionis ingressu, summo desiderio appetebat finem vitæ, imò vt veriùs loquar, viuendi principium. Nam sicut Salomon ait: Cùm consummauerit homo, tunc incipit. Huius enim vitæ transeuntis egressus, ingressus est ad illam quæ non transit, nec desinit vitam. A tenerioribus annis incipiens, singulis ætatibus, quasi singulis diei horis, tanquam diligens cultor & strenuus in vinea Domini Sabbaoth laborauit: & sic in consummatione Sanctorum vitæ transitoriæ cursum clausit. Sanè iamdiu conuersatione cælestis, & à corpore peregrinans anhelabat ad illas cælestes delicias temporalis vitæ transire compendio. Ideo propositum & signum peregrinationis arripiens de torrente in via bibit: propterea exaltatum est nomen eius in patria. Sic Domini, & fratres nostri monachi cathedrales pupilli facti sunt absque patre. Deus autem, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamenti æterni Dominum Iesum Christum, ipse, vt verbo Moysi vtar, prouideat virum, qui sit super multitudinem hanc. Porro plurimi conqueruntur, & impatientissimè ferunt quòd Christi tunica inconsutilis inter eos & Episcopos terræ scissa est: nec tantùm vacca & aries, sed turtur & columba diuisæ sunt, & altrinsecus separatæ. Ausa est irrumpere vsque ad religionis professores magistra illa discordiæ, odij fomes, & occasio scandalorum præsumptuosa, scilicet, vsurpatio seorsim & singulariter eligendi: vt contempta & abjecta Episcoporum & Abbatum deliberatione communi fieret electio clandestina & furtiua, & consuetudini contraria, inimica legibus, damnata decretis, & moribus reprobata. Omnes cæteri, qui nunc iniuriam & & contemptum suum reputant, eam quam monachi fecerunt electionem, in personam, quæ nominata est, sua vota libenter & vnanimiter sine omni scissura & scandalo contulissent. Nunc autem vereor ne hæc electio, quod Deus auertat, sit eius dejectio: & hæc acquisitio vmbraticæ libertatis conuertatur Ecclesiæ Christi in materiam seruitutis. Sanè pestis hæc, & aliæ innumerabiles corpus Ecclesiæ generalis hodie inficiunt & corrumpunt. Irruunt Laici in Sancta Sanctorum: Sanctuarij verò lapides disperguntur in capite omnium platearum. Conuertuntur hodie claustra in castra & fora: religiosi in Ethnicos, pastores in lupos, lilium in spinam, aurum in scoriam, frumentum in lolium, vinum in acetum, oleum in amurcam. Respiciat Dominus in faciem testamenti sui, & non det in conculcationem vineam, quam plantauit dextera eius, Ecclesiam, quam acquisiuit sanguine suo. Suscitet spiritum Moysi, & erigat cornu illius vnicornis, Episcopi illius vnicè summi & singulariter Generalis, quatenùs arripiat iudicium manus eius, vt cornu suo ventilet Syriam, intonet contra Edom, fulminet contra vitulos Bethel, contra idola Ægypti, contra pingues vaccas Samariæ, contra sacerdotes Baal, contra pastores pascentes seipsos, contra iudices, qui condunt iniquas leges, contra canes mutos non valentes latrare, contra amphoram Zachariæ, contra vasa pastoris stulti, contra ambitionem Simonis magi, contra tyrannidem sæculi, & ambitionem claustri, contra præuaricantes, contra arrogantes, contra oppressores pauperum, contra turbatores Ecclesiasticæ pacis, & fidei subuersores.

Eccli. 31. S. Thomas amator mortis. Eccli. 18. Psal. 109. Hebr. 13. Num. 27. Ioan. 19. Gen. 15.

Schisma in electione Episcopi Cantuar. Thren. 4. Psal. 79. *Papa Romanus summus & generalis Episcopus.* 3. Reg. 22. 3. Reg. 12. Isa. 56. Zach. 5.

EPISTOLA

EPISTOLA XXVIII.

AD GVILLELMVM SENONENSEM ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Rothrodus Archiep. Rothomagenſis implorat opem Archiepiſcopi Senonenſis, vt exitium Eccleſiæ Rothomagenſi, eiúſque nobiliſſimæ Villæ Andeliæ, ex bello inter Reges Anglorum & Francorum orto impendens ſua induſtria amoliatur.

GVILLELMO SENONENSI ARCHIEPISCOPO, ET APOSTOLICÆ Sedis Legato R. Rothomag. ſalutem & ſpiritum compaſsionis afflictis impendere.

SI ad memoriam reducantur Eccleſiæ naſcentis exordia: ſicut inter credentes erat vnitas in fide, in ſpiritu, in baptiſmo: ſic in vnum facultatibus contributis, vnum erat omnibus votum, releuare pauperum indigentias, & omnium neceſſitates tanquàm proprias reputare. Vna ſiquidem & indiuiſa eſt Domini tunica: nec vnquam paſſa eſt diuortium ſponſa Chriſti, nec contumelias pellicis alienæ ſuſtinuit, cuius vnitatem ſponſus in Canticis atteſtatur, dicens: Vna eſt columba mea, dilecta mea. Noluit eam numeroſa pluralitate cenſeri. Licet enim plures ſint Eccleſiæ, ſic tamen in vnius compagem corporis vniuntur: vt ſicut vnius membri læſione membra corporis omnia quodam compaſſionis participio moleſtantur, ſic vnius Eccleſiæ deſolatio in communem gemitum conuertatur. Cùm itaque in vinculo charitatis ſingularitas locum non habeat, ſed in diſpendium commune redundet, quicquid toleratur à ſingulis, quia ex præſenti Regum diſcordia exitialem Eccleſiæ Rothomagenſi videmus imminere ruinam, ad veſtram gratiam deuolamus: de cuius dilectione & prudentia pleniorem in Chriſto fiduciam reportamus. Vos enim eſtis, in cuius conſilio, & auxilio potiſſimam ſuæ ſalutis anchoram nauicula B. Petri conſtituit: cùm inter ſchiſmaticæ perſecutionis fluctus periculoſiùs æſtuaret, vobis contulit Deus in pueritia ſuper ſenes intelligere, & futuram naturæ canitiem maturiore morum ſenio præuenire. Fluxus adoleſcentiæ motus in vobis ratio magiſtra cohibuit, vt omni laſciuiæ libertate præciſa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec poteſtas, nec cætera, quibus pudicitia expugnatur, propoſitum interuerterent caſtitatis; ſed modeſta in omnibus conuerſatio plus angeli quàm hominis exhiberet. Cæteras virtutes, quibus miraculosè fulgetis, ſub ſilentio præterimus: nec enim noſtra præconia mendicatis, cuius honeſtatem & prudentiam fama latiſſimè promulgauit. Ad noſtras & Eccleſiæ noſtræ preſſuras reuertimur, quibus nos hoſtilitas circumuallat. Scitis enim, qualiter in Normannorum perniciem Francia tota conjurauerit: nec imminentis ruinæ diſpendium Rothomagenſis Eccleſia declinabit, niſi veſtræ celſitudinis ope & conſilio fulciatur. Si ergo ad præfatam Eccleſię vnitatem reſpiciatis, veſtrum eſt auertere quod timemus, veſtrum eſt neceſſitates noſtras omni præuenire cautela, quatenus charitas non ficta, & amica compaſſio ſe talem negotiis alienis impendat, qualem ſe propriis exhiberet. Recordetur Dominus Rex Francorum, Rothomagenſem Eccleſiam ſuam eſſe, quæ pro illo aſſiduè, tanquam pro Rege ſuo vnico ſpecialiter interpellat, ſuaſque facultates omninò de eius iuriſdictione cognoſcit. Regiæ majeſtati non congruit depopulari quod ſuum eſt, aut illas expugnare Eccleſias, quarum tutor eſt, & patronus. Si nos alius infeſtaret, ab ipſo, non aliunde remedium quæreremus. * Andeliacum ergo, & alias poſſeſſiones noſtras ipſius & veſtræ protectioni committimus & tutelæ. Sanè cùm de diſcretione, & conſilio veſtro diſpoſitio Regni Francorum tota pendeat, cùm in manu veſtra corda ſint Regum, & ad veſtræ ordinationis arbitrium populi inclinentur, vobis incumbit, quæ ad pacem ſunt, quærere: vel, ſi hæc diſſentio ad pacem reformari non poteſt, ſaltem res Eccleſiaſticas, quas veſtræ tuitioni commiſimus, ab incurſibus bellicis liberare.

Act. 4. — Cant. 6. — Regis Angliæ & Franciæ. — * al. Andelium.

Cúmque Andeliacum nobis & commensalibus nostris vnicum sit viuendi subsidium, villæ nostræ parcite, si vultis parcere vitæ nostræ.

EPISTOLA XXIX.

AD ABBATEM, ET CONVENTVM S. ALBANI.

ARGVMENTVM.

Queritur de inhospitalitate cuiusdam Prioris, multaque in laudem hospitalitatis affert, addens ab ea iam olim priscos monachos & monasteria imprimis commendata fuisse.

REVERENDIS PATRIBVS ET AMICIS ABBATI, ET CONVENTVI S. Albani, Magister P. Blesensis Bath. Archidiac. salutem in vero salutari.

NVPER de Archidiaconatus mei visitatione redibam, præmittens seruientes meos apud Weralingeforder, qui mihi hospitium præpararent: ipsi verò cùm à Priore loci illius domos ibi vacantes ad vsum vnius noctis mihi commodari peterent, & iam illius omnia, quæ nobis & iumentis erant necessaria comportassent: Prior eis in multa superbia & abusione respondit, & penè vsque ad verberum contumeliam prorumpens eos ignominiosa verborum turpitudine lacessiuit. Domus equidem vestra nominatissima quondam in obseruantia religionis & ordinis, in hospitalitatis etiam exhibitione longè latéque solet odorem suauitatis, & fragrantiam gloriosæ opinionis effundere. Nunc autem in iniuriam capitis membri inferioris putredo refunditur, ex particulari corruptione totius corporis vitium æstimatur. Verbum Apostoli est ad Hebræos: Hospitalitatem nolite obliuisci: propter hanc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis. Vbi est, quæso, illa hospitalitatis gratia, quàm olim vestri antecessores exercebant in Scithi? Mutius, Apollonius, Paphnutius, Macarius, Antonius, Paulus: inter quos diutissimè certatum est pia contentione, quis alteri panem frangeret, cùm Dominus gratia hospitalitatis quotidianum annonæ stipendium duplicasset. Edictum Principis Apostolorum est: Estote hospitales inuicem sine murmuratione. Princeps etiam Principum in iudicio tremendo quibusdam dicturus est: Hospes fui, & collegistis me. Hospitalitatis fuit meritum, quòd duo discipuli euntes in Emaüs, acrisiâ sublatâ, in fractione panis Dominum cognouerunt. Plerique etiam autumant B. Gregorium fuisse illum patremfamilias, qui in expositione eiusdem Euangelij legitur in leproso Dominum suscepisse. Prosapia Regis Angliæ, quia vnus de antecessoribus eius, cuidam leproso, quem in hospitio receperat, gratiam officiosæ humanitatis exhibuit, ab officio forestarij in eminentiam Regiæ dignitatis ascendit. Hospitalitatis gratia suscepit Abraham de Sara sene & sterili filium, in quo Dominus benedictionem omnium gentium repromisit. Angeli hospites liberauerunt Loth de subuersione & incendio Sodomorum. Raab ab hospitibus suis Caleb & Iosue in euersione Iericho salutem suæ domus obtinuit. Hospitalitas Sunamitidis dedit ei filium precibus Helisæi, eumdemque mortuum suscitauit. Pauperi viduæ, qui Eliam hospitio suscepit & pauit, cælesti gratia influente, postea nec oleum, nec farina defecit. Expressa similitudinis forma, dum in monasteriis florebat hospitalitas, Principes terræ loca Religiosorum passim & certatim magnis facultatibus ampliabant: deficientibus autem vasis, oleum stetit. Ex quo enim tempore in monasteriis tepere cœpit liberalitas hospitalis, stetit ac cessauit Magnatum largitio: vereórque ne pauperis viduæ filij, quos propheta liberauerat, iterum à creditoribus rapiantur in seruos. Sancta enim religio, quæ Monachorum mater est, datur hodie in conculcationem: possessiones illius trahuntur in direptionẽ & prædam: & quod olim deuota Principum munificentia contulit: modernorum auaritia, non sine magno fœnoris dispendio, reuocare & auferre præsumit. Multos equidem à Magnatum familiaritate & gratia separat defectus hospitalitatis. Sic brachio contrito, humerus à iunctura sua

Verulaniũ.

Hospitalitas laudata.

Hebr. 13.

Hieron. in vita Pauli Eremitæ.

1. Pet. 4.

Matth. 25.

Luc. 24.

Ioan. Diac. lib. 2. vitæ Greg. c. 22.

Greg. homil. 23. in Euang.

Gen. 18.

Gen. 22.

Gen. 19.

Iosu. 6.

4. Reg. 4.

3. Reg. 17.

cadit: dum reuerenda olim religionis authoritas Principum oppressione calcata vilescit, & euenit imprecatio illa Iob dicentis: Si comedi buccellam meam solus: quia ab infantia mea creuit miseratio mecum, & de vtero matris meæ mecum egressa est. Si foris stetit peregrinus: si ostium meum viatori non patuit; humerus meus à junctura sua cadat, & brachium cum ossibus conteratur. Sanè præfatus Prior, quandoque grauiter occasione eiusdem delicti punitus est: credebamque quòd ei vexatio dedisset intellectum, sed adhuc manus eius extensa est: nec à vestræ domus dehonestatione cessabit, donec humerus à junctura, morbidū pecus à grege, membrumque putridum à corpore præcidatur.

Iob. 31.

EPISTOLA XXX.

AD R. BATHONIENSEM EPISCOPVM ELECTVM.

ARGVMENTVM.

Petrus semel, iterum, tertiò per quietem viderat amicum suum, ad quem scribit, Episcopi ornari insignibus: eam visionem eidem patefacit; optátque vndecunque tandem orta sit, vt suum consequatur effectum.

CHARISSIMO DOMINO, ET AMICO R. BATHON. ELECTO P. Blesen. Bath. Archidiac. salutem, & prosperos ad vota successus.

Reginaldo.

CVM humanæ conditionis status motu multiplici varietur, nihil in temporalibus inuenio, præter vnum, quod vitæ cælestis imaginem repræsentet. Sola dilectio est, quam non alterat casualis euentus, quam separatio corporalis non diuidit, quam temporis longitudo non abolet, quæ defectui non succumbit. Sola dilectio est, per quam dominos & amicos absentes videmus, alloquimur, amplexamur: quæ sic quadam angelica agilitate & imaginario commeatu transuolat & recurrit, vt nihil de damno corporeæ molis, aut distantiæ localis iniuria conqueratur. Vestram itaque præsentiam mihi imaginationibus dies, visionibus noctes offerunt incessanter. Sed nunc in vobis non priùs aspectos titulos nouæ majestatis intueor: & fortasse mens mea anxia de vestra promotione, vel, quod factum est, iam sentit: vel quod in proximo futurum est, voto certiori præsagit. Deo teste, & conscientia mea loquor. Dominica die illa, qua cantatur: Ego sum pastor bonus, mihi videbatur in somnis, quòd te Pontificalibus indumentis ornabat quædam prægrandis & admodùm reuerenda persona, quæ statura Ebroicensem Episcopum, Rothomagensem verò Archiepiscopum referebat ætate. Cumque illi operi hilaris & deuotus assisterem: videbam pedes tuos in caligis, & manum tuam nullo anulo insignitam. Quærebam tacitus, quid hoc esset. Respondensque ille vir venerabilis: Anulum, inquit, aureum non habebit ad tempus, sed lapidem, id est, quem gemma vna circulata continuet: pretiosiora verò sandalia, & maiorem anulum sua mater ei tandem datura est, per astutiam adolescentis, cui à sacerdote corona promittetur: sed vterque sua expectatione fraudabitur. Iste citò transibit ad Patres: ille aduersus & reuersus donatiuis vtetur. Vnum scias, quia receptis argenteis vtraque sandalia extorquebis. Dum hoc in somnis agerem, & inanis caperem delicias visionis, ad Matutinas pulsatum est; & abstulit campanarum improbitas, quod beata dormitio conferebat. Hanc visionem secundò & tertiò, eadem rerum serie nox secunda replicuit. Cumque curiositatis humanæ sortibus, & reuolutione Psalterij huius visionis euentum diligentiùs explorarem; primùm oculis meis versus ille se obtulit: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Ego quidem, quid reuelatio nocturna portendat, ignoro. Verumtamen quia fidelitati & deuotioni vestræ, quam regiæ necessitatis experientia tot laboribus, tot examinauit periculis, non videbam æqua lance responderi, iugiter longa voti expectatione torquebar: & credo, quòd de reliquiis cogitationum, quas diutissimè

Charitas sola imago vitæ cælestis.

Ioan. 10.

Locus obscurus.

Psal. 98.

spes incerta protraxerat, anima dormientis sibi præfatæ visionis imagines figurauit. Faciat tibi Dominus secundùm cor meum, & in te mirificans voluntates meas, suo non fraudet effectu diligentis affectum.

EPISTOLA XXXI.

AD R. ABBATEM DE FONTANIS.

ARGVMENTVM.

Gratias agit tum R. Abbati, quòd se grauiter ex morbo afflictum miseratus sit, tum imprimis Deo, quòd misericorditer flagellarit, suséque ex sacris Litteris ostendit infirmitates, aliásque huius vitæ afflictiones salutares, vtiles & dulces esse, ac inter singularia Dei dona numerandas.

REVERENDO PATRI, ET DOMINO R. DEI GRATIA ABBATI de Fontanis, suus P. Blesensis Bath. Archid. Salutem in eo, sine quo non est salus.

AVDIVI, quàm pia benignitate condoletis meis doloribus, & mala, quæ patior communicatis vobis quodam sustinentiæ participio, & intimæ compassionis affectu. Gratias ago gratiæ largitori, quia me misericorditer flagellauit: cùm enim ambularem in magnis & mirabilibus super me, & quasi super ventum me continua prosperitas eleuasset, eleuans allisit me Dominus, & humiliauit me, qui est ante sæcula. Secundùm duritiam meam, & cor impœnitens thesaurisabam mihi iram in die tremendi iudicij. Christus iram mihi conuertit in gratiam, infirmari me volens, ne grauiùs infirmarer. Eram salutis meæ neglector & immemor: sed desidem, & in via Domini lentescentem infirmitatum multiplicitas stimulauit ad cursum. Verbum Prophetæ est: Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Adhuc tamen grauissimè affligor. Vtinam quæ patior, sustineam patienter: omnis enim cordis, aut corporis afflictio citra meritum & fructum salutis est sine patientiæ condimento. Ipsæ virtutes, nisi patientiæ habeant fundamentum, nomen virtutis & officium perdiderunt: *nam vidua est virtus, quam non patientia firmat.* Quidam in prosperis fortes sunt, confitentes Domino, cùm benefecerit eis, sed in miseriis non subsistunt. Sanè patientia sæpissimè periclitatur, lacessita iniuriis: nec enim fortitudo hominis ænea est, vt sustineat: sed tolerantia ipsius iuxta diuinæ dispensationem gratiæ promouetur aut deficit, minuitur aut grandescit. Quis miseriam & infirmitatem inter Dei dona non computet, cùm Christus Apostolo dicat; Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur? Idcircò idem Apostolus edoctus in schola experientiæ, quod magister quandoque prædixerat: Quando, inquit, infirmor, tunc fortior sum & potens. Quod enim apud sapientiam huius mundi, quæ stultitia est apud Deum, videtur afflictio, consolatio est his qui recto sunt corde. Vnde Apostolus: Pro me, inquit, nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Iob afflictione corporis & substantiæ temporalis amissione mulctatus; Qui afflictus est, inquit, erit in gloria. Quod impatientia supplicium reputat, humiliter patienti ad solatium cedit. Cùm enim patientiæ fructum consideratiùs pensat, leuigatur onus, & dulcescit afflictio: dum in ipsorum pressura grauaminum futuras consolationis primitias iam prægustat. Propterea idem Iob dicit: Tollat manum suam, & succidat me: & hæc sit consolatio mea, vt affligens me dolore non parcat. Abacuc etiam in cantico suo cecinit, dicens: Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum. Sciebat quòd sequeretur vindemia post trituram, post afflictionem lætitia: cederetque contumelia corporis ad coronam. Apostolus ad Corinthios scribens dicit: sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Et ad Hebræos: Spectaculum facti opprobriis & turbationibus, rapinam bonorum nostrorum recepimus cum gaudio, cognoscentes nos habere meliorem & manentem substantiam. Iacobus etiam sciens, quàm ma-

Vide epist. 14. | Psal. 101. | Rom. 2. | Psal. 15. | *Patientia fundamentum virtutum.* | Psal. 48. | 2. Cor. 12. | Ibidem. | 2. Cor. 11. | Iob. 22. | Iob. 6. | Abac. 3. | 2. Cor. 1. | Hebr. 10. | Iacob. 1.

gna sit multitudo dulcedinis Dei in flagellis ipsius, dicit: Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis. Flagellat enim Dominus omnem filium, quem recipit. Visitat eum diluculò, & subitò probat illum: visitat & probat, vt sic spiritum eius à spiritu maligno custodiat. Et visitatio tua, inquit quidam ægrotus, custodiuit spiritum meum. Flagello Domini puluis excutitur, quem ad deformationem animæ iniquitas assiduata congessit, & exteriori vulnere sanatur plaga interior. Nam testimono Salomonis, liuor vulneris abstergit mala & plaga in secretioribus ventris. Sic irascitur Dominus, vt mansuescat, affligit vt parcat, prosternit vt erigat. Et quis Domine, nouit potestatem iræ tuę? Plena est enim miserationibus ira Dei; & indicia tuæ animaduersionis, quam temporaliter exerces in tuos, certa sunt pietatis indicia. Iustorum siquidem animæ in manu Dei sunt. Ideo inter delicias & dolores iram Domini & misericordiam sapientes in flagellis agnoscunt: Exultauerunt, inquit, filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Omnis disciplina in præsenti amarissima est: in futuro autem reddet fructum pacatissimum. Sanè, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellantur, cum dæmonibus flagellabuntur. Iusto itaque melius est, hic incidi, hic vri, vt æternos cruciatus absorbeat vexatio temporalis. Transiuimus per ignem & aquam, dicit quidam, & eduxisti nos in refrigerium. Iustus enim testimonio beati Iob, miseriæ suæ obliuiscetur, &, quasi aquarum quæ præterierunt, non recordabitur. Sicut meridianus fulgor consurget ad vesperam, & cùm se consumptū putauerit, orietur vt Lucifer. Planè adhuc anxiè affligor, adhuc sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Scio tamen quòd minor est pœna, quam præcesserit culpa. Donum Dei est, quòd infirmor; Dei gratia, quod affligor. Medicus non semper dulcia ministrat ægroto, sed frequenter amaras porrigit potiones. Cholera, cui cibus delicatior causam dedit, sæpe purgatur absynthio: & apostemata, quæ ex otio & crapula succreuerunt, vstio sanat & purgat incisio. Pro purgatorio mihi est vicissitudo febrilis, caloris & frigoris. Spero autem in eo, qui spes nostra est, quòd non consurget duplex tribulatio: nec iudicabit me Dominus bis in idipsum. Si præsentes carnis molestias patienter, & cum æquanimitate sustineo, mortem interminabilem pœna redimet momentanea, & temporalis afflictio transiet cum æterna. Patior quidem, pro iniquitatibus meis: Vtinam mihi desuper datum esset pro iustitia pati: Beati enim, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nemo, inquit Petrus Apostolus, patiatur vt fur, aut homicida, aut auarus, aut alienorum appetitor: sed, si benè facientes sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Sæpè legimus illustres viros, authenticos senes, elegantes pueros, virgines etiam delicatas, pro Christo flagella, ignes, gladios, bestias, & cætera suppliciorum genera pertulisse. Illi pro iustitia torquebantur, ego pro iniquitate mea affligor. Sufficit mihi ad sustinentiam Christi gratia, vt habeam patientiæ illius documenta: nec deficiat à pusillanimitate spiritus & tempestate caro debilis & toties flagellata.

Iacob. 1. Hebr. 12. Iob. 7. Iob. 10. Prou. 20. Sap. 3. Psal. 47. Hebr. 12. Psal. 72. Psal. 65. Iob. 11. Iob. 6. Nahum. 1. Matth. 5. 1. Pet. 4.

EPISTOLA XXXII.

AD PRIOREM CANTVARIENSEM.

ARGVMENTVM.

Priori Cantuariensi, amicitia & charitate eius fretus, negotium quoddam ad conuentum Cantuariensem attinens commendat.

CHARISSIMO CONSANGVINEO SVO V. PRIORI CANTVAR. P. Blesens. Bathon. Archid. salutem, & si quid pretiosius est salute.

EA est lex amicitiæ, & conditio charitatis, vt amici in mutuis necessitatibus suos interiores affectus exteriori operum prosequantur effectu. Amicitias siquidem de recenti contraximus: & gratiam, quam crebra non extorsissent obsequia, quam longo temporum tractu non vendicasset familiaritas senex, spatio recisiore firmauit ad plenum exuberans & feruens affectio. Momentanea itaque collocutio, & notitia breuis, sic me vobis in glutino charitatis vniuit, vt vestrum omninò me cen-

seam: imò vos me alterum reputarem, si tanta posset esse identitas corporum, quanta est singularitas voluntatum. Fortasse decipior, nec meis ex æquo respondetis affectibus: sed inurbanum foret vos in amicitia claudicare, quem verba, quem opera, quem facies, quem incessus, quem quælibet alia, amicum efficacem & stabilem pollicentur. H. latorem præsentium, & negotium, quod habet erga conuentum Cantuariensem, vestræ dilectioni mitto, & committo: rogans humiliter, vt in eo experiar, qualiter ad mutuum amicitiæ vinculum respondere velitis. Quod, enim, vestra ei gratia obtinuerit, mihi reputabo impensum: absentisque ac noui amici obsequium me ad vberiores gratias obligabit. Vale.

EPISTOLA XXXIII.

AD HENRICVM TERTIVM, REGEM ANGLIÆ.

ARGVMENTVM.

Rothrodus.

R. Rothomagensis Archiepiscopus Henricum tertium Anglorum Regem Henrico II. Patri bellum mouentem ab instituto reuocare conatur, & Andeliacum illius tutelæ commendat.

HENRICO III. DEI GRATIA ILLVSTRI ANGLORVM REGI, Archiepisc. Rothomag. salutem in eo, qui dat salutem regibus.

Lege epist. 28.

QVONIAM ex officio nobis injunctæ administrationis incumbit, animarum curam agere, quarum exactissimam rationem districtus iudex in examine terribili postulabit à nobis; Excellentiæ tuæ, quæsumus, non sit oneri, si te deprecamur vt Dominum, hortamur vt Regem, docemus vt filium: nec enim alligatum est in ore nostro verbum Domini; sed in spiritu libertatis loquimur, quod salutem animabus, quod quietem populis, quod Ecclesiæ libertatem, quod honorem Deo, & patriæ liberationem conferat, atque de erroris inuio ad viam veritatis & iustitiæ te reducat. Non attendis, fili charissime, quid inceperis: nec incepti operis metiris exitum. Votis odientium te festinas satisfacere, & in proprium caput prouocas inimicum. Non barbaras impugnas nationes, sed familiares & domesticos: non extraneas regiones, non hostiles munitiones inuadis, sed tuas: subjectum tibi affligis populum, non rebellem; non hostem, sed Patrem, imò non Patrem persequeris, sed teipsum. Pater siquidem tuus, posthabita corporis & animæ suæ cura, se omni labori & discrimini exponebat, vt tuum faceret, quod nunc vis facere tuum: &, vt veriùs loquar, quod intendis facere ne sit tuum. Magis non tuum facies pugnando, quod paterna tibi cessio, quod generale votum populi, quod iuramenta Principum, quod hæreditaria successio deferebat. Quod Rex & Princeps pacificè possidebas, hoc tyrannus & inuasor, spoliatione Ecclesiarum, oppressione pauperũ, incendiis & homicidiis, & ad vltimum, parricidio nunc vsurpas. Parricidæ siquidem cẽsentur, qui in parentes armati insurgunt: quos & leges sęculi damnant, & canones à beneficio successionis excludunt. Ius tuum in iniuriam conuertisti, dum quod æquitas offerebat, per iniquitatem extorquere intendis: quod sanè puerile dicerem, nisi quia hoc malitiam prouectæ ætatis excedit. Si cum Patre venias ad conflictum: dubium est, vtrùm tibi expediat, aut vinci, aut vincere. Si pietas habitaret in terris, gloriosius assereres, patri cedere, quàm triumphare de Patre. Patri cedere & subiici, hoc lex Moysi, hoc lex Euangelij, hoc censura canonum, hoc Apostolorum institutio, hoc leges Imperiales, hoc ipsa hominum conditio, & lex naturalis indicit. Dei & iustitiæ inimicum, omniumque legum te transgressorem constituis, si Patri non obedis, cui totum debes, quod ipse es: de cuius carne & sanguine sementinæ originis & naturæ beneficio carnem & sanguinem mutuasti. Quis tibi materiam existentiæ præbuit? pater tuus. Quis te educauit? pater tuus. Quis te in armis militaribus instruxit? pater tuus. Quis se exinaniuit, vt te Regem faceret? pater tuus. Quis in omnibus laborauit, vt quietè omnia possideres? pater tuus. Nihil in Patre tuo inuenis accusandum, nisi quod exu-

berantem gratiam, tuamque deuotionem, quam fortè remissior munificentia meruisset, sola benigna & effusa liberalitate demeruit. Francorum igitur gentibus successit ad votum: Normanniam enim eorum imminentem ceruicibus, quam semper munitam, & inexpugnabilem inuenerant, nunc ex omni parte te mediante * demuniunt: vt nec de cætero caput contra eos erigere, nec incursus hostiles valeant sustinere. O leuitas adolescentiæ deploranda: nec mirum. Si enim tibi Deus cursum vitæ longioris indulserit, flebis ætate prouectior, quod amittis impubes: nec erit tunc locus pœnitendi, cùm res in eam desolationem venerit, vt reformari non possit. Tibi, dilectissime fili, licet amarè, tamen ex amore sic loquor: inconsultos enim animi tui motus ęquanimiter tolerare non possum. Et vtinam mors, quam me cogis optare, præuenisset hos dies, quibus te Patris & patriæ persecutorem conspicio: quibus te amicum hostibus tuis, & amicis hostem intueor: quibus in eo statu te video, quasi gladium tuo gutturi affixisses. Adhæc scias Andeliacum vnicum esse subsidium vitę nostræ: ipsum tuæ committo custodiæ, si prędonibus & incendiariis Andeliacum exposueris, mihi viuendi materiam adimes, qui das animum moriendi. Valete.

*al. deuincunt.

EPISTOLA XXXIV.

AD P. PETRAGORICENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Purgat se apud Petragoricensem Episcopum, qui eum in suam aulam inuitabat, se promissis veteris Domini ita deliniri, vt nunc expectationi illius facere satis non possit.

REVERENDISS. DOMINO ET PATRI PETRO PETRAGORICENSI Episcopo, P. Blesen. suorum consanguineorum, imo seruorum minimus, salutem & continuos ad vota successus.

Cant. 8.

FORTIS est vt mors dilectio: cùm enim compagem membrorum, animæque & corporis fœdus amicabile mors abrumpat: dilectio econtrariò diuersas voluntates conflat in vnam, & in glutino charitatis diuersarum animarum consolidat vnionem. Dilectio absentiæ damna non sentit: cúmque diuturnitate temporum pleraque soleant infirmari, dilectio & temporis tractu & locali distantia conualescit. Hoc in vobis experientia mediante cognosco, qui me in vestræ magnificentiæ parentela minimum, & quasi inter cæteros abortiuum benigniore tandem oculo respexistis. Mandastis siquidem, si mandatum fideliter recolo; vt ad vos festinantiùs venirem, tanquam domesticus & commensalis vester penès vos moraturus. In verbo benignitatis vestræ spiritus meus votiuo exultabat applausu: & iam ad vos festinare decreueram, iam ad procinctum itineris feruentiùs anhelabam; cùm Dominus ille, quem scitis promissionibus immensis, & quibusdam blanditiarum pręstigiis me minùs circumspectum conueniens, & circumueniens meum propositum reuocauit. Expectaui sustinens, & multiplex interim beneficiorum occasio se obtulit. Porrigebam preces, mea etiam pro me necessitas allegabat, in nullo reperi munificam eius manum. Adhuc benignioris euentus vota concipio, & fortasse venturum cum Britonibus prętolor Arcturum, & Messiam cum Iudęis expecto. Nobiles & magnificos decet nil promittere, sed quasi præsagire desideria hominum, & eorum petitiones largitionibus præuenire. Adhuc expedit mihi perdere modicum temporis, vt voluntas eius exactissimè exploretur: cur scilicet tanta promiserit, cur me voto longiore suspendit. Et vtinam suæ famæ discrimen attendat, nec de promotione mea, sed sua opinione solicitus verbum illud Salomonis frequenter attendat: Ventus & nubes & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens. Si infra paucissimos dies munificentia sua mihi clementiùs non arriserit, ponam in te Domine cogitatum meum, & tu me enutries. De tua enim potissimè miseratione præsumens, aliunde

Prou 25.

Psal. 54.

Psalm. 118. suffragium non expecto. Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. Si illius piæ liberalitatis, & meæ vocationis affectio perseueret, in vobis sit de beneplacito vestro mihi maturiore nuncio vestram exprimere voluntatem. Patrem siquidem meum, & matrem meam de grege hominum alea fatalitatis exemit: & quos mihi potissimè necessarios æstimabam, mors* auara prima facie deprædata est, extremę calamitatis exemplum me faciens, & fortunæ ludibrium. Cùm igitur fiduciam in vobis habeam singularem: facite vt sub manu magnificentiæ vestræ de longa infortunij tempestate respirem. Valete.

*al. amara.

EPISTOLA XXXV.

AD ANSELMAM SANCTIMONIALEM.

ARGVMENTVM.

Anselmæ nobilissimæ virginis monasticem complexæ institutum mirificè laudat, eamque hortatur vt expugnatis omnibus carnis mundique tentationibus, castitatis thesaurum fortiter tueatur.

*al. Asceli-na.

ANSELMÆ DILECTÆ IN CHRISTO. P. BLESEN. BATH. *Archid. salutem in eo, cui seruire regnare est.

EXVLTAT, & gratias refert gratiæ largitori communi voto sancta Ecclesia, quia te ancillam humilem respexit Deus, quę inter voluptuosas palatinæ dignitatis illecebras educatam ad religionis propositum, & vitæ pauperis appetitum, spiritu consilij & fortitudinis animauit. Audi ergo filia, & vide, & inclina aurem tuam: &, ne inter initiatæ sanctitatis primitias te fauor auræ popularis alliciat, obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Multi siquidem sunt, qui de calice Babylonis tibi proditoriæ adulationis venena propinant; qui pulchritudinem tuam, & generositatis tuæ titulum recensentes, quasi dolendo, & conquerendo submurmurant, quòd abiecta sis in domo Domini, & non habites in tabernaculis peccatorum. Verùm recolere debes, quòd ei generositatem & pulchritudinem tuam dedicasti, qui speciosus est præ filiis hominum; cuius pulchritudinem sol & luna mirantur; cuius nobilitatem propheta non sufficiens aperire, Generationem eius, inquit, quis enarrabit? Ei florem adolescentiæ illibatum inter castitatis lilia consecrasti: quem adolescentulæ dilexerunt nimis, qui de seipso dicit: Ego flos campi, & lilium conuallium. Cogitatus itaque tuos, & inchoatæ conuersationis euentum illius committe arbitrio, qui te ad immaculati thori nuptias, & desiderabiles inuitauit amplexus: cui cùm seruieris, libera es: cùm amaueris, casta: cùm tetigeris, impolluta. Scio equidem vota parentum tuorum ad hoc generaliter concurrisse, vt te nepoti Ducis Burgundiæ matrimoniali commercio coniungerent, quatenus cum eo contracta affinitas, & mutuæ dilectionis occasio esset & potentiæ incrementum. Sanè adolescens ille, quantùm ad dotes corporis, vniuersis prouinciæ magnatibus præeminebat: strenuitate enim armorum, & formæ elegantia, in oculis hominum in stuporem, & miraculum vertebatur: &, quod poterat animum virginis fascinare, nullus erat in verbis vrbanior, nullus vberior in muneribus, nullus ad omnes liberalitates effusior. Verum, & * prouidentia consultiore, & arctiore custodia tibi obseruantiam castitatis indicens, ibi gloriosiùs de libidine triumphasti, vbi grauior conflictus, & pugna suspectior imminebat. Iam *in portu nauigas*: & adhuc tamen de terra dissimilitudinis ventus tentationis erumpens occultè tibi subsibilat. Si nunc esses in sæculo, te inter matronarum cuneos virorum illustrium brachia supportarent. Si nunc esses in sæculo, affluentia opum, & varietate supellectilis conspicua incederes, parentum numerositate, & fœcunditate sobolis gloriosa. Si nunc esses in sæculo, vniuersa nunc tibi exuberarent ad votum: nunc claustrali angustiæ mancipata es, vbi omnis euagandi licentia præclusa est: vnde omnis risus, omnis lasciuia, omnesque voluptates sæculi, & mundi desideria relegantur; vbi funereæ

Psal. 44. Psal. 83. Psal. 44. Isaiæ 53. Cant. 2. Ambr. ser. 90. de S. Agnete. *al prudentia. Terent. in Andri.

veſtes, vbi continuatæ vigiliæ, vbi eſt potus aquæ vinique confuſio, cibus verò legumina, & panis auſterior. Sic tibi dilectiſſima ſuggerit humani generis inimicus, incommoda mundanæ conuerſationis palliando verſutè. Taceo enim de voluptate hominum, quàm ſit ſterilis & incerta: quæ ſi plærumque placeat, pœnitudinem inducit: & ſi delectat ad modicum, productiore ſpacio diſplicebit. Diuitias ſiquidem, & honores ſolicitudo inſeparabiliter concomitatur. Mundi pompa, & fauor populi, fumus eſt, & aura ſubitò euaneſcens. Adde, quòd mulier in dolore & diſcrimine maximo parturit: & quòd frequentiſſimè gloriam filiorum, nunc in valetudine, nunc captiuitate, nunc morte caſus amarior interrumpit. Serua itaque cor tuum omni cuſtodia, vt poſſideas vas tuum in ſanctificatione. Theſaurus namque pudicitię incomparabilis eſt. Sola pudicitia agnum, quocumque ierit, ſequitur, ſola vitam reformat angelicam. In amiſſione pudicitiæ voluptatem virgines fatuæ ſuſpicantur: cùm amitti non poſſit ſine erubeſcentia & dolore, iactura eius non recipit æſtimationem. Et, cùm omni peccato per pœnitentiam medeamur, ſolus lapſus virginum reſtitutionis remedium non meretur.

Prou. 4.
Apoc. 14.

EPISTOLA XXXVI.

AD CHRISTIANAM SANCTIMONIALEM.

ARGVMENTVM.

Laudat ſanctimonialem quòd caſtitatem Deo in religione conſecratam ſeruarit: hortatur vt virginitati iungat charitatem, humilitatem & perſeuerantiam.

CHARISSIMÆ SORORI SVÆ CHRISTIANÆ SVVS P. Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus ſalutem in eo, ſine quo non eſt ſalus.

MAGNIFICAT anima mea Dominum: & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo: quia ambulans in ſpiritu ſalutari*cuſtodias vas tuum in ſanctificatione & odore ſuauitatis. Vnde, & ſicut vnguentum effuſum eſt nomen tuum. Publicè dicitur, atque apud Deum & homines laudem plurimam meruiſti: quia ab eo tempore, quo vitam ſanctimonialis profeſſa es, ab obſeruantia caſtitatis & ſanctimoniæ non ceſſaſti. Vnde & ſecundùm nomen tuum, ſic & laus tua in fines terræ. Cùm eſſes nuptiis mortalium deſtinata, te Filius altiſſimi deſponſare dignatus eſt, ſicut ipſe per Prophetam loquitur: Deſponſabo te, inquit, in miſericordia & miſerationibus, & ſponſabo te mihi in fide. Deſponſantur ſiquidem virgines Chriſto, vt ſuam ei offerant caſtitatem. Deſpondi, inquit Apoſtolus, vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Eas enim ſponſalitio amore ſibi libentiſſimè fœderat Deus, quas ſæculum non fœdauit. Amator & zelator eſt virginitatis, qui naſci de Virgine præelegit. Ideò autem ſpecialiter de virgine naſci voluit, vt matrem ſuam virginem pudicitiæ & humilitatis exemplo aliæ ſequerentur virgines, atque cohabitationis æternæ gloriæ fierent participes & conſortes. Adducentur, inquit, virgines poſt eam: proximæ eius afferentur tibi. Afferentur in lætitia & exultatione, adducentur in templum Regis. Vide ergo, ſoror chariſſima, ne in vacuum gratiam Dei acceperis. Gratiam ſiquidem Chriſti accepiſti in vacuum, & lampadem defers vacuam, ſi non habes oleum charitatis, id eſt, ſi Chriſtum ex toto corde non diligis. Tunc enim pulchra eſt, & Chriſto placet caſtitas, ſi eius comes eſt charitas, iuxta illud: O quam pulchra eſt caſta generatio cum charitate. Charitatem ergo habeas ſoror & humilitatem, quæ illi acceptiſſima eſt, qui in cælis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in terra. Super quem, inquit, requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem verba mea? Mariam virginem reſpexit Dominus: non quia pulchra, non quia nobilis, non quia ſapiens, ſed quia humilis erat. Reſpexit, inquit, humilitatem ancillæ ſuæ. Sis ergo humilis, quæ pro Chriſto te humiliaſti, & elegiſti abiecta eſſe in domo Dei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

Luc. 1.
* al. *cuſtodiſti.*
Pſal. 47.
Oſe. 2.
2. Cor. 11.
Pſal. 44.
2. Cor. 6.
Sap. 4.
Iſa. 66.
Luc. 1.

Non prodest humilitas, nisi finaliter perseueret. Cùm enim omnes virtutes currant ad brauium, sola perseuerantia coronatur. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, inquit Propheta, in fimbriis aureis. Fimbriæ, sunt vestimenti* extremitates. Est ergo gloria sanctimonialis in fimbriis: nihil enim prodest gloria bonæ conuersationis in principio, nisi sit gloriosus & finis. Spes fructuum releuat agricolam à labore, fortemque pugilem contemnere facit molestias ictuum spes coronæ. Tibi quoque furetur grauamina claustri, & gratæ seruitutis obsequium expectatio Iubilæi. Tunc columba septimo die emissa ad arcam, iterùm non redibit: & iuxta verbum Iob, filij ceruarum euntes ad pastum nequaquam ad matres iterùm reuertentur: quia tu & consimiles tui euntes in gloriam filiorum Dei eritis in loco pascuæ, nec redibitis ad molestias huius vitæ. Hæc te, dilectissima soror, breuiter exhortari & exorare decreui, non vt admonitione mea indigeas, sed vt ad palmam & brauium animosius curras: quia iuxta gentilem, *non nocet admisso subdere calcar equo.*

Psal. 83. Psal. 44. * al. extremitas. Gen. 8. Iob 39. Ouid. 2. de Pont. ele. 6.

EPISTOLA XXXVII.

AD ALEXANDRVM PRIOREM GEMETICENSEM.

ARGVMENTVM.

Purgat se, cur librum, quem restituturum se promiserat, constituto tempore non restituerit.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO MAGISTRO ALEXANDRO, Priori de Gemetico, suus P. Blesensis Batth. Archid. salutem in vero salutari.

PROMISERAM vobis librum vestrum die sabbati, quæ iam præteriit, remittere: quod non feci. Sed & Apostolus se in Hispaniam transiturum promiserat: suamque promissionem, Domino disponente aliter, non impleuit. Credideram totum librum transcurrisse legendo infra diem præscriptum; qui postea legendi licentiam non habui per momentum. De vestra itaque dilectione confisus, librum adhuc retinere præsumo: cúmque aliàs accusabilem præsumptio faciat, hic excusabilem facit ipsa præsumptio. Nam & in iure ciuili, si quis equum sibi accommodatum vltra tempus & locum sibi destinatum duxerit, furti actione tenetur: qui tamen, si de confidentia dilectionis hoc fecit, à furto, & à mendacio excusatur. Bene valeat, & oret pro me amicus meus.

Rom. 15. Dig. l. 13. tit. 6. l. 5.

EPISTOLA XXXVIII.

AD ALBERTVM ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALEM.

ARGVMENTVM.

Cantuariensis Archiepiscopi laudes describit, & à criminibus obiectis, vt quòd ignarus sit iuris, quòd auarus, quòd prouehendæ progeniei suæ plus æquo deditus, eum vindicat.

DILECTISSIMO DOMINO SVO, ALBERTO DEI GRATIA Rom. Ecclesiæ Presbytero Cardinali, & Cancellario, suus P. Blesensis, modicus Domini Cantuariensis Cancellarius, salutem in vero salutari.

SI loquar ad Dominum meum, cùm sim cinis & puluis, quasi edicti venia impetrata: rogo, vt eiusdem officij participatio, sicut ad audaciam me compellit, sic ad indulgentiam vos inflectat. Gratias ago Deo, & vobis, quia in spiritu mansuetudinis mihi more vestro blandè, & quasi socialiter tetigistis ea, quæ in Domino meo notabilia videbantur. Scio, quia spiritualis homo omnia diiudicat: ipse autem à nemine iudicatur. Vnde & increpationem

1. Cor. 2.

veſtram, ſiue me, ſiue Dominum meum tangat cum gratiarum actione recipio. Scriptum eſt enim, Ego, quos amo, arguo & caſtigo. (Apoc. 3. Hebr. 12.) Et vtinam corripiat me iuſtus in miſericordia, & increpet me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. (Pſal. 140.) Non dico Dominum meum, talem eſſe, qui peccatum non fecerit, nec inuentum ſit in ore eius mendacium: mentirer enim. Nam ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. (1. Ioan. 1.) Neque vos cum auſteritate moueri oportet, ſi quandoque ad vehementem tentationis impulſum cadit humana fragilitas. Ecce qui Deo ſeruiunt, non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit prauitatem. (Iob 4.) Verumtamen, ex quo placuit ei, qui vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt, ſegregare Dominum meum, vt in Eccleſia Patriarchali ſibi ſacerdotio fungeretur: non enim ſumpſit ſibi honorem, ſed vocatus eſt à Domino tanquam Aaron; (Heb. 5.) non exuit Monachum, factus vitula Ephraim docta diligere trituram: (Oſe. 10.) nec fuit dominator in clero, ſed forma gregis in populo, vas ſuum in ſanctificatione cuſtodiens, & labia conſecrata ad vaniloquia non relaxans. Victum verò & habitum, omnéſque actus ſuos ſub arctioris cenſuræ nodo cohibuit: vt qui à primitiuis adoleſcentiæ motibus, in caſtris monaſticæ religionis Deo militauerat, iam non monachum, ſed angelum in homine fateretur. Si eius humilitatem attenditis, nemo eſt in oculis ſuis deiectior, &, ſicut de Moyſe legitur, mitiſſimus omnium, qui morantur ſuper terram, (Num. 12.) libenter intelligens ſuper egenum & pauperem, preſſuras pauperum in viſceribus miſericordiæ ſuas faciens: & quaſi præſagiret neceſſitates viduæ & pupilli, præparationem cordis eorum beneficiis antecurrens. Cùm de Iob legatur, quia erat ſimplex, & rectus, ac timens Deum, (Iob. 1.) Domino meo iuſto & timorato ſua ſimplicitas imputatur ad culpam. Sanè Chriſtus Ieſus Petrum, & Andream, & alios, per quos operatus eſt ſalutem in medio terræ, non de foro Iuſtiniani, ſed de ſimplicitate piſcatoria legitur aſſumpſiſſe. Inflat enim ſapientia huius mundi, & Legum ventoſa loquacitas: (1. Cor. 8.) nec plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Si Dominus meus humiliter ſentit, ſi alta non ſapit, ſi non ambulat in magnis & mirabilibus ſupra ſe, ſi præſtigia verſuti Iuris ignorat: eruditus tamen in Lege Domini, & in ea, quæ deſurſum eſt ſapientia, ambulat ſuper ſemitas iuſtitiæ; nihil in cauſarum deciſionibus ſtatuens, quod in commune auditorium, & publicam hominum notitiam non deducat. Educit enim quaſi lumen iuſtitiam ſuam, & iudicium ſuum tanquam meridiem. (Pſal. 36.) Noui autem quoſdam, quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, innocentiam Domini mei detractionibus attentaſſe; ei notam auaritiæ inurentes, quia bona pauperum, & patrimonium crucifixi venatoribus non effundit. Talium gratiam non venatur, quorum laudem vituperium putat: neque gloriam mendicat ex alienæ vocis officio, cuius gloria hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ ſuæ. (2. Cor. 1.) Ipſum ſæpè monui, vt eſſet propitius famæ ſuæ, & donis obſtrueret os loquentium iniqua: & erat eius reſponſio: Si talibus, dicebat, placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. (Gal. 1.) Si expedit placere hominibus, laus mea ſit in Domino apud manſuetos & iuſtos: ac ſi diceret cum propheta: In Domino laudabitur anima mea, audiant manſueti & lætentur. (Pſal. 33.) Non enim, qui ſeipſum commendat, vel qui ab omnibus commendatur, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. (2. Cor. 10.) Imponunt ei alij, quòd circa ſuæ parentelæ promotionem nimis anxiè verſetur, & quòd non ſpiritus Patris, ſed caro & ſanguis reuelat hoc ei. Porrò ſi ſuis parentibus pietatis affectus impendit, non eſt hoc extra ordinem charitatis: cùm Apoſtolus dicat: Qui ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. (1. Tim 5.) Verũtamen non adeò ſuo ſanguini ſe indulget, quin etiam extraneis, ſi honeſti ſunt, munificè & magnificè prouideat, eoſque propinquioribus conſanguineis anteponat. Proceſſerunt in ſua malitia detractores, ſicut Apoſtolus dicit, Deo odibiles, (Rom. 1.) veſtræque ſerenitatem gratiæ meo Domino turbauerunt, elongantes ab eo amicum & proximum. Doleo, doleo: & ex quo poſuiſtis eum contrarium vobis, factus ſum mihimetipſi grauis. (Iob. 7.) Scio enim, quòd extra ſuorum exigentiam meritorum veſtram ei gratiam ſubtraxiſtis. Appones tamen, Domine, vt complacitior ſis adhuc, & iratus miſericordiæ recordaberis. (Pſal. 77.) Reuelabit enim Dominus titulos virtutum, & gratiarum dotes, quas plantauit in eo: confundétque labia doloſa, & mendaces oſtendet, qui maculauerunt innoxium. (Sap. 10.) Veſtræ autem intererit ſanctitatis, vt Dominum meum, qui in omni veritate & ſinceritate vos di-

ligit, foueatis in Christi visceribus, & meam supplendo insufficientiam, negotia eius, quibus æquitas assistit & ratio, benignè & efficaciter promouere velitis. Valete.

EPISTOLA XXXIX.

AD AMICVM QVENDAM.

PETRVS BLES. BATH. ARCHID. E. AMICO ET SOCIO suo salutem, & ad meliora processum.

PRÆFATIONIBVS coloratis, & picturato fastu verborum, sincera non eget affectio: vnde & certissimus de mutua inter nos vnione affectuum compendiosæ orationi deseruio, atque ab epistola præsenti, & venatiuas adulationum blanditias, & omne tædium prolixitatis abscindo. Illud noueritis, quia Romana curia more suo me multipliciter debitis obligauit: sed si semel eualero per Dei gratiam, non recidam in Charybdin.

EPISTOLA XL.

AD PRÆLATVM QVENDAM AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Inuehitur in H. prælatum Detractorem Principum.

CHARISSIMO AMICO SVO H. P. BLESENSIS BATHON. Archid. salutem & circumstantiam labiorum.

GAVDEREM plurimùm, si esset modestior & correctior sermo vester, si lingua vestra in lubrico non sederet. Multorum siquidem contra vos odium prouocatis, dum non cohibetis spiritum, dum labia incircumcisa in susurrium & detractionem illicitè relaxatis. Vt autem de cæteris taceam: quæ insania est Domino Regi detrahere, famamque ipsius venenosis sermonibus lacessire? Sanè omne turpiloquium inhonestum est in Prælato, & plerumque damnosum. Nam cùm detractionum iniurias nullus æquaminiter ferat; Principes, quibus reuerentia debetur impensior, eas impatientiùs ferunt, & plerumque animantur in perniciem detractorum. Ioannes Apostolus detractorem suum garrientem redarguens, dicit: Is qui amat principatum gerere, Diotrephes, garriens in nos, non recipit nos: propter hoc, si venero, commonebo opera eius. Ex quo notatur linguam prurientem etiam sanctis & perfectis in Domino displicere. Istiusmodi homines ciniphes sunt mordentes & pungentes occultè, dúmque bona aliorum detractionibus æruginant & corrumpunt, comparantur ærugini & serpenti. Ideò Salomon dicit: Si serpens mordeat in silentio, nihil eo minus habet, qui detrahit in occulto. Et idem: Susurro & bilinguis maledictus: turbat enim pacificos. Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ. Os eorum repletum est amaritudine & dolo: ipsorúmque detractiones apud Deum & homines fœtent; quia sepulchrum patens & fœtens est guttur eorum; venenum aspidum sub labiis eorum. Ideò Apostolus ad Corinthios scribens, His, inquit, qui huiusmodi sunt, denunciamus & obsecramus in Domino, vt sine querela, & sine rumusculis operantes pacem inuicem habeant. Verba siquidem, quibus vita Principum deprauatur, occultari non possunt, atque in publicum deducta Magnatum suscitant indignationem, & auctoribus suis

Ioan. 2.
Eccl. 10.
Eccli. 28.
Psalm. 56.
Psal. 5.
1. Cor. 7.
2. Thess. 3.

suis conuertuntur in malum. Salomon dicit: Ne detraxeris Principi in occulto: aues enim cæli portabunt verbum: & qui habet pennas annunciabit sententiam. Et de Principum indignatione non tacens, Indignatio, inquit, Regis, nuntius est mortis. Sed & in lege Domini, filius est mortis, qui Principi maledicit. Certè absurdum est nimis in Prælato, scurrilitati operam dare, & labia Christi Euangelio consecrata immunda, & damnabili verborum procacitate polluere. Quòd si vobis tanta, & tam effrenis detrahendi libido est, saltē in hominibus medię manus malitiam linguę prurientis exercere sufficiat. Non ponatis os vestrum in cælum, & in terram lingua vestra non transeat: cùm iuxta Apostolum, Regi tanquam præcellenti reuerentia debeatur: cùm & vos ei vinculo fidelitatis astrinxeritis, cautiùs quæso vobis prospicite, nec habeatis spiritum in naribus, aut linguam in lubrico: sed sicut vestræ professionis ordinem decet, sic apponatis linguæ custodiam, vt se in libertatem malitiæ non relaxet. Nam, teste Iacobo, Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, huius vana est religio. Vir linguosus non dirigetur in terra. Lingua siquidem modicum membrum est, totiusque corporis gratiam plerumque contaminat. Nec sperandum est, quòd ab vlla turpitudine se cohibeat, qui immunditiam linguæ non refrænat. Nam testimonio Salomonis, Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu: sic vir, qui non potest cohibere spiritum in loquendo. Sic & in lege Domini, vas quod cooperculum non habet, reputatur immundum.

Eccli. 10. — Prou. 16. — Exod. 22. — 1. Pet. 2. — Iacob. 1. — Psal. 139. — Iac. 3. — Prou. 25. — Num. 19.

EPISTOLA XLI.

AD HENRICVM II. REGEM ANGLORVM.

ARGVMENTVM.

Queritur Regem Angliæ incertis vagari sedibus: Legatos eius Romam missos reuertisse: Adesse quoque legatos Regum Hispaniæ commemorat.

DOMINO REGI ANGLIÆ SVVS PETRVS BLESENS. BATH. Archid. salutem in eo, qui dat salutem regibus.

DIu quæsiui, & non inueni, quem desiderat anima mea: diu vos insecutus, sed non assecutus sum. Vanæ namque voces populi, de viis vestris variè sentientes, dum pes meus staret in via recta, me in inuium retorserunt. Salomon equidem dicit, Tria inuestigabilia esse, & quartum penitùs inueniri non posse: viam aquilæ in cælo, viam nauis in mari, viam colubri super terram, viam viri in adolescentia sua. Ego quintum possum adiicere: Viam Regis in Anglia. Cucurri, Domine, hactenus in incertum: & adhuc ignoro, quò veniam, aut quò vadam. Fatigatus enim ab itinere, insuper & arreptus apud Neuportum dysenteria graui, cursores diuersos vestrorum exploratores itinerum ante faciem meam circumquáque præmisi. Mandetis igitur, vbi, & qua die inueniri possitis, benignissime Princeps, vt curram in via mandatorum vestrorum, & sit lucerna pedibus meis verbum tuum. Cùm enim *Reipub. intersit iniuncta mihi per vos negotia tempestiuiùs expediri, non parcam corpori misero & afflicto, donec desideratissimam faciem vestram conspiciam: tu verò dirige in conspectu tuo, Domine, viam meam. Nuncij vestri à Romana curia redierunt, exonerati quidem argento, onerati plumbo; non multùm indumentis aut euectionibus honorati. Applicuerunt præterea in magno comitatu nuncij Regum Hispaniæ, deferentes ad vos illam antiquam, & vtinam *antiquatam regnorum controuersiam, quæ tot ciuitatum populos traxit in exterminium & ruinam. Benedictus autem Deus: nam sicut Regina Austri venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: sic hodie remotissimi Reges in hac querela graui & inexplicabili vestro iudicio se submittunt, postulantes instantiùs vt quæstio tam nodosa sub vestræ discretionis examine resoluatur. Bene valeat charissimus Dominus meus, diúque ac fœliciter viuat & regnet.

Prou. 30. — * al. publicè. — * al. antiquam. — 3. Reg. 10. — Matth. 12.

EPISTOLA XLII.

AD ROBERTVM CAMERACENSEM ELECTVM.

ARGVMENTVM.

Arguit R. Præpositum Areensem, quòd electus in Cameracensem Episcopum officio Episcopi non fungatur, negotiis sæcularibus se implicet, causas sanguinis agat, tyrannicè subditos spoliet, nec moueri se à quoquam sinat.

REVERENDO PATRI AC DOMINO R. PRÆPOSITO AREENSI & Cameracensi electo suus P. Blesens. Bath. Archid. salutem, & salutis æternæ memoriam.

IN litteris quas tibi mitto, antefertur Electo Præpositus, quoniam apud Reges terræ, & maximè in ore populi celebrius est Areensis Præpositi nomen, quàm Cameracensis electi: nec mirum. Nam & apud te adeò viluit diuina vocatio, quòd & nomen & officium abhorres Episcopi, & ingratus altissimo oblatam tibi gratiam erubescis. Elegit te sibi Cameracensis Ecclesia in Pastorem & Episcopum animarum: tu verò Episcopatus emolumenta percipiens, adhuc Præpositum Electo præponis, atque pastorale ministerium dedignanter accipiens Episcopales redditus ad vsus extraordinarios vsurpare contendis. Doleo quidem, quia tuæ consecrationis gratiam dilatio tàm longa & tam periculosa suspendit. Episcopalis sanè promotio semper cum onere impartitur honorem. Sed tu impatiens oneris & laboris in opere laborioso præcipuam appetis voluptatem. Scriptum est, quia indignum Christo se facit, qui Christi ministerium erubescit. Qui me, inquit Dominus, confessus fuit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. (Luc. 12.) Vtinam minùs esses sollicitus circa prudentiam huius mundi, quæ inimica est Deo: (Iac. 4.) scientiam verò viarum Domini, & disciplinæ eius diligenter inquireres. Vereor enim ne in proximo tibi dicatur à Domino: Quia scientiam repulisti à te, ecce repello te, ne sacerdotio fungaris mihi. (Ose. 4.) Tuæ damnationis sententia iam in ore omnium plebescit. Noluit, inquiunt, benedictionem, & elongabitur ab eo. (Psal. 108.) Tui opinionem nominis enormiter grauat, quòd causas sanguinis agis, quòd abjecta Ecclesiarum sollicitudine negotiis sæcularibus te totum occupas & inuoluis. Verumtamen tui professio ordinis, nec degeneres sæculi curas, nec sæuitiam gladij materialis admittit. Apostolus dicit: Sæcularia negotia si habueritis, eos, qui contemptibiliores sunt inter vos, ad iudicandum eligite. (1. Cor. 6.) Non decet ordinem professionis tuæ in alea tanti discriminis diutiùs ludere, & salute animæ spreta te adeò damnabiliter sæcularibus inuoluere, montemque Seir vertiginoso spiritu circuire. Vide, quid Propheta talibus imprecetur: Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. (Psal. 82.) Istos percussit Dominus in posteriora, quorum finis interius, qui fundunt semen in terrã, qui manna & gomor in putredinem vertunt, (Exod. 16.) quorũ flumina mutantur in sanguinem, scientia in errorem, (Exod. 7.) quorum gloria transit in confusionem, & vita æternatur in mortem. Salomon in parabolis dicit: Ventilator malorum rex sapiens immittet eis rotam malorum. (Prou. 20.) Hæc est rota, qua volueris incessanter, dum publicis & laicis actionibus ambitiosè te ingerens, Christi Sacramenta prophanas. Electus in Pontificem sanguinolenta conscientia exerces gladij potestatem. Gladium materialem exerceat, qui accepit gladij potestatem: (Rom. 13.) potestates equidem à Deo constitutæ sunt, vt accipiant gladium ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. De his autem qui sibi vsurpant vsum gladij, scriptum est: Quia omnis qui accipit gladium, gladio peribit. (Matth. 26.) Nam & illi qui potestatem gladij ex officio acceperunt, quia tamen sibi commissa abusi sunt potestate, gladio perierunt. Certè si Romanorum Principum fata seriatim consideres, nullum eorum inuenies sanguinis effusorem, cuius sanguis effusus non fuerit. Iulius Cæsar à Bruto & Cas- (Dion.)

sio. Antonius interemptus est à seipso. Claudius Cæsar à Caio Caligula. Caius à prætorianis militibus est occisus. Nero beatorum Apostolorum Petri & Pauli occisor suiipsius factus est interfector. Successit Neroni Galba: quem interfecit Otho: qui etiam postea interemptus est à seipso. Successit ei Vitellius, qui morte occisus turpissima humana caruit sepultura. Domitianus ei proximus, qui B. Ioannem Euangelistam in Pathmos insulam relegauit, damnatus est à Senatu & in Palatio interfectus. Aurelius Cōmodus, Heluius Pertinax, Iulianus quoque Heluij interfector, Aurelius etiam Antoninus, Macer, Macrinus, Marcus Autoninus, Alexander Romanus, Maximinus Iulius, Gordianus, Philippus & Decius, Gallus præterea & filius eius Volusianus, Quintillus, Aurelianus, Probus, Omnes hi & alij, quos tam de Gentibus, quàm de Iudæis alibi recensemus, quia præsumptuosè & iniquè gladij exercuerunt officium, in ore gladij corruerunt. Quia, sicut Poëta commemorat: *Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci descendunt Reges, & sicca morte tyranni.* Verbum enim Prophetæ est: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Sanè inter eos, quos modò notauimus gladio animas exhalasse, fuerunt plerique, qui non vtebantur gladio, nisi ad fructum iustitiæ, vel ad rebellionem gentis barbaræ expugnandam: & hi completo debito vitæ cursu naturali resolutione corporis, tributum conditionis humanæ soluerunt. Nerua enim, qui beatum Ioannem ab exilio reuocauit: Ælius Adrianus, qui Hierusalem reædificauit, & eam suo nomine Æliam designauit: Antoninus etiam Pius, & Antoninus Philosophus gladiorum sæuitiam euaserunt. Aurelius autem, & Iulianus Apostata Christiani nominis persecutores pessimi ab ipso Christo cælesti iudicio sunt percussi. Vereor, ne velis sequi vestigia Iuliani, qui cùm esset vocatus in Domini sortem, vt fieret Imperator, fecit se Christianæ professionis exsortem. Quid commodi tibi confert magnæ in gentibus dominationis ambitio? Recole verba Christi, si te eius discipulum profiteris: Principes gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos autem non sic: sed qui vult inter vos maior fieri, sit minister vester. Si acceptas ministerium Christi, si jugum Christi non detrectas, permane in ea vocatione, in qua vocatus es, dimittasque laïcis

Tacitus. Suetonius. Iulius Capit. Herodian. Spartian. Lamprid. Victor. Trebell. Vopiscus. Tract. de itinere Hierosol. Iuuen. sat. 10. Psal 54. Dion. Euseb. l. 3. hist. c. 15. & in Chron. Victor. Theod. l. 3. hist. c. 20. Matth. 20. 1. Cor. 7.

populi principatum. Certè Philippus de Merlaïco Canonicus Carnotensis jugum Domini abiiciens, sicut scis, ad arma se transtulit: cúmque magnis populis nuper præesset, in prælio sagitta percussus interiit. Lex enim cælestis est, & regula diuini iudicij, quòd exitus eius vitæ infœlices habebit, qui mundanæ dominationis obtentu Christi militiam derelinquit. Mors Philippi, & aliorum plurimùm deterrere te potest. Dedit tibi Dominus in eis significationem, vt fugias à facie arcus. Scriptum quippe est: quia mulctato pestilente, sapiens astutior erit: iustusque lauabit manus suas in sanguine peccatoris. Dicitur tamen, quòd sic raperis ad vanitates, & insanias falsas, & quòd abjecta gratia diuinæ vocationis adeò ardenter affectas potentiam, vt subjectos spolies, vt per oppressionem tyrannicam de spoliis pauperum tibi iram & furorem Domini thesaurizes. Scriptū quippe est: Potentes potenter tormenta patientur. Planè, exactiones, quas sub prætextu Comitis crebrò facis, multorum quos amicos & domesticos tuos existimas, tibi suscitauerunt inuidiam, vt sint, sicut scriptum est, inimici hominis domestici illius. Detestabilis quidem rapina est in clerico: Rapinas, inquit Propheta, nolite concupiscere. Certè actum rapiendi prohibuit ille, qui projecit auaritiam ex calumnia, dum rapinæ concupiscentiam interdixit. Gryphus, haliætus, accipiter, miluus & vultur, quia rapaces aues sunt, reprobantur in lege Domini, & à sacrificio prohibentur. Si ergo vis teipsum offerre sacrificium Deo acceptabile, nec rapinis inhies, nec affectes potentiam, nec munus acceptes. Nam, teste Propheta: In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Iob etiam dicit: quia ignis deuorabit corpora eorum, qui munera libenter accipiunt. Miror equidem, nec ad plenum mirari sufficio, vnde hæc ambitio maledicta adeò ardenter tibi obrepserit. Tribus enim Episcopis abundanter sufficeret, quod tibi soli vsurpas de patrimonio Crucifixi. Vereor autem ne te reprobauerit Dominus, & abjecerit à facie sua, quia erubuisti ministerium eius, & jugum eius contumaciter abjecisti. Resipiscas igitur, & iram Domini præuenias tempestiuè. Nam si acuerit, vt fulgur gladium suum, si arripuerit manus eius iudicium, vereor ne tunc pœnitere desideres, cùm non possis. Cùm enim exarserit in breui ira eius, succendentur inextinguibiles flammæ, quas ta-

Canonicus miles factus miserè periit. Prou. 21. Psal. 57. Sap. 6. Matth. 10. Psal. 61. Isa 33. Deut. 14. Psal. 25. Iob. 15. Deut. 32.

men matura correctione,&paucis lachrymis pœnitentialibus poteras extinxisse. Quòd asperiùs solitò tibi scribo : Quòd numeri pluralis adulatione non blandior,pertinacia tua facit. Nam & exhortatorias, quas per Abbatem Clarimarisci nuper tibi porrexeram, antequàm easdem perlegeres,combussisti,& hominem Dei,qui verba vitæ attulerat, contumeliis affecisti : cúmque te pro posse suo à via mortis auerteret, tu sanctissimam exhortationem ipsius canino latratui, sicut dicitur, comparasti. Dominus auferat cor lapideum de medio tui, & te in obseruantia mandatorum tuorum stabiliat, vt eius minister esse desideres, qui venit ministrare pro nobis.

EPISTOLA XLIII.

AD PETRVM AMICVM MEDICVM.

ARGVMENTVM.

Indicat Petro Medicinæ perito se ex itinere ægrum nobilem virum inuisisse, & medicinam illi fecisse : rationem morbi & medicinæ exponit; ac de cætero ægrum illius curæ committit.

CHARISSIMO AMICO SVO PETRO, MAGISTER P. Blesensis, salutem in vero salutari.

NVPER ingrediebar Ambaziam, vbi vir nobilis Geldevvinus grauiter ægrotabat : occurritque mihi Dominus castri, rogans humiliter & obnixè, vt diuerterem ad infirmum. Asserebat enim, quòd etsi manum curationis ei non apponerem, haberet tamen ex visitatione mea qualecumque solatium. Ad instantiam itaque Magnatum, qui pro infirmo deuotissimè supplicabant, triduum ibi feci. Et quia propter occupationes meas, quas ipse nouistis, moram non poteram ibi facere longiorem, consilium meum fuit, vt vocarent vos; pinguique retributione vestram circa infirmum diligentiam excitarent. Licet autem sitis circumspectus in his, tanquam similia frequenter expertus : quia tamen testimonio Hippocratis est experimentum fallax, & quandoque vni reuelat Dominus, quod abscondit ab aliis : non tædeat vos audire huius ægritudinis modum : symptomata etiam, quę pleniùs vos instruent. & quibus auxiliis in ægritudine sit vtendum. Commune quidem Medicorum vitium est, semper circa ægritudines variare : vnde si tres aut quatuor ad infirmum veniunt, nunquam in assignatione causæ, vel exhibitione curæ conueniunt. Porrò, sicut nos duo sumus conformes in votis, sic & decet, vt identitas sit in nostris operibus, & in verbis. Ego siquidem primitias curationis adhibui : certusque sum, quòd assequetur de facili sanitatem, si sit, qui prudenter continuet manum suam.

Vitium Medicorum.

Noueritis autem certissimè, quia medium hemitritæum patitur: cùm enim patiatur continuè de tertio in tertium, magis affligitur. Scitis autem quòd si minor hemitritæus esset, cùm habeat generari ex phlegmate putrefacto in vasis, & extrà, suos nunquam tertiaret assultus. Quòd si maior hemitritæus esset, propter putrefactionem melancholiæ intùs & extrà in motu materiæ interioris, æger etiam motum & aptitudinem membrorum amitteret: dentes etiam ipsius ad se inuicem clauderentur. Quæ omnia, quia in hac febre minimè accidunt, constat medium esse hemitritæum prouenientem ex cholera in vasis & stomacho putrefacta. Nam si in hepate putrefacta esset, quod quandoque solet accidere, vrina rubea & tenuis minaretur adustionem, & ad nigredinem pertineret : quod, quia non accidit, videtis materiam in vasis & stomacho residere. Ex quo igitur veni, quia ipsa die eum febris inuaserat, feci ei venam hepaticam aperiri. Et quia, dum morbus in augmento est (quod ex eo liquet, quia adhuc est vrina rubea & tenuis) nondum est purgatione vtendum, vsus sum repressiuis, oleumque violaceum super cor & hepar, ac fronti eius apposui. Restat igitur, vt cùm vrina spissior plenæ digestionis tempus nuntiauerit, detis ei frigidum caphonis, quod dare tutius est, quam oxi, vel aliud: nam in illo tota malitia scammoneæ beneficio decoctionis euanuit. Optima etiam ei esset decoctio cassię fistulæ myrobalanorum citrinorum

ἡμιτριταῖος πυρετός, tertiana febris.

Oxilatium.

cum capillis Veneris & seminibus citroli, cucurbitæ, & melonis: si tamen infirmi vires hæc videritis posse pati. Dietam sicut scitis, oportet esse pertenuem: ptisanam scilicet, & micam panis ter in aquis, aut quater ablutam, fomentationesque de maluis, & violis, & papauere, non deficiant circa pedes: nam ibi calor plurimùm inualescit. Si verò vehemens calor arcem capitis, sicut euenire solet, inuaserit, radatur caput, atque aqua rosacea, & succo solatri, ac semper viuæ, crassulæ etiam, & vermicularis, atque plantaginis, pannorum intinctione, caput, frons, & tempora mulceantur. Propter ingruentiam sitis lingua lauetur, sicut scitis, cùm psyllio, lignoque radatur. Ad insomnitates, papaueris nigri, maluæ, violæ hyoscyami decoctio pedibus, herbæque decoctæ capiti apponantur. Contra inobedientiam ventris fiat suppositorium, aut clystere. Hæc ideo scribo vobis, non vt indigeatis instrui, sed vt vobis securior, & ægroto acceptior sit medicina, quæ de nostra communi deliberatione procedit. Frequenter enim ex aptitudine medici gratiosa, ex quadam confidentia, quam ægrotus inde concipit, natura iam deficiens conualescit. Oportet igitur vos circa hunc circumspectum esse ac strenuum, de cuius conualescentia, & magni titulus honoris vobis accrescet, & vtilitas respondebit ad votum.

EPISTOLA XLIV.

AD ARNVLPHVM LEXOVIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Consulit A. Lexouiensi Episcopo, ne ob molestias à Principe, vel capitulo, vel ab aliis iniustè illatas Episcopatu cedat, sed tantùm, si per ambitionis humanæ suffragia ad eum peruenerit.

REVERENDO PATRI, AC DOMINO ARNVLPHO DEI GRATIA Lexouiensi Episcopo, P. Blesensis salutem, spiritumque consilij & fortitudinis.

CVm sitis vir alti consilij, & prudentiæ approbatæ, miror, quòd à me, & cæteris minoribus in re periculosa & ardua consilium postulatis, nisi quia & hoc ipsum prudentia est, in *arduis rebus minorum explorare consilium. Frequenter enim minori reuelat Dominus, quæ à maioribus absconduntur. Habetis in desideriis Episcopali administratione cedere, & ad sanctum otium vos transferre, si super hoc amicorum vestrorum habeatis consilium & assensum. Temerarium esset mihi in re tam periculosa & ardua præcipitare sententiam, nisi priùs omnes vestri status circumstantias cognouissem. Scio, quia iam declinatis in senectam & senium, corpusque confractum laboribus & ætate, suum prænunciat imperfectum. Habet equidem Sanctorum Patrum institutio, vt Episcopis infirmis & senibus Coadjutor addatur. Nam & Valerio Hipponensi Episcopo adiunctus est Augustinus. Quòd si Principis indignationem, aut Capituli vestri vexationes, aut alias huius vitæ molestias formidatis, & ideò pacem eligitis & quietem, hominem degeneris & deiecti animi decet hæc facere, non vos: quem constat præ cæteris cor magnificum & munificum habuisse. Sanè in hac requie non inueniretis requiem, & ecce in pace vestra esset amaritudo amarissima; dum recoleretis, cum angustia spiritus gementes, vos ibi defecisse, vbi fortiùs erat standum; abiectoque spiritu consilij & fortitudinis videretis vos à pusillanimitate spiritus & modica tempestate subuersum. Ad resignationem Episcopatus nulla, si mihi creditis, vexatio vos inducet. Nam hæc omnia fortasse operatur Dominus, vt det vobis vexatio intellectum. Trituratur granum, vt reponatur in horreo: quadratur lapis, vt sine sonitu mallei in templi ædificio collocetur: mouetur turbo, vt Elias rapiatur in cælum. Si verò vestri Principis gratiam affectatis, eam potestis obtinere leuissimè: dummodò vos habeatis circa eum humiliter & deuotè. Ipse homo est, qui rebellionem & contumaciam in Episcopis super omnia detestatur. Ipse est, qu sola humilitate vincit & vincitur. Porro aliunde subesse potest legitima resignationis occasio. Cùm enim scriptum sit, quia proni sunt sensus hominis ab adolescentia in malum: dicitur, quòd ab adolescentia cœpistis Ecclesiasticos honores olfacere,

* al. arctis.

Possid. in vita August. c. 8.

Isa. 38.

4. Reg. 2.

Humilitas Episcopi vincit Principem.

Gen. 3.

& ad hunc honorem, qui nunc onerosus est vobis, obsequiis atque intercessionibus & aliis ambitionis humanæ suffragiis aspirare. Currite ergo ad conscientiæ vestræ testimonium, & si inueneritis vos minùs canonicum habuisse ingressum, sitis sollicitus de egressu. Nam hic resignatio habet locum; Beato enim Gregorio teste, qui in ouile ouium, non per ostium, sed aliunde ascendit, ad æternæ salutis brauium in vanum se fatigat, nisi honorem, in quo deliquit, penitus derelinquat. Sancta ergo & salubris est cogitatio facta de Episcopatus cessione, priuatam eligere vitam, si recolitis conscientiam vestram iam dictæ promotionis obtentu fuisse vel in modico vulneratam. Si meæ paruitatis acceptatis consilium, nihil omnino retinebitis penes vos, quod acquisieritis per peccatum. Iam aduesperascit vobis, & vitæ vestræ inclinati sunt dies: obseruat etiam inimicus calcaneum vestrum, & ad luctam vos expectat extremam. Dissoluite colligationes iniquas, & iugum exactoris abiicite. Deponite sarcinas ambitiosæ supellectilis, ne vos luctator occultus inueniat oneratum. Nudus athleta fortiùs dimicat. Natator exuitur, vt flumen transeat. Viator exoneratur à sarcinis, vt expeditiùs currat. In hac via torrentem mortis nataturus estis in proximo, pugnaturus cum eo, cum quo semper est anceps congressus, periculosus casus, difficilis reparatio, rara & nunquam secura victoria. Nihil, quæso, in vobis reperiat suum: sed qui vos in annis fortioribus quandoque deuicit, ipse vos victorem inueniat, licet decrepitum & infirmum. Vale.

Gregorius lib. 9. epist. 40.

Episcopatus ambitione obtentus deserendus.

Isaiæ 58.

EPISTOLA XLV.

AD ANONYMVM QVENDAM.

ARGVMENTVM.

Negat Reginaldum Bathoniensem Episcopum, fuisse aut persecutorem aut occisorem S. Thomæ Cantuar. Archiepiscopi: si quid verò vel verbo vel facto in eum deliquerit, id ex ignorantia accidisse, vel certè eleemosynis, lachrymis, pœnisque spontè susceptis expiatum esse.

ARGVTIIS & damnatis R. Bathoniensem electum, tanquam B. Thomæ martyris persecutor fuerit & occisor. Scitis equidem, quàm periculosum sit homini innocenti notam tanti criminis inurere, & aduersùs innoxium detestabilem suscitare infamiam: quam cum abolere volueritis, ipsius excursum non poteritis cohibere. Scio, quia Martyrem dilexit ex corde, & inter desiderabilia huius mundi fuit in votis eius quandoque præcipuum familiaritati & obsequio Martyris adhærere. Beatus siquidem Martyr suspenderat Patrem suum Episcopum Sarisberiensem. Nec mirum eo tempore videbatur, si filius afflicto patri compatiens, quandoque duriùs, aut minùs consultè de sancto Martyre loquebatur. Nam & nos insensati vitam ipsius putabamus insaniam, & finem illius sine honore: sed computatus est inter filios Dei, & sors illius inter electos. Quicquid faciebat, charitatis obtentu & zelo iustitiæ, in crimen odij & inuidiæ vertebatur. Sed econtrà, quicquid machinabatur ad eius infamiam humana malitia, eidem conuertebat Dominus ad coronam. De ipso capite nostro Iesu Christo, dicit Isaias: Nos putauimus eum leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. Et nos quidem pretiosissimum Christi membrum leprosum reputauimus & abiectum. Hæc est lepra, quæ in sanctos Domini se diffundit. De hac lepra in Leuitico memini me legisse: Si effloruerit lepra discurrens in cute, sacerdos lepram mundissimam iudicabit. Cùm omnis lepra immunda sit, lepra infamiæ, quæ Sanctorum afficit innocentiam, munda est: nam cùm exteriùs excurrat sinistra opinio, cùm exteriùs mentiatur iniquitas sibi; Sanctorum animæ in manu Dei sunt, iustique verba exterioris contumeliæ contemnentes, de thesauro cõscientiæ sunt securi. Nota in Christo huius lepræ vestigia, quæ à capite in membra, à patre in filios deriuatur. Curabat Dominus languentes & violator sabbati dicebatur. Non est, dicebant, hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Eiiciebat dæmones, & hoc maleficiis ascribebant. In Beelzebub principe dæmoniorum, inquiunt, eiicit dæ-

Ioscelinum.

Sap. 5.

Isa. 53.

Leuit. 13.

Sap. 3.

Ioan. 9.

Matth. 19.

monia. Nunc Samaritanum, nunc filium fabri eum vocabant. Ideò describit eum Zacharias sordidis vestibus indutum: quod ei, & imitatoribus eius conuenit, vt in veste sordida sit decor mentis, & in cute leprosa sit munditia cordis, & inter contumelias detractorum pura & munda conscientia sit in sanctis. Propterea sponsa in Canticis dicit: Nigra sum, sed formosa. Si ergo Bathoniensis electus, sicut & nos omnes, vitam Martyris quandoque habuit in derisum, si Patri suo beneficium relaxationis obtinere curauit, non est quòd ei debeat imputari ad crimen. Sed, & si aduersùs eum deliquit in aliquo, eum excusabilem ignorantia facit. Ecclesiam Dei persecutus sum, dicit Apostolus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. Credo, quòd si sanguis Abel clamat de terra vltionem, sanguis mitissimi Martyris clamat remissionem peccatorum, in his maximè qui pœnitentiam agunt humilem & deuotam. Scio autem, quantùm exterioribus signis perpendere potest humana fragilitas: quòd si præfatus Electus aliquid attentauit in contumeliam Martyris, illud expiauit asperitate cilicij, largioribus eleemosynis, lachrymis profusioribus, & austerioribus disciplinis. Res est plena periculi, sinistra de homine innoxio suspicari. Ideò Apostolus ad Romanos scribens ait: Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. Nulli aut pauci hodie sunt, qui conscientias alienas inspiciant, qui cum Elisæo dicant ad Giezi: Nonne cor meum in præsenti erat, quando accepisti argentum & vestes à Naaman? Temerarium est, si tuum delictum dissimulas & iudicas alienum. Verbum Satyrici est: *Vt nemo in sese tentat descendere, nemo: sed præcedenti spectatur mantica tergo.* Nolite ergo hominem criminosè arguere, nolite iudicare seruum Domini: suo enim Domino stat aut cadit. Eius est iudicium, qui scrutatur corda & renes, qui scrutatur Hierusalem in lucernis, cui cogitatio hominis confitetur. Pro minimo mihi est, dicit Apostolus, vt ab homine iudicer, aut ab humano die. Cui concordat, quod per Isaiam dicit Dominus: Nolite, inquit, timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne timeatis. Ei soli relinquatur iudicium, cui omne iudicium dedit Pater. Ipse licet nunc multa sustineat patienter, iudicaturus est tamen tempore suo. Cùm accepero, inquit, tempus, ego iustitias iudicabo. Tunc boni discernentur à malis. Deus enim Deorum Dominus loquetur, & vocabit terram: habensque ventilabrum in manu sua, veniet, vt discernat populum suum. Interim cum Hierosolymitis habitat Iebusæus. Interim in horto patrisfamilias simul sunt saliunca & abies, vrtica & myrtus. In grege Iacob animalia alba & nigra, agni & hœdi. In reti Petri pisces boni & mali. In arca Noë animalia munda & immunda. In agro Domini lilia inter spinas, & zizania inter spicas. In arca Domini granum cum palea. In cella Christi vinum cum acinis, oleum cum amurca. Non est nostrum aliquem iudicare: nouit enim Dominus, qui sunt eius. Consulo igitur, frater, & exhortor in Christo, vt cessemus à verbis etiam ad rem non pertinentibus: cúmque futuri sint primi nouissimi, & nouissimi primi, credo, quòd vos præcedet ad vitam, quem nouissimum reputatis.

Matth. 13. Zach. 3. Cant. 1. 1. Tim. 1. Gen. 4. Rom. 14. 4. Reg. 5. Pers. sat. 4. Rom. 14. Sopho. 1. 1. Cor. 4. Isa. 51. Ioan. 5. Psal. 74. Matth. 3. Ios. 15. Isa. 55. Gen. 30. Matth. 13. Gen. 7. Matth. 13. Matth. 3. 2. Tim. 2. Matth. 20.

EPISTOLA XLVI.

AD RICHARDVM SYRACVSANVM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Causam Richardo Episcopo reddit, cur in Siciliam reuerti nolit, videlicet propter aëris inclementiam: Tum excurrit in laudes B. Martyris Thomæ Cantuariensis; Ac denique Episcopum, ad quem scribit, hortatur, vt in Anglia, patrio solo, reliquum vitæ conficiat.

CHARISSIMO PATRI AC DOMINO RICHARDO, DEI GRATIA Syracusano Episcopo, P. Blesens. salutem in vero salutari.

QVOD me in Siciliam redire cupitis, & estis de mea reuocatione solliciti, gratiarum actiones vobis refero, quantas possum: verumtamen non sum adeò prodigus vitæ meæ, vt velim requiem pro labore, securitatem pro periculis, pro ægritudine sanitatem, pro peregrinatione patriam, vitam pro morte, delicias pro angustiis permutare. Terra siquidem ve-

ſtra deuorat habitatores ſuos, nec parcit ætati, nec ſexui defert, nec perſonam conſiderat, nec fauorem conditionis, nec gratiam dignitatis acceptat. Triginta & ſeptem animæ cum Domino Stephano Siciliam ſunt ingreſſæ, omneſque in morte concluſi ſunt, præter me & magiſtrum Rogerium Normannum, virum litteratum, induſtrium & modeſtum. Nos ſolos eduxit Dominus per miſericordiam ſuam de medio vmbræ mortis in fortitudine manus ſuæ. Cúmque vix aut numquam permittatur egreſſus his, qui ſemel ingreſſi ſunt: nolo ingredi, *quia me veſtigia terrent omnia, te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.* Contraxit ab aëre ſuo Sicilia; contraxit & à malitia inhabitantium in ea, vt mihi odibilis, & quaſi inhabitabilis cenſeatur. Ipſam abominabilem mihi reddunt aëris diſtemperantia, & veneni diſtemperatio frequens, cuius immaniſſima crudelitate ibi periclitatur aſſiduè noſtratum incauta ſimplicitas. Quis, quæſo ibi ſecurus inhabitat, vbi præter cæteras paſſiones, montes ignem infernalem ſemper euomunt, & fœtorem ſulphureum euaporant? Nam ibi procul dubio eſt porta inferi, de qua dictum eſt: A porta inferi erue Domine animam meam. Portæ, inquam, mortis & inferi ſunt montes Trinacriæ, vbi abſorbentur à terra homines, & deſcendunt in infernum viuentes. Dulcedinem natiui aëris Anglici, omnemque eſcam terræ noſtræ abominata eſt anima veſtra, & appropinquauit vſque ad portas mortis. Omnis quantuſcumque cibus fuerit, ſiue potus apud nos, ſalutaris eſt & acceptus. In tenuibus diætis peccant veſtrates: cúmque viuant apio tantùm & fœniculo, in quibus ferè eſt totus victus veſter: ex his tamen generatur humor, qui ſemper in cauſam morbi acutiſſimi, & mortis materiam computreſcit. Illud autem adiicio, quod aſſiduè legitur in libro experientiæ: quia cùm ſcriptum ſit, quòd omnes inſulares populi ſint generaliter infideles, Siciliæ habitatores ſophiſtici amici ſunt, & occulti atque perditiſſimi proditores. Vobis iſta non ſcriberem, niſi vos hæc eadem certo & frequenti experimento didiciſſe nouiſſem. Inde eſt, quòd cùm alios fideles ſibi populos flagellet Dominus in ſpiritu miſericordiæ & manſuetudinis; plebem Siciliæ flagellat, nunc in iudicio Sodomæ & Gomorrhæ, nunc in plaga Dathan & Abiron, nunc in ſpiritu iudicij & ardoris. Scitis, quòd Ætna mons frequenter ignes ſuos in immenſum circumquáque diffundit: & adhuc per ſpeciem diætæ vnius vndique combuſta & deformata eſt tota facies regionis. Sæuientis flammæ proceloſa vorago omnes incolas, aut expulit, aut combuſſit. Hæreditas miſerorum data eſt in combuſtionem & cibum ignis: &, vt expreſſiùs loquar, ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. In omnem terram, & in fines orbis terræ iam exiit plaga illa, qua nuper in Sicilia percuſſi ſunt Catanenſes in vigilia B. Agathes, cùm Epiſcopus ille damnatiſſimus, frater Mathæi Notarij, qui, ſicut ſcitis, ſibi ſumpſit honorem non vocatus à Domino, tanquam Aaron, & qui ad ſedem illam non electione canonica, ſed Giezitica venalitate intrauit: cùm, inquam, abominationis offerret incenſum, intonuit de cælo Dominus, & ecce terręmotus magnus factus eſt. Angelus enim Domini percutiens Epiſcopum in furore Domini, cum populo & vniuerſa ciuitate ſubuertit. Patet itaque, quia beatiſſimæ Agathes offenſam ſuis exigentibus peccatis incurrerant. Non ſic quæſo iraſcatur nobis benigniſſimus martyr noſter B. Thomas. Si exarſerit in breui ira eius, patientiam quam ſemper habuit non dediſcat, & iratus miſericordiæ recordetur. Spes equidem mea eſt, quòd quoties nobis Dominus flagellum ſuæ indignationis intentat, ſtat martyr in confractione pro nobis, atque gemitibus inenarrabilibus miſericordiam iudicis interpellat. Exulta Anglia, exulta occidens, quia viſitauit nos oriens ex alto. Thomam Apoſtolum India & Orientalis regio iactitabat: ſed occidentalem reſpexit Eccleſiam, qui in cælis habitat, & humilia reſpicit. Dedit Dominus Angliæ Thomam noſtrum, non inuidemus Indiæ Thomam ſuum. Sit Thomas Apoſtolus in India: ſit Thomas martyr noſter in Anglia, vt per hos duos teſtes Chriſti ab ortu ſolis vſque ad occaſum ſit laudabile nomen Domini. Eat, qui voluerit in Indiam ad ſuffragia beati Apoſtoli: tam longa peregrinatio nimis laborioſa eſt mihi: mihi ſufficit Thomas meus. Ille palpauit latus Domini, & fixuras clauorum; ille, quia vidit, credidit. Beatus, qui non vidit, & credidit, nec dubitauit: atque holocauſtum Chriſto, & pro Chriſto ſe obtulit. Non laboro martyrem Apoſtolo comparare, cùm Apoſtolus ſit maior martyre. Sed glorioſum eſt nos habere martyrem, qui Apoſtoli nomen habeat, & Apoſtolum miraculis aut imitetur, aut vincat. Non indigna-

Horat. lib. 1. epiſt. 1.

In antip. Eccleſ.

Lege Fazellum lib. 7. 2. decan. cap 5.

Gen. 19.

Num. 16.

Iſaiæ 43

Pſal. 10.

Fazellus libro 7. 2 dec. ait accidiſſe anno 1169.

Collatio Thomæ mart. cum Thoma Apoſtolo.

tur Apoſtolus, quia nec indignatur Dominus Apoſtolorum & martyrum, ſi quandoque Spiritus ſanctus in operatione virtutum pleniùs & * celebriùs alicui ſe infundit. Et hæc, inquit Dominus, facietis, & maiora horum facietis. Amor Martyris à propoſito meo aliquantulum me abduxit, reuertor ad propoſitum. Sed ad vos, amantiſſime Pater, in Siciliam non reuertor. Foueat Anglia me iam ſenem, quæ vos fouit infantem. Vtinam relinqueretis terram illam, Pater, montuoſam & monſtruoſam, & ad natiui aëris dulcedinem rediretis. Ad hoc vos mouere debuerant diuturnitas & ſecuritas vitæ, amor patriæ, naturæ lex, conditio nutrituræ, præcipuè autem, & præ omnibus amor Domini Regis Anglorum, qui vos brachiis ſinceræ charitatis amplectitur. Et niſi gratiam reſpueritis oblatam vobis in terra natiuitatis veſtræ, incomparabiliter præparauit gloriam & honorem. Veſtræ quæſo natiuitati ſepultura reſpondeat: velitis apponi Patribus veſtris, & Anglia cineres veſtros, quos produxit, excipiat. Dulce eſt in amicorum amplexibus mori, charorum lachrymis excipi, cum ſuis progenitoribus ſepeliri. In cuius rei obſeruantiam, ſicut legitis, ſancti Patriarchæ plurimùm fuere ſoliciti. Fugite, Pater, à montibus flammiuomis, ſuſpecta ſit vobis Ætnæ vicinitas, nec vos morientem videat regio infernalis.

*al. crebriùs

Ioan. 14.

EPISTOLA XLVII.

AD HENRICVM III. ANGLORVM REGEM.

ARGVMENTVM.

Richardus Cantuarienſis Archiepiſcopus Henricum Henrici II. Regis Anglorum filium hortatur vt à bello, quod in Parentem ſuum mouerat, abſiſtat: &, ni faciat, excommunicationem minatur.

HENRICO TERTIO DEI GRATIA REGI ANGLIÆ, ET DOMINI Regis filio Richardus Cantuar. Eccleſiæ humilis miniſter, ſpiritum conſilij cum ſalute.

SI quid durum tibi locuturi ſumus, illuſtriſſime Princeps, ſuſtine patienter; nam ex abundantia cordis, & vehementia doloris os loquitur. Non feras moleſtè, ſi rogamus, quæ ad pacem ſunt, ſi operam damus, vt conuertantur corda filiorum ad patrem. Dolemus, doloremque diſſimulare non poſſumus, quia patrem tuum perſequeris, terramque ipſius, quam vſque ad ſanguinis effuſionem tueri debueras, *turpem das in direptionem & prædam. Et vnde hoc tibi, quòd Brebantionum factus es ductor, gentique excommunicatæ & perditiſſimæ adhæſiſti, vt perderes deuotiſſimam tibi gentem? In quo offendit, in quo gratiam tuam demeruit pater tuus? * Numquam tibi exhibuit ſe Dominum, ſiue Regem, ſed quaſi procuratorem regni tui, & in rerum tuarum adminiſtratione fideliſſimum ſeruientem. Tibi etiam, non ſibi viuit. Tuum eſt, quicquid poteſt, quicquid ſcit, quicquid facit, quicquid congregat, quicquid habet. Vbi eſt filialis affectio? vbi eſt reuerentia patris? vbi eſt lex naturæ? vbi eſt timor Dei? vbi ſunt ſacramenta illa, quæ patri tuo coram nobis corporaliter præſtitiſti? Vbi eſt interceſſio illa, qua nos & alios Epiſcopos terræ patri tuo pro te fideiuſſionis vinculo obligaſti? Putas ita Deo illudere? Ipſe eſt Rex regum, terribilis apud reges terrę, & qui aufert ſpiritum Principum. Dilige & honora, fili chariſſime, Patrem tuum, vt, pro honore exhibito Patri, tibi ſit longitudo dierum. Honora patrem tuum & matrem tuam, dicit Dominus, vt ſis longæuus ſuper terram. Filius qui maledicit patri aut matri, in lege Domini lapidatur. Cùm ergo malè agere ſit longè grauius, quàm maledicere, meritò pœnæ ſubiacet grauiori, qui patrem aut matrem contumeliis afficit, aut moleſtat iniuriis. Teſte Salomone, Gloria Patris eſt filius ſapiens: Deo verò abominabilis eſt, qui contumeliam facit Patri. Quàm grata, quàm fauorabilis, quàm ſuauis, quàm amabilis, quàm Deo accepta ſit erga parentes affectio filialis; quàm verò execrabilis & * damnata, atque pœnalibus exterminanda ſuppliciis irreuerentia in parentes, multis docemur exemplis.

*al. tu ipſe das.

*al. numquid.

Deut. 5.

Exod. 21.

Prou. 13.

*al. damnabilis.

Exempla reuerentiæ filiorum regiorum in Patres.

Multa legimus, quæ te & alios ad paternæ reuerentiæ obseruantiam efficaciter exhortantur. Philippus inter Romanos Principes primus fuit fidei Christianæ professor. Philippum filium habuit; qui cùm esset patre viuente & consentiente in imperialem apicem sublimatus, summæ sibi gloriæ adscribebat, quòd patrem haberet superstitem, cuius imperio non minùs humiliter obediebat Imperator, quàm miles deuotus, viuens in omnibus, quæ habebat, ad patrem, non vt Imperator, sed vt filius. Hermes Anathoclæi regis filius, cùm pater eius ageret in extremis, & à populo postularetur in Regem, respondit, se regni officium non debere præsumere, quamdiu pater eius viuere speraretur: cuius prudentia erat in administratione Reipub. approbata. Decius Imperator, cùm Decium filium suum imperiali diademate proponeret insignire, renuit dicens minor Decius, Vereor, ne si fiam Imperator, dediscam esse filius. Malo tamen non esse imperator, & humilis filius, quàm esse Imperator, & filius indeuotus. Imperet pater meus: meum imperium sit parere humiliter imperanti. Volusianus Imperator Galli Imp. filius, licet cum Patre suo imperaret, nihil tamen se commune habere cum patre proposuit: nisi, quòd cùm pater eius occideretur ab hostibus, se pro eo & cum eo permisit occidi. Valerianus Imperator, de cuius tyrannide beati martyres Sixtus & Laurentius felici triumphauere martyrio, quia patrem suum quadam die atrociter verberauit, à Sapore rege Persarum captus, apud eum adeò ignominiosa seruitute consenuit, quòd quoties Rex erat ascensurus in equum, Valerianus humi acclinis eum in sella dorso, non manibus attollebat, vitámque in hac probrosa seruitute finiuit. De Absalon taceo, quia historia nota est vniuersis. Adramelech & Sarasar filij Sennacherib, quia persecuti sunt patrem suum, à regno expulsi dati sunt in captiuitatem, & in opprobrium, & in mortem. Demetrius filius Demetrij regis patrem suum crudelissimè persecutus, vagus & profugus super terram vitam miseram in exilio & opprobrio terminauit. Aristobulus, quia matrem suam regnantem vinculis carceralibus mancipauit, in morte & sanguine fratris sui Antigoni, quem super omnia diligebat, miserabiliter expirauit. His & aliis innumerabilibus exemplis intelligere potes, fili charissime, quantùm sit apud Deum & homines commendabilis exhibita patri reuerentia, quantùm sit execrabilis, & infaustis damnata euentibus iniuria parentibus irrogata. Porrò mihi videtur degenerare filius, cuius voluntas à paterna voluntate dissentit. Nam eius caro & sanguis est, & de patris essentia suam essentiam mutuauit. Auelle à Sole solis radium, & non lucet: riuum à fonte, & arescit: ramum ab arbore, & siccatur: membrum à corpore, & putrescit. Separa filium à deuotione paterna, & iam non est filius, sed frater & collega eorum, quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis. In principio Isaiæ legitur, Filios enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Vltimum autem verbum eiusdem prophetæ est: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Probitatem tuam, prudentiam, liberalitatem, constantiam, pulchritudinem, atque alias gratiarum dotes, quibus te natura multipliciter illustrauit, mundus prædicat vniuersus. Verumtamen, si erga patrem tuum humilitatem & dilectionem in veritate non exhibes, quantò celebrior est laus tua, tantò in maius & communius opprobrium conuertetur. Nouisti quia pater tuus, homo est, qui sola humilitate sibi exhibita mansuescit. Sis ergo ei subiectus, & ipse suam tibi per omnia subiiciet voluntatem. Exhibe te patri in vera humilitate filium, & ipse tibi se non solùm patrem exhibebit, sed famulum. Eris Rex Regis, & Dominus Domini tui, qui ad hoc tibi viuit, & sibi moritur, vt post mortem ipsius magnificè viuas, regnumque tuum & solium cum multis laboribus & expensis corroborat & confirmat, vt ipsum futuris temporibus barbaræ hostilitatis persecutio non subuertat. Hæres tui Patris, & successor in regno, de hæreditaria successione securus & certus, sustine, non festines. Quia, teste Salomone, hæreditas, ad quam in principio festinatur, in nouissimis benedictione carebit. Nimis damnabiliter te seducit adulatorum suggestio, qui tibi submurmurant, & suadent, vt certam in regno tibi vendices portionem: porrò isti non tantùm honorem tibi, quantùm sibi honorum & bonorum distributionem desiderant, & vt in populum miserum suum exerceant dominatum. Nonne consultius tibi est per prudentiam fidelissimi patris in pace populum conseruare, quàm per adulatores infidos quietem & pacem commissi tibi populi conturbare? Sanè cum multis violentiis & peccatis non posset

Aur. Victor in Valer. — 2. Reg. 18. — 4. Reg. 19. — Isaiæ 37. — Ioseph. lib. 13 cap. 18. — Ioan. 8. — Isaiæ 1. — Isa. 66. — Prou 20.

de regno Francorum summa illa pecuniæ extorqueri, quam nunc sine labore & crimine tuo tibi liberalitas paterna largitur. Vtinam scires, quàm dulce, quàm iucundum sit habere, & habitos venerari parentes. Hæc suauissima iucunditas & frequenter, dum parentes viuunt, ignoratur, & ex sola parentum amissione cognoscitur. Adhuc, amantissime fili, deuotè & humiliter supplicamus, quatenus facias, & loquaris pacem in plebem tuam: & derelicta societate illius excommunicatæ, & perditæ gentis, quæ te in deuium malitiæ trahit, reuertaris ad patrem. Nos autem ita honori & commoditati tuæ studebimus prouidere, quòd amplius obtinebis pacis beneficio, quàm possis per ignem & gladium extorquere. Quòd si nostro & Suffraganeorum nostrorum consilio, qui super hoc generaliter tibi scribunt, acquiescere & consentire detrectes, scias nos recepisse à Summo Pontifice in mandatis, vt te & omnes, qui pacem Domini tui turbant, sublato appellationis remedio, excommunicationis vinculo innodemus, nosque mandatum nobis iniunctum, licet inuiti & dolentes, prompto effectu, & debita reuerentia, nisi infra quindecim dies resipueris, plenissimè prosequemur.

EPISTOLA XLVIII.

AD GVILLELMVM PAPIENSEM CARDINALEM.

ARGVMENTVM.

Gratulatur diuturnum schisma in Alexandrum tertium excitatum, prudentia & eloquentia Guillelmi Papiensis Cardin. apud Imperatorem Fridericum tandem extinctum. Deinde Octauianum schismatis auctorem, eiusque electores, acriter perstringit.

REVERENDO PATRI AC DOMINO GVILLIELMO PAPIENSI, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali, Petrus Blesensis deuotissimus eius filius salutem & sinceræ dilectionis affectum.

BENEDICTVS Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui tandem respiciens in faciem testamenti sui vos elegit & præelegit, vt per gratiam prudentiæ & facundiæ vobis diuinitus datæ scissura schismatis consueretur ad vnitatem, & Ecclesia Dei de variis laboribus respiraret ad pacem. Petri quippe nauicula diutissimè tempestuosis fluctibus æstuauit: cúmque mirabiles essent elationes maris, mirabilior in altis Dominus statuit procellam in auram. Effusa enim contentione super principes, cùm errarent in inuio & non in via, ille qui imperat ventis & mari, imperauit Imperatori: (Frider. I.) qui cùm nuper in Ecclesiam Dei efferata rabie desæuiret, hodie per gratiam Christi decrudescit in eo seueritas, & iracundia eius mansuescit in gratiam. Hodie per gratiam redemptoris, qui vos ad hoc specialiter fecerat gratiosum in verbis, persecutor Ecclesiæ factus est filius, de lupo factus est agnus, de hoste amicus, de superbo deuotus; humiliauit eum, qui est ante sæcula, qui humiliat (2. Cor. 10.) omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei. Nimis oppresserant, & in conculcationem dederant Christi Ecclesiam sæculares: sed hodie erecta est in superbiam sæculorum, & amodò superborum & sublimium colla calcabit, sicut dicit Dominus per Prophetam: (Isa. 60.) Ponam te in superbiam sæculorum, non vocaberis vltrà derelicta, sed ciuitas sancta. Octauianus ille auctor schismatis toto tempore vitæ suæ congregauerat opes & diuitias, vt quietem Ecclesiæ perturbaret. Suis igitur largitionibus ita infascinauerat sapientes huius sæculi, quòd Magnatum sibi conciliauerat fauorem & gratiam, magnamque partem curiæ secum traxerat in errorem. Sed iuxta verbum Ieremiæ prophetæ, (Ierem. 17.) perdix fouit, quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio, in nouissimo tempore derelinquent eum, & in fine suo apparebit stultus. Erectus fuerat Octauianus in contumeliam Ecclesiæ Christi, & cecidit. Satanas enim Satanam expulit, & abstulit eum primoge-

nita mors, sicut dicit Iob: Superbia namque primitiua mortis generatio est. Post hunc exaltatus est Guido Cremanus, & corruit. Post ipsum eleuatus est Ioannes Struma, & deiectus atque confractus euanuit. Ecce idolum Dagon, quod iuxta arcam Domini fuerat eleuatum priùs cecidit prostratum. Erectum secundò corruit, ex magna parte confractum. Eleuatum verò tertiò, tandem totum confractum inuentum est, & toto corpore dissipatum. Sic Octauianus in superbia & abusione sibi summum vsurpauerat sacerdotium, & propter hoc vehementi schismate turbauerat vrbes, & regna concusserat, sortem habiturus cum Chore, Dathan, & Abiron, quorum se imitatorem fecerat. Ecce, quod de ipso, & consimilibus prædixerat Isaias. Numquid non est iste vir, qui turbauit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem terræ desolatum, & vrbes eius destruxit? Detrahetur ad inferos superbia eius, concidit cadauer eius: subter eum sternetur tinea, & operimentum eius erit vermis. Adhuc recolo, quàm gloriosus erat in oculis suis, quàm pomposus in verbis. Fui præsens, vbi se faciebat tanquam statuam adorari. Nam & ego cum aliis in via ad Romanam curiam à carnificibus eius captus, & spoliatus, & cæsus sum: cúmque socij mei coniecti in vincula in compedibus remansissent, ego præueniente Christi misericordia, nec flexi genua mea ante Baal, nec in compedibus pedem fixi, sed relicta sindone, & omnibus perditis per murum in sporta dimissus sum, & sic effugi manus suas. Scit Deus, quia non mentior, & ab ea die semper exoraui altissimum, vt eius superbiam deiiceret, qui superbos humiliat: & tandem completum est in eo verbum Iob dicentis de rege superbiæ: Si ascenderit in cœlum superbia eius, & nubes caput eius tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderint, dicent, vbi est? velut somnium auolans non inuenietur, transiet sicut visio nocturna. Eius & omnium complicum suorum memoria damnata est in æternum. Isti sunt allophyli, qui cùm in arcam Domini irruere & eam capere præsumpsissent, percussit eos Dominus in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis. Nonne isti in posteriora percussi sunt, quorum finis interitus, quorum posteritas damnata est, vt successor eorum in Ecclesia Dei de cætero non resurgat? Semper redibit in memoriam iniquitas Patrum, & peccatum Octauiani non delebitur in æternum. Ipse enim erat, qui crudeliùs cæteris clericos affligebat, persecutus homines inopes & mendicos, & compunctos corde mortificare. O quàm cæcus & turbidus est inuidiæ oculus. Vbi quæso erant Cardinalium corda, quando filium superbiæ, & idolum abominationis in Apostolatus apicem erigebant? Vt de vobis taceam, ne videar adulari, quomodo clausis oculis transierunt Dominum Bernardum Portuensem, Henricum Pisanum, Dominum Hiacynthum, Dominum Hubaldum Episcopum Hostiensem? Respuerunt homines pacis, & hominem dissensionis & scandali erexerunt. Sanè notare hic possumus problema Ioathan de filiis Gedeonis, de quibus sibi ducem eligere filij Israël volentes, contemptis filiis legitimis, Abimelech spurium, & crudelem iudicem elegerunt: iuxta cuius verbum, ligna syluarum, non oliuam, non ficum, non vitem, sed rhamnum elegerunt sibi in regem, & egressus est ignis de rhamno, & deuorauit cedros Libani. Egressa est ab Octauiano malitia, quæ totum orbem tumultuosè concussit, sed tandem manus Domini per ministerium linguæ vestræ præter spem, & super vota omnium, omnia virtute ineffabili tranquillauit. Vester sum, & vtinam se offerat opportunitas, vt me probetis per experientiam vestrum esse. Adhuc memoriter teneo, quàm piè, quàm misericorditer me ab exilio reuertentem vagum & profugum apud vos exceperitis, nudum cooperuistis, pauistis famelicum, & vt multa paucis includam, in me totum misericordiæ senarium compleuistis. Ille pro me vobis retribuat, qui bonorum retributor est operum, & pauperum fideiussor.

Iob. 18. 1. Reg. 5. Isa. 14. Iob. 20. 1. Reg. 5. Iud. 9. Matt. 25.

EPISTOLA XLIX.

EPISTOLA XLIX.

AD DECANVM CARNOTENSEM, ET ARCHID. BLESENSEM.

ARGVMENTVM.

Multis verbis deplorat Canonicorum quorumdam Carnotensium amicorum & collegarum suorum nequitiam, quòd, vt ipsum Præposituræ Carnotensis dignitate spoliarent, Patrem suum etiam infamare conati fuerint; cuius innocentiam hîc tuetur.

CHARISSIMIS AMICIS ET SOCIIS G. DECANO CARNOTEN. ET G. Archidiacono Blesensi, P. Bles. Bath. Archid. salutem & viscera compaßionis induere.

PATIOR, patior vehementer, & non est, qui compatiatur, qui misereatur afflicto. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Diu laboraui in gemitu meo, sed nunc materiam gemitus deduco in publicum: ideo & verba mea dolore sunt plena. Exitus aquarum deducunt oculi mei, & torrentes effluunt lachrymarum. Sagittæ enim Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum; & torrentes iniquitatis alienæ conturbauerunt me. Vtinam aperiantur cataractæ miseri capitis mei, & totus in lachrymas fluam: multis enim solatio sunt lachrymæ, & ex parte maxima magnitudinem doloris imminuunt. Dolor siquidem speciem ignis gerit, quia dum plus tegitur, plus ignescit. Si me Dominus in amissione rerum temporalium, aut amicorum morte, aut in afflictione proprij corporis flagellasset, totum æquanimiter sustinerem; sed plagam sentio, quæ ad interiora cordis mei penetrat: nec minus angustior, quàm si quis mea viscera à me violenter auellat. Nonne viscera mea amici mei sunt, quos foueo, & qui me fouent in obsequiorum dulci commercio, in identitate affectuum, sine quibus omnis cogitatio mihi esset tædium omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio, omnis vita tormentum. Quibus viuo, nisi amicis? sine quorum solatio mihi viuere esset mori. Hæ sunt cruces, amici mei charissimi, quibus amicus vester affligitur. Hæ sunt angustiæ, quas deplorat, quoniam amici eius conuersi sunt in arcum prauum, vt sint inimici hominis domestici eius. Illi, de quorum dilectione confidentiùs præsumebat, & ad quos diligendos totam effuderat animam suam facti sunt hostes eius in capite. Domini nostri Carnotenses, quorum frater & concanonicus eram, quos ex toto interiore homine diligebam, verbum iniquum constituerunt aduersum me. Posuerunt mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. In causa siquidem, quam habebam aduersùs R. Saresberiensem super Præpositura Carnotensi, quam adhuc mihi vendico tanquàm meam, iudicibus nostris infames litteras porrexerunt, meique patris vitam nequissimè deprauantes, sic nomen meũ denigrare conati sunt. Contra mortuum, & aduersus innocentem insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Deum testor, & innocentiam Christi, Patrem meum vixisse innocenter & sanctè; fuit enim homo simplex & rectus, ac timens Deum, sine querela & dolo, & mansuetus, & mitis, & humilis. Quod quidem non adeò confidenter assererem, nisi quia idipsum vos & tota prouincia cognouistis. Indubitanter scitis, quòd si pater meus fuisset litteris imbutus, prudentia & sancta eius conuersatio copiosissimè suffecisset ad regimen eminentissimæ dignitatis. Confidenter extollo & prædico patrem meum, cuius me malo filium extitisse, quàm illius nobilis proditoris, à quo noster æmulus, sicut scitis, iactitat se fuisse progenitum. Nihil equidem mihi conscius sum, nec vos apud vos aliquid inuenire possetis, vnde posset esse notabilis pater meus, nisi quia non fuit de ditioribus regionis. Certè virtus in diuitiis non consistit: nam ecce peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Et tamen satis iudico diuitem exstitisse, cui & suis & pauperibus Christi, quorum se ministrum deuotissimum semper exhibuit, suæ facultates sufficerent abundanter. Satis commendabiliter diues fuit, qui in ædificiis, in terris, in pratis & vineis abundauit. Sanè, etsi pauperrimus exstitisset, nobili-

Marginalia: Iob. 19. — Psal. 118. — Iob. 6. — Ps. — *Pater Petri Blesensis qualis.* — Psal. 72.

tatis tamen titulos paupertas non adimit, sicut publicè notum est. Pater meus & mater mea de optimatibus minoris Britanniæ traxerunt originem. Nec istud ad jactantiam dico, sed vt obstruatur os loquentium iniqua, qui de sua nobilitate satis degenere detrahendi sumunt audaciam. Veram quidem & commendabilem reputo nobilitatem, cum generis claritate virtutem: cuius omnino exortes sunt, qui patri meo obijciunt sui exilij paupertatem. Nonne exulauit Brutus? Nōne exulauit Æneas? in eorum tamen exilio non degenerauit Troiana nobilitas. Illud pro certo comperi: quia si quid turpitudinis, vel in me, vel in patre meo cognouisset æmulus, libentissimè illud in publicum deduxisset. Ego autem benè conscius mihi, & nihil talium suspicatus,

Non expectato vulnus ab hoste tuli. (Ouid. ep. Hyps.)

In domo Dei, in Ecclesia Beatæ Virginis Carnotensis, cuius Canonicus eram, amicus illius esse credebar, cuius erant contra me omnes cogitationes in malum, qui sub lingua blandienti, venenum aspidum nutriebat. (Ps.) Quòd si inimicus homo maledixisset mihi, sustinuissem vtique: tu verò homo vnanimis, dux meus & notus meus, qui mecum dulces capiebas cibos, & in domo Dei ambulauimus cum consensu dilexisti me in ore tuo, & in lingua tua mentitus es mihi, magnificans super me supplantationem, & proditoriis adinuentionibus commaculans innocentem. (Ierem. 18.) Vide Domine & considera, & audi voces aduersariorum meorum, & iudica causam meam. Tu omnia scis, tu nosti innocentiam meam, & quia odio haberunt me gratis. (Psal. 68.) Tu scis improperium meum & confusionem meam & reuerentiam meam. In conspectu autem tuo sunt omnes, qui tribulant animam meam. Auertantur, quæso, retrorsum, & erubescant, qui persecuti sunt me, hominem inopem, & mendicum, & animam afflictam saturauerunt opprobriis. Proposueram certè in Ecclesia & obsequio B. Virginis & morari & mori. Desiderium mihi erat Ecclesiæ necessitates in me suscipere, meisque pro ea militare stipendiis, viuere omnibus, atque labore & incommoditate proprij corporis commoditates omnium procurare. Nunquid redditur pro bono malum? quia foderunt mihi amici mei foueam in præcipitium atque in necessitate mea proximi mei aduersum me steterunt. Alienus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ. Domus natiuitatis meæ juxta verbum alterius Prophetæ facta est mihi sicut cauerna leænæ, & sicut habitatio struthionum. (Iob. 30.) Quia verò nemo acceptus est propheta in patria sua, (Ierem. 50.) Dominus in exilio mihi patriam faciat, & qui deduxit me velut ouem Ioseph, ipse in loco peregrinationis meæ, (Luc. 4.) per semitas misericordiæ suæ me deducat. Bonus es Domine sperantibus in te, animæ quærenti te. Machinati sunt hostes mei domestici supplantare me, & à Præpositura Carnotensi omnino auertere. Sed ne auertatur humilis factus confusus, & repulsam opprobrium meum maiore & vberiore beneficio redemisti. (Gen. 29.) Sic Iacob pro Rachele data est Lia fœcundior. (1. Reg. 18.) Sic Dauid pro Merob, quæ data est Hadrieli Malathitæ, data est Michol. Ego autem donum Dei altissimi, & quicquid circa me benignè disposuit, gratanter accepto; votis meis reputans plenissimè satisfactum, si eos humiliet, quorum superbia semper ascendit, & mendaces ostendat, qui maculauerunt innoxium. Vos autem, charissimi Domini & amici, si *nostras non potestis iniurias vindicare, patienti saltem animo affectum compassionis impendite. (* al. vestras.)

EPISTOLA L.

AD H. BAIOCENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Henrico Baiocensi Episcopo persuadere conatur vt G. Camerario Abbatis, qui sui defendendi causa cædem fecerat, satisfactionem offerenti, ignoscat; tum quia Christus pœnitentes recipit; tum quia præceptum diligendi proximum ita postulet. (Sigi. in. Chronic. ad ann. 1170.)

REVERENDO PATRI AC DOMINO H. DEI GRATIA BAIOCENSI Episcopo suus P. Bles. Bath. Archid. salutem, & visceribus pietatis affluere.

AVDITVR hodie, quòd non est auditum à sæculis, quia desæuit in agno crudelitas, & in lupo sæuitia mansuescit. Nouit ferè vniuersitas orbis, quòd præ cunctis mortalibus præcipuè & singulariter pietatis gratia & spiritu mansuetudinis abundatis: ideoque & omnibus vertitur in stuporem, quare G. camerario Abbatis Cadomensis, qui in multa cor-

dis contritione & humilitate pœnitentiæ omni satisfactioni se offert, ita vos durum & inexorabilem exhibetis. Quòd hominem interfecerit, non inficiatur; sed quòd hoc fecit prouocatus ab hostibus, & ob tutelam proprij corporis, mortisque paternæ vindictam, plurimùm de quantitate criminis reciditur. Nam & Dominus Rex, qui huiusmodi excessus præ cunctis hominibus districtè & terribiliter punit, eum ad gratiam suam, & ad solum natale restituit. Porrò vbi materialis gladius misericors est, gladius Ecclesiæ inhumanus esse non debet; Sanctorumque clamat authoritas, securius nobis esse, si propter misericordiæ humanitatem, quàm si propter districtiorem iustitiam iudicemur. Recipe, quæso, ad pœnitentiam hominem humiliatum, & corde compunctum, ne, si fortè claudatur ei sinus misericordiæ, incidat in desperationis abyssum. Gratiùs siquidem acceptat Deus pœnitentiam peccatoris humilis & contriti, quàm innocentiam iusti tepidi & remissi. Sed & majus gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Cùm in sacro eloquio per ouem innocentia simplicis vitæ, per capram verò peccantis immunditia designetur; ouis tamen longè ab ostio tabernaculi jubetur offerri. Capra verò, quæ pacifica hostia est, in ipso ostio, vnde ouis elongata est, immolatur. Sacra enim scriptura vbique inuitat & recipit ad pœnitentiam peccatores. Elongantur autem à sanctuario, qui vacuam & torpentem innocentiam ducunt: atque familiariùs admittuntur in sinu matris Ecclesiæ, qui malitiam per pœnitentiam fortiter absterserunt. Vides Dominum comedentem & bibentem cum peccatoribus, & publicè protestantem: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Habes Dauid, habes Petrum, habes Publicanum, habes Paulum, qui primam meritorum gratiam fructuosa pœnitentia transcenderunt. Christus exurgens à mortuis, non suæ matri virgini benedictæ, sed Mariæ peccatrici, de qua septem ejecerat dæmonia, priùs dignatus apparere. Capra igitur non abijcitur ab ostio tabernaculi, sicut ouis, quia Deo & angelis eius gratior est peccatoris conuersio, quàm tepida simplicitas innocentis. Si pœnitenti sinus misericordiæ præcludatur, vereor ne nouissima hominis fiant pejora prioribus, & anima ipsius propter duritiam vestram à vobis duriùs requiratur. Tota die petimus nobis peccata dimitti, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Periculosa est ei oratio Dominica, qui peccata proximo non dimittit. Dimittite, inquit Dominus, & dimittetur vobis. Mensura, qua mensi fueritis, inquit, remetietur vobis. Idipsum docet Poëta Theologus Prosper dicens: *Det peccatori veniam peccator, vt æqua concilliet Dominum conditione sibi.* Quòd si aduersus præfatum G. Camerarium aliquid rancoris aut odij concepistis, benignè quæso, & charitatiuè remittite. Charitas enim benigna est. Neque vllus in vobis charitatis est locus, si aduersus proximum rancor vel odium retinetur. Sed nec benè diligimus Deum, nisi diligatur proximus propter ipsum. Dilectio quidem bipartito affectu se diuidit, quæ à proximo incipiens in Deum se porrigit vniens in eo diuersitates affectuum, quem & in quo principaliter causam totius dilectionis instituit. Cùm autem velit Dominus diligi propter proximum, non propter se: Bonorum enim nostrorum non eget: ab ipsius tamen voluntate non recedimus, si diligimus proximum propter ipsum: imò diuinæ resistimus voluntati, si proximum non diligimus propter Deum, cùm Dominus in eo diligi petat, & sit in negotio diligendi tanquam Christi vicarius. Ex dilectione proximi nostros Deus metitur affectus. Quomodo enim diligimus Deum, quem non videmus, si proximus non diligimus, si proximo non compatimur quem videmus? Sic ergo Deus proximum in participium & societatem dilectionis admittit, vt nec eum sine se, nec se sine illo diligi velit. Nam dilectio nihil prodest nisi combinata sit, omnemque singularitatis calumniam euacuet. Hinc est, quòd coccus, qui in veste sacerdotali ponendus erat, bis tingi præcipitur. Hinc est, quòd Elisæus doctoris sui spiritum in se postulabat duplicari. Hinc etiam pars similæ, quæ offertur, concrematur Domino in altari, pars autem Aaron & filiorum eius vsibus reseruatur: in quibus gemina notatur dilectio, vt nec proximus sine Deo, nec Deus sine proximo diligatur. Si ergo diligitis, imò quia diligitis Deum, odium quod concepistis aduersum G. transferatis in dilectionem & gratiam propter Deum. Vos qui viam perfectionis & inceditis & docetis, non decet fouere odium, nisi quod Propheta commemorat: Perfecto, inquit, odio oderam illos.

Luc. 15.
Leuit. 3.
Matth. 9.
Marc. 16.
Matth 6.
Matth. 7.
Prosper.
1. Cor. 13.
Dilectio proximi.
1. Ioan 4.
Exod. 28.
4. Reg. 2.
Leuit. 2.
Psal. 138.

Odium quidem perfectum, siue perfectorum est, si peccatum in homine, non hominem in peccato habetis exosum. Publicè dicitur, & vos tamen idipsum forsitan ignoratis, quia quidam ex vestris in res eius hæreditarias oculos injecerunt, ideóque contra eum animum vestrum turbant. Vulgò enim dicitur: Aqua turbida piscosior est: ipsique de vestra turbatione fructum successionis expectant. Verumtamen cùm nec Deus, nec Ecclesia iudicet bis in idipsum, multis absurdum videtur, quòd G. post satisfactionẽ pœnitentię in bonis patrimonialibus puniatur.

Vide Adagia Manut. Pag. 1139.

Iob. 3.

EPISTOLA LI.

AD IO. SARISBERIENSEM EPISCOPVM.

Ioscelino.

ARGVMENTVM.

Monet Episcopum, vt liberet fidem suam in persoluenda pecunia, si honori suo consultum velit. Deinde ne nepotes suos æquo blandiùs tractet.

VENERABILI PATRI, AC DOMINO IO. DEI GRATIA Saresberiensi episcopo, P. Blesensis Bath. Archidiac. salutem, & veritatem.

CERTISSIME mihi promiserat vestra benignitas, quòd nepotes vestros inter natale Domini proximum erudiendos mihi mitteretis Parisius, & per eos debitum, quod mihi debetis, annuum solueretis. Expectans expectaui Dominum meum, nec intendit mihi. Adhuc etiam promissam expecto gratiam, fortasse sicut * Arcturum Britannia, sicut Iudæa Messiam. Donatio quidem gratuita priùs fuit & liberalis; sed quia in promissione scripturæ vinculum intercessit, vt annuum fieret beneficium, gratiam in necessitatem debiti conuertistis. Vtinam nunquam fuisset hæc pecunia, cuius expectatio tamdiu animum meum torsit: in cuius spe ego diffusiores expensas faciens me debitis vsurariis oneraui. Si simplex promissio precessisset, circumspectiùs expendissem, & vsus fuissem * leuiter leui verbo. Nunc in libro experientiæ lego, quàm sancta & efficax sit eruditio euangelicæ veritatis. Sit, inquit, sermo vester, est est, non non: nam quod amplius est, à malo est. Hoc malum nunc sentio, cui charta Episcopi, & vehemens ipsius assertio causam dedit. Verba tamen Episcoporũ, qui Apostolorum sunt filij & hæredes, vim iuratoriam in se habent, vt in eis iusiurandum sit, quod est verbum simplex in aliis: & quod in aliis est simplex perjurium, sacrilegium sit in illis. Attendite quid dicat Doctor Ecclesiæ: Nunquid, inquit, leuitate vsus sum, aut quæ cogito, secundùm carnem cogito, vt sint apud me, est & non? Promittentibus & non soluentibus conuenit vox illa Isaiæ prophetæ dicentis: Ecce vos ex nihilo, & opus vestrum ex eo quod non est. Magna debet esse in promissione discretio: Inanis enim promissio multoties de familiaribus amicis sibi comparat inimicos. Porrò si cogitatis vestris promissionibus stare, nec mihi accepta, nec vobis honesta est ista dilatio, testimonio Poëtæ:

Dilatio magna ruina est.
Et mora donandi non leue crimen habet.

Ne dicas amico tuo, dicit Salomon, Vade & reuertere, cras dabo tibi, cùm statim possis dare. Cras, cras, vox coruina est: nec Deo, nec hominibus grata est promissionis iteratio frequens. Et hoc ipsum credo Salomonem sensisse, cùm dicit: Fili, ne iteres verbum in ore tuo. Date igitur Reuerende Pater, voci vestræ vocem virtutis, & affectus liberales effectus adimpleat, ne labia Euangelio consecrata possit arguere mendacij charta concepta in testimonium veritatis. Illud autem vehementissimè reprehendo, quòd nepotes vestros, qui se in castris scholaribus exercere debuerant, fouetis in deliciis, palpatis blanditiis: sciatisque quòd hæc omnia exinanitio sunt virtutum, & subuersio honestatis. Adhuc vita eorum in incerto est, quia biuium Pythagoricæ litteræ nondum transierunt: ideo magis expediret eos corripi, quàm palpari. Scriptum est: Qui parcit virgæ, odit filium. Heli cum filiis suis percussus est à Domino, eò quòd filios suos minimè correxisset: Dilexisti, dixit Dominus, magis filios tuos, quàm me. Hodie pro filiis quos abstulit Prælatis Ecclesiæ Deus, habere nepotes in dissipationem patrimonij Christi, & in suæ salutis dis-

* al. arturum.
* al. leniter leni.
Matth. 5.
Episcoporum promissa sunt iuramenta.
2. Cor. 1.
Isa. 41.
Prou. 3.
Eccli. 7.
Prou. 13.
1. Reg. 4.

pendium permittuntur. Perniciosa est circa minores blanda maiorum permissio. Ideò dicit Sapiens: Filiæ tibi sunt, vultum hilarem ne ostendas eis. Vestra benignitas eis ad omnes illecebras frænum custodiæ relaxauit. Ideóque vereor, ne vita eorum in primo flore degeneret: sicut in Iob legitur; Lædetur, quasi vinea in primo flore, botrus eius, & quasi oliua proijciens florem suum. Porrò enormiter peccat, seque vitæ alienæ reum constituit, qui pueros in ætate tenera nimia familiaritate & suauibus verbis * emollit. Cyrus Spartacus, de quo ducentis & decem annis priùs prædixerat Isaias, Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subijciam ante faciem eius gentes & regna, Crœsum iuxta Halym fluuium vicerat: cúmque multæ illum fecissent victoriæ gloriosum, quia tamen gentem Lydorum priùs bellicosissimam fecit vacare comessationibus, ludis atque amplexibus, vt sic gentem euiraret acerrimam, à Regina Massagetarum Tomyri victus & occisus est: quæ cùm illius caput in vtrem sanguine plenum misisset: Bibe, inquit, sanguinem, quem sitisti. Apprehendite, inquit propheta, disciplinam, ne quando irascatur Dominus. Arguite & docete diligētiùs nepotes vestros, ne caussam insolentiæ præstet nimis blanda & familiaris affectio. Informentur quæso ad opera honestatis, ne sciant experientia, quid sit peccatum, omnisque turpitudinis occasio præcidatur. Iudas & Simon, sicut in libro Iudicum legitur, Regi Bezec, siue Adonibezec, qui eos infestabat, summitates manuum absciderunt: sic & nos motus pubertatis præuenire oportet, atque iniquarum præscindere primitias actionum. Isti sunt paruuli Babylonis, quos ad petram, quæ Christus est, oportet allidi. Beatus enim, qui tenebit & allidet paruulos suos, scilicet Babylonis, ad petram. Scriptum est enim: quia proni sunt sensus hominis ab adolescentia sua in malum. Amputetis igitur prurientem in tenera ætate malitiam: nam & spinarum plantaria faciliùs euelluntur, antequàm coalescant.

Eccli. 17. Iob. 15. * al. effæminat. Isa. 45. Psal. 2. Iud. 1. Psal. 136. Gen. 8.

EPISTOLA LII.

AD R. CANTVAR. ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Exponit Cantuar. Archiepiscopo, à quo erat ablegatus ad Regem, quantam tempestatem in mari sit perpessus; Indicat ob beneficia ab eo accepta se nullum defugere laborem. Denique petit orari pro se, vt negotia commissa prosperè apud Regem transigat.

Richardo. *CHARISSIMO DOMINO SVO R. DEI GRATIA CANTVARIENSI Archiepiscopo, totius Angliæ Primati, & Apostolicæ Sedis Legato P. Blesens. Bathon. Archidiac. salutem in eo, sine quo non est salus.*

ME nuper ad obedientiam vestræ iussionis accinxeram, iamque licentiatus, & accepta vestra benedictionis gratia recedebam, cùm propter negotia quædam casualiter tunc emergentia reuocastis me, ac firmiter iniunxistis, vt vos frequentioribus nuntiis certiorarem de statu meo, & de his, quæ mihi in via contingerent. Descenderam ad mare, & nauem ascenderam, cúmque iam exposuissemus vela ventis, & vitam periculis; ecce nix, grando, imber ac spiritus procellarum cælos obduxerunt caligine, atque in terribiles aquarum montes maris deformauere planitiem. Mirabiles erant elationes maris fluctus enim ascendebant in cælos, & descendebant in abyssos, & anima mea in ipsis tabescebat. Omnes qui in naui erant, moti sunt & turbati sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est. Ille, qui gubernaculo præerat, & sedebat in puppi, abiecta * arte, & derelicta sede, nauem fortuito commisit euentui. * Vniuersa patiebantur spiritum vertiginis, spiritum abominationis & nauseæ. Non erat, qui manus, aut oculos in cælum erigeret; non erat, qui porrigeret Deo preces: qui satisfactioni aut pœnitentiæ se offerret. Iacebant omnes destituti officio membrorum, aut animo consternati, & facti sunt velut mortui.

Psal. 92. * al. arce. * al. vniuersi.

Licet autem tunc æstiuale solstitium ad incrementum diei plurimùm de noctis spacio recidisset: nunquam tamen nox aliqua adeo longa visa est mihi. Nam à meridie nox ista incœpit, quæ tempus alienum sibi quadam tyrannide procellosa vsurpans in suas tenebras lucem vertit. O nox damnatissima, nec in toto anni circulo computanda, nox turbinis, nox iræ, nox horroris & mortis. Tota nocte hac pessima fuimus in corde maris, & quasi in ventre inferi: donec desideratissimus Solis ortus nobis clementioris auræ gratiam nuntiauit, placauit mare, qui imperat ventis & mari, statuitque procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Et lætati sumus, quia siluerunt, & quia deduxisset nos Dominus in portum voluntatis nostræ. Ego autem quasi resurgens à mortuis die illa cibum non tetigi, omnem escam abominata est anima mea, ideò perendinaui sequenti die: turbatus namque præ confusione sonitus maris & fluctuum non potui ad plenum de facili respirare. Hæc & his similia, quibus pro vobis vehementer affligimur, solicita deberetis cogitatione reuoluere, & pro quiete vestra durissimos labores patientibus affectum compassionis impendere. Verumtamen, sicut publicè dicitur, illi, qui in otio apud vos torpent, & qui dies suos in desideriis & voluptatibus ducunt, hi apud vos fructum gratiæ vberioris inueniunt, atque in labores eorum ingrediuntur, qui pondus diei & æstus pro vestris necessitatibus portauerunt. Porrò ego absens & præsens, munificentiam vestram semper inueni magnificam, vosque tanquam desideria mea præsagiretis, citra omnem postulationem, & supra omne meritum meum me in vestris benedictionibus assiduè præuenistis. Ea propter, quoties meam inuitauerit operam vestræ necessitatis articulus, non recuso laborem, pro vestro honore paratissimus ire in carcerem & in mortem. Dominus Rex in Guasconiam tendit, ego autem diplomate vtens eum euestigio sequor: vtinam sic possim currere, vt comprehendam. Vos verò Pater oretis altissimum, vt gratiam in oculis eius inueniens negotiis vestris prosperè & properè consummatis, ad vos cum exultatione regrediar. Bene valeant magni rustici *nostri, Magister G. & Archidiaconus Baiocensis: bene valeant & alij socij nostri, quorum singulorum sum totus, & omnium.

Psal. 106. — *al. vestri.

EPISTOLA LIII.

AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

ARGVMENTVM.

Richardus Archiepisc. Cantuar. suis Coepiscopis mandat, ne exteros Episcopos incertæ Ordinationis sinant Episcopalia obire munera, excommunicatosque denuncient, qui Pontificis summi bullam, vel Episcoporum sigilla adulterant.

RICHARDVS DEI GRATIA CANTVAR. ARCHIEP. TOTIVS Angliæ Primas, venerabilibus fratribus & coepiscopis in Cantuariensi prouincia constitutis salutem in vero salutari.

LICET futura omnino vitare scandala non possimus: (necesse est enim, sicut legitur, vt veniant scandala) officio tamen nobis iniunctæ administrationis incumbit, quantum possumus, scandalorum materiam præscindere, atque maturiore consilio periculis imminentibus obuiare. Diu est, quòd Angelus Satanæ transfigurare se nouit in angelum lucis, & in vestimentis ouium, atque sub adumbrata simplicitate desæuit ab antiquo lupina rapacitas. Sed & diebus istis quidam pseudoepiscopi Hibernienses, aut Scoticæ linguæ simulantes barbariem, cùm à nullo impositionem manus acceperint, Episcopalia populis administrant. Teste quidem Apostolo, Nemo sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Illi verò non per ostium, sed aliunde intrantes Ecclesiam Christi commaculant, &, vt vituperetur ministerium nostrum, præsumptione sacrilega dehonestant Episcopalis eminentiæ sacramentum. Cùm enim gratiam sacræ vnctionis nunquam acceperint, celebrant Ordines, Ecclesias

Matth. 18. — 2. Cor. 11. — Hebr. 5.

dedicant, altaria conſecrant, benedicunt Abbates, & ſic victum & veſtitum miſerè mendicantes, Sacramenta noſtræ redemptionis conuertunt in quæſtum. Quoniam igitur ex talium administratione in Eccleſia Anglicana multiplex occaſio ſcandali iam emerſit, eoſque, quorum ordinatio dubia eſt, ſacri canones non admittunt; vniuerſitati veſtræ mandamus atque præcipimus, quatenùs per veſtras diœceſes generaliter prohibere curetis, ne tales miniſtrare permittantur Epiſcopalia, qui barbaræ nationis ſunt, atque ordinationis incertæ. Sicut enim non intelligitur præceſſiſſe dedicatio vel baptiſmus, vbi de talibus dubitatur; ita nec eos reputamus Epiſcopos, quorum conſecratio ignoratur. Præterea, quoniam in his partibus publica falſariorum peſtis obrepſit, qui bullis adulterinis, & litteris calumnias innocentibus mouent, & ſtatum iuſtè poſſidentium ſubuertere moliuntur, prouidentiæ veſtræ diſtrictè præcipimus, quatenus ſolemniter denunciari faciatis excommunicatos ſingulis feſtiuis diebus eos, qui Domini Papæ bullam, vel noſtra & veſtra ſigilla falſare præſumunt, eiſque conſentientes, vt quos à ſua malignitate non cohibet propriæ iudicium conſcientiæ, ſaltem frequens denunciationis iteratio valeat deterrere. Bene valeatis in Chriſto.

dist. 92. c. ſi qui Epiſcopi.

EPISTOLA LIV.

AD L. PICTAVIENSEM ARCHIDIACONVM.

ARGVMENTVM.

Suadet Archidiac. Pictauienſi ne Adelitiam neptem ſuam inuitam compellat ad Monaſticen: Vt matrimonij, ita monaſtices ſtatum liberam expoſcere animi facultatem.

CHARISSIMO AMICO SVO L. PICTAVIENSI ARCHIDIAC. P. Bleſ. Bathon. Archid. ſalutem, & intimæ dilectionis affectum.

LAMENTABILITER conqueritur, & cauſatur Adelitia neptis veſtra, quòd eam in monaſterium detrudere, & clauſtrali vultis inuitam & renitentem cuſtodiæ mancipare. Cogitabat equidem coniugales amplexus, fructumque poſteritatis de carnis operibus expectabat; nunc autem compellitur, ſicut dicit, abiurare matris officium, & à primo limine ſalutatis deliciis vitæ & deſiderabilibus huius mundi, ſe deplorat incurrere perpetuæ ſterilitatis opprobrium. Sanè miror plurimùm de prudentia & modeſtia veſtra. Nam cùm præfata Adelitia iam ætatem habeat, & ad annos diſcretionis euaſerit; non eſt, ſicut mihi videtur, ad religionis propoſitum violenter vrgenda, maximè cùm Scriptura teſtetur, Deo grata non eſſe coacta ſeruitia. Sed & canonum clamat auctoritas, quia monachum, ſiue monacham facit propria profeſſio, vel paterna deuotio. Propriæ verò profeſſionis vinculo non ligatur, qui huic profeſſioni, quantum poteſt, renititur & reclamat. Nec aſtringit ipſam paterna deuotio, quia non eſt in ſacris Patris, ſed quaſi emancipata per patris mortem, & in alienam poteſtatem non recidens liberam animi ſui adepta eſt facultatem. Vtriuſque iuris beneficio matrimonia libera ſunt: ideóque ſi matrimonium carnale gaudet libertate indulta, ſpiritùale matrimonium priuilegiatum eſt pleniore gratia libertatis: nam vbi ſpiritus, ibi libertas. Si neptem veſtram filio altiſſimi deſponſare diſponitis, ſcitis, quòd ſponſus ſibi exhiberi deſiderat mentem ſanctam, ſpontaneam, non coactam. Nam in Geneſi legitis in deſponſatione Rebeccæ, quia eius voluntas diligenter inquiri præcipitur. Sed & Ioſue in optione populi Iſraël ponit, ſeruire diis Meſopotamiæ, aut diis Amorrhæorum, aut Domino Deo: inſinuans ſeruitium non eſſe meritorium apud Deum, quod præter liberam arbitrij beneuolentiam eſt extortum. Porrò neptis veſtra publicè proteſtatur, quòd eam inutiliter fatigatis, & ad ipſius conuerſionem laboratis in vacuum. Eſſet enim, ſicut aſſerit, ex ipſa conuerſione peruerſior, & ſi millies clauderetur in clauſtris, ipſa tamen in veſtrum dedecus & con-

Pſal. 53. 2. Pet. 5. C. Tolet. 4. cap. 48. 20. q. 1. c. monachū, & c. ſicut, & q. 3. c. præſens. 31. q. 2. c. ſi verum. 32. q. 2. c. vl.

2. Cor. 3. Gen. 24. Ioſ. 24.

temptum tempestiuum sibi procuraret egressum. Tenent igitur vos, sicut mihi videtur, labor inutilis, & cura superflua: vereorque ne vobis adaptet aliquis verbum illud Domini: Væ vobis, qui circuitis mare & aridam, vt vnum proselytum faciatis, & cùm repertus fuerit, facitis eum duplo gehennæ filium. Desiste itaque ab incœptis, & si neptis vestra iugum religionis abhorret, atque Deo immortali desponsari detrectat, mortali homini desponsetur: & quæ in monte saluari non potest, saltem in Segor modica ciuitate saluetur. Quia tamen plurimùm litterata est, ego ipsam adhuc & litteris, & viua voce aggrediar, volens in ea experiri, quid in talibus post gratiam Dei possit humana facundia. Humana enim persuasio sine gratia Dei nihil aliud est, quàm æs sonans, aut cymbalum tinniens. Ille solus donat os & sapientiam, qui dicit: Sine me nihil potestis facere. Tu igitur, Domine, benignus aspira, & qui de lapidibus suscitas filios Abrahæ, tu auferas ab ea cor lapideum, atque in spiritu timoris Domini immittas ei conuersionis & sanctæ conuersationis affectum.

Matth. 23. Genes. 19. 1. Cor. 13. Ioan. 15.

EPISTOLA LV.

AD ADELITIAM MONIALEM.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Adelitiæ, quòd aspiret ad vitam Monasticam, & occultè voto se ad ingressum monasterij obstrinxerit. Laudat virginitatem. Hortatur, vt perseueret, & perfectè sæculo renunciet.

DILECTÆ ET PRÆDILECTÆ IN CHRISTO ADELITIÆ *Magister P. Blesen. salutem in Domino Deo salutari nostro.*

GAVDENT omnes qui te diligunt: sed & gaudium est angelis Dei, quia in desideriis habes sanctioris vitæ propositum. Nam, sicut dicitur, renunciasti, occultè tamen, fallaci huic sæculo, mundumque relinquere decreuisti prudenter, antequàm relinquaris ab eo. Beata es, quæ spretis filiis hominum, filium altissimi tibi elegisti in sponsum. Rex regum, & Dominus dominantium, ipse est, qui concupiuit decorem tuum, ad cuius copulam propheta te inuitat. Audi, inquit, filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Decor tuus, non in corpore est, sed in mente: omnis enim gloria filiæ regis ab intùs. Tantò eris acceptior sponso tuo Christo, quantò fueris in veste vilior, in cultu corporis tui abiectior, in sermone rarior, in vultu deiectior, in aspectu verecundior, in incessu maturior. Non est sanctus, vt est Dominus, quoniam ipse est sanctus sanctorum, qui à te nihil aliud postulat, nisi pudicitiæ sanctitatem. Scriptum est enim: Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. Vtinam ei, qui te per prophetam filiam vocat, dicas, sicut scriptum est: Pater virginitatis meæ tu es, & ipse tibi illud respondeat, quod alibi legitur; Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis: *ingrediens post virginem matrem sponsi: ipsa est enim virgo virginum, quæ præcedit. Adducentur regi virgines post eam, proximæ eius afferentur tibi, & adducentur in templum regis. Filiæ huius sæculi filiæ Babylonis, quæ de carnis immunditia sibi destinant successores, in peccato concipiunt, in dolore pariunt, in timore nutriunt, de viuentibus semper solicitæ sunt, de morientibus inconsolabiliter affliguntur. Si vis parere, vis perire: partus enim in modum viperæ maternos artus onerat & disrumpit, mirumque est, quòd fœtus ille non laceratur & rumpitur: prodiens autem in vallem plorationis & miseriæ huius, à ploratione incipit, & vsque in finem huius breuis & miseræ vitæ continuat in doloribus dies suos. Sicut Iob commemorat dicens: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis. O quantò beatior est eorum earumve conditio, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum, quorum laus est in Euangelio, quibus dulcior est amor Christi, quàm numerositas filiorum. Audi quid dicat de talibus Isaias: Non dicat, inquit, Eunuchus, ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus eunuchis: Dabo eis in

Psal. 44. 1. Reg. 2. Eccli. 26. Ierem 3. Ibid. *al. ingrederis. Psal. 44. Iob. 14. Matt. 19. Isa. 56.

domo mea, & in muris meis locum & nomen melius à filiis & filiabus. Eos vocat eunuchos tàm propheticus, quàm Euangelicus sermo, qui se pro amore Christi voto castimoniæ astrinxerunt. Olim dictum est: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Et: Maledictus, qui non reliquerit semen super terram. Ideò filia Iephte tanquam maledicto legis obnoxia exortem posteritatis suæ pudicitiam deplorabat. Verumtamen ex quo venit Dominus legis legem adimplens, non soluens, ex quo vox turturis audita est, & præco pudicitiæ Paulus consilium de virginitate dedit, impleuerunt nuptiæ terram, & pudicitia paradisum. Prudenter egisti, quia pro amore Christi huius vitæ fallaces diuitias, & opes proditorias dimisisti. Ipse zelator & custos casti cordis & corporis te sanctam, impollutam, & angelicæ puritatis sociam conseruabit. Optimè incepisti: verumtamen non principium, sed finem attendit, qui iudicat fines terræ. Sic curre, vt comprehendas. Gloria enim virginum est in fimbriis, & se vsque in oram vestimenti vnguentum benedictionis infundit. Nihil quæso sæculare in corde tuo resideat, sed te totam offeras, vt sis coram Domino placabile holocaustum. Ananias & Saphira in interitum dati sunt, quia quædam de oblatis Domino recidere voluerunt. Renuncia omninò sæculo, & ingredere claustrum. Vtere habitu, quem familiariter suscepisti, & cuius susceptionem iam dissimulare non potes. Vota omnium iam tibi prædestinant Abbatiam, & æternæ felicitati diuitiæ temporales accrescunt. Maturiùs igitur perfice, quod cœpisti: nam si Christo illuseris, & irritam feceris primam fidem, cum filiabus Babylonis habitura es sortem, & infamia tua non delebitur in æternum.

Gen. 1. Exod. 23. Iud. 10. Cant. 2. 1. Cor. 7. 1. Cor. 9. Psal. 44. Act. 5. 1. Cor. 5.

EPISTOLA LVI.

AD GVALTERVM ROFFENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Dehortatur Gualterum Episcopum octogenarium à venandi studio, multis rationibus; & incitat ad imitandam venationem spiritualem, quam Apostoli exercuere.

REVERENDO PATRI AC DOMINO GVALTERO DEI GRATIA Roffensi Episcopo P. Blesen. salutem & patientiam.

INTER angustias constitutus, nescio quò me vertam. Si enim vobis dixero, quæ dici oportet, incurrere vereor vestræ indignationis offensam: si autem tacuero, vt verbis Iob vtar, os meum condemnabit me, maximè cùm taciturnitas mea sit vobis erubescentiæ materia, & subuersionis occasio. Malo tamen vos offendere, vestræ opinioni consulendo, quàm tacere damnabiliter vobis, & ignominiam vestram dissimulare silentio. Certissimè noueritis, Domino Papæ fuisse suggestum, quòd neglecta commissi vobis populi cura, & abiecta omnino grauitate Pontificis, vitam vestram canum venationi totam impenditis: nec temperat in vobis senectus maturior delicatæ pruriginem leuitatis. Iam in vos ipse Dominus Papa & Cardinales grauissimæ animaduersionis sententiam promulgassent, sed Legato, qui in proximo venturus est, & rei inquisitionem, & executionem sententiæ commiserunt. Non decet, amantissime Pater, virum octogenarium se talibus immiscere, nedum Episcopum: quem nec etiam iuuentus à talibus excusaret. Legimus, quia Nicolaus Papa suspensionis & excommunicationis sententiam in Lanfredum Episcopum ferri censuit, quia venaticam artem exercebat, licet ille excusabilior esset beneficio iuuentutis. Ab exordio mundi percurrite Sanctorum Patrum seriem. Venite ad Patriarchas, accedite ad Duces, descendite ad Iudices, vitam sanctorum Regum & prophetarum atque sacerdotum inspicite, nullumque eorum inuenietis venationi studium impendisse. Piscatorem sanctum legi, dicit Hieronymus, venatorem non legi. Nam si, beatus Eustachius legitur quandoque fuisse venator: sed & Mat-

Iob 9. c. quorumdam. d. 34. c. Episcopum & cap. omnibus. In Psal. 90. Metaphr. in 5. tom. Surij. Matth. 9.

thæus quandoque teloncarius fuit, & Paulus Ecclesiæ persecutor. Nemrod robustus venator ipse est, qui in terra Sennaar, ædificauit Babel, vbi linguarum schisma factum est, & confusio labiorum. Esaü, dum officium venationis exequitur, gratia primogenituræ & paterna benedictione fraudatus est. Si curratur ad inuentionem, & initia venaticæ artis, patebit ex ipsa inuentione sua damnabilis. Huius enim artificij, aut potius maleficij legitur fuisse inuentrix gens Thebana, fœda parricidiis, detestanda incestibus, insignis fraude, nota periuriis. Deriserunt eos Athenienses, fingentes sub quodam inuolucro Dardanum venatorem raptum ad pocula, & à poculis ad illicitos & infames amplexus. Vt de sanctis Patribus taceam, vix in numero virorum illustrium poterit inueniri, qui exercuerit artem venaticam gratia voluptatis.

Gen. 10. Gen. 27. Virgil. 6. Æneid.

Fixerit aëripedem ceruam licet, aut Erymanthi Placurit nemora victor Alcides.

Si auctor Romani generis ceruorum corpora fudit: si Meleager aprum strauit Calydonię vastatorem: isti in hoc non priuatæ voluptati sed vtilitati publicæ seruiebant. Quæ tamen comparatio est gentilium ad sacerdotem Christi, qui mortis cruciatus præeligere debuisset, antequàm ad talia posset cogi? Sanè aliud venationis genus vobis ex officio incumbebat, in qua subiectorum est salus & gloria præsidentis. Dicit enim Dominus per prophetam: Ecce ego mittam venatores, & venabuntur in omni monte. Prælati siquidem Ecclesiæ venantur in omni monte, dum animas aberrantes quasi in prædam ad obsequium Christi rapiunt in eminentia scientiæ & doctrinæ. Apostoli missi in orbem terrarum increpabant feras arundinis, dum ad instar magistri sui Pharisæorum hypocrisin, & figuratiuam cæremonialium obseruantiam reprobantes vna die multa millia hominum venabantur ad fidem. Vtinam huic venationi velitis operam dare, longique temporis iacturam, quod in vanitates euanuit, fructu vitæ melioris & eruditione populi compensare. Agite quæso, vt aduentum Legati castigatior in vobis vita præueniat: veniet enim in spiritu vehementi, non vt ædificet, aut plantet, sed vt destruat & euellat. Noueritis autem, quòd in Ramis palmarum accepi licentiam à Domino Papa, & Fratribus eius: atque sequenti die iter arripui veniendi. Legatus autem ea, quæ viæ & legationi suæ erant necessaria cum omni instantia procurabat. Festino ad Dominum Regem post huius viæ pericula & labores, magnas apud ipsum fatigationes expectans. Bene valeatis.

Ierem. 16. Psal. 67. Actor. 2.

EPISTOLA LVII.

AD AMICVM G. DE ALNETO.

ARGVMENTVM.

Amico suo existimanti, se post monasterij ingressum à tentationibus fore liberum, ostendit Monachos magis esse tentationibus obnoxios quàm sæculares, sed fortiter contra eas certandum. Deinde cantilenam illi transmittit graphicè luctam carnis & spiritus exprimentem, vt ea tædium fallat.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO G. DE ALNETO PETRVS Blesensis Bathon. Archidiaconus salutem, & in Domino confortari.

EA inter nos ab adolescentia coaluit dilectionis affectio, quam in cognationibus nec vinceret sanguis, nec natura transcenderet. Hoc in magno rerum discrimine frequenter expertus sum: qui si corporis inualetudine, aut aliis huius vitæ molestiis laborarem, astitisit mihi adiutor fidelissimus, & officiosissimus consolator. Ego etiam tua semper infortunia mea feci, atque inter casuales euentus sortem meam tuo statui amica vicissitudine & communicatione gratissima coaptaui. Dicis te sanctioris vitæ propositum ideò specialiter elegisse, vt huius sæculi tentationes euaderes: nunc autem lamentabili conquestione deploras, te in ipso religionis ingressu longè miseriùs, quàm priùs, tentationi-

bus circumseptum, tuamque carnem ex ipsa sui seruitute legi spirituali contumaciùs repugnare. Nonne legeras, quia vita hominis tentatio est, & militia super terram? Mundus aduersus desertores suos fortiùs pugnat, & egredientes vitæ sæcularis illecebras grauior congressus expectat: nam & in exitu Israël de Ægypto Pharao vehementiùs excandescit, & Satanas egrediens ab homine, quem ab infantia tenuerat, ipsum grauiùs affligendo discerpit. Turbo mouetur, vt Elias rapiatur in cælum: nec aduersus Beniamin præualet Israël, donec multorum millium occisione purgetur. Communis cursus vitæ præsentis est tentationibus apprehendi. Nam ad virtutis exercitium Hierosolymitis relictus est Iebusæus: Et Apostolo spiritus Satanę datus est, ne reuelationibus extollatur. Arenam pugnæ ancipitis ingressus es, in qua non apprehendes brauium, nisi curras, non coronaberis, nisi pugnes. Dominus autem fortitudo plebis suę, Dominus virtutum, Dominus fortis & potens in prelio, ipse doceat manus tuas ad prelium, & digitos tuos ad bellum. Ipse, si tentari te permittit, faciet cum tentatione prouentum: pressuræ tuæ, quasi aquarum, quæ præterierunt, non recordaberis: cúmque te consumptum putaueris, orieris vt Lucifer, ac de infirmitate proficies ad coronam, de pusillanimitate spiritus ad triumphum. Quòd autem amatoria iuuentutis, & adolescentiæ vestræ ludicra postulas ad solatium tædiorum, consiliosum non arbitror, cùm talia tentationes excitare soleant, & fouere. Omissis ergo lasciuioribus cantilenis, pauca quæ maturiore stylo cecini tibi mitto, si te fortè releuent à tædio, & ædificent ad salutem.

Iob 7. — *Mundus suos desertores grauius tentat.* — Exod. 14. — Mar. 9. — Iud. 20. — Ios. 15. — 4. Reg. 2. — 2. Cor. 12. — 1. Cor. 10. — Iob. 11.

CANTILENA DE LVCTA CARNIS & spiritus.

OLIM *militaueram*
Pompis huius sæculi,
Quibus flores obtuli
Meæ iuuentutis.
Pedem tamen retuli
Circa vitæ vesperam,
Nunc daturus operam
Militiæ virtutis.
Carnis insolentia
Pugnat contra spiritum:
Nec metitur exitum
Vitæ temporalis:
Sed si iuxta meritum
Referuntur præmia,
Miseræ stipendia
Mors erit immortalis.
Diu carnem studui
Subdere spiritui,
Fame, siti, verbere:
Nec potuit domari.
Nam addicta voluptati,
Seruitutis iugum pati
Detrectat misera;
Tunc demum libera,
Si sciret ancillari.
Felix illa seruitus,
Quæ gehennales gemitus
Adimit, & redimit
De manu tribulantis.
Spondet mundus libertatem,
Dans peccandi facultatem
Cuius delicias fugaces fugias,
Et dolos adulantis.
Mundus & dæmonium
Fidem sanxere mutuam,
Fraudis ad consortium,
Carnem trahentes fatuam
Sic per proditorias blanditias
Insidias procurant:
Et in mortem animæ miserrimæ
Nequissimè coniurant.
In fenestris capitis
Occultant retiacula,
Sed vibrant in absconditis,
Tentationum iacula.
Seruat hostis aditus,
Sollicitus & exitus explorat,
Trahens hanc in publicum,
Quæ lubricum sophisticum ignorat.
Me deterret Dinæ raptus, (Gen.)
Cuius forma Sichem captus
Dum affectat temerè
Violati capere
Primitias pudoris.
Non est qui vim reprimat,
Vel oppressæ redimat
Opprobrium sororis.
Cessa caro lasciuire,
Quia dies instat iræ.
Ne te mundus rapiat,
Non te circumueniat,
Fraus spiritus immundi.
Nos hæc vita deserit;
Et vt vmbra præterit, (1. Cor. 7.)
Huius figura mundi.
Nodos abrumpe veteres,
Vt superes hostis tentamenta,
Ne templum Dei polluat, (1. Cor. 3.)

Aut destruat Christi fundamenta.
Qui habet aures audiat,
Sub quanta mole criminum
Clerus laboret hodie,
1. Tim. 5. *Dum in Christo luxuriat,*
Nec vult placare Dominum
Per fructus pœnitentiæ.
Sed differt & induciat,
Falséque sibi somniat,
Sortis in casu dubiæ
Longum viuendi terminum.
Ob nimiam mollitiem.
Sordesque vitæ varias
*al differtur. *Nulli* defertur ordini.*
Trahuntur in pernitiem
Per partes & minutias,
Ecclesiarum termini.
Nec habet arca requiem:
Malchus in Christi faciem,
2. Mach. 4. *Iason in vasa Domini,*
Manus extendit impias.
Irreuerenter confluunt
Omnes ad sacrum Ordinem;
Sed hominem veterem nunquam exuunt.
Nec fœditatis diluunt
Antiquæ turpitudinem.
Hi calicis dulcedinem,
Dant in amaritudinem,
Et in venenum aspidis.
Zach. 3. *Iesumque magnum sordidis*
Vestimentis induunt, & polluunt
Testamenti sanguinem.
Singultuosis vocibus
Verbum salutis prædicant,
Et explicant monitis salutaribus,
Gen. 27. *Quid agendum sit omnibus,*
Sed Esau sunt manibus,
Et voce Iacob indicant.
Qui dum se paßim implicant
Flagitiosis actibus,
Et exemplis enormibus
Animas mortificant,
Mich 3. *Ædificant Sion in sanguinibus.*
Qui pro laude verba vendis,
Cultoris vtens sarculo,
Dum phaleras in populo,
Sanctitatem quam prætendis
Non poßides in sacculo,
Gaudes inani titulo:
Matth 7. *Verbis vtens reuerendis,*
In te trabem non attendis,
Quæ toti patet sæculo:
Et festucam reprehendis,
In tui fratris oculo.
Plebs pro Christo bellicosa
Signata mundi pretio,
Cælum petit martyrio.
Sed in nullo fructuosa
Clericorum conditio
Enormi torpet otio.
O mors Christi pretiosa,
Semper fuit copiosa
Apud te redemptio.
Sed in istis otiosa
Fit Redemptoris paßio.
Quare non accipiunt
Salutaris calicem,
Et pro Christo verticem
Gladiis obiiciunt?
Sed terrena sapiunt,
Nec timent iram vindicem,
Terribilemque iudicem
Miseri despiciunt:
Matth. 2. *Colant enim culicem*
Et camelum glutiunt.
Qui lethargum pateris,
Surgens expergiscere:
Hora est iam surgere.
Vulnus, vnde moreris,
Medico non aperis.
In tui cordis vlcere
Scis fistulam obrepere:
Nec medicinis vteris,
Erubescens temerè
Ligaturam vulneris.
In noua fert animus,
*al. mutare. ** Ructare querimoniam,*
Horrenda quæ committimus:
Supernæ Sion filiam
Ad quæstum prostituimus.
Gen. 39. *Ioseph Eunucho vendimus,*
1. Reg. 5. *Erigimus Dagon in arcæ gloriam,*
Aurique color optimus
Versus est in scoriam.
Ascensurus in ardua
Crucem in dolo baiulat,
Erecta demum statua;
Nepotum turba pullulat.
Quos variis Ecclesiis intitulat:
His influens superflua,
Dißimulat, quod vir honestus exulat,
Non implet vasa vacua,
Sed plena supercumulat.
Professus Euangelium
Abit in vtam gentium.
Qui sanctæ pacis otium elegerat,
Redit ad ollas carnium.
Regale sacerdotium
Ad carnis improperium degenerat.
Damnabile commercium.
Fit membrum meretricium,
1. Cor. 6. *Qui membrum Christi fuerat.*
Quid hic agis anima miserrima?
Pulsat mors ad ostium,
Carnis vt diuortium
Celebrent nouißima:
Hora est vndecima.
Nec finem habet ignium,

Aut vermium, vel cinerum
Mors peccatorum pessima,
Mente quæso cogita sollicita,
Quòd incautos rapere sit solita,
Mortis hora subita.
Noli tempus perdere,
Præproperè nemo se morti præparat.
Dum te mundus exhilarat,
Dum promittit viuere
Iucundiùs & longiùs,
Tunc mors amara separat.
Quis aquam tuo capiti,
Quis dabit tibi lachrymas?
Vt laudes Regis inclyti,
Fraudesque Ducis exprimas?
In regiones vltimas
Planctu discurrat anxio
Proditio, nostrique Regis captio,
Quæ tot affligit animas.

Richardi Anglorum regis. Austriæ Leopoldi. Vide epist. 143.

Fœda rubigo mentium,
Te pestis auaritiæ
Dux duxit in flagitium
Damnabilis memoriæ,
Hostis Herodes impie,
Inuasor Christi gloriæ.
Nam regiæ non noces innocentiæ,
Sed Christo, sed Ecclesiæ.
Flos Regum, Ducum, Procerum
Iter quod erat liberum,
Sensit inextricabile.
Dum incidit in Cerberum,
Qui facilè detexit cor ignobile,
Vas Deo detestabile, vas scelerum,
Dum crucifigit iterum.
Christum in Christi pugile.
Iudas Christum distraxerat.
Dux Regem vendit Angliæ,
Sed crimen hoc exaggerat
Idolatra pecuniæ.
Nam impiè pacem cum Rege finxerat,
Dum ei Rex improperat, quod fugerat,
Relicta crucis acie
Cedens in partem Syriæ.
Christi miles in hostiles irruebat cuneos.
Dux cum prauis & ignauis
Fabricabat laqueos
In regis captionem;
Sic sæuit in leonem
Vulpeculæ versutia.
Bibe nunc auaritia,
Dum puteos argenteos,
Larga diffundit Anglia.
Tua tecum pecunia
Sit in perditionem.
Infidelis & crudelis
Triumphalem titulum
Crucis Christi polluisti,
Vendidisti populum
Terræ promissionis,
Fili perditionis.
Rex reuertendi studio,
Firmauerat triennio,
Discordiam in gratiam:
Sed tua machinatio
Confirmat in Dauid solio
Tyrannum Babylonis.
Quod amicus suggerit,
Fer cum patientia.
Desere palatia, nam curia
Curis, imò crucibus & mortibus
Semper est obnoxia.
Figura mundi præterit,
Homo cùm interierit, (Psal. 48.)
Non sumet secum omnia.
Dies hunc peremptoria
Comprehendet, nec descendet
Eius cum eo gloria.
Quicquid dicas hodie, (Mundus.)
Curiæ me juuant deliciæ:
Quarum præbent copiæ
Quòd in votis sim perplexus,
Quò me vertam nescio, præ gaudio,
Dum ad vsum gloriæ
Mihi cedit omnis sexus,
Ætas & conditio.
Totus feror in amplexus
Voluptatis obuiæ.
Tenent nos in curia,
Cultus delicatior,
Cibus exquisitior, & lautior,
Quòd timeor, nec timeo,
Quòd augeo parentum patrimonia.
Quòd intono magnalia.
Me diuitum consilia,
Me tenent accidentia
Dignitatum, quas magnatum
Largitur amicitia.
Nexus abrumpere curiæ. (Virtus.)
Deo te totum immola.
Tempus indulget veniæ (Luc. 13.)
Ficulneæ parabola.
Rachel abscondit idola (Gen. 31.)
Sub fimo pœnitentiæ.
Sumptus perdis & operas,
Si differas oblatam tibi gratiam.
Vincis, regnas & imperas.
Si tangis Christi fimbriam, (Matth. 9.)
Et hydriam Samaritanæ deseras. (Ioan. 4.)
Stulti sunt, qui miseri (Mundus.)
Volunt sponte fieri:
Non est impatiens Christi clementia,
Sera sufficiens est pœnitentia.
Tu verba garriens Daui non Oedipi,
Præsagis pessima mihi nouissima.
Sed sic intercipi non potest anima,
Nec est laus vltima
Placere Principi.
Quid te juuat viuere,

Si vis vitam perdere.
In animæ dispendio,
Nulla est æstimatio.
Si vis, vt te perennibus
Absorbeant suppliciis,
Mors & inferna palus;
Psal. 145. *Confidas in principibus*
Et in eorum filiis,
In quibus non est salus.
Mundus. *Grata est in senio religio,*
Iuueni non congruit.
Carnis desiderio consentio;
Ephes. 5. *Nullus enim odio*
Carnem suam habuit.
Neminem ab inferis
Reuertentem vidimus.
Certa non relinquimus ob dubia;
Somniator animus
Respuens præsentia,
Gaudeat inanibus.
Quibus si credideris,
Expectare poteris
Arcturum cum Britonibus.
Virtus. *Diuitiæ tam anxiè*
Quas acquiris cum tormento,
Vt omnium surgentium
Euanescent in momento,
Sine fine tanquam spinæ
Pungunt, angunt, lacerant;
Scis quid tibi conferant?
Quòd seruus es seruorum,
Dum in his te crucias,
Vt seruias clientum libidinibus,
Et ventribus equorum.
Mundus. *Cur arguor, si perfruor*
Bonis, quæ manus Domini
Dedit ad vsum homini?
Quoties voluero,
Miser esse potero,
Si mihi soli vixero.
Toti sum mundo perditus.
Benignus Dei spiritus,
Non dedit ista cælitus,
Vt in dolo nos eludat,
Et per ista nos detrudat,
In puteum interitus.
Virtus. *O vanitatum vanitas,*
Quæ est hæc securitas?
Inter hastas hostium frendentium?
Astat mors in ianuis, & desluis
In omne desiderium:
Sed irruet calamitas
Repentè super impium
Voluptatúmque breuium
Mutabitur jucunditas,
Æternum in supplicium.

EPISTOLA LVIII.

AD R. BATHONIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Grauiter expostulat cum Bathon. Episcopo, quòd contra ordinem iuris Vicearchidiaconum suum ab officio suspenderit: omnesque occasiones quærat sibi nocendi ob æs alienum non dissolutum.

Reginaldus. *DILECTO ET PRÆDILECTO DOMINO, ET PATRI SVO R. DEI gratia Bathon. Episcopo, P. Bles. Bath. Archid. suus, salute obedientiam deuotissimam.*

VESTRÆ indignationis litteras, imò tonitruum legi, in quibus anima mea turbata est valde, & cor meum dereliquit me. Verumtamen, vt verbo Prophetæ vtar, inuenit seruus tuus cor suum, vt oraret te. (1. Par. 5.) Oro itaque, quòd quasi impetrata edicti venia dimittas me priùs vt glutiam saliuam meam, & plangam paululùm dolorem meum, non superbè arguens, sed deuotè respondens: interdum tamen ex vehementia doloris aliquid durius interponens. Si ergo ex abundantia cordis verba mea quandoque cursum deuotæ humilitatis excesserint, indulgeat mihi liberalitas vestra; quia, sicut Sapiens dicit: Feruor iracundiæ, & indignationis impetus non est in hominis potestate. (Seneca l. 1. de ira c. 7. & 8.) Ignoscite misericorditer suum agnoscenti excessum, quia inter primitiua legum cunabula didicistis, quòd sanctitas Episcopo derelinquit gloriam ignoscendi. Scio, quia quæritis occasiones aduersum me, atque proditoria suggestione inductus contentionis materiam suscitatis. Amantissime pater, vt verbo Iob vtar, nolo multa fortitudine contendas mecum, aut magnitudinis tuæ mole me premas. (Iob. 23.) Proponas contra me æquitatem, & appendatur in statera iniquitas mea, & malum, quod patior.

tatem, & appendatur in statera iniquitas mea, & malum, quod patior. Si * aperieris oculos tuos ad iustitiam aduersus eum cuius delictum arguis, doleres te grauiter deliquisse iuxta testimonium Salomonis: Non est in litigio dehonestandus amicus: nam eius dehonestatio facilè resarciri non potest. Frequenter legistis in libro experientiæ, quot pericula, quot labores pro vobis tulerim. quàm sollicitam, & quàm efficacem promotioni vestræ operam dederim. Si consilia nostra secretiora recolitis, scitis certissimè, quòd neque gladius, neque vlla turbationis occasio à vestra dilectione separare me debuit. Verumtamen, cùm fortis sit dilectio vt mors, fortior dilectione adulatio mihi vos abstulit: si tamen eum mihi potuit auferre: quem patet, sicut ex præsenti euentu constat, me nullo tempore habuisse. In absentia mea citra omnem solemnitatem iuris prohibitiones vestras contra me fecistis minus synodales in Synodo, quæ in eo dumtaxat mihi molestæ fuerunt, quia vestræ iracundiæ impetum, & Episcopalis eminentiæ intemperantiam monstrauerunt. Vicearchidiaconum meum, cùm omni satisfactioni & iustitiæ se offerret, in mei nominis contumeliam suspendistis. Videte, si iustè iudicastis, qui iudicatis orbem terræ: recolentes, quia & iudices iudicaturus est, qui iudicat fines terræ. Non ita in Lateranensi Concilio didicistis: vbi in omni sententia excommunicationis, aut suspensionis ferenda prima & secunda, & tertia erat admonitio præmittenda. Illa etiam priuilegialis Ecclesiæ Romanæ protectio, quam sub tegmine alarum * nostrarum impetraui, & quæ tempore Concilij Lateranensis longè pleniùs & solemniùs mihi roborata est, à vestræ benignitatis memoria non debuerat excidisse: in qua mihi specialiter est indultum, vt nec Archiepiscopus, nec Episcopus, me aut meos excommunicet, aut suspendat, nisi publicè conuictos, aut in iure confessos. Vt tamen verbis Iob vtar: Si habuero quippiam iustitiæ, non respondebo, sed Dominum & iudicem deprecabor, etiamsi occiderit me, sperabo in eo. Illud mihi ad cumulum doloris accedit, quia pro viginti solidis, quos vobis debebam, suscitata est ista dissensio, qui tamen soluendo eram per gratiam Dei, si ducentas marcas vel amplius debuissem. Nunquid quæso fuisset ista pecunia, quæ à me elongauit amicum & proximum? Accuso autem potius adulatorum malitiam, quorum venenosa suggestio gratiam Domini mei peruertere mihi potuit in odium & rancorem. Illud autem pro certo noueritis, me dedisse in mandatis Arnoldo Bathoniensi, & Azoni de Paterne, cuius promotioni toto corde congratulor, vt vobis vice mea de debito responderent. Sanè, si me vinculo fidei aut obligatione chirographi super hoc debito astrinxissem, suffecisset quod feceram. Nam ex auctoritate Chalcedonensis Concilij, & Gelasij Papæ, atque Augustini, fidei suæ aut promissionis non incurrit periculum, qui ab eo quod debuit, vt liberaretur, effecit. Verumtamen, vt verbo regis Samariæ vtar, quæritis aduersum me occasiones. Occasiones autem in promptu sunt. Ego qui reliqui, ne vos offenderem, quod pretiosius & gloriosius habebam inter omnia quæ mihi contulerat fortuna clementior, antequàm grauiter offendamini mihi, paratus sum Angliam, & omnia beneficia Anglicana relinquere, atque omnes ambitionis nexus, quæ vtinam nec in me, nec in vobis regnaret, abrumpere. Non abhorreo paupertatem, in qua ditior fui & fœlicior, quàm in diuitiis maledictis. Si me perdideritis, semel me perdidisse forsitan dolebitis, & grauiùs feretis illius absentiam, cuius nunc præsenti obsequio vti, vel dedignamini, vel nescitis. Apud vos omnia in contrarium mihi cedunt: dum enim honorificentiæ & promotioni vestræ totus insudo, totus immoror, vos super dolorem vulnerum meorum addere non cessatis. Ego autem omnia æquanimiter sustinebo, nec ponam os meum in cœlum, nec loquar aduersus Dominum meum, nec aduersus Christum eius: sed, vt in humilitate Iob vniuersa concludam, qui flagellat, occidat me semel; qui cœpit, ipse me conterat: soluat manum suam, & succidat me, & hæc sit consolatio mea, vt affligens me dolore non parcat. Vale.

*al. aperires.
Prou. 25.
Cant. 8.
C. Later. sub Alex. 3. p. 1. cap. 6.
*al. vestrarum.
c. omnes. decimæ 16. q. 7.
Iob. 9.
Iob. 13.
4. Reg. 5.
Iob. 9.

EPISTOLA LIX.

AD R. BATHONIENSEM ELECTVM.

ARGVMENTVM.

Multis rationibus & exemplis inducere conatur R. Bathoniensem electum, vt M. Henricum de se aliàs optimè meritum, in gratiam à qua exciderat recipiat, & Simonem adulatorem & calumniatorem pessimum à sua societate arceat.

Reginaldo. *REVERENDO DOMINO ET AMICO RE. BATHONIENSI Electuo suus P. Blesensis, salutem & temperantiam.*

ROGATVS vos rogare compellor. Verumtamen, etsi * mille preces meam instantiam præuenissent, teneor pro amico meo apud vos humiliter supplicare: cuius merita si recoleretis, nec meæ, nec alienæ intercessionis debuerat suffragia mendicasse. Ipse est, qui se pro vestris necessitatibus toties periculis maris exposuit, qui quandoque, cùm montes * Cyllenij clausi essent, pedesque nostros apud * Terminium aëris intemperies defixisset, & strata montium mortuorum cadaueribus plena essent, ipse quasi inter mortuos liber in Italiam pro mandato nostro transalpinare non horruit, expletisque negotiis vestris cum comite * Maurianensi, ad vos in eadem tempestatis insania diplomate vtens remeauit. Tantique obsequij memoriam, nec diuturnitas temporis, nec offensæ grandis enormitas exsufflasse debuerant, nedum proditoria suggestio vestri Simonis, cuius præcipua est intentio, vt vos sibi totum singulariter vendicet, & auferat vniuersis. Miror qualiter ad verbum vilis adulatoris potuistis ita excandescere aduersus hominem gratissimæ opinionis, & fidei approbatæ, nisi quia lingua adulatoris turbare omnia potest, cuius cogitatio semper est in malum, verba autem oris eius iniquitas & dolus. Ille olei venditor, qui caput vestrum impinguat adulationibus ac demulcet, Magistro Henrico non minùs impudenter quàm imprudenter objecit, quòd consilia vestra dolosè publicauerat. Magister verò Henricus mendacij eum redarguens verbum suum pugno in eius dentibus confirmasset, nisi vestræ, qui præsentialiter aderatis, reuerentiæ detulisset, Zelo etiam iustitiæ potiùs, quàm iracundiæ prouocatus in vos quædam amaritudinis verba protulit, qui hominem reprobatæ opinionis in ignominiam vestræ domus, & cõmunem omnium iniuriam fouebatis. Ideò abjecistis eum à facie vestra, longiq; merita temporis, & debitum retributionis fructum momentanea deleuit offensa. Non sic decuit facere virum, quem elegit Deus in sacerdotem sibi; quem oportet officij debito patientiam & misericordam polliceri. Si Magister Henricus ex motu animi minus circumspectè, aut duriùs fortè locutus est, scitis, quia motus animi non sunt in hominis potestate: quodque fit, vel dicitur ex calore iracundię, non priùs debetis reuocare ad animum, quàm constiterit vobis ex animi iudicio processisse. Ponatur, virum approbatæ opinionis aliquid dixisse intemperantiùs, aut lubrico linguæ, aut facilitate consilij, aut calore iracundiæ, sine alio quolibet motu animi vestra interest omnia æquanimiter dissimulare & pati. Sic enim iuxta Apostoli doctrinam his, quæ putamus ignobiliora membra corporis abundantiorem honorem circundamus. Sic mater infirmiorem filium teneriùs diligit. Sic paterfamilias filium prodigum beniguiùs recipit. Sic oleum charitatis, sic amor Dei pleniùs & exuberantiùs in vasa misericordiæ se diffundit. Sacra Imperatorum constitutio nihil durum aut asperum in talibus constituit: nam si hoc ex leuitate processit, contemnendum: si ex insania, miseratione est dignissimum: si ex iniuria, remittendum. Iulius Cæsar primus & potentissimus Imperator, cùm iniquissimè ferret caluitium, ac deficientem capillum à ceruice reuocaret ad frontem, ab irato milite dictum est ei, Faciliùs est Cæsar te caluum non esse, quàm me in acie aliquid egisse timidiùs: quod & Imperator gratanter

* al. nulla.
* al. almenij.
* al. Termum.
* al. Mauriana.
1. Cor. 12.
Lege Ioan. Sarisb. Policrat. l. 3. c. 14.
Cic. in ep.

admisit. Cùm Augusto Cæsari fuisset objectum, quòd adoptionem auunculi sui Iulij Cæsaris ignominiosa corporis sui prostitutione meruerat, animi sui motum conuertit in risum. Eidem cùm objectum esset à quodam ob sui breuitatem corporis, quòd nanus erat; ipse verò, grandiusculis esse calceamentis vtendum, cum animi tranquillitate respondit. Aristippus à quodam sibi maledicente recedens, Vt tu, inquit, linguæ tuæ, sic ego aurium mearum sum dominus. Antisthenes etiam cuiusdam improperia vilipendens, Auditus, inquit, debet esse lingua robustior, cùm singulis hominibus vna sit lingua, sed aures binæ. Si ergò fidelissimus vester ex confidentia amicitiæ, aut fortè correctionis intuitu vobis spiritu liberiore locutus est, totum, quæso, æquanimiter supportetis, recolentes, quia testimonio Sapientis, lubricum linguæ non est facile trahendum in pœnam. Et quis, quæso, in Græcia fuit potentior aut eminentior Alexandro? ei tamen Antigonus fregit citharam, abjecitque dicens, Ætati tuæ iam regnare conuenit, pudeatque in corpore regio voluptatem luxuriæ dominari. Scipio Africanus in armis potentissimus, cùm quidam eum minus pugnacem argueret; Imperatorem, inquit, genuit me mater mea, non bellatorem. Nonne Magister Henricus iustissimè aduersus infamem illum motus est, cùm ei notam proditionis inureret? Vix crederem hominem tàm integri sensus ad hanc ineptiam fuisse delapsum, vt secreta sibi commissa detegeret, teste Ouidio:

Eximia est virtus præstare silentia rebus.
At contra grauis est culpa tacenda loqui.

Verumtamen secreta diuitum occultari non possunt. Auis enim cœli, sicut Salomon dicit, portabit verbum: & qui habet pennas, annunciabit sententiam. Ideóque res discriminis est diuitum communicare consiliis. Si quid enim per incuriam euolauerit secreti conscio imponetur, & quod te solum scire credideras per* meritoria & tabernas circumquaque plebescet. Audi testimonium Aquinatis poetæ:

O Corydon, Corydon, secretum diuitis vllũ
Esse putas? serui vt taceant, jumenta loquentur.
Et canis, & postes, & marmora, claude fenestras.
Vela tegant rimas, junge ostia, tollito lumen
E medio, clament omnes, prope nemo recumbat.
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet.

Si tonsor Midæ terræ secretum suum latenter infodiat, succrescet arundo, quæ cantando deducet in publicum, quia

Auriculas asini Midas rex habet.

Pallas Erichthonium suum occultare non potuit, quin ipsum cornicis garrulitas publicaret. Cur igitur suggestione detractoris Deo odibilis præsumitis aduersus hominem innocentem, cuius fidem & industriam toties in libro experientiæ didicistis? Probabilius est illum delatorem vestrum malitiosè diuulgasse consilium, vt sic Magistro Henrico, qui arcani conscius erat, crimen impingeret, & inter vos zizania, atque scandalorum materiam seminaret. Omni igitur rancore deposito, Magistrum Henricum in vestram gratiam reuocetis. Scitis enim, quòd iucunda est eius societas, vita commendabilis, familiaritas fructuosa. Iam alij Domino adhæsisset, qui tempestiuiùs, & vberiore manu suis erat meritis responsurus: sed eum blando sermone detinui, donec videam, vtrum reprobata illorum familiaritate, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, eos socialiùs velitis admittere, quorum fides integra non vacillat. Scriptum quippe est: Qui tangit picem, inquinabitur ab ea: corrumpuntque praua consortia bonos mores. Iosaphat, qui de transacta vita multis præconiis commendatur, de societate Achab iniqui regis grauiter increpatur: Impio, inquit Propheta, præbes auxilium, & iniquo amicitiis conjungeris: ideóque iram Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eò quòd lucos de terra Iuda succideris. Idipsum objicitur vobis: qui in vestræ familiaritatis sacrarium hominem admisistis, cuius os maledictione & amaritudine plenum est, & qui veneno & malitia linguæ suæ iam multos eliminauit à vobis: sicut dicitur, quibusdam non solum exitum, sed exitium procurauit. Certè figmenta ipsius non debuerant vos mouisse: sed nescio, qua deprauatione naturæ delicatæ aures diuitum gratiùs acceptant mendacis & meretricantis linguæ blanditias, quàm apertum testimonium veritatis. Nam iuxta Satyricum prauus adulator

cùm facilem stillauit in aurem,
Exiguum de natura patriaque veneno,
Cõtinuò cũctos abigit, qui vera loquuntur.

Marginalia: ad Octauium. — Sueton. in Augusto. — Diog. Laert. l. 2. — Ioan. Sarisb. l. cit. — Sex. Iul. Frontin. l. 4. c. 7. — Ouid. lib. 1. de arte am. — Eccl. 10. — *al. mercatoria. — Iuuen. Sat. 9. — Ouid. l. 11. metam. — Persius Sat. 1. — De Ericth. lege Nat. Comitem l. 9. mytholog. c. 6. — Eccli. 13. — 1. Cor. 15. — 2. Par. 19. — Iuuenal. Sat. 3.

Psal. 56. Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & linguæ eorum gladius acutus: Psal. 104. linguis suis dolosè agebant: iudica illos Deus. Isti sunt ranæ in penetralibus Regum ipsorum, id est, garruli & loquaces in domibus Magnatum. Isti sunt cœnomyiæ, & ciniphes, qui occultè pungunt. Psal. 119. Video, quòd lingua dolosa cor vestrum pessimè deprauauit. Sed vtinam ad dolosam linguam apponantur sagittæ potentis acutæ, id est, iudicia Domini, vt linguas vestrorum prohibeatis à malo, & labia eorum, ne loquantur dolum. Iudicium siquidem iustissimum Dei fuit, vt primus homo exularet à paradiso, quia diuina ratione contempta inimico adulanti consensit. Recolentes igitur, Domine & amice charissime, quia testimonio Salomonis Meliora Prou. 27. sunt amici diligentis verbera, quàm blanditiæ adulantis verba seu verbera, Magistri Henrici referatis ad gratiam; & iuxta formam eruditionis Euangelicæ, sic in vestra patientia possideatis animam Luc. 21. vestram, vt nullam in animo vestro de præteritis foueatis offensam. *Nam vidua est virtus, quam non patientia firmat.* Promitto autem vobis, quòd in Magistro Henrico inuenietis fidele obsequium, integram amicitiam, obedientiam promptam, & salubre consilium. Bene valeat Dominus meus, & omnes, qui diligunt eum in veritate.

EPISTOLA LX.

AD MAGISTRVM R. AMICVM ET SOCIVM.

ARGVMENTVM.

Amico conquerenti ab Episcopis eorum nepotes ex patrimonio Christi ditari, & non pauperes virtutis studiosos, declarat veterem hanc esse querelam: Paupertatem autem diuitiis longè præferendam.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO MAGISTRO R. P. BLES. salutem & spiritum fortiorem.

CAVSARIS & arguis Episcoporum nequitiam, qui circa parentum promotionem sunt adeò singulariter occupati; vt nihil aliud affectent, aut somnient; atque indigentiam scholarium vel in modica visitatione non releuent. Purpurata incedit parentela Pontificum, & elata de patrimonio crucifixi in superbia, & in abusione ad omnes vitæ sæcularis illecebras, se effundit. Non attendunt, quid deceat dummodò quid placeat, assequantur: cúmque eis ad votum omnia succedant, & in contrarium succedant omnia his, qui soli militant honestati, diuinam in temporalibus prouidentiam desipere, aut dormitare conquereris. Amice vetus querela est: & hæc Regis ac prophetæ Dauid animum quandoque concussit. Cùm enim pressuras iustorum aspiceret, videretque iniquos ad omnes huius vitæ concupiscentias licentiùs euagari, quærebat, si vtique esset fructus iusto: & si esset Deus dijudicans iniquos in terra; Psal. 57. priùs dubitat & vacillat, & recurrens ad occulta iudicia Dei tandem nodum quæstionis implicitè diligenter euoluit. Mei, inquit, Psal. 72. pœnè moti sunt pedes, pœnè effusi sunt gressus mei, quia zelaui super iniquos pacem peccatorum videns. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos superbia. Ecce enim peccatores ipsi, & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Et dixi, ergo sine causa iustificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas? Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis. Æstimabam, vt cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum. Verumtamen propter dolos posuisti eis, dejecisti eos dum alleuarentur. Quoniam facti sunt in desolationem, defecerunt propter iniquitatem suam. Singula possemus prosequi diffusiore tractatu, sed publicæ expositioni littera se exponit; insinuans, qualiter diuitiæ proditoriæ & fallaces decipiunt amatores suos, quos dolosè erigunt, vt cum dolore prosterr-

nant. Iſti ſunt, qui fines ſuos in infinitum producunt, quorum finis interitus ſine fine. Beatus Iob eadem dubitatione motus varios diuitum ſucceſſus enumerat, & in his alti conſilij iudicium & iuſtitiam diuinæ * diſpenſationis aſſignans, omnem ſcrupulum dubitationis elaqueat. Quare, inquit, impij viuunt, ſubleuati ſunt, confortatique diuitiis? Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conſpectu eorum domus ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper eos. Bos eorum concepit, & non abortiuit: vacca peperit, & non eſt priuata fœtu ſuo. Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & infantes earum exultant luſibus. Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Ecce quomodo dati ſunt in deſolationem, & dejecit eos conſilium altiſſimi, dum alleuarentur. Datæ ſunt eis diuitiæ in laqueum, & deliciæ in capturam. Enormiter periculoſum eſt tranſitoriæ voluptatis, & mortis æternæ commercium, teſtimonio Ethici:

** al. diſpoſitionis.* Iob. 21.

Nocet empta dolore voluptas.

Hor. lib. 1. ep. ad Loll.

Verumtamen plus quàm nocere eſt, vitam in morte, & mortem in dolore æternare. Audis Dauid & Iob multiplicem diuitum gloriam recenſentes, & momentaneæ fœlicitatis infœliciſſimum finem. Vnde & beatior in ſua miſeria reputandus eſt pauper, quàm diues in opibus ſophiſticis, & gloria ſeductrice: Cumulus enim * deliciarum in cumulum miſeriarum tranſiturus eſt, quarum cruciatus ille impatientiùs ſuſtinebit, qui diutiùs & delicatiùs huius vitæ deſiderabilibus aſſueuit. Illi Euangelico diuiti, qui ad refrigerium linguæ ardentis digitum Lazari poſtulabat, dictum eſt: Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nonne putas eum tunc habuiſſe in deſideriis multa ſuſtinuiſſe aſpera, vt vel in modico remiſsùs ei fieret gehennale incendium? Verumtamen poſt exitum huius vitæ dolor æternus cum pœna temporali non tranſibit: nam in inferno nulla eſt redemptio. Cúmque locus ille viam præcludat ad meritum, compenſationis etiam beneficium non admittit. Noli, quæſo, affectare diuitias, quæ te fugiunt, & vbi affluunt

*al. *diuitiarum.* Luc. 16.

Plus aloes, quàm mellis habent.

Iuuen. Sat. 6.

Et in fine ad infinibilem mortem ducunt. Sit tibi paupertas ipſa ſolatio, quæ & viuentem liberrimum facit, & ſecuriſſimum morientem. Pauci diuites moriuntur, qui in exitu huius vitæ non deſiderent fuiſſe pauperrimi. Ideóque & plerique prouidentiæ oculum dirigunt in futurum, ſpiritualem ducentes in diuitiis paupertatem. Dauid in regali ſolio ſedens, inquit, Domine inclina aurem tuam, & exaudi me, quoniam inops & pauper ſum ego. Et alibi: Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Elegans & præclarum Dei donum eſt paupertas, ſi tamen hanc inter Dei dona computare dignetur impatiens & ambitioſa temeritas. Huius doni gratiam intellexerat ille Senecæ nepos Lucanus referens ſecuritatem animæ pauperis inter bella ciuilia.

Paupertatis laus. Pſal. 85. Pſal. 87. Corn. Tac. annal. 16.

O vita tuta facultas,
Pauperis anguſtique lares, ô munera nondum
Intellecta Deum: quibus hoc contingere muris,
Aut templis potuit nullo trepidare tumultu
Cæſarea pulſante manu.

Lucan. l. 5.

Nabuzardan in ſubuerſione Hieruſalem cunctis pauperibus in pace dimiſſis, ſolos diuites captiuauit. Chriſtus domum Reguli rogatus intrare noluit, ne videretur diuitias honorare. Tu qui in Epiſcopos nunc deſæuis, citò epiſcopaberis dante Domino, eríſque, ſi benè te noui, ſcholaribus illius temporis publicæ detractionis occaſio. Nam & illi, qui dulce lignum iam adepti ſunt, quandoque dum ſcholariter militarent, linguas procaces acuerunt in Epiſcopos, & telam, quam hodie ordiris, longo tempore texuerunt. Certiſſimè autem ſcio, quòd ex quo rapieris ad cathedram, rapietur à corde tuo ſcholaris vitæ memoria, ſubita nepotum pullulabit affectio, de maritandis neptibus anxiè cogitabis: nec in beneficiis attendes meritum, nec in matrimoniis paritatem, atque in hac inſania ſingulariter æſtimabis plenitudinem voti tui, ſi muliercularum degenerum vilitate titulos alienæ nobilitatis inficias, & perſonis infamibus contamines domum Dei. Vale.

Ierm. 52. Ioan. 4.

EPISTOLA LXI.

AD R. SARESBERIENS. ARCHIDIAC.

ARGVMENTVM.

Dehortatur R. Archidiaconum à vanitate aucupij; tum quia ratione officii non auium, sed ouium curam susceperit; tum quia breui sit ad Episcopatus dignitatem euehendus.

Reginaldo. *CHARISSIMO DOMINO SVO R. SARESBER. ARCHID. P. Blesen. salutem in Deo salutari nostro.*

Ep. 103. ad Paulin. QVIA, teste Hieronymo nescio quid latentis energiæ viua vox habet, priùs viua voce, & deuota supplicatione vos monui, deinde litteris, vt parciùs indulgeretis auium curialium vanitati. Rom. 8. Scio, quia teste Apostolo, omnis creatura subiecta est vanitati non volens. Vnde & propheta conquerendo exclamat: Psal. 4. Filij hominum vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Verumtamen vos, qui iam induistis arma pœnitentiæ, & arripuistis propositum sanctitatis, affectare non decet vanitates & insanias falsas. Non benè conueniunt cilicium & accipiter, afflictio carnis & exercitium voluptatis. Reges gentium, & qui dominantur eorum, quia litteralis scientiæ solatio vti, aut nesciunt, aut non possunt, per auium volatus de immanium solicitudinum mole sibi aliquid quandóque furantur: Baruch. 3. nam testimonio prophetæ, hi sunt, qui in auibus cæli ludunt. Iuxta veteres historias Vlysses aues armatas intulit Græciæ ad eorum solatium, quorum parentes in acie Troiana ceciderant: noluit tamen vir prudens hac vanitate filium suum Telemachum occupari. Qua igitur audacia hoc in se præsumet Christi discipulus & professor, quod in filio suo gentilis abhorruit? Ioa. Sarisb. in Polycrat. l. 1. c. 4. A quibusdam dicitur Machabæus domesticasse accipitres in auium capturam; sed hac vanitate omninò abiecta, se bellis & morti exposuit, vt paternas leges erigeret, cæremonias innouaret, mundaret sancta, debitum templo honorem redderet, & decorem suæ genti, & amissam restitueret libertatem. Huius equidem aucupij genus laboriosissimum est, sumptusque quos exigit, suorum successuum commoditate non redimit. Ioa. Saris. ibid. Cùm Marcellus nepos Augusti sollicitè versaretur in auibus capiendis, quæsiuit ab eo Virgilius, vtrum mallet auem armari in auium prædatione, aut muscam in exterminationem muscarum. relata ad auunculum quæstione, præelegit muscam, quæ à Neapoli abigeret muscas vniuersas, cuius petitionem effectus impleuit. Mallem vos habere muscam Virgilij, quàm has sumptuosas aues, Leu. 11. quæ in lege Domini ab eius sacrificio prohibentur: & quæ ex quadam degeneris naturæ corruptela hoc habent, vt fortior sit in eis sexus muliebris, quàm * masculinus. *al. masculus. Si igitur eis Christi discipulus & professor, desinite, quæso, currere & clamare post voluptuosas aues. Currite & clamate post eum, qui benè currentes dirigit, qui deuotè clamantes exaudit: sine cuius gratia propositum religionis, quantumcumque grauis & asperæ vitæ, meritum non habebit. Video quosdam, quorum mentes auium delectatio totas occupando consumit. Nonne isti imaginem gerunt Titii, Tibul. l. 1. el. 3. Virg. 6. Æneid. cuius iecur Poetæ referunt iugiter ab auibus deuorari? Nam satis deuorantur ab auibus, qui hac auium curiositate torquentur. *Episcopo oues non aues credita.* Sanè cum beneficiis Ecclesiasticis, quibus ampliauit vos Dominus vehementer, curam non auium, sed ouium suscepistis, in die tremenda computandus in sinistra cum hœdis, & extra gregem Domini faciendus, si non oues auibus antefertis. Licet ad Episcopalis eminentiæ sedem nondum ascenderitis, quod Domino dante in proximo fiet; animabus tamen, quarum in vos suscepistis periculum, officium pastorale debetis, quarum curam requiret à vobis exactissimus iudex, talentumque vobis creditum exiget, etiam cum vsuris, vos supra multa constituens, si fidelis supra pauca fueritis. Abiecta itaque auium vanitate, vestrum ad libros studium conuertatis, ne vos Dominus ignarum suæ legis inueniat: ignorans enim ignorabitur. Pastores erant, dicit Dominus, & intelligentiam ignorabant. Isa. 56. Nemo scientiam Dei pertinaciùs

à se potest repellere, quàm occupatione illiciti amoris, vel aucupij voluptate. Vnde, vel ab hac temeritate cessabitis, vel vereor, ne vobis à Domino quandoque dicatur, Quia repulisti scientiam meam à te, ecce repello te, ne sacerdotio fungaris mihi. Volucres cœli, sicut & pisces maris, non ad voluptatem concessæ sunt homini, sed ad vsum: Si tamen hæ volucres deprædatoriæ & rapaces aues cœli meritò censeantur, quarum exercitio cælum clauditur, aperitur infernus. Quia ergò iuxta communem Dei & populi æstimationem in proximo est dies vestræ visitationis: præparate vos ad suscipiendum & ferendum iugum Domini, auiumque temeritatem, & malitiam huius vitæ conuertatis in Christi militiam, & exercitium honestatis.

Ose. 4.

EPISTOLA LXII.

AD MAGISTRVM R. BLONDVM.

ARGVMENTVM.

Gaufridus Lincolniensis Electus clericum quendam suum inobedientiæ arguit, quòd se relicto cuidam Abbati adhæserit: monetque ne nomine Abbatis se Archiepiscopo Cantuariensi opponat.

G. DEI GRATIA LINCOLNIENSIS ELECTVS DOMINI Regis Angliæ filius, Magistro R. Blondo salutem & humilius sapere.

Gaufridus.

CVM proponas in litteris tuis, quòd mecum velis disputare de pari, fines pacti transgrederis: & vtinam mecum de pari tantùm, non de superiori contenderes. In eo enim superiorem me, aut mihi contrarium te fecisti, quòd mea vocatione posthabita ad mandatum cuiusdam Abbatis remanere in Anglia decreuisti. Fortior quidem est disputatio in contradictione, & contrarietate operum, quàm verborum. Cùm ad me venire, & mecum esse debeas, & non velis, contra me es: quia testimonio veritatis, qui mecum non est, contra me est: &, qui mecum non colligit, spargit. Quòd autem ad otij reprobationem quædam de Tibullo, & monasteriis Ægypti tuis litteris adiecisti, otiosi hominis fuit. Ad laborem enim, non ad otium te vocabam: non esses otiosus, si meis insudares negotiis, quibus te citrà omnem vocationem spontaneum impendere debuisti. Te tantùm excusabilem facit, quia semper habuisti me socium, nunquam Dominum: & ideò nouisti, qualiter socio, non qualiter Domino sit scribendum: si habuisses Dominum, assueuisses obedientiæ, quam detrectas. Verumtamen indomita ceruice ferox post vocationis meæ litteras, nunc agere causas Parisius, nunc reuerti Bononiam, nunc Lincolniam proficisci, nunc morari Oxenefordiæ ordinas & disponis. In hac tamen ordinatione magna est confusio, vbi mens tua contrariis æstuat desideriis, & totus dissides à teipso. Si bonum obedientiæ acceptasses, vagos & dissolutos affectus qui te in varia fluctuare compellunt deuotus timor ad vnius voluntatis arbitrium alligasset. Nunc autem domina ambitio, quæ nouum tibi beneficium de prædicti Abbatis largitione promittit, ad crimen ariolatus, & idololatrię per inobedientiam te compellit: quoniam sacræ scripturę testimonio peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatrię nolle acquiescere. Vtinam erga me humiliùs te haberes, & me ad benefaciendum tibi propensiore obsequio vberiore meritorum gratia prouocares. Mundus enim in maligno positus est; & sicut optimè nosti, beneficium, quod de munificentia nostra obtines, facile posset occasione ingratitudinis & inobedientiæ reuocari. Ingratitudo enim est ventus vrens & siccans fontem liberalitatis, rorem amicitiæ, fluenta gratiæ. Illud obnixè te moneo, vt pro mendico & mendace Abbate, sicut dicitur, te Domino Cantuariensi in suis negotiis non opponas. Cùm enim meorum numero adscriptus sis, eum per te impugnare viderer: ideoque si eius negotiis interesse, eique adesse non potes, aut fortè non audes, ei tamen

Matth. 12

1. Reg. 15.

1. Ioan. 5.

obesse in aliquo, sicut me diligis, non attentès. Scio, quia ex affectu me diligit, atque in angustiis meis experimento probaui sincerissimam eius fidem: ideóque eius amicitias amplecti desiderans & fouere, ipsius iniurias æquaminiter sustinere, aut dissimulare non possem.

EPISTOLA LXIII.

AD PETRVM ATREBATEN. EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Gratias agit Atrebaten. Episcopó pro munere misso.

REVERENDO PATRI AC DOMINO PETRO ATREBATENSI Episcopo, Petrus Blesen. Bathon. Archidiac. salutem, & eum, qui in Christo est, charitatis affectum.

LIBERALITATI vestræ gratias refero, quantas possum super cupa, quam mihi per fratrem vestri Ordinis transmisistis, in qua circumscriptis omnibus, quæ ad decorem & vsum communem pertinent sinceræ charitatis imaginem ad oculum depinxistis. Duo ibi metalla video conflata in vnum: duo ligna redacta in vasculum. Metalla per se, & ligna seorsim, vas vnum faciunt, separata singula sibi sufficerent; combinata verò statum verę charitatis informant. Charitas combinari desiderat, & proximum sibi vniens in amoris amplexum omnem calumniam singularitatis euacuat. Combinatur tinctura in cocco: & Elisæus sui magistri spiritum in se postulabat duplicari. Omnia ergo ita sunt in hoc vase duplicia, vt nemo in figura eius quicquam duplicitatis inueniat. Charitas enim, cuius typum gerit, ita in Deo vna est, vt secum patiatur & proximum: & sicut Dominus per se & pro se diligitur, ita seruus dominicæ charitatis vicarius existat. De vnione fidelium ad Deum & ad se loquitur per Ezechielem Dominus. Faciam omnes in lignum vnum, & erunt vnum in manu eius. Hoc igitur munus in typo charitatis veneror, & in munere donatoris amicitias deuotus amplector.

Exod. 25. 4. Reg. 2. *al. vt secum partiatur ad. Ezech. 37.

EPISTOLA LXIV.

AD CELESTINVM ROM. PONTIFICEM.

ARGVMENTVM.

Vide epist. 143. & sequent.

Rothomagensis Archiepiscopus vna cum Suffraganeis rogat Pontificem summum, vt Richardum Anglorum regem ab Archiduce Austriæ in reditu ex peregrinatione Hierosolymitana in carcerem coniectum, curet liberari.

REVERENDO PATRI AC DOMINO CELESTINO DEI GRATIA Summo Pontifici G. eiusdem permissione Rothomag. Ecclesiæ humilis minister, ipsiusque Suffraganei, Baiocensis, Ebroicensis, Sagiensis, & Abrincensis, Episcopi salutem, & deuotissimæ seruitutis affectum.

VVLGARITER dicitur, quia noua & insolita morborum genera noua indigent medicina. Ab vsu siquidem nostrorum temporum prorsus credimus alienum, quòd capiatur, aut ad redemptionem aliquatenus compellatur, vel in eundo, vel in reditu, quicumque Hierosolymitanæ peregrinationis prosequutor existit. Recolimus, quòd illius viæ, sanctique signaculi professores Ecclesia Romana in sua custodia & tuitione suscepit. Nec dubium est, redundare in totius

Ecclesiæ caput, quicquid contra eiusdem Ecclesiæ auctoritatem in eius filios attentatur. Christianissimus princeps, rex Angliæ, illustrissimus Dominus noster, & deuotissimus Ecclesiæ Romanæ filius, quem specialiter in sua protectione susceperat in sua peregrinatione post sudores & pericula, post angustias & discrimina vitæ, quæ pro amore & honore Dei diu sustinuerat, reuertendo captus est, & iniustè detentus. Plangimus dolores & angustias nostras, quas vtinam nobiscum communicare velletis paterno compassionis affectu, & ostenderetis per experientiam in nostris angustiis, quantum vobis teneri debeat affectio filialis. Docet publicus experientiæ liber vberiorem esse charitatis affectum parentibus ad filios, quàm filiis ad parentes: ideóque pensata deuotione, quam hactenus habuerunt Reges Angliæ erga Romanam Ecclesiam, speramus in eo, qui spes nostra est, quòd non deficiet in hac angustia nostra illa exuberans & inexhausta gratiæ plenitudo, quæ se impertitur afflictis, lapsos erigit, læsos reparat: &, vt quod multum est claudatur in modico, se communicat vniuersis: qui vniuersorum & singulorum totus est, qui se seruum seruorum publicè profitetur. Quid faciat pro tanto filio, pro tanto Principe, cuius iniustissimam captionem prouinciæ lamentantur, dolent populi, plorant Ecclesiæ, & omnia iura tam moderna, quàm vetera detestantur. Exerat beati Petri gladium manus vestra clementissime Pater; quid & quantum tanto filio debeatis, exhibeatis in opere: vt experientia mediante addiscant minores & inferiores filij, quantum à vobis auxilium in suis necessitatibus debeant expectare. Valete.

EPISTOLA LXV.

AD SOCIVM ET AMICVM.

ARGVMENTVM.

Docet amicum, non esse licitum auguriis, somniis, visionibus, fortuitis euentibus, vel aliis modis vetitis, futurorum explorare notitiam.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO SVVS PETRVS BLESENSIS salutem, & si quid melius est salute.

CVM nuper de hospitio egredienti Magistro G. pulchro, Magister Guillelmus Blesensis monachus frater meus occurrisset, egredientem monuit regredi, & instantissimè, ne progrederetur, inhibuit, magnum eadem die sibi renuncians imminere periculum, si præsumeret proficisci. Magister verò G. in Christo * perfectus, vaniloquium reputans, quicquid non esset in fidei radice fundatum, securus iter ingressus est, se * comitiuæ Domini Cantuariensis adiungens, de cuius familia censebatur. Profectus itaque paululum * fossatam profundissimam, & aquis concurrentibus exuberantem cum equo minus cautè incidit: cumque equus & ascensor in profundo submersi palpitarent in aquis vehementibus tandem M. Guillelmus conuenientibus & subuenientibus multis vix euasit. Hæc vidisti, & vniuersi, qui tunc Archiepiscopi consortio adhærebant. Cœpisti ergò scrupulosè inquirere, & à me præ cæteris explorare, vtrùm his fidem adhiberem, & quid sentirem de eiusmodi ominosis occursibus, de somniis, & lemuribus, de volatilibus, de sternutamentis. Ea siquidem vice pro capacitate mei ingenij respondissem: nisi, quia tunc, sicut ipse recolis, mittebar ad Dominum Regem, atque de his quæ erant itineri meo expedientia solicitè cogitabam. Verumtamen, quia tunc viua voce non potui, nunc scriptis expediam, verbique defectum redimet diligentior explanatio per scripturam. Cùm in sacro eloquio legas, quia hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra, vt fidem nostram humani generis inimicus expugnet, malitiam suam ad multiformes astutias circumducit: multæ enim sunt astutiæ eius, teste Apostolo: Non ignoramus, inquit, astutias Satanæ. Mentibus itaque hominum phantasticas illusiones immit-

* al. *profectus*
* al. *comitatui.*
* al. *fossam.*
1. Ioan 5.
2. Cor. 2.

tens, nunc auium volatu, nunc occursu hominum, nunc ferarum, somniisque, aut aliis modis promittit scientiam futurorum, & sic rerum euentus lætos infaustosve denunciat, vt quietem cordium vana curiositate sollicitet, atque vt aliquid paulatim de fidei sinceritate incrustet. Suggestione siquidem diaboli quædam mulieres cereas siue luteas formant imagines, vt sic hostes vel amasios torqueant & incendant, iuxta illud Virgilianum,

Virg. eclog. 8.

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liquescit, &c.

Quædam habent oculos fascinantes, iuxta illud Virgilij,

Id. ecl. 3.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Quidam in volatu auium futura coniiciunt, vnde illud.

Eclo. 9.

Quod nisi me quacumque nouas incidere lites
Antè sinistra caua monuisset ab ilice cornix,
Nec tuus hic Mœris, nec viueret ipse Menalcas.

Iustin. l. 23.

Legitur etiam quòd in clypeo Hiero proficiscentis ad bellum aquila resedit, significans eum esse victorem futurum & Regem. Quidam genethliacos, quidam mathematicos, quidam ariolos, quidam pythonicos consulunt. Et quia diuinationi eorum quandoque respondet euentus, eis fides à temerariis exhibetur. Nam mendacij pater veritatem exhibet frequenter vmbratilem, donec infidelitatis filios secum præcipitet in gehennam. Sic Saul, dum pythonissam consulit cum filiis suis in montibus Gelboe meretur interfici. Sic Ochozias, qui ceciderat per cancellos, dum de vitæ diuturnitate scrutatur, vita eius tanquam tela texenda succiditur. Oraculo Apollinis circumuentus est Alexander. Crœsus Halym transgressus in æquiuocatione, *perdendi*, euentu deteriore percussus est. Sit igitur sententia Christiani, nihil de futuris inquirere, sed illius dispositioni humiliter obedire, qui disponit omnia suauiter, cuius consiliarius nemo fuit. Non possumus ei dicere, cur ita facis? Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. Non laboremus nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Futurorum enim explorare notitiam auguriis, vel aliis illicitis modis diabolica tentatio est, & æternæ damnationis occasio. Os enim Domini locutum est populo Israël instruentis. Cùm ingressus fueris, inquit, terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, caue ne imiteris abominationes gentium; non inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam suam, ducendo per ignem: non sit, qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia & auguria: non sit maleficus vel incantator: nemo per pythones aut diuinos quærat à mortuis veritatem: omnia hæc abominatur Dominus. Si surrexerit, inquit, in medio tui propheta, aut qui dicit se somnium vidisse, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit, quod locutus est, verba somniatoris, aut prophetæ non audias. Frequenter euenit, amice charissime, rerum prodigia certos exitus obtinere: eis tamen nulla fides adhibeatur. Licet enim sæpe vera pronuncient, sæpius tamen & periculosiùs mentiuntur: nec te moueat, quòd quandoque ex dispensatione diuina talia personæ commendabiles acceptasse leguntur. Nam & sanctus Daniel regem Nabuchodonosor visione imaginis consternatum, peccata sua fecit eleemosynis redimere, & ad tempus diuinæ animaduersionis sententiam declinare. Ioseph in Ægypto magnificauit interpretatio somniorum. Ezechielem, atque Ioannem Euangelistam in sacro eloquio admirabiles reddidit elegantia visionum. Vnde quidam ad negotia profecturi, si quò progrediuntur interroges, reuertuntur, verbum Iudith forsitan aduertentes, quæ cum egrederetur * de Susis ciuitate, quam obsederat Holofernes, sperans in manu Domini liberationem patriæ, & victoriam de tyranno, ne quis eam, quò proficisceretur interrogaret, inhibuit. Coniiciunt igitur interrogationem aliquid ominis habuisse, quod itineris successum poterat impedire. Beatus etiam Marcus Euangelista euangelizandi causa nauigio Alexandriam petens, cùm nauem egrederetur, calceum rupit, atque Deo gratias agens iter suum expeditum esse perhibuit. Quicquid tamen alij credant, ego * indubitanter credo sanctum Euangelistam hoc non ex superstitiosa curiositate dixisse: cui, etsi numquam calceus ruptus esset, ei tamen sui expeditionem itineris per Spiritum sanctum Dominus reuelasset. Sanè huiusmodi præstigiosa prognostica, se plerumque in varios, aut fortè contrarios euentus effigiant. Vnde & Iulius Cæsar, qui numquam vlla superstitione, aut augurio deterreri potuit ab inceptis, dum in Africam proficisceretur, in egressu nauis prolapsus est: sed ad meliora omine commutato; Teneo te, inquit,

1. Reg. 28. — 4. Reg. 1. — Iustin. l. 11. — Cic. libr. 2. de diuin. — Rom. 11. — Iob. 11. — Actor. 1. — Deut. 18. — Deut. 13. — Dan. 4. — Gen. 41. — *lege, *de Bethulia.* — Iud. 8. — Sim. Metaphr. tom. 2. Surij. — *al. *indubitabiliter.* — Sueton. in Cæsare.

Polyd. lib 8 hist. Angl.

inquit, Africa, eamque obtinuit, Rex etiam Guillelmus Angliæ acquisitor primo terræ ingressu equum quem ascenderat excitauit ad cursum; qui cum equo lapsus & prostratus in terram: Terra, inquit, mea est, quod euentus impleuit. De visionibus & somniis propheta testatur, & dicit: Senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. Si recenseam visiones & somnia antiquorum, epistolam onerabo exemplis. Ioseph enim sponsus beatæ Virginis sæpius in somniis ab angelo eruditur. Magis interdicitur, ne redeant ad Herodem. Docetur Petrus in linteamine reptilium plenitudinem gentium colligendam. Constantinus ab Apostolis visitatus est: orbisque maiestas publicè professa est regnum & imperium Christi esse. Visio Africani, Apocalypsis Apostoli, Danielis & Ezechielis oracula, somnia Pharaonis & Ioseph legentibus frequenter occurrunt. His & aliis modis aperit suis, prout vult suam Dominus reuelare voluntatem. Verumtamen, vt fidem habeam somniis; nulla somnia me inducent. Non inficior, quin anima frequenter ex reliquiis cogitationis, aut ex innata sibi perspicacia quasdam futurorum præfiguret imagines, sed crebrò decipitur. Nam, sicut per experientiam didici, ex ea visione, quæ mihi gaudium quandoque nunciauerat, postea contrarium reportaui. Somnia igitur ne cures, amice charissime, nec te illorum errore inuoluas, qui occursum leporis timent, qui mulierem sparsis crinibus, qui hominem orbatum oculis, aut mutilatum pede, aut cucullatum habere obuiam detestantur; qui de iucundo gloriantur hospitio; si eis lupus occursauerit, aut columba; si à sinistra in dexteram auis sancti Martini volauerit; si in egressu suo remotum audierint tonitruum; si hominem gibbosum obuiam habuerint, aut leprosum. Opinio autem mea est Magistrum G. submersionis illius incurrisse periculum, etsi nullus ei monachus occurrisset.

Ioel. 2. Matth. 1. Matth. 2. Actor. 10. In actis S. Syluest. Cicer. in somnio Scip. Gen. 41. Ioa Sarisb. in Polycrat. lib. 1. & 2.

EPISTOLA LXVI.

AD GVALTERIVM ARCHIEPISC. PANORMITANVM.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Panorm. Archiepiscopo, quòd ex humili loco ad tantam dignitatem sit euectus. Henrici secundi Regis Anglorum staturam, moresque breuiter describit, & cædis S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi & martyris minimè auctorem fuisse demonstrat.

QVONDAM SOCIO, NVNC DOMINO, ET AMICO IN CHRISTO charissimo Gualterio Dei gratia Panormitano Archiepiscopo P. Blesen. salutem, & continuos ad vota successus.

BENEDICTVS Dominus Deus Israël, qui visitauit & fecit misericordiam suam vobiscum, de puluere egenum vos erigens, vt sedeatis cum principibus, & solium gloriæ teneatis. Terribilis est Dominus in iudiciis suis, & in suis miserationibus magnus est, & laudabilis nimis: nam miserationes eius super omnia opera eius. Miserationum itaque quas magnificauit in vobis, iugem habeatis, firmamque memoriam, nec illud Iudaicum opprobrium notetur in vobis: Non fuerunt, inquit, memores beneficiorum eius, & mirabilium, quæ ostendit eis. Nihil est, quod adeò prouocet indignationem altissimi, sicut ingratitudo: ipsa est malorum prouocatio, beneficiorum exinanitio, exterminatio meritorum. Ob reuerentiam illius, qui de contemptibili paupertate vos extulit, plenioris exhibeatis humanitatis officium hominibus transalpinis: illos enim qui eunt, aut redeunt à terra, in qua steterunt pedes Domini, potestis affligere multipliciter: potestis, sicut & decessores vestri, necessitates eorum humanioris gratiæ solatio releuare. Illud noueritis, quia pater orphanorum & pauperum ipse est, qui exaltat humiles, & potentes humiliat; ipse pro suis pauperibus peregrinantibus vos erexit, vt apud vos auxilium consuetæ benignitatis inueniant. Ideóque timendum est vobis, ne clamor & querela eorum ad aures illius

Psal. 144. Psal. 77.

ascendat, qui est terribilis apud reges terræ, qui iudicat causam pauperum, & arguit pro mansuetis terræ. De zona aurea, & lumbari serico, & samito, & aliis xeniis, quæ per latorem præsentium de vestra largitione suscepi, non quantas volo, sed quantas valeo refero vobis grates. Ex hoc enim patet antiqua liberalitatis vestræ integritas, quam nec interualla temporum, nec locorum spacia, nec honoris assumptio, nec cætera amicitiæ destructiua subuertere potuerunt. Quòd autem à me cum omni instantia postulatis, vt formam & mores Domini Regis Angliæ vobis sub certa descriptione transmittam, meas quidem facultates excedit: ad hoc enim satis insufficiens videretur Mantuani vena ingenij. Ego tamen, quod scio, vobis sine inuidia & detractione communico. De Dauid legitur, ad commendationem decoris eius, quoniam rufus erat: vos autem Dominum Regem subrufum hactenus extitisse noueritis, nisi quia colorem hunc venerabilis senectus, & superueniens canities aliquantulùm alterauit. Statura eius mediocris est, vt & inter paruos magnus appareat, nec inter maiores minimus videatur. Caput eius sphæricum est, tanquam sapientiæ magnæ sedes, & alti consilij speciale sacrarium. Ea verò est capitis quantitas, vt collo & toti corpori proportionali moderatione respondeat. Oculi eius orbiculati sunt, dum pacati est animi, columbini & simplices: sed in ira & turbatione cordis quasi scintillantes ignem & in impetu fulminantes. Cæsaries eius damna caluitij non veretur, superueniente tamen artifici capillorum tonsura. Leonina facies quasi in quadrangulum se dilatat. Eminentia naris ad totius corporis venustatem naturali est moderatione propensa: arcuati pedes: equestres tibiæ, thorax extensior, lacerti pugiles virum fortem, agilem & audacem denũciant: in quodam tamen articulo pedis eius pars vnguis innascitur carni, atque in contumeliam totius pedis vehementer increscit. Manus eius quadam grossitie sua hominis incuriam protestantur: earum enim cultum prorsus negligit; nec vnquam, nisi aues deferat, vtitur chirothecis. Singulis diebus in Missis, in consiliis, & aliis publicis actionibus regni semper à mane vsque ad vesperam stat in pedes. Et licet tibias habeat frequenti percussione calcitrantium equorum enormiter vulneratas & liuidas, nisi tamen equitet, vel comedat, nunquam sedet. Vna die, si opus fuerit, quatuor aut quinque diætas excurrit, & sic inimicorum machinamenta præueniens, artes eorum frequenter inopinata subitatione deludit. Ocreis sine plica, pileis sine fastu, & vestibus vtitur expeditis. Vehemens amator nemorum: dum cessat à præliis, in auibus & canibus se exercet. Caro siquidem eius se mole pinguedinis enormiter onerasset, nisi quia ventris insolentiam ieiuniis & exercitio domat: atque in ascendendo equum, & in excurrendo leuitatem adolescentiæ seruans potentissimos ad laborem singulis ferè diebus itinerando fatigat. Non enim, sicut alij Reges in palatio suo iacet, sed per prouincias currens explorat facta omnium, illos potissimè iudicans, quos constituit iudices aliorum. Nemo est argutior in consiliis, in eloquio torrentior, securior in periculis, in prosperis timidior, constantior in aduersis. Quem semel dilexit, vix dediligit: quem verò semel exosum habuit, vix in gratiam familiaritatis admittit. Semper in manibus eius sunt, arcus, enses, venabula & sagittæ: nisi sit in consiliis, aut in libris. Quoties enim potest à curis & solicitudinibus respirare, secreta se occupat lectione, aut in cuneo clericorum aliquem nodum quæstionis laborat euoluere. Nam cùm rex vester benè litteras nouerit, rex noster longè litteratior est. Ego enim in litterali scientia facultates vtriusque cognoui. Scitis, quòd Dominus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit, & qui à vobis versificatoriæ atque litteratoriæ artis primitias habuerat, per industriam & solicitudinem meam beneficium scientiæ plenioris obtinuit. Quàm citò autem egressus sum regnum, ipse libris abiectis ad otium se contulit palatinum. Verumtamen apud Dominum Regem Anglorum quotidiana eius schola est litteratissimorum conuersatio iugis, & discussio quæstionum. Nullus Rege nostro est honestior in loquendo, in comedendo vrbanior, moderatior in bibendo: nullus magnificentior in donis, nullus munificentior in eleemosynis: ideoque quasi vnguentum effusum est nomen eius, & eleemosynas illius enarrat omnis Ecclesia Sanctorum. Rex noster pacificus, victoriosus in bellis, gloriosus in pace: super omnia desiderabilia huius mundi zelatur & procurat pacem populi sui. Ad pacem populi spectat immensitas illa pecuniarum, quam

[Margin: Henrici II.] [Margin: 1. Reg. 16.] [Margin: Guillel. II.]

donat, quam recipit, quam congregat, quam dispergit. In muris, in propugnaculis, in munitionibus, in fossatis, in clausuris ferarum & piscium, & in palatiorum ædificiis nullus subtilior, nullusque magnificentior inuenitur. Pater eius potentissimus & nobilissimus comes fines suos amplissimè dilatauit: sed iste Patris facultatibus superaddens in fortitudine manus suæ Ducatum Normanniæ, Ducatum Aquitaniæ, Ducatum Britanniæ, regnum Angliæ, regnum Scotiæ, regnum Hiberniæ, regnum Walliæ, paternæ magnificentiæ titulos inæstimabiliter ampliauit. Nullus mansuetior est afflictis, nullus affabilior pauperibus, nullus importabilior est superbis: quadam enim diuinitatis imagine semper studuit opprimere fastuosos, oppressos erigere, & aduersus superbiæ tumorem continuas persecutiones & exitiales molestias suscitare. Cùm autem iuxta regni consuetudinem in electionibus faciendis potissimas & potentissimas habeat partes, habuit tamen semper manus ab omni venalitate innoxias & immunes. Has & alias tam animi quàm corporis dotes, quibus ipsum natura egregiè præ cæteris insigniuit tango summotenùs, non describo: meam enim profiteor insufficientiam crederemque sub tanta sudare materia Tullium, aut Maronem. Illud sanè tantillum, quod de forma & moribus eius ad instantiam vestram breuiter delibaui, mihi temeritati à pluribus adscribetur: videbor enim, aut onus importabile præsumpsisse, aut plurimum de magnificentia tanti viri per inuidentiam rescidisse. Ego tamen vestræ seruiens charitati, quod possum, facio, & quod scio vestrę postulationi promptissima voluntate communico, atque inter cęteros magnificos viros, qui de laudibus Domini mei scribunt, ego cum paupere vidua minutum deuotionis in gazophylacium mitto. Quod autem de morte beati Martyris queritis, in verbo Domini & in ordine Diaconi vobis dico, me nullo modo habere in conscientia, ipsum huius rei culpabilem extitisse: huiusque fidem plenissimam vobis facient Dominus Theodinus Portuensis Episcopus, & Dominus Albertus Cancellarius, qui propter hoc in partibus nostris Legatione fungentes explorauerunt, & innocentiam viri cognouerunt: atque sub vmbra illius hoc à quibusdam attentatum fuisse, totamque hanc iniquitatem à sanctuario processisse. Accepta siquidem ab eis canonica purgatione illius, illi de mandato Summi Pontificis publicè sententiauerunt, eum ab hoc crimine coram Deo & hominibus esse innoxium, & in quosdam Magnates, quorum malitiam in hac parte manifestè conuicerant, notam infamiæ retorserunt. Illud quoque noueritis, Dominum Regem, gloriosum Martyrem in omnibus angustiis suis patronum habere præcipuum. Eadem siquidem die, qua primò tumulum Martyris visitauit, Regem Scotiæ persecutorem, & impugnatorem fortissimum captum vinculis carceralibus mancipauit. Continuatóque deinceps fauore successuum ope Martyris de vniuersis hostibus gloriosissimè triumphauit. Sciatis igitur certissimè, quòd charitatem illam, qua se olim Rex & Martyr mutuò dilexerunt, neque mors, neque gladius aboleuit: Fortis enim est dilectio, vt mors: & cùm omnia transeant, charitas nunquam excidit. Hæc est porta speciosa, quæ in subuersione Hierusalem integra & intacta permansit: cúmque omnia euacuentur in morte, dilectio in morte non moritur, cuius fortitudini mors succumbit. Regnum quidem Angliæ, quod aduersus Regem Stephanum armis strenuissimum sudoribus obtinuerat bellicis, licet adolescentulus & contemptus, filij eius consilio & auxilio Regum & Principum circumiacentium graui seditione turbauerant. Ipse autem destitutus suis, & ab extraneis impugnatus, illo aspirante, in cuius virtute vnus fugat decem millia, præualuit vniuersis, deditque in manus eius hostes suos Dominus, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ille, qui conuertit corda filiorum ad Patrem, ipsos in afflictione filiali nutriens sedem Patris in tempora longa stabiliat, & faciat pacem. Scio enim quòd si bella iterùm suscitauerint in parentem, succidet eos Dominus. Nam Dei iudicio & lege fatali sancitum est, vt quicumque de consanguinitate illius bellis ipsum impugnare præsumpserint, non dimidiet dies suos. Hoc autem in libro experientiæ iam de multis legimus, & fide oculata cognouimus.

Henricum Regem Angliæ non esse authorem martyrij S. Thomæ. Lege G. Neubrig. l. 2. c. 25.

Neubrig. lib. cap. 33.

Polyd. l. 12. hist. Angl.

Polyd. l. 13.

EPISTOLA LXVII.

AD HENRICVM REGEM ANGLIÆ.

ARGVMENTVM.

Archiepiscopus Rothomagensis Henrico II. Anglorum Regi multis rationibus, exemplisque Regum tam profanis, quàm sacris persuadere conatur Henricum filium regni hæredem litteris esse imbuendum.

DOMINO SVO DILECTISSIMO HENRICO ILLVSTRIS Anglorum Regi, Duci Normanniæ & Aquitaniæ, & Comiti Andegauiæ, suus Rothrodus diuina permissione Rothomagensis Archiepiscopus salutem in eo, per quem reges regnant.

LICET prudentia vestra sibi sufficiat, & eruditionis alienæ suffragia non mendicet, quod tamen nobis ad vtilitatem cedere credimus & honorem, dissimulare non possumus, nec debemus. Experimento siquidem didicimus, quantùm commoditatis accesserit terræ vestræ in eo, quòd liberalibus disciplinis vestræ primitias adolescentiæ imbuistis. Cùm enim aliis Regibus sit rude & informe ingenium: vestrum, quod exercitatum est in litteris, in magnarum rerum administratione est prouidum, subtile in iudiciis, cautum in præceptis, in consilio circumspectum. Ideóque omnium Episcoporum nostrorum vnanimiter in hoc vota concurrunt, vt Henricus filius vester & hæres litteris applicetur: vt quem vestrum expectamus hæredem, habeamus tàm regni, quàm prudentiæ successorem. Scitis, quòd totius prudentiæ compendium in litteris continetur [*In litteris prudentiæ compendiũ.*]: si respublica regenda est, si prelia committenda sunt, si castra metanda, si machinæ erigendæ, si renouandi aggeres, si propugnacula facienda: denique, si quies libertatis, si iustitiæ cultus, si reuerentia legum, si finitimarum gentium amicitię sunt firmandæ, libri hæc omnia erudiunt ad perfectum. Rex equidem sine litteris, nauis est sine remige, & volucris sine pennis. [Plin. lib. 7. c. 25.] Recensent historiæ, quantum Iulio Cæsari contulerit litteras didicisse. [Plutar. in Cæsare.] In litterali studio tantus fuit, vt quaternas simul dictaret epistolas. Quantus in iuris ciuilis peritia fuerit, leges Romanorum indicant. Virtutem potentis ingenij, quam iugiter in Philosophia exercuit prędicat subtilitas bissextilis. [Plut. in. Alexand.] Doctrina Aristotelis, & continuum sub eo virtutis exercitium magnum magnificauit & extulit Alexandrum.

Adde, quòd ingenuas didicisse fideliter artes, [Ouid. 2. de Ponto. el. 9.]
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Teste Salomone, Melior est sapiētia cunctis opibus pretiosis, & omne desiderabile non potest ei comparari. [Prou. 8.] Rex idem pacificus se illam super salutem & omnem pulchritudinem dilexisse fatetur, & cum ea bona sibi pariter euenisse omnia gloriatur. [Sap. 7.] Rex, cui omne iudicium in populo datum est, quomodo iudicabit populum in lege Domini, si legem Domini non cognouit? De Rege scriptum est in hunc modum. Postquam sederit Rex in solio regni sui describet sibi Deuteronomium legis in volumine. [Deut. 17.] In quo manifestissimè liquet, quòd in Rege scientia litterarum exigitur, vt sit in lege Domini voluntas eius, & meditetur in ea die ac nocte. Meditatio & exercitatio tota erat in lege Domini, in iustificationibus & mandatis. In lege, inquit, tua meditatus sum, & lex tua meditatio mea est. [Psal. 118.] Exercebar in iustificationibus tuis, & in mandatis tuis exercebar, & plurima in hunc modum. Procedant autem cum Dauid alij Reges, Ezechias, Iosias, & alij sanctissimi Reges, qui custodiebant testamentum Domini, & præceptum, quod dedit illis. De Iosia regelegitur [4. Reg. 22.], quòd cùm in eius præsentia Deuteronomium lectum esset, humiliauit se, & fleuit coram Domino, eò quòd legem Domini non seruasset: percussitque fœdus cum Domino, quòd ambularet in viis eius de cætero: quod & fecit. Procedant etiam de schola Euangelij, Constantinus, Theodosius, Iustinianus & Leo, atque alij Christianissimi Principes, qui populum rexerunt in lege Domini,

in fortitudine armorum, & militia litterarum. Non video, qualiter Princeps perseueret in regno, aut iudicet populos in æquitate, nisi consilio litteralis prudentiæ muniatur: Sapientia enim dicit. Iudex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit. Et ibidem: Rex, qui iudicat in ęquitate populos, & sapientia pauperes, thronus eius in æternum manebit. Quia Dauid postulat à Domino, vt sapientiam & scientiam doceatur, ideò se Dominus in eo virum secundùm cor suum inuenisse testatur: cúmque eum postmodùm in regale solium sublimasset, continua temporum successione regnum ei perpetuum pollicetur. De fructu ventris tui, dicit, ponam super sedem tuam. Item, Et ponam in sæculum sæculi semen eius, & thronum eius sicut dies cæli. Si autem dereliquerint filij eius legem meam, &c. visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Ex prædictis manifestè coniicio, quòd per imprudentiam filiorum regna fortium transferuntur ad exteros. Nam iuxta Sapientiæ verbum, regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Percurre à primo Rege in Israel, & vide quomodo vita Saül & Ionathæ, & omnium succedentium quasi tela araneæ in breui succisa est: & quantò ampliùs intumuerunt aduersus scientiam Dei, tantò grauiùs deiecit eos, dum alleuarentur. Non est consilium aduersus sapientiam Dei. Frustra curritur ad munitiones & cuneos armatorum. Dominus est, qui iudicat reges terræ: qui aufert spiritum Principum, & non est qui de manu sua possit eruere. Loquitur Dominus per prophetam: Erudimini, qui iudicatis terram. Hæc est vox, ad cuius auditum beatus Iob deterrendo reges inuitat. Si audierint, inquit, reges vocem Domini, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur in stultitia. Ecce quàm terribilis est finis regum, qui eruditionem Domini non admittunt. Ecce qualiter stultitia, siue illiteratura Regum cedit eis in perniciem: ipsorúmque præsidentium temeritas frequenter subiectos pręcipitat in ruinam. Temeraria Dauid præsumptio in populi numeratione, fuit illius magnæ pestis occasio, quæ septuaginta millia de populo interemit. Pro peccato Saül populus in monte Gelboë cecidit. Culpa Hieroboam in populum redundauit. Religiosorum communis est opinio, quòd de lumbis vestris super solium non sedebit filius, nisi primitietur in litteris, & lege Domini diligentiùs instruatur. Potentia Domini non minor est in potentissimo regno transferendo, quàm in tugurio pauperis euertendo. Quis in Græcia potentior fuit Alexandro, & tamen ei successisse legitur, non suus, sed saltatricis filius. Successorem Iulio Cæsari fecit adoptio, non natura. Cæsareæ domus totum relege & reuolue progressum, & inuenies, quia in breui periit memoria eorum, & ad inferos descenderunt, quoniam à se scientiam Dei repulerunt, & ipsi repulsi sunt, eisque aut hostes, aut ignoti viri & extranei successerunt. Date igitur operam amantissime Princeps, vt filius vester pueritiæ cursum litteralibus disciplinis impendat, quatenus sic & malitiam dediscat innatam beneficio litterarum, & laudabilium exemplis operum assuescat. Bene valete.

(Marginalia: Eccli. 10. Prou. 29. 1. Reg. 13. Psal. 131. Psal. 88. Eccli. 10. Psal. 75. Psal. 2. Iob 36. 2. Reg. 24. 1. Reg. 31. 3. Reg. 14. Q. Curt. lib. vlt. Suet. in Augusto.)

EPISTOLA LXVIII.

AD ALEXANDRVM III. PAPAM.

ARGVMENTVM.

R. Archiepiscopus Cantuar. accusat Abbatem Malmisburiensem, quòd se ab obedientia sui Episcopi subtraxerit. Deinde fusè deplorat quanta mala secuta sint ex exemptionibus Abbatum per Pontifices Romanos ob Episcoporum quorumdam tyrannidem indultis.

SANCTISSIMO PATRI ET DOMINO ALEXANDRO DEI gratia summo Pontifici R. Ecclesiæ Cantuariensis humilis minister deuotissimum subiectionis obsequium. (Richardus.)

(*Romana Ecclesia magistra omnium Ecclesiarum.*)

SICVT eminentiam Apostolicæ Sedis Magistram omnium Ecclesiarum profitemur: sic ab ipsa consilia in ambiguis, in angustiis solatia, responsa in iudiciis expectamus. Monasterium Malmisburiense, quod in Sarisberiensi diœcesi situm est nuper sibi Abbatem elegerat. Cúmque Sarisberiensis Episcopus appellasset, atque ex parte vestra constanter inhibuisset electo, ne aliunde, quàm à se, munus

benedictionis acciperet: ille nihilominùs occultè profectus in Wallias ab Episcopo Landauensi clandestinam & furtiuam benedictionem adeptus sibi Abbatis officium vsurpauit. Nos autem querela Episcopi, & veritate rei diligentiùs inquisita suspendimus Wallensem Episcopum & Abbatem, donec ad excusationem tanti excessus libertatis aut dignitatis priuilegium allegarent. Partibus itaque in nostra præsentia constitutis, & Ecclesiarum priuilegiis productis in medium, nihil inuenimus, quare Malmisburiense monasterium Episcopo Sarisberiensi subesse non debeat, & humiliter obedire; eo solo excepto, quòd Abbas quasdam * exemptionis suæ litteras prætendebat, quæ in filo & bulla videbantur vitiosæ, stylumque Romanæ curię minimè redolebant; ideóque & eas falsitatis Episcopus arguebat. Abbas testibus nitebatur asserere decessores suos benedictiones à quibus volebant Episcopis pro suo libitu citra professionis vinculum suscepisse. Episcopus è contrario multas professiones Abbatum Malmisburiensium exhibebat, sibi & prędecessoribus suis factas, quibus sibi Abbatis obedientiam & subiectionem monasterij vendicabat. Productis itaque & receptis Abbatis testibus, & redactis eorum attestationibus in Scripturam, quia secundam productionem postulabat Abbas instantiùs, diem alium præfiximus: in quo, cùm rogaremus more nostro quæ pacis sunt: Episcopus & paci & iudicio humiliter se offerebat. Abbas verò consilio cuiusdam aduocati diffugiens ad versuti Iuris præstigia, nec iudicio acquiescere voluit, nec verbum pacis admittere, asserens se de cætero nulli Episcopo, vel Archiepiscopo, nisi soli summo Pontifici super professione vel obedientia respondere: recedensque contumaciter, Viles, inquit, sunt Abbates & miseri, qui potestatem Episcoporum prorsus non exterminant, cùm pro annua auri vncia plenam à Sede Romana possint assequi libertatem. Ideò hæc ad aures eminentiæ vestræ, Reuerende Pater, communi deploratione deferimus, quia pestis illa latissimè se diffundit. Aduersus Primates & Episcopos intumescunt Abbates, nec est, qui maioribus suis reuerentiam exhibeat & honorem. Euacuatum est obedientiæ iugum, in qua erat vnica spes salutis, & præuaricationis antiquæ remedium. Detestantur Abbates habere suorum excessuum correctorem, vagam impunitatis licentiam amplectuntur, claustralisque militię iugum relaxant in omnem desiderij libertatem. Hic est, quòd monasteriorum ferè omnium facultates datę sunt in direptionem & prædam. Nam Abbates exteriùs curam carnis in desideriis agunt, non curantes, dummodò lautè exhibeantur, & fiat pax in diebus eorum: claustrales verò, tamquam acephali otio vacant & vaniloquio: nec enim præsidem habent, qui eos ad frugem vitæ melioris inclinet. Quòd si tumultuosas eorum contentiones audiretis, claustrum non multùm differre crederetis à foro. Hæc omnia, Reuerende Pater, vestræ correctionis iudicium postulant tempestiuum. Nisi enim huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum est, ne sicut Abbates ab Episcopis, ita Episcopi ab Archiepiscopis, & à prælatis suis Decani & Archidiaconi eximantur. Et quæ est hæc forma iustitiæ, aut potius iuris deformitas, prohibere, ne discipuli Magistro consentiant, ne filij obediant Patri, ne milites sequantur Principem; ne serui Domino sint subiecti? Quid est eximere ab Episcoporum iurisdictione Abbates, nisi contumaciam, ac rebellionem præcipere, & armare filios in parentes? videant, quæso, ista, & iudicent, qui iudicant orbem terræ, ne inde emanare videantur iniuriæ, vnde iura sumuntur. Arguemur temeritatis, & dicemur os nostrum posuisse in cælum, qui non de superbiæ spiritu, sed de atramentario doloris hæc scribimus: sentimus equidem familiares angustias, qui publicas deploramus: nec fortitudo nostra fortitudo est lapidis, nec caro nostra ænea est, vt tam enormes iniurias dissimulare possimus. Post Vriæ mortem & adulterium Bethsabeæ missus est ad Dauid propheta proponens ei paradigma de paupere, qui vnicam habebat ouiculam, quam abstulit ei diues, qui oues habebat innumeras. Dauid verò de sententia requisitus, iudicium mortis dictauit in diuitem, & per consequentiam in seipsum. Et quis est hodie diues, qui habet oues innumeras, nisi Romanus Pontifex, qui Ecclesias orbis possidet vniuersas? Et quis pauperior, quàm Ecclesia Cantuariensis, quæ cùm vnam & vnicam Abbatiam haberet, monasterium scilicet S. Augustini, quam sinu prouidentiæ Pastoralis & paterno fouebat amplexu, eam diues ille propheticus, ne dicam Romanus Pontifex in suam specialem & propriam vsurpauit. Si audeamus dicere quod sentimus,

* al. *exceptionis.*

Abbatum abusus.

Bern. l. 3. de consid. c. 8. 9. 10.
2. Reg. 12.

cùm ex officio iustitiæ reddatur vnicuique quod suum est, non multùm Romani Pontificis iustitiam promouet, si alicui in alienam iniuriam beneficium confert, si quod meum est aufert, si ea committit in rebus Ecclesiasticis, quæ mundana potestas in sæcularibus abhorret. Apostolus ad Romanos loquens: Omnis, inquit, creatura potestatibus sublimioribus subdita sit. Si Ecclesiæ Romanæ sic Apostolus scribit, quis in Ecclesia Romana doctrinę Apostolicæ contraire præsumpsit? Ad Hebræos etiam scribens, dicit, Obedite præpositis vestris. In humano corpore, membrum vnum seruire alteri non detrectat. Quidam Angeli aliis præsunt, nec inter se superbiam emancipationis admittunt. Vnus eorum quandoque se eximere voluit à potestate diuina, & de angelo diabolus factus est. Hodie per huiusmodi extraordinarias libertates multorum præcipitia machinantur. Adhuc replicamus, quia de facto summi Pontificis disputasse, & sacrilegium commisisse dicemur: verumtamen non est æqua disputatio, vbi sustinenti respondere non licet. Nec rixa est, vbi tu pulsas, ego vapulo tantùm. Si ex turbatione spiritus & abundantia cordis os loquitur, inconsulto calori misericorditer indulgere velitis, clementissime Pater; dolor enim noster in conspectu vestro est, & gemitus noster non est à vobis absconditus. Vtinam in caput meum manum animaduersionis indignatio vestra extenderet, dummodò per opprobria & dolores meos Ecclesia Cantuariensis in antiquæ dignitatis gratiam respiraret. Quandoque per misericordiam Dei cogitabit Romanus Pontifex, vt complacitior sit adhuc. Nam si Ecclesiam S. Augustini specialem filiam vocat, filia specialior, atque speciosior, & longè est dignior Ecclesia Cantuariensis, cui si monasterium S. Augustini subijciat, nihil subtrahit, nisi restituens alienum. Nam teste Gregorio, nihil ecclesiasticis deperit vtilitatibus, si quæ sunt aliena reddantur. Scimus equidem, quòd ob quietem monasteriorum, & Episcoporum tyrannidem has exemptiones plerumque Romani Pontifices indulserunt; verumtamen in contrarium res versa est. Monasteria enim, quæ hoc beneficium damnatissimæ libertatis, siue Apostolica auctoritate, siue, quod frequentius est, bullis adulterinis adepta sunt, plus inquietudinis, plus inobedientiæ, plus inopiæ incurrerunt: ideóque & multæ domus, quæ nominatissimæ sunt in sanctitate & religione, has immunitates aut nunquam habere voluerunt, aut habitas continuò rejecerunt. Si ergo Malmisburiensis Abbas, qui apud nos reputatur arbor sterilis, ficus fatua, & truncus inutilis, ad vos venerit, vel miserit, vitam & opinionem illius in libra iustitiæ appendatis; nec illius admittatis priuilegia, donec manifestè liqueat ex collatione scripturæ & bullarum, quo tempore, & à quibus Patribus sint indulta. Falsariorum enim præstigiosa malitia ita in Episcoporum contumeliam se armauit, vt falsitas in omnium ferè monasteriorum exemptione præualeat, nisi in decisionibus & examinationibus faciendis Iudex veritatis exactor districtissimus intercedat. Conseruet vos Dominus ad seruandam debitam Ecclesiis libertatem.

Rom. 13.

Hebr. 13.

Gelasio ep. 1. c. 6.

EPISTOLA LXIX.

AD RADVLPHVM ANDEGAVENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Deplorat lapsum populi Andegauensis, qui Henricum II. Anglorum Regem bellum gerentem contra rebellem filium Henricum turpi fuga deseruerat; hortaturque Episcopum, vt eum vel in fidem sui Principis reuocet, vel spirituali gladio compescat.

REVERENDO PATRI AC DOMINO RADVLPHO DEI GRATIA Andegauensi Episcopo suus P. Blés. Bath. Arch. salutem animæ, & corporis sanitatem.

Sicvt de inualetudine vestra turbata est anima mea, sic de conualescentia vestra vehementiùs exultat. Benedictus autem Dominus, qui castigans castigauit vos, & morti non tradidit vos, misericorditer reseruans ad dandam scientiam salutis plebi eius. Tempus equidem est, accingi gladio & arripere iudicium ad faciendam vindictam in na-

tionibus, increpationes in populis. Enormiter peccauit populus vester, cuius malitiam, nisi digna & tempestiua animaduersione contuderitis, verendum est, ne vobis & populo Dominus irascatur, & ne in caput vestrum aliena transgressio refundatur. Et vnde hæc proditoriæ factionis iniquitas, vt Andegauensis exercitus, tanquam transfuga & desertor Dominum suum in acie hostilibus cuneis fugiendo exponeret? Excusabilior esset fuga, si deessent victualia, si arma deficerent, si fortior hostis insisteret, si princeps duceretur captus, aut in acie cecidisset. Nunc autem sine timore, sine vulnere, sine periculo, sine hoste fugit exercitus, vt hostium gratiam ex sui Principis desolatione captaret. Sanè, quia benignitas regiæ majestatis semper eos blandè rexerat, & mansuetè tractauerat, prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: atque beneficio indultæ mansuetudinis abutentes se in insolentiã contumaciter erexerunt. Scio, quia dominationem filij malitiosè desiderant,

Tacitúmque, vt Poëtæ verbo vtar, *à Principe vulgus.*
Dissidet, & qui mos populis venturus amatur.

Lucan. lib. 8.

Et sicut habet eorum communis opinio,

Mitissima sors est
Regnorum sub rege nouo.

Milites quoque, qui contra præstitum Patri iuramentum in partem filij conjuratione clandestina transierunt, non minùs essent puniendi, quàm populus, quoniam

Facinus quos inquinat æquat.

Quia in filio vita diuturnior, & terribilior dominatio expectatur,

Degeneres trepidant animi, pejoráque versant.

Exod. 32. in quæst. v. & n. test. c. 102.

Verumtamen sicut Moyses ob vitulum conflatilem zelo succensus excanduit, atque viginti tria millia hominum occidendo multorum culpam, teste Augustino, vindicauit in paucis: sicut Iulius Cæsar militarem tumultum, quem aduersus eum excitauerant multi, paucorum animaduersione cohibuit; sic expediret Domino Regi non dissimulare, aut negligere hunc excessum, sed ita paucorum insolentiam ferro vltionis abscindere, vt terrore deriuato ad posteros, facinus non redeat in exemplum. Dominus loquitur per Prophetam: Si Dominus, inquit, sum, vbi timor? si pater sum, vbi amor? Nobilissimus siquidem Rex, qui rigorem dominationis paterna temperauerat lenitate in populo infideli nec amorem reperit, nec timorem. In stratagematibus Iulij legitur Clearchum Lacedæmoniorum Ducem dixisse, Principem exercitui magis esse timendum, quàm hostem. Faciat quæso timor humiles, quos facit mansuetudo Principis tumidos & rebelles. Leges equidem imperiales in eum qui desertor est, vel transfuga, vel emansor, pœnam ordinariam, ad furcã, scilicet, vel ad bestias dictauerunt. Appius Claudius eos, qui à militari statione cesserant decimum quemque militem sorte ductum fuste legitur occidisse. Fabius Rullus Consul ex duabus legionibus, quæ loco cesserant, vicenos sorte ductos in conspectu omnium securi percussit. Q. Fabius Maximus transfugarum dexteras præcidit. Marcus Cato comprehensis in furto commilitonibus idem fecit. Nihil detestabilius est nota proditoris in milite. Licet Ioab omnia fortiter fecerit, non computatur tamen in catalogo fortium Dauid, quia fortitudinem eius proditio in Abner & Amasa denigrauit. Non dico, vt vestro consilio vel hortatu Dominus Rex in populum vestrum rigorem gladij materialis exerceat: scio enim, quod in hac parte vices exacti iudicis exequetur, sed quod vestrũ est agite. Manus dissolutas, genua debilia, mentesque trepidas roborate, atque infideles animos, aut reuocetis ad fidem sui Principis, aut spirituali eos gladio compescatis. Nouum siquidem à Domino Papa noueritis emanasse mandatum, vt quicumque pacem Domini Regis turbant, appellatione remota, excommunicationis vinculo astringantur. Hac auctoritate fretus Dominus Cantuariensis omnes Domini Regis impugnatores apud Cadomum nuper excommunicauit, nec Regi juniori, nec alij exceptionis gratiam fecit. Illud autem certissimè teneatis, ipsum nunquam aliquem excommunicasse, qui, aut non moreretur in proximo, aut cuius non operiret faciem subita & ignominiosa confusio. Exeratis itaque gladium Petri, vt ad debitæ fidelitatis obseruantiam compellantur inuiti, qui spontanea voluntate pro salute Principis se morti & carceri debuerant objecisse. Sola fidelitas est, quæ dilatat gloriam populi, quæ pacem firmat, & terrorem incutit inimicis. Adhuc in Annalibus recensentur fideles populi, & viuent nomina eorum in æternum. Refert Frontinus Casilinos obsidente eos Hannibale, tantam fidem seruasse Romanis, vt eos ad deditionem,

Jul. Frontin. l. 4. c. 5. — Malach. 1. — I. Front. strat. lib. 4. cap. 1. — l. desertorem. D. de re milit. — I. Front. lib. cap. 1. — Ibid. c. 1. — Ibid. c. 1. — 2. Reg. 3. — *Excommunicatio quam timenda.* — lib. 4. strat. cap. 5.

neque fames, neque gladius inclinaret: tantaque illos afflictos fuisse inedia, quòd mus centum denariis venderetur; venditoremque muris periisse fame, & emptorem mortis periculum euasisse. Petelini à Pœnis obsessi parentes & liberos ob inopiam ejecerunt, ipsi autem coriis madefactis, & igne siccatis, foliisque arborum vitam trahentes obsidionem vndecim mensibus contempserunt. Cyzicum in contumeliam Romanorum obsederat Mithridates, vrbisque captiuos produxit, & ostendit obsessis, arbitratus futurum, vt miseratione suorum ad deditionem compelleret oppidanos. At illi exhortati eos ad mortem fortiter excipiendam, fidem seruauere Romanis. Vestri autem Andegauenses, quorum præ cæteris populi erat in actis bellicis fama celebrior, tanquam filij Ephrem intendentes & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli; & quasi degeneres & imbelles, vbi fortiùs & fideliùs Principi suo adesse debuerant, in fugam ignominiosissimam sunt conuersi. Verumtamen speramus in eo qui spes nostra est, qui conuertit mare in aridam, quòd conuertet in proximo corda filiorum ad Patrem, & hanc dissensionis amaritudinem dulcorabit. Ipse quoque, qui iudicat fines terræ, dabit victoriam Regi nostro, & sublimabit cornu Christi sui. Vale.

Ibid.
Liu. dec. 3. l. 3.
Front. l. 4. c. 5.
Psal. 77.

EPISTOLA LXX.

AD IO. CARNOTENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Conatur persuadere Carnotensi Episcopo, rectiùs eum facturum, si nepotes potiùs, pauperes tamen & honestos, quàm externos ad Ecclesiastica beneficia promoueat.

DILECTO, ET PRÆ OMNIBVS DILIGENDO DOMINO SVO IO. Dei gratia Carnotensi Episcopo suus Canonicus Petrus Blesensis salutem, & in ira misericordiæ reminisci.

EAM speramus in vobis & de vobis maturitatis & prudentiæ gratiam, vt vos adulatio fallax facilè non seducat. Prouerbialiter enim dicitur, quòd

Stultum est vas incrustare sincerum.

Et testimonio Salomonis: Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. Scitis, quòd Robertus caro & sanguis vester est: illi tamen quorum os amaritudine & dolo plenum est, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, elongant à vobis amicum & proximum, & de linguæ veneno confisi eum à visceribus vestris nituntur auellere, exterminantes adulatione seductoria legem naturæ, necessitatem sanguinis, beneficium nutrituræ. Nepoti vestro, dum honestus est, & Ecclesiasticis idoneus beneficiis, minùs aptum aut deteriorem quæso non præferatis extraneum: nec ab eo vestræ liberalitatis gratiam auertatis, in quo ista duo concurrunt, natura & meritum. Sanè in omni facultate fortius est, quod ex natura procedit, quàm quod accedit extrinsecùs; semperque sincerior erga vos erit nepotis affectio, quæ naturæ obsequitur, quàm quæ sequitur ex fortuna. Aristotelem dixisse recolitis, quia omne quod natura tale magis tale eo, quod non natura tale. Quid est, quod in iure ciuili pactum stipulationem tollit, & à stipulatione non tollitur? nisi quia pactum vinculum naturale est, stipulatio verò ciuilis est obligatio: jus autem ciuile naturale corrumpere non potest, cùm jus ciuile à naturali aliquando tollatur. Durum quidem, & nimis austerum est nos eis non esse propitios, quos nobis natura conciliat. Nam & Apostolo teste, qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Bruta fœtus suos nutriunt, & eos, cùm fuerint grandiusculi derelinquunt. Non decet hoc hominem, quem ratio, quem intelligentia faciunt cæteris præeminentem. Cauete quæso ab ijs, qui hominibus placent, qui omnia dicunt ad voluptatem, ad veritatem nihil. Adulatio quidem pestis improbissima est, quæ cùm statim deprehendatur à paupere, apud diuites latenter obrepens etiam

Horat. ser. 1. Sat. 3.
Prou. 1.
lib. 3. Top. cap. 1.
1. Tim. 5.

circumspectum circumuenit & prudentem. Aut enim sub dilectionis imagine, aut deuotionis obtentu, aut alicuius simulatione officij se adulatio prodigiosa palliat, vt gratiùs acceptetur: venena enim non dantur, nisi melle circumlita. Gloriosum vobis est, dicit callidus adulator, quòd in beneficiorum collatione pauperes honestos vestris nepotibus antefertis: opus Dei est hoc: caro & sanguis non reuelat hoc vobis. Et quis in hac exhortatione malitiam deprehendat? sic aduersus eum, in quo dolus non est, quandoque dolosè tentator Pharisæus & Herodianus accessit: Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, neque accipis personam hominum: licet censum dare Cæsari an non? præcedunt blanditiæ, sed venenum est in sermone. Verumtamen omnes laquei malitiæ dissoluuntur, dum producto numismate censûs, Deo, quod erat Dei, & Cæsari, quod erat Cæsari, assignatur. Vestra discretio non ignorat, quòd extranei & honesti admittendi & beneficiandi sunt, sed nunquam honestis nepotibus præferendi. Summa naturæ injuria est, nepotem pauperem & honestum abijcere, carnemque & sanguinem suum opprobrio publicæ mendicitatis exponere. Vrsa & leæna diligunt fœtus suos: alienos quoque, si eis impenderint beneficium nutrituræ. Sed & lamiæ, iuxta Prophetam, nudauerunt mammas, lactauerunr catulos suos: homo autem adeò efferatæ inhumanitatis erit, vt, quem docuit, negligat, & abijciat quem nutriuit? Qui hoc vobis, Reuerēde Pater, suggerunt, parietem ædificant, & dealbant. Verumtamen Dominus dedit vobis cor & sapientiam, vt non seducat vos spiritus mendacij, vt adulatores deprehendatis in astutia sua, debitúmque naturæ in vobis non extinguat dolositas aliena. Porrò Ioannes Euangelista, licet consanguineus Domini, præ cæteris tamen est dilectus à Domino, alterumque filium Zebedæi, & Iacobum minorem, Ioseph etiam Iustum, Iudam & Simonem, linea consanguinitatis à Christi consortio non abscidit. Si nepos vester honestus est & prudens, in viro prudente naturam, in consanguineo diligite honestatem. Si ei apud vos beneficium naturæ non sufficit, ei saltem honestas & litteratura sufficiat, vt vos inueniat benignum & placabilem: apud quem circumscripta omni linea parentelæ de suorum exigentia meritorum gratiam vendicat & fauorem.

Matth. 22.

Thren. 4.

EPISTOLA LXXI.

AD M. ERNALDVM BLESENSEM.

ARGVMENTVM.

Emerat Blesensis Parisiis libros Legum, pretio numerato, sed non abstulerat: quos alius, maiori numerato pretio, abstulit. Contendit ergo Blesensis libros illos, licet sibi traditi non sint, ab alio emi non potuisse.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO MAGISTRO ERNALDO Blesensi, Petrus Blesens. Bathon. Archidiac. salutem.

CVM Dominus Rex Anglorum me nuper ad Dominum Regem Francorum nuntium destinasset, libri Legum venales Parisius oblati sunt mihi ab illo B. publico mangone librorum: qui cùm ad opus cuiusdam mei nepotis idonei viderentur, conueni cum eo de pretio, & eos apud venditorem dimittens, ei pretium numeraui: superueniens verò C. Saxeburgensis Præpositus, sicut audiui, plus obtulit, & licitatione vincens libros de domo venditoris per violentiam asportauit. Quoniam igitur ad eum, qui me misit, redire maturiùs me oportet, vosque moram facturus estis Parisius, plenissimam habens in vestra discretione fiduciam vobis prædicti procurationem negotij committo: aut, si moram Parisius aliqua vobis necessitas interdicit, Magistro Hugoni* Genuensi sub litterarum mearum testimonio committatis. Cùm enim ratione ciuili alienis negotiis exactissima diligentia debeatur: scio, quòd si præsenti causæ, cui plùrimùm assistit æquitas, sollicitè impen-

* al. *Ianuensi.* *Instit. lib. 3. tit. 28. de oblig.*

deritis procurationis officium, intentio nostra cum honore & fructu veniet ad effectum. Nam, licet rei venditæ, aut donatæ, aut ex causa relicti debitæ non soleat sine traditione transferri dominium, hîc tamen habeo vtilem actionem in rem, per quam contendo libros mihi exhiberi & tradi. Et ad hoc facit lex illa Digestorum ad municipalem, de iure omnium incolarum, & lex tertia de liberis exhibendis. Sed & libertum meum, cuius possessionem nunquam habui, sic peto: item & filium meum adjecta causa ex iure Quiritum. Item ciuis, aut ciuitas decurionem suum, vt in institutionibus, §. præjudiciales, & Digestis, de rei vendicatione, l. 1. §. per hanc. Codice de agricolis & censitis, l. quisquis, & l. omnes. Cod. de colonis Palæstinis, & eodem de colonis Thracensibus, Cod. de fugitiuis colonis, de mancipiis etiam & colonis, l. 2. & 3. In his omnibus mihi vendico rem, cuius possessionem nunquam nactus sum. Sed nec in omnibus his traditionis aut possessionis fit mentio. Nam & libertum petam non traditum aut possessum. Alioquin, quid fiet, si statim post manumissionem se contendat ingenuum? Aut si jus patronatus emerim à patrono, etsi non possederim, tamen ago. Nam etsi pater mihi assignauerit libertum, citra omnem traditionem & possessionem patre mortuo ipsum peto. Item, si debitor paratus erat soluere, deinde conuenit, vt retineret pecuniam in causam crediti, contrahitur mutuum, quia creditor intelligitur recepisse, & illi dedisse, vt Digest. de rebus creditis, l. singularia. Expressa similitudinis forma videor libros ab emptore recepisse, & in causam depositi commisisse. Præterea traditio alia est vera, quæ fit interueniente corporali actu: vnde dicitur; traditionibus & vsucapionibus rerum dominia acquiruntur, vt Cod. de pactis, l. traditionibus. Alia fit per fictionem iuris, quæ triplex est, fit enim per constitutionem, vt Cod. de donationib. l. quisquis. Dig. de rei venditione. l. mulier. Et Digest. de acquirenda possessione, l. interdum. Alia fit per celebritatem vnius actus, qui alium occultat, vt Dig. de donationib. inter virum & vxorem, l. hæc ratio. §. sciendum, in medio paragraphi. Alia fit ex appositione custodis, vt Dig. de acquirend. posses. l. quarundam. Hac breui deliberatione vsus sum, non vt vos instruam, qui estis in iure ciuili præcipuus, sed vt ad subtiliora vos excitem. Informe principium vos informabit ad optima: scriptum est enim: Da sapienti occasionem, & sapientior erit: nam & riuulus ex cursu continuo in magnum plerumque stagnum exuberat, & scintilla incendij ventorum suffragio se porrigit in immensum. Vale.

Prou. 9.

EPISTOLA LXXII.

AD AMICVM ET SOCIVM.

ARGVMENTVM.

Acriter inuehitur in quendam olim socium & amicum, qui per inuidiam autor fuerat, vt Blesensis in familiam Archiepiscopi Senonensis non adscisceretur, aliisque beneficiis Ecclesiasticis excideret. Epistola erudita est abundans versibus Poetarum.

M. PETRVS BLESENSIS G. QVONDAM AMICO ET SOCIO suo salutem quam meruit.

CVm Dominus Senonensis me vocasset à scholari militia, & sub certa expectatione tempestiui beneficij suæ familiæ adscripsisset, frequenti suggestione tua propositum reuocauit, & sicut publicè jactitasti, me illuso in spem meam alium introduxit. Benedictus autem Deus, qui spem mihi abstulit, & rem contulit, tuamque conscientiam cruciatu pœnitudinis affligere posteà non cessauit. Nam iuxta Ethicum,

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet auctori: prima est hæc vltio, quòd se
Iudice nemo nocens absoluitur.

Iuuenal. Sat. 13.

Illud autem mihi ad votum gratanter accedit, quòd publicè scitur, hoc non ex culpa mea, sed tua inuidia processisse, mihiq; solatio est tuæ cõscientiæ cruciatus.

Horat. lib. 1. epist. ad Lollium.

Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Majus tormentum.

Iuuen. Sat. 13.

Pœna quidem vehemens, ac multo sæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Rhadamanthus
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

Inuidia est qua instigante Caïn fratricidium commisit: Ioab Amasam interfecit: Saül persecutus est Dauid: Iudæi Christum Pilato tradiderunt: Filij Iacob Ioseph Putiphari vendiderunt. Nunquam sanè inuidisses pauperi, si qua tibi inesset generis mentisve nobilitas: quia testimonio Poëtæ,

Ouid. l. 3. de Ponto eleg. 3.

Liuor, iners vitium, mores non exit in altos,

Plautus in Truc.

Vtque latens ima vipera serpit humo.

Iam non reputabo me miserum, cui potest alius inuidere. Vulgò enim dicitur: quia sola miseria caret inuidia. Vsque in diem mortis non iudicabo me à morsu inuidiæ liberum & immunem. Nam iuxta Ethicum, ille qui monstra domuit & euasit,

Horat. l. 2. ep. 1.

Comperit inuidiam supremo fine domari.

Certè, si inimicus meus maledixisset mihi, aut nocuisset mihi, sustinuissem vtique: sed nunc

Ouid. ep. Hyps.

Non expectato vulnus ab hoste tuli.

Ideóque & ipsum impatientiùs fero. Nam teste Nasone,

Ouid. ep. Oenon.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignè, pœna, dolenda venit.

Illud plurimùm adauxit iniuriam, & ignem indignationis accendit, quia innocentiam meam tantæ majestati reddidisti exosam, quæ solo nutu meam potest damnare & opprimere paruitatem.

* al. inuidiam.

Macrob. l. 2. Saturn. cap. 4.

Legitur, quòd Augustus in Pollionem scripserit Fescenninos: cúmque respondere Augusto Pollio moneretur: At ego, inquit Pollio, taceo, non est leue in eum scribere, qui de leui potest proscribere. Longè quæso faciat à me Dominus Archiepiscopus manum suam, nec eius fortitudo me terreat.

Ouid. lib. 1. de Ponto. eleg. 8.

A Ioue percussus non leue vulnus habet.
Ipse suas quamuis vires inhiberet Achilles,
Missa graues ictus Pelias hasta dabat.

Mole quæso magnitudinis suæ me non premat. Nam satis æquanimiter fero dispendium, quod mihi hostis procurauit occultus.

Iuu. Sat. 13.

Flagrantior æquo,
Non debet dolor esse viri, nec vulnere maior.

Adhuc retineo spei magnæ solatium:

Lucan. lib. 8.

Nec sic mea fata premuntur,
Vt nequeam releuare caput:
Sors æqua merentes
Respicit.

Inter vota & desiderabilia mea sæpius numerabam, vt in terra natiuitatis meæ aliquod beneficium obtinerem: quia

Ouid. lib. 1. de Pont. eleg. 4.

Nescio, qua natale solum dulcedine cũctos
Tangit, & immemores non sinit esse sui.

Nunc autem culpis meis exigentibus, vagus & profugus super terram,

Horat. l. 1. epist. 1.

Quo me cumque rapit tempestas deferor hospes.

Verùm quia innocentia mea per malitiam subuersa est, habeo consolationem in Christo, vt in sapientia vincat malitiam, & disponat omnia suauiter, quæ grauiter sustinere compellor sub expectatione misericordiæ suæ.

Ouid. 1 fast.

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor;
Vt volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Si me fortuna dejecisset in angiportum, vt ita loquar, arctioris angustiæ, non timerem. Poëtæ namque testimonio,

Ouid. lib. 2. de Pont. eleg. 2.

Fortuna miserrima tuta est:
Nam timor euentus deterioris abest.

Nunc autem de paupertate causari non possum:

Horat. l. 1. ep. 12.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.
Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.

Idem ep. 2.

Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Diuitiæ poterunt regales addere majus.

Matth. 11.

Ecce, qui in domibus Regum sunt mollibus vestiuntur. Ego tamen nec sanioribus cibis, nec indumentis ornatioribus vterer, si in Regum palatiis habitarem.

Horat. l. 1. epist. 19.

Sit mihi, quod nunc est, etiam minus:
Vt mihi viuam,
Quod superest æui,

Si quid superest mihi vitæ.

Idem ep. 18.

Nam neque diuitibus contingunt gaudia solis.
Nec vixit malè, qui natus moriensque fefellit.

Nihil prorsus habeo præter patrimonium meum, illudque totum largior & distribuo in parentes: auarior fortè futurus, aut largior, si fortuna clemẽtior arrideret. Arridebit equidem Domino dante, & in caput tuum ignominiosè refundetur, quòd curialis scholarem, versutus simplicem supplantasti. Iamque tibi debitæ

bitæ vltionis vicissitudinem rependissem, sed pro minimo mihi est, licet magnus sis in oculis tuis aduersus vilem & abjectum expetere vltionem.

Iuuenal. Sat. 13.

Quippe minuti
Semper & infirmi est animi, exiguique voluptas
Vltio.

Mihi sufficit ad vindictam quòd processu temporis in me promouẽdo misericordiã altissimi videas, intabescasque videndo. Me quidem non procurante in promptu est subuersio tua, quia testimonio Poëtæ,

Ouid. l. 4. de Pont. eleg. 3.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuêre, ruunt.
Tu quoque fac timeas, & quæ tibi grata videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Putas te mihi exitialiter nocuisse, quia vsus consilio Iannes & Mambres, atque consilio Achitophel, quorum adhuc hæredes omnes ferè curias obsederunt, à me Dominum, amicum & proximum elongasti. Recolo quantas insidias æmulorum in palatio Regis Siculi Guillelmi secundi quandoque expertus sum: qui cùm multipliciter me à Regis latere studuissent, & non possent auellere, priùs ad vnum Episcopatum & alterum, demum ad Neapolitanam metropolim postulari, & solemniter eligi me fecerunt. Ego autem ad hoc nullo potui fraudis artificio inclinari: sciebam enim, quòd ad hoc & circa hoc tota eorum versutia versabatur, vt ab aulica conuersatione remotum aperta persecutione obruerent. Tu econtrariò post vnam & alteram præbendam, quibus me fraudulenter emunxeras, mihi Præposituram etiam supplantasti. Porrò terribilis in iudiciis Deus inter me & Siculos proditores terribiliter iudicauit. Ipse parcat tibi.

EPISTOLA LXXIIII.

AD TRES EPISCOPOS ANGLIÆ.

ARGVMENTVM.

R. Archiepiscopus Cantuariensis hortatur Episcopos ad tollendum è medio abusum, qui in Anglia inualuerat, vt scilicet interfectores sæcularium capitali pœna, clericorum verò & Episcoporum tantùm excommunicationis pœna plecterentur.

Richardo. Gaufrido. Ioanni.

RICHARDVS DEI GRATIA CANTVAR. ARCHIEPISCOPVS totius Angliæ Primas, & Apostolicæ Sedis Legatus Venerabilibus & dilectis fratribus R. Vintoniensi, G. Heliensi, I. Noruicensi Episcopis, salutem & salubre consilium.

IN Ecclesia Anglicana damnosa omnibus, & omninò damnanda consuetudo inualuit, quæ nisi per industriam vestram fuerit omnino sublata de medio, in enorme totius Cleri dispendium vehementer excrescet. Si Iudæus aut laïcorum vilissimus occiditur, statim supplicio mortis addicitur interfector: si quis verò sacerdotem vel clericum minoris aut maioris status occiderit, Ecclesia sola excommunicatione contenta, aut, vt veriùs loquar, contempta materialis opem gladij non requirit. Scitis quidem, quòd à Domino dictum est Moysi: Maleficos non patieris viuere. Et Apostolo teste, Princeps gladium habet ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sed & Dominus dicit: Qui vos tangit, me tangit. Et per Prophetam: Nolite, inquit, tangere Christos meos. Vbi igitur posset maleficium immanius & execrabilius inueniri, quàm grassari in Christos Domini, & in populum acquisitionis libera impunitatis audacia gladium exercere? Accepta mihi esset sententia excommunicationis in talibus, si timorem homicidis incuteret. Sed culpis nostris exigentibus gladius Petri rubigine obductus est, & quia non potest incidere, datus est in contemptum. Si capra, si ouicula furto sublata sit vel occisa, in huius rei autorem, si lateat, sententia excommunicationis emittitur: conuictus verò aut confessus furcarum patibulo deputatur. Porrò clerici vel Episcopi occisores Romam mittuntur, euntesque in deliciis cum plenitudine Apostolicæ gratiæ, & maiore delinquendi audacia reuertuntur. Talium vindictam excessuum Dominus Rex sibi vendicat,

Exod. 31. Rom. 22. Zach. 2. Psal. 104.

sed nos eam nobis damnabiliter reseruamus, atque liberam præbentes impunitatis materiam, in fauces nostras laïcorum gladios prouocamus. Ignominiosum est, quòd pro capra vel ouicula grauior, pro sacerdote occiso pœna remissior irrogatur. Sed his & durioribus digni sumus, qui iurisdictionem alienam, & nobis omninò indebitam ambitione temeraria vsurpamus. Nam & in corpore Decretorum, & in epistola ad Romanos hæc verba legisse meminimus. Sunt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices, quàm per rectores & iudices Ecclesiarum vindicantur. Sicut est, cùm quis interficit Pontificem Apostolicum, Presbyterum, siue Diaconum, huius reos reges & principes mundi damnant. Omnis equidem iustitia ideò exercetur, vt debita quiete gaudeat innocentia, & malignantium temeritas refrenetur. Verumtamen in hac iurisdictione maledicta, quam ambitiosè & superbè præsumimus, Deum offendimus, & Dominum Regem, viamque in clericos malignandi tutissimam laïcis aperimus. Nuper apud Vintoniam sacerdos litteraturæ commendabilis & conuersationis honestæ malitiosè occisus est à Guillelmo Frechet, & vxore eius, nec illi maleficium diffitentur. Prompti sunt ergo curiam adire Romanam: nam confidit in ea cor viri sui, atque in specie & pulchritudine sua intendit prosperè procedere, & de lenocinio vxoris in via præter absolutionis beneficium fructus vberioris manipulos reportare. Vos ergò dilectissimi, fratres, huic publicæ pesti, dum in suo cursu est, maturiore consilio studeatis occurrere: nam si liberiùs aliquantulum & licentiùs euaserit, periculum quod inter pauperes nunc versatur nostris in proximo ceruicibus imminebit. Ecclesia iurisdictionem suam priùs exerceat: & si illa non sufficit, eius imperfectum suppleat gladius sæcularis. Huius rei auctoritas è Synodo Vrbani Papæ, & decreto Gregorij, ex epistola Nicolai ad Episcopos Galliarum, ex Concilio etiam Martini Papæ, & ex Concilio Carthagin. III. & ex multis Sanctorum Patrum institutionibus emanauit. Nec dicatur, quòd aliquis puniatur propter hoc bis in idipsum: nec enim iteratum videtur, quod ab vno incipitur, & ab altero consummatur. Duo sunt gladij, qui mutuum à se mendicant auxilium, atque ad inuicem sibi vires impartiuntur alternas, sacerdotium regibus, & sacerdotibus regnum. Ideóque si ab altero suppletur alterius insufficientia, non videtur duplex contritio, aut punitio combinata. Nam & illi, qui ad mortis patibulum sunt damnandi, iuxta Moguntinense Concilium, antequàm ad tormenta ducantur, per cordis contritionem & pœnitentiam spiritualiter puniuntur, nec duplicitatem contritionis inducit, sed quædam præparatio est ad mortem pœnitentia & satisfactio quæ præcedit. Reddentes igitur Deo, quæ Dei sunt, & Cæsari, quæ sunt Cæsaris, iuxta petitionem Domini Regis, ei tantorum vindictam excessuum relinquamus: reis autem in mortis articulo constitutis, quia sententiam lati canonis incurrerunt, si absolutionem postulauerint, & in hoc, & in aliis, quantùm possumus, sine scandalo & periculo Ecclesiæ, humanitatis consilium misericorditer impendamus. Publicè namq; interest, vt materiali gladio cohibeantur, qui nec Deum timent, nec deferunt Ecclesiæ, nec censuram canonum reuerentur. Bene valete.

Roman. 13.

Lege Matth. Paris ad ann. 1164.

Concil. Mogunt. sub Rabano. cap. 27.

Matth. 22.

EPISTOLA LXXIV.

AD G. ARCHIDIACONVM.

ARGVMENTVM.

Archidiacono suadet, vt Guidonem hospitem suum in crimen adulterij relapsum, ac proinde incorrigibilem, non secundò puniat, sed Patrem eius, qui eum ab ineunte ætate ad lusum aleæ, omnium malorum seminarium, assuefecerit.

DILECTO AMICO SVO G. ARCHIDIAC. P. BLESEN. BATHON. Archid. salutem, & continuos ad vota successus.

PRECES vobis affectuosas porrigerem pro Guidone hospite meo, sed nec precandi affectum inuenio, nec preces oblatæ merentur effectum. Non excuso apud vos hominem, qui enormi dehonestatione vitæ publicè se accusat, nam vt verbo Nasonis vtar,

Non est confessi causa tuenda rei.

Sperau eram, quòd esset ex vestro nouis-

Ouid. 2. de Pont. eleg. 2.

ſimæ animaduerſionis flagello correctior, & quòd ei vexatio dediſſet intellectum: ſed & nunc reuerſus eſt ad vomitum; & pœnæ, quam paſſus eſt, immemor, adulteram quam abjecerat ad extraordinarios reuocauit amplexus.

Ouid. 1. de Pont. eleg. 6.

Saucius euitat, dicit Poëta: *pugnas gladiator*, *& idem*
Immemor antiqui vulneris arma capit.
Qui poſt naufragium modò ſtagna lacuſque timebat,
Æquoreas iterum remige tentat aquas.

Penitùs deſpero de correctione illius, qui fortè emendabilior erit, ſi vſque ad ſatietatem ſuo arbitrio relinquatur.

Ouid. 2. de Pont. eleg. 2.

Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.
Vulneris hoc genus eſt, quod cùm ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe puto.

Videtur autem mihi pater eius longè damnabilior in hac parte: nam cùm filium ſuum in pueritia ſanctis & honeſtis moribus informare debuerit, ingenium illius excitauit in alea, variaque lenociniorum turpitudine deprauauit. Tunc equidem erudiendus erat, & ad omnem formam ſuſcipiendam idoneus tanquam

Perſ. Sat. 3.

Vdum & molle lutum nunc nunc properandus, *& acri*
Fingendus ſine fine rota: nam

Horat. l. 1. epiſt. 2.

Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter,
Ire viam qua monſtrat eques.

Qui ſi in ætatem venæ durioris euaſerit, ad mollitiem ambulatorij greſſus non poterit erudiri. Morum ſiquidem qualitas trahitur à conuictu: & qui picem tangit, inquinabitur ab ea: corrumpuntque praua conſortia bonos mores, teſte Satyrico,

Eccli. 13.

Iuuen. ſat. 14.

Velocius & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cùm ſubeant animos auctoribus.

Quid faciet filius, niſi quod viderit patrem facientem?

Ibidem.

Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit & hæres
Bullatus, paruoque eadem mouet arma fritillo.

Iuuenem vitioſum eſſe non miror, cuius pueritiam pater aleæ dedicauit. Alea ſiquidem perjurij, furti, ſacrilegij mater eſt. Ideo filium inſtruens, fuge aleam, dicit Cato. Ludum teſſerarum & aleæ legitur Attalus Aſiaticus inueniſſe, quem longè melius eſt ignorare, quàm ſcire. Chiron Lacedæmonius cauſa ineundæ ſocietatis & amicitiæ Corinthum duces & ſeniores populi ludentes inuenit in alea. Infecto itaque negotio rediit, dicens gloriam Spartanorum, quorum virtus nouiter conſtructo Bizantio clareſcebat, non eſſe hac infamia maculandam, vt dicerentur ſocietatem cum aleatoribus contraxiſſe. Regi quoque Demetrio à rege Parthorum tali aurei dati ſunt, vt notaretur in eo leuitas puerilis, qui in majeſtate regali leuibus intendebat. Quia igitur filius in patre corruptus eſt, corripiendus eſt & in patre, vt pœna patris doceat filium à turpibus abſtinere. Scriptum eſt, quia mulctato peſtilente ſapiens ſapientior erit, lauabitque iuſtus manus ſuas in ſanguine peccatoris. Frequenter euenit vt vni membro per aliud medeamur. Dolent aures, & ſcuphæ humeris apponuntur: delictum cordis fletus oculi purgat. Peccauit manus, & pectus contunditur. Deliquerunt genitalia, & dorſum ponitur ad flagella. Sanè pater ſententiam ſuſpenſionis, & excommunicationis vinculum non veretur. Hæc omnia verbalia quædam ſunt, nec deſiſtet à turpitudine inolita, niſi burſæ diſpendio compeſcatur. Certiſſimam illius emendationem vobis promitto in ablatione pecuniæ. Senſibilis eſt illa ſententia, non verbalis, ideóque plus doloris incutit & timoris. Nam iuxta Ethicum,

Ioan. Sariſber. li. 1. Policrat. cap. 5. P. Gregor. l. 39. Syntag. cap. 4.

Prou. 19.

Iuuen. ſat. 13.

Ploratur lachrymis amiſſa pecunia veris.
Non cohibent ſacra verba manum,
Maiore tumultu
Planguntur nummi, quam funera.

Duos igitur in vno lucrifacite: atque diſpendio patris filium ad honeſtatis compendium reuocantes in dolore patris vagam & effrenem filij petulantiam cohibete. Filium enim illius hac vice corrigere nihil aliud eſſet, quàm ſtimulare inſanum, quàm oleum adhibere camino, & ventis incendia excitare.

EPISTOLA LXXV.

AD ROGERIVM DECANVM.

ARGVMENTVM.

Suadet Rogerio Decano, vt quoniam dura quædam Regi denuncianda haberet, tempus opportunum expectet, cùm placatioris erit animi. Deinde addit consecrationem Electionis Lincolniensis à Papa in triennium prorogatam.

PETRVS BLESENS. BATHON. ARCHIDIAC. ROGERIO Decano salutem, & salubre consilium.

NVLLVS magister fidelior, aut efficacior est, quàm qui probauit per experientiam, quod impertitur aliis per doctrinam. Nuper ad Dominum Regem missus, vt Cantuariensis Ecclesię negotia procurarem more solito lætabundus accessi. Verumtamen legens & intelligens in ipsius facie turbationem animi sui, statim suppressi labia, linguamque cohibui, veritus, ne si loquerer, eius vehementiùs irritaretur iracundia, quam mihi fideli interpres animi facies nunciabat. Negotium itaque distuli, donec faueret hora felicior, & vultus serenior arrideret. Offensum enim Principem super gerendis negotiis conuenire, nihil aliud censeo, quàm explicare retia in capturam æquore procelloso. Se quippe & retia sua perdere properat, qui tempestati se ingerit, atque tranquilliorem maris faciem non expectat. Scio, quia missus es, vt Domino Regi dura denuncies: vnde & in hoc verbo te habere cautiùs oportet. Nam & ea quæ per se grata sunt, quandoque ex inconsulta relatione displicent, & dura eo quandoque artificio referuntur, vt placeant. Illud caueas, ne accedas ad Dominum Regem negotium tuum propositurus, donec per me, vel per alium, qui mores eius nouerit, introitus prætentetur. Agnus enim est, dum placati est animi: leo verò, aut leone truculentior est, dum vehementiùs excandescit. Non est ludus, illius indignationem incurrere, in cuius manu honor est & confusio, hæreditas & exilium, vita & mors. Teste Salomone, Indignatio regis, nuntius est mortis. Aristoteles Callisthenem auditorem suum ad Alexandrum mittens, hortatus est, vt cum eo aut nunquam, aut jucundissimè loqueretur, quò apud regias aures, vel silentio esset tutior, vel sermone acceptior. At ille, dum Alexandrum Persica salutatione exultantem objurgat, dum vitam eius corripit & componit, vita priuatus est. Scio, *quid afferas, atque ex parte maxima injunctum tibi iam expleui negotium: ideò circumspectiùs tibi caue, ne ex importuno accessu, aut inconsulto sermone res quæ ex voto procedit, in periculum incidat, aut defectum. Totum siquidem negotium breuibus verbis poteris interuertere, quod instanti vigilãtia, & propensiore cautela studui promouere. Scis, quia Lincolniensis Episcopatus, pro quo specialiter missi sumus, quindecim annis, aut amplius, iam vacauit: Dominusque Cantuariensis recepit à Summo Pontifice in mandatis, vt compellat electum consecrationis munus & officium Episcopale suscipere, aut ibi alium, omni occasione & appellatione remota, non differet ordinare. Res autem in contrarium versa est: nunc enim de nouo consecrationem electi distulit in triennium Romana Ecclesia. Ideóque temerarium esset nos rigore vti, quem euacuat dispensatio aliena. Porrò quicquid differat Romanus Pontifex, certissimè teneo, quòd intensum Domini Regis desiderium est, fixumque propositum, quod infra quatuor menses Ecclesia Lincolniensis Episcopum habeat consecratum: jamque hoc eius desiderium desiderabilis consummasset effectus, nisi illi commune populi commodum impedissent, de quorum manibus populi perditio exactius requiretur. Quædam, quibus instructior eris, habeo tibi præsentialiter aperire, quæ non committerem nuntio, vel scripturæ. Vale.

Prou. 16.

Valer. Max. lib. 7. cap. 2.

Plut. in Alexand. Iustin. l. 15.

* al. *quid affectas*.

EPISTOLA LXXVI.

AD M. PETRVM BLESENSEM.

ARGVMENTVM.

Seriò & eruditè monet ſocium ſuum, qui totam pene ætatem in iuris ciuilis, Poëticarumque fabularum ſtudio conſumpſerat, & adhuc pangendis canendiſque amatoriis verſibus vacabat, tandem ſe ad Theologiæ ſtudium applicet, & curandæ animæ ſaluti impenſius incumbat.

CHARISSIMO SOCIO SVO M. PETRO BLESENSI P. BLESENSIS *Bathonienſis Archidiac. ſalutem in auctore ſalutis.*

SÆPE ſcriptis, ſæpe viua voce te monui & rogaui, quatenus à ludicris & ſcurrilibus abſtineres: &, vt verbo Apoſtoli vtar, non ſubterfugi, quominus tibi annunciarem conſilium Domini. Et quia locum apud te præmiſſa correctio non inuenit, iuxta conſilium Pauli, mihi eadem ſcribere non eſt pigrum. Teſtimonio cuiuſdam Sapientis, nunquam nimis dicitur quod nunquam ſatis dicitur. Etſi varię occupationes liberam mihi ſcribendi inuideant facultatem: zelo tamen charitatis accenſus, paginam repetitæ correctionis arripiam. Zelus Phinees coëuntes occidit. Moyſes zelo ductus idololatras, Samuel Regem Amalech, Elias quinquagenarios, Iudæum ſacrificantem Matathias, Petrus Ananiam & Saphiram interfecit: Zelus Domini de templo vendentes & ementes ejecit. Zelus, inquit, domus tuæ comedit me. Væ mihi, quia tacui, quia tanto tempore obmutui, & ſilui à bonis. Vereor, ne ſanguis fratris clamet ad Dominum de terra contra me. Fratrem voco, quem mecum filium Chriſti fecit diuinæ regenerationis adoptio. Verbum Prophetæ eſt: Maledictus eſt, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine, id eſt, verbum exhortationis à mortificatione peccati. Gladius enim ſub lingua corripientis: mel verò & lac ſub lingua meretricia blandientis. Non parco tibi, vt mihi & tibi parcat Deus. Rex Achab pepercerat Regi Benadab, ſicut in tertio Regum legis, & locutus eſt ei Dominus per Michæam dicens: Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius. Quia Saül pepercit Regi Amalech, ab eo tranſlatum eſt regnum eius. Doleo, quia me loqui oportet plus debito, & ſolito duriora; vnde & verba mea dolore ſunt plena. Te quidem in ſummos eminentiæ titulos ſcientia ſcholarum extulerat: cúmque debuiſſes aliis eſſe virtutum forma & ſpeculum honeſtatis, per ſcurriles nugas & fabuloſa commenta gentilium factus es multis laqueus in ruinam. Quid tibi ad vanitates & inſanias falſas? Quid tibi ad Deorum gentilium fabuloſos amores, qui debueras eſſe organum veritatis? O bone Ieſu, ô vera veritas, quomodo diminutæ ſunt veritates à filiis hominum? Domine, principium verborum tuorum veritas: in circuitu tuo veritas: & omnia mandata tua veritas. Et quæ inſania eſt de Hercule & Ioue canere fabuloſa: & à Deo, qui eſt via, veritas & vita, recedere? Narrauerunt, inquit, mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua. Lex enim tua, Domine, lex immaculata, conuertens animas: ideò animas conuertens, quia eas ſupplantari non permittit. Scriptum eſt enim de iuſto: Lex Dei in corde ipſius, & non ſupplantantur greſſus eius. Poſuerunt, inquit, peccatores laqueum mihi, & de mandatis eius non erraui. Quomodo non errafti? quia hæreditate acquiſiui teſtimonia tua, vt non peccem tibi. Me expectauerunt, inquit, peccatores, vt perderent me, ſed non præualuerunt, quia teſtimonia tua intellexi. In fabulis paganorum, in Philoſophorum ſtudiis, tandem in iure ciuili dies tuos vſque in ſenium expendiſti, & contra omnium te diligentium voluntatem ſacram Theologiæ paginam damnabiliter horruiſti. Audi Prophetam: Reſpexiſti ad majus, & ecce factum eſt minus: Intuliſti laborem tuum, & dixiſti: ecce de labore meo, & ego exſufflaui illud, dicit Dominus exercituum. Iam canis

Marginal notes: Actor. 20. — Philip. 3. — Senec. ep. 27. — Num. 25. — Exod. 32. — 1. Reg. 15. — 4. Reg. 1. — 1. Mach. 2. — Actor. 5. — Ioan. 2. — Ierem. 48. — 3. Reg. 20. — 1. Reg. 15. — Pſal. 118. — Pſal. 36. — Agg. 1.

respersus es, & adhuc puerilibus te impendis. Sapientia clamitat in plateis, vsquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti, ea quæ sibi noxia sunt, amplectuntur? Vereor, ne te verbum illud Sapientis respiciat: Comederunt alieni robur eius, & nesciuit: sed & cani effusi sunt in eo, & ignorauit: Qui de Domino sentire in bonitate debueras, & in Scripturis vitalibus desiderare gloriam magnificentiæ suauitatis eius, amatoria scribis, & adinuentionibus profanis & in te, & in aliis passiones desiderij suscitans, indignationem prouocas creatoris. Turpitudinem tuam publicas, vt sanguis sanguinem tangat, & qui in sordibus est, plus sordescat. Peccatum suum, dicit Propheta, sicut Sodomæ prædicauerunt. Sed ex aduerso clamat sermo propheticus, Ne ascendatis in Bethauen, aut Galgala, id est, ne vestram ignominiam publicè prædicetis. Insani capitis est, amores illicitos canere, & se corruptorem virginum iactitare. Audi quid dicat Iob: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne quidem cogitarem de virgine. Verbum Sapientis est: Turpia ne dixeris: Paulatim enim pudor per verba dilabitur. Turpitudo etiam, inquit Apostolus, nec nominetur in vobis. Ipse verò de scurrilibus & curiosis hominibus loquens, in secunda ad Thessalonicenses: Denunciamus, inquit, vobis fratres, & per Iesum filium Dei præcipimus, vt non communicetis eis. Quæ vtilitas tibi quæso est, verba proferre in ventum, talentumque scientiæ tibi commissum à figmentis impendere fabulosis? talentum suum repetet cum vsuris. Homo austerus est. Metit, vbi non seminauit. Thesaurum siquidem, quem habes, in vase fictili hactenus quasi sub euentu aleæ posuisti. Vide, si tangit te sermo ille Domini per Prophetam: Argentum tuum versum est in scoriam: & ibidem: Dedi eis aurum & argentum meum: ipsi verò de auro & argento meo operati sunt Baal. Quid tibi ad Iouem, & ad Herculem? contra legis prohibitionem nemus idololatriæ iuxta altare Domini plantare præsumis. Heu heu princeps huius mundi ejectus fuerat foras, & nos eum reducimus syrenum cantibus, & rithmorum deliramentis. Te introducente venerunt gentes in hæreditatem Domini. Ingressæ sunt gentes, id est, gentilium mores in sanctuarium Dei, de quibus præceperat, ne intrarent in Ecclesiam suam. Ego quidem nugis, & cantibus Venereis, quandoque operam dedi, sed per gratiam eius, qui me segregauit ab vtero matris meæ, rejeci hæc omnia à primo limine iuuentutis. Dracones Pharaonis deuorauit in me draco Moysi, dum suauitatis Theologicæ lepor euacuauit scientiam vanitatis. Ipsa est aqua Ierichuntina, cuius sterilitatem Elisæus salis appositione sanauit: & egressus ad fontes ait, non erit in eis vltra mors, neque sterilitas. Sapientia, quæ desursum est, teste Iacobo, primùm quidem pudica est, deinde pacifica. Repudiatis ergo adulterinis amplexibus mundanę scientiæ, tu qui maior es mundo, studium scientię salutaris amplectere, eamque studeas virginem castam exhibere Christo. Hanc sibi in sponsam & amicam elegerat Sapiens, qui dicebat: Hanc exquisiui à juuentute mea: hanc mihi assumpsi in sponsam, & amator sum formæ illius. Sanè præcipit Dominus in lege Moysi populo Israël, ne quis de genere Chanaan sibi ducat vxorem: propterea dicebat mater Iacob: Tædet me viuere propter filias Heth. Si acceperit filius meus vxorem de stirpe Chanaan, nolo viuere. Ego, etsi non materna, fraterna saltem dico affectione, quia tædet animam meam vitæ meæ, nisi tempestiuiùs ab ista destiteris vanitate. Porrò omnia, quæ scribis, mirabili artificio, & exquisitissima sententiarum verborumque venustate componis. Sed damnat Apostolus ea, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ secundum doctrinas hominum, si non ædificant ad salutem. Illud nobile ingenium fratris mei Magistri Guillelmi, quandoq; in scribendis comœdiis & tragœdiis quadam occupatione seruili degenerās salutaribus monitis ab illa peremptoria vanitate retraxi: qui in breui præeminens in exercitio doctrinæ cælestis fructuosa prædicationis instantia perditi jacturam temporis plenissimè restaurauit. Recedant itaque vetera de ore tuo, quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes. Ipse nouit cogitationes tuas, quoniam vanæ sunt. Illi, quorum imitator esse contendis, cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Porrò sapientia Dei iustificata est à filiis suis reprobantibus sapientiam huius mundi. Filij autem huius sæculi prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua, reputantes stultitiam prudentiam prædicationis, per quam Deus disposuit saluos

Prou. 1. Isa 3. Ose. 4. Iob. 31. Herodotus. Eph. 5. 2. Thess. 3. Isa. 1. Ose. 2. Ioan. 12. Exod. 7. 4. Reg. 2. Iac. 3. Sap. 8. Exod. 34. Gen. 27. Col. 2. Rom. 1. Matth. 11.

facere credentes. Sapientiam huius mundi, quæ inimica est Deo, & mors animarum, cum sapientia Dei simul habere non poteris. Duabus viis ingredi, aut duobus dominis seruire non potes: pallium quidem breue est; duos operire non potest. Vsquequò igitur claudicas in duas partes? Vnum precor, vt sicut exhibuisti cor & linguam tuam seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc eadem membra exhibeas seruire iustitiæ in sanctificationem. Hora tibi iam sexta est: quare stas tota die otiosus, cùm ad operandum Dominus te inuitet? Verbum Sapientis est: Quicquid potest manus tua, instanter operare: quia neque ratio, neque scientia, neque consilium apud inferos, quò tu properas. Erit in proximo sabbatum, quando non erit tibi licitum colligere gomor, aut alia operari. In studio & labore perdito, subtiliter quidem, sed inutiliter te exerces. Vtinam Dei obsequio impendisses, quod in capturam humani fauoris & gratiæ laborasti. Paulus se nihil scire arbitratus præter Iesum Christum, & hunc crucifixum, dicebat: Siue mente excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis. Omne studium suum Deo attribuit: in eius obsequium omnem intellectum suum captiuare non desiit. Et tu quidem venerande Magister præ omnibus coætaneis tuis sæculari scientia hactenus floruisti: sed hodie in prouerbium populi, & in opprobrium tuum versus est sermo prophetæ, qui dicit: Ante messem totus effloruit, & inutiles grossos immatura perfectio germinabit. Sanè non solùm arbor, quæ malos fructus facit, sed illa quoque quæ bonos fructus non facit sententiam excisionis expectat: tibi autem, tanquam inutili arbori imminent securis & ignis. Sed si te transplantaueris super aquas refectionis, id est, studium sacræ lectionis, florebis in atriis domus Domini, fructumque facies desiderabilem & manentem. Beatus vir, dicit quidam, qui in lege Domini, meditatur die ac nocte: fructum suum dabit in tempore suo. Fructus autem spirituales, teste Apostolo, sunt: charitas, pax, patientia, longanimitas, &c. Et quem nunc habes fructum in his, in quibus nunc erubesceres & doleres, si Theologicæ suauitatis delicias degustares? Exi, quæso, de fœditate porcorum, vt pascaris in deliciis domus Dei: mensa enim sacræ Scripturæ contra omnes spirituales nequitias tibi parata est. Ideò mensa tabernaculi ad aquilonem posita memoratur.

Isa. 28. Eccl. 9. Exod. 16. 2. Cor. 2. 2. Cor. 5. Isa. 18. Matth. 3. Psal. 1. Gal. 5.

Propterea scriptum est, Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. Porrò illa tuarum clausula litterarum grauiter me turbauit, in qua sermonem Euangelicum vocas durum, insipidum, infantilem. Singulis tribus sub paucitate verborum respondeo. Non est durus sermo Domini, sed tu durus es, terrenus homo, carnalis, animalis. Terrenus, & carnalis cæcus est. Animalis homo, iudicio Apostoli, non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, quia stultitia est ei, & non potest intelligere. Cùm Dominus loqueretur de Sacramento corporis & sanguinis sui, quidam retrò abierunt apostatantes, & dicentes, Durus est hic sermo. Dum sermonem Domini durum vocas, istorum apostasiæ deformiter te conformas. Adamas & hyacinthus, & cæteræ gemmæ, lapides quidem duri sunt, sed nihilominus pretiosi. Non Domini sermo, sed tu potius durus es, qui terram æneam, & cælum ferreum, iuxta prophetæ verbum, id est, duritiem rationis & intelligentiæ Dominus iratus immisisse videtur. In eo autem, quòd verbum Euangelij insipidum vocas, multum distas ab eo, qui dicit: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum. Infantilia verò & simplicia verba non inficior: nam semper amica est veritati simplicitas. Hic est vomer aratorius Samgar, in quo sexcentos Philistæos occidit. Hæ sunt saliuæ defluentes per barbam Dauid. Quod enim stultius est Deo, sapientius est hominibus. Verbum autem Apostoli est: Si vis esse sapiens in hoc sæculo, fias stultus, vt sis sapiens. Nam per stultitiam prædicationis operatus est Dominus salutem in medio terræ. Renouare igitur spiritu mentis tuæ, vt sicut portasti imaginem terreni hominis, portes imaginem cælestis. Omitte penitus cantus inutiles, & aniles fabulas, & nænias pueriles. Illud mihi maximè vertitur in stuporem: vnde tibi materia cantandi possit erumpere, quem inter anxietates innumeras video constitutum. Sagittæ Domini in te sunt, quarum indignatio ebibit spiritum tuum: quomodo ergo potes vacare iocosis, cuius spiritum totum occupat vis doloris? Tempus ridendi, & tempus plangendi. A corde tuo non debuerat excidisse plaga illa tam crudelis, & recens mors Ioannis primogeniti fratris tui. Maioris tamen doloris memoriam refricat mors Gerardi: qui licet

Exod. 26. Psal. 22. 1. Cor. 2. Ioan. 6. Deu. 28. Psal. 118. Iud. 3. 1. Reg. 21. 1. Cor. 1. 1. Cor. 3. Iob. 6.

fuerit minoris ætatis, maiores tamen in visceribus tuis vendicarat affectus. Nepotem tuum Nicolaum gloriosæ indolis agentem primitias transeo, quem de manibus tuis repentè mors * amara præripuit. Claudo sub silentio fratris tui Ammonis carcerales angustias, quas summo desiderio affectaret mortis terminare compendio. Quomodo in tantis luctibus cantandi materiam inuenisti? Musica in luctu, importuna narratio. Hoc vnum precor, vt omissis inanibus cantilenis scribas, quæ Theologicam sapiant grauitatem: quæ ad honestatem fructificent, & ædificent ad salutem.

* al. amara.

Eccli. 22.

EPISTOLA LXXVII.

AD M. PETRVM BLESENSEM.

ARGVMENTVM.

Gratulatur M. Petro Blesensi de communione nominis, vtpote iam toto orbe per scripta sua noti; deinde ostendit scriptis homines fieri immortales. Adulatores aulicos insectatur, & librum suum de Præstigiis eius censuræ subiicit.

DILECTISSIMO MAGISTRO SVO PETRO BLESENSI P. Blesens. Bath. Archidiac. salutem, & in amicitiæ sinceritate constantiam.

AEQVIVOCATIONI vestræ toto corde congratulor: nec reor hoc accidisse sine dispensatione diuina, vt nobis esset vniformitas nominum, quos à pueritia fecerat vniformis identitas voluntatum. Quòd si homo segnioris vitæ aut famæ humilioris huic nomini communicaret, tantùm derogaret communibus titulis, quantùm nunc vel adeptione honorum, vel magnatum familiaritate, vel populi fauore, vel scriptis, aut suaui morum gratia nomen commune amborum dilatatis. Iam in omnem terram & in fines orbis terræ illud nomen exiuit. Nostra etiam scripta, quæ se diffundunt & publicant circumquaque, nec inundatio, nec incendium, nec ruina, nec multiplex sæculorum excursus poterit abolere. Sola scripta sunt, quæ mortales quadam famæ immortalitate perpetuant, & actibus veterum, quos traducunt ad posteros, nullam permittunt obrepere vetustatem.

Ore legar populi, perque omnia sæcula fama,
Si quid habent veri vatum præsagia, viuam,

lib. 15. metam. in fine.

dicit Ouidius. Cùm Antonius linguam Ciceronis abscinderet, quæ in ipsum dictauerat inuectiuas, dicitur ei Cicero respondisse.

Nil agis Antoni, scripta diserta manent.

Euphorbus in epitaph. Cicer.

Quis hodie Lucilium cognouisset, nisi eum Seneca suis epistolis illustrasset? Plus Cæsaris laudibus addiderunt scripta Virgilij & Lucani, quàm omnes diuitiæ, quas de diuersis mundi prouinciis adunauit. Prudentia Ithaci, & Pelidæ virtus sub tenebris ignorantiæ vsque hodie latuissent, nisi eas diuina Homeri mens carmine publicasset. Ideò Principibus terræ, & his qui res arduas mundi gerunt nihil ad laudis acquisitionem posset commodius inueniri, quàm eos familiares & amicos habere, qui scribendo scirent & possent res gestas ad posteros deriuare. Verumtamen, sicut nuper elegantissimè cecinistis, eliminat à palatiis adulatio veritatem. Illi soli ad Magnatum gloriam admittuntur, qui eos palpant blanditiis, & aures famæ bibulas calice Babylonis inebriant. Ampliant eos beneficiis, quos torquere debuerant, & à præsumptione adulandi suppliciis deterrere. Legitur, quòd Athenienses Timagoram inter officia salutationis Dario adulantem capitali supplicio affecerunt. Lacedæmoniorum etiam Senatus Caristolum interimi iussit, eò quòd maluit viris detrahere occultè quàm publicè & constanter arguere, atque in his tam adulatoribus quàm detractoribus silentium indixerunt. Porrò laudatur hodie peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Mordacissimus detractor in absentia, nihil præsentialiter proponit, nisi quod placere existimat: verba oris eius iniquitas & dolus. Nam se sententiæ Gnatonis addixit, cuius verba in Comico hæc sunt.

Vlyssis & Achillis.

Hom. in Odys. & Iliad.

Valer. Max. lib. 6. c. 3. Plut. in Artaxerxe.

Psal. 10.

Terent. in Eunucho.

Negat quis, nego. Ait, aio: postremo
Imperaui egomet mihi, omnia assentari.

Iuuen. sat. 3

Natio comœda est, rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lachrymas aspexit amici.
Nec dolet igniculum brumæ, si tempore poscas,
Accipit Endromydem; si dixeris æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares, dicit Vmbritius, *melior qui semper & omni*
Nocte dieque potest alienum sumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratus.
Si benè ructauit, si cætera fecit amicus.

Horat. de arte Poet.

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo; sic
Derisor vero plus laudatore placebit.

Benè cum magnatibus ageretur, si scirent inter adulationem laudemque distinguere: sed cæca laudis ambitio plus credens aliis de seipso quàm sibi, vtrumque recipit indistinctè. Illud etiam apud palatinos plurimùm promouet conditionis adulatoriæ sortem; quia etsi non omnes laudem appetant, nemo tamen renuit aut contemnit oblatam. Nescio si quem Principum nostrorum vobis in laudis materiam elegistis. Ego in libro de præstigiis fortunæ (quem vestro committo corrigendum examini) actus Domini Regis Angliæ Henrici secundi pro mea paruitate magnifico, confidens in Domino, quòd lector, si non fuerit inuidus, gratanter hoc opusculum acceptabit. Votum siquidem meum est, vt Dominus Rex moriendo non moriatur, sed per laudem mortuus viuat. Cúmque omnes adulantium linguæ euanuerint, beneficio scripturæ memorialis eius gloria æternetur. Vos, quæso aliquid semper scribite, quod lectores erudiat, quodque nomen vestrum in memoriam Sanctorum & odorem suauitatis effundat. Libri mei siquidem prima pars à Magistro Guillelmo fratre meo correcta est; sed quia timeo, ne sit indulgentior mihi, si quid in eo vitiosum inuenit, precor, vt ab initio totum diligentiore cura recurratis, quatenus nihil ibi resideat, quod lectorem offendat, quod inducat errorem, quod virtutem non exerceat, quod non ædificet fidem, quod vitam non instruat, quod non sapiat honestatem.

Liber de Præstigiis fortunæ.

EPISTOLA LXXVIII.

AD R. DECANVM ET CAPITVLVM S. SALVATORIS.

ARGVMENTVM.

Congratulatur Decano & Capitulo Blesensi de restituta per nobilem quendam Gaufridum Ecclesia, eosque ad vnionem & concordiam animorum, ac quotidianam diuini officij celebrationem hortatur.

DILECTIS DOMINIS ET AMICIS MAGISTRO R. DECANO & Capitulo S. Saluatoris, P. Blesensis Bath. Archid. salutem, & cum temporalium multiplicatione incrementa virtutum.

GRATIAS ago gratiæ largitori, quòd secundùm multitudinem dolorum in corde vestro, consolationes eius lætificauerunt animas vestras. Cùm enim culpis nostris exigentibus, nostrates vagi & profugi super terram reclinatorium suo capiti non haberent, ille qui in cælis habitat, & humilia respicit, pater orphanorum, & lugentium consolator dispersos in gentibus de regionibus congregauit. Legimus, quòd filiis Israël seruientibus in tributo sub regibus Chusanrasathaim, Eglon, Moab & Amalech, suscitauit Dominus Othoniel, qui iugum exactoris auferret. Expressa siquidem pietatis imagine Dominum Ioannem Episcopum Carnotensem misit Dominus pro salute nostra, vt reædificentur muri terrenæ nostræ Hierusalem, quatenus Ecclesia Blesensis ruinis deformata veteribus in optatam redeat nouitatem. Vos totus orbis expuerat, & abiecerat à facie sua; non mouebat vestra deploranda captiuitas Episcopos vel

Iud. 3.

Abbates ad compassionis affectum, vt vos ad aliquam Ecclesiolam, qualem qualem etiam cum quantolibet onere seruitutis admitterent. Porrò Gaufridus miles, facultatibus quidem tenuis, sed sanguinis & animi generositate præclarus, Euangelici Samaritani fidelissimus imitator misericordiam fecit in clerum Blesensem: cuius dolores sacerdos & leuita transeuntes contempserant. Ea propter memoriale erit nomen eius in generatione & generationem, ipsiusque domus benedictionem hæreditabit æternam. Argumentum huius rei trahimus ab exemplo. Nam in libro Regum legimus, quòd benedixit Dominus domui Obededom, quòd recepit apud se arcam Domini. Conuenienter ab eo arca Domini accipitur, apud quem pauperibus Christi in dispersionem datis stabilis mansio prouidetur. Reuixit spiritus meus in hac miseratione altissimi, qui diu fuerat dolore & mœrore confectus. Videntur mihi prophetarum tempora rediisse. Occurrit animo meo communis & celebris illa exultatio populorum, cùm sub Dario Rege per Zorobabel reædificatur templum, sub Artaxerxe bibliothecam Esdras reparat, Nehemias muros ædificat, ignemque absconditum septuaginta annis eruderans & effodiens in crassitudine aquæ perficit holocaustum. Quadam imaginatione gratissima depingit in se animus meus, qualiter Machabæi dispersos fratres suos reuocant, leges lapsas erigunt, renouant cærimonias, mundant sancta, coronis aureis ornant templum, damna longæ desolationis eximiæ virtutis compendio redimentes. Benè recolitis quòd olim plures Ecclesiæ clericales & præbendales Blesis erant, sed antecessores nostri propter enormitatem vitæ deiecti sunt, atque innumeras terræ Ecclesias traxerunt in partem præcipij & ruinæ. Patres nostri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Sed iam non erit hoc prouerbium in Israel, nec in nobis. Christus enim primitiæ resurgentium post illam clericorum ruinam resurgendi primitias circa nos ordinauit, erigens lapsos, fractos consolidans, liberans seruos, pauperes ditans, magnificans humiles, vagos congregans, reuocans aberrantes. Cumque satis adhuc nouella plantatio vestra sit Ecclesia, paci & quieti vestræ vigilantiùs prouideri oportet. Nam plantæ, quæ nondum terræ radicitus adhæserunt, suspectam habent Borealem tyrannidem, & ventorum fortiores excursus. Habetis æmulos, qui vestros ortus impedire conati sunt, qui Christi gratiam deprauantes in vobis vestris profectibus intabescunt. Sane congregatio hæc noua, Christi opus est, sicut ipse locutus est per prophetam: Opus, inquit, manuum mearum hæreditas mea Israel. Non ergo in vos desæuit inuidorum malitia, sed in Christum, sicut Moyses dicit ad populum incredulum & rebellem: nos enim quid sumus, inquit, nec enim contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum? Sic à Iebusæo Israël, Abel à Cain, Iacob ab Esaü, iustus ab iniusto, innocens à nocente vexatur. Proficit autem lilium inter spinas: &, dum supra dorsum iusti fabricant peccatores, dilatatur Ecclesia. In omnem contra vos armatur malitiam iniquitas superborum. Vos autem erga eos, qui pacem vestram turbant cor habeatis pacificum, sicut propheta de seipso commemorat: Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Vincite in bono malum: nam & sapientia vincit malitiam, confringetque Dominus cedros Libani: leuabit manus suas in superbias eorum, & humiliabit omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei. Adhuc pauci estis, & vos multitudo expugnat. Nolite tamen timere pusillus grex. Dominus enim Sabaoth venit, non in multitudine, sed in paucis. Et vos quidem crescere oportet, illos autem minui: qui etiam iam declinant manifestissimè in defectum. Ille, qui vocat illa, quæ non sunt tanquam ea quæ sunt: ille, qui infirma eligit, vt confundat fortia, ipse vt reprimeret superbiam Moab, vos in suo nomine benedicto congregauit. Verbum autem eius est: Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi ego in medio eorum sum. Testimonio prophetæ, Bonum est & iucundum habitare fratres in vnum. Sed non est in vnum habitatio vestra, nisi sit in vobis communiter vnio voluntatum. Vos, quibus vnicum & præcipuum votum est initiatæ Ecclesiæ videre profectum, certissimè noueritis, quòd non nisi per vnitatem hab[illegible]ra est incrementum. Recolamus Ecclesiæ nascentis infantiam, & videbimus, quòd ab vnitate ortum habuerit, & progressum: in vnitate etiam complebitur. Nam in cubito vno consummata est arca; Vnus spiritus, vna fides, vnum baptisma, hæc tria Ecclesiam fundauerunt in eo, de quo scriptum est: Audi Israël, Deus tuus vnus est. Profecit etiam in melius beneficio

Marginal notes: Luc. 10. — 2. Reg. 6. — 1. Esd. 5. — 2. Esd. 2. — 2. Mach. 1. — Ezech. 18. — Isa. 19. — Exod. 16. — Psal. 119. — 1. Cor. 1. — Matth. 18. — Psal. 132. — *Ad conseruationem Ecclesiæ vnio est necessaria.* — Gen. 6. — Deut. 6.

vnitatis. Legitur enim, quòd multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna, & erant eis omnia communia. Hanc vnitatis gratiam Paulus in se & in aliis nutriebat. Omnibus, inquit, omnia factus sum, vt omnes in Christo lucrifaciam. Et iterum: Rogo vos fratres, vt idipsum sentiatis, & non sint in vobis schismata. Petrus Apostolus eadem affectione & solicitudine ductus, Ante omnia, inquit, mutuam in vobis charitatem habeatis. Pacem, ait Paulus, habete vobiscum & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Habeatis igitur vnitatem spiritus in vinculo pacis. Nec enim inueniri potest forma expressior conuersationis angelicæ, quàm vnitas socialis. Illud etiam precibus deuotis adiicio, vt in Ecclesia vestra* quotidie & solemniter celebretur obsequium* debitæ seruitutis. Sit in cantu, sit in psalmis obseruantia iugis: hoc est enim sacrificium laudis, quo Dominus postulat honorari. Sacrificium, inquit, laudis honorificabit me. Angeli psalmodiæ libenter intersunt, si ordinata sit, & ex deuotione procedat. Præuenerunt, inquit propheta, principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum. Et illud: In conspectu angelorum psallam tibi Deus meus. Si autem murmuratis in choro; si serpentina consilia sibilatis ad inuicem; si patinæ animum à deuotione subtrahunt & furantur, si obrepunt cogitationes immundæ psallendo, non est hic psalmus iucunda decoraque laudatio; huic psalmodiæ angelus inimicus assistit, elongatur autem amicus & proximus. Sic igitur in psalmis, in canticis, in sacramento altaris, in eleemosynis etiam vestra exerceatur deuotio, vt videant homines opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Sic enim plurimi societatis vestræ desiderio accendentur, & initiatæ facultates Ecclesię continuum in redditibus suscipient incrementum. Ego primus inter primos, qui Blesensem restituerunt Ecclesiam mihi satisfactum fuisse crederem vsque ad plenitudinem voti mei, si viderem fabricam Ecclesiæ nostræ consurgere ad perfectum, domos claustrales disponi & erigi, vtensilia & ornamenta multiplicari, numerum Canonicorum vsque ad octogenarium crescere, & ordinabiliter in Ecclesia ministrari. Hæc, antequàm moriar, videant oculi mei, vt magnificet anima mea Dominum, claudamque diem nouissimum cum exultatione, & in Cantico Simeonis: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Bene valeatis vniuersi & singuli.

*Marginalia: Act. 4. — 1. Cor. 9. — 1. Cor. 10. — 1. Pet. 4. — Heb. 12. — *al. continuè & — *al. diuinæ seru. — Psal. 49. — Psal. 67. — Psal. 137. — Matt. 5. — Blesensis restituit Ecclesiam Blesensem. — Luc. 2.*

EPISTOLA LXXIX.

AD R. AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Irridet R. Diaconum, quòd cùm ab ineunte ætate summus fuerit muliebris sexus hostis, amore fœminarum etiam ad sacrilegas nuptias se pertrahi passus sit. Valde autem exaggerat Matrimonij incommoda, ex lib. 8. Polycrat. Io. Sarisb. cap. 11.

M. PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHID. DILECTO AMICO suo R. salutem, & cautius negotiari.

QVis cœlum terris non misceat, & mare cœlo? credendum est de leui posse contingere, quicquid communis vsus abhorret? quicquid natura prohibuit? Is, qui muliebrem sexum à pueritia detestatus est, qui in eius ignominiam semper detractionis linguam armauit, nunc in foueam, quam semper vitarat, cecidit: & qui in superbia & in abusione quondam mulieribus insultabat, sponte sua iugulum laqueis muliebribus alligauit. Gaudeant itaque mulieres, quia de persecutore suo triumphauere feliciter. Captus est lupus ab ouibus, & à gallina simplici deprehensa est vulpis astutia. Perditissime hominum, quæ te incantauit Hecate, quæ cerebrum tuum exturbauit Erinnys, vt gutturi tuo laqueum inextricabilem iniiceres, & abiecta iucundissima libertate ignominiosam eligeres seruitutem? In eo siquidem, in quo deliquisti, iustissimè puniuit te Deus: nam hodie obstruunt mulieres os loquentium iniqua, quæ toties à te susti-

nuerunt linguæ procacis iniurias, vt verbo B. Augustini vtar. Nauigasti, vxorem duxisti; satius tibi fuerat in exilium duci, quàm sic ducere: nam & hæc ipsa ductio nihil aliud est, quàm à bono famæ, & à tranquillitate animi longiùs exulare. Non est sine plurima incommoditate copula coniugalis, vixque posse obtineri creditur pax animi cum vxore. Refert Valerius Maximus, quòd Socrates rogatus à quodam adolescentulo, vtrum vxorem duceret, an à nuptiis abstineret, respondit ei, quodcunque eorum faceret pœnitere. Hinc te, inquit, solitudo, hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hæres alienus excipiet. Illinc perpetua solicitudo, contextus querelarum, dotis exprobratio, affinium importunitas, garrula socrus lingua, subsessoria alieni matrimonij, incertus liberorum euentus. Phoronæus rex ille nominatissimus in thesauris, distributis potius quàm retentis, die qua decessit legitur dixisse Leontio fratri suo, nihil sibi defuisse ad plenam felicitatem, si defuisset vxor. Leontio autem quærenti causam, respondit: sciunt hoc omnes mariti. Teste Hieronymo aureolus Theophrastus in libro de nuptiis quærit, an vir sapiens ducat vxorem: & cùm definisset, si pulchra esset, si benè morata, si honestis parentibus, si ipse sanus ac diues, sic sapientem posse ducere, statim infert: Hæc autem in nuptiis rarissimè concurrunt vniuersa. Multa sunt, inquit, quæ matronarum vsibus necessaria sint, vt pretiosæ vestes, aurum, gemmæ, sumptus, ancillæ, supellex varia, lecticæ, & esseda deaurata. Deinde per noctes totas garrulæ conquestiones: illa ornatior procedit in publicum: hæc honoratur ab omnibus, ego in conuentu fœminarum misella despicior. Cur aspiciebas vicinam? Quid cum ancillula loquebaris? De foro veniens quid attulisti? Non amicum habere possumus, non sodalem. Alterius amorem suum odium suspicatur. Pauperem alere difficile est, diuitem ferre tormentum. Cùm Marius filiam suam dote diuitem, forma nobilem, fama celebrem, genere illustrem Metello in coniugium obtulisset; respondens Metellus: malo, inquit, meus esse, quàm suus. Cui Marius, imò ipsa tua erit. Virum, inquit Metellus, oportet esse vxoris. Nam ratione Logicæ, *Talia sunt subiecta, qualia prædicata esse permiserint.* Sic vrbanitate verborum diuertit ab oneribus dorsum suum. Adde quòd nulla est vxoris electio: qualiscumque aduenerit habenda est; si iracunda, si fœtida, si superba, si fatua, si deformis. Equus, asinus, bos, canis, & vilissima mancipia, sedile ligneum, vrceoli & lebetes probantur priùs, & sic emuntur: sola vxor non ostenditur, ne antè displiceat, quàm ducatur. Quoscunque dilexerit illa, licet ingrati sint, tibi tamen amandi & colendi sunt. Si totam domum ei regendam commiseris, seruiendum est. Si quid tuæ dispositioni reseruaueris, fidem te sibi non habere putabit, sed vertetur in odium, & tibi si potest, veneno exitium cogitabit. Anus, aruspices, ariolos, institores gemmarum & sericarum vestium si intromiseris, periculum pudicitiæ est: si prohibueris, suspicionis iniuria. Liuia virum suum interfecit, quem nimis habebat exosum. Lucilia suum, quem vehementissimè diligebat: hæc poculo amatorio, illa veneno. Deianira monstrorum domitorem veneno domuit monstruoso, dum in sanguine Nessi, quem occiderat Hercules, sanguinem & vitam occisoris appetiit. Ideoque Valentinianus Imperator eminentiorem eligens vitam, pudicitiam vouit: nec vnquam carnem suam ad motus illicitos relaxauit. Vnde cum iam octogenarius moreretur, audiretque suorum recoli præconia triumphorum, quibus celeberrimus erat, dixit se in vna sola victoria gloriari: requisitus autem de illa victoria, Hostem, inquit, meum pessimum, carnem meam semper oppressi & vici. Porrò liberorum causa vxorem ducere, vel vt nomen nostrum non intereat, vel vt habeamus præsidia senectutis, certisque vtamur hæredibus, stolidissimum est. Et quæ sunt hæc senectutis auxilia, nutrire domi eum, qui aut prior te fortè moriatur, aut perditis moribus sit, aut, cùm ad maturam ætatem perueneris, ei nimis viuere videaris? Hæredes meliores, & certiores sunt, quos arbitrio tuo eligas, amici & proximi, quàm quos inuitus habere cogaris. Mulier, quantumcumque honesta sit & pudica, quàm citiùs potest deponere vestem, solet abiicere honestatem. Vnde & Herodotus ita scribit: Mulier cum veste deponit verecundiam. Si illam satyram Iuuenalis, Credo *pudicitiam*, frequentiùs relegisses, nulla te proditoria mulierum malignitas in hanc miseriam deiecisset. Canius poëta lenis facundiæ & iucundæ. reprehensus à Liuio Pœno graui & vxorato, quòd multarum fœminarum gauderet amoribus: nostram, inquit Liuius, philosophiam participare non

Laert. in vita.
Lib. 1. in Iouin.
Hieron. l. 1. in Iouin.
Dion in Augusto.
Cic. Tusc. 2
Ouid. 9. metam.
Bruson. l. 1. de abstin.
Herod. li. 1. Hieron. in Iouin lib. 1.
Iuuen. sat. 6

non poteris, dum à tot participaris: non enim Iunonem eo iecore amat Tityus, quòd multi vultures in multa diuellunt. Cui Canius: Si quandoque labor, resurgo cautior: si opprimor, aërem resumo alacrior, vices noctium dies exhilarant, sed tenebrarum perpetuitas instar inferni est. Non arguo nuptias, in quibus magnum est Christi & Ecclesiæ sacramentum, sed te nuptias contraxisse, & quod mirabilius est, te nunc esse vxoratum inæstimabiliter miror, eóque maximè, quia vehementissimus eras in studiis, & nominatissimus Philosophiæ Professor. Legimus, quòd cùm Cicero rogaretur, vt post repudium Terentiæ, sororem Hircij duceret, prorsùs omne matrimonium renuit dicens, se Philosophiæ & vxori pariter vacare non posse. Scribit Beatus Hieronymus, quòd totæ Euripidis tragœdiæ, in mulieres maledicta sint: Et quòd Epicurus, cùm Metrodorus discipulus eius Leontiam duxisset vxorem, dixit, sapienti rarissimè ineunda coniugia, eò quòd plura & grauissima incommoda breuibus nuptiarum deliciis sint admixta. Pacuuius flens ait vicino suo, Amice arborem habeo in horto meo infelicissimam, in qua suspendit se prima vxor mea, quam habui: ab eadem secunda vxor mea elegit suspendium. Ab eadem suspendit se & tertia. Cui respondit amicus: Miror te in tantis successibus lachrymas inuenisse. Et idem: Dij boni, arbor illa, à quot dispendiis te suspendit, da mihi surculos de arbore tua, vt in mortem vxoris meæ viuificetur & crescat. Hæc arbor tibi necessaria esset. Noueris autem contubernium istud, ne dicam, matrimonium, infaustos habiturum euentus. Quicquid enim in eo factum est, contra Deum & Apostolicas præsumptum est sanctiones. Eras equidem electus in sortem Domini, atque in ordinem Diaconatus ascenderas, eoque forsitan prætextu ad vota matrimonialia conuolasti, vt cùm appetitum nouæ libidinis satiasses, ratione coniunctionis illicitæ diuortium celebrares. Porrò præter animæ discrimen periculosum est tibi ita parentibus tuæ vxoris illudere, qui sui generis titulos nimis humiliasse frequenter conquesti sunt, eò quòd te in suæ parentelæ participium admiserunt. Video te ineuitabilibus angustiis circumseptum; quia, siue in matrimonio perseueres, siue ab vxore diuertas, vitæ aut famæ periculum non euades. Valeas, & negotiare consultiùs.

Canius Martiali familiaris. lib. 3. ep. 20.

Ephes. 5.

Hier. lib. 1. in Iouin. Ibid.

Valerius in ep. ad Rufin.

Cic. 2. de oratore.

Gyral. dial. 8. hist.

Diacono non licet transire ad nuptias.

EPISTOLA LXXX.

AD G. AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Monet G. amicum suum, ne ob inuidiam vel maleuolentiam falsorum fratrum deserat monasterium: illam ad virtutem multis profuisse: deinde videat ne prætextu maleuolentiæ alienæ suam palliet malitiam.

PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHID. CHARISSIMO AMICO suo G. salutem, & immarcessibiles patientiæ fructus.

FAMA est, quòd velis interdictum ponere de migrando, atque salutata à primo limine congregatione sanctorum, dicis, quòd inuidiam tuæ domus, & periculum in falsis fratribus sustinere non potes. Vel nulla, vel frustratoria est tui recessus occasio, cui cedere debuisset ad gloriam, habere vnde æmulus inuideret. Nam solos miseros ignorat inuidia: virum fortem excitat ad virtutis exercitium alieni liuoris aculeus, nec mentis oculos torpere permittit inuidia detractorum. Iacob, qui in baculo suo Iordanem transierat, non rediisset cum duabus turmis, nisi eum inuidia Esaü agitasset. Ioseph non imperasset Ægypto, nisi ipsum fratrum inuidia vendidisset. Scriptum quippe est, Abel esse non potest, quem Cain malitia non exercet. Inuidebat fortè tibi aliquis, sed habebas vindicem tuum. Et qui aduersus innocentiam tuam erigebat tormenta inuidiæ, suum gerebat in mente tortorem. Nam iuxta verbum Ethici:

Genes. 32.

Genes. 37.

Iustius inuidia nihil est, quæ protinus ipsum
Auctorem torquet, discrucians animum?

Nonne tormenta sunt, ex bonis aliorum marcescere, ægrescere, deperire? Audi Poëtam:

Inuidus alterius macrescit rebus opimis. [Hor. l. 1. ep. 2.]

Audi alium proprietatem inuidiæ assignantem:

Insultare malis, rebusque ægrescere lætis. [Stat. 2. Thebaid.]

Audi etiam Iob [Iob. 5.]: Stultum, inquit, interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia: pusillanimitas enim inuidiam parit. In eo enim, quòd alio inferiorem & minorem se reputat, malitia in ipso ignem liuoris inflammat. Sustine ergo, quòd inuidi & æmuli tui seipsos occidant, vt gladius eorum intret in corda ipsorum. Sanè Goliath [1. Reg. 17.] interfectus est gladio, quo Dauid exitium intentabat. Aman [Esth. 7.] suspensus est in patibulo, in quo supplicium destinauerat Mardochæo. Verbum Salomonis est [Eccli. 27.]: Qui mittit lapidem in altum, super caput eius cadet.

Nec enim lex æquior vlla est,
Quàm necis artifices arte perire sua.

Cùm hæc pestis tolerabilior sit inuidioso, quàm inuido: nimis delicatus es, si tui æmuli cruciatum ferre non potes. Detractores Deo odibiles, sicut Apostolus dicit [Rom. 1.], quantò maligniùs tuam deprauant innocentiam, tantò se probant inferiores, & magnificentiùs tuæ virtutis titulos extollunt, teste Poëta:

Summa petit liuor, perflant altissima venti. [Ouid. 1. de rem. amo.]

Quorum vita fauorabilior est ad gloriam, acriores inuidiæ sentiunt morsus.

Vrit enim fulgore suo, qui prægrauat artes
Infra se positas. [Hor. l. 2. ep. 1.]

Legitur, quòd cùm Platoni eius socij inuiderent, quæsiuit à Socrate magistro suo, qualiter eorum inuidiam declinaret. Cui Socrates: Esto, inquit, vt Thersites: in quo manifestissimè declarauit, ibi deesse inuidiam, vbi virtutum gratia non adesset. Innocentia Christi stimulos inuidiæ non euasit. Vnde & Pilatus [Matt. 27.] quandoque agnouit, quod per inuidiam tradidissent eum. Nonne hic est fabri filius? [Matt. 13.] dicebant. Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit [Ioan. 9.]. In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia [Luc. 11.]. Quem non vrerent verba hæc, quæ de fornace inuidiæ procedebant? Sicut senex in Andria docet [Terent act. 1. scen. 1.], Si velles humilitati & patientiæ militare, inuenires vniuersos *sine inuidia & amicos pares.* Legitur, quòd Iulius Cæsar audita morte Catonis compassus est eius morti, & egregium ciuem ademptum de medio, & ablatum Reipubl. deplorauit: professus est tamen [Plut. in apophteg.], quòd Cato actibus eius, & quòd ipse gloriæ Catonis inuiderat. Nihil in te gloriosius video, quàm quòd habes inuidos, quòd odientes te affligis & vris, atque in deliciis tuis crucias inimicos. Vereor tamen, ne aliud, quàm inuidia fratrum, te excludat à claustro: noui enim tui animi leuitatem: & si publicæ voci creditur, non inuidiam claustralium fugis, sed sæcularium sequeris voluptatem. Vide ne sub prætextu maleuolentiæ alienæ tuam velis palliare malitiam, & egrediendo claustrum, ingressum tibi præparare ad gehennam.

EPISTOLA LXXXI.

AD SIMONEM CARNOTENSEM CANONICVM.

ARGVMENTVM.

Simonem canonicum deserto litterarum studio opibus congerendis vacantem, hortatur vt studium litterarum, cupiditate opum rescissa, exemplo multorum philosophorum, prosequatur.

M. PETRVS BLESENSIS BATHON. ARCHIDIAC. SIMONI Carnotensi Canonico cum salute mentis & corporis desiderium honestatis.

ANIMAM meam, quam tua inualetudo plurimùm contristauerat, tua conualescentia iucundauit. Nunc autem me in plenam exultationem animi reformares, si relictis puerilibus, maturioribus intenderes, qui fines pueritiæ iam excedis. Spes equidem agricolæ vehementiùs hilarescit, si plantam, quam excolit, florere conspiciat, fructumque promittere tempestiuum. E diuerso grauiter animo consternatur, si planta nunquam turgescit in florem, si se tantùm

diffundit in ramos, & in degenerem foliorum luxuriat vbertatem. Sanè tempus est, vt honestioribus studiis te impendas, atque prurientis primitias pubertatis, sub arctiore nodo custodiæ, & prudentia vigilantiore cohibeas. Obrepunt equidem desideria carnis, quæ latenter exterminant gratiam studiorum, & sub quadam ætatis indulgentia militant in dispendium honestatis. Si modicùm delibasses de amore sapientiæ & dulcedine studiorum, spes virtutis in te mihi securior arrideret. Nam cùm hactenus sub virga disciplinæ, & sub iugo fueris magistrali, te doctoris instantia quasi quædam sigilli violenta impressio informauit ad mores. Sed certissima exhiberes virtutum indicia, si timorem in amorem, si necessitatem in desiderium commutasses. Cùm studium sit vehemens animi applicatio ad faciendum, meditandumue aliquid: studiosus esse non potest, cuius animum voluntaria discendi affectio non accendit. Qui autem in talibus negligens est, aut remissus, non multùm dissimilis est ab eo, qui languente appetitu, atque insipiente palato cibum recipit, cibosque contradictorios gulæ fastidienti stomacho violenter intrudit. Si semel suauitatem sapientiæ degustasses, omnia præter illam in fastidium tibi verterentur. Habet enim incomparabiles thesauros deliciarum, atque omnium bonorum gratiam largitur ad plenum: & ad hęc fortè verba illa Salomonis respiciunt: Super salutem, inquit, & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam, & proposui pro luce habere eam. Venerunt, inquit, omnia bona pariter mihi cum illa. Amor discendi admissus ægrè amittitur, atque in desiderium transiens sua se voluptate perpetuat, & cum vita hominis limitatur. Legitur, quòd Solon temporibus suis apud Athenienses prudentiæ gloria singularis, cùm in vltimis laboraret, assistentibus suis amicis, & inuicem conferentibus caput erexit: & interrogatus, cur hoc fecisset: respondit, vt, cùm istud quicquid id est, de quo disputatis, percepero, moriar. Carneades Philosophus, laboriosus sapientiæ miles, nonaginta annos continuauit & consummauit in studiis. Tu verò vix in scholis quadriennium compleuisti, & abiectis studiis, temporalium rerum sollicitudini te immisces. Rem tuam affectas disponere, quæ procul dubio periclitabitur in manibus tuis, & insuper euolabit in ventos, quicquid hactenus didicisti. Scio, quia vt filius sæculi scienter

Cic. lib. 1. de inuent.

Sap. 7.

Vale. Max. lib. 8. cap. 7.

Plato in 7. de Repub

Val. l. 8. c. 7

Cic. 1 Acad.

appetis diuitias, sed consultiùs & fortiùs ageres, si cum Salomone sapientiam diuitiis anteferres. Studiis equidem & diuitiis pariter vacare non potes. Nec animam illam dignatur inhabitare prudentia, quam videt infectam desideriis, & curis temporalibus inuolutam. Scriptum est, quia in maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Quondam Philosophiæ professores execrabantur diuitias, nec putabant cum earum sollicitudine aliquam posse obtineri prudentiam, aut dignè in castris disciplinalibus militare. Verbum Poëtæ est:

Quis locus ingenio, nisi cùm se carmine solo
Vexant, & dominis Cyrrhæ, Nysæque feruntur,
Pectora nostra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis inops, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus, & equos faciesque Deorum,
Aspicere & qualis Rutulum confundat Erynnis.

Ideoque cùm pater Democriti filio suo tantas reliquisset diuitias, quibus exercitum regis Xerxis poterat vno die procurare, Democritus patrimonium suum donauit patriæ: & Athenis in discendo & docendo dies suos cõtinuans studiorum militiam consummauit in aurea paupertate. Crates Thebanus proiecto in mare non paruo pondere auri, Abite, inquit, diuitiæ pessimæ: ego vos submergam, ne submergar à vobis. Anaxagoras, cùm post longa tempora studiorum in patriam rediisset, propriasq; possessiones ex longa absentia sua inuenisset desertas: Non essem, inquit, saluus, nisi istæ periissent. Verbum Socratis fuisse dicitur; neminem studiosum fieri nisi se mediocriter pauperem opinetur. Nã sicut superuacuas opes reiici, sic paupertatem, si tolerabilis & munda non sit, studium non admittit. Hæc enim vrit animum, hæ subuertunt, sicut Ethicus dicit:

Cui non conueniet sua res, vt calceus olim,
Si pede maior erit, subuertet: si minor, vret.

Quoniam igitur tibi copiosè contulit Deus, vt scholarem possis continuare militiam, rogo, moneo, consulo, vt laudabile tuæ indolis initium pleniore studio prosequaris, & ad tempus diuitiarum acquisitione suspensa, totum te impendas amori sapientiæ, cuius accessoria & subsecutiua erunt testimonio Salomonis bona temporalia pariter & æterna. Vale.

Sap. 1.

Iuue. sat. 7.

Val. l. 8. c. 7.

Hieron. l. 2. in Iouin.

Val. l. 8. c. 7. Cic. Pæto.

Horat. lib. 1. epist. 10.

Sap. 7.

EPISTOLA LXXXII.

AD ABBATEM ET CONVENTVM CISTERTIENSEM.

ARGVMENTVM.

Richardus Cantuar. Archiepiscopus post laudes magnas Ordinis Cistertiensis, ostendit eum vno hoc næuo plurimum obscurari, quòd consuetas decimas clericis & monachis subtrahant. Deinde excommunicationem, & brachii sæcularis vim comminatur, nisi eas persoluant.

R. DEI GRATIA CANTVAR. ARCHIEPISCOPVS TOTIVS Angliæ primas, & Apostolicæ Sedis Legatus, dilectis in Christo fratribus & amicis, Abbati & conuentui Cistertiensi salutem & consilium salutare.

LICET vos diligamus in Christi visceribus, & in charitate non ficta, grauem tamen & publicam ad vos & de vobis querelam deferre compellimur. Nam cùm per gratiam Dei domus vestra nominatissima sit in obseruantia Ordinis, & perseuerantia sanctitatis, periculosum est pro re modica titulum & gloriam tantæ opinionis perdere, atque conuertere in famæ dispendium compendium temporale. Inter vniuersas Ordinum varietates, quibus decorata est sponsa Christi, nullus Ordo virtute fragrantior, nullus sancti nominis odore suauior est in Christo quàm vester: si rem vnicam amoueritis de medio, per quam hostis humani generis sinceritatem vestram attentare præsumit. Scitis, quòd omnium malorum radix est cupiditas: publicè tamen dicitur, & nos idipsum cum lachrymis recensemus, quòd vsque ad congregationes vestras ausa est irrumpere illa transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, & auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Renunciastis mundo, & cupiditatibus eius, atque cum Iosue vestram in vobis spiritualem Iericho subuertistis. Sententiam maledictionis incurrit, qui reædificat Iericho, & cum Achan filio Charmi lapidibus obruitur, qui de anathemate Iericho rapuisse conuincitur. Verbum Tobiæ est: Videte ne furtiuus sit. Furtum siquidem committitur, quoties res aliena inuito domino contrectatur. Sed & rapinæ crimen in iure ciuili furtum improbius definitur. Neminem prædonem vocamus, aut furem, sed veremur, ne vestram suggillet opinionem, si rem concupiscitis, aut rapitis alienam. Vna omnium vox est, quia Cistertiensis Ordinis professores, tantò differentiùs præ cæteris triumphales sanctitatis titulos referent, quantò expressiùs religionis Apostolicæ vestigiis inhæserunt; cùm in tenuitate ciborum, in asperitate vestium, in vigiliis, in confessionibus, in disciplinis, in psalmis, in humilitate, hospitalitate, obedientia, charitate, & cæteris, quibus fructus vitæ seminatur in terris, deprimatis carnem, spiritum erigatis. Angelicæ vitæ sinceritati vos homines compararent, nisi, cùm vobis in fauorem plenissimum laus hominum communis assistat, vnum, nisi, clamat in contrarium, tantamque gloriosæ opinionis faciem decolorat. Et quæ est ista maledicta coniunctio, nisi, quæ à Christi gratia, & fauore hominum vos disiungit? Inuiti & dolentes hoc dicimus, sed ad dicendum murmur vniuersorum & immanis querimonia nos compellunt. Vota & linguæ omnium in vestræ sanctitatis præconium laxarentur, nisi raperetis quod alienum est, nisi monachis & clericis decimas auferretis. Hæc est coniunctio quidem, & dictio satis modica, sed quæ vitam vestram non modicè dehonestat. Testimonio sacræ paginæ, decimæ tributa sunt egentium animarum. Et quæ est hæc iniuriosa immunitas, vt exempti sitis à decimarum solutione, quibus obnoxiæ terræ erant, antequàm vestræ essent, & quæ solutæ sunt hactenus, non personarum obtentu, sed territorij ratione? Si in vestram possessionem terræ deuolutæ sunt, quare in hoc periclitatur alienum ius? nam ad vos terræ iuxtà communem æquitatem cum suo onere transierunt. Vt quid in alienam iniuriam terras & nutrimenta vestra priuilegiari facitis, vt auferatis quod alienum est?

Laudes Cistertiensium.

1. Tim. 6.

Ios. 6.

Ios. 7.

Tob. 2.

L. item. Dig. quod metus causa. §. Qui vim.

Genes. 4. Numquid Abel de nutrimentis suis Dominum non respexit? numquid iustiores estis primo omnium iusto? vt vos contra Dei iustitiam erigatis? Per Prophetam præcepit Dominus decimas inferri in horreum suum: vos ab eius horreo iubetis auferri. Habet iustitia diuinæ legis, vt in Leuitarum sortem cedant decimæ: vnde & iustitiæ Dei manifestè resistit, qui ministris Ecclesię nititur ius decimationis auferre. Sanè & ex his, & consimilibus satis liquet, quòd si virtus obedientiæ esset in solutione decimarum aut reddituum, aut exhibitione iuris alieni, facilè detrectaretis obedientiæ iugum. Milites Galliarum sibi ius decimationis vsurpant, nec vestris priuilegiis deferentes, eas à vobis potenter extorquent. Aduersus eos deberetis insurgere, non aduersus clericos, aut Ecclesias clericorum: deberetis recolere vos quandoque fuisse clericos, atque sacramenta salutis in eorum Ecclesiis percepisse. Sed Christianæ professionis vinculum, & deuotio filialis affectus priuignales induit, & sub religionis prætextu transiit in contemptum. Non ponimus os nostrum in cælum, nec de facto Summi Pontificis disputamus. Sed si Dominus Papa indulgentia speciali quandoque priuilegiauit vos, dum Ordo vester in paupertate gaudebat, dum in vsus egentium suæ tenuitatis viscera liberaliter effundebat, potuit tolerari ad tempus, licet in communem redundaret iniuriam, quod causa necessitatis fuerat introductum. Nunc autem, quando vestræ possessiones multiplicatæ sunt, etiam in immensum: priuilegia hæc potius ambitionis, quàm religionis instrumenta censentur. Quicquid indulgeant priuilegia Romanæ Ecclesiæ, vobis expedire non credo, contra conscientiam vestram, quod alienum est, vsurpare. Quid si à sede illa publicum emanasset edictum, quòd vbicumque inueneritis clericos, aut alterius habitus monachos equitantes, vobis liceret eos de suis euectionibus deiicere, & equos in vsus proprios retinere? Quid interest, equos rapiatis, an decimas? nisi quia decima res spiritualis est, & ideò enormius sacrilegium in decimis committitur, quàm in equis? Cùm Dominus præcipiat decimas solui, quis contra eius præceptum potuit dispensare? Vbi diuina & humana iussio sibi inuicem contradicunt, obediendum est Deo magis, quàm hominibus. Cúmque sint duæ leges, exterior & interior: interior semper præiudicat: quodque puritas conscientiæ dictat mihi, exteriori præcepto fortius est, & omnem indulgentiam alienæ dispensationis euacuat. Si filij Israel de mandato Domini, & in retributionem longi obsequij, quod Ægyptiis impenderant, eis vasa argentea & aurea abstulerunt: non expedit vos hæc ad consequentiam trahere nisi constet Dominum hæc mandasse, & vos nobis tanquam Ægyptiis longæ seruitutis obsequium impendisse. Consultiùs ergò & modestiùs agentes, date operam, vt prædictæ ambitionis nota, quæ vestræ sanctitatis titulos dehonestat, abscindatur à vobis, nec pro rebus perituris commune in vos scandalum excitetis. Væ illis per quos scandalum venit. In restitutione alienæ rei non credatis conditionem vestram in aliquo lædi: nam, si quid vtilitatibus vestris deperit in hac parte, deuotio populorum, quæ nunc erga vos plurimùm turbata est, totum hoc pleniore munificentia restaurabit. Quòd si pertinaces vos, & inflexibiles exhibetis, vinculo anathematis innodabimus vniuersos, qui aliquid vobis dederint, aut vendiderint, vnde ius decimationis obueniat, atque in cælum clamabimus, & ad thronum summi iudicis appellabimus, ne quis huius vinculum excommunicationis absoluat. Principum etiam fauorem in hoc plenissimè obtinebimus, vt gladio spirituali manus ciuilis assistat, & quicquid contra principale oraculum, venditum aut donatum vobis fuerit, confiscetur. Antequàm ergo res in deteriorem vergat exitum, vestræ famæ maturiùs prouidentes, velitis assuescere solutioni decimarum, illarum maximè, quas cum maiore omnium rancore & odio vsurpatis, & quas clerici, siue monachi hactenus perceperunt. Nam si de noualibus tantùm, sicut beatæ recordationis Hadrianus Papa constituit, decimas retinetis, nobis in ea re damnum erit tolerabilius, cuius emolumenta non sensimus. Verùm iuxta Philosophi sententiam, non sine dolore amittitur, quod delectabiliter & commodè possidetur. Valete.

Mal. 3. Leuit. 27. Num. 18. Leuit. 27. Matt. 22. Actor. 5. Exodi 12. Matt. 18. c. commissum. de decimis. c. ex parte tua.

EPISTOLA LXXXIII.

AD B. EXONIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Gualterus Archid. monet Exoniensem Episcopum, vti iudicem Ecclesiasticum, vt Matrimonium inter consanguineos illegitimè celebratum ex mandato Romani Pontificis dissoluat.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO B. DEI GRATIA EXONIENSI Episcopo, Gualterus de Constantiis Oxeneforden. Archidiaconus, salutem in eo, qui iudicat fines terræ.

CVM plurima litteratura, vsusque & experientia negotiorum, prudentem & circumspectum vos fecerint in decisione causarum: miror, & mirantur cæteri, qui sunt in vtroque iure periti, quare inter Robertum & Ismenen consanguineam suam celebrare diuortium tanto tempore distulistis: maximè cùm mandatum Domini Papæ super hoc habeatis expressum, & cùm sacri canones detestabile reputent cohabitationem talium sustinere. Testes equidem legitimi, nullique exceptioni obnoxij producti sunt, qui si in causa hac* vobis fidem non fecerunt ad plenum, iuxta clausulam illam litterarum Domini Papæ, vbi dicitur: Et aliorum plurium: Auctoritate etiam Fabiani & Cælestini, atque aliorum Sanctorum Patrum, qui post eos propinquiores, & sanioris testimonij erant, admittendi sunt, vt sit lucerna pedibus vestris ad conuertendam iustitiam in iudicium, diligens inquisitio veritatis. Quantò enim flagitiosius & immanius peccatum est incestus, tantò scrupulosiùs certitudinem consanguinitatis exquiri oportet, vt in celebrando diuortio sententia iudicis non vacillet. Nihil enim dissimulanter agere iudici licet, vbi vertitur periculum animarum. Ideóque amicorum parcite fatigationibus & expensis, qui iam alterutram debuerant reportasse sententiam, qui etiam libenter secundæ & tertiæ productioni renunciant; si secundùm testificata aliorum velitis expedire negotium. Si ad pleniorem notitiam rei alia productione opus est, ipsi iudicio & productioni secundæ se offerunt; vtrum velitis, eligite, dummodò vlteriùs non velitis in eorum iniuriam frustratorias dilationes innectere. Porrò vnum in hoc negotio est, quod præcipuè vos molestat. Nam cùm ille Robertus sit primogenitus primogeniti fratris mei, & ab ipso ratione patris quasi à capite series parentelæ nostræ tota dependeat, veremur ne coniunctionis incestæ vitium transfundatur ad posteros. Concipiet enim tota successio corruptelam, si à capite membra, si à fonte riuuli, si rami à stipite legitimè non procedant. Sacra equidem Scriptura testante filij incestuosorum abominabiles sunt Deo. Et sicut B. Gregorius asserit, ex incestuoso concubitu proles legitima non succrescit. Faciatis igitur prudentissime Pater verbum abbreuiatum, & mandatum Domini Papæ, quod hactenus suspendistis, sine* moratoria dilatione mancipetis effectui, aut recurrentibus litteris nos velitis instruere, quare in causa ista procedere non possitis. Valete.

al. verbis fidem.

Iudicis officium.

Leuit. 18.

Greg. l. 11. reg. ep. 31.

**a. monitoria.*

EPISTOLA LXXXIV.

AD ALEXANDRVM PAPAM ROMANVM.

ARGVMENTVM.

R. Archiepiscopus Cantuar. nomen Episcoporum in aula Regia degentium à calumniis tuetur, ac ostendit exemplo veterum, quanto cum fructu regni in ea versentur.

Alexand. 3. *ALEXANDRO DEI GRATIA SVMMO PONTIFICI RICHARDVS Cantuariensis Ecclesiæ humilis minister, deuotum humilitatis & obedientiæ famulatum.*

DETRACTORES Deo odibiles serenitati vestræ de nostris Episcopis enormia suggesserunt, asserentes, quòd venerabiles fratres nostri R. Vinton. & G. Elien. atque Ioannis Noruicen. Episcopi, sequentes odorem munerum, & omninò abjecta sollicitudine pastorali, militię nec dicam malitiæ curialis fluctibus se immergunt. Dicunt, quòd iudicia sanguinis exercent: ideóque tanquam viri sanguinum à sacris abstinent, & ad mensam Domini non accedunt. Ea propter succensa est aduersus eos indignatio vestra, nobisque pœnam indicitis, si excessus huiusmodi canonicè non punimus. Inhonestum siquidem esset, grauiq; animaduersione dignissimum, si esset in hac parte os loquentium iniqua veridicũ: sed mentita est iniquitas sibi. Nam, vt excerpamus pauca de multis, Vintoniensi Episcopo nullus est afflictis compatientior, nullus in oculis suis humilior, nullus in altari deuotior, nullus in beneficiis profusior. Vnde sicut vnguentum effusum est nomen eius, & eleemosynas eius enarrat omnis Ecclesia Sanctorum. Eliensis autem, ex quo iuxta beneplaciti nostri formam, citra omnem infamiam tamen, & quasi de abundanti suam purgatione canonica innocentiam declarauit, plenè & efficaciter impleuit Episcopum, sanctaque & honesta conuersatione mendaces ostendit, qui maculauerunt innoxium. Ipse etiam & Episcopus Noruicensis, cuius honestatem & prudentiam frequenter, dum ad vos à Domino Rege mitteretur, diutina conuersatione & experientia didicistis, Ecclesias suas pauperes inuenerunt, sed possessiones earum prudenter & strenuè reuocantes, & amplissimè dilatantes, ipsas nunc in statum optimum erexerunt. Non est equidem nouum, quòd Regum consiliis intersint Episcopi: sicut enim honestate & sapientia cæteros antecedunt, sic expeditiores & efficaciores in Reipub. administratione censentur. Quia, sicut scriptum est, minùs salubriter disponitur regnum, quod non regitur consilio sapientum. Scriptum etiam legitis, Væ terræ, cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt. Beata terra est, cuius rex sensatus est, & cuius principes vescuntur tempore suo. In quo notatur, eos consiliis Regum debere assistere, qui sciant, & velint, & possint patientibus compati, paci terræ ac populi saluti prospicere, erudire ad iustitiam reges, imminentibus occursare periculis, vitæque maturioris exemplis informare subditos, & quadam auctoritate potestatiua præsumptionem malignantium cohibere. Regnum Hebræorum temporibus Roboam non fuisset diuisum, nec recessissent ab eo decem tribus, si prudentiores viros sibi consiliarios elegisset. Cùm esset Saül prophetans inter eos qui inuocabant nomen Domini: regnum tamen Dauid erexit & firmauit eius solium institutio Samuelis. Rex Ezechias oppressus à Sennacherib, & quasi in extremis angustiis constitutus per Isaiam ciuitatis liberationem, & beneficium consolationis obtinuit. Elisæus Acrisiam Syris induxit, & eius beneficio Samariæ obsessores conuertuntur in fugam. Ioiada sacerdos Ioas filium Ochoziæ à facie Athaliæ persequentis abscondit, quem cùm erexisset in Regem, sanctis eum moribus informauit. Sed Ioiada mortuo, cœpit Ioas à Dei legitimis declinare: quem cùm Zacharias argueret, eum lapidibus obruit & contriuit. In quo manifestissimè liquet, quàm vtilis & necessaria sit con-

[Marginal notes: Richard. Gaufrid. — *Episcopos Regum consiliis rectè interesse.* — Eccli. 10. — 3. Reg. 12. — 1. Reg. 10. — 1. Reg. 16. — Isa. 37. — 4. Reg. 7. — 4. Reg. 11. — 2. Par. 24.]

uersatio & doctrina iustorum his, qui populi regimen acceperunt. Nam temporibus Sedeciæ regis, non fuisset exterminatum regnum Iudæorum, nisi aduersus Ieremiam, qui publicæ consulebat vtilitati, præualuissent mendacia pseudoprophetarum. Vnum noueritis, quia nisi familiares & consiliarij regis essent præfati Episcopi, supra dorsum Ecclesiæ fabricarent hodie peccatores, & immaniter ac intolerabiliter opprimeret clerum præsumptio laïcalis. Nunc autem, si quid in Ecclesiæ attentatur injuriam, auctoritate Pontificali corripitur: aut si ad hoc Ecclesiastica censura non sufficit, spiritualis gladij defectus, ciuili suppletur: & ad eorum arbitrium principalis animaduersio exercetur. Si quandoque, vt fieri solet, aduersus insontes regis indignatio vehementiùs excandescit, Episcoporum precibus temperatur. Istis mediantibus mansuescit circa simplices iudiciarius rigor, admittitur clamor pauperum, Ecclesiarum dignitas erigitur, releuatur pauperum indigentia, firmatur in clero libertas, pax in populis, in monasteriis quies, iustitia liberè exercetur, superbia deprimitur, augetur laïcorum deuotio, religio fouetur, diriguntur iudicia, leges acceptantur, decreta Romana vim obtinent, & possessiones Ecclesiasticæ dilatantur. Isti singulis præcipuis solemnitatibus suis intersunt Ecclesiis, vbi eleemosynarum largitione, consolatione pupillorum ac viduarum, subjectorum correctione, atque aliis sanctitatis operibus redimunt dies, quos in curia consumpserunt. Porrò Archiepiscopi vel Episcopi, qui in curia Regis Siculi conuersantur, per septennium aut decennium à curia non recedunt: nec refert, viuant aut decesserint, quantùm ad Ecclesiasticarum possessionum custodiam, vel regimen animarum. Ab hac equidem curialitate nostros quandoque voluimus Episcopos prohibere, sed consiliosis & prudentibus viris visa est expediens eorum cohabitatio circa Regem: quos si extraheremus à familiaritate illius, subtraheremus quietem monasteriis, oppressis solatium, Ecclesiis libertatem. Vnde licet propter incommoditates varias, quas ibi sustinent, desiderio desiderarent egredi: publicæ tamen vtilitatis obtentu communi fratrum nostrorum consilio, non solùm in hac vita castrensi tolerari, sed ad eam trahi debuerant & compelli. Vtilitatem itaque Anglicanæ Ecclesiæ, & malitiam detractorum, qui vobis veritati contraria suggesserunt, velitis, Pater, in libra æquitatis appendere, & quod super hoc in oculis vestris acceptum fuerit nostræ paruitati nuncio, vel litteris velitis intimare. Rei veritatem priùs vobis declarari oportuit, vt ad huius rei decisionem certiùs & confidentiùs procedatis. Nos autem, cùm receperimus vestræ sanctitatis oraculum, Apostolicæ jussionis executores efficaces erimus & deuoti. Conseruet vos Deus Ecclesiæ suæ per tempora longa, Sanctissime Pater.

4. Reg. 25. *Ierem. 52.* *Episcopi à curia Regis Siciliæ non facilè recedunt.*

EPISTOLA LXXXV.

AD R. SARISBERIENSEM.

ARGVMENTVM.

Grauiter reprehendit in R. Sarisberiensi ventris ingluuiem, quantaque mala ex ea nascantur veterumque exemplis declarat, quanti facienda sit sobrietas.

M. PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHID. R. SARISB. salutem in Deo salutari nostro.

SI tibi increpatoria & solitò duriora propono, facit hoc insolentia tua, & iniquitas ex adipe prodiens, quæ cùm multis exhortationibus meis amicabiliter & blandè sollicitata sit, correctionis tamen beneficium non admisit. Si de salute animæ tuæ, aut saltem de incolumitate corporis cogitares, plus animæ & minùs corpori, minùs ventri & plus spiritui deseruires. In animæ tuæ perniciem conjurasti, atque in ipsius grauamen ventris imploras auxilium: cuius ingluuies, dum omnia deuorando viuere appetit, sua voracitate mortificat

animam, & interioris hominis lumen obtenebrat. Enorme tui ventris incrementum patientiùs sustinerem, nisi ex eo grauissimum immineret tuis possessionibus detrimentum. Porrò possessorem possessio tua imitatur & sequitur: quia dum ventrem facis, ventrem faciunt domus tuæ. Non intelligis miser ruinam nobilium ædificiorum, quæ magnanimitas tui decessoris extruxit: Dummodò ædifices ventrem tuum,

Pers. sat. 1. *Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat:*

Dig. lib. 18. cap. 7. l. 17. Sed ventrosi parietes prohibentur exstare, quorum altitudinem & robur humiliat ventorum liber excursus & iniuria pluuiarum. In domibus ruinosis non vetustatem, sed tuam vniuersi causantur inertiam; dum te vident ad carnis delicias resolutum in cute curanda plus æquo sollicitum, & rident omnes

Horat. l. 1. epist. 4. *Epicuri de grege porcum.*

Quicquid in te spirituale fuerat, totum euacuat & peruertit carnalis ista curiositas, quæ nec te dies tuos dimidiare permittet, nec illud modicum vitæ quod tibi superest, cum jucunditate transigere. Nam in tanta mole corporis anima quasi tenebris obsessa carceralibus in spirituale lumen respirare non potest. Membra verò suis destituta officiis ex longa desidia & torpore sonticas passiones expectant. Multi enim ex nimia gulositate morbescunt, suámque crapulam vomitu remediantur, turpiter egerentes, quod turpiter ingesserunt. Galenus equidem fidelissimus Hippocratis interpres, teste Hieronymo, refert athletas, quorum vita & ars sagina est, diu viuere, aut sanos esse non posse, animasque eorum nimio sanguine & adipibus quasi luto inuolutas, nihil tenue aut cæleste sapere, sed semper de ructu & ingluuie cogitare. Testimonio Hippocratis crassa & obesa corpora necessariam habent crebram sanguinis demptionem, & alios attenuationis modos; alioquin paralysis, podagra, & alij morbi pestilentes erumpent. Ideo Galenus semper die decima medicinalis auxilij legitur sibi abstinentiam indixisse: nec facilè aliquem infirmari, qui frequenter abstineat, aut regulam dietæ modestioris obseruet. Legimus quosdam morbo articulari, aut podagra laborantes, proscriptione bonorum, & simpliciore mensa membrorum officio restitutos. Refert Pompeius Trogus, quòd deterrimus ille tyrannus Siciliæ Dionysius, dum gulæ & edacitati vacaret, lumen oculorum perdidit. Nihil enim magis prædatur oculos, quàm ingluuies ventris, & vt ait Portunianus, edacitas cibos frangit, sed oculos vorat. Ideo L. Sylla, Lepidus Consul & alij plerique leguntur tulisse leges cibarias, quas alibi Cato Censorius vocat sumptuarias, in quibus viuendi modus & sufficientia naturæ depingitur. Nam quicquid epularum sumitur præter vsum necessitatis, non est debitum naturæ, sed vitiũ voluptatis. Sumptuariis legibus se Paulus alligauerat, cùm dicebat: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his cõtẽti sumus. Æmilianus Scipio cum amicis ambulans pane vesci solitus erat, ne aliquam diei partem perderet otiosam. Idipsum dicitur Alexander Magnus in consuetudinem duxisse. Augustus cibo vulgari & modico vescebatur, qui pro deliciis reputabat secundarium panem, & minutos pisciculos, caseumque bubulum, manu pressum: ficus autem biferas virides vehementer appetebat. Socrates dicebat, quosdam viuere, vt comederent & biberent, se autem comedere & bibere, vt naturæ satisfaceret, & excursum vitæ fragilis sustentaret. Ethicus dicit:

Hier. lib. 2. in Iouin. — Hipp. in Aphor. — Hieron. loc. cit. — Iustin. l. 2. — Plut. in Sylla. — A. Gell. l. 2. cap. 24. — 1. Tim. 6. — Front. l. 4. c. 3. — Sueton. in Aug. — Diog. Laërt. lib. 2. de vita Philos.

Iuuen. sat. 8.
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causas.

Non est equidem regnum Dei esca & potus. Esca ventri, & venter escis. Deus autem hunc & has destruet. Quidam autem toti sunt in gutture, meritò gurgulionibus comparandi, quorum cogitatio tota de ventre, in ventre, & sub ventre est: quibus satisfieri omninò non potest, donec ventre dispumante in Venerem delectatio gulæ lumborum excitet voluptatem. Abjecta siquidem reuerentia ex timore tremendi iudicij, relaxantur ad omnes illecebras, & in cunctis extraordinariis voluptatibus se voluntant.

Rom. 14. — 1. Cor. 6.

Pers. sat. 5.
Sed cùm lapidosa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tum crassos transisse dies, lucemque palustrem,
Et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.

Ita conuertetur dulcedo in amaritudinem, in asperitatem suauitas, delectatio in dolorem, eritque instar inferni, aut pœnæ infernalis initium, dolorum continuatio, & desiderium moriendi. Illud quoque ad cumulum doloris accedit, quòd ex intemperantia gulæ quidam

sibi nomen inane venantur, & gloriam sine fructu, putantes ex crapula & ebrietate hominum sibi titulos gloriosæ opinionis acquirere: cùm viros honestos, quibus viscera sua claudunt, omni defectui vitæ humanæ subjacere videant, & publicè mendicare. In talibus libertatem præcipuam reputant: in quibus libertas quidem peccandi est, sed animæ seruitus ad corporis voluptatem. Sanè, sicut Cicero & Apuleius, & quod majus est, Augustinus & Hieronymus testantur, plus est anima quàm corpus: isti autem damnum animæ non curantes deuotissimam carni miseræ impendunt seruitutem, sicut scriptum est: Sterilem pauit, & viduæ non benè fecit. Porrò beatus ille Iob plenissimè nomen & officium liberalitatis implebat, qui nihil indulgens ebrietati aut crapulæ, nec sequens huius vitæ vanitates & insanias falsas se totum pauperum necessitatibus impendebat. Non alebat leones, vrsos, aut simias. Non confluebant ad eum histriones, dulcorarij, fabularum aut nugarum inanium concentores; sed ex puræ liberalitatis conscientia, ex corde sincero, & charitate non ficta, dicebat: Humerus meus à junctura sua cadat, & brachium meum cum ossibus auellatur, si negaui pauperibus, quod volebant; si oculos viduæ expectare feci; si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea: si ostium meum viatori non patuit; si prætereuntem despexi, eò quòd non haberet indumentum, & sine operimento pauperem; si non benedixerint mihi latera eius, & si de velleribus ouium mearum non fuerit calefactus. O quàm melior, & per omnia commendabilior est mœsta, honesta, & sobria hæc liberalitas, quæ ad vitam æternam fructificat, quàm illa, quæ subuertit animum, rationem hebetat, corpus destruit, & ædificat ad gehennam. Si te jejuniis affligeres, si jejunia & afflictiones pauperum subleuasses, prouidisses tibi consultiùs, nec baratrum ventris aut gulæ scyllæa vorago domos tuas in præcipitium deuoluisset. Nunc verò post dispendium animæ tuæ, specialiter illud plango, quòd ventos & pluuias circumquaque admittunt, quòd vespertilionibus sunt peruiæ, quòd in horrorem solitudinis redactæ sunt, quòd in præcipitium pendent, quòd nec sedilia, nec alia vtensilia ibi sunt, nec seræ, nec ostia, nec fenestræ. Adhuc tamen gloria ædificiorum antiqua resurgeret, si voraginem gulæ, & exitialem ventris ingluuiem cohiberes.

Cic. lib. 2. de offic. Aug. in Ps. 145.

Iob. 24.

Iob. 31.

EPISTOLA LXXXVI.

AD MAGISTRVM ALEXANDRVM MONACHVM.

ARGVMENTVM.

Multis rationibus persuadere conatur Alexandro Monacho Carthusiano, ne ordinem suum id temporis celeberrimum, vel quod quotidiè in eo rem diuinam facere non possit, vel aliis etiam de causis, deserat, & ad laxiorem transeat.

M. PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHID. M. ALEXANDRO Monacho salutem, & in salutari desiderio constantiam.

SI conceptæ indignationis spiritum possem dissimulare silentio, mallem tacere, quàm scribere. Sed, vt verbo Iob vtar, plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei: ego quasi mustum absque spiraculo, quod nouas disrumpit lagunculas. Me licet inuitum, tua inuitat & vrget temeritas scribere inuectiuam. Nam sicut ceruus desiderat vmbram, & mercenarius finem laboris sui, sic in votis habebam præcipuum cessare à verbis, quibus amicitia vulneratur. Verumtamen enorme dispendium tuæ opinionis æquanimiter tolerare non possum; factus enim es fabula in clero & in plebe ludibrium, prurientium desæuit in te linguarum procacitas: & qui te comedunt, non dormiunt. Si te laueris nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, non auferetur à te macula præuaricationis tuæ. Verumtamen non reputas injuriam damnum famæ, qui bibis quasi aquam subsannationem: &, vt verbo prophetico vtar, frons mere-

Iob. 32.

Iob. 7.

Iob. 30.

Ierem. 2.

Ierem. 3. tricis facta est tibi, noluisti erubescere. Dereliquisti fontem aquæ viuæ, & fodisti tibi cisternam dissipatam, quæ aquas continere non potest. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, & quid tibi in via Assyriorum, vt bibas aquam turbidam? Cogitas de migrando, atque in confusionem & in scandalum fratrum tuorum succingis te ad exitum. Multùm ei dissimilis es, qui cupiebat anathema esse à Christo pro fratribus suis. Cœpisti spiritu, carne consummandus: atque sicut Isaïas dicit, Concepisti ardorem, & stipulam peperisti. Iuxta verbum alterius sapientis, Abstulit ventus desiderium tuum, & velut nubes pertransiit fides tua. Primam enim fidem irritam faciens, sanctæ conuersationis nouitate contempta, per quàm veterem in te hominem reformare debueras, sub quodam religionis colore diuitias appetis, & seminas inter spinas, cùm scriptum sit: Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Iam senuisti, rugæque tuæ testimonium dicunt contra te. Vnde ergo obrepsit hæc inconstantia in ætate prouecta, vt semper sit apud te, est, & non; semperque diffideas à teipso? sed Dei iudicio, qui Christo non conuenit, sibi conuenire non potest. Posuisti me, inquit, contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis. Status animi tui, sicut auræ incertitudo est, sicut æstus maris, fumusque pertransiens. Sanè Dominus in populo graui laudari desiderat. Vnde tuam, & consimilium vitam sub typo Hierusalem Propheta redarguens: Peccatum, inquit, peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. In libro Sapientiæ scriptum est, quia stultus vt Luna mutatur. Et in eodem legis, quòd præcordia fatui, sicut rota plaustri, & quasi axis versatilis cogitatus illius. Ætas prouectior animum tuum maturitate aliqua debuerat stabilisse. Porrò si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas; & animus tuus poterit grauitatem vitæ maturioris induere. Ideò & verba mea dolore sunt plena. Cur sanctum & gloriosæ opinionis ordinem Carthusiensem præuaricando deprauas? Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Ibi sanè inueneras locum pœnitentiæ, secretum solitudinis, pacem animæ, contemplationis arcanum, gaudium in Spiritu sancto, munus salutis, & efficax beneficium medicinæ. Verùm manna cæleste fastidiens, & suspirans ad ollas carnium, domum illam appetis, quæ desiderio tuo satisfaciet, quæ tibi delicatiùs & indulgentiùs ministrabit. Ideóque tumultum frequentiæ popularis, silentio, & solitudini anteponis sollicitudinem: licet noueris scriptum esse, quia qui jugum Domini accipit, sedere debet solitarius & tacere. Hoc in ordine Carthusiensi causaris & arguis, quòd singulis diebus Missas non faciunt, atque huius religionis aut potius superstitionis obtentu, tuum machinaris egressum. Tuæ litteræ faciunt te insanum. Sed iuxta verbum Sapientiæ: Melior est homo minoratus sapientia & sensu deficiens in timore, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Domini. Scis, quia Monachorum Pater, & sacri Ordinis institutor, nec etiam sacerdotij gradum attigit, expersque Missarum multo tempore, etiam in die Paschæ, vtrum Paschalis esset solemnitas ignorauit. Paulus primus Eremita, & Antonius, Petrus & Paulus Apostoli, atque cæteri, quorum laus est in Euangelio, non leguntur singulis diebus salutis hostiam immolasse. Frequentia contemptum parit, & ex ipsa raritate crescit reuerentia Sacramenti. Peccamus quidem assiduè, & vbi continuantur peccata, continuum oportet esse peccati remedium: Verumtamen mundi pretium impretiabile, communemque humanæ salutis hostiam, nisi in spiritu humilitatis, & corde contrito immolare non licet. Mors in olla est, nisi Elisæi farinula condiatur. Olim anima, quæ certis temporibus afflicta non erat, exterminabatur de populo suo: nec celebrabatur agni Paschalis sacrificium, nisi in amaritudine agrestium lactucarum. Magnum est sacramentum, & nunquam nisi corde contrito & humili est celebrandum. Magnum est, dicit Apostolus, sacramentum hoc pietatis, manifestatum quidem in carne, iustificatum in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum in gloria. Teste Ambrosio nunquam nisi puro corde & mundis manibus & contritione deuota offerenda est hostia, in qua est salus mundi. Tua verò sententia est, vt tibi Christum incorpores singulis diebus non dijudicans Corpus Domini. Propter hoc multi imbecilles dormiunt in peccatis. Verbum Sapientis est, Cùm sederis ad mensam diuitis, appone cultrum gutturi tuo, vt inter cælestes cibos & laïcos siue communes deuota veneratione discernas. Vide, ne Dominus dicat de te: Ecce manus tradentis me

Marginal notes: Ierem. 3. — Rom. 9. — Gal 3. — Isa. 33. — Iob. 30. — Ierem. 4. — Iob. 7. — Psal. 34. — Thren. 1. — Eccli. 27. — Eccli. 33. — Ierem. 3. — Ierem. 8. — Thren. 3. — Eccli. 19. — S. Benedictus. Greg. lib. 2. dial. c. 1. — 4. Reg. 4. — Leu. 23. — Exod. 12. — 1. Tim. 3. — Amb. in orat. ante Missam. — 1. Cor. 11. — Prou. 23. — Luc. 22.

Psal. 68. mecum est in mensa. Et illud: Dederunt in escam meam fel. Prohibet siquidem Dominus, ne de agno Paschali comedat aduena vel immundus. Exod. 12. Nec ponendus est Christus nisi in sindone munda, & in monumento nouo: quia panis vitæ non est recipiendus, nisi conscientia munda & corde sincero. Hostia enim indignè accepta suscipientem damnat, non saluat, inquinat non emundat. Propheta enim dicit: Ierem. 11. Quid est, quòd dilectus meus fecit scelera multa in domo mea? nunquid carnes sanctæ auferent malitias eius, in quibus gloriatus est? Et alibi: Tu qui credis mundari per hostias, scito quòd non mundaberis, sed ampliùs polluêris. Tamen, ne in domo tua fieres scandali generalis occasio, vt obstrueretur os loquentium iniqua, tibi fraterna charitas singulis diebus offerre hostiam speciali deuotione indulsit. Sciens itaque & prudens vitam declinas, & festinas in mortem, atque ad excusandas excusationes in peccatis nullam de cætero poteris prætendere rationem. Si attendas domum Carthusiensem, quam relinquere desideras, consideres vnde venias, aut quò vadas. Hierusalem pro Babylone, terram promissionis pro Ægypto, pro exilio patriam, cælum pro inferno, quietem & pacem pro labore & miseria derelinquis. Domus siquidem Carthusiensis (Laus Carthusiæ.) & locus habitationis illius situs est in montibus & scopulis, & in petris: vt sit potiùs habitatio angelorum, quàm hominum, ad dandam altissimo vocem confessionis & laudis: sicut scriptum est: Psal. 103. Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces. Sed & columba nidificat in foraminibus petræ: & vir prudens ædificat domum suam supra petram: vbi nec maris fluctus, nec ventus turbinis, nec pluuiarum inundatio, nec alluuio formidatur. Verè terribilis est locus iste, nec est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. Gen. 28. Et licet domus illa sit in terra horroris & vastæ solitudinis, nominatissima tamen est in obseruantia religionis & ordinis. In omnem terram per gratiam Dei exiuit fama eius, & in fines orbis terræ suæ odorem suauitatis effudit. Plantatio enim Dei est, & vinea Domini Sabaoth. Ideóque iam excreuit in immensum, & multiplices fructus fecit. Vide, si iam non operuit montes vmbra eius, si non extendit palmites suos vsque ad mare, & vsque in Angliam propagines eius. Tu verò docuisti linguam tuam mendacium, vt iniquè ageres, sanctæque domus ordinem deprauares. Scriptum est, quia 1. Cor. 2. spiritualis homo omnia dijudicat, & ipse à nemine iudicatur. Tu verò, cùm sis carnalis homo, & vænundatus sub peccato spirituales viros iudicas, & in animæ tuæ dispendium domum sanctissimam scandalizas. Ad exemplar siquidem domus illius, de qua scriptum est: Ioan. 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, habet hîc vnusquisque cellulam & mansiunculam suam, vt contemplationi & orationi liberiùs vacet. Sic enim in schola Euangelica veritas nos informat dicens: Matth. 6. Tu autem cùm oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum. Solitudinem huius cellulæ Propheta elegerat, qui, sicut ipse commemorat, Psal. 101. similis factus est Pelicano solitudinis, & sicut passer solitarius in tecto. Psal. 54. Elongaui, inquit, fugiens, & mansi in solitudine. Qui Rachelis amplexus, & delicias contemplationis affectat, iuxta verbum Iob, Iob. 3. contemnit multitudinem ciuitatis, & vocem exactoris non audit. Vnde & Ieremias: Ierem. 9. Quis dabit me in solitudinem? aut in diuersorium viatorum? Si affectares vacare tibi, & appeteres scribere, orare, legere, meditari & psallere, nunquam ciuitatem eremo, nunquam sollicitudinem solitudini prætulisses. Nunc manifestissimè liquet, quid multis diebus in corde tuo nutrieris: diu dissimulasti, ac sub taciturnitate suspecta concepisti dolorem, & peperisti iniquitatem. Iuxta verbum Prophetæ, Isa. 59. Oua aspidum eruperunt: qui comederit de ouis, morietur: & quod confotum est, erumpet in regulum. Nocuit Priori tuo, quòd te nimis familiariter & blandè tractauerat, atque de ipsius humilitate superbiam concepisti. Egisset prudentiùs, si ceruicem oneraffet insolentem, & se in multis erga te austeriùs habuisset. Scriptum est in libro Eccli. 33. Sapientiæ, quia malitiam otiositas docet, seruumque inclinant operationes assiduæ. Et item: Ibid. 28. Seruo maleuolo debentus compedes, & tortura, ne vacet. Adhuc replico, quia scienter & prudenter in interitum animæ, & famæ periculum te deuoluis. Scriptum quippe est: Eccl. 3. Qui amat periculum, in illo peribit. Non est religiosorum sapientia, vbi eam venaris & quæris: non enim inuenitur in terra suauiter viuentium. Iob. 28. Viam vitæ perfectioris aggressus es, sed citò emarcuit religio tua, quasi vinea in primo flore, & quasi botrus proijciens flores suos. Vix adhuc mustum eras, quando corruptus

es in acetum. Si per longam experientiam didicisses Ordinis illius dulcedinem, sapientiùs cogitasses. Nam testimonio Sapientiæ, Vir in multis expertus cogitabit prudentiam,& qui multa didicit, proferet intellectum. Possum tibi dicere, quod Apostolus Timotheo: Ab infantia sacras litteras nosti, quæ te poterant ad salutem instruere. Sed, sicut idem loquitur ad Hebræos, cùm deberetis, inquit, magistri esse propter tempus, rursum indigetis, vt & vos doceamini,& facti estis, quibus lacte opus est,non solido cibo. In legibus & decretis quandoque te habui conscholarem,sed te infatuauit is,qui iuxta verbum Iob adducit consiliarios in stultum finem,& iudices in stuporem. Et vnde hoc tibi,vt recedas à loco,cui te religionis voto, & stabilitatis vinculo obligasti? Disce quæso negotiari cautiùs, ne tunc pœnitere incipias, quando non erit pœnitudinis locus. Hoc apud te deliberasse debueras, antequàm arbitrio alieno tuam subijceres volũtatem:priùs enim in potestate tua erat,declinare Domini seruitutem. In manu consilij tui eras, tibique boni & mali, ignis & aquæ, vitæ & mortis erat oblata discretio. Porrò nunc voti vinculo necessitati adstrictus es:& exigit oblatum, qui non exegerat offerendum. Quid quæso tibi defuit, quamdiu cum Carthusiensibus eras? Incrementum non exigit quod satis est; opem extrinsecam sufficientia non mendicat,& adjectione non indiget plenitudo. Nunquid,dicit Iob, rugiet onager, cùm ante plenum præsepe steterit? Brutorum animalium natura te damnat, quia cùm eis pabulum commune sufficiat, ex adipe prodit iniquitas tua, quem post labores studiorum & scholares angustias otiositas instabilem fecit, & sufficientia contumacem. Nam & Poëtæ testimonio,

Luxuriant animi rebus plærumque secundis.

Nec facile est æqua commoda mente pati.

Ferrem patientiùs,si ad Cistertiensis Ordinis obseruantiam te transferres.Si enim in proposito religionem habes, ibi probatissima religionis schola est, summus ibi modestiæ vsus,morum regularitas,fraternitatis affectio, pax animi, omnium communicatio, mutua obsequela, disciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum charitatis, carnis seruitus, hospitalitatis exhibitio,legendi libertas, vigiliarum excubiæ, quies meditationis, deuotio psalmodiæ. Quid quæso dulcedinis aut deuotionis inuenies apud eos,quibus versa est in nauseam numerosa atque confusa iteratio & farsura psalmorum. Paulus dicit, psallam spiritu, psallam & mente. Si psallentibus non adsit deuotio,licet eumdem psalmum millies repetant, non est hic psalmus jucunda decoráque laudatio. Doctrina Salomonis est: Fili, ne iteres verbum in ore tuo. Cúmque alibi dicat, Omnis labor hominis in ore ipsius,vereor ne hoc eis nimis periculosè aptetur, labor labiorum ipsorum operiet eos. Ephraim puer delicatus:scioque quòd carnis deliciæ te à spirituali studio retraxerunt. Te inter conuersationis tuæ primitias forsitan terruerunt inexperta vitæ asperitas, rigor ordinis, lex obedientiæ, solitudinis terror, & præ omnibus austeritas disciplinæ. Sanè disciplina vnica est clauis innocentiæ,religionis anchora,custos ordinis, & per quam specialiter motus animi reuocatur à malo, & stabilitur ad bonum: Cùm Propheta nos moneat apprehendere disciplinã: Apostolus Prophetæ succinit & concordat: Si estis, inquit, extra disciplinam, ergo adulteri estis. Certus es, quòd egressio tua multis scandalum generabit. Scriptum est autem generaliter,nec vllus excipitur: Væ homini,per quem scandalum venit. Esses excusabilis,si ex simplicitate delinqueres, sed studiosè hoc agis, vt tua iniquitas inueniatur ad odium. In Exodo primogenitum asini vel interficitur, vel oue redimitur: in quo datur intelligi, quòd cuilibet religioso viro diuina animaduersio intentatur,si pigritiam vel defectum boni operis animi simplicitate non redimat. Quid expediat tibi, tu videris. Sed, vt verbum Apostoli exhortationi nostræ accommodem,si qua tibi consolatio est in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus,si qua viscera miserationis,imple gaudium meum, imple pollicitum quod fecisti, ne des animum tuum in exterminium, & in opprobrium famam tuam. Fœdus amicitiæ contraximus ab antiquo, tuæque salutem animæ zelo & sitio in visceribus Christi, & in charitate non ficta: propterea tibi consulo, quod arbitror expediens & honestum. Noui, recentesque venerunt, qui te sollicitant ad egressum. Vereor autem, ne apud te præualeant in consilio rationi voluntas & in amicitia nouitas vetustati. Sapientia dicit,si tamen verbum sapientiæ digneris audire: Amicum non derelinquas antiquum, nouus enim non erit similis illi. Vinum nouum, amicus nouus: veterascet, & cum suauitate bibes illud. Consi-

Marginalia: Eccli. 34. | 2. Tim. 3. | Hebr. 5. | Iob. 12. | *Votum religionis & stabilitatis.* | Iob. 6. | Ouid. 2. de arte am. | *Hoc dictum temperat epist. 97.* | 1. Cor. 14 | Psal. 146. | Eccli. 7. | Eccl. 6. | Psal. 139. | Ierem. 31. | *Disciplina religionis anchora.* | Psal. 2. | Hebr. 12. | Matth. 18. | Psal. 35. | Exod. 13. | Phil. 2. | Eccl. 9.

dera quęso iuxta verbum prophetæ semitas Theman, itinera Saba, & expecta paulisper, vt habito maturiore consilio, superfluctuante animi tui statu fluxa viuendi remissio te colligationibus impietatis non occupet ad terrena. Sis quietus apud te, & in ea vocatione, qua vocatus es, negotio tuæ salutis constanter insistas. Sic ad Philippenses scribens Apostolus: Operam, inquit, detis, vt quieti sitis, & vestrum negotium peragatis. Et in prima ad Corinthios: Fratres mei dilecti stabiles estote & immobiles in opere Dei. Semper assuesce quæso jugo Domini: inijce sicut cœpisti, pedem tuum in compedes illius, & ne acedieris in vinculis eius. Si quid graue, aut amarum in Ordine Carthusiensi est, totum leuigabit amor, totum charitas dulcorabit. Charitas omnia suffert, omnia sustinet. Nihil difficile est amanti. Vides, quòd omnis creatura vanitati subjecta est. In imagine pertransit homo. Dies eius sicut vmbra prætereunt: totumque quod appetis, citò ad nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Declina ergo vagos excursus, quos desideras, & antiquæ consuetudinis libertatem, ne in domo laxioris vitæ cum enormi famæ dispendio domum tibi ædifices gehennalem.

Iob. 6. — 2. Thess. 4. — 1. Cor. 15. — Eccli. 6. — 1. Cor. 13. — Rom. 7. — Psal. 38. — Psal. 57.

EPISTOLA LXXXVII.

AD GVILLELMVM ELIENS. EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Consolatur G. Eliensem Episcopum proditione quorumdam turpissimè dejectum administratione regni Angliæ, & grauiter in perfidos consiliarios Regum inuehitur.

REVERENDO PATRI, ET DOMINO GVILLELMO DEI GRATIA Eliensi Episcopo, Regis Angliæ Cancellario, & Apostolicæ Sedis Legato, Petrus Blesensis Bathon. Archid. salutem, & in aduersitate constantiam.

SVPER lectum doloris mei in infirmitate versabar, cùm doloribus dolores accumulans intermeantium crebra relatio nuntiauit quàm proditoriè, & quàm malignè vestram supplantarit innocentiam factiosa conjuratio inuidorum. Ab ea die sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Idcircò ego gemens, & oculus meus deducens aquam, nullam inuenit requiem compatientis affectus. Nam, vt verbo B. Iob, vtar: Si dormiero, dicam, quando resurgam: & rursus expectabo vesperam, repleborque doloribus vsque ad tenebras. Sanè antequàm cum Domino Rege Angliam exiuissem, præsens eram, vobisque prædixeram, qualiter æmuli vestri iam contra vos arma iniquitatis in inuidiæ fornace conflabant. Inuidia est, quæ Christum in mortem tradidit. Inuidia Caïn armauit in fratrem, Saül in Dauid, Ioab in Abner & Amasam. Per inuidiam, dicit Salomon, mors intrauit in orbem terrarum. Hæc est bestia saltus, quæ deuorauit exercitum Absalon. De illa Sapiens dicit: Ne ambules, & ne comedas cum homine inuido. Comede & bibe dicet tibi, & mens eius non erit tecum. In oculis tuis, dicit Ecclesiasticus, lachrymabitur, & quasi adjuuans suffodiet plantas tuas. Filius ille perditionis, qui nunquam posuit Deum adjutorem suum, sed confisus est in verbis mendacij, mel & lac habebat in ore, caudam verò scorpionis abscondebat *in corde. Ipse & complices eius, quorum os amaritudine plenum erat, qui os suum semper docuerunt loqui mendacium, linguis suis dolosè agebant. Syrenes vsque in exitium dulces, eorumque nequissimam simultatem prudentia vestra deprehendere potuit, sed inter amicum & hostem prosperitas non distinguit. Vidi, vidi, reuerendissime Præsul, quando illi detractores Deo odibiles, illi venditores olei dicebant tibi, euge, euge, humiliantes se nequiter, & in tuum exitium excubantes. Est enim qui nequiter se humiliat, dicit Ecclesiasticus, & interiora eius plena sunt dolo. Eos quidem domesticos & vnanimes tibi fecerat linguæ meretricantis astutia; nunc autem est gladius in labiis eorum. Et in libro experientiæ legis, quia inimici hominis domestici eius, sicut ignis in sinu, ser-

Iob. 6. — Iob. 7. — Sap. 2. — 2. Reg. 18. — Prou. 23. — Eccli. 12. — * al. in melle. — Eccli. 19. — Mich. 7.

pens in gremio, mus in pera suos remunerant hospites. Quàm citò malignandi occasio se obtulit, vt verbo Isaiæ vtar, oua aspidum ruperunt, & quod confotum est in eis erupit in regulum. Si inimicus tuus maledixisset tibi, sustinuisses vtique, nunc autem homo pacis tuæ, qui edebat panes tecum, magnificauit super te supplantationem. Sic homo bonum vinum primùm ponit: cùm autem inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Quia supplantatores impij per vinum adulatoriæ lenitatis propinauerunt tibi vinum de suburbanis Gomorræ, venenum aspidum insanabile. Et te quidem, Pater, vsu & conuictu nouisse credideram illud semen Chanaan, genimen viperarum: generatio enim praua est, & exasperans, & quæ nunquam direxit cor suum, nec est creditus cum Deo spiritus eius. Si potest Æthiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas, & isti, qui quasi aquam biberunt iniquitatem ab adolescentia sua, poterunt obliuisci malitiæ, quam à parentibus contraxerunt. Verbum Salomonis est: Si impium contuderis in pila quasi ptisanas, feriente desuper pilo, non auferetur ab eo iniquitas eius. Heu, heu, vbi est timor Dei? Vbi memoria mortis? vbi gehennæ terror? & horribilis illa expectatio tremendi iudicij? Quomodo filium illum plorationis æternæ non reuocauit à tanto scelere vinculum fidei, tot beneficiorum memoria, tanta fœderis promissio, & obligatio iuramenti? Sanè iuxta Ieremiæ verbum, frons meretricis facta est ei, noluit erubescere, obduruit in malitia cor illius, & adhuc manus eius extenta. Domine Iesu Christe, qui es amator veritatis, aut potius amor & veritas, quomodo diminutæ sunt veritates à filiis hominum? Corruerunt in plateis, dicit Isaias, veritas & iustitia. Et Osee: Non est veritas, non est misericordia in terra: Maledictum & mendacium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit: ideò maledictus, qui confidit in homine: prauum enim est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Sophisticæ dilectionis faciem tibi prætendebat æmulus, & de cœnosissimo lacu conscientiæ iam scatebant exhalationes inferni, ventus vrens, aër pestilens, & aura corrumpens. Porrò testimonio Iob, si ascenderit in cælum iniqui superbia, quasi sterquilinium in fine perdetur: transibit enim sicut visio nocturna, & inuenient eum mala quæ fecit.

Isa. 59. Ioan. 2. Ierem. 13. Prou. 27. Ierem. 3. Isa. 59. Osee. 4. Ierem. 17. Iob. 20.

Verbum Salomonis est: Semper jurgia quærit homo peruersus, angelus autem malus contra eum mittetur. Habe igitur, Pater, sustinentiam, & in opus fortitudinis te accinge. Si enim in spiritu mansuetudinis hæc sustineres, propter mansuetudinem & iustitiam tuam, liberabit & exaltabit te, qui arguit pro mansuetis terræ, & exigit mansuetos in salutem. Qui afflictus & humiliatus est, dicit Iob, erit in gloria. Et tu quæso frequentiùs psallas & dicas: Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me. Tanquam aurum in fornace probauit te Dominus. Non est enim Iacob, quem Esaü non persequitur: nec est Abel quem Caïn malitia non exercet. Iustus septies cadit in die, fortiorque resurgit. Multæ enim sunt tribulationes iustorum. In sex tribulationibus, dicit Iob, liberabit te Dominus, & in septima non tanget te malum. Non deseras quæso patientiam: patientia enim iustorum non peribit in finem. Non te moueant opprobria exprobrantium tibi: quia testimonio Scripturæ, Non contristabit iustum quicquid acciderit ei. Docent nos exempla maiorum, quia viri magnanimi fortitudo grauioribus iniuriis lacessita grandescit. Nihil arduum, nihil magnum est magno viro: nec timendum est ei quicquam esse difficile, cùm soleat difficultas ex solo timore procedere. Si rei familiaris dispendia, jacturamque & pressuram tuorum ægrè sustines, recole verbum Apostoli ad Hebræos: Spectaculum, inquit, opprobriis & tribulationibus facti rapinam bonorum nostrorum recepimus cum gaudio, cognoscentes nos habere meliorem & manentem substantiam. Erit, erit, quando hæc meminisse juuabit. Erit, quando respondebis exprobrantibus tibi verbum. Erit, quando cum gratiarum actione cantabis & dices: Ostendisti mihi Domine tribulationes multas & malas, & conuersus viuificasti nos. Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Lampas, ait Iob, contempta apud cogitationes diuitum parata est ad tempus statutum. Hæc omnia peccator videbit, & irascetur: te enim oportet crescere, ipsum autem minui. Princeps quidem, quæ digna sunt principe cogitabit, & ex tua restitutione plenior & exuberantior gloria subsequetur. Tunc videbis & afflues, quia tuis remetieris æmulis in mensu-

Prou. 16. Iob. 22. Psal. 118. Prou. 24. Psal. 33. Iob. 5. Psal. 9. Prou. 12. Hebr. 10. Psal. 70. Psal. 93. Iob. 12. Richardus Rex Angl.

[Isa. 51.] ra, qua mensi sunt tibi. Tuli, dicit Dominus per Isaiam, calicem indignationis meæ de manu tua: non adijcies, vt bibas illum vltrà: & ponam illum in manu illorum, qui te humiliauerunt. [Iob. 36.] Deus enim, dicit Iob, non abijcit potentes, cùm ipse sit potens, sed causas intuebitur singulorum. [Psal. 118.] Scio, quia faciet Dominus de persequentibus te iudicium: reposita est hæc spes mea in sinu meo. [1. Reg. 17.] Expecto, vt juguletur Goliath gladio, quem parauerat in mortem Dauid: [Esther. 7.] & Aman puniatur in cruce quam parauerat Mardochæo. Tua verò circumspectio, Pater, de cætero fidem diligentiùs examinet singulorum, quos decreueris admittendos in tuæ familiaritatis sacrarium. Nam sicut in Ecclesiastico legis, [Prou. 6.] Amico fideli nulla est æstimatio, & non est ad comparationem illius ponderatio argenti & auri. [Prou. 25.] Causam tuam, dicit Salomon, tracta cum amico tuo, & consilium tuum extraneo ne reueles. [Eccli. 12.] Et Ecclesiasticus: Non credas inimico tuo in æternum, quia sicut æramentum semper æruginabit nequitia illius. Benè & diu valeas benignissime Pater. [Phil. 4.] Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat cor & intelligentiam vestram, vt seruiatis in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus tuis. Ego autem ad Dominam Reginam me contuli, donec videam vltionem de inimicis tuis, & in statum pristinum cum gloria & honore reuertaris.

EPISTOLA LXXXVIII.

AD ABBATEM THEOBERIENSEM.

ARGVMENTVM.

R. Archiepiscopus Cantuariensis Theoberiensem Abbatem rogat, monet, multisque rationibus impellit, vt monachum ordinis desertorem, sed iam resipiscentem, in ordinem recipiat.

[Richardus.] *R. DEI GRATIA CANTVAR. ARCHIEPISCOPVS, TOTIVS Angliæ Primas, & Apostolicæ Sedis Legatus, dilecto filio Theoberiensi Abbati salutem in visceribus misericordiæ & spiritu pietatis.*

MISERABILIS ac deploranda conquestio P. latoris præsentium commouit viscera nostra, & ad hoc efficaciter nos induxit, vt de eius salute solliciti simus ac perditionem illius imputemus nobis de cætero, nisi salutem ipsius cum exacta diligentia procuremus. Verum est, nec inficiari vult, aut potest, quòd in Ecclesia vestra religionis habitum sumens tandem * votum professionis emiserit; [* al. vinculum profess.] sed à stabilitate, quam promiserat damnabili leuitate resiliens, de cibo ad vomitum, de cælo in cœnum, de paradiso in infernum, de claustro ad sæculum reuolauit. Quærenda erat errabunda ouis, ac pastorali diligentia reconcilianda ouili, si fugeret, si sanctorum congregationem, si virgam disciplinæ, si jugum Domini * detrectaret. [* al. abhorreret.] Porrò qui vitio leuitatis egressus est, deuota humilitate regreditur, ac per abjectioris habitus vilitatem, & lachrymas vberiores sui crimen exitus redimit & compensat. Non ergo præcludatur ei sinus misericordiæ, ne desperet. Scitis quia maius gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. [Luc. 15.] Nam & capra, quæ peccatoris imaginē gerit in ostio tabernaculi immolatur: [Leu. 3.] cùm ouis longè à tabernaculo jubeatur offerri. Misericordiam, inquit Dominus, volo, & non sacrificium. [Ose. 6.] Non enim volo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. [Matth. 9.] [Ezech. 18.] De throno & coæqualitate Patris descendit altissimi filius in hanc vallem plorationis, & conditionis humanæ miseriam, vt ouem centesimam reportaret ad caulas. Cùm pauperes in necessitatibus suis adire soleant diuitem, ac potentem: venit omnipotens ad infirmos, diues ad pauperes, beatus ad miseros. Non expectauit, vt ad eum veniremus: quos præuenit in benedictionibus dulcedinis suæ. Si eius imitator, aut filius esses, ouis errabundæ regressum, & pœnitentiam non oportuerat expectare; sed eam sollicitudine pastorali quærere, ac salutaribus monitis ab errore &

inuio ad vitæ semitam reuocare: salus enim illius & mors de tuis manibus à districto & terribili iudice requiretur. Ad laboris itaque compendium tibi cessit, quòd regressus est, quòd ianuam pulsat, quòd suum confitetur excessum, quòd deuotè & humiliter misericordiam petit, quòd omni satisfactioni secundum regulam B. Benedicti se offert, quòd iudicium à misericordia non excludit. Misericordiã quàm Monastici ordinis institutor ad ternarium numerum coarctauit, euangelicæ mansuetudo gratiæ septuagies septies ampliauit. Ideóque sanctorum testimonio satius est, vt pro exuberanti misericordia, quàm pro exacto rigore iustitiæ iudicemur. Si cecidit, Domino dante adijciet vt resurgat. Si peccauit, & nos omnes peccauimus, & egemus gratia Dei. Blasphemus fui, dicit Apostolus, sed misericordiam consecutus sum, vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Quis in sæculo peccauit enormiùs Paulo? quis in religione grauiùs Petro? illi tamen per pœnitentiam meruerunt assequi non solùm peccatorum veniam, non solùm ministerium fidei, sed magisterium sanctitatis. Dominus in Euangelio dicit: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui sum misertus? Vbi est vinculum Dominicæ orationis, aut potiùs obligationis, qua dicimus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Dimittite, inquit, & dimittetur vobis: quòd si non dimiseritis ex corde, nec Pater meus cælestis dimittet vobis. Paulus ad Ephesios scribens, dicit: Omnis amaritudo & indignatio tollatur à vobis, vt sitis misericordes, donantes commissa inuicem. Verbum Salomonis est: Homo homini reseruat iram, & in homine simili sibi non seruat misericordiam. Iacobus verò dicit: Iudicium sine misericordia illi erit, qui non fecit misericordiam. Dicit Dominus per Prophetam: Misericordiam volo, & non sacrificium. Lege misericordiam Ioseph in fratres suos, Moysi in populum incredulum ac rebellem, Dauid in Saülem & Absalon & Semei, & aliorum, qui fuerunt viri misericordes, & nullum eorum, aut aliorum, qui misericordiam fecerunt, inuenies periisse. Si deliquit monachus tuus: humanum est delinquere; sed inhumanum atque diabolicum est, nec à peccato recedere, nec pœnitenti misericorditer indulgere. Culpa est totam persequi culpam. Erubesce Sidon, ait mare. Audi & erubesce Christiane facta gentilium, qui in exhibitione misericordiæ celeberrimi erant. Audi & Poëtam:

Tu piger ad pœnam princeps, ad præmia velox,
Quique doles, quoties cogeris esse ferox.

Memor igitur misericordiæ, quam filio prodigo reuertenti pater Euangelicus legitur impendisse, regressum filij gratanter admittas in visceribus pietatis. Nam si, quod absit, in hac parte te durum & inexorabilem exhibueris: nos iustitiam in iudicium, & misericordiam in necessitatem, non sine tuo fortasse dispendio, conuertemus. Vale.

Reg. 24. 1. Tim. 1. Rom. 5. Matth. 18. Matth. 6. Ephes. 4. Eccli. 28. Iac. 2. Ose. 6. Gen. 42. 1. & 2. Reg. Isa. 23. Ouid. 1. de Pont. eleg. 3. Luc. 15.

EPISTOLA LXXXIX.

Hugoni.

AD H. EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Acriter in H. Episcopum inuehitur, quòd præcipuus author fuerit, vt Guillelmus Episcopus Eliensis, per summam ignominiam officio administrandi regni Angliæ priuaretur.

QVONDAM DOMINO ET AMICO H. DICTO EPISCOPO, DEI memoriam & timorem.

LIVOR quò tendat, inuidia quò feratur, proditoriæ factionis hodie patefecit immanitas. Dilectus Deo & hominibus Episcopus Eliensis vir sapiens, amabilis, generosus, benignus & mitis, & in omnes liberalitates effusus, juxta diuinæ dispensationem gratiæ, & suorum exigentiam meritorum Reipubl. administrationem, & summam rerum fuerat assecutus. Vidisti & inuidisti: extunc in ira tua. Ibi inuidia concepit do-

lorem & peperit iniquitatem. Ipse autem ambulans simpliciter, te in suæ familiaritatis sacrarium, atq; in vnanimitatem amicitiæ, & vinculum fœderis accersiuit. Totus requiescebat super te spiritus eius, & erant aduersus eum omnes cogitationes tuæ in malum. Væ dicit Ecclesiasticus, duplici corde, atque labiis scelestis, & peccatori ingredienti duabus viis. Interioris conscientiæ malum quodam prætextu amicitiæ facies hypocritæ palliabat, & tu exercebas occultè in hominem innocentem linguæ seditionariæ & procacis injurias. Maledictus, inquit, Salomon, susurro & bilinguis in populis, turbat enim pacificos. Omnem conscientiam suam effundebat in sinu tuo: te enim, quasi se alterum reputabat: tu verò eum in occasionem præcipitij proditoriis adulationibus impingebas. O detestanda proditio. Iudas osculo tradidit, & tu verbo. Exhibebas exteriùs diligentis officium, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Væ homini illi, per quem scandalum venit. Hoc equidem facinus interminabilem tibi maculam sinistræ opinionis* incussit: & si quid commendabile de beneficio naturæ perceperas, culpa hoc perenniter aboleuit. Nimirum Ioab multa fortiter fecerat, sed proditio in Amasam & Abner omnes in eo virtutum titulos denigrauit. O labia detractoria, ô lingua maledica & dolosa. Quid apponetur, Domine, ad hanc linguam dolosam? Vtinam apponantur sagittæ, quæ eam transfodiant: & carbones desolatorij hanc incendant. Vtinam tu Seraphin, qui cælesti carbone Prophetæ labia emundasti, gehennali flamma totum os & linguam eius emundando destrueres: & possimus cantare & dicere: Destruxisti eum ab emundatione. Labia Euangelio consecrata nunquam desinunt effundere ventum in verba mendacij. Totum vanitati datur, quod erat debitum veritati. Porrò, vir linguosus non dirigetur in terra. Ergo qui stat, videat ne cadat. Ante ruinã enim exaltatur cor. Exultas infelix & iactitas, quòd supplantaueris innocentem; sed certè positus est in ruinam, resurrectionemque multorum, in suam scilicet, & suorum restitutionem. In tuam verò tuorumque ruinam complicum, faba hæc recudetur in caput tuum.

Eccli. 2. — *Eccli. 28.* — *Matth. 18.* — *al. immisit. — *2. Reg. 3 & cap. 20.* — *Isa. 6.* — *Psal. 88.* — *Psal. 139.* — *Prou. 16.*

Omnis enim fraus in se reuersa colliditur. De dolo non colliges, nisi fructum doloris: & orditus es telam, vt diploïde vestiaris. Verbum Isaïæ est: Qui ordimini telam, in vmbra Ægypti confiditis, diem amaritudinis expectate. Publicè gloriaris & iactas, quòd hanc turbam moueris, quòd incautam deceperis & induxeris plebem, vt armis inermem, & insidiis appeterent innocentem. Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate? Quid prædicas malitiam tuam, quæ in pluribus prouinciis tua discurrente infamia iam plebescit? Sed de te, & consimilibus tuis dici potest: Lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Porrò verbum Sapientis est: Qui lætatur in ruina alterius, punietur. Salomon, Cùm ceciderit, inquit, inimicus tuus ne gaudeas, ne videat Deus, & in te iracundiam suam vertat. Sanè semper familiare, & proprium tuæ prosapiæ fuit, dissentionum materiam seminare, ramusque pestilens malitiam suam de malæ arboris radice contraxit. O generatio praua, ô domus exasperans, ô genimen viperarum. Quis te docuit fugere à ventura ira? Putas quòd non videat & requirat hæc Dominus? Propter hoc irritauit impius Deum: Dixit enim in corde suo, non requiret. Sed certè requiret Dominus. Requiret etiam ille, & de cuius nunc angustiis gloriaris, quandoque dante Domino respirabit. Sapientia enim iustum venditum non derelinquet, & in tempore erit respectus illius. Decebat Ordinis tui grauitatem, pacem conciliare in populis, sedare seditiones, maximè in Anglia: quæ te satis pauperem suscipiens, magnificis honoribus ampliauit. Ieremias loquens ad eos, qui in transmigratione Babylonica erant: Quærite, inquit, pacem ciuitatis, ad quam migrare fecit vos Dominus, quia in pace illius erit pax vestra. Vice alia tibi scripsi, &, vt cessares à talibus, monitis salutaribus supplicaui. Verumtamen cithara Dauid nunquam Saüli vesaniam sedauit ad plenum: & adhuc manus eius extenta est. Memento igitur homo, si tamen homo: memento, inquam, tuæ conditionis: memento huius vitæ breuis. Memor esto districti & horrendi iudicis. Memor esto pœnæ terribilis, horribilis, intolerabilis, interminabilis, quæ tibi in æternum parata est, si à tali maleficio non desistas.

Isa. 30. — *Psal. 51.* — *Prou. 2.* — *Prou. 17.* — *Prou. 24.* — *Psal. 9.* — *Sap. 10.* — *Ierem. 29.* — *2. Reg. 16.*

EPISTOLA XC.

AD M. GVILLELMVM ABBATEM.

ARGVMENTVM.

Primò exponit qua de cauſa Siciliam cum conſenſu regis Siculi deſeruerit. Deinde fratri ſuo Abbati perſuadere omninò conatur, vt inſignia Pontificalia, vt mitram, anulum, ſandalia à Papa accepta reſignet, vel adminiſtrationi Abbatiæ renunciet.

CHARISSIMO FRATRI SVO M. GVILLELMO ABBATI Maniacenſi Petrus Bleſenſis ſalutem, & Trinacriam ſalutarem.

QVAM atrociter coniurauerint in exitium Domini Stephani Panormitani electi, & Regij Cancellarij Siculi proditores, relatione non indiget. His enim & aliis durioribus, quæ frequenter auditis, tinnierunt aures veſtræ. Ego autem, cùm in illa turbatione & egreſſu Domini medio hemitritæo laborarem, de mandato Domini Regis curæ & cuſtodiæ Salernitani Archiepiſcopi commiſſus ſum, qui non minorem circà me diligentiam exhibuit, quàm ſi dominus, aut filius eius eſſem. Ex quo autem conualui, acceſſi ad Dominum Regem, petens ab eo & magnatibus curiæ licentiam recedendi. Rex autem per Dominum Salernitanum, & per R. electum Syracuſanum me ſolicitari multipliciter fecit, vt in curia eius, & in ſigilli officio remanerem: ſed non potui ad hoc precibus, aut promiſſis, aut muneribus inclinari. Terra ſiquidem illa deuorat habitatores ſuos, timenſque à malitia inhabitantium in ea, in hoc redegeram meorum deſideriorum ſummam, vt haberem licentiam, & cum ſecuritate receſſum. Quia igitur exire Siciliam in equis, & proficiſci per Calabriam mihi, & omnibus qui mecum erant, ſuſpectiſſimum videbatur: ibi quandam Genuenſium nauem, quam cœperant Siculi pyratæ, cum hominibus & mercibus dedit mihi Dominus Rex, munitam omni genere victualium cum mattis, cum culcitris, cum tapetis. Præſtito itaque à Genuenſibus iuramento de exhibenda mihi fidelitate, ac tutela mei corporis, & meorum, qui circiter quadraginta poterant æſtimari, vt euaderem mortem terræ, me morti maris expoſui. Porrò blandiente ſuauitate vernali & languentibus ventis, facta eſt ſtationaria nauis noſtra: nec menſe integro potuimus viam peragere, quam quinque dierum ſpatio melioris venti beneficio debueramus percurriſſe. Veniens itaque Genuam, & à Magnatibus terræ, & maximè ab his, qui apud Siculos in palatina magnificentia me viderant, cum honore ſuſceptus ſum, qui quantum obſequium & honorem impenderint mihi, facilè verbis explicare non poſſem. Retulit mihi quidam nuncius veſter, qualiter Dominus Papa vos mitra proprij capitis, & aliis ornamentis Epiſcopalibus inſigniuit. De benedictione gaudeo: ſed inſignia Epiſcopalis eminentiæ in Abbate, nec approbo, nec accepto. Mitra enim & anulus, atque ſandalia in alio, quàm in Epiſcopo, quædam ſuperba elatio eſt, & præſumptuoſa oſtentatio libertatis. Talium vſus eſt in Eccleſiis dedicandis, in conſecrandis virginibus, in ordinibus celebrandis. Quare igitur his vtitur, aut potius abutitur, qui vti talibus prohibetur? Homini hæc habenti, & non vtenti, ſunt potiùs oneri & ludibrio, quàm honori. Ambigena non generant teſte Hippocrate: quod igitur genitalia in mulo faciunt, hoc ſandalia in Abbate. Numquid emanauit hæc abuſio Epiſcopalium à regula B. Benedicti? numquid præcipiuntur emancipationes iſtæ in Euangelio & Prophetis? Nolite quæſo, chariſſime frater, detrectare obedientiæ iugum: nam per inobedientiam mors intrauit: quæ adhuc ſeminare non ceſſat inter Epiſcopos & Abbates iurgiorum fomitem, & materiam ſcandalorum. Adam per inobedientiam periit. Saül per inobedientiam regnum perdidit. Nec blandiatur ſibi aliquis, quòd per priuilegium Romanæ Eccleſiæ ab inobedientia excuſetur. Deus, apud quem melior eſt obedientia quàm victimæ, quicquid emancipet, aut priuilegiet homo, inobedientiam deteſtatur. Si vnum præcipit Deus, & aliud indulget, aut præcipit ho-

Lege Fazellum lib. 7. Decad. c. 5. de reb. Siculis.

Romoaldi.

Richardum.

Bern. ep. 42

Hippocr. lib 1. de ratione victus

Alb. M. l. 18 de animal. tract 2. c. 3.

1. Reg. 15.

mo, obediendum est Deo potiùs, quàm homini. Scitis, quòd Abdon missus ad Hieroboam à Domino, prohibitus est ab eo, ne in via comederet, qui cum alio propheta, vt comederet, suggerente & dicente se propter hoc missum à Domino, comedit. Sed licet authoritate alterius prophetæ hoc fecisset, propter inobedientiam tamen à leone deuoratus interiit. Cùm enim speciale mandatum Domini suscepisset ad suggestionem hominis, non erat in præcepto Domini dispensatio admittenda. Si Romanus Pontifex à iurisdictione vestri Episcopi vos exemit: nolite quæso, vti priuilegio, quod materiam rebellionis inducit. Oza percussus est à Domino, quòd in arcam Domini manus temeritatis erexit. Maria percussa est lepra, quia Moysen obiurgauit. Terra Dathan & Abiron absorbuit viuos, quia contra Moysen & Aaron se in superbiam erexerunt. Complices etiam eorum pœnalis flamma combussit: exarsit enim ignis in synagoga eorum, flamma combussit peccatores. Cùm detestabilis sit vbique superbia; detestabilior est in professore humilitatis. Quod enim rubigo est in ferro, quod in veste tinea, quod fel in lacte, quod venenum in melle, hoc est superbia in habitu monachali. Putatis in susceptione mitræ, sandaliorum & anuli vestri monasterij dignitatem plurimùm promouisse: in his tamen nihil video, nisi inobedientiæ malum, seminarium odij, tumorem elationis, & superbiæ ventum. Superbia natione cælestis est, semper in altum nititur, vt grauiùs cadat. Hodie autem in claustris imitatores ac sequaces suos inuenit primus filius superbiæ, ille Lucifer, aut potius tenebrifer, qui sibi sedem destinabat in lateribus Aquilonis, atque sibi similitudinem altissimi vsurpabat. Vbi, & in quo laborauerat miser, qui iam sedere, & quiescere disponebat? Omnes alij mittebantur in ministerium, deuoti & humiles ad imperium creatoris. Millia millium testimonio Scripturæ assistebant ei, & decies millies centena millia ministrabant ei. Iste autem erigebat sibi sedem, antequàm laboraret. Ponam, inquit, sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo. Appetiit æqualitatem altissimi, meruitque quod suum erat perdere, dum rapuit alienum. Solus Filius non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, cui ex natura conuenit sedere, non sub pedibus, sed à dextris. Præcipitetur ergo ille filius superbiæ, & cathedra pestilentiæ subuertatur. Auferatur ei stola iucunditatis, qua ipsum manus creatoris induerat, spoliatusque gratuitis detrudatur in exteriores tenebras, & interminabiles flammas: quibus & illi deputati sunt pariter, qui in superbia & abusione detrectant obedientiam Prælatorum. Quid enim aliud est positio sedis in Aquilone, & vsurpatio similitudinis altissimi, quàm emancipatio, & insignium Episcopalium acquisitio in abbate? Per salutem itaque Patris qui nos genuit, & per vbera quæ suximus in eadem matre, frater, vnicè vos adiuro & deprecor, vt in signum plenæ humilitatis, Pontificalia resignetis insignia: aut, si hoc sine scandalo fieri nequit, renuncietis in manu Domini Papæ monasterij administrationem, & substituto ibi ad instantiam vestram Pastore idoneo, vos ad claustrale otium & salubrem militiam conuertatis. Vale.

3. Reg. 13. — 2. Reg. 6. — Num 12. — Num. 16. — Isa. 14. — Dan. 7. — Isa. 14. — Phil. 2. — Lege ep. 91.

EPISTOLA XCI.

AD RADVLPHVM LEXOVIEN. EPISC.

ARGVMENTVM.

Vehementer inuehitur in Episcopum Lexouiensem ob auaritiam & fœnerandi studium, ac imprimis quod annonæ tempore horrea non aperuerit pauperibus.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO SVO RADVLPHO LEXOVIENSI Episcopo suus Petrus Blesensis Bathon. Archid. veram in Christi resurrectione salutem.

SI resurrectionis æternæ gloriam fiducialiter & indubitabiliter expectares, non ageres, quod agis: nec sic te terrenorum* fecibus immergeres, qui immundis auaritiæ & ambitionis nexibus te totum implicas & inuoluis: cùm scriptum sit, quia gloria eorum in confusione, qui terrena sapiunt: tu nihil nisi terrenum vis sapere aut amare. Qui de terra est, de terra loquitur; terram vides, terram

* al. *face.* — Phil. 3. — Ioan. 3.

diligis, ac sicut talpa capta oculis, liberioris aëris beneficium non admittis. Mundi lumen esse debueras, sed si lumen tuum tenebræ factæ sunt, tuæ tenebræ quantæ erunt? Lumen cæli videre non potes: quia infixus es in limo profundi, & conglutinatus est in terra venter tuus. Scriptum est quia oculi sapientis in capite eius semper, oculi autem stulti in finibus terræ. Terram sapis, terram loqueris, terram lingis. Non ab hac terrenorum fæce poteris exui, donec fodiatur peccatori fouea, donec, qui terra es, & in terram reuertaris. Leua quæso, oculos tuos, & vide, & suspice lumen cæli: cogita, quia de terra exempti sunt amici Dei, quorum conuersatio in cælis est. In hac habitatione terrena nihil est nisi labor & dolor, & quædam imago miseriæ infernalis. In vita & operibus tuis, tota ferè facies inferni depingitur. Nec enim deest tibi vnda Tantali, Tityj iecur, rota Ixionis, vrna Belidum, saxum Sisyphi, dum inter diuitias esuris, dum solicitudinibus anxiaris, dum cupiditate torqueris, dum ad illicita raperis, dum in saccum pertusum congregas, dum congregando diuitias labore continuo & superuacuo te affligis. Quia ægrè audis historias, fabulosa intersero: sed de fabularum gentilium moralitate quandoque forma eruditionis elicitur, quoniam fas est & ab hoste doceri. Dominus etiam populum suum peculiarem auro & argento, & omni supellectili Ægyptiorum honorari voluit & ornari. Posuit te Dominus, vt sis sal terræ: timeo ne fias sal infatuatum, quia iam ab hominibus conculcaris. Conditionem Episcoporum enormiter lædis, atque ministerium Christi das in opprobrium & contemptum. Vtinam non fuisset hæc pecunia, quæ te à via honestatis & salutis abducit. Nam in huius mortalitatis excursu nunquam obtinebis vitæ brauium sine diuitiarum contemptu, & viatico charitatis. Scis, quia Hippodamia, quamdiu cursum procorum concertantium, proiecto auro retardabat, * præuolabat ad palmam: cúmque virgo triumphos obtinuisset multiplices, tandem contemptor auri de virgine triumphauit. Dominus quidem expeditissimam tibi viam salutis aperuit: fames enim valida desæuit in pauperes, in quibus regnum suum tibi Dominus venale exponit. Regnum Dei tanti est, quantum ex affectu compassionis pauperibus eius exhibes. Pauper Christi vicarius est: & sicut se in eo contemni erubescit, ita se in eo recipi delectatur. Quamdiu, inquit, vni istorum fecistis, mihi fecistis. Aperias itaque publicè mendicantibus viscera & horrea tua, ne sententiam illius damnationis incurras: Maledictus, qui abscondit frumenta in populis. Semina in benedictionibus, vt de benedictionibus & metas. Effunde largiter, quod cupidè congregasti. Nam qui parcè seminat, parcè & metet. Hilarem enim datorem diligit Deus. Noli, quæso, vlteriùs temporale fœnus amplecti, quod grauissimè detestatur qui omnia quæ habes tibi commodauit, & nunc in pauperibus suis sibi postulat commodari. Beatus homo, qui miseretur & commodat: non enim miseretur, qui lucrum sequitur temporale. Qui autem miseretur pauperi, Domino fœneratur. Sibi verò apud Deum pietatis ianuam claudit, qui viscera misericordiæ proximo mendicanti non aperit. Apud eos, quibus in Christi ministerio successisti, erant omnia communia, diuidebantque singulis, provt vnicuique opus erat. Omnes sub vno capite vnum corpus sumus, in vno corpore alter alterius membra. Si ergo manus, pedes, aut oculi, vel huiusmodi membra alterius membri læsioni compatiuntur, tu erga pauperes viduas viscera pietatis & compassionis affectum impendere quando incipies? Iam fame & * inedia perierunt infinita pauperum millia, nec adhuc vni eorum manum misericordiæ porrexisti. Vnum noueris, quòd mortes omnium requiret à te districtissimus iudex, quia omnium factus es reus, quorum vitam annonæ beneficio redimere potuisti. Certè iam albescunt regiones ad messem, nec adhuc in hac edulitatis clade vnum pauperem refecisti. Nunc etiam primùm horrea tua reserare proponis: non vt releues afflictorum miseriam, sed vt vendas cariùs, & commodes ad vsuram. Infœlicissime, pecunia & frumentum quod commodas, Dei est, & non tuum: proinde negotiare cautiùs. Ipse enim homo austerus est: metit, vbi non seminauit: superueniet autem tibi alius fœnerator fortior te & exactior, qui diripiat labores tuos, & eueniet tibi quod scriptum est: Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores illius. Verbum Isaiæ est: Væ, qui prædaris, nam & ipse prædaberis. Et testimonio B. Iob, thesauros quos deuorasti euomes, & de ventre tuo extrahet illos Deus. Lues quæ fecisti omnia, nec tamen consumêris. Dolores enim mortis æternæ euadere non poteris. Nam sicut

Eccli. 2. Prou. 17. Ouid l. 4. metam. Exod. 12. Ouid. l. 4. metam. *al. præuolebat. Matt. 25. Prou. 11. 2. Cor. 9. Psal. 111. Prouer. 19. Act. 2. *al. miseria. Luc. 19. Psal. 118. Isa. 33. Iob 20.

lana ouium tonsa permittitur crescere, vt iterum tondeatur; sic moriendo viues, & non desines mori. Verbum prophetæ est: Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos.

Psal. 48.

Sic inconsumptum Tityi, semperque renascens
Non perit, vt possit sæpe perire, iecur.

Ouid. de Pont. ele. 2.

Dicit Dominus per Amos prophetam: Deficere sinitis egenos terræ, dicentes: quoniam transibit opulentia, & venundabimus frumentum, vt possideamus in argento egenos, & quisquilias frumenti vendamus. Sed tenebrescere vos faciam in die luminis, & festiuitates vestras conuertam in luctum, dicit Dominus: commouebuntur cardines & superliminaria. Auaritia enim in capite omnium, & vsque ad nouissimum percutiam eos gladio. Gladius equidem Domini bis acutus te, Præsul, expectat, vt sine misericordia te medium secet, qui cum Christo & eius pauperibus misericordiam non fecisti. Cur non erubescis, perditissime hominum, quòd nomen tuum fœtet in populis, quòd auaritiam tuam prouinciæ damnant, quòd Missam tuam nullus audit, quòd officium Pastorale diffamas, dum grauissimum exactorem, & vsurarium publicum proclamant? Alij Pontifices nunc aliundè mutuantur, vt pauperum releuent egestatem: temporalia seminant, vt metant æterna; tu ad temporalia occupatus, non cogitas de æternis. Tibi sufficit, ibi collocare denarium, vbi plures faciat filios, & ad te non sine multiplici progenie reuertatur. Redeunt ad Dominum multiplicati denarij, & quia de paucis multa lucrati sunt, intrant in gaudium Domini sui. Gaudium siquidem auari, thesaurus eius est. Vbi est, inquit, thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Ideò quoties quæritur, vbi est cor auari? iustè respondetur, in arca.

Amos 8. Am. 9. Matt. 6.

Populus, dicit auarus, *me sibilat: at mihi plaudo*
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.

Horat. E ser. sat. 1.

Isti sunt, auare, Dij tui: isti sunt, quorum imaginem Creatoris tui imagini prætulisti. Quandoque audiui ex ore tuo, quòd quasi ad excusandas excusationes in peccatis, tuam munificentiam iactitabas, téque ampliùs vna vice largiri, quàm omnes Episcopos regionis. Sanè quod Domino Regi donas, sicut cæteri fœneratores, aut Iudæi, quoddam tributariæ functionis onus est, & imago quędam iudaicę seruitutis. Si magnatibus terræ donas, non procedit ex liberalitate ista largitio, quæ quasi in capturam mittitur, dum vicem multæ retributionis expectat. Audi quid de te, & consimilibus canat Poeta:

Munera quod senibus, viduisque ingentia mittis.
Vis te munificum, Gargiliane, vocem?
Sordidius nihil est, nihil est te spurcius vno,
Qui potes insidias dona vocare tua?
Sic auidis fallax indulget piscibus hamus:
Callida sic stultas decipit esca feras.
Quid sit largiri, quid sit donare, docebo,
Si nescis, dona, Gargiliane, mihi.

Mart. l. 1. epig. 136.

Decessor equidem tuus gratia hospitalitatis munificæ, & effusæ liberalitatis magnificentia celeberrimos famæ titulos acquisiuit: sed quantùm memoria illius ascendit in gloriam, tantùm damnatissimum tuum nomen in confusionem & opprobrium te deiecit.

Arnulphus.

EPISTOLA XCII.

AD R. BATHONIENS. EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Inuehitur in Zoilum scriptorum suorum obtrectatorem.

DOMINO SVO R. BATHON. EPISCOPO P. SVVS ARCHID. salutem, & deuotæ subiectionis affectum.

Reginaldo.

AVDIO, quòd apud vos detractor occultus Opuscula mea lacessere clandestina deprauatione præsumit; in quo tantò feliciorem me reputo, quantò grauiùs torquetur inuidus meus, & miseriùs intabescit. Omnia opera mea fundaui in lapide adiutorij, in quo obstruetur os loquentium iniqua, & dentes mordacis inuidiæ contundentur. Me compi-

1. Reg. 7.

latorem æmulus vocat, eò quòd omnia, quæ in epistolis, aut sermonibus meis scribo, historiarum exemplis, aut sacræ scripturæ auctoritatibus firmo. Hunc equidem modum à sanctis Patribus mutuaui, qui in vniuersis operibus suis noui ac veteris testamenti verba frequenter interserunt, vt eorum artifici iunctura dictis suis robur adiiciant & ornatum. Et quæ inuidia est, si, quod ex multiplici librorum lectione decerpsi, feruentiore studio digerente in materiam virtutis, & exercitium prudentiæ coalescit? Nam sicut in libro Saturnalium, & in libris Senecæ ad Lucilium legimus, apes imitari debemus, quæ colligunt flores, quibus dispositis, & in fauum diuisis varios succos in vnum saporem artifici mixtura, & quadam sui spiritus proprietate transfundunt. Arguit æmulus, & temeritati adscribit, quòd litteras meas passim & variè dispersas in vnum colligo: quòd formam dictandi præscribo simplicibus, quòd publicæ vtilitati munus deuoti laboris & officium charitatis impendo. Cesset æmulus à verborum iniuriis: nam si pergit dicere quæ vult, audiet quæ non vult. Plenus sum rimarum,

Macrobius l.1. in princ. Sen. ep. 85.

hac atque illac perfluo.

Qui me commorit, melius non tangere clamo,

Flebit, & insignis tota cantabitur vrbe.

Ter. in Eun. 1. 2.

Hor l. 2. serm. sat. 1.

Vtinam experiatur inuidus meus ingenij sui vires, ac de flosculis sacri eloquij compilatis, simile componat Opusculum. Si tamen hoc attentauerit, quod modò leuissimum putat, vereor, ne multùm sudet, frustráque laboret

Infelix operis summa, quia ponere totum Nesciet.

Hor. de arte Poet.

Incipere quidem poterit, sed si noui hominis facultatem, ignominiosè & infœliciter consummabit. Quicquid canes oblatrent, quicquid grunniant sues, ego semper æmulabor scripta veterum: in his erit occupatio mea; nec me, si potero Sol vnquam inueniet otiosum. Nos, quasi nani super gigantum humeros sumus, quorum beneficio longiùs, quàm ipsi, speculamur, dum antiquorum tractatibus inhærentes elegantiores eorum sententias, quas vetustas aboleuerat, hominumve neglectus, quasi iam mortuos in quandam nouitatem essentiæ suscitamus. In libro Saturnalium legimus, quòd Africanus togatorum scriptor in ea togata, quæ Compitalia inscribitur, suis respondens æmulis, qui eum multa de libro Menandri depilando sumpsisse dicebant:

Macrob. l. 6

Fateor, inquit, sumpsi, sed ea, quæ meliùs me posse inuenire non credidi. Et in eodem: Quis fraudi Virgilio vertat, si ad sui ornatum carminis, quædam ab Homero, vel aliis mutuetur? imò gratia in hoc habenda est ei, quòd in opus perpetuò mansurum dicta eorum transtulit, quos iam neglectui & risui habebamus. Et post pauca: Denique & iudicio transferendi, & modo imitandi consecutus est, vt quod apud eum alienum legimus, melius ibi, quàm, vbi natum est, sonare miremur. Scimus Apostolos à prophetis, Doctores ab Apostolis, & à Doctoribus alios Doctores, sicut Hieronymum de libris Origenis, Augustinum & Bedam de libris Ambrosij; Ambrosium verò de scriptis Ciceronis & Senecæ, Gregorium quoque de scriptis Augustini & Hieronymi non solùm sententias, sed verba ipsa in causam mutui accepisse. Confidenter & sub testimonio plurium dico, me semper dictare litteras solitum citiùs, quàm posset aliquis exarare. Ipsa certè festinatio vitium & suspicionem compilationis excludit. Ad veritatem, non ad iactantiam dico. Vidit quandoque Dominus Cantuariensis, & vos ipse cum eo, multique alij me de diuersis materiis tribus dictare scriptoribus, & vniuscuiusque calamo festinanti satisfacere: meque quod de solo Iulio Cæsare scribitur, quartam epistolam dictare & scribere. Quòd si alicui res ista in dubium venit, facti, quæso, experientia faciat dicti fidem. Scio, vnde spiritum elationis conceperit, & quare vester Cornificius intumescat. Verùm sicut plena vento vesicula detumescit, si acu modica perforetur, sic vno verbulo de follibus imperiti gutturis ventum loquacitatis excutiam. Implebo faciem eius ignominia: nam in eo ad plenum materia ignominiosæ confusionis exuberat:

Plin. l. 7. c. 25. Plut in eius vita ex Oppio.

C. Cornif. æmulus Virgilij.

Cùm sit Socraticis notissima fossa cinædis.

Si opuscula mea in manu æmuli quandoque sinistro deuoluantur euentu: bona, inquit, hæc essent, si auctoritates, quas ipse adaptat, sederent competentiùs, aut materiæ responderent. Sic in scriptis veterum plerumque describitur inuidia & venenosa malitia detractorum.

Psal. 82.

Iuuen. sat. 2.

Felix & nato, felix & coniuge Peleus,
Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant.

Ouid. 11. metam.

Et illud, Iulium Fortunatum fateor virum fortem, qualiter tamen iudicium repetundarum euaserit, miror. Publius Antonius elegantissimè postularet, nisi

quia præuaricatus est in causa Lucilij. Ecce quomodo inuidia mel intoxicat, & dum aliena virtute torquetur, bonum quod apud se non inuenit malitiosè deprauat. Opinionis enim alienæ dispendium, suæ famæ reputat lucrum, totumque sibi detrahi credit, quod ad titulos vicinæ bonitatis accedit. Porrò quod Martialis suo imprecatur inuido, hoc imprecor meo:

Qui ducis vultus, & non legis ista libenter
Omnibus inuideas inuide, nemo tibi.

l. 1. epig. 79.

EPISTOLA XCIII.

AD M. GVILLELMVM ABBATEM.

ARGVMENTVM.

Gratulatur fratri suo Abbati, quòd consilio suo obsecutus Abbatiam in manus Summi Pontificis resignarit, & dignitati superioris, subditi humilitatem, Franciam Siciliæ anteposuerit.

CHARISSIMO FRATRI SVO M. GVILLELMO MANIACENSI Abbati P. Blesen. salutem & perseuerantiam in virtute.

MAGNANIMITATI vestræ congratulor, quia iuxta paruitatis meæ consilium, reiectis insignibus, quæ propensior Domini Papæ gratia vobis indulserat, curam Maniacensis monasterij sponte in eius manibus resignastis. Nobilis & magnanimi cordis est tanti emolumenti dignitatem relinquere, ad cuius acquisitionem plurimos anxia sollicitabat ambitio. Honorabilior autem est in vobis contemptus honoris, quàm illius adeptio: acquisisse enim fortunæ fuit, fortitudinis contempsisse. Venari honores, congregare diuitias, & in eis quærere voluptatem commune vitium est, & publica ambitionis via est: insignis autem virtutum titulus est, triumphare de sæculi pompa, mundíque diuitiis conculcatis se in paupertate sola diuitem reputare. Dominus sæculorum fugere nos docuit sæculi dignitates. Nam postquàm de paucis panibus quinque millia hominum refecerat, turbæ considerantes in miraculo Domini maiestatem testimonio Euangelistæ voluerunt eum in Regem eligere, ipse verò aufugit in montem. (Ioan. 6.) Cùm in manu Gedeon Dominus Israël liberasset, dicebant ei: Dominare tu nostri, & filius tuus, & filij filiorum tuorum, quia liberasti nos de manu Madianitarum. (Iud. 8.) Quibus ille ait: non dominabor vestri, nec dominabitur filius meus in vos, sed Dominus. Refert Valerius Maximus, (lib. 7. c. 2.) quòd cùm viro cuidam approbatæ virtutis vestis imperialis cum diademate fuisset oblata, ille vestem respiciens: O pannum, inquit, nobilem potiùs quàm felicem: quem si quis attendat, quantis solicitudinibus & periculis, & miseriis sit refertus, nec in luto iacentem tollet. (Stob. ser. 47.) Iste anxia & occulta diuitum tormenta cognouerat. Nisi enim diuitiæ & honores variis anxietatum aculeis pungerent, numquam spinis eas Dominus comparasset. (Matt. 13.) Mirabiliter elusa est sapientia huius mundi: filiis huius sæculi assiduè conuertuntur eorum diuitiæ in miseriam & tormentum: filij verò lucis experiuntur iugiter, quòd carere diuitiis liberum facit & beatum. Confiteor tibi Pater cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. (Matt. 11.) Pauper & iustus contemnit diuitias, & nihil ei deficit, quia sufficit ei Deus. Diues autem, filius auaritiæ, cultor mammonæ, seruus pecuniæ, maiorem in eo solicitudinem, & timorem, & miseriam inuenit, in quo pleniorem sibi constituerat voluptatem. Si vultis in sancta religione, & aurea paupertate transigere dies vestros, fœlicitati vestræ non poterit Regum gloria comparari. Melius erit modicum super diuitias peccatorum multas. (Psal. 36.) Perdidisti dies, quos in opibus expendisti. Melior erit amodò dies vna in atriis Domini super millia. (Psal. 83.) Quamdiu eratis in Sicilia, eratis tanquam vas perditum. Nam illa regio infernalis, quæ deuorat habitatores suos vestrum faciebat reditum desperari, nunc autem per gratiam Dei natiuum aërem, & vina Blesensia bibitis, cui Sicilia, si vos tenuisset diutiùs, more suo * vinum aspidum porrexisset. (* al. venenum asp.) Modò, frater, in sepulchro iaceretis marmoreo: vbi ad inanis

inanis gloriæ quæstum forsitan superscriptum esset, Guillelmus Blesensis Maniacensis Abbas hic iacet. Frater, Poëtæ testimonio,

Leuis est iactura sepulchri.

Virgil. 2. Æneid.

Nomen vestrum diuturniore memoria commendabile reddent Tragœdia vestra de Flaura & Marco, versus de pulice & musca, comædia vestra de alda, sermones vestri, & cætera Theologicæ facultatis opera, quæ vtinam diffusiùs essent ac celebriùs publicata. Plus honoris accreuit vobis ex vestris operibus, quàm ex quatuor Abbatiis. Species quidem auri deceperat vos; vnde & quidam nostratum Siculas opes vitæ comparauere dispendio. Sed & Dominus Cancellarius, sicut & Hierosolymitæ referunt, in fata concessit: cùm enim herpes estiomenus, qui vulgò lupus dicitur, femur eius enormiter occupasset, omnia in eo medicorum instrumenta frustrata sunt, tandemque in sancta ciuitate inter brachia Regis & cœtus Principum circumstantium & plangentium spiritum exhalauit. Veridica etiam commeantium relatione cognoui, quòd in vltionem Domini Stephani Catanensis ciuitas terræ motu concussa est, & subuersa: in qua filius ille superbiæ frater Matthæi Notarij, qui vobis Episcopatum supplantauerat fraudulenter, & aduersus innocentes proditoriam suscitauerat factionem, interceptus & obrutus animam ministram iniquitatis & ancillam Satanæ * ructauit. Sumus, frater, in dulci Francia, quæ sola, teste Hieronymo, monstra non habet. Bonum est nos hîc esse. Viuant in Sicilia, qui proditiones & venena procurant, adulationis officiarij, & qui aures Magnatum vento inanis gloriæ prurientes venenosa suauitate demulcent.

Scripta Guilielmi Blesensis.

ἕρπης ἐσθιόμενος. Vlcus exedens.

Th. Fazellus 2. dec. cap. 5. Vide ep. 46

*al. ructuauit.

Contra Vigilant. initio.

Iuuen. sat. 3

Viuant Arturius illic,
Et Catulus, maneant qui nigra in candida vertunt.

Mihi sufficit, si illic viuam & moriar, vbi natus sum & nutritus. Vita circularis mihi accepta est, vt cum nascendi exordio vitæ meæ limitetur excursus. Vale.

EPISTOLA XCIV.

AD I. ARCHIDIACONVM.

ARGVMENTVM.

Queritur apud Archidiaconum de insolentia nepotum eius militum, quòd sacrum Clericorum ordinem impiè proscindant, otium sectentur, & à virtute veterum militum, quorum laudes depingit, longissimè, vt & alii sui sæculi, discesserint.

CHARISSIMO DOMINO SVO IOAN. ARCHIDIAC. PETRVS Blesensis salutem in auctore salutis.

NEPOTVM vestrorum militum fastuosam gloriam tolerare non possum, qui vitæ militaris eminentiam iactitantes clericorum sortem multiplici detractione deprauant: vitam & opera eorum ducentes in opprobrium & contemptum. Sanè in deprauatione Ordinis nostri non multùm eorum * excellentia promouetur: qui si essent milites, aut quæ militum professio esset, cognoscerent, deferrent clericis: & se à scurrilitate verborum quadam puellari modestia temperarent. Porrò ordo militum nunc est, ordinem non tenere. Nam cuius os maiore verborum spurcitia polluitur, qui detestabiliùs iurat, qui minus Deum timet, qui ministros Dei vilificat, qui Ecclesiam non veretur, iste hodie in cœtu militum fortior & nominatior reputatur. Tolerabilius mihi esset, si alij, quàm nepotes vestri in hanc superbiæ & abusionis audaciam prorupissent: maximè cùm illi à pueritiæ cunabulis solam in vobis modestiam nouerint, solam à vobis didicerint honestatem. Verumtamen, cùm omnis ætas prona sit ab adolescentia in malum, ex quo suis adhæserunt commilitonibus, ab eis mores perditos contraxerunt. Nam & in Rhetoricis argumentum trahitur à conuictu: Et, Qui tangit picem, inquinabitur ab ea:

*al. extollentia.

Mores militum.

Eccl. 13.

Iuuen. sa. 2.

Vuáque conspecta liuorem ducit ab vua.

Militaris hodie disciplina, quam Vegetius Renatus ac plerique alij docuerunt, prorsus euanuit, & se in quandam delinquendi libertatem, & scurrilitatis speciem

deformauit. Olim se iuramenti vinculo milites obligabant, quòd starent pro Reipublicæ statu, quòd in acie non fugerent, & quòd vitæ propriæ vtilitatem publicam præhaberent. Sed & hodie tyrones enses suos recipiunt de altari, vt profiteantur se filios Ecclesiæ, atque ad honorem sacerdotij, ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum & patrię liberationem gladium accepisse. Porro res in contrarium versa est: nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christos Domini, & deseuiunt in patrimonium crucifixi. Spoliant & prædantur subiectos Christi pauperes, & miserabiliter, atque immisericorditer affligunt miseros, vt in doloribus alienis illicitos appetitus & extraordinarias impleant voluptates. Refert Lucas, quòd milites accedentes ad Ioannem Baptistam, interrogauerunt eum dicentes: Magister, quid faciemus & nos? Neminem, inquit, concusseritis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris. Qui contra inimicos crucis Christi vires suas exercere debuerant, potibus & ebrietatibus pugnant, vacant otio, marcent crapula, vitámque degenerem in immunditiis transigentes nomen & officium militiæ dehonestant. Nihil damnabilius est in milite, quàm otium: per quod vsus armorum dediscitur, nutritur pusillanimitas, vires fatiscunt, obrepit inertia, & ad immunditiæ actus animus occupatur. Ideò P. Nasica cùm exercitum in hybernis regeret, licet vsu classium non egeret, ne tamen miles corrumperetur desidia, seu crapula, vel per otij libertatem superbiret, naues ædificari instituit. Legitur Traianus imperator milites suos, quoties vacabant à præliis, exercuisse in cursu, in saltu, in vsu natandi, in studio cæsim vel punctim feriendi, mittendíque lapides manu vel funda, & missilia iaciendi: eos ad omnes modos erudiens, quibus bellum sustineri debeat, aut inferri. De magno Pompeio refert Sallustius, quòd cum alacribus saltu, cum velocibus cursu, cum validis vecte certabat. Verumtamen, ex quo ipse, & Senatus, ac populus Romanus otio & quieti vacare cœperunt, qui quandoque in remotissimis nationibus hostiles insultus modico agmine propulsabant, superueniente Cæsarea paucitate reliquerunt præsidia fortissimæ vrbis, & in sola fuga sibi fiduciam posuerunt. Sed & hoc præcipuè Cæsaris excitabat audaciam, quia res ei erat aduersus otiosum militem, ducémque emeritum, & qui longa pace didicerat Ducem. Refert Trogus Pompeius, quòd nouissimus rex Assyriorum Sardanapalus propter otium & mollitiem vitæ à regali solio turpiter est deiectus. Quid Romanos extulit? aut vnde habuerunt super omnes populos principatum? nomen eis & gloriam acquisiuit armorum vsus & exercitatio præliorum. Vegetij Renati testimonio inutilis est omninò militiæ nutritus tenerè, & deliciis assuetus: eum autem censet præliis aptiorem, qui sub diuo & Sole nutritur, laboris patiens, vmbræ negligens, balneorum nescius, æquè ferens frigoris iniurias & caloris, rudis in causis, simplex in actibus, cibo moderatiore contentus; qui non erubescit fossam ducere, reparare aggeres, ferre lapides & cæmentum, lignorumque materiam comportare. Ideò, teste eodem auctore, Romana iuuentus quondam abluebat in Tyberi sudorem, quem cursu vel exercitio campestri collegerat: nec minùs balnea, quàm effeminatrices aquas Salmacis abhorrebat. Sed etiam in temporibus Iudicum Ierobaal, siue Gedeon, vt figuralium mysteria taceantur, Domino mandante prohibitus est in multitudine delicata atque inexercitata & timida Madianitis occurrere. Cúmque clamaret Gedeon, cunctis audientibus: Qui formidolosus est & timidus, reuertatur, recesserunt ab eo viginti & duo millia, & tantùm decem millia remanserunt. Sed & de illis tanquam ad bellum expeditiores dumtaxat elegit, qui in siti sua velut canes lamberent, & festinantiùs aquam ad os mitterent: illis prorsus abiectis, qui se ad bibendum flexo poplite inclinabant. In trecentis itaque facta est liberatio populi, quos non crediderim inter delicatiores epulas, & exquisita conuiuia didicisse aquam lambere. Quos ideò prælegit Dominus, quia necessitati satisfecerunt in humilitate naturæ. Hodie in deliciis nutritur, & tota ad carnis delicias se relaxat philosymbola nostra

Incute curanda plus æquo operosa iuuentus.

Quòd si milites nostros ire in expeditionem quandoque oporteat, summarij eorum non ferro, sed vino, non lanceis, sed caseis, non ensibus, sed vtribus, non hastis, sed verubus onerantur. Credas eos ire ad domum conuiuij, non ad bellum. Clypeos deferunt optimè deauratos, prædam potius hostium cupientes, quàm certamen ab hostibus, & eos referunt, vt ita loquar, virgines & intactos.

Marginalia: Tyrones recipiunt enses ex altaris. — Luc. 3. — I. Frontin. stratag. l. 4. — Dion. in vita. — Fl. Veget l. 1. de re mil. c. 9. — Iustin. li. 1. — lib. 1. de re milit. c. 3. — Ouid. 15. metam. — Iud. 7. — Hor. lib. 1. ep. 2.

Bella tamen & conflictus equestres depingi faciunt in sellis & clypeis, vt se quadam imaginaria visione delectent in pugnis, quas actualiter ingredi, aut videre non audent. Eleganter Scipio Africanus, sicut in libro Stratagematum Iulius Frontinus refert, cùm scutum cuiusdam vidisset auro & gemmis multipliciter ornatum, dixit se non mirari quòd tanta diligentia ornasset, in quo plus præsidij, quàm in ense haberet. Æneas quidem gemmas à digitis ad ensem, Viro à digitis ad pocula legitur transtulisse. Refert Pericles non picturam, non aurum & lapides, sed scutum diuulsum, fractam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad ornatum. Porrò cùm nostri milites ab expeditione sine vulnere & cicatrice, sanis etiam & integris armis per Dei gratiam reuertuntur, curritur ad bibendi conflictum.

lib. 4. c. 1.

Iuuen. sat. 5. Io. Sarisb in 6. polyc. c. 19.

Virg 7. Æneid.

Crateras igitur læti statuunt, & vina coronant;

Atque exhausta canunt prælia Marte graui.

Ouid in Pentel.

Illic Æacides, illic tendebat Vlysses.

Et pingunt fluido Pergama tota mero.

Garriunt igitur, & laxant procaces linguas in detractionem hominum innocentium, desæuiunt in Christos Domini, referuntque & conferunt labores suos & otia sacerdotum. Datur itaque inter eos sententia, & communi lege sancitur, vt decimas auferant, vt Ecclesiæ & clero non deferant, vt excommunicationem non timeant, vt non reuereantur Deum, vt iniuriis afficiant sacerdotes, & quicquid in vsus Ecclesiæ cessit de largitione auitæ aut paternæ liberalitatis, euacuent. Verumtamen magnus Dominus, & terribilis nimis, qui humiliat omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, ipse saluos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem, tollensque virgam peccatorum desuper sortem iustorum, arguet pro mansuetis terræ, & obstruet os loquentium iniqua, deiicietque omnem extollentiam superborum. Cùm autem dicat Dominus sacerdotibus suis, Qui vos spernit, me spernit: & qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei: si nepotes vestros diligitis & zelatis ad vitam, ne pereant cum Oza, dum ad arcam Domini manum temerariam porrigit: Ipsos ad reuerentiam Ecclesiæ & Officialium Christi salutaribus monitis informate. Nam cùm eos receperitis in sortem familiaritatis & participium mensæ vestræ, non estis omninò immunis à culpa, si commensales vestros permittitis passim garrire in clericos, & in Ecclesiam proteruire. Verum est, quia nepos vester S. in brachio & fortitudine aduocati Bethuniæ quandoque, forsitan semel, solemnes militiæ titulos acquisiuit: sed non propter hoc aduersus Ecclesiam Dei superbiæ ventum debuerat concepisse. Nihil enim est, quod magis laudis imminuat precium, quàm suos assiduè iactitare successus, & singulis diebus anni vendere diem vnum. Legitur de Mario, quòd cùm plurima fecisset egregiè, vna sui iactitatione gloriam famæ perdidit: & quia sibi præsumpsit adscribere, quod ex ore alieno captare debuerat, publicæ commendationis vota demeruit. Vt ad domestica iactantiæ & ostentationis veniamus exempla: Rex Ezechias, quem Dominus in vmbra horologij, in appositione annorum, & fuga Sennacherib præ vniuersis regibus honorauerat, quia nuntiis Merodach filij Baladan regis Babylonis pigmenta, vnguenta quoque, & domum vasorum, cellasque aromatum, & omne quod erat in thesauris suis ad ostentationem & iactantiam demonstrauit, iuxta verbum Isaiæ filij Amos, thesauri eius ablati, & in Babylonem translati sunt: filij quoque eius captiuati, & in palatio regis Babylonis facti sunt eunuchi. Triplex quoque optio diuinæ animaduersionis proposita est Dauid, eò quòd ad iactantiam Dei populum numerauit. Sed Nabuchodonosor, quia se magnificauit in fortitudine & decore & gloria regni sui, humiliatus in animal brutum comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Vtinam non intumescant aduersus Christum, & Christos eius, sed humiliter ac deuotè recolant, qualiter per gratiam Dei, aut potius vestram, de puluere paupertatis, & de stercore sunt erecti. Nam & Abraham electus & vocatus à Domino, memor tamen suæ conditionis, Loquar, inquit, ad Dominum, cùm sim puluis & cinis. In Leuitico etiam de sacrificio auium præcipitur, vt plumæ & vesicula pulmonis deponantur in puluere, quatenus is quem Dominus exaltat, humilietur, & inter diuinæ gratiæ magnificentias se puluerem recognoscat. Bene valeatis.

Luc. 10. Zach. 2. 2. Reg. 6. Plut. in C. Mario. Isa. 39. 4. Reg. 20. 2. Reg. 24. Dan. 4. Genes. 18. Leuit. 1.

EPISTOLA XCV.

AD H. ANGLORVM REGEM.

ARGVMENTVM.

Quoniam Rex Angliæ conscius esse non poterat omnium, quæ in amplissimis prouinciis agerentur, monet eum de variis Vicecomitum & aliorum inferiorum Præfectorum abusibus, modumque aperit, quo emendari possint.

Henr. II. *CHARISSIMO DOMINO SVO H. DEI GRATIA ILLVSTRISSIMO Anglorum Regi, Duci Norman. & Aquitan. Comiti Andegau. suus P. Blesen. Bath. Archid. salutem, & in regno temporali regni cælestis memoriam & amorem.*

LOQVI vereor, & tacere non expedit: mihi tamen tutius videretur æstuantis animi motum dissimulare silentio: sed imminet animæ meæ magnum ex mea taciturnitate periculum. Loquar ergo, quia, vt verbo Iob vtar, si tacuero, os meum condemnabit me. (Iob 9.) Loquar, quod vobis ad honorem & salutem cedere debeat, vestris verò subditis ad quietem. Licet præ cunctis regibus terræ subiectorum mores, vestrique regni statum noueritis: Quia tamen humanum transcendit ingenium omnium habere notitiam, quæ in tot & tam diffusis prouinciis fiunt, audite pauca, quæ nec ego sine peccato possum silentio tenere, nec vos sine periculo ignorare. Multa siquidem Dominum quandoque latent, quæ subditis innotescunt. Nam testimonio Aquinatis,

Dedecus ille domus sciet vltimus. (Iuuen. sat. 10.)

Cùm multa fiant in domibus priuatorum, quæ Dominorum notitiæ subducantur, non est vestræ negligentiæ aut incuriæ adscribendum, si in tam spaciosis & diffusis regionibus, quibus Dominus vos præfecit, singulorum excessus non nouistis ad plenum. Ipsos enim iustitiarios, quos vulgariter errantes, vel itinerantes dicimus, dum errata hominum diligenter explorant, frequenter errare contingit. Excessus namque hominum absconduntur, aut amore, aut timore, aut lege consanguinitatis, aut pietatis officio, aut occultis muneribus redimuntur. Admittitur enim vox redemptæ miserationis, & in iniuriam senatusconsulti Turpiliani abolitio impetratur. (Cod. l. 10. tit. 45. l. is demum.) Forestariorum siquidem ac Vicecomitum innumeri officiales, dum auaritiæ & cupiditati suæ satisfacere student, deprædantur pauperes, simplicibus insidiantur, fouent impios, opprimunt innocentes, exultant in rebus pessimis, lætantur cùm malè fecerint, peccata populi comedunt, luxuriantur in lachrymis viduarum, & in fame pupillorum, in pauperum nuditate, in afflictione simplicium. Legitur in libro Sapientiæ, quia venatio leonis onager in eremo: sic & pauperes, Vicecomitum aut nemoralium Iudicum, & aliorum collateralium sunt esca & potus, ac publica deprædationis occasio. (Eccli. 13.) Deuorat iustum impius, rusticum curialis, exactor innocentem, simplicem fraudulentus. Ministerialium siquidem tanta est multitudo, quanta est locustarum, vt istis recedentibus illi succedant, & quod ex parte fuerat deuoratum, alij deuorent exitialiter & consumant: impleturque in eis illud propheticum: Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit ærugo. (Ioel. 1.) Isti sunt merguli, rapina piscium suam vrgentes ingluuiem, quos B. Martinus abigens dicebat: hæc forma dæmonum est. (S. Sulpit. ep. 3. ad Bassulam.) Isti sunt sanguisugæ Principum, sitientes assiduè & bibentes sanguinem alienum. De Samuele quidem scriptum est, quia iudicabat populum Israël, circuiens Bethel & Galgala, & Masphat, reuertebaturque in Ramatha, vbi erat natiuitas & habitatio eius. (1. Reg. 7.) In quo manifestissimè præsumitur, quòd nec esculentum, nec poculentum ex sua iurisdictione captabat. Vnde loquens ad omnes filios Israël, libera conscientia & secura dicebat: Ego ab adolescentia mea vobiscum conuersatus sum. Loquimini de me coràm Domino, & coràm Christo eius, vtrum bouem alicuius tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, (Ibid. 12.)

si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis. Consimile est, quod B. Iob dicit: Si clamat aduersum me terra mea, quasi diceret: subiectus meus contra me super aliquo grauamine, aut oppressione non clamat. Accusatur hodie simplex & innocens, quòd siluam inciderit, quòd ferarum captioni consenserit, quòd iura coronæ tacuerit, quòd publicæ functionis tributum non soluerit, quòd vndredo & alimoto defuerit, quòd regios ministeriales honorificè non exhibuerit: qui tamen nec habebat, vnde sibi & vxori ministraret ac filiis. Et hoc tamen tolerabilius esset, si eis respondere liceret, ac suam allegare inopiam. Porrò apud tales verba pauperum leuiora sunt vento, & quantumlibet firma iuramenta vilescunt: quia iuxta verbum Ethici,

Iob 31.

Contemnere fulmina pauper
Creditur, atque deos, diis ignoscentibus ipsis.
Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Iuuen. sat. 3

Cùm scriptum sit: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Hi qui iudicant pauperes vestros, iustitiam & prudentiam ignorantes solam esuriunt & sitiunt pecuniam. Maiores enim vestri Officiales tales duntaxat sibi substituunt, quos expectatio lucri, vel affinitas, aut natura, aut nutritura commendat. Ideóque sapientia miserabili lamentatione conqueritur: Tenentes, inquit, legem nescierunt me, iudices extiterunt, & ego ignorabam. Potestas equidem iudicialis, & æquitatis ministerium non ex carnis dilectione, sed ex sola debet electione hominum aut Dei certa dispensatione procedere. Certè cùm Moyses dubitaret de filiabus Salphaad iudicio Domini ad paternæ hæreditatis beneficium sunt admissæ. Successio siquidem sanguinis hæredem facit, electio iudicem. Sanè illi constituendi sunt iudices populorum, quos vita purior, & eminentior prudentia præ cæteris illustrauit: nam reuerentia & auctoritate præsidentium vitia temperantur in subditis. Scipionem Aphricanum tanta morum grauitas, & austeræ maturitas pudicitiæ commendauit, vt solo suæ castitatis exemplo publicum votum continentiæ firmaret in populis. Iste, sicut Titus Liuius refert, cùm à Pyrenæis montibus vsque ad columnas Herculis, & vsque ad Oceanum deuicto

Matth. 5.
Ierem. 2.
Ose. 8.
Num 27.
Liu. dec. 3.
Gell. 6. c. 8.
Valer. 4. c. 3.

Hannibale, & aliis Romanorum hostibus prouincias subiugasset, pueros captiuos & puellas egregiæ pulchritudinis restituit barbaris, nec passus est eas in suum venire conspectum, ne vel oculus eius aliquid de integritate pudicitiæ delibaret. Legitur Fronto tantam grauitatem vita operibus & facie prætendisse, vt non solummodò actus, sed affectus quoque illicitos in hominibus cohiberet. De seipso Iob dicit: Quando procedebam ad portam ciuitatis, in platea cathedram parabant mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, senes assurgentes astabant mihi. Principes cessabant loqui, & superponebant digitum ori suo. Indignantur viri nobiles & discreti, quia eorum iurisdictioni subiecti sunt, quos sciunt esse plebeios, & qui nullos prudentiæ aut virtutis titulos præferunt: nisi quòd familiaribus vestris parentela vel affinitate, obsequio aut muneribus adhæserunt. Hæc in vestram notitiam, amantissime Princeps, facilè venire non possunt. Licet enim clamores pauperum benignè & misericorditer exaudire velitis, pauper tamen veretur aperire malitiam exactorum, ne grauiora moliantur in eum, & fiant posteriora hominis peiora prioribus. Quòd si aliquis compassione & misericordia ductus vobis pauperum pressuras, & tyrannicas ministrorum exactiones reuelare attentet, Domini eorum grauiter mouebuntur, atque in odium illius, qui causam pauperum ad vos detulerit, omnes alios aulicos excitabunt. Licet autem in plerisque curialibus simultates & inuidiæ præcipuè regnent, vbi tamen occasione talium aliquis diffamatur, etiam hostes suos inuenit defensores. Cúmque in omnibus ferè voluntates eorum diffideant, in excusatione tamen ac defensione mutua socialis gratiæ vinculum seruant, & spiritum vnitatis. Hi namque sunt squammæ Behemoth, de quibus in Iob legitur, quia vna vni coniungitur, & spiraculum vitæ non incedit per eas. Si in auditorio vestræ Celsitudinis, aut in præsentia vestræ iustitiæ principalis causarum negotia ventilantur, ibi nec aura munerum locum inuenit, nec acceptio personarum. Ibi omnia procedunt in iudicio & iustitia, nec excedunt statuta vestra vel in modico limites æquitatis. Porrò si ad pedaneos & minores iudices pauperum negotia deuoluantur, iustificatur impius pro muneribus, atque in subuersionem iudicij, & captionem pauperis, & syllabarum aucupationes, &

Iob 29.
Iob. 41.

verborum tendiculæ proponuntur. Quidam sunt, qui super exhibitione, aut executione iustitiæ litteras non indulgent, nisi sub certa promissione pecuniæ. Sed sciat, quisquis huiusmodi litteras vendidit, quòd Dei iustitiam, cuius debitor est, & quam gratis exhibere tenetur, venalem exponit. Sanctorum enim Patrum auctoritate, qui vnum vendit, sine quo reliquum non prouenit, neutrum inuenditum derelinquit. Certè acceptior est apud Deum iustitia, quàm præbenda: ideóque cùm in vtroque possit simonia committi, damnabilior tamen est omnis venalitas in exhibitione iustitiæ, quàm in venditione decimæ aut præbendæ. Hæc vos, iustissime Princeps, oportet diligenter inquirere, & inquisita corrigere, ne minorum excessus de vestris manibus à Domino requirantur. Frequenter enim culpa populi redundat in Principem, quasi de maiorum negligentia obueniant errata minorum. Legitur in libro Numerorum quòd fornicante populo Israël cum Madianitis, Phinees pugione perfodit Zambri & Madianitidem coëuntes: quieuitque ira Domini, factusque est sermo Domini ad Moysen: Tolle, inquit, cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis. Principes non peccauerant, sed populus: principes tamen pro peccato populi puniuntur. Heli pro peccato filiorum suorum punitus est. Sustinete patienter, inuictissime Princeps, quod vobis ex sincera deuotione propono. Zelo enim & sitio salutem vestram ardentissimo charitatis affectu. Non est ludus in oppressionibus pauperum, quæ non expiantur muneribus, nec eleemosynis redimuntur. Nam qui offert sacrificium de substantia pauperis, teste Salomone, facit, sicut qui victimat filium ante oculos Patris. Ne dicas, dicit Sapiens, In multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me munera placabitur altissimus. Certè bonorum nostrorum non indiget Deus. Et qui dat Regibus diuitias terræ, ab eis aurum non postulat, vel argentum, sed vt audiant causam viduæ & pupilli, & vt arguant pro mansuetis terræ. Expedit vobis, illustrissime Princeps, ista diligenter attendere, talesque ministros publici iuris instituere, qui vestro, vestræque iustitiæ principalis exemplo Deum timeant, qui non sequantur retributiones, qui personarum gratiam non acceptent, qui de vestrorum familiarium parentela fiduciam impunitatis, & audaciam sæuiendi non habeant. Apud antiquos, teste Cicerone, prouerbialiter dicebatur, Exuit personam iudicis, quisquis amicum induit. Æquitas enim, cui iudex obsequitur, sinistram odij vel amoris dexteram nescit. Talis debet esse minister iuris, vt in eius manu nullius auctoritate personæ titubet aut vacillet libra iustitiæ. Magni quidem Alexandri causa in castrensi iudicio à commilitonibus eius abiecto terrore damnata est. Nominatissimus eloquentiæ Doctor Pythagoras in causa, quam habebat erga discipulum suum, sententiam postulabat instanter, eius tamen petitio audita non est. Nec terror Alexandri, nec auctoritas Pytagoræ iustitiæ lancem ab æquitate potuit declinare. Nihil adeò gloriosè lucet in Principe, sicut amare & exhibere iustitiam sine omni acceptione personæ. Zaleucus, cùm in vrbe Locrensium filius eius in adulterio deprehensus secundùm legem ciuitatis, quam ipse condiderat, priuandus esset vtroque oculo: atque ob honorem patris pœnam ei debitam populus remitteret vniuersus, ille aliquandiu repugnauit. Tandem prece & instantia populi victus, sibi priùs vnum, & posteà filio alterum eruit oculum, & sic relicto vtrique vsu videndi, mirabili æquitatis temperamento iustitiam in patre, & misericordiam seruauit in principe. Quòd si ferre vultis manipulos iustitiæ in conspectu magni & districti iudicis, oportet, quòd vestri regni iudices districtissimè iudicetis, vt terror & reuerentia regiæ maiestatis eos ad salutaria excitet, quos gehennale incendium, & pœna infinibilis prauis deputata iudicibus non deterret. Vale.

Num. 25. | 1. Reg. 4. | Eccli. 34. | Eccli. 7. | Isa. 11. | Lib. 3 offic. | Lege Ioan. Sarisb. li. 5. polycrat. c. 12. | Ælianus in Var.

EPISTOLA XCVI.

ARGVMENTVM.

Richardus è monacho Cistertiensi ad Archiepiscopatum Cantuariensem euectus, commendat se orationibus Patrum Cistertij congregatorum.

VENERABILIBVS ET SANCTIS PATRIBVS IN CISTERTIENSI Capitulo congregatis R. Dei permissione Cantuar. Ecclesiæ minister salutem in auctore salutis.

INTER desiderabilia huius mundi, præcipuum apud me versabatur in votis, vestræ sanctitatis conuentui præsentialiter interesse, sed nouæ vocationis occupatio, & incumbens negotiorum prolixitas fructum optatæ iucunditatis inuidet mihi, nec me castris fœlicibus ad tempus interesse permittit. O castra optabilia: ô congregatio veneranda! ô Cistertium, quàm magna est domus tua, quàm fœcunda in filiis, quàm magnifica in linguis, quàm gloriosa in populis! Testis est mihi Deus, quomodo cupiam vos in visceribus Iesu Christi fouens affectionem inuicem in visceribus charitatis, non deserens collectionem vestram, quam per præsentiam spiritus amplector in Christo, memor communionis vestræ, cuius obliuisci non possum. Vos enim estis gloria mea & gaudium, honor capitis mei & corona. Ille, qui iuxta verbum Iob (Iob 5.) ponit humiles in sublimi: ille, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, ipse ad onus mihi importabile me vocauit. Ego autem vir videns (1. Cor. 2.) paupertatem meam & insufficientiam meam, considerans etiam, qualiter ex simili (Iob 26.) causa gemant gigantes sub aquis, & curuantur qui portant orbem, à pusillanimitate spiritus & tempestate subuerterer, nisi in lapide adiutorij, & orationum vestrarum suffragio fiduciam concepissem. Nam iuxta verbum Iob, (Iob 6.) quæ est fortitudo mea, vt sustineam. Ecce non est auxilium mihi in me, sed infirmitas & defectus. Vereor, ne offensus mihi Dominus hanc iniunxerit sollicitudinem multorum, qui non sufficiebam propriæ salutis procurare negotium. Sed posuit mihi Dominus in vobis verbum reconciliationis, vt si offensus mihi est, se propitium vestra oratione mihi exhibeat, meumque suppleat imperfectum. Nam potens est omnia facere superabundantiùs, quàm petimus & intelligimus. Si qua ergo vobis (Phil. 2.) consolatio est in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si quæ viscera miserationis, implete gaudium meum. Gaudij namque plenitudinem post Deum in orationibus vestris pono, vt vestrarum beneficio precum in hac administratione mihi commissa velit misericordia Domini meum supportare defectum. Nam Apostolus, licet vas electionis factus, & virtute indutus ex alto, sanctorum tamen orationes sibi ad doctrinam gentium necessarias iudicans: Obsecro, inquit, vos per Dominum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus (Rom. 15.) sancti, vt adiuuetis me orationibus vestris apud Dominum. Nos igitur infirmi & fragiles, deuotè & humiliter supplicamus, vt per pias affectiones vestras circa nos excitet vinculum fraternitatis, professionis communio, charitatis debitum, subiectorum necessitas, & deuotio supplicantis.

EPISTOLA XCVII.

AD ABBATEM DE EVESHAM.

ARGVMENTVM.

Ostendit monasticorum ordinum varietatem esse laudandam, nec facilè ab vno ad alium transeundum; laborem autem manuum in iis nec laudandum nec improbandum.

REVERENDO PATRI, ET DOMINO ABBATI DE EVESHAM M. Petrus Blesens. Bath. Archid. salutem in auctore salutis.

INVIDIÆ proprium est laudem alterius suam reputare iniuriam: sed probata in vobis religio, & natiuæ benignitatis interpres, morum jucunda suauitas sibi ad contumeliam non adscribet, quòd Cistertiensium, aut Carthusiensium Ordinem visus sum præ cæteris commendasse. Nihil vobis in eorum commendatione detraxi. Illos approbo, & vos laudo: ipsorumque titulos in vestræ famæ præjudicium non erexi. Christus diuisus non est: siue in alba, siue in pulla veste, in omni professione & ordine, in omni gente quicumque operatur voluntatem Domini acceptus est illi. Inter album & nigrum habitum non distinguit ille, apud quem non est distinctio Iudæi & Græci. Attendit Dominus mentem non vestem, merita non colorem. In monte Cassino schema monasticum, quo B. Benedictus est vsus, vsque hodie, sicut dicitur, perseuerat. Quis audeat tanti Patris habitum blasphemare in filiis? nam si delibatio sancta & massa: si radix sancta & rami. Siue cum Nazaræis candidior niue sit aliquis, siue cum B. Iob super carbonem denigrata sit cutis eius, vterque salutem in domo Domini operatur. Sanè in ouili Iacob sunt agni albi & nigri. In vinea Sorec sunt vuæ albæ & nigræ. Sed & sponsa, quæ liliis conuallium præalbescit, ipsa eadem dicit: Nigra sum, sed formosa. Apud sponsam Christi non est absurda varietas, cùm ipsa circumamicta varietatibus describatur. Ipsa varietas vniformitatis causa est. Nam in cithara ex diuersitate chordarum fit vniformis modulatio ad concentum. Porrò iuxta Apostolum diuisiones gratiarum, & diuisiones ministrationum, & diuisiones operationm sunt, idem verò est Deus, qui operatur omnia in omnibus. Legitur in libro Numeri, qualiter diuersa officia Dominus in ministerium tabernaculi voluit ordinari, vt essent alij Leuitæ, alij Meratitæ, alij Caathitæ, alij Gersonitæ, alij Aaronitæ. Apostolo etiam teste, quosdam dedit Dominus Apostolos, alios prophetas, alios euangelistas, alios pastores & doctores. Non enim omnia corporis membra eundem actum habent: vt ex multarum personis facierum, eius quæ in nobis est donationis per multos gratiæ Deo agantur. Sponsæ decorem videas in varietate actuum, professionum, morum, opinionum, & ordinum. Ideóque describitur in sacro eloquio quasi cedrus, quasi cypressus, quasi palma, quasi plantatio rosæ, quasi oliua, quasi platanus, sicut cinnamomum & balsamum, quasi myrrha electa, quasi storax & galbanus, & vngula, quasi terebinthus, quasi libanus non incisus. Hanc varietatem per Isaiam insinuans, dicit Dominus: Ecce ego sternam lapides tuos per ordinem, fundabo te in sapphiris, & jaspide, & lapidibus sculptis. Teste Apostolo, in domo Domini sunt vasa aurea & argentea, lignea & fictilia apta in ministerium: sed & omnia membra corporis cùm sint multa, vnum corpus sunt. Vniuersa enim opera, studia & cõsilia rediguntur ad vnum Nam finis legis Christus ad iustitiam omni credenti. Sanctus est Ordo Cluniacensium, sanctusque Cistertiensium, & in vtroque posuit Dominus ministerium reconciliationis & negotium salutis. Nemo grauiter ferat diuersitatem ordinum in hominibus: nam & in stellis ordo est. Luna etiam, teste Abacuc, stetit in ordine suo: & diuersi Angelorum ordines distinguuntur. Quidam inconsulta leuitate animi cum enormi scandalo de domibus religiosis exeunt, & in aliena regula gloriantes, eam contemptui habent, cui se professionis vin-

In epist. 86. | 1. Cor. 1. | Rom. 11. | Thren. 4. | Iob. 30. | Genes. 30. | Isa. 5. | Cant. 1. | Psal. 44. | 1. Cor. 12. | Num. 3. | Ephes. 4. | Rom. 12. | 2. Cor. 1. | Eccli. 24. | Isa. 54. | 2. Tim. 2. | 1. Cor. 12. | Rom. 10. | Abac. 3.

culo astrinxerunt: nec aduertunt verbum illud Apostoli: non gloriantes in regula aliena. Propter hoc aduersus Magistrum Alexandrum in epistola quadam nuper excandui, & verba quæ ipsum specialiter contingebant, passus sum in quorumdam offensam licentiùs, quàm oportuit, euagari. Fateor, quòd psalmodiæ prolixitas, si ex deuotione procedit, saluberrima est: si acediam habet sociam, occupatio tamen est honesta: & si vagos excursus mentis omninò non reprimit, per eam saltem homo studiis honestioribus assuescit. Labores autem manuales in monacho, nec arguere, nec laudare præsumo. Nam cùm Apostolus ad Corinthios dicat: Laboramus manibus nostris: & ad Ephesios, Magis autem laboret manibus suis; Et ad Thessalonicenses, Nocte & die laborantes, ne quemquam grauaremus. Idem tamen ad Timotheum scribens ait: Exerce te ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. De istis dicit Apostolus: Qui non laborat, non manducet. Illis autem per Isaiam mandat Dominus: Stabunt alieni, & pascent pecora sua: filij eorum agricolæ, & vinitores vestri erunt. Vos autē sancti Domini vocabimini. Ministri Dei nostri, dicetur vobis. Isti dicitur: Non oderis laboriosa opera, & rusticationem à Deo creatam. Illi autem econtrario dicitur: Sapientiam scribe in otio, qui minoratur actu, percipiet eam. In hac diuersitate nouit Dominus qui sunt eius. Sed & iuxta verbum Iob, Deus in manu omnium hominum posuit signum, vt nouerint singuli opera sua: eiusque testimonio scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Deum, & recogitantibus nomen eius. Item inter diuersos ordines ille solus iudicio meo prudenter & feliciter modum vitæ suæ dispensat, de cuius corde & manu Dominus seruitutis obsequium gratanter acceptat.

2. Cor. 10. Epist. 86. 1. Cor. 4. Ephes. 4. 1. Thess. 2. 1. Tim. 4. Isa. 61. Eccli. 7. Eccli. 38. Iob. 37. Malach. 3.

EPISTOLA XCVIII.

AD SVFFRAGAN. ECCLES. CANTVAR.

ARGVMENTVM.

Archiepiscopus Cantuar. Suffraganeis suis Episcopis declarat, quanta necessitas sit succurrendi terræ Hierosolymitanæ, monetque vt sedulò pecuniam secundùm formulam præscriptam à subditis suis in eam rem colligant.

Balduinus. *B. DEI GRATIA CANTVAR. ARCHIEPISCOPVS ANGLIÆ PRIMAS, Venerabilibus in Christo dilectis Suffraganeis Ecclesiæ Cantuar. salutem in auctore salutis.*

VBi publica jactura est, & commune dispendium, sicut dolor in vniuersitatem se porrigit: ita communi consilio & auxilio est vtendum, vt verbis Ieremiæ vtamur: Vox lamentationis audita est de Sion, & planctus de Hierusalem. Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locupletati sunt. Peccatis enim nostris exigentibus inimici crucis Christi adeò inualuerunt, quòd terram sanctam, in qua steterunt pedes Domini, hæreditatem & patrimonium crucifixi, in superbia & in abusione demoliri conantur, atque iuxta querelam eiusdem lamentatoris Prophetæ, non est qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit, & non est, qui supponat manum ex omnibus quos nutriuit. Clamat itaque ad vos Hierusalem mater nostra: suas nobis exponit angustias, & in remedium sui doloris postulat filiales affectus. Quia ergo filij estis, dolores maternos excipite, &, sicut dicit Isaias, tristamini cum Hierusalem, & dolete cùm ea omnes qui diligitis eam. Veniunt enim gentes in hæreditatem Domini, vt polluant templum eius. Qui oderunt Dominum, extulerunt caput, & gloriati sunt omnes, qui oderunt Sion. Dixerunt enim in corde suo cognatio eorum simul, quiescere faciamus nomen Christi à terra: tollamus locum & gentem. Venite & disperdamus in multitudine graui Christiani populi paucitatem. Speramus tamen in eo, qui spes nostra est, quoniam respiciet in faciem testamenti sui; quia vrbs fortitu-

Ierem. 9. Isa. 51. Galat. 4. Isa. 66.

Isa. 26. Isa. 59.

dinis nostræ Sion, Saluator ponetur in ea, murus & antemurale; licet multa malignetur inimicus in sancta, non est tamen abbreuiata manus Domini, vt saluare non possit: sed probat nos, vt appareat, si diligamus domum Iacob, & locum habitationis gloriæ suæ, quam acquisiuit in sanguine suo, quam sua natiuitate, conuersatione, prædicatione, morte, & resurrectione multipliciter illustrauit. Iuxta publicam iuris ciuilis obseruantiam, rei proditionis apud filium Dei erimus, si in terram, quam ex patris æterna donatione, & matris hæreditaria successione obtinet, gens apostata violenter irruat, populusque redemptus ab eo se ad tuitionem hæreditatis dominicæ non apponat. Cùm enim Pater gentes in hæreditatem & possessionem terminos terræ dederit, mater eius, quæ de tribu Iuda & stirpe Dauid recta linea duxit originem, regnum suum & filij sui requirit de manibus nostris, & ad defensionem illius fidelitatem, quam promisimus in baptismo sine dissimulatione postulat exhiberi. Propter hoc missi sunt ad illustrissimum Regem nostrum Patriarcha Hierosolymitanus, & alij Magnates, quos nihil ad tanti laborem itineris, nisi prægrandis & vrgentissima terræ necessitas induxisset. Sed & benignissimus Princeps noster, quæ digna sunt Principe cogitauit. Videns enim sanctæ ciuitati lamentabile periculum imminere, ad thesauros proprios magnificam & munificam manum misit, atque communi Episcoporum terræ, Comitumque & Baronum consilio collectam instituit, quam iuxta formam, quæ subscripta est, per singulas parochias Episcopatus vestri faciatis diligenter & efficaciter obseruari, vt mater nostra Hierusalem, quæ grauissimo mœrore confecta est, sub officiosa filiorum visitatione respiret. Valete.

Terra sancta est hæreditas Ecclesiæ Christianæ.

Heraclius. Matth. Paris in Hist. Angl. ann. 1185. Neubrig. lib. 3. c. 10. & 12.

EPISTOLA XCIX.

AD VRBANVM PAPAM ROMANVM.

Vrb. III.

ARGVMENTVM.

B. Archiepisc. Cantuar. gratulatur Vrbano Papæ, quòd post Lucium III. vnanimi consensu electorum fuerit in Pontificem subrogatus, eique pro pallio recepto gratias agit.

SANCTISIMO PATRI VRBANO DEI GRATIA SVMMO PONTIFICI B. Cantuar. Ecclesiæ minister salutem, & debitum deuotionis obsequium.

Balduinus.

Ecclesiæ Romanæ dignitas.

DOMVS Dei, quæ in lapide adiutorij super fundamentum Apostolorum & Prophetarum stabilita est, à Petro & successoribus eius formam semper eruditionis, & statum incolumitatis accepit. Quod enim stipiti rami, quod capiti membra, quod radij soli, quod fonti riuuli, hoc Apostolicæ Sedis eminentiæ debent Ecclesiæ omnes, quas vbique terrarum religio Christiana fundauit. Inde est, quòd beatæ recordationis Lucio tertio Papa viam vniuersæ carnis ingresso (mortis enim tributarij omnes sumus, mortisque responsum habemus in nobis, & fœdus cum ea percussimus) erant & lugebant filiæ apud nos sine sponso. Cúmque munus exequiale defuncto, & pios affectus impenderent, electionis vestræ nuncius superuenit, qui nubilum publici mœroris auferens corda omnium festiuiore lætitia serenauit. Communis enim fama est, quòd Dominus qui iuxta verbum Amos suscitat de filiis prophetas, & de juuenibus Nazaræos; ipse in specula celsitudinis Apostolicæ talem nunc de filiis suis per gratiam suam collocare dignatus est, qui prodesse velit, & præesse sciat, qui prudẽtia & moribus præeminens cathedram Sanctorum meritis implere sufficiat. In commune itaque desiderium cedit, verboque celebri, & votiua gratiarum actione publicè recensetur, qualiter Dei sapientia suauiter vniuersa disponens, vos de gradu in gradum, de virtute in virtutem, de honore in honorem promouerit. Nec illud deesse permittit ad plenitudinem gaudiorum, quòd tanta fuit eligentium vos vnanimitas, nullumque sustinuit rete Petri scissionis, aut rupturæ dispendium: sed iuxta verbum Isaiæ, quod Dominus exercituum decreuerat, quis poterit in-

Amos 2. Isa. 14.

firmare? nec variat casualis euentus, quod consilij cælestis altitudo disposuit. Quia ergo ex hominibus assumpti estis à Domino Pontifex, & pro hominibus constituti in his quæ sunt ad Deum, ipsi, qui vos elegit, cum multa gratiarum actione preces affectuosas offerimus, quatenus is, qui segregauit, & vocauit vos ad dandam scientiam salutis plebi eius, ipse in bonis dies vestros continuet, atque in faciem testamenti, vel Christi sui respiciat, Ecclesiam ab omni errore purgatam sub vestra prouisione tranquillet. Ad hæc non quantas volo, sed quantas valeo vobis gratiarum referens actiones minorem me profiteor cunctis miserationibus vestris: nam meorum exigentiam meritorum multipliciter vestrorum beneficiorum magnitudine præuenistis. Non sufficio tantæ gratiæ respondere ad meritum. Ille pro me respondere dignetur, qui secundùm diuitias bonitatis suæ suorum insufficientiam supplet. Ego enim vir videns paupertatem meam præ munificentia & magnificentia indultæ mihi gratiæ vestræ me vobis totum debere profiteor, quicquid debere seruus Domino, magistro discipulus, filius Patri potest. Precor igitur, vt imperfectum meum videant oculi vestri, & in ea plenitudine potestatis, quæ vobis cælitus data est, meam insufficientiam sustentare velitis. Iuuate me, Pater, orationibus vestris, vt quod possibilitas nostra non obtinet, in hac administratione vestræ orationis & eruditionis suffragio suppleatur. Vale.

Hebr. 5.

Vide Matt. Paris ad ann. 1186.

EPISTOLA C.

AD R. AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Tuetur famam cuiusdam Archiepiscopi noui, qui de nimia lenitate accusabatur: ac fusè ostendit, quæ lenitas laude, quæ reprehensione digna sit in Episcopo.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO R. SVVS P. BLESENSIS Bath. Archid. salutem & patientiæ fructum.

INNOCENTEM arguis, virumque fortem vocas tepidum & remissum: & vtens verbo illo Leuitici: Nihil mellis adolebis in sacrificio Domini, hominem probatæ religionis perhibes à diuinis sacrificiis alienum. Sanè cùm spiritus Dei reddat testimonium spiritui eius, ipsi pro modico est, vt ab homine iudicetur, aut ab humano die. Sed & tu quis es, qui seruum iudicas alienum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem. Nam si statum animi sui studio propensiore attendas, nihil in eo variabile reperies, aut incertum, sed quicquid in animo suo præuia ratione disponit, firmissima inuenies stabilitate subnixum. Mel, inquis, non acceptatur in sacrificio Domini: nec accepta est à Domino, quæ significatur in melle blanda & dissoluta lenitas Prælatorum. Amice, est lenitas, & est lenitas. Est lenitas necessaria, & lenitas dissoluta. Nam & mel licet prohibeatur à sacrificio, sicut assiduè interpretando proponis, mellis tamen primitiæ offeruntur: & vbi prohibetur mellis sacrificium, ibidem mellis primitiæ jubentur offerri. Velles, vellentque omnes, qui tecum desipiũt, quòd Dominus meus ex quolibet motu animi inter regnum & sacerdotium fœdus pacemq; dissolueret, nec mellis primitias in oblatione præmissæ pacis offerret. Iuxta omnẽ legem, iuxta omnium gentiũ ritus, pax priùs offerenda est, etiam inimicis, maximè in fide Christi, in qua nihil præcipitanter agendum est, in qua nemo repentè fit summus. Attende igitur diligenter, quia est quædam remissio cauta & necessaria, quæ defertur potestatibus huius mundi, & maximè Regi tanquam præcellenti. Nam omnis potestas à Domino Deo est. Hæc lenitas regnum & sacerdotium facit vnum: hæc sua benignitate obtinet, quod nunquam per minas aut violentias à Principibus extorqueret. In hac lenitate, nec Deus, nec homo offenditur, in qua fides à Prælato tam Deo, quàm homini exhibetur. De hac lenitate, & de hac fide scriptum est: In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum. Turpe quidem & absurdum est in Prælato cum ira & austeritate corripere, sicut Apostolus ad

Leu. 2.

Rom 14.

Leu. 2.

Lenitatem quandam necessariam esse Episcopo.

Rom. 13.

Eccli. 45.

2. Tim. 2. Timotheum scribens, ait: Seruum, inquit, Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse & patientem ad omnes, & cum lenitate corripere eos, qui resistunt veritati. Legitur, quoniam aquæ Isa. 8. Siloës cum silentio currunt, aquæ verò Rasin transeunt cum tumultu. Cùmque Cant. 5. sponsa in Canticis dicat: Amicus meus bibit vinum cum lacte, id est, rigorem exercet cum lenitate: ipsa conuersa ad sponsum, & seueritati mansuetudinem Cant. 1. præferens: Meliora sunt, inquit, vbera 3. Reg. 19. tua vino. Cùm Propheta diceret: Ecce spiritus grandis conterens petras, & non in spiritu Dominus: & post spiritum commotio; non in commotione Dominus: & post commotionem ignis: non in igne Dominus. Et adjungit: Et post ignem sibilus auræ tenuis; & in eo Dominus. Nam cùm spiritus iræ & commotionis, ignisque iracundiæ Deo displiceant; ipsi accepta est lenis ac blanda correctio. Verumtamen in hac lenitate, aut potius Isa. 38. in hoc melle fel fructuosæ correctionis absconditum est. Nam in sua lenitate zelum, & in blanditiis suis aculeos habet: & ecce in suauitate & pace eius amaritudo amarissima aduersus eos, qui ignorant & errant. Vbi enim veriùs diligit, seueriùs corrigit, occultè tamen: & efficacior est in eis ad emendationem Principum lenitas columbina, quàm seueritas exterior, & indignatio vultuosa: sicut Ierem. 25. in Ieremia notatur: Facta est, inquit, terra iniquorum in desolationem à facie iræ columbæ. Hæc lenitas spiritum fortitudinis habet. Et, vt verbo Iob vtar, Iob. 34. hæc est, quæ dicit Regi, apostata: quæ duces impios vocat. Hæc non accipit personas Principum: non agnoscit tyrannum, cùm disceptauerit contra pauperem. Attende igitur, quia distinctionem recipiunt, suasque vices vtiliter & prudenter alternant blanda & seuera corre-Ezech. 1. ctio. Nam de vtraque in Ezechiele scriptum est: Ignis erat in medio, & de medio ignis quasi species electri. Cùm electrum sit genus metalli temperatissimum, significat correctionis suauissimum blan-Ezech. 1. dimentum. De seueritate autem scriptum est ibi: Ignis erat in medio animalium, & de igne fulgur egrediens. Debet itaque mansuescere quandoque seueritas. Nam & in opere templi, vbi leones sculpti sunt, sunt & lora dependentia, in quo notatur necessarium esse, vt disciplinæ seueritas refrænata* loro mansuetudinis temperetur. Verumtamen remissio, quæ os Prælati obstruit, quæ

* al. per mansuetud.

mentem eius deijcit, quæ adulatorem & venditorem olei facit, dum sibi quietem & honorificentiam venatur in fauore Principum, hæc miseros præcipitat in foueam scandalorum. In hac fouea, sicut Isa. 34. Propheta dicit, cubauit lamia, & inuenit sibi requiem. In hac, teste B. Iob, Iob. 37. bestia suum ingredietur latibulum, & in antro suo morabitur. Hæc est remissio, per quam vnus ædificat parietem, & alius linit: per quam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Per hanc canes muti non volentes imò non valentes latrare, per consensus vniformitatem, faciem & similitudinem peccatoris assumunt, sicut scriptum est: Psal. 81. Vsquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Per hanc Prælati miseri bonum pœnitentiæ, quod in Principibus vident, palpando, & vsque ad canos vberiorem Christi misericordiam promittendo euacuant. De quibus sub specie Ephraim Propheta irascens, Comederunt, inquit, alieni ro- Ose. 7. bur eius, & nesciuit: sed & cani effusi sunt in eo, & ignorauit. Hic est ventus adulationis, ventus pessimus, ventus vrens, multos erigens in superbiam, atque à proposito & desiderio sanctitatis auellens, sicut in eorum persona Iob dicit: Abstulisti sicut ventus desiderium Iob. 30. meum: eleuasti me, & super ventum ponens elisisti me. Sanè certus es, quòd in Dominum meum nulla cadit adulationis aut remissionis dissolutæ suspicio: cuius vita est omni exceptione superior: cuius verba, vt testimonio Ieremiæ vtamur, Ierem. 23. quasi ignis, & quasi malleus conterens petram. Verumtamen ratio est, quare non habeat in ore suo redargutiones ad tempus. Adhuc recens & nouitius est injunctæ sibi administrationis officio: scisque, quòd non aratur in primogenito bouis, nec spicæ virentes in oblationem veniunt, donec ignibus torreantur. Tota itaque intentio eius nunc est: vt Leu. 2. plantet Episcopos, vt habeat adjutorium simile sibi: Væ enim soli. Non sufficit solus oneri, sub quo curuantur, qui portant orbem. Si interim à quibusdam sub prætextu amoris, sicut dicunt, arguitur: ipse de sua apud Deum intentione securus cum B. Iob respondebit, & dicet: Iob. 16. Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus. Illud equidem moris est, vt se in Prælatos linguæ prurientes exerceant: & ad hoc Prælati constituti sunt, vt linguæ meretricantis injurias modestè & patienter excipiant. Sicut Paulus inter blasphemos,

phemos, Vos, inquit, scitis, quia ad hoc positi sumus. Si ad caput nostrum Christum respicitis,* nullius innocentiam maledicus, aut detractor acerbiùs impugnauit: quem Iudaïca superstitio, nunc fabri filium, nunc vinosum, nunc voratorem carnium, nunc ministrum Beelzebub, nunc socium Ethnicorum, nunc destructorem Sabbati vocans multipliciter in eum virus suæ malignitatis effudit.

*al. nullus. Matth. 13. Matth. 11. Matth. 12. Ioan. 9.

EPISTOLA CI.

AD R. ARCHIDIAC. NANNET.

ARGVMENTVM.

Iudicium suum Archidiacono exponit de ingenio nepotum duorum suæ institutioni commissorum; simúlque docet non nisi iactis probè fundamentis Grammatices ad sublimiora studia prosiliendum.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO SVO R. ARCHIDIACONO Nannetensi P. Blesens. salutem, & si quid melius est salute. (Roberto.)

DVos è nepotibus mihi erudiendos nudiustertiùs commisisti: alterum pueritiæ annos agentem, alterum plena integrum pubertate. Nunc autem per litteras tuas vehementer euehis & commendas maioris ingenium, & asseris te nunquam venæ subtilioris hominem inuenisse: ideò supplicas, & hortaris, vt circa eum tempestiuiùs vigilantia magistralis appareat: leue namque æstimas illi ædificio manum supremæ consummationis apponi, cui aliena sollicitudo contulit incrementum. Verumtamen res in contrarium versa est. Melius enim spero de illius eruditione, qui ad me rudis & informis accessit, quàm de alterius, cuius iam ex parte induruit vena, sibique quasi effigiem alieni doctoris impressit. Argilla & cera, atque huiusmodi quæ susceptioni formæ & impressioni se offerunt, faciliùs & fideliùs effigiantur ad imprimentis arbitrium, si nulla priùs in se susceperint lineamenta formarum. Refert equidem Quintilianus in libro de institutione Oratoris Timotheum quemdam celebrem in arte tibiarum solitum duplas ab his mercedes exigere, quos alius docuisset. Duplex enim in talibus labor est: alter, in eluenda doctrina minùs cõmendabili qua imbuti fuerant, alter in exhibenda scientia, quæ lucrum pariter generaret & famam: ægrè namque dediscitur, quod didicit ætas tenerior: quia,

Quo semel est imbuta recens seruabit odorē
Testa diu.

In iure etiam ciuili ex ædilitio edicto veterana mancipia, quæ ad alienos mores informata sunt, reprobantur: & quandoque dubitabile fuit, vtrum venirent in causam redhibitionis. Noua verò mancipia fauorabilia visa sunt, eò quòd sint magis perceptibilia disciplinæ, & ad ministerium aptiora. Guillelmum prædicas subtilioris venæ, & acutioris ingenij, eò quòd Grammaticæ, & auctorum scientia intermissa volauit ad versutias Logicorum: vbi non in libris, sicut fieri solet, Dialecticam didicit, sed in schedulis & quaternis. Non est in talibus fundamentum scientiæ litteralis, multisque perniciosa est ista subtilitas, quam extollis. Ait enim Seneca: Odibilius nihil est subtilitate, vbi est sola subtilitas. Quid enim prodest illis expendere dies suos in his, quæ nec domi, nec militiæ, nec in foro, nec in claustro, nec in curia, nec in Ecclesia, nec alicui prosint alicubi, nisi dumtaxat in scholis? Seneca scribens ad Lucilium, Quid est, inquit, acutius arista, & in quo est vtilis? Tale est, inquit, ingenium, quod sola subtilitate lasciuiens nulla residet grauitate. Icarus dum elatus iuuenili leuitate fertur in cælum, fluctibus marinis immergitur. Tales etiam dum se in artibus temerè eleuant, alliduntur. Quidam antequàm disciplinis elementaribus imbuantur, docentur inquirere de puncto, de linea, de superficie, de quantitate animæ, de fato, de pronitate naturæ, de casu & libero arbitrio, de materia & motu, de principiis corporum, de progressu multitudinis, & magnitudinis sectione, quid sit tempus, quid mane, quid locus, de eodem & de diuerso, de diuiso, & de diuiduo & indiuiduo, de substantia & forma vocis, de essentia vniuersalium, de ortu, vsuque & fine virtutum, de causis rerum, de refluxione Oceani, de ortu Nili, de variis latentis naturæ secretis, de variis figuris causarum, quæ in contractibus vel quasi

lib. 2. cap. 3. Horat. 1. epist. 2. Epist. 88. Ouid. 1. de Trist. eleg. 1.

contractibus, maleficiis, vel quasi maleficiis oriuntur, de primis rerũ initiis, & aliis quampluribus, quę plenioris scientię fundamentum, & eminentiores exigunt intellectus. Primitianda erat ætas tenera in regulis artis Grammaticæ, in analogiis, in barbarismis, in solœcismis, in tropis & schematibus: in quorum omnium doctrina Donatus, Seruius, Priscianus, Isidorus, Beda, Cassiodorus plurimam diligentiam impenderunt: quod equidem non fecissent, si sine his posset haberi scientiæ fundamentum. Nam & Quintilianus, qui hanc doctrinam tradit, & tradendam asserit, tantis eam attollit præconiis, vt publicè protestetur sine illa scientiæ nomen non posse subsistere. C. Cæsar de analogia libros edidit, sciens sine hac scientia nec prudentiam, in qua perfectissimus erat, nec eloquentiam in qua erat potentissimus, posse à quoquam facilè obtineri. M. Tullius, sicut ex eius epistolis frequentibus patet ad artem Grammaticam filium, quem tenerrimè diligebat, diligenter inuitat. Et quæ vtilitas est, schedulas euoluere, firmare verbotenus summas, & sophismatum versutias inuersare, damnare scripta veterum, & reprobare omnia quæ non inueniuntur in suorum schedulis magistrorum? Scriptum est, quia in antiquis est scientia. Nec Ieremias de lacu educitur, donec in funibus ei submittantur vestes veteres & attritæ. Nam de tenebris ignorantiæ ad lumen scientię non ascenditur, nisi antiquorum scripta propensiore studio relegantur. Gloriatur Hieronymus se scriptis Origenis operosiùs institisse. Horatius quoque iactat se relegisse Homerum,

Quintil. l. 1 inst orat. cap. 7.

Iob. 12. Ierem. 38

Hier. ad Pam & Ocean. de error. Orig. Horat. lib. 1. epist. 2.

Qui, quid sit pulchrum quid turpe, quid vtile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo & Cratore dicit.

Scio mihi plurimùm profuisse, quòd cùm in arte versificatoria paruulus erudirer, præcipiente magistro mihi materiam non de fabulis, sed de historiarum veritate sumebam. Profuit mihi, quòd epistolas Hildeberti Cœnomanensis Episcopi styli elegantia, & suaui vrbanitate præcipuas firmare, & cordetenus reddere adolescentulus compellebar. Præter cæteros etiam libros, qui celebres sunt in scholis, profuit mihi frequenter inspicere Trogum Pompeium, Iosephum, Suetonium, Egesippum, Q. Curtium, Corn. Tacitum, Titum Liuium, qui omnes in historiis quas referunt, multa ad morum ædificationem, & ad profectum scientię liberalis interserunt. Legi & alios, qui de historiis nihil agunt, quorum non est numerus. In quibus omnibus, quasi in hortis aromatũ flores decerpere, & vrbana suauitate loquendi mellificare sibi potest * diligentia modernorum. Nolite ergo vlteriùs allegare subtile Guillelmi vestri nepotis ingenium: nec mihi imputetur ad culpam, si modico tempore non proficit ad perfectum. Purgatur enim ægrotus, antequàm dietetur: & iuxta sententiam Timothei, qui de aliorum discipulis retributionem laboris sui duplicem exigebat, inutilia priùs euellenda sunt, vt vtilia inserantur. Nam in Mercurialibus nuptiis Philologia inutilis scientię libros euomit, antequàm eminentiam dignitatis optatæ mereatur assumi. Vereor siquidem, ne nimis vera sit assertio Timothei. Ioannes enim Guillelmum quodam discendi compendio iam præcedit; caput in caudam vertitur: & si Ioannes in proposito perseuerat, minor primogenitum, & Iacob Esaü supplantabit.

* al. intelligentia mod.

EPISTOLA CII.

AD H. RADINGENSEM ABBATEM.

ARGVMENTVM.

Prolixam recenset querelam Abbatis Rading. volentis ob grauia pericula renuntiare assumptæ dignitati. Deinde querelæ respondet, monétque vt diligenter consideret, num expediat illi renuntiare.

REVERENDO PATRI, AC DOMINO H. DEI GRATIA RADING. Abbati suus Petrus Blesensis Bathon. Archid. salutem, & felices ad vota successus.

QVOTIES recolo verba collationis, quam inter nos nuper habuimus, concalescit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis. Ignitum enim eloquium tuum vehementer, & spiritus vitæ erat in verbis, aut potius verba illa spiritus & vita sunt, quia non eratis, qui loquebamini, sed spiritus Patris, qui erat in vobis. Scio siquidem, quòd verba illa

concepta in personam alterius vos specialiter contingebant: ideóque, quasi scintillæ ardentes ex cordis abundantia procedebant. Amantissime Pater, cùm inter perfectos huius temporis viros per gratiam Dei præcipua sanctitate præmineas: certus sum tamen quòd ad maioris cumulum perfectionis aspiras, Apostoli strenuus imitator, qui dum in profectu est, non reputat se perfectũ, non quòd iam apprehenderim, inquit, aut perfectus sim: vnum autem, quæ retrò sunt oblitus, ad ea, quæ anteriora sunt me extendens sequor ad brauium supernæ vocationis in Christo. Et subjungit: Quotquot autem perfecti sumus, hoc sapiamus. Te, reuerendissime Pater, à tam felici proposito non retraho, nec dehortor: properantem enim à terris in cælum, qui vel modicum detinet, plurimùm nocet. Affectas honorem relinquere, multis quidem concupiscibilem, quia ipsum multipliciter ampliasti, vt excussus, tanquam locusta, tibi vaces ad lætandum in lætitia gentis, quam Christus hæreditauit, vt laudetur cum hæreditate sua. Sanè ad hoc nulla sæcularis occasio, sed sola Christi charitas te inuitat. Iusto enim lex non est posita: nec accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum. Veritas autem dicit: Ponite jugum meum super vos. Ac si dicat: non impono, vos imponite. Vos tollite, si vestris animabus vultis requiem inuenire. Dedisti professioni Euangelicæ manum: tibiq; alienum videtur à via iustificationum Dei sequi *fallacias huius mundi. In amaritudine quidem animæ tuæ planctu anxio & lamentabili gemitu tua tempora deplorabas. Tenorem verò querelę illius, etsi non expresso recolam verborum vestigio, ab eorum tamen sententiam non aberro. Suspirando dicebas: Infelix ego homo carnalis, & venundatus sub peccato, quid mihi ad diuitias & honores? cur mihi magisterium & cathedram super alios vsurpaui? nonne sufficiebat mihi iniquitas mea, nisi peccarem in multitudine, & alligarem mihi peccata duplicia? Professor Euangelicæ paupertatis intraueram castra Dei, & me spirituali militiæ alligaueram: nunc verò per huius maledicti honoris assumptionem tanquam transfuga & desertor arma innocentiæ regularis abjeci. Heu heu posuerunt me in custodem in vineis, qui meipsum custodire non possum. Qui me regere non sufficio, constitutus sum vt alios regam, indoctus doctor, & cæcutiens ductor. Complantaueram me similitudini mortis Christi, & elongaueram fugiens à viis hominum, tanquam ab immunditiis abstinerem: nunc autem in medio populi polluta labia habentis ego habito: commixtus sum inter gentes, & didici opera eorum. * Immiscuit in me Dominus spiritum vertiginis, & errare me fecit, sicut errat ebrius & vomens, & verè vomens. Euenit enim mihi, quod Dominus per B. Iob impio comminatur. Diuitias, inquit, quas deuorauit euomet, & de ventre eius extrahet eas Deus. Sanè iudicio diligentium Deum terribile eius possum expectare iudicium: cùm in libro Sapientiæ legam, quia horrendè & citò apparebit Dominus, & iudicium durissimum his qui præsunt fiet: Ego spiritus vadens & non rediens, quomodo retrò aspexi, qui apposueram manum aratro? Qui mundum euomui, quomodo ad vomitum redij? Qui exueram veterem Adæ tunicam, quomodo reindui eam? Qui laueram pedes meos, quomodo eos iterum inquinaui? Quomodo ad portas inferi reductus sum, qui iam in paradiso posueram pedem vnum? Quis ita quæsiuit animam suam vt perderet eam? Quis ita impiè cogitauit repellere pretium suum, & hæreditatem illam præclaram: cuius iam arrham & pignus acceperam? Sed iusto Dei iudicio, qui pacem ad Christum non habet, ad seipsum pacem habere non potest. Posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis. Animam meam quasi sub jactu aleæ posui, dum ad incertum diuitiarum sub certo discrimine mortis æternæ me contuli. Et quid prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? in dispendio animæ nulla est æstimatio. Sciebam omnem honorem huius sęculi esse impedimentum graue, & quoddam peremptorium salutis æternæ. Quem enim legimus à sęcularibus deliciis ad delicias æternas demigrasse? O quàm fallax & vana est gloria, quam homines ab inuicem petunt, & accipiunt, & gloriam quæ à solo Deo est non quęrunt. Verè vana, quia vani filij hominum. Monachus, si aliis vult pręferri, nonne collega est illius, qui dicit: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo? Sed cuius ascendit cathedram, eiusdem timeat pręcipitium & ruinam. Multi per honores transitorios elongauerunt à Christo dicentes anathema Iesu. Certè, qui præesse aliis volunt, cor eorum vanum est, dum à virtute vacui, spiritu elationis & vento gloriæ volatilis intumescunt. Elegeram abjectus esse

Philip. 3. | 1. Tim. 1. | Matth. 11. | *al. *fall. diuitias.* | *Conquestio Abb. Rading.* | *al. *immisit.* | Iob. 20. | Sap. 6. | Matth. 16. | Isa. 14. | 1. Cor. 12.

Psal. 83. in domo Dei, eratque mihi pro summo honore abiectio & contemptus: nunc autem in ira Dei elatus in cathedram pastoralem, cuius assumptionem, etsi non procurauerim, eam tamen non sine ambitiosa voluntate recepi. Sufficiebat mihi paupertas mea. Sufficiebat mihi præesse tantum corpori meo, vt non regnaret in me peccatum. Sufficiebat mihi seruare thesaurũ Domini in hoc vase fictili: animam meam dico: pro qua ille magnus mercator sanguinem suum fudit. Video in claustris cælestes homines, aut potius angelos Phil. 3. terrestres, quorum conuersatio est in cælis, qui quadam nobili superbia despiciunt honores & diuitias huius mundi. Nos autem peccatores & abundantes in sęculo Matth. 13. obtinuimus diuitias, quas veritas in Euangelio damnat, cum quibus ventilator im- Ioan. 4. piorum rex sapiens mihi rotam malorum immisit. Hæ sunt aquę de puteo Samarię, quæ plus potæ plus accendunt concupiscentiæ sitim. Sed beatus vir, cuius est Dominus spes eius, cui nihil deficit, quia Chri- Eccli. 10. stus ei sufficit. Hæ sunt muscę, quæ exterminant suauitatem vnguenti: aues, quas Gen. 15. abigebat Abraham: mures, qui de terra, id est, affectione terrena ebulliunt, qui extales, id est, interiora eorum corrodunt, 1. Reg. 5. qui arcam Domini ponunt iuxta Dagon, qui scilicet sacræ Scripturæ scientiam mundanæ sollicitudinis abusione confun- Ezech. 16 dunt. Propter hoc Dominus dicit: Dedi eis aurum meum, & argentum meum, ipsi verò de auro & argẽto meo operati sunt Baal. Antequàm hunc honorem, aut potius hoc onus mihi imposuisset cęlestis indignatio, ad hoc enim in ira Dei vocatus sum, sentiebam de Domino in bonitate & simplicitate cordis mei, atque in memoria abundantiæ suauitatis iugiter exultabam. Frequenter in orationibus meis inter ignitas compunctiones, inter iubilationes arcanas, inter pia suspiria, inter deuota susurria, quadam desiderij vehementia in Deum, meæ deuotionis ferebantur affectus. Vbi modò sunt illi diuinæ inspirationis æstus? illæ supernæ suauitatis experientiæ, & quædã delibationes fruitionis æternę? sed illos cælestis gratię motus, mea perdita, mea infelix anima iam non sentit, quos in die Domini bona, & in hora beneplaciti eius, de Christi amore tanquam de ligno vitæ fructus salutis & paradisi delicias colligebat. Nunc autem omnem escam abominata est anima mea, & appropinquauit vsque ad portas mortis. Defecit caro mea & cor meum. Defecit gaudium cordis mei. Cor meum conturbatum est: dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Facta est Domine anima mea, sicut terra sine aqua tibi. Aut enim obduratur ad lachrymas, aut irruentium sollicitudinem turbine quasi in ventos dispergitur ad vanitates & insanias falsas. Aperiantur quæso cataractæ capitis mei, & cordis mei disrumpantur abyssi, vt super faciem huius terræ inundet diluuium aquarum multarum. Dedisti mihi Domine cælum ferreum, & terram æneam, vt super hunc montem Gelboë, qui per elationẽ honoris intumuit, nec ros, nec pluuia cadat. Tempus itaque meum perdidi. Defecerunt in vanitate dies mei, & anni mei cum festinatione; diues factus sum vt fierem miser. Honores adeptus sum, vt perderem Deum, honoris enim sequela perditio est. Sanè honores & diuitiæ sibi habeant annexa, vitæ securitatem, vinum & pinguia, otium & saturitatem, contemptum Dei & dispendium sui. Inter honorem & paupertatem Euangelicus sermo manifestè distinguit: dum Lazarum bea- Luc. 16. tificat in sinu Abrahæ, & diuitem sepelit in inferno. Qui debueram plangere dies quos perdidi, quia perditè vixi, fauorabilis factus auræ venator, sequor curias, intersum magnatum consiliis, inferiores iudico, maiores quasi meæ salutis auctores veneror & adoro. In his patrimonium Christi dilapidans & profligans falsæ largitionis obtentu me totum in capturam inanis gloriæ, & magnificentiam pompæ sæcularis euiscero. Quid enim confert illa superflua numerositas euectionum, quas circumduco, & multiplicitas clientelæ? Quid de hospitalitate dicam? quæ meritò hostilitas potius, quàm hospitalitas censeretur. Christus enim causam ei non præstat, sed inanis gloriæ obtentus: diuitibus quidem in hospitio cum honore & reuerentia susceptis in omni opulentia deliciæ apponuntur de patrimonio crucifixi: Christus autem semel olim crucifixus in ligno foris in pauperibus suis crucifigitur & torquetur in luto. In quibus aut nudus omninò, aut in semicinctiis tabescens fame, & frigore tremens de his quæ interiùs dantur canibus solatium angustiæ suæ postulat, & non est, qui moueatur super contritione Ioseph. Ecce hospitalitas hodierna, in qua diuites ad gloriam dæmonum splendidè epulantur: & Christus, qui charitas est, contemptu, inedia, & nuditate afficitur: ego autem oblitus terribilium iudiciorum Dei, & immemor animæ meæ sedeo tanquam Balthasar in me- Dan. 5.

dio conuiuarum, vasis Domini abutens & patrimonio pauperum ad contumeliam Christi. Interim exeunt de domibus hospitum garsiones cibariis onusti & ebrij, vt de superfluitate illorum pauperibus ingeratur cumulatior doloris & tormenti materia. Sub huius falsæ hospitalitatis prætextu Vicecomitibus, Forestariis, & cæteris officialibus, aut potius officiperdi hominibus, tanquam Dominis & Magistris omne humanitatis officium exhibemus. Proponetur tamen querela de inofficioso, totúmque hospitalitatis gratiam ingratitudo peruertet, nisi architriclinus vsque ad nauseam & vertiginem capitis cum hospitibus suis bibendi bella continuet. Hæc omnia iudicabit, cuius iudicia occulta sunt, & ideò plus timenda. Sumptus tam detestabiles & enormes non de labore aut patrimonio nostro fiunt, sed de eleemosynis fidelium, de oblationibus atque decimis, & de tributis egentium animarum, de exactionibus & oppressionibus pauperum, de obuentionibus etiam placitorum. Quique in sudore vultus pane nostro vesci debuimus, labores miserorum nobis vsurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate sudorem bibimus alienum. Scriptum est, Iudicia eius abyssus multa. Ille, qui intuetur abyssos, & sedet super Cherubim, terribilis in consiliis super filios hominum, iudicabit causam pauperum, quando stabunt in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt. Vindicabit hæc omnia pater orphanorum, & iudex viduarum: patientia verò pauperum non peribit in finem. Vbi est quæso verbum illud Prophetæ: Dispersit, dedit pauperibus? Porrò nec diuitibus dare, nec ligna ferre in syluam, nec aquas in mare effundere oportebat. Verbum B. Hieronymi est, Sacrilegium esse, res pauperum non pauperibus dare. Et idem: Paria sunt, peccatoribus dare, & dæmonibus immolare: nec minus turpe est conferre turpibus, quam ob turpia dare. Ecclesiasticus dicit: Bene fac humili, & ne dederis impio: da bono, & ne recipias peccatorem. Item Hieronymus: Clericus, qui de bonis suis sustentari potest, si accipit, quod pauperum est, sacrilegium profectò committit, atque per abusiones talium, iudicium sibi manducat & bibit. Si hoc de clerico statuitur, quid de monacho fiet? qui si habeat aliquid propriũ, nihil habet commune ad Christum. Plenum est discrimine superbam familiam de pauperum spoliis exhibere: tutiusque mihi esset humiliari cum mitibus, quàm

Psal. 35.

Sap. 5.

Psal. 111.

Epist. 26. ad Pammach. de obit. Paulinæ, c. 4.

cap. 12.

Hieron. epist. 2. ad Nepot.

diuidere spolia cum superbis. Nonne pauperum spolia sunt oblationes & decimæ, quas per Ecclesiasticæ sententiæ metum à pauperibus violenter extorqueo? Scriptum est: Sumite psalmum, & date tympanum. Qua fronte temporalia recipio, qui spiritualia non impendo? Quid de talliis & exactionibus, quid de obuentionibus placitorum, & cæteris improbis extorsionibus loquar? Audio Dominum per Isaiam lamentabiliter conquerentem: Populum, inquit, meum exactores sui spoliauerunt. Quare atteritis populum meum, & facies egenorum confunditis? Vos enim cum austeritate & potentia imperatis, in domibus vestris rapina pauperum inuenitur. Detestabile quippe est in monacho, vt sub quocunque coloris habitu, honore, aut titulo potestatis habeat feuda, seruos & ancillas, homagia & fidelitates, atque ligantias, vt hominibus angarias, & parangarias, cæteraque onera publicæ functionis imponat; vt ita in extraordinarios vsus, aut potius abusus, sicut eleganter proposuistis patrimonium Christi dilapidet & profliget: damnabile est, vt sit * depilator pauperum, exactor improbus, *toruusque Procrustes*, Audi Hieronymum: Monache si eges, & accipis, das potius quàm accipias. Si autem non eges, & accipis, rapis: porrò non indiget monachus, si habeat, quod naturæ sufficit, & hanc sufficientiam Apostolus certa definitione præscribit. Habentes, inquit, alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Quæ ergo insania est, thesaurizare in laboribus pauperum, & in sanguine alieno mihi & meis delicias procurare? Nũquid me apud districtum iudicem poterunt excusare, parentũ sustentatio, falsæ hospitalitatis fama, numerositas euectionum, & multiplicitas clientelæ? Nunquid propter hoc me oportuit bona pauperum rapere? Rapio enim, etsi non manu propria, sed aliena, & quasi longa manu. Scriptum est autem: Manus in manu non erit innocens malus. Non excusatur Saül à morte Dauid, nec à Christi morte Iudæi, quamuis malitiam suam aliena manu studuerint adimplere. Et si longa sit manus, qua rapio: sed non est abbreuiata manus Domini, quominus iudicet in iustitia pauperes, & arguat in æquitate pro mansuetis terræ. B. Iob dicit: Si aduersum me terra mea clamat: in quo clamorem pauperum aduersus eorum dominos oppressores periculosum insinuat. Faciant hæc, & consimilia hi, quorum Deus non est memor ampliùs, &

Psal. 80.

Isa. 3.

* al. *dilapidator.* vel *depopulator.*

H. in Psal. 145.

1. Tim. 6.

Prou. 11.

Iob. 31.

ipsi de manu eius repulsi sunt, quorum non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum. Sed quæ conuentio mihi ad rapinam: qui omne quod habebam proprium abdicaui. Certè nec miluus, nec accipiter, nec vultur, siue herodius, aut alia rapax auis acceptatur in Dei sacrificium. Auaritiam enim ex calumnia, & oblationem de rapina Dominus detestatur. Contra edictum cælestis Imperatoris est, non solùm concupiscere aut rapere aliena, sed sua etiam cum lite repetere. Apostolus ad Timotheum dicit: Seruum Dei non oportet litigare. Et idem: Hoc ipsum delictum est in vobis, quòd iudicia habetis, & non potiùs fraudem patimini. Nunquid accepi damnabiles istas diuitias, vt carni meæ lautiùs indulgerem? Sciebam sanè, quàm terribiliter Apostolus comminetur his, qui curam carnis in desideriis agunt. Testimonio Christi caro non prodest quicquam. Nec regnum Dei caro, teste Apostolo, possidebit. Hæc est sterilis terra & proxima maledicto, quæ non generat nisi spinas & tribulos: quam Dominus veniet percutere spiritu oris sui. Si sterilem pasco, & viduæ non benefacio, testimonio Iob sententiam diuinæ animaduersionis incurro. Contra animam, quæ se ad mundanas voluptates effundit, Dominus grauiter excandescit, sui iudicij executoribus dicens: Quantùm exaltauit se in deliciis, tantùm date ei tormenta & luctus. Certè sapientia non habitat in terra suauiter viuentium: nec est regnum Dei esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Empti sumus pretio magno, vt glorificemus, & portemus Christum in corpore nostro, ne circa curam corporis indulgentiùs nos habentes, audiamus, quod Dominus delicatis improperat per Prophetam: Abjecistis me, inquit, post corpus vestrum. Nunquid immolabo carnem meam mensæ dæmoniorum, quam offerre debueram hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium meum? Si accepi diuitias, vt parentum meorum indulgentiam releuarem: terret me B. Hieronymus dicens, quòd cùm propinquitates corporum respicimus, corporis & animæ creatorem offendimus. Et adjungit: Multi dum parentibus miserentur, animas perdunt. Hi sunt, qui iudicio meo animas suas pro amicis suis crudeliter & damnabiliter ponunt. Legi epistolam Hieronymi ad Heliodorum, & inueni, quam graui & austero rigore abscindenda sit in his qui conuertuntur ad cor omnis affectio parentelæ. Vaccæ fœtæ, qui deferebant arcam Domini in Bethsames ad vitulos suos colla minimè reflectebant: nec in domo Domini sacerdos aut Leuita eligitur, nisi dixerit patri & matri: nescio vos. Mortuus eram mundo, & mundus mihi. Amor autem sæculi, qui in corde meo aruerat sub quodam falsæ pietatis obtentu per affectiones sanguinis reuirescit. Infelices autem, qui parentibus erogant, vnde post illorum gaudeant obitum, cùm vana viuorum gaudia sæpe transeant in supplicia mortuorum. Destruat igitur in me Dominus omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigat omnem intellectum meum in obsequium Christi. Sanè nunc demum sentio, quàm fructuosus sit homini, & quàm gloriosus apud Deum titulus paupertatis. Nescit homo pretium eius. Paupertas enim sola est via secura & expedita ad vitam, cæteræ viæ malignis latronibus plenæ sunt. Mundus enim in maligno positus est, plenus periculis, plenus laqueis, plenus scandalis, plenus colloquiis prauis, exemplis malis, proditoriis verbis, & iniquis consiliis. Sed quid differo, quid expecto, fortè hac nocte repetent animam meam. Quantulacunque jactura temporis, dispendium est salutis. Extrema insania est, negotium animæ in necessitatis differre articulum, donec desidiam suam falsa expectatione fouentem tonitruum diuinæ indignationis absterreat. Væ, inquit, prægnantibus & nutrientibus in illa die. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Quis ergo dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Tu autem Domine Deus Sabaoth, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis quando consolaberis me? quando replebis in bonis desiderium meum? Tibi, dixit cor meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Imperfectum meum viderunt oculi tui: & cui affectum suggeris, da effectum, qui omnia potes, quia sine te nihil possumus.

Margin notes: Leuit. 11. — Isa. 33. — 2. Tim. 2. — 1. Cor. 6. — Ioan. 6. — 1. Cor. 15. — Iob. 24. — Apoc. 18. — Rom. 14. — 1. Cor. 6. — Ezech. 23. — Hieron. ep. 128. ad Fabiolam. — 1. Reg. 6. — Deut. 33. — *Paupertatis religiosæ laus.* — 1. Ioan. 5. — Matth. 24. — Psal. 119. — Psal. 54. — Psal. 37. — Psal. 72. — Psal. 138.

RESPONSIO.

TVÆ conquestionis seriem Pater, fida, sicut æstimo, recordatione collegi, collectamque recensui. Quia verò consilium petis, audi cum æquanimitate, quod in charitate non ficta tibi consulit filialis affectio, & amica simplicitas. Video, quia faciem habes euntis in Hierusalem, sed vide, ne in vanum accipias animam tuam, & ne te circumueniat, qui frequenter se in angelum lucis transfigurat. Multæ sunt, teste Apostolo, astutiæ Satanæ: caue, ne te à consilio iustorum & congregatione supplantet. Sed si spiritus potestatem habens super te irruerit, locum tuum ne deseras. Periculosa est locorum mutatio, & signum animæ ægrotantis. Qui locum mutat, quasi qui fugit vmbram corporis sui, seipsum fugiendo circumfert. Regnum Dei intra vos est: intra te est, vnde possis placere altissimo. Vberioris gratiæ est, inter sæculares esse religiosum, inter impios esse iustum. Dauid cum his, qui oderunt pacem, erat pacificus. Loth iustus habitauit in Sodomis. Ioseph in Ægypto cum Pharaone. Daniel in Babylone cum Nabuchodonosor. Tobias in Niniue. Chusi in consiliis Absalon. Abdias cum Achab & Iezabel, nihil tamen de illorum merito minuit aliena malitia: imò eorum adauxit meritum societas impiorum. Quod autem omnia affectas relinquere pro Christo, donum Dei perfectum est descendens à patre luminum. Pro Christo siquidem omnia relinquentibus iudiciaria sedes in regeneratione promittitur: nec iudices cum Christo sedebunt, qui pro eo omnia non relinquunt. Bonum est tamen fratribus præesse: nam & his, qui benè præsunt, duplex corona, teste Apostolo, promittitur: diuersæ siquidem viæ sunt ad salutem, & diuisiones gratiarum sunt: vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Noë, Daniel & Iob diuersis professionibus vitæ æternæ denarium meruerunt. Si pro vtilitatibus fratrum laboribus te exponis, curis te oneras, bonum est: sed melius fortè est, si iuxta consilium Apostoli, teipsum ad pietatem exerceas. Ipsius enim testimonio corporalis exercitatio ad modicum valet: pietas verò ad omnia: habens promissionem vitæ, quæ nunc est, pariter & futuræ. Bonum est solicitari cum Martha, sed quietius sedere ad pedes Domini cum Maria. Dulcius est, prouidere Dominum in conspectu suo semper, vacare & videre, quàm suauis est Dominus. Multi salutem fratrum saluti propriæ anteponunt: ego cum istis non sentio: nemo enim me mihi germanior est: pro fratribus meis libenter corpus expono periculis, sed non animam: nisi nomine animæ voces vitam. Nam etsi Moyses stans in confractione in conspectu Domini orat, vt dimittat populo noxam, aut deleat eum de libro quem scripsit; Si Iob radicatus in charitate non dubitat esse frater draconum, & socius struthionum: si Paulus vult anathema esse à Christo pro fratribus suis: isti quidem abundabant oleo & frumento: at ego pauperculus non habeo, nisi modicum olei, quo vngantur vlcera mea. Illi præ participibus suis vncti erant: vino enim, frumento, & oleo, spiritalibus scilicet diuitiis præ cæteris abundabant. Vis audire eorum diuitias? Audi Dominum loquentem de Moyse, & dicentem: Si locutus fuero seruis meis prophetis, loquar eis in visione, vel per somnium, non sicut seruo meo Moysi, qui fidelis est in tota domo mea: ei enim loquar facie ad faciem. De B. Iob ait ad Satan: Numquid vidisti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo? Apostolus verò totus oleo misericordiæ affluebat, cùm diceret: Certus sum, quòd neque mors, neque gladius, neque vita, neque altitudo, neque profundum, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterunt me separare à charitate, quæ est in Christo Iesu. Qui ad tertium cælum raptus, inter cætera Dei arcana didicerat, quòd non poterat à Christo separari, de magna confidentia & certitudine vult pro salute fratrum esse ad tempus anathema à Christo. Ego autem vir videns paupertatem meam, habeo animam meam in manibus meis, semper ipsam illi committens, qui potens est depositum meum seruare in illum diem. Etsi ego animalis sim, terrenus & carnalis, loquor tamen vobis, quantùm præualeo in doctrina spiritus spiritualibus spiritualia comparando: vos autem qui spirituales estis, scitis, quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta. Nec sermo meus præiudicium vobis facit. Spiritualis quidem homo omnia diiudicat, ipse autem à nemine iudicatur. Vbi enim spiritus, ibi libertas. Qui verò spiritu Dei

Marginalia: 2. Cor. 11. — 1. Cor. 2. — Eccles 10. — Luc. 17. — Psal. 119. — Genes. 19. — Genes. 41. — Dan. 2. — Tob. 1. — 2. Reg. 16. — 3. Reg. 18. — Matth. 19. — 1. Tim. 5. — 1. Cor. 12. — 1. Tim. 4. — Luc. 10. — Exod. 32. — Iob 30. — Rom. 9. — Psal. 4. — Num. 12. — Iob 1. — Rom. 8. — Rom. 9. — 1. Cor. 2. — 2. Cor. 3.

aguntur, hi sunt filij Dei. Ego quidem exercitium spirituale præfero corporali, sicut spiritum carni: nec enim vir propter mulierem, sed mulier propter virum: ipsa est, cui à Domino dicitur: Et ad virum tuum erit conuersio tua, vt animalitas ex se omnino nihil præsumat, sed spiritui tanquam viro subiecta sine murmuratione obediat. Habes præ oculis, Pater sanctissime, charitatis ascensorios gradus, scalam Iacob, & exemplar, quod Ezechieli ostensum est in monte visionum Dei. Nec iam te moneo ad currendum in viam mandatorum Dei: eges enim fræno potius, quàm calcari. Te ad hoc dumtaxat exhortor, vt in vigiliis, ieiuniis, disciplinis, & cæteris exercitiis spiritualibus ita modestiæ regulam teneas, ne in iacturam ministerij Deo debiti langueat corpus, deficiat virtus, subtrahatur affectus spiritui, effectus operi, ne tollatur tibi conscientiæ tuæ gloria, ne sis tibi domesticus homicida. Ego autem, bone Iesu, à quo omnis gratia, tibi actiones refero gratiarum, quia tantum & tam venerabilem virum sic afficis, sic inspiras. Scio tamen, quòd mutatio hæc, quæ sine dubio est mutatio dexteræ excelsi, multis, & maximè terræ magnatibus displicebit & erit scandali communis occasio. Transibit eorum amor in odium, familiaritas in contemptum. Sed testimonio B. Iob, lampas contempta apud cogitationes diuitum parata est ad tempus statutum. Satius est placere Deo, quàm homini. Si hominibus placerem, dicit Apostolus, Christi seruus non essem. Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Si facies tua confundatur ad tempus, confusio hæc adducet gloriam, atque pro confusione hac & rubore in terra tua duplicia possidebis. Scio, quòd offendentur Principes, nec te, quæso, illorum offensio scandalizet. Certè discipulis Christo dicentibus: scis, quia Pharisæi scandalizati sunt in sermone isto, respondit dicens: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Qui ergo prohibet scandalizari vnum ex pusillis credentibus in eum, suauiter portat scandalizari Pharisæos & Principes sacerdotum. Gloriosum est apud gloriæ Dominum seipsum abnegare: potiusque alienæ voluntatis arbitrio subesse, quàm præesse: & est maioris meriti minori vel compari exhibere obedientiam, quàm maiori: hanc enim obedientiam informat charitas; illam verò extorquet imperiosa necessitas. Verum est tamen, quòd in administratione honoris vix vnquam potest plena perfectio inueniri. Certè B. Martinus celebrior in miraculis fuit, antequàm cathedram ascendisset eminentiæ pastoralis. Legimus, quòd Gaufridus Peronensis Clareuallis Prior, electus in Episcopum Tornacensem, electioni nullatenus acquieuit. Qui posteà defunctus & apparens cuidam fratri inquirenti qualiter ei esset, respondit. Reuelauit mihi Trinitas sancta, quòd si suscepissem Episcopatum, fuissem de numero reproborum. Quid ergo facient infelices, qui temporalium solicitudinum fluctibus se sponte & gratanter immergunt, qui splendidè epulando, dormiendo, bibendo, sedendo ad telonium, fiscalem calculum dispensando, quærendo quæ sua sunt, aut potius quæ sunt Cæsaris, & non Dei, vitam suam in vanitatibus transigunt: se tamen arbitrantur esse perfectos, quia furta, aut rapinas, aut homicidia non committunt? A fructibus eorum cognoscetis eos. Isti cùm incentiuo cupiditatis exæstuant, dum trahuntur inanis gloriæ appetitu, omnes miseriæ, quas sustinent, eis in delicias conuertuntur. De talibus dicit Iob: esse sub sentibus delicias computabant. Isti sunt gigantes, qui portant orbem, gemunt sub aquis, & qui cum eis sunt. His, quibus voluptatem facit cupiditas in tormentis Osee propheta sub specie Ephraim insultat, & dicit: Vitula Ephraim docta diligere trituram. Sic enim anxietates eorum, aut cupiditas leuigat, aut inanis gloriæ quæstus, quòd eis à talibus cessare non libet, etiam quando licet. Nimirum calice Babylonis inebriati sunt, nec terribilia, & subita Dei iudicia, quæ eis de proximo intentantur, attendunt. Propter quod in Euangelio Dominus dicit: Attendite vobis, ne grauentur corpora vestra in crapula, & ebrietate, & in curis huius vitæ, & veniat super vos repentina dies illa. Cùm enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus, & dolor, sicut in vtero habentis, & non effugient: prosperitas siquidem stultorum perdet eos. Cúmque deduxerint in bonis temporalibus dies suos, testimonio Iob, in momento ad inferna descendent. Sanè magnæ arbores diu crescunt, & in modico tempore succiduntur. Contemnunt itaque miseri habere, vnde spiritualiter gaudeant, & per temporales acquirunt angustias, vnde temporaliter & æternaliter gemant. Intelligentes ergò, in nouissimis eorum compatiamur his, qui ignorant & errant.

Marginal references: 1. Cor. 11. — Gen. 3. iuxta 70. — Genes. 28. — Ezech 40. — Iob. 12. — Gal. 1. — Psal. 52. — Matth. 15. — Sulpit. dial. 2. de virtut. S. Mart. c. 5 — Matth. 7. — Iob 30. — Osee. 10. — Luc. 21. — Prou. 29. — Iob 21.

Eis enim securis posita est ad radicem, & tanquam infructuosæ arbores, sententiam excisionis & combustionis expectant. Hanc exhortatiunculam meam stylo recisiore exarare decreueram, sed amor, qui finem nescit (charitas enim nunquam excidit) vix finem potuit inuenire scribendi. Euasit itaque breuitas in immensum, schedula creuit in pellem, & epistola transiuit in librum. Vale.

1. Cor. 13.

EPISTOLA CIII.

AD H. ABBATEM RADING.

Excusat se ob præcedentis Epistolæ prolixitatem.

REVERENDO PATRI ET DOMINO H. DEI GRATIA ABBATI Radingensi suus Petrus Blesen. Bathon. Archidiac. spiritum consilij cum salute.

BREVE vobis scribere inceperam: sed breue creuit in longum. Exuberante enim dictandi materia, stylus licentiùs debito euagatus est in immensum.

Scriptus & in tergo est, nondum finitus Orestes.

Iuuen. sat. 1

Sanè dictando & scribendo videbar mihi vobiscum præsentialiter loqui: & sic decrescebat prolixitas ex affectu, totumque scribendi laborem mihi deuotio furabatur. Si igitur aures vestras cælestibus exercitiis occupatas sermo productior onerat, dilectio, quæ me trahit ad culpam, ad veniam intercedat. Cùm autem rotuli præcedentis primam faciem legendo transieritis, voluatis in tergum, & demum excurratis à primo rotulo in secundum. Hanc verò exhortatiunculam meam habuissetis, transacti sunt multi dies, nisi me turba negotiorum multipliciter ingruentium retardasset.

EPISTOLA CIV.

AD DECANVM ET CAPITVLVM SARISBERIENS. ECCLESIÆ.

ARGVMENTVM.

Congratulatur canonicis Sarisberiensibus, quòd cogitent Ecclesiam suam è monte in planitiem deducere.

DILECTIS DOMINIS ET AMICIS, DECANO ET CAPITVLO Sarisberiensis Ecclesiæ, Petrus Blesen. Bathon. Archidiac. salutem in vero salutari.

LÆTATVS sum in his quæ dicta sunt mihi, quòd sedem Ecclesiæ Sarisberiensis transferre disponitis. Ego autem huic proposito tota deuotione congratulor. Erat enim locus ille ventis expositus, sterilis, aridus, desertus, angustus. Erat ibi turris quasi in Siloë, quæ habitatores loci onere longæ seruitutis oppressit: sed qui suscitauit spiritum Othoniel, vt à populo Dei iugum tyrannicæ oppressionis excuteret, ipse ad opus memoriale vestri Præsulis excitauit affectum. Sic olim filij prophetarum consilio Elisæi de loco angusto & sterili descenderunt ad fluenta Iordanis, vt ibi spatiosiùs ædificarent, aptioresque sibi facerent mansiones. Captiua erat in monte illo Sarisberiensis Ecclesia, sed & olim capta & captiuata erat arca Domini ab allophylis in monte Gelboë, iuxta quam turris illa quasi alter Dagon in superbia, & in abusione erecta est: quæ vtinam cum prædicto idolo confractionis & deiectionis sententiam excepisset. Certè arca Noë, quæ generis humani residuum quandoque saluauerat, postquàm inter montes Armeniæ resedit, nullis vsibus apta fuit. Descendamus ergo felici auspi-

Luc. 13. Iud. 3. 4. Reg. 6. 1. Reg. 4. Genes. 8.

cio ad complana, vbi valles abundabunt frumento, vbi campi speciosa pinguescent, vbi comedet quisque sub vite sua, & sub ficulnea sua, eritque melior dies vna in atriis illis super millia. Dum sollicitus considero & perpendo Episcopi vestri cor prudens, & magnificam manum, honorem ipsius, quietem etiam clericorum, atque recordationem futuri temporis, & memoriale perpetuum, præ desiderio huius temporis anima mea deficit, & liquescit. Quadam enim grata imaginatione depingit animus meus mihi quod factum est à diebus antiquis, quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituens terminos mansionum iuxta numerum filiorum Israël: quomodo sub Iosue, & Caleb duodecim tribubus data est in sortem terra Chanaan in funiculum distributionis. Reuixit itaque spiritus meus, & refloruisse mihi visa est caro mea, quia diebus nostris video prophetarum tempora rediisse. Occurrit animo meo communis & celebris illa exultatio populorum, cùm sub Dario rege ædificatur templum, sub Artaxerxe muros reparat Nehemias, ignemque multis annis in puteo absconditum eruderans & educens in crassitudine aquæ perficit holocaustum. Recolo virum in Ezechiele, cuius species quasi species æris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus mensuræ in manu ipsius, & mensus est longitudinem, latitudinem, & altitudinem ædificij, parietes, portas, vestibula, superliminaria, altaria, mensas, & sancta sanctorum, gazophylacia & fenestras. Videre mihi videor Salomonem solicitè anhelantem circa templi ædificium, Hiram ministrantem ligna, operosiùs ædificio insistentes latomos, cæmentarios, biblios, & onerum portatores. Ex quo igitur noster Darius, Dominus Rex huic mutationi, quæ procul dubio mutatio dexteræ excelsi est, prompto fauore consensit, operetur quæso manus vestra instantiùs quicquid potest: nescimus enim, quid futura pariat dies. Mundus in maligno positus est, & diabolus inæstimabilem translationis huius fructum præsentiens ad omnes impediendi artes suas versutias circumducit. Opus itaque quod instantiùs & maturiùs vrgeri oportet nulla dilatione frustretur, ne nobis eueniat, quod populo infideli propheta improperans ait: Populus hic dicit, nondum tempus est ædificandi domum Domini. Ego autem præcipuũ habebam in votis huic distributioni mansionum præsentialiter interesse, sed maioris præceptio, & lex obedientiæ, inuitum & renitentem à proposito me reducunt.

Deu. 32. Ios. 13. 1. Esd. 5. 2. Mach. 1. Ezech. 40. 1. Ioan. 5. Agg. 1.

EPISTOLA CV.

AD PRIOREM ET CONVENTVM DE FONTANIS.

ARGVMENTVM.

Consolatur monachos ob messis defectum desolatos.

VENERABILIBVS DOMINIS ET AMICIS PRIORI ET CONVENTVI de Fontanis, M. Petrus Blesen. Bathon. Archidiac. salutem, & si quid melius aut fructuosius est salute.

CVm licentia vestra & benedictione recedo ab Eboracensi prouincia, & vado ad eum qui me misit. Quòd autem circa vos in obsequiis & visitationibus minùs frequens extiti, fecit Domini Abbatis absentia, circa Ecclesiam nostram iugis occupatio, studiosa lectio, quę dispendium temporis otiosi cum patientia non admittit, & præcipuè vestræ domus desolatio, cui totus quadam compatiendi, imò commoriendi affectione coanxior. Etsi ad tempus præsentialiter vos non video, præsens tamen spiritu vos in interioribus meis circũfero. Quantò enim præcellit anima corpori, tantò vobis sum vicinior in visceribus Christi, iacturamque absentiæ corporalis anima longè ditior in suis affectibus recompensat. Sanè citra spem hominum vobis alimenta hoc tempore defecerunt, & hæc est præfatæ desolationis occasio: sed qui in deserto de paucis panibus quinque millia hominum pauit, qui tempore siccitatis Eliam pascendum viduæ coruoque commisit: ille potens est exhibere vberiorem clementiam cæli. Et si de illo modico, quod habetis, feceritis indigentibus misericordiam, nec hydriam farinæ, nec lecythum olei largitio minorabit.

Matth. 14. 3. Reg. 7.

Fons misericordiæ, fons sapientiæ, fons & abyssus exultationis æternæ, mihi & fratribus Fontanis vberiores riuos suæ miserationis infundat, vt à torrente voluptatis illius inebriemur, & hauriamus cum gaudio de fontibus Saluatoris.

EPISTOLA CVI.

AD R. SVBDECANVM SARESBERIENSEM.

ARGVMENTVM.

Docet calamitates à Deo immitti, non solùm ob Principum, vt ille Subdecanus putabat, sed etiam ob populi peccata.

M. PETRVS BLESENSIS BATH. ARCHID. DILECTO SOCIO & amico R. Subdecano Sarisberiensi salutem in vero salutari.

CONSTANTER asseris, quasi spiritum habeas prophetiæ, & Dei arcana prænoueris, ex delicto nostri Principis euenisse, quòd commissas sibi prouincias tantæ hostilitatis turbo concusserit. Ille, qui aufert spiritum Principum, sicut terribilis est in iudiciis suis, ita inscrutabilis est in consiliis suis super filios hominum. Quis enim nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? (Rom. 11.) Non minùs delicta populorum, quàm Principis, materiam malorum præsentium arbitror extitisse. Legimus sæpe populos, sæpe Reges, nunc pro aliis, nunc pro se, diuinæ animaduersionis sententiam incurrisse. Comedit Princeps vuam acerbam, & dentes populi obstupescunt. (Ierem. 31.) De rhamno ignis egreditur, & cedri Libani deuorantur. (Iud. 9.) Peccauit Dauid populum numerando, & septuaginta millia virorum de populo diuina indignatione percussi sunt. (2. Reg. 24.) Frequenter propter membrorum immoderantiam caput affligitur, & propter iniquitatem plebis, pœna principibus irrogatur. Vniuersitas enim plerumque affligitur ob vnius, paucorumve delictum: nam peccante Achan, populus anathema incurrit. (Iosu. 7.) Quia Gad & Ruben, & dimidia tribus Manasse in terra Chanaan ædificarunt altare sacrilegum, ira Dei vniuersaliter deseuiit in populum. (Ios. 22.) Vltionem suam sæpè inchoat Dominus à sanctuario; & qui potentes potenter punit, frequenter in eos, qui præsunt, duriùs excandescit. (Ezech. 9.) Fornicatur Israël cum Madianitis, & Principes eius contra solem in patibulis suspenduntur. (Num. 25.) Moyses & Aaron, qui in populo Dei merito & officio præeminebant, propter multitudinis impetum demeruerunt apud aquas contradictionis terræ promissionis introitum. (Num. 20.) Heli pro peccato filiorum sella euersa, fractisque ceruicibus expirauit. (1. Reg. 4.) Quis huic malo causam præstiterit, ego nescio. Vtinam tam Princeps, quàm populus, se tanti reum discriminis arbitretur. Vtinam cum rege Dauid rex noster humilietur, & dicat angelo percussori: In me conuerte gladium, ego enim sum qui peccaui. (2. Reg. 24.) Vtinam subiecti cum populo Niniuitarum se peccasse proclament, atque cælestis iræ vindictam in planctu & gemitu, & in cilicij asperitate declinent. (Ion. 3.) Vtinam plorent sacerdotes inter vestibulum & altare dicentes: Parce Domine, parce populo tuo. (Ioel. 2.) Vtinam sit, qui suppleat Moysi vices, vt populus Dei contra Amalech in manuum suarum erectione præualeat. (Exod. 17.) Porrò iam non solùm Amalechitæ timendi sunt, nec iam solùm ab Aquilone panditur omne malum, sed ab Aphrica prorumpentes vastant Hispaniam duæ caudæ fumigantium titionum. (Ierem. 1. Isa. 7.) Respiciat Dominus in faciem testamenti sui, & excitet nostrorum Principum fidem. Fides enim est victoria quæ vincit mundum: qui si infideliter, aut dissimulanter egerint negotium Christi, Christus contra eos, qui blasphemant sanctum Israël causam propriam agat, eligat de plebe sua humilem, vt vincat in humilitate superbiam. (1. Ioan. 5.) Ipse enim est, de cuius beneplacito pedites expugnauerunt fortissimum Regem Syriæ, Holofernem vidua, culices Pharaonem. (3. Reg. 20. Iud. 13. Exod. 8.) Benè vale.

EPISTOLA CVII.

AD AMICVM B. MONACHVM.

ARGVMENTVM.

Reprehendit B. monachum, quòd aulicam vitam, eiusque vitia, detractionem & adulationem sectetur.

MAGISTER P. BLESEN. BATH. ARCHIDIAC. DILECTO AMICO suo B. Monacho salutem, & de medio Babylonis exire.

DEDISTI professioni Apostolicæ manum, & te specialiter eius seruitio deputasti, cui seruire regnare est: nunc autem excusso seruitutis illius iugo, quæ te perducebat in libertatem filiorum Dei, te vndis immersisti curialibus, opprobrium ignominiosæ seruitutis incurrens ex ipsa libertate peccandi. Testimonio quidem Apostoli, qui facit peccatum, seruus est peccati. (Ioan. 8.) Mores autem à conuictu trahuntur, & ex conuersatione malorum vitæ corruptela traducitur. Factus es de numero locustarum, quarum potestas in linguis tota est, & in caudis, (Apoc. 9.) socius eorum, quorum os plenum est amaritudine & dolo. (Iud. 15.) Sed & caudæ eorum caudæ vulpium, quibus Samson alligauit incendium, quorum finis interitus, quorum pœna ignis & vermis. Qui os tuum Euangelio consecraueras, nunc illud venenis detractionum, & adulationum spurcitiis dehonestas. Nimirum præelegisti habitare cum ranis, quæ sunt in penetralibus Regum, & inter aulicos simulacrum religionis adumbratæ prætendens magnatum gratiam in magno discrimine animæ tuæ, & proprij corporis afflictione venaris. Quòd autem conquereris in te prorsus assuetæ deuotionis lacrymas aruisse, non mireris, si Dominus cælum suum tibi clauserit, si terram æneam tibi dederit, si super montes Gelboë non pluit. Cùm enim sis fauorabilis auræ, & curialis gratiæ appetitor, appetitus hic tanquam ventus vrens rorem cælestis misericordiæ & gratiæ fluenta siccauit. Quid tamen, si lacrymis affluas? Lacrymæ in multis leuiter profluunt, & eadem leuitate arescunt. Sunt fornicatores, & adulteri, ambitiosi & auari, cæterique vitæ nequioris homines, qui Deo suam eis gratiam offerente torrentibus exuberant lacrymarum. Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad Deum non approximabunt. Compunguntur ad tempus, & in tempore tentationis recedunt. De talibus autem scriptum est: Misericordia eorum quasi nubes matutina, & sicut ros manè pertransiens. (Ose. 6.) Commissa plorant, & ploranda continuant. Porrò, etsi vtrumque irriguum Axæ filiæ Caleph obtineant, (Iud. 1.) hæ tamen lacrymæ perditæ sunt, nisi à prauis operibus resipiscant. Grauiter ergo decipiuntur, putantes se aliquid esse, cùm nihil sint, & de oblata sibi gratia præsumentes, dicunt cum vxore Manue: Si Dominus voluisset nos occidere, non recepisset sacrificium de manibus nostris. (Iud. 13.) Itaque non superbiat seruus, si de gratia Dei ad mensam filiorum admittitur. De similibus enim scriptum est: Cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. (Psal. 80.) Ipsi autem se inter amicos Dei mendaciter æstimabant, sicut notatur in versiculo, qui præcedit: Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula. Vereor autem, ne sicut abiecisti à te timorem Dei, & terribilium iudiciorum eius, ita te abiiciat Deus. Cum sancto enim sanctus est, & cum peruerso peruertitur. (Psal. 17.) Super omnia, quæso, illud verbum Salomonis, aut potius diuinæ animaduersionis tonitruum pertimescas. Considera, inquit, opera Dei, quia non est qui possit eum corrigere, quem ille abiecerit. (Eccl. 7.) Cain vocem Domini audiuit, sed quia abiecerat ipsum Deus, correctionis gratiam non suscepit. (Gen. 4.) Et vt in verbo Poetæ epistola claudatur,

Tecum habita, & noris, quam sit tibi curta supellex. Vale. (Pers. sat. 4.)

EPISTOLA CVIII.

EPISTOLA CVIII.

AD G. ELIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Implorat auxilium Cancellarii Regii contra tyrannidem Vicecomitis.

REVERENDO PATRI AC DOMINO G. DEI GRATIA ELIENSI Epiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato, & Domini Regis Angliæ Cancellario, Petrus Bleſenſis Bath. Archid. ſalutem, & regale ſacerdotium ſalubriter exercere. Guillielmo

QVIA ſicut oleum effuſum eſt nomen veſtrum, atque innata vobis largitas ſe in orbem terrarum magnificę liberalitatis exhibitione diffudit: curro ego cum cæteris ad oleum, ad fontem benignitatis & munificentiæ inexhauſtum. Offero & ego cum cæteris vas vacuum, vt ei de veſtro oleo infundatur. Oleum enim ſtabit, niſi vaſa frequentiùs offerantur: vobis ex impendio nihil deperit. Sicut enim charitas ex infirmitate eſt fortior, ſic exinanita plus creſcit, non ſentit ex diſtributione diſpendium, ex largitione recipit vires, tranſitque eius exinanitio in augmentum. Non aurum à vobis, non pecuniam peto, ſed gratiam interceſſionis ad Regem. Vos enim conſtituit Dominus inter columnas regni, inter cardines cæli, inter gigantes qui portant orbem, vt eorum onera, quos iniuriatrix calumnia premit, blando compaſſionis humero ſupportetis, & tyrannidem Vicecomitis de Roccafort, qua in meos homines perniciosè graſſatur, iuxta veſtræ promiſſionis verbum poteſtate regia comprimatis. Iuſtitiam pauperum ad vos clamantium, quæſo, aduertite, vt ſuum iudicium nobis conuertat in miſericordiam, qui iudicat fines terræ. Oppreſſi ſunt prædicti homines contra antiqua priuilegia Eccleſiæ noſtræ de Vulrenhauter, iugo grauiſſimæ ſeruitutis. Sed iuxta Iſaiæ verbum, iugum illud putreſcat à facie olei, & de vultu veſtro iudicium prodiens ab oppreſſis pauperibus virgam exactoris auertat. Vale.

4. Reg. 4.

Iſa. 10.

EPISTOLA CIX.

AD H. CANTVAR. ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Morbo impediri ſe indicat quo minus ad aulam redire poſſit.

REVERENDO PATRI AC DOMINO H. DEI GRATIA CANTVARIENSI Archiepiſcopo, totius Angliæ Primati, & Apoſtolicæ Sedis Legato ſuus P. Bleſen. Bath. Archid. ſalutem, & ſincerum obedientiæ filialis affectum. Huberto.

HABEBAM in votis poſt peregrinationem, quam feci, venire ad vos, & mandatum veſtrum obedienter amplecti, quicquid ſuſtinere poſſet filialis affectio. Verumtamen quartanæ inſidiantis & imminentis præambulos æſtus iam præſenſi; & quia nunc biennio continuato expertus ſum eius malitiam, vereor, ne in meipſius malitia recidiuet: ſi vel tumultus curiales aggrediar, vel dietæ tranſgrediar legem, ſeu labori, aut frigido aëri me exponam. Moram itaque meam excuſet apud gratiam veſtram, non timor ægritudinis, quam patior, ſed potiùs mortis. Si tamen Eccleſiæ Cantuarienſi, aut perſonæ veſtræ, quod abſit, graue diſcrimen immineat, meamque præſentiam articulus neceſſitatis exegerit, nec morienti parcat oculus veſter, nec languenti. Circa periculum veſtrum, aut ſtatus Eccleſiæ

sine omni dissimulatione & subterfugio publicè interest obedire. Quisquis enim in talibus circa obedientiam ambigit, aut distinguit, lignum scientiæ boni & mali in suam perniciem gustare præsumit. Placeat Deo, vt sicut dispendium patimur primæ obediendiæ, ita mihi claudat obedientia cursum vitæ. Vale.

EPISTOLA CX.

AD ABBATEM ET CONVENTVM DE ELEEMOSYNA.

ARGVMENTVM.

Æger implorat auxilium orationum à monachis.

VENERABILIBVS DOMINIS ET AMICIS ABBATI, ET Conuentui de Eleemosyna M. Petrus Blesen. Bath. Archid. salutem in eo, qui mandat salutes Iacob.

SICVT domus vestra inter cæteras sanctæ opinionis odore præcipua secundùm nomen eius, ita inuenta est & laus eius. Ex tunc effudi animam meam in omnem affectum dilectionis ad vos; proposuique locum illum mihi desiderabilem frequentiùs visitare, solatiari vobiscum, & mutua ædificatione gaudere. Sanè non fui sanus, ex quo recessi à vobis. Priùs passus in oculis, postea in acutam incidi. Tertiana successit acutæ, quæ post varias & præstigiosas mutationes, quibus me diutissimè torsit, transiit in quartanam. Quoniam igitur miserum corpus meum miserabiliter igne & frigore febrili, aut potiùs gehennali affligitur, nec mihi salutis fiduciam corporalis medicina promittit, orationum vestrarum suffragia deuotus imploro. Quantùm enim aliena fides, vel oratio prosit, non solum experimento didici, sed ex Euangelica relatione cognoui. Nam in Euangelio Mathæi quibusdam paralyticum in lecto deferentibus, & offerentibus Christo, Centurione pro seruo, Chananæa pro filia supplicante, Maria & Martha pro Lazaro, ille qui vita est morientibus, aut iam mortuis, iura mortis euacuauit: quantumque sit alienæ orationis beneficium opere manifestauit. Frequenter per ignem & aquam febrilem transeo, sed si pro me semel aqua deuotionis inter vos & Deum effusa fuerit, transibo in refrigerium, citoque veniam ad vos redditurus debitum gratiarum. Moueat vos, dilectissimi, conditio humanæ societatis, communionis obligatio, quam in capitulo mutuo vobis fecimus, vinculum charitatis, patientis angustia, & deuotio supplicantis. Valete.

Math. 9. Matth. 8. Matth. 15. Ioan. 11.

EPISTOLA CXI.

AD G. CANONICVM AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Hortatur G. Canonicum vt sacras litteras diligenter perlegat, si velit tentationibus carnis resistere.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO G. CANONICO, M. PETRVS Bles. Bath. Archid. salutem, & in desolatione solamen.

QVODAM iure naturæ in contractum amicitiæ venit, vt amici seipsos mutua consolatione præueniant, & onera tentationum, quæ alterutrum nimis premunt, communicatæ charitatis beneficio patientiùs ferant. Exieras de vana conuersatione huius sæculi, vt in deserto immolares Domino abominationes, Ægyptij siquidem oues abominantur, sed & malignis spiritibus detestabilis est ouina simplicitas. Credebas itaque carnales concupiscentias penitus euasisse,

ſed nondum deferbuit malitia Pharaonis, & adhuc manus eius extenta. In deſerto enim inueniſti labores Ægyptiæ ſeruitutis, in ſolitudine tumultum, in pace bellum, in portu naufragium. Nam ſicut conquerendo deploras deſideria carnis & terreni affectus, qui in corde tuo penitus aruerant, quodam recidiuo venenoſæ propaginis reuireſcunt. Huius mali exhibet incentiuum & cauſam, quòd ſtudio ſacræ ſcripturæ & exercitio militiæ ſpiritalis omiſſo cibum animæ, & manna cæleſte faſtidis. Neceſſe eſt enim animam ad carnalia & terrena deiici, quæ à ſpirituali vita degenerans ad cæleſtia non aſpirat. Propterea miſit tibi Dominus coturnices, & pluit circa te, ſicut puluerem, carnes. Coturnices equidem modicum eleuantur à terra: hi ſunt terreni affectus, & deſideria carnis, quæ militant aduerſus animam. Vide, ne terrena ſapias, ne carnibus, quas cæleſtis indignatio pluit, id eſt, carnis affectibus Angelorum panem poſthabeas. Sacram tibi Scripturam appoſuit Dominus, in omni tentatione ſolatium. Hæc eſt menſa, quæ reficit, iuxta illud: Poſuiſti in conſpectu meo menſam, aduersùs eos, qui tribulant me. Hæc eſt cithara Dauid pſallentis in ea, per quam ſpiritus nequam recedit à Saul: & ea reticente, eundem rurſus exagitat. Lectioni igitur & orationi vigilanter intende, ne te tentatio inimica ſubuertat Vale.

Num. 11. Psal. 22. 1. Reg. 16.

EPISTOLA CXII.

AD R. AVRELIANENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Vehementer pugnat pro immunitate Eccleſiaſtica, nempe vt à Rege Franciæ in bellum Hieroſolymitanum contra Saracenos à clericis non pecuniarum, ſed orationum tantùm exactiones fiant.

REVERENDISSIMO PATRI ET DOMINO R. DEI GRATIA, Aurelianenſi Epiſcopo M. Petrus Bleſ. Bath. Archid. ſalutem & ſinceræ dilectionis affectum.

Eccle. 3.

SCRIPTVM eſt, tempus tacendi, tempus loquendi. Diu autem obmutui, & ſilui à bonis, ſed iam nequeo fidei Chriſtianæ iniuriam diſſimulare ſilentio. Iam circa confinia terræ noſtræ barbaries efferata deſæuit, & in exterminium Chriſtiani nominis gentiũ graſſatur immanitas. Quid ergo hic ſtatis tota die otioſi? Vibratur in ceruices noſtras gladius hoſtilis, nec eſt, qui ex aduerſo aſcendat, qui exprobrantibus nomini agminum Dei Iſraël zelo fidei ſe opponat. Tu ergo, Reuerendiſſime Pater, cùm inter cæteras Eccleſię columnas quodam ſtatu digniore præemineas, redde teſtimonium fidei tuæ, & in Chriſti negotio vlteriùs non lenteſcas, non ſit alligatum apud te verbum Domini: ſed ſicut magnificauit te Dominus in conſpectu Regum, ita officium magnificentiæ Pontificalis exerceas. Clamat ad te Dominus per ſpiritus ſui organum Hieremiam: Sta, inquit, in atrio domus Domini, & loquere ad omnes ciuitates Iuda ſermones, quos locutus ſum tibi. Et ſermones illos exprimendo, ſubiungit: Vade & clama, reuertere aduerſatrix Iſraël, dicit Dominus, & non auertam faciem meam à te. In eodem ſpiritu clamat Ezechiel dicens: Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, veneritque hoſtis, & tulerit animam vnam de populo, ſanguinem eius de manu ſpeculatoris requiram. Noli ergo otiari in talento Domini, ſed *Euangelicam Domini negotiationem exerceas, vt talentum tibi creditum Dominus cum fœnoris acceſſione recipiat. Inſta ergo opportunè, importunè, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Noli æmulari in malignantibus, Epiſcopis dico, qui Regem tuum blandis adulationibus palpant, canes muti, non valentes latrare. Acceptiſſima quidem eſt in Epiſcopis apud Deum profeſſio veritatis. Animam pro veritate ponere non formides, vt videas dies bonos, quia ſanguinem pereuntis Dominus de manu muti ſacerdotis exquiret. Arca ſiquidem Dei capitur, & populus gladio ruit, dum ſacerdos in filiorum correctione torpeſcit.

Ier. 26. Ezech. 33. *al. euangelizando. 1. Reg. 4.

Nec motum, aut vultuositatem Regis extimeas, sed in omni libertate eum salutaribus monitis aggredere, quia, vbi spiritus Dei, ibi libertas. Maluit Ioannes Baptista periclitari apud Regem, quàm dissimulare legem Domini, qui ad Herodem, & Herodiadem, sicut Elias ad Achab & Iezabel legati officio fungebatur. Vos ergo, qui reminiscimini Deum, ne taceatis, & ne detis silentium ori vestro. Ioannes in Herodem, Phinees in Iudæum & Madianitidem, Samuel in Agag regem, Petrus in Ananiam & Sapphiram, Paulus in Elyman magum zeli gladium exercuit, atque correctionis exemplum eorum tibi vita præscribit. Lex Dei, & fides Christi omni supellectili mundanę superæstimanda est, honori etiam, & famæ, propriæque saluti. Rex Achab cùm Regi Syriæ eum grauiter opprimenti seruos & ancillas, filios & filias, & vxorem, omnémque supellectilem obtulisset, postquàm ventum est ad violandum legem Dei, licet reprobus esset in aliis, tamen pro lege Dei pugnæ discrimen inire non timuit. Melius est incidere in manus hominum, quàm derelinquere legem Dei. Si Regis Francorum faciem reuereris, adhibe tibi de Coëpiscopis tuis, qui spiritu Dei aguntur, vt * tanta verborum moderatione vtaris, vt si fortis est sermo, nihilominus sit suauis. Nam & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, suauiter vniuersa disponit. Super omnia, quæso, notam adulatoris, & officium palponis euites. Mel enim adulationis à sacrificio Domini relegatur. Frequenter in palatiis conuersantur, qui mollibus & delicatis auribus Principum, etiam in turpibus blando lenocinantur applausu, ponentes ceruicalia sub capite, & puluinaria sub omni cubito manus. Vix inuenitur in curiis, qui non vendat oleum, qui caput peccatoris oleo non impinguet. Laudatur enim peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Sed timeat, quod per Ieremiam dicitur Sedechiæ: O Sedechia seduxerunt te viri tui pacifici. Cùm in exercitu Xerxis esset nauium & curruum innumerabilis multitudo, eíque ab aulicis adulatoribus diceretur, quia nec mare tantæ classi sufficeret, nec aër tot populorum tela, nec terra tot currus sua caperet vastitate, in tanto exercitu vnus fuit Demaratus, qui in spiritu libertatis auderet dicere Xerxi: Victus eris à te ipso, & te opprimet tui exercitus multitudo. Ab exhortatione, quæso, non cesses, licet ille suorum consilio assessorum ad tuam instantiam se obduret. Scio enim, quòd adhuc Iannes & Mambres apud Pharaonem Moysi resistunt, & successores Achitophel iustorum consilia malitiosè peruertunt. Circa meretricantium linguarum malitiam patet campus orationis latissimus: sed ad alia festinantes hæc omnia sub dissimulatione transimus. Quid expediat tuæ famæ, tu videris. Tu verò diligentiam adhibe studiosam, vt consanguineus tuus tanquam primipilarius Ecclesiæ vexillum fidei ferat ante reges & principes terræ, vt sicut vigilantior fuit in bellicis actibus, modò non sit in Christianę fidei defensione retrogradus. Si autem proposuit iteratò iter huius peregrinationis arripere, non de spoliis Ecclesiarum, non de sudoribus pauperum viaticum sibi & suis exhibeat, sed de redditibus propriis, aut de præda hostili bella Christi conficiat. Non est enim abbreuiata manus Domini, vt qui magna fecit in Israel, etiam in populo acquisitionis brachium suæ magnificentiæ non exaltet. Certè in exitu Israel de Ægypto Dominus de spoliis Ægyptiorum ditauit Hebræos. Ingressus autem populus terram Chanaan de prædis hostilibus innumerabiles sibi diuitias aggregauit. Imò bellorum lex publica est, vt munificentia principalis suis commilitonibus de castrensi obuentione stipendia largiatur. Quæ ratio est, vt qui pro Ecclesia pugnant, Ecclesiam spolient, quam inimicorum spoliis & donis triumphalibus ampliare debuerant? Putantnè insipientes, & miseri, quòd Christus, qui summa iustitia est, velit sibi de iniuriis & sacrilegio exhiberi sacrificium, aut sustineat commissa ex his spolia prosperari? Si enim testimonio veritatis in ignem æternum mittitur, qui sua pauperibus non dedit: vbi, quæso, mittendus est, qui bona pauperum vel Ecclesiæ rapuit, aut fraudauit? Pro his & consimilibus filij Ephrem intendentes & mittentes arcum conuersi sunt in die belli. Numquam pauperum, numquam Ecclesiæ spolia prosperum habuerunt euentus auspicium. Ideò in vltima peregrinatione effusa est contentio super principes, & errare fecit eos Dominus in inuio, & non in via. Fuerunt contritio & infelicitas in viis eorum, quia viam pacis non cognouerunt. Patrimonium Christi, & Ecclesiæ suæ hodie vertitur in occasionem scandali, & materiam seruitutis. Certè sub Pharaone cùm ex principali decreto omnes ad solutionem quintæ partis generaliter vrgerentur, sacerdotes tamen fuerunt ab obseruantia & onere illius constitutionis immunes.

Marginal notes: 2. Cor. 3. — Matt. 14. — Num. 25. — 1. Reg. 15. — Act. 5. — Act. 13. — 3. Reg. 20. — * al. cauta. — Leuit. 2. — Psal. 10. — Ierem. 38. — Iustin. lib. 2 — *Demaratus rex Lacedæmoniorum.* Herod lib. 7. histor. — 2. Tim. 3. — Exod. 12. — Psal. 77. — *Sacerdotes vet. testamenti à tributo liberi.* Gen. 47.

Num. 18. In libro etiam Numeri ad figuram perpetuæ libertatis præcipit Dominus Leuiticam tribum ab omni publica functione liberam esse, summique Pontificis dumtaxat arbitrio subiacere. Quid aliud à Pontificibus, vel à clero potest vel debet Princeps exigere, quàm vt incessanter fiat Heb. 5. oratio ab Ecclesia ad Deum pro eo? Omnis Pontifex ab hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro Rege & populo: & si iratus est in eis Dominus, sacerdos medius intercedat, & in tempore iracundiæ fiat reconciliatio. Psal. 105. Iratus Dominus populum Israël delere decreuerat: stetitque Moyses in confractione in conspectu eius, motumque diuinæ indignationis oratione placauit. Flamma Num. 16. diuinæ animaduersionis sæuiebat in populum, & Aaron arrepto thuribulo medius inter viuentes & mortuos se flammæ obiecit, cessauitque quassatio. Item contra Exod. 17. Amalech Israel præualebat Moyse orante & erigente manus suas ad Dominum. Ios. 6. Et posteà temporibus Iosue sacerdotibus vociferantibus muri Iericho corruerunt. Scio, quòd si Rex tuus angariis, parangariis, exactionibus, capitationibus, cæterisque sordidis & extraordinariis muneribus Ecclesiam decreuerit prægrauare, quàmplures Episcopos huius rei fautores inueniet. Ipsi enim Euangelicæ libertatis obliti, quæ non solùm filios Dei, sed amicos facit in ignominiam seruitutis perpe- Exod. 21. tuæ sibi permittent aurem subula perfo- 1. Mach. 2. rari. Sic olim rege Antiocho iura templi & sacerdotij peruertente multi de Israel egressi sunt, qui solius adulationis, aut vani timoris intuitu in consensum illius tyrannidis transierunt. Tu verò, reuerendissime Pater, pro domo Israël ex aduerso ascendas, & pro testamento Dei murum inexpugnabilem te opponas. Enorme namque famæ & animæ discrimen incurres, si hanc iniuriam Christi silentio aut neglectu dissimules. Doctrina & exhortatione tua recolat Dominus Rex se non ad oppressionem pauperum, sed ad tuitionem Ecclesiæ potestatem gladij ab Ecclesia suscepisse. Et qui nunc viuens Ecclesiæ suffragia iugiter experitur, etiam post mortem eiusdem beneficiis longè ampliùs indigebit. Morietur enim, & vtinam incertos mortis euentus attenderet, ac nouissima sua memorans per præsentes diuitias futuram miseriam compensaret. Eccli. 10. Ecclesiasticus dicit: Rex hodie est, & cras morietur: cùm autem fuerit mortuus, hæreditabit serpentes, bestias & vermes. Spiritus pertransibit in illo, & non subsistet, Psal. 102. & non cognoscet ampliùs locum suum. Agnoscat itaque locum suum & officium, in quo posuit eum Dominus, nec de thesauris Ecclesiæ qui solis debentur pauperibus, sed de fiscali ærario bella Domini prælietur, neque confidat in fortitudine aut multitudine armatorum, sed in Domino. Quia testimonio Salomonis, Nomen Domini plurima fortitudo. Dominus fortitudo plebis suæ est. Prou. 15. Prou. 18. Psal. 27. Quod apertissimè liquet in præliis antiquorum. Quomodo enim persequebatur vnus mil- Deut. 33. le, & duo fugabant decem millia? nonne ideo, quia Deus vendidit eos, & Dominus conclusit illos? nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum, Domine, & illuminatio vultus tui, quoniam complacuisti in eis. Sibi autem complacebit Dominus in eis, qui fideles fuerint in testamento eius. Sine Heb. 11. fide autem impossibile est placere altissimo. Hæc est enim victoria, quæ vincit 1. Ioan. 5. mundum, fides nostra. Et quia ferè vniuersos regni Magnates video in via Domini quodam tædio laboris & pusillanimitate lentescere: vos, quæso, iugi prædicationis instantia manus remissas, & genua debilia roborate. Planè, quia eis in præcedenti peregrinatione non successit ad votum, credunt abbreuiatam esse manum Domini, & inexhaustum fontem gratiæ cælestis aruisse. Porro tunc in superbia & in abusione profecti sunt, nec ex defectu suæ fidei, sed ab euentu dumtaxat diuinæ dispensationis iudicium metiuntur. Fides quidem eorum semel probata est, & inuenta est minus habens. Adhuc experietur eam Dominus: nam ex eorum fide & humilitate victoriæ calculus pendet, ac de his specialiter expetendus & expectandus præliorum triumphalis euentus. Peccauerat tribus Benia- Iud. 20. min in vxore Leuitæ, & se reliquæ tribus in vltionem sceleris accinxerunt. Erat causa eorum iustior, & exercitus longè numerosior atque fortior. Et cùm eis Ducem prælij Dominus adsignasset, ipsiusque nutu in prælium descendissent, terribilis in consiliis super filios hominum Deus, iustos ab impiis, plures à paucioribus superari permisit: & ceciderunt ea die viginti duo millia de Israël. Iterum ad conflictum veniunt ex præcepto Domini, & succumbunt, decemque & octo millia de Israël occisi sunt; nimirum quia de sua fortitudine & multitudine præsumebant, primò &

secundò victi & humiliati sunt, vt per humilitatem denuo vincerent, qui per superbiam victi erant. Fides autem eorum ex prima & secunda frustratione non torpuit, sed ex geminato discrimine crescens denuo ad conflictum, quantò humiliùs, tantò fortiùs se accinxit. Tertiò autem congressi sunt, & tanta sanguinis effusione purgati ferè totam tribum Beniamin deleuerunt. Scias, quòd secundùm populi fidem secundæ peregrinationis metiemur euentus. Instrue ergo in fide & timore Dei populum, & populi Ducem: & vt multa paucis includam, Reuerendissime & dilectissime Pater mi, tuæ discretioni committo religiosorum quietem, pacem simplicium, causam Christi, & Ecclesiæ libertatem.

EPISTOLA CXIII.

AD G. EBORACENSEM ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Hortatur Archiepiscopum, vt resistat hæreticis, eosque ex communi consensu cleri, tam graui multet pœna, vt cæteri ab hæresi absterreantur.

Gaufrido.

REVERENDO PATRI ET DOMINO G. DEI GRATIA EBORACENSI Archiepiscopo, suus P. Blesen. Bath. Archid. sentire de Domino in bonitate, impugnatores Catholicæ fidei expugnare.

DVM in rebus humanis ageret pater vester, dum ei fallax mundi gloria, & proditoria huius vitæ prosperitas arrideret; diu fuistis dubius, quid expediret, aut deceret vos agere, clericale officium prosequi, aut exercitiis scholaribus militares titulos anteferre. Vidimus, & præsentes fuimus, vbi regnum Palestinæ, regnum etiam Italiæ patri vestro, aut vni filiorum suorum, quem ad hoc eligeret, ab vtriusque regni magnatibus & populis est oblatum. Quidam verò attendentes probitatem & industriam vestram, vobis multiplicium *honorum eminentiam communi desiderio destinabant. Porro cùm Rex iunior, Duxque Britanniæ, fratres vestri, qui temporibus suis præ cæteris mortalibus obtinuerunt gloriam militiæ triumphalem sublati, essent de medio, tandemque genitor vester beatæ memoriæ Rex Henricus tributum mortis naturæ soluisset, vidistis, quia vniuersa vanitas omnis homo viuens. Nam in imagine pertransit homo: ideoque reliquistis vanitates & insanias falsas, vsique maturiore consilio illius seruitium elegistis, cui seruire regnare est. Quia ergo multa est messis quæ vobis commissa est, suosque palmites latiùs extendit vinea Domini Sabaoth, cuius vos ipse custodem constituit, circumspectiùs prouidere & agere vos oportet, ne degenerent propagines vineæ in labruscam, frumenta in lolium, aurum in scoriam, oleum in amurcam. Surrexerunt enim temporibus vestris falsorum* dogmatum prædicatores, doctores mendacij, hostes veritatis, & fidei subuersores. Blandi & simplices sunt, vt agni, sed vt vulpes astuti sunt, & rapaces vt lupi. Isti sunt hæretici, qui in vestimentis ouium veniunt. Isti sunt lupi, quos mercenarius fugit. Isti sunt vulpes, quæ demoliuntur vineas. Quia igitur estis successor & Vicarius Petri, qui oues Domini custodiendas & pascendas accepit: plurimùm vestra interest præuidere, & præcauere illorum versutias, qui legem Domini præuaricantur occultè, qui laqueos & pedicas tendunt in capturam simplicium, seque cum aliis in præcipitium damnationis æternæ deuoluunt. Zelus itaque domus Domini accendatur in vobis. Ascendite ex aduerso, & opponentes vos murum contra inimicos crucis Christi, reddite testimonium fidei vestræ, & pro testamento Dei viriliter & efficaciter state. Accite clerum, congregate populum, vt ex eorum communi deliberatione qui spiritum Dei habent, terribilis constitutio in vestra prouincia promulgetur, quatenus tam graui animaduersione plectantur, qui hac peste laborant, vt ex eorum pœna cæteri terreantur. Vale.

Math. Paris. in hist. Anglic. p. 191.

* al. bonorum.

Henricus & Richardus.

Henr. II.

Psal. 38.

*al. dogmatum fabricatores.

Ioan. 10.

Ioan 12.

EPISTOLA CXIV.

AD I. CARNOTENSEM EPISCOPUM.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Ioanni Sarisberiensi, quòd in Episcopum assumptus sit, quòd Petrum Blesensem cognominem suum promouerit, quòd vitam D. Thomæ martyris eleganti stylo scripserit.

DILECTISSIMO DOMINO SUO ET PATRI I. DEI GRATIA Carnotensi Episcopo P. Bles. Bath. Archid. salutem, & si quid melius est salute.

BENEDICTUS Dominus, qui erexit vos in titulum, & gloriam suæ laudis, plantans vos quasi oliuam fructiferam in domo Domini, ad dandam scientiam salutis plebi eius, ad redimendum, iuxta verbum Prophetæ, dispersos in gentibus, & reducendum in filios de longinquo. Clerus Blesensis cælestis arbitrij dispensatione proscriptus, vagus erat & profugus super terram, donec eis datus est Episcopus animarum suarum, qui posset compati patientibus, & ex longa experientia exulandi sciret quàm humanum sit exulibus misereri. Vocatus ergo à Domino tanquam Aaron, non acquieuisti statim carni & sanguini, non Episcopalis munificentiæ gratiam à parētibus inchoastis, non ædificastis Sion in sanguinibus, sed primitias beneficiorum vestrorum consecrastis in eo, quem me alterum sentio, qui me totum gerit animo, vultu, nomine, cognomine & statura. Ille iuxta suorum exigentiam meritorum, si ad vitam, si ad mores, si ad litteraturam respicias, dignus est, vt ei plenioris gratiæ oleum infundatur. Manus vestræ myrrham primam distillauerunt, spero futurum iri, quòd balsamum vberioris gratiæ resudabunt. Recolo autem, quid de promotione nostratum auribus meis instillauerit os illud secretius, veritati & Euangelio consecratum. Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Dabitis voci vestræ vocem virtutis: nec inuenietur apud vos, est, & non: sed in campis Geth, & compitis Ascalonis nominis vestri gloria prædicabitur; vbi nuper ignominia exilij vestri, & infamiæ publicæ palpebris versabatur. Bene valete. Illud autem noueritis, quòd de mandato Domini Archiepiscopi scribere triumphum B. Thomæ martyris attentassem, nisi aliud mihi scriptum fortuitus obtulisset euentus, in quo elegantia styli ingenium Magistri Ioannis Sarisberiensis exprimebat & linguam. Admirans ergo gratiam, quæ diffusa est in labiis vestris, substiti, ne laudes, quas lingua erudita dictauerat, indoctis humanæ sapientiæ verbis, & stylo degeneri deturparem, & injurius fierem martyri, qui per insufficientiam rudis ingenij tantæ magnificentiæ preconia decurtassem. Valete.

Ierem. 30.

Cant. 5.

Isa. 24.

Ioan. Sarisb. scripsit vitam S. Thomæ martyris.

EPISTOLA CXV.

AD H. ABBATEM DE MESSENDER.

ARGUMENTUM.

Quæstionem propositam de gradibus affinitatis, quando conjugium vitient, exponit.

CHARISSIMO DOMINO SUO, ET AMICO H. DEI GRATIA ABBATI de Messender, Petrus Blesens. Bathon. Archid. salutem in auctore salutis.

ACUTE moueris & quæris instantiùs, vtrùm matrimonium stare possit, quod inter Robertum & Adelitiam contractum est, eò quòd quodam affinitatis genere se contingant. Sicut autem memoria fideli recenseo, processum affinitatis illius tali serie & computatione disponis. Ioannes frater Mariæ, vxoris Andreæ duxit Agnetem. Agnes verò mortuo Ioanne nupsit Eliæ: processit ex his Robertus, qui sibi Andreæ filiam Adelitiam desponsauit. Si benè recolo, quid super hac quæstione canonum censura definiat, Ioannes frater Mariæ, vxoris Andreæ & Andreas in primo affinita-

tatis genere conuenerunt. Agnes verò vxor Ioannis fratris Mariæ, & Andreas affinitatem secundi generis contraxerunt. Ius enim regulare est, quòd persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, & non gradum. Et huius definitionis obtentu matrimoniū relictæ Ioannis initum cum Elia tertium genus affinitatis manifestè confecit. Robertus ergo Eliæ filius, & filia Andreæ Adelitiæ in secundo gradu tertij generis affinitate conjuncti sunt. Gradus enim inter affines, non secundùm matrimoniale vinculum, sed secundùm consanguinitatis gradus computare solemus, iuxta tenorem illius regulæ doctrinalis: Persona adjuncta personæ per carnis propagationem mutat gradum, & non genus. Ego autem, vt summatim tuæ inquisitioni respondeam, si tales inuenirem in tam dispari & remoto affinitatis genere conjugatos, vinculum inter eos matrimoniale non soluerem. Disciplinalia quidem sunt hæc, & quodam exercitio scholaris militiæ ad cautelam maioris obseruantiæ introducta. Dominus equidem in lege Moysis circiter duodecim duntaxat personas excepit, inter quas conjugium cum domestica carnis suæ, & illegitima reuelatio turpitudinis inhibetur. De secundo autem, aut tertio genere affinitatis testamenti veteris serie, aut Euangelio citra exceptiones illas duodecim personarum nihil memini me legisse. Quod enim Ioannes Baptista dixit Herodi, Non licet tibi habere vxorem fratris tui, viuentis subintellige, primum genus affinitatis insinuat. Publico siquidem legis edicto præcipiebatur frater semen fratri suo, non viuenti, sed mortuo suscitare, si tamen sine liberis decessisset. Nos autem hunc legis articulum spiritualiter intelligimus, & tenemus. Christo enim, qui primogenitus est in multis fratribus, qui pro salute nostra mortuus est, & primogenitus mortuorum, qui dicit Mariæ, Vade ad fratres meos, per verbum prædicationis semen fidei suscitamus, & nihilominus diuinæ legis oraculum tam in viuo, quàm in mortuo fratre de non ducenda illius vxore generaliter obseruamus. Inueniuntur autem canones, ex quorum intelligentia triplex affinitatis genus, & in eis diuersorum distinctionem graduum industria Scholaris explicuit. Sed iuxta conscientiæ meæ iudicium, noua hæc adinuentio & traditio magistralis matrimonio non præjudicat, cui certos limites, sicut prænotauimus, lex diuina præscribit. Sanè in primorum parentum conjugio duæ tantùm personæ præ raritate hominum, pater & mater, videlicet, à lege conjugali exempti sunt, vbi dicitur: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, id est, nec patri filia, nec matri filius, matrimonialiter adhærebit. Processu temporis excepit legislator matrem, nouercam, sororem, neptem, materteram, vxorem patrui, nurum, vxorem fratris, subaudi viuentis, priuignam priuigni, priuignæque filiam, & vxoris sororem. Ex quo autem vox turturis audita est in terra nostra, & his qui se castrauerunt pro regno Dei beatitudo promissa est, multa salubriter introduxit ad obseruantiam continentiæ ratio publicæ honestatis, quæ versuum paucitate conclusi:

Votum, conditio, violentia, spiritualis
Proximitas, error, dissimilisque fides,
Ætas, turpe scelus, sanguis, conjunctio, tempus,
Hæc si canonico vis consentire rigori,
Te de iure vetant iura subire thori. Vale.

Leuit. 18. Matth. 14. Hieron. ib. Ioseph. 18. Antiquit. cap. 9. Deut. 25. Ioan. 20. c. de propinquis. c. qui propinquam. c. & hoc quoque, 35. q. 3. Genes. 2. Leu. 18. Matth. 19.

EPISTOLA CXVI.

AD H. ABBATEM S. DIONYSII.

ARGVMENTVM.

Mittit H. Abbati librum quemdam à se compositum examinandum, & simul eum consolatur in afflictione quam habebat à Rege.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO H. DEI GRATIA ABBATI S. Dionysij M. Petrus Bles. Bath. Archid. salutem & primitias noui fructus.

MITTO vobis opus nouum, sed imperfectum, & penitus incorrectum. Placeat itaque vobis, cùm ipsum legeritis, lectum ad artificis sui limam remittere, vt si id vestra dignatio acceptauerit, emendatius ad vos redeat cum aliis opusculis meis, ex quibus elegantior stylus, materia gratior, fructusque suauior & vberior inuenitur. Rogo autem, quatenus tractatum, quem de statu, aut potiùs de casu vestro in Sicilia descripsistis,

communicetis mihi, si fieri potest: vt cortina cortinam trahat, vnus Cherubin alterum respiciat, & inter veteres amicos mutua scriptorum missio grata vicissitudine intercurrat. Noui vestras angustias, noui cruces, noui rapinam bonorum vestrorum, audiui regiæ comminationis tonitruum; atque præsentialiter aderam, vbi vestros domesticos excitabat contra vos in tumultum. Positus estis in conflatorio Domini, sed magnanimitatem vestram, quæ se in tam arctis rebus frequenter exercuit, finalis patientia declarabit. Ob immensas pecunias promittit vobis pacem, & vulpinæ reconciliationis osculum, qui aures suas pertinaciter obturauerat ad preces Summi Pontificis, & ad comprouincialium Episcoporum & Abbatum instantiam, ad clamorem sacrarum virginum, ad lachrymas monachorum. Fœda est confœderatio hæc venalis, & gratia hæc mercalis Deo & hominibus est ingrata. Honestiorem pacem vobis prouideat, qui aufert spiritum Principum, ac sublimium colla propria virtute conculcat. Multis equidem simulata pace melior fuit persecutio manifesta. Iniit quandoque rex Israël cum Benadab pacem, sed in scandalum versa est ei, & populo in ruinam. Sint ergo oculi vestri semper ad Dominum: ponite cor vestrum super vias vestras, vt eas acceptet Dominus, & faciat pacem. Scriptum est enim in Prouerbiis: Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos eius conuertet ad pacem. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat cor & intelligentiam vestram, atque hunc agonem vobis consummet ad gloriam & triumphum. Vale.

3. Reg. 5.

Prou. 16.

EPISTOLA CXVII.

AD G. ABBATEM MAIORIS MONASTERII.

ARGVMENTVM.

Reprehendit G. Abbatem, quòd Priorem S. Cosmæ occasione cuiusdam terræ & pascuorum traxerit ad Iudicium.

DILECTISSIMO DOMINO SVO ET AMICO G. DEI GRATIA Abbati Maioris Monasterij, Magister Petrus Blesens. Bathon. Archidiac. quietem animi pro salute.

PRIOR Sancti Cosmæ lachrymabiliter causatur & conqueritur, quòd eum occasione cuiusdam terræ & pascuorum ad Ecclesiam suam longo præscriptionis titulo, sicut asserit, pertinentium in iudicium trahis, & eum modis omnibus, quibus potes, infestare præsumis. Verumtamen, si votum professionis illius, cui obligatus es, diligenter attenderes, quæ sursum sunt, non quæ super terram propensiore studio procurares iuxta doctrinam Apostoli: Seruum Dei non oportet litigare: cùm ipse alibi dicat: Hoc ipsum delictum est in vobis, quòd causas habetis, & non potiùs fraudem patimini. Ipse bonorum suorum rapinam cum gaudio sustinet, vt ad similem æquanimitatem verbo & opere te inuitet. Non decebat tanti ordinis virum litigare pro terra, cuius conuersatio iam erat in cælis, sicut se opinio communis habebat. Absit, absit, vt spiritualis homo sic terram appetat, quòd famæ dispendium, aut animæ suæ discrimen incurrat. Sed hoc suggerit tibi ille triplex Geryon, ille triformis & monstrosus homo, terrenus, carnalis, animalis, cuius contra te sunt omnes cogitationes in malum, qui vtinam ita crucifigatur in vobis, vt destruatur corpus peccati, & iam non seruiamus peccato. Quique terrigenæ & filij hominum, vt quid litigatis pro terra, quibus prope est, vt Dominus de terra vos perdat, vt terra vos absorbeat, & consumat? De vobis scriptum est: Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum à filiis hominum. Filij hominum vsquequò graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Mendax enim est, & transitoria possessio huius mundi: vbi non est nisi concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis, & superbia vitæ. Verbum Prophetæ est: O terra, terra, terra au-

2. Tim. 2.

1. Cor. 6.

Psal. 20.

Ierem. 22.

di sermones meos. Terra est homo, quia de terra sumitur, in terra conuersatur, in terram reuertitur: terram sapit, terram lingit, terram sitit. Conglutinatus est in terra venter eius, descendit in inferiora terræ, & cælestium oblitus, pro terra litigat, pro terra pugnat: nec cessabit à talibus, donec in terram, qui de terra est reuertatur. Tunc ei septem vel octo pedes terræ sufficient, cui modò non sufficit camporum latitudo, & vastitas regionum. Ibi ô homo gleba corporis tui quæ est terra, de terra ad id, vnde sumpta est reducetur. Hic est funiculus hæreditatis tuæ, qui nunc pro terra litigas, quasi hæreditate possideas terram, qui in proximo futurus es portiuncula terræ, serpentum possessio, & vermium cibus. In auditorio Turonensis Archiepiscopi nuper te pro hac terra & pascuis litigare vidi, & doleo me vidisse, ita totius religionis & honestatis oblitum, vt qui vultu, gestu & habitu monasticam exhibere debueras grauitatem, omnia in abusum verteres, & omnibus fieres in derisum. Iactabas manus, prosiliebas in medium, torquebas oculos, distrahebas labia, & pauperi Priori quodam vultuoso fastu & probris insultans, cerebroso spiritu, & clamore nautico intonabas. Porrò ille, qui in cælis habitat, & humilia respicit, ipse liberauit pauperem à potente, & inopem à diripientibus eum: quia in odium dissoluti & inquietissimi status tui Prior ea die ab instantia litis absolutus est, & quantùm ad præsentem controuersiæ illius articulum contrarium sententiæ calculum reportasti. Tibi tamen imminet iudicium grauius, & suspectior dies, qui finem imponet litibus tuis, quas nunc in omni prætorio notus ad iniuriam, & scandalum monasticæ professionis exerces. Quia igitur contra inopem & mendicum, tantam membrorum dissolutionem, tantam exercuisti linguæ procacis iniuriam, dies mortis, qui cano capiti tuo imminet, debitam istorum exiget vltionem. Caro congelascet, crura rigescent, manus & brachia decident, pectus anhelabit, ceruix languescet, spumabunt labia, obtenebrabuntur oculi, facies, vt testa, pallescet. Sic in modico terræ fodietur peccatori fouea, & erit sepulchrum domus eius in æternum, donec veniat dies ille terribilis, qui vnicuique retribuet iuxta suorum exigentiam meritorum. Cessa igitur, imò cessent omnes religiosi à talibus, quibus conscientiæ sanctorum vulnerantur, denigratur bonorum opinio, scandalizatur Ordo, animæ jugulantur. Qui enim pro terra litigant, aut pro pascuis, indigni sunt in terra viuentium, aut loco pascuæ collocari. Vale.

Psal. 48.

EPISTOLA CXVIII.

AD G. ARCHIDIACONVM EBORACENSEM.

ARGVMENTVM.

Reprehendit Archidiaconum qui de sua innocentia gloriabatur, cùm tamen multa in eo essent reprehensione digna.

CHARISSIMO SOCIO ET AMICO G. ARCHID. EBORAC. Petrus Blesensis Bathon. Archid. salutem, & temperantiam labiorum.

AVDIVI te nuper inter Abbates & Archidiaconos, atque alios magnæ honestatis viros de puritate tuæ conscientiæ gloriantem, cœpique mirari, vnde tantæ innocentiæ securitas obuenisset. B. Iob veretur omnia opera sua. Et Isaias Propheta omnes iustitias suas panno comparat menstruatæ. Si in tuis infirmitatibus gloriaris, non eris insipiens. Si teipsum commendas, non est commendatio hæc secura: Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat. Illa autem perfecta & consummata commendatio iudicanda est, quando erit vnicuique laus à Deo. Vtinam de te sentires humiliùs, &, si quid boni habes, illud non habere te crederes. Nemo hominum nouit, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, sed nec ipse ad plenum sua interiora cognouit. Cor enim hominis prauum est, & inscrutabi-

Iob. 9.
Isa. 64.
2. Cor. 12.
2. Cor. 10.
1. Cor. 2.
Ierem. 17.

Iob. 1. le. Iob, quem Dominus præ cæteris commendabat, quòd non esset ei similis in terra, vir simplex, & rectus, ac timens Deum, ipse poterat dicere, Non reprehendit me cor meum in vita mea. Et Paulus, quem Christus sibi vas electionis effecerat, licet diceret, nihil mihi conscius sum: non tamen arbitrabatur se iustificatum. Et quis confidat se habere cor mundum, qui de immundo conceptus est semine, & qui conuersatur in mundo pleno spurcitiis peccatorum? Qui stat, videat, ne cadat, aut potius, ne iam ceciderit. Petrus de sua stabilitate præsumens, vbi stare fortiùs confidebat, infirmiùs cecidit. Si dixerimus, quia peccatum in nobis non est, dicit Ioannes, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Hoc ipsum graue peccatum est, & *obstinatæ mentis signum, quòd nullo peccato intelligis te grauatum. Membrum enim, quod ita stupuit, vt sentire non possit, longè est à salute. Totus insensibilis factus es, si non cogitas timorem Dei, si te eruditis cogitationibus non exercet expectatio futuri iudicij. Sanè vix vnum transigimus diem, in quo non offendamus Deum aut proximum, irascendo, detrahendo, murmurando, inuidendo, scandalizando, cupiendo, garriendo, sequendo gulam, obsequendo carni, contradicendo spiritui, appetendo quæ sunt sæculi, contemnendo quæ sunt Dei, obliuiscendo quàm enormia fecimus, quàm dura meruimus, quàm misericorditer Deus nos ad pœnitentiam dissimulando expectat, quàm terribilia comminetur, quàm incerta mors, quàm intolerabilis & interminabilis pœna nobis immineat. Nouit autem Dominus, qui sunt eius; & eos Apostolus certa definitione declarat, dicens: Qui Christi sunt, crucifixerunt carnem suam cum vitiis & concupiscentiis. Tu videris, cuiusmodi crucem feras, propter verba labiorum eius custodiens vias duras. Neminem iudico, sed, sicut asserunt plurimi, suauius est tibi iugum mammonæ iugo Christi. Sunt, qui se iustissimos arbitrantur, eò quòd crimina damnabiliora non committunt, sed cor eorum vanum est: Non enim iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Vide ne soluas Iesum. Iesum soluit, qui verbis eum confitetur, operibus autem negat. Verbum autem Ioannis est: Omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est. Video te ad negotia mundana circumspectum & anxium, circa salutem verò animæ desidem & remissum. Tua opinione es sanctus, innocens, impollutus, sed supellex varia, delicatior cibus, vestitus cultior, vberes redditus, ambitio ad maiora, ædificia ampla, multiplices clientelæ, circa desideria carnis cura impensior, tuæ opinioni multipliciter obloquuntur. Porro ignis opus vniuscuiusque probabit, cùm sederit Dominus quasi ignis conflans & emundans argentum, cùm Dominus lauerit sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? O quàm periculosum est incidere in manus Dei viuentis. Cùm exarserit in breui ira eius, beatus cuius opus non ardebit? Felix, qui ædificauerit aurum & argentum, & lapides pretiosos. Sufficit mihi seruo inutili, si crematis lignis, fœno, stipula, quæ mihi coaceruaui ad gehennam, de illo igne semiustus euadam. Iam vndecima mihi hora est, & inclinata est dies, & adhuc tamen ad operandum Dominus me inuitat. Delicatus, infirmus, impatiens, perfectam hactenus pœnitentiam distuli. Consiliosum mihi est, vt fructus pœnitentiæ, qui exigitur à me, perditi iacturam temporis recompenset. Humiliabor ergo sub potenti manu Dei, obseruabo me ab iniquitate mea, ponam in puluere os meum, si fortè sit spes. Cur timebo in die mala? nonne melius est timere in die bona? Ecce nunc tempus acceptabile, in quo possum operari & fugere de medio Babylonis, ne fiat in horrendo discrimine: in hyeme, vel in sabbato fuga mea. Tu, qui ambulas in magnis & mirabilibus super te, securus es de diuinæ prædestinationis arcano, certus quòd neque mors, neque gladius, neque aliud te poterit separare à Christo. Bonum certamen certasti, cursum consummasti, qui per delicias adeptus es regnum Dei. Sed vide, quid ei respondeas, qui de omni verbo otioso exacturus est rationem, qui non solùm peccata, sed iustitias iudicabit. Video, quòd cæcus es, & teipsum non vides: claudus es, nec ambulas in via recta. Time quæso vetus illud prouerbium, quia cæcus & claudus non intrabunt in templum.

Marginal notes: Iob. 1. — Iob. 27. — Actor. 9. — 1. Cor. 4. — Matth. 26. — 1. Ioan. 1. — * al. obstinatia signum. — 2. Tim. 2. — Galat. 5. — Psal. 142. — 1. Ioan. 4. — 1. Cor. 3. — Isa. 4. — Hebr. 10. — Matth. 12. — Psal. 9. — 2. Reg. 4.

EPISTOLA CXIX.

AD R. CANONICVM.

ARGVMENTVM.

Arguit R. Canonicum, quòd contumeliis affecerit eos ad quos mittebatur, detractionesque eorumdem in bonam interpretatur partem, idque multorum exemplo facere ostendit.

MAGISTER PETRVS BLESENS. BATHON. ARCHIDIAC. R. Canonico, salutem & circumstantiam labiorum.

De facundia & discretione tua magna conijciens, tibi negotia mea mandaueram apud Principem peragenda: ea enim pro maxima parte expedieram: sed eadem enormiter impedisti. Cúmque iam vota mea nauigarent in portu, me tua temeritate in Pelagus rejecisti. Excessisti mandati limites, quia commotus ad modicum vnius hominis verbum & calore iracundiæ ductus temperantiæ frænum in verba contumeliæ relaxasti. Offendisti omnes, qui aderant, & vt attritæ frontis homo, & verecundiæ prodigus, nec pepercisti ordini tuo, sed nec Episcopis assidentibus, nec ipsi Principi detulisti. Porro etsi aliquis eorum contra te, aut etiam contra me, sicut asseris, aliquod verbum amaritudinis protulisset; non sic tamen excanduisse debueras, vt tuæ mentis impetum in publicam eorum contumeliam retorqueres. In secundo libro Valerij Maximi legimus, quòd Legati Romanæ Reipub. missi à Senatu Tarentum, cùm graues iniurias accepissent, itavt vnus eorum respergeretur vrina, legationem tamen suam peragentes de illatis injuriis nihil conquesti sunt, ne vltrà, quàm mandatum eis fuerat, loquerentur. Sanè illi, quos asseris mihi publicè detraxisse, & ideo te contra eos fuisse commotum, amici mei sunt, de quibus nulla mihi suspicio est, quòd proposito detrahendi hoc dixerint; nam multiplici experientiæ argumento probaui, quòd affectuosè me diligant: nec æstimare debeo, neque possum. quòd eorum dicta vel facta mihi cedere debeant in aduersum. Dilectio ergo, quæ vicissitudine alterna sæpiùs probata est, notam suspicionis aliquam non admittit. Quidam asserebat Platoni, sicut Valerius Max. scribit, Xenocratem discipulum eius eidem multipliciter detraxisse, & dum hoc ipsum offerebat iuramento firmare, subjecit Plato: non est credibile, quòd me non amet fideliter, quem tam efficaciter amo. Cúmque criminator instaret, Plato adjecit: etiamsi hoc dixerit, & hoc ipsum mihi expedire cognouit. Alexandro ægrotanti de communi sententia medicorum Philippus medicus & amicus eius medicinam suis confectam manibus porrigebat. Superuenerunt litteræ Parmenionis hortantis, vt rex insidias Philippi caueret, vtpote quem Darius pecunia corrupisset, quibus lectis ille hausit incunctanter, & tunc tradidit litteras Philippo, vt legeret. Securè amico se credidit, mortisque timorem in ipso mortis nuncio virtus dilectionis exclusit. Pone autem, quòd mihi malignandi affectu dixerint: respondeo tibi, quod Suetonius refert Cæsarem Augustum respondisse nepoti suo Tiberio per epistolam conquerenti, quòd multi de illo perperam loquerentur. Ita enim rescripsit: mi Tiberi, non magnum est, si nobis maledicant homines, dum non malè faciant. Vtinam posuisses ori tuo custodiam, nec misisset meum negotium in discrimen inconsulta loquacitas. Scriptum est: Vir linguosus non dirigetur in terra. Ideo B. Serapion dicere consueuit, non est membrum in meo corpore, quod timeam sicut linguam. Pro leui & modico verbo ad iniurias blasphemiæ conuolasti, nec famæ, nec animæ tuæ parcens, nec cœtui Præsulum, aut magnatum deferens, sed nec regiæ majestati. Sic olim Callisthenes Aristotelis auditor missus ad Alexandrum, quia præscriptos sibi fines obedientiæ non seruauit, fructum injunctæ legationis perdidit, & seipsum. Grauiter de tua legatione offensus, epistolam claudo,

Val. 2. c. 2. Liu. lib. 12. Flor. lib. 1. cap. 2.

Val. l. 4. c. 1.

Idem lib. 3. cap. 8.

Sueton. in Augusto, cap. 41.

Psal. 139.

Plut. in Alex.; Q. Curt. lib. 8. Iustin. 15. Valer. lib. 5. cap. 2.

claudo, recolens verbum B. Iacobi verum esse, dicentis: Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam à malo, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Tu ergo, qui religionis habitum prætendis, religiosiùs te habeas, loquaris parciùs, & modestiùs mouearis. Ego autem, qui te arguo, potiùs arguendus sum. Calicem, quem nunc bibo, mihi miscui, quia nolui audire Salomonem dicentem: Claudus est pedibus, qui verba mittit per nuncium imprudentem.

Iac. 1.

Prou. 26.

EPISTOLA CXX.

AD R. DECANVM TVRONENSEM.

ARGVMENTVM.

Rogat Decanum, vt nepotem suum simoniacè multa Ecclesiæ beneficia venantem, maximoque ære alieno obstrictum, corrigat.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO R. DECANO TVRONENSI M. Petrus Blesensis Bathon. Archidiac. salutem in auctore salutis.

NEPOTEM vestrum P. libenter viuæ vocis * officio conuenirem, nisi ipsius & vestram præsentiam mihi localis distantia inuideret. Mihi autem eis litteras destinare non expedit, quia cùm ferè sit non litteratus, litteras aut non legeret, aut non intelligendo negligeret. Nam testimonio Sapientis, Legere & non intelligere negligere est. Vos quæso temeritatem ipsius, quæ nimis publica & notoria est, & quæ non mediocriter denigrat gloriam famæ vestræ, instanti studio reprimatis, ne delinquat in facie communis notitiæ, sed aut cesset à Simoniæ commerciis, aut ipsum à conuersatione vestra, tanquam putridum membrum à corpore præcidatis. In triuiis Geth, & in compitiis Ascalonis publicè prædicatur, quàm multiplici venalitate venetur in diuersis Ecclesiis dignitates, & quàm obstinatus in ambitione sua nec perditionem Simonis, nec lepram Giezi reformidet. Nuperrimè autem factus est populi sibilus, & commune ludibrium: quia manè mercatus archidiaconatum, eumdem serò perdidit. Ipsum enim enormibus obligatum debitis, & ideò non esse soluendo, venditor intellexit. Iocandum est de archidiaconatu istius, sicut Vatinium vnius diei consulem Cicero in libro Tusculanarum legitur delusisse. Magnum, inquit, ostentum anno Vatinij factum est, quòd illo Consule, nec bruma, nec ver, nec æstas, nec autumnus fuit. Quærenti deinde Vatinio, quare ad eum Cicero non venisset: respondit, volui in Consulatu tuo venire, sed nox me comprehendit. Nepos vester in diuersis Ecclesiis diuersos adeptus est turpi commercio personatus. Non enim intrauit per ostium; quandoque auditurus verbum illud terribile: Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Scitis quia vestis nuptialis est charitas, humilitas & honestas. Hunc autem non promouet honestas, sed cupiditas, non moralitas, sed venalitas, non scientia, sed pecunia, non electio, sed ambitio, non meritum, sed pretium, non virtus aut sanctitas, sed contractus. Verbum Prophetæ est: Væ his, qui ædificant Sion in sanguinibus: væ qui congregant non sua, vsquequo aggrauant contra se densum lutum? Cùm sit persona, vel potiùs bellua multorum capitum, hydram tamen & Briareum, cæteraque monstruosa prodigia multarum facierum numero, aut potiùs personarum multiplicitate transcendit. Detestanda quidem præsumptio est, quòd insufficientiam suam non considerat, quòd vires suas, & dignitatum, quas vsurpat, onera non compensat. Cùm Dominus mitteret Moysen in Ægyptum pro liberatione populi, Quis, inquit, ego sum, vt vadam ad Pharaonem liberare populum de Ægypto? Licet eum elegisset Dominus tanquam dignum, ipse tamen tanta legatione se humiliter reputabat indignum. Qua fronte, quæso, præesse præsumit, qui prodesse non nouit? Teste Hieronymo, non taurus degener, sed qui cæteros fortitudine superat, præcedit armentum. Elephantorum etiam gregem ille qui om-

* al. oraculo.

Cato.

Actor. 8.

4. Reg. 5.

Macrob. l. 2. saturn. c. 2.

Cic. lib. 8. ep. ad Curion.

Matth. 22.

Mich. 3.

Abac. 2.

Exod. 3.

In cap. 34. Ezech.

Senec. ep. 90.

nibus excelsior est antecedit & ducit. Nonne tibi videtur insanus, qui omninò nauigationis ignarus in discrimine tempestatis peritissimos nautas contemneret: ipse autem in suam & aliorum perniciem temeritate sua nauis magisterium vsurparet? In Matthæo scriptum est: Cùm videritis abominationem desolationis sedentem in templo, tunc væ prægnantibus & nutrientibus! ac si diceret: Cùm videritis in Ecclesia ambitiosum & fatuum melioribus præeminentem: væ his, qui per prælati prudentis industriam à spiritu timoris Domini conceperant: & cùm cœpissent facere vitæ fructum, per malitiam successoris fœcunditas versa est in aborsum. Ideò conqueritur Ecclesiastes, & dicit: Vidi malũ, quod est sub Sole, stultum positum in dignitate sublimi, & sapientes sedere deorsum. O negotiatio detestanda, pro honore transitorio animam perdere, tantumque pecuniȩ numerare pro reddi-tu, quantum de obuentionibus eius non possit per quinquennium obuenire. De animæ perditione, aut salute taceo: nam de anima vltima quæstio est apud eum. Non attendit miserrimus, quid super eum cogitet terribilis in consiliis super filios hominum Deus. Quis scit, si hodie vel cras subitatio mortis eum rapiat, & non sit, qui eripiat? Sicnè illum dementauit ambitio, vt per fas & nefas Ecclesiarum personatus acquirat, nec proponat Deum ante conspectum suum, nec vereatur iudicia Dei, nec illud saltem tonitruum diuinæ indignationis attendat: Stulte hac nocte repetent animam tuam, & quę parasti cuius erunt? Infelix ob inanis gloriæ ventum suam animam iugulat, & insuper se infinitis & insolubilibus debitis obligare non cessat. Certè publica omnium æstimatione tota Turonensis Archiepiscopatus subuentio vix sufficeret eum ab ære alieno eximere. Miror, nec ad plenum mirari sufficio, si vel ad vnius horæ dimidium possit ei somnus obrepere sub tanto pondere debitorum, inter tot fœnorum cruces, quibus à Iudæis torquetur, inter tam multiplices & vrgentes molestias creditorum. Cicero in libro Tusculanarum refert, quòd Augustus Cæsar audiens quendam Romanum equitem decessisse, qui sestertia ducenta æris alieni viuendo celauerat, culcitram bicubitalem, quæ in bonis defuncti reperta est, petiit. Quærentibus, quare hoc ageret, culcitra hæc, inquit, ad somnum habenda est, in qua potuit dormire, quem tanta debiti moles iugiter debuerat anxiasse. Credo autem, quòd nepos vester suorum angustias debitorum solatietur, & releuet illo Epigrammate Martialis:

Sexte nihil debes. nil debes Sexte fatemur.
Debet enim si quis soluere Sexte potest.

Debita eius sunt vtique poma illa in Sodomis, quæ sicut B. Augustinus libro vicesimo primo de ciuitate Dei refert, speciosa quandoque sunt & matura, sed attentata morsu in fumum & fauillam subitò euanescunt. Vana equidem & inanis est contra eum actio creditorum, quam euacuat inopia debitoris.

Matt. 24. | Eccl. 10. | Luc. 12. | Macrob. l. 2. Saturn. cap. 4. | Mar. lib. 2. epig 3. c. 5.

EPISTOLA CXXI.

AD I. ROTHOMAG. DECANVM.

ARGVMENTVM.

Hortatur Rothomag. Decanum ne occasione Hierosolymitani belli Ecclesias sinat opprimi exactionibus: ac ne profectio, vt aliàs, diutiùs differatur.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO I. ROTHOMAGENSI Decano M. Petrus Blesensis Archid. salutem & sinceræ dilectionis affectum.

CVm in contractu bonæ fidei exactissima diligentia requiratur, rogo vos in ea fide sociali, & amicitia, quam contraximus ab antiquo, quatenus in Domini nostri negotio, de quo aliàs vobis scripsi, vigilantia vestra sic excubet, vt non solùm corporis commoditatem, sed & salutem animæ, vestra in eo cautela procuret. Magnificauit vos Dominus in conspectu Regis, & cæteris in ducatu suo post vestrum auunculum vos præfecit. Geratis ergo vices Aioth fortissimi iudicis Israël ambidextri, qui erat tam in dextra quàm in sinistra expeditus. Et vos sic eum per temporalia deducatis, vt non amittat æterna. Verbum Salomonis est: Da partes septem, nec-non & octo: nam non solùm oportet te agere ea quæ expediunt, ad præsentem huius septenarij vitam, sed ea quæ respi-

Iud. 3. | Eccli. 11.

ciunt ad octauam. Inſta ergo, & inſtantiùs eum mone, vt in timore & humilitate ſe per omnia diuinæ ſubijciat voluntati: nam vita in voluntate eius. Sit ſollicitudo veſtra, ne tranſeat in affectum cordis, ne ſequatur concupiſcentias mundi, ne in vano accipiens animam ſuam, pro ratione voluntatem habeat, & omiſſo venerandæ maturitatis conſilio imprudentioribus acquieſcat. Certè regnum Roboam filij Salomonis diuiſum eſt, quia ſpretis ſenioribus iuniorum conſilium præelegit. Imprimis viriliter ſtate pro domo Domini, ne per veſtram incuriam humilietur ſtatus Eccleſiaſticæ dignitatis. Eccleſia quidem à diebus antiquis libera eſt, & filij eius, qua libertate Chriſtus nos liberauit, dicens in Euangelio, quia filij liberi ſunt. Si autem angariatur exactionibus & oppreſſionibus potentium, cogitur ancillari: iam ipſa eſt Agar, quæ ſeruit cum filiis ſuis. Sed quid dicit Scriptura? Eijce ancillam & filium eius: Si Principes veſtri nouæ peregrinationis obtentu volunt orbem deſcribere, & Eccleſiæ Chriſti tributariis functionibus characterem ſeruitutis inurere: qui filius Eccleſiæ eſt ex aduerſo aſcendat, mori potiùs eligat quàm ſeruire. Arguuntur à Seneca, Catilina & L. Sylla, quia pax eorum fuit bello deterior, ſubjectúmque ſibi populum plus exactionibus tyrannicis, quàm hoſtes præliis afflixerunt. De collectis igitur faciendis, & de ducendo exercitu Princeps veſter non ſuum ſequatur arbitrium, ſed ſemper animum eius præcedat, & omnia eius geſta prærordinet ſtudioſa deliberatio ſapientum. Panetius in libro Tuſculanarum aſſerit: neque Ducem bello, neque Principem domi poſſe ſalubriter magnas res agere, ſi eat poſt impetum cordis ſui, ſi non omnia eius negotia depingat ante rei aduentum maturioris cauſa conſilij. Vnum rogo, & conſulo, ne opus Dei, ſicut alia vice, fruſtratoriis dilationibus protrahatur. Scriptum eſt: Maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Cæſar audita rebellione Ponticæ regionis, illuc armatas acies ſine dilatione direxit, fuitque tanta feſtinatio victoriæ, vt in pompa triumphali tria hæc verba diceret, Veni, vidi, vinci. Aſſyriorum Regina Semiramis erat circa cultum capitis ſui occupata: & nunciatum eſt ei Babyloniam rebellare. Ipſa verò adhuc ſoluta vna parte crinium ad bella cucurrit: nec priùs compoſuit incultam capitis partem, quàm vrbem & ciues illius in ſuam redigeret poteſtatem. Inducere poſſemus exempla multorum, ſed ſufficiat pro exemplo biennalis illa ditio nouiſſimæ peregrinationis, quæ toti Chriſtianitati verſa eſt in ſingultum. Illud etiam, quòd viam ſuam ab exactionibus incœperunt, & viaticum ſibi de rapinis pauperum & Eccleſiarum ſpoliis confecerunt. Fuit propterea hæc via illorum ſcandalum ipſis. Verbum quidem Salomonis eſt: Initium viæ bonæ facere iuſta. Inter iuſtorum autem & impiorum vias ſententia diuina diſtinguit. Quoniam nouit Dominus viam iuſtorum, & iter impiorum peribit. Vale.

Pſal. 29. 3. Reg. 12. Gal. 4. Matth. 17. Senec. l. 5. de benef. cap. 16. Ierem. 48. Sueton. in vita c. 37. Plut. in vita. Polyœn. li. 8. Anni 1188. Vide Tractat. de itin. Hieroſ. Prou. 16. Pſal. 1.

EPISTOLA CXXII.

AD GVILLELMVM RHEMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

H. Cantuar. Archiepiſcopus Rhemenſem Archiepiſcopum laudat à charitate præſtita S. Thomæ martyri, cùm in exilio eſſet, eúmque rogat vt ſuæ famæ detractoribus non facilè credat, & veterem erga ſe amorem conſeruet.

VENERABILI PATRI ET DOMINO GVILLELMO DEI GRATIA Rhemenſi Archiepiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato Hubertus diuina miſeratione Cantuar. Archiep. totius Angliæ Primas & Apoſt. Sedis Legatus, ſalutem in auctore ſalutis.

REGI gloriæ & gratiæ largitori gratiarum refundimus actiones, quia iuxta verbum Iob pacem faciens in ſublimibus ſuis, in terris etiam Principes noſtros ad pacem veſtro labore, veſtra mediante induſtria reformauit. Propterea & apud homines publici fauoris gratiam obtinetis, & in terra Sanctorum, pacem Dei, quæ exuperat omnem ſenſum fi-

Iob. 25.

ducialiter expectatis. Ab eo siquidem die, quo me in sinu vestræ dilectionis & gratiæ suscepistis, iugiter in præcordiis meis erga vos deuotio sincera coaluit: illúdque inter desiderabilia nostra reputauimus præcipuum, si oblata occasione quod habemus in votis, possemus operibus exhibere. Ad omne tamen dilectionis & obsequij debitum nos eminentiæ vestræ fortiùs obligauit, quod amici nostri, scilicet B. Thomæ Martyris vices nobis, licet non sufficientibus, dispensatio diuina commisit. Non excidit à communi memoria, quantis & quam piis humanitatis officiis vobis innata liberalitas releuauit eius exilium: & adhuc eleemosynas vestras enarrat omnis Ecclesia Sanctorum. Proposuerat autem vobis ad meritum respondere, sed vitam & propositum eius mors intempestiua præscidit. Profitemur verò nos gratiæ Martyri exhibitæ perpetuò debitores, tanquam successores illius: & vtinam eius, quam habuistis ad ipsum, dilectionis hæredes. Sanè audiuimus, quòd frater ille vester, de quo mihi quandoque scripsistis, in sugillationem nostræ opinionis eminentiæ vestræ quædam de nobis sinistra suggessit: verumtamen non est credendum omni spiritui, sed probandi sunt spiritus, vtrum ex Deo sint. Illud etiam quodam iure naturæ in contractum amicitiæ venit, ne ad delatorum suggestiones aduersus amicum alicuius nota suspicionis obrepat, donec eum euidentia facti deliquisse conuincat. Scitis equidem, quòd odio quodam quasi hæreditario decessores illius à diebus antiquis contra Ecclesiam nostram contentiosè egerunt. Iste etiam à primordio suæ promotionis in contumeliam nostram omnes conatus suos studuit experiri. Quòd si nobis detrahit, si nos apud homines iudicat, vt verbo vtamur Apostoli, pro minimo est, vt ab illo homine iudicemur. Nouimus suæ mentis impetum, & vos quandoque à fructibus eius cognoscetis eum. Nouit scrutator cordium Deus, nos vexationibus, quas sustinet in præsenti fraternæ compati charitatis affectu: promptúmque apud nos inuenisset de sua tribulatione solatium, si se dirigi, si consuli sibi permitteret, si modestiam præscriberet actionibus suis, si denique vllum dedisset ei vexatio intellectum. Claudemus epistolam, & vt eius prolixitas ad compendium redigatur, in Christi visceribus, in recordatione martyris, & in ea charitate, qua nos mutuò dilexistis, nos & Ecclesiam nostram deuotè & humiliter vobis ad gratiam commendamus.

[Margin: 1. Ioan. 4] [Margin: 1. Cor. 4.]

EPISTOLA CXXIII.

AD R. LONDONENSEM EPISCOPVM.

[Margin: Richardo.]

ARGVMENTVM.

Declarat se ad Sacerdotalis eminentiæ gradum ex diaconatu progredi nolle, non ex contemptu, sed ex reuerentia. Deinde ostendit neminem cogendum ad sacerdotium.

REVERENDO PATRI ET DOMINO DEI GRATIA LONDONENSI Episcopo suus Petrus Bles. Bath. Archid. salutem in eo, sine quo non est salus.

SCIO quia ex intima dilectione, & charitate non ficta procedit, quòd vultis & petitis me induci, aut si oportuerit, attrahi & compelli ad vlteriorem diuini mysterij gradum. Imprimis sanctitatem vestram indubitanter scire desidero, quòd inæstimabiliter me deterret sacerdotalis eminentiæ gradus, & quòd illum differo, vel recuso, facit reuerentia, non contemptus. Magna est, & supereminens cælestis dignitas Sacramenti; & quis poterit ad eam? Scio, quia hostia hæc singulariter animas ab æterno interitu saluat, dum vnigeniti Dei mortem salubre mysterium repræsentat. Sanè Christus, qui surrexit à mortuis iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur, & tamen in seipso immortaliter & incorruptibiliter viuens pro nobis in mysterio altaris quotidie immolatur. Scioque & apertè profiteor tempore immolationis in ipsa hora incensi cælos ad vocem sacerdotis aperiri, angelos præsentes assistere, vnũ & idem ex visibilibus & inuisibilibus fieri, & operatione sancti Spiritus terrena cælestibus jungi. Magnum itaque hoc est Sacramentum supra omnem æstimationem, su-

[Margin: Missa efficacia.] [Margin: Rom. 6.] [Margin: Greg. l. 4. Dial. c. 58.]

pra omnem intelligentiam, supra omnem eminentiam, in quo salus est mundi, pretium sæculi, pretium sine pretio, pretium impretiabile. De ipso Apostolus loquens: Magnum est, inquit, sacramentum hoc pietatis, manifestatum in carne, iustificatum in spiritu, apparuit angelis, prædicatum gentibus, creditum mundo, assumptum in gloria. Verbum prophetæ est: Mundamini, qui fertis vasa Domini, quantò mundiores esse oportet, qui in manibus, & in corpore portant Christum? Quibus Apostolus dicit: Empti estis pretio magno: glorificate & portate Christum in corpore vestro. Sacerdotem hoc sentire oportet, quod & in Christo Iesu; non solùm, vt se per humilitatem exinaniat, sed vt crucifixionem Domini repræsentans stigmata eius portet in corpore suo, & in ara cordis seipsum Domino crucifigat. Verbum Salomonis est: Sedisti ad mensam diuitis, scito, quia eadem te præparare oportet. Nam & in Leuitico sacerdos pellem hostiæ retinet: quia ordo sacerdotalis expostulat, vt dum in mensa altaris hostiam immolat salutarem, quadam contritionis cruce hostiæ se conformet. Olim Paschalis agnus non comedebatur, nisi cum lactucis agrestibus & amaris; præcingebantur etiam renes: in quo & amaritudo pœnitentiæ, & continentiæ munditia designatur. In vtroque etiam poste sanguis agni ponebatur, vt sacerdos sacramentum Dominicæ passionis non solùm ore ad redemptionem, sed corde ad imitationem suscipiat: quia tunc demum ei hostia proderit, si seipsum hostiam faciens velit humiliter & efficaciter imitari, quod agit. Verbum Apostoli est: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. O quàm felix, qui probatus inuentus est. Proba me Domine, & tenta me: vre renes meos, & cor meum, vt tanto sacramento dignus inueniar. Terribile enim est, quod sequitur: Qui manducat meam carnem, & bibit sanguinem meum indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Domine Iesu Christe sacramentum corporis & sanguinis tui, quasi pignus & obsidem cælestis gratiæ dimisisti, & in eo constituisti nobis, non mortem, sed vitam, non iudicium, sed salutem. Quàm perditus ergo est qui redemptionem in perditionem, qui sacrificium in sacrilegium, qui mysterium in parricidium, qui vitam conuertit in mortem. Prohibet Dominus in lege Moysi, ne de agno Paschali comedat peregrinus, aduena, vel immundus. Quanta ergo, & quàm damnabili temeritate sacerdos indignus ministrare præsumit, qui, vt verbo vtar Apostoli, filium Dei conculcat, & sanguinem testamenti pollutum ducit, in quo sanctificati sumus, & spiritui gratiæ contumeliam facit? Sacerdotibus dicitur per prophetam, Vos sancti Domini vocabimini, ministri Domini, dicetur vobis. Et subiungit: Omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. Video autem hodie, quod & flens dico, innumeros illiteratos, aut potiùs idiotas, & nihilominus carnaliter conuersantes, vsurpare tanti officij gradum: ita quòd sacramenti dignitas ex indigna numerositate vilescit, & euenit quod Osee propheta conquerendo deplorat, & dicit: Multiplicauit populus altaria ad peccandum, factæ sunt eis aræ in delictum. Ideò raròsacrificat Carthusiensis Ordo. Sicut enim solet generari ex assiduitate contemptus, sic accenditur ex ipsa raritate deuotio. Sanè non habent potestatem edere de cælesti altari, qui tabernaculo carnis deseruiunt. Illis enim, qui carnalibus desideriis insumuntur, calix Domini vertitur in fel draconum, angelorum panis aufertur & eis manna cæleste putrescit, pluitque super eos Dominus sicut puluerem carnes. Notandum autem, quòd eodem sole carnes indurantur, & manna liquescit, quia iuxta diuersorum exigentiam meritorum quosdam Deus in sua malitia obdurari permittit, alios ad salubres lacrymas pia deuotione resoluit. Cúmque ille quasi languente & fastidiente stomacho tanquam furfur & corticem sacramenti recipiat; anima istius ex cælesti adipe, ex diuini tritici medulla pinguescit. Spiritus illius est, sicut mons Gelboë, super quem nec ros nec pluuia cadit. Isti verò quasi hæreditati suæ Deus pluuiam voluntariam segregauit. Ex inordinata & indisciplinata multitudine sacerdotum hodie datur ostentui nostræ redemptionis venerabile sacramentum. Nam qui debuerant esse vicarij Apostolorum, & filij Petri, facti sunt socij Iudæ, & præambuli Antichristi. Verbum quippe Gregorij est: Qui Christi corpus indignè conficit, Christum tradit, vt Christus, dum traditur, dicat: Ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Augustinus super illum versiculum, Dederunt in escam meam fel: Grauiùs, inquit, peccant, offerentes indignè Christum regnantem in cælis, quàm qui eum crucifixerunt ambulantem in terris. Et idem: Magis peccant, qui tradunt Christum peccatoribus

1. Tim. 3. Isa. 52. 1. Cor. 6. Eccli 31. Leu. 7. Exod. 12. 1. Cor. 11. Exod. 12. Num. 9. Heb. 10. Isa. 61. Ose. 8. *Carthusiani raro sacrificant.* Heb. 13. 2. Reg. 1. in Psal. 68.

membris, quàm qui tradidit ipsum crucifixoribus Iudæis. Et adaptat sacerdotibus prauis illud lamentabile verbum Christi: Dederūt in escam meam fel, & in sibi mea peccauerunt me aceto. Dominus equidem salutem nostram sitit & esurit: & ideò damnabiliter peccat, qui ad corpus eius cum felle conscientiæ prauæ, & cum aceto iniquitatis accedit. Verbum B. Hieronymi est: Perfidus Iudæus, perfidus Christianus: ille de latere, iste de calice sanguinem Christi fundit. Porrò Ioseph piis manibus corpus Christi baiulauit, iste verò pollutis manibus, & quibus paulò antè scorti pudenda tractauit. Salutem hominum tangit, & recipit ore, quo paulò antè basia meretrici impresserat. Ille qui fuerat Christi membrum, tollit membrum Christi, dicit Apostolus, & facit membrum meretricis. Qui enim adhæret meretrici, vnum corpus, vnumque membrum efficitur cum ea. In hoc membro abominabiliter ponitur & detestabiliter corpus Christi. Repositum fuit illud pretiosissimum corpus in syndone munda, & in monumento nouo: iste autem in ore adhuc potu hesterno fætente, & in sentina ventris adhuc præcedente crapula æstuante demergit eum, quem angeli prospicere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt. Nonnè potius Antichristianus, quàm Christianus iudicandus est, qui quantum in se est, Christum iam factum impassibilem ita tractat indignè, ita probris afficit, ita crudeliter interimit, & sepelit inhoneste? Verùm, quia cælestis animaduersionis sententiam, sicut Dathan & Abiron in ipsa sui sacrificij vsurpatione non sentiunt, diuinum putant euasisse iudicium, dicentes cum vxore Manue, Si Dominus voluisset nos occidere, non suscepisset sacrificium de manu nostra. Certè Maria, quam Christi charitas vehementer accenderat, prohibetur Dominum tangere. Ioannes etiam Baptista, quo maior inter natos mulierum, testimonio Christi, non surrexit, vertici Saluatoris angelicis potestatibus tremendo manum veretur apponere: & filius plorationis æternæ, manu sacrilega, & ore polluto Sacramentum, in quo vita æterna est, recipit, ipsumque sibi damnabiliter incorporare, aut potiùs incarcerare præsumit. Priùs per pœnitentiam, & longum vsum erat expianda omnis iniquitas, vt perueniretur ad cornu altaris, id est, ad tanti gratiam sacramenti. Lauabo, inquit propheta, manus meas, id est, opera, & sic circumdabo altare tuum Domine. Et idem: Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua: & sic introibo ad altare tuum Domine. Lauandi sunt equidem omnes interiores affectus. Nam in Leuitico, antequàm offeratur hostia, diligenter omnia eius intestina lauantur. Apparuit Dominus Moysi, apparuit & Iosue, præcipiens vtrique vt solueret calceamenta de pedibus suis: calceamenta quippe fiunt de pellibus mortuorum animalium. Terribilis verò locus est, in quo Deo Patri eius vnigenitus immolatur: ideò quisquis accedit ad tantæ sanctificationis ministerium, necesse priùs habet deponere omnem immunditiam operum mortuorum. Res difficilis & ardua est, ministrare in sacerdotio, animas regere, & iuxta verbum Salomonis, mittere se in turbam populi, & alligare sibi peccata duplicia. Verbum enim Domini est: Sacerdos meus, qui vnctus est, si peccauerit, delinquere faciet populum meum. Super quem locum B. Gregorius dicit: Scire sacerdotes debent, quòd si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot subditos ad suæ perditionis exempla transmittunt. Et quis nouit opera sua? quis scit, vtrum amore, an odio dignus sit? Delicta quis intelligit? Prauum est cor hominis, & inscrutabile, abyssus profunda, tenebrosa & inexplorabilis est conscientia peccatoris. Nam, vt de cæteris taceam, si discussero & scopauero spiritum meum, si lauero me nitro, & multiplicauero mihi herbam borith, sordibus intingit me Dominus. Sic à mortuo perit lauatio, sic lauo laterem, & dum plus sordes excutio, plures excessus inueniens, quos nondum plenè, sicut debui, planxi, mihi ex ipsa criminum recordatione sordesco. Ideò tanti sacramenti maiestate deterritus, insufficientiam sanctitatis, quam ille gradus exigit, meticulosus allego. Certè Moyses iam electus in Ducem populi, & ad Pharaonem mittendus: Ieremias etiam vocatus à Domino, vt populum rebellem erudiat, humiliter se excusant. Nec dubium est, quin tantùm præemineat sacerdotalis dignitas officio veterum Patrum, quantùm res spei, substantia vmbræ, quantùm promissionibus exhibitio veritatis. Isaias verò, Domino quærenti, quem mitteret ministerio prædicationis se offerens, priùs calculo purgatur altaris. Nemo enim aptus est ministeriis spiritualibus, donec sancti Spiritus ardore purgetur. Ob reuerendam huius ministerij eminentiam, B. Marcus, cuius

1 Cor. 6. Matth 27. Psal. 105. Iud. 13. Ioan. 20. Matt. 3. Psal. 25. Psal. 42. Leu. 1. Exod. 3. Ios. 5. Eccli. 7. Leu. 4. Greg. 3. p. pastoral. adm. 5. Eccl. 9. Psal. 18. Ierem 17. Ierem. 2. Exod. 4. Ier. 1. Isa. 6.

cor & linguam Dominus sancti Spiritus igne purgauerat, quasi tamen adhuc imperfectum suum sentiens pollicem sibi abscidit, ne ad sacerdotium cogeretur. Legimus, quòd cùm B. Ammonius ad regimen populi traheretur inuitus, aurem sinistram ferro sibi radicitus secuit, dicens: Lex diuina neminem præcisa aure permittit fieri sacerdotem. Reuersi sunt ergo clerus & populi ad Timotheum tunc temporis Patriarcham, qui Ammonium, non solùm si auribus mutilatus, sed si naribus truncatus esset, propter sanctitatem ipsius censuit promouendum. Reuertentibus illis, & iterum trahentibus virum Dei, atque cogentibus: linguam, inquit, meam, propter quam vobis placeo, si me vlteriùs cogitis, propriis dentibus amputabo: & sic tandem sibi relictus est. Adhæc Paulus eremita, Antonius, Apollonius, Mutius, Hilarion, Paphnutius, & vterque Macharius, & Arsenius, beatus etiam Benedictus, cæterique viri nominatissimæ religionis, quorum memoria in benedictione est, nunquam gradum sacerdotij attigerunt: in sua tamen simplicitate saluati sunt. Sicut enim B. Odilo Cluniac. Abbas in exhortationibus scribit, istorum singuli vna hora diei, Dominicæ Passionis, nostræque redemptionis beneficia quasi in fasciculum memoriæ deuotè ac fideliter colligebant, & sic in timore & humilitate, hęc ad fruendum suauiter, firmiter in sua conscientia recondentes, corpus Domini spiritualiter manducabant. Sic Dominus præcipit Apostolis dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Et adjungit Abbas: Sicut enim sacramentum quandoque indignus, sic rem sacramēti non recipit, nisi dignus. Voce humana explicari non potest, cum quanta deuotione confici, cum quanta cautela dispensari, cum quanta reuerētia suscipi debet corpus Christi. Conficere vereor, quod affecto suscipere: nam cùm vtrobiq; pura cōscientia exigatur, tamen vita perfectior, & conuersatio eminentior propter varias illius Ordinis circumstantias à Sacerdote requiritur. Vtinā modernorum sanctitas tanta esset, vt æmulandę virtutis exemplo nobis desiderabilem appetitum sacerdotalis gradus immitteret. Præterea Leuiticus ordo non omninò immunis est ab onere, nam districtè ad exactissimam tenetur obseruantiam honestatis. Vnde Apostolus in epistola ad Timotheum: Diaconos, inquit, oportet esse pudicos, vt Episcopos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes. Ex quibus apertè colligitur, quòd continentia, quòd sobrietas, & circumspectæ vitæ custodia diaconis indicta sit: quòd præcidenda est ab eis omnis ambitio, & omnia, in quibus temporalis lucri turpitudo versatur. Loquitur Dominus ad Moysen dicens: Non eligatur sacerdos, aut Leuita, nisi qui dixerit patri suo & matri suæ: nescio vos. In quo amputatur non solùm occasio culpæ, sed affectio parentelæ. Ideò & ego elongaui fugiens à parentibus meis: nondum tamen in hac peregrinatione mea valeo ad plenum obliuisci populum meum, & domum patris. Cùm iuxta institutionem Apostolicam pertineat ad Ordinem Leuiticum ministrare mensis, & nihilominus annunciare verbum Dei: magnum mihi est, & super conatus meos sufficienter implere Diaconum. Sæpè à juuentute mea me Domini mei Cantuarienses Archiepiscopi monuerunt instantiùs, vt promoueri ad sacerdotium consentirem. Ego autem sollicitus expectabam, vt vel opportuna exilij, vel martyrij occasio se offerret, quatenus exemplo B. Thomæ in arena huius mundi pugnantibus deuotus assisterem: beatique Laurentij vestigia humiliter adorans, Leuitici gradus officium publicè profiterer, & dicerem Domino, ac Patri, si fortè ad pugnam sine me festinaret: Quô progrederis sine filiò Pater? quò sacerdos sine ministro properas? experiere certè vtrùm idoneum ministrum elegeris, cui commiseris Dominici corporis & sanguinis consecrationem. Nobis enim diaconis consecratio illius* saluatricis hostię committitur, non vt conficiamus, sed vt conficientibus humiliter assistamus. Et quæ absurditas est, si Diaconi, & maximè Archidiaconi in suo ordine perseuerent? Nam hunc ordinem Archidiaconatus canonica censura præscribit. Et sicut Episcopatui presbyteratus annexus est, sic & Archidiaconis Diaconatus ordo quadam consequentia inseparabili counitur. Ideò simplices Diaconi, vrgente necessitatis, vel vtilitatis instantia iuxta Carthaginense Concilium ad eminentiores ordines possunt cogi: sed quòd ad hoc de iure arctari possit Archidiaconus, nunquam legi. Imò è diuerso B. Gregorius præcipiendo decreuit Natalem Episcopum Salonitanæ Ecclesiæ, & vsu, & honore pallij destitui, quia Honoratum eiusdem Ecclesiæ Archidiaconum inuitum fecerat in presbyterum ordinari. Inter cætera verò, quæ circa similem casum scribit Simplicius Papa Ioanni Rauennati

Marginalia: S. Benedicti. — Trithem. de viris il lustr. — Luc. 18. — 1. Tim. 3. — Deut 33. — Act 6. — * al. *salutaris.* — *Archidiaconos posse in suo ordine persistere.* — lib. 2. reg. ep. 15.

Archiepiscopo, hæc verba leguntur: Priuilegium dignitatis meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Ideóque denunciamus, quòd si posthac aliquid tale præsumpseris, & aliquem, seu Episcopum, seu presbyterum, vel diaconum inuitum facere posse fortè credideris, ordinationes Rauennatis Ecclesiæ, vel Æmiliæ tibi noueris auferendas. Salua verò pace & reuerentia Gelasij Papæ, hi qui in sacro eloquio exercitatos habent sensus, vel non approbant, vel reuerentia filiali excusant, quòd ab eo scriptum est, vt videlicet illis, qui sacerdotium differunt, aut à susceptione illius ordinis se excusant, minores honoribus & stipendiis præferantur, vt honorem, quem fugerant, appetere nitantur, & quæstum. Sanè non honor, aut quæstus debet esse ordinis occasio, sed Christi charitas, & animæ salus. Gregorius in registro quendam Episcopum comminando redarguit, eò quòd Archidiaconum suum reclamantem ad sacerdotium promouisset. Illi verò epistolæ quædam interserit, dicens: Sicut iustum est, vt nemo credere compellatur inuitus, ita censendum puto, ne quis à sui ordinis gradu desistere compellatur. Porrò dignitatis turbato ordine, Archidiaconi hodie sacerdotibus præeminent, & in eos vim & potestatem suæ iurisdictionis exercent. Eapropter Archidiaconum in presbyterum promoueri non est honorem eius augeri, sed minui. Licet enim in adeptione potioris gradus possit in quibusdam, sicut tetigimus, locum habere coactio, tamen quòd quis à superiori statu descendere compellatur, expresso scimus contraire decreto. Sicut apertissimè liquet ex epistola Gregorij Papæ ad Ioannem Syracusanum Episcopum, quæ sic incipit: Quorumdam ad nos relatione peruenit. Et ex illo noto & solemni capitulo Augustini: Displicet tibi. Quomodo ergò destituetur quis à gradu, quē canonicè adeptus est, maximè cùm ex ipsa destitutione decrescat? Nam in Cabilonensi Concilio iure communi sancitum est, ne quod aliquis legitimè obtinuit, nisi graui culpa interueniente, amittat. Hîc verò quædam honoris amissio est: nam si diligentiùs attendatur Archidiaconorum præeminentia, & depressio simplicium sacerdotum, quędam degradationis species est in Archidiaconis ista promotio. Vt autem de iure ciuili quædam ad propositum à similibus inducamus: Vlpianus disputans de curatore bonis dando, refert Cassium scribere, neminem inuitum cogendum fieri curatorem: & subjungit: Voluntarius ergo quærendus est. Credo autem, quòd sacerdotes animarum curatores sunt. Vnde & Ambrosius dicit: Necesse est, vt munda sit sacerdotis manus, quæ salutem animæ curat. Et Salomon: Maxima peccata cessare faciet curatio. Item compellere aliquem ad tyrocinium, Iustinianus inter turpitudinis causas enumerat: nam & hoc ipsum crimen concussionis importat. Quæ ergo ratio est, vt Archidiaconus sub tanto discrimine animæ sic ascendere aut potius descendere coarctetur? Apostolus quidem monet, vt vnusquisque in sua vocatione permaneat. Et ad Ephesios loquens iuxta distributionem S. Spiritus in Ecclesia Dei officia diuersæ professionis assignat, vt regina stans à dextris sponsi multiplici varietate ordinum sit ornata. In figura huius rei Dominus in libro Numeri circa tabernaculi ministerium diuersa distinguit officia, vt sint alij Leuitæ, alij Meraritæ, alij Gersonitę, alij Caathitę, alij verò Aaronitę. Nec erat ibi ordinū alteratio, vt vnus ordo ad alterum transiret, nisi hoc vrgētissima ratio dispensationis exigeret. Postremò nullus sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Domino tanquā Aaron: & ideò fortè adhuc inter Leuitas, & non inter Aaronitas sors & conditio vestra esset, nisi Dominus dixisset vobis: Amice, ascende superiùs, & sic vos Pontificalibus infulis induisset. Benedictus autem Dominus, qui elegit vos in sacerdotem sibi, sufficientē & idoneum ad dandam scientiam salutis plebi eius, ad prædicandum annum placabilem Domino, ad benedicendum populis in monte Garizim, efficacem conuertere incredulos ad prudentiam iustorum, & parare Domino plebem perfectam. Vidimus quamplures in Ecclesia Romana in ordine Diaconatus vsque ad ætatem decrepitam, & exhalationem extremi spiritus ministrasse. Certè Dominus Cælestinus, qui hodie sedet, sicut ex ipsius ore frequenter accepi, in officio Leuitæ sexaginta quinque annos expleuerat, antequam ipsum Dominus in Summi Pontificatus apicem sublimasset. Quare inuitamur ad sacerdotium inuiti? Certè Iosue ponit in optione populi Israël seruire Diis Mesopotamiæ, siue Deo. Et nos quidem liberi sumus: non enim accepimus spiritum seruitutis, sed spiritum qui ex Deo est, in quo clamamus Abba Pater. Vbi autem spiritus Dei, ibi libertas. Si in hoc spiritu Deus Pater est, & nos ergo filij.

Dist. 74. c. vbi ist.

l. 1. ep. 19. D 74. c. gesta.

l. 11 ep. 34. D 74. c quorumdā.

23. q. 4. c. 34. Aug. ep. 204.

l. 4. ç. 7. l. 2.

Eccl. 10.

D. l. 49. & 16. l. 4.

1. Cor. 7.

Ephes. 4.

Num. 3.

Hebr. 5.

Ann. 1191 electus.

Ios. 24.

Rom. 8.

Nemo cogendus ad sacerdotium.

Si autem filij sumus, & liberi testimonio Christi vocati per Christum in libertatem gloriæ filiorum Dei, vt simus filij & hæredes: filij quidem Dei per Christum hæredes autem Christi per Deum. Nemò igitur quæso archidiaconos inuitos ordinare præsumat: coacta enim seruitia Dominus non acceptat. Nimirum obsequia, quæ Deo impendimus non ex opere, sed potiùs ex voluntate pensantur. Scio autem, quis dixerit, Voluntariè sacrificabo tibi. Et ego quidem homo sum, non asinus, vt spontaneus inuiter ad onera, non compellar inuitus. Solet quidem gentilium tyrannorum profana & efferata crudelitas sacrificandi necessitatem violenter indicere Christianis. Ego verò Christianus ad sacerdotium forte cogi potero, sed citra liberæ ac deuotæ voluntatis arbitrium nullis vnquam altaribus immolabo. Vale.

Psal. 53.

In ep 139. indicat se sacerdotem factum.

EPISTOLA CXXIV.

AD GVALTERVM ARCHIEPISCOPVM ROTHOMAG.

ARGVMENTVM.

G. Rothomag. Archiepiscopum exulantem ab Ecclesia sua consolatur, eiusque fugam iustam fuisse contra obtrectatores tuetur.

REVERENDO PATRI ET DOMINO GVALTERO DEI GRATIA Archiepiscopo Rothomag. suus Petrus Blesen. Bathon. Archidiac. salutem, & inter aduersa constantiam.

DVM inter Principes nostros grassaretur immanis hostilitas, vos tanquam mediator, tanquam angelus pacis, varios inter meatus, & laboriosos frequentissimè fecistis excursus. Eo tempore de pace, aut turbatione vestræ Ecclesiæ, nec etiam tenuissimus sermo erat. Triumphastis tandem de proposito, & per industriam vestram in tempore iracundiæ fuistis reconciliatio. Tunc primùm rumor insonuit, quòd adhuc Ecclesia vestra tempestatis antiquæ turbinibus vexaretur. Superuenerunt alij firmiter asserentes, quòd Dominus Rex ad omnem vnguem dissensionis illius scrupulum complanasset. Fuerunt etiam, qui dicerent, vos de prouincia Rothomagensi egressum in Alemaniam transmigrasse. Postremò retulerunt mihi secretiùs quidam de familiaribus vestris, quòd Dominus Rex vos de partibus illis reuocarat, & ad vestræ voluntatis arbitrium pacem Deo, & vobis honorabilem deuotissimus offerebat. Tanta rumorum varietate suspensus inter euentus ambiguos anxius æstuabam. Scriptum est enim, rumoribus credi oportere, & non oportere. Quicquid autem cælestis dispensatio de vestra peregrinatione decreuit, mihi accessisset ad votorum plenitudinem, si solatium vobis in hoc vestræ desolationis itinere præstitissem. Scio quàm meritorium & commendabile sit apud Deum & homines, comitiuam præstare amicis afflictis, & maximè Dominis, vt quibus in prosperis communicauimus, compatiamur & in duris. Peregrinante Noëmi, Ruth Moabitis ab eius latere non recessit. Quærit Hieronymus, quid propter hoc retribuerit ei Deus? & subjungit: Christus ex ea nascitur. Experimento nouerunt Ecclesiæ nostræ nuncij missi frequenter ad Dominam Reginam, penes quam eo tempore conuersabar. Vos etiam scire credideram quanto zelo, quantaque industria vestrorum sæpius æmulorum machinamenta frustrassem. Teste Petro Capellano eius, & concanonico nostro, quia vos & causam vestram multiplici ratione tuebar, ita quandoque excanduit in me, vt verecundiæ muliebris oblita in spiritu Hecates vel Thesyphones contra me probris & contumeliis intonaret. Nunc etiam Dominus Cantuariensis ægrè fert absentiam meam, gratanter acceptat consortium meum, eique videtur honesta & vtilis mea conuersatio circa eum. Siue cum eo sum, siue cum Domino Rege, vel cum alio sum, anima mea vobiscum est. Sanè Ionathas cum patre suo Saül corporaliter versabatur, & erat anima eius cum Dauid.

Ruth. 1.

Hieron. ep. 25. ad Paulam.

1. Reg. 18.

2. Reg. 15. Cùm autem Chusi Arachites Dauid fugienti à facie Absalon, vellet præstare comitiuæ solatium, remisit eum cum Sadoch & Abiathar sacerdotibus, sciens, quòd residentia eorum circa Absalon fructuosior esset sibi, sicut postea rei exitus declarauit. Viderit prudentia vestra, quid expediat vobis, & mihi. Ego in vespera vitæ meæ sum. Votiuum mihi est, nouissimos dies meos offerre altissimo, qui dies antiquos perdidi, quia perditè vixi. Vtinam sic curratis, non quasi in incertum; sic pugnetis, non quasi aëra verberans; sic cor vestrum stabiliatis in Domino, vt sitis inter filios excussorum. Philip. 3. Diligenter deliberate vobiscum, & iuxta Euangelicam parabolam sedentes, priùs computate sumptus, & videte, si ei possitis cum decem millibus occurrere, qui cum viginti millibus venit ad vos. Luc. 14. Qui ergo arripuistis opus fortitudinis, fundate intentionem vestram in lapide adjutorij, stabilite vos in fundamentis Sion, & animum vestrum aduersus omnes persecutiones & injurias ad solidum conquadretis. Videte, quòd solus Christus, qui summa iustitia est, sit in causa tanti propositi. Verbum enim B. Petri est: Si pro Christo patimini, Beati. 1. Pet. 2. Et adjungit: Nemo ex vobis patiatur, vt fur, aut alienorum appetitor. Mortem siquidem pretiosam facit in confessoribus vita, in martyribus causa. In omnibus ergo vexillum Christi, & titulum innocentiæ præferatis. Noui magnanimitatem vestram: & scio, quia vestro magno cordi nihil est magnum, nihil graue vel arduum. Ecclesia quidem, quæ est mater nostra, libera est, sed hodie cogitur ancillari cum Agar. Galat. 4. Ideoque migratis, ne videatis Ecclesiæ vestræ mala, sicut Propheta lamentatur, & dicit: Migrauit Iudas propter afflictionem & multitudinem seruitutis. Thren. 1. Sed cum Dathan & Abiron turbæ populares absorbeantur à terra, & descendant in infernum viuentes, qui irritare præsumunt Aaron sanctum Domini, qui insurgunt aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Num. 16. Iam per ipsos operatur Antichristus mysterium iniquitatis. Vos autem viriliter agite, & confortamini, recolentes, quod in Prouerbiis legitur, quia nomen Domini maxima fortitudo: iustus autem de angustia liberabitur, & tradentur impij pro eo. Prou. 18. Ipsi nunc jactitant se præualuisse in vanitate sua, quorum gaudium, vt verbo Iob vtar, est adinstar puncti, quorum finis interitus, quorum sepultura, sepultura Iob. 20. asini, quorum retributio ignis & vermis. Inauditum est, quòd Ecclesiæ persecutores vltricem illius manum euaserint, qui potentes potenter punit, qui semper superborum & sublimium colla propria virtute calcauit. Nam si ad tempus supra dorsum iusti fabricare peccatores permittit, ei coronam gloriæ ex ipsa impiorum malleatione componit. De his autem, qui sacerdotibus Domini sunt rebelles scribit Amos Propheta, & dicit: Vxor tua in ciuitate fornicabitur, filij ac filiæ tuæ in gladio cadent, terra tua in funiculo metietur. Amos 7. In terra polluta morieris, & populus tuus de terra sua captiuitate migrabit. Quidam de familiaribus nostri Principis fugam vestram detractoriè arguunt, & ea quæ vobis dictat amor iustitiæ, elationi mentis adscribunt. Sic de suorum dentium sanitate gaudeant, sicut ista ex affectu filiali pronunciat. Certè nemo sapiens vestrum causatur egressum: docet enim Dominus de vna ciuitate in aliam fugere. Matth. 10. Ipse quandoque à Iudæorum facie se abscondit, & eius imitator Apostolus persecutores suos in sporta demissus euasit. Ioan. 6. Act. 9. Sancta verò est & Deo accepta elatio, contra malitiam superbiæ, diuitias & honores, atque Principum familiaritatem propter iustitiam contemnere: nobilis superbia est, nobilissima verò, si ipsa confusio contemnatur inconfusibiliter propter Christum, qui sicut Apostolus scribit, proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta. Hebr. 12. Apostolis & Apostolicis viris à Domino dictum est, Fortitudinem gentium comedetis, & in gloria eorum superbietis. Isa. 61. Sapientia etiam in libro sui nominis dicit: Apud me sunt opes superbæ, & gloria. Prou. 8. Vos autem hanc habere superbiam quibusdam viua voce respondi, & quia in transitu festinabant, ego eos persecutus sum litteris, quæ adhuc exstat, in quibus animi vestri dotes apertè descripsi, & qualiter vobis olim lenocinante dignitatis fastigio, & prosperitatis aura statum conscientiæ vestræ ventosæ laudis extollentia mouere non potuit; sed eratis, sicut Petrus Apostolus docet, forma gregis in populo, 1. Pet. 5. vestrisque subditis securè cum Paulo dicere poteratis: Non, quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri: 2. Cor. 1. Non ambuletis in magnis & mirabilibus super vos: quodam enim * eleganti artificio * ministrandi in diuitiis & honoribus sensistis humiliter, & omnem in potestate gloriam repressistis. Si ergo

* al. Magistrandi.

detractores, ſicut Apoſtolus dicit, Deo odibiles vos deprauant: recolite verbum Iſaiæ, dicentis: Opprobria & blaſphemias eorum ne timueritis, in proximo eſt, vt obſtruatur os loquentium iniqua. Adhuc reſpondebitis exprobrantibus vobis verbum: Non eſt ſeruus maior Domino ſuo. Chriſtus pro nobis opprobria non erubuit: nec vobis erubeſcenda ſunt pro Chriſto. Si peruerſa malignitas ſubuertere cogitat Eccleſiæ dignitatem, cogitat econtrariò Deus eam in ſtatum erigere meliorem: nec dubium eſt, quin cogitatio diuina præualeat. Iurauit enim Dominus exercituum dicens; Si non, vt cogitaui, ita erit, & quomodo mente tractaui ſic eueniet; Si totum mare huius ſæculi contra Eccleſiam feruens ebulliat & feratur in impetu, Chriſtus ambulat ſuper aquas: ventique & mari obediunt ei. Quòd ſi Chriſtus in naui dormiat, excitetur orationibus clamantium: Exurge, quare obdormis Domine? Tempore diluuij concuſſa inundationibus arca erecta eſt in ſublime. Eius enim concuſſio, ipſius erectio eſt: quia ſicut B. Hilarius dicit, proprium eſt Eccleſiæ, vt tunc vincat, cùm læditur; tunc intelligat, cùm arguitur, tunc ſecura ſit, cùm deſeritur, tunc obtineat, cum ſuperata videtur. Arca fœderis quandoque ab allophylis capta & poſita iuxta Dagon à virtutibus non ceſſauit, tandemque in Hieruſalem cum multa exultatione reducta eſt. Rogo igitur, vt non deficiat nobilis conſcientiæ veſtræ ſtatus, ſed ponite cor veſtrum ſuper vias veſtras. Si audieritis ſuperbiam Moab, ſcitote, quia maior eſt ſuperbia eius, quàm fortitudo eius. Sanè, in quo iudicio quis iudicauerit, iudicabitur, & menſuram recipiet pro menſura. Spiritus ſapientis eſt, qui dicit: Per quæ peccauit quis, per hæc & punietur. Pharao ſubmerſus eſt, qui ſubmerſerat infantes Hebræos. Goliath occiſus eſt gladio, quo Dauid appetierat. Aman in cruce ſuſpenſus eſt, quam parauerat Mardochæo. Si veſtra ſpes in Chriſto radicata eſt, conualeſcet ad palmam, fructificabit ad gloriam. Deus autem, qui vos virtute præcinxit ad bellum aſſiſtendo, inſtruendo, confortando vos promoueat ad triumphum. Vale.

Iſa. 51. Ioan. 13. Iſa. 14. Matth. 8. Hilar. l. 7. de Trin. 1. Reg. 5. Sap. 11. Exod. 14. 1. Reg. 17. Eſther. 7.

EPISTOLA CXXV.

AD EVNDEM.

ARGVMENTVM.

Monet eundem, vt in exilio ſuo otium ſedulò fugiat, lectionique diuinarum litterarum & orationibus, quarum vtilitates hic deſcribit, vacet.

REVERENDO PATRI ET DOMINO GVALTERO DEI GRATIA Rothomag. Archiepiſcopo, ſuus Petrus Bleſen. Bathon. Archidiac. ſalutem, & deſolationis ſolatium.

MONVERAM vos frequentibus epiſtolis ab occupatione curiali deſiſtere, & redimere tempus, quia dies mali ſunt: neſcio tamen, ſi commonitorias illas receperitis: mihi enim non niſi ſemel, & breuiter reſpondiſtis. Benedictus autem Dominus, quia tandem extorſit neceſſitas, quod non poterat obtinere deuota ſupplicantis humilitas. Detinebant vos, adminiſtratio dignitatis, Regiſque familiaritas, & cætera, ſicut Apoſtolus dicit, impedimenta huius mundi, quæ, quaſi compedes aurei, etſi minus diſpliceant, magis nocent. Non ſuſtinet Dominus tempus pœnitentiæ debitum curioſitati vlteriùs indulgeri, & quem lectioni & orationi vacare diuina manſuetudo monuit, coactio eius violenta induxit. Sic loquitur Dominus per Prophetam: Viuo ego, dicit Dominus, quia in manu forti, & brachio extento, & in furore meo regnabo ſuper vos, & ſubiiciam vos ſceptro meo, & inducam vos in vincula fœderis mei. Donum quidem Dei perfectum eſt, & deſcendens à Patre luminum, quacunque ex cauſa vacare & videre, quàm ſuauis eſt Dominus. Quia ergo exercitatum habetis in ſacro eloquio intellectum, habeatis in tribula-

Ephe. 5. Ezech. 20. Laudes S. Scripturæ.

1. Reg. 16. tione malorum & dolore sacræ Scripturæ solatium. Scriptura est cithara Dauid, per quam Saülis insania temperatur. Ind. 3. Scriptura est vomer Samgar aratorius, quo terra nostri cordis excolitur, quo sexcenti sternuntur Philistæi, Iud. 15. & in fugam alij conuertuntur. Hæc est maxilla asini, in qua Samson sitiens reficitur, & mille allophyli occiduntur. Matth. 4. Sit ergo sacra lectio vobis cibus, gladius, medicina, requies. Cibus, quia non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei: Ioan. 6. nec tantùm cibus, sed vita & spiritus, sicut veritas dicit: Verba quæ ego loquor, spiritus & vita sunt. Exod. 26. Hæc est mensa tabernaculi contra Aquilonem posita, vt quisque omnes tentationes in ea securas excipiat, sicut scriptum est: Psal. 22. Posuisti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. Si autem consistant aduersum vos castra, si exurgat aduersum vos prælium, sit in manibus vestris gladius Spiritus sancti, quod est, verbum Dei. Si infirmantur genua vestra, si dissolutæ sunt manus, si moti sunt pedes, si effusi sunt gressus vestri, confidite quia verbo Domini cæli firmati sunt. Si anima obdurescit ad lachrymas, & cælum æneum dederit Deus, vt ros spiritualis, aut pluuia non descendat, emittet Dominus verbum suum & liquefaciet ea, & in verbo emittet spiritum, & fluent aquæ: imò fluent aromata ipsius, vt conuersatio vestra, & vestrorum odorem suauitatis effundat. Non sitis in exilio otiosus, nisi negotium animæ otium censeatis. Seneca ep. 83. Otium enim sine litteris, Hieronymo teste, mors est, & viui hominis sepultura. Vacatio à sollicitudinibus sæculi, otium est, de quo Salomon dicit: Eccli. 38. Sapientia scribitur in otio, & qui minorantur actu percipiunt eam. Matth. 12. Ideò discipuli Domini in sabbato, in die scilicet otij transeuntes per sata fricabant spicas, & vescebantur eis. Subtiliores enim sententiæ de occultis educuntur in tempore cessationis, quibus Ezech. 46. animæ saginantur. Porta, quæ in Ezechiele respiciebat ad Orientem, non aperiebatur, nisi in sabbato. Anima enim sabbatisante à concupiscentiis sæculi, sapientia Dei liberiùs inquirenti se aperit, familiariùs autem pariter conuersantur contemplatio & oratio. *Orationis efficacia.* Vrgente namque necessitatis instantia, viriliter ad orationis arma currendum est. Nam Israël miseriarum cumulo ingruente ad tabernaculum fœderis properabat. Orationis efficacia magna est. Psal. 105. Iratus erat populo suo Dominus, stetitque Moyses in confractione, & placatus est Dominus. Exod. 17. Pugnabat Israël contra Amalech, Moyse erigente manus præualebat Israël, eo autem remittente manus Amalech obtinebat. Quidam iustus credens se orationibus à malignitate detrahentium liberari dicebat: Psal. 108. Pro eo, vt me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam. Quàm multùm valeat deprecatio iusti, manifestat Eliæ oratio, qui cælum pro arbitrio suo ad beneficium pluuiæ claudit & aperit. Iac. 5. Oratio, quæ assiduè fiebat ab Ecclesia pro Petro, eum à vinculis liberauit. Matth. 26. Et Christus Apostolis dicit: Vigilate, & orate. Vidua ab aliquo iudice de aduersario suo, mediante orationis instantia obtinuit vltionem. Luc. 11. Amicus Euangelicus importunitate tres panes obtinuit. Eccl. 35. In Ecclesiastico de oratione scriptum est: Oratio humilis penetrat nubes, & non discedet, donec aspiciat eum altissimus. Oratio autem suas circumstantias habet, instantiam, humilitatem, jejunium, & cætera munimenta virtutum. Isa 38. Propterea Propheta dicit: Sicut pullus hirundinis, sic clamabo, meditabor vt columba. Matth. 17. Vnum noueritis, quia non nisi in oratione eiicitur dæmonium, quo vexamur. 1. Thess. 5. Vos ergo sicut Apostolus dicit, sine intermissione orate, quamdiu persecutio non est intermissa. Inualescente enim oratione cessabit quassatio, Publicanus iustificatus descendet, absoluetur peccatrix, & Matth. 15. Chananeæ dicetur: Fiat tibi sicut vis. Ego autem in omnibus Ecclesiis, quibus vinculo fraternitatis, aut familiaritatis constrictus sum, orationum suffragia vobis deuotus imploro.

EPISTOLA

EPISTOLA CXXVI.

AD R. GLOCESTRIÆ ABBATEM.

ARGUMENTUM.

Odonis nobilissimi viri in Episcopum Parisiensem ex Cantore Bituricensi electi vitam moresque, quod R. Abbas petiuerat, describit.

REVERENDO PATRI DOMINO R. DEI GRATIA Glocestriæ Abbati P. Blesensis Bath. Archid. salutem in eo, sine quo non est salus.

QVÆRITIS, vtrum nouum hunc Parisiensem Episcopum nouerim, & quid de vita & moribus eius sentiam, & quid de ipsius electione audiuerim, vobis scripto petitis aperiri. Curiosi hominis est ista inquirere: sed scio, quòd vestri Domini Henrici, beatæ memoriæ, nuper Wigorniensis Episcopi amor & deuotio, ista inquirere vos compellunt. Scitis enim, quàm placidè, quàm deuotè totus spiritus eius requiescebat super Odonem Cantorem Bituricensis Ecclesiæ, eratque in votis & deliciis eius ipsum cum fratre suo Bituricensi Archiepiscopo, quoties se offerebat opportunitas multiplici præconio recensere. De vita ipsius, quod noui, de ipsius autem electione referam quod audiui. Mauritio piæ recordationis exempto de corpore mortis huius, Parisiense Capitulum de alterius substitutione tractabat. Erant quidam filij, & hæredes Simonis Magi, qui licet religionis professores, multorumque inueterati dierum, cum pecuniis tamen, quas congregauerant, propter hoc à diebus antiquis se ad nundinas illius electionis accinxerant, & per quosdam Giezi successores titulum de contrahenda emptione frequentiùs iterabant. Porrò in tam electa congregatione prudentum, versutia mercalis elusa est, & illis qui sola licitatione obtinere sperabant, & tanquam stipitibus veternosis, sterilibusque rejectis ducti odore Odonis, quasi agri pleni, cui benedixit Dominus, eum sibi communi assensu Pontificem rapuerunt in exultatione vniuersæ terræ. Congloriοr eius gloriæ, si qua tamen gloria eius intelligi potest, quem ad cathedram traxit inuitum publicus fauor communisque deuotio. Electus quippe est votis omnium, sed non suis, & commendabili quadam intrusione adeptus est dignitatem, quæ tantò eum sequebatur instantiùs, quantò eam humiliùs fugiebat. Circa primitias studiorum eius, & tyrocinia militiæ scholaris adhuc infirma & rudia noui eum, & deuotè dilexi Parisius, vbi magis spirituali vnctione, quàm eruditione magistrali puer litteras rapiebat. Nam inter exercitia liberalium facultatum doctrina cælestis meliora ei charismata influebat. Propterea super senes intelligens, pueritiæ dies antiquabat moribus, tempora præueniebat meritis, & quod deerat ætati, virtutibus compensabat. Sæpè retulit mihi secretiùs Petrus quidam de Verno pædagogus eius, discipulus autem & familiaris meus, quàm sollicitè, quàm deuotè, occultè tamen, & raptim se in operibus pietatis adhuc puerulus exercebat. Eleemosynas verò frequenter condiebat lachrymis, & pietatis adipe, holocausta misericordię impinguabat. Pueritiam salutauerat, cúmque iam in eius facie pubescentis adolescentiæ lanugo vernaret, sedem Apostolicam visitauit, eo, scilicet, tempore, quo Gregorius octauus successit Vrbano. Eram tunc in curia, & vidi, nec inuidi, quòd honor ei à summo Pontifice, Patribusq; conscriptis exhibitus non multùm inferior Episcoporum reuerentia videbatur. Sanè Spiritus sanctus bonarum mentium institutor, virtutum plantaria in eo multiplicabat vsque in virum perfectum. Videns autem, quæ à Deo donata sunt ei, cœpit supererogare collatis. Cúmque vas suum in sanctificatione & honore ab infantia possedisset, insolentiam tamen carnis, & extraordinarios eius motus, quadam præeminentiæ auctoritate cohibens, ipsam vigiliis, jejuniis, disciplinis ancillari cogebat. Sciebat enim continentiam optimam esse balsami speciem, quæ carnem à corruptione conseruaret. Alij currentes

Anno 1187.

ad diripiendam prædam huius sæculi, quæstum reputant pietatem: iste verò vberem redditum, quem in Anglia possidebat, prudenti consideratione dispersit, dedit pauperibus, tresque scholares* indigos quidem, sed industrios & honestos propria exinanitione ditauit. Cæterum fidejussor pauperum Deus aliud ei beneficium tempestiuum non sine magna fœnoris accessione redhibuit: & quia super pauca fidelis fuerat, eum supra multa constituit. Qui ergo, sicut lignum quod ad humorem mittit radices, in Ecclesia Bituricensi fructificari cœperat, nunc Parisius à Domino transplantatur, vt fructum plus afferat, vt lucerna super candelabrum posita gloriosiùs cunctis irradiet, cuius lumẽ sub humilitatis modio solicitus à communis famæ palpebris abscondebat. In Episcopum denique consecratus nomen suũ, sicut publicè dicitur, operibus interpretari non cessat, fidelisq; sequester inter Deum & homines vota populi offert, & populo gratiam Dei refert, vigilantia jugi reducens in viam iustitiæ, quos inde versutus impostor abduxerat. Bituric. Archiepiscopi frater est, atque de illustrissimis Principibus originem trahens, hinc Regis Angliæ consanguineus, inde Francorum Regem linea generis propinquiore contingit: suę tamen fastigium parentelæ nobiliore quadam animi generositate fastidit, & ex ipsius contemptu, iudicio eorum, qui rectiùs sapiunt, sui generis eminentiæ plurimùm superaddit. Vale.

*al. indigenas.

EPISTOLA CXXVII.

AD ODONEM PARISIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Petit amicitiam cum Odone nouo Episcopo à pueris contractam confirmari, eumque hortatur, vt suo officio Episcopali faciat satis.

REVERENDO PATRI, ET DOMINO ODONI DEI GRATIA Parisiensi Episcopo, suus P. Bles. Bath. Archid. salutem, & si quid dulcius aut desiderabilius est salute.

INTER desiderabilia huius mundi quadam speciali affectione versatur in votis meis ire & videre desideratissimam mihi faciem vestram. Credo enim, quòd conscientia secura Deo cantare possitis cum Propheta Dauid: Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur. Sed distantia interueniente locali, clausura etiam maris, & prohibitione maiorum, coarctatur propositum æstuantis affectus citra limites facultatis. Teste Apostolo, Charitas nunquam excidit: ideoque confidentiùs peto, vt illa dilectio, quam mihi tenerior ætas primitiauit in vobis, à suæ originis integritate non claudicet, sed aspirante dignatione vestra in commerciũ mutuæ charitatis, & contractum amicitię fortiùs conualescat. Sitis quæso successor & continuator illius gratiæ, quã proximi & intimi vestri mihi super omnem meritorum meorum exigentiam consueti sunt exhibere. Rex Angliæ Henricus II. consanguineus vester, me* primus in Angliam traxit, cuius munificam & magnificam manum frequenter expertus ex ipsius amissione didici, quanta mihi obuenisset commoditas ex diuturnitate viuentis. Surrexit autem nouus Pharao, qui non cognouit Ioseph, & vtinam in tam longa peregrinatione mea nullus me hominum cognouisset. Eram quandoque de morte illustrissimi Regis consternatus animo, & mœrore confectus, atque Anglia salutata præ tædio animæ aliàs transmigrassem, nisi Domini Wigorniensis, & Domini Dunelmensis, & Archidiaconorum eius tunc viuentium grata & amplectenda familiaritas me ab illa & omnium desolationum molestia releuassent. Quæ enim pressura ita grauis & importabilis esse posset, quam suo colloquio, auxilio, consilio & solatio tanti viri non leuigarent, qui mihi tranquillabant omnes infortunij motus, & in terra peregrinationis meæ patriam faciebant? Sed præcisa est velut à texente vita eorum, & crudelis sicaria mors me perimere credidit, in eis mihi surripiens viuendi solatium. Gratias autem ago Deo, qui aduersus necessariæ fatalitatis vrgentias benignè pro afflictis excipiens suscitat iuxta verbum Amos de filiis prophetas, & de juuenibus Nazaræos. Pro Patribus nascuntur filij, pullulatque de nouo seges gloriosa

Psal. 118.
1. Cor. 13
*al. prius.
Richardus filius H. secundi.
Amos 2.
Psal. 44.

nepotum, & euanescentibus amicis veteribus nouorum progenies * adultiores & dulciores fructus amicitiæ coalescunt. Quia igitur secundùm nomen magnorum, qui sunt in terra, magnificauit vobiscum Deus misericordiam suam, qui fuistis magnus in minimis, sitis maior in magnis: nunquam vestra nobilitas ab auita magnanimitate degeneret. Cordi magno nihil est magnum. Quærite non datum, sed fructum: nec vobis vos, sed omnibus viuere cogitetis. Testimonio Pauli, Christus heri & hodie, ipse & in æternum. Qui vos ad magna prouexit, ad maiora seruauit. Expedit tamen, vt sitis indefessus exhibitor gratiarum, vt Deo detestabilis ingratitudo, nec etiam in modico circa vos præsumat irrumpere, sed ei semper vos offeratis obnoxium, cuius beneficiis etiam angeli se impares recognoscunt. Vale.

* al. ad vlteriores.

Hebr. 13.

EPISTOLA CXXVIII.

AD GVILLELMVM ARCHIEPISOPVM SENON.

ARGVMENTVM.

Queritur promissa ab Archiepiscopo Senonensi æquo tardiùs præstari. Promiserat autem se eum in familiam suam recepturum, & beneficio Ecclesiastico ornaturum.

VENERABILI PATRI ET DOMINO GVILLELMO DEI GRATIA Senonensi Archiepiscopo, Petrus Blesensis salutem, & se totum ad pedes.

EXPECTANS expectaui Dominum meum diu, nec intendit mihi. Sperabam quòd daret effectui verbum suum, & gratiam, quam mihi M. Gerardus ex parte ipsius nunciauerat operibus exhiberet. Eram in amaritudine multa, sed magister G. mihi grata & dulcia nunciauit, ita quòd secundùm multitudinem dolorum in corde meo consolationes eius lætificauerunt animam meam. Morosa quidem & incerta voti mei completio me quasi in frixorio decoquebat, & si diutiùs sic mecum viueretur, & in talibus esset vita spiritus mei, longè dulcius esset mihi mori, quàm morte continua viuendo torqueri. Verumtamen si non es oblitus misereri, si cogitas, vt complacitior sis adhuc, assigna tuis obsequiis meæ residuum senectutis. Recordare quia venit tempus miserendi, quia venit tempus. Iam aduesperascit mihi, & vitæ meæ inclinati sunt dies: vt verbis Iob vtar, rugæ meæ testimonium dicunt contra me, & canities annunciat senectutem. Me ad obsequium suum plerique Magnates promissionibus suis & donis alliciunt, sed vestra promissio, & natiui dulcedo aëris me fortiùs trahunt, & maximè præbendæ Carnotensis desiderium, in quo mihi spem dedistis, & ideò vberes & certos redditus vestræ nudæ pollicitationi posthabui. Nam, vt verbo Gedeonis vtar, melior est mihi racemus Ephraïm, super vindemiis Abiezer. Melior est mihi dies vna in atriis tuis super millia. Melior est mihi & acceptior apud vos mediocritas, quàm apud alios diuitiarum effusa infinitas. Quoniam igitur impendistis hactenus animam meam, nec vllam per nuncium meum de vestra voluntate certitudinem reportaui, ne cor meum vlteriùs fluctuet in incerto, ibo & visitabo, quem diligit anima mea. Dominus autem qui pascit me à iuuentute mea prosperum faciat iter meum, & adimpleat me lætitia cum & vultu tuo: quia vultum tuum Domine requiram. Vale.

Luc. 14.

Iob. 16.

Iud. 8.

Psal. 83.

EPISTOLA CXXIX.

AD R. AVRELIANENSEM ARCHID.

ARGVMENTVM.

Grauiter inuehitur in R. Aurelianens. Archid. quòd pestem Simoniacam in Ecclesiam induxerit, eámque multis exemplis ostendit esse execrabilem.

CHARISSIMO DOMINO ET AMICO R. ARCHID. AVRELIAN. *Magister Petrus Blesensis salutem in auctore salutis.*

IN te, dum esses paruulus, generosæ indolis primitias admirabar; verumtamen in agro, quem exactissima diligentia colueram, inimicus homo superseminauit zizania, vnde & injecta semina diligentiæ doctrinalis, de quibus incrementa frugum iustitiæ fiducialiter expectabam, in lolium tribulosque degenerant. Hanc quæso exhortatiunculam meam amice charissime cum æquanimitate sustineas. Moneo enim te, si fortè exaudias, si fortè velis auellere iniquas plantationes, radicesque vipereas, quas non plantauit Pater meus cælestis, ideoque tantò fortiùs explantandæ sunt, quantò enormiùs sunt plantatæ. Non parcam tibi, vt parcat tibi Deus; licet sis maior me, & eminentior dignitate, frater tamen meus es. Nolo, vt vox fraterni sanguinis clamet ad Dominum contra me. In tertio Regum dicit Dominus ad filium Prophetæ: Quia dimisisti virum dignum morte, erit anima tua pro anima illius. Ad omnes etiam se porrigit verbum istud Ieremiæ dicentis: Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine, id est, ab interfectione peccati. Solebas tibi consuere perizomata de foliis, id est, de *lenitate adolescentiæ tuæ, & ætatis lubricum allegare ad excusandas excusationes in peccatis; sed iam in ætatis virilis plenitudinem euasisti. Aruerunt folia, quæ vitæ tuæ turpitudinem obtegebant, imò quod deterius est in palpebris famæ communis tuos enormes actus publicè & patenter exponis, vt tibi conueniat, quod scriptum est: peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt. Verbum autem Prophetæ est: Nolite ascendere in Galgala, & ne ascendatis in Bethauen: in quo prohibemur nostrum publicare peccatum, ne simus aliis ruinæ occasio, & perditionis exemplum. Osee Propheta sub typo Israel ad loquitur ad animam publicè delinquentem dicens: Si deliquisti Israel, non delinquat saltem Iuda. Vtinam lectioni assuesceres: frequens enim lectio mores eliminaret incultos, & regulam debitæ correctionis induceret. Certè Iosias rex Iuda, cùm in eius præsentia Deuteronomium legeretur, licet puer esset, audiens comminationes legis, timore percussus est, scissisq; vestibus sedit, & fleuit coram Domino, eò quòd non obseruasset præcepta ipsius. Percussit itaque fœdus coram Domino, quòd ambularet in omnibus præceptis eius, ejecitque omnia vasa immunda de domo Domini, altaria etiam lucosque destruxit. Tu verò sordes auaritiæ, & immunditias simoniæ ab Ecclesia Dei non eijcis, sed inducis: cùm scias Dominum aduersus venalitates huiusmodi grauiter excanduisse, & tanquam abhorrendas abominationes * in animalibus ejecisse flagellis. Et nunc acuit, vt fulgur, gladium suum, vt carnes deuoret gladius eius, ignisque consumat vsque ad inferni nouissima. Tetendit arcum suum, & in eo parauit vasa mortis aduersus eos, quos posuit capita & cardines aliorum. Verbum Amos Prophetæ est: Vidi Dominum stantem super altare, & dixit: Percute cardinem & amoueatur subliminare eius. Auaritia enim in capite omnium: & ego interficiam eos gladio. Auaritia hæc Simoniaca ipsa est vermis, & interficiens, bruchus pessimus, ærugo & tinea cordis, quæ bona omnia æruginat & consumit.

Nobilis Ecclesiæ quondã venerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Et vnde tibi amice charissime obrepsit hæc pestis? Quis te fecit discipulum Simonis, & Giezi successorem? Quis te constituit emptorem lepræ, & spiritualis olei venditorem? Non poterant tibi sufficere reditus canonicè acquisiti, &

cap. 20. | cap 48. | * al. *leuit.* | Isa. 3. | Ose. 4. | Ibid. | 4. Reg. 22. | * al. *manualibus.* | Amos 9. | Ouidius.

Ecclesiasticæ facultates, nisi ædificares Sion in sanguinibus, atque venalitate execrabili, & damnabili quæstu diuitias congregares? Vsu & experientia quotidiana cognouimus spiritualium venditores, quanto

Claud. de bello Gildon.

Plures opes accumulant, tanto
Maiori semper egestate confundi.
Non habet euentus sordida præda bonos.
Et ideò quandoque
Quæcunque malignè traxit auaritia luxu pejore refundit.

Iosu. 7. Num. 16. 2. Mach. 4

Achan de anathemate Iericho tulit, & lapidatus est. Chore spirituale officium vsurpauit, & igne cælitus misso consumptus est. Iason ab Antiocho sacerdotium emit, & extinctus est ignis quem accenderat Ieremias. Saül munera detulit ad Prophetam, & in ira Dei constitutus est. Ieroboam omnibus, qui manus ei implebant, sacerdotium conferebat, & domus eius subuersa est. Balthasar, quia vasis tabernaculi abutebatur, captus & occisus est. Dathan & Abiron à terra absorpti sunt, quia spirituali officio sunt abusi. Deterreat te quæso lapidatio Achan, incendium Chore, lepra Giezi, & pecunia Simonis, reprobatio Saülis, subuersio domus Ieroboam, ruina Dathan & Abiron, extinctio ignis sub Iasone. Ille ignis est Spiritus sanctus, qui per malitiam in vobis extinguitur; ideóque scriptum est: Spiritum nolite extinguere. Cedat tibi ad documentum discrimen alterius, & non tuum. Aliorum pœna te instruat, ne similiter puniaris. Mulctato enim pestilente, sapiens sapientior erit: lauabitque iustus manus suas in sanguine peccatoris.

2. Mach. 1. 1. Reg. 15. 3. Reg. 13. Dan. 5. Num. 18. 4. Reg. 5. Act. 8. 1. Reg. 15. 1. Thes. 5. Prou. 21.

EPISTOLA CXXX.

AD IOANNEM CARNOT. EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Purgat se calumnia quorundam, qui diuulgarant eum contra Ioan. Episcopum Carnotensem, pro Præpositura Carnotensi subsidia Regum, Comitum, & Papæ implorasse. Nepotem Episcopi in gratiam receptum gaudet, & se ei deditissimum ob beneficia accepta declarat.

*al. dulcissimo.

**DILECTISSIMO PATRI SVO I. DEI GRATIA CARNOTENSI Episcopo Petrus Bles. Cantuar. Archiepiscopi Cancellarius salutem in vero salutari.*

Rom. 1.

AVDIVI, & turbatus sum vehementer, quia quidam detractores Deo odibiles, sicut dicit Apostolus, vestræ gratiæ serenitatem mihi obnubilare conati sunt, ex bonitate vestra sumentes occasionem malitiæ, vt quia vos altissimi misericordia votis meis quandoque facilem & benignum exhibuit, simili, imò longè dissimili facilitate vos contra me possint ad odium inclinare. Ausus est susurro & bilinguis vestræ discretioni consulere, me ad obtinendam Carnotensis Ecclesiꝗ Præposituram subsidia Regum & Comitum contra vos implorasse. Credo, si eorum auxilia postulassem, petitioni meæ gratanter assisterent. Sed de iustitia mea, & vestræ conscientiæ puritate securus emendicata hominum suffragia non requiro. Placet mihi, si tamen beneplacitum est in oculis vestris, vt causa mea in aleam controuersiæ, & euentum iudicij deducatur. Quòd si misericordiam, & non iudicium erga me cogitatis, scripto vestro, quod de Præpositura mihi fecistis, authentico, Abbatibus etiam qui adfuerunt, & vestræ conscientiæ committo. Verumtamen saluum faciet Dominus filium pauperis, & humiliabit calumniatorem, & mendaces ostendet, qui maculauerunt innoxium. Illud in stuporem mihi vertitur, & super omnia in dolorem, quòd circumspectissimæ prudentiæ vestrę potuit persuadere humana versutia, me contra vos à Romana curia litteras impetrasse. Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui incidit in ea? quomodo, si eleuetur virga contra eleuantem se, & baculus, qui vtique lignum est, sic esset, si ego carnalis & venundatus sub peccato insurgerem aduersus Deum, & aduersus Christum eius, aduersus eum qui ab exilio me redemit. Scio, & recolo incessanter, quæ & quanta fecistis mihi. Vnde cantabiles mihi sunt & erunt semper miserationes vestræ in terra peregrinationis meæ. Non enim

Isa. 10.

dilexistis me, quia prior dilexerim vos: sed dilexi vos quia dilexistis & præuenistis me in benedictionibus vestris. Scio, quid boni feceritis toti terræ, quid domesticis hostibus vestris, & meis, qui certè securissimè possunt cum Propheta dicere de vobis: Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen sanctum, sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha similes fuissemus. Ego interim sustineo patienter, donec consilia eorum, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, exsufflet & dissipet Dominus; vertet enim impios, & non erunt. Sapientia autem vestra vincat malitiam: & si ad voces aduersariorum meorum exarserit in breui ira vestra, cogitetis, vt complacitior sitis adhuc, nec vestras à me seruo vestro misericordias abscindatis. Ego enim omni censuræ & correctioni vestræ me offero, si in aliquo vos offendi. Quòd si in me corripiendo etiam excederitis terminos æquitatis, hoc ipsum satis desiderabile reputarem, quia iuxta verbum Iob: etiamsi me occideritis, sperabo in vobis. Testimonio enim Sapientiæ, Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Dulciora sunt equidem mihi verbera vestra, quàm vbera eorum, qui lacte lamiarum vos pascunt, & qui quandoque propinauerunt mihi de calice Babylonis. Illud autem suauissimè fero, & meis etiam annumero votis, si vestrum nepotem recepistis in gratiam, dummodò mea conditio non lædatur. Etenim, quòd nepoti vestro propitius estis, hoc & naturæ conditio, & ordo postulat charitatis: Apostolo dicente: Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Imò preces addo deuotissimas, si tamen vestri serui preces acceptare dignamini, vt non reuocetis ad animum præteritos vestri nepotis excessus; in quo enim displicuit, placebit vobis, & vbi superabundauit delictum, superabundabit & gratia. Summam precum & desideriorum meorum sub ea verborum paucitate concludo, vt me vestrum, imò vestrissimum reputetis. In proximo enim, Deo dante, me totum Beatæ Virginis obsequiis deputabo, & vestris, futurus vitula Ephraim docta diligere trituram ad thesauros vestræ conscientiæ curram, pro quibus omnes sæculi thesauros commutarem. Quis enim thesaurus pretiosior esse potest, quàm prudentia verba & sermones illius audire, qui sermone & opere semper ad vitam ædificat, cuius verba, spiritus & vita sunt, iuxta Sapientiæ verbum: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Ad hunc thesaurum sitio & desidero, sicut ceruus ad fontes aquarum: ad hunc veniam, & in eo viuam & moriar, quicquid frendant, aut grunniant immundissimę sues, quicquid venenosè confingant nequissimi detractores. Ibo in proximo, * duce Christo Iesu, & vincam simplicitate versutiam, impatientiam mansuetudine, virtute fraudem, humilitate superbiam, malitiam bonitate. Secundò, aut tertiò quæso hanc relegatis epistolam, quæ de atramentario doloris scripta est, & de angustia spiritus emanauit. Valeat charissimus Dominus meus, & omnes qui eum diligunt ex affectu. Valete.

Isa. 1. Iob. 13. Eccli. 42. 1. Tim. 5. Rom. 5. Prou. 21. * al. dante.

EPISTOLA CXXXI.

AD E. PRIOREM DE MONASTERIOLO.

ARGVMENTVM.

Arguit nepotem monachum, quòd neglecto studio sacrarum litterarum & solitudinis, ambiat amicitias Principum & mundi.

M. PETRVS BLES. BATH. ARCHID. DILECTO ET PRÆDILECTO nepoti suo E. Priori de Monasteriolo, salutem in auctore salutis.

SI ea quæ scribo, austera tibi videntur & dura, tu tamen cum æquanimitate sustineas: nam hæc omnia dictat exuberans dilectionis affectio, & ex abundantia cordis os loquitur. Zelo & sitio salutem tuam in visceribus Christi. Vnde & huius series exhortationis tota emanat de medullis animæ, & ex adipe charitatis. Diu obmutui, & silui à bonis. Eram enim apud te tanquam vas perditum, quasi mortuus à corde, vtpote, qui tuum dedignabaris auunculum scripto

vel nuncio salutare. Vtinam à corde tuo sis mortuus & vita tua * abscondita sit cum Christo in Deo. Super senes intelligis, & sicut Apostolus ad Timotheum scribit, ab infantia sacras litteras nosti, quibus te & alios potes instruere ad salutem. Tu verò abjecto prorsus exercitio militiæ litteralis Magnatum venaris amicitias, & vt placeas Principibus ambitiosis curiarum fluctibus te inuoluis. Porrò litteratus, qui se lectione assidua non exercet, quasi domus deserta est, in qua iuxta verbum Prophetæ, pilosi clamant alter ad alterum, & dæmones onocentauris occurrunt. Immundus etiam spiritus domum vacantem inuenit, & frequenter ad habitandum in ea septem spiritus nequiores se assumit. Propter hoc ambis honores, auram gratiæ popularis adoras, atque Magnatum consiliis te officiosè immisces: & hæc omnia gentes inquirunt. Displicet mihi, si, vt mundo placeas, Deo displicere non times. Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Si hominibus, inquit Apostolus, placerem, Christi seruus non essem. Non potes placere Deo & mundo. Qui vult amicus esse huius mundi, inimicus Dei constituitur. Quæ enim collatio spiritus Dei ad spiritum mundi? sicut lucis ad tenebras, sicut Christi ad Belial. Si gloriam, quæ ab homine est quæris, gloriam illius, qui dat gratiam & gloriam, perdis. Verbum Christi est: Gloriam ab inuicem quæritis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non vultis. Ipse Dominus gloriæ dicit: Si quæro gloriam meam, gloria mea nihil est. Sit gloria tua testimonium conscientiæ bonæ, cui nunquam communicabit, qui curru superbiæ vectus per campum elationis excurrit. Vereor autem, ne in errore tuo te foueant sermones adulatoris. Sunt enim qui te palpant dicentes tibi, euge euge, & addunt cornua peccatori. Isti sunt, qui in hypocrisi te salutant, habentes osculum in labiis, jaculũ in corde, & in occulta * dilectione venenum. Sedechiæ Regi quandoque dictum est: Viri tui pacifici seduxerunt te, & qui te glorificabant, in errorem inducunt. Vtinam corripiat te iustus in misericordia, & increpet te, tuumque caput peccatoris oleum non impinguet. Dedisti manum monasticæ professioni: cursum quæso tuæ conuersationis attende. Vide, quantum vitæ tuæ perdideris; & quem fructum habeas, in quibus nunc forsitan erubescis. VerbumIeremię est: Bonum est viro cùm portauerit jugum Domini ab adolescentia sua: sedebit solitarius, & tacebit, quia leuabit se supra se. Vereor, ne sensu contrario & peruerso leuaueris te supra te, non humiliter sentiens, sed exaltans te, ambulans in magnis & mirabilibus supra te. Nam à primitiuis adolescentiæ motibus jugum Domini quod acceperas, à tuis ceruicibus excussisti, relictaque via, quæ ducebat ad ciuitatem habitationis, secutus es juuenilis deuia leuitatis. Extraordinariis motibus lasciuiæ prurientis stimulos addidit indisciplinata viuendi libertas, & impunitas delinquendi. Cúmque sint proni sensus hominis ab adolescentia in malum, cuiusdam consuetudinis violentia & licentior impetus te rapuit, tuumque obscurans, & obruens intellectum, vt consentires malitiæ, nec sentires: sed quadam assiduitate peccandi velles etiam præcedere quadam æmulatione temeraria malignantes. Ita cor tuum paulatim negligentiæ subuerterunt. Mens enim paulatim defluit, & animus vsu continuato ad deteriora prolabitur. Nauis equidem, in sentinam eius aqua guttatim influente, latenter & repente submergitur. Nouimus autem, quòd in terra tua multi sunt peruersores simplicium: vnde & à malitia habitantium in ea multiplicem morum scoriam contraxisti. Erat autem tolerabilius non arripuisse propositum pœnitentię, quàm post pœnitentiam retrò ire. Res magni discriminis est, ignominiam sæculi sub religionis habitu circumferre, impietatem sub pietatis vmbraculo, & Antichristum sub Christi vestibus occultare. Vtinam verò gustasses, quàm suauis est Dominus, & misericordias eius experientia didicisses. Nam si veritas, imò, quia veritas verum dicit, jugum eius suaue est, & onus eius leue, sed quibus? non seruis, sed filiis, his, scilicet, qui aguntur spiritu Dei. Isti sunt, qui spiritu facta carnis mortificant, quorum membra templum suntSpiritus sancti. Hi empti sunt pretio magno, id est, pretioso sanguine Christi portantes & glorificantes eum in carne sua. Sunt autem qui mortificationem Iesu circumferre decreuerant in corpore suo, & quodam torrente malitiæ irruentis impulsi, conuersi sunt in arcum prauum, facientes membra sua arma iniquitatis peccato, & exsufflato à se spiritu Dei, susceperunt in se spiritum huius mundi, dicentes anathema Iesu. Quandoque in arbitrio fuit, jugum Domini non recipere; semel autem susceptum non licebat abijcere. Deus ergo nunc exigit oblatum, qui non exegerat

*al. absconditur. — 1. Tim. 3. — Isa. 34. — Matth. 12. — Psal 52. — Galat. 1. — Iac. 4. — Ioan. 5. — Ioan. 8. — Ierem. 38. — * al. detractione. — Thren. 3. — Gen. 8. — Matth. 11.

Post professionem non licet monacho à monastico statu discedere.

offerendum. Voluntas in necessitatem translata est:& vinculo professionis arctaris reddere vota, quæ distinxerunt labia tua. Desiderio itaque desiderarem te permanere in ea vocatione, qua vocatus es secundùm mensuram regulæ, qua mensus est tibi Deus. Quòd si eam custodire non potes, impotentia te excusat: si potes eam implere, & non vis, superbia te condemnat. Si verò alleges te per Abbatem tuum à monasticæ legis obseruantia relaxatum, scias, quòd licet Abbati dispensatio credita sit, ea tamen statuere, aut sustinere non permittitur, quæ lucrum impediunt charitatis. Nulli Prælato, aut subdito voluntatem propriam sequi licet. Nam & monachorum Legislator quasi edicto præcipit generali, vt omnes magistram Regulam sequantur, & ab hac lege, nec Abbas, nec Prior excipitur. Vbi est obedientiæ cautio, quam emisisti? vbi professio, cui manũ dedisti? Vbi est, quod in Regula vestra dicitur, vt omni obedientia monachus se maiori subjciat? Verbum Apostoli Petri est: Castificantes, inquit, corda vestra in obedientia charitatis; vt scilicet subjectus voto alicui, obediat, & affectio filialis paternam reuerentiam semper præ oculis habens, nullis arctata limitibus se currenti desiderio in latitudinem charitatis infundat. Quòd si Prælatus injungat, quæ saluti animæ obuiant, & præcepto Domini aduersentur, consilium in expedito est, vt B. Petri sententia obseruetur. Deo, inquit, magis obedire oportet, quàm hominibus. Et hoc ex verbo Samuelis elicitur: Si peccauerit, inquit, vir in virum, poterit illius propitius esse Deus: si quis autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Quicquid ergo tibi Prælatus inunxerit, quod animæ saluti non obuiet, sic illud amplecti debes, ac si Deus ipse præceperit. Nam etsi etiã impossibilia injungantur iuxta Regulæ tenorem, confidens de adjutorio Dei, ex charitate obedias. Ad Prælatos loquens Dominus dicit: Qui vos spernit, me spernit: & qui vos audit, me audit. Beatúsque Benedictus protestatur Deo impedi obedientiam, quæ maioribus exhibetur. Perniciosum est suum qualitercunque scandalizare Prælatum. Nam si super scandalo pusillorum terribilem pœnam statuit Deus, quid erit de scandalo Prælatorum? Sanè, in omnibus, quæ à Prælato jubetur, generaliter damnabilis est contemptus. Et sicut charitas commendat obedientiæ meritum, ita rebellio accumulat inobedientiæ malum. Species contumaciæ est de modo mandati inquirere, hæsitare, discernere, aut differre. In contractu enim obedientię non habet disputatio, aut disceptatio locum. Nam si in discussionem, seu suspicionem ea quę tibi sunt mandata deduxeris, ad lignum scientiæ boni & mali manum præuaricationis extendis. Nimis delicata est hæc obedientia transiens in deliberatiuum genus causæ. Non est hoc in auditu auris obedire. Non est hæc regularis obedientia sine mora, sed astutia tergiuersatrix, & aperta superbia. Si autem vitæ nequioris est Abbas, ei tamen ex charitate obedire oportet. Scriptum est enim: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere. Contemptũ igitur super omnia caue. Nam etsi Dominus quandoq; pro peccatoribus, & transgressoribus, testimonio Prophetæ, rogauerit, ne perirent, licet pro suis crucifixoribus orauerit; licet Ecclesia oret pro Schismaticis & Iudæis: nec Deum tamen, nec Ecclesiam pro contemptoribus vnquam intercessisse reperies. Super contumacia tamen & contemptu Sanctorum Patrum prudentia dispensauit, & contra inobedientiæ malum proposita est transgressoribus medicina. Gratias autem ago Deo, quia, sicut ex quorundam relatione audiui, delicta juuentutis tuæ, & honoris ambitiosi nundinas, à primo vitæ maturioris limine salutasti, longique temporis jacturam fructuoso pœnitentiæ compendio redemisti. Nunc autem verbum illud Sapientis à tuæ sinu memoriæ non excidat: Fili de indulto & propitiato peccato semper sis sollicitus. Sunt enim plerique, qui ad profectum pœnitentiæ sibi sufficere credunt, quòd à sua turpitudine destiterunt, nec recolunt excessus veteres. Quasi spatio temporis euanuerint, & sola obliuione credunt se cum Domino ad plenum de suis iniquitatibus transegisse. In persona huius pœnitentis Iob ad Dominum loquens dicit: Signasti quasi in sacculo peccata mea. Et Moyses in Deuteronomio: Nonne hæc condita sunt apud te, & signata in thesauris tuis? Non tàm facile sine fletu & gemitu, & cordis acerbo dolore sanantur, quæ coaluerunt in medullis præcordiorum: nec leuitèr culpa remittitur, nisi cum quantitate peccati humilitas pœnitentiæ compensetur. Mihi ergo ad votorum plenitudinem cedit, quòd elationis fastus, & ambitionis hiatus sub modestiæ censura cohibueris. Recolo enim te olim causari & arguere Deum, quòd nullum de tribu nostra erigebat in cathedram seniorum. Quicquid

Margin notes: Bened. in Reg. cap. 3. — 1. Pet. 2. — Act. 5. — 1. Reg. 2. — S. Bened. c. 68. Regulæ. — Luc. 10. — In c. 5. Regulæ. — *Cõtemptus Prælati quantum peccatum.* — Matth. 23. — Isa. 52. — Luc. 23. — Eccli. 5. — Iob. 14. — Deut. 32.

autem nunc desideres, Deus omnem intellectum meum & tuum in suæ obsequium seruitutis humiliet & captiuet. Tu verò frequenter ex ipsius Papæ, qui nunc sedet, ac plerisque Cardinalibus eius, qui in diebus meis legatione functi sunt, fratris etiam mei, & Abbatis S. Dionysij, aliorumq; Magnatum, qui in terra sunt, relatione cognoscere potuisti, quòd cùm in Sicilia essem Sigillarius, & doctor Regis Guillelmi secundi, tunc pueri, atque post Reginam & Panormitanum electum, dispositio regni satis ad meum penderet arbitrium, quidam mei æmuli machinantes me à familiaritate Regis excludere, procurauerunt, vt Ecclesia Neapolitana me in Archiepiscopum eligeret, ac per Maiores Capituli ordinationem meam communi decreto & voto vnanimi postularet. Vocatus autem non iui: rogatus & tractus multipliciter, non consensi. Episcopatus quoque Roffensis bis mihi oblatus est, oblatumque renui, & honorem ex onere metiens motus ambitiosos ad sobrios mediocritatis terminos limitaui. Amantissime nepos, vtinam modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. Propè est, vt veniat dies tuus. Et, vt vtar testimonio Salomonis: Citò & horrendè fiet iudicium his, qui præsunt. Horrendum quippe est incidere in manus Dei viuentis, accumulare sibi peccata duplicia, flammas gehennales pro iniquitatibus incurrere alienis. Propterea tutius reputem latere & fumare sub modio, quã ascendere super candelabrum, measque tenebras oculis intrudere aliorum. In diuitiis enim mea lux esset obscuritas, & illuminatio mea in deliciis meis. Multorũ siquidem turpitudo latuit, donec honoris assumptio palpebras vulgaris famæ aperiens in publicam deduxit notitiam, quod status humilior occultabat: nam dignitas indignos ostendit. Adde etiam, quòd multorum dominatio, est eorum damnatio.

Guillelm. II. Rex Siciliæ Vide epist. 46. & 66. & 72. Blesensis tenuit Episcopatus.

Sap. 6.

Hebr. 10.

De periculis dignitatum.

Quot enim paupertas ad cælũ promouet, tot cum dignitatibus suis infernus absorbet. Caue igitur, ne absorbeat te profundum, neq; vrgeat super te puteus os suum. Dies tuæ mortis incertus est: senesque pariter & iuuenes mors amara inuoluit. Quid facies, cùm te à charorum tuorum consortio resolutionis humanæ conditio separabit? Cùm igitur nigrescere & horrescere cœperit nox æterna, cũ extra diem te traxerit importunus & crudelis exactor per irremeabiles semitas tenebrarum, vt te in illud immane & horrendum chaos in regionem mortis æternæ præcipitet: Qualiter tibi erit, cùm ab Ecclesia Sanctorum perpetua excõmunicatione præcisus, videbis filium Dei suis militibus donatiua gloriæ largientem, tibi cedere ad miseriæ cumulum alienæ plenitudinem voluptatis? O quàm lugubre erit videre, & perdere Deum, atque ante sui Saluatoris perire conspectum! Vbi tunc erunt animositates, & deliciæ tuæ, de quibus sola remansit recordatio in tui accusationem, & obligatio in tormentum? Tota hominis miseri substantia deuorabitur inextinguibilibus flammis, nec erit suppliciorum modus, vel intermissio, siue finis. Nam ibi finis semper incipiet, mors non morietur, nec defectus deficiet, vt damnati hominis conditio semper in doloris materiam, & mortis æternæ pabulum recidiuet. Charissime hæc recole, hæc loquere, & exhortare, téque fratribus tuis amabilem & imitabilem exhibens, eos ad vitę brauium coram Deo in iustitia & sanctitate præcede. Coxi pulmentum tibi, & qui tecum sunt filiis prophetarum: si verò colocyntidas sapiat exhortatio minùs blanda, farinam patientiæ & deuotionis Elisæus apponat. Quia verò nulla te salutatione à longo tempore visitaui, in campum orationis se latiùs effudit affectio, vt litterarum intercurrentium raritatem prolixior epistola recompenset. Bene vale.

4. Reg. 4.

EPISTOLA CXXXII.

AD E. ABBATEM S. LAVNOMARI.

ARGVMENTVM.

Præclara documenta nouo Abbati tradit, ab omnibus aliorum Superioribus diligenter notanda.

DILECTO NEPOTI SVO E. DEI GRATIA ABBATI LAVNOMARI Magister Petrus Blesen. Bathon. Archidiaconus salutem.

Epist. 103. ad Paulinum.

LICET, testimonio Hieronymi, nescio quid latentis energiæ viua vox habeat: & efficacior sit vox viua, quàm scripta; illi tamen, qui virtutem charitatis experiuntur, certi sunt, quòd præstantior est præsentia spiritus, quàm corporis, & quantò spiritus est pars diligentis potior, tantò præsentia eius dignior est corporali. Nam si copula carnis effi-

Gen. 2. cit, vt sint duo in carne vna, quantò fortiùs duos vnit amoris compago, & vnitas spiritus in vinculò pacis? Anima est potior pars mei. Si anima tua non dissidet, nihil duarum animarum idem volentium præiudicat vnitati. In hac tamen vnione, non solùm animæ, sed corpora fœderantur, cùm possim de nepote meo dicere, os meum & caro mea. Glorior de tua gloria; lætor de tuorum lætitia. Vtrum tamen expediat tibi lætari, tu videris. Obsecro te per viscera misericordiæ Christi, vt attendas periculum Sap. 6. huius sedis, recolens illud verbum Salomonis, quia horrendè, & citò iudicium Eccli 30. his qui præsunt fiet. Miserere animæ tuæ placens Deo. Bonas fac vias tuas, & studia tua. Lætentur qui te diligunt, quòd Luc. 12. sis seruus fidelis & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Eccli. 3. Quantò maior es, humilia te in omnibus. Audi humilem & terribilem Christum: Matth. 23. Qui maior est vestrum, fiat sicut junior. Principē te constituerunt fratres tui: esto Eccli. 32. quasi vnus ex illis. Benedictus, Basilius, Arsenius, duo Macharij, multique alij magistri religionis idipsum sentiunt, votum scilicet religiosæ professionis acceptum semel, nulla occasione posteà irritandum. *Professio religionis semel facta violari non potest.* Si monachorum electio, & non ambitio, sicut mihi scripsisti, fecit te fratrum tuorum Principem, non tamen abstulit esse fratrem. Si jugum Domini portasti hactenus, illud amodò patientiùs feras, & viuas regulariter inter eos, quos ad formam vitæ regularis informas: alioquin notaberis illo Euangelij verbo: Alligant Matth. 23. onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. Tum siquidē Reg. Bened c. 2. Legislatoris edicto firmatur, vt quæ doces tuis discipulis esse contraria, tuis factis* indices non agenda, vt de magnis maximisque præceptis taceam. * al. *iudices.* Si iuxta constitutionem Euangelij mandatum legis vel modicum solueris, & docueris sic Matth. 5. homines, in regno cælorum modicus eris. Nulla electio, sicut iam tetigi, nulla prælatio te absoluit ab illa votiua promissione, nec potestas illa tibi commissa vota promissionis euacuat, quæ distinxerunt labia tua. In legibus tuis, quarum D. 1.32. t. 1. 4.23. quandoque fuisti auditor, verbum Imperatoris est: Etsi legibus soluti simus, legibus tamen viuere volumus. Et illud C. l. 1. t. 14. l. 4. Codicis: Digna vox majestate regnantis, se legibus alligatum principem profiteri. Te honor assumptus à professione non exemit, sed ad eius obseruantiam fortiùs alligauit. Qui satis eras tuis excessibus oneratus, iuxta verbum Salomonis alligasti tibi peccata duplicia. Eccli. 7. Subditi te honorant, sed plus onerant. Priùs ergo custodi teipsum, vt securiùs procures custodiam aliorum. Commissa est tibi villicatio grauis. Villicationis huius rationem exactissimè requiret terribilis in iudiciis suis Deus. Teste autem Gregorio Prælatus tot coronas sibi multiplicat, quot 3. p. Pastor. admon. 5. Deo animas lucrifacit. Prelati etiam scire debent, quòd si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos *suæ perditionis exempla transmittunt. * al. *suos.* A te igitur priùs, & deinceps à subjectis explantare studeas dissolutionum propagines* veternosas, quas insolentiæ mater * al. *venenosas.* longa impunitas radicare permisit. Omni diligentia custodi cor tuum, vt exemplo sis aliis, & liberiùs auferas scandala de regno Dei, quod intra vos est: nec in animæ tuæ discrimen reserues hoc officium Angelis messoribus, quibus hoc Matth. 13. ministerium in die tremenda cælesti dispensatione debetur. Pone igitur in animo tuo, quòd tui monasterij nouus fundator accedas, sciens, quia laudabilius est informare corrupta, quàm formare informia, ideoque tuorum antecessorum laxiores habenas non cogites. In omnibus enim tibi maturiore consilio vtendum est, & vigilantiore cautela. Eorum simplicitas, aut potiùs negligentia & ruina quorundam, circunspectiorem te faciat. Mittas manum ad fortia, & scias, quia dissoluta est omnis domus, in qua non imperat disciplina. Teste Beato Gregorio, ars artium est regimen animarum. 1 p. Pastor. cap. 1. Animas autem non potes regere, nisi disciplina mediante, vt sit iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Flagella filios tuos, & Sapientis testimonio, eorum Prou. 23. animas liberabis. In omni tamen exercitio disciplinæ misericordia primas partes obtineat, vt quod rigor exasperauit verbo aut verbere, pia mansuetudo mulceat. Non sis pronus ad iracundiam, non impetuosus ad contumeliam, non præceps ad sententiam, non vehemens ad vindictam, verba & opera tua prædicet charitas, & informet affectio: nec attendas, quid tibi sit vtile, sed quid multis. Charitas enim, quæ sua sunt, non quærit: nec 1. Cor. 13. vtilitates tuas procurabis efficaciùs, quàm si commoditati & saluti fraternæ tua diligentia impendatur. Non sis fastuosus in vultu, non vultuosus in verbis, non minis exasperans, non superfluus in victu, non in equis, vel familia elatior,

non notabilis in vestitu. Dilectus Deo eris & hominibus, si conscientiam tuam & actus tuos omni cautela seruaueris. Æmulare charismata meliora, non familiaritatem Principum, non popularis auræ gratiam, non laudis alienæ stipendia, sed thesaurum conscientiæ bonæ in abiectione tui, & Christi charitate fundatæ. Non potes autem verè esse humilis, si credis palponibus, si propriam excellentiam non contemnis. Si verò altior, quàm melior esse appetis, non præmium, sed præcipitium expectabis. Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam eorum magniloquam, qui dicunt tibi, euge, euge. Teipsum de te consule, respue blandimenta, adulationibus aures claude. Qui te beatificant, in errorem inducunt. Si noueris te esse, qualem laus aliena depingit, non tibi, sed Deo adscribe, cum Apostolo dicens: Gratia Dei sum id quod sum. Quid enim habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quare gloriaris quasi non acceperis? ac si Apostolus dicat: omnia quæ habes, à Deo accepisti. De his ergo non in te, sed in Domino glorieris. Consilio autem eiusdem Apostoli proba opus tuum, & sic habebis gloriam in teipso, & non in altero: aut quod securius est, nec in te, nec in altero, sed in Deo. Nimis quidem periculosum est, gloriam suam alienæ linguæ committere, & ad arbitrium palpantis, aut blandientis laudem obtinere, vel perdere. In Domino laudetur anima tua, audiant mansueti, & lætentur. Sit laus tua in exitu tuo, vt te laudent in portis opera tua, quando erit vnicuique laus à Deo. Omnia cum consilio fac. Castorum enim consiliorum mater sapientia in libro sui nominis dicit: Ego in consiliis habito, & intersum cogitationibus eruditis. Probatos autem in religione tecum habeas in consilio, in obsequio, in contubernio, tuæ custodes honestatis & testes. Sicut autem alios dignitate præcellis, sic vitæ meritis antecedas. Et quia minus fortasse ponderis apud te habet cohortatio mea, circa instruendi Abbatis officium, pono ipsa B. Gregorij verba. Tantò, inquit, debet transcendere opera subditorum actio Prælati, quantùm distare solet à grege vita pastoris. Et subiungit: Sit ergo cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in consilio, fructuosus in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, benè agentibus per humilitatem socius, per iustitiæ verò zelum contra delinquentes erectus, interiorum curam exteriorum solicitudine non minuens, dispensationem exteriorum interiorum prouidentia non relinquens. Denique Abbas, dicit idem Gregorius, in omnibus Christi vitam studeat imitari. Apostolo enim teste; Qui dicit se manere in Christo, sicut Christus ambulauit, debet & ipse ambulare. Propterea idem Apostolus de se dicit: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Et vt forma regulæ spiritualis exprimatur, iugiter in corde habeat verbum illud Apostoli: Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, & piè & iustè viuamus in hoc sæculo. Præcedat abnegatio impietatis & desiderij sæcularis, vt viuas piè, sobriè, & iustè: piè ad Deum, iustè ad proximum, sobriè ad teipsum. Pietas quidem testimonio B. Augustini consistit in fide, & spe, & charitate. Iustitia verò naturalis est, vt non velis aliis facere, quod tibi fieri nolis: & aliis facias, quod tibi fieri velis. Ad sobrietatem rerum temporalium moderatior vsus pertinet, necessitati satisfaciens, non seruiens voluptati. Te honor assumptus ad subditorum custodiam obligauit. Audi Salomonem: Fili mi spopondisti amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus es sermonibus tuis. Fac ergo, quod dico tibi, fili mi, decurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, & tuæ palpebræ ne dormitent. Iuxta expositionem Gregorij, apud extraneum manum suam defigere, est, curam animæ alienæ, quam priùs non habueras, in periculum tuæ conuersationis accipere. Commissos itaque tibi salutaribus monitis excitare iuberis, vt à peccati torpore surgentes, in sanctis cogitationibus & operibus excubantes, de breui & transitorio labore manipulos referant exultationis æternæ. Ille autem, qui te ad hoc officium vocari permisit, sic te vocauerit, vt non repellat: sic te honorauerit, vt non humiliet; sic exaltauerit, vt non confundat, non deiiciat, vel allidat. Vale.

1. Cor. 15. 1. Cor. 4. Gal. 6. Prou. 8. 2. p. past. c. 3. 1. Ioan. 2. 1. Cor. 4. Tit. 2. A. in enchir. ad Laur. c. 2. Prou. 6. Greg. 3. p. pastor. admon. 5.

EPISTOLA CXXXIII.

AD R. DECANVM ET CAPITVLVM SARISBERIEN. ECCLESIÆ.

ARGVMENTVM.

Probat, ob tenuitatem beneficij, non rectè se cogi ad faciendam residentiam in Sarisberien. Ecclesia.

DILECTIS DOMINIS FRATRIBVS ET AMICIS R. DECANO, & Capitulo Sarisber. Ecclesiæ, Petrus Blesen. Bathon. Archidiac. salutem, & in iudicando prudentiam.

MIROR quòd pro præbenda quinque marcarum me vrgetis ad residentiam faciendam: scientes, quòd pro viatico vsque Saresberiam tota mihi præbenda non sufficeret: quæ, si insufficiens est ad viam, multò magis ad residentiam, sed captatis potius quæstum ex absentia mea, quàm ex præsentia mea fructum. Vbique terrarum in omni Ecclesia parcitur debilibus & infirmis, vel, qui aliàs facultatem residendi non habent: vos autem pœnam in eos statuitis, quos ipsa impossibilitas à pœnali obligatione absoluit. Pœnam siquidem, non impotentia vel defectus, sed solius contumaciæ odium introduxit. Nostrorum Præsulum Osmundi, & Iocelini constitutio in eos, qui præbendas habent diuites intorquetur, qui de obuentionibus earum possunt domos ædificare Saresberienses, & ea quæ ad residentiam necessaria sunt, de facili procurare. Sicut tamen decretum Telesphori Papæ de adiectione septimæ septimanæ vsus contrarius aboleuit, sic, imò fortiùs constitutionem prædictorum Pontificum consuetudo vtentium in contrarium penitus abrogauit. Cùm itaque mihi præcisa sit residendi facultas: quæ mihi culpa infligit hanc pœnam, vt quia non facio, quod mihi impossibile est, debeam præbendæ meæ perdere quintam partem? Tolerabilius est constitutione hac Pharaonis imperium: nam cùm tota Ægyptus fisco applicare quintam partem suarum possessionum Regis edicto publico vrgeretur, Sacerdotes & Leuitæ legis illius onera non senserunt. Nunquid vultis, quòd aliarum Ecclesiarum reditus hic expendam? Hoc mihi Gangrense Concilium interdicit, cuius auctoritate, vbi potiora bona recipio, conuersatio mea debet esse frequentior, & pauperum quotidiana subuentio. Parcite ergo, Domini mei & amici, fratri vestro, quem à necessitate residentiæ ipsa impossibilitas eximit. Quod enim non possum, non debeo, quod indebitum est, iniustè exigor, & ideò ab hac iniusta exactione Legatum appello. Valete.

[Marginal notes: Math. Paris de Osmun. ad an. 1099. c. statuimus. dist. 4. — Genes. 47. — Can. 15.]

EPISTOLA CXXXIV.

AD VILHELMVM ELECTVM S. MARIÆ.

ARGVMENTVM.

V. Abbatem recenter electum egregiè instruit in omnibus ad officium eius pertinentibus.

REVERENDO PATRI ET DOMINO VVILHELMO DEI GRATIA electo S. Mariæ Blesensis, suus Petrus Bles. Bath. Archid. salutem in eo qui in electis suis mittit radices.

ELECTVS es à tuis fratribus in Abbatem: propterea in vobis magnifico misericordiam Saluatoris, si tamen misericordia est, & non potiùs quædam probatio, vt quæstus honoris quandoque transeat in querelam. Erat longè securius * subesse, quàm præesse: meritorium tamen valdè est, si sic præsis, vt prosis. Charissime mi Pater, dum in minore officio ministrabas, sæpè

[Marginal notes: * al. electi estis à vestris. — * al. esse quam.]

sæpè fuisti tibi ipsi scandalo, frequenter tædio, semperque periculo: nunc autem super candelabrum constitutus intrasti arenam euentus ancipitis. Nam si possessionum solicitudines, si animarum discrimina penses, foris sunt pugnæ, intus timores. Iuxta verbum Salomonis immisisti te in turbam, & alligasti tibi peccata duplicia. Ideò plerique volunt latere sub modio, & intra conscientiæ fines claudunt interioris gloriæ bonum fouentes in sinu memoriæ verbum illud propheticum: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Et nunc, Pater amantissime, in varia distrahi te oportet, pro aliis molere, solicitari cum Martha, postponere vnum illud necessarium, & transire de Mariæ otio ad quendam animæ labyrinthum. Porrò non sic exterior te solicitudo rapiat, vt animam tuam, pro qua Christus mortuus est, curarum sæcularium abyssus absorbeat. Quandam itaque interiorem solitudinem semper tibi circumferas, vt in se collectus animus ad exteriora non defluat, nec attendat, quod appareat foris, aut quod exteriùs sonat. Inter multos eris tecum, factus de illorum numero, quos B. Iob insinuat dicens: Hi sunt, qui ædificant sibi solitudines, vt vocem exactoris non audiant. Sic ergo ministres, vt non vituperetur ministerium tuum; vt seruum singulorum te reputes, cùm sis Dominus omnium. Sic in te contemplatiua & actiua vices suas alternent, vt nullum tempus habeas feriatum. Melior est spiritus, quàm corpus, & corporis exercitatio ad modicum prodest. Pietas autem valet ad omnia, habens promissionem vitæ, quæ nunc est, pariter & futuræ. Æmulare igitur charismata meliora. Caro enim & sanguis regnum Dei non possidebunt. Caro non prodest quicquam. Fructus autem spiritus sunt, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, fides, modestia, mansuetudo, continentia, castitas. Bonum est solicitari cum Martha, sed quietius est sedere ad pedes Iesu cum Maria: prouidere Dominum in conspectu suo semper, vacare & videre quàm suauis est Dominus. Postquàm ergo disposueris ea, quæ necessitas fraterna deposcit, descende in hortos aromatum, vt pascaris deliciis spiritualibus, & gratissima colligas lilia gaudiorum. Cùm verò animam tuam resolueris ad quietem, nullus, quæso, dilectam excitet, donec ipsa velit. Nec sustineas, vt quis te præproperè ab amplexibus Rachelis, & ab vberibus sanctæ voluptatis auellat. Scis, quia sanctæ regulæ professores, si se sæcularibus negotiis curiosè inuoluunt, magna spiritualis exercitij dispendia patiuntur. Nauis enim, licet inter procellosos turbines statim non pereat, rerum tamen suarum iacturam sustinet, vt in portum vacua inanisque perueniat. Elegerunt te fratres tui, esto in illis, quasi vnus ex illis. Ædifica eos verbo, actu, vultu, habitu & incessu. Sic te amabilem exhibeas & imitabilem, vt tota conuersatio tua ædificet alios ad salutem. Age, quod non solùm tibi expedit, sed quod multis. Numquam singulariter viuas. Non habeas, vt vulpes, foueam, non vt volucres nidum, non loculos, sicut Iudas. A primitiuis motibus adolescentiæ meæ noui, Pater venerabilis, mores tuos redolentes mansuetudinem, sociales ad conuictum, humilitate conditos, & ad omnem compositos honestatem. Vulgare est, quod honores mutant, aut potius monstrant mores. Administratio, quæso, præsens numquam ab illa morum nobilitate degeneret, nulla elationis, nulla gloriæ titillatio de tua promotione obrepat. Si gloriari oportet, de tuis infirmitatibus glorieris, vt inhabitet in te virtus Christi. Si enim ad onus infirmum, si minùs idoneum, minusque dignum te reputes, ipsa tui abiectio conualescet ad gratiam, exuberabit ad fructum, accumulabitur ad coronam. Ipse Dominus gloriæ dicit: Si ego quæro gloriam meam, gloria mea nihil est. Gloriam, inquit, ab inuicem quæritis, & gloriam quæ à solo Deo est, non vultis. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Tu verò, Pater, si in Deo gloriaris, non eris insipiens, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. Illam verò gloriam, quæ est testimonium conscientiæ tuæ, Deo, & non tibi adscribe. Nam, vt verbo Apostoli vtar: Quid habes, quod non accepisti? Si ergo te ad vocem demulcentium tuas aures aura fauorabilis afflauerit: sit in ore & corde tuo verbum illud Apostoli: Gratia Dei sum id quod sum. Nihil est, quod diuinæ maiestati familiariùs, atque confidentiùs assistat, & gratiùs, quàm vera humilitas. Ipse auctor vniuersitatis se corde humilem confitetur & mitem. Igitur non veniat tibi pes superbiæ: sed quantò maior es, humilia te in omnibus, & administrationem hanc onus reputa, non honorem: omnemque motum superbiæ prurientis, verbo illo

Eccli. 7. Isa. 24. Luc. 10. Iob 3. 1. Tim. 4. 1. Cor. 12. 1. Cor. 15. Gal. 5. Ioan. 8. Ioan. 5. Psal. 113. 1. Cor. 4. 1. Cor. 15. Matth. 11. Eccli. 3.

Salomonis exstirpa: Potentes potenter tormenta tolerabunt, atque citò & horrendè iudicium fiet his qui præsunt. Cogita semper, quia requiret à te Dominus de ouibus suis exactissimam rationem. Propter hoc irritauit impius Deum: dixit enim in corde suo, non requiret. Deus autem per Ezechielem dicit: Ecce requiram oues meas de manu pastoris. Dominus dicit: Requiram. Impius dicit, non requiret. Cuius putas assertio præualebit? Verbum prophetæ Isaiæ est: Iurauit Dominus exercituum dicens: Si non, vt putaui, ita erit; & quomodo mente tractaui, sic eueniet. Nolite, quæso, æmulari in malignantibus. Sunt enim Abbates quærentes potiùs, quæ sua sunt, quàm quæ Iesu Christi. A fructibus eorum cognoscetis eos. Hi animarum cura omninò posthabita summam sui officij reputant, si in suam & suorum perniciem possessiones Ecclesiæ suæ per fas nefasque culturis & ædificiis magnificent, & dilatent. Animarum verò curam, quæ à spiritu timoris conceperant fructum salutis, quasi abortum perniciosè procurant: vt eis meritò aptetur verbum Prophetæ dicentis: Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminos suos. Hi sunt, quos agitat spiritus huius mundi, spiritus vertiginis & erroris. Melius est tibi domum tuam augere moribus, quàm possessionibus. Melius est cælum implere, quàm horreum: & hæc facere potes, & illa non omittere. Veternosas autem vitiorum propagines, quæ ex quorundam decessorum tuorum negligentia pullularunt, succide maturiùs, ne vitulamina, quæ numquam fructificant, surculis incisionis sua præpediant incrementa. Fac omnia præeunte consilio, non tamen credas omni spiritui, sed priùs proba, vtrùm ex Deo sit. Semper autem potiùs de oratione quàm de prudentia tua, de Deo tantùm, & non de Principum familiaritate confidas, quia maledictus, qui confidit in homine: & iuxta sententiam Sapientis, Nomen Domini plurima fortitudo. Scribitis autem vos ex continua versuti hostis astutia graues molestias sustinere: ideóque vobis necessaria esse sacræ Scripturæ suffragia, cuius lectio frequens conatus hostiles euacuet, atque turbines æstuantium tentationum quadam gratiæ serenitate tranquillet: propterea librum vestrum cum instantia repetitis, quem vnum ex quatuor appellatis. Scio, quia sine tentationibus vix hora dimidia claustralis vita transigitur. Vnde & militia

Sap. 6. Psal. 9. Ezech. 34. Isa. 14. Psal. 36. Abusus Abbatum. Amos 1. 1. Ioan. 4. Ierem. 17. Prou. 18. Vita religiosa tentationibus obnoxia.

Regularis arma spiritualia exigit, de quibus Apostolus ad Corinthios scribens dicit: Arma militiæ nostræ, non carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, destruentes omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei captiuantes omnem intellectum in obsequium Christi. Sacra itaque lectio vobis necessaria est. Ipsa enim est mensa tabernaculi, quæ ad Aquilonem, vnde panditur omne malum, posita est. Quod psalmista insinuans dicit: Posuisti in conspectu meo mensam aduersùs eos qui tribulant me. De mensa hac, & spiritualibus armis loquitur Isaias: Pone, inquit, mensam, contemplare in specula, surgite principes, & arripite clypeum. Sacra lectio, cibus est, quia teste veritate: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Per hunc cibum spiramus & viuimus. Verba, inquit Dominus, quæ ego loquor, spiritus & vita sunt. Certè solo sacri eloquij testimonio Christus contra omnes diaboli tentationes vsus est in deserto. Si ergo consistant aduersùm vos castra, scuto bonæ voluntatis armate vos, & gladio spiritus, quod est, verbum Dei. Meæ quidem exhortationis campus latissimè patet, sed irruens occupationum necessitas, & succingens epistolam ad compendium, ad alia me retorquet. Filios autem obedientiæ vestræ, fratres & Dominos meos rogo in visceribus Christi, & in charitate non ficta, hoc sentire in se, quod & in Christo Iesu: vt sicut pro nobis exinaniuit se formam serui accipiens, sic se pro Christo humilient in obsequium seruitutis. Exhibeant corpus suum hostiam viuam, sanctam, placentem Deo, vt tota eorum sensualitas à ratione absorpta, spiritui subiiciatur ad seruiendum Deo viuenti. Sensualitas est mulier, ad quam dicitur: Et ad virum erit conuersio tua. Tota itaque ratio humilietur, totus intellectus captiuetur in obsequium Christi. Indixistis propriæ carni bellum, contendentes non esse, quod estis, & recuperantes fortiter, quod in prima origine perdidistis, vt rapiatis per violentiam regnum cælorum, & intrudatis vos in hæreditatem Sanctorum. Cum Samaritana reliquistis hydriam concupiscentiæ, & in vobis spiritualem vestram Iericho destruxistis. Scriptum est autem: Maledictus, qui reædificat Iericho. Tu igitur charissime frater, qui dedisti legi Apostolicæ manum, qui manum tuam

2. Cor. 10. Ier. 1. Psal. 22. Isa. 21. Deu. 8. Ioan. 6. Math. 4. Exhortatio ad subditos. Genes. 3. Ioan. 4. Ios. 6.

missisti ad fortia, vtere consilio sapientis, & iniice ad compedes obedientiæ pedem tuum, nec acedieris à vinculis eius. Recolas, quia vir obediens, testimonio sapientiæ, loquitur victorias, dum de diabolo per obedientiæ bonum, de mundo, ac de seipso triumphat in Christo. Sine omni delectu, sine omni exceptione, faciat regulæ professor, quod iniungitur sibi. Quid verò, vel quale, vel quantum sit, quod iniungitur, non discernat: alioquin præsumit comedere de ligno scientiæ boni & mali. Censura enim discretionis est penès Patrem spiritualem, qui omnia diiudicat, ipse autem à nemine iudicatur. Nihil ergò discernat. Sit indiscretus, vt intelligat, sit stultus vt sapiat, nec reputet iniuriosum, si quandoque correctione contristetur, aut verbere, qui per inanem lætitiam immoderatiùs frequenter se recolit excessisse. Omnis disciplina in præsenti amara est, sed in futurum facit pacatissimum iustitiæ fructum. Lentescens in via Domini à Pastore suo duriùs increpari sustineat: stercoribus enim boum lapidandus est piger. Qui ergo spiritu Dei deducitur, cum æquanimitate sustineat corripientem magistrum: & si dura sunt ei, quæ audit, reputet se durioribus esse dignum. Et vos quidem, dilectissimi, segregauit Deus in hæreditatem sibi, vt lætetur in bonitate electorum suorum cum hæreditate sua, si tamen non accepistis iterùm spiritum huius mundi. Ponite igitur corda vestra super vias vestras, ne sitis terra proxima maledictioni, quam percutiet Dominus spiritu oris sui. Recolite, quia non solummodò arbor, quæ fructus malos facit, sed etiam arbor, quæ fructus bonos non facit, excidetur, & in ignem mittetur. Securis quidem posita est ad radicem: & arbor, siue ad Austrum, siue ad Aquilonem ceciderit, ibi erit. Iudicabit enim Dominus fines terræ & hominem in suis operibus comprehendet. Dum fuistis in sæculo, nullam contra vos inuidiam hostis antiquus exercuit: non enim eos impugnat, quos esse suos ex operum testimonio putat. Nunc autem, quia videt idola sua in Christi templa immutari, post amissam prædam quasi leo rugiens circuit, & ad omnes nocendi artes anxius explorator suas versutias circumducit. Quem verò de statu conscientiæ bonæ subitò præcipitare non potest, quibusdam imaginationibus phantasticis latenter obrepentibus paulatim solicitat. Nam iuxta verbum B. Iob, lapides excauant aquæ, & mons cadens defluit, saxumque transfertur de loco suo, & alluuione paulatim terra consumitur, quia fortitudinem mentis emolliunt, & subuertunt tentationes occultæ. Anima verò à fundamento virtutis auulsa, corruit in peccatum. Apponens itaque iniquitatem, multiplicat immissiones per angelos malos, & sic de arce deposito tanquam de loco eminentiore, confligendo insurgens de misero & decepto triumphum reportat ignobilem: sic per illecebras huius vitæ, miseri elongantur à Deo, dicentes anathema Iesu, & tandem conuersos in arcum prauum, & in reprobum sensum datos mala capiunt in interitu. Scitis, quia tentatio vita hominis, & militia est super terram. Sunt verò tentationum quædam super nos, quædam infra nos, quædam iuxta nos, quædam intra, quædam extra, & omnes contra nos. Cautè igitur ambulate: mundus enim plenus est laqueis plenus insidiis, plenus periculis, atque scandalis ineuitabilibus, & mortibus infinitis. Introistis claustrum; bonum est vos hîc esse, & non recedere à concilio & congregatione iustorum. Amice, si claustrum egrederis, transgrederis, & quasi sub iactu aleæ animam tuam ponis. Leo in ianuis est, vt te rapiat, & non sit, qui eripiat. Irruit ventus vrens à regione deserti, si fortè inueniantur paleæ, quas ad ludibrium suum rapiendo dispergat. Multiplici enim exquisitæ fraudis artificio conatur angelus apostata Sanctorum congregationem transferre in theatrum, populum acquisitionis in fabulam sæculi, & scholam innocentiæ in derisum. Sit, quæso, frater, anima tua in manibus tuis semper. Thesaurum incomparabilem habes in vase fictili: dumque claustrum egrederis, drachmam, pro qua magnus ille mercator animam suam posuit, ad ancipitis aleæ discrimen exponis. Terreat te, frater, egressus Dinæ, & oppressio eius. Recole, quòd Iacob domi residens benedictionem Patris hæreditauit. Esau verò dum foris euagatur & venatur, primogenitura patrisque benedictione & hæreditate priuatur. Numquam ingrediaris sæcularium domos: nequitiæ enim in habitaculis eorum: nec Deus in do-

Prou. 21. Obedientiæ religiosæ laus. 1. Cor 3. Hebr. 12. Eccli. 22. Matth. 3. Eccl. 11. Iob 14. Iob 7. Psal. 118. Genes. 34. Gen. 27. Gen. 25.

Psal. 25. mibus eorum cognoscetur. Dicas igitur cum Propheta: Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Hier ep. ad Eustoch. de custod. virgin. c. 11. Inter scorpiones habitas; ergo iuxta doctrinam Hieronymi, sis honestus in domo, sis rarus in publico. Si ægrotauerit, aut obierit aliquis de parentibus Matth. 8. *Monacho periculosum egredi foras.* tuis, non sit tibi eorum ægritudo, vel mors, egressionis occasio. Sine mortuos sepelire mortuos suos: fallax & proditoria est affectio parentelæ. Carnalis amor extra Dei amorem citò te capiet, & affectio mundi, quæ iam in te aruerat, in perniciem animi reuirescet. Mortuus es mundo, & parentibus tuis, atque complantatus es similitudini mortis Christi, & vita tua abscondita est cum Christo in Deo. Noli iterum in sæculo viuere, & arma victoriæ reddere inimico. Verbum Hieronymi est: Ep. 1. ad Heliod. Tenet hostis gladium, vt me perimat, & ego de parentum lachrymis cogitabo? Ero de parentum sepultura solicitus, quem solicitari oportet, ne sepeliar in inferno? Noli, quæso, exire, quia mors in exitu est, & in limine te expectans. Quàm citò egrederis ostium, mors per oculorum fenestras ingreditur. Nullum precor habeas cum homine sæculari commercium. Qui Eccli. 13. enim tangit picem, inquinabitur ab ea: bonosque mores praua colloquia corrumpunt, & vita reproba trahitur à Sen. ep. 7. conuictu. Seneca ad Lucilium scribens dicit: Socrati, Lælio & Catoni posset bonos mores excutere turpium conuersatio frequens, & dissimilium multitudo. 2. Cor. 2. Verbum Apostoli est: Non ignoramus astutias Satanæ, cui ex hoc ipso datur opportuna & multiplex malignandi occasio, quia incircumcisi obsederunt vos, & habitatis quasi in medio Chananæi. Inter claustrum vestrum, & forum, modica protenditur intercapedo parietum. Habitatis quasi in medio Babylonis: & mirum, imò miraculum est, si sabbatum quietis vestræ non turbat tumultuatio popularis. Ita estis sæcularium importunitate obsessi, vt cum lamentatore Propheta deplorare possitis: Thren. 3. Ædificauit hostis in gyro meo, & circumdedit me felle & labore. Conclusit vias meas lapidibus quadris: Vrsus insidians factus est mihi leo in abscondito, semitas meas subuertit, & posuit me desolatam. Habitatis in medio populi polluta labia habentis, qui vobis verbum illud derisoriè frequenter adaptant: Isa. 6. Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. Vtinam aduolet vnus de Seraphim, & sumpto calculo de altari in eis rubiginem cordium, & scoriam purificet labiorum. Vos autem circumspectè agatis, Rom. 12. prouidentes bona, non solùm coram Deo, sed coram hominibus, & negotio salutis vestræ vigilantiùs insistatis. Sit iugiter ante oculos cordis vestri timor Dei, ignis gehennæ, recordatio passionum Christi, vestrorum memoria excessuum, dies mortis, & expectatio tremendi iudicij. Audite Hieronymum dicentem: Laudet populus, luxurient homines, rumores excurrant, & dicas: Mihi adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo spem meam. Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Prope est, vt amatores sæculi, & sancti Ordinis transgressores ab æternæ vitæ radice præcisi in exteriores tenebras detrudantur, & ab Ecclesia Sanctorum perpetua excommunicatione seclusi metiantur ex intolerabili doloris angustia, quàm perniciosè illos deceperit appetitus transitoriæ voluptatis. Vos ergo tamen timor in via Domini lentescere non permittat, Isa. 66. sed corda vestra excitet ad meliora incessanter, vita breuis, finis dubius, iudex terribilis, flamma inextinguibilis, vermisque non moriens, & pœna, cuius non est intermissio, neque finis. Valete.

EPISTOLA CXXXV.

AD DECANVM, ET CAPITVLVM SARISBERIENSE.

ARGVMENTVM.

Cantuariensis Archiepiscopus eximit Canonicum quendam à lege residentiæ & multis de causis clericos ab eo eximi posse docet.

H. DEI GRATIA CANTVAR. ARCHIEPISC. TOTIVS ANGLIÆ PRIMAS, & Apostolicæ Sedis Legatus, dilectis in Christo filiis Decano & Capitulo Sarisber. Ecclesiæ, salutem, gratiam & benedictionem. Hubertus.

CVM vbique terrarum maioribus reuerentia debeatur, & maximè Regi tanquam præcellenti, eos qui negotia Regis aut regni procurant fiscalis ratio, seu publicæ rei necessitas à lege communi eximit, cùm in omnium hominum statu vices suas sufficienter impleat, quamuis absens, qui omnium commoditatibus se impendit. Quia igitur magistri Thomæ de Esseben fides & industria multipliciter probata est in publicis regni negotiis, quamdiu in talibus se exercet, nolumus, vt ipsum ad residentiam compellatis. Scitis præterea, quòd de singulis Cathedralibus Ecclesiis regni possumus eos pro arbitrio nostro vocare in partem solicitudinis nobis iniunctæ, quos ad hoc magis expedire nouerimus. Nec absurdum videtur, si nobis suffraganeorum nostrorum Canonici, si membra capiti obsequantur. Certum est, quòd quidam Domino Regi sunt necessarij, quidam nobis, quidam infirmantur, quidam in scholis militant, quidam in peregrinatione sunt, quorundam præbendæ ad residentiam non sufficiunt. In omnibus his habendum est discretionis & cautelæ iudicium: quatenus in singulis circa Residentiæ obseruantiam habeatur consideratio propriæ facultatis. Si ergo pro aliquo talium scribimus, aut scripsimus vobis, ita preces nostræ apud vos efficacem obtineant locum, vt & petitiones vestræ apud nos opportuno tempore desiderabilem sortiantur effectum. Eum enim erga vos gerimus paternæ benignitatis affectum, vt nihil vobis velimus præcipere aut petere, quod in vestri honoris redundare debeat detrimentum.

EPISTOLA CXXXVI.

AD ALEXANDRVM PAPAM.

ARGVMENTVM.

Henricus II. Angliæ Rex queritur de rebellione Henrici, reliquorumque filiorum contra se, & auxilium Alex. III. Papæ implorat.

SANCTISSIMO DOMINO SVO ALEXANDRO, DEI GRATIA CATHOLICÆ Ecclesiæ summo Pontifici H. Rex Angliæ, Dux Normanniæ & Aquitaniæ, Comes Andegauen. & Cenoman. salutem & deuotæ subiectionis obsequium.

IN magnorum discriminum angustiis, vbi domestica consilia remedium non inueniunt, eorum suffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotiis experientia diuturnior approbauit. Longè latéque diuulgata est filiorum meorum malitia, quos ita in exitium Patris, spiritus iniquitatis armauit, vt gloriam reputent & triumphum Patrem persequi, & filiales affectus in omnibus diffiteri, præueniente meorum exigentia delictorum. Vbi ple-

niorem voluptatem contulerat mihi Dominus, ibi grauiùs me flagellat: &, quod sine lacrymis non dico, contra sanguinem meum & viscera mea cogor odium mortale concipere, & extraneos mihi quærere successores, ne videam de semine meo sedentem super thronum meum. Illud præterea sub silentio præterire non possum, quòd amici mei recesserunt à me, & domestici mei quærunt animam meam. Sic enim familiarium meorum animos intoxicauit clandestina coniuratio, vt obseruantiæ proditoriæ conspirationis vniuersa posthabeant. Malunt namque meis adhærere filiis contra me transfugæ & mendici, quàm regnare mecum, & in amplissimis dignitatibus præfulgere. Quoniam ergo vos extulit Deus in eminentiam officij Pastoralis ad dandam scientiam salutis plebi eius, licet absens corpore, præsens tamen animo me vestris aduoluo genibus, consilium salutare deposcens. Vestræ iurisdictionis est regnum Angliæ, & quantùm ad feudatarij iuris obligationem, vobis dumtaxat obnoxius teneor. Experiatur Anglia, quid possit Romanus Pontifex, & quia materialibus armis non vtitur, patrimonium B. Petri spirituali gladio tueatur. Contumeliam filiorum poteram armis rebellibus propulsare, sed Patrem non possum exuere: nam & Ieremia testante, nudauerunt lamiæ mammas suas, lactauerunt catulos suos. Et licet errata eorum quasi mentis efferatæ me fecerint, retineo paternos affectus, & quandam violentiam diligendi eos mihi conditio naturalis importat. Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Lactant filios meos domestici hostes, & occasione malignandi habita non * desistunt, quousque redigatur virtus eorum in puluerem, & conuerso capite in caudam serui eorum dominentur eis iuxta verbum illud Salomonis: Seruus astutus filio dominabitur imprudenti. Excitet ergo prudentiam vestram spiritus consilij & conuertatis corda filiorum ad patrem. Cor enim Patris pro beneplacito vestro conuertetur ad filios, & in fide illius, per quem Reges regnant, vestræ magnitudini promitto, me dispositioni vestræ in omnibus pariturum. Vos Ecclesiæ suæ, Pater sancte, diu Christus seruet incolumem.

Regnum Angliæ est iurisd. Pontificiæ.

Thren. 4.

Deut. 32.

*al. desistent

Prou. 17.

EPISTOLA CXXXVII.

AD M. ALEXAND. DE S. ALBANO.

ARGVMENTVM.

Gratulatur M. Alexandro nouitio, de ingressu in religionem; hortatur vt fortiter ferat nouum obedientiæ iugum, & insolitum rigorem disciplinæ: mundo perfectè moriatur & sibi.

DILECTO ET PRÆDILECTO SOCIO ET AMICO M. ALEXANDRO de S. Albano, M. Petrus Bles. Bath. Archid. salutem, & de mundo triumphum.

TOTIS medullis animæ conuersioni & conuersationi vestræ congratulor. A prima enim vestri notitia dilexi vos, non ad faciem, non ad quæstum, sed pro virtutibus vestris in Domino virtutum. Litteratura siquidem vestra, & famæ commendabilioris celeberrimus odor multos vobis conciliauit ad amicitiam, salua Tullij sententia, qui in libro de Amicitia scribit, vix à pluribus sæculis quatuor amicorum paria extitisse. Hodie verò amici multiplicati sunt super numerum. Charitas enim diffusa est in cordibus nostris, quæ sola est veræ amicitiæ condimentum. A diebus itaque nascentis Ecclesiæ cœpit dilectio multiplices affectionum propagines in vnitatem mentium dilatare, vt iam tunc multitudinis credentium esset cor vnum, & anima vna. Gratias igitur ago Deo, qui vos de medio prauæ ac peruersæ nationis eduxit, vt odio habeatis Ecclesiam malignantium, & lauetis inter innocentes manus vestras, quæ de fæditate sæculi multiplices maculas contraxerunt. Gaudeo planè, quia mirabile & imitabile omnibus præmisistis religionis auspicium. Diu enim ante conuersionem vestram desiderabili multis reditu abiecto, abiectus esse in domo Domini elegistis. Honorem Magisterij, laudemque hominum, & inanem huius sæculi lætitiam expuisti, ad læ-

Act. 4.

tandum in lætitia gentis, quam Chriſtus hæreditauit, vt laudetur cum hæreditate ſua. Poſuiſti, amice chariſſime, pedem tuum in via recta, imò pedes tuos ſapientiæ compedibus inieciſti. Vide ne acedieris à vinculis eius. Manum tuam miſiſti ad fortia, vt regno cælorum vim inferas, & in hæreditatem Sanctorum violenter intrudas: nimirum, per adoptionem factus es Dei filius, & cohæres Chriſti. Qui enim ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei. Securè iam dicas: Dominus pars hæreditatis meæ: tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi. Propterea funes ceciderunt tibi in præclaris: etenim hæreditas tua præclara eſt. Beatus es ergo, cuius portio & hæreditas Deus eſt. Adhuc tamen, dum nouitius, dum paruulus es, non differs à ſeruo, cùm ſis Dominus omnium, ſed es ſub tutoribus, & curatoribus, vſque ad tempus præfinitum à patre, tempeſtiuè mittendus in plenariam poſſeſſionem æternæ hæreditatis. Moneo igitur in viſceribus Ieſu Chriſti, vt te non deterreant conuerſionis primitię, nouum obedientiæ iugum, inconſuetus Ordinis rigor, & auſteritas diſciplinæ. Quicquid aſperũ nunc videtur, obedientia ſibi conuertet ad lucrum: & quę nunc amariora ſunt, vſu mediante dulceſcent. His enim, qui de tenebris progrediuntur ad lumen, lux imprimis moleſta eſt, donec oculi lumini aſſueſcant. Inter dura & aſpera tibi ſolatio ſit illud propheticum: Propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodiui vias duras. Expedit tolerari dura, ne veniant duriora. Quòd ſi murmuraueris, ſi detrectaueris obedientiæ iugum, in vano accepiſti animam tuam. Inſuper, & quod tibi durum eſt, nec inobedientia, nec murmuratione molleſcet. Si pro regno cælorum nunc ſuſtines grauia, ſcias grauiora fuiſſe quæ nuper pro quęſtu tranſitorio, nec ſine diſcrimine animæ ſuſtinebas. Quia ergo teſtimonio B. Petri Filij obedientiæ caſtificant corda ſua, vince per obedientiam beſtialium motus affectuum, quia iuxta verbum Salomonis, Vir obediens loquitur victorias. Vincit enim mundum, diabolum & ſeipſum. Obedientia, quæ Filium Dei decuit, non ſit tibi, quæſo, dedecori: non eſt enim ſeruus maior Domino ſuo. Hoc igitur in te ſentias, quod & in Chriſto Ieſu: qui cùm in forma Dei eſſet, formam ſerui accepit, & vſq; ad pœnam & ignominiam crucis curſum obedientiæ limitauit. Tu verò cohumiliatus & conpauperatus Domino maieſtatis vagum & liberum tuæ voluntatis arbitrium ſubiice pro eo gratuitæ ſeruituti. Si recolas, quanta ſuſtinuerit pro te, etſi millies te pro eo dare poſſes ad mortem, non ſufficeres tamen ad paria reſpondere. Magna tibi fecit, qui potens eſt, & æſtimatio tanti beneficij compenſationis vicem non recipit. Fatiſcant igitur membra vigiliis, exterminentur ieiuniis, labore frangantur, liqueſcant in lacrymas oculi, imò ſi totum cerebrum & medullæ corporis in fletum effluant, non ſunt tamen condignæ paſſiones huius ſæculi ad gloriam, quæ quidem acquiri poteſt, æſtimari autem aut compenſari non poteſt. Quid enim retribuet puluis & vermis Domino gloriæ, qui pro eo animam ſuam in morte concluſit, vt beatitudine frueretur, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit? Attende igitur ſolicitus, quantum Domino tuo debes, & dum in profectu es, nunquam te perfectum exiſtimes. Non quod iam apprehenderim, aut perfectus ſim, dicit Apoſtolus; ſequor autem, ſi fortè comprehendam, in quo comprehenſus ſum. Vnum autem, quæ retrò ſunt oblitus, ad ea, quæ priora ſunt, me extendo, ſequens ad brauium ſupernæ vocationis in Chriſto. Attende igitur tuæ vocationis initia, vt ſcias, quæ à Deo donata ſunt tibi. Glorioſum donum Dei eſt, diuitias & delicias huius ſæculi abdicaſſe. Quis ſapiens cognoſcet hæc? & intelliget miſericordias Domini; qui peruerſos tam piè conuertit, & pro ſubſtantiola huius vitæ, diuitias ſalutis æternæ retribuit. Ita ergo mundum euomas, vt non reuertaris ad vomitum. Ita tibi ſæculi moriatur affectus, vt nunquam tibi deinceps ad deſiderium recidiuet; teque ita configures, & complantes ſimilitudini mortis Chriſti, vt ſis mortuus mundo, mortuus à corde tuo, & vita tua fœliciter abſcondatur in Chriſto. Conuerſionem eorum damnabilem reputa, qui pro clauſtro ſæculum deſerunt, & in clauſtrum mores ſæculi deferunt; pro Chriſto modicas facultates deſpiciunt, & contra Chriſtum ſpem maiorem concipiunt. Sub temporalium contemptu cupiditas intenſior latet: ignis enim dum tegitur, vehementiùs ardet. Parum itaque tibi ſit renuntiare diuitiis, niſi renuncietur & vitiis, quia minùs periculoſum eſt eſſe diuitem Chriſti, quàm pauperem Antichriſti. Omnes itaque angulos cordis tui reuolue: ſcrutare, & ab eis reiice, quod à ſæculo contraxiſti. Vetus homo crucifigatur in te cum actibus ſuis, vt deſtruatur corpus peccati, & in quandam nouitatis infantiam renaſcaris.

Eccli. 6. Rom. 8. Pſal. 15. Gal. 4. Diſciplinæ religioſæ laus. Pſal. 16. 1. Pet. 1. Prou. 21. Phil. 2. Rom. 8. Phil. 3.

Dedit tibi Dominus exercitatos sensus, & gratiam scientiæ præeminentis. Credo autem quod & spiritum Dei habeas. Nemo autem dicit anathema sæculo, nisi in spiritu Dei. Quantò igitur melior es, tantò vigilantiùs caueas astutias Satanæ, qui non magni facit, si deuoret simplices: cibus enim eius electus, nec miratur, si absorbeat fluuium, sed habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Accedens igitur ad seruitutem Dei præpares animam tuam ad tentationem, recolens, qualiter vocauerit Dominus populum Israël, priùs per blādimenta signorum in Ægypto, deinde per patientiam tentationum in deserto, postea in subjectione populorum, & pace impleta est eis diuina promissio. Sic hodie offert Deus quædam dulcia & blanda sanctæ conuersionis initia, postea certamina tentationum, demum securam in Christo quietem & pacem, quæ exuperat omnem sensum. Leuasti te supra te, vt videas, quàm suauis est Dominus, vt in die bona Domini, cùm audieris vocem spiritus tanquam susurrium, & sibilum tenuis auræ quodam defecati cordis affectu, quasi de ligno vitæ spirituales colligas fructus. Sunt autem fructus, teste Apostolo, charitas, gaudium, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. In his fructibus recepisti Christi miles arrham cælestis gloriæ habentem promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ. In his delibando prægusta quasdam experientias huius sæculi, felicesque primitias visionis æternæ. Quibusdam itaque desideriorum pennis aduolat, & vsque in Iubilæas amænitates, vsque in faciem dilecti per excussus contemplationis excurrit. Sic subitò à se rapitur, vt iam viuat, non in se, sed in Christo, vnus cum eo spiritus existens, soloque huius mortalitatis obstaculo differens à Sanctis Sanctorum, quadam ineffabili sed momentanea suauitate fruitionis exultat, & in guttula deliciarum cælestium experitur, quàm inæstimabilis sit eorum beatitudo, quorum desideriis torrens æternæ voluptatis inundat. Quia ergo vocauit te Deus, vt curras in odorem vnguentorum suorum: ego vir videns paupertatem meam, clamo ad te: trahe me post te: infixus sum in limo profundi, sed ora, ne absorbeat me profundum, ne me demergat tempestas, ne vrgeat super me puteus os suum. O dulcedo cordium Deus animarum, suauitas & gloria te diligentium, spes mea à juuentute mea: aufer à me cor incircumcisum, cor coagulatum, cor lapideum: da mihi cor carneum, cor nouum, cor humile & contritum: inspira mihi amorem tui, contemptum mundi, peccati odium, & perseuerantiam pœnitentiæ, quam nec prærumpat mors, nec morbus anticipet; donec eum miseratio continuet ad profectum. Vale.

Iob. 40. Eccli. 2. Galat. 5. Thren. 3.

EPISTOLA CXXXVIII.

AD GVALTERVM ROTHOMAG. ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Congratulatur G. Archiepiscopo de reditu ab exilio, & pace Rothomag. Ecclesiæ reddita. Caussam reddit cur iusti affligantur, monetque vt pacem Deo auctori adscribat.

DILECTO ET PRÆDILECTO DOMINO SVO GVALTERO DEI GRATIA Rothomagensi Archiepiscopo suus Petrus Blesens. Bathon. Archidiac. salutem, & si quid dulcius aut desiderabilius est salute.

CVIVSDAM noui operis occupatione sollicitus, vix ad scribendum epistolam stylum moueo; mouet tamen & excitat obedientia lentescentem, inuitat amor, & compellit imperiosa deuotio. Deuoto siquidem & anxio compassionis affectu reuoluo frequenter, quàm viriliter pro testamento Dei vestram animam posuistis, & exposuistis discrimini, vestros parentes exterminio, familiares proscriptioni, possessiones rapinæ, famam ludibrio. Quidam verò, qui vobis & Ecclesiæ vestræ professionis vinculo tenebantur astricti, jacturam mundanæ supellectilis pusillanimiter exhorrentes, pro compendio temporali li-

bertatis Ecclesiasticæ titulum distraxerunt, subjicientes te vltroneæ seruituti. Nam si annus remissionis eis millies offeratur, præeligent suas aures subula perforari. Sic aduersitatis irruente procella subornata simulatio dilectionis hypocritæ apparens, & non existens inuenta est. Metientes enim ex fortuna personam conuersi sunt in arcum prauum pariter cum eis, qui supra dorsum innocentiæ fabricabant. Sed iuxta verbum B. Iob, lampas contempta apud cogitationes diuitum parata est ad tempus statutum, atque lucerna diu pressa & obtenebrata sub modio totum Occidentem sereniùs & gloriosiùs illustrauit. Sanè, si esset in eis, quæ omni Christiano debetur affectio, reuerentiæ impensioris officium pastori debebatur afflicto. Quantò indigniora innocens tolerabat, tantò vberioribus obsequiis & honoribus dignus erat. Beatus equidem Iob gloriosior erat in sterquilinio jacens, quàm circumsedente exercitu in solio sedens. Reputabant vos sua subjectione indignum, qui ex ipsa persecutione vestram pensare debuerant dignitatem. In omni enim dignitate nihil est dignius, quàm pro Ecclesiastica libertate honoris abjectio & contemptus. Solus itaque ascendistis ex aduerso, & opposuistis vos murum pro domo Israël. Clamastis, & non erat, qui exaudiret: circumspexistis, & non erat, qui adjuuaret. Sic imitator fortissimi Aod iudicis Israël ambidextri, per prospera & aduersa, per infamiam & bonam famam, à dextris & à sinistris protectus scuto bonæ voluntatis à Domino vestros labores consummastis ad fructum, verè turris fortissima nomen Domini. Quis enim sperauit in Domino, & confusus est? permansit in mandatis eius, & derelictus est? Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinquis quærentes te Domine. Tu enim consiliarius in duris, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. In prosperis custos, consolator in aduersis. In prima siquidem peregrinatione vestra, sicut sæpiùs vobis scripsi, præsagiebat animus meus felicioris euentus auspicium, fixum habens, quòd perseuerantia vestra continuaret opus assumptæ fortitudinis ad triumphum. Sic animos electorum Dominus flagellis interrogat: sic relinquuntur à Domino Chananæus, & cæteræ gentes, vt Israëlem in eis erudiat. Duo enim nos affligunt, vitia & flagella. Per illa cognoscimus quid de nobis simus: per ista, quid de mundo sperare possimus. Flagellat autem Dominus iustum: flagellat & impium. Nam de flagello impij, dicit Dominus per Prophetam: Plaga impij percussi te, & castigatione crudeli. Et rursum: Quid clamas super contritione tua? insanabilis est plaga tua. Iustum verò ideò flagellat Deus, & tam prospera, quàm aduersa circa eum paterna moderatione dispensat, vt homo se cognoscat, vt suos excessus corrigat, vt alios suo exemplo deterreat, vt virtus hominis innotescat, vt vexatio det intellectum ad cautelam, cautela verò ad coronam & gloriam cedat. Vnctione verò magistra, quæ docebat vos de omnibus, Deus à primo peregrinationis exordio vos instruxit, & in lapide adjutorij cor vestrum stabiliens, vos ad omnium injuriarum tolerantiam conquadrauit. Tutiùs equidem excipit contumelias, qui scuto patientiæ se præarmat. Huius virtutis efficacia est, vt si quid durum accesserit, fortiter illud suscipiat: quod non accesserit, lucrum æstimet, & inter dura se durioribus dignum putet. Sunt ergo plurimi, qui hanc regni & Ecclesiæ pacem vestris adscribunt meritis, propter verbum illud Salomonis: Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos etiam illius conuertet ad pacem. Vos autem cautiùs & vigilantiùs prouidete, ne abroget ingratitudo, quod gratia prærogauit. Omnia, quæ vobiscum misericorditer operatus est Deus, ei referatis ad gloriam, & non vobis. Absit enim, vt sortem habeatis cum his, qui quandoque dicebant: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Non ergo in arcu vestro speretis, quia gladius vester non saluabit vos, sed Dei dextera & brachium suum, & illuminatio vultus sui. Optimum est ei, qui in alto positus est, non altum sapere, sed timere. Beatus enim, qui semper est pauidus. Vbique verò periculosa est securitas: ideò S. Iob omnia opera sua verebatur: qui cùm esset deditus sacrificiis, humilitati, hospitalitati, & eleemosynis, iustus, rectus, timens Deum, licet eundem ad plenum Domini flagella purgassent, suum tamen recogitans imperfectum dicebat: A facie Domini turbatus sum, & timore sollicitor. Sanè securitatis filiæ sunt, negligentia, ingratitudo, elatio. Hæ induxerunt regem Dauid, vt numeraret populum suum, conuersumque est ei, & vniuerso populo Israel in singultum. Hæ regem Ezechiam, quem honorauerat Dominus

Exod. 21. | Iob. 12. | Iob. 2. & c. 29. | Iud. 3. | Ierem. 30. | *Cur Deus iustos castiget.* | Prou. 16. | Deut. 32. | Rom. 12. | Prou. 28. | Iob. 9. | Iob. 21. | 2. Reg. 24. | Isa. 38.

regressione Solis & fuga Sennacherib, subuerterunt, vt nunciis Merodach Baladan filij Baladan regis Babylonis, ad inanem gloriam ostentaret domos aromatum, aurum & argentum, pigmentaria & vnguenta, & audiuit in continenti diuinæ animaduersionis tonitruum. (Isa. 39.) Terreat vos exemplum filiorum Iob, quos in domo fratris sui majoris conuiuantes & lætantes Sathan interfecit: (Iob. 1.) quod hodie spiritualiter impletur in his, qui prælati sunt aliis ad custodiam disciplinæ, si hostis occultus eos inani lætitiæ vacare cognouerit. Nulla ergo vobis obrepat securitas, sed seruite Domino in timore, vestrosque cogitatus jactate in eum, cui adhærere bonum est, ponere in Domino Deo spem suam, & horrere abominabiliter, quicquid ad pompam pertinet sæcularem. Stabilite ergo cor vestrum in exercitio spirituali, in obsequio eius, qui nubilum persecutionis quo denigrata, sed formosa erat Ecclesia, serenauit: qui inter pressuras eidem ex ipsis iniuriarum malleis coronam gloriæ fabricauit. (H. lib. 7. de Trin.) Nimirum, beato Hilario teste, proprium est Ecclesiæ, vt tunc intelligat, cùm arguitur: tunc obtineat, cùm superata videtur: tunc liberior surgat, cùm eius liberatio desperatur. (Gen. 7.) Nam & arca Noe inualescente diluuio tollitur in sublime: (1. Reg. 5.) & arca fœderis humiliata Dagon confregit & Philisthæos in posteriora percussit. Quia igitur humanæ conditionis est dolere cum dolentibus, gaudentibus congaudere, & vestræ persecutioni anxios compassionis affectus impendi, totis medullis animæ congratulor vestræ paci. Villa siquidem Andelia, quoties erumpebat seditio inter Reges, primos excipiebat hostilitatis incursus, obnoxia jugo rapinæ & incendio: sed nunc posuit Dominus fines vestros pacem, atque rerum vestrarum summam collocauit in tuto. (Psal. 33.) Præterea suscepit Ecclesia vestra non minimum sui redditus incrementum. Inquirentes enim Dominum non minuentur omni bono, sed semper faciet Deus, etiam cum tentatione, prouentum. (Phil. 4. Ezech. 13.) Venistis itaque portantes pacem, & illuminantes patriam: & vtinam fiat pax in diebus vestris. Sed pax vera pax Dei, quam nemo potest dare: non illa, de qua dicitur, pax pax, & non est pax: nam in pace huiusmodi, ecce amaritudo amarissima. Quæ est enim hæc pax, si quiescit ancilla, & domina sub jugo graui & degeneri ancillatur? Quæ vtilitas, quòd caro à tribulatione malorum & dolore respirat, si nobili animæ, pro qua Christus mortuus est, malorum rotam solicitudinum labirynthus immittat? (Rom. 8. Psal. 75.) Quicunque spiritu Dei aguntur, teste Apostolo, hi sunt filij Dei, ideoque & filij pacis. Vbi enim pax, ibi Deus. Nam in pace factus est locus eius, ipsiusque testimonio pacifici filij Dei vocabuntur. (Matth. 5.) Annunciauit vobis Dominus annum placabilem, pacem suam dedit, pacem suam reliquit vobis, alteram foris, alteram verò intus. Agnoscite, quæ à Deo donata sunt vobis, & vtimini beneficio pacis indultæ, quia sunt reliquiæ homini pacifico. Indignum planè omninò est & absurdum, vt prænobilis anima deputata sponsi cælestis amplexibus, oblita suæ originis, & illius, cuius imago est, ad mechanicos rapiatur affectus. (Gen. 24.) Frequentiùs igitur exeatis in agrum cum Isaac ad meditandum, descendite in hortos aromatum, vt gustetis spirituales delicias, & gratissima colligatis lilia gaudiorum. De ligno vitæ percipite spirituales fructus, qui, teste Apostolo, sunt, (Gal. 5.) charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. (Psal. 67.) Istorum fructuum sunt quasi accessio, & sequela, reuerentia Deum diligentis, diligentia eum quærentis, sapientia eum inuenientis, deuotio tenentis, gaudium perfruentis. (Gen. 29.) Quiescite igitur inter medias sortes, inter præamabiles Rachelis amplexus, ibi vacate, & videte, quàm suauis est Dominus, & ab vberibus desideratæ quietis nullus negotiosæ vitæ strepitus vos auellat. Thesaurum conscientię bonę cautiùs abscondatis, præfigentes eidem titulum, hoc impressiore sigillo signatum, (Isa. 24.) Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum custodiat cor vestrum, & intelligentiam vestram, vt sit animæ vestræ forma pulchritudinis, & signaculum sanctitatis, vt repleat in bonis desiderium vestrum Deus cordis vestri, & pars vestra Deus in æternum.

EPISTOLA CXXXIX.

AD R. ABBATEM ET CONVENTVM CICESTRENSEM.

ARGVMENTVM.

Implorat monachorum preces, vt dignè ſacerdotio initiari poſſit, cauſáſque reddit, cur hactenus illud refugerit.

REVERENDO PATRI ET DOMINO R. DEI GRATIA ABBATI Ciceſtrenſi, totique Conuentui eiuſdem Eccleſiæ, Petrus Bleſenſis Bath. Archid. ſalutem in auctore ſalutis.

DIv pulſatus ſum precibus, conſiliis, & monitis amicorum, vt in ſortem ſacerdotij tranſiens, ei, cui ſeruire regnare eſt, impenderem debitæ obſequium ſeruitutis. Reluctatus tamen hactenus ſacerdotium diſtuli: in eo enim conſideraui opera mea, & expaui. Quis enim etiam perfectiſſimus non formidet ſe diuinis immiſcere arcanis, ſe illius ineffabilis ſacramenti exhibere miniſtrum, quod Spiritus ſanctus conficit, cui angeli humili famulatu aſſiſtunt, quo diuinis terrena junguntur, & quod in aſſumpti corporis vnionem recipit diuinæ præſentia majeſtatis? Reuerendo vertici Christi manum impoſiturus Baptiſta contremuit, Princeps Apoſtolorum miraculoſa piſcium captione perterritus, Recede, inquit, à me Domine, quia homo peccator ſum, ſeque introitu Chriſti Centurio putabat indignum. Qua igitur fiducia meritorum, qua mentis audacia contrectare præſumam vitam animarum, pretium mundi, Angelorum panem? vbi, quantò dignior & eminentior eſt huius miniſterij gradus, tantò grauius imminet ex ipſius dignitate diſcrimen. Miſericordiæ Domini multæ, quia non ſum conſumptus. Vt quid igitur contra prohibitionem ſapientis mittam me in peccata populi, & aggregabo mihi peccata duplicia? Huc accedat innocens manibus & mundo corde: Vocatus à Domino tanquam Aaron, quem elegit ipſum. Nam etſi à corpore meo prohibeantur actus illiciti, de ſpurciſſimo tamen corde, quaſi de ſentina ſcatente cogitationum fœditas velut aura corrumpens exhalat. Denique vereor, ne cùm debeam aliis in tempore iracundiæ fieri reconciliatio, prurientis conſcientiæ impoſtura mihi, & aliis obnubilet ſereniſſimam Chriſti faciem, & vſurpati auſus officij, nobis ſacrificium in ſacrilegium, & vitam conuertat in mortem. Tu igitur glorioſe, & ſemper glorificande Ieſu, non ſecundùm miſeriam meam, ſed ſecundùm miſericordiam tuam operare in me velle & perficere, quod beneplacitum ſit in oculis tuis, nec de meis exceſſibus tua iudicia æquilibres. Si enim iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Volens itaque redimere dies meos, quos perdidi, quia pernitiosè & perditè vixi, diſpoſui jugo Domini ceruicem ſupponere, laxiores vitæ ſalutare licentias, & cùm eſſem liber in omnibus omnium ſeruus eſſe. Tu verò Domine clementer aſpira, confirma quod in me trepidat, quod frigeſcit accende, quod nutat conſolida, doce quod deſipit, erige quod deſperat, alliga quod vagatur, quod ſuperbit humilia, excita quod lenteſcit, illumina quod caligat. Vos etiam dilecti Domini & amici mei, in quibus poſuit Deus verbum reconciliationis, vt ordinetis teſtamentum eius ſuper ſacrificia, vt Deo placabiles hoſtias immoletis, quos ipſe fons chariſmatum copioſius irrigauit. Vt iam in vobis virtutum flores erumpant in fructum: Vos, quos ſibi conſtituit genus electum, regale ſacerdotium, vt ſitis corona gloriæ in manu Domini, & diadema in manu Dei noſtri; Vos, inquam, obſecro per miſericordiam Chriſti, ſuccurrite mihi precibus, adjuuate me votis, ne ſub mole importabilis ſarcinæ ſuccumbat infirmitas vacillantis. Exigitur à me conſcientia pura, vita immaculata, fama integra, vt ſim Chriſti bonus odor in omni loco. Hæc autem non merita hominis, ſed illius ſunt munera, qui vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt, cuius larga

In epiſt. 123.
Matth. 3.
Luc. 5.
Math. 8.
Eccli. 7.
Pſal. 129.
Bleſenſis humilitas.
Implorat aliorum preces.

& effusa benignitas diues est omnibus inuocantibus eum. Tribuit enim abundanter, & non improperat, iustificans impium gratis, vt vbi superabundauit peccatum, superabundet & gratia. Omnium siquidem meritorum suffragio destitutus post Deum, in vobis jeci & locaui meæ fiduciæ fundamentum: certissimè sciens, quantum etiam in meritis fides, vel oratio proficiat aliena: cùm eius efficaciam in filia Chananææ, in Lazaro, in puero Centurionis & reguli, cæterisque quampluribus frequenter euangelizet Ecclesia. Sanè in Christo omnes vnum sumus, & ex vniformi connexione membrorum Ecclesiæ consistens integritas indicit omnibus mutuæ communionis regulam, & indiuisos charitatis affectus. Adjuro itaque vos in vnitate fidei, in Sanctorum communione, & in vnius confessione baptismi, vt imperfectum meum videant oculi charitatis vestræ & orationibus vestris supportetis infirmum, quem oneris magnitudo deterret. Apud Christum nunquam alicui deficit, quod per eum alij proficit: crescit enim gratia ex impendio, & lecythus olei tantò pleniùs exuberat, quantò copiosiùs ex ipso mater virtutum charitas, vasis quæ offeruntur infundit. Vestra igitur oratio nunquam in terram vacua cadit, quia etsi non prosperatur ei pro quo mittitur, saltem in sinum reuertitur supplicantis. Noueritis autem, quòd ab ineunte ætate semper in scholis, aut curiis militaui. Scholasticus verò labor, licet sit inefficax ad salutem: quædam tamen in eo mundana honestas est, & innocentia sæcularis. At quicquid in curiis agitur, ferè peremptorium est salutis, ambitiosum, adulatorium, fictum, detractorium, subdolum, inuidum, crudele & impium, & generaliter temporalis quæstus, & inanis gloriæ venatiuum. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis. Ecce enim tabernaculum Dei cum hominibus, instar illius quod Moysi in monte ostensum est. Hic primum altare est æneum, cor scilicet contritum & humiliatum, in quo bestiales animi motus, & actus irrationales pœnitendo mactantur. Secundum altare ab omni æris rubigine alienum, auro rutilat charitatis. Nihil in eo carnale offertur, cùm iam offerentis conuersatio sit in cælis, cuius hostia est mens sancta, deuota oratio, gratiarum actio, & vox laudis. Ad altare tertium, quod potius est propitiatorium, quàm altare, & non solummodo sanctum est, sed etiam Sancta Sanctorum, dulci affectu pura & defæcata intentione intrat sacerdos cum sanguine, iam verum sanguinem agni immaculati offerens, & communicans passionibus Christi. Vnde frequenter quadam beata extasi exiens à se, & transiens in dilectum, vnusque spiritus factus cum eo intra quasdam diuinæ suauitatis experientias officium propitiatoris exequitur, dum per eum quasi per quendam mediatorem Dei & hominum, his pro quibus ad Deum intercedit, fructus propitiationis ex illa fruitione beata, sed breuissima obtinetur. His indignum me iudicans, totus à vobis pendeo, totus vobis innitor. Rogate Dominum vnctionis, vt vngat me oleo misericordiæ suæ: vnctio enim docet de omnibus: ipsa me doceat facere voluntatem Dei, captiuare totum intellectum meum in obsequium Christi, fungi sacerdotio, & offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis.

Rom. 5. Matth. 15. Ioan. 11. Matth. 8. Ioan. 4. *In Missa offertur verus sanguis Christi.* 1. Ioan. 2.

EPISTOLA CXL.

AD PETRVM CLERICVM REGIS ANGLIÆ.

ARGVMENTVM.

Hortatur Petrum Diaconum, vt repudiato studio Iurisprudentiæ, quod multis perniciem affert, totum se tradat Theologiæ sacræ, & diuinarum Litterarum lectioni, vitamque conuenienter Ordini suo instituat. Habes hic luculentum dogma de S. Eucharistia.

M. PETRVS BLES. BATHON. ARCHIDIAC. DILECTO SOCIO & amico suo Petro Clerico Domini Regis Angliæ salutem in eo, sine quo non est salus.

DIVISVS es, & cor tuum in diuersa distrahitur: varia enim deliberationum fluctuatione raptus, hæsitas, vtrùm ad scientiam Legum, vel ad exercitium Sacræ Paginæ te conuertas. In hac perplexitate distinguit finis intentio: tendis enim ad vnum propter vanitatem sæculi: ad alterum propter veritatem Dei. Æmulare ergo consilio Apostoli charismata meliora,

Rom. 12.

Exod. 7. meliora, & in corde tuo deuoret draco Moysi draconem Pharaonis, id est, veritatis scientia scientiam vanitatis. Non enim ascendet in montem Domini, neque stabit in loco sancto eius, qui in vano accepit animam suam. Scitis, quia lex Domini, lex immaculata, conuertens animas: Iustiniana verò peruertit multos, & gehennæ filios facit. Quod sub quodam ænigmate propheta insinuans, Vocauit, inquit, iudicium ad ignem, & deuorauit abyssum multam. Quod tunc euenit, cùm iudices de profunditate ciuilis scientiæ præsumentes contra se prouocant Dei iudicium, & iram diuinæ animaduersionis incurrunt. Vides, quàm imperscrutabilis abyssus, quàm dumosa sylua, quàm immeabile pelagus sit Pandecta, in qua ciuile ius continetur: cui tota ætas hominis non sufficit, cuius fructus totus in elatione & ambitione consistit. Verbum autem abbreuiatum fecit Dominus super terram, vt propter scientiam salutis & vitæ, iam te transalpinare non oporteat, aut maria transmeare. Nam, sicut in Deuteronomio legitur, Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Et Apostolo teste, Regnum Dei intra nos est; quod non in sermone, sed in virtute Dei consistit. Duo sanè sunt, quæ hominem ad Legum scientiam vehementer impellunt, ambitio dignitatis, & inanis gloriæ appetitus. Hi sunt Rechab & Baana, quæ Isboseth dormientem percutientes in inguine occiderunt. Lege ergo, quod Ordini, quod professioni tuæ conueniat, quod ab ambitionis æstibus animum tuum reuocet, quod vanitates & insanias falsas procul à cordis tui affectione releget; vt in timore Domini, qui est initium sapientiæ ad spiritualem intelligentiam, in qua est animæ salus, diligens & deuotus assurgas. Arripe, quæso, arma spiritualia, quæ teste Apostolo, captiuant totum intellectum hominis in obsequium Christi. Assume gladium spiritus, quod est Verbum Dei. Hæc sunt arma Dauid, quibus expugnaturus Goliath, arma Saülis grauiora reiecit. Hæc est Sapientia, quæ teste B. Iacobo, desursum est: Et primùm quidem pudica est: deinde verò pacifica, quam pudica professio despondet vni viro virginem castam exhibere Christo. Pacifica est, quæ rogat, quæ ad pacem sunt, & cum his, qui oderunt pacem, iubet esse pacificum. Legum verò scientia impudica est, quia meretricio more quæstuaria est, & mercalis: & quicquid studendo congregauit ad nundinas vanitatis, vili contractu venaliter & impudenter exponit. Hæc vix vnquam pacifica est, quia semper litigat de contractibus vel quasi, de maleficiis vel quasi, de variis figuris causarum, de actionibus & obligationibus, de iudiciis, de sententiis, & appellationibus, & aliis, quæ cùm sopire lites debeant, semper cineres litium excitant iam sopitos. Contra hanc sapientiam Dominus in Euangelio palam loquitur, & prouerbium nullum dicit: Sine causa, inquit, colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Et in Propheta: Comprehendam sapientes in astutia sua, & prudentiam prudentum reprobabo. Denique pro parte maxima leges ab Ethnicis institutæ sunt: Deus autem dedit legem vitæ & disciplinæ. Deus enim Deorum dominus locutus est, & vocauit terram, vt homo, qui terra erat, fieret cælum, & beneficio legis igneæ, quam Dominus attulit de Seir, caro transiret in spiritum. Sapientia quidem mundi stultitia est apud Deum, & sapientia carnis mors est. Apostolus enim damnat ea, quæ sunt formam quidem scientię habentia, secundùm doctrinam hominum, si non ædificant ad salutem. Humana itaque lex inflat, diuina ædificat. Professores illius sapientes sunt, vt faciant mala, benè autem facere nesciunt. Discipuli huius mites sunt & humiles corde, eosq; custodit pax Dei, quæ exuperat omnem sensum. Illi sunt qui semper circumeunt montem Seir, nec vnquam terram promissionis introeunt. Isti cum Apostolo nihil arbitrantes se scire, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum viam vitæ quodam compendio scientiæ salutaris anticipant, & quadam spirituali experientia, quàm suauis sit Dominus, iam prægustant. Et quid suauius, quid iucundius ad exultationem, quid fructuosius ad salutem, quàm comprehendere & amplecti fide, spe, & amore te Deus? Scriptum est: Scire te, Deus, sensus est consummatus. Eminentiam huius scientiæ veritas manifestè insinuat dicens: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te Pater, & quem misisti Iesum Christum. Illi Hierusalem ædificant in sanguinibus, quorum flumina conuertuntur in sanguinem: scientia enim eorum & facundia tota vertitur in peccatum, & impletur querela, quam proponit Deus per Prophetam: Dedi eis, inquit, aurum & argentum meum, ipsi verò de auro & argento meo operati sunt Baal. De auro nimirum & argento faciunt idolum. Istis conueniunt verba illa blasphemiæ: Labia no-

Psal. 23. Psal. 18. Dan. 7. Deut. 30. Rom. 10. Luc. 17. 1. Cor. 4. 2. Reg. 4. 2. Cor. 10. Ephes. 6. Iac. 3. 2. Cor. 11. Abusus Iurisprudentiæ. Math. 15. Iob 5. Psal. 49. 1. Cor. 9. Rom. 8. Coloss. 2. Sap. 6. Ioan. 17. Mich. 3. Ezech. 16. Psal. 11.

stra à nobis sunt, quis noster Dominus est? Propter hoc dat eis Deus cælum æneum, & terram ferream, vt sint sine affectione, sine deuotione, vt sint terra sine aqua, quasi montes Gelboë, super quos nec ros, nec pluuia descendit. Verba quidem lepida plerumque habet censura ciuilis, sed sunt folia sine fructu, nugæ canoræ, & Syrenes vsque in exitium dulces. Mentior, si vnquam videris illius scientiæ Professorem in ipsius exercitio fœlices exitus habuisse. B. Hieronymus ferè vsque ad internecionem flagellatus est ab Angelo, quia Rhetorici lepore sermonis illectus vanitati operam dabat. Castigans autem castigauit eum Dominus & morti non tradidit. Sanè lex Domini sapientiam præstat paruulis. Ipsa ædificat, ipsa viuificat, ipsa illuminat. Est enim præceptum Domini lucidum illuminans oculos: vt anima, quæ ad imaginem Dei facta est, iuxta promissum Apostoli, reuelata facie speculetur gloriam Dei, & in eandem imaginem reformetur à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu. Audi virtutem Sacræ Scripturæ, & efficaciam verbi Dei, ad cuius intelligentiam te moneo in timore & tremore accingi. Veritas in Euangelio loquitur, dicens: Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Princeps etiam Apostolorum interrogante Iesu discipulos, vtrum abire vellent, Domine, inquit, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Iterum, verba, quibus idem Christum Dei Filium profitetur, non reuelat ei caro & sanguis, sed Spiritus Dei Patris. Verba denique Dei ita spiritualia & viuifica sunt, vt sint spiritus & vita, ipso attestante, qui dicit: Verba, quæ ego loquor vobis, spiritus & vita sunt. Sicut Apostolus dicit: Sermo Dei viuus est & efficax, & penetralibilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus, compagum quoque & medullarum: obtinet enim vicem validissimæ pactionis, per quam eliminantur ab humano spiritu & purgantur vniuersi noxiales affectus. Et, vt experientia huius rei tibi faciat fidem: si tepidus es, sacram Scripturam lege instantiùs, & scias, quia eloquium Domini inflammabit te: Ignitum eloquium eius vehementer. Si ambulas in tenebris, audies quid loquatur in te Dominus Deus in Euangelio & Prophetis: Eritque lucerna pedibus tuis verbum eius, & lumen semitis tuis. Si alicuius immunditiæ maculam contraxisti, mundabit te sermo Christi. Iam vos, inquit, mundi estis, propter sermonem quem locutus sum vobis. Si te tam grauis tentatio apprehendat, vt penè moti sint pedes, penè effusi sint gressus tui, verbum Dei firmabit te, vt non cadas. Quod enim amplius est, Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Si es in mortali peccato, quod est mors animæ, sacra lectio viuificabit te, & implebitur, quod Dominus in Euangelio dicit: Venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, viuent. Istudque indubitabiliter scias, quòd Spiritus sanctus vtrumque testamentum edidit & exposuit: vnumque alteri ineffabili sapientiæ artificio coaptauit: ideoque Ezechieli prophetæ rota & rota apparuit, simulque eleuabantur & incedebant rotæ, eratque spiritus vitæ in rotis. Et quis, quæso, spiritus hodie in Legum Professoribus dominatur? spiritus elationis, spiritus cupiditatis & iactantiæ, spiritus vertiginis & erroris. Reiecta ergo scientia, quæ in perniciem trahit, apprehende scientiam, quę ædificat ad salutem. Disce, vt doceas, vt cortina cortinam trahat: & qui audit, dicat, Veni. Sis imitator illius, qui dicit: Sine fictione didici, & sine inuidia communico. Absit omnis fictio, quia Spiritus sanctus semper disciplinæ effugiet fictum. Gratis accipias, gratis doce. Qui enim sic fecerit, & docuerit homines, testimonio Christi, magnus erit in regno cælorum. Audi, quæso super hoc testimonium Danielis: Qui docti sunt, inquit, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Noli autem scrutari, quæ supra te sunt, nec inanes cogita theorias; non disputationum argutiis, nec verborum calumniis te distendas. Talia enim Apostolus interdicit scribens in prima epistola ad Timotheum: Si quis, inquit, aliter docet, nec acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & eius, quæ secundùm pietatem est doctrinæ, superbus & languens circa quæstiones & pugnas verborum, huius graue est iudicium. Audi, quæso, quid super hoc Sapientia Dei in libro sui nominis dicat: Sentite, inquit, de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. Hodie varia est inter multos sententiarum contentio: factæque sunt aquæ Siloës, quæ cum silentio currebant, aquæ contradictionis, apud quas demeruerunt Moyses & Aaron terrę promissionis introitum. Sic hodie apud

2. Reg. 1. | H. epist. 22. ad Eustoch. | Psal. 18. | 2. Cor. 3. | Luc. 11. | Ioan. 6. | Matth. 16. | Ioan. 6. | Hebr. 4. | *Sacræ Scripturæ encomia.* | Psal. 118. | Ibid. 104. | Ioan. 13. | Psal. 32. | Ioan. 4. | Ezech. 1. | Sapient. 7. | Sap. 1. | Matth. 10. | Dan. 12. | 1. Tim. 6. | Sap. 1. | Isa. 8. | Num. 20.

multos carnes agni immaculati contra prohibitionem legis elixantur aqua, vel membratim diſcerpuntur ſæuitia beſtiali: igne ſiquidem aſſari debuerant, & ſi quidquam reſiduum eſſet, igne, id eſt, Spiritu ſancto fuerat comburendum. Non igitur de corde tuo vaticinari præſumas, ſed iuxta ſacri eloquij doctrinam vniuerſa diſcas & doceas, orans cum Propheta, & dicens: Iuxta eloquium tuum, Domine, da mihi intellectum; non ſupra, non extra, non contra. Sunt enim, qui temerè ſcrutantur alta Dei. Sed teſtimonio Salomonis, mel nimis comedenti non eſt bonum, & ſcrutator majeſtatis opprimetur à gloria. Et Eccleſiaſtes dicit: Sapiens efficiar, & ſapientia longè receſſit à me. Accedet enim homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Mirabilis facta eſt ſcientia Dei, & non poteris ad eam. Proinde Doctor Eccleſiæ Paulus cum obſecratione nos admonet dicens: Dico per gratiam Dei, quæ data eſt omnibus, qui ſunt inter vos, non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Alta nimirum ſapere mors eſt, & facilè periclitatur, qui ſe in eminenti conſiderans obſtupeſcit. Denique loquens angelus ad Tobiam, Sacramentum, inquit, regis abſcondere bonum eſt: opera verò eius reuelare honorificum. Diſtingue ergo inter ſacramenta & opera. Nam in Deuteronomio cæli caligabant rore. Et in Pſalmo: Tenebroſa eſt aqua in nubibus aëris, id eſt, obſcura eſt intelligentia in ſacramentis cæleſtibus, ſcriptiſque propheticis. In his verò, quibus operatus eſt Deus ſalutem in medio terræ, vt exinanitio in formam ſerui, miraculorum coruſcatio, paſſio, reſurrectio, aſcenſio, quod fidem inſtituit, quod orare nos docuit, quod ad humilitatem, ad manſuetudinem, ad pœnitentiam, & ad miſericordiam nos verbo & exemplo inſtruxit, vult honorificari Deus, & illic iter eſt, quo oſtenditur ſalutare Dei. Sacramentorum autem ratio & inquiſitio ceſſet, claudatur puteus, ne bos in eum aut aſinus cadat, ne periculosè nimis oſſa regis Idumææ redigantur in cinerem, & beſtia, quæ montem tetigerit, lapidetur. Magna in Sacramentis eſt eminentia, intelligētia quorum fide potiùs expedienda eſt, quàm adinuentione humana. Et vt, gratia exempli, in vno ſacramentorum videas abyſſum profundiſſimam, & humano ſenſui imperceptibilem pane & vino tranſubſtantiatis virtute verborum cæleſtium in corpus & ſanguinem Chriſti, accidentia, quæ priùs ibi fuerant, ſine ſubjecto remanent, & apparent. Cumque corpus Chriſti caro ſit, & non ſpiritus, ſpiritum tamen & non corpus reficit, ſpiritualiter paſcens atque viuificans. Corpus idem apud nos eſt in diuerſis locis, quia in diuerſis altaribus contra naturā corporis: idem tamen corpus eodem tempore eſt in cælis. Licet enim ex natura corporali & circumſcriptibili ſit vno duntaxat in loco, tamen in pluribus locis eſt virtuali potentia, & ſpirituali modo. Tanta enim eſt vnio diuinitatis & carnis, quæ tota diuina & glorioſa facta eſt, vt ex plenitudine diuinitatis, quæ teſte Apoſtolo, corporaliter ibi habitat, illud corpus, licet in vno loco corporaliter & naturaliter, in pluribus tamen eſt diuina & ſpirituali virtute. Et, ſicut ipſe Deus quamuis in pluribus, imò in omnibus locis * ſit virtualiter & eſſentialiter, tamen ſecundùm aliquem modum exiſtendi, id eſt, perſonaliter eſt in vno loco, id eſt, in ipſo homine aſſumpto per gratiam. Ita quod diuinitatis eſt retribuit ineffabiliter corpori ſuo, vt ex vnionis virtute, & in vno homine ſit verbum, & in pluribus locis ſit illius corporis & ſanguinis incomprehenſibile ſacramentum. Gregorius in homilia Paſchali: Eodem momento & in cælum rapitur miniſterio angelorum conſecratum corpus Chriſti, & ante oculos ſacerdotis in altari videtur. Sicut autem diuinitas Verbi totum implet mundum, ita corpus illud in locis pluribus conſecratur; nec ſunt multa corpora, ſed vnum corpus, & vnus ſanguis. Ideoque ſiue plus, ſiue minus quis inde percipiat, omnes æqualiter Chriſti corpus integerrimè ſumunt. In his & ſimilibus ratio prorſus deficit: non deficit tamen fides, ſed attingit, quod non præſumit ratio; & quod mirabilius eſt ex rationis defectu fortiùs conualeſcit. Apprehendit fides per gratiam, quod non potuit ratio capere per ſeipſam: infirmatur ratio, vt ſit fortior fides: ratio ſuccumbit, vt fides ampliùs mereatur: nec inuidet ratio merito fidei, ſed libenter & humiliter acquieſcit. Quod enim fides meretur, non ſibiipſi meretur, ſed potiùs rationi. Sanè fides euacuabitur, & ratio permanebit. Fides nimirum non eſt, niſi in via, ratio autem erit in patria perfecta & plena. Ibi ratio ſeu ſcientia metet, quod nunc ſeminat fides, dignumque eſt vt ratio ibi fructum percipiat de merito fidei, quam adjuuat: dum ſe prorſus abnegans à ſeipſa hic deficit, vt quandoque fidei beneficio in ſe creſcat. Fidei igitur ſine contradi-

Pſal. 118. Prou. 25. Eccli. 7. Rom. 12. Tob. 12. Deut. 33. Pſal. 17. Amos 2. Hebr. 12. Tranſubſtantiatio. Coloſ. 2. *al. ſit naturaliter. Gregor. in 4. Dial. c. 58.

ctione consentiens gratiæ Dei tota innititur, & dat gloriam Deo, sciens ipsum posse facere, quod non potest ratio humana percipere. Pauca hæc tibi stylo recisiore perstrinxi, eò quòd sis Diaconus, & ad sacerdotij gradum in breui es aspirante Domino ascensurus. Scis autem, quòd diaconatui annexa sunt, mensæ ministerium, & annunciatio verbi Dei. Ad hoc enim Apostoli Diaconos elegerunt, vt mensis ministrarent, & nihilominus verbum vitæ populo prædicarent. Audi ergo, qualem te esse oporteat, antequàm ascendas in montem Garizim, vt ibi cum filiis Aaron populo benedicas. Paulus in prima epistola ad Timotheum, Diaconos, inquit, oportet esse pudicos; intelligas, mente & corpore, vt vas suum in sanctificatione & honore custodiant, vt se in illa exerceant sapientia, quæ pudica est & pacifica, non in illa, quæ stulta est apud Deum, & inimica Deo, quæ linguam hominis, seu potiùs animam, pro qua Christus mortuus est, vili commercio meretricia venalitate prostituit. Propterea ibidem subjungit Apostolus, dicens: Non bilingues, nec turpe lucrum sectantes. In quo sugillantur apertè, qui lingua præuaricatoria & duplici sibi causas creditas produnt, & animas, in quarum pretium Christus innocentissimum sanguinem suum dedit contractu damnabili supplicio æternæ damnationis addicunt. Denique Leuitici ordinis gradus non solùm extraordinarias abdicat vanitates, sed exterminat etiam naturales affectus, vt non præsumat quis in eo ministrare, nisi priùs in ipso prorsus extincta sit affectio parentelæ. Locutus est enim Dominus ad Moysen, dicens: Non seruiat mihi sacerdos, aut Leuita, nisi priùs dixerit patri suo & matri, Non noui vos. Qua igitur conscientia se præsumat lucris immergere damnabilibus, & inextricabili solicitudinum labyrintho, qui à carnalium parentum cura diuinitus prohibetur? Rogo igitur & moneo te, frater, per virtutem sacramentorum cælestium, quibus in proximo daturus es professionis manum, sic te præpara, sic lege, sic stude, sic viue, sic loquere & exhortare, vt voceris à Domino tanquam Aaron, quem elegit ipsum, vt ad laudem ipsius fungaris sacerdotio, dignumque offeras in odorē suauitatis incensum. Vale.

Actor. 6. — Deut. 27. — 1. Tim. 3. — Iac. 3. — Deut. 33.

EPISTOLA CXLI.

AD VV. ROTHOMAG. ARCHIEPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Conqueritur reditus sui beneficii per quinquennium ab Elia quodam detentos, rogatque Archiepiscopum, vt pro sua auctoritate eum compellat ad faciendam restitutionem.

REVERENDO PATRI ET DOMINO VV. DEI GRATIA ROTHOMAG. Archiepisc. suus Petrus Bles. Bathon. Archid. salutem, & in omni humilitate, si quid dulcius, aut desiderabilius est salute.

VValtero.

CERTIFICATVS de incolumitate vestra gratias ago gratiarum auctori. Nam vt verbo Apostoli vtar, Viuo, si vos statis in Domino; hæc est enim gloria & gaudium meum, & corona capitis mei. In eo verò, quòd aliquid noui operis dignatio vestra petiit à me, licet excusatio mea præcesserit, adhuc tamen ad pleniorem excusationem mihi potest sufficere, quòd illa scribendi vrbanitas, quæ olim florebat in juuene, nunc marcescit in sene. Vix enim gratia viroris reperitur in arbore, cuius radix exaruit. Præterea exasperata iniuriis mens humana, potiùs in verbis sequitur turbationis impetum quàm sermonis ornatum: ex abundantia siquidem cordis loquor. Cor autem hominis quasi vas plenum est, & quid intra se contineat, ex effusione ostendit. Domino Eliæ Capellano curam & custodiam præbendæ meæ tanquam homini fideli & veraci commiseram: nunc autē cum Propheta querulari compellor: quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum. Possum etiam interrogare cum Christo & dicere: Cùm filius hominis venerit, putas inueniet fidem in terra? Nihil equidem dico in sugillationem illius, licet famam ipsius plurimùm denigrare videatur, quòd quinque annis

Philip. 4. — Psal. 11. — Luc. 18.

& ampliùs de præbenda mea nihil reddidit, fideique & modestiæ sacerdotalis oblitus, non solùm irrogat mihi damnum, sed hanc ipsam iniuriam mihi cedere, facit in opprobrium & contemptum. Frequenter illuc mitto nuncios, eosque semper remittit vacuos & inanes. Benè eis loquitur, sed ex voce nullum sequitur opus, quia vox eius vox Iacob, manus autẽ manus Esaü: leuiusq; profecto extorquerem clauam de manu Herculis, quàm denarium de manu ipsius. Non rapinam arbitratur mea rapere, verbisq; contumeliosis me afficere: suum enim excessum hac sola excusatione colorat, quòd magnis aliunde abundo reditibus, quasi damni dati injuria non possit infligi diuitibus, aut in vsus honestos erogari non possint, quæ à locupletioribus possidentur. Sanè multi æstimantur diuites, qui verè sunt pauperes: licet enim eis diuitiæ affluant, ipsi tamen cor suum diuitiis affluentibus non apponunt. Denique Dauid in regali solio constitutus: Inclina, inquit, Domine aurẽ tuam, & exaudi me, quoniam inops & pauper sum ego. Credo diuitias esse commendabiles ex honesta occasione quæsitas, si sine luxu expendantur, in quantum exigit moderata necessitas. Abraham diuitias possedit ad vsus licitos, multique Sanctorum Patrum in temporalium largitione effusi sibi thesaurizauerunt in cælo. Heu heu, cùm ille, qui sua nõ largitur pauperibus, damnetur à Christo: quid de illo fiet qui rem fratris sui retinet, & viuit ex rapto? Qua præsumptione sacrificium offeret in altari, quamdiu frater eius aduersus eum aliquid habet? Non potest bibere calicem Domini, & calicem dæmoniorum. Quomodo verbum illud vulgare euadet: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum? Qualiter iuxta doctrinam Apostoli leuabit manus puras sine disceptatione ad Deum, qui me ad materiam disceptationis inuitat? Habeo siquidem litteras Summi Pontificis contra ipsum. Mihi tamen seni videtur absurdum contra senem & fratrem meum occasionem scãdali suscitare. Nã, vt verbo Apostoli vtar, ego iam delibor, & in me responsum mortis accepi: & nihilominus mors in ianuis est, dicente Apostolo: Omne quod antiquatur & senescit, prope interitum est. Ambo sentimus præambulos mortis, defectus videlicet sensuum & molestias senectutis. Quantò recessimus longiùs à die natiuitatis nostræ, tantò propinquiores mortis termino facti sumus. Testimonio enim Salomonis, Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo, ita homines tempore malo. Vtrique nostrum modicum vitę restat, & illud non stat. In proximo dicemus sæculo, Vale; & relinquemus inuiti, quæ nunc pertinacissimè retinemus. Domina enim auaritia, quæ majorem in senibus solet exercere tyrannidem, testimonio Zachariæ, ipsa est oculus eorum in vniuersa terra. Et eodem teste, A maiore vsq; ad minimum omnes auaritię student. Hæc proculdubio est hydria Samaritanæ, de qua, qui biberit, sitiet iterum. Quicquid enim desiderari potest, satiare non posset humanæ cupiditatis hiatum. Quantò gloriosiùs senes ita iustè & honestè viuerent, & requiescerent in senecta vberi, vt essent aliis odor vitæ in vitam, iustitiæ forma, & eruditio ad salutem. Scriptum namq; est: Corona iustitiæ est senectus, quæ in viis iustitiæ reperitur. Video valetudinarios senes, quorum consumptis carnibus, pellibus os adhæsit, eisque solum videtur superesse sepulchrum; membra frigescunt, cupiditas feruet, caro senectute opprimitur, & ambitio iuuenescit, vix imponet auaritiæ finem vitæ finis: ardebit in eis quidam pœnalis infernus, donec fodiatur peccatori fouea, donec in operibus manuum suarum comprehendantur peccatores, & descendãt in infernum viuentes. Subitò enim anima, quæ tota temporalium desideriorum feruoribus æstuabat, in diuortio ipsius & carnis exiens, nuda & misera, onerata peccatis, & ab Ecclesia beatorum perpetua excommunicatione præcisa in æternæ noctis horrorem, & in chaos terribile detrudetur. In illa die peribunt omnes cogitationes illius, & cognoscetur Dominus iudicia faciens, cuius monita intelligere noluerunt. Quia igitur horrendum est incidere in manus Dei viuentis, adjuro vos per illum districtissimum iudicem, qui etiam iustitias iudicabit; vt iustitiam meam in iudicium conuertatis, vt vestra ordinaria iurisdictione ex officio Iudicis rogare velitis, quæ ad pacem sunt. Dedit enim vobis Dominus linguam eruditam, vt corrigatis errantes, sed & lingua vestra clauis cæli facta est. Denique constituit vos Dominus inter messores angelos, vt omnia scandala tollatis de regno Dei, quæ est Ecclesia, quatenùs secundùm regulas iustitiæ, quæ reddit vnicuique quod suum est, mea mihi restituantur. Nihil enim deperit vtilitatibus Ecclesiasticis, si quæ sunt aliena reddantur.

Gen. 27. Psal. 44. Matth. 25. Luc. 16. 1. Cor. 10. Aug. ep. 54. 14. q. 6. c. 1. 1. Tim. 2. 2. Tim. 4. Hebr. 12. Eccl. 9. Zach. 4. Ierem. 6. Ioan. 4. Prou. 16. Ca. generalis. dist. 54.

EPISTOLA CXLII.

AD P. PRIOREM ET CONVENTVM DE EVESHAM.

ARGVMENTVM.

Consolatur monachos vehementer afflictos: hortaturque eos, vt patienter afflictionem ferant, & instruit quomodo gerere se debeant.

DILECTIS FRATRIBVS ET AMICIS P. PRIORI ET CONVENTVI de Euesham, P. Blesens. Londoniens. Archid. salutem, & si quid dulcius, aut desiderabilius est salute.

AFFLICTIONI vestræ totis animæ præcordiis, & intensa charitate compatiens epistolam vobis consolatoriam sub aliqua styli vrbanitate decreueram scribere, sed quia turba negotiorum mihi iugiter tumultuosè incumbit, totus ferè absorptus ab eis, aut non sum mecũ, aut diuisus & distractus sum, & sic dissipatæ sunt cogitationes meæ torquentes cor meum, vt vix, non dicam epistolam possim scribere, sed breue breuissimum. Vos autem, qui spirituales estis, quorum vnicuique data est manifestatio spiritus ad vtilitatem in huius tempestatis æstuante malitia, nouistis qualiter vos oporteat conuersari, & luctari cum mundo. Mundus enim in maligno positus est, plenus laqueis, plenus scandalis & peccatis, circumseptus periculis, prauis colloquiis, iniquis consiliis, exemplis pessimis, & mortibus animæ infinitis. Proinde redimamus tempus, quia dies mali sunt: nec poterit vobis deesse solatium, si velitis feruenter instare orationi, sacræque Scripturæ. Porrò necesse est vt veniant scandala, & probentur corda hominum, atque inter flagella Domini præbeat improuidis vexatio intellectum. Omnes equidem filij iræ sumus, & si Dominus nobis iratus appareat, nos amorem eius non odium æstimantes, ipsius flagellum cum æquanimitate portemus. Verbum Prophetæ est: Iram Domini portabo, quia peccaui ei. Flagellat nimirum Dominus, quem corripit, & in suis verberibus nobis memoriam abundantiæ suæ suauitatis abscondit, vt quos facit humiles, sibi conseruet amabiles. Vult enim, vt de patientia nostra quasi de ligno vitæ fructus spirituales, & iustitiæ manipulos colligamus.

[1. Cor. 12. — 1. Ioan. 5. — Ephes. 5. — Ephes. 2. — Mich. 7.]

Sunt autem fructus spiritus, teste Apostolo, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Omnibus his priuatur, qui sustinentia caret. Propter quod Salomon dicit: Væ his, qui sustinentiam perdiderunt. Sustinentia ergo est, patienter flagella Domini supportare, quibus nos erudit ad salutem. Deijcit enim vt erigat, vulnerat vt sanet, vt pressura vertatur in gratiam, & afflictio in coronam, vt qui priùs flagellatus fuerat, cum Propheta decantet: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, conuersus est furor tuus, & consolatus es me. Christus itaque purgationem peccatorum faciens purgat quos diligit salutaribus monitis, tentationibus & flagellis. Quod enim Dominus per Satan colaphizari permisit Apostolum, fecit eum audire: Quia virtus in infirmitate perficitur. Qui & de seipso dicit: Quando infirmor, tunc fortis sum & potens. Vtinam sic nos corrigat, & emendando emundet, vt non destruat: nec sera pœnitentia nos oporteat querulari & dicere: Destruxisti nos ab emundatione. Et illud: Multo sudore sudatum est, & non exiuit de ea rubigo. Et rursus: Percussi eos, & non doluerunt. Dolete igitur & plangite saltem dispendia spiritualis exercitij. Ex hac enim turbatione perditis quietissimos Rachelis amplexus, diuinæ suauitatis experientias, & beatæ contemplationis excessus. Quomodo namq; mens hominis perplexa & anxia, & humanis solicitudinibus intricata inhærebit, aut cogitabit æterna? Sunt autem huius mali occasio quidam inter conuersos peruersi, inter columbas corui, angues inter anguillas, susurrones, detractores Deo odibiles. Hi vt habeant materiam equitandi, seminant zizania inter fratres, concinnant

[Gal. 5. — Eccli. 2. — Isa. 12. — 2. Cor. 12. — Psal. 88. — Ezech. 24. — Ierem. 5.]

dolos, fastidiunt manna, sanguineas dapes appetunt, mensuramque Gomor in ollas carnium, atque in allia & pepones Ægypti conuertunt. Sic abominantes claustralis paradisi delicias exeunt, & post se trahentes sæculum, quod reliquerant, forensibus se ingerunt consistoriis, atque in viarum discursibus, & in tumultibus curiarum, quicquid in claustro meruerant, damnabili commercio, pro æterna perditione commutant. Denique facti transfugæ, & emansores à claustro effrenes, vagi, & Sarabaïtæ, dantur in reprobum sensum, vt iam nec animæ discrimen attendant, nec vereantur infamiam, nec tremenda Dei iudicia timeant, donec fodiatur peccatoribus fouea, & pœnitendi facultate prorsus ablata, à Deo perpetua excommunicatione præcisi corruant in gehennam. In tantæ igitur necessitatis articulo, psallite sapienter, orate feruenter, instate vigiliis, ignitis compunctionibus, iubilationibus, arcanis lacrymis, gemitibus, disciplinis. Sic autem Dominus hanc procellam conuertet in auram, & absque dubio diuinum sentietis auxilium, quibus denegatur humanum. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum; nec mentietur veritas, quæ sub iureiurando firmauit, dicens: Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Quis ergo negligat pacem petere, nisi qui eam renuit impetrare? Corrigite quæso, & in Deum dirigite vias vestras, quia testimonio Salomonis, Cùm placuerint viæ hominis Deo, tunc inimicos eius conuertet ad pacem. Obsecro autem vos per misericordiam Dei, vt erga Pastorem vestrum, qui pro communi libertate tam periculosæ viæ discrimini se exposuit, fidelem & sincerum, atque indiuisibilem habeatis affectum. Sitis etiam inter vos vnanimes, & vnius moris in domo: nec sint in vobis schismata, sed vnitas spiritus in vinculo pacis. Vbi enim est pax, ibi est Deus. In pace factus est locus eius. Omnis equidem congregatio, vel conuentus debet esse cithara Dauid, vbi multæ & diuersæ chordæ regulari moderatione, quasi plectro, de compositione diuersarum mentium dulcissimæ faciunt harmoniæ concentum. Si sit ibi chorda, quæ raucè sonet, aut strepat, ne inducat discordiam, omninò ad consonantiam reducatur. Miror autem, & conqueror, quòd apud Dominum Cantuariensem virum magnæ prudentiæ & consilij præcellentis nullum super hac turbatione remedium inuenistis. Solet enim quandoque desperatas lites compescere, & inexorabiles magnatum discordias in gratiam reformare. Vtinam verò nullam haberetis fiduciam in Romanis. Nam, vt aliqua, quæ in libro experientiæ legi, sub silentio claudam, illud possum vobis ad memoriam reuocare, quòd Machabæorum Principes, quamdiu in Domino confisi sunt, de hostibus suis reportauere titulos triumphales; at ex quo inierunt fœdera cum Romanis miserabiliter in prælio corruerunt. Vos autem confidite in Domino. Qui enim confidit in eo, non confundetur. Turris fortissima nomen eius. Christus heri, & hodie, & in æternum: nec abbreuiata est manus eius, vt saluare non possit. Petite tantummodo in nomine Saluatoris, promitto enim, quòd nullam apud eum patiemini repulsam, si salutaria postuletis.

Psal. 109. Ioan. 15. Prou. 16. Psal. 75. Dan. 3.

EPISTOLA CXLIII.

AD C. ARCHIEPISCOPVM MOGVNTINVM.

ARGVMENTVM.

Moguntinum Archiepiscopum per veterem in scholis olim initam amicitiam obsecrat, vt omni ope cum aliis imperij Principibus nitatur vinculis eximere Regem Anglorum Richardum ab Austriæ Duce & Imperatore captum.

REVERENDO PATRI ET DOMINO C. DEI GRATIA MAGVNTINO Archiepiscopo Petrus Bles. Bath. Archid. salutem in auctore salutis. Conrado.

QVIA quandoque in scholaribus castris militauimus sub eodem Doctore, & ex diutina eiusdem hospitij cohabitatione socialis amicitiæ, iura contraximus, fiducialiùs vobis scribo. Excursus enim modici temporis nostro non præscribit amori: nec apud me mutationem vestri status agnoscit affectio. Sanè postquàm desideratissimam faciem vestram

nouissimè vidi, vos in Archiepiscopalis eminentiæ gradum dispensatio diuina promouit. Sed, si benè recolo, quàm solida semper apud me fuerit fidei vestræ, & amoris integritas: certus sum quòd honoris assumptio circa statum amicitiæ vestræ nullum præiudicium mihi facit. Cùm itaque hinc amor audaciam loquendi mihi pariat, inde verò ad planctum & gemitum dolor singultuosus vrgeat violenter, indulgete mihi, si in aliquo verbo sobrietatem modestiæ, & limites honestatis excedo: ex abundantia enim cordis os loquitur. Nam in amaritudine est anima mea, quæ totum huius epistolæ cursum mihi de doloris atramentario subministrat. Quis verò inter communes lacrymas dolorem dissimulet, aut supprimat planctus, vbi clerus dolet, lamentatur religio, gemit populus, nobilitas anxiatur? Non potest omnium mœrore non plangi, qui colitur & fouetur amore communi. Decidit corona capitis nostri, & in luctum versus est chorus noster. Rex noster in frixorio est, & occasione illius in quamplures prouincias huius malitiæ sartago desæuit. Suo Domino patienti contabescit & commoritur vniuersitas, & per compassionem afflictio capitis in membra discurrit. Vir sanguinum & cruentæ conscientiæ Dux Austriæ non est veritus in Christum Domini sacrilegas manus iniicere, & pedes calceatos in Euangelio pacis ferreis humiliare compedibus. Terribilis in iudiciis Deus destruat illum in finem, & euellat de tabernaculo suo, & radicem eius de terra viuentium, pro eo, quòd non est recordatus facere misericordiam, sed persecutus est hominem innocentem & peregrinum adhuc in obsequio crucifixi & in procuratione Reipub. constitutum. Cùm enim pro testamento Dei labores anxios tolerasset, exhaustis bellicis sudoribus & expensis ad propria remeabat, vt denuò maius testimonium redditurus prudentiore consilio, & felicioribus auspiciis viam secundæ peregrinationis instrueret. Et nunc Reges intelligite, reminiscimini, qui iudicatis terram, si vnquam ab infantia nascentis Ecclesiæ aliquis rex pacificus, fidelis, innocens, peregrinus, tam subdolè captus, tam malitiosè detentus, tam crudeliter est venditus, tam indignè afflictus, & cum populis suis tam cupida & detestabili exactione grauatus. Vbi est lex naturæ? vbi est æquitas? vbi peregrinorum reuerentia, quos etiam Christi crucifixores venerati sunt, dum in agrum figuli ob peregrinorum sepulturam Christi venditi pretium transtulerunt? Porrò cùm Abraham peregrinaretur in terra Chanaan, rex Abimelech ei gratiam plenæ humanitatis exhibuit. Iacob apud Laban, Moyses apud Iethro, Dauid apud regem Achis, & cæteri Patres antiqui nondum acceptis repromissionibus, sed longè eas aspicientes & confitentes, quia essent peregrini & hospites super terram, apud barbariem gentium multiplex suæ peregrinationis solatium inuenerunt. Et qui eum vendidit, & qui emit in sortem Iudæ Iscariotis, & in maledictione fraudis Iudaicæ reputentur, vt sit cum eis ipsorum pecunia in perditionem: cum Dathan & Abiron terra eos viuentes absorbeat, successores Iudæ, filios auaritiæ, seruos mammonæ, semen Chanaan, genimina viperarum, membra diaboli, ministros Satanæ, præambulos Antichristi. Sæuiente in populos istorum tyrannide publica mortalitas inualescit, vrbes euacuantur pestilentia & fame, quæ superueniunt vniuerso orbi. Nec dissimulare possumus, aut tacere, quod iuxta verbum Apostoli, iam mysterium iniquitatis Antichristus operatur, vt reueletur in tempore suo: abundat enim iniquitas, & refrigescit charitas multorum. Optimus est, qui non est nimis malus. In argumentum aduentus illius filij perditionis generaliter mundus in maligno positus est, desæuit morbus pestilens, & edulitas inualescit. Legitur, quòd mors cum eo est, & faciem eius præcedit egestas. Nobis in germana Germania hæc mala germinant vniuersis. Heu heu Principes Aquilonis! verè ab Aquilone panditur omne malum. Sed hoc malum Regi nostro benè vtenti conuertetur in bonum. Nam iudex innocentiæ Deus faciet in proximo iudicium iniuriam patienti, faciet misericordiam Dominus Christo suo. Zelus Domini exercituum faciet hoc, & scient omnes, quia sunt reliquiæ homini pacifico. Domine in virtute tua lætabitur Rex: iustus de angustia sua liberabitur: cadet autem impius in laqueum, quem tetendit, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet. O rubigo animarum auaritia, ô tinea cordium cupiditas, quæ sic homines excæcasti, vt Dei & iudiciorum eius obliti, neque suæ parcerent animæ, neque famæ. Consumetur quidem pecunia, sed nota proditionis non delebitur. Tanti sceleris immanitas deriuabitur ad posteros, & in vngue adamantino hæc iniquitas scribe-

Matth. 12. Matth. 27. Gen 20. Gen. 29. Exod. 2. 1. Reg. 21. 2. Thess. 2. Iob. 41. Ier. 1. Ier. 17.

Lege G. Neubrig. l. 4. rerum Anglic. c. 35. Paris. Polyd. & alios.

tur. Filij plorationis æternæ non de fiscali ærario, non de thesauris regalibus hæc accipiunt, sed de patrimonio crucifixi, de sustentatione pauperum, de viduarum lachrymis, de substantia religiosorum, de pupillorum alimentis, de dotibus virginum, de Ecclesiarum vtensilibus, de crucibus, de calicibus consecratis. Quot solidos sibi congregant, tot accumulant sibi maledictiones, tot interminabiles cruciatus sibi in die iræ terribilis thesaurisant. Quicquid ad decorem domus Dei venerandæ antiquitatis munificentia erogauit, nunc inexplebilis auaritiæ hiatus absorbet, vt hæreditate possideant sanctuarium Dei, & tot sacrilegiis execrabiles fiant, quot in partibus Occidentalis Ecclesiæ prophanantur. Exurge igitur homo Dei, exurgant & alij Patres conscripti, quibus dati sunt gladij ancipites in manibus eorum. Succurrite plagæ Ecclesiæ, arripiat iudicium manus vestra, & euaginato linguæ gladio zelum, quem Petrus in Ananiam & Saphiram census Ecclesiastici fraudatores exercuit, in publicos Ecclesiarum prædones & inuasores sacrilegos exercete. Rex illustrissimus catenis carceralibus, & fame torquetur: ferrum pertransiit animam eius: sedet enim in mendicitate & ferro, & non est qui moueatur super contritione Ioseph. Pallescit jejunio speciosa facies victualibus interdictis, virtusque corporis in robur animæ migratura, & vernans in facie decor natura succumbente marcescit. Si qua ergo in vobis benignitas, si quod solatium charitatis, si quis respectus ad Christum, si qua viscera miserationis, si qua memoria iudiciorum Dei, excitetur in vobis piæ compassionis affectus. Ascendite ex aduerso, cursumque tàm detestabilis sacrilegij cohibeat Pontificalis auctoritas, ne vestri Principes malignentur in sancta, ne diutiùs Occidentales populi doloribus intabescant & fletu, ne de manu vestra sanguis innocens requiratur. Vale.

Act. 5.

EPISTOLA CXLIV.

AD CÆLESTINVM PAPAM.

ARGVMENTVM.

Aleonora Angliæ regina Papæ opem miserabiliter implorat pro liberatione Regis Anglorum Richardi filii sui.

REVERENDO PATRI ET DOMINO CÆLESTINO DEI GRATIA SVMMO Pontifici A. in ira Dei regina Anglorum, Ducissa Normanniæ & Comitissa Andegauen. misera matri exhibere se Patrem.

SILERE decreueram, ne insolentiæ & præsumptionis arguerer, si fortè aduersus Principem sacerdotum verbum aliquod minùs cautum abundantia cordis, & vehementia doloris eliceret. Sanè non multùm ab insania differt dolor, dum in impetu suæ * accensionis est, Dominum non agnoscit, socium non veretur, nec defert, nec parcit alicui, sed nec sibi. Nemo ergo miretur, si verborum modestiam vis doloris exasperet, jacturam enim plango publicam: sed & familiaris dolor in spiritus mei præcordiis * inconsolabiliter radicauit. Sagittæ enim Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Gentes diuulsæ, populi lacerati, prouinciæ desolatæ, & generaliter tota Occidentalis Ecclesia confecta lamentis in spiritu contrito & humiliato supplicant vobis, quem constituit Deus super gentes & regna in omni plenitudine potestatis. Afflictorum quæso clamor introeat in aures vestras: calamitates enim nostræ multiplicatæ sunt super numerum. Nec ista dissimulare potestis citra criminis & infamiæ notam, cùm sitis Vicarius crucifixi, successor Petri, sacerdos Christi, Christus Domini, Deus etiam Pharaonis. De vultu tuo, Pater, iudicium prodeat, oculi tui videant æquitatem. De arbitrio vestro & de clementia vestræ sedis pendent vota populi, & nisi maturiùs arripiat manus vestra iudicium, tota redundabit in vos tragœdia huius mali: cùm sitis pater orphanorum, & iudex

* al. *ascensionis.*

* al. *intolerabiliter.*

Iob 6.

Exod. 7.

viduarum, mœrentium & dolentium consolator, & omnibus ciuitas refugij. In tanto cumulo miseriarum vnicum & commune omnibus expectatur de vestræ potestatis auctoritate solatium. Filij Israël Moysen, cuius agitis vices, consultabant in duris, & ad tabernaculum fœderis confugiebant in angustiis suis. Rex noster in arcto est, & vndique angustiæ premunt eum. Videte statum, aut potiùs casum regni, malitiam temporis, tyranni sæuitiam, qui de fornace auaritiæ arma iniquitatis incessanter fabricat contra Regem, quem in sancta peregrinatione, in protectione Dei cæli, & tuitione Romanæ Ecclesiæ captum, & vinculis carceralibus coarctatum tenet, occiditque terrendo. Contemnit enim Deum, & terribilia iudicia eius, prædæ incubat, & non est qui de manu eius possit eruere. Si Ecclesia Romana complosis manibus ad tantas injurias Christi silet, & exurgat Deus, & iudicet causam nostram, respiciat in faciem Christi sui. Vbi est zelus Eliæ in Achab? zelus Ioannis in Herodem? zelus Ambrosij in Valentem? zelus Alexandri tertij, qui sicut audiuimus & vidimus patrem istius Principis Fredericum plena auctoritate Apostolicæ Sedis solemniter & terribiliter à fidelium communione præcidit? Porrò tyrannus Apostolicas claues habet ludibrio, nec nisi verba reputat legem Dei. Sed tantò constantiùs deberetis arripere gladium spiritus, quod est verbum Dei. Scriptum est enim: Qui vos spernit, me spernit. Ideò si vestram non vultis, aut Ecclesiæ Romanæ injuriam persequi: vobis tamen dissimulare non licet Petri opprobrium, & injuriam Christi. Non sit ergo alligatum in ore vestro verbum Domini, nec in vobis timor humanus obruat spiritum libertatis. Tolerabilius est incidere in manus hominum, quàm derelinquere legem Dei. Confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur inimici crucis Christi, quorum finis interitus, & gloria eorum in confusione. Quicquid Ecclesiarum & pauperum necessitati subtrahitur, insatiabilis auaritiæ deuorat ingluuies. Sed propè est, vt in eos manus Domini tempestiuam exerceat vltionem, & eueniet, quod B. Iob de prædone impio protestatur: Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre eius extrahet eas Deus: luet, quæ fecit omnia, nec tamen consumetur. Quòd si ad tempus humanum euadunt iudicium, diuinum terribilius est, quod imminet eis: quorum gaudium præsens instar puncti, interminabilis verò pœna ignis & vermis. Quis enim vnquam persecutor innocentiæ vltricem illius manum, qui aufert spiritum Principum, potentesque potenter punit, legitur euasisse? Vt de pœna taceam gehennali, sæpe legimus, quomodo digitus Dei pro arbitrio suo regna & imperia transfert: quas etiam, sicut vult erigit, &, sicut vult deijcit potestates. Non deterreat, quæso, vos sæcularis elatio. Superbus est Moab, & major est superbia eius, quàm fortitudo ipsius: econtrariò autem nomen Domini plurima fortitudo. Illud verò publicè contristat Ecclesiam, populisque murmur excitat, nec mediocriter militat in dispendium vestræ opinionis, quòd in tanto discrimine, in tot lachrymis, in tot prouinciarum supplicationibus, nec vnum Nuncium ad Principes illos à vestro latere destinastis. Sæpe pro causis mediocribus vestri Cardinales in magna potestate, etiam ad partes barbaras legatione funguntur: in causa verò tam ardua, tam lamentabili, tam communi, nec vnum adhuc subdiaconum, aut acolythum destinastis. Legatos enim hodie facit quæstus, non respectus Christi, non honor Ecclesiæ, non regnorum pax, aut populi salus. Quis quæstus vobis, aut prouentus gloriosior posset esse, quàm in hac liberatione Regis Summi Pontificatus apicem, siue sacerdotium Aaron, & Phinees exaltare? Sanè non multùm humiliasses Sedis Apostolicæ dignitatem, si in propria persona ad tanti liberationem Principis in Germaniam descendisses. Quem enim tam officiosè colebat in prosperis, tam desidiosè deserere non debuit in aduersis. Quare non appenditis in libra iustitiæ beneficia, quæ bonæ memoriæ Henricus Pater istius Regis vobis, sicut vidimus, in articulo summæ necessitatis exhibuit, vt è diuerso tyrannidem Frederici, quam in vos & Ecclesiæ Romanæ possessiones, & in omnes, qui vobis fideliter adhærebant, exercuit? Cùm enim prænominatus Fredericus fautor schismaticæ dissensionis & auctor contra Alexandrum III. canonicè, sicut scitis, electum, in partem apostatæ Octauiani conjurasset, atque sub illa schismatis concussione generaliter vbique terrarum Ecclesia laboraret, Reges Franciæ & Angliæ variis ex vtráque parte legationibus tentabantur: cúmque sententia Regis Francorum consiliorum varietate,

3. Reg. 18. Matth. 14. Luc. 10. Dan. 13. Iob. 20. Isa. 16. Prou 18.

cui faueret parti, fluctuans dubia vacillaret, Rex Henricus dolens Christi tunicam diutiùs scindi, primus Alexandro Papæ consensit, multáque cautela trahens Regem Francorum pariter ad consensum Apostolicum suis muniuit consiliis, & firmauit auxiliis, & sic nauem Petri sub certo discrimine naufragantem in secura littoris statione locauit. Hæc apud castrum Radulphi vidimus, vbi etiam Romanorum votis, sicut ipsi pro miraculo publicè prædicabant, plenioribus xeniis auri & argenti regia munificentia satisfecit. Notabiliter igitur dehonestat gloriam Sedis Apostolicæ, quòd aliqua vnquam ingratitudo tanti beneficij memoriam potuit abolere. Quandoque poterit ex causa consimili, quod Deus auertat, schismatis pullulare fermentum, vestræque præsentis desidiæ & defectus recordatio poterit tunc aliquibus cedere in singultum. Licet enim liberationem Regis ille veterator serpens, ille coluber tortuosus machinationibus præstigiosis impediat, confidimus tamen in Domino, quòd tempestiuè respiciet in faciem Christi sui, & dabit imperium Regi suo. Expectatio siquidem nostra in specie certa, & fide firma conualuit. Fit enim incessanter oratio ab Ecclesia ad Deum pro eo. Deus autem qui in tempore accepto exaudit, & adjuuat in die salutis, respiciet in orationes humilium, & non spernet preces eorum. Multùm enim valet deprecatio iusti assidua. Sol ad preces Iosue stetit, & Luna contra vallem Aialon non est mota. Quia iusti precibus obtinetur, vt à corde peccatoris sol iustitiæ non recedat, & mens hominis, quamuis in defectum prona sit, virtutum tamen stabilitate firmatur. Non enim tantùm remittitur oratione peccatum, sed & pœna peccati declinatur beneficio precum. Ideò bonum est Regi præstolari cum silentio salutare Domini. Nam si nunc in fornace tribulationis purgatur à Deo, qui circa eum aduersa & prospera saluberrima moderatione disponit, vexatio transibit in gloriam, atque pro confusione duplici & rubore, in terra sua duplicia possidebit. Beatus itaque vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Sanè, sicut nunc ei publici gemitus, & generales impenduntur lachrymæ, sic desideratus gentibus tempestiuè communibus excipietur votis in exultatione vniuersæ terræ. Domine in virtute tua lætabitur rex, & qui nunc nimis culpabiliter in eius liberatione lentescit, non sine lachrymis erubescet, quòd in tantis angustiis tantum filium non agnouit.

Iac. 5.

Iosu. 10.

EPISTOLA CXLV.

AD EVNDEM.

ARGVMENTI EIVSDEM.

SANCTISSIMO PATRI, AC DOMINO C. DEI GRATIA S. Pontifici, A. eadem gratia Regina Angliæ, Ducissa Normanniæ, & Comitissa Andegauiæ, salutem & misericordiæ visceribus abundare.

TÆDET animam meam vitæ meæ. Quicquid enim verebar, accidit; & adhuc expectatio durioris euentus omnem gratiam consolationis abscidit.

Quando ego non timui grauiora pericula veris?

Ouid. Hero. ep. 1.

Laborem itaque & dolorem meum considerans, à pusillanimitate spiritus & tempestate subuertor. Ego verò iam delibor, & doloribus festinata senectus paucitatem dierum meorum nunciat mihi. Multoties vobis scripsi, atque sacrificium cordis in spiritu contrito & humiliato frequenter obtuli. Quia tamen semel cœpi, loquar adhuc ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis. Dimitte me Domine, vt plangam paululùm dolorem meum. Nescio enim, quo pacto impetus anxietatis ex ipso planctu, & lachrymarum profusione lentescit. Diu expectaui ego perdita, si esset, qui leniret dolorem matris, qui diceret: Ioseph filius tuus viuit, & eductus est de cisterna,

nec eum fera pessima deuorauit. O fera pessima, trigribus & lamiis, omnique fera crudelior, qui filium meum militem Christi, Christum domini, peregrinum crucifixi, vinculis alligatum Imperatori vendidit & tradidit. Sic ei durior aduersarius constitutus est, atque de ergastulo in labyrinthum, & de Scylla translatus est in Charibdim. A diebus Iudæ Iscariotis non est inuentus similis illi, qui sic violaret legem excelsi: qui ita malitiosè traderet iustum. Et hæc in occulto, & in tenebris facta sunt: erant enim opera tenebrarum. Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ Pater misericordiæ precor, vt de ore leonis, & de manu bestiæ, liberes innocentem. Et quæ tibi vtilitas in sanguine eius, qui de manu tua exactissimè requiretur? Quia credebamus aliquando, quòd disposuisset Dominus per vos filio meo facere misericordiam, facti sumus lætantes. Nunc autem res in contrarium versa est: triumphat enim longè latéque diabolus, sapientia vincit malitiam, & audita in gentibus filij mei captione personat in triuiis Geth, & in compitis Ascalonis incircumcisorum solemnis applausus. Heu heu percussit nos Dominus plaga graui & castigatione crudeli. A me viscera mea tyrannus auulsit, & Ecclesias spolians in terra Sanctorum iniqua gessit, plebes innumeras amaritudine & mœrore confecit. In his omnibus non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Non parcit monachis, non reclusis, non eremitis, non monialibus, non leprosis. Perierunt enim ius & fas, timor Dei, fides, religio & honestas. Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem. Moueat te summe Pontifex, etsi non huius peccatricis infelicissimæ dolor, saltem clamor pauperum, compeditorum gemitus, interfectorum sanguis, Ecclesiarum spoliatio, & generalis denique pressura Sanctorum. Vide, quanta malignatus est inimicus in sancto. Inualuerunt hostes Ecclesiæ, prolongauerunt iniquitatem suam, confortati sunt addentes præuaricationem, iniquitatem apponunt iniquitati, vt sanguis sanguinem tangat, vt superbia eorum ascendat semper, & impietas modernorum mensuram Patrum suorum non solùm impleat, sed transcendat. Certè horrendo anathemate feriendi erant, aut potius fulminandi. Exurgat igitur orbis Episcopus, & arripiat quasi fulgur iudicium manus tua, sicut Petrus vno ictu Ananiam & Sapphiram, & vno ictu Simonem magum potuit delere de medio, sic spiritu labiorum tuorum interficias impios. Alioquin videberis declinare in obligationem malitiæ per consensum. Declinantes autem in obligationem, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime: gladio scilicet spiritus, quod est verbum Dei. Arripiat iudicium manus tua, & in potestate collata tibi cælitus tolle virgam peccatorum desuper sortem iusti: vt scuto bonæ voluntatis tuæ protege filium meum, & filius iniquitatis non apponat nocere vlteriùs innocenti. Cùm innocentia Regis filij mei testimonium habeat ab his qui propè sunt, & ab iis qui longè, non habetis excusationem de peccato. Quæ enim excusatio possit vestram desidiam & incuriam palliare, cum omnibus liqueat, quòd liberandi filium meum habetis potestatem, & subtrahitis voluntatem? Nonne Petro Apostolo, & in eo vobis à Deo omne regnum, omnisque potestas regenda committitur? Benedictus autem Dominus, qui talem potestatem dedit hominibus. Non Rex, non Imperator, aut Dux à iugo vestræ iurisdictionis eximitur. Vbi est ergo zelus Phinees? vbi est auctoritas Petri? vbi est, qui dicat, zelus domus tuæ comedit me? Appareat, quòd non in vanum dati sunt vobis, & coepiscopis vestris gladij ancipites in manibus vestris. Dicite iniquis, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Non degeneret in hærede Petri dignitatis Apostolicæ reuerenda successio. Vestrum agnoscite principatum, probate zelum, accingimini ad opus fortitudinis, & honorate ministerium vestrum: gloria vestra deriuetur ad posteros, & cognoscat generatio altera, quàm inaniter tyrannus ille præsumpserit, & quàm potenter præsumptionem eius Sedes Romana punierit. Vobis equidem conuertetur in discrimen & crimen, si remissas habeatis manus, & addat impunitas cornua peccatori. Si enim in viridi hæc facta sunt, in arido quid fiet? Recolat, quæso, vestra Paternitas, quantus amicus vir meus Rex, pater istius Regis, & quàm fidelis vobis fuerit: attendite, quàm benignus iste successor paternæ deuotionis extiterit. Nec à corde vestro excidat, quanta ego solicitudine per ipsum vestrorum negotia Legatorum, imò vestra promouerim. Si etiam in vestris necessitatibus mea vnquam circa vos affectio torpuit, decidam

Actor. 5. Psal. 124. Num. 25. Psal. 68. Psal. 74. Luc. 23.

dam meritò ab inimicis meis inanis. Ego autem nunc experiar vestrorum promissa Cardinalium verba esse & folia: arbores autem non à foliis, aut floribus, sed à fructibus cognoscuntur. Et nos quidem à fructibus eorum cognouimus eos. Dicere pudet, quod vtinam eos fecisse pudeat, tyrannus eos habuit malitiæ fautores, cuius se debuerant exhibuisse vltores. Dilexi vos, non lingua & verbo, sed opere & veritate. Numquid redditur pro bono malum, & odium pro dilectione mea? Vt salua pace Domini mei vnum loquar. Dico ei, quod quandoque Ioab exprobrasse legitur Dauid Regi: Diligis eos, qui te oderunt, & eos odio habes, qui te diligunt. Heu quomodo exarmatur scelus iustitiæ, quàm miserabiliter claues Ecclesiæ suum perdiderunt officium: & vbi gloriosus Petri principatus eminere debuerat, ibi contumeliosiùs opprimitur & vilescit Pontificalis auctoritas. Lupus irruit in ouile, leo in Ecclesiam Dei, & singularis ferus depascitur eam, nec est qui pro domo Domini ex aduerso ascendat: quodque familiariùs & intolerabiliùs doleo, filium meum tyrannus cruciat: dissimulat hoc summus Pontifex: nec est, qui redimat, neque qui saluum faciat. Si qua ergo consolatio in vobis, si qua virtus charitatis in Christo, si qua miseratio, si qua compassionis viscera, si quid deniq; quod affectum Patris, & Pontificalem sapiat vnctionem: audiat omnis populus sapientiam esse in vobis ad faciendum iudicium. Sed quid talibus immoror? curro in incertum, & aëra verbero, atque in ventos nostri gemitus euanescunt. Obstinatio tyranni durior adamante est: & scio, quòd quem Deus negligit, nemo poterit corrigere. Sermo meus in terram cecidit, & reuertitur ad me vacuus, nec in his, ad quæ missus est, prosperatur. Me igitur tribulationum tempestas horrenda demergit, me profundum absorbet abyssi terribilis, & vrget super me puteus desperationis os suum. Populi nostri omnes dant manus suas morti, atque cum inferno percutiunt fœdus tabescentes & arescentes præ timore & expectatione, quæ superueniunt vniuerso orbi Occidentali. Tu autem Domine Deus Sabaoth, qui iudicas iustè, vide, quia vim patior, iudica causam meam. Et quia in terris iudicem non inuenio, ego misera, & nulli miserabilis terrenum iudicem ad tuum terribile tribunal appello. Infelix ego, quare doloris mei vehementis impetum sequor, & os meum in cælum pono? sed æquanimiter, quæso, Pater, sustineat benignitas vestra, quod ex dolore, non ex deliberatione processit. Peccaui ego, & vt verbo B. Iob vtar, quæ dixi, vtinam non dixissem, ideò non addam vltrà, & supponam digitum ori meo. Vale.

2. Reg. 19.

Iob 21.

EPISTOLA CXLVI.

AD EVNDEM.

ARGVMENTI EIVSDEM.

REVERENDO PATRI, ET DOMINO CÆLESTINO DEI GRATIA Summo Pontifici A. misera, & vtinam miserabilis Anglorum Regina, Ducissa Normanniæ, Comitissa Andegauiæ, miseræ matri exhibere se misericordiæ Patrem.

Alconora.

INVIDENTE locorum distantia prohibeor, Beatissime Papa, vobis præsentialiter loqui: necesse tamen est, vt plangam paululùm dolorem meum. Et quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Tota interiùs & exteriùs anxior: vnde & verba mea dolore sunt plena. Foris sunt timores, intus pugnæ: nec ad momentum mihi respirare liberum est à tribulatione malorum & dolore, à tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Tota dolore contabui, pellique meæ consumptis carnibus adhæsit os meum. Defecerunt anni mei in gemitibus, & vtinam omninò deficiant. Vtinam totus sanguis corporis mei iam emortui, cerebrum capitis, ossiumque medullæ ita dissoluantur in lachrymas, vt in fletus tota pereffluam. Auulsa sunt à me viscera mea: baculum senectutis meæ, & lumen oculorum meorum perdidi: meisque votis accederet, si Deus infelices oculos meos, ne mala gentis meæ vlteriùs videant, perpetua cæcitate damnaret.

Quis det mihi vt pro te moriar fili mi? Matrem tantæ miseriæ respice misericordiæ mater, aut si filius tuus fons misericordiæ inexhaustus, peccata matris requirit à filio, ab ea quæ sola deliquit, totum exigat, puniat impiam, & de pœnis innocentis non rideat. Qui cœpit, ipse me conterat, tollat manum suam, & succidat me: & hæc sit consolatio mea, vt affligens me dolore, non parcat. Ego misera, & nulli miserabilis, cur in huius detestandæ senectutis ignominiam veni, duorum Regnorum Domina, duorumque Regum mater extiteram: auulsa sunt à me viscera mea: generatio mea ablata est, & conuoluta est à me. Rex iunior & Comes Britanniæ in puluere dormiunt, & eorum mater infelicissima viuere cogitur, vt irremediabiliter de mortuorum memoria torqueatur. Duo filij mihi supererant ad solatium, qui hodie mihi miseræ & damnatæ supersunt ad supplicium. Rex Richardus tenetur in vinculis. Ioannes frater ipsius regnum captiui depopulatur ferro, & vastat incendiis. In omnibus versus est mihi Dominus in crudelem, & aduersatur mihi in duritia manus suæ. Verè pugnat ira eius contra me: ideò & filij mei pugnant inter se; si tamen pugna est, vbi vnus vinculis arctatus affligitur; alius addens dolorem super dolorem ipsius crudeli tyrannide sibi regnum exulis vsurpare molitur. Bone Iesu, quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, donec cessent sagittæ, quæ in me sunt, quarum indignatione spiritus meus totus ebibitur. Mors in voto mihi est, & vita in tædio, & cùm sic moriar incessanter, in desideriis tamen habeo mori pleniùs: viuere compellor inuita, vt vita mihi sit pabulum mortis, & materia cruciatus. O felices, qui inexperti ludibria vitæ huius, & inopinatos euentus conditionis incertæ beato præuenerunt aborsu! Quid facio? cur subsisto? quare moror misera, & non vado, vt videam, quem diligit anima mea vinctum in mendicitate & ferro? vt quid enim tanto tempore mater potuit obliuisci filij vteri sui? Tigres erga fœtus suos, & lamias etiam sæuiores emollit affectio. Fluctuo tamen in dubio. Si enim abiero, deserens filij mei regnum, quod vndique graui hostilitate vastatur, erit in absentia mea communi consilio & solatio destitutum. Si autem substitero, desideratissimam mihi faciem filij mei non videbo. Non erit, qui liberationem filij mei studiosè procuret, &, quod magis vereor, ad impossibilem pecuniæ quantitatem delicatissimus adolescens tormentis vrgebitur, tantæque afflictionis impatiens facilè in mortem suppliciis adigetur. O impie, crudelis, & dire tyranne, qui non es veritus manus sacrilegas immittere in Christum Domini: nec te regalis vnctio, nec sanctæ viæ reuerentia, nec Dei timor à tanta inhumanitate cohibuit. Porrò Princeps Apostolorum adhuc in Apostolica sede regnat & imperat, & in medio constitutus est iudiciarius rigor: illudque restat, vt exeratis in maleficos, Pater, gladium Petri, quem ad hoc constituit super gentes & regna. Christi crux antecellit Cæsaris aquilas, gladius Petri gladio Constantini, & Apostolica Sedes præiudicat Imperatoriæ potestati. Vestra potestas à Deo est, an ab hominibus? Nonne Deus Deorum locutus est vobis in Petro Apostolo dicens: Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis? Quare ergo tanto tempore tam negligenter, imò tam crudeliter filium meum soluere differtis, aut potiùs non audetis? Sed dicetis, hanc potestatem vobis in animabus, non in corporibus fuisse commissam. Esto: certè sufficit nobis, si eorum ligaueritis animas, qui filium meum ligatum in carcere tenent: filium meum soluere, vobis in expedito est, dummodo humanum timorem Dei timor euacuet. Redde igitur mihi filium meum vir Dei, si tamen vir Dei es, & non potius vir sanguinum, si in filij mei liberatione torpeas, vt sanguinem eius de manu tua requirat altissimus. Heu heu, si summus Pastor in mercenarium peruertatur, si à facie lupi fugiat, si commissam sibi ouiculam imò arietem electum, ducem Dominici gregis in faucibus cruentæ bestiæ derelinquat. Bonus Pastor alios pastores instruit, & informat, non vt fugiant, si viderint lupum venientem, sed animas suas pro ouibus suis ponant. Anima tua tibi, quæso, salua sit, dummodo non dicam ouis tuæ sed filij tui liberationem crebris legationibus, salutaribus monitis, comminationum tonitruis, generalibus interdictis, sententiis terribilibus studeas procurare. Sanè serò vestram pro eo animam poneretis, qui pro eodem adhuc vnum verbum dicere, aut scribere noluistis. Dei Filius, testimonio Prophetæ, de cælo descendit, vt educeret vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Nunquid quod

Petri gladius, gladio Constantini præiudicat.

Matth. 16.

Zach. 9.

decuit Deum, dedecet Dei seruum? Filius meus torquetur in vinculis, nec ad eum descendis, nec mittis, nec moueris super contritione Ioseph. Christus hoc videt, & silet; sed opus Dei negligenter agentibus abundanter in summa districtione retribuet. Legati nobis iam tertiò promissi sunt, nec sunt missi: vt verum fatear, ligati potius quàm legati. Si filius meus in prosperis ageret, ad simplicem eius vocationem festinantiùs accessissent, quia de magnifica eius munificentia, & de publico regni quæstu suæ legationis vberes manipulos expectarent. Et quis quæstus eis gloriosior esse posset, quàm Regem liberare captiuum, reddere pacem populis, religiosis quietem, & gaudium vniuersis? Nunc autem filij Ephrem intendentes & mittentes arcum in die belli conuersi sunt, & in tempore angustiæ, dum lupus prædæ incubat, canes muti latrare aut non possunt, aut nolunt. Hæccine promissio illa est, quam nobis apud castrum Radulphi cum tanta dilectionis & fidei protestatione fecistis? Quid profuit vobis simplicibus dare verba, & illudere vota innocentium inani fiducia? Sic olim rex Achab fœdus amicitiæ contraxisse cum Benadab perhibetur, illorumque mutuam dilectionem euentus habuisse infaustos audiuimus: Pugnas Iudæ, Ioannis, Simonis Machabæorum fratrum cælestis dispensatio felicibus prosperabat auspiciis: missa verò legatione sibi firmantes amicitiam Romanorum, Dei perdiderunt auxilium, nec eis semel, sed sæpiùs venalis eorum familiaritas versa est in singultum. Solus desperare me cogitis, qui solus post Deum spes mea, populique nostri fiducia fueratis. Maledictus qui confidit in homine. Vbi est ergo nunc præstolatio mea? tu es Domine Deus meus. Ad te Domine, qui laborem consideras, sunt oculi ancillæ tuæ. Tu Rex regum & Dominus dominantium, respice in faciem Christi tui, da imperium puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ, nec in eo punias delicta sui Patris, aut malitiam matris suæ. Ex certa & publica relatione cognouimus, quòd Imperator post Legiensis Episcopi mortem, quem funesto gladio, longa tamen manu dicitur occidisse, Ostunensem Episcopum, & quatuor Episcopos comprouinciales eius; Salernitanum etiam & Tranensem Archiepiscopos coarctat miseria carcerali, & quod auctoritas Apostolica nullatenus dissimulare debuerat, Siciliam, quam à temporibus Constantini constat esse patrimonium S. Petri, post legationes, post supplicationes, post comminationes Apostolicæ Sedis in perpetuum Romanæ Ecclesiæ præiudicium, vsurpatione tyrannica occupauit. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Grauia quidem intulit, sed certissimè potestis expectare in proximo grauiora. Hi enim, qui debuerant esse columnæ Ecclesiæ, in omnes ventos arundinea leuitate mouentur. Vtinam recolerent, quòd propter negligentiam Heli sacerdotis ministrantis in Silo gloria Domini de Israël translata est, nec iam parabola temporis præteriti est, sed præsentis: quia repulit Dominus tabernaculum Silo, tabernaculum suum, vbi habitauit in hominibus, & tradidit in captiuitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. Imputatur eorum pusillanimitati, quòd Ecclesia conculcatur, periclitatur fides, opprimitur libertas, dolus, patientia & iniquitas impunitate nutritur. Vbi est, quod Dominus Ecclesiæ suæ quandoque promisit: Suges lac gentium, & mammilla Regum lactaberis: Ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generatione & generationem? Ecclesia olim superborum & sublimium colla propria virtute calcabat, legesque Imperatorum sacros canones sequebantur: Nunc autem ordine turbato, non dicam canones, sed canonum conditores prauis legibus, & consuetudinibus execrandis arctantur. Detestanda potentum flagitia tolerantur; nec est, qui mutire audeat & in pauperum peccata dumtaxat rigor canonicus exercetur. Ideò non immeritò Anacharsis Philosophus telis aranearum leges & canones comparabat, quæ animalia debiliora retinent, fortia autem transmittunt. Astiterunt Reges terræ & principes conuenerunt in vnum aduersus Christum Domini filium meum. Vnus eum torquet in vinculis; alter terras illius crudeli hostilitate deuastat. Et vt verbo vulgari vtar: vnus tondet, alter expilat: vnus pedem tenet, alter excoriat. Hæc videt Summus Pontifex, & gladium Petri supprimit in vagina repositum. Sic addit cornua peccatori, ipsa taciturnitas eius præsumitur ad consensum. Videtur enim consentire, qui cùm possit & deberet non corripit; & dissimulatrix patientia societatis occultæ scrupulo non carebit. Imminet, sicut prædixit Apostolus, tempus dissensionis, vt perditionis filius reueletur, instantque tempora periculosa,

Marginalia: 3. Reg. 20. — Vide notas in Canonem Episc. — Ierem. 17. — Leodiensis. — Sicilia patrimonium S. Petri. — 1. Reg. 4. — Psal. 77. — Isa. 60. — Plutar. in Solone. — 2. Thess. 2.

vt scindatur tunica Christi inconsutilis, vt rumpatur rete Petri, & Catholicæ vnitatis soliditas dissoluatur. Initia malorum sunt hæc: sentimus grauia, grauiora timemus. Nec prophetissa, nec filia sum prophetæ: plura tamen de futuris turbationibus dolor dicere suggerebat: sed ipsa verba, quæ suggerit, surripit. Spiritum enim singultus intercipit, & animæ vires mœror absorbens vocales meatus anxietate præcludit. Vale.

EPISTOLA CXLVII.

AD R. EPISCOPVM BANGORIENSEM.

ARGVMENTVM.

Reprehendit R. Episcopum, qui beneficium Ecclesiasticum iam alteri collatum sibi retinere conabatur.

DILECTO QVONDAM SOCIO, NVNC AVTEM VENERABILI Domino R. Dei gratia Electo de Bangor, M. Petrus Blesen. Bathon. Archid. radicare in eo, qui in electis suis mittit radices.

IN die Ordinationis vestræ debuistis veterem hominem cum suis actibus exuisse, & induisse nouum, qui secundùm Deum creatus est. Sic enim Dauid à die vnctionis suæ mutatus est in virum alterum, & Spiritus Domini directus est in eum. (1. Reg 16.) Vos autem incipientes ab iniuriis, turbastis mihi in ipsa ordinatione vestra Dominum Archiepiscopum, & ad iracundiam prouocastis. Ecce sacerdos bonus, qui in die suæ sanctificationis placere Deo & hominibus debuit, & in die iracundiæ fieri reconciliatio. Vos autem primitias vestras discordiæ consecrastis, & in tempore amicitiæ facti estis rixæ & seditionis occasio. Testimonio Salomonis, sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius. (Prou. 6.) Enumeratis verò sex odibilibus, septimum ponit, scilicet, inter amicos discordiam seminare. Si accepistis, imò quia accepistis non spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, quo aguntur hi, qui sunt filij Dei, si vos etiam grauiter offendissem, debueratis esse promptiores ignoscere, quàm vlcisci. Sola inter vos dissensionis occasio est, quòd beneficium alij iam collatum vobis non confero, contra formam canonum, contra meam conscientiam, contra vestram animam, contra Deum. Apertè vos tangit parabola illa, quam Regi Dauid Nathan propheta proposuit de diuite, qui multas oues habuit, & pauperi vnicam abstulit, quam habebat. (2. Reg. 12.) Pauper ille Clericus, cui præbendulam illam donaui, iam ad Sedem Apostolicam appellauit. Creditisne quòd æquitas Romana adeò degeneret, vt hominem inopem & mendicum, litteratum & honestum, in Ecclesiasticis atque scholasticis eruditum opprimi sustineat à potente? Non oportet vos sic abhorrere Ecclesiæ vestræ paupertatem, quam in alienum grauamen tota die coram hominibus allegatis. Titulus paupertatis gloriosus est apud Christum; & quæ Filium Dei decuit, vos dedecere non debuit. Princeps Apostolorum & Præsulum dicit: Aurum & argentum non est mihi. (Actor. 3.) Magnus etiam Augustinus ideo testamentum nullum fecit, quia, vnde faceret, pauper Christi non habuit. (Possid. in vita.) Vestri officij est, viuere de Euangelio, sicut constituit vobis Dominus, non incedere pompaticè in vestium cultu, in equorum fastu, in multitudine clientelæ. Decet vos, tanquam Sacerdotalis & Episcopalis sanctimoniæ professorem, præcidere omninò vestigia conuersationis antiquæ. Quid vobis de cætero, & habitationi Vulurunehanitim? Omnes, quæso, prauæ opinionis occasiones abscindite, & iuxta consilium Apostoli, abstinete vos ab omni specie mali, & bona non solùm coram Deo, sed coram hominibus prouidete. (1. Thess. 5.) Plurimùm quidem vestri honoris interest, ne vel modica præteritæ leuitatis nota repullulet, aut assumptæ innocentiæ nouitatem sinistra opinio vel minimo flatu contaminet. Vt autem verbo Apostoli vtar: Sic vos existimet homo, vt ministrum Christi. (2. Cor. 4.) Sic vos modestè habere velitis, vt modestia vestra nota sit omnibus hominibus: omnesque motus animi sic ad temperantiam redigantur, vt vos talem dies consecrationis futuræ inueniat, qualem discipulo suo

1. Tim. 3. describit Apostolus, dicens: Oportet Episcopum esse sine crimine, sicut Dei dispensatorem, non iracundum, non litigiosum, non turpe lucrum sectantem. Parcite ergo pauperi clerico, ne ipsum ad Apostolicam sedem oporteat laborare. Si enim hæc ad aures Summi Pontificis illius querela detulerit, sedes illa, quicquid de hoc misero reditu, vel de aliis, quos hactenus habuistis, fuerit factum, sine omni retractione damnabit. Parcite vobis, amice charissime, parcite & mihi: & qui in hac præbendula meus quandoque fuistis, me nunc vobis in ipsa ad perpetuæ dilectionis obsequium obligare velitis. Vale.

EPISTOLA CXLVIII.

AD S. BATHONIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Hortatur Episcopum, vt ad suam diœcesim reuertatur, nec deserat Ecclesiam suam propter peregrinationem.

REVERENDO PATRI AC DOMINO S. DEI GRATIA BATHON. Episcopo, Petrus Bles. Archid. suus salutem in eo, sine quo non est salus.

SVPER laboribus & fatigationibus vestris mea viscera concutiuntur assiduè deuoto compassionis affectu. Quis enim æquo animo ferat, vt nobilis illa anima vestra scholaribus exercitata militiis, spiritualibus imbuta doctrinis, tot & tantarum gratiarum dotibus pollens ita degeneret, vt sui obliuiscatur, suorum sit immemor; nec desponsatæ sibi Ecclesiæ, nec animarum curam, quas non sine magno discrimine custodiendas accepit, nec iudiciorum Dei terribilium recordetur? Miserere, benignissime Pater, animæ tuæ, pro qua Christus animam suam posuit, & quam quasi sub iactu aleæ posuisti. Tibi, reuerende Pontifex, me charitas compati & timere compellit: vtinam & tu timeas. Beatus enim homo, qui semper est pauidus. (Prou. 28.) Quis etenim de Domino & amico suo non timeat in tam longo incolatu, inter tot viarum discrimina, inter tot vagos, & varios, & incertos excursus? Quæ vtilitas, quæ honestas, quæ necessitas ad tam longæ peregrinationis exilium vos coegit? Veritas Apostolis dicit: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. (Matth. 5.) Non in tempore pacis, sed persecutionis fugam suis discipulis Saluator indulsit; eam tamen credo vestræ mentis constantiam, quod si vobis persecutio immineret, non leuiter ad fugam hostilitatis impetus vrgere vos posset. Nunc autem conditione mercenarij vestra fuga longè periculosior censetur à multis. Ille fugit, qui luporum terretur incursu; vos non lupos, sed vestras oues fugitis, qui beneficio præsentiæ vestræ lupos in oues mutare possetis. Quod enim in toto regno posset adeò vobis esse difficile, quod ille communis omnium fauor erga vos, illa ingenij vestri natiua subtilitas, & multipliciter exercitata industria non posset ad vestrum libitum immutare? Recolite Pater, quia B. Petri Vicarius estis. Vobis in eo quandoque dictum est, si diligis me, pasce oues meas. (Ioan. 21.) Quid est, oues pascere, nisi euangelizare subiectis? reddere Deo populum acceptabilem verbo, opere, & exemplo dirigere vias Domini, & parare Domino plebem perfectam? Sciatis, quòd semper exulare, & peregrinari summa est miseria: atque testimonio Salomonis, Ire de hospitio in hospitium vita pessima. (Eccli. 29.) Si hodie, quod Deus auertat, mors, quæ omnibus insidiatur repentè vos raperet, quæ lucra animarum, quas accessiones de talentis spiritualibus vobis creditis referretis ad Dominum? Non sustineat Dominus, quòd de illorum numero sitis, de quibus Dominus dicit: Dedi eis aurum & argentum meum: ipsi autem de auro & argento meo operati sunt Baal. (Ezech. 16.) Aurum sapientiæ, & argentum eloquentiæ copiosè contulit vobis Deus. Absit, vt ista de cætero in vanitates, & in insanias falsas huius sæculi conuertantur. Absit quòd Dominus meus tonitruum illius sententiæ terribilis audiat, quam seruo inutili, & ideò nequam, qui

talentum Domini inuoluit sudario, & in terra abscondit; indignatio cælestis intentat. Seruus damnatus est etiam, qui talentum Domini custodiuit, quia non est ex talento lucratus. Nec arbor tantùm quæ malos fructus facit, sed & quæ fructus bonos non facit excidetur, & in ignem mittetur. O quanta est eorum confusio, qui vos diligunt ex affectu, dum vident, & dolent Ecclesiam vestram tanto tempore desolatam, & vos quasi auem, quæ auolauerit à nido suo, & reliquerit pullos suos, quasi viatorem in solitudine, hominem sine causa exulem & peregrinum, sponte vagum & profugum super terram. Absentiam vestram plangunt laici, clerici gemunt, *religiosi lamentantur, & ad vestrum reditum pendent desideria omnium, totisque medullis animæ suspirant ad suarum Pastorem & Episcopum animarum. Cum multis magnis & sapientibus viris de negotio vestro Glasconiensi locutus sum; omnium sententia est rem vestram circa impossibile versari, regnum & sacerdotium in hoc pariter conuenire, vt mitra vna nullo modo corona Regis aut Cantuariensis Ecclesiæ mutiletur. Si ergo videtis, quòd vestri conatus votiuos effectus non habeant, non sit vobis confusio redire ad propria. Scitis, quia est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam. Non confundatur, nec erubescat Dominus meus, si non potest pro libitu obtinere, quod cæterorum Pontificum nullus posset. Quòd si hoc adscribitis confusioni & erubescentiæ, sciatis, quòd pro confusione hac & rubore dabitur vobis in terra vestra cum honore & gloria duplicia possidere. Reuertimini quæso, ne vituperetur vlteriùs ministerium vestrum: & ad reditum vos inuitent breuitas huius vitæ, peregrinationis pericula, Dei timor, memoria mortis, amici lugentes, & animæ desolatæ, quia, qui multùm peregrinantur, raro sanctificantur. Vale.

Matth. 25.
Math 3.
*al. religiosi lamentantur
Eccli. 4.

EPISTOLA CXLIX.

AD I. ET P. AMICOS.

ARGVMENTVM.

Conqueritur se iam senem & emeritum, maleuolorum falsa criminatione deiici honore Archidiaconatus, duorumque aulicorum ea in re auxilium implorat.

Ab amaritudine animæ meæ, & ab inconsolabili dolore cordis mei totus absorbeor, & vtinam omnes cataractæ capitis mei fluant in fletum. Vtinam maxima pars cerebri, atque maxillarum totius miseri corporis mei liquescat in lachrymas, vt possim flere & plangere, quod videre non possum. A Rege Henrico vocatus in Angliam, & ab eo, atque filiis eius ditatus largitionibus effusis, nec non ab Archiepiscopis, & Episcopis, & vniuersis magnatibus terræ omni veneratione vsque ad malitiam huius temporis exaltatus, nunc occasione quarumdam litterarum, quæ & per taciturnitatem veritatis, & per expressionem falsitatis obtentæ sunt à Domino Papa, crudelissimè circumuento toto populo & clero tantæ ciuitatis, quorum cura & custodia mihi commissa est: senex & emeritus à iuuene, simplex & valetudinarius ab ambitioso, mansuetus & innocens à versuto: & vt temperatiùs loquar, turpi crimine diffamatus ab omni honore Archidiaconatus mei violenter expellor. Porrò lator præsentium tragœdiam istam vobis apertiùs explanabit: singultuosus enim dolor os meum syncopis & λειποθυμίᾳ impediens, me loqui aut scribere non permittit. Datus sum per astutiam malignantis in opprobrium & contemptum, nisi miseria mea vestram excitet misericordiam, & passiones meæ vestræ compassionis affectum prouocauerint. Miseremini mei saltem vos amici mei, quos etsi meritorum meorum exigentia mihi amicos non fecit, tamen miserum hunc amare compellat pia compassio, quæ venire frequenter in contractum amicitiæ consueuit. Nulli, nisi vobis duobus, in curia scribo: vnicam enim post Deum in vobis spei meæ anchoram fixi: nec sum immemor verbi quod veritas in Euangelio dicit: Super quacumque re duo ex vobis consenserint super terram, fiet illis. Ethnicus etiam dicit: *non caret effectu quod voluere duo.* Valete.

Matth. 18.

EPISTOLA CL.

AD CLERICOS AVLÆ REGIÆ.

ARGVMENTVM.

Mitigat quæ in epist. 14. asperius in aulicam vitam dixerat, fateturque conueniens esse vt Clerici aliqui, atque etiam Episcopi in aulis Regum versentur, modò gregem suum non deserant, & aulæ vitia non imitentur.

CHARISSIMIS DOMINIS ET AMICIS CLERICIS DE CVRIA REGIS, M. Petrus Blesens. Bathon. Archidiac. salutem in auctore salutis.

IN angustia corporis & mortis periculo constitutus scripsi vobis epistolam, in qua visus sum vitæ curialis militiam, ne dicam malitiam vehementiùs dehortari. Eo enim tempore graui ægritudine tactus, & ideò graui pœnitentia ductus, non solùm curiam, sed mundum, & omnia quæ mundi sunt, immunda & damnabilia reputabam. Sicut per experientiam didicistis, infirmitas expressa est imago naufragij: nam dum nauis illiditur saxis, aut ventorum fluctuumque rabie procellosa concutitur, vniuersa mundi pretiosa vilescunt, & in pœnitudinem transit, quicquid fuerat occasio voluptatis. Si ergo de corde contrito & humiliato ad vos exhortatoria manauit epistola, quempiam vestrum propter hoc scandalizari non decuit. Diligo enim vos in Christi visceribus, & quicquid ad ædificationem vestram in ea scriptum est, non de odio curialium, sed de sincera charitate processit. Sanè periculosum est in curia mori, nec leuiter ascendet ad eminentiam perfectorum, qui se castrensibus alligauit vinculis, & curialem incidit labyrinthum. Sed nec vitam curialium damno: qui licet orationi & contemplationi non vacent, Rei tamen publicæ vtilitatibus occupantur, & frequenter opera salutis exercent. Nec possunt omnes viam vitæ arctioris arripere: angusta enim & ardua est via Domini; sed magnum est, si hi, qui in montis eminentiam non ascenderunt, comitentur Loth, & saluentur in Segor modica ciuitate. (Genes. 19.) Scio, quia hi, qui in regiæ familiaritatis sacrarium admittuntur, multa facere possint, & dicere, quibus pauperum necessitas subleuetur, faueatur religio, fiat æquitas, Ecclesia dilatetur. In his & consimilibus misericordiæ operibus possunt sibi curiales ædificare ad vitam, si tamen non detrahant, si non inuideant, si manus suas excutiant à muneribus, si malum pro malo retribuere non affectent. Vitium enim curialium commune est hoc, quòd pro leuissimo alterius excessu grauiter excandescunt, atque simpliciter delinquentis errorem impatientissimè ferunt, nec ad libram metiuntur iniurias, quarum expetunt vltionem. Fateor quidem, quòd sanctum est Domino Regi assistere: sanctus enim & Christus Domini est: nec in vacuum accepit vnctionis regiæ sacramentum, cuius efficacia, si nescitur, aut in dubium venit, fidem eius plenissimam faciet defectus inguinariæ pestis, & curatio scrophularum. Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, subiiciam ciuitates & regna, dicit Dominus per prophetam. (Isa. 45.) Ibi Cyrum regem, Christum suum Dominus vocat. Vnde & adolescenti, qui ad preces Saülis eundem occiderat, noluit Dauid parcere, eò quòd in Christum Domini manus temerarias iniecisset. (2. Reg. 1.) Mihi non videtur absurdum, si Domino Regi, iuxta Apostolum, tanquam præcellenti, honorem & obsequium exhibetis. (1. Pet. 2.) Regibus enim non solùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis in omni humilitate & reuerentia sentio seruiendum. Nam & Hebræi præcipiuntur orare pro Babyloniis, quia in pace Principum quies est populorum. (Ierem. 29.) Sed & ipse Christus solui à fidelibus Cæsari tributa decreuit. Non solùm ergo toleranda, sed desideranda est plerumque cum Principibus conuersatio clericorum. (Matth. 22.) Legimus quidem sacerdotes & prophetas frequentiam & familiaritatem cum Regibus habuisse. Tunc enim salubriter disponitur vita Regum, cùm religiosorum hortamenta sectantur,

& ducuntur consilio sapientum. Verumtamen, licet Episcopos & alios, qui curam in se gregis Dominici susceperunt, Regum consiliis frequenter expediat interesse, sua tamen interest, ne ministerium vigilantiæ Pastoralis euacuent, sed sint in conspectu Regum suæ conditionis memores, & Petri nauiculam, cui præsunt inter tempestuosos fluctus curiæ non relinquant. Nam & vectes, quibus arca Domini deferebatur, licet moueri, & trahi in varias partes possent; extrahi tamen, aut auelli omnino non poterant. In quo manifestissimè figuratur, quòd Ecclesiæ Prælati, etsi ad varias Reipub. necessitates distrahuntur ad tempus, à sponsæ amplexibus, & à populi sibi crediti solicitudine minimè separentur. Ab antiquo desiderabile fuit in oculis Principum gratiam inuenire: nam & Ethico teste,

Exod. 37.

Principibus placuisse viris non vltima laus est.

Horat. lib. 1 epist. 18.

Non solùm ergo laudabile, sed gloriosum reputo Domino Regi assistere, procurare Remp. sui esse immemorem, & omnium totum esse. Per me tamen nullus implicabitur, per me nullus explicabitur à vinculo curiali. Sequatur & teneat vnusquisque propriæ voluntatis arbitrium. Nam & Iosue in optione populi Israël ponit, seruire Diis Mesopotamiæ aut Diis Amorrhæorum, aut Domino Deo, nulli volens imponere citra liberam voluntatem alienæ seruitutis angariam. Ego siquidem in hac & alia, quam præmisi vobis epistola, varia, & fortasse contraria scripsisse redarguar, sicut & Didymus in quodam librorum suorum, quos innumerabiles fecerat, quandam legitur reprobasse historiam, quam in alio quodam librorum vehementissimè commendabat. Sanè, cùm Salomon verba ista penitus continuet: Responde stulto iuxta stultitiam suam. Et: Non respondeas stulto iuxta stultitiam suam, si in prouerbiis & epistolis verba benigniùs exponantur, nec in vestro Ecclesiaste, nec in vestro Blesensi dicta sibi aliqua repugnabunt.

Iof. 24. Epist. 14. Hieron. in Catal. Prou. 26.

EPISTOLA CLI.

AD INNOCENTIVM III. PAPAM.

ARGVMENTVM.

Obsecrat & adiurat Summum Pontificem, vt Archidiaconatum Londinensem sibi iam seni oblatum amplioribus curet ornari redditibus.

DOMINO PAPÆ INNOCENTIO P. BLESENSIS LONDONENSIS Archidiac. salutem, & se totum ad pedes eius.

SI ex abundantia cordis aliquid ore incircumciso imprudentiùs scribo, vos, qui spirituales estis, sustinete huiusmodi in spiritu lenitatis. Dedit enim vobis Dominus linguam eruditam, vt sciatis eum sustentare, qui lapsurus est verbo, sed & lingua vestra clauis cæli facta est, & potestas, in cuius plenitudinem vocati estis, non ab homine, sed à Deo est. Audite ergo patienter, si plangam paululùm dolorem meum, qui eleuatus sum super ventum, vt turpiùs cadam, & fiam cæteris in theatrum & derisum. Quando mihi offerebatur Londinensis Archidiaconatus, ipsum renuebam, illudque verbum Isaiæ frequenter coram Episcopo inculcabam: Non sum medicus, & etiam, in domo mea non est panis aut vestimentum: ideo nolite me constituere Principem multitudinis huius. Patriarcha Iacob, qui cum Domino frequenter habebat familiare verbi commercium, omnes dies vitæ suæ paruos & pessimos reputabat. Ego verò vsque ad hunc Archidiaconatum omnes dies meos meliore lapillo, fœlicique transactos auspicio computabam: nunc autem sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. In vespera vitæ meæ sum, si tamen, quod viuo, vita est. Oppressus enim morbis, variisque incommoditatibus senectutis obsessus præcipuum habeo in votis, Vale sæculo dicere: iámque per Dei gratiam delibor, & mortis responsum in membris meis recepi, eiusque metatores se

Isa. 3. Gen. 47.

nituntur ingerere corpusculo tabescenti. O quàm quietius, & tutius mihi esset, semper latuisse sub modio, quàm in Archidiaconatum Londinensem inconsultiùs ascendisse. Verè super ventum ascendi. Nam Archidiaconatus ille draco est, non habens vnde possit viuere, nisi vento. Ille siquidem honor est in solis & nudis, & puris intellectibus. Nam cùm sint in illa ciuitate quadraginta millia hominum, atque centum & viginti Ecclesiæ, nec à laïcis decimas, vel primitias, vel oblationes, quamuis sacerdotio fungar, accipio, nec ab aliqua Ecclesiarum synodalia, vel cathedraticum, siue procurationes, vel auxilia, seu hospitia, nec aliquas consuetudines debitas Archidiaconis possum elicere à subiectis. Ego tamen supra vires meas correctioni & eruditioni tam cleri, quàm populi anxia & indefessa solicitudine me impendo. Numquid magnum esset, si spiritualia seminantes temporalia meteremus? Vbi est, Sumite psalmum, & date tympanum? Vbi est, Dignus est mercenarius mercede sua? Nouit Deus, & nouit tota regio, quòd Archidiaconatus Londoniensis, nisi haberet aliunde subsidium vitæ, non posset se per mensem de vniuersis illius honoris obuentionibus exhibere. Quia igitur vocauit vos Deus in plenitudinem potestatis, & inter Angelos suos, vt auferatis scandala de regno eius, quod est Ecclesia, obsecro & adiuro gloriam sanctitatis vestræ quatenus hoc malum, hoc scandalum abscindatis, & quod à diebus antiquis inordinatè factum est, reducere vobis placeat, antequàm moriar, ad gloriam honestatis. Si enim ex hoc patior, magis tamen successoribus meis compatior. Nescient enim fodere, erubescent egere, & ex necessitate cogentur turpiter & publicè mendicare. Præcipite, quæso, Eliensi & Vintonensi Episcopis, vt ad locum accedant, & secundùm statum aliorum Archidiaconatuum istum ordinent: & quod statuerint, apud Regem faciant inuiolabiliter obseruari. Sanctissime & potentissime Innocens, cùm sis nocentium malleus, & innocentium consolator, aut ab hoc Archidiaconatu Apostolica benignitate me liberes, aut secundùm gratiam tibi datam à Deo sic ipsum sola iussione tua per aliquos bonos viros ordines ac disponas, quatenùs apud posteros gratiæ & gloriæ tuæ memoria super omnem memoriam perseueret.

Psal. 80.
Luc. 10.

EPISTOLA CLII.

AD EVNDEM.

ARGVMENTVM.

Supplicat Summo Pontifici, vt Ecclesia quædam, cuius ipse erat Decanus, propter incorrigibiles mores cleri commutetur in cœnobium Cistertiensis Ordinis.

REVERENDO PATRI, ET DOMINO I. DEI GRATIA SVMMO PONTIFICI P. Blesen. London. Archid. salutem, & deuotæ humilitatis obsequium.

Innocentio III.

ERAM Decanus Ecclesiæ de Wulrehaniten in diœcesi Cestrensi, quæ tamen nulli erat obnoxia, vel subiecta Pontifici, nisi Archiepiscopo Cantuariensi & Regi. De antiquissima enim consuetudine, quæ apud multos pro iure habetur, Reges Angliæ semper illum donauere Decanatum. Ad Decanum verò spectabat donatio & institutio præbendarum. Porrò, quia clerus ille omninò indisciplinatus erat, sicut Wallenses, & Scoti, tanta in eis obrepserat vitæ dissolutio, vt vitium euaderet in Dei contemptum, in animarum perniciem, atque in infamiam cleri, & in totius populi sibilum & derisum. Et, vt verba Scripturæ transsumam, cantabantur eorum turpitudines in triuiis Geth, & in compitis Ascalonis. Frequenter eis ad memoriam reducebam illud Osee: Si fornicaris tu Israël, non delinquat saltem Iuda. Ipsi verò publicè & apertè fornicantes prædicabant sicut Sodoma peccatum suum, & in palpebris popularis infamiæ ducebant vxores, alter alterius filiam, siue neptem: tantaque erat cognationis connexio inter eos, vt colligationes impietatis eorum nemo dissoluere

2. Reg. 1.
Ose. 4.

præualeret. Erant enim quasi squamæ Behemoth, quarum vna vni coniungitur, & spiraculum vitæ non incedit per eas. Terra proinde clamabat aduersus eos, & cæli reuelabant iniquitates eorum. Exactissima diligentia laborabam vitiorum in eis propagines venenosas excidere, sed faciliùs conuerterem lupos in oues, & feras in homines. Non enim mutabit æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas. Quoties aliquos eorum in Ecclesia poteram congregare, vt mihi liceret cum eisdem sermonis habere commercium, ipsi more aspidis obturabant aures suas, nolebant enim intelligere vt benè agerent; imò quasi montes Gelboe, super quos nec ros, nec pluuia cadit, salutaribus monitis aduersantes de suis criminibus aut discriminibus non curabant. Miseri quippe proiecerant intima sua, atque in reprobum sensum dati currebant effrenes, quasi equi emissarij in omnium præcipitia vitiorum. Instabam correctioni eorum totis medullis animæ, toto charitatis affectu: erat enim dolor continuus cordi meo, sed oderunt corripientem in porta, & salutem loquentem abominati sunt. Incumbebam orationi, & ponebam in puluere os meum, si fortè esset spes, loquebar in amaritudine animæ meæ gemens: & ne adeps deesset compassionis sacrificio, amaritudinem contriti cordis lachrymis condiebam. Terribiles comminatorias scribebant eis Rex & Archiepiscopus: ego autem constantissimè promittebam, quòd Pontifex Romanus tolleret locum & gentem, & eiicerentur de habitationibus suis; sed de comminatione crescebat eorum contumacia, & de commonitione contemptus. Pauci erant, sed eorum iniquitas in multitudinem plebescebat, multiplicabantur genimina viperarum. Oua aspidum erumpebant in regulos, & de radicibus venenosis spuria vitulamina pullulabant. De semine Chanaan progrediebatur generatio praua & exasperans, filij Belial, filij scelerati. Qui volentes hæreditate possidere sanctuarium Dei, quoties aliquo Canonico decedente substituebatur aliquis vir honestus, defuncti nepos aut filius, patrimonium suum esse dicebat, quod erat patrimonium crucifixi. Fugiens ergo in syluam, factusque socius furum, & spoliantium homines ferro & flammis, in substituti canonici perniciem grassabatur. Videns itaque, quòd iam miseri appropinquabant ad portas mortis, meumque considerans imperfectum cupiebam anathema esse à fratribus tantæ malitiæ, cui finem imponere non poterat etiam finis vitæ. Erat dolor continuus cordi meo, quòd temerarius ego curam eorum susceperam, quorum iniquitates irrumpere non valebam. Intelligebam iudicem districtum rationem villicationis meæ, & eorum perditionem de manu mea terribiliter exacturum, maiusque esse omni thesauro, quod certo discrimini exponebam. Odiui Ecclesiam malignantium, mihique facta est cohabitatio eorum, sicut spelunca leænæ; sic dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, vt eant post concupiscentias suas. Non est enim Deus in conspectu eorum: nec est inter eos, qui terribilia Dei iudicia timere velit, aut credere, donec fodiatur peccatori fouea, quousque Deus cognoscatur iudicia faciens: & qui lætatur & exultat in rebus pessimis, subitò ad inferna descendat. Proinde accessi ad Dominum Cantuariensem, rogans humiliter & obnixè, quatenus auxilio eius, & assensu Domini Regis spurcitiæ illius abominatione sublata, Cistertiensis Ordinis ibidem religio plantaretur. Ad hoc plurimum fauoris addebat, quòd locus ille abundat syluis, atque pascuis, & irriguis aquis, atque reditibus, qui per industriam cauti viri magnum citò caperent incrementum. Sub expectatione ergo istius mutationis, quæ verè est dexteræ excelsi, Decanatum in manu eius solemniter resignaui. Ipse autem, tanquam præcipuus religionis amator inuigilat & insudat operi, & iam quosdam de Cistertiensi Ordine introduxit, qui locum Ecclesiæ, & officinarum limitent, & disponant. Propterea vos, sanctissime Pater, quem constituit Deus inter messores Angelos, vt per vos de regno ipsius scandala colligantur, nostrum, quæso, confirmate propositum, & monasterio, quod Archiepiscopus in exultatione vniuersæ terræ de assensu Regis ædificare intendit, fauorem & gratiam benignitatis Apostolicæ misericorditer indulgere velitis. Porcorum stabulum, Satanæque prostibulum conuertite in templum Dei, & in officinam Spiritus sancti. Auferantur impudicitiæ, atque latrocinia perditorum, & ædificetur his, qui quærunt faciem Dei Iacob, paradisus voluptatis, vbi fruantur contemplationis deliciis, Rachelis amplexibus; vbi sit præsepium Christi, fossa cubiti vnius, quam vidit Ezechiel in altari. Extirpate malitiam & seminate innocentiam, sanctissime Innocenti. Suscitate de lapidi-

Iob 41. | Ier. 13. | 2. Reg. 1. | Isa. 54. | Ezech. 43.

bus filios Abrahæ. Arripite, quæso, zelum Phinees, vt cancerosa hæc pestis, quæ decorem domus Domini enormiter decolorat, præcidatur in istis: similesque Apostolici rigoris terreantur exemplo. Cedet equidem ad gloriam, si per vos Christi gloria dilatetur, & de merito huius boni obtinebitis æternaliter dies bonos.

EPISTOLA CLIII.

AD HENRICVM II. REGEM ANGL.

ARGVMENTVM.

Rothomagen. & Lexou. Episcopi legationis suæ ad Franciæ Regem summam liberè exponunt, causas belli ab eo in exitium regni Regisque Angliæ indicti produnt: monentque vt suis aliorumque precibus Deum sibi propitium reddat.

HENRICO DEI GRATIA ILLVSTRI REGI ANGLORVM, &c. R. Rothomag. Archiepiscopus, & Arnulphus Lexouiensis Episcopus, salutem in eo, per quem Reges regnant. Rothrodus

TANTÒ tempestiuiùs ac diligentiùs iniunctam nobis Legationem duximus prosequendam, quantò periculosior in tanto discrimine dilatio videbatur. Accincti itaque ad laborem suscepti itineris, Regem Francorum adiuimus, blandissimaque salutatione præmissa ipsius præuenientes offensam, nulla cautela potuimus vestræ salutationis extorquere responsum. Singulos nostræ Legationis articulos explicauimus seriatim, commoda pacis, & incommoda dissensionis frequentiùs inculcantes. Ipse verò verbum nostrum in omnibus, sola salutatione excepta, patienter admisit. Expedito itaque diligenter nostræ Legationis excursu, spacio modici temporis interiecto contumeliosè cœpit nobis fraudes & versutias exprobrare, quibus se conquerebatur sæpissimè circumuentum. Dicebat, quòd fidem inter vos mutuò compromissam frequenter occasione leuissima violastis: vosque in omnibus adeò exhibuistis instabilem, quòd non adhibebit de cætero vobis fidem. Non sit vobis, Rex illustrissime, onerosum, si quod audiuimus, loquimur. Hæc est enim nuntiorum conditio, vt de iniuncto sibi mandato nil subticeant, nil rescindant, vel diminuant de responso. Addebat etiam, se firmissimum habuisse propositum expugnandi vos, antequàm Carnotum filius vester aduentasset: istasque occasiones dissensionis & odij proponebat, quòd filiam suam ad virum suum redire non sinitis, quòd ei dotem eius non redditis, quòd subditos suæ ditioni populos à montibus Aluerniæ vsque ad Rhodanum, in ipsius odium concitastis, quòd in coronæ suæ dispendium Comitem S. Egidij in ligium hominem * recepistis. Tandem etiam iuramento firmauit, se nunquam de cætero vobiscum fœdus, aut concordiam habiturum, nisi de vestræ vxoris, & filiorum vestrorum assensu. Nunc igitur in custodiendis munitionibus vestris, & potissimè in corporis vestri tutela saniore consilio est vtendum. Communi enim voto in exitium vestrum tota Francia conspirauit. Nec satis est ei exterminare terræ faciem igne & gladio: sed in vestram personam, quod absit, scelus execrabile machinatur. Consulimus sanè, si qua abstulisti, si læsisti aliquem, ablata restituere, & odia reformare in gratiam. Hoc enim inimicos vestros potissimè inuitat ad pugnam, quod intestinos hostes sentiunt vos habere: & qui vobiscum dulces capiunt cibos data opportunitate magnificabunt super vos supplantationem. Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem fortitudinem brachij sui. Quid est amabilius filiis? quid vxore familiarius? recessit tamen vxor à latere vestro, & filij insurgunt in patrem. Ideò non frustratoriè loquebatur homo ille hominum prudentissimus, qui dicebat: Amico ne credas. Ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. Filius enim contumeliam facit patri: & inimici hominis domestici eius. Sanè suffragia illius imploranda censemus, in cuius manu sunt corda Regum. In eius nomine paruitati Dauid Goliæ subiacuit magni-

*al. suscepistis. Ier. 17. Mich. 7. ibid. Matth. 10. 1. Reg 17.

4. Reg. 6. tudo. In eius nomine Samaria adeò famè confecta obsidente Benadab, quòd triginta argenteis caput asini vendebatur, sub ictu oculi liberata est, exuberantique victualium affluentia redundauit. In eo siquidem sperans non infirmabitur. Si exurgat aduersùs vos prælium, in hoc sperate. Si exurgant aduersùs vos castra, non timebit cor vestrum: ipse enim docebit manus vestras ad prælium. * Accipite vobis in auxilium preces Ecclesiæ: quam, si in aliquo offendistis, debita satisfactione impensa ei de cætero omnem reuerentiam exhibete. Sponsa enim Christi est: & iniurias sponsæ Christus reputat suas: nec est, quod magis hostes vestros* incitet ad conflictum, quàm quod arbitrantur vos Ecclesiæ Dei minus extitisse deuotum. Bene valeat charissimus Dominus noster, & de his qui se contra eum in superbia & abusione erigunt reportet in virtute altissimi gloriam & triumphum.

* al. accite.

* al. animet.

EPISTOLA CLIV.

AD REGINAM ANGLORVM.

ARGVMENTVM.

Monetur Regina Anglorum Aleonora, vt vna cum filiis in Patrem Henricum conspirantibus viro reconcilietur.

Rothrodus *REGINÆ ANGLORVM ROTHOMAGENSIS ARCHIEPISCOPVS, & Suffraganei sui, salutem, & quæ ad pacem sunt, quærere.*

IN publicam notitiam venit, nec alicui Christiano licitum est ignorare, quàm firma & indissolubilis sit copula coniugalis. Matrimonia semel inita separari non posse sanxit veritas, quæ mentiri non potest. (Matth. 19.) Quos Deus, inquit, coniunxit, homo non separet. Sicut autem diuini mandati se transgressorem constituit, qui separat coniugatos, ita culpabilis coniugata est, quæ se à viro suo separat, fidemque socialis vinculi non obseruat. Cùm vna caro coniuges efficiantur, necesse est, vt vnionem corporum comitetur spirituum vnitas & paritas in consensu. Naturæ conditionem, Apostoli mandatum, & Euangelij legem mulier illa euacuat, quæ viro non est subdita. (Ephes. 5.) Caput enim mulieris vir est, de viro sumpta est, viro est vnita, viri subdita potestati. Omnes itaque communi & lamentabili querimonia deploramus, quòd, cùm sis mulier prudentissima, diuertis à viro, recedit latus à latere, membrum capiti non deseruit, imò, quod enormius est, viscera Domini Regis, & tua pateris insurgere contra Patrem: vt meritò cum (Isa. 1.) Propheta dicat: Filios enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Vtinam, sicut alius propheta commemorat, præuenisset hora nouissima dies nostros, & operuisset terra faciem nostram, ne videremus hæc mala. Scimus, quia nisi reuertaris ad virum tuum, eris generalis ruinæ occasio: & quod singulariter nunc delinquis, in commune dispendium conuertetur. Reuertere itaque Regina illustris ad virum tuum, & Dominum nostrum: vt in tua reconciliatione reformetur laborantibus quies, & in tuo reditu lætitia redeat vniuersis. Si te ad hoc non promouent preces nostræ, te saltem afflictio populorum, imminens pressura Ecclesiæ, & desolatio regni solicitet. Aut enim mentitur veritas, aut omne regnum in se (Luc. 11.) diuisum desolabitur. Sanè hæc desolatio in Dominum Regem conuerti non potest, sed in filios eius, & successores ipsorum: contra manum fœmineam, & consilium puerile prouocatis offensam Domini Regis, cui etiam fortissimi Reges colla subiiciunt. Ea propter, antequàm res in deteriorem exitum vergat, redeas cum filiis ad maritum, cui parere & cohabitare teneris: te conuerte, nec tibi aut tuis filiis sit suspectus. Certissimi enim sumus, quòd omnimodam exhibebit vobis dilectionem, & securitatis plenissimam firmitatem. Mone, quæso, filios tuos, vt patri suo subditi & deuoti existant, pro quibus tot passus est angustias, tot discrimina, tot labores. Vnde ne inconsulta facilitas dilapidet ac disperdat, quod tantis est sudoribus acquisitum,

hæc tibi piiſſima Regina, & zelo Dei dicimus, & ſinceræ charitatis affectu: parochiana enim noſtra es, ſicut & vir tuus. Non poſſumus deeſſe iuſtitiæ. Vel redibis ad virum tuum, vel iure canonico conſtringemur & tenebimur in te cenſuram Eccleſiaſticam exercere. Quod quidem inuiti dicimus, & quod, niſi reſipueris, cum dolore & lachrymis faciemus. Valete.

EPISTOLA CLV.

AD PRIOREM ET CONVENTVM DE CHARITATE.

ARGVMENTVM.

Rothrodus Archiepiſc. Rothomag. tempore belli inuitatus à monachis ad quietem, purgat ſe, quòd à grege ſine ſcandalo abeſſe non poſſit; rogatque vt ſi pax componi inter Regem Patrem & Filium ac Regem Francorum non poſſit, precibus ſuis rem Domino commendent.

R. DEI GRATIA ROTHOMAGENSIS ARCHIEPISCOPVS Chariſſimis amicis ſuis E. Priori de Charitate, & vniuerſo Conuentui ſalutem in eo, qui ſalus eſt omnium.

CVM ſuper impenſis olim obſequiis vobis teneamur multipliciter obligati, cumulatiùs tamen redundat ad meritum, quòd de tribulatione noſtra vocatis nos in quietem, quòd ad omne obſequium liberaliter vos offertis. Et quidem, ſi nulla diſſenſio Normanniam turbaſſet, ſi plena pace frueremur, ad vos anima noſtra totis * niſibus anhelaret: ne dum hac tempeſtate; cùm apud vos conuerſari beatitudinem reputemus, & imaginem alterius paradiſi. Nihil eſt, quod noſtras anguſtias hodie grauiùs exacerbet, quàm & recordatio, & amiſſio quietis illius, quam vobiſcum duximus inter vos tanquàm extra ſæculum, tanquam inter Angelos conuerſantes. Nunc itaque ad noſtrorum votorum plenitudinem accederet, facere quæ rogatis, ſi ſine prægrandi & enormi ſcandalo poſſet fieri. Sed in hac ſtrage publica deſolatas oues relinquere, potiùs eſſet mercenarij, quàm paſtoris: non dicimus quod hoſtibus velimus occurrere, qui hoſtes non videmus, qui Dominos noſtros aſpicimus vtrobique, qui Domini Regis Francorum, & Domini Regis Anglorum, & iunioris Regis filij ſui eminentiæ tenemur obnoxij & deuoti. Si pacis reformatores eſſe non poſſumus, Deum ſaltem rogabimus, quæ ad pacem ſunt. Vices agemus Epiſcopi, viuis condolebimus, & commoriemur mortuis, & mutuo compaſſionis participio preſſuram publicam, & commune diſcrimen proprium faciemus. Vtinam noſtro ſanguine poſſet hæc ſtrages redimi, & compenſari morte noſtra cum generali diſpendio: ſoli enim pateremur, quod paſſuri ſunt vniuerſi. Orate igitur dilectiſſimi fratres, Dominum noſtrum, vt reſpiciat in faciem teſtamenti ſui, & tumultum præſentis diſcordiæ tranquillet ad pacem. Si enim ſpes pacis nobis arrideret, hoc vnum habemus in votis vobiſcum illud tantillum vitæ expendere, quod noſtræ reſiduum eſt ſenectuti. Valete.

* al. viſceribus.

EPISTOLA CLVI.

AD G. ELIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Implorat auxilium Episcopi, vt liberet se ære alieno.

Gaufrido. *CHARISSIMO DOMINO SVO G. DEI GRATIA ELIENSI EPISCOPO suus P. Bles. Bath. Archid. salutem & misericordiæ visceribus abundare.*

NEcessitate vrgentissima tractus vado Cantuariam crucifigendus à perfidis Iudæis, qui in graui patibulo debitorum me torquent, & affligunt vsuris. Eandem crucem expecto Londoniis, nisi misericorditer me liberaueritis: apud quem misericordia & copiosa redemptio expectatur. Auferatis igitur, Pater & amice charissime, crucem istam, & sex libras, quas debeo Sampsoni Iudæo, in vos suscipiatis, quatenus in hac liberatione mea obligationem in obsequium, & debitum in gratiam conuertatis. Valete.

EPISTOLA CLVII.

AD G. VICARIVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Monet Vicarium suum, vt pro grege sibi commisso sedulam curam gerat, & vitæ exemplo præeat eos, quos docet.

M. PETRVS BLES. BATH. ARCHID. G. VICARIO SVO SALVTEM in eo, qui salus est animarum.

LIcet circa debitum Ecclesiasticæ administrationis sis instructus ad plenum: quia tamen vices meas exequeris in hac parte, plurimum interest mea tantò consideratius te solicitudinem animarum gerere, quantò certius est huius officij negligentiam in commune salutis nostræ dispendium redundare. Salus quidem animarum, quarum custodiam suscepisti, de tuis manibus in districto & summo examine requiretur: nec materiam excusationis habebo legitimam, qui, etsi curam animarum non habuerim, ei tamen idoneum debui prouidisse pastorem. Ea propter moneo te frater, & exhortor in Christo, vineam Domini Sabaoth, cuius tutela prouidentiæ tuæ commissa est, vigilanter & circumspectè custodias. Sunt enim vulpes, quæ demoliuntur latenter hanc vineam, occulti videlicet inimici versutiæ, qui non solùm subiectorum pernicie delectantur, sed electorum obseruant calcaneum, & Prælatos sibi delicatiùs acceptant in cibum, sicut Scriptura testatur, quia cibus Behemoth cibus electus. O perditos homines, qui non attendentes, quantum eis ex animarum cura discrimen immineat, sic se ad susceptionem honoris cum auiditate præcipitant. Et cùm Apostolus dicat, nemo sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: ipsi non electi, non vocati, periculosæ administrationi se ingerunt & important. Infelicissimus sacerdos ad animæ suæ prouidentiam omninò non sufficit, & multarum animarum curam attentare præsumit; procul dubio mercenarius est, bursæ lucrum quærit, non animæ. Cùm enim sentiat se peccatis oneratum, mole huius corporis

aggrauatum, terrenis curis implicatum, carnalibus desideriis occupatum, contra persecutiones infirmum, timoribus trepidum, anxium suspicionibus, obnoxium infinitis necessitatibus, ærumnosum, procliuum ad vitia, inualidum ad virtutes, qua præsumptione aggreditur onus ferre, quod per horam non sufficit sustinere? Sed excæcat miserum execranda ambitio, qui, dum obuentiones altaris percipit, de viduarum lacrymis, & patrimonio crucifixi pascitur, non attendit, quod hæc in die tremenda à Domino exactissimè requirentur. Propter hoc irrirauit impius Deum: dixit enim in corde suo, non requiret. Certè requiret Dominus vsque ad nouissimum quadrantem. Ipse tamen longanimis & in multos misericors ad tempus cum patientia sustinet nequitiam sacerdotum: sed cùm dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non refugient. Hæc ideò tibi dilectissime frater, intimanda decreui, vt statum vitæ tuæ consilio maturiore disponas, & si circa curam Dominici gregis te negligenter hactenùs habuisti, redimatur iactura temporis, & quod perperàm factum est, in melius reformetur. Si vis alios regere & docere, prius teipsum regas & doceas. Cœpit Iesus facere & docere, priùs fac, & postea doce. Malè doces, si malè agens benè loqueris: fortior est enim vox operis, quàm vox oris. In ordinatione sacerdotis labia & manus Domino consecrantur. Labia enim sacerdotis custodiunt iustitiam. Manus verò mundissimas esse oportet, quæ mundissimam carnem & sanguinem Christi tractant. Sint ergo verba tua subiectis ad fructum: sint opera ad exemplum, teste Gregorio, Si peruersè agis, tot mortibus te dignum constituis, quot ad subditos tuos perditionis exempla transmittis. Sanè vitam singulorum, qui de tuo grege censentur, diligenter explora: si quid inueneris corrigendum, primum illud corripias in spiritu lenitatis: si te non audierit, dic Ecclesiæ: & si plaga incurabilis adhuc adhortationum fomenta non senserit, ferrum abscissionis appone. Argue, insta, obsecra opportunè importunè. Si quod tuum est feceris, & increpatio tua id non fecerit, ad quod missa est, sed vacua reuertatur tanquam iaculum feriens & resiliens, non est quod tibi de cætero imputetur ad culpam. Ille enim te excusat, qui dicit: Nolunt audire te, quia nolunt audire me. Et: Qui vos spernit, me spernit. Si exhortatio tua fructum fecerit, animam tuam lucraberis cum anima aliena. His & similibus te ad frugem vitæ melioris inuitare poteram: sed, vt multa concludantur in paucis, consilium meum est, vt te à solicitudine animarum omninò exoneres, aut te talem studeas efficere, qui ante terribile tribunal summi iudicis de tua & aliorum animabus sufficias respondere.

Psal. 9. 1. Thess. 5. Act. 1. Mal. 2. G. 3. p. pastor. adm. 5. Ezech. 3. Luc. 10.

EPISTOLA CLVIII.

AD IOANNEM CARNOTENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Grauiter queritur in curia Romana quosdam muneribus corruptos hominem illiteratum & laicum contra canones præficere conatos Abbatiæ, sed frustrà.

CHARISSIMO PATRI, ET DOMINO SVO I. DEI GRATIA Carnotensi Episcopo, suus P. Blesen. Bath. Archid. salutem, & promissæ misericordiæ reminisci.

QVIA scio vos occupatum circa solicitudinem Ecclesiarum, paucis vtor verbis, ne vestræ sanctitatis aures impediam vtilitati publicæ deputatas. Expletis feliciter & super omne desiderium meum negotiis, quæ mihi Dominus meus specialiter iniunxerat, recepta benedictione & licentia recedendi à Domino Papa, salutatis Cardinalibus lætus ad reditum accingebar, cùm superueniente electo S. Augustini, Dominus Papa Magistrum G. & me ab incœpto itinere reuocauit; benignè siquidem receptus est ab eis, qui, sicut scitis, gratiùs acceptant hominum munera, quàm merita personarum. Sperabant enim, quòd promotio

eius esset rixæ materia, & maioris emolumenti occasio; atque fluuium absorbentes, habebant fiduciam, quòd in os eorum Iordanis influeret. Stabat ex aduerso constanter & prudenter Magister G. stabam & ego, sicut ministrabat in dulcedine sua pauperi Deus. Verumtamen, & leges, & canones, & quicquid de sacro eloquio ad nostræ partis assertionem poteramus inducere, funestum quidem maiores inter cæteros & sacrilegum reputabant, nosque hostes Romanæ Ecclesiæ publicè iudicabant, nisi cessaremus ab his verbis, quibus Ecclesiam S. Augustini, quam suam specialiter asserunt, Ecclesiæ Cantuariensi subiicere conabamur. Damna siquidem animarum non attendentes in monachis, omnia illicita eis licere permittunt, vt iugo disciplinæ prorsus abiecto, vagi & petulantes ad omnes carnis currant illecebras, omnesque excessus, quos per annum faciunt, annua redimunt pensione. Cùm itaque nobis publicè fuisset inhibitum, ne in causa ista canones, aut leges deduceremus in medium, sed priuilegia dumtaxat, si qua haberemus ad manum, quorum nullum eo tempore nos habere sciebant, viderentque nos in hac parte omni solatio humano destitutos, & quod in votis haberent hominem illiteratum & laicum, sed in emendis honoribus circumspectum, præficere Abbatiæ, quam simoniaca venalitate acquisierat, non occulta, sed publica & forensi, prosilui ad accusationem, atque aduersus electum paginam inscriptionis arripui. Cùm enim manifesta & notoria proponerem contra eum, illi quos amicos sibi fecerat de mammona iniquitatis, opinionis & infamiæ vulneribus vinum & oleum infuderunt. Exhaustis itaque Flandriæ mercatoribus in argento, à Romanis tandem infinitam multitudinem auri mutuauit. Sic pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in fulgore auri fecerunt, vt non audirent illi duo, vel etiam vnum de libertatibus & dignitatibus sanctæ matris Ecclesiæ Cantuariensis, pro quibus B. Martyr certauit vsque ad mortem, & quas moriens confirmauit in cerebri sui effusione, & sanguine proprio rubricauit. Iniunxerant electo, vt se tonderi & radi faceret, benedictionem à Domino Papa sequenti Dominica recepturus. Inter angustias igitur & cruces, inter mortes innumeras constitutus, videns quòd non conuerteretur in iudicium iustitia, ad natiuæ rationis argumenta me contuli, fecique sine promissione aliqua, sine donorum aliquorum impendio, quòd benedictio elongata est ab eo. Causa igitur Cantuariensis Ecclesiæ Deo & nostro Martyri commendata, Iulio ingrediente cum febre grauissima curiam sum egressus. Bene valeatis.

EPISTOLA CLIX.

AD H. BAIOCENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

Episcopum Baiocensem sic officij sui commonefacit vt tamen veniam deprecetur quod id facere ausus sit.

DILECTO ET SVPER OMNIA DILIGENDO H. DEI GRATIA Baiocensi Episcopo, Petrus Blesensis salutem, & si quid pretiosius est salute.

LITTERAS vobis sæpissimè destinassem, sed vereor ne importunitati detractor adscribat, si minùs tempestiuè vestram interpello solicitudinem publicis Ecclesiæ vtilitatibus occupatam. Verùm posthabito detractionis vniuersæ discrimine loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis. Licet enim supra hominem sit, tamen se non diffitetur hominem, & qui, dum in hac dissimilitudinis terra, & inter Chaldæorum officinas munditia castitatis puritati conuersationis Angelicæ se conformat, gloriæ sæcularis aura non quatitur, fauorem populi calcans, quem alij cum labore venantur. Offerat itaque Dominus meus caput & caudam hostiæ, & quod fideliter cœpit & feliciter, exitu feliciore consummet, & cuius nomen vnguentum effusum est, sit Christi bonus odor in vitam, vt quod mutabile est, conuertatur in solidum, & quod mundanum in cæleste, & quod temporale est, in æternum. Posui os meum in cælum, &

sapientiam insipientissimus doceo; qui scateo immundis conscientiæ vermibus eum moneo, cuius conuersatio in cælis est, qui vt myrrhæ fasciculus iam inter sponsæ vbera commoratur. Ipse est enim, qui in mundo existens mundum ignorat, & carnis propriæ persecutor in odore vnguentorum decurrens cantat: Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Imposuissem vtique ori meo silentium, nisi quia scriptum inuenio: Mone sapientem, & te diliget: argue imprudentem, & te habebit exosum. Nabal ex commonitione legitur deterior, Pharao pertinacior. Manasses ex correptione resipuit. Balaam ex asinæ loquela maledicendi reuocauit propositum. Moyses ad admonitionem Iethro publicæ administrationis officia consultiùs dispensauit. Audiat itaque Dominus meus asinum rugientem, & recensentem verbum illud Apostoli: Quotquot perfecti sumus, sumus tamen imperfecti. Et alibi: Cùm omnia benè fecerimus, dicamus, quia serui inutiles sumus. Iob siquidem attestante: Qui Deo seruiunt, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Elias se solum iustum existimans clamabat ad Dominum: Domine altaria tua subuerterunt, Prophetas tuos occiderunt, & ego solus remansi inter eos, & quærunt animam meam. Quem Dominus increpans, Adhuc, inquit, restant septem millia, qui non curuauerunt genua sua ante Baal. Petrus ibi lapsus est, vbi confidentiùs promiserat se staturum. Qui ergo stat, videat ne cadat. Diffusiùs vobis scriberem, sed vereor, ne videatur conuerti epistola in sermonem. Indue, quæso, charissime, tunicam talarem Ioseph, & sicut huc vsque fecisti, perseuera vt consummes, pugna legitimè, vt triumphes. Principium & finis omnium Deus tuo finem coaptet initio, teque sibi sanctum, & nobis conseruet incolumem. Vale.

Cant. 8. Prou. 9. 1. Reg. 25. Exod. 11. 2. Par. 33. Num. 22. Exod. 18. Phil. 3. Luc. 17. Iob 4. 3. Reg. 19. Matth. 26. Genes. 37.

EPISTOLA CLX.

AD ODONEM PARISIENSEM EPISCOPVM.

ARGVMENTVM.

P. Blesensis, quoniam viginti sex annis in Anglia vixerat, petit ab Odone Episcopo reuocari in Galliam, vt si non viuere, saltem sepeliri possit in sua patria.

SVO DOMINO O. SVVS DEVOTISSIMVS P. BLES. SALVTEM, & si quid desiderabilius est salute.

GLORIÆ vestræ conglorior, quia sicut ex multiplici commeantium relatione agnoui, famæ vestræ titulus, laus & honor incessanter accrescit. Sicut vnguentum effusum est nomen vestrum: effundite tamen & dilatate ampliùs eius gloriam, vt sicut Abram in Abraham, Odo transeat in odorem, quatenus Christi bonus odor sitis in omni loco; descendat de capite Aaron in oram vestimenti eius generosæ liberalitatis vnguentum, vt nos, qui ad vestræ tactum fimbriæ aspiramus, trahamur post vos, & curramus in odore vnguentorum vestrorum. Oleum siquidem gratiæ crescit ex impendio, nec exuberantiam ignorabit, donec vasis deficientibus desinat erogari. Viginti sex annis in Anglia peregrinans linguam, quam non noueram audiui. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est tanto tempore, & non est qui compatiatur exuli; non est qui commoueatur super contritione Ioseph. Numquid semper ero vagus & profugus super terram? Nemo finem imponet peregrinationi meæ, vt saltem semel ante supremi spiritus exhalationem in aëre natiuo mihi liceat respirare? Plerique peregrinationi diutinæ assueti patriæ præacceptant exilium, factique vitula Ephraim docta diligere trituram, tædium exilij palearum solatio recompensant. Ego aliter sentio.

Me natale solum quadam dulcedine tangit:
Semper & immemorem non sinit esse sui.

Præsules Galliarum, apud quos factus sum tanquam mortuus à corde, tanquam vas perditum, mihi nimis obduruerunt

2. Cor. 2. Psal. 132. Cant. 1. Amos 6. Ose. 10. Ouid. 1. de Pont. el. 4.

ad gratiam: sed surgat Aquilo, & veniat Auster perflans cor vestrum. Veniat verbum Dei, & liquefaciat illud, & flante spiritu misericordiæ fluant in me vestrarum aromata gratiarum. Nescio sanè, vnde veniat, aut quò vadat benignus quidam spiritus suggerens assiduè mihi, quòd Deus gratiæ vestræ specialiter meæ reuocationis ministerium reseruauit. Obdurentur igitur contra me, qui carnaliter sapiunt, & ille mihi ad misericordiam liquefiat, qui spiritu Dei agitur. Nam & in deserto carnes olim obdurari ad solem & manna liquescere Scriptura testatur. (Exod. 16.) Propterea expectabo in silentio salutare meum, & audiam quid in me loquatur Dominus meus. Sæpè enim me iacentem erigit, & fiduciam mihi exhilarat languescentem, quòd magni Episcopi contribules vestri, quorum memoria in benedictione est, me quodam gratiæ specialis priuilegio coluerunt, & exempti de terra in vobis plantaria veteris amicitiæ reliquerunt. Cùm Bituricensis Ecclesiæ Præcentor essetis, ad solatium alienigenarum manum munificentiæ vestræ vsque ad nouissimos fines Angliæ porrexistis: nec abbreuiata est manus vestra, sed tantò facta est ex consecratione protensior, quantò Præcentore maior est Præsul.

Quis nescit longas Præsulis esse manus? (Ouid. Her. ep. 16.)

In promptu est, quantum vobis ex mea reuocatione honoris & vtilitatis accedat. Credo enim, quòd sicut Apostolus dicit, data sit vobis manifestatio spiritus ad vtilitatem. (1. Cor. 12.) Sanè, vt prophetico verbo vtar: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodò inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. (Isa. 4.) Auferat innata vobis liberalitas ignominiam peregrinationis & exilij mei, vt me prorsùs vendicetis in vestrum, totumque vestro militet honori & obsequio, si quid sum, si quid valeo, si quid scio, si quid habeo, si quid possum. Quicquid mihi feceritis, quoddam breue precarium erit, vestrumque beneficium cum multa gratiarum actione Dei & hominum tempestiuè redibit. Cui non licet in patria viuere, saltem liceat sepeliri. Et, vt in versu Lucani claudatur epistola,

Liceat tumulo scripsisse, Catonis Martia: (Luc. lib. 2.)

Sic liceat mihi scribere, Petrus Odonis.

EPISTOLA CLXI.

ARGVMENTVM.

Grauiter conqueritur eum, quem summum suum amicum arbitrabatur, factum infestum hostem, & obtrectatorem. Videtur scripta ad Episcopum.

INHONESTVM est illos seueris altercari dissentionibus, ad quorum æmulationem suæ vitæ statum cæteri debuerant conformare. Me equidem in tuæ familiaritatis sacrario repositum opinabar, te solum iudicabam me alterum. Tu versutiæ toxicum fouens, vulpinæ machinam fraudis sophisticæ dilectionis inuolucro palliabas. Verum pictæ liberalitatis elusus eloquio, rerum experientia tandem edoctus, ambiguam amoris effigiem deprehendi, dum venenoso murmure me corrodis, dum absenti derogas, dum innoxium non cessas impetere maledictis. Vel igitur eloquiorum turpitudini silentium indicas, vel aceto respersus satyrico,

Flebis & insignis tota cantaberis vrbe. (Horat. li. 2. serm. sat. 1.)

Ab integritate dilectionis amor degenerat, quem claudicare cogit adulatio, quem occasio facilis inquietat: me siquidem mentis adeò sibi couniuit identitas, vt eadem communicaremus anima, vt illum me alterum iudicarem. Verùm susurro liuoris aculeo instigatus discordiæ toxicum seminauit, & iunctos dispergens hostem mihi peperit in amicum. Quoniam igitur excellentiam Prælatorum illustrat, contumelias mitigare, resarcire discordias, vestris aduolutus genibus Maiestatem vestram efflagito, quatenùs me & Magistrum G. inter quos nubeculam odij seminauit adulatio, velitis ad concordiam reuocare.

EPISTOLA CLXII.

AD E. AMICVM SVVM.

ARGVMENTVM.

Ait se ideò in extera regione versari, quòd parùm acceptus sit popularibus suis in patria: & gratias agit E. amico, quòd penè solus se amicum & tanquam fratrem demonstrarit.

IDEM E. AMICO SVO INTIMO SALVTEM, ET VTINAM corporaliter semetipsum.

MIHI ad votum frequenter occurrit terram natiuitatis meæ reuisere, cùm tamen illuc nulla me trahat affectio, quàm desiderium vos videndi. Non sum acceptus in patria mea: &, sicut Propheta succinit, Non cognouerunt me fratres mei: vtque alius Propheta conqueritur, Domus natiuitatis meæ facta est mihi spelunca aspidum, & habitatio scorpionum. Gremium misericordiæ mihi, & aliis concaptiuis meis regio natiua præclusit, quos expuens alibi facere patriam nos coëgit. Inter amicos & fratres te solum experientia mihi fratrem exhibuit & amicum, cuius beneficio respondere non sufficerem, si totus auro effluerem & argento. Mendaces enim sunt filij hominum in stateris, quia obsequia libenter accipiunt, nec accepta retributionibus prosequuntur. Dominus retribuat pro me: & quod meæ exiguitatis impotentia non præsumit, exuberans munificentia illius exsoluat, qui de thesauris suæ gratiæ multiformiter erogat vniuersis. Deuotionis, quam erga vos habeo, testis est mihi iuxta Apostolum, in cælo, testis in terra. Ipsa dumtaxat Deo & conscientiæ meæ patet, quam replicare ideò superuacuum censeo, quia & verba adulationem saperent, & probabilitatem excederent in immensum. Salutate omnes amicos nostros. Certitudinem aduentus mei vobis designare non possum, quoniam inopini labores viarum & fluctuationes implicant curiales. Latori facite præstari comitiuam vsque Londonias.

Luc. 4. Psal. 68. Ierem. 7. Psal. 61. 1. Thess. 2.

EPISTOLA CLXIII.

AD BATHONIENSEM ELECTVM.

ARGVMENTVM.

Congratulatur cuidam, à quo magnis beneficiis affectus fuerat, quòd in Bathoniensem Episcopum electus sit.

IDEM BATHONIENSI ELECTO SALVTEM IN EO, qui salus est electorum.

MAGNIFICAT anima mea Dominum, quia magnificè & mirificè misericordiam suam exaltauit in eo, qui mecum misericorditer egerat: & cùm ego ad suscepti beneficij retributionem non sufficerem, Christus, pauperum fideiussor pro me exuberantissimè respondit ad meritum, eum in cathedram erigens præsularem, qui me de lacu paupertatis erexit. Ad meorum plenitudinem gaudiorum nemo quicquam posset apponere, cùm illum in portu securissimo videam nauigare, pro quo solo ludibria fortunæ ancipitis, & casuales verebar euentus, pro quo solo inter spem & metum anxius fluctuabam. O quàm glo-

rificanda sunt opera Domini, & miserationes eius super omnia opera eius. Cùm in omnibus necessitatibus meis eius misericordias sim expertus, desiderio meo longè nunc benigniùs aspirauit, quia quod incessanter suspiraueram ab antiquo, felici tamen consummauit effectu. Deum & conscientiam meam testes induco: non ideò electioni vestræ congratulor, vt in ea iam spem promotionis meæ concipiam, sed quia votis meis video satisfactum. Securè iam possum, & mori, & viuere: quia hoc solum cum desiderio expectabam, vt esset, qui vestræ liberalitati, qui vestræ magnificentiæ, qui vestris laboribus responderet. Adhuc tantillum mihi vitæ Dominus indulgeat, vt in eminentia pastorali vos videam, quem Deus elegit in sacerdotem sibi.

EPISTOLA CLXIV.

ARGVMENTVM.

Increpatur quidam qui Cantuariensem Archiepiscopum de nimia mansuetudine arguebat.

DILECTO SOCIO ET AMICO MAGISTER PETRVS BLESENSIS perseuerentiam salutis, & linguæ modestiam.

DVRE arguis Dominum meum Cantuariensem Archiepiscopum, cuius consilia & iudicia deprauando, desipientiæ ac leuitati adscribis quicquid loquitur, quicquid statuit aut disponit. Omnium apud te reus factus est, quia in eo solo deliquisse videtur. Minùs acutè videtur alienos actus decernere qui in vno iudicat vniuersos. Vtinam taceres aut si assumis iudicantis officium, te & non alium iudicares. Iob ad amicos suos loquens, Vtinam, inquit, taceretis & videremini sapientes: vtinam & tu, amice, apponas ori tuo custodiam, vt silentio saltem pallies aut dissimules inconsultos, ne dicam cerebrosos animi tui motus. Si Dominus meus Radulphum ab ea qua fungebatur administratione suspendit, si iustitiam conuertit in iudicium, sententia hæc iuxta exigentiam culparum Radulphi de prudentium virorum consilio ac deliberatione processit. Nam super fœneratitio censu, lapsu etiam carnis & varia vitæ turpitudine in iure conuictus multos exemplo prauæ operationis & liberæ impunitatis licentia traxisset in culpam, nisi segetem succrescentium vitiorum & fructificantem in eo malitiam animaduersio canonica succidisset. Porro ille conuersus ad cor studuit incunctanter extraordinarios carnis motus cingulo sobrietatis accingere, longique iacturam temporis pœnitentiæ austerioris compendio & honesta conuersatione redimere. Sollicitauit in Domino meo pietatis affectus deiectissima eius pœnitentia, quæ Dominum ipsum mouisse ad misericordiam publicè credebatur. Cumque Dominus Rex ei supplicatorias destinasset vt præfatum R. in antiquæ administrationis officium & suæ serenitatem gratiæ renouaret, habita cum prudentioribus deliberatione imitatus est eum qui iratus misericordiæ recordatur, & qui in schola Euangelij Petrum atque in Petro nos docet non semel, non septies tantùm sed septuagies septies indulgere. Dominum meum arguis leuitatis quòd pœnitenti compassus est, quòd cum proximo suo & amico veteri & probato misericordiam fecit; cùm tamen scias esse securius in die tremenda de exhibita misericordia respondere, quàm de exacta iustitia & districto rigore. Domino meo leuitati adscribis quòd post sententiam suspensionis ab eo latam, Domini Regis precibus, cui iuxta Apostolum tanquàm præcellenti præcipuus honor exhibendus est, quasi sententiæ suæ contradicens liberaliter acquieuit. Nouisti quia eminentiæ regalis obtentu quandoque rigor temperatur Ecclesiasticus, & Canonum seueritas mansuescit. Legimus Magnum Gregorium, & alios reuerendos Ecclesiæ Patres, non solùm ratione humilis pœnitentiæ aut supplicatione Principum, sed ob simplicem amicorum gratiam quandoque in his & similibus ac maioribus multiformiter dispensasse. Noli ergo in Domino meo detestabiliter accusare quod quotidiana in hominibus benigni-

Iob. 13.

Matth. 18.

1. Petr. 2.

tas conſueuit. Quòd ſi opera modernorum ſequi, aut communem vſum trahere ad conſequentias dignaris, audi quæſo, & te moueat inauditæ; ſed diligenter audiendæ benignitatis exemplum. Euſebio dictante in Eccleſiaſtica Hiſtoria legi quòd cùm Beatus Gregorius Cæſarienſis Epiſcopus vrgente temporis procella & anguſtia, in Alpibus interceptus diuertiſſet in fanum Apollinis, & à Sacerdote loci Ethnico & prophano, officioſiſſimo fuiſſet ſuſceptus hoſpitio, memor obſequij & hoſpitij Apollinem quem ſuſpenderat à reſponſis & ludificationibus animarum, ad Sacerdotis inſtantiam relaxauit. Sacerdos igitur admiratus illius majeſtatem cuius humiles ſerui poſſent ita magnificè Dijs gentium imperare, atque ipſos verbo ſuſpendere aut torquere, contempto & relicto Apolline, Gregorium & in eo Chriſtum ſequutus eſt; & ſic Gregorius Apollinis Sacerdotem quem habuit in fide Chriſti Diſcipulum, habuit poſtmodùm in Neocæſarienſis Eccleſiæ regimine ſucceſſorem. Cum igitur videas quòd homo ad hominis preces Dæmonem quem ligauerat relaxauit, non mireris ſi Dominus meus qui communi omnium iudicio manſuetiſſimus omnium eſt habitantium ſuper terram, ad inſtantiam Domini Regis & magnatum terræ, apud hominem humiliter ac veraciter pœnitentem veteri amicitiæ ſatisfecit.

EPISTOLA CLXV.

ARGVMENTVM.

Purgatur Epiſcopus Laudunenſis de impoſitis ſibi criminibus.

SANCTISSIMO PATRI AC DOMINO G. DEI GRATIA Summo Pontifici G. diuina permiſſione Senonenſis Eccleſiæ Miniſter humilis eiuſque ſuffraganei quorum ſigilla præſentibus litteris ſunt appenſa, deuotiſſima pedum oſcula beatorum.

CVM paternitatis veſtræ prudentiam non lateat Eccleſiarum Prælatos iuxta diuerſorum exigentiam meritorum ſubditis ſuis exiſtere debitores, ita quòd alios oporteat dignis remunerationibus honorare, alios autem ſine perſonarum acceptione pœna debita coercere; manifeſtum eſt quòd omnibus placere non poſſunt qui neceſſe habent multos offendere, nec omnium poſſunt nec debent ſatisfacere voluntati. Et ideò in medio huius nationis prauę & peruerſæ illi etiam qui ſunt ſicut luminaria poſita in firmamento continentia verbum vitæ, hodie tamen propter inuidentium malitiam & detrahentium ſunt quaſi ſignum poſitum ad ſagittam. De quibus rectè dixit Propheta: Sagitta vulnerans lingua eorum dolum locuta eſt. Et iterum: Extenderunt linguam ſuam ſicut arcum mendacij, & non veritatis. Et dignum eſt quidem vt ſagittæ paruulorum fiant plagæ eorum & infirmentur contra eos linguæ eorum: Et mentiatur iniquitas ſibi oppilans os ſuum. Et qui firmauerunt ſibi ſermonem nequam deficiant ſcrutantes ſcrutinio. Quorum ſtudium & labor eſt Prælatorum ſuorum pacem turbare ad ruinam capitis totius corporis, id eſt Eccleſiæ membra concutere, & ad palliandum malitiam ſuam prætextu falſi zeli, quem erga Eccleſias ſuas ſe mentiuntur habere, per iniquas & ſubdolas ſuggeſtiones à Sede Apoſtolica inquiſitionis ſcrutinium impetrare. Non attendentes quod dicit Sapiens: Non inſidieris nec quæras impietatem in domo iuſti, neque vaſtes requiem eius. Cùm igitur venerabilis pater Laudunenſis Epiſcopus inter Prælatos Eccleſiæ Gallicanæ tot & tantorum claruerit prærogatiua meritorum, confundimur & erubeſcimus ſuper his quæ per iniquos contra ipſum diſſeminata ſunt; quæ nos, vtpote qui à multis retrò temporibus ipſius nouimus honeſtatem, indubitanter credimus eſſe conficta, & propter hoc à ſanctitate veſtra nullatenùs eſſe credenda, ſed tanquam indigna penitùs repellenda. Maximè cùm vnanimiter teſtes ſimus quòd apud nos inter quos conuerſatus eſt, hactenus non ſonuerit verbum ſiniſtrum de ipſo, ſed potius ſerenitatis eius & probitatis fama quaſi odor Cedri

Ier. 9.

Pſal. 63.

Prou. 24.

in vtraque prouincia circumquaque diffusa. Vt verè de ipso dicere valeamus quod legitur de Susanna: Erubuerunt serui vehementer quia nunquam dictus fuerat sermo huiusmodi de Susanna. Et quod amplius est, non solùm erubescunt Clerici, sed Sacerdotes & Laïci, claustrales & religiosi, Principes & Episcopi. Vnde tanta est nobis securitas conscientiæ de eius honestate, quòd coràm Deo & vobis, Pater Sanctissime, parati sumus vestræ purgationis luce huius deprauationis confictæ nebulam, si opus fuerit, dissipare.

Dan. 13.

EPISTOLA CLXVI.

ARGVMENTVM.

Intercedunt quidam pro Abbate Salmurij.

SVMMO PONTIFICI.

CVm ex vicinitate locorum & bonorum relatione didicerimus fratrem M. venerabilem Abbatem Salmurij, & ante promotionem suam vitæ laudabilis extitisse, & post promotionem suam ascensiones in corde suo ascendisse, & de virtute in virtutem: & Abbatiam suam benè per quatuordecim annos vel ampliùs laudabiliter rexisse in pace & ordinis obseruantia: ita quòd cœnobium illud in spiritualibus & temporalibus, inter alias Abbatias Turonensis Prouinciæ præfulgebat: Miramur plurimùm audito quòd quidam sinistro, vt dicitur, ducti consilio pacificum ipsius Abbatiæ statum concutere non verentur; licet Abbas & ante appellationem & post eis obtulerit secundùm Monastici Ordinis instituta, accitis vicinis Abbatibus & bonis viris, paratus erat stare eorum consilio; & si quid emendandum fuerat emendare. Pro pace igitur & tranquillitate ipsius Ecclesiæ vel Abbatiæ vobis, Pater sanctissime, supplicamus, vt per malorum repulsam, & eorum qui recto sunt corde approbationem, tranquillitati ipsius Ecclesiæ clementiùs intendatis. Benè & diu valeatis.

EPISTOLA CLXVII.

AD ALEONORAM REGINAM ANGLIÆ.

ARGVMENTVM.

Consolantur Aleonoram Angliæ Reginam Christiani è Terra-sancta, ob intempestiuum obitum filij Henrici III. Anglorum regis, indicantque se exequias eius, præsente Sedis Apostolicæ Legato, celebrasse.

RVMOR flebilis, & tristis aduentus in terra nostra nuper insonuit, amaritudine plenus, & plenitudine doloris non vacuus, ac diri nouitate vulneris corda nostrorum saucians, cunctis quidem dolendus fidelibus, cunctisque Christicolis deplorandus: sed nobis eò ferendus molestiùs, eò acerbiùs molestandus, quò inter luctuosa pericula & anxietates funebres constituti, vnde subuentionis expectauimus auxilium, vnde tranquillitatis portum de tot fluctibus confidimus obtinere: vnde denique Terræ-sanctæ per incrementa temporum à primæuis temporibus beneficia continuata prouenerunt, & grata remedia se effundunt, illuc proh dolor, refundere antidotum consolationis compellimur, illuc compassionis affectum expandere cogimur; illuc denique mitigationis vnguentum & curationis solatium ministrare arctamur. Sed qui ad vestris luctibus desistendum, & nostris repellendum periculis nequaquam sufficimus,

quomodo ad temperamentum tam acerbi doloris vestræ celsitudinis sufficientes poterimus reperiri? Qui nostris mitigandis vulneribus, vel curandis omnino defecimus, qualiter materno vulneri medicamentis manum, & medicinæ remedium apponemus? Scimus quidem animum vestrum ex acerbo raptu filij dolentem non modicùm, & intimis præcordiis sauciatum: nec immeritò: quia turbato fatalitatis ordine mater pro filio lachrymas offert, quas matri filius reseruabat. Iuuenem necdum firmè puberem prius conspicit intempestiuæ mortis subisse iudicium, quàm senectutis indicium aduenisse. Et qui successor talis dignitatis expectabatur ab omnibus, nunc sicut flos decidens ante fructum, sicut fructus decerptus, statu temporis immaturi iustè lugetur & deploratur ab omnibus qui posteritatem talium diligunt, & generis sui immortalia cupiunt incrementa. Magna igitur vndique dolendi materia, sed non desunt consolationis antidota, si rationem vis doloris admitteret, si non carnalis sensus sequeremur voluntatem. Sed, cùm prudentiam & Regum exempla reuoluimus antiquorum; Sanè rex ille inclytus & Spiritu Dei plenus, licet in morbo nati lugeret grauiter, & luctuosos deduceret dies, tamen in funere nati non solùm se, sed & alios consolatione multiplici à doloris pelago releuauit: dum se iturum ad filium de cætero non rediturum ad eum, nec fletus alicuius subsidio reuersurum tam prophetico spiritu, quàm humanæ fuit rationis perspicacitate professus. Mementote, inclyta Domina vos filium genuisse mortalem, nec vllam momentaneæ mortalitatis celsitudinem accepisse, nec satis diuturnam doloris habere materiam, in vnius subtractione filij, quam Dominus tanta dotauit sobole, tanta denique prosperitate ditauit. Quis scit, si Spiritus sanctus idcirco humanæ generationis nouacula, vitæ telam in nato regio, quam nondum perfectè texuerat, tempestiuè præciderit, ne fascinatio nugacitatis in posterum auerteret sensum eius, & mundanæ fictionis dolositas deciperet animam illius? Et ideò, quia placita erat Deo anima eius, ideò factus dilectus de tenebris ad lucem, de carcere ad regnum, de mortalitate ad vitam, de exilio denique ad patriam est translatus. Sed quid agamus, numquid non indignè reprehensioni patebimus, cùm potum fonti, cibum pani, consolationem consolatrici omnium præsentamus? Scimus equidem inclyta Domina, quòd in totum orbem per Dei gratiam fama regalis nominis est diffusa: quòd etsi ex naturali affectu materna viscera super funere tanti nati, & raptu talis liberi sint commota, tamen ex cælestis charismatis vnctione, qua vos præ cæteris prædecessoribus vestris omnipotens copiosè perunxit, ad exemplum virtutis & patientiæ tanta in vobis consolatio redundauit, quòd refusa in alios, aliis refrigerium præstitit, aliis exultationem refudit, alios ad exemplum virtutis & patientiæ prouocauit. Præterea excellentissima & specialis Domina verbis consolatoriis, velut minus sufficientes & idonei, desistentes, magnitudini vestræ compassionis præcordia, & deuotionis insignia intimamus, quibus totus populus Aconensis audita morte charissimi filij tui in plenæ subiectionis & affectionis ostensionem effluxit. Nam vniuersis prælatis & rectoribus Ecclesiarum, regnique Hierosolymitani Baronibus; ac vniuerso populo aduocatis in Ecclesia S. Crucis, celebratisque ex more exequiis, ac in crastinum Missarum solemniis per Legatum Sedis Apostolicæ celebratis, magnaque data Indulgentia ex parte Legati & aliorum Prælatorum, prædictus Legatus nobis sibi assistentibus pro requie mortui speciales orationes iniunxit populo vniuerso. Sed & pro vita Regis, Reginæ, & filiorum & fratrum conseruanda per tempora longiora specialiùs & ampliùs orare mandauit. Regnum & Regem cum consorte, & liberis Bethleemitanæ puerperæ deuotiùs recommendans, sicut semper in suis sermonibus consueuit.

2. Reg. 12.

Ptolemais.

Missa pro mortuo.

Indulgentiæ.

EPISTOLA CLXVIII.

AD N. PONTIFICEM ROMANVM.

ARGVMENTVM.

Rex quidam sibi totique Occidenti gratulatur, quod. N. ex ipsius terra ad summum Pontificatum peruenerit, eumque hortatur, vt dignos tantum ad dignitates Ecclesiasticas promoueat.

TALI PAPÆ TALIS REX.

AVRES nostras aura dulcis afflauit; quia, sicut accepimus, creationis vestræ nouitas tanquam aurora rutilans desolationis Romanæ Ecclesiæ tenebras propulsauit. Gaudet Sedes Apostolica viduitatis suæ solatium consecuta. Gaudent omnes, Ecclesiæ lucem nouam oriri videntes, & ipsam vsque ad perfectam diem crescere præstolantes. Sed gaudet præcipuè noster Occidens, quod velut Oriens nouum lumen influere promeruit orbi terræ, & solem Christianitatis, qui versùs Orientem nuper occubuit, diuino munere Occidens restaurauit. Nos itaque Pater sancte honori vestro magnificè collætantes, & diuinæ maiestatis magnificentiam deuotis inde laudibus persequentes Paternitati vestræ, de cuius feruore filiali deuotione confidimus, vota nostra familiarius aperimus. Si enim carnalis filius carnales affectus patri fidenter aperit, quantò fidentiùs spiritualis spiritualia potest desideria reserare? Sanè inter cæteras affectiones nostras non mediocriter affectabctus, quòd cum diuina dextera Reuerendissimam personam vestram, tanquam lignum viuificum in medio paradisi spiritualiter plantandum duxerit, & de terra nostra in suum pomærium transplantandum, summoperè studeatis fructuosis operibus & doctrinis Ecclesias omnes ita reficere, quòd beatam dicant omnes generationes vestræ Beatitudinis nationem. Illud quoque sincero corde sitimus, quòd spiritus procellarum, qui dignitatum culmina vehementiùs consueuit perflare, nunquam à sanctitatis studio vos auellat: ne, quod absit, altius dignitatis fastigium, grauius præcipitium subsequatur. Sed & illud intimè affectamus, vt cùm vniuersarum Ecclesiarum ordinatio ad vos pertineat, tales ordinare curetis sine dilationis dispendio Cardinales, qui onus vestrum sciant, & velint, & valeant supportare: non respicientes ad patriæ propinquitatem, generis qualitatem, aut potentiæ quantitatem, sed quod Deum timeant, auaritiam odiant, iustitiam sitiant, & zelo ferueant animarum. Nec modicùm nostrum mouet affectum, vt cùm Ecclesiis suprà modum officiat indignitas ministrorum, summa solicitudine vigilare curetis, cum super dignitatum, vel præbendarum collatione vestram continget requiri prouidentiam, ne quis indignus irruat in patrimonium Crucifixi. Cum autem felix terra, felicis redemptionis origine, conuersatione ac sanguine Christi consecrata, quam Christiana deuotio præcipuè venerari tenetur, tantis, sicut oculata fide nouistis, perturbatur nationum incursibus, abominationibus polluitur, desiderio desideramus quòd ad ipsius liberationem vestræ solicitudinis vires accingatis. Illud autem olim illustre Imperium Constantinopolitanum nunc grauiter desolatum, quis affectare non debeat, vt vestra prouidente prudentia, consolationem recipiat opportunam? Siquidem & honoris vestræ considerationis, & commoditatis communis æmulatione affectare debemus, vt qui promotione diuina vniuersali præsidetis Ecclesiæ, circa omnium Ecclesiarum informationem ac reformationem assiduè vigiletis. Confidimus autem in Domino & speramus, quòd sicut de virtute in virtutem, & de honore in honorem diuinitus sublimati secundùm ipsorum exigentiam lucere curastis: sic ad Apostolicæ sublimatis apicem euocati subiectas Ecclesias illustrare ac inflammare curabitis, vt non sit, qui se abscondat à vestro lumine & calore, relicturi talia post decessum vestrum vestigia sanctitatis, quòd terra natiuitatis vestræ, quæ de felici iucundatur

Constantinopolitanũ Imqerium desolatum.

Ecclesiarum omnium ordinatio ad Papam pertinet.

iucundatur origine, de felici fine poterit felicius in Domino gloriari. Demum Paternitatem veſtram ex ſpeciali confidentia requirimus & rogamus, quatenus nos & familiares noſtros, & ſtatum regni noſtri in ſermonibus & orationibus veſtris ſpecialiter habere dignemini commendatos.

EPISTOLA CLXIX.

AD REGINAM QVANDAM.

ARGVMENTVM.

Conſolatur Reginam lugentem de morte filiorum.

SALVTEM ET FELICEM DIERVM LONGITVDINEM CVM votiuæ ſalutis & gaudij incremento.

A PRÆSENTIS mundi exordio rerum creator omnium, licet rebus ipſis naturas indidit varias, in hac tamen conditione concludi voluit vniuerſas, vt & mobilitati & corruptioni ſubſiſterent, & tandem defectui ſubiacerent, ſicque reducerentur cuncta in nihilum, quæ de nihilo primordialiter processerunt. Hinc eſt, quòd amœnæ luci diei, noctis ſuccedit tenebroſitas, proſperitati annexa eſt tribulatio, ſtabilitatem variat mutabilitas, illudit felicitati aduerſitas, gaudium doloris aculeus vulnerat, & mors demum de præſenti reportat vita triumphum. Hæc quippe regula, quæ nullam exceptionem recipit: hæc eſt ſummi conditoris voluntas immobilis. Hæc eſt, quæ nec ſummas dignitates, nec immenſos potentatus excipit, ſed *ſceptra ligonibus æquans*, omnibus æqua, omnes in hoc efficit coæquales. Ferenda eſt igitur æquanimiter lex communis, & illius depoſitioni parendum humiliter; cuius conſiliarius nemo fuit; qui etiam vt hanc nobis non parcendam oſtenderet, ipſam proprio Filio non pepercit. Quid eſt ergo quòd de multorum talium tranſitu glorioſo doloris irremediabiliter ſingultuoſos gemitus, triſtia lamenta, doloroſas voces, & amaras lachrymas, prout intelleximus, emittitis inceſſanter? Equidem animus magnificus, nobilitatis titulus, prudentiæ modus, talia nec approbant, nec admittunt. Rogamus itaque ſublimitatem veſtram precibus quantis poſſumus, & in Domino Ieſu obſecramus, quatenus prædictas anxietates, puſillanimitatis filias, penitus deponentes, ad ipſum Dominum corporeos & mentales oculos dirigatis, ipſum in omnibus operibus ſuis toto mentis ardore, totoque ſtudio collaudando. Nam etſi doletis carnaliter, quia tantos, tam ſublimes, tam magnificos amiſiſtis, regratiari potiùs debetis Altiſſimo, & eius clementiam collaudare, quia ipſo præſtante, habere tales, vt prædictum eſt, meruiſtis. Attendatis etiam diligenter, quòd quicquid habemus, à Deo mutuum eſt, non donum: depoſuit enim, non dedit, quicumque ſub ipſo beneficia poſſidemus. Agamus ergo de vſu gratias, & reddamus, cùm repetierit, non ingrati: ſed ad gratias vos obnoxios recognoſcatis iterum pro felici copia liberorum: in quibus, ſi bene aduertitis & gaudiorum vobis adeſt materia, & multa inſuper reſtitutio amiſſorum.

EPISTOLA CLXX.

AD REGINAM QVANDAM.

ARGVMENTVM.

Hortatur Reginam ne plus æquo lugeat ob mortem Regis Aragoniæ.

TIBI forsitan profuit hactenus ignorasse mortem Regis Aragoniæ, & tantum temporis subripuisse dolori: sed nobis quidem obfuit manifestè: quia doloris gladium, qui nostram in ipsius morte sauciauit animam, tecum sentire cogimur. Iteratò etiam vulnus, quod ipsa temporis diuturnitate obduxerat cicatricem rediuiuis hians suspiriis reuiuiscit. Quid enim prodesset hortari, ne tam acerbo vulnere sauciata non doleas, cùm dolore non careat plaga recens: aut suadere, ne fleas in funere tàm deflendo, cùm ipsi nostras in ipsa doloris recentia nullatenus potuerimus, & adhuc in huius memoria vix possimus lacrymas continere? Habet quippe dolor, sicut affectus cæteri leges suas, quæ nullius imperium patiuntur: & quemadmodum quemlibet viuentem pallore timor, & verecundia rubore perfundit, ita vis doloris intimis inclusa præcordiis ad exteriora nullius imperio retardata prorumpens seipsam per lacrymas erumpentes effundit. Sic patriarcha Iacob credens filium suum Ioseph à bestia deuoratum dies multos continuauit in luctu. Sic Iob exemplum patientiæ singularis in natorum acerba morte expressit scissione vestium vim doloris. Nunc igitur persuadere intendimus, vt quasi fortior supradictis in tanta dolendi materia dolorem prorsus excludas: quia te modum habere volumus in dolendo, ac ipsum Iob, de quo iam præcessit mentio, imitari: qui postquam doloris vehementiam expressit, sicut præmissum est, continuè beneficia memorans Creatoris, & humiliter diuinæ obsequens voluntati, Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? Et tu, qui multa bona de manu Domini largifluè suscepisti, cur igitur indignaris, si dulcia tot amaritudo respersit? an ignoras, quòd peregrinatio est vita hominis super terram? Et, sicut in longo peregrinationis itinere, nunc est puluis, nunc lutum, nunc serenum, nunc pluuia: ita modò spes, modò timor, modò dolor, modò gaudium in hac vita. Denique, quid potes dolore superuacuo proficere, nisi affligere temetipsam, & subditorum tuorum animos consternare? Ecce Dauid Regis tibi referimus exemplum, vt regina regem prudenter imiteris: qui seruientibus suis admirantibus, quòd cùm filius suus adhuc viueret, ieiunabat & flebat: postquàm autem mortuus, comedit lota facie, sic respondit, inquiens: Dum adhuc viueret, ieiunabam & flebam, si fortè donaret Dominus illum mihi: nunc autem quia mortuus est, cur ieiunem? nunquid potero eum amplius reuocare? ego ibo ad eum, ipse verò ad me non redibit, consolatusque est rex facto & verbo huiusmodi se & suos. Et tu ergo, filia charissima: cõsolari te ac tuos incipias his exemplis, non deficiens, sed proficiens, cùm à Dauid corriperis, ne sic deiiciaris præteritorum memoria, quòd præsentium iucunditatem amittas, sed in te fiduciam potius erigas futurorum, pensans, quam transitoria sit & caduca gloria temporalis, vt illam, quæ finem non habet, solicita studeas promereri.

Gen. 37. Iob. 1. Iob. 2. Aug. ser. 2. de consol. mort. 2. Reg. 12.

EPISTOLA CLXXI.

Quendam consolatur mœrentem ob mortem multorum.

CONTRA casus mundi, tàm varios quàm amaros, contra insultus pestiferos, quibus humana conditio affligitur incessanter, cuius cithara in luctum conuertitur, quam mortis insidiæ lacerant, quam errores angustant, & quam respirare non sinunt, arma patientiæ oportet assumere, tot aduersa mansuetè sufferre, & beneplacitum Dei, ad cuius nutum orbis

concutitur, & vniuersa tremiscunt, non solùm patienter, sed cum gratiarum actionibus tolerare. Sanè, etsi rumor amarus, rumor anxius & absynthio plenus super casu, nec non occasu talium circumquaque diffusus materiam ploratus accumulent, & cordis interiora compungant, tamen aggrauatam manum Domini prudentis est animi cum modestia tolerare, ne desiderando contrarium, conuincatur nolle, quod Altissimo placuit, & quod Dei iudicium ordinauit. Prudentiam igitur cordis vestri, quam circumspectam scimus, quam in prosperis non elatam, quam in aduersis non depressam pro certo cognouimus, duximus exorandam, quatenus occasum talium, quos de mundi miseria transtulit gratia creatoris ad regnum, tam forti animo toleretis, quòd patientię munus muneretur in vobis.

EPISTOLA CLXXII.

Acerbissimè deplorat infaustam mortem Friderici Imperatoris, dicti Barbarossæ.

Rumor terribilis, & horribilis, & nefandus nostris & aliorum auribus nuper inculcatus, omni bicipiti gladio penetrantior nostri cordis vitalia sic acerbè, sic medullitus, sic lethaliter sauciauit, quòd vix speratur antidotum, vix restat viuendi fiducia, vix spes aliqua subsistendi. Audiuimus enim, & in ipso penè auditu defecimus præ dolore, quòd illa Imperij columna immobilis & regni Apuliæ stabile firmamentum, ille Lucifer matutinus omni micanti stella micantior, ille, inquam, ingens chrysolithus omni iaspide & lapide pretiosior, Fredericus videlicet noster serenissimus Imperator sui fati diem proh dolor clausit extremum. Ad cuius obitum vniuersis eius fidelibus, & præsertim regnicolis, qui suo præsidio defensante inconcussæ pacis quiete vigebant, quasi Sol & Luna, & vniuersa cæli luminaria tenebrescunt, dum illud lumen lucidissimum obturatur, quo vbilibet coruscante, hactenus nullius erroris vel horroris offendiculum timebatur. Heu quid agimus, ad quem confugimus, cuius præsidia præstolamur? Quis fiet amodò grande præsidium? Quis regnicolis mite leuamen? Quis gentis Apuliæ tuta defensio? Occubuit enim leo fortissimus, cuius facies inclyta, cuius præpotens dextera feroces terræ bestias deterrebat, & rebellium colla sibi subiiciens vbique terrarum monstra placabat. Plangite igitur regni fideles tanti Principis præsidio destituti, vlulate iuuenes, plorate senes, nuptæ ac virgines cum ephebis. Nam vitæ vestræ dux & regimen, vita & salus, lux & defensio, tutela & virtus, anchora spei, refugium & auxilium, heu mortis imperio subiugatur. Heu heu, importunæ mortis proteruitas effrænata, & effrænis præsumptio sororum triplicium vitæ hominum fila trahentium, quæ sumptis à parcendo vocabulis suis nominibus antiphrasticè ponuntur, cur saltem in tanto Principe vera sibi nomina non adsciscunt; vt illius capitis saluti præessent, quod mille damnandis capitibus iam pepercit? O mortalium miranda conditio; &, si fas est dicere, conditio deploranda, dum mortis imperio curuantur imperia, & eius iugo colla nobilium subiugantur, quorum dominio pauperum ac diuitum, debilium & potentum capita supponuntur. Hoc tamen diuina creditur prouidentia definitum, vt sicut est similis cunctorum nascendi conditio, ita similis finis & interitus vniuersis & singulis subsequatur. Quia igitur de tanto, & de tam irrecuperabili damno ferè inconsolabiliter est dolendum: multorum mentes ita sunt in dubio positæ, quòd incertum est eis de facto guerrarum & pacis quid fieri debeat in futurum, cùm Domini Imperatoris hæredibus existat non impotens aduersator, qui totis vt creditur viribus nititur contra eos mala malis quotidie, si præualet, cumulare. Hinc est, quòd dilectionem vestram, de qua plenè confidimus, exoramus, quatenus vos, ad cuius notitiam curię secreta perueniunt, & aliquorum consilia reuelantur, si quid potestis coniicere de futuris, quod iucundum esse debeat, aut damnosum, nobis vestris litteris enodetis, vt iuxta quod nobis possibile fuerit, securiorem viam in dubiis eligamus. Nam iacula, quæ ab hostibus iaciuntur, si præuisa fuerint, minùs inferunt læsionis.

EPISTOLA CLXXIII.

AD EPISCOPOS SVFFRAGANEOS, ET ABBATES.

ARGVMENTVM.

Archiepiscopus Rothomag. auxilium Episcoporum & Abbatum implorat, vt Pontificis Romani inopiæ subueniant.

ROTHOMAGENSIS ARCHIEPISCOPVS SVFFRAGANEIS & Abbatibus salutem.

NOVISTIS, & in fines terræ credimus* exiuisse, quantis turbationibus & pressuris Romana Ecclesia diutissimè sit vexata. Credimus in communem notitiam deuenisse, qualiter Dominus Papa pro tuitione Ecclesiasticæ libertatis se ad omne discrimen obiecerit, Ecclesiæque Dei persecutionibus commoriens incessanter sit afflictione propriæ personæ, & debitorum onere prægrauatus. Clamat itaque ad vos vestra mater Ecclesia sumptibus importunis exhausta, plenamque reportans de vestra largitione fiduciam, postulat, vt in vestra consolatione respiret, pro quibus desolatam se sentit, & mœrore confectam. Sanè schismaticæ potestatis procella iam pro parte detumuit; iam portum securiorem nauiculæ Petri promittit aura clementior, si pacis opportunitati, quam Deus abstulit, obsequia vestræ liberalitatis aspirent. Efferatam siquidem Romanorum malitiam, & inexplebilem pecuniæ sitim Domini Papæ munificentia & consilio toties expugnatam succubuisse certa relatione comperimus. Nec ad omnimodam pacis & securitatis plenitudinem quicquam deest, nisi vt Dominus Papa sumptibus exinanitus immensis, sibi & suis victualium sufficientiam de vestra largitione restauret. Bene valete.

* al. *deuenisse.*

EPISTOLA CLXXIV.

AD DOCTORES ACADEM. NEAPOLITANÆ.

ARGVMENTVM.

Lamentatur de obitu M. Gualteri Professoris Grammatices.

SEDENTIBVS SVPER AQVAS AMARITVDINIS IN SALICIBVS organa suspendentibus Neapolitani studij Doctoribus vniuersis Magister P. solamen sancti Spiritus, & illam, quæ omnem sensum exuperat, pacem Domini nostri Iesu Christi.

DE sæculo nequam, & valle miseriæ ad scholas florentis patriæ, vbi garrulitatis improbæ nullus auditur tumultus, illius vocatione, cuius imperium in cælo & in terris, & in omnibus extenditur creaturis, Grammaticorum eximius consocius noster & frater, M. Gualterus nouiter euocatus, ab oculis nostris pertransiit velut vmbra, imò euanuit: ad cuius transitum studij Parthenopes obscuratus est Sol, & Luna versa est in Ecclypsin. Nam ars Grammaticæ, quæ Lunæ vocabulo designatur, priuata decoris radiis tristis sedet in tenebris, & habet, vnde suum possit reiterare dolorem, duobus maritis tam modico tempore viduata. Nondum præcedentis & recentis doloris sanata sunt vulnera, & sic calamitati calamitas, & tempestas additur tempestati, dolor doloribus, & vulneribus vulnera inferuntur. Mirum in modum hic est ordo præposterus & turbatus: quia naturaliter magistrum sequi-

tur diſcipulus : hic autem magiſter eſt diſcipulum ſubſecutus , & hoc ideò , quia mortis irregularitas de ſuo more peruerſo peruertit ordinem, quæ præponenda erant, poſtponit ; præponit è contrario poſtponenda. Proh dolor , vitis frondoſa quàm ſubitò aruit : cuius fructus exuberarat ad plenum. Nam in multitudine filiorum , quos genuit indefeſſus ille vterus Magiſtralis cunctis præualuit, & tanquam cedrus Libani ſuperexcreuit , cui non ſunt adæquatæ virgultæ de deſerto. Ipſe quidem fuit alter Ioſeph in terra Ægypti, cui omnes inuiderunt potentes, quem ſæua beſtia deuorauit, videlicet mors, quæ per aphæreſim cunctis aufert mortalibus caput, & à membris diuidit & ſcindit : in cuius deciſione vos, qui floretis in cathedris, tanquam multorum capita plena oculis retro reſpicite , & diligenter attendite, quantùm ſit tenuis & fragilis gloria ſingularis : quæ eſt quaſi quidam vapor ad modicum durans, fœnúmque quod manè floreſcit, veſpere decidit & areſcit. Ad tutelam igitur benè viuendi, Doctores inclyti, ſubtracti Magiſtri, per illam ſyncopen , à qua nullus Grammaticus excuſatur, ſtatum & tranſitum reciprocantes in vobis , vnum efficax per locum à ſimili colligite argumentum , ſimiliter iſtud iter currere, quod veſter ſocius præcucurrit : cùm de ſimilibus idem iudicium habeatur.

Geneſ. 37.

EPISTOLA CLXXV.

AD AVDITORES GRAMMATICES.

ARGVMENTVM.

Eiuſdem eſt argumenti cum ſuperiori epiſtola , deplorat enim mortem Profeſſoris Grammatices.

VAGIENTIBVS IN CVNIS ADHVC ARTIS GRAMMATICÆ, natiſque recens diſcipulis , quilibet homo , qui ſequitur veritatem , vitam bonam & exitum meliorem.

QVIA materia ita ſe habet, quòd ab amaritudine ſumat exordium : nec doloroſa poſſunt ſine animi perturbatione narrari ; non miremini, ſi anxietate quadam, & oratione ſingultuoſa vobis ſcholaribus , qui habitatis orbem , à mari vſque ad mare , præcipuè filiis, quos in dolore peperit mater ars Grammatica, dura nimis & amara præſentibus nuntiamus. Eſt enim, quod non ſine dolorum aculeo dicimus , Grammaticæ artis nouiter extincta lucerna, & deſiccatus eſt fons irriguus, frugifer Euphrates Magiſtri N. qui non ab infimo poſitiui, ſed à ſuperlatiui nomine meruit deriuari , cùm ſuper ſe nullum habuerit aſcendentem : imò ſicut aquila tranſcendit omnia genera pennatorum , vir potens in opere & ſermone : rara in terris auis, quæ ſine pluralitatis conſortio meruit dici ſingularis. Ad cuius tranſitum, velut ſole petente occaſum, tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam faciem terræ. Nam ipſe ſolus de tenebroſis & confuſis Priſciani tractatibus educens lucem purgauit tenebras ; ipſius veterem & antiquum Donatiſtam compeſcuit , & apoſtatam reformauit , & quaſi de caligine montis Sinaï alter Moyſes legifer, à Deo & non ab homine ſibi ſcriptam Grammaticam hominibus reportauit , in qua ſub tali & tanto artifice, non ſolùm prima, ſed artes quoque cæteræ pariuntur. Vnde quid facient parietes , cùm corruit fundamentum ? Quid infelix Grammatica orba parente ſuo ? de quo completum eſt illud propheticum : Vox in Rama, hoc eſt in excelſis audita eſt , ploratus & vlulatus multus. Rachel plorat maritum ſuum, & non eſt, qui conſoletur eam ex omnibus charis ſuis. Nam quis ſimilis ſibi, vt ſuſcitaret Dominus Spiritum ſuum per aliquam Pythoniſſam , vt loqueretur vobis ad tempus Magiſter magiſtrorum ille doctiſſimus, qui ducebat alios in ſtuporem ? Verum, quia omnes morimur, & ſicut aquæ, quæ non reuertuntur, dilabimur, ac teſtante Philoſopho, crudelitatem fati æqualitas conſolatur, mœrore depoſito, qui talem & tantum dilexiſti

Ier. 31.

Sen. lib. de conſol. ad Polyb. c. 2.

auctorem, ad eius obsequia concurratis, orantes pro illo Doctore mirabili; qui & à mane vsque ad vesperam clamauit, sicut pullus hirundinis, & meditatus est, vt columba, ponendo animam pro scholaribus docendo desiit, & docuit desinendo.

EPISTOLA CLXXVI.

AD IVRIS CIVILIS PROFESSORES.

ARGVMENTVM.

Deplorat obitum eximij cuiusdam Professoris Iuris Ciuilis.

IVRIS CIVILIS PROFESSORIBVS VNIVERSIS P. SALVTEM, & attendere vltimum ante primum.

AMARITVDO amarissima, & materia concreta doloribus humanis nouiter mentibus concurrerunt. Nam vnicus & singularis homo, in quo, velut in suo proprio, leges conuenerant & viuebant, eloquentiæ tuba, consilij plenitudo, vox populi, ad finem & in fine optimus persuasor omnium excellentissimus Iacobus de regione, Iesu Christo vitalem Spiritum resignauit, & attrita est nimium repente gloria vultus eius. In cuius occasu non solùm Lombardia Sole priuata suo, verùm etiam maxima pars viuentium continuis lacrymis ingemiscit, & doloris gladius multorum viscera perforauit. Nec immeritò, cùm ipse quasi legifer, & supremus Doctor, de præscriptis Iuris Codicibus sensus informarit informes, & quasi adhuc viuens informare non desinit, quia licet, vt homo, desierit, non tamen desinit vt Magister: quia mortuus ipse docet, quantùm sit appellatio mortis difficilis & violenta, quia resistentia nulla ei fieri potest, quia ex modo necessitatis omnem superat syllogismum, exceptiones non recipit, dilationes aliquas non attendit. Verùm, quia mirabilis est ista regula mortalium, numquam fallitur, & omnes fallit, fallacia videlicet veridica, quæ in credentia non habetur. Ipsa quidem est lætitiæ nebula, tristitiæ genitrix, dilatatio lacrymarum, vniuersæ carnis exterminium, & singularium destructiua. Ideoque viri prudentes in Doctore mortuo prudenter addiscite, quicquid possit, & quantum fortior exterminant Angeli; & diligenter attendite, quod legum facundia mortis imperio non resistit. Locus corruptus.

EPISTOLA CLXXVII.

Monet quendam ne vita defunctum immoderatè deploret.

PROPRIO filio suo Dominus non pepercit, ne ius caussæ communis gloria, & humana natura exceptionem haberet, quæ à mortalitate primę corruptionis egressa moriendi necessitatem incurrit, & ideò naturæ debitum reddere licet, & decet, quia scriptum est. Fili in mortuum produc lacrymas. Sed vestræ non debent à Saluatoris lacrymis discrepare, si estis Saluatoris amici, qui non pro morte Lazari, sed pro ipsius reuocatione ad miserias temporales planxisse dicitur, & luxisse. Qui enim vltra debitum naturam impugnat, non naturam, sed naturæ impugnat auctorem: nec est tutum illi inferre iniuriam, qui nemini nouit inferre eam. Videte igitur, & cauete, ne terreno affectui, & postmodùm perituro cedat æternus & salutaris affectus. Ideoque sinceritatem vestram monemus & hortamur attentè, per Apostolica scripta mandantes, quatenùs ob reuerentiam Dei & vestram, omnem tristitiam deponentes, gaudeatis in illo, qui cælestis profunditate consilij disponit & ordinat, vocat & reuocat subiectas suæ prouidentiæ

Eccli. 38.
Ioan. 11.

creaturas: qui affectibus paternis & patriis filios corrigit, & ad vitam diſponit æternam: attentius prouiſuri, & in ſacramentorum ſuffragiis, aliiſque operibus pietatis, quod perire non poteſt, & æternum eſt ſine fine viuens. Vnde ſancti viri Iob conſolationem memoriæ commendate, poſt rerum & filiorum amiſſionem dicentis, Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.

Iob 1.

EPISTOLA CLXXVIII.

ARGVMENTI EIVSDEM.

SI omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos agri: ſi Lunam palleſcere, ſi ſolem videmus aliquando eclypſari, quid homo ingemiſcis lacrymis, mortuo fratre tuo? cur non tacet pupilla oculi tui doloris amaritudinem transfundendo? Neſcis, quod omne compoſitum, atteſtante Philoſopho, diſſoluitur, & præter Angelos omnis occidit creatura? Vnde illud propheticum: Homo vanitati ſimilis factus eſt & dies eius, ſicut vmbra, prætereunt: & quaſi vas figuli confringetur. Humanum quidem eſt flere, ſed continuare fletus, penitùs inhumanum: cùm dicat Apoſtolus: Nolite contriſtari, ſicut & cæteri, qui de reſurrectione ſpem non habent. Vnde Auguſtinus: Non illos amiſimus, ſed præmiſimus, qui de hoc ſæculo receſſerunt. Eſt & ſolatium aliud, quòd à mortis regula nullus excipitur: *æquat* enim *ſceptra ligonibus*. Nam pari ſententia ſenes & iuuenes, fortes & debiles, potentes & infirmos, diuites & egenos inuoluit. Omne namque quod naſcitur, moritur, & nihil eſt perpetuum ſub ſole. Cùm igitur frater tuus ad regionem ſanctorum ſpirituum tranſmigrarit, vtpote, qui partem habuit in reſurrectione prima, deſine flere, ne nomen Domini exacerbes, ſi velis, licet incaſſum, ſententiam mutare. Dominus namque mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit, cuius nutu diſponuntur omnia, & ſuos in tribulationibus conſolatur.

Eccli. 14.
Iſa. 40.
Pſal. 143.
Pſal. 101.
Pſal. 2.
1. Theſ. 4.
Aug. ep. 6. ad Italicā.
Aug. ſerm. 2. de conſol. mort.
1. Reg. 2.

EPISTOLA CLXXIX.

ARGVMENTI EIVSDEM.

VOx audita eſt, ploratus & vlulatus multus in obitu viri egregij fratris veſtri, qui tantò maioris triſtitiæ reliquit materiam, quantò maiori dote natura priuilegiauit eundem, & prærogatiuo morum ſpiritualium titulo inſigniuit. O mors inuida, mors amara, quæ in eo telam vitæ ſuccidit, dum adhuc ordiretur, pulcherrima vite præciſa, palmite non relicto. Scimus quidem cauſam adeſſe doloris; modus tamen debet eſſe dolentis, quia Dominus dedit, Dominus abſtulit: in cuius manibus mors & vita. Qui enim dedit originem, dedit & obditum, & ſic communis eſt lex tàm vitæ, quàm mortis, nec ius mutatur imperio vel fauore. Cùm ergo vſus ſit Dominus iure ſuo, non fecit iniuriam, licet videatur manus eius ad præſens plena fuiſſe rigore. Cæterùm, quia decet, vt voluntati eius noſtros conformemus affectus, conſulimus, & pro gratia petimus ſpeciali, vt temperato dolore, & fluxu lacrymarum reſtricto, iam vobis parcatis, conſanguineis & amicis exiſtentes conſolationis ſpeculum, & confortationis exemplar.

EPISTOLA CLXXX.

AD REGINAM QVANDAM.

ARGVMENTVM.

Consolatur Reginam lugentem mortem viri & filij.

IN mundi rota volubili constituti, si successus varios sentiant, & ex temporis mutabilitate instabili diuersas vicissitudines patiantur, non mirantur, nec stupent, qui recto reguntur iudicio compositæ rationis. Norunt enim, quod nil potest consistere solidum, cuius est sub motu perpetuo fundamentum. Ideóque felici quadam prouidentia casus volentes præuenire ambiguos, & accidentia futura contemnere, sic dispositioni nobili virtuosæ constantiæ suos animos statuerunt, vt æquanimiter omnia supportantes, nec minantem fortunam pertimeant, nec congaudeant in prosperis. Hæc est laudanda magnanimitas, quæ prosperis non extollitur, nec frangitur aduersis, sed in omni euentu permanens eadem sufficit ipsa sibi. Sanè de talibus partibus, secundùm varietatem ipsius, vos rumores audisse credimus plurimos, & inter alios iucundum Christiani exercitus processum, per vestrorum inclytæ recordationis Domini Regis consortis, & Domini Ioannis filij, ne dicamus obitum, sed gloriosum transitum ad superna, multipliciter desolatum. Et licet serenitatem vestram sic prædictæ magnanimitatis virtute possimus dotata præsumere, ac tanto vti iudicio rationis, vt hac aduersitate irreuocabili vltrà naturæ debitum non frangatur: charitas tamen, qua vos sincerè diligimus, nos cogit credere, quòd vis doloris virtutem nesciat, & tristitiæ motus modum debitum non permittat. O vtinam non sic agitemini superflui doloris fluctibus; non sic absorbeamini immoderatæ tristitiæ faucibus, quin attendatis sollicitè, quòd mors nil aliud est, quàm peregrinationis mors quid sit terminus, finis miseriç, laborum meta, exilij limes, ianua patriæ, natiuitatis vitæ, principium beatitudinis, primitię præmiorum omnibus, qui in Domino moriuntur. Cùm igitur prædicti Christi pugiles, fidei zelatores pro agone suorum regnorum, prout speramus, stipendia percipiant æternorum, lætandum est potius de commercio tam felici, vbi pro terrenis dantur cælestia, pro transitoriis sempiterna. Sed & si consolationem velimus temporalem admittere, non potestis totaliter quasi vidua plangere, vel quasi desolata desolationis incommoda deplorare. Ditauit enim vos altissimi clementia prole multiplici, vt iucunda liberorum numerositate tolerabilior sit vnius sublatio, & viri carentiam residua suppleat multitudo. O si mater vestra tanto fuisset tempore potita coniugio, si tot liberorum optato vsa solatio, si tot filiorum septa consortio, cessisset profectò doloris materia gaudiis liberorum. Hæc itaque diligenter sublimitas vestra consideret, & inutilibus finem ponens lachrymis vlteriùs dolore nocuo non adiiciat damna damnis.

EPISTOLA CLXXXI.

EIVSDEM ARGVMENTI.

SATIS credimus, & sine dubitatione tenemus, quòd audita morte talis, multi doloris, multæque amaritudinis calicem suscepisti; sed nec prima, nec sola: quoniam antequàm scire debuimus, & priusquàm ad te dolor ille perueniret, per nos transitum habuit; fecitque in nobis, quantùm secundùm Deum licuit rationi. Equidem satis in viuo monstraui-

mus, quantùm in morte doleremus, & notauit affectus in amico, quæ ſequeretur triſtitia de amiſſo. Meritoque inter alios Principes ſæculares, quos diliximus, illum ſpeciali quadam prærogatiua prætulimus in eo, quòd contra Saracenæ gentis perfidiam, tanquàm ſingularis Chriſtianitatis athleta quaſi proprium proprij Chriſtiani commune proſecutus eſt intereſſe. Porrò non eſt veriſimile, quòd ſummi liberalitas largitoris non reſpondeat eius laboribus recompenſatione condigna, cùm non ſit in retributione difficilis, qui de ſola gratia merita ſupplicum excedit & vota ſuæ abundantia pietatis. Sanè nullam fecit iniuriam, ſi vſus plenitudine ſui iuris, ſpiritum, quem commiſit corpori ad tempus, ſuo tempore reuocauit. Quis enim homo, qui viuit, & non videbit mortem? Nonne puluis in puluerem reuertitur? Nonne quaſi flos egreſſus homo conteritur, & fugit velut vmbra, & numquam in eodem ſtatu permanet? Habet quippe humanæ conditionis fragilitas, debita ſoluere certa morti. Hinc neſcit importunæ mortis exactio quicquam de debito humanæ relinquere ſorti ſine differentia diſcretionis illud extorquens. Cæterum tibi non omnino diſceſſiſſe videatur, poſt ſe illuſtris indolis filium derelinquens, qui ſuum pro tempore poterit repræſentare parentem, vt propago reſpondeat pro radice. Reſtat igitur, vt in eo ſpiritum conſolationis aſſumas, qui ſummus eſt in tribulatione conſolator: memor, quòd magnus ille rex Dauid amarè filium ſuum fleuit ægrotum, ſed mortuum non plorauit, ne diuinæ videretur contrarius voluntati. Vt igitur non acerbes Dominum Deum, quæ poſita es ad regimen aliorum, conſoleris alios in teipſa exiſtens præſentibus in exemplum, & poſteris in doctrinam. Adhuc illud conſiderare te volumus, quòd quantò plus tuorum viſa es deſtituta præſentia, tantò maiorem diuina clementia tibi faciet in proſecutione prouentum.

Pſal. 88. Gen. 3. Iob. 14. 2. Reg. 12.

EPISTOLA CLXXXII.

EIVSDEM ARGVMENTI.

CVM amaræ mortis imperium nullus præſentis vitæ hoſpes valeat euitare, & homo ſit corruptibilis & mortalis, debetis, ſi placet, veſtram triſtitiam moderari, quam in mente veſtra concepiſtis, de veſtri fratris Nicolai obitu. Deus enim nolens ipſum in hoc ſæculo præſentis vitę corruptionibus vlteriùs agitari, reuocauit eundem ad eius nomini confitendum. Præterea cùm Eccleſiaſtica & diuina ſumpſerit ſacramenta, viuit in Domino: Nam beati mortui, qui Domino moriuntur. Quare amicitiæ veſtræ duxi præſentibus conſulendum, quatenus attendentes dictum propheticum; Conſtituiſti terminos eius, qui pręteriri non poterunt, quòd frater veſter terminum mortis non potuit præterire, veſtro dolori finem imponere debeatis, ne, quod à Domino factum eſt, videamini reprobare.

Apoc. 14. Iob. 14.

EPISTOLA CLVXXXIII.

EIVSDEM ARGVMENTI.

INTER cæteros flebiles humanæ conditionis defectus, incertus & labilis ſtatus hominis à mortalibus eſt potiſſimè deplorandus; in quo dum quiſque de conceptu matrum procedit ad partum, & in lucem apertam ex obtruſo ventris cubili prodit, innumeris offertur miſeriis, & anguſtiarum vallo nimium anguſtante circumdatur. Sicque in illo, dum viuit variis mortis expoſitus caſibus, flos factus à die exitus matris ſuæ raró poſt florem frondeſcit, rariuſque plenam creſcit in arborem poſt frondium venuſtatem. Numquid homo & dies eius ſicut fœnum, & vt flos agri, ſicut legitur, efflorebit? Videtur, inquam, vt fœnum,

Pſal. 102. Matth. 6.

quod est hodie, & cras in clibanum mittitur, & vt flos agri: cuius delectabilis preciositas, & amœnitas florida nimia venti vel æstus percussa vredine ad modicum euanescit halitum. Scio, quod nuper acerbæ mortis G. nostri tuique consanguinei luctuosum nuncium omnium nostrûm dolore grandi plurimùm exacerbauit animum. Dumque casum necis consideramus, qua periit, animæ magis in eo quàm carnis exitum deploramus: incerti & dubij valde, si in statu salutis ipsum tam rapida rapuit mors, quæ tam absorbuit repentina. Verùm, quia hæc sunt occulta Dei omnipotentis iudicia, qui iuxta suum beneplacitum, quando & quomodo vult rationales ab hoc sæculo nequam reuocat creaturas, nobilitatem tuam rogamus in Domino, monemus quoque & hortamur attentè, quatenùs conceptam de subtractione dicti G. excludas à corde mœstitiam, & lugere iam desinas, quem reddere nequit vobis singultus lugubris, vel quantalibet lacrymarum pietas: sed super hoc Dominicæ potestatis flagello animi consolationem recipias, & Deo, cui sic placuit, benedicens, hæc circa ipsum fraterni amoris ostendas indicia, vt spiritu diligas, quem in carne amasti, animam G. iuuando quibuslibet * virtutis remediis & suffragiis charitatis.

*al. veritatis remed.

FINIS EPISTOLARVM.

PETRI BLESENSIS BATHONIENSIS ARCHIDIACONI

OPERVM PARS SECVNDA

CONTINENS

EXHORTATIONES

VEL

SERMONES

IN SYNODIS, SCHOLIS, COENOBIIS, ET AD POPVLVM HABITOS.

Quorum Elenchum ſequens pagina exhibet.

ELENCHVS SERMONVM PETRI BLESENSIS

DE ADVENTV DOMINI.

XXIII.

De Sacrificio Altaris.

LIV. *Teste Apostolo qui secundum.* Heb. 8.

Ad Sacerdotes.

LV. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Ioan. 8.

LVI. *Ignis semper ardebit.* Leuit. 6.

LVII. *In Leuitico scriptum est.* Leuit. 2.

LVIII. *Dilectus Deo & hominibus.* Eccli. 45.

LIX. *Audite hæc Sacerdotes attend.* Ose. 5.

LX. *Audite hac Sac. att.* Ose. 5.

LXI. *Sic nos existimet homo.* 1. Cor. 4.

Ad Claustrales.

LXII. *Maledictus qui reædificat Iericho.* Iosu. 6.

Ad Moniales.

LXIII. *Moyses legitur fecisse.* Exod. 30.

LXIV. *Audi filia & vide.* Psal. 44.

Ad Populum.

LXV. *Quis consurget mihi.* Psal. 93.

PETRI BLESENSIS BATHONIENSIS ARCHIDIACONI SERMONES.

DE ADVENTV DOMINI.

SERMO PRIMVS.

Cap. 18.

DVM *medium silentium tenerent omnia: & nox in suo cursu medium iter ageret: omnipotens sermo à regalibus sedibus venit*.. A diebus antiquis postquàm clamauerat Dominus primo præuaricatori: Adam vbi es? clamauit & sanguis Abel de terra, ex tunc siluit genus humanum: quia in ipsum mors intrauit per peccatum. Silebat homo mortificatus in gratuitis, in naturalibus vulneratus: adeo erat læsus, & infirmus homo, vt non esset in eo vox neque sensus. Et hoc intelligo primum silentium fuisse. Venit Moyses & data est lex. Lex quidem modum infirmitatis ostendit: sed remedium infirmitatis non ostendit. Nesciebam, dicit Apostolus, quid esset peccatum nisi esset lex. Ex quo igitur omnes sua vulnera cognouerunt, cœperunt clamare & quærere medicinam: & sic ruptum est primum silentium. Porro considerantes ægroti, quòd in lege non erat salus, quia neminem iustificabat lex, neminem ad perfectum ducebat: tandem post clamorem affecti longa expectatione & tædio siluerunt. Et hoc est medium silentium. Hoc autem silentium ruptum est tripliciter: per vocem, per verbum, per canticum. Per vocem, quia per eum qui dicit: Ego vox clamantis in deserto, parate viam Domini, &c. Per verbum: nam omnipotens sermo à regalibus sedibus venit. Per canticum: nam in nocte verbi incarnati, Gloria in excelsis Deo Angeli cecinerunt. Multos sermones dederat Moyses: sed nullus eorum omnipotens fuit. Defecerunt enim in sua promissione: & quod dicebant non potuerunt efficere. Verbo autem Domini cæli firmati sunt: & omnipotens sermo non solùm promisit aut dixit, sed quæcunque voluit fecit. Tertium silentium erit in regeneratione, cũ sederit filius hominis in sede maiestatis suæ: cùm exterserit Dominus lacrymas ab oculis Sanctorum suorum: & iam non erit ampliùs clamor neque dolor. Cùm obtinuerit iustus vt requiescat à laboribus suis: & in pace factus fuerit locus eius. Et quibus, iuxta verbum Isaiæ, in silentio & spe fuit fortitudo: erit gaudium & pax in æterno silentio. Sicut ergo Salomon ait: Est tempus tacendi & tempus loquendi. Tempus tacendi: Dum medium silentium tenerent omnia. Tempus loquendi: Dum clamat Ioannes in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Elongauerat Ioannes, & fugerat in solitudinem. Præferebat solitudinem sollicitudini: pacem turbationi: quietem tumultui: eremum ciuitati. Clamat in deserto, sciens quòd quantò remotior esset à frequentia hominum, tantò immunior esset à contagio

Primum Silentium hominis — Gen. 3. — *Silentium secundum.* — Rom. 9. — *Sil. mediũ* — Matth. 3. — Luc. 2. — *Silentium tertium.* — Apoc. 21. — Isa. 30. — Eccle. 3. — Matth. 3.

Deserti sanctitas. peccatorum. Notate fratres, quòd à temporibus Eliæ & aliorum Prophetarum, desertum dedicatum est sanctitati: vt esset in eo quasi secretior Dei thalamus in terris, & familiare auditorium Spititus sancti. Successit Prophetis Ioannes Propheta & plusquàm Propheta: ex cuius inhabitatione plurimum reuerentiæ & honoris deserto accreuit. Accessit Iesus, qui desertum per quadraginta dies ieiunio consecratum pœnitentiæ dedicauit. Ibi tentatus tentatoris malitiam confutauit: vt quicumque in solitudinem fugeret, iam non timeat insidias inimici: sed in loco horroris habeat locum securitatis: & in solitudine inueniat ciuitatem habitationis. *Christus desertum sanctificauit.* Qui in deserto ieiunauit, in deserto pauit turbas, & ibidem manna panem scilicet Angelorum copiosè largitus est: vt confiteantur Domino misericordiæ eius; vt iam non desperent, qui Christum in deserto sequuntur, & dicant: Quid comedemus aut quid bibemus? Ille etiam qui animam inanem & animam esurientem satiat in bonis: qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum: animam illam quæ se Christo per voti obligationem & professionis vinculum desponsauit, non deseret in deserto desertam: sed ei in abundantia misericordiæ suæ ministrabit & dicet: Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto. (Ier. 2.) In terra ergo salsuginis, in terra horroris & solitudinis, in terra quæ non germinauit hactenus nisi spinas & tribulos, germinabit Dominus gratiam & benedictionem. Pinguescent illi animæ speciosa deserti, ponet ei Dominus desertum quasi delicias, & solitudinem quasi hortum irriguum. In hoc deserto in hac solitudine quidam sedent solitarij sed non silent: quos so llicitudinum mundanarum turba circunstrepit: cùm de religioso scriptum sit: Sedebit solitarius, & leuabit se super se. (Thren. 3.) Supra se leuat se, qui viam Domino parat intra se. Ideo in hoc deserto, fratres, auditur vox illa clamantis: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. (Luc. 3.) Vtinam in deserto cordis mei, audiatur vox ista: & rumpatur silentium in quo sum tanquam vulneratus dormiens in sepulchris. Vtinam non solùm vocem pœnitentiam prædicantis, sed ipsum audiam verbum, & audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Vtinam loquatur ipse in corde meo: & loquar ad Dominum meum. Diu silui, & humiliatus sum, & silui à bonis. (Psal. 38.) Vtinam siluissem à malis. Sed non sum qui dicere possim: Vt non delinquam in lingua mea. Frequenter accepi opprobrium aduersus proximos meos: & cùm deberem disponere sermones meos in iudicio ad obseruantiam æquitatis: sermo meus versuti viri præstigio subornatus erat in calumniam & subuersionem iustitiæ: & in mortificationem animæ meæ quasi gladius acutus, & lingua mea concinnabat dolos. Nunc autem sileo à Deo, à sæculo, à meipso. *Silentium malum.* A Deo, cuius laudem in corde & ore non habeo. A sæculo, cuius malitiam nec verbo nec opere damno. A meipso, quia peccata mea confessione non arguo, nec satisfactione redimo, nec bonis operibus recompenso. Hoc est silentium in quo libentiùs audio sapientiam huius sæculi, quæ stultitia est apud Deum, quàm verbum Dei & legem Altissimi. Et hoc fortè est quod Salomon insinuat, dicens: Verba sapientium audiuntur in silentio, plusquàm clamor principis inter stultos. (Eccl. 9.) Clama quæso tu qui es vox clamantis: clama ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam, clama, tona, corusca, & fulgura, si fortè exurgat qui dormit, si fortè adiiciat vt resurgat, qui contra Dominum ferè totus obsurduit. Multi etiam imbecilles sunt & dormiunt multi, atque, vt verbo Ieremiæ vtar, Incircuncisæ sunt aures eorum, & audire non possunt. (Ier. 6.) Clama quæso præco Domini: vt præparent viam Domini, & rectas faciant semitas Dei nostri. (Matth. 3.) Et quid est, fratres? Nonne à sæculo quòd Ioannes nos admonet parare vias Domini: & rectas facere semitas Dei nostri? *Via Domini recta.* Nonne à sæculo & vsque in sæculum rectæ sunt viæ eius? De viarum suarum rectitudine cum ipso disputat: nam teste Propheta, Dixit impius in corde suo non est recta Domini via: (Ezech. 18.) sed eum Dominus constantissimè redarguit & confutat, Nunquid non viæ meæ rectæ sunt: & non magis viæ vestræ prauæ sunt, dicit Dominus? Scimus equidem, nec possumus diffiteri, quia viæ Domini, pulchræ & omnes semitæ eius pacificæ. (Prou. 3.) Hoc nobiscum fatebatur qui dicit: Via Domini immaculata, Deus meus impolluta via eius. (Psal. 17.) Via Domini adeo directa est, sicut Propheta testatur, vt stulti non errent per eam. (Isa. 35.) Sanè multos sapientes vidi in hac vita errantes. (Iac. 3.) Nam cùm sapientia huius mundi sit terrena, animalis, & dia-

bolica: non est mirum si illi qui ita sapiunt, errant: & viam æternæ ciuitatis ignorant. Illa verò stultitia per quam placuit Deo saluos facere credentes, illa est quæ non erat: illa est quæ viam nouit, quam Deus abscondit à sapientibus & prudentibus huius sæculi, stultisque & paruulis reuelauit. O Domine, tu parasti directiones viam iustificationum tuarum: dirige in conspectu tuo viam meam. Et quid est dirigere Domini semitam, nisi corrigere suam vitam? Viam verò Domino parat, qui cor suum coram Deo humiliat, & peccata in quibus offendit per pœnitentiam purgat. Cum omni ergo diligentia considerandum est, ne quid prauum inueniatur in voluntatibus nostris: ne quid asperum in moribus, vel tenebrosum, vel lubricum, aut distortum. Prauum per maliciam: Asperum per impatientiam: Tenebrosum per ignorantiam: Lubricum per inconstantiam: Distorum per discordiam, & vitæ inæqualitatẽ. Quidam semper sunt asperi, lubrici & distorti: & sunt inter alios fratres quasi angues inter anguillas, quasi corui inter columbas, quasi spinæ inter lilia, & tribuli inter rosas. Contritio & infelicitas in viis eorum: quia viam pacis non cognouerunt. Via talium tenebræ & lubricum: & Angelus Domini persequens eos. Frequentissimè siquidem vidi homines huiusmodi inquietos, & litigiosos grauiter à Domino flagellari. Nam contra talium malitiam Dominus immittit immissiones per Angelos malos. Vt quid Deo & fratri suo contrarius & contumeliosus fuit? tradatur Sathanæ in interitum carnis: & qui aliis grauem & importabilem se exhibuit, sibimet fiat grauis. Et hoc est quod legitur in prouerbiis: Semper iurgia quærit malus: Angelus autem malus mittetur contra eum. Si quid ergo in nobis tenebrosum est, per confessionem illuminetur. Si quid lubricum, in amore Christi stabiliatur. Si quid distortum, ad æquitatem diuinæ gloriæ dirigatur. Si quid asperum, ad leuitatem spiritualis gratiæ complanetur. Sic diriget mansuetos Dominus: docebitque mites vias suas. Quòd si alicui videntur angustæ viæ Domini non admiretur. Viæ Domini viatores exigunt graciles & expeditos, nec mole terrenæ sollicitudinis oneratos. Ideo angustæ sunt propter angustiam paupertatis: sed amplissimæ videntur his qui diligunt Dominum: & aspiciunt, iuxta verbum Apostoli, in remuneratorem salutis eternæ. Talis erat Moyses de quo scribit Apostolus: quia reputauit maiores diuitias thesauris Ægyptiorum improperium Christi. Aspiciebat enim, dicit amplius, in remuneratorem. Et hoc quod in Ezechiele legitur: quòd duo Cherubim vtraque facie aspiciebant in palmam. In omnibus enim quæ agimus, siue temporalia siue spiritualia sint: debemus in remuneratorem vitæ oculos nostræ intentionis dirigere. Nam si attendat iustus qui ex fide viuit, quanta præparet Dominus diligentibus se: si consideret omnis consummationis finem: clamabit & dicet: Dilatasti Domine gressus meos: & latum mandatum tuum nimis. Dilatatur enim via Domini, ex quo delectatur anima in magnitudine præmij, & breuitate laboris. Eat ergo homo ad exitus viarum: nam ibi assumuntur qui iubentur ad nuptias introduci. Fines siquidem & exitus viarum hic recipiet, pro mundanis cælestia, pro transitoriis æterna, pro temporali labore quietem, gloriam sine fine. Gaudeatis ergo, fratres, & cantetis in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini. Gaudeatis expectantes beatam spem: & aduentum gloriæ magni Dei. Nam in proximo est vt reddat vobis Dominus mercedem laborum vestrorum: & qui custodiuistis pro Christo vias duras, à Christo recipietis coronas immarcessibiles & æternas. Quas vobis præstare dignetur Christus Iesus. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Math. 11. Psal. 13. Psal. 34. Psal. 77. Prou. 17. Psal. 24. Hebr. 11. Ezech. 41. Psal. 117. & 118. Matth. 22. Psal. 137. Tit. 2.

DE EODEM ADVENTV.

SERMO II.

ASPICIEBAM in visu noctis: & ecce in nubibus cæli quasi filius hominis veniebat: & vsque ad antiquum dierum peruenit: & in conspectu eius obtulerunt eum qui dedit ei potestatem & honorem & regnum: & potestas eius potestas æterna, & regnum eius quod non corrumpetur. Daniel Dominici Aduentus inflammatus desiderio (vnde & Vir desideriorum ab Angelo vocatus est) effudit in se animam suam, vt transiret in locum mysterij admirabilis: & videret Sacramentnm Incarnationis Dominicæ

Dan. 7. Dan. 9. Ephes. 3.

absconditum à sanctis: sicut ampliùs dicit. Vnde & in visione noctis aspiciebat. Est enim visio noctis, est & visio diei: & est visio lucis. Visio nocturna ante gratiam, visio diei sub gratia, visio lucis in gloria. Videbatur Prophetæ & Patriarchæ in visione noctis. Vnde legitur: Locutus es in visione Sanctis tuis & dixisti: posui adiutorium &c. De secunda visione quæ in Apostolis sub tempore gratiæ facta est, dicit ampliùs: Speculantes gloriam Domini in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam tanquam à Domini spiritu. Hunc spiritualiter videmus quasi per speculum in ænigmate: sed cùm venerit visio lucis, fulgebunt iusti sicut sol in conspectu Dei: & tunc videbunt lumen in lumine, & purificatis oculis videbunt lucem, quam non posset mortalis oculus sustinere. Et ecce in nubibus cæli quasi filius hominis veniebat. Tres sunt nubes, obscuritas in Prophetis, profunditas in diuinis consiliis, occulta & inaudita fœcunditas Virginitatis. De nube Prophetarum scriptum est: Tenebrosa aqua in nubibus aëris. De nube consiliorum Dei legitur: Rorate cæli desuper: & nubes pluant iustum. De nube Virginitatis & fœcunditatis absconditæ dicit Propheta: Super nubem leuem & candidam ingredietur Dominus Ægyptum. In istis nubibus veniebat quasi filius hominis. Bene dicit quasi filius hominis: quia temporaliter filius hominis ab æterno erat Filius Dei. Nondum erat filius hominis: sed qui in proximo erat filius hominis futurus, iam quasi filius hominis censebatur. Si quis verba Danielis diligenter attendat: manifestissimè in eis deprehendet Christi Incarnationem, in eo quòd filius hominis veniebat: Christi passionem, in eo quòd obtulerunt eum: Christi resurrectionem, in eo quòd data sunt ei honor & potestas æterna & incorruptibile regnum: eius Ascensionem, in eo quòd peruenit ad antiquum dierum: nam regressus eius ad Patrem. Veruntamen quia cætera Sacramenta sua tempora habent: de Aduentu quem habemus præ manibus aliqua prosequemur. Non solus Daniel, sed etiam omnes alij cum eo Prophetæ, de Domino clamant vnanimiter quoniam venit. Et quid ergo restat, nisi vt occuramus ei, Apostolo teste? Iste est qui ingreditur ad saluandas gentes. Occuramus ergo Saluatori nostro. Salutemus eum de longe: qui mandat salutes Iacob, qui dat salutem regibus. Non einm voluit salutare nos tam de longinquo: sed saluare de proximo. Scio quia veniens benedictionem daturus est legislator: & prosperabitur in his ad quæ missus est: & omnia quæcunque faciet prosperabuntur. Eamus ergo & præoccupemus faciem eius in confessione. Si quis inter fratres infirmus est, leuet se super se: & posteriorum oblitus ad anteriora se extendat, gestiens in occursu Domini venientis: ita omnes vnanimiter occurentes dicamus: O Domine bene prosperare: intende, prosperè procede, & regna. Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israël saluator. Solent equidem infirmi venire ad medicos, egeni ad diuites, serui ad Dominos: Quid ergo Domine dominator dominantium? Quid est homo quòd memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? Quid est homo quòd magnificas eum: aut quid apponis erga eum cor tuum? Mouit, fratres, miseria hominis misericordiam Dei. Considerans enim pius & misericors Deus quia inimicus hominem dolosè subuertisset: erga hominem cogitauit cogitationes pacis. Nam ab alio impulsus euersus est vt caderet. Quia verò inimicus malitia propria cecidit: inuenta est iniquitas eius ad odium. Mouebant patrem misericordiarum angustiæ hominis incarcerati, suam deplorantis miseriam, & misericordiam implorantis: dicentis assiduè: Educ de carcere animam meam, complaceat tibi Domine vt eruas me: quoniam de terra mea furtim sublatus sum, & hîc innocens in lacum missus sum. Nocentem me quidem fateor: sed innocens sum respectu illius cuius fraudulentia me seduxit. Adiuuet gratia tua, cui nocuit aliena malitia: misericordia & veritas tua mihi sint in subsidium, quem aliena impietas & mendacium subuerterunt. O Domine Christe Iesu ego qui in carcere isto iam totus computrui, quando videbo faciem tuam: quando venies ô salutare vultus mei & Deus meus? O Domine Deus salutis meæ: fac citiùs quæso propter quod venis. Veni Domine & noli tardare: veni & ostende faciem tuam & salui erimus. Te enim expectamus, esto brachium nostrum in tempore tribulationis, certè tribulatio proxima est, & non est, qui adiuuet. Verbum Salomonis est: Mementote quia mors non tardat. Et quid facimus, fratres, quare Domino non occuramus gressibus deuotionis &

Visio multiplex. *Psal. 88.* *2. Cor. 3.* *Nubes tres.* *Psal. 17.* *Isa. 45.* *Isa. 19.* *1. Thess. 4.* *Bonitas Dei erga homines.* *Psal. 141.* *Isa. 37.* *Eccli. 14.*

humilitatis? Eamus & salutemus eum, & ad commanendum in nostro hospitio inuitemus. Alioquin lamentabitur Propheta super ciuitatibus austri: quæ nullo introeunte clausæ sunt. Talis est qui præ nimia benignitate sua antequàm vocetur se offert: bonus est animæ quærenti se, & occurrenti sibi antequàm inuitetur hilaris & festinus occurrit. Non ignorabat hoc Isaias qui de tali occursu loquens, Occurristi, inquit, lætanti & facienti iustitiam, in viis tuis recordabitur tui. Sicut autem inuitanti sponte se offert: ita inuitatus hospitium rogantis intrare sæpe dissimulat. Ideo violentia precum & deuotæ humilitatis obsequio est trahendus. Incedens cum duobus Discipulis, licet cum eis & ab eis vellet in hospitio recipi: se tamen longiùs ire finxit. Duo etiam Angeli adorante & supplicante Loth vt intrarent domum eius: dissimulabant, & dicebant, nequaquam, sed manebimus in platea. De Discipulis autem legitur, Et coëgerunt eum. De Loth verò scriptum est: quia Angelos oppidò coëgit intrare. O coactio sancta. O violentia commendabilis quæ Christum & Angelos hospites facit. Si ergo, fratres, ad supplicationem nostram dissimulatione aliqua vsus fuerit quasi velit longiùs ire, nostrũque declinare hospitium, violenter instemus. Nulla enim violentia maior potest inferri, quàm si eum confessionibus, vigiliis, disciplinis, arcanis iubilationibus, compunctionibus ignitis, gemitibus & suspiriis inuitemus. Hoc modo vincetur, & quicquid dissimulauerit priùs, nostris tandem desideriis acquiescet. Nouistis ex parte, qualiter anima contemplante aut orante, quando in deliciis cuiusdam suauitatis & gloriæ quodam beato stupore & cælestium desiderio tracta suspenditur, omnia hominis interiora Deo venienti assurgunt: & fit, iuxta doctrinam Apostoli, in nubibus obuiam Christo, & sic cum Domino est: sed tempore breui nec hora dimidia: cùm enim existimat eum tenere, sicut secretò accessit: ita secretò elabitur. Spiritus vbi vult spirat, & nescis vnde veniat aut quò vadat. Vnde Salomon ait: Quomodo tu ignoras viam spiritus? Et Iob: Semitam ignorauit auis. Has ipsius dilationes sponsa in cantico amoris manifestè declarat: dum sponso pulsante ad ostium animæ, Vox, inquit, dilecti mei pulsantis aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, quia caput meum plenum rore &c. Surrexi, inquit, aperire dilecto meo. At ille declinauerat atque transierat: quæsiui & non inueni illum: vocaui & non respondit mihi. Et beatus Iob: Si venerit ad me, non videbo eum. Ideoque cùm mulier Chananæa diu vocasset eum, non respondit ei: tandem dedit ei desiderabile & salubre responsũ; insinuans quòd cum amore & instantia sit vocandus: & in hospitium animæ humili deuotione fortiter attrahendus. Sic respondebit hospes misericors hospiti supplicanti, Chananææ precanti: Mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut petisti. Omni ergo cautela, fratres, præparandum est hospitium corporis nostri, ne quid in eo reperiat, quod oculos suæ maiestatis offendat. Non sit in eo vxor litigiosa, fumus aut stillicidium: nam hæc tria hospitem de domo eijciunt: concupiscentia scilicet carnis, & concupiscentia oculorũ, & superbia vitæ. Quare, fratres, dedignaretur diuertere ad vos, si deuotè & humiliter tractus fuerit, qui domum Zachæi non vocatus intrauit? Si Zachæus dimidium suorum bonorum dedit pauperibus, si fraudat, quadruplum restituit: certè multos Zachæos hîc video, qui non solùm quadruplum restituerunt: non solùm dimidium bonorum pro Christo: sed omnia bona temporalia reliquerunt. Non dedignabitur cum hominibus habitare: quia filius hominis est. Ipse ad nos veniat & mansionem apud nos faciat: vt nos de hac mansionem educat ad illius æternæ beatitudinis mansionem, in qua est pax quæ non deficit, lux quæ non extinguitur, & gloria quæ non transit. Quam nobis præstare dignetur. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Ier. 15. — Isa. 64. — Trahendus Deus. — Luc. 24. — Gen. 19. — 1. Thess. 4. — Ioan. 3. — Eccle. 11. — Iob. 8. — Cant. 5. — Iob 9. — Matth. 15. — Luc. 19.

DE EODEM ADVENTV. *SERMO III.*

SALVATOREM expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Scriptum est, quia Expectatio iustorum lætitia. Vnde & iustus diuinæ miserationis expectatione suspensus dicebat: Et nunc quæ est expectatio mea, nonne Dominus? O expectatio gentium, omnes qui te expectant non confundentur. Te expectaue-

Philipp. 3. — Prou. 10. — Psal. 38. — Psal. 24.

Pſal. 21. runt patres noſtri: ſperauerunt, & non ſunt confuſi. Erant inter antiquos, qui increduli Prophetarum oraculis, ironica illuſione Iſaiæ & cæteris Prophetis inſultando dicebant: Manda, remanda: manda remanda: expecta reexpecta: modicum ibi, modicum ibi. Sicut talibus idem Propheta grauiſſimè comminatur: Erit, inquit, eis vt vadant, & cadant retrorſum, & illaqueentur, & capiantur. Iſti & talium conſimiles incidunt in tentationes & laqueos diaboli. Laqueos ſiquidem & pedicas & decipulas habet. Abſconderunt, inquit, peccatores laqueum mihi. Et Iob: Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula eius ſuper ſemitam. De hac captione Salomon ait: Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces hamo, & aues laqueo, ſic homines capiuntur in tempore malo. Expectemus itaque cum fiducia, fratres, Saluatoris Aduentum. Certus ſum, inquit, quia apparebit in finem, & non mentietur. Si moram fecerit: expectabo eum. Sed & ille qui mandat ſalutes Iacob, ſalutat per Ozeam Prophetam amicam ſuam Eccleſiam, quã ſibi deſponſauit in fide: & conſolatur eam: & vt confidat in ea cor viri ſui, docet qualiter eum debeat expectare. Dies multos, inquit, expectabis me, non fornicaberis: & non eris cum amatore alieno. Ab antiquis diebus dicta ſunt hæc, fratres. Vnde & Iſaias dicit: Nonne Dominus venit de longinquo? Nos autem ſumus, in quos fines ſæculi deuenerunt. Ideoque in proximo eſt vt veniat rex noſter, legifer noſter. Citò enim veniet, & non tardabit. Et nos ergo ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum faciamus quod præcipit, vt non fornicemur, vt non ſequamur alios amatores. Fallax amator eſt mundus: animabus proditoria deceptione illudit. Hic eſt Sichem filius Emor, qui Dinam filiam Iacob raptam & corruptam blanditiis lenit. Miſera enim anima abſtracta & illecta à concupiſcentiis ſuis: dum mundo & diabolo conſentiens fornicatur à Domino, primam fidem irritam facit: atque in paſſione deſideriorum & peremptoria voluptate ſeipſam Deo abnegat. Doloſos amatores, quia præſentialiter ſe offerunt ſequitur: & Dominum gloriæ Chriſtum Ieſum ſponſum & Saluatorem ſuum iuſtè, piè, & ſobriè non expectat. Nos itaque (iuxta conſilium Apoſtoli) ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſæculo, expectantes beatam ſpem, & Aduentum gloriæ magni Dei. Eſt pietas hominis ad Dominum: Iuſticia ad proximum: Sobrietas ad ſeipſum. Perniciosus eſt nobis Aduentus Domini: niſi ipſum cum pietate & ſobrietate & iuſtitia expectemus. Tres ſunt Aduentus Domini: primus in carnem: ſecundus ad animam: tertius ad iudicium. Primus in media nocte fuit: ſecundus in mane: tertius in meridie. Vt de primo Aduentu verba veritatis Euangelicæ proſequamur: Media nocte clamor factus eſt: ecce ſponſus venit. Mediam noctem fuiſſe intelligo, cùm in medio ſilentio curſum ſuum nox ageret. Nox apud Iudæos erat, quorum oculos obſcurauerat malitia ne viderent. Sicut & populus gentium ambulabat in tenebris. Venit ſponſus, & factus eſt clamor. Ruptum eſt ſilentium noctis. Venit enim qui illuminat abſcondita tenebrarum: abſtulit noctem, & fecit diem. Nox, inquit amplius, præceſſit, dies autem appropinquauit. Et quid eſt quòd media nocte clamor factus eſt? niſi quòd in medio ſilentio omnium dum curſum ſuum nox ageret, atque omnipotens ſermo à regalibus ſedibus deſcendere deſtinaſſet: Prophetæ cognoſcentes Aduentum Chriſti, in vocem clamoris & gaudij proruperunt, & medium ſilentium ruperunt. Magnus ſiquidem clamor erat: vbi per ſe clamabant Prophetæ ſinguli, & inſimul vniuerſi. Clamabat Dauid: Inclina cælos tuos & deſcende. Et Iſaias: Vtinam Dominus dirumperes cælos. Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ. Et ad cõſolationem populi fortiùs inclamabat: Sperate in Domino, prope eſt iuſtus meus, egreſſus eſt Saluator meus, non elongabitur ſalus mea: & non immorabitur vltra horam. Et in perſona Domini: Dabo in Sion ſalutare meum: & in Hieruſalem gloriam meam: Ieremias etiam de lacu miſeriæ: & de neruo clamabat: Ecce dies veniunt, & ſuſcitabit Dominus Dauid ſemen iuſtum. Nouum faciet ſuper terram, mulier circundabit virum. Ioel etiam in vocem clamoris & exultationis erumpens: Filiæ Sion exultate, inquit, & lætamini: quia dedit vobis Dominus doctorem iuſtitiæ. Micheas nihilominus cum cordis exultatione & vocis exaltatione dicebat: Veniet Dominus, & egreſſus eius à diebus æternitatis. Si vellemus deducere in medium diuerſas voces, diuerſa oracula & orationes Prophetarum lamentabili deſiderio & deuotione clamo-

Marginal notes (left column): Pſal. 21. — Iſa. 28. — Pſal. 141. — Iob 18. — Eccle. 9. — Hab. 2. — Oſ. 3. — Iſa. 30. — Geneſ. 34. — Tit. 2. *Deus quomodo expectandus.*

Marginal notes (right column): *Aduentus triplex.* — Matth. 25. — Rom. 13. — Pſal. 143. — Iſa. 16. — Ib. 51. — Ib. 46. — Ier. 23. — Ib. 31. — Ioel. 2. — Mich. 5.

ſas, priùs deficerent narrandi tempora, quàm narrandi materia. Porro vnum eſt neceſſarium. Si volumus quòd Chriſti Aduentus ſit nobis ad remedium præparemus nos in eius Aduentum. Sicut Propheta nos in perſona Iſrael docet: Paratus, inquit, eſto Iſrael in occurſum Domini quoniam venit. (Amoſ. 4.) Et vos, fratres, eſtote parati: quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Primus Aduentus iam præteriit. Chriſtus enim inter homines viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. (Hebr. 9.) Chriſtus venit vt legem in ſe pro nobis impleret: & quòd, iuxta Apoſtolum, teſtamentum in morte conſummatur: ipſe teſtamentum noſtræ redemptionis in cruce voce ſpiritu & opere conſummauit. In ſecundo Aduentu ſumus: ſi tamen tales ſumus, vt ad nos venire dignetur, ſecuri: quòd ſi eum diligimus, ad nos veniet, ac nobiſcum moram faciet. Iſte Aduentus nobis incertus eſt. Quis enim nouit quæ in Deo ſunt, niſi ſpiritus Dei? Nouerunt qui in extaſi cæleſtium deſiderio rapiuntur, quando veniat: neſciunt tamen vnde veniat, aut quò vadat, ſicut Iob dicit: Si venerit ad me, non videbo eum: & ſi abierit, non intelligam eum. (Iob 9.) De tertio Aduentu certiſſimum eſt quòd veniet: incertiſſimum tamen quando veniet. Et quid eſt certius morte? nil tamen incertius hora mortis. Sapiens dicit: Cùm dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus ſuperueniet interitus, & dolor ſicut in vtero habentis, & non effugient. (Prou. 29.) Nonne illi homini Euangelico Aduentus Domini terribilis imminebat, cui à Domino dictum eſt. Stulte in hac nocte repetent animam tuam à te: Quæ præparaſti cuius erunt? (Luc. 12.) In hac vita de hoc ſolo ſecuri eſſe poſſumus, quòd ſecuri non ſumus. Dum enim ſani ſumus, modò proſpera blandiuntur, modò aduerſis affligimur, modò ſumus, modò nõ ſumus: mors enim nec ætati nec ſexui parcit. Quicquid congregamus, dicimus, cogitamus, aut facimus, totum ad nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Qui ergo verus Iſrael eſt, proficiſcatur in occurſum Domini, quoniam venit. Paratos nos eſſe oportet, vt præueniamus potiùs mortem, quàm præueniamur à morte. Ille prudenter ſe præparat, qui ab iniquitatis contagio ſe obſeruat. (Pſal. 17.) Propheta, qui non poterat ſe obſeruare à morte ſaltem obſeruabat ſe ab iniquitate: Obſeruabo me ab iniquitate. O quàm beatus eſt, qui ſecurè poteſt dicere: Paratum cor meum, Deus: paratum cor meum. (Pſal. 107. Pſal. 118.) Et illud: Paratus ſum, & non ſum conturbatus. Iſte de primo Aduentu percipit fructum gratiæ, de ſecundo Aduentu percepturus fructum ſalutis & gloriæ. Primus acceſſorius eſt ad ſecundum. Secundus præparatorius ad extremum. Primus Aduentus fuit occultus & humilis. Secundus eſt ſecretus & amabilis. Tertius erit manifeſtus & terribilis. In primo enim venit ad nos, vt in ſecundo veniret in nos. In ſecundo venit in nos, ne in tertio veniret contra nos. In primo Aduentu fecit miſericordiam. In ſecundo dat gratiam. In tertio dabit gloriam: quia gratiam & gloriam dabit Dominus. (Pſal. 83.) In primo apparuit contemptibilis & vilis, & fragilis: nam Herodes eum ſpreuit, Iudæus expuit, Gentilis occidit. De ſecundo Apoſtolus loquens, Speculantes, inquit, gloriam Domini, in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini ſpiritu. (2. Cor. 3.) In primo iudicatus iniuſtè: In ſecundo per gratiam nos iuſtificat, iuſtè iudicaturus in vltimo. Agnus in primo: Leo erit in vltimo: Amicus in medio. De primo per Iſaiam dicit: Tacui & non aperui os meum. (Iſa. 42.) De vltimo dicit: Quaſi parturiens loquetur. De ſecundo, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. (Ioan. 14.) Qui primò venit manſuetus & mitis, veniet iudex tremendus & terribilis. Qui venit in ſpiritu humilitatis, veniet in ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris. Periculoſum eſt, fratres, incidere in manus Dei viuentis; nam ſicut fluit cera à facie ignis, ſic peribunt peccatores à facie Dei. (Pſal. 67.) Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non deficiet. (Iſa. 66.) Mors enim eorum non morietur: qui ad hoc ſolummodo viuent, vt æternaliter crucientur. Iuſti autem epulabuntur in conſpectu Dei: & delectabuntur in multitudine pacis, habentes, teſtimonio Iſaiæ, coronam pro cinere: oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. (Iſa. 61.) Reddet enim Dominus Sanctis mercedem laborum ſuorum: impios autem damnabit ſententia Babylonis. Quantum, inquit, exaltauit ſe in deliciis: tantum date ei tormentum & luctum. (Apoc. 18.) De hoc Aduentu ipſe dicit: Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt reddere vnicuique ſecundùm opera ſua. (Ib. 22.) Ipſe non ſecundùm opera noſtra quæ fecimus nos, ſed ſecundùm magnam miſericordiam ſuam ſaluos nos faciat, Chriſtus Ieſus, quem Saluatorem ſuſcepimus, & quem iudicem expectamus: cui

est honor & gloria in sæcula sæculorum Amen.

IN FESTO S. ANDREÆ.

SERMO IV.

SALVE *crux pretiosa, suscipe discipulum eius, qui pependit in te, magister meus Christus.* Homo vanitati similis est: Ideoque appetit vanitates & insanias falsas. Vnde & ex quadam deprauatione naturæ in reprobum sensum datus, terrena & cælestia vilipendit, atque oblectamenta corporis sequens, perditionis æternæ laqueis se inuoluit. Vnde ergo homini infelici & venundato sub peccato, vt possit erigere caput, carnemque reprimere, & fluctibus maris in corde suo grauiter æstuantibus imperare? Non est hoc hominis, sed illius qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Sanè Andreas homo erat similis nobis passibilis. Ipse autem quasi suæ conditionis oblitus, summopere prædicabat suauitatem & dulcedinem crucis: Christique deuotissimus æmulator, ita in Christo crucem Christi amabat, vt omnium suorum desideriorum & affectuum summam poneret in doloribus & tormentis. Vehementer erat in eo accensus ignis, quem venit Dominus mittere in terram: adeò vt in suppliciis exultaret, atque tormentum damnatissimæ mortis sibi ad cumulum summæ iucunditatis ascriberet. Mihi quidem misero & infirmo videtur terribile & horrendum in tam horribili furcarum, aut crucis patibulo quærere, aut quæsitas inuenire delicias. Quis quærit in tormentis quietem, in morte vitam, sanitatem in morbis, in doloribus voluptatem? Andreas verò præ nimio ardore fidei & amoris crucem salutat, & dicit: *Securus & gaudens venio ad te.* Andreas præcipuam reputat voluptatem, si dimittatur in patibulo, donec in eo consummetur: & quod omnem fortitudinem facultatis humanæ transcendit, quasi iam à corpore peregrinans cruciatum in cruce non sentit. Sic enim Christum diligit, sic eius affectat consortium: vt longum ei videatur quòd non acceleratur patibulum, quòd iam non pendet, quòd mors non ingeritur, quòd protrahitur vita, quòd pœna differtur. Eius itaque passioni iam potiùs nos congaudere, quàm compati decet. Quare enim ei patienti non congaudeamus, qui conuertit in gaudium passionem? O lignum benedictum! O lignum fructiferum! O arbor pretiosissima, quæ de pretio mundi quod in te tulisti, adhuc etiam in morte germinas pacatissimum fructum vitæ, oleum lætitiæ fundis: & eos qui lignum vitæ apprehendunt facis inter crudelissimæ mortis angustias degustare primitias suauitatis æternæ. Crux quæ olim instrumentum damnationis exquisitæ & vilissimæ mortis extiterat: hodie amatoribus suis pro morte vitam, pro timore securitatem, pro confusione gloriam recompensat. Verè quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: Nam cùm sapientia humana non inuenisset in cruce nisi amaritudinem mortis, turpitudinem & horrorem: Petrus & Andreas manna absconditum in cruce compererunt: & thesaurum summæ voluptatis inuenerunt. Ipse primogenitus mortuorum Christus Iesus istarum crucis deliciarum non immemor: iam passus, iam sepultus, iam glorificatus, occurrens Petro vadit Romam iterùm crucifigi. Nonne sufficiebat semel satiatum esse opprobrium crucis: nisi adhuc esuriret & esuriendo appeteret crucem suis nobilioribus membris? Non miror, si Christus crucem dilexerit, in qua exaltatus omnia ad se traxit: ad se dico, ad diligendum, ad imitandum, ad communicandum. Per hanc illi homini data est omnis potestas in cælo & in terra. Per hanc datum est ei nomen quod est supra omne nomen. Per hanc factus est principatus eius super humerum eius. Sed vnde hoc Andreæ viro infirmo & fragili, quòd ita gloriatur in cruce, quòd sic in tormentis exultat, & præ gaudio se non capit? Certè Elias ad comminationem vnius mulierculæ animo consternatus proijcit se subter vmbram iuniperi: & petit animæ suæ vt moriatur. Sufficit, inquit, mihi, tolle animam meam. Paulus Apostolus inter tentationum angustias coartatus clamare compellitur, suumque dolorem clamore testatur: Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis huius? Ille Iob, cuius tolerantia à Deo solemniter prædicatur, suam infirmitatem suumque defectum considerans, Quæ est, inquit, fortitudo mea vt sustineam? Non est fortitudo lapidum fortitudo mea: nec caro mea ænea est. Ionas etiam à facie Domini fugiens, & arefactione hederæ

[Margin notes: B. Andreas exultat in cruce. — Crucis gloria. — 1. Cor. 1. — Ioan. 12. — Matth. 28. — Philipp. 2. — Isa. 9. — 3. Reg. 19. — Rom. 7. — Iob 6. — Ion. 4.]

conturbatus, Irascor, inquit, ad mortem. Quid mirum de Iona? Ipse etiam Christus timuit. Ecce plusquam Ionas hic: id est Christus qui cœpit tædere & turbari vsque ad mortem. Christus dicit: Anima mea turbata est. Et: Pater! si fieri possit transeat à me calix iste. Andreas clamat: *Salue crux speciosa! securus & gaudens ad te venio, suscipe Discipulum eius qui pependit in te magister meus Christus.* Nunquid magistro maior est Discipulus, aut Domino seruus? Attendite, fratres, ineffabilem & inæstimabilem abundantiam suauitatis, & exuberantiam charitatis in Christo. Compatitur medicus & coinfirmatur infirmo: infirmatur gallina cum pullis: vt plenum fieret holocaustum, vt opus misericordiæ consummatæ impleretur in Christo: sicut patiebatur pro nobis in carne: sic animæ passiones voluit sustinere. Mihi trepidat, mihi turbatur, mihi tædet, mihi toti patitur: cui toti compatitur. Ideoque compatienti patitur vt trepidatio eius mihi vertatur in fortitudinem, tristitia in lætitiam, tædium in alacritatem, desolatio in consolationem, turbatio in quietem. Patitur seruus sibi prouidens, Domino suo seruiens. Patitur Dominus se exinaniens: & seruo compatiens. *Suscipe*, inquit, *Discipulum eius qui pependit in te.* Ardentissimè affectat Andreas ascendere crucem: vt intra eam mundum & principem mundi despiciat, vt inde quasi de eminentissima turre iacula inimici securus excipiat. Quid est enim crux, nisi specula Sion, turris Dauid, turris fortitudinis à facie inimici, vnde tanquam de alto & eminenti loco omnis inimici malitia confundatur? Altissimum posuisti Domine, refugium tuum. Qui ascendit in speculam crucis, nil proficiet inimicus in eo: & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Cornu crucis, inquit Propheta, in manibus eius: cuius eius? nisi Christi, qui cornibus crucis ventilans inimicum, & debellans aërias potestates dicebat: Ego vici mundum. Non amisit crux suæ potestatatis officium vel effectum. Adhuc exaltat cornua iusti: & confringit cornua peccatorũ. Si crucifixum diligitis fratres: diligite crucem Christi, cui vos clauis humilitatis & obedientiæ affixistis. Tria crucem amabilem faciunt, timor, spes, charitas. Timor incipit, spes prouehit, charitas perficit: nam plenitudo legis est charitas. Qui incipit in timore, crucem Christi sustinet patienter. Qui proficit in spe, portat eam libenter. Qui consummatur in chariate, eam amplectitur ardenter. Iste cum Beato Andræa dicere potest. Amator tuus semper fui, & desideraui amplecti te, ô bona crux! Crux in qua tantam dulcedinem Beatus Andræas inuenit, quibusdam perditis amara & onerosa est. Eam enim in angariam portant miserabiliores omnibus hominibus: quia de præsenti cruce ad æternos transituri sunt cruciatus: quàm infatuati sunt, & in reprobum sensum dati non percipiunt dulcedinẽ ligni vitæ. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei; nam stultitia est ei, & non potest intelligere. Porrò si quis hoc lignum in corde suo, tanquam fasciculum myrrhę humiliter ac deuotè collegerit: habebit fructum refectionis, balsamum suauitatis, oleum vnctionis. Duo ligna crucem faciunt. Ex quo vidua duo hæc ligna collegit, apud illam & suos, nec oleum, nec farina defecit. Hæc sunt illa duo ligna, quibus sub Moyse aquæ amaræ, sub Heliezer aquæ salsæ dulcoratæ sunt. Et quid salsius, quid amarius lacrymis Christi in suscitatione Lazari, in futura subuersione Hierusalem: quid amarius aqua illa quæ de crucifixi latere emanauit. Vt minùs sapiens dixi iudicans ibi esse amaritudinem: vbi amoris summa, & gratiæ dulcedo, & incomprehensibilis beneuolentiæ plenitudo consistit. Quid enim dulcius aut amabilius aquis illis quæ de latere & oculis fluunt, quasi de fontibus Saluatoris? Hæ sunt aquæ in Ezechiele, qui sanauit aquas mortui maris: duriciam lapidum scidit hæc aqua. Vnde plusquam lapideus est, cuius cor deuotione & compassione non scinditur ad memoriam crucis Christi. In cruce posuit Dominus mysterium reconciliationis, eam priùs in se, posteà in Apostolis & Martyribus commendauit. Hanc nobis proposuit misericordiæ propiciatorium, virtutum ascensorium, & scalam per virtutes ad iocunditatem cælestium gaudiorum. Quam nobis præstare dignetur. Qui cum Patre & Spiritu sancto, viuit & regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Ioan. 12. Math. 26. *Andreæ amimus.* Hab. 3. Ioan. 16. *Amor Crucis.* Rom. 13. *Crux malorum.* 1. Cor. 2. *Duo ligna crucis.* 3. Reg. 17. Exod. 15. Ezech. 47.

IN NATIVITATE DOMINI.

SERMO V.

Isa. 9.

PVER *natus est nobis, & filius datus est nobis.* Non miremini, fratres, si Christus per Isaïam pueri nomine designetur. Nam & Pater de ipso loquens: Hic est, inquit, puer meus quem elegi. Quare non dicetur puer, qui defectus & miserias puerilis impotentiæ sua bonitate, & nostra necessitate suscepit? *Puer*, inquit Propheta, *natus est nobis.* Ille qui paruulum coram discipulis statuens puerilem, in eo innocentiam commendauit. Maluit puer apparere amabilis quàm terribilis, volens prouocare amorem, non inferre timorem. Ei namque gratior est filialis affectio, quàm seruilis, voluntaria quàm coacta. Si volumus vt reformet & configuret nos sibi: configuremur infanti, vt simus quasi modò geniti infantes, humiles, rationabiles sine dolo. Nemo ingressus est regnum eius: nisi humiliauerit se sicut paruulus iste. Ego, inquit, sum ostium: per me si quis introïerit, saluabitur. Væ illis qui non humiliantur, qui superbæ elationis giganteam magnitudinem non deponunt: propterea conquassabit Dominus capita multorum. Imò humiliemur sub potenti manu eius. Maximè dum puer est: vtamur beneficio pueritiæ eius. Puer Iesus raro irascitur: iratus verò de leui placatur. Quæramus & conseruemus nobis gratiam pueri: & non timebimus in futuro iram & furorem iudicis & terribilis, & tremendi. Puer natus est nobis de Iudæis: natus nobis non eis natus est. Ideò autem nobis natus: vt qui damnabiliter nati fueramus, per eum fœliciter renascamur. Nam quotquot receperunt, eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri per gratiam. Qua mediante, teste Apostolo, stamus & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Ille qui docet hominem scientiam, qui linguas Angelorũ erudit & informat, Dei verbum, & Dei virtus, & Dei sapientia, infantiam simplicem & elinguem elegit. Parum erat ei quòd esset minoratus ab Angelis: nisi minor etiam fieret hominibus: & vt nos reformaret ad gloriam immortalitatis, non solùm mortalis corporis, sed fragili & infantuli conformat ætati. Videte, fratres, Dominum immensum, redemptionem iustorum, ruinam superborum, iudicium impiorum, infantulum tenerum & infirmum. *Puer natus est nobis.* Non sufficeret esse natum: nisi & datus esset. In eo quòd datus est nobis: etiam omnia cum eo data sunt nobis, sicut amplius dicit: Pater qui eum donauit: quomodo etiam omnia non donauit nobis cum eo. Hic est puer, qui, iuxta verbum Isaïæ, antequam sciret vocare Patrem, auferetur fortitudo Damasci & spolia Samariæ. Hic est puer de quo Ecclesiastes ait: Melior est puer pauper & sapiens rege sene & stulto, qui nescit sibi prouidere imposterum. Christus puer pauper est: Pauperauit enim se, vt nos ditaret: exinaniuit se, vt nos impleret. Ideò enim vt oleum effusum est nomen eius, vt de effusa eius plenitudine omnes acciperemus. Et quæ major exinanitio, quàm vt splendor gloriæ, figura substantiæ, Dei imago diuinæ majestatis vnigenitus Dei appareret in seruili forma: non habens speciem neque decorem? Magna & plusquàm magna exinanitio est, quæ infatuat sapientiam: infirmat virtutem: humiliat majestatem: & tam in natiuitate quàm in passione reddit omnino abiectum & vilem. Iste tamẽ puer adeo vilis & pauper, incomparabiliter melior est rege sene & stulto. Quis est iste rex senex & stultus: nisi hostis antiquus inueteratus dierum malorum? Ipse est Rex super omnes filios superbiæ, qui sibi vsurpans solium in lateribus Aquilonis, sibi & suis malè prouidit imposterum. Hunc debellauit hic puer pauper & sapiens, quem Apostolus Dei virtutem, & Dei sapientiam vocans: Traduxit, inquit, principatus & potestates confidenter: palam triumphans eos in semetipso. Hunc in pueritia magnus Herodes ad mortem quæsiuit: hunc in adulta ætate, secundus Herodes sibi oblatum spreuit. Ad vocem istius, qui in cunabulis vagit, tremunt Angelicæ potestates. Hinc Isaïas & omnes Prophetæ perhibentes testimonium clamant: hic est Deus noster: & non æstimabitur alius ab eo. Hic est Deus noster in æternum & in sæculum sæculi: ipse reget nos in sæcula. Omnes reges adorabunt paruulum nostrum. Omnes gentes seruient ei: omne regnum quod non seruiet ei, peribit. Quærunt aliqui magis curiosè quàm studiosè, quæ necessitas fuit, quòd Christus nostræ

Margin notes: Math. 12. *Cur Christus puer.* — Ib. 18. — Ioan. 10. *Humilitatis commendatio.* — *Christus puer.* — Ioan. 1. — Rom. 5. — Rom. 8. — Isa. 8. — Eccle. 4. — *Christus pauper.* — Coloss. 2. — Baruch. 3.

nostræ miseriæ necessitates assumpserit: non attendentes ineffabile Sacramentum dispensationis in Christo, sine quo nec decuit nos saluari. Et vt talibus recisiore verbo respondeam: Deus ideò factus est homo, vt homo fieret Deus: vt is cui quondam dictum est: Terra es, & in terram ibis: amodò audiat: cælum es, & in cælum ibis. O admirabile commercium: accepit humanitatem vt conferret deitatem: accepit miseriam, vt daret gloriam. Apparuit ergo benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei: apparuit nobis humanitas; quia non eramus digni vt appareret nobis diuinitas. Et qui cum Patre idem erat per ineffabilem vnitatem, vnum cum homine factus est per incogitabilem vnitatem. Vt ergo homo assumeretur in Deum, suscepit hominem susceptor noster Deus Iacob: quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israël Regis nostri. Sic de nostra miseria remedium nostræ miseriæ cogitauit. Nam sicut quodam artificio charitatis cælestis diuitias & indigentias nostras, ita beatitudinem suam & nostram miseriam temperauit in se Deus & homo simul in vnum diues & pauper: vt operante ineffabili sacramento dispensationis, beatitudo miseriam absorbeat, vita mortem deglutiat: & totus homo beneficio resurrectionis in gloriam vitæ cælestis assurgat. Ille qui dixit Cælum & terram ego impleo, in vtero virginali totus, in panniculis totus clauditur in præsepio. Erat lux vera, ideoque vt illuminet tenebras nostras, in nocte nascitur & in miseriis: vt sit natiuitatis suæ illuminatio in deliciis nostris. De nocte nascitur custos Israël. Samaritanus noster, qui interpretatur custos: cui Propheta olim clamauerat: Custos quid de nocte: custos quid de nocte. Et attende diligenter, quòd altissimus altissimi filius, qui tempora habet in sua potestate, tempus suæ natiuitati elegit: quod molestius esse poterat paruulo tenero & filio pauperis mulieris, quæ vix haberet panniculos vnde puer posset inuolui. Sed ipse est paruulus, ille de quo Isaias prædixerat, quia reprobaret malum, & eligeret bonum: confundens in hoc, mundi iudicium & prudentiam carnis quæ inimica est Deo. Ipsa est quæ dicit malum bonum, & bonum malum, amplectens voluptates huius sæculi, & in eis reputans summum bonum. Porrò paruulus noster ab ipso suæ natiuitatis exordio in frigore & nuditate, in diuersorio, in præsepio, vitæ asperitatem, vilitatem & abiectionem omnemque formam humilitatis & religionis primitiare & consecrare dignatus est in seipso. Ille qui est terribilis apud reges terræ, inuisibilis & inaccessibilis, & in splendoribus sanctorum amictus lumine sicut vestimento, Dei virtus & Dei sapientia. Ideò paruulus nascitur vt nos magnificet. Ideò in diuersorio vt sciamus nos esse peregrinos & hospites super terram. Ideò in præsepio reclinatur: vt eius exemplo nouissimum locum eligere doceamur. Ideò lacte pascitur, & pannis inuoluitur: vt habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Pauper & pannosus esse voluit: vt pauperes & pannosos reciperet in participium & hæreditatem gloriæ sui regni. Audite cæli & auribus percipe terra, quantùm magnificauerit Dominus misericordiam suam nobiscum: omnipotens sermo pro nobis à regalibus sedibus descendit in stabulum. Verbum quod erat spiritus, factum est caro: verbum quod erat inuisibile, factum est visibile & tractabile. Vnde & quidam dicere potuerunt: Et manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ. Factum est gustabile & odorabile & audibile; vt sicut mors infecerat & corruperat omnes sensus in nobis: Ita Christus vita nostra omnes sensus nostros reformaret omnia in nobis. Pannis inuoluitur: nec sicut vetus Adam nouus Adam pellibus operitur. Video Iesum sacerdotem magnum sordidis vestibus vestitum: sicut Zacharias prædixerat. Verùm Angelus ad Pastores loquens, dedit in pannis significationem. Et hoc, inquit, vobis signum: inuenietis puerum pannis inuolutum. Panni tui Iesu à tempore infantiæ positi sunt in signum: sed in signum cui contradicebant, & assiduè contradicitur. Cùm Petrus Apostolus dicat non in veste pretiosa, cùm Helias & Ioannes de vestium asperitate laudentur; & testimonio illius qui iacet in præsepio hi qui in domibus regum sunt mollibus vestiuntur: tamen adhuc à plerisque vestimenta mollia & delicata quæruntur. Nunquid in solis vestibus contradicimus Christo? Sanè ex aliis pluribus causis positus est in ruinam & resurrectionem multorum; & in signum cui contradicetur. Nonne contradicimus ei ferè in omnibus? Appetebat enim humilitatem, nos sublimitatem. Appetebat miseriam, nos gloriam. Cibus eius erat facere voluntatem patris sui; cibus noster est facere desideria

Marginalia: Tit. 3. | Psal. 88. | Ier. 23. | Isa. 21. | Ib. 7. | 1. Ioan. 1. | Zach. 3. | Luc. 2. | *Panni quid significent.* | 1. Tim. 2. | Matth. 11. | *Multi contra dicunt Christo.*

carnis nostræ: Per ruinam patri erat obediens, quidam iugum obedientiæ detractantes singulis ferè horis rumpunt vinculum sui voti, regulam claustri, legem silentij. Silebat puer Iesus, silebat sermo omnipotens verbum altissimi: & poterat dicere: Non est sermo in lingua mea. Iosue silebat, vt virtutem silentij commendaret in nobis. Quidam sæpe in vnum conuenientes & rumpentes silentium: cùm de lege Dei & salutis suæ negotio loqui deberent, narrant fabulas & figmenta rumorum. Narrauerunt iniqui fabulationes: sed non vt lex tua. Sciant quia sine salutis dispendio diu loqui non possunt: nam in multiloquio non deerit peccatum, teste scriptura. In manu linguæ est vita & mors. Euolat verbum leue improuidum & incautum. Illud tamen tam leue verbum facit te homicidam: dum vulneratam in fratre tuo perimit charitatem. Grauissimè Læsus est fratres tuus: & tu propter vilitatem & leuitatem verbi fortè non reputas. Et quid est vilius musca morienti? Illa tamen vnguentum suauitatis exterminat. Vide quomodo te inuitat ad obedientiæ humilitatem: qui cùm esset Filius Dei fabro & fœminæ obediens erat. Et erat, inquit Euangelista, subditus illis. Attende diligenter vniuersa, quæ in Christi charitate concurrunt: & nisi pertinaciter volueris contradicere, videbis in omnibus signum & formam obedientiæ, exemplum humilitatis, legem vitæ & disciplinæ. Apostolus dicit de Christo: quia factus est nobis à Deo iustitia & sanctificatio & redemptio. Et iam flores iustitiæ & sanctificationis apparent in eo. Iam completur in Christo quod de Apostolis suis erat quandoque dicturus: Ego pro eis sanctificaui meipsum. Procul dubio iam effloruit super ipsum sanctificatio nostra: quia nobis regulam sanctitatis vbique præscribit saluatoris infantia. Diligamus hunc, fratres: qui natus & datus est nobis, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum est. Ipse est dilectus & vnigenitus patris, de quo dicit: Hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacui. Et ipse de patre dicit: Ego quæ placita sunt ei facio semper. Quicunque hunc non dilexerit, melius esset ei si natus non fuisset homo ille; maximè cùm Apostolus dicat: Qui non diligit Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, Maranatha. Diligamus eum qui dilexit nos: & lauit nos in sanguine suo: qui in sua dilectione & benedictione præuenit nos Iesus Christus: cui sit benedictio in sæcula sæculorum. Amē.

Silentij vtilitas. — *Psal. 118.* — *Prou. 10.* — *Ib. 18.* — *Eccle. 10.* — *Obedientia laus.* — *Luc. 2.* — *1. Cor. 1.* — *Ioan. 17.* — *Iac. 1.* — *Matth 17.* — *Ioan. 8.* — *1. Cor. 16.*

IN EADEM NATIVITATE Domini.

SERMO VI.

IN *sole posuit tabernaculum suum: & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* A diebus æternitatis latuerat, & absconditum fuerat verbum Patris. Sicut scriptum est, Posuit tenebras latibulum suum. Et alius Propheta dicit, Verè Deus absconditus tu es Rex Israel saluator. Et illud alterius Prophetæ: Brachium Domini cui reuelatum est? Venit enim de monte condenso & vmbroso. Nam sacramentum hoc, sicut Apostolus dicit, non est agnitum aliis generationibus. Ideò antiquis patribus videbatur quia nimis esset Christus elongatus ab eis. Vnde cùm Isaias de Verbi Incarnatione loqueretur, Verbum, inquit, veniet de longinquo. Et hoc est quod inuenies. Qui igitur auditor sermonum meorum, videbo eum: sed non modò. Intuebor eum: sed non propè. Concluserat Dominus omnia sub peccato: vt omnium misereretur. Omnes peccauerant, & egebant gratia Dei. Ideoque erat elongatus ab eis: quia longè à peccatoribus salus. Sed egressus est verus Isaac noster, vt meditareur in agro, sicut ipse dicit: Exiui à Patre & veni in mundum, ex vtero priùs ante luciferum genitus venit in vterum Virginis Matris, à summo equidem cælo egressio eius. Et testimonio Micheæ Prophetæ: Egressio eius ab initio à diebus æternitatis. De illius egressu & regressu Euangelista testimonium, ferens, à Deo, inquit, venit: & ad Deum vadit. Egreditur Isaac in agro vt meditetur. Quis est iste ager, nisi vterus Virginis qui producit germen Domini in magnificentia & gloria? Hic est ager cui benedixit Dominus: & de quo scriptum est, Pulchritudo agri mecum est. Et quid cogitat Dominus? Cogitaui, inquit, cogitationes pacis: hic est verus Ioseph, qui mittitur à patre vt videat, fratres suos & pecora. Nonne missus est qui dicit. Spiritus Domini super me, eò quod vnxerit me, ad Euangelizandum paupe-

Psal. 18. — *Deus absconditus.* — *Psal. 17.* — *Isa. 45.* — *Ib. 53.* — *Ephes. 3.* — *Isa. 30.* — *Rom. 11.* — *Ib. 3.* — *Psal. 118.* — *Ioan. 16.* — *Psal. 18.* — *Mich. 5.* — *Ioan 13.* — *Gen. 24.* — *Psal. 49.* — *Ier. 29.* — *Luc. 4.*

ribus misit me. Ipse est qui dicit: Dominus misit me & Spiritus eius. Missus est Ioseph ad fratres suos. Fratres Christi omnes sunt qui Christi fidem recipiunt. Quotquot enim, inquit, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Si filij Dei sunt: ergo & fratres Christi. Hæredes quidem Dei: cohæredes autem Christi. Vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: hunc fratrem dedit nobis benedicta Virgo. De hoc fratre dicit Salomon: Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ? Non solùm fratres, sed & pecora visitat Ioseph noster: homines enim & iumenta saluabit Dominus. Ipse est qui dicit: Ego visitabo oues meas: sicut Pastor visitat gregem suum. Videte, fratres, rotam in rota: aliam in alia. Attendite quòd mutuis vultibus duo Cherubim sese respiciunt. Pastores erant ad quos figuratiuus Ioseph mittebatur: & hodie noster verus Ioseph, noster Iesus Pastoribus reuelatur. Iesus dico, non Ioseph: Saluator non somniator: Dominator cæli non Ægypti. Ex quo semel nominatus est Iesus, non curo audire Ioseph: & in fastidium mihi veniunt omnia nomina vetustatis. Dulcissimè sapit nomen Iesu, nomen nouum, nomen illius qui dicit: Ecce noua facio omnia. Illud nomen necessitatis est, quod Rachel imposuit: hoc est nomen nouum, quod os Domini nominauit. Superuenerunt noua: & ideo vetera transierunt. Vetustissima veterum, dicit Dominus per Moysen, comedetis, & superuenientibus nouis, vetera proiicietis. Et quæ sunt vetera, quæ vetustissima, vel quæ noua? Tu Domine doce nos, qui doces hominem scientiam: tu cognouisti omnia nouissima & antiqua. Vetustissima credo esse, quòd in principio erat Verbum: quòd Christus genitus est à patre: quòd Patri coæqualis, coæternus & consubstantialis. Vetustissima etiam sunt quæ erant ante legem, sicut oblatio panis & vini facta à Melchisedech. Vetera sunt ritus sacrificiorum, ceremoniarum obseruantiæ, & oracula Prophetarum. Noua sunt quòd hominem in vnitate personæ sibi Deus vniuit, quòd mulier in vtero suo virum circundedit, quòd Virgo concepit & peperit. Nouum, dicit Ieremias, faciet Dominus super terram: mulier circundabit virum. Proiiciantur ergo vetera, quia noua superuenerunt: cesset figura, quia veritas venit, cessent promissa, quia facta est solutio promissorum. Errauerunt veteres in solitudine, in inuio & inaquoso: sed testimonio Isaiæ Vetus error abiit. Veritas & error simul esse non possunt. Abiit ergo error, quia veritas de terra orta est. Quia vetera transierunt Apostolus testatur. Si qua, inquit, innouata in Christo facta creatura est, vetera transierunt: & ecce facta sunt ei omnia noua. Comedamus vetustissima: vt qui adoramus paruulum in cunabulis, eundem credamus, & adoremus Patrem coæternum & coæqualem, vniuersitatis creatorem & Dominum maiestatis. Comedamus panes Melchisedech, nam ipsi sunt vetustissimi & ideo suauissimi: & proiiciamus panes propositionis, qui sunt veteres: quia superuenit panis nouus qui de cælo descendit. Hunc panem mulier Euangelica de tribus saccis farine commiscuit. Beatissima enim Virgo tres substantias, diuinitatem scilicet, carnem, & animam vnitas in vnius hominis persona concepit. Hæc est tunica Ioseph polymita, quæ naturarum admirabili varietate præfulgens talaris est: quia attingens à fine vsque ad finem fortiter, & suauiter omnia disponens. Panis iste quem Virgo confecit, in clibano crucis confectus est, & in resurrectione diuisus. Sapientia enim abscondita, & thesaurus inuisus, & panis non diuisus aut fractus: quæ vtilitas in his tribus? Sed fractus est panis, apertus est liber, conscissus est saccus: & spiritus Christi descendens ad inferos tanquam inter mortuos liber eduxit vinctos de domo carceris, sedentes in tenebris & vmbra mortis. Caro verò moriens mortem perimit, & vita hominum cum ea resurgit, regenerata in spem vitæ per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis. Sic itaque panis noster quotidianus & supersubstantialis ex tribus saccis farinæ compactus est in conceptione, coctus in passione, fractus in resurrectione. Hic est panis subcinericius, qui subuertit castra Madian. Benedictus Deus in donis suis, qui animam inanem & animam esurientem satiat bonis, panem & carnem dedit nobis Dominus. Nam Filius Dei panis factus est: & Verbum caro factum est. Habemus panem & carnem: panem, quem dat mundo: carnem, quam qui comederit, testimonio veritatis, habet vitam æternam. Igitur edant pauperes & lætentur: & qui in sudore vultus sui comedebant panem doloris, iam comedant panem vitæ & iocunditatis. Le-

Marginal notes: Isa 84. — Fratres Christi. — Ioan. 1. — Cant. 8. — Ezech. 34. — Nomen Iesus. — Apoc. 21. — Leuit. 2. — Vetera quid. — Noua quid. — Iere. 31. — Psal. 106. — Isa. 26. — 2. Cor. 5. — Matth. 13. — Eccli. 20. — Isa. 42. — Iud. 7. — Ioan. 6.

gitur quòd tempore legis coruus afferebat Eliæ panes in mane: & carnes in vespere. Moyses etiam dicit: Manè comedetis panes: & vespere carnibus saturabimini. Hæc equidem ciborum dispensatio minùs congrua videtur, & verè coruina est: nisi edantur carnes sine panibus, & panes sine carnibus. Si quid ad nos de panibus & carnibus illis est, proiiciatur. Sunt enim veteres obseruantiæ, & iam fœtent. Si sale nostro fuissent conditæ, nunquam forsitan putruissent. Nunc autem sunt quædam rancidæ, quædam fœtidæ. Panes etiam duri & mucidi: ita quòd possent frangere dentem masticantis. Nonne mucidus & durus panis ille oculum pro oculo, dentem pro dente? Nos autem carnes Agni nouelli comedamus: carnes agni immaculati, cuius sanguis liberat Israel de Ægypto, qui prædictus est in lege & Prophetis, qui, testimonio Ioannis, tollit peccata mundi. Hic est cuius aduentum desiderans Isaias, Emitte, inquit, Deus pater agnum dominatorem terræ de Petra deserti. Desertum est gentilitas, quæ in suo errore obdurauerat: & ideo petra deserti. Sed conuertit Dominus desertum in delicias, & solitudinem in hortum Domini: quia de petra deserti emissus est agnus dominator terræ. Vos qui estis excisi de petra, vultis videre petram deserti? videte Ruth Moabitidem. Booz siquidem Iudæus genuit Obeth ex Ruth Gentili, patrem Iesse patris Dauid. Christus autem filius Dauid secundùm carnem. Christus ergo, qui veniebat quærere quod perierat, de fidelibus & infidelibus, de iustis & peccatoribus nasci voluit. Nam & ille agnus qui immolabatur in lege iuxta editionem septuaginta, de ouibus & capris assumebatur. Sed reuertamur ad puerum, quem dimisimus in cunabulis vagientem: eamus & videamus cum Pastoribus illuc festinantibus hoc Verbum quod factum est: quod Dominus fecit & ostendit nobis. O infelices diuites huius mundi, cùm habetis hîc consolationem vestram: vt in futuro sit vobis stridor dentium & fletus, recepturi pro deliciis tormenta & luctum. Ea hora qua Christus nascebatur, erant multi diuites dormientes: multi etiam lasciuientes in delicatis & mollibus stratis. Sed qui in labore hominum non sunt, non merentur de Angelica visitatione solatium. Erant fortasse vigilantes, & solliciti circa sapientiam huius mundi. Sed Christus qui mundanam sapientiam infatuauit, & per stultitiam prædicationis saluos facere voluit credentes, aspectum Angelorum, & canticum gloriæ & laudis: atque multiplicem suæ natiuitatis gloriam non sapientibus, nec Philosophis: sed pastoribus, hominibus rusticanis, simplicibus, & humilibus reuelauit. Confiteor tibi, Pater cæli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Fratres, & si non sitis Pastores, illum paruulum tamen nostrum, quem multi Reges & Prophetæ desiderauerunt videre, hodie videbitis in præsepio altaris repositum, non in forma gloriæ, sed in panniculis inuolutum. Sicut autem tempore suæ natiuitatis erat illo operimento vera, sed abscondita fortitudo eius; ita adhuc abscondita est in sacramento maiestas ipsius. Erit autem quando apparebit non iam pannis opertus, sed amictus lumine sicut vestimento, sicut vnigenitus à Patre: sicut Rex in decore suo habens tabernaculum suum in sole, in splendoribus sanctorum, in lumine quod non deficit, in gloria quæ non transit. Quam nobis præstare dignetur paruulus noster qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

3. Reg. 17. — Exod. 16. — Ioan 1. — Isa. 16. — Desertum quid. — Luc. 2. — 1. Cor. 1. — Math. 11.

IN DIE CIRCVMCISIONIS.

SERMO VII.

MASCVLVS *cuius præputij caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo.* Satis abbreuiatum fuerat verbum Domini super terram, minoratum paulominus ab Angelis. Adhuc tamen hodie de illa paruitate lex Circumcisionis imminuit. Absciditur de carne, quam acceperat Christus in forma hominis, vt sit in eo quasi signum latronis, & cauterium transgressoris. Quid est enim pedis, vel auris, vel alterius membri abscisio: nisi manifestum indicium quòd quis deprehensus fuerit in delicto? O bone Iesu! ô sapientia Dei! ô iustitia & sanctificatio nostra! Nonne tu es in quo non est inuentus dolus, nec inuenta est in corde tuo iniquitas, nec inuentum est in ore tuo mendacium? Nonne tu es verus Deus de vero Deo Patre? nonne tu es innocens, impollutus ex impolluta & Virgine Matre? Et tu quid facis benedictissima inter mulieres, quæ conscia es virginitatis tuæ & illius innocentiæ?

Gen. 17. — Christus cur circumcisus.

Quid facis Ioseph, qui per Angelum cognouisti quia de Spiritu sancto est quod concepit Maria? Non oportet Christum qui sine peccato est, signari cauterio peccatorum. Ipse est enim, quem pater signauit, & misit in mundum. Putatis, quæso vos Maria & Ioseph, quòd per hoc signum fiat manifestior Patri suo? immò certè si posset pater obliuisci filij sui, aut illum ignorare, qui est eius sapientia, aut si quid dubitationis posset in eum cadere, inspectione huius signi quod solis peccatoribus conuenit, posset pater de filio dubitare. Vos, quæso, qui puerum vultis circuncidere, cessate à talibus: nil quæso abscidatur de carne illa, quæ tota debetur in vsum nostræ redemptionis: quæ tota seruanda est in plenitudine holocausti: Nam & si lex Moysi dicat: Anima cuius præputij caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo: Sententia quæ contra peccatum lata est, non facit eum sibi obnoxium qui immunis est à peccato. Quòd non contraxit peccatum probat patris diuinitas, attestatur matris integritas, quòd peccatum non fecerit ipsa ætas, & diuina natura confirmat. Sicut mihi videtur, præproperè & præmaturè, ô Iudæe, festinas. Scriptum est enim: Non coques hœdum in lacte matris suę. Tu verò hœdum adhuc lactantem qui futurus est hircus emissarius, doloris igne circuncidendo iam coquis. Quòd enim circumcidendo dolorem ingerat probant Emor & Sichem filius eius, & populus ciuitatis: quos tertio die, quando vulnerum dolor solet esse grauissimus, Leui & Simeon occiderunt. Domine quid est homo quòd reputas eum: aut quid apponis erga eum cor tuũ, vt pro homine iniquo tot & tanta sustineas? O quanta erat plaga iniquitatis nostræ pro qua te oportuit tanta pati. Nonne poteras carnem tuam integram conseruare, & à Circumcisione illæsam: qui vterum matris tuæ conseruasti illæsum & integrum: & postquàm mortuus fueras, corpus tuum conseruasti penitus incorruptum? Porro duo notanda sunt in hoc opere, fratres: quòd sicut Dominus maiestatis viro & fœminæ obedienter & humiliter se subiecit: ita Dominus legis qui venerat legem implere non soluere, se legi subiicere non abhorruit. Circunciditur ergo vt nobis sit forma humilitatis. Circunciditur etiam, vt qui per triginta annos operatus erat salutem in medio terræ: iam ab ipsis cunabulis negotium nostræ salutis incipiat ab vberibus Matris suæ, degustans primitias passionis. Ideo multipliciter sanguinem suum fudit & in infantia, & in senectute pro nobis: qui matutino sacrificio decreuerat superaddere vespertinum, vt qui de sanguinibus nati erant, & innocentiæ stolam peccato polluerant, lauarent stolam suam in sanguine agni. Circunciditur ergo caput Ecclesiæ Christus Iesus, non pro se, sed pro membris. Sic enim frequenter nobis euenit, vt vni membro patienti per alterum medeamur. Dolent latera, & de brachio sanguis extrahitur. Dolent oculi, atque humeri stufa & incisione torquentur. Sic ergo pro totius corporis nostri corruptela caput nostrum hodie cauteriatum est, nec dedignatur signum accipere Circumcisionis: qui positus est in signum contradictionis, in signum ad sagittam. Et sicut pro nobis voluit circuncidi: sic pro nobis decreuit flagellari, crucifigi, & mori. Hodie itaque factus est sub lege qui legem fecit. Misit enim Deus, dicit Apostolus, filium suum in mundum, natum ex muliere, factum sub lege. Ligaturam suscepit qui vulnus habuit: nec est opus sano medicina, sed malè habentibus. Tu vero Domine pro iniustis venisti implere omnem iustitiam: plena iustitia est se subiicere minori. Hanc imples: qui cùm esses octo dierum, legis obseruantiæ te subiicis: vt cùm esses triginta annorum ad baptismum veniens, serui tui manibus te supponis. Sufficiunt ea nobis Domine quæ dignatus es sustinere pro nobis, mutata sunt tempora: mutentur quæso pro tempore sacramenta. Olim misisti Abraham, postea Moysen cum cultello Circumcisionis: vt oues tuas & cauteriando signarent, & signando curarent. Veruntamen quia tu es Domine suauis & mitis: aufer obsecro durum & crudelem istum & lapideum cultrum Circumcisionis. Populo enim duræ ceruicis & lapideo, cultellus lapideus & duritia legis meritò apposita est: nobis verò quibus carneum cor dare pollicitus es, appone aquam regenerationis. Nonne tibi durum videtur, quòd in infantulo recenter nato & tenero tanta exerceatur inhumanitas: vt cùm venerit in vallem plorationis & doloris, dolor super dolorem apponatur? Aufer, aufer quæso cultellum, & alium purgationis adhibe modum. Quare cum cultello raditur, vel absciditur putredo vulneris originalis: cùm per aquam baptismalem meliùs & suauiùs possit ablui, & gratiæ vnctione sanari?

Gen. 17. Exod. 23. Gen. 34. Humilitas Christi. Luc. 2. Thren. 3. Gal. 4.

Domine, non solùm circumcisio, sed & sermo tuus sanctificat ad emundationem. De sermone tuo tu ipse testimonium perhibes dicens: Et vos, inquit, mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. De baptismo dicit Apostolus tuus Paulus: Absterſit Deus corda nostra à conscientia mala: & abluit corpora aqua munda. Fratres, non fraudauit nos Dominus à desiderio cordis nostri: & qui priùs per sermonem suum præceperat dicens: Omnis anima cuius præputij caro circumcisa non fuerit, peribit de populo, postmodum per se dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non habebit partem in regno cælorum. Ipse tamen tanquam vtriusque legis in se sacramenta suscepit: & vtraque vnum faciens, vtrumque parietem in se lapide angulari coniunxit. Ipse vtrobique dedit benedictionem legislator, legem non soluens, sed adimplens: & in vtraque lege nobis hæreditatem benedictionis acquirens, cui sit benedictio & claritas: & gratiarum actio in sæcula sæculorum. Amen.

Ioan. 15.

Hebr. 10.

Ioan. 3.

IN EADEM

CIRCVMCISIONE.

SERMO VIII.

ET vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo priusquam in vtero conciperetur. Loquendum est de nomine isto: quia cùm cætera omnia ab hominibus imponantur ad placitum: hoc est nomen quod os Domini nominauit. Non est aliud nomen sub cælo in quo oporteat nos saluari. Scribat qui voluerit characteres, nomina Barbara, nomina etiam quæ (sicut plerique asserunt) nominare non licet. Nomen tuum Iesu, semper sit in corde, & ore meo: in memoria, & in lingua: quod non minus est vtilitate, quàm auctoritate. Loquitur Gabriël ad Mariam: Et vocabis, inquit, nomen eius Iesum. Ad Ioseph etiam dicit: Et vocabis nomen eius Iesum: atque subiungens causam & effectum nominis dicit: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Pastoribus etiam loquens. Annũcio vobis gaudium magnum: quia natus est hodie Saluator qui est Christus Dominus. Magnæ fiduciæ materia est nomen Iesu: nomen tam desiderabile, tam amabile, tam dulce, tam salubre. Si diceretur, Deus venit: nomen hoc terribile est apud reges terræ: conscius iniquitatis & malitiæ meæ, ad terrorem huius nominis fugerem à facie eius: sicut fugiebat Adam & non effugiebat. Ille qui respicit terram & facit eam tremere, qui tangit montes & fumigabunt, qui aufert spiritum principum, qui terribilis est apud reges terræ, mihi & consimilibus quos accusat conscientia, quos iniquitas grauat, importabilis & intolerabilis videretur, nisi terrorem suæ maiestatis non solùm in forma hominis, sed in salutaris nomine temperasset. Quid iam igitur timeamus? Venit Iesus: venit Saluator quærere & saluare quod perierat. Venit non vt iudicet, sed vt saluet: non vt perimat, sed vt redimat. Sicut scriptum est: Venit filius hominis non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Iesus itaque est qui saluat: Christus qui sanat. Sanat enim oleo misericordiæ, & computrescere facit iugum à facie olei: neque sine salute est Iesus, neque sine vnctione est Christus. Gaudeant perditi, quòd venit Iesus quærere & saluum facere quod perierat; respirent ægroti, quia venit Iesus, qui sanat contritos corde vnctione misericordiæ suæ. Vtrumque Propheta breuiter comprehendit dicens: Sana me Domine & sanabor: saluum me fac & saluus ero: quòd Christus est sanat, quòd Iesus est saluat. Duo simul in Christo video, carnis Circumcisionem, & nominis impositionem: in carnis circũcisione est filius Abrahæ, in nominis impositione filius Dei & hominum saluator ostenditur. Ante natiuitatem vocat eum Angelus saluatorem: homo verò vocat eum saluatorem post natiuitatem. Nam qui Angelos ab initio saluauerat, à tempore incarnationis hominem saluat. Habemus testimonium salutis nostræ Angelum, & hominem. In ore duorum testium stat omne verbum. Simul concurrunt circuncidi, & nomen salutis accipere: vt circuncidamur non carne, sed spiritu: Christi exemplo, quibus ad formam viuendi præscripta est nobis Christi Circuncisio. Iudæus circunciditur in vno dumtaxat corporis membro, in quo concupiscentiæ sedes est. Veruntamen quia corrupti, & abominabiles facti sumus, atque à planta pedis vsque ad verticem non est in nobis sanitas: ex toto nos oportet corpore circuncidi. Christus purgatio-

Luc. 2.

Nominis Iesu excellentia.

Isa. 62.
Act. 4.

Ioan. 3.

Ier. 17.

Duo in Christi Circumcisione

Matth. 18.

Circumcisio Christiana.

nem peccatorum faciens: atque triginta annis operans salutem in medio terræ, priùs in portiuncula modici membri circuncisus est: postea cùm iam triginta esset annorum, baptismo, qui est secunda circuncisio, ablutus est: tandem sacramentum tertiæ circumcisionis expleuit toto corpore distentus in cruce: Iam non circumcisus tantummodo, sed occisus.

IN DIE EPIPHANIÆ DOMINI.

SERMO IX.

Matth. 2. APERTIS *thesauris suis obtulerunt Domino aurum, thus, & myrrham*, Beati sunt qui thesauros habent: de quibus possunt proferre quæ offerantur Domino. Sed nunquid soli diuites huius sæculi thesauros habent, vt faciant oblationem Domino? Psal. 72. Ecce peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt diuitias. Nunquid acceptiores sunt Domino qui thesaurisant in terra? Quid facient ergo pauperes & pannosi discipuli Christi, filij Petri: Act. 3. quorum vox est, Aurum & argentum non est mecum? *Paupertas laudata.* Porro paupertatem suam summas diuitias reputant: qui nihil habentes & omnia possidentes, Christum nudum nudi secuti sunt. Isti & sequaces eorum licet mendici & inopes essent, licet opprobrium & abjectio plebis essent: erant tamen honorati & diuites apud Dominum & Sanctos illius: nam de illis Apostolus dicit: 1. Cor. 1. Gratias ago Deo meo quòd in omnibus diuites facti estis iustitia, & in omni verbo, & sanctitate: ita vt nihil desit vobis in vlla gloria. Est qui gloriatur & diuitem se reputat: diues etiam ab aliis reputatur propter affluentiam substantiæ tẽporalis. Psal. 143. Sed Propheta subiungit & corrigit dicens: Beatus populus cuius Dominus Deus eius. Angelus in Apocalypsi loquitur ad eum qui confidebat in pecuniæ thesauris, & arguendo reprobat diuitias eius dicens: Apoc. 3. *Diuitum miseria.* Tu dicis quòd diues sum, & nullius egeo: & tu miser es, & miserabilis, & pauper, & nudus. Et quis, quæso, miserior aut miserabilior est quàm qui modò validus est: modò eger, modò viuit, modò moritur, modò prosperatur, modò aduersa patitur, modò est, modò non est? O diues paupertas, ô nuditas honorabilis, quæ in cælo inæstimabiles thesauros absconsdi: de quibus potes incessanter capere & de his nihilominus abundanter offerre. Hic est thesaurus, quem qui inuenit vadit & vendit vniuersa quæ habet: per ipsum eunt, per hos thesauros illi decem Israelitæ, quos Ismaël in articulo mortis concluserat, homicidæ gladium euaserunt. Obtulerunt reges aurum, thus, & myrrham. Euangelista aurum tanquam dignius thuri præponit & myrrhæ. Thus verò myrrha excellentius. Pensata verò significatione munerum quantum ad processum virtutum & Sanctorum operum: primo loco myrrha offertur: secundo thus, tertio aurum. Per myrrham quæ amarissima est & medicinalis, atque vermium mortificatiua, pœnitentia designatur: *Myrrhæ significatio.* cùm quis in amaritudine animæ suæ recogitat annos suos, & de peccatis suis amarissimè dolet accusans se, & per confessionem dimittens aduersum se eloquium suum. Hic Domino offert myrrham: Myrrha vermes mortificat, & carnes à putrefactione conseruat. Nonne vermis est libido blandè ingrediens, dulciter mordens, suauiter transfodiens, & voluptuosè occidens? Vermis etiam est accidia cor hominis latenter quasi tinea rodendo corrumpens. Verbum enim sapientis est: Vt vermis ligno, ita tristitia nocet cordi. Prou. 20. Sed & mundana desideria vermes sunt. Vnde & testimonio Salomonis, Desideria rodunt pigrum: Ib. 21. non est otium sine desideriis. Legitur quia in desideriis est omnis otiosus: vulgariter autem scitur & dicitur, quia Otiositas inimica est animæ. Vis videre virtutem & efficaciam myrrhæ. Religiosus aliquis est qui nuper iugo regulæ se subjecit: huic myrrha siue myrrhæ amaritudo, sunt ieiuniorum frequentia, labor quotidianus, ciborum tenuitas, somnus breuis, censura silentij, austeritas disciplinæ. De his omnibus non myrrham id est amaritudinem: sed myrrhæ fasciculum sibi facit pro amore illius, de quo sponsa in canticis dicit: Cant. 1. Dilectus meus sicut facisculus myrrhæ inter vbera mea commorabitur. Amara quidem sunt quæ sustinet: sed comparatione illius amaritudinis, quam habet de suorum peccatorum & excessuum recordatione & dolore, dulcescunt. Sic amaritudinem choleræ amaritudo absynthij vel aloës purgat, & humores, qui ex deliciis excreuerunt. Horror medicinæ abominabilis, & vrentis cauterij dolor frequentissimè sanat. Est myrrha incipientium, thus proficientium, aurum est perfectorum. Quòd myrrha thus præ-

Ib. 3. ueniat habes vbi dicitur: Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris. Et Ib. 4. illud: Ibo mihi ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Vtrobique thus sequitur, & myrrha præcedit. *Thuris significatio.* Postquàm quis per contritionem & pœnitentiam de suis excessibus satisfecerit: deinceps de processu virtutum sollicitus postulat perseuerantiam: cúmque videat se de mortis laqueo liberatum, reliquiæ cogitationis diem festum agunt: vbi & tunc offert thus: quæ quidem oblatio festiua est. Sciunt qui frequenter hæc experiuntur quomodo deuotæ orationis oblatio solemniter in animo lætitiam faciat: dum sicut incensum, sicut virgula fumi ex aromatibus in conspectum diuinæ maiestatis ascendunt. Qui priùs offerebat sacrificium cordis contriti, & humiliati, iam offert thus deuotionis: qui priùs compungebatur, iam suo redemptori congratulans dicere potest: Psal. 29. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: & circundedisti me lætitia, vt cantem tibi gloriam, & non compungar. Isa. 61. Sic reddit Dominus lugentibus Sion, iuxta verbum Isaiæ, coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Tunc potest psallere & cantare: Ibid. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circundedit me. *Auri significatio.* Aurum charitas est, quæ dũ perfecta est nihil in se palloris habet: quæ timorem foràs misit, vt iam sint posteriora eius non in pallore auri, sed in fulgore auri purissimi. Nam & Ioannes Angelum qui ei loquebatur, ad Apoc. 1. mamillas cinctum zona aurea vidit: quia charitas temporalium cogitationum fluxa restringit. Offert itaque aurum, qui Christum ex toto corde diligit. Offert aurum, qui diuinitatem in Christo homine recognoscit. Sicut in canticis legitur: Cant. 5. Caput eius aurum optimum: caput enim Christi Deus: sed & aurum sapientia est. Vnde & aurum Christo offert: qui Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam confitetur. Magi, stella prælucente & præducente, veniunt ab oriente ad illum verum orientem, cui nomen oriens. Perhibet testimonium stella de sole, lumen de lumine: & reges in splendore ortus sui splendorem æternum in tenebrosa & obscura infantuli paupertate cognoscunt. Stella non sicut stella, sed sicut rationalis creatura præcedit: vbi subsistendum fuerat, subsistit; atque radio quasi digito vbi paruulus iacebat ostendit. Gratias tibi Deus qui dixisti de 2. Cor. 4. tenebris lumen splendescere: & illuxisti cordibus nostris ad illuminationem scientiæ in faciem Christi Iesu. Non miremini si ducatum stellæ sequerentur, quorum cordibus stella ex Iacob illuxerat, & lucifer ille qui nescit occasum. Bone Iesu, salus mea, & misericordia mea, & pars mea in æternum: quanto gaudio exultant hodie Magi in tua hæreditate cælesti, in conspectu Patris tui, in splendoribus Sanctorum, dum te adorant in palatio cæli, in throno maiestatis: quasi vnigenitum à Patre gloria & honore coronatum diademate patris tui: quem priùs viderant in Bethleem, in diuersorio, in præsepio paruulum, pauperculum, vagientem in cunis. *Et intrantes domum*, &c. O Magi! mihi ad vos sermo est: de terra longinqua venistis videre regem regum, & dominum vniuersitatis: quid quæso inuenistis? quid facitis? quem adoratis? Adoratis lactentem puerum, filium pauperculæ mulieris in tugurio vili, & vilibus pannis. Estne Deus cui exhibetis nunc honorem? Certè Dominus Psal. 10. in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius: & vos eum quæritis in stabulo & in fœno, quem proni adoratis. Quare aurum & species pretiosas offertis? Quæritis regem regum: ergo rex est ipse. Vbi est aula regia, vbi frequentia curialis, vbi pompa magnatum? Non video nisi stabulum, & præsepium, & Mariam cum Ioseph. Regnum eius quod quæritis, non est de hoc mundo. Certè manifestè video quòd infatuata est sapientia Chaldæorum: nam & isti Chaldæi erant. Sanè insipientes facti sunt viri sapientes: vt adorarent paruulum despicabilem tam in sua ætate, quàm in sua paupertate. Porro insipientes facti sunt, vt fierent sapientes: quod tunc docebat eos Spiritus sanctus, posteà prædicauit Apostolus dicens: 1. Cor. 1. Qui vult esse sapiens: fiat stultus vt si sapiens. Quia enim per sapientiam mundus Dominum cognoscere non poterat, placuit Deo per stultitiam saluos facere credentes: nolite quæso scandalizari, ô Magi. Ille qui in cunabulis plorat, ipse est qui in cælis tonat: ipse est cui omnes Prophetæ testimonium perhibent: quia ipse Baruch. 3. est Dominus Deus noster, & non æstimabitur alius ab eo: ipse omnipotens & Psal. 47. saluator. Omnes dicunt: Quoniam hic est Deus Deus noster in æternum: & in sæculum sæculi; ipse reget nos in sæcula. Sed quare illos moneo? Illi contra Ierusalem veniunt sancto ducente, stella du-

cente in Bethleem villam exiguam, villam paruulam, & inuenientes paruulum pannis inuolutum non abhorrent stabulum: sed procidunt & lactentem venerantur regem, & adorant vt Dominum. Et nos, fratres, adoremus & procidamus ante Deum: adoremus Deum in spiritu & veritate. Nam & ipse tales quærit, qui adorent eum in spiritu & veritate. Veniant nunc saltem veri adoratores: adoremus & ploremus cum eis coram Domino, qui fecit nos: quia magna fecit nobiscum, qui potens est & sanctum nomen eius, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ioan. 4.

DOMINICA INFRA Epiphaniam.

SERMO X.

Math. 3.

VENIT *Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.* Venit sponsus ad paranymphum, ad vocem verbum, magister ad discipulum, Dominus ad ministrum. Solent infirmi venire ad medicum: sed ecce noua faciens omnia, innouat signa, immutat mirabilia, & per omnia nobis exhibet summæ humilitatis exempla. Fons à riuulo petit aquam: nam à mari exeunt flumina, & ad mare reuertuntur vt iterum fluant. Hic est fons cui testimonium perhibet Zacharias: quia fons de domo Dauid egressus est in ablutionem peccatoris & menstruatæ. De hoc fonte nobis fontes misericordiæ emerguntur, aquæ salientes in vitam æternam, vt hauriamus aquas de fontibus Saluatoris. Venit circuncisionis Dominus & baptismi, vt qui se circuncidi dignatus fuerat, ad exhibitionem plenæ humilitatis sustineat baptizari. *Sic*, inquit, *oportet nos implere omnem iustitiam.* In iustitia designans humilitatem, quæ est plenitudo iustitiæ. Venit ad aquas Iordanis, non vt aquis lauari indigeat, qui mundus est totus, non vt lauetur, sed & vt aquas lauet: & vt elemento vim mundationis ac regenerationis per virtutem sui nominis, & ablutionem sui corporis potenter infundat. Cùm autem per spiritum regeneramur in spem vitæ: per baptismum conteritur caput antiqui serpentis in aquis. Sed repullulat caput venenatum, radix amaritudinis & peccati. Infelix ego homo semel baptismo ablutus sum: sed & vulnera primæ transgressionis ibi plenè abluta & sanata sunt. Verùm quia primam fidem irritam feci: putruerunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Ideo ad meipsum anima mea conturbata est, & in amaritudine animæ meæ recogito dies meos: nec est mihi remedium aut solatium. Recolens tamen, bone Iesu, quia propter nos, non propter te descendisti in Iordanem: tuæ humilitatis memor, humiliabo me & descendam. Iordanis enim descendens interpretatur: Propterea memor ero tui de terra Iordanis descendens à monte modico: à superbia vitæ, quæ breuis est & transitoria, & momentanea est. Descendit Naaman de curru superbiæ in aquas Iordanis: & sanatus est. Descendit superbus ad aquas humilitatis & pœnitentiæ, & mundatur. Septies lauit se Naaman in Iordane: mihi misero & plusquàm leproso non nisi semel baptisari permissum est: quoniam vnus spiritus, & vna fides, & vnum baptisma. Semel baptismo ablutus sum: sed ex quo pollui vestimenta mea (vt verbo beati Iob vtar) si lauero me aquis niuis: si mundauero me nitro, aut herba Borith: tu me Domine intingis sordibus: nam omnes iustitiæ nostræ in conspectu tuo sicut pannus menstruatæ. Et quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? Si autem aliquo modo mundatus fuero, facilè recidiuabo: nec obseruabo me ab iniquitate mea. Duo enim me in præcipitium trahunt: inde conditio corrupta: hinc voluntas infirma. Ergo quia virtus baptismi in me semel officio suo functa est, nec repeti potest, sola ablutio pœnitentialis mihi ad remedium superest. Nam & pœnitentia est baptismus, non quòd in ea sit baptismi iteratio; sed quia sepulturam criminum facit, & nos humilitati Christi consepeliens, complantans morti eius in spem vitæ æternæ nos regenerat, vt simus quasi modò geniti infantes. Vnde & caro Naaman, cuius ablutio nobis posita est in signum sapientiæ, in ætatis puerilis mundiciam reparata est. Quidam pœnitentialibus aquis semel immersi, statim putant ab omnibus iniquitatibus esse mundi: sed non sufficit, nisi cum Naaman septies in Iordane lauentur. Ieiuna vsque ad oris fœtorem, flagella, contunde, vre corpus tuum ita vt ardeat: nihil agis, nisi pœnitentiæ spiritus septiformis

Ecclì. 1. Zach. 13. Baptismi Christi vis. Iordanis quid significet. Psal. 41. 4. Reg. 5. Iob 9. Ier. 2. Isa. 64. Iob 14. Baptismus dicitur pœnitentia.

assistat. Diuites huius sæculi, qui ducunt in bonis & deliciis dies suos, qui pœnitentiam vilipendunt: nonne videntur dicere quia meliores sunt fluuij Damasci Abana & Pharphar, omnibus aquis Israël vt lauentur in eis? Hæc est medicina vnica post baptismum. Medicinam, dicit Salomon, creauit Deus hominibus: & stulti despiciunt eam. Hæc est secunda tabula post naufragium. Christus nec indigebat pœnitentia, nec baptismo: tantùm vt mundaremur baptizari voluit: & vt peccata nostra tolleret, more pœnitentium ieiunauit & fleuit: post ieiunium venit ad Iordanem, ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. In baptismo Christi tota Trinitas innotescit. Pater auditur in voce, filius in carne, spiritus in columbæ specie. *Et vox*, inquit, *in cælo facta est. Hic est Filius dilectus in quo mihi*, &c. Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit: sed & filius hodie suis discipulis innotescit. Vnde & triplex apparitio siue reuelatio in Ecclesia hodie celebratur. Apparet Chaldæis nouæ stellæ indicio: & per eos hodie in gentibus nostræ fidei primitiæ consecrantur. Apparet Iudæis non solùm Ioannis, sed Patris & Spiritus sancti testimonio, vim regeneratiuam ab aquis incipiens, diuinam potentiam mutatione aquæ in vinum discipulis hodie manifestè declarat. Sicut Euangelium dicit. Hoc est initium signorum eius, & manifestauit se. Erat natus, sed non notus in mundo erat: & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. Et notandum quòd mirabili consideratione diuinæ sapientiæ stella testimonium perhibet soli ei qui est sol iustitiæ: vox verbo, columba agno. Sicut agnus inter animalia, sic est inter aues columba simplicior; optimeque sibi conueniunt columba & agnus: ipse testimonio Prophetæ, est agnus mansuetus qui portatur ad victimam: ipse est columba, sicut scriptum est: Dissipata est terra à facie iræ columbæ. *Hic est*, inquit, *Filius meus dilectus in quo mihi complacuit, ipsum audite.* Verè complacet patri in eo quod dicit: Ego quæ placita sunt Patri meo, facio semper. *Ipsum audite.* Dei Filius verbum Dei, sermo omnipotens, qui sub muliere diu tenuerat silentium, accepta à patre licentia, tandem loquitur: superbiam nostram suæ humilitatis exemplo confundens, qui tardi sumus ad audiendum, veloces ad loquendum: dum priùs volumus docere quàm doceri: priùs esse magistri quàm discipuli: priùs esse quàm coesse. Descendamus itaque de curru superbiæ cum Naaman in Iordanem, vt lauemur septies pœnitentialibus aquis. Septies enim cadit iustus in die.

4. Reg. 5. Eccli. 38. Psal. 28. Apparitio triplex. Ioan. 2. Ioan. 1. Ier. 11. Ib. 25. Ioan. 8. Prou. 14.

IN DIE PVRIFICATIONIS B. Mariæ.

SERMO XI.

Hodie templi Dominus defertur ad templum: hodie mater offert filium patri suo. Hæc est prima processio & non parua: quia puer noster adhuc paruulus est: Hîc est Maria: Simeon iustus: & Anna Prophetissa, & Christus in medio qui offertur, qui recipitur, qui prophetatur, omnes iusti, nullus peccator. Nunquid omnes peccatores renuit Deus? Nolite timere pusillus grex: quia complacuit Domino in nobis. Et quid est quòd sancta, quòd immaculata, quasi aliquid muliebre passa sit vel in conceptu, vel in partu, muliebris infirmitatis quærit remedia, & legi subiicitur? Sed filius pro matre respondet. Sic, inquit, decet nos implere omnem iustitiam. Prima mulier mater omnium, & criminum, cùm ad excusandas excusationes in peccato suo, culpam propriam in alium retorsisset, Mater Dei, mater misericordiæ ad exemplum filij sui quæ non rapuit, soluit. Cumque extra necessitatem legis esset, quæ sine seminis susceptione filium pepererat, legis necessitati se subiicit. Venerant ambo legem implere non soluere. Hodie sistitur creatori fructus terræ sublimis. Christus purgationem peccatorum faciens, Matrem virginem legem aliarum subire sustinet, vt nos exemplo humilitatis informet. Hodie per manus maternas & virgineas offertur in templo: per manus Iudaïcas & sacrilegas offerendus in cruce. Hodie suscipiunt eum brachia Simeonis iusti, erit quando suscipient eum brachia diræ crucis, & tunc erit secunda processio. Hoc sacrificium matutinum: illud vespertinum. Vtrobique oblatus est, quia ipse voluit. Quæcunque enim voluit fecit. O quàm beatum reputare se potest, qui diem suæ purificationis impleuit. Si-

Matth. 3.

meon non solùm dies purgationis, sed expectationis impleuit, vt iam mereatur videre Christum Dominum: vt dimissus in pace, in idipsum dormiat, & in pace illa quiescat, quæ exuperat omnem sensum. Purgatio nostra est in aqua & sanguine, in spiritu & igne. Per aquam & sanguinem, sicut Ioannes testatur, Hic est, inquit, qui venit per aquam & sanguinem. Et idem: Ipse baptizabit in spiritu & in igne. Est & alia purgatio terribilior in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Vis audire de aqua? in aqua baptizauit, in aquis pedes lauit, aquas ab oculis fudit. De sanguine non est dubium, quem multipliciter fudit: vt lauaremus stolas nostras in sanguine agni. De spiritu legi: quia gratia Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Datus est etiam ignis ad purgationem, siue Spiritus sanctus in igneis linguis. Purgat ergo Dominus aqua ablutionis, sanguine passionis spiritu sanctificationis, igne perfectionis: sed & igne tribulationis. Transiuimus, inquit, per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium. Hic est cereus, hæc est candela super candelabrum ponenda: adhuc tamen sub modio constituta, sufficiens ad illuminationem Iudæorum: ad reuelationem gentium, ad salutem omnium populorum. Huic cereo mater ceram contulit: lumen verò pater luminum ministrauit. Iste est, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Accedite ad eum, & illuminamini: vt videatis figuram in imagine, speciem in splendore, lumen in lumine. Ipse est splendor, figura & substantia Dei. Ipse de tenebris nos eduxit in admirabile lumen suum, vt filij lucis simus, qui eramus filij tenebrarum. Testimonium perhibet lumen de lumine, stella de sole. Gratias tibi, Deus, qui dixisti lumen de tenebris splendescere: & illuxisti cordibus nostris ad illuminationem scientiæ, in faciem Christi Iesu. Quanto gaudio, quanta exultatione putatis hodie gratulari animas Magorum in conspectu Dei, in splendoribus Sanctorum: dum vident in palatio cæli, & adorant in throno maiestatis quem olim viderunt in Bethleem modica ciuitate in diuersorio, in præsepio paruulum vagientem in cunis? Quem priùs viderant paruulum & infirmum, modò vident perfectum in omni maiestate & potestate, in diademate patris sui gloria & honore coronatum

Purgatio multiplex.

1. Ioan. 5.

Matth. 3.

Isa. 4.

Rom. 5.

Act. 1.

Psal. 65.

Cereus mysticus.

Lumen Christus.

Psal 33.

quasi vnigenitum patris. Vide in istis modis profectus & ordinis processum. Procedunt à visione sideris ad visionem matutinæ lucis: inde ad videndum solem in meridie virtutis suæ: sic proficiunt à conspectu pueri vsque ad conspectum Dei. Hic est profectus iusti, & progressus nascentis Ecclesiæ. Sicut Salomon dicit: Iustorum semita quasi lux splendescens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Quid mirum, si venerunt ad ipsum luciferum? Stella enim orta ex Iacob illucebat cordibus eorum: & lucifer ille qui nescit occasum. Hodie non vna sola stella, sed multæ, ad huius pueri agnitionem nos ducit. Quot enim sunt eruditores iustitiæ, tot sunt stellæ testimonio Danielis: Qui ad iustitiam, inquit, erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. Ideò & Paulus vocat eos luminaria quæ lucent in medio nationis prauæ ac peruersæ. Dominus etiam luminum, cùm disponeret lunam & stellas in potestate noctis: Vos, inquit, estis lux mundi. Et illud: Sic luceant opera vestra bona coràm hominibus: vt glorificent patrem vestrum qui est in cælis. Teste Salomone: Dulce & delectabile est oculis videre solem. Ego autem credo, quòd omnia desiderabilia, & omnia quæ excogitari possunt oblectamenta transcendere solem iustitiæ nequeunt: sed non est datum lippientibus oculis in illud admirabile lumen posse conspicere. Si non possumus in rotam solis, nec in illud luminosum iustitiæ corpus oculum mentis infigere; scrutator enim maiestatis opprimetur à gloria, nec altiora nobis & fortiora debemus inquirere, dirigatur saltem oculus noster in lucem Fidelium, & delectetur in splendoribus Sanctorum. Sancti enim sunt montes, à quibus nos illuminat Deus testimonio Prophetæ dicentis: Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. Et tu, frater, leua oculos tuos in montes, vnde veniat auxilium tibi. Qui in tenebris estis, ad illum montem magnum accedite & illuminamini: & facies vestræ non confundentur. Inter cæteros montes, per quos nos illuminat, montem magnum reputo iustum senem Simeonem: qui non solùm in Christi fide nos illuminat, sed illuminando confirmat. O senex fidelis, cuius laus in Euangelio, cuius Senectus in misericordia verbi: cùm vnicum portes qui portat omnia verbo virtutis: ape-

Prou. 4.

Stella mysterium.

Dan. 12.

Philipp. 2.

Matth. 5.

Ibid.

Eccle. 11.

Psal. 75.

Psal. 33.

ri nobis quàm salubriter insinuabat se visceribus tuis, qui delectabiliter infundebat se animæ tuæ: suumque spiritum pectori tuo influebat ille, quem tu gestabas in vlnis. Nonne poterat Simeon respondere & dicere: Acceperam responsum à Spiritu sancto non visurum me mortem donec viderem Christum Domini? Diu expectaueram: iam defecerant oculi mei in eloquium tuum dicentes: Quando consolaberis me. Factus eram sicut vter in pruina: frigidus, aridus, marcidus, & despectus. Sed tandem memor fuisti, Domine verbi tui seruo tuo: in quo mihi spem dedisti. Iam in carne mea video Dominum Saluatorem meum: nec solùm video, sed teneo & amplector. Iam me sentio calere de senectute morbida in salutem. Renouata est vt aquilæ iuuentus mea. Iam irreuerberata acie solem iustitiæ contemplor. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: viderunt oculi mei salutare meum. Video te in vultu meo, in carne mea; videbo te in vultu tuo & gloria tua, vbi erit plena iocunditas, & plena in iocunditate satietas: quia vultum tuum, Domine requiram, satiabor cùm apparuerit gloria tua. Vidi Dominum: & salua facta est anima mea. Vidi & videbo: nec dimittam te donec dimittas me in pace. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Non solùm Simeoni datum est videre & portare, & amplecti Dominum; sed omnibus his, qui in veritate diligunt spiritum. Qui Christum tenent, amplectuntur, & fouent in desiderio animæ suæ in sancta, atque deuota & optabili seruitute. Qui cum sponsa dicere possunt: Dilectus meus sicut fasciculus myrrhæ inter vbera mea commorabitur. Hic est de quo prædixerat Malachias: Ecce veniet ad templum sanctum suum dominator Dominus, & Angelus testamenti quem vos vultis. Quæritis, ô Iudæi, & non quæritis: vultis & non vultis. Si quæritis quærite: conuertimini & venite. Quæritis, qui vos liberet à seruitute hominum, non dæmonum: qui terrena conferat, non æterna. Ecce hic est quem quæritis, cui omnes Prophetæ testimonium perhibent: Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius ab eo, ipse reget nos in sæcula. Suscepimus hodie, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. Templum Dei est habitatio gloriæ eius, templum est vterus virginalis, templum est corpus Christi, templum est illud ædificium Salomonis, quod destruendum Christus quandoque prædixit, quia meritò destruendum erat: nimis enim angustum fuerat & modicum, & ideò cultu tantæ maiestatis indignum. Ædificet tibi, Domine Iesu, templum amplioris gratiæ populus acquisitionis ab ortu solis vsque ad occasum: palatium tuæ maiestati ædificet, Ecclesiæ redemptor, vt sit secundùm nomen tuum, Deus, ita & laus tua in fines terræ. Tu verò qui hodie offerris in templo, Christe Iesu, qui es templi Dominus illuminatio mea & salus mea, qui illuminas lucernam meam per fidem, & agnitionem veritatis tuæ, illumina tenebras meas: nec enim video, aut intelligo omnes excessus meos: nam delicta quis intelligit? Circundederunt me mala, quorum non est numerus: & non potui vt viderem. Illumina nos Domine, quò mundi huius tenebris carere valeamus: & peruenire ad patriam claritatis æternæ. Exaudi nos, pater luminum & illuminator cordium: illumina tenebras nostras vt placeamus coràm te in lumine viuentium. Qui es figura & splendor substantiæ Dei patris Iesu Christe, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 118. — Cant. 1. — Malach. 3. — Baruch. 3. — Psal. 47. — *Templum quid.* — Ibid. — Psal. 39.

IN EADEM PVRIFICATIONE.

SERMO XII.

SVSCEPIMVS, *Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Hodie dilectissimi, fratres, susceptus est Dominus, & oblatus in templo: hodie debitum suæ purificationis impleuit purissima Christi Mater. Moyses enim in lege præceperat, quòd si mulier concepto semine filium peperisset, septem diebus immunda esset, & octauo die circuncideretur puer: postea triginta tribus diebus mulier à templi abstineret ingressu, & quadragesima die puerum cum hostis offerret in templo. Notate verba: & in verbis mysteria. Videte quanta cautela & circunspectione vsus est Moyses in his verbis. Si dixisset mulier quæ peperit masculum septem diebus immunda erit: ergo beatissimam quæ paritura erat masculum indicasset immundam. Ideò præmisit mulier,

Psal. 47. — Leuit. 12. — *Lex significationis.*

lier quæ ſuſcepto ſemine peperit maſculum. Igitur beatam Virginem manifeſtè excepit. Ipſa enim ſola eſt quæ Virgo peperit: quæ non de ſemine, ſed gratia & ſanctificatione concepit. Nonne ergo poterat dicere ſanctiſſima Virgo, cùm duceretur ad templum, quid mihi eſt opus ſanctificatione, quæ ſemine polluta, aut partu immunda non fui? Quid mihi opus eſt ingreſſu templi, quæ facta ſum templum Spiritus ſancti? Quid opus eſt mihi vel filio meo, his oblationibus, qui ſe oblaturus eſt in ara crucis vt redimat vniuerſos? Noli hæc dicere mater ſancta: eſto in mulieribus ſicut vna ex illis. Memento quia & filius tuus, qui ſine peccato erat, voluit circuncidi. Venit enim legem adimplere non ſoluere. Ingredere templum, Virgo benedicta, offer benedictum fructum ventris tui, offer primitias noſtræ benedictionis, offer fructum terræ ſublimem, hoſtiam ſanctam, Deo placentem, reconciliationem noſtram. Erit quando non offeretur in templo, nec in Ieruſalem, ſed extra Ieruſalem. Erit quando non offeretur inter brachia Simeonis, ſed inter brachia crucis. Veniet dies, quando non redimetur auibus ſicut hodie, ſed ipſe nos redimet in ſanguine ſuo: quia ipſum redemptionem miſit Dominus populo ſuo. Illud enim erit ſacrificium veſpertinum: iſtud eſt ſacrificium matutinum. Gaudeas mater in ſacrificio matutino, quia in veſpertino dolebis, & tuam ipſius animam pertranſibit gladius: ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Et in hoc, & in illo ſacrificio oblatus eſt, quia ipſe voluit. Gaude mater, & exulta ſatis filia Sion, gaude & canta virginitatis epithalamicum canticum nouitatis. Audi Virgo & inclina aurem tuam: quia Anna & Simeon cantant tecum. Simeon iuſtus canticum iuſtitiæ: Nunc dimittis Domine ſeruum tuum, &c. Anna canticum continentiæ. Canta & tu canticum pudicitiæ, canticum nouum, canticum inauditum, canticum Virginitatis & fœcunditatis, canticum humilitatis, canticum gloriæ & beatitudinis. Ecce, inquit, ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Verè omnes generationes: quia ſicut vnguentum effuſum eſt nomen tuum: & memoriale tuum in omni generatione & generationem. Nuſquam eſt hodie, fratres, dies

Luc. 2. *Cant. 1.* *Pſal. 101.*

ſalutis, niſi per Virginem. Hæc eſt enim vnica mediatrix noſtra, & interuentrix ad filium. Peccatores eramus, & ad patrem verebamur accedere. Terribilis eſt enim ſuper reges terræ, qui aufert ſpiritum principum: reſpicit terram & facit eam tremere: tangit montes & fumigant: dedit nobis Chriſtum filium ſuum. Quid non obtineat apud patrem talis filius? Exaudietur pro reuerentia ſua: ſed ipſe cùm ſit Deus, interceſſione opus eſt apud eum. Habemus autem beatam Virginem, in qua nil terribile eſt: nam in ipſa eſt plenitudo gratiæ, & puritas humanæ vitæ. Exaudiet pro nobis matrem filius: offeret mater filio ſuo preces noſtras. Filio inquam ſuo, quem hodie obtulit in templo: vt & nos ſuſcipiamus miſericordiam eius in medio templi ſui. Quæ eſt, fratres, hæc miſericordia, quam hodie ſuſcepimus: nam multæ ſunt miſericordiæ eius: & miſerationum eius non eſt numerus. Si recogitem communem noſtræ redemptionis proceſſum, ſeptem miſericordias inuenio. Si conſiderem quotidianam & ſingularem vniuſcuiuſque redemptionem, ſeptem miſerationes inuenio. Opus enim miſericordiæ quòd Deus creauit hominem, vt eum ſuæ gloriæ faceret participem & conſortem. Peccauit homo & æterna morte ſe dignum conſtituit: inuenta eſt enim iniquitas eius ad odium: eum tamen Deus æternaliter non damnauit. Et hæc eſt ſecunda miſericordia. Tertia miſericordia fuit, quòd nobis qui eramus ſub maledictione, benedictionem in ſemine Abrahæ repromiſit. Quarta miſericordia fuit: quia nobis ſine lege vagantibus ad diſciplinam, & ad correctionem per Moyſen legem dedit. Quinta, quia cùm eſſemus in multa deſolatione, & penderemus ſub incertitudine ſpei, nos per Prophetas ſuos variis conſolationibus confortauit. Sexta, quia non Angelicam naturam, ſed conformitatem noſtræ miſeriæ, noſtræque deformitatis elegit. Septima eſt, quia ipſum incarnatum ſuſcepimus in medio templi ſui. Hæc eſt miſericordia illa magna, de qua dicitur: Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam: quia ipſa eſt complementum omnium aliarum. Quia enim Chriſtus ſitiuit, quòd eſuriit, quod opprobria, quòd clauos, quòd lanceam, quòd mortem in cruce ſuſtinuit: hæc omnia procedunt de natiuitate ipſius: hæc omnia ſunt huius miſericordiæ ac-

Maria Mediatrix noſtra. *Miſericordia ſeptem.* *Pſal. 50.*

cessio & sequela. Secundùm singularem vniuscuiusque statum septem alias miserationes inuenio. Prima est; quia cùm dæmones oportunitatem peccandi offerunt, Dominus impedit ne mala voluntas veniat ad effectum: tollitque Dominus virgam peccatorum desuper sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Secunda misericordia est: quòd nos continuè peccantes offendimus Dominum, & peccata peccatis adiungimus: & tamen Dominus patienter sustinet, & ad pœnitentiam nos expectat. Iuxta Dauid: Hæc fecisti & tacui. Et in Isaia: Non cogitasti in corde tuo, quia ego vir tacens, & quasi non audiens. Tertia misericordia fuit, quia commouit Dominus ad pœnitentiam cor nostrum: vt pœnitentes recogitemus in amaritudine dies nostros, secundùm quod legitur: Commouisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones eius, quia commota est. Quarta misericordia est, vt cupiamus desiderare & velle quod ex humana infirmitate desiderare non possumus. Concupiui, dicit Psalmista, desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Quinta stabilire in proposito sanctitatis. Iuxta illud: Statuisti supra petram pedes meos. Sexta misericordia est obliuisci omnium mundanorum, & proficere, & proficisci in obedientiam, & obseruantiam mandatorum Dei. Sicut Apostolus dicit: Eorum quæ retrò sunt oblitus, ad anteriora me extendo. Septima est: cùm Christum suscipimus in medio templi sui, immo cùm ipse nos suscipit in medio templi sui, tunc Christi templum efficimur. Sicut Apostolus dicit: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Si enim sic eum susceperimus in corde nostro, in medio templi nostri: securi sumus, quia cùm venerit iudex viuorum & mortuorum, ipse nos suscipiet in medio templi sui, in splendoribus Sanctorum, in iocunditate quæ non deficit, in gloria, quæ non transit. Quam nobis præstare dignetur qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Miserationes septem. — Psal. 129. — Psal. 49. — Isa. 57. — Psal. 59. — Psal. 118. — Psal. 39. — Philipp. 3. — 1. Cor. 3.

IN SEPTVAGESIMA.

SERMO XIII.

SIMILE *est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.* Quanta audiuimus & cognouimus, ea, & Patres nostri annunciauerunt nobis. Quanta mandauit Deus patribus nostris nota facere ea filiis suis. Vinea Domini Sabaoth populus Dei est qui propter varias iniquitates suas Deum sæpè ad iracundiam prouocauit. Dedit itaque in conculcationem vineam suam: & ideò frequenter occurrit nobis in lectione diuina à quibus vastata est vinea Domini. Nunc enim premitur populus Israël sub Pharaone iugo grauissimæ seruitutis: sed multæ sunt misericordiæ Domini. Clamat ad Dominum populus, & per Moysen liberatur. Cœpit iterùm populus deuiare à viis Domini, deditque illos Dominus in manus Chusan Rasathaim, & clamauerunt ad Dominum: & per Othoniel fratrem Caleph liberati sunt. Iterum deuiantes à viis Domini dati sunt in manus Eglon regis Moab, & Ammonitarum: & clamauerunt ad Dominum: & suscitauit eis Aioth filium Gera filij Gemini, qui liberauit eos. Item oppressi sunt à Iabin rege Chanaan: & liberauit eos per Delboram vxorem Barach. Iterùm errauerunt coram Domino, & tradidit eos Dominus in manus Madian & Amalech: sed ad pœnitentiam reuertentes, per Gedeonem liberati sunt à Domino, in lampadibus, & tubis, & hydriis. Quare loquerer de Iephte, de Sansone, de Dauid, & de cæteris per quos Dominus magnificauit misericordiam suam cum populo, & cum vinea sua: quoties populus voluit reuerti ad cor, & agere pœnitentiam de commissis: Nihil est quod ita emolliat, & mitiget indignationem omnipotentis Dei sicut humilitas pœnitentis. Quid enim faciet summus iudex, cùm viderit peccatorem in seipsum exercere iudicium, & punire proprium in seipso delictum? Euacuatæ sunt partes iudicis: nec iam exequetur vices iudicantis, sed officium aduocati: & qui peccanti intentabat pœnam, pœnitenti statim accumulabit gratiam. Ideo mittit

Matth. 20. — Psal. 77. — *Vinea Domini quid.* — Iud. 3. — Ibid. — Aod. — Ib. 4. — Ib. 7.

Dominus hodie operatores in vineam suam, vt doceatur populus eius dignos fructus pœnitentiæ agere: & sic flagella Domini declinare. Ita in Euangelio circa infructuosam ficulneam stercora iubentur apponi: & cultura permittitur adhiberi, vt fructum faciat per vilitatem pœnitentiæ & sarculum disciplinæ. Apostolus dicit: Si nosipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur: Cùm autem iudicamur, à Domino corripimur. Vt ergo populum suum corriperet Dominus, vt ad humilitatem pœnitentiæ prouocaret: permisit eum, septuaginta annis sub Rege Assyriorum seruitute grauissima detineri. Tempus istud septuagenariam illam seruitutem manifestè designat: nam & tota vita hæc quæ per septenarium ducitur, vix septuaginta annos excedit: si enim octoginta anni, amplius labor & dolor: tota, inquit, vita hæc seruituti deputata est. Sicut liberatus Iob dicit: O quàm graue iugum seruitutis super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem reuersionis in matrem omnium. Simus itaque & nos memores seruitutis nostræ, humiliantes nosmetipsos sub potenti manu Dei: captiuantes omnem intellectum nostrum in obsequium Christi. Filij Israël suspenderunt organa sua in salicibus: nec enim decebat cantare canticum Domini in terra aliena. Nos in istis septuaginta diebus Gloria in excelsis Deo, Alleluya, & cætera nouitatis cantica subticemus. Completis siquidem septuaginta annis, redierunt in Ierusalem sub Iesu Sacerdote Magno: & nos post illos septuaginta dies resurrectionem Domini nostri Iesu Christi, & in eius resurrectione nostræ liberationis gratiam expectamus. Tunc redibunt cantica nouitatis: quia peccati vetustate per pœnitentiam deposita, resurgemus in spem vitæ æternæ. Tunc de vinea Domini Sabaoth dabitur nobis vinum nouum, quod in vtribus nouis reponendum est, non in veteribus, ne rumpantur. Inuitamur ad vineam Domini, & in ea præcipimur laborare. Qui fingit laborem in præcepto, mercedem constituit in labore. Nulla ætas excipitur: non est personarum acceptor Dominus: & eos qui manè veniunt, & eos qui tardè accedunt, recipit. Denarius enim, id est vita æterna vnicuique laboranti redditur. Et hæc est merces Sanctorum, quam Dominus fidelibus suis à sæculo repromisit: quam nobis & vobis conferre dignetur, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Luc. 13. — 1. Cor. 11. — Psal. 89. — Eccli. 40. — Psal. 136. — *Alleluia nō cantatur in septuagesima.* — Matth. 20.

IN QVADRAGESIMA.

SERMO XIV.

CONVERTIMINI *ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Scit nos esse auersos à se, qui ad se conuerti nos admonet. Sed quò conuertemur, quocunq; me vertam, siue ad dexteram, siue ad sinistram, siue ascendam in cælum, siue descendam ad infernum, Domine tu vbique es, qui omnia imples: sed conuerti præcipimur corde, non corpore. De hac conuersione loquitur Oseæ, & dicit: Conuertere Israël ad Dominum Deum tuum: quoniam corruisti in iniquitate tua, aufer iniquitatem, & accipe bonum. Quoniam auersi, & peruersi fuimus, conuerti præcipimur, & reuerti. Sicut animæ dicitur in persona sponsi: Reuertere, reuertere Sunamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te. Bonum est conuerti à malitia ad innocentiam: à gaudio peremptorio ad luctum salubrem: à superbia & inflatione ventosa ad spiritum mansuetum & humilem. *Conuertimini*, inquit, *in toto corde vestro.* Ingredienti enim pœnitentiæ viam primò necessaria est cordis contriti & humiliati deuotio: quia verò ciborum affluentia erexit in superbiam & lasciuiam carnem nostram, necesse est vt in ieiunio conuertamur. Qui enim pro Christo ieiunat, reficietur à Christo in illa mensa cælesti, quam præparauit Deus diligentibus se. Est etiam conuersio facienda in fletu: vt aquis pœnitentialibus lauetur facies deformata peccatis. Quantæ enim virtutis & efficaciæ sint lacrymæ pœnitentis, declarat Petri reconciliatio, Lazari ressuscitatio, & sanctificatio illius nominatissimæ peccatricis. Conuerti etiam nos oportet in planctu, vt nos à gaudio suspendamus: & in amaritudine animæ nostræ recogitemus dies nostros: tempora quæ perdidimus peccando, per pœnitentiam redimamus. Nam in his tribus ieiunio, fletu, & planctu, notantur cordis contritio, confessio, & satisfactio. De primo dicitur: Sacrifi-

Ioel. 2. — Ose. 14. — Cant. 6. — *Pœnitentia necessaria.* — *Lacrymarū efficacia.* — Psal. 50.

cium Deo spiritus contribulatus, &c. De secundo dicitur: Dixi confitebor Domino: & tu re. De tertio dicitur: Laboraui in gemitu meo. Ieiunio carnis petulantia refrenatur, fletu & planctu purgatur anima se in eis mortificans: & quasi complantata similitudini mortis Christi, conuertitur in ærumna sua, & ærumna eius vertitur in gratiam & in gloriam: quia gratiam & gloriam dabit Dominus. His modis possumus sanctificare ieiunium, sicut Dominus admonet per Prophetam: Sanctificate, inquit, ieiunium. Ieiunium sanctificare est ieiunare in sanctitate & iustitia coram Deo, non coram hominibus, sicut hypocritæ tristes. Formam & modum ieiunij Dominus nobis aperit dicens: Hoc est ieiunium quod elegi: dissolue colligationes impietatis, humiliter confitendo, solue fasciculos deprimentes, deuotè satisfaciendo: dimitte eos qui confracti sunt, liberos, misericorditer indulgendo: frange esurienti panem tuum: & egenos vagosque induc in domum tuam, &c. peccata eleemosynis redimendo. Da pauperi panem terrenum, vt habeas cælestem: commoda terram, vt possideas cælum. Per hoc quod dicit: Solue, dissolue, disrumpe, vocat peccata quædam leuia, quædam grauia, quædam grauissima: nam & quidam suscitantur extra portam, quidam in lecto, quidam in monumento, in voluntate, in actu, in consuetudine, in vltimo Dominus infremit spiritu, turbat se, lacrymatur, & clamat: Lazare veni foras. Nolite, inquit, fieri sicut hypocrytæ tristes. Non reprobat Dominus tristitiam cordis, sed oris: non tristitiam pœnitentialem, sed hypocriticam & superficialem. Quia, iuxta verbum Salomonis, Cor sapientis vbi tristitia. Quia nos inuitat per confessionem, per ieiunium, per fletum, & planctum: ne absorbeamur à tristitia: & ne à superficiali mœstitia meritum ieiunij perdamus sicut hypocritæ, ad spirituale gaudium nos hortatur: Hilarem enim datorem diligit Deus: omnisque adeps Domini est iure perpetuo: in quo notatur quia nullum sacrificium Deo acceptum est, nisi ex hilari deuotione procedat. Vnde & vngi præcipitur caput nostrum. Caput nostrum Christus est: licet hoc caput vnctum esset à Patre oleo lætitiæ præ participibus suis: Maria tamen Magdalenæ illi vnctioni suum vnguentum superaddidit. Cumque discipuli murmurarent: ille qui hodie caput vngi præcipit, excusat & commendat vnguentum. In capite est plenitudo spiritualis vnguenti descendens non solùm in barbam, sed in oram vestimenti: nam de plenitudine eius omnes accepimus. Caput itaque vngere est omnes affectiones nostras cum gratiarum actione in ipsum refundere: ille enim ieiunat & vngit caput suum, qui delectatur in afflictione corporis propter Christum. Ille autem seipsum & non caput suum vngit: qui sæcularis auræ fauorē ex operibus suis quærit, qui dum ieunat & venatur ieiunio suo populares iactantias, caput suum oleo peccatoris impinguat. Procedit vlteriùs Propheta, & dicit: *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* In vestimentorum scissione Iudaicæ superstitionis duritia designatur: qui enim scindere corda non poterant, vestimenta scindebant. Nos autem scindere, id est, diuidere corda nostra oportet: vt secundùm diuisiones gratiarum susceptibilia sint diuinorum charismatum. Seruet vnusquisque & non scindat vestimenta sua: ne ambulet nudus in via. Seruet, obsecro, vestem illam quæ operit multitudinem peccatorum: charitatem dico, per quam remissæ sunt iniquitates, & multorum tecta sunt peccata. Scindamus corda nostra per misericordiam, compatiendo afflictis: quoniam, iuxta verbum Apostoli, nisi compatimur, non conregnabimus. Scindantur per pœnitentiam & confessionem, vt excurrat putredo de vulnere cordis: & superueniens nouitas auferat saniem vetustatis. Toties corda nostra scindimus quoties per compassionem proximo condolemus: quoties eleemosynam ex affectu largimur. Est autem eleemosyna & spiritualis, & corporalis. Spiritualis, quæ proximum peccantem corrigit, odientem diligit: & in se peccanti dimittit. Est & corporalis eleemosyna, quæ in sex operibus misericordiæ consistit. Hæc opera sunt sex hydriæ nuptiales, sex filij Liæ, sex fratres Dauid, sex gradus in lectulo Salomonis: per quos Salomon verus pacificus in nos ascendit, dum à nostra prauitate conuersos, & ad se reuersos, ad amorem & contemplationem suam ascendere facit, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 31. Psal. 6. *Ieiunij efficacia.* Ioel. 1. & 2. *Ieiunium bonum.* *Peccatorū differentia.* Ioan. 11. Math. 6. Eccle. 7. 2. Cor. 9. Leuit. 3. Math. 6. Matth. 26. *Vngere caput quid.* Rom. 8. *Eleemosyna duplex.*

IN EADEM QVADRAGESIMA.
De facienda Pœnitentia.

SERMO XV.

Luc. 15.

CHRISTVS hodie in schola eruditionis Euangelicæ per filium prodigum nobis competentissimè proponit pœnitentiæ & humilitatis exemplum. Qui cùm afficeretur grauissima fame, cogitauit redire ad patrem, & inter mercenarios vnus esse. Quis est qui dilapidat omnia bona viuendo luxuriosè, nisi peccator quilibet, qui bona gratuita & naturalia peccando corrumpit, & perdit? Sed reuersus ad cor, & iustitiam incipiens esurire, humiliat se in oculis suis: & de filiali dignitate ad mercenarij sortem deuota humilitate descendit. Beati quidem sunt, qui esuriunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Esurientes, inquit, impleuit bonis. Qui enim diuitias temporales appetunt, non satiabuntur eis. Hæc est aqua de puteo Samariæ: de qua qui biberit, sitiet iterum. Hæc aqua non reficit, quia non sufficit. Diuites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Cibus autem iustitiæ dum plus appetitur, plus dulcescit. Vnde & ille qui factus est nobis à Deo sapientia & iustitia dicit: Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Non est tamen ita insatiabilis appetitus iustitiæ, sicut amor pecuniæ: nam in istis est appetitus sine satietate: in illa est satietas sine attædiatione. Vnde Propheta: Ego in iustitia apparebo in conspectu tuo: satiabor dum apparuerit gloria tua. Qui ergo esurit in præsenti, satiabitur in futuro. Sed nunquid omnes illi esuriunt iustitiam, qui desiderant esse iusti? nequaquam. Sunt enim plerique mali, qui desiderant esse iusti: sed victi & vincti peccandi consuetudine adhuc pascunt porcos, nec reuertuntur ad patrem, desiderant & suspirant non amare quod amant: & compuncti ad iustitiam, delectationem peccati amplectuntur: nec recedunt à malo qui ad bonum desiderio feruent. Quòd compunguntur ad bonum, quædam gratia est vocationis, non iustificationis. Iustitia enim non affectu æstimanda est, sed effectu & consensu. Quæ, inquit Apostolus, participatio est iustitiæ cum iniquitate? aut quis consensus templo Dei cum idolis? Siquis deplorat vitam quam perdidit, & iustitiæ consentit: iam iustitiam esurit, iam ad patrem reuerti proponit, iam pedem in viam rectam posuit, & ad meliora suspirans dicit: Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas. Et licet desideret, amplius tamen appetit dicens: Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Laborat ad profectum, vt veniat ad perfectum. Videt enim pater suus à longè, quoniam: Longè à peccatoribus salus: sed venienti & lætabundus accedenti occurrit. De tali cursu loquitur Isaias: Occurristi, inquit, lætanti, & facienti iustitiam, in viis tuis recordabitur tui. Pius pater si iuxta meritum, responderet, oculos suos declinaret ab eo: ad preces illius obsurdesceret: & ei turpitudinem præteritæ conuersationis obijciens, ipsum grauiter obiurgaret. Sed humilitate filij fractus & victus, deponit duritiam, induit misericordiam: & rigorem, quem meruerat filius, conuertit in gratiam. Tardius est patri misericordiam impendere filio, quàm filio patris misericordiam obtinere. Præuenit & anticipat preces filij reuertentis: accelerat & occurrit, & cadens super collum filij, eum osculatur, & dicit: *Citò proferte stolam primam, & induite illum: & date anulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur: quia filius meus mortuus fuit, & reuixit.* Stola est sanctificatio spiritus: anulus, fides: calceamenta, documenta doctrinæ. Vitulus, sacrificium altaris: solemnes epulæ, gaudium Angelorum super peccatoris conuersionem. Osculatur & amplectitur pater filium, insinuans per osculum & amplexum, quòd eum in viscera paternæ pietatis recipit, quòd ei se totum aperit, totum se inspirando effundit, vt sit vnus spiritus cum eo, qui vnum fuerat membrum cum meretricibus luxuriosè viuendo. Eum suis inserit & complantat membris, qui membrum fuerat meretricis. Quid animi obsecro erat illi misero, immò illi beato & superbeato pœnitenti inter amplexus & oscula pij patris: cùm recalesceret, & respiraret cor afflicti, & penè desperati: cùm ei cor mundum & spiritum rectum atque

Margin notes: *Filius prodigus quis.* — Matth. 5. — Luc. 1. — Ioan. 4. — Psal. 33. — Eccli. 24. — Psal. 16. — 2. Cor. 6. — Psal. 118. — Ibid. — Ibid. — Isa. 64. — *Explicatio huius loci.*

lætitiam salutaris pater infunderet? Cor hominis angustum est: & anima humana gaudium cæleste plenè capere non sufficit. Ideò liquefit anima eius: & scinditur cor in seipsum contritione ac gemitu: & ignitas compunctiones de recordatione primæ miseriæ, & improuisæ lætitiæ concipiens: quia eas interiùs continere non potest, in diluuio aquarum multarum mixta cum dolore lætitia anima sese non capit: & in tantæ gratiæ dono liquefacta diffundit. Peccator igitur siue filius hinc pudore, & inde dolore, hinc gaudio & non amore in diuersa distractus, lætitiæ quæ illi offertur, non sufficit: & patrem non solùm misereri, sed miserando gaudere compellit. O bone Iesu! ô benigne! ô amabilis! ô amor Deus! ô charitas Deus! si tanta sint solatia tua circa pœnitentes, quanta erunt gaudia tua circa regnantes? Hanc patris affectionem vitæ suscitat humilitas filij, ipsa sola reconciliat filium suum patri: nam, iuxta sapientis verbum, custodia pacis est humilitas. Noli homo superbire, quoniam superbis resistit Deus: & cum humilibus sermocinatio eius. Humilia te ergo sub potenti manu Dei: vt cum filio pœnitenti dicas patri: *Pater, peccaui in cælum, & coram te: Pater, iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.* Nihil adeo te patris gratia dignum facit, quàm si gratia illius indignum te iudices. Peccatum itaque tuum coram te sit semper. Et sicut sapiens dicit: De propitiato peccato noli esse absque metu. Cùm habueris gratiam filij: & cùm omnia benefeceris, iudica te inutilem seruum. Sola enim humilitas est innocentiæ fundamentum: profectus, atq; professus, custodia & disciplina virtutum. Ipsa est condimentum omnis iustitiæ: & sine illa omnes iustitiæ meæ quasi pannus menstruatæ. Si quis in homine defectus est virtutum, humilitas totum supplet: si quid quod displiceat, humilitas totum redimit & excusat. Hæc est quæ laqueos ostensos Antonio sola pertransit, sola ei nos conciliat & commendat: qui pro nobis factus mitis & humilis corde ad humilitatem & pœnitentiam nos inuitat Christus Iesus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Humilitatis efficacia.

Eccli. 5.

In eius vita.

IN EADEM QVADRAGESIMA. De Luctu.

SERMO XVI.

MOEROR *viri humiliabit eum: & sermone bono lætificabitur.* Sapiens fructum & effectum mœroris insinuat: sed & vberrimam merendi gratiam & plangendi materiam habemus in nobis. Lugere possumus & debemus bona quæ amisimus, & mala quæ commisimus: ecce primum testimonium: Pericula quæ sentimus, ecce secundum: Tribulationes quibus vrgemur, ecce tertium: Terrorem futuri iudicij, ecce quartum. Istam lugendi quadripertitam materiam Psalmista distinguit dicens: Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circumdederunt me: præoccupauerunt me laquei mortis. Dolores mortis persecutiones sunt, & pressuræ quas patimur: & sunt quædam præambula mortis. Responsum enim mortis habemus in nobis. Torrentes iniquitatis sunt impetus peccatorum: dolores inferni per se patent: laquei mortis, tentationes sunt, & retiacula inimici. De malis commissis luget Propheta: Multiplicatæ, inquit, sunt iniquitates meæ super capillos capitis mei. De bonis verò omissis admonuit: Defecerunt in vanitate dies mei: & anni mei in gemitibus. Si aperiantur cataractæ capitis mei, & effundantur in lacrymas: si disrumpantur fontes aquarum, vt de abysso cordis mei per lacrymas inundet diluuium aquarum multarum: non potero lugere ad plenum mala quæ feci, dies quos perdidi, qui iniquitatem quasi aquam ab adolescentia mea bibi. Sed & pro imminentibus mihi malis, & tentationibus importunis luctus mihi est, & dolor continuus cordi meo: quoniam repleta est malis anima mea, & circumdederunt me mala quorum non est numerus. Defixus sum in limo profundi, quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: sicut onus graue grauatæ sunt super me. Tu autem Domine Deus Sabaoth libera me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me. Exitus aquarum deducant oculi mei. Da mihi luctum & lacry-

Prou. 12.

Lugendi quatuor causæ.

Psal. 17.

Psal. 39.

Psal. 30.

mas Petri: quibus apostasia eius deleta est. Da mihi lacrymas Mariæ peccatricis, quibus ipsa mundata, & Lazarus resuscitatus est. Lacrymas dico, quæ vitæ auctorem ad lacrymas compulerunt. Secunda lugendi materia est pressura tentationum, quæ nos circumquaque angustiant: aliæ supra nos, aliæ infra nos, aliæ circa nos, & omnes contra nos. In omnibus quæ cogitamus, quæ agimus, quæ dicimus, quæ acquirimus, quæ amittimus. In omnibus quæ placent, quæ displicent, quæ adiuuant, vel quæ nocent: in omnibus tentamur, & affligimur. Denique totum tentatio est, quod sumus, quod viuimus. Sicut legitur: Tentatio est vita hominis super terram. Et hoc est quod beatus Iob dicit: Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miseriis. Reuera multæ sunt hominis miseriæ, qui in miseria nascitur, in miseria nutritur, in miseria consumitur. Miseria sumus intus pleni, foris miseria circumdati. Inter has tentationum angustias, Paulus clamare compellitur: Infelix ego homo quis me liberabit à corpore mortis huius? Et alibi: Supra modum grauati sumus: ita quòd tædeat etiam nos viuere. Sed & Ionas dicit: Irascor vsque ad mortem. Elias etiam inter varias tentationes, & pressuras petiuit animæ suæ vt moreretur: Sufficit, inquit, mihi tolle animam meam. Dauid quoque tentationum pondus profitebatur cum lacrymis dicens: In increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem. Exaudi orationem meam Domine: auribus percipe lacrymas meas. Terrere nos potest expectatio futuri iudicij, vbi erit in iudice seuera æquitas, in tortoribus seuera & inaudita crudelitas, in pœnis intolerabilis, & æterna anxietas. Et quis poterit sustinere diem aduentus eius: aut quis stabit ad videndum eum? Quis enim habitare poterit cum igne deuorante? aut quis habitabit cum ardoribus sempiternis? Iustus dicit: In me Domine transierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me. Hoc vltimum ad pœnam refertur æternam. Iob etiam dicit: Sagittæ Domini in me sunt: quarum indignatio ebibit spiritum meum: & terrores militant contra me. Quòd dicit: Sagittæ Domini in me sunt: hoc est in me transierunt iræ tuæ. Quòd dicit, Terrores militant contra me: hoc est terrores tui conturbauerunt me. Sunt tamen lacrymæ suaues & dulces, quæ de futuri gaudij expectatione procedunt. Vnde Propheta: Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, sicut & in promissione tua. Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini: fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Hoc est vinum lætitiæ: de quo dicitur: Date vinum mœrentibus: & siceram his qui amaro sunt animo. Hoc vinum necessarium est nobis, ob frequentes infirmitates. Temperandum est tamen, ne ebrietatem inducat, & Spiritum vertiginis, quem miscuit Dominus in medio Ægypti. Expedit ergo, vt poculum nostrum cum fletu misceatur: vt mœror viri eum humiliet. Patientia enim attrita grandescit: & virtus in infirmitate perficitur. Sunt lacrymæ quæ de charitate hauriuntur, quasi de fontibus Saluatoris: quando animus ex desiderio cælestium, quodam spiritali gaudio resolutus, in lacrymas diffluit & liquescit: & recordatione desiderabilium suorum mirabiliter interiùs se effundit, vt possit dicere: Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum Tabernaculi vsque ad domum Dei. Harum lacrymarum dulcedinem experimento cognouerat, qui languido amore dicebat: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Scriptum est enim: Emittet verbum suum & liquefaciet ea: flabit Spiritus eius & fluent aquæ. Dilecto ergo loquente, & Spiritu sancto flante, fluunt aquæ, quibus rigatur hortus deliciarum, vt fluant aromata illius. Hæ sunt aquæ mellifluæ, quibus fœcundatur ager, cui benedixit Dominus, etenim cæli distillauerunt stillicidia super terram, quibus lætabitur germinans: pluuiamque voluntariam segregabit Deus hæreditati suæ, vt euntes & flentes mittamus semina nostra. Venientes autem veniemus cum exultatione, portantes manipulos nostros, habentes de mœrore solatium, & de dolore plenitudinem gaudiorum: præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Iob. 7. Sec. 70. Ib. 14. Rom. 7. 2. Cor. 1. Ion. 4. 3. Reg. 19. Psalm. 38. *Timor iudicij.* Malach. 3. Isa. 33. Psal. 87. Iob 6. *Lacrymæ dulces.* Psal. 55. Ps. 41. Prou. 31. Isa. 19. Ps. 41. Cant. 5. Psal. 147.

IN EADEM QVADRAGES.

De obedientia, Cruce, & Passione Christi.

SERMO XVII.

Philip. 2. *Obedientiæ virtus.*

CHRISTVS factus est pro nobis obediens Patri vsque ad mortem. Quanta sit obedientiæ virtus priùs declarat Altissimus in vniuersis quæ ab eo creata sunt. Postea in seipso, qui vniuersitatis creator est. Cælum & terra, mare & omnia quæ in eis sunt, eum audiunt, & obediunt voci eius. Terra ad nutum ipsius protulit herbam virentem: & lignum pomiferum iuxta genus suum, &c. quæ longum est dicere. Cæli diuiserunt aquas ab aquis, & luminaria susceperunt: sed & luminaria vocata, iuxta verbum Prophetæ, dixerunt: Adsumus: & luxerunt ei cum iocunditate. Mare & venti obediunt ei. Ignis, grando, nix, glacies, Spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius. Verbum eius facit omnia: quia verbo eius facta sunt omnia. Omnia obediunt Altissimo & conseruiunt. Sicut scriptum est: Ordinatione tua perseuerat dies: quoniam omnia seruiunt tibi. Solus homo qui ad hoc spiritaliter creatus erat, vt suo Creatori seruiret, seruire contemnit: ergo omnis creatura meritò insurgebat pro Domino in accusationem & damnationem hominis. Iuxta illud sapientiæ: Pugnabit pro illo orbis terrarum contra insensatos. Et Ecclesiasticus: Omnis factus tibi factori deseruiens, excandescit in tormentum aduersus iniustos. Sed Filius Dei vincens in sapientia malitiam, in humilitate superbiam, si homo, inquit, mihi seruire detrectat, ego ei seruiam: & pro eo vt eum à seruitute redimam, faciam me seruum: vt eius onera portem, faciam me iumentum. Et ad patrem loquens, Paratum, inquit, cor meum: paratum cor meum. Si vis hominem quicquam pati: paratum est cor meum pati. Si vis hominem flagellari: Ecce pro eo in flagella paratus sum. Heu mihi! quis non timeat, quis non contremiscat, attendens pondus iniquitatis nostræ: cuius redemptio tantum pretium exigebat? Verè insanabilis plaga, & horrenda erat hominis damnatio, pro qua oportebat Filium Dei mori. O quàm damnabilis erat iniquitas nostra, pro qua Christus toties sanguinem suum fudit? Fudit in Circumcisione: fudit quando in agonia factus est, quando sudor eius erat quasi guttæ sanguinis decurrentis in terram: fudit, quando ligatus ad stipitem dorsum posuit ad flagella: fudit pedibus & manibus Cruci affixus: fudit spinis in capite multipliciter punctus: fudit & lancea perforatus. Christus equidem ideo sanguinem suum multipliciter fudit: vt hi qui de sanguinibus nati erant, qui stolam innocentiæ peccato polluerant, lauarent stolas suas in sanguine agni. Aliter enim purgari non poterant, sicut Apostolus dicit: Quem posuit Deus propitiationem per fidem, in sanguinem ipsius. Sic Agnus Paschalis quarta decima luna vespere immolabatur. Quòd dicitur luna quarta decima plenilunium notat. Quòd dicitur ad vesperum, occasum solis insinuat. Sol iustitiæ Christus est: Luna Ecclesia. Tendit Sol, id est, Christus ad mortis occasum. Luna, id est, Ecclesia à Sole iustitiæ illuminata, consurgit in ortum. Factus est ergo obediens non solùm vsque ad beneplacitum Patris: sed vsque ad mortis angustias, & ignominiam Crucis. Vt enim de inferno ascenderet homo: Christus de cælo descendens ascendit in crucem. Et hoc est quod in Canticis sponsæ quandoque prædixerat: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Crux Christi, siue fides: crucis palma est, victoria est. Hæc est victoria quæ vincit mundum: quæ triumphat principem huius mundi. Plane mors destructa est: & qui habebat mortis imperium, victus & eiectus est. Hanc palmam ascendit, qui in cruce suspensus est, Christus Iesus, de quo Esdras Propheta prædixerat. Vnxerat me non sicut Patrem, qui liberauit nos de terra Ægypti stantes ante tribunal iudicis, humiliasti me suspensum in ligno, & morti tradidisti me. De hoc eodem Moyses Legislator: Erit, inquit, vita tua pendens ante oculos tuos. Crux cùm esset olim patibulum damnatorum: fructus illius erant timor, horror, ignominia, & mors. Ex quo verò Christus ascendit in palmam: ex quo Agnus innocens ascendit victoriosè in crucem: mutati sunt fructus eius. Et vbi priùs erant timor, horror, dolor, ignominia, & mors: ibi hodie apprehendi possunt pax, honor, io-

Baruch. 3. Math. 8. Psal. 148. Psal. 118. Sap. 5. Sap. 16. Ps. 56. Rom. 3. Exod. 12. Cant. 7. Deut. 28.

Gloria Crucis. cunditas, vita, & gloria. Crux quæ olim fuerat extremæ vilitatis, & exquisitæ damnationis supplicium hodie eleuata est in magnificentia & gloria. Et de tormentis latronum translata est ad frontes Imperatorum & Regum: & ad capita Summorum Pontificum. *Eius virtus.* Multi & admirabiles sunt fructus crucis: venite ad eam omnes qui laboratis & onerati estis, qui lapsi & confracti, & collisi estis. Quid etiam ita lapsos reparat? quid ita fractos consolidat? quid ita peccatum interficit? quid ita potentiam hostis euacuat? quid ita omnem in homine malitiam crucifigit? Nihil dulcius, nihil acceptius, nihil amabilius aut suauius est illis, Christe, qui te diligunt: & qui pro amore tuo mortificationem crucis in sua carne circumferunt. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei: quàm incomprehensibili & ineffabili artificio charitatis Christus in cruce cruciatus æternos extinxit! de morte & miseria humana, vitæ & salutis confecit antidotum: vt miseria miseriam absorbeat, vt mors mortem deglutiat: & totus homo beneficio Passionis Christi in gratiam, & gloriam impassibilitatis assurgat. Hæc sunt mysteria: hæc sunt beneficia crucis: hæc est quæ eduxit filios Israël de Ægypto, quæ nos ab æterna captiuitate redemit. Hæc est virga quæ deuorauit dracones Pharaonis: hæc est quæ aquas de Petra eduxit: quæ de corde lapideo pœnitentiales lacrymas effluere facit: hæc est quæ dulcorauit aquas Marath: quia omnem dolorem suauissimum facit Domini memoria Passionis. Crux equidem nobis est arca testamenti. Hæc est nobis propitiatorium exauditionis, vexillum salutis, titulus sanctitatis. Spes victoriæ, fœdus & arca diuinæ gratiæ, character Christianæ militiæ, fundamentum fidei, subuersio inimici, spolatio inferni, scala cæli, ianua paradisi, reuelatio lapsorum, clausorum apertio, consolatio afflictorum, tutela corporum, armatura spirituum, salus viuentium, vita mortuorum, liberatio captiuorum, humilium consolatio, & deiectio superborum, turris Dauid, specula Sion, generalis omnium salus, vnicum omnium & commune refugium. Super omnia, Christe Iesu te nobis amabilem facit passio tuæ crucis: hîc ostendisti quantùm nos dilexeris. *Ioan. 15.* Majorem enim charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Passio tua omnes euacuans passiones: propitiata est omnibus iniquitatibus nostris. Nihil adeò, fratres, ad mortem est, quod mors Christi non sanet. Ipse redemit per misericordiam suam Israël ex omnibus iniquitatibus suis. Quoniam apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio. *Psal. 129.* Sed quid faciet Christus inter lacrymas matris suæ, & discipulorum dolentium & suspirantium: inter opprobria exprobrantium & dicentium: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere: Si Filius Dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei? *Matth. 27.* Petrus dicit: Propitius sis tibi Domine. *Ib. 16.* Et discipuli: Nos sperabamus quia ipse esset redempturus Israël. *Luc. 24.* Iudæus exultat & insultat ei: atque cæteris discipulis fugientibus, Petrus desperat & negat. Vsquequò peccatores Domine: vsquequò peccatores gloriabuntur? *Psal. 93.* Tu qui respicis terram, & facis eam tremere, ostende potentiam tuam: vt sciant gentes quoniam est nomen tibi Dominus, tu solus altissimus es in omni terra. Porrò dum venditur, & dum traditur, dum ligatur, dum flagellatur, dum conspuitur, dum damnatur, dum cruci affigitur, dolorum & miseriarum suarum oblitus, sed misericordiarum recordatus: Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. *Luc. 23.* Iesu, Iesu! volat irreuocabile nomen tuum: non reuertetur ad te vacuum, sed faciet ad quod misisti illud. O quàm multus es ad ignoscendum, Domine. Iudæi clamant crucifige, tu clamas ignosce. O quàm magna est multitudo dulcedinis tuæ, Domine. O quàm confirmata est super nos misericordia tua Domine! O bone Iesu, ô benigne, ô amabilis, ô desiderabilis, ô suauis, ô dulcis, ô amor Deus, ô charitas Deus! quàm dulci, quàm desiderabili torrente voluptatis potabis eos qui te diligunt, qui sic odientes & crucifigentes te perfundis oleo misericordiæ! Sanè non est à sæculo facta oratio ita opportuna, ita temperata, ita tempori & necessitati accommoda. Nam in ipsa eleuatione manuum tuarum Iesu, cùm sacrificium matutinum in vespertinum transiret, in ipsa virtute incensi quod cælos ascendebat, terram operiebat, inferos respergebat, exaudiendus pro reuerentia tua clamas: Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt. In ira plebis Iudaïcæ sæuientis suam Dominus auertit iram, & effudit gratiam. Hoc verbum gratiæ, verbum misericordiæ semper habendum in corde, semper

habendum in ore. Pater ignosce eis, &c. Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Et iam sapiens & intelligens misericordias Domini, securus sum, quia quem habebam iudicem, habeo aduocatum. Pater, inquit, ignosce. Quid anima mea mœrore consumeris? Quare tristis es anima mea & quare conturbas me? Nunquid consiliarius non est tibi? Nunquid resina non est in Galaad, & medicus non est tibi, tu qui tam pacificè locutus es crucifixoribus tuis: loquere, Domine, quia audit seruus tuus: loquere pacem in plebem tuam. Da voci tuæ vocem virtutis. Sana animam meam: quia peccaui tibi. Dic animæ meæ: salus tua ego sum: tu qui es summè bonus, sine quo nullus bonus: qui es, sicut Apostolus dicit, Imago Patris, forma pulchritudinis, signaculum sanctitatis: signa cor meum sub custodia tua, Deus cordis mei, & pars mea in æternum. Signa omnes qui signum crucis adorant, & te adorando honorant: qui es honor, virtus, & sapientia Dei, iustitia, & redemptio, & sanctificatio nostra Iesu Christe: qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 61.

1. Cor. 4.

IN COENA DOMINI.

SERMO XVIII.

CVM surrexit Iesus à cœna, misit aquam in peluim, &c. Initio Quadragesimæ nobis à Domino datum est in mandatis, vt ieiunando lauaremus facies nostras. Hodie idem Dominus in schola Euangelicæ disciplinæ verbo & exemplo nos docet inuicem pedes nostros abluere. Nam cùm ad imaginem suam creator nos fecerit, per primam præuaricationem deformata est in nobis imago cælestis. Ideoque lacrymis pœnitentialibus abluenda est: vt sicut per culpam terreni hominis imaginem portauimus: ita per pœnitentiam ad cælestis imaginem reformemur. Nihil adeo in nobis deformatum est quod pœnitentia non abluat, & reformet. Apostatauerat Petrus: sed apostasiam eius lacrymæ deleuerunt. Beata illa peccatrix septem possessa dæmoniis, lacrymarum beneficio liberatur. Lacrymæ Samuelis veniam impetrauerunt. Lacrymæ oculos Tobiæ aperuerunt, & ab eius nuru dæmonium expulerunt. Lacrymæ vniuersitatis auctorem ad lacrymas compulerunt, atque suscitationem Lazari meruerunt. Hæ sunt aquæ calidæ quas inuenit Ana Filius Sebeon, cùm custodiret asinos Patris sui. De quibus Propheta dicit: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Quia tamen non possumus euitare, quin de puluere humanæ conuersationis aliquid contrahamus: præcipimur pedes abluere, vt post tempus pœnitentiæ iam peractæ non solùm à criminalibus, sed etiam à venialibus omninò purgetur finis, & consummatio vitæ nostræ, quæ per pedes significatur. Sicut Propheta commemorat: Sordes, inquit, in pedibus suis, nec recordata est finis sui. Iesus ergo purgationem faciens, cùm iam discipulos suos gratia, & sermone mundasset, sicut ipse dicit: Mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Alibi etiam quoniam Iudas cum eis adhuc erat, dixit: Mundi estis, sed non omnes. *Surgens* ergo *à Cœna, & præcingens se linteo, misit aquam in peluim*, &c. Cœna hæc mensa Domini est: quæ nobis apponitur ad custodiam, & defensionem aduersus malitias inimici. Posuisti, inquit, in conspectu meo mensam, aduersus eos qui tribulant me. Triplex mensa est. Prima Moysi in Deserto: de qua dictum est: Facies mihi mensam de lignis Sethim, & inaurabis eam auro purissimo. Secunda est Christi in sæculo: de qua Apostolus: Non potestis communicare mensæ Christi, & mensæ dæmoniorum. Tertia est totius Trinitatis in cælo: de qua veritas dicit: Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno Dei. Huic mensæ non communicat, nisi qui à cunctis criminalibus sunt abluti. Vnde & Apostolus dicit: Habemus altare de quo non habent potestatem edere, qui Tabernaculo deseruiunt. Tabernaculum carnis nostræ domus est: Tabernaculo itaque deseruiunt fornicatores, adulteri, ebriosi, gulosi: & cæteri qui curam carnis in desideriis agunt. Summa equidem cautela vtendum est: vt dignè accedamus ad mensam. Sicut scriptum est: Cùm sederis ad mensam diuitis, diligenter attende quæ tibi apposita sunt: & appone cultrum gutturi tuo: & scito quia te eadem

Ioan. 13. Math. 6. *Lacrymarum vis.* Luc. 7. Gen. 36. Psal. 118. Thren. 1. Ioan. 13. Psal. 22. *Mensa triplex.* Exod. 25. 1 Cor. 10. Luc. 22. Hebr. 13. *Communicandum dignè.* Prou. 23.

oportet præparare. Et hoc est quod Propheta tangit, dum dicit: Pone mensam, contemplare in specula comedentes & bibentes. Discreta speculatione, & diligenti consideratione pensanda est huius dignitas Sacramenti: de quo Apostolus dicit: Magnum est Sacramentum pietatis, manifestatum in carne, iustificatum in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum mundo, assumptum in gloria. Nil hic simulatum, nil vilificatum, nil fictum, nihil penitùs obumbratum. Magnum est hoc Sacramentum, dicit Apostolus. Verè magnum, quia magnum pretium mundi, pretium impreciabile, super omne æstimationem, super omnem intelligentiam, super omnem eminentiam. Quicquid in eo est, veritas est, & quicquid in eo patet, est quicquid patet. Nam sub specie visibili totus Christus absconditus est, posuit tenebras latibulum suum. Vnde & ad eum Propheta loquens: Verè Deus absconditus, tu es Rex Israël Saluator. Priùs absconditus fuit in sinu Patris, à quo descendit: posteà absconditus in forma serui quam suscepit: nunc absconditus in Sacramento, quod ipse hac eadem die instituit. Veritatem ergo rei percipimus sub quodam velamento speciei, sub quodam cortice Sacramenti. Et hoc est fortè quod Isaïas dicit: Pulli asinorum, qui operantur in terra, mixtum migma comedent, id est, hordeum cum palea, veritatem scilicet sub figura. Nunc quasi paleis pascimur, & non satiamur: sed erit cùm videbimus eum facie ad faciem. Sicut scriptum est: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Christus est qui quasi pignus & arram suæ dilectionis, & obsidem charitatis suæ Sacramentum illud saluberrimum instituit & reliquit. Hoc est, inquit, corpus meum. Nullus, quæso, hîc dubitet, audiat quis loquatur, credat potius Christo quàm sibi, vt sit cum Deo creditus Spiritus eius. Abneget semetipsum: nec sequatur oculum rationis humanæ, quia lippus est. Sequatur Christum fide, & spe, qui est veritas & vita. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Spiritus sanctus in simplicitate fidei, non in argumentis rationis humanæ vult nos saluos fieri: sicut scriptum est: Et cum humilibus sermocinatio eius. Propheta dicit: Nisi credideris non intelliges: sed & fides scientiam habet, quod manifestè habes in Iob: Scio quia Redemptor meus viuit, & in nouissimo die, de terra surrecturus sum. Scio, dicit Martha, quia quodcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Et de fratre loquens: Scio, inquit, quia resurget in resurrectione, in nouissimo die. Et Paulus: Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Passionem Christi euacuant, totumque negotium nostræ redemptionis irrident: qui cum summa humilitate, & diligentia non attendunt cum quanta reuerentia caro & sanguis Christi debeat confici, quam deuotè tractari, quàm sanctè suscipi, quam industriè dispensari. Si enim, vt verbo Apostoli vtar, sanguis hircorum, aut taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit Deo, emundabit conscientiam nostram ad seruiendum Deo viuenti? Hæc verò de Sacramento altaris, & de Missa proposui: quia hodie huius Sacramenti institutio facta est: hodie, vt ita dicam, Missa nata est. Vnde & quasi in die sui natalis Missa elegantiore cultu, & cum multitudine, & diuersitate Sacerdotum circumstantium celebratur. Sicut scriptum est: Constituite diem solemnem in condensis vsque ad cornu altaris, id est in multitudine Sacerdotum vsque ad virtutem & efficaciam Sacramenti. Qui ergo lauatis hodie pedes: facite vt lota sit facies præuaricationis antiquæ. Alioquin vobis iudicium mortis æternæ manducatis & bibitis: si non dijudicantes corpus & sanguinem Christi, ad eum accedatis. Sed nec desperetis, habetis Petrum, habetis Paulum, habetis Publicanum & Chananeam: habetis & illam nominatissimam peccatricem, exempla pœnitentiæ: habetis Christum exemplum misericordiæ, fontem gratiæ, inexhaustum fontem positum in ablutionem peccatoris & menstruatæ: qui nos abluat, qui nos ad mensam suam recipiat, & seipsum nobis in sua mensa communicet: in hac vita viaticum, & in futuro plenitudinem desideriorum Christus Iesus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Isa. 21. 1. Tim. 3. *Eucharistiæ dignitas.* Isa. 45. Ib. 30. Psal. 16. *Veritas Sacramenti.* Psal. 77. Math. 5. Prou. 3. Iob. 19. Isa. 7. Ioan. 11. 1. Tim. 1. Hebr. 9. *Missa institutio.* Psal. 117.

DE EADEM COENA Domini.

SERMO XIX.

Thren. 4.

SPIRITUS *oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris: sub vmbra eius viuemus.* Verba sunt Ieremiæ Prophetæ. Declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectum dat paruulis. Passionem enim Christi quam Moyses nunc in serpente æneo, nunc in agno Paschali, nunc in vitula rufa typicè præsignauerat, Hieremias apertissima verborum insinuatione demonstrat. *Spiritus oris nostri*, per quem speramus, per quem loquimur, per quem viuimus, per quem sumus, *captus est in peccatis nostris.* Nostris non suis: quia quæ non rapuit, exoluit. Et hoc est quod alius Propheta dicit: Laborare me fecistis in iniquitatibus vestris. Et in cruce pendens poterat dicere homini: Viæ tuæ & iniquitates tuæ fecerunt hæc mihi: vt iumentum factus sum apud te. Si oneratus es, alleuiabo te: & portabo onus tuum, vt in meipso impleam legem meam. Sicut scriptum est: Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis legem Christi. Ponam dorsum ad onera & flagella. Si venundatus es sub peccato, ego tanquam vile mancipium, aut vile iumentum vendi me permittã, vt habeas pretium redemptionis tuæ. Si per lignum perditus es, per lignum te redimam. Si per peccatum perditus es, aut damnatus: ego faciam me peccatum, vt damnem de peccato peccatum. O quanta superbia viri, ô quanta humilitas Dei. In humilitate, inquit, iudicium eius sublatum est, dicit Isaias. Et subiungit: Sicut ouis ad occisionem ductus est: & sicut, &c. Sic ergo econuersò modo figuratiuo, oblatum est vnum pro omnibus holocaustum. Holocaustum sanctum & rationabile: in quo odor vitæ, sapor gratiæ, rectitudo gloriæ. Ablata est ab homine omnis materia ingratitudinis. Dicebat homo creatus & non redemptus: Quare seruiam creatori meo? Quid pro me fecit? Si me creauit, creauit boues & asinos, & cætera vniuersa. Quid pro me fecit? Dixit & factus sum. Iam non potes hæc dicere, serue nequam. Sustinuit enim pro te insidiatores in factis: exprobratores in verbis: sputa, flagella, lanceam: & ad vltimum mortem crucis. Iam obstructum est os loquentium iniqua: nec certiora potuit Dominus argumenta ostendere charitatis. Maiorem, inquit, charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Finalem & consummatissimam charitatem exhibuit & patri, & nobis, & nos saluans, & mandatum patris obseruans. Sicut scriptum est: Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. Ideo legalia consummans, & imperium mortis terminans dicit: Consummatum est. Superomnia te nobis amabilem facit, Iesu Christe, crucifixio tua. Si ad negotium nostræ redẽptionis aliud mortis genus elegisset, minus sufficiens videbatur. Hic totus homo redimitur, dolet caput spinis spissum, dolent manus clauis infixæ, dolet latus in ligno durè extensum & lancea perforatum, dolent tibiæ, dolent pedes, vt possit dicere: O vos omnes, qui transitis per viam, attendite si est dolor sicut dolor meus. Mors Christi opus sine exemplo, charitas, sine modo, donum sine pretio, gratia sine merito. Gloriatur Gentilis in desiderio animæ suæ, glorietur Christianus in Domini sui cruce. Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Paulus rerum optimus æstimator se nihil existimat scire: nisi Iesum Christum & hunc crucifixum. Et quid tam pium, tam salubre, tam memoriæ infigendum sicut crucifixio Cristi? Quid est quod sic peccatũ interficiat, virtutem corroboret, & omnem malitiam crucifigat? Christus enim manibus propriis peccata nostra cruci affixit: & vt redimeret hominem miserum, post multitudinem miseriarum seipsum sacrificium obtulit vespertinum. Crucifixus crucifigebat veterem hominem cum actibus suis: crucifigebat mundum in electis suis. Crucifigebat Paulum mundo: & mundum Paulo. Vos autem quibus mundus crucifixus est: & vos mundo, vos, inquam, decet & ad professionem vestram spiritaliter spectat nihil penitùs scire, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum: Gentibus quidem stultitiam: nobis autem & aliis qui salui fiunt Dei virtutem & Dei sapientiam. Aliqui sunt fortè qui crucem Christi in habitu baiulant: sed eam in corde, vel in corpore non portant. Isti sunt qui luxuriantur in cruce Domini, & isti non habent Thau in frontibus suis: nec

Margin notes: Psal. 118. — Malach. 2. — Gal. 6. — Isa. 53. — *Christi charitas.* — Ioan. 15. — Psal. 118. — Ioan. 9. — Thren. 1. — Gal. 6. — 1. Cor. 2. — *Scientia Christ. anorum quæ.* — 1. Cor. 1.

nec circumferunt stemmata in corporibus suis. Qui autem sunt Christi, crucifixerunt carnem suam cum vitiis & concupiscentiis. Isti non timent aduentum Angeli percussoris. Vera scientia & summa hæc nobis sit scire Christum crucifixum: qui factus est nobis à Deo non solùm sapientia, sed iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Verè redemptio, & adeò copiosa, vt & ipse redimat Israël ex omnibus iniquitatibus suis. Passio enim propitiata est omnidus iniquitatibus nostris. Sanguis Abel clamat vltionem: sanguis Christi clamat redemptionem. Hic est enim sanguis Agni immaculati, cum quo semel ingressus est summus Pontifex sancta, æterna redemptione inuenta. Conscissus est hodie saccus, in quo erat pretium nostræ redemptionis: conscissus est saccus nostræ immortalitatis in Christo, vt miseriis circumdatus nos misericordia & lætitia circumdaret. Conscidisti, inquit, saccum meum & circumdedisti me lætitia. Hunc saccum sapientia texuit nouem mensibus in aula Virginis: Hunc in Iordane lauit: in Passione torsit: in cruce siccauit. Et sic de sacco vestem gloriosam sine macula, & ruga composuit. In hoc sacco latuit Christus triginta duobus annis, vt operaretur salutem in medio terræ. Semper posuit tenebras latibulum suum, certè non solùm in latibulo, sed etiam in patibulo, ibi abscondita est fortitudo eius: nam si Christum cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Filij hominum vsquequò graui corde! ô tardi, ô cæci, ô omnium bestiarum bestialissimi! non fuga dæmonum, non languorum sanatio, non suscitatio mortuorum, non obtenebratio solis, non sciscio lapidum, non prædictio futurorum duritiam Iudæorum ad fidem conuertit. Sed nec multorum corda, qui Christum profitentur, contritione ad pœnitentiam scidit. Iudæi crudelissimi homicidæ, immò, vt loquar expressiùs, deicidæ, qui in Christum Dominum manus sacrilegas iniecerunt: non sunt ea contenti malitia, vt affligant Dominum in patibulo Crucis, nisi contumeliis affligatur, & saturetur opprobriis. Ipse autem quasi homo, sine adiutorio nunc de Caipha ad Pilatum, nunc de Pilato ad Herodem ductus, & ab eo contemptus irridetur, conspuitur, flagellatur, crucifigitur, & crucifixo improperatur: Vah qui destruis templum Dei, &c. Si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Quid potest, aut quid debet facere Christus? Timendum est ne descendat. Videt ex vna parte matrem suam flentem, cuius animam pertransiuit gladius passionis. Videt ex alia parte discipulum stantem, quem diligebat: videt mulieres illas plangentes, quæ secutæ erant à Galilæa: videt & audit Petrum suggerentem ei, & dicentem: Propitius esto tibi Domine. Audit aduersarios exprobrantes & dicentes: Si Filius Dei es, descende nunc de cruce, &c. Quomodò non descendat, vt ostendat se esse Filium Dei, & satisfaciat vniuersis. Propitius esto tibi Domine dicit Petrus: noli te morti exponere: non decet te sicut hominem peccatorem mori: cùm sis Deus & Filius Dei viui. Aduersarius noster es, Petre. Vade retrò, Non sapis quæ Dei sunt: non impedias beneficium ex dispensatione redemptionis humanæ. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Sed & tu, bone Iesu, non acquiescas consilio Petri. Desperat, & negat: ideò consulit vt crucem ascendas. Imple mensuram charitatis, imple debitum obedientiæ. Non est plena obedientia, nisi sit vsque ad mortem. Non est holocaustum, nisi totum incendas. Non benè offers hostiam, nisi caudam hostiæ offeras. Vbi est Christe, quod de te legitur: quia cùm dilexisses tuos, vsque in finem dilexisti eos. Si priùs deponis crucem quam animam, vbi est charitas quam prædicasti? Maiorem hac nemo habet, &c. Non te mouent opprobria exprobrantium: adhuc respondebis exprobrantibus verbum, adhuc videbunt in quem pupugerunt, adhuc implebis facies eorum ignominia: & quærent te, & non inuenient. Si Rex Israël es, dicunt impij, descende nunc de cruce, &c. Generatio hæc praua signum descensionis quærit, & non dabitur ei, nisi signum Ionæ, idest, signum resurrectionis. Maius signum est quia inter mortuos liber de monumento exiuit clauso, quàm si de patibulo descendisset. Imple igitur magnum hoc Sacramentum pietatis, sicut Apostolus dicit, quod absconditum fuit à sæculis, imple permissiones Patrum, imple Patris obedientiam, imple legem,

Gal. 5. | 1. Cor. 1. | Psal. 129. | Hebr. 9. | *Saccus quid significat.* | Ps. 29. | *Christianorum ingratitudo.* | Matth. 27. | Ib. 16. | Ioan. 12. | Leuit. 7. | Ioan. 13. | Ib. 15. | Col. 1.

Psal. 7. non est alius qui redimat, non est qui saluum faciat: turpe tibi esset incipere & non consummare: iam incœpisti: iam emanat de fixura clauorum, & de apertura laterum sanguis vuæ, meracissimum mustum habens probatum, pretiosum de vinea Soreçè torculari Passionis expressum. Iam emanat oleum misericordiæ, emanant aqua & sanguis: vt ex his fiat collyrium oculorum nostrorum. Per foramina clauorum video quia Deus est in Christo, mundum reconcilians sibi. Ferrum, inquit, pertransiuit animam eius, & appropinquauit cor illius, vt iam videamus quia in corde ipsius patent arcana cordis: per foramina corporis patent viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Propheta qui nondum per rimas & fixuras clauorum introspexerat, miratur & dicit: Quis nouit sensum Domini: aut quis consiliarius eius fuit? Lancea mihi aperuit secretum Domini: de quo prædixerat per Isaïam: Secretum meum: secretum meum mihi. Aperit mihi lancea, aperit mihi clauis, quàm suauis est Dominus. Sub vmbra eius viuemus inter gentes: vmbra Christi, caro est Christi. Vmbra Christi, fides Christi est: fides obumbrat mihi, caro obumbrat Virgini Matri. Sed & caro ipsa mihi obumbrat quodammodò: dum suspicio veritatem carnis in Sacramento. Nunc in vmbra eius viuimus inter gentes: erit quando in luce eius viuemus inter Angelicas potestates. Priùs fuimus in vmbra mortis: nunc sumus in vmbra vitæ. Sicut sponsa in Canticis dicit: Sub vmbra illius quem desideraui, sedi. Erit quando spes transibit in rem, fides in veritatis certitudinem, vmbra vitæ in lucem. Tunc poterimus dicere: Si cognouimus Christum secundùm carnem, sed iam non nouimus: tunc enim videbimus eum non in Diademate quo coronauit eum nouerca, aut mater eius: sed in Diademate quo coronauit eum pater suus in splendoribus Sanctorum, quasi Regem in decore suo, quasi vnigenitum à Patre: quia in prisca æqualitate: ad cuius visionis gratiam nos perducat, qui captus est in peccatis nostris: vt nos ab æterna captiuitate redimeret Christus Iesus, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[Margin: Psal. 104. — Luc. 1. — Isa. 40. — Ib. 24. — Cant. 2. — 1. Cor. 5. — Cant. 3.]

IN DIE RESVRRECTIONIS.

SERMO XX.

NVNCIAVERVNT filij Iacob Patri dicentes: Ioseph filius tuus viuit, & dominatur in tota terra Ægypti. Iacob verò quasi de graui somno euigilans, Ibo, inquit, & videbo filium meum, antequàm moriar. Multorum viscera sæpe concussit & commouit ad lacrymas Historia de Ioseph: sed Historia iam nimis trita est, & præ nimia vetustate multis versa est in tædium. Tota hac quadragesima audiuimus de Abraham, de Isaac, de Iacob, de Esaü, & cæteris antiquis Patribus. Vnde & aures nostræ tinniunt: sed longè gratior est nouitas quàm vetustas. Accedat nouus vt veterem redimat: nouus Tobias vt veterem illuminet: nouus Ioseph, immò nouus & omnia innouans Iesus, vt veterem Ioseph de Ægypto educat. Dulciùs mihi sapit Iesus, quàm Ioseph. Resurgit hodie Christus à mortuis vitam in nobis suscitans, & destruens regnum mortis. Hic est Ionas qui à ceto absorptus, & vitæ iterùm redditus pœnitentibus prædicationis verbum annũciat. Hic est Nehemias qui muros Hierusalem reparaturus, nocte rimas eius visitat. Hic est Sanson qui media nocte surgens, portas Gazæ ciuitatis asportat. Hic est Eliseus qui mortuus mortuum tactu resuscitat. Hic est Elias, qui cùm de torrente in via bibisset, exsiccatus est torrens: quia cùm Christus de torrente in via bibisset, absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam à peccato & morte: vt sicut Christus resurgens à mortuis iam non moritur: ita Christianus à morte peccati resurgens & peccato, iterùm non moriarur, sed sit vita eius abscondita cum Christo in Deo. O quàm vera, quàm magnifica comminatio illius qui dicebat. Ero mors tua, ô mors! mortem pro omnibus gustans omne imperium mortis absorbuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si Spiritus Christi habitat in nobis, qui suscitauit Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra propter inhabitantem Spiritum in nobis. Mortuus est, inquit

[Margin: Gen. 45. — *Christi rediuiui (?) surgentis figura.* — Ion. 2. — Esdr. 2. — Iud. 16. — 4. Reg. 13. — 3. Reg. 17. — 1. Cor. 15. — Os. 13. — Rom. 8. — Ib. 4.]

Apostolus, Christus propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Resurrexit, sed semel & simpliciter, vt nos dupliciter resurgamus. Prima resurrectio nostra est à peccato: vt iam peccatum non dominetur in nobis. Secunda erit in corpore, cùm corpus hoc mortale, animale, ignobile, terrenum & luteum configurabitur corpori claritatis Christi. De prima resurrectione scriptum est: Exurge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Prima quidem desiderabilis est: sed desiderabilior est secunda, in qua dabitur duplex stola. Ideò Propheta dicit: Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Verbum Ioannis est: Beatus & sanctus est qui habet partem in resurrectione prima. Ille qui dicit, Ego sum resurrectio & vita: hodie resurgens à mortuis nos erigit in spem vitæ, & certam expectationem gloriæ Filiorum Dei. Exultabo igitur, quia hæc est dies in qua exultare præcipimur. Hæc est, inquit, dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Eram nudiustertius tristitia & mœrore confectus, & aspiciens Christum mortuum, eram quodam desperationis frigore congelatus, & quodammodò mortuus, sed recaluit cor meum intra me. Et audito quia resurrexit Dominus, cor meum & caro mea exultauerunt in Dominum viuum: quem priùs plangebam crucifixum & mortuum. Exultemus ergo in Deo Iesu nostro, nec obdormiamus in morte. Nimis enim mortuus est somnoque lethali sepultus qui non vigilat orto iam sole: oculos enim peccati sopore grauatos reuerberat Sol nouus resurgens ab inferis. Hæc est dies, quæ non vesperascit, quia non occidet vltrà sol eius. Hic est qui nobis diem æternitatis reserat, qui ideò semel occidit, vt semel super occasum ascendat, & vt oriatur in cordibus nostris, nec sit qui se à calore eius abscondat. Calor si quidem desiderij & amoris sui, qui Sanctorum corda Christus illuminando vehementer accendit, eos vigilare & excubare ad imperium suum facit: & tales sunt qui inueniunt eum. Ego enim diligentes me diligo: & qui manè vigilauerint ad me, inuenient me. Maria Magdalena inuenit Iesum, quia vt inueniret excubabat ad monumentum, cùm adhuc tenebræ essent. Nonne meritò illi conueniunt verba illa Prophetæ: Anima mea desiderauit te in nocte: Sed & spes & mens in præcordiis meis de mane vigilauit ad te. Et illud: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Qui vigilanter & sollicitè quærunt Dominum, dum adhuc tenebræ sunt, inuento Domino dicent in iubilo cordis: Deus Dominus & illuxit nobis. Repleti sumus mane misericordia: Exultauimus & delectati sumus. Proculdubio exultabant & delectabantur se inuenisse Dominum qui dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm loqueretur & aperiret nobis Scripturas? Inuenerat illos Christus igne fidei destitutos: inuenerat eos quasi carbones desolatorios fumantes potiùs quàm flammantes. Nonne fumus erat quod dicebant: Et nos sperabamus quia ipse esset redempturus Israël. Verumtamen ille qui venit illum mittere in terram, & voluit vt arderet, cor ardens faciebat in istis, & quasi gestans lumen in manibus suis, eis aliquantulum innotescere permittit: dum eum cognoscunt in fractione panis, & statim ab eorum oculis euanescit. Sunt aliqui vestrum quibus frequenter accidit: quia dum ad mensam altaris accedunt, ad Sepulchrum Christi cum Maria Magdalena Christum desiderio, ac deuotione inueniunt tenentes pedes eius: sed quia in corde eorum nondum plenè ascendit, eum tangere non præsumunt. Sæpè etiam accidit vobis dum de loco ad locum procedebatis: cor vestrum erat ardens in vobis de Iesu cùm loqueretur, & aperiret vobis Scripturas. Scripturas enim quæ priùs obscuræ fuerant in legendo, vobis ex inopinato sæpè Christus reuelauit. Sic occurrit & aperit se Christus his qui diligunt eum, & qui de eius resurrectione lætantur. Et hoc est fortasse quod Isaïas dicit: Occurristi lætanti & facienti iustitiam, in viis tuis recordabitur tui. Ideò & nos ambulemus in via mandatorum Dei, & in viis iustitiæ delectemur. Hodie namque Dominus ambulantibus in via gloriam suæ resurrectionis aperuit, & nos hodie ambulemus, & cantemus in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini. Gloriam dico quam nobis communicare dignetur, qui hodie de mortis ignominia in gloriam resurrexit Christus Iesus: cui sit benedictio & claritas & gratiarum actio in sæcula sæculorum. Amen.

Marginal notes (left column): Resurrectio duplex. — Eph. 5. — Psal. 62. — Apoc. 20. — Ioan. 11. — Psal. 117. — Prou. 8. — Ioan. 20.

Marginal notes (right column): Isa. 26. — Psal. 62. — Ib. 117. — Ib. 89. — Luc. 24. — Isa. 64. — Psal. 137.

IN EAD. RESVRRECTIONE.

SERMO XXI.

Apoc. 5. DIGNVS *est Agnus qui occisus est aperire librum, & soluere septem signacula eius.* Flebat Ioannes in Apocalypsi, quia non inueniebat qui solueret septem signacula signati libri. Cùm enim Ioannes Baptista, qui major erat inter natos mulierum, iam se publicè iudicasset indignum soluere corrigiam calceamenti: perinde erat ac si diceret: Non sum dignus soluere signaculum libri. Nihil est aliud signaculum libri, quàm ligatura calceamenti. Vnus autem de senioribus dixit ei: ne fleueris. *Dignus est Agnus qui occisus est, accipere librum: & soluere septem signacula eius.* Hic est liber inuolutus sicut in Propheta legitur scriptus digito Dei, in pergameno vteri virginalis. Liber iste in quo legunt Angeli delectationes æternas. Septem fuerunt huius libri signacula. Deus enim gloriam suæ majestatis in carne abscondens, pretium nostræ redemptionis quasi in sacculo consignauit. Nonne saccus fuit carnis mortalis assumptio? Posuisti, inquit, vestimentum meum cilicium. Et iterum: Conscidisti saccum meum & circundedisti me lætitia. In hoc sacculo attulit species pretiosas, veniam peccatorum, profectum virtutum, præmium meritorum. Hunc saccum texuit diuina sapientia nouem mensibus: nam de illa legitur: Manum suam misit ad fortia: & digiti eius apprehenderunt fusum. Hunc saccum in Iordane lauit, in Passione torsit, in Cruce siccauit. Humanitas Christi vocatur liber: quia in eo est scientia vitæ & disciplinæ. Vocatur saccus: quia in eo absconditus & signatus thesaurus vitæ æternæ. Fuit ergo viuum signaculum, vt non posset eius diuinitas comprehendi, dispensatio Virginis, corporis infirmitas, Circumcisio, fuga in Ægyptum, fames in Deserto, humilitas Crucis, Sepultura. Quæ licet sit vltimum signaculum: multum tamen clausit & abscondit de gloria diuinæ Majestatis. Hæc omnia Christus hodie soluit, non rupit: nam omnibus quæ ad dispensationem carnis assumptæ pertinebant, obedienter impletis, hodie de miseria humanitatis resurgit in gloriam Deitatis. Oportebat siquidem Christum pati, & resurgere à mortuis: & sic intrare in gloriam suam. Suam dico, immò & nostram. Non enim per aliud ostium intrabit caput, & per aliud membra. Volo, inquit, vt vbi ego sum: illic sit & Minister meus. Ex quo dicit volo, securus sum: quòd pro voluntate labiorum eius non defraudat eum Pater. Suæ igitur resurrectionis gloriam communicabit nobis. Sicut enim propter iustificationem nostram mortuus est: ita resurrexit propter nostram glorificationem. Prima resurrectio significatur ibi: Veniet hora, & nunc est quando veniet, audient vocem Filij Dei: & qui audierint, viuent. Quasi diceret: Qui modò mortui sunt Christo, & viuunt mundo, audient verbum Euangelij: & credendo & benè operando, suscitabuntur à morte peccati. De secunda habes: Venit hora, quando mortui qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei. Quod siquidem erit in voce Archangeli in nouissima tuba, quando Christus ad iudicium veniet, dabitque voci suæ vocem virtutis. Mali tunc resurgent in resurrectionem iudicij. Boni verò qui per primam resurrectionem iudicauerunt & iustificarueunt se: resurgent in resurrectionem vitæ. Iusti nunc iudicant se: & sic resurgunt à morte animæ per iustificationem. Impij non timentes terribile iudicium, adhuc in immundiciis suis iacent. Sicut scriptum est. Quia non resurgunt impij in iudicio: neque peccatores in consilio iustorum. Et quod est consilium iustorum? Verbum Prophetæ est: Consilium meum iustificationes tuæ. Si nosmetipsos dijudicaremus: non vtique iudicaremur. Cùm autem iudicamur, à Domino corripimur. Ita vt non absque eius cura in hoc mundo damnemur. Ex hac clausula patet quia correctio alia est voluntaria: alia diuina. Voluntaria consistit in ieiunio & fletu, & planctu: in vigiliis, & disciplinis, in humilitate obedientiæ, & obseruantia disciplinæ. Aliam diffinirem: sed hîc labor est ante me. Percutit & flagellat Dominus: nunc blandè & misericorditer: nunc iustè & intolerabiliter. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim nouit sensum Domini: aut quis consiliarius eius fuit? Iudicia

Marginalia: Ioan. 1. — Ezech. 2. — Saccus quid. — Ps. 68. — Ib. 29. — Prou. 31. — Luc. 24. — Ioan. 12. — Ioan. 5. — Ibid. — Psal. 1. — Ib. 118. — 1. Cor. 11. — Correctio duplex. — Rom. 11.

[Iudicia Dei incomprehensibilia.] Domini abyssus multa: quia in eis obscuritas & profunditas in infinita. Quis posset comprehendere causam, cur Iacob elegerit Dominus, & Esau reprobauerit? Vnde hoc quòd Iudæi à Christo vocati, eum quidem non sunt secuti, sed persecuti? Tyrij autem & Sidonij vocati quidem non sunt, & tamen eum secuti sunt. Semen bonum jecit in terram malam, vbi prænouerat semen conculcandum & suffocandum. Et è diuerso de terra sterili fructum collegit centuplum. Vnus pro Christi amore se jeiuniis, vigiliis, disciplinis à pueritia vsque in senectutem continuè macerauit: & subitò in peccato mortali deprehensus & mortuus, sententiam perpetuæ damnationis incurrit. Est alius, qui omni concupiscentiæ satisfaciens, & se ad omnia desideria effundens, inimicus Dei & contemptor animæ suæ, postquàm in stercore suo computruit, tandem vas electionis conficitur: aliisque sanctitatis exemplum, & viuendi forma proponitur. Licet iudicia Dei iusta sint: tamen abscondita est nobis eorum iustitia; & ipse tam mirabiliter quàm ineffabiliter tanquam circumspectus, & prudens medicus infirmitatem quandoque vertit in medicinam. Vidimus enim aliquos qui cùm essent pigri, & tardi in via mandatorum Dei, & quasi retrogradi, dispensante prudentia illius magni medici, multiplicatæ sunt infirmitates eorum, posteà accelerauerunt. Quia ergo viæ illius exaltatæ sunt à viis nostris: & cogitationes eius à cogitationibus nostris, iactemus cogitationes nostras in eum: vt sit in eo conditus spiritus noster. [1. Cor. 6.] Nam qui adhæret Deo, vnus Spiritus est cum eo. Nemo timeat se deserere, & Christo committere: sciat quia is cui credit, potens est depositum eius seruare, & cum augmento restituere. Ipse est qui recipit fractum: & restituit integrum, reformans diminutum in plenum, humilem in sublimem, corruptum in incorruptibilem, temporalem in æternum, terrenum in cælestem, miserum in beatum. Timeo iudicium eius: & propter iniquitatem meam eius iustitiam reformido. Cum sit tamen iustus & misericors, eius misericordia superexaltatur iudicio. Ideoque eius misericordiæ nos vniuersi & singuli commendemus: orantes, vt qui pro nobis iudicari sustinuit, in die tremendi iudicij nos in sinu misericordiæ suæ recipiat: & participes æternæ resurrectionis efficiat Christus Iesus: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

DOMINICA IN ALBIS.

De tribus testimoniis.

SERMO XXII.

OMNE quod natum est ex Deo, vincit mundum. [1. Ioan. 5.] Postquàm Filius Dei factus est Filius hominis, & habitu inuentus vt homo: meritò præsumit homo de diuina generatione, nec abhorret Deus eorum fieri Pater, quorum Christus factus est frater. Adoptione siquidem Filij Dei sumus: sicut Ioannes cuius verba hæc sunt dicit: Quotquot, inquit, [Ioan. 1.] receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Pugna est inter nos & mundum: Nam sicut mundus odit Christum, sic odit & eos qui Christi sunt. Nolite, ait, mirari si odit vos mundus: [Ib. 15.] scitote quia me priorem odio habuit. Confidenter ergo credendum est, quòd qui ex Deo sunt nati Dei sunt, & vincunt mundum. Nam ipse dicit: Confidite quia [Ib. 16.] ego vici mundum. Adoptamur quidem à Deo, vt sit primogenitus in multis fratribus, vt sicut mundum vicit, & nos vincamus: vt sit argumentum cælestis generationis victoria tentationis. Conformes facti imagini Dei per adoptionem mundum vincimus: sicut ille qui Filius est per naturam. Nam de Sanctis scriptum est: Sancti per fidem vicerunt [Hebr. 11.] regna. Sanè ex fide est vita & victoria. Iustus, inquit, ex fide viuit. [Rom. 1.] Petrus Pastor ouium Christi loquens de diabolo tanquam de leone rugiente, Resistite, [1. Petr. 5.] inquit, ei fortes in fide. Vide quomodo sibi concinunt testimonia scripturarum. Paulus dicit sanctos fide vicisse regna. Petrus: Principi mundi resistendum in fide. Ioannes: *hæc est*, inquit, *victoria quæ vincit mundum fides nostra.* Sequitur. *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Iesus est Filius Dei?* Nonne mundus vniuersus hoc credit? Nonne dæmones credunt & contremiscunt? [Iac. 2.] Sed non est fides in eo, qui fatetur se nosse Dominum: factis autem negat. Fides enim sine operibus mortua est: [Ibid.] nec intelligenda est fides, nisi

sit in cordibus nostris per eum qui vita nostra est. De quo dicitur: Cum autem Christus apparuerit vita nostra: tunc & nos apparebimus cum ipso in gloria. Sequitur. *Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus*: & adhuc viam supereminentiorem ostendens, *Spiritus est*, inquit, *qui testificatur*, *quoniam Iesus est Filius Dei.* Moyses venit in aqua, à qua & nomen accepit. Sed hic est plusquàm Moyses, qui non venit in aqua tantùm, sed in aqua & sanguine. Perhibet Ioannes sanguinem & aquam de Christi latere profluxisse. Tertium dat testimonium Spiritus veritatis, aqua baptismum in sanguine Martyrum, in Spiritu intellige charitatem, quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Licet quis baptismo vel martyrio vincat mundum: nisi charitatem habeat, nil est. Hæc tria testimonia credibilia facta sunt nimis: & beneficio charitatis, quæ omnia ad vnitatem redigit, & non solùm tria, sed omnia vnum facit. Hæc tria, inquit, vnum sunt. Et notandum antequam loquatur de tribus testimoniis, quæ sunt in cælo, præmittit & dicit: Tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis: & tres vnum sunt. Vt ergo singula suo ordine prosequamur: Pater dat testimonium in cælo, qui olim loquens Patribus in Prophetis, nouissimè locutus est nobis in Filio suo. Pater testimonium dat: cùm Filium suum reuelat nobis. De hac reuelatione dicit Paulus: Qui me segregauit ab vtero matris me: & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret Filium suum in me. De hac ipsa reuelatione loquens ad Petrum Dominus ait: Beatus es Simon Barjona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cælis. Dat testimonium Pater: cùm Iesu baptizato, & ascendente de aqua aperti sunt cæli: & vox de cælis audita est dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit. Et in Transfiguratione: Hic est Filius meus dilectus: in quo mihi benè complacuit. De hac voce Petrus in Canonica Epistola dicit: Voce delapsa ad eum huiuscemodi à magnifica gloria. Hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de cælo allatam, cùm essemus cum ipso in monte sancto. In Euangelio Ioannis de Patris testimonio Christus dicit: Qui me misit Pater, ipse testimonium perhibuit de me. Et Ioannes in Canonica Epistola dicit: Si testimonium, inquit, hominum accipimus, testimonium Dei maius est. Et hoc est testimonium Dei quod maius est, quoniam testificatus est de Filio suo. Perhibet Filius testimonium, dum signis & operibus quis esset ostendit. Et cùm diceret: Ego sum lux mundi, dicentibus Pharisæis: Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Respondit & dixit: Et si ego testimonium perhibeo de me ipso: testimonium meum verum est: quia scio vnde venio, & quò vado. Et item: In lege vestra scriptum est: quia duorum testimomium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: & testimonium perhibet de me, qui me misit, Pater. Item: Est Pater meus qui glorificat me quem vos dicitis: quia Deus noster est, & non cognouimus eum. Quod autem dicit: Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum, subintellige, sine testimonio Patris. Vnde statim subiungit: Alius est qui testimonium perhibet de me. Testimonium dat Filius in monte veritatem non negando. Vnde Paulus in prima Epistola ad Timotheum: Præcipio tibi coram Deo, qui viuificat omnia, & Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, vt serues mandatum sine macula irreprehensibile. Dat testimonium Filius resurgendo, & post resurrectionem se in multis argumentis manifestando: perhibuit testimonium ascendendo in conspectu eorum, cum quibus erat conuersatus. Sicut scriptum est: Et videntibus illis, eleuatus est, &c. Reddidit & testimonium suum Spiritus sanctus à diebus antiquis, quando ferebatur super aquas, eas tunc sanctificans: vt nos posteà sanctificaret in eis. Testimonium reddebat Prophetas inspirans, futura prænuncians, viamque Sanctorum, quæ nondũ fuerat propalata demonstrans. Sed & tempore visitationis nostræ Deus testimonium perhibet, cùm Beatam Virginem superueniens visitat & fœcundat: dum linguas igneas dispergit: dum in vnitate fidei & in vnius Dei præconium linguas vnit. Dant ergo testimonium Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Et hi tres vnum sunt. Vnum vnius essentiæ natura, vniusque contestationis concordia. Tres autem sunt qui testimonium

Col. 3. Ioan. 19. *Testimonia tria.* *Testimonium Patris.* Gal. 1. Math. 16. Ib. 3. Ib. 17. 2. Petr. 1. Ioan. 5. 1. Ioan. 5. *Testimonium Filij.* Ioan. 5. Cap. 6. Act. 1. *Testimonium Spiritus sancti.*

dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis. Iuxta opinionem acutius videntium, omnis qui spiritualiter viuit, spiritus appellatur. Sicut Paulus in prima Epistola ad Corinthios inquit: Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum illo. Et Ioannes in Epistola sua: Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi Pseudo-Prophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum venisse in carne ex Deo est: & omnis spiritus qui soluit Iesum ex Deo non est. Ille autem soluit Iesum qui verbis confitetur & operibus negat ipsum. Aqua perhibet testimonium, cùm quis post baptismum spiritaliter viuens, seruat innocentiam quam in regeneratione suscepit, vel post baptismum lapsus, aqua pœnitentiali se abluit. Iste testatur & sanctificatur: quoniam Christus est veritas. Sed & Christum sanguis Martyrum publicè confitetur. Sic ergo spiritus iustorum, aqua pœnitentium, sanguis martyrum testimonium dant in terra Christum esse veritatem, vna voce, & vna confessione clamantia. Ipsi etiam dæmones velint nolint testimonium reddunt Christo. Clamant enim in Matthæo & dicunt: Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. Et in Marco clamant immundi spiritus, Tu es Filius Dei. Et vehementer Dominus comminabatur eis, ne manifestarent illum. Et item in eodem Marco alius dæmon: Quid mihi & tibi Fili Dei altissimi? Adiuro te per Deum ne me torqueas. Et in Luca: Exibant dæmonia à multis clamantia & dicentia: Quid nobis & tibi est Iesu Nazarene? scimus quia tu es Filius Dei. Et increpatus non sinebat eos loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. In actibus etiam Apostolorum cùm septem filij Sceuæ Principis tentãdo nomen Iesu super dæmoniacos inuocarent, & dicerent singuli: Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat: immundus spiritus dixit eis: Iesum noui & Paulum scio: Vos autem qui estis? Ecce dæmones reddentes testimonium Christo, non solùm Paulum sed Christum se scire profitentur. Nos autem Christiani nominis professores fidem quam profitemur verbis, operibus diffitemur. Qui per fidem mundum vincere debebamus, per infidelitatem à mundo vincimur. Et quid putas facturus est iudex ille terribilis in die tremendi iudicij, cùm viderit nos, qui per baptismum ex Deo nati sumus, degenerantes à Patre nostro? Nonne dicturus est nobis: Vos ex Patre diabolo estis? Nonne dicturus est: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo siue filiis eius? Caueamus ergo, fratres, ab hac auditione mala. Vincamus mundum, ne vincamur ab eo. Redeamus ad Christum per pœnitentiam in fide & veritate: vt quos sibi adoptauit in filios, faciat participes & hæredes vitæ æternæ Christus Iesus: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Testimoniũ spiritus. — Cap. 6. — 1. Ioan. 4. — Ibid. — Testimoniũ aqua. — Testimoniũ sanguinis. — Matth. 8. — Marc. 3. — Ib. 5. — Luc. 4. — Act. 19. — Ioan. 8. — Matth. 25.

IN ASCENSIONE DOMINI.

SERMO XXIII.

VIDENTIBVS *illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Hodie factum est germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis: fructus terræ, fructus est vteri virginalis. Hodie impletum est verbum illud quod prædixerat Dominus per Prophetam: Nunc exurgam, & nunc sublimabor. Exurgam à mortuis, sublimabor in cælum. Hodie consummatur & perfectè clauditur tua inconsutilis tunica, Christe Iesu, id est, integritas fidei Christianæ, quia post prædicationem, post tentationes, post miracula, post laborem, post mortem & ignominiam crucis, post gloriam resurrectionis, postquàm operatus fuisti salutem in medio terræ: tandem ostendisti te Deum, & Dominum cæli: ponens nubem ascensum tuum, & ambulans super pennas ventorum. Caro itura ad Patrem, quæ non erat à Patre priùs, per gloriam resurrectionis omnem infirmitatem exuit. Accinxit se potentia amicta lumine sicut vestimento. Decebat enim vt filius hominis impleta obedientia propter quam venit, se in ornatu plenioris gloriæ paternis aspectibus præsentaret. Hoc Daniël quandoque præsenserat dicens: Aspiciebam in visione noctis, & ecce Filius hominis veniebat in nubibus cæli: vsque ad antiquum dierum peruenit, qui dedit ei potestatem & honorem & regnum eius quod non corrumpetur. Caro Christi priùs mole nostræ mortalitatis aggrauata, postquàm gloria & honore coronata est: postquàm

Act. 1. — Isa. 33. — Psal. 103. — Dan. 7.

decorem & fortitudinem induit, cælos potenter ascendit. Descendit in carnem, vt carnales in carne doceret: vt eos de carne transferret ad spiritum. Vnde & Apostolus dicit, innuens glorificationem carnis: Et si cognouimus Christum secundùm carnem: sed iam non nouimus, quòd aëris & cæli Dominus per aërem liberè & potestatiuè ascendit, qui de aëre eiecerat principem huius mundi, & aërias potestates suæ cruci affixerat. Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit. Ideo enim descendit vt ascenderet: & vt secum ascendendo nos traheret. Cùm exaltatus, inquit, fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Deus immensus erat: neque crescere, neque ascendere poterat. Vt ergo cresceret, minoratus est paulominùs ab Angelis. Ideò autem ascendit, vt in sua ascensione Angelicam transcenderet dignitatem. Apparuit quidem humanitas & benignitas Christi in natiuitate ipsius: apparuit potentia & gloria ipsius in resurrectione eiusdem. Sed in eius Ascensione præcipuè nobis gaudendum est: in qua nobis aperta est via vitæ, roborata est fides, firmata est fiducia nostra: vt illuc eamus quò transiit caput nostrum: sine membris suis caput esse non potest. Volo, inquit, Pater vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Ob reuerentiam suam exauditus est filius: & voluntate labiorum suorum non fraudauit eum Pater. Vbique nobis ministrat: vbique salutis nostræ negotium benignè procurat. Vado, inquit, parare vobis locum: & si abiero, iterum veniam ad vos, & assumam vos ad meipsum. Vbi enim corpus, ibi aquilæ congregabuntur. Verbum Christi est: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum: sed & nemo venit ad Patrem, nisi traxerit eum Filius. Resurrectionem Christi probat eius Ascensio: & inde nobis potentissimè gaudendum est: quia per vnam firmatur alterius fides. In multis argumentis apparuit post resurrectionem: sed validissimum argumentum resurrectionis fuit Ascensio. Nunquam caro Christi in cælum ascendere potuisset: nisi eam virtus resurrectionis glorificasset: atque illam ab omni mortalitatis onere immunem & liberam reddidisset. In resurrectione quatuor conferuntur: subtilitas, agilitas, claritas, & immortalitas. Subtilitatem exhibuit Christus, vbi clausis ianuis ad discipulos intrauit: Agilitatem, vbi super aquas pedibus ambulauit: Claritatem, vbi in monte Thabor facies eius sicut sol resplenduit: Immortalitatem, cùm mortuus à mortuis resurrexit. Ista quatuor simul in se demonstrat, dum ad Patrem redit: dum ad cælos adeò potestatiuè ascendit. Hodie eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo: quia Christo hodie ascendente, luna, id est Ecclesia secundùm ordinem Dei in sanctitate & religione firmata est. Omnes antiqui ad inferos descendebant: descendit Christus ad nos, & docuit vias innocentiæ & munditiæ: vt per ipsum & ad ipsum omnes qui vixerint mundè, innocenter ascendant. Verbum Prophetæ est: Quis ascendet in montem Domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde. Secundùm diuersitatem meritorum, est & diuersitas præmiorum his qui ascendunt in montem Domini, & in tabernaculum Dei nostri. Verbum Christi est: In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Nam & in arca Domini mansiunculæ erant & tristega. Exoneremus quæso, fratres, corda nostra ad Deum cum manibus: imaginemur & formemus in cordibus nostris celsitudinem throni, Thronum Dei & agni, Ministerium assistentium Angelorum, hominum, Patriarcharum, Prophetarum cuneos, Senatum Apostolorum, Martyrum choros, coronas Virginum. Hæc omnia formantes desiderio aspiremus cum eo: qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hostiam vociferationis cantans & Psalmum dicens: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Si apud Christum Thesaurus noster est, sicut Apostolus dicit: Scio cui credidi & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem: sit ibi cor nostrum, vbi est thesaurus noster. Disponamus ascensiones in corde nostro: & si non possumus corporaliter ascendere, saltem recordatione & desiderio cælestium spiritualiter ascendamus. Sicut ille qui dicit: Hæc recordatus sum & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi vsque ad domum Dei. Et: Memor fui Dei & delectatus sum: exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Quid est quod dicit concupiscit anima mea: Et iterum: Memor fui Dei & delectatus sum: & defecit spiritus meus? Quia in hac vita mortali aut potiùs in hac morte

Margin notes: 2. Cor. 5. — Ioan. 12. — *Ascensio Christi causa latitia.* — Ibid. — Ib. 14. — Matth. 24 — Ib. 6. — *Ascensio Resurrectionem probat.* — *Corporis gloriosi dotes.* — Psal. 23. — *Præmiorum diuersitas.* — Ioan. 14. — Ps. 83. — 1. Tim 1. — Ps. 41. — Ps. 76.

vitali comprehendere, aut cogitare non sufficimus gloriam illam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ, Deus, præparasti diligentibus te. Porro cùm reformauerit Deus corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, tunc omnia implebit in nobis, qui omnia fecit pro nobis. Et hoc est quod Apostolus ait: Christus qui descendit, ipse est qui ascendit, vt adimpleret omnia quæ adimplere voluit, natiuitatem scilicet, resurrectionem, ascensionem: vt renascentes à peccato, resurgentes à morte animæ resurgamus de virtute ad virtutem: donec videatur Deus deorum in Sion. Benedictionem dabit legislator: cùm implebit omne animal benedictione. Cùm dicet: Venite benedicti Patris me, percipite regnum Dei, quod vobis paratum est ab origine mundi. Christus à schola illa discipulorum suorum corporaliter recessurus ad tempus, quasdam primitias eis benedictionis æternæ largitur: sicut scriptum est: *Et benedicens eis ferebatur in cœlum*: vt omnia impleret benedictionibus suis: omnia opera sua in benedictione compleuit qui est benedictus in sæcula Christus Iesus Dominus Deus noster. Amen.

Eph. 4.

Math. 25.

IN DIE PENTECOSTES.

SERMO XXIV.

Rom. 5.

CHARITAS *Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Filius Dei priùs legatione sua functus est, veniens ad nos, veniens quærere & saluare quod perierat. Nunc autem Spiritus sanctus fungitur ad nos legatione sua, vt nos in salute confirmet. Datus est nobis Filius, datus est & nobis Spiritus sanctus. Quòd datus sit Filius, testatur Isaias: Puer, inquit, natus est nobis: & Filius datus est nobis. Quòd datus sit nobis Spiritus sanctus, testatur Apostolus: *Gratia*, inquit, *diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Dedit itaque Deus nobis Filium, dedit & Spiritum sanctum. Et quid ei remansit? Si auderem dicere, Nimis & plusquam nimis prodigus est sui Dominus Deus. O quàm magnificus & viuificus. O quàm mirabilis es Deus in donis tuis. Domine quid est homo quòd magnificas eum? quid est homo quòd memor es eius: aut Filius hominis quia visitas eum? Verè visitas: nam ad eius visitationem & consolationem modò mittis Filium: modò Spiritum sanctum: teipsum reseruans ei ad habendum, ad possidendum, & æternaliter perfruendum. Misisti nobis, Domine, filium tuum non ad dominandum, sed ad seruiendum. Veni, inquit, non ministrari sed ministrare, sed vt salua dignitate tua & filij tui loquar, venit Filius tuus vt sordes nostras purgaret: vt tanquam seruus abiectus & vilis manibus suis sordes nostras ablueret. Non abhorreat quæso Christianus hæc verba. Nam quæ stercora, quæ cloacæ, quæ putredo cadauerum, quis sanguis menstruatæ, aut quis vomitus canis immundior est quàm conscientia peccatoris? Isaias ait: Os meum repletum est vomitu sordium. Sane de corde impij quasi de cœnoso lacu & scatenti putredine immundæ cogitationes exhalant: & peccatorum abominationes horrendæ scaturiunt. Nonne fœtent iniquitates nostræ coram quo immundæ etiam sunt iustitiæ nostræ? Si mihi non creditis: audite Isaiam. Omnes, inquit, iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ. Vt ergo verbo Apostoli vtar: Christus purgationem peccatorum faciens lauit nos ab immundiciis nostris in sanguine suo. Quia verbo Filius nostram operatus est salutem in medio terræ, & iam ad Patrem ascenderat: necessarium erat vt mitteretur Spiritus sanctus vt confirmaret quod operatus fuerat à templo suo quod est in Ierusalem: quia fides inde habuit initium, & processum. Erant siquidem adhuc teneri & paruuli Filij adoptionis, quos Christus in carne sua Verbo vitæ genuerat: vt essent aliquod initium creaturæ eius. Ecclesia militans in terris, adhuc tenera & nouella plantatio erat. Vnde sponsa, id est Ecclesia cælestis in canticis dicebat: Soror nostra paruula est: & vbera non habet. Adhuc Apostoli erant, quibus lacte opus erat. Ideoq; mittitur Spiritus sanctus qui eos in fide ex qua iustus viuit nutriat: quousque crescat in virum perfectum, donec Christus formetur in eis. Missus est spiritus paraclitus, qui interpretatur aduocatus, tanquam paruulorum nutritor & tutor, tanquã aduocatus eorũ in causa pupillari: vt in omni consistorio in omni prætorio pro illis ante reges & tyrannos sæculi constanter & efficaciter allegaret. Sic enim Pater orphanorum & iudex viduarum

Isa. 9.

Math. 20.

Immunditia peccatoris.

Isa. 28.

Isa. 64.

Hebr. 1.

Cur Spiritus sanctus missus est.

Cant. 8.

quandoque eis prædixerat: Cùm steteritis ante reges & præsides nolite cogitare quid aut qualiter respondeatis. Dabitur enim vobis, &c. Adiungit: Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Iam sanè aduersus electos Dei super hæreditate illorum, quæ sui Patris sanguine rubricata eis erat: & regali priuilegio confirmata tyranni Gentiles & principes Iudæorum calumniam suscitabant. Iudæus limites hæreditarios decurtabat dicens: quia tantummodò notus esset in Iudæa Deus. Gentiles autem de quibus filio suo prædixerat Deus: Postula à me,& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, Christum Dei Filium & hæredem, Christianos hæredes Dei, cohæredes autem Christi,faciebant exhæredes. Hodie itaque venit iste legisperitus & legislator & in manu eius ignea lex. Venit in igne & in linguis, vt legem igneam linguæ igneæ loquerentur. Spiritus sanctus ignis est, amor enim ignis est. Sicut autem ignis non potest non ardere: sic Spiritus sanctus non potest non ardere & calefacere:nec est qui se abscondat à caloreeius. Ille magnus artifex cui ignis in Sion, & caminus eius in Ierusalem, hoc igne probat & confirmat vasa sua,quæ composuit ad decorem domus suæ. Petrus priùs erat vas molle & luteum: nec reddebat sonum integrum, sonus vasis minimè cocti erat in Petro: dum ad vocem ancillæ Christum tertiò abnegabat. Postquàm verò virtute indutus est ex alto, tanquàm vas perfectissimè coctum reddebat sonum integrum & perfectum. Prohibentibus enim Principibus sacerdotum & Romanis Imperatoribus ne annunciaret verbum Dei, pulsatus dicebat: Oportet nos magis obedire Deo quàm hominibus. Ecce quomodo ignis Spiritus sancti roborauerat Petrum. Ignis iste accendit, confirmat, & erudit. Ignis ex communicatione non minuitur: diuisiones enim gratiarum sunt, diuidens prout vult non minuitur: diuisiones enim gratiarum sunt, & diuisiones ministrationum, & diuisiones operationum: sed hæc omnia operatur vnus atque idem semper immutabilis apud quem non est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ignis iste deuorat & consumit ligna, fœnum, stipulam, id est, peccata in nobis. Aurum verò & lapides pretiosos ardore suo probat, & probando purificat. Hic est ignis altaris, de quo legitur in Apocalypsi: quòd cum Angelus accepisset thuribulum aureum, & impleuisset illud de igne altaris: & misisset in terram, facta sunt tonitrua, & sonitus, & voces, & fulgura. Angelus enim magni consilij aureum thuribulum immaculatissimi corporis sui hoc igne compleuit: assumptusque in cælum fecit quod prædixerat: Veni ignē mittere in terram: & quid volo nisi vt ardeat? Misit itaque ignem in terram & facta sunt tonitrua in comminationibus: fulgura in miraculis: pluuiæ in doctrinis: sonitus & voces in prædicationibus. Sic ergo factus est repentè de cælo sonus. Hic est sonus de quo scriptum est: In omnem terram exiuit sonus eorum. Sed vnde veniebat hic sonus? de cithara Domini propter quam dicitur: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara. Estne ibi aliquis sonus? immò multiplices soni. Septem ibi sunt. Octauus autem qui complet diapason beatorum in octaua est, quando per omnes vicos Ierusalem cantabitur alleluya. Vultis audire septem chordas citharæ siue septem sonos in chordis? Magister huius cælestis musicæ per organum sancti Spiritus Isaiam, omnes has septem voces vna descensione continuat dicens: Et requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini. Prima chorda, id est Spiritus timoris grauem sonum reddit: quia testimonio Apostoli, Timor pœnam habet. Secunda chorda est Spiritus pietatis: cuius sonus dulcissimus est. De hoc sono dicit sapientia: Spiritus meus super mel dulcis. Chordam timoris pietas temperat, ne desperet. Chorda scientiæ sequitur: quæ acuta est & pietatis chordam dirigit ne aberret. Sequitur chorda fortitudinis, quæ quidem robusta est, & confirmat chordam scientiæ ne vacillet. Et ne fortitudo aliquid immoderantius aut intemperantius agat: apponitur chorda consilij, quæ quidem subtilis est. Et ne consiliorum deliberationes in suis subtilitantibus euanescant, chorda intellectus apponitur, quæ plurimùm discreta est. Septimum sonum reddit sapientiæ chorda, quæ stabilis est & longa, suauis & fortis. Sapientia enim attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Sicut autem Spiritus sanctus habet harmoniam suam, & exercet psalterium iocundum cum cithara: sic & spiritus malignus habet sonos & voces

Math. 10. Psal. 75. Psal. 2. Deut. 3. *Spiritus sanctus est ignis.* Act. 5. 1. Cor. 12. Apoc. 8. Luc. 12. *Spiritus sanctus est sonus.* Act. 2. Psal. 18. Psal. 56. *Sonus multiplex.* *Chorda septem.* Isa. 11. 1. Ioan. 4. Eccli. 24. Sap. 8.

in Dei offensionem, & animæ perditionem. Vis audire perditionem? Vis audire septem voces aut chordas: & octauam pœnis interminabilibus & tormentis æternis? Voces in cithara diaboli sunt confusæ, discordes & raucæ. Prima chorda est superbia. Secunda inuidia. Tertia inanis gloria. Quarta tristitia. Quinta auaritia. Sexta luxuria. Septima accidia. Diabolus olim citharizare incipiens: Ponam, inquit, sedem meam ab aquilone: & ero similis altissimo. Nimis ab alto & abrupto incœpit. Ideò chordæ ruptæ sunt, & cithara effracta est: & cathedra pestilentiæ, in qua sedere proposuerat, euersa est. Descendit itaque hodie Spiritus sanctus in igne & in sono. In igne, vt Apostoli possent alios in Christi amore accendere. In sono, vt in spiritu vehementi possent Dei magnalia prædicare. Porrò non est in nobis ignis hodie, non est sonus. Ignem altaris Domini conuertistis in ignem alienum, id est amorem Dei in amorem terrenum. Hic est ignis malitiæ. Hic est ignis à quo deuorantur Nadab & Abiu filij Aaron. Hic est ignis quo Abimelech succendebat oppidum Thebes. Hoc igne Amalechitæ succendebant Siceleg. Inimicus enim humani generis apponit assiduè nobis ignem & stipulas tentationis: vt in nobis accendat & subruat domum Dei. De hoc igne pessimo scriptum est: Supercecidit ignis, & non viderunt solem. Supercecidit ignis malitiæ, & non viderunt solem iustitiæ. Addicti eramus obsequio Christi: nunc autem lentescimus in via eius: immò nugis ocioque vacamus. Certè otiositas inimica est animæ, teste Hieronymo. Peccatum Sodomorum fuit ociositas & abundantia panis. *Quæritur Ægistus quare sit factus adulter. In promptu causa est, desidiosus erat. Cernis vt ignauum corrumpunt ocia corpus. Et capiunt vitium ni moueantur aquæ.* De talibus legitur: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: immò cùm dæmonibus. Electi eramus in sortem Domini, vt meditaremur in lege Domini, & delectaremur in ea: vt possemus dicere cum Propheta: Quomodò dilexi legem tuam Domine: tota die meditatio mea est. In capite libri scriptum est de beatitudine viri qui meditatur in lege Domini die ac nocte. Scriptum est: Maledictus omnis qui facit opus Dei negligenter. Vereor ne maledictio hæc illos respiciat, qui Deo seruiunt negligenter & ficte. Vbi enim est fictio, non est Deus, non est Spiritus sanctus. Legitur enim quia Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Si charitas Dei diffusa esset in nobis, lex Dei omni mundano desiderio nobis esset acceptior. Nunc autem legis Dei obliti fabulosis narrationibus occupamur, currentes ad vanitates & insanias falsas. Narrauerunt, inquit, mihi fabulationes: sed non vt lex tua. Porrò ex quo populus Israël cœpit negligere legem Dei: & lentescere in obseruantia mandatorum eius, statim datus est in manus Chusan Rasathaim, in manus Eglon, Moab & Philistiim. Ex quo enim cessamus ab instantia diuini officij, statim iugo grauium vitiorum atque tyrannidi spirituum malignorum subiicimur. Dina filia Iacob egreditur vt videat ludos alienigenarum: & statim à Sichem filio Emor concupiscitur, rapitur, opprimitur, defloratur. Sic & anima, quæ de domo Domini egreditur ad illecebras huius mundi, à spiritu maligno rapta opprimitur, oppressa polluitur. Sedet Iacob domi, & gratiam paternæ benedictionis acquirit: Venatur foris Esaü, & cum Patris benedictione primogenita sua perdit. Inueniuntur hodie Clerici in plateis, non in Ecclesiis. Dispersi sunt, inquit Propheta, lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Contra prohibitionem Domini vectes, quibus Arca defertur, ab anulis extrahuntur. Vacemus ergo lectioni, meditationi, & orationi, sine intercessione orantes dicit Apostolus. Et in cantico Ezechiæ, Sicut pullus hirundinis sic clamabo, & meditabor vt columba. Diffundat charitatem suam in cordibus nostris charitas Deus: vt seruiamus in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostræ vitæ. Amen.

[Margin: Diaboli sonus. — Isa. 14. — Spiritus sanctus in igne. In sono. — Num. 26. — Iud. 9. — 1. Reg. 30. — Psal. 57. — Otiositas mala. — Psal. 72. — Psal. 118. — Psal. 1. — Iet. 48. — Sap. 1. — Psal. 118. — Gen. 34. — Gen. 27. — 1. Thren. 4. — Thess. 5. — Isa. 38.]

DE EODEM FESTO.

SERMO XXV.

NVNQVID *poteris coniungere septem micantes pleades? Nunquid alligabis Rhinocerota loro tuo, ne frangat glebas vallium tuarum?* Verba sunt Domini loquentis ad beatum Iob, & quærentis vtrum possit sibi iungere & counire dona Spiritus septiformis, quæ per

[Margin: Iob 38. — Ib. 39. — Pleiadum significatio.]

septem Pleiades designantur. Hunc spiritum Christus ab æterno habuit, & homo factus eundem sine mensura recepit: ipsumque aliis secundùm mensuram donationis suæ distribuit. Quòd spiritum septiformem acceperit, ostenditur verbo Isaiæ qui dicit: Apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa, &c. Et vt nos declaratio sermonum eius illuminet pleniùs: & instruat apertiùs de Christo loquens: Requiescet, inquit, super eum Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & forritudinis, spiritus scientiæ & pietatis: & replebit eum spiritus timoris Domini. Isti sunt septem oculi super lapidem vnum: septemque lucernæ in candelabro aureo, sicut Zacharias commemorat. Cùm Filius sit à Patre, & Spiritus sanctus ab vtroque procedat: postquàm Filius officium suæ legationis impleuerat: decebat vt & Spiritus Sanctus mitteretur. Priùs siquidem dederat Christus Apostolis Spiritum sanctum: quod patenter indicabat perfectio sanitatum. Sed hodie datus est ei Spiritus sanctus ad vsum, ad auxilium, ad solatium, ad miraculum, ad acquisitionem Gentium, ad salutem omnium populorum. Datur Spiritus sanctus, ad emundationem, ad innouationem, ad iustitiam, ad exultationem. Cor mundum crea in me Deus. Ecce cordis mundatio. Spiritum rectum innoua in visceribus meis: ecce animæ sanctificatio. Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali confirma me: ecce cordis mundatio. Spiritum rectum innoua in visceribus meis: ecce animæ sanctificatio, quia templum Dei & templum dæmoniorum simul esse non possumus. Mundatus & lotus postulat vt ambulet vias rectas: ne ad actus extraordinarios iterum reuertatur. Innouatur corde per rectitudinem, operatur lætitia salutaris, confirmanda spiritu principali. Custodi vas tuum in sanctificatione, & habes Spiritum. Non facias proximo quod tibi non vis fieri, & habes spiritum rectum. Exhibe te coram Deo & proximo deuotè humilem, & habes spiritum principalem. Spiritus rectus datur in Cathechismo, Spiritus sanctus in Baptismo, spiritus principalis in Confirmatione. Quotquot ergo baptizati sumus in Christo, Christum induimus: & induti sumus virtute ex alto. Christus qui accepit Spiritum non ad mensuram, dedit dona hominibus, & adhuc donare non cessat. Omnes de plenitudine eius accepimus: nec est qui se abscondat à calore eius. In Christo siquidem Spiritus sanctus, plenè & corporaliter habitauit. Ipse autem de Spiritu suo super omnes effudit. Effundam, inquit, de spiritu meo super omnem carnem, effundit & infudit, alij plus alij minus. Verbum Apostoli est: Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: & vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius verò sic. Et subiungit: Diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones ministrationum sunt, & diuisiones operationum: vnus autem & idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Propter has diuisiones charismatum designatur Spiritus sanctus, nunc per ignem, nunc per oleum, nunc per vinum, nunc per aquam. Ignis est, quia semper ad diligendum accendit: quia semel eo accensus ardere, id est, ardenter diligere non desistit. Ignem, inquit, veni mittere in terram: & quid volo nisi vt ardeat? De hoc igne dicit Moyses: Ignis semper ardebit in altari. Et Ieremias: Factus est in corde meo quasi ignis exæstuans: claususque in ossibus meis, & defeci non sustinens. Spiritus sanctus oleum est ratione diuersarum similitudinum. Natura enim olei est quòd inter omnes liquores superiorem locum semper tenet. Sic & gratia Spiritus sancti, qui abundantia suæ pietatis merita supplicum excedit & vota, excellentior est omnibus nobis & omnibus bonis. Oleum medicinale est, quia dolores mitigat, sed & Spiritus sanctus verè oleum est, quia consolator est, qui consolatur nos in omne tribulatione nostra. Oleum naturam habet immiscibilem: nam & Spiritus sanctus fons est, cui non communicat alienus. Oleum aquis omnibus superfertur: nam & Spiritus sanctus ferebatur super aquas. Antequàm Petrus accepisset Spiritum sanctum, erat caro eius infirma, ad vocem ancillæ timens & negans: sed postquàm indutus est virtute ex alto, & vnxit eum oleo Deus misericordiæ suæ: immutata est caro propter oleum, atque, iuxta verbum Isaiæ, datum est ei oleum gaudij pro luctu, & pallium laudis pro spiritu mœroris. Hoc est oleum lætitiæ, quo Christus vnctus est præ participibus suis: abundanter & superefluenter infusum est oleum capiti nostro, id est Christo: vnguentum verò qnod erat in capite descendit non solùm in barbam, sed etiam in oram vestimenti. Hæc est

Marginalia: Isa. 4. — Isa. 11. — Zach. 4. — Spiritus multiformis. — Psal. 50. — Ioel. 2. — 1. Cor. 12. — Luc. 12. — Leuit. 6. — Ier. 20. — Olei natura. — 2. Cor. 1. — Gen. 1. — Isa. 61.

est vnctio de qua Ioannes in canonica Epistola loquens, ait: Vnctio quam accepistis à Deo, maneat in vobis, & non erit vobis necesse vt quis vos doceat: quia vnctio eius docebit vos de omnibus. Habemus itaque quia Spiritus sanctus nunc per ignem, nunc per oleum designatur. Bis enim est datus Spiritus sanctus Apostolis: priùs ante passionem, secundò post resurrectionem. Nam & Dauid bis vnctus fuisse legitur, & in veste Sacerdotali coccus bis tinctus apponebatur. Vide quanta est ardoris materia in Apostolis: non sufficit oleum infundere, nisi oleum calefiat: non sufficit ignem apponere, nisi ignis olei infusione accendatur. Hoc igne ardentes discipuli, ibant gaudentes à conspectu Concilij, in tribulationibus gloriantes. Vnde & vox Principis Apostolorum hæc erat: Si pro Christo patimini, beati. Non solùm, inquit, datum est vobis vt credatis in ipsum: sed vt patiamini pro ipso. Vt ergo reddat Spiritus sanctus testimonium spiritui nostro: hodiernam solemnitatem Spiritus sancti toto spiritu veneremur. Si enim honorem impendimus sanctis: oportet sanctificatorem omnium diligentiùs & deuotiùs honorare. Dulcis quædam natura est in Deo Spiritus sanctus, benignitas Dei, charitas Dei, & ipse Deus. Charitas, inquit Apostolus, diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Spiritus sanctus seipsum dat nobis: nec dedignatur auctorem muneris seipsum conferre in munere suo. Sanè vasa nostra mundanda & euacuanda sunt à peccato: alioquin oleum stare necesse est. Non introibit sapientia in maleuolam animam: nec Spiritus sanctus aliquam in se recipit fictionem. Nulla est conuentio lucis ad tenebras, cæli ad cœnum, balsami ad venenum, Spiritus sancti ad peccatum. Oremus ergo in spiritu humilitatis Spiritum sanctum, per quem hodie cæli firmati sunt, per quem hodie cæli distillauerunt à facie DEI Sinaï: vt hodie immittat cordibus nostris rorem benedictionis, stillicidia spiritualium donorum, pluuiamque voluntariam ad abluendum conscientias nostras, infundat oleum lætitiæ & ignem sui amoris in cordibus nostris Iesus Christus, quem vnxit Pater, in quo posuit vnctionis & benedictionis plenitudinem, vt de plenitudine eius acciperemus: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

1. Ioan. 2. — Act. 5. — 1. Petr. 3. — Philipp. 1. — Rom. 5. — Sap. 1.

IN DIE TRINITATIS.

SERMO XXVI.

QVI est, misit me ad vos. Verba sunt Moysi loquentis ad populum. Nihil competentiùs conuenit Deo quàm esse, qui solus verè est, per quem solum est quicquid est. Quid tamen sit cogitari non potest. Vnde & temerarium credo fari de ineffabili, de incogitabili cogitare. Testimonio Salomonis: Scrutator maiestatis opprimetur à gloria: quantùcunque studeas & labores comprehendere quid sit Deus, tantò ampliùs deficis in teipso. Ascendet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus: humana conditio semper appetit alta sapere. Sic fecerunt de quibus Apostolus dicit: Euanuerunt in cogitationibus suis. Non enim caro & sanguis potest hanc scientiam reuelare: sed Filius Dei potest cui voluerit reuelare. Quæramus igitur ab eo dicentes: Rabbi vbi habitas? Domine ostende nobis Patrem. Ipse autem cùm sit in accubitu suo, respondebit & dicet: Veni & vide: nescis quia ego in Patre & Pater in me est? Expedit nobis Dei notitiam implorare: non per nos, sed per eum, qui est Dei virtus & Dei sapientia: ne vaga & temeraria libertate inania meditemur. Deus si quidem simplex est, purus est, integer & perfectus, constans sibi, nil trahens sibi de temporibus aut de locis, nil habens quod in numerum transeat, nihil habens quod ab æterna immutabilitate recedat: magnus est, & magnitudinis eius non est finis. Inæstimabilis est, & incomprehensibilis est, & incogitabilis: quia non habet æternitas initium, nec infinitas terminum, nec immensitas modum. Si cogitamus eum, cogitamus non sicut est: sed ex parte, sicut cogitare sufficimus, qui à cogitatione deficimus. Intelligendus est sine forma visibili, sine specie corporali, sine compositione partium, sine distinctione membrorum: omninò liber à lege temporis, ab omni mutabilitate & conditione quietis. Creatorem per creaturas quali modo possumus inuenire. Omnia enim opera Dei subtiliter attendantur, quasi quædam verba & signa: quasi quædam certa documenta sint, quæ gloriam de no-

Exod. 3. — Deus est incomprehensibilis. — Prou. 25. — Psal. 63. — Rom. 1. — Ioan. 14. — Ib. 1. & 10. — Psal. 144. — Naturalis cognitio Creatoris.

bis enarrant: atque in rerum ordinatione virtutem diuinæ potestatis annunciant. Sic venitur per notitiam creaturæ ad notitiam creatoris: sicut Apostolus loquens ad Romanos dicit: Quod notum est Dei, manifestum est illis. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque virtus eius & diuinitas. Mens enim humana considerans cursum rerum & ordinem, inuenit vnum omnium esse rectorem, vnum esse omnium principium. Illud etiam principium nititur comprehendere: cùm sit ipsum incomprehensibile, priusquè suum inuenit defectum quàm perueniat ad perfectum. Humana itaque ratio suum imperfectum considerans, nec illud principium valens comprehendere, intelligit esse aliquid supra se quod non potest apprehendere, & certissimè comprehendit ipsum esse incomprehensibile. Quædam itaque species est notitiæ Dei, scire quòd non possit sciri: quòd non possit omninò Dei notitia comprehendi. Expressa huius rei similitudo est, quòd aliquis stans in littore maris, & eius latitudinem videns, latitudinis tamen finem videre non potest. Vlteriùs enim se mare diffundit in latum, quàm visus extendatur in longum. Scit itaque ille homo ex defectu proprij visus aliquid maris esse vltrà, & suprà quàm videre valeat, cuius comprehensioni non sufficit. Vnde cùm maris magnitudo appareat ex eo quod videtur, & ex parte comprehenditur: eius tamen immensitas ex eo quod omninò videri non potest, ampliùs innotescit. Est equidem supra hominem, omnemque virtutem humani transcendit ingenij comprehendere naturam diuinitatis. Donum autem optimum, donum perfectum est, descendens à Patre luminum, in Patre intelligere Filium, & in vtroque Spiritum sanctum. Non potest hæc scire aut alium docere, nisi ille solus qui docet hominem scientiam: cuius vnctio de omnibus docet. Plato inter Philosophos scientia & opinione præcipuus, cùm circa libros Moysi multam diligentiam adhibuisset, gloriatus est se inuenisse vnum quod omnia operatur: sed se non posse inuenire tertium confitentur. Porrò illi qui in schola Christi eruditi sunt, venerantur & prædicant Trinitatem in Deo, & vnitatem essentiæ quam Philosophus somniauit quidem: sed quia euanuit in cogitationibus suis, eam non potuit inuenire. Ideóque ille discipulus, qui de pectore Christi familiariùs, & pleniùs cælestis scientiæ fluenta potauerat, Sacramenta Trinitatis & vnitatis in Deo manifestissimè declarabat, cùm diceret: Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: Et hi tres vnum sunt. Confiteor tibi Pater cæli & terræ, quoniam abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Vita siquidem æterna est nosse te, Deus Pater, & quem misisti Iesum Christum. Sacri tamen apices, tam generationem filij quàm processionem Spiritus sancti manifestè declarant. Nam de generatione filij scriptum est: Egressus eius à principio à diebus æternitatis. Ipse etiam Dei Filius, cùm sit Dei virtus & Dei Sapientia, de sua ineffabili natiuitate satis euidenter loquitur dicens: Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: nondum fontes aquarum eruperant: nondum montes graui mole substiterant: ante omnes colles ego parturiebar. Quando præparabat cælos, aderam Deus: quando appendebat fundamenta terræ, eram cum eo cuncta disponens. De generatione filij dicebat Isaïas: Generationem eius quis enarrabit? Et beatus Iob: Radix, inquit, sapientiæ cui reuelata est? Latet enim ab oculis hominum, & à volucribus cæli abscondita est, id est Angelis Dei. De Spiritu sancto Scriptum est: Spiritus Domini super me eò quòd vnxerit me: ad Euangelizandum pauperibus misit me. Et beatus Iob: Spiritus Domini fecit me, & spiraculum omnipotentis viuificauit me, & vt ostendat quòd ille Spiritus sit factor omnium, subdit: Ecce & me, sicut & te fecit Deus. Frequenter itaque in sacro eloquio pluralitatem inuenis in personis, vt ibi, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Vnitatem etiam inuenis in essentia, cùm subjungitur: Et creauit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creauit illum. Notatur in Genesi pluralitas personarum, vbi dicitur: quia pluit Dominus super Sodomam & Gomorram ignem & sulfur à Domino. Quis est ille Dominus, qui pluit à Domino, nisi Filius à Patre? De quo Psalmista: Dixit Dominus Domino meo, &c. Vis totam Trinitatem videre in sacris apicibus manifestissimè declaratam? Psalmographus dicit: Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris

Marginalia: Rom. 1. — *Plato Moysen legit.* — 1. Ioan. 5. — Luc. 10. — Ioan. 17. — Mich. 5. — Prou. 8. — Isa. 53. — Eccli. 1. — Isa. 61. — Luc. 4. — Iob. 33. — Gen. 1. — Ibid. 19. — Ps. 109.

eius omnis virtus eorum. Item in Isaia loquitur Dei Filius dicens: Ego sum primus & nouissimus, manus mea fundauit terram, & dextera mea mensa est cælos. Antequàm fierent, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus eius. Ecce fluuius egrediens de loco voluptatis ad irrigandum faciem terræ, Trinitatis videlicet scientia: per quam nos Deus educit de tenebris ignorantiæ in admirabile lumen suum. Summum enim lumen, imò vita æterna est cognoscere Creatorem suum: in tribus personis cognoscere Trinitatem, & in Trinitate adorare vnitatem. Sed quæris quomodo Trinitatem inueniam, vbi non est nisi vnitas, vbi non est nisi simplex & vnissima, vt ita loquar, identitas? Cùm Trinitas sine numero esse non possit, & vnitas numerum non admittat: quomodo est vnitas vbi est numerus? Nunquid est numerus sine numero, aut vnitas numerosa? Nunquid vnitas transit in numerum, aut ab vnitate numerus absorbetur: vt quæ sunt tria sint vnum? Porrò tres personas in vna substantia numeramus: & in tribus personis vnam substantiam adoramus. Vnum & trinum prædicamus Dominum: ita quòd in Trinitate nulla confusio sit: & sic Trinitatem confitemur in personis, vt nullum fiat præiudicium vnitati. Tanta siquidem vnitas est in Deo, vt nil inuenias in eo nisi vnum. Si bonum, si beatum, si sapientem, si omnipotentem, vel quid consimile Dominum esse dixeris: licet talia multiplices, nihil addis. Ipse omnia est, sicut dicit Apostolus, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ex quo omnia creabiliter non materialiter vel seminaliter. Per quem omnia: vt ipsum omnium auctorem intelligas. In quo omnia: non quasi in loco, sed in virtute & potentia. Sic enim est quòd in loco non est: ita cogitandus est quòd nusquam sit qui non clauditur loco: & nusquam non sit qui non excluditur loco. Quodam autem sublimi & ineffabili modo, sicut omnia in ipso sunt, sic ipse in omnibus. Cùm autem Christus reformauerit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: cùm aperuerit oculos cordis nostri, cognoscemus eum sicut cogniti sumus: non per corporalem visionem, vt Moyses in Sina: non per imaginariam, vt Ioannes in Apocalypsi: non in ænigmate sicut Ezechiel in Lumbari, in Nouacula, in Sartagine: sed videbimus lumen in lumine, Flium in Patre, Spiritum sanctum in vtroque: & hæc est vita æterna. Hæc est beatitudo interminabilis, gloria indeficiens, & lætitia consummata. Quam nobis præstare dignetur Filius Dei Iesus Christus: cui est honor & gloria & benedictio in sæcula sæculorum. Amen.

Isa. 48. — Trinitatis descriptio. — Rom 11.

IN FESTO S. IOANNIS Baptistæ.

SERMO XXVII.

INTER *natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Verbum Salomonis est: Laudent te labia proximi tui, & non tua. Si laus expetenda est, non est expetenda à seipso, sed ab ore proximi. Gloriosior tamen est laus procedens de ore Altissimi: Non enim qui se commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Si linguis loquamur hominum & Angelorum, non poterimus explicare ad plenum Ioannis merita, atque in Ioanne Christi præconia. Laus Ioannis celebris est in Euangelio: quia vbicunque occurrit mentio de Ioanne, commendatur à Christo. Non ergo mendicat laudis humanæ suffragia, qui laudatur à Deo, qui dicere potest: In Domino laudabitur anima mea. Commendat Noë Dominus dicens: Vidi te iustum coram me. Commendat Abraham faciens ei promissiones benedictionis in futuris generationibus. De beato etiam Iob loquens ad Satan, magnificat eum quòd non sit similis ei in terra: vir simplex & rectus & timens Dominum. De Moyse etiam dicit: Si quis fuerit inter vos Propheta, loquar ei in visione vel per somnium. At non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est: ore ad os loquar ei. Dauid quoque cùm ipse dicit: Deus laudem meam ne tacueris: laudatur à Domino dicente: Inueni virum secundùm cor meum. Testimonio Dei magni fuerunt isti, & multi alij. Sed eiusdem testimonio, Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Illi laudum & præconiorum congregauerunt diuitias, iste supergressus est vniuersos: cuius natiuitas à sua prorsus professione discedit. Bonum est, inquit ali-

Math. 11. — Prou. 27. — 2. Cor. 10. — Psal. 33. — Gen. 7. — Ib. 12. — Iob. 1. — Num. 12. — Psal. 108. — 1. Reg. 13. — Act. 13.

quis, reficere pauperes. Bonum est respondeo eos reficere: sed sic ne deficias à salutari proposito. Cautelam consulo, misericordiam non abscido. Spretis diuitiis, in quibus multos poteras pauperes sustentare, locum elegisti vbi posses inter multos pauperes vnus esse. Magnum repúto, si in ea paupertate quam profiteris, non egeas, maius si frequenter egeas. Certè si abundas necessariis, non es pauper: aut si erogas pauperibus de his quæ tibi abundant. Fortè æqualis es diuitibus, qui miserunt in gazophylacium de eo, quod eis superabundauit: sed te vsque ad meritum pauperis viduæ non extendis. Si alia excusatione quàm sustentatione pauperum tuas potes diuitias collocare, libenter audio. Vnum scio, quia quantò quis pauperior est, tantò copiosius & affluentius habet vnde possit placere Altissimo. Noli, quæso, de refectione pauperum loqui: nam de talibus loquens, te extra gregem pauperum facis. Non reliquistis, fratres, aut possessionem, aut spem diuitiarum, vt pauperibus ministretis, sed vt vobis tanquam pauperibus ministretur. Hæc moneo, & hæc dico, fratres charissimi, vt perseueretis in proposito paupertatis. Hæc est corona nostra: per hanc Regnum cælorum vestrum est: sed & Dominus & dominator Regni cælorum dicit: Quod superest, date eleemosynam. Innuens illud esse superfluum, quod non claudit necessitas inter angustias paupertatis. Duo rogo & consulo, amantissimi fratres. Minus, quæso, sitis solliciti in acquisitione terrarum: quia portio nostra est in terra viuentium: & consuletis tam animæ quàm opinioni vestræ. Magis Deo placere studeatis in vestra quàm in aliena paupertate, & acquiretis in Regno cælorum diuitias sine fine. Quod vobis præstare dignetur, qui pro nobis pauper factus est Iesus Christus: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Luc. 21. *Paupertatis laus.* *Luc. 11.*

DE SS. PETRO ET PAVLO.

SERMO XXVIII.

VIDI coniunctos viros, & Angelus Domini locutus est dicens: Isti sunt viri sancti facti amici Dei. Qui sunt isti viri conjuncti: nisi reuerendi Principes terræ: atque Ecclesiæ Patres Petrus & Paulus quos eadem fides conjunxit, quos eadem ciuitas, eadem conuersatio, eadem dies sub eodem tyranno pati in Martyrio coæquauit? Quia tamen multipliciter conjuncti sunt, dignum est vt sit eorum conjuncta solemnitas, vt cùm vterque honore sit dignus per se: eis titulus honoris ad gloriam duplicetur. Decet sanè nos prosequi eos præconio, quorum patrocinio indigemus: si tamen tam honoratis Principibus præconium aut honorem impendere digni sumus. Nimis enim honorati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum. Christus Saulum in Paulum, Cepham conuertit in Petrum: nam de ipsis quandoque Propheta prædixerat: Et vocabit seruos suos nomine alio. Tu es, inquit, Petrus, & super hanc Petram, ædificabo Ecclesiam meam. Petra siquidem erat Christus: suumque nomen communicat Petro, vt Petrus Petra sit: nam sicut à Petra sitienti populo aqua in deserto profluxit: ita & à Petro aliis in fide arescentibus, salutiferæ fidei confessio emanauit. Christus ascensurus in cælum Petro suas oues pascendas, agnosque commisit: atque post paruæ nauiculæ regimen, eidem gubernaculum magnæ nauis, idest totius Ecclesiæ magisterium mancipauit. Petro tanquam optimo dispensatori claues domus suæ tradidit. Iustitia Petri tantam iudicandi obtinuit potestatem, vt de eius arbitrio cæleste judicium pendeat: nec à Petri sententia etiam Angelus appellare præsumat. Interrogatus à Domino Petrus quem eum dicerent homines: breui confessionis compendio diuinæ majestatis arcanum declarat in Christo. Non reuelauit tibi hoc, Petre, caro & sanguis: caro enim & sanguis non possidebunt Regnum Dei, sed Spiritus Dei Patris, qui in cælis est. Mirabilis piscator, qui olim profunda æquoris scrutabatur, inscrutabile Sacramentum Deitatis in Christo fideliter confitetur. Interrogante Domino: Petre amas me? Petrus trinam negationem trina negociationis confessione deleuit. Cùm Christus de Sacramento suæ carnis & sanguinis loqueretur, quidam abierunt retrò: multi enim cum Christo ambulant, donec ad edendum carnem eius, & sanguinem veniatur. Quærente Domino nunquid reliqui vellent abire: Petrus tanquam Petra fidei, & publicæ veritatis assertor respon-

Petrus & Paulus Ecclesiæ Patres. *Psal. 138.* *Mutatio nominum vnde.* *Isa. 65.* *Math. 16.* *Petrus à Petra.* *Ib.* *Ioan. 21.* *Ib. 6.*

dens pro omnibus. Domine, inquit, ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes? acsi diceret: Non in solo pane viuit homo: sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Quid mihi est in cælo, Domine, & à te quid volui super terram? Cælum & terra, aër & mare obediunt Petro: Simonem enim Magum ab aëre præcipitat, Tabitam de terra suscitat, super aquas ambulat, Ananiam & Saphiram tanquam dominus vitæ & mortis viuentes mortificat: cælum verò potestatiuè claudit & reserat. Audiuimus de Petro, vultus audire de Paulo. Audiuimus de viro hoc quanta mala fecerit in Ierusalem, qui non solùm per Ierosolymam, sed per totam Iudæam insania ferebatur: vt Christi membra laniaret in terris. Verumtamen spirans minarum & cædis in discipulos Domini, à Domino in discipulum adoptatur toto pectore virus exhalans, & blasphemando nomen Domini, de vase blasphemiæ factus est vas electionis vt nomen Domini portaret coram regibus. Vbi ergo abundauit delictum superabundauit & gratia; Ideóque mutatus in alterum virum dicebat: Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: quoniam venit Dominus Iesus saluos facere peccatores, quorum primus ego sum. Paulus dum adhuc conuersaretur in terra, raptus in tertium cælum, in schola Sanctæ Trinitatis didicit quod ei aliis communicare non licuit. Si ergo nobis aperuit quæ mens humana non potest comprehendere: quanta sunt ea quæ nobis prohibitus est aperire? Quia Paulum schola cælestis instruxerat: ei tanquam idoneo Doctori Dominus magisterium Ecclesiasticæ instructionis iniunxit. Quòd Helymam percussit, quod Eutychum morti abstulit, quòd famem, quòd nuditatem, quòd sitim, quòd omnia fere humanæ conditionis pericula pro Christo sustinuit, & cætera quæ in Actibus Apostolorum leguntur, Paulo cedunt ad cumulum gloriæ & honoris. Nulla erit Petri excusatio, qui post agnitam veritatem retrò abijt, pòst manum misit ad aratrum, retrospexit, & ingratus acceptæ gratiæ crimen apostasiæ commisit. Paulus etiam post lapsum dicit: Blasphemus fui, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. Ignorantia Paulum excusat, fecitque ignorantia in Paulo, vt blasphemia hæc non esset in Spiritum sanctum, quæ est irremissibilis, ille lapsus est, iste prostratus, vterque infirmatus, vt fortior surgeret & perfectus. Pluuiam voluntariam segregauit Deus hæreditati suæ, & infirmata est, tu verò perfecisti eam: nam virtus in infirmitate perficitur. Verè viri misericordiæ sunt isti, tantam & tam inæstimabilem misericordiam consecuti. Petrus de sua stabilitate præsumens, ibi grauiùs cecidit, vbi fortiùs stare promiserat: tamen post detestabilem apostasiæ reatum magistratum fidei & Ecclesiasticæ dignitatis obtinuit Principatum. Paulus cæcitate percussus, & dejectus in terram, ad tertium cælum tollitur, vt ineffabilem cælestis Curiæ gloriam purgatiore mentis oculo contempletur. Credo, fratres, dum istorum gloriosam mortem recolimus, quòd omnium Apostolorum & Martyrum gloriam promouemus: istos enim tanquam Martyres, & Apostolorum Apostolos veneramur. O beatum Martyrium, ô gloriosa mors, quæ efficit immortales commorientes Christo, & complantati similitudini mortis eius ei modò conregnant. Visi sunt oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio exitus eorum: sed beati qui in Domino moriuntur. Obdormierunt in Christo, vt Christi fierent cohæredes. Cùm enim dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini. In pace in idipsum, dormiam & requiescam. Viriliter & vsque ad mortem laborauerunt in vinea Domini Sabaoth: sed amodò jam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis: Opera enim illorum sequuntur illos. Quid est opera eorum sequuntur eos? Dominus hoc exponens: Date, inquit, eis de fructu operum suorum, & laudent eos in portis opera eorum: porta est exitus vitæ. Et quid est vitæ exitus homini iusto: nisi porta mortis, & porta vitæ? Scriptum est: Non timebit iustus, cùm loquetur inimicis suis in porta. Non timebat B. Martinus, cùm loqueretur inimico astanti in porta: Quid hîc, inquit, astas cruenta bestia, nil in me funestum reperies. Securè poterat psallere & dicere cum Propheta: Conuertere anima mea, in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. Dicant & Apostoli nostri: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. O draco pessime, quem Dominus formauit ad illudendum, tu beatis Apostolis machinabaris interitum, sed in-

Math. 4. Ps. 118. Ps. 72. Pauli Conuersio. 1. Tim. 1. Act. 13. Ib. 20. 1. Tim. 1. Psal. 67. 2. Cor. 12. Sap. 5. Psal. 126. Ps. 4. Apoc. 14. Prou. 31. Psal. 126. Psal. 114. Psal. 123. Ibid.

teritus eis versus est in triumphum. Fecerunt sibi de necessitate virtutem: peccati meritum in præmium mutauerunt. Sic ergo reddit Dominus mercedem laborum sanctorum suorum: eiusque pro meritis retribuit abundanter Dominus potens, liberalis & diues. Amen dico vobis super omnia bona sua constituet eos. Bona scilicet, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligentibus se. Hæc est mensura plena, & coagitata, & supereffluens: pax scilicet Dei quæ exuperat omnem sensum. Ecce viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non receperunt: cum semine eorum permanent bona. Iustitiam hominis triplici ex causa delet obliuio. Si enim in iustitia tepidus es, Dominus ex ore suo te euomit, & sic obliuiscitur iustitiæ tuæ. Si auerteris à iustitia tua, omnium iustitiarum tuarũ quas fecisti non recordatur, & sic iustitia tua sub obliuione relinquitur. In hypocrisi iustitiæ tuæ recepisti mercedem tuam, & hæc iustitia apud Deum memoriam non meretur. Cum semine, inquit, eorum permanent bona. Exijt Christus seminare semen suum. Christi semen est iustorum generatio in fide. Sicut scriptum est: Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur. Benedicetur hæc generatio: quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. De semine rectorum iterùm loquens dicebat: Semen seruorum tuorum possidebit terram, & qui diligunt nomen eius habitabunt in ea. Sanè Christus, cùm esset primogenitus in multis fratribus, quasi sine semine moriturus dicebat: Singulariter sum ego, donec transeam. Dicebat itaque (iuxta legis obseruantiam) vt fratres semen fratris mortui suscitarent. Illi ergo quos Dominus vocat fratres, & de quibus dicit, Vade & dic fratribus meis, &c. Et extendens manus in discipulos, Isti sunt, inquit, fratres mei: Nos pro Christo tanquam fratri suo, & non sibi per gratiam paruulos genuerunt. Nemo enim dicit: Ego sum Pauli, ego sum Cephæ, ego sum Apollo: quia omnes sumus Christi. Semen & hæredes Christi per adoptionem: filij & nepotes Apostolorum per prædicationem. Porro filij degeneres, & omnino hæreditate indigni sumus: qui tanquam mulieres & paruuli imbelles Patrum nostrorum bella, triumphosque laudamus, & Calicem Verbi salutaris abhorrentes accipere, in tentationibus etiam modicis à pusillanimitate spiritus, & in tempestate subuertimur. Isti siquidem in suo sanguine fidei testimonium reddiderunt. Vtinam nos salutem in aqua & spiritu testimonium perhibere possimus. Moyses quidem venit in aqua tantùm: isti venerunt in aqua & sanguine, in aqua pœnitentiæ, & sanguine passionis. Spiritus etiam sanctus tertius testis eis non defuit: nam Spiritus est qui testificatur. Scriptum est autem: Qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius. Sapientia Dei Christus Iesus est. Ipse est qui dicit: Spiritus meus super mel dulcis. Verè magnificè & multipliciter dulcis. O quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Deus, per quam Apostolis & Martyribus etiam ipsa mortis amaritudo dulcescit. Quid agimus fratres? Videmus Apostolos passione transisse in gloriam: nos autem tepidi & remissi sequimur vanitates & insanias falsas, sperantes obtinere sine pœnitentia veniam, sine labore præmium, sine tribulatione coronam. Vnum precor. Si volumus intelligere patientiam Christi, per quam ad pœnitentiam misericorditer nos expectat: sentiamus saltem flagella ipsius, in quibus nos erudiat, suæque saluberrimæ voluntati consentire compellat, & eueniat quod ipse loquitur per Prophetam: In manu, inquit, forti & brachio extento, & in flagello meo regnabo super vos, & subijciam vos sceptro meo, & inducam vos in vincula fœderis mei. Quod ipse in his qui pœnitentiam differunt, implere dignetur Christus Iesus, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[Marginalia: Eccl. 44. — *Iustitiã tria reddunt inutilem.* — Eccli. 44. — Psal. 111. — Psal. 68. — Psal. 140. — Deut. 25. — Ioan. 20. — Math. 12. — 1. Cor. 1. — Rom. 8. — Eccli. 24. — Ezech. 20.]

IN EODEM FESTO.

SERMO XXIX.

DVO *vbera tua sicut hinnuli capreæ gemelli qui pascuntur in liliis.* Sponsus in Cantico amoris sponsam alloquitur: comparans duo vbera eius duobus hinnulis capreæ gemellis, &c. Hæc duo vbera, duo Apostoli sunt, quorum hodie solemnitas celebratur: in qua potamur ab vberibus consolationis eorum. Isti sunt Reges & Principes terræ: de quibus scriptum est: Constitues

[Marginalia: Cant. 4. — *Vbera sponsæ Petrus & Paulus.* — Psalm. 44.]

eos principes super omnem terram. Et licet sint reges, tamen vbera sunt: quia lacte doctrinæ nos nutriunt, sicut legitur in Propheta: Principes nutritij tui erunt, & mammilla regum lactaberis. Nonne nouitios, & quasi paruulos in fide Petrus lactare videtur cùm dicat: Quasi modò geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite? Et Paulus: Lac dedi vobis potum, non escam. Et idem: Factus sum in medio vestri nutrix sedens, & nutriens paruulos suos. Paruulis dabat mammillam, dabat & animam, & lacte misericordiæ plenus non solùm misericordiam Spiritus sancti Filius desiderabat immulgere, sed se totum impendere. Vbere vberat lacte misericordiæ plenum: in cuius decollatione est pro sanguine lac effusum, antequàm isti essent virtute induti ex alto: antequàm repentè factus esset de cælo sonus: antequàm hæc vbera lacte gratiæ plena essent, compatiebatur Ecclesia beatorum spirituum. Ecclesiæ adhuc paruulæ dicebat quod in Canticis legitur: Soror nostra paruula est, & vbera non habet. Christus equidem in diebus carnis suæ multos genuerat filios Verbo veritatis, sed adhuc infantuli erant, & tanquam initium aliquod creaturæ eius. Incumbebat ergo Apostolis, vt eos cum diligentia instruerent: donec adducerentur ad perfectum, & formaretur Christus in eis. In prouectione istorum Ecclesia gloriatur se non solùm adultam: sed etiam ciuitatem effectam. Ego, inquit, murus, & vbera mea turris. Isti sunt columnæ geminæ in Tabernaculo Domini, duo montes ænei, duæ tubæ argenteæ quas fecit Moyses ad clangendum in neomeniis & bellis. Hi sunt duæ spicæ, sicut in Zacharia legitur, & duo filij olei splendoris, qui assistunt dominatori vniuersæ terræ. Nonne benè sunt filij olei, qui in Christi charitate fundati & geniti, quasi oliua fructifera in domo Domini tam in se, quàm in aliis florent & fructificant? De Ecclesia iustorum dicit Ieremias: Oliuam vberem, pulchram, fructuosam, speciosam vocauit Dominus nomen tuum. Verè filij olei sunt, quos vnctio docet de omnibus. Alteri, idest Petro commissa est Iudæa sterilis, scilicet & infructuosa: de qua per Prophetam dicitur: Mentietur opus oliuæ. Paulo commissus est oleaster, id est, gentilis populus oliuis pinguibus inserendus. Isti sunt viri misericordiæ: tum quia misericordiam consecuti sunt: tum quia misericordia pleni sunt. Blasphemus, inquit Paulus, fui: sed misericordiam consecutus sum. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Ipse idem lugens eos qui peccauerunt, & pœnitentiam non egerunt, nonne vir misericordiæ erat? quis infirmatur & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non vror? Isti viri misericordiæ solliciti sunt de salute nostra: vt nos cum eis consummemur ad vitam. Sicut Apostolus dicit: Deus prouidet nobis, ne sine nobis consummetur. Isti duo Martyres, & plusquàm Martyres: quia Martyrum duces quasi duo oculi in corpore Ecclesiæ, quasi duo luminaria in firmamento cæli: quia vsque hodie ad iustitiam erudierunt multos, eleuati sunt in perpetuas æternitates. Lætemur de honore, & glorificatione eorum, si tamen eos honorare possumus, aut digni sumus: quia nimis honorati sunt amici tui Deus. Sufficeret solemnitas vnius ad totius Ecclesiæ gaudium: sed coniuncta est amborum solemnitas ad cumulum gaudiorum. Hinnuli capreæ gemelli iam non hinnuli, sed cerui salientes in mõtibus: iam non discipuli, sed Magistri, & Pastorum Principes. Gemelli tamen, quia gloriosi principes terræ, quomodo in vita sua dilexerunt se: ita & in morte quoque non sunt separati. Vno eodemque die, non reuoluto anno, sicut quorumdam mentita est iniquitas sibi: Petrus à Nerone in Vaticano crucifigitur: Paulus in catacumbis, quasi morte digniori tanquàm Romanus ciuis gladio consummatur. Isti nos docuerunt legem tuam Domine: non Platonis inuisibiles grippos, nec Aristotelis versutias inuersare, nec præstigiosi iuris contrarietates exponere, sed docuere nos viuere. Benè viuit qui ordinaliter viuit, socialiter, humiliter: ordinaliter sibi, socialiter proximo, humiliter Deo. Habemus eos fratres in memoria & reuerentia: quia potentissimi sunt vt nos adiuuent apud Deum. Si mortales potentiam habuerunt immortales, potentiores effecti sunt. Et quis potentior Petro cui terra mortuos suos reddidit, cui mare se calcabile præbuit, qui Simonem Magum leuatum in aëre dejiciendo allisit, qui claues cæli ita potestatiuè accepit, vt sententia eius præcedat sententiam cæli? Quis Petro sapientior, cui caro & sanguis non reuelauit: sed Spiritus Patris summi? Quid

Marginal notes: Isa. 49. — 1. Petr. 2. — 1. Cor. 3. — 1. Thes. 2. — Cant. 8. — Ib. — Olei filij qui. — Ier. 11. — Habac. 3. — 1. Tim. 1. — Rom. 5. — 2. Cor. 11. — Hebr. 11. — Eodem anno passi sunt. — Bernardus. — Math. 16.

Paulus, qui Elymam magum cęcitate percutiens, iuuenemque lapſum de feneſtra ſuſcitans, ad tertium cælum raptus, ſcholæ cæleſtis arcana cognouit, nobiſque vitæ ſcientiam attulit? Si miracula quæ Deus operatus eſt per eos recenſere velimus, non ſufficeret totus dies. Verè viri miſericordiæ, per quos miſericordiam ſuam Dominus magnificauit, & mirificauit in nobis. Et quis grauiùs Petro in religione deliquit? quis extrà religionem grauiùs Paulo? Ambo tamen non ſolùm ſanctitatem adepti ſunt: ſed miniſterium fidei, & magiſterium ſanctitatis. O quàm pretioſa eſt mors Sanctorum: per quam datur æternæ ſalutis hæreditas: viſi ſunt oculis inſipientium mori, ſed in pace dormiunt: nam & Lazarus qui amicus eſt, dormit: Nam cùm dederit Dominus dilectis ſuis ſomnum: ecce hæreditas Domini. Iſti ſunt filij olei, viri miſericordiæ, hinnuli capreæ gemelli, duæ oliuæ, duæ ſpicæ, duo vbera ſponſæ, de quorum doctrina concupiſcimus ſæpè lac, vt creſcamus in ſalutem, donec Chriſtus perficiatur in nobis, & nos cum Sanctis eius conſummemur ad vitam, ipſo præſtante, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sap. 5.

DE SANCTA MAGDALENA.

SERMO XXX.

Luc. 15.

G*AVDIVM eſt Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.* Gaudeant peccatores, & maximè pœnitentes: quia publica peccatrix, & beata pœnitentrix hodie pœnitentiæ exemplum ſe nobis propoſuit, & quanta ſit circa pœnitentes miſericordia Saluatoris oſtendit. Si quis peccatorem ſe ſentit, deuotus accedat ad memoriam peccatricis. Vt de beata Virgine taceam, qui ſuperabundanter & ſuperaffluenter repleta eſt Spiritu ſancto: Elias, Ieremias, Ioannes Baptiſta, qui ſanctificati fuerunt ex vtero, noſtras infirmitates paſſi non ſunt. Meliùs nouit miſereri miſerias noſtras quandoque paſſa: & quæ beneficium quod à ſe peti videt, in alio eſt experta. Credo hanc extitiſſe primipilariam, & magiſtram omnium pœnitentium in negotio cæleſtis gratiæ acquirendæ. Exemplo & imitatione iſtius cauſam & initium habuerunt confeſſio latronis in cruce, ſupplicatio Chananeæ, deuotio Publicani, lacrymæ Petri, conuerſio Pauli, Caïn poſt peccatum ſuum gemuit, Eſaü fleuit, Iudas pœnituit: ſed quia nullus Mariæ contritionem habuerit, nullus eorum pœnitentiæ fructum fecit. Multi voluerunt placare Deum effundentes copiam lacrymarum: Verumtamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. Quid enim valent lacrymæ, niſi ex corde contrito, & humiliato procedant. In Mariæ ſiquidem anima magna commotio erat, quæ per cordis contritionem, & pœnitentiales lacrymas ſe diffundens interiores motus animæ mirabiliter exhibebat. Cùm auditum fecit de cælo iudicium, terra tremuit, ſed tremendo & pœnitendo purgata quieuit. Quæ priùs fuerat ſentina vitiorum, facta eſt Spiritus ſancti ſacrarium: quæ erat vorago flagitiorum, facta eſt apotheca ſpiritualium gratiarum: cui poſita erat ſecuris ad radicem, & ignis ad combuſtionem, nunc fructifera facta eſt in domo Domini, vt poſſit dicere: Audite me, diuini fructus: quia quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarum fructificaui. Reminiſcens Maria peccatorum ſuorum, & iudiciorum Dei terribilium vehementi dolore concuſſa eſt: abyſſus abyſſum inuocat. Eſt enim abyſſus iudiciorum Dei, ſicut ſcriptum eſt: Iudicia Dei abyſſus multa. Eſt abyſſus peccatorum de qua ſcriptum eſt: Peccator cùm venerit in profundum ſiue abyſſum vitiorum contemnit: abyſſus ergo iudiciorum inuocat abyſſum peccatorum: dum diuini iudicij terrore concutitur, à peccatorum recordatione turbatur: commota eſt ergo & contremuit terra. Horrendum enim eſt incidere in manus Dei viui. A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob. Qui conuertit rupem in ſtagna aquarum, ideſt, eam quæ in ſua malitia, obduruerat, liquefecit in copiam lacrymarum. Hæ ſunt aquæ, de quibus Propheta loquitur dicens: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non

Gaudium pœnitentium.

Magdalena pœnitentium magiſtra.

Veri & falſi pœnitentes.

Pſ. 31.

Contritio vera.

Abyſſus duplex.

Pſ. 35.

Prou. 18.

Hebr. 10.

Pſal. 113.

custodierunt legem tuam. Istæ aquæ de timore & humilitate hauriuntur, quasi de fontibus Saluatoris. Maria diligebat Iesum, audiensque ab eo verba vitæ & terribile iudicium mortis æternæ, his qui non arripiunt pœnitentiæ viam, terrore judicij & patriæ cælestis desiderio intabescens poterat dicere: Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Ad sermones dilecti liquefacta resoluitur in aquarum affluentiam. Scriptum est enim: Emittet verbum suum & liquefaciet ea: flauit spiritus eius & fluent aquæ: Sermo siquidem Domini viuus, & efficax, & penetrabilior est omni gladio ancipiti. Quamvis enim verba Domini sunt dulciora super mel & fauum: testimonio tamen Ieremiæ sunt sicut ignis, & sicut malleus conterens petram. Vnde & Psalmista dicit: Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt jacula. Dilecto igitur loquente, & Spiritu sancto flante, liquescit quæ amat, & fluunt aquæ, quibus irrigatur hortus deliciarum, qui austro perflatur, vt fluant aromata illius: & hæ quidem lacrymæ mellifluæ sunt, etenim cæli distillauerunt stillicidia super terram, quibus lætabitur germinans, & pluuiam voluntariam segregabit Deus hæreditati suæ. Vtrumque irriguum assecuta est hæc mulier: inferius irriguum quod eam viuificat & fœcundat. Irriguum etiam superius quod ei rorem diuinæ contemplationis irrorat. Si ergo quæ plantata fuerat in terra salsuginis pro Christi gratia transplantata est super aquam refectionis: verè mutatio hæc mutatio est dexteræ excelsi. Sunt qui ad pœnitentiam conuerti, & in melius pœnitendo mutari differunt & contemnunt, quibus non conuenit vox illa: Hæc est mutatio dexteræ excelsi. Non enim est illis commutatio, & non timuerunt Deum, vt saperent & intelligerent, & timendo ac pœnitendo nouissima prouiderent. Certum est autem quia initium sapientiæ timor Domini. Initium sapientiæ idem quòd initium viæ bonæ. Testimonio autem Salomonis: Initium viæ bonæ facere justa. Iustitia siquidem, pœnitentia & confessione acquiritur. Quid est enim justitia, nisi remissio peccatorum? Dixi, inquit, confitebor, & tu remisisti. Hæc est justitia quæ ambulat ante Deum. Sicut scriptum est: Iustitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos. In hac beata peccatrice occurrunt sibi, & sese osculantur justitia & pax. Iustitia scilicet peccatricis punientis se, & pax Dei indulgentis. In hoc osculo confirmatur fœdus reconciliationis. Quid enim faciet pius & misericors iudex, cùm viderit cor contritum & humiliatum, spiritumque contribulatum, peccatricem pœnitentem ac flentem, ac pedes eius lacrymis irrigantem? Magnus est humilitatis fructus nihil ea majus est in donis Dei, nihil pretiosius in thesauris Altissimi, nihil sanctius inter charismata diuinæ largitionis. Verè apud te, Christe Iesu, est fons vitæ, spes indulgentiæ, expectatio veniæ, plenitudo misericodiæ: qui filiam Babylonis, tam subitò facis filiam Sion: filiam perditionis, filiam gratiæ & salutis: Non solùm filiam, sed sponsam & amicam altissimi. Figura huius rei est, quòd filius prodigus postquam luxuriosè vixerat, reuertitur ad patrem, & paterna lenitate suscipitur. Quæritur ouis centesima quæ perierat, & ad caulas reducitur. Euertit mulier domum suam & accensa lucerna, dragma quæ erat perdita inuenitur. Nonne erat lucerna accensa in corde Mariæ, per quam & pœnitentiæ lucebat exemplis, & desiderio diuini amoris ardebat. Quoniam ardenter amauit, ardores sempiternos euasit. O quàm melius est ardere delectabili amore, quàm igne horroris & mortis ardere. Inter pœnitentiales lacrymas gehennale incendium extinguitur, & efficitur fornax Babylonius ventus roris. Heu mihi, si ablueritDominus sordes filiarum Sion, & si sanguinem lauerit de medio Ierusalem in spiritu iudicij & spiritu ardoris: Infœlix ego, quis poterit habitare cum igne deuorante, & cum ardoribus sempiternis? Bonum esset cum Maria purgari per pœnitentiam, & sic euadere horribilem & interminabilem pœnam. Bonum esset ardere cum Maria per charitatem, & sic euadere sempiternum ardorem. Quid est enim charitas, nisi quidam ardor ignis? Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Accendatur in nobis Iesu Christe, charitas tua, vt simus sinceri, & sine offensione in die Domini, eorum participes effecti per pœnitentiam, quibus repromisit Dominus gloriam regni sui, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Cant. 5. Psal. 147. Hebr. 4. Ier. 23. Psal. 54. Ps. 76. Psal. 111. Prou. 16. Psal. 31. Psal. 84.

Humilitatis fructus. Luc. 15. Ibid. Ibid. Isa. 4. Ibid. 33. Luc. 12.

IN FESTO AD VINCVLA Sancti Petri.

SERMO XXXI.

Referunt Historiæ quòd secundus Herodes, Herodes Antipas, qui decollauit beatum Ioannem, deportatus est à Gaïo Cæsare Lugdunum cum Herodïade, & ibi mortui sunt. Cui substitutus Herodes Agrippa filius Aristoboli, nepos magni Herodis, & frater Herodiadis factus est à Gaïo non solùm Tetrarcha, sed & Rex totius Iudeæ. Hic volens gratificare & placere Iudæis: Cùm occidisset Iacobum fratrem Ioannis Euangelistæ gladio, apposuit vt apprehenderet & Petrum, vt eum faceret spectaculum & ludibrium populo post Pascha, & tandem eum turpi morte afficeret, sed liberatus à vinculis per Angelum, Herodis & Iudæorum malitiam, licet inter duos milites jaceret, & à quatuor quaternionibus custodiretur, euasit. Processu temporis cùm filia cuiusdam Principis Romanorum gutturnosa esset (& est morbus Campaniæ) Concilio beati Alexandri Papæ, qui à patre puellæ tenebatur in vinculis: quæsiuit vincula quibus beatus Petrus olim ligatus in carcere fuerat, & tactu illorum liberata est. Propter quod & beatus Alexander liberatus à vinculis instituit hoc festum, & ædificauit Ecclesiam Romæ, quam vocauit ad vincula S. Petri. Ieremias & alij Prophetæ leguntur fuisse in vinculis, sed & Paulus, & Ioannes qui in Pathmos insula relegatus fuit, & Iacobus, & alij ferè omnes. Verumtamen nullius vincula in tanta reuerentia habita sunt sicut vincula Petri: quod fortè accidit propter prædictum miraculum: aut, quod verius puto, vincula eius in honore habenda sunt, quia ipse est Dominus vinculorum. Ipsi enim singulari priuilegio data est potestas ligandi atque soluendi. Vt ergo aliquid de vinculis Petri dicamus, videamus qualiter, & à quibus tenebatur in vinculis. Traditus siquidem erat quatuor quaternionibus militum, & jacebat in carcere tenebroso inter duos milites, vinctus catenis duabus. Hanc actualem incarcerationem Petri potest vnusquisque nostrum in se spiritualiter contemplari. Inuisibilia enim Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Habemus nostrum Herodem, nostrum carcerem, nostros quaterniones. Nam quaternio nomen est officij, non numeri: sicut Centurio, quinquagenarius, decanus, duumvir, triumvir. Habemus nostros milites, nostras catenas, nostrum Angelum. Herodes Pelliceus interpretatur, idest deceptor: quia versutus est & versipellis. Vnde Apostolus: Non ignoramus versutias Satanæ. Herodes, quamdiu peregrinamur à Domino, quasi in quodam carcere, imò in carcere mortis huius, vt carcere corporis nos affligit. Vnde Psalmista: Posuit me in obscuris sicut mortuos sæculi. Et in carcere isto clausus Ieremias exclamare compellitur: Circumædificauit aduersum me in gyro, vt non egrediar, aggrauauit super me pedem suum: Et idem: in tenebrosis collocauit me sicut mortuos sempiternos. Apostolus sentiens eiusdem carnis angustias conquerendo exclamat: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quatuor sunt quaterniones militum, quorum vnusquisque quatuor milites sub se habet. Primus quaternio superbia, secundus malitia, tertius luxuria, quartus auaritia. Superbia sub se habet inanem gloriam, arrogantiam, præsumptionem, singularitatem. Inanis gloria est, cùm quis de bono quod in eo est, intumescit, & ab ipsa gloria inani opprimitur, meliorem se reputans quàm ipse sit. De isto dicit Propheta: Superbus est Moab: & elatio eius plusquam fortitudo eius. Sicut legitur de Eleazaro: qui cùm elephantem occidisset, oppressus est ab eodem. Arrogantia est, cùm quis de honore & diuitiis huius sæculi gloriatur. Sicut Nabuchodonosor dicit: Nonne hæc est Babylon magna, quam ædificaui in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Præsumptio est, cùm dona quæ à Deo habet, sibi & non Deo ascribit. Sicut Philosophi gentium dicentes: Labia nostra à nobis sunt: quis noster Dominus est? Qui cùm Dominum gloriæ cognouissent, non tanquam Deum glorificauerunt. Singularitas est, cùm quis dona spiritualia quæ habet à Deo recognoscens, alios in elatione conscientiæ suæ vilipendit, sicut ille Pharisæus: Gratias tibi ago Deus, quia non sum sicut cæteri hominum peccatores, raptores, adulteri,

Act. 12. — *Spiritualis interpretatio huius festi.* — 2. Cor. 2. — Psal. 142. — Thren. 3. — Rom. 7. — *Quaterniones spirituales.* — *Superbia filia.* — *Inanis gloria quid.* — Isa. 16. — 1. Macha. 6. — *Arrogantia quid.* — Dan. 4. — *Præsumptio quid.* — Psal. 11. — *Singularitas quid.* — Luc. 18.

ſicut & hic publicanus. Exemplum habes in Elia: ſed familiarius in Phariſæo. Malitia ſub ſe quatuor milites habet: ſæuitiam, impatientiam, audaciam, impudentiam. Sub luxuria ſunt alij quatuor: ingluuies ventris, mollicies veſtium, immunditia carnis, reſolutio otij & ſoporis. Sub auaritia ſunt puſillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, & obliuio mortis. Duo milites inter quos jacet miſer & incarceratus, ſunt ignorantia boni, & concupiſcentia mali. Duæ catenæ, titillatio carnis, & amor mundi. Et quis eſt iſte Angelus, qui educit Petrum de carcere? ipſe eſt qui educit vinctos in fortitudine, & eos qui habitant in ſepulchris. Corpora namque noſtra animarum ſepulchra ſunt: qui portas æreas & vectes ferreos confregit: qui ponit humiles in ſublimi, vt mœrentes erigit ſoſpitate. Angelus iſte eſt firma obedientia. Hæc eſt quam præmittit Dominus, quaſi Angelum ante faciem ſuam, & præparat viam vitæ. Vnde meritò educit Simonem Petrum: Simon obediens, Petrus firmus: nam qui firmus eſt in obſeruantia obedientiæ, per obedientiam de carcere liberatur: vt iam non ſit ei clauſtrum carcer, ſed thalamus quietis, & paradiſus voluptatis. Tranſit autem primam, & ſecundam cuſtodiam. Prima cuſtodia eſt conſuetudo in peccatis: ſecunda vehementia tentationis. Difficilè tranſeuntur iſtæ cuſtodiæ: difficile eſt conſueta relinquere: & difficile eſt poſt delicias huius ſæculi duritiam & rigorem vitæ abſtinentioris amplecti. Sed & tentationes quæ inceſſanter inſurgunt, quibus dæmones animam impugnant, ſicut expugnauerunt à iuuentute ſua, difficile eſt euadere, niſi obediendi humilitas præcederet: quæ facit obedientem omnia ſine difficultate tranſire. Humilitas hæc eſt, quæ omnes laqueos diaboli tranſit. Diabolus enim laqueos habet de quibus legitur: In via hac qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi. Et Iob: Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula eius ſuper ſemitam. Legitur quòd Beatus Antonius raptus à Domino in extaſim, vidit omnes laqueos inimici, & erant valdè intricati & perplexi: quia ſicut Iob dicit: Perplexi ſunt nerui teſticulorum Leuiathan. Et cùm videret ſanctos illos intranſibiles & inextricabiles laqueos, exclamauit: Domine quis tranſibit laqueos iſtos? Et facta eſt vox dicens: Humilitas. Tranſit humilitas, vbi fratres, ſuperbia ad ſuperliminare obtunditur: euadit humilitas, vbi in aſtutia ſua malitia deprehenditur. Porta ferrea eſt charitas: propter fortitudinem hæc alibi vocatur porta ſpecioſa. Iſta eſt de qua ſcriptum eſt: Hæc porta Domini, iuſti intrabunt in eam. Hæc eſt porta ſpecioſa, quæ in deſtructione Ieruſalem ſola remanſit: nam ſiue fides, ſiue ſcientia euacuabuntur, Charitas numquam excidit, & ideò propter ſtabilitatem ferrea dicitur. Hæc eſt quæ ducit ad ciuitatem habitationis. Non habemus hîc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus, in qua eſt dies ſine nocte, ſine labore requies, & gloria ſine fine, ad quam immenſa Christi charitas nos deducat, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Malitia comites. *Luxuria comites.* *Auaritia comites.* *Corpus eſt animæ carcer.* *Obedientiæ laus.* *Custodia ſpiritualis.* *Humilitatis efficacia.* Pſ. 141. Iob, 18. Iob. 40. Pſal. 117. 1 Cor. 13.

IN FESTO S. LAVRENTII.

SERMO XXXII.

SPIRITVS Moyſes trans Iordanem ad Orientem plagam tres ciuitates refugij: Boſor in ſolitudine, in terra campeſtri de tribu Ruben: Ramoth Galaad de tribu Gad: Golam & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſé. Tria ſunt refugia, ſiue remedia. Primum eſt pro noſtris, & alienis peccatis conteri: ſecundum eſt pro Christo pati: tertium ad cæleſtium deſiderium contemplatione ſuſpendi. Notentur locorum refugij nomina, & nominum ſignificationes, & erunt concordia, & conſonantia vniuerſa. Primus locus eſt pœnitentium: ſecundus Martyrum: tertius contemplatiuorum. Boſor interpretatur tribulatio, ſeu contritio: quod benè conuenit cordi contrito & humiliato. Vnde & hæc ciuitas ſita eſt in ſolitudine, qui eſt locus pœnitentis in tribu Ruben, quod interpretatur viſio filij. Quis enim poteſt videre Filium, quem ſoli mundo corde vident, niſi qui cordis oculos per pœnitentiam emundauit? Ramoth interpretatur viſio mortis, vel ſignum excelſum. Et quod ſignum excelſius, quàm ſignum Martyrum, ſignum Crucis. De quo Iſaïas dicit: Leuate ſignum in nationibus. Et Christus: Qui vult: inquit, venire poſt

Deut. 4. *Ciuitas refugij ſpiritualis.* Iſa. 5. Math. 16.

me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Galaad sonat aceruus testimonij: quod ad vniuersitatem Martyrum spectat. Martyr enim idem est quod testis. Est de tribu Gad: quod interpretatur accinctus. Et quid accinctius est, quàm qui accinxit fortitudine lumbos suos, à Domino præcinctus virtute ad bellum? Si glorietur discinctus, æquè etiam glorietur accinctus. Discinctus est, qui semotus à turbine spiritualium præliorum cum Maria ad pedes Iesu paci & quieti animæ vacat. Hic habitat in Gaulon tertia ciuitate refugij: hic est in Basan & in tribu Manasse. Gaulon interpretatur transmigratio: quod ad eos pertinet, qui de amore huius sæculi ad amorem cœlestium transmigrantes, quasi in extasi spiritualiter ascendunt in montem Domini, montem diuinæ dulcedinis, & jocundæ refectionis: vt possit dicere: In loco pascuæ ibi me collocauit. (*Psal. 22.*) Ideo hæc ciuitas est in Basan, quod interpretatur pinguedo: & de tribu Manassé, quod interpretatur obliuiosus. Hoc enim contemplatiuo spiritualiter conuenire videtur, qui oblitus populum suum, & domum Patris sui, oblitus eorum quæ retrò sunt, ad anteriora ascendendo se porrigit: cuius anima quasi ex adipe & pinguedine repleta, in sinu Rachelis, & in vmbra desiderij requiescit. Singuli istorum zelum suum habent. (*Zelus triplex.*) Primus est in suorum & alienorum dolore peccatorum: secundus in tolerantia passionum: tertius in desiderio æternorum. Primum exhibet Apostolus: vbi se carnalem reputans, & venundatum sub peccato: Omnia, inquit, sustineo propter electos, vt & ipsi salutem consequantur. (*1. Tim. 2.*) Secundum exprimit, vbi asserens se paratum alligari in Ierusalem: Non facio, inquit, animam meam pretiosiorem quàm meipsum. (*Act. 20.*) Tertium manifestè declaratur, vbi ad tertium cælum raptus, & accensus desiderio supernorum, Cupio, inquit, dissolui, & esse cum Christo. (*Philip. 1.*) Hoc triplici zelo immolat homo animam suam: hoc est triplex sacrificium similæ. (*Sacrificium triplex.*) Offertur vt simila in clibano, in craticula, in sartagine. Quod in clibano coquitur, occultum est: sic & cordis contritio ei soli aperta est, cui cogitatio omninò confitetur. Quod in craticula coquitur, liberè omnibus patet: in quo Martyrum persecutio manifesta signatur. Quod verò in sartagine frigitur quandoque apparet, quandoque absconditur secundùm motus olei bullientis: sic & mentis deuotio nunc interiùs latet, nunc foris per vehementiam desiderij & amoris apparet. Licet enim beatus Martinus, licet Maria Magdalena oleo charitatis intùs ferueant: desideria tamen eorum per operis exhibitionem exteriùs prodeunt, & dum ille cælum suspiciens & suspirans cum Christo esse desiderat, & illa Christum super omnia diligendo pedes osculatur, & lacrymis rigat. Loquitur ergo in clibano Paulus in craticula, Laurentius, in sartagine, Maria, vel Martinus. Et quia B. Laurentij craticula totum hunc diem sibi peculiariter vindicat, de Beato Laurentio & eius craticula prosequamur. Cùm de craticula offerenda est simila, post aspergenda est oleo, ne ignis vehementia comburatur. (*Simila quid significat.*) In hoc sacrificio tria exiguntur, vt sit simila absque fermento: vt coquatur: vt craticula: vt oleo conspergatur. Simila est puritas conscientiæ, quæ nisi oleo charitatis conspergatur, persecutionis igne consumitur: nam sine Spiritus sancti gratia humana non potest subsistere infirmitas: quod infertur. Petrus ante infusionem Spiritus sancti ad vocem ancillæ Christum negauerat: indutus autem virtute ex alto, cùm à principibus Sacerdotum prohiberetur loqui in nomine Iesu: Magis, inquit, oportet obedire Deo quàm hominibus. (*Act. 5.*) Et innuente Christo tempore Passionis: Quò, inquit, vado, non potes me modò sequi: sequeris autem postea. (*Ioan. 13.*) Sed & omnibus discipulis dictum est: Sedete in ciuitate: donec induamini virtute ex alto. (*Luc. 24.*) Absque fermento est simila: cùm pro Christo & iustitia eius quis patiatur, & non pro sua malitia. (*1. Petr. 5.*) Sicut scriptum est: Si pro Christo patiamini, Beati. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. (*Matth. 5.*) Nemo vestrum, dicit Petrus, patiatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor. Oportet quòd aspersa sint oleo: nam quicquid sine charitate obtuleris, vitæ meritum non habebit. Verba Pauli sunt: Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. (*1. Cor. 13.*) Charitas autem omnia suffert, omnia sustinet: quia charitas patiens est. Ideò gloria Martyrum erat, quòd pro Christi nomine torquebantur. In hoc, inquit, Apostolus, laboramus, & maledicimur, quia speramus in Deum viuum. (*2. Tim. 4.*) O quàm fœlicem debemus reputare eum, qui sic materiali igne purgatus est, vt ignem purgatorium non sentiret. Terribilis est expectatio illius quando

quando sedebit Dominus conflans & emundans argentum. Et purgabit, inquit, filios Leui in spiritu iudicij & spiritu ardoris. Fœlix cuius opus non ardebit: fœlix qui ædificauerit aurũ, argentũ, & lapides preciosos. Cùm exarserit, inquit, in breui ira eius: beati omnes qui confidunt in eo. Per ignem transeundum est nobis: omnia opera nostra probabit ignis. Vereor ne aurum nostrum vertatur ibi in scoriam. Omnes enim iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ. Et quid miseri faciemus cùm nostras purificabit iniquitates, qui etiam iustitias iudicabit? Quicquid modò dissimulamus, quicquid vel in nobis, vel in aliis dissimulando palpamus, ignis vindex, & crucians flamma consumet. Ego infœlicissimus, qui non possum exiguam guttam sustinere candelæ ardentis, si super manum meam ceciderit: quid faciam si me circumcingi, & onerari video catenis ardentibus, prementibus, vrentibus, & non consumentibus? Quomodo expectabo Dominum majestatis, iudicem vniuersitatis venientem in spiritu furoris & turbine tempestatis, in igne sulphuris, & æterni ardoris: Ignis enim in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Contra hanc fragilissimam stipulam, & contra folium quod vento rapitur, accendetur ignis consumens & deuorans vsque ad inferni nouissima. O quàm fœlix craticula Laurentij: per quam & ignis ille pœnalis euaditur, & æterni refrigerij quies, & æternæ gloriæ jocunditas obtinetur. Nonne & nos ignem aliquem sustinere possemus? possemus equidem, & ignem grauissimum sæpissimè sustinemus. Nonne ignis est inuidia? nonne ignis est cupiditas? sed ignis iste alienus est, & interficit filios Aaron. Ignis iste non fouet, sed deuorat: non illuminat, sed excæcat, vt non videamus solem iustitiæ. Supercecidit ignis malitiæ, & non viderunt solem iustitiæ. Hunc ignem subjicit Abimelech vt incendat oppidum Thebes. Hunc ignem accendunt Amalechitæ, vt succendant Sicheleg. Sed & inimicus accendit in nobis stipulas, extinguit ignem illum in nobis, quem Dominus misit in terram, & voluit vehementer accendi. Putatis quòd beatus Laurentius sustinuisset adeò patienter materialis ignis incendium: nisi arderet alio igne qui omnem malitiam alterius ignis consumeret & auferret? Naturale & Physicum est quòd calor calorem expellat.

Malach. 3. | Psal. 2. | Isa. 64. | Psal. 49. | Ignis spiritualis. | Iudic. 9. | 1. Reg. 30.

Ardebat itaque ignis charitatis in altario cordis eius, per quem ignis exterior vincebatur. Ignis ille de quo Moyses dicit: Ignis semper ardebit in altari, Sacerdos subijciet ligna. Fortè huic igni ligna subjecerat: diuque hunc ignem fouerat summus ille beatus Sacerdos Sixtus, vel ministerio beati Sixti summorum Sacerdotum summus: De quo scriptum est: Ignem misit Dominus in ossibus meis & erudiuit me, & insistunt ministri Satanæ. Contumelia & tormento interrogabant Martyrem Christi: martyr stat afflictus siquidem, sed inuictus. Carbones suggerunt, excitant flammas, furcis ferreis & ardentibus attrectant membra illius. Ille memor Passionum Christi, & eius passionibus condelectans: suorum dolorum obliuiscitur, proprijque corporis cruciatum non curat, quia peregrinatur à corpore: nec attribuendum est hoc stupori, sed amori: nec insensibilitati, sed charitati: nec enim sensus doloris amittitur, sed submittitur, & quicquid potest humana malitia pro Christi amore contemnitur. Ecce quomodo aspersa, & superaspersa est oleo simila beati Laurentij; nisi oleum esset, proculdubio omninò cremaretur & tota deficeret. Nec autem vncta oleo exultationis, non solùm in tormento exultat, sed tortori insultat. Assatum est, inquit, iam versa & manduca. Ecce quanta est fides Sanctorum: ecce quanta est in fide virtus, in virtute victoria. Sancti, inquit, per fidem vicerunt regna. Per fidem inquit. Nam hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Mundus fidem expugnat tripliciter: per prudentiam, per potentiam, per obstinaciam. Fides autem triplici modo vincit mundum: per stultitiam, per patientiam, per operum gratiam. Per stultitiam vincit prudentiam: nam cùm filij huius sæculi prudentiores sint filiis lucis in generatione sua, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Prædicamus, inquit Apostolus, Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum: gentibus aut stultitiam. Per patientiam vincit potentiam. In patientia, inquit, vestra possidebitis animas vestras. Idem: Nolite timere eos qui corpus occidunt: animæ autem non habent quid faciant. Per operum gratiam vincitur obstinacia. Quis enim adeò est obstinatus, vt eum ad amorem Christi sancta & miraculosa opera non inducant? Hæc est pugna Gedeonis in tubis, in laguncuIis, in lucernis. In

Leuit. 6. | Thren. 1. | Heb. 11. | 1. Ioan. 5. | Mundi fallacia. | Fidei victoria. | 1. Cor. 1. | Luc 21. | Math. 10. | Iud. 7.

tuba prædicationis: in laguncula quæ frangitur, martyrium corporis: in lucerna miraculorum exhibitio. Et quæ testa, quod vitrum fragilius carne nostra? Ideò & meritò caro nostra est & languncula. Si non possumus ascendere in montem Martyrij, quia non omnes capiunt verbum illius perfectionis vitæ: saluemur saltem in Segor modica ciuitate. Pugnemus in tubis, in lagunculis, & lucernis aduersus Madianitas cum Gedeone. Sit tuba nostra in Hymnis, & Psalmis, & Canticis spiritualibus: frangamus vasa ista fictilia vigiliis, ieiuniis, disciplinis. Ardeant lucernæ vestræ coram hominibus: vt videant opera vestra, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Videant etiam Madianitæ, & fugiant qui oderunt Dominum à facie eius. Ecce tres ciuitates refugij: pœnitentiæ contritio, carnis afflictio, vitæ cælestis affectio. Ecce tria sacrificia: simila in clibano per occultam cordis contritionem: in craticula per corporis afflictionem: in sartagine per ebullientis & æstuantis desiderij voluntatem. Quia ergo non habemus hîc ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus, fugiamus, fratres, ad ciuitates refugij, vt per eas redeamus ad illam ciuitatem à qua nunc exulamus: cuius mansio est in gloria & honore, in pace & quiete, in æterna beatitudine, & interminabili iocunditate. Ad quam nos ducat & introducat Iesus Christus: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Pugna Gedeonis spiritualis.

Math. 5.

Sacrificia tria.

IN ASSVMPTIONE BEATÆ MARIÆ.

SERMO XXXIII.

GAVDEAMVS omnes in Domino, diem festum, &c. Gaudent Angeli: quia Christi Mater hodie in cælum Assumpta est. Cùm homines gaudeant, qui semper sunt in tristitia & mœrore: quomodò non gauderent Angeli, quorum natura est gaudere, quorum conditio tristitiam non admittit? Qui gaudent super vno peccatore pœnitentiam agente, quomodò non gauderet super Matre Dei cælos ascendente? quare non gaudeant Angeli, cùm gaudeat Dominus Angelorum? Gaudet Christus, & Matri suæ hodie festinus occurrit: nec dedignatur suæ legi satisfacere: per quam parentes honorari præcipit. Dauid qui Christi figuratiuam gerebat imaginem, gaudebat & psallebat coram arca veteris Testamenti. Putatis quòd non gaudeat Christus coram arca noui Testamenti, coram cella aromatum, coram propitiatorio exauditionis, coram sacrario Spiritus sancti? Gaudeant Angeli, & occurrant Dominæ suæ, Reginæ Angelorum, mediatrici Dei & hominum. Attendant quid olim fecerit Ioannes, dum adhuc esset in vtero matris suæ. Quamuis esset clausus & nondum productus in lucem, gaudens tamen gestiebat in occursum Mariæ. Anima pueri liquefacta est, vt Maria locuta est. Liquefiant Angeli, & vocem Mariæ audituri, & Mariæ præsentia fruituri. Gaudeant pro se, gaudeant pro nobis: pro se, quia suam in cælo recipiunt aduocatam. Neminem quæso moueat, fratres mei, quòd Mariam voco Reginam Angelorum & dominam. Gloriantur Angeli se illam habere dominam, quam Dominus Angelorum sibi elegit in matrem: Ipsa quantò gloriosiùs & ineffabiliùs peperit filium & hæredem Dei, tantò differentius, & præ cunctis gloriosius nomen hæreditauit. Magnum & gloriosum est in Angelo quòd factus est Dei minister. Proculdubio majus & gloriosius est in Maria, quòd facta est Dei Mater. Sicut Apostolus dicit: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quanta sunt quæ præparauit Deus diligentibus se. Si Deus præparat tam pretiosa diligentibus se, quanta putatis præparat gignenti se? Cui Angelorum dictum est: Spiritus sanctus superueniet in te, &c? Adhuc eminentiorem vobis demonstro prærogatiuam. Veni electa mea: & ponam in te thronum meum. Cui Angelorum dictum est vnquam tam venerabile, tam amabile, tam familiare verbum. Veni, inquit, electa mea, veni. Vocatio est ad supereminentem gloriæ mansionem. Multi quidem sunt vocati: pauci verò electi. Ista est vocata & electa, non solùm electa, sed & prælecta. Elegit eam Deus, & prælegit eam. Beata, Domine, quam elegisti, habitabit in atriis tuis: imò si verba Domini attendamus, habitabit in ea, & ponet in ea thronum suum, quoniam elegit eam in habitationem sibi. Hæc requies mea in sæculum sæculi: hîc habitabo, quoniam elegi eam. O Virgo Virginum, ô Virginum decus: videbaris derelicta eo tempore quo fructus ventris tui, fructus terræ sublimis ascendit in cælum: sed non

Gaudium Angelorum.

2. Reg. 6.

Luc. 1.

Maria Regina Angelorum.

1. Cor. 2.

Luc. 1.

Matth. 22.

Psal. 131.

vocaberis vltrà derelicta, & terra tua non vocabitur ampliùs desolata, sed vocabitur voluntas Dei in ea, & terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuuenis in Virgine, & habitabit in te filius tuus. Et hoc est quod ipse dicit: Veni electa mea, & ponam in te Thronum meum: vt tecum sim, & tecum quiescam. Sunt alij throni quidem scilicet diuini spiritus multa Deo familiaritate coniuncti: sed Beata Maria longè coniunctior est filio suo, cùm sint duo de carne vna. Hanc prærogatiuam dedit Pater Filio, vt sit ei consubstantialis: hanc prærogatiuam habet Mater, vt sit ei consubstantialis. Ipsa quidem significata per nominatissimum thronum illum Salomonis. Ad hæc hodie vocata & electa est, vt sit thronus: vt sit quasi solium excelsum & eleuatum. Eleuatum dico super choros Angelorum. Thronus, quia super eam requiescit Spiritus Dei: thronus quidem, sed non thronus de quo fulminat, de quo terribilis mortis sententias, & decreta damnationis æternæ promulgat. Sicut scriptum est: De throno Dei procedunt fulgura, voces, ac tonitrua. Vt verbis ciuilibus vtar: De throno hoc Christus jurisdictionem exercet pacificam: Filius enim per præsentiam, per preces & merita suæ matris largitur captiuis indulgentiam, clausis apertionem, cæcis illuminationem, laborantibus requiem, infirmantibus sanitatem, indigentibus abundantiam, metuentibus securitatem, inter amicos fidem, inter inimicos pacem, in dubiis certitudinem, in errore consilium, in tribulatione solatium, in bello propugnaculum, in exilio refugium, in naufragio portum, ignorantibus sapientiam, humiliantibus exaltationem, pupillis & viduis consolationem, incipientibus & proficientibus gratiam, perficientibus & triumphantibus gloriam & coronam. Auferatur corpus istud solare de mundo, & non erit nisi nox. Auferatur Maria de cælo, & non erit in hominibus nisi cæcitas tenebrarum, error turbinis, & caligo inuoluens. Matrem suam Christus reliquerat ad tempus in terris, donec omnia, quæ familiariùs in Filio suo viderat, & in corde suo diu contulerat, discipulis communicaret: atque iuxta vetus eloquium, contrito capite serpentis antiqui, credentium cordibus fidem & amorem Christi impressiùs & firmiùs intimaret, Christique Ecclesiam, quam erudiendam in eius Ascensione receperat, Filio suo sine ruga & macula repræsentaret. Videbatur Christo quòd non totus ascendisset in cælum, donec illam ad se traxisset, de cuius carne & sanguine traxerat corpus suum. Desiderio ergo desiderabat Christus habere secum vas illud electum, corpus Virginis dico, in quo sibi benè complacuit, in quo nil quod diuinitati posset displicere, reperit: quod omnium virtutum affluentia, omnium plenitudine gratiarum, omnium cælestium aromatum odore perfudit. Hæc est in cuius vtero ex diuersis speciebus diuinitate, carne, & anima confectum est manu Spiritus sancti mirabiliter & ineffabiliter illud thymiama, quod Christus assistens Pontifex futurorum bonorum in ara crucis Deo Patri sacrificium obtulit vespertinum. Ratione huius thymiamatis odorifera facta est, & suauis in deliciis suis Sancta Dei genitrix. Ascendit itaque quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. Hinc est quòd quidem Angelici Spiritus cum aliis Angelis Beatæ Virgini transeunti de huius sæculi deserto non astiterunt: Fortè missi propter eos qui hæreditate capiunt verbum salutis, tantæ fragrantiæ, tantæ suauitatis delicias admirantes. Quæ est, inquiunt, quæ ascendit de deserto deliciis affluens? Quasi dicerent: Quomodo potuit inueniri tanta cælestium deliciarum affluentia in deserto vitæ mortalis: vbi non est nisi dolor, & labor, & afflictio spiritus? Nos qui pascimur in bonis Domini, quos in ciuitate Dei fluminis impetus lætificat, non à torrente voluptatis, sed à gloria vultus eius tantas delicias in nobis habemus. Cessent, quæso, Angelicæ potestates admirari huius deserti delicias: nam quæ fuit olim desertum, facta est hortus deliciarum. Sicut Isaïas dicit: Ponet desertum eius delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini. Delicias in Virgine voco, quòd est à Domino præelecta, & Prophetis prænunciata, à Patriarchis optata, ab Angelo salutata, à Spiritu sancto fœcundata: quòd in virga Aaron, quòd in vellere Gedeonis, quòd in Ezechielis porta, quòd in Rubo Moysi præsignata: sine corruptione fœcunda, sine grauamine grauida, sine dolore puerpera, quòd ipsa est vitæ janua, quòd Virginum primiceria, quòd simul est Dei æterni amica. Non miretur Angelus si

Maria Thronus Dei.

Apoc. 4. Thronus pacificus.

Cur Christus Matrem reliquit in terris.

Cant. 8.

Isa. 51.

assumatur in splendore & gloria Mater Dei, & ancilla: soror, & sponsa, mater, & filia. Deliciæ huius sæculi momentaneæ & vmbratiles sunt: in quibus citò præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat: sed delectationes in dextera eius vsque in finem. O quantæ, & quàm inæstimabiles deliciæ: quas nulla pœnitudo sequitur, nullus finis abrumpit, nulla sollicitudo conturbat, nulla suspicio comitatur. O quanta prudentia, ô quanta securitas ei seruire, quæ fœlici commercio bona ineffabilia pro minimis, & pro temporalibus æterna retribuit. Mater Dei olim Filium suum collocauerat in humili præsepio: hodie in solio sublimi collocatur à filio. Filium suum posuerat in medio duorum animalium: hodie collocatur à filio in supereminentiam Angelorum. Olim filium suum deduxerat in Ægyptum: hodie à filio de deserto huius sæculi transfertur in cælum. Induerat filium suum vilibus panniculis: hodie à filio suo stola perpetuæ jocunditatis decoratur: humanitatem filius ei suam communicat & diuinitatem, suam æternitatem, suam claritatem, suam jocunditatem: vt videatur, & teneatur, & possideatur à matre quasi vnigenitus à Patre Iesus Christus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Deliciæ temporales & æternæ.

IN EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO XXXIV.

HODIE in curia cælesti inter principes & potestates Angelicas celeberrima est gratiarum actio & vox laudis: quia in cælum assumitur Mater Dei. Nos autem potiùs plangere, quàm plaudere decet, qui in hac valle lacrymarum priuamur illius præsentia, quæ nobis erat publica occasio gaudiorum. Speret tamen & expectet per eam peregrinatio nostra solatium tempestiuum. Assumitur enim vt trahat nos post se in odorem vnguentorum suorum: vadit parare nobis locum: præcedit aduocata fidelis & potens procurare nostræ salutis negocium, vadit ad Filium: amor dabit dona hominibus, tanquam Mater Dei, dona regni, Regina cælestium potestatum, cæli & terræ possidens principatum. Arca fœderis longam moram fecerat in Azoto: sed hodie, reducente Dauid, solemni exultatione suscipitur in Ierusalem: quia Maria de valle miseriæ, & plorationis assumpta, cælestem ingreditur ciuitatem. Verè benedicta hæc inter mulieres, & dum Christum in terris suscipit, & dum in cælis à Christo suscipitur. Verè beata quæ securè dicere potest: Beatam me dicent omnes generationes. Hæc est Virgo sapiens, quæ fatuis virginibus remanentibus foris, cum sponso ingreditur ad gaudium nuptiale. Conqueruntur fatuæ Virgines, quòd earum lampades extinguuntur. De ista scriptum est: Non extinguetur in nocte lucerna eius. Propter hanc lucernam & admirabile lumen, quo circumfusa erat B. Virgo dum assumeretur in cælum, mirabantur Angeli lucis, & dicebant: Quæ est ista quæ procedit sicut aurora consurgẽs, pulchra vt luna, electa vt sol? O quàm pulchra est ascensio tua, pulcherrima mulierum: ô quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia principis. Ea enim charitate qua voluit minorari paulominùs ab Angelis, voluit & ipse matrem suam glorificari præ Angelis. Cùm ergo Filius hodie matrem suam traheret in odore vnguentorum suorum, ipse est enim odor vitæ in vitam, quid putes eam dicere, nisi quod antecessor eius Patriarcha quandóque dicebat: O Virgo Virginum diligenter quæso inspice, attende, & vide vtrùm iste sit filius tuus quem olim panniculis inuoluebas, quem ducebas in Ægyptum, quem quærebas in Ierusalem, quem à Iudæis ligatum, flagellatum, consputum, & stipiti videbas affixum, si tamen maternis oculis filij cruciatum videre poteras, quem nunc gloria & honore coronatum super omnem Angelicam potestatem, & super omne quod excogitari potest, conspicis exaltatum? O gratia plena verè hodie Dominus est tecum, & tu cum Domino: vt tu cum eo habites, & quiescas, & ipse tecum habeat habitationem & requiem. Tu es enim de qua dicit: Hæc requies mea in sæculum sæculi: hîc habitabo quoniam elegi eam. Verè gratia eras plena quæ peperisti plenũ gratiæ & veritatis: nunc ab eo recipiens plenitudinem gloriæ & honoris. Concepto filio cantabas olim: Magnificat anima mea Dominum: Et exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo: nunc potes magnificentiùs exultare suscepta à filio. Pro omnibus filiabus Sion quæ exultauerunt in Rege

Spes nostra in Assumptione B. M.

Luc. 1. *Math. 25.* *Prou. 31.* *Cant. 6.* *Ib. 7.* *Psal. 131.* *Luc. 1.*

ſuo: exultat hodie ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo. Factum erat germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus ventris tui ſublimis: quia Ieſus Chriſtus eſt in gloria Dei Patris. Eleuata eſt poſt filium tuum magnificentia tua ſuper cælos: vt in terris tuam non deſerat carnem, qui terrenam de carne tua traxit originem. Credo ſiquidem quòd qui naſcendo integrum cuſtodiuit in matre virginale ſignaculum: ipſe corpus Virginis, in quo per ipſum plenitudo Deitatis habitare dignata eſt, ſeruauit ab omni mortalitate & corruptione illæſum. Sanè quæ tota vixerat caſta, tota immaculata, tota impolluta & integra: quomodo ſētiret aut ſentire deberet, quid eſſet humani corporis corruptela? Securè iam poteſt in cælum aſcendere quæ in terris vitam duxit Angelicam: relinquens hominibus pacem, firmans in eis fidem, & inextirpabilem charitatem. Gaudeant hodie Adam & Eua parentes, aut potiùs peremptores noſtri: quia dum Maria cælum ingreditur, poſteritati eius reſeratur ingreſſus. Eua nos duxit in miſeriam: iſta nos exaltat in gloriam. Hæc eſt mulier illa fortis, quam Salomon potiùs Prophetando, quàm dubitando quærebat, cùm diceret: Mulierem fortem quis inueniet? Hæc ſceptrum exactoris, & virgam oneris eius ſuperauit, ſicut in die Madian: hæc mediante filio fortem armatum fortiter alligauit: hæc eſt quæ caput antiqui ſerpentis contriuit. Inſidiabatur equidem ſerpens calcaneo eius: ſed non profecit. Venit enim princeps mundi huius, & in ea non habuit quicquam. Cùm caput & fortitudo ſerpentis illius conſiſtat in carnis illecebra & ſuperbia mentis: ipſa vtramque ſuggeſtionem virginitate & humilitate deſtruxit. O ſuperbe, ô inuide, ô maligne, vbi eſt nunc doloſitatis tuæ præſtigioſa malitia? Domine Deus Sabaoth, qui liberaſti populum tuum per fœminam: non dico Delboram, ſed Mariam, video quia hic eſt ſerpens, hic eſt draco, quem formaſti ad illudendum ei: ecce apparet humilitatis exitus. Euæ ſuperbia nobis abſtulit Paradiſum: Mariæ humilitas nos reuexit ad cælum. Sed vbi eſt hodie humilitas? Ipſe qui eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, ſequaces inuenit infinitos. Tam Chriſti quàm Mariæ humilitas data eſt in contemptum. Video eos qui humiles & abiecti fuerunt in ſæculo, ſuperbiam inueniſſe in clauſtro. Dominus vniuerſitatis, cui principatus & poteſtates cæli obediunt, matrem elegit humilem & pauperculam. Nam de illa Iſaïas dicit: Surge paupercula de Anatoth. Attende, quæſo, quantus ſit humilitatis fructus. Idem hodie matri ſuæ cæleſtes diuitias, & inæſtimabiles atque interminabiles delicias impartitur. Inuocemus eam, quia ei fecit magna qui potens eſt: qui per eam operatus eſt ſalutem in medio terræ, ea pro nobis ſupplicante in cælis non ceſſabit ab operibus miſericordiæ. Scio quia non carebit effectu, quicquid à filio poſtulauerit mater, quam elegit & præelegit in terris: quam exaltauit & ſuperexaltauit in cælis, cui ſuper omnem creaturam contulit eminentiam gloriæ & honoris. Ipſa eſt, quæ inter tentationum impetus, inter omnes periculorum anguſtias, inter omnia quæ timere poſt humana miſeria, propoſita eſt nobis in auxilium patrona diligens, & pia mediatrix ad Filium, cui ſit gloria & honor in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 8. — *Corpus B. Mariæ incorruptum.* — *Prou. 31.* — *Iſa. 9.* — *Humilitatis varitas.* — *Iſa. 10.* — *B. Virgo patrona noſtra.*

DE EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO XXXV.

INTRAVIT *Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuam.* Quæritur quid ad B. Virginem pertineat hoc Euangelium, in quo pars Mariæ ſororis Lazari optima reputatur. Quæ enim conuentio peccatricis ad Virginem Virginum, ad Sanctarum Sanctam: niſi quia ſolius nominis communione participant? Porrò Eccleſia Euangelizat hodie vitam duarum ſororum, ad honorem Beatæ Virginis, quæ in ſe exhibuit vtriuſque ſororis officium. *Intrauit Ieſus in quoddam caſtrum, & mulier excepit illum.* Quidam dicunt caſtrum, quidam domum. Caſtra inexpugnabilia fuerunt corpora Martyrum: domus eburneæ ſunt corpora Virginum. Habet enim in ſe ebur fortitudinem & decorem: habent etiam Virgines fragrantiam virtutum, & cæleſtium odorem aromatum. Sicut ſcriptum eſt: Myrrha & gutta & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo. Vulgare præceptum eſt: bonum cuſtodit caſtrum qui cuſtodit cor-

Luc. 10. — *Cur hoc Euang. aptatur B. V.* — *Pſ. 44.* — *D. Bern. Ser 2. in Aſſump.*

pus suum. Verumtamen corpus meum quod castrum esse debuerat, redactum est in vile tugurium, in sterquilinium: nec iam mihi domus est, sed sepulchrum fœtidum, & scatens spurcitia mortuorum. Nimirùm omnia membra mea in meam coniurauere perniciem: vt eueniat quod scriptum est: Inimici hominis domestici eius. Os meum condemnat me, & oculus meus deprædatur animam meam: pedes mei currunt in malum contra me: manus & cætera membra parant castrum reddere hosti qui me circumquaque obsedit. Hæc mihi castrum offerunt: quia me peccato seruire compellunt. Nemo castrum suum liberè possidet: si in eo dominetur peccati concupiscentia. Ideò Apostolus dicit, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum concupiscentiis eius. Video in castris aliorum quòd turris est in eis fides: continentia murus: patria antemurale: ratio cæteris præest officiis: prudentia excubias agit. Isti mortificationem carnis in corpore suo circumferunt, nec obsidionem extrinsecam timent, quia in corpore suo portant Christum. Sicut Apostolus dicit: Glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Martha tanquam prior natu Christum in domum suam excepit. Actiua enim Contemplatiuam ad salutem quandoque præcedit, non enim prius est quod spirituale est, sed quod animale: deinde quod spirituale. Diligebat Iacob Rachelem: sed ei Lia supponitur. Commendat Christus Mariam, sed à Martha suscipitur. *Maria*, inquit, *audiebat verbum illius*: ab vtraque recipitur Christus: à Martha in corpore: à Maria in mente. Sed quid est quòd Martha conqueritur? *Domine*, inquit, *non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare*. In domo siquidem in qua Christus suscipitur nulla murmuratio, nullum jurgium esse debet: pium tamen est & jocundum quòd Martha de Maria, & non Maria de Martha jurgando causetur. Video tamen quosdam, qui cum Maria sedere videbantur ad pedes Iesu, exteriora ministeria affectantes, ad hæc eos trahit non fraterna compassio, sed ambitio: non charitas, sed cupiditas. Bonum quidem est quòd quis fratribus administrat: sed si administrationem non ambiat, si inuitus recipiat. Verbum Christi est: Qui major est inter vos, sit minister vester. Ipse etiam dicit: Qui mihi ministrat, honorificabit eum Pater meus. Paulo cedebat ad meritum compassio quam habebat ad omnes, & sollicitudo omnium Ecclesiarum. His etiam qui benè præsunt aliis ministrando duplex corona promittitur. Placeat vnicuique versari in ministerio fratrum, vt ingrediatur & egrediatur ad imperium senioris: sed gaudio gaudet, si ei redire ad Rachelis amplexus, ad contemplationis delicias sit permissum. *Maria* enim *optimam partem elegit*. Sunt qui Mariæ quietem in se exhibent: sed nec diligunt Christum: nec audiunt verbum eius: quia non ambulant in simplicitate. Quidam enim eorum immergunt se meditationibus peregrinis volentes, plus inquirere & sapere quàm oporteat sapere. Mel autem nimis comedenti non est bonum, & scrutator majestatis opprimetur à gloria. Sunt alij qui cùm debeant cum Maria vacare & videre quàm suauis est Dominus, prouidentes eum in conspectu suo: semper rapiuntur ad vanitates & insanias falsas, & occupantur ad sæcularium sollicitudinem, aut resoluuntur acidia & torpore. In his autem, qui Marthæ exercent officium, exigitur fides in custodia rei familiaris, compassio ad fratres, & impensior humilitatis affectus. De fide dictum est: Hîc quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur: ne cum loculis Iudæ communicet. Compassionem habeat: vt cum Paulo veraciter dicat: Quis infirmatur & ego non infirmor? Humilitatem exhibeat, vt sit discipulus eius qui dicit: Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Mater Christi in Filio suo tam Marthæ, quàm Mariæ impleuit officium. Ipsa commendet nos vtriusque vitæ merito apud Christum, eo largiente, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[Margin notes: Math. 19. — Rom. 6. — 2. Cor. 6 — *Martha major natu.* — Gen. 29. — *Regimen non ambiendum.* — Math. 23. — Ioan. 12. — 1. Tim. 5. — *Nimia spiritualitas.* — Prou. 25. — 1. Cor. 4. — 2. Cor. 11. — Math. 11.]

DE EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO XXXVI.

SI diligenter attenditis beatissimæ Virginis vitam, sollicitudinem & prudentiam circa filium eius exhibitam, manifestè in ea Martham inuenire poteritis & Mariam. Martha est, dum abijt in montana, vt Elizabeth grauidam & grandæuam salutet: vt vetulæ iuuencula tribus mensibus officiosè ministret.

[Margin note: *B. Virgo Martham exprimit.*]

Martha est, dum Filium Dei & suum pannis inuoluit, vbere pascit, & in Ægyptum fugiens ipsum à malitia Herodis abscondit. Martha est, dum filium suum sollicita in Ierusalem quærit, dum cum eo ad nuptias vadit: dum vsque ad passionem eius à filio non recedit: dum post maternos dolores & resurrectionis lætitiam filium ascensurum in cælos cum discipulis vndecim ad Montem Oliueti deducit. Vis videre vbi Virgo in officio Mariæ quiescit: salutauerat eam Angelus: Maria autem cogitabat qualis esset ista salutatio. Hæc Maria est in Mariæ officio: dum loquitur Angelus ad Ioseph: dum festinant Pastores ad puerum; dum magi adorant: dum Zacharias & Simeon prophetizant. Maria audiens conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Exercitatio corporalis, quæ ad multa diuiditur, pertinet ad Martham: amor Dei, qui nil præter Deum appetit, pertinet ad Mariam. Hanc vnam, hoc vnum affectabat Propheta, cùm diceret: Vnam petij à Domino, hanc requiram. Porrò vnum est necessarium, qui hoc vnum eligit, optimam partem eligit. Charitas enim non potest excidere, vel auferri. Ideò Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Paulus inter ea quæ retrò sunt, & anteriora distinguens: quasi inter laborem actiuæ & contemplatiuæ delicias, hoc vnum elegerat dicens: Vnum autem quæ retrò sunt oblitus, ad anteriora me extendo, quasi dicat: Hoc vnum mihi retinui, hoc vnum mihi vnicè prælegi: nam respectu contemplationis ad modicum prodest exercitatio corporalis. Præsens Euangelium nullam facit de Lazaro mentionem. Credo tamen quòd domus, in qua Christus excipitur, ad eum communiter cum sororibus suis jure hæreditario pertinebat. Verumtamen vbi de glorifica Virginis Assumptione tractatur, Lazaro non est locus. Iaceat tanquam dormiens inter vulneratos in sepulchris: vt in domo Virginali, in quo Christus recipitur, Mariæ & Marthæ obsequium acceptetur. Video tamen inter vos vices Mariæ, Marthæ vices, & etiam Lazari exerceri: Lazarus enim sororum suarum contubernalis est. Quidam contemplationi vacant: ecce Maria. Quidam ea quæ fratribus necessaria sunt fideliter & deuotè procurant: ecce Martha. Quidam cogitantes dies suos in amaritudine animæ suæ sub lapide pœnitentiæ gemunt: ecce Lazarus. Illi delectantur in vno, isti turbantur erga plurima: hi turbantur ad seipsos sicut quidam pœnitens dicit: Ad meipsum anima mea turbata est. Quidam sunt prælati, siue ministrales: istos video cum Noë de arca fabricanda & regenda sollicitos. Sunt alij contemplatiui, qui cum Daniele viri desideriorum sunt. Tertij humilitate pœnitentiæ beatum Iob imitantur scientem dolorem & infirmitatem. De his scriptum est: Si inuenti fuerint in ciuitate Noë Daniel & Iob, ipsi iustitia sua liberabuntur: filium autem aut filiam non saluabunt. Hanc vitæ varietatem satis eleganti compendio sponsa in Canticis notat: Surge amica mea, formosa mea, columba mea. Amica est, quæ se à studio spirituali auellens, vt ministret Christo & pauperibus eius, pro Christo animam suam ponit, & hoc est ministerium Marthæ. Formosa est, quæ gloriam Domini reuelata facie contemplans, in eamdem imaginem tranformatur de claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu: & ecce quies Mariæ. Columba est, quæ plangit & gemit in foraminibus petræ, in angustiis scilicet pœnitentiæ tanquam sepulta, & inter lapides clausa: ecce Lazari scopa. Contra Mariam indignatur Pharisæus, Martha rixatur: Discipuli murmurant: Maria tacet, & pro ea Christus loquitur. Quiescit Maria: laborat Martha: Lazarus in abysso mortis positus clamare non potest: nam à mortuo perit confessio. Verumtamen abyssus abyssum inuocat: abyssus pietatis, abyssum iniquitatis. Lazare, inquit Dominus, veni foras: in quo verbo turbatur in se, fremit spiritu, lacrymatur & clamat: Lazare veni foras. Clamet quæso Lazarus resuscitatus, & dicat: Domine dum anxiaretur super me spiritus meus: eduxisti ab inferno animam meam: notas mihi fecisti vias vitæ: adimplesti me lætitia cum vultu tuo. Clamemus & nos in cælum, ad eam quæ hodie ascendit ad Filium. Virginitas eius & humilitas nos redemit: eius misericordia nos saluabit. Si enim consideres longitudinem, latitudinem, sublimitatem, & profundum pietatis in Virgine; in cœlum ascendit, infernum penetrat, terram replet: atque in cordibus hominum mirabiliter & ineffabiliter se exercet. Ipsa per gratiam quam inuenit ad filium, nobis acquirat filij gratiam: vt qui lætamur de gloria Virginis, per eam cum eius filio glorie-

Marginalia: Et Mariam. Luc. 1. — Ibid. 2. — Psal. 26. — Pars optima quæ. — Philip. 3. — Psal. 41. — Ezech. 14. — Cant. 2. — Ioan. 11. — Psal. 15.

mur: quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE S. BARTHOLOMÆO.

SERMO XXXVII.

Math. 10.

E*STOTE prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Magister veritatis nos erudit, & informat in schola Euangelicæ disciplinæ, quales nos esse oporteat ad iustitiam faciendam, & iniuriam tolerandam. Prudentia exigitur ad faciendum bonum, & simplicitas ad patiendum malum. Est prudentia siue sapientia bona, & est sapientia mala: est sapientia Dei, & est sapientia mundi. Istæ duæ sapientiæ sunt contrariæ, nec rerum æstimationem æquè librant. Sicut scriptura dicit: Sapientia Dei iustificata est à filiis suis: sed & filij huius sæculi prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua. Ista verbum crucis & mortis, per quam placuit Deo saluos facere credentes, proposuit habere pro luce. Illa currens ad vanitates & insanias falsas, verbum crucis stultitiam reputat, quoniam animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. Stultitia enim est ei, & non potest intelligere. Iacobus Apostolus, quasi iudex in tanta varietate & contrarietate respondet: Illa, inquit, terrena est: animalis est: diabolica est, ista verò primum pudica quidem, deinde pacifica. *Estote*, inquit, *prudentes sicut serpentes.* Quare non dicit sicut Epicurei, sicut Stoïci, sicut Peripatetici? quia isti euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, & dati sunt in reprobum sensum, seruientes potiùs creaturæ quàm creatori. Ideóque dicit Dominus de illis: Deprehendam sapientes in astutia sua: perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentium reprobabo. Et quæ est hæc sapientia, aut quis magister huius sapientiæ? Ille quidem qui docet hominem scientiam, ipse est magister. Ipsa est sapientia Dei virtus, & Dei sapientia Christus Iesus, qui factus est nobis à Deo non solùm sapientia & iustitia, sed sanctificatio & redemptio: quoniam illa non est nisi inflatio & perditio. Et quæ sunt præcepta magistri huius scholæ? *Estote prudentes sicut serpentes.* Et: qui vult venire post me, abneget, &c. Et: qui non audit Patrem suum & Matrem, insuper & animam suam, non est me dignus. Infœlix ego homo quomodo sequar Christum: quomodo hæc mandatis implebo? Tu mandasti Domine mandata tua custodiri nimis. Heu me mater mea, vt quid me genuisti filium doloris & plorationis, filium damnationis æternæ: Cur exceptus genibus? cur lactatus sum vberibus? cur in patibulum gehennalis flammæ nutritus? qui hæc & hæc non fecerit, non potest meus esse discipulus. Certè scio quia immediata sunt esse Christi discipulum, & eius aduersarium. Ipse est qui dicit: Qui mecum non est, contra me est, & qui mecum non colligit, dispergit. O bone Iesu, quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Mihi grauis factus sum: quia graue & importabile mihi factum est jugum tuum. In schola Euangelij tui quandóque audieram: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Certè Moyses jugum nobis imposuerat, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus. Ipse autem præcepit diligere patrem & matrem: diligere etiam amicum, & odio habere inimicum. Illud jugum mihi tolerabilius videbatur, & quicquid sit de amore parentum, aut amici: illud scio quòd satis essem procliuis ad odium inimici: Proni enim sunt sensus hominis ab adolescentia in malum. Nunc autem imponis mihi jugum Domine, quod omninò ferre non possum. Satis sufficiebant ad cumulum miseriæ meæ, præter jugum Moysi alia juga, quibus oneratus totus deprimebar in terram. Vigilauit enim jugum iniquitatum mearum in manibus tuis Domine. Hoc onus assiduè porto: quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: sicut onus graue grauatæ sunt super me. Aliud etiam jugum sentio: scilicet virgam exactoris, & jugum oneris eius. Præter hæc juga ego homo perditissimæ mentis, spretis nuptialibus gaudiis juga boum emi quinque, in in quorum probatione semper reprobus inuenior. Quinquepartita siquimit sensualitas deprimit in me spiritum

[Marginal notes: *Prudentia duplex.*; Math. 11.; Iac. 3.; Psal. 118.; Luc. 11.; Iob. 7.; Matth. 11.; Act. 15.; Math. 5.; Leuit. 19.; Gen. 8.; Thren. 1.; Psalm. 37.]

multa cogitantem, & spiritum volentem in sublime consurgere intrudit in terram. Propter tam varia, & tam grauia iuga & onera miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem: nec est qui me soluat & erigat, nisi tu qui soluis compeditos, & erigis elisos, Domine. Licet lex tua mihi grauissima videatur: erit mihi tamen suauis & dulcis, si benedictionem dederis, & Legislator. Scio Domine quia si oleo misericordiæ tuæ vngeres me: si pane tui amoris me reficeres, in fortitudine huius cibi patienter omnia sustinerem. Charitas enim omnia suffert, omnia sustinet: charitas patiens est. Si vnxeris me oleo lætitiæ tuæ, omnia mihi in gaudium conuertentur: computrescet iugum à facie olei. Confirmabuntur genua, quæ modò infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutabitur propter oleum. Legimus, Domine, quia simila quæ tibi offerenda est si coquatur in craticula, in sartagine, aut in clibano, aspergenda est oleo: ne per ignis vehementiam comburatur. Vnge ergo me Domine oleo charitatis & misericordiæ tuæ, & potero diligere inimicum: potero non solùm patrem & matrem odio habere, sed me ipsum. Nunc in via mandatorum tuorum delectabor: tunc inuenietur in me columbina simplicitas, & prudentia serpentina. Credo quòd columbæ simplicitas commendatur in sacro eloquio, propter innocentiam, & mansuetudinem, & socialis vinculi paritatem. De serpente autem legitur quòd callidus erat super omnia animalia. Inter prudentias eius illa nos spiritaliter erudit & informat: quia cùm sibi videt imminere tempora senectutis, inter angustissimos lapides ingrediens ibi deponit vetustæ pellis exuuias. Sed & nos si volumus veterem hominem deponere cum actibus suis, oportet nos ingredi angustias pœnitentiæ, angustias viæ illius quæ ducit ad vitam, & sic induere nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est. Sanè ille benedictus Apostolus, cuius hodie memoria in benedictione est, pellem vetustatis, pellem mortis deposuit: vt pellem gloriæ & jocunditatis indueret.

1. Cor. 13. *Isa. 10.* *Psal. 108.* *Leuit. 2.* *Columbæ simplicitas.* *Prudentia serpentis.* *S. Bartholomæus excoriatus.*

Pellem, inquit, pro pelle, & omnia quæ habet homo dabit pro anima sua. Dat homo pellem mortificationis pro pelle glorificationis. Pellem hanc deponemus, cùm corruptibile hoc induet incorruptionem, & mortale hoc immortalitatem. Aliamque pellem sumemus, cùm Christus reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, & superinduar ego pelle noua, & in pelle mea videbo Deum Saluatorem meum. Iuxta verbum Ieremiæ, hodie deponit Æthiops pellem suam, & pardus varietates suas. Erat pellis quam hodie deponit Apostolus pellis mortalitatis, & ideò Æthiopis: hodie Apostole Dei, renouatur, vt aquila iuuentus tua. De hac pelle dicit Iob: Nunquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius? Hæc est pellis caprina, quæ ponitur in lectulo Dauid, vt innocens manus persecutoris euadat. Hodie Domine, conscidisti saccum Apostoli, & circumdedisti eum lætitia. Vetus Adam incidit in latrones, qui spoliauerunt eum tunica innocentiæ & gloriæ: hanc hodie fortiter recuperat miles, & Athleta Christi fortissimus. O malitia dæmonum, ô crudelitas hominum, ô virtus Dei, ô constantia Martyrum, vbi erat cor Apostoli, quando has angustias tolerabat? certè in Christo, in cruce Christi, & in doloribus eius. Memoriam passionis Christi ipsum propriæ passionis immemorem faciebat. Si quæreretur ab eo vtrùm pellem suam, vtrùm carnem suam diligeret, responderet, diligo: nemo carnem suam odio habuit: sed magis diligo Christum quàm meipsum. Si modò spolior, Christus me superinduet: pondusque hoc tribulationis meæ immensum gloriæ pondus operabitur in me. Scio cui credidi, & certus sum, non mentietur quia veritas est. Sed pro Christo patior, & conregnabo, & pro breui, & transitoria tribulatione coronam immarcessibilem, & interminabilem jocunditatem, & exultationem securus expecto. Quam nobis præstare dignetur per merita beati Bartholomæi Iesus Christus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Iob. 2. *Pellis deponenda.* *Ier. 13.* *Iob. 40.*

IN NATIVITATE BEATÆ MARIÆ.

SERMO XXXVIII.

Prou. 9.

Sapientia duplex.

SAPIENTIA *ædificauit sibi domum, & excidit in ea columnas septem.* Sapientia hæc non est sapientia carnis quæ inimica est Deo: nec sapientia mundi, quæ stultitia est apud Deum: nam hæc, teste Iacobo Apostolo, terrena est, animalis est, diabolica est: cuius professores sapientes sunt vt faciant mala: bona autem facere nesciunt. De quibus Dominus dicit: Comprehendam sapientes in astutia sua, & perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Est alia sapientia quę desursum est, sicut Iacobus dicit, Primum quidem pudica: deinde verò pacifica. Hæc est sapientia de qua loquimur: hæc est sapientia quæ ædificauit sibi domum: hic est Christus Dei virtus, & Dei sapientia. De quo Apostolus dicit: Qui factus est pro nobis à Deo sapientia & iustitia, sed & sanctificatio & redemptio. *Sapientia ædificauit sibi domum*: quia Iesus Christus in habitationem vterum Mariæ elegit. Hæc est domus pudici pectoris. De hac domo scribit Salomon: Intrans in domum meam, conquiescam ibi. Ac si diceret: Hanc elegi in habitationem, quoniam elegi eam: hæc est domus Dei & porta cæli. In hac sapientia excidit columnas septem, scilicet septem dona Spiritus sancti, vel septem principales virtutes. Quatuor de quibus Philosophi diu disputauerunt & scripserunt, hæ sunt, prudentia, temperantia, fortitudo, & iustitia. Sunt & aliæ tres quæ complent septenarium, de quibus Philosophus non gustauit, spes, fides, & charitas. Hæ septem columnæ, hæ septem gratiæ, hæ septem mulieres quæ apprehenderunt virum vnum in die illa: nam propter gratiam septiformem Deo placuit. Per istas gratias multiplices quasi comprehensus, & detentus elegit eam in habitationem sibi. In hac tanquam in domo, tanquam in throno, tanquam in lectulo, tanquam in sacrario requieuit. Huius Virginis figura & significatio fuit nominatissimus ille thronus Salomonis de ebore & auro purissimo. In auro quidem sapientia & dignitas, in ebore candor, decor, planicies, fortitudo. Nam cùm speciosa facta sit & suauis, de fortitudine huius scriptum est: Mulierem fortem quis inueniet? Thronus meritò est propter iudiciariam potestatem: quia in ea sedere decreuit, cui omne iudicium datum est, & qui iudicat fines terræ. Propter gratiarum diuersitates attribuuntur diuersorum nominum qualitates. Thalamus est propter naturæ communionem: de quo Christus egressus est tanquam sponsus de thalamo suo. Ager, propter fœcunditatem: ager ille scilicet in quem exiit Isaac meditari, cui benedixit Dominus, & de quo scriptum est: Pulchritudo agri mecum est. Propter fortitudinem ciuitas quam fundauit Altissimus: Propter virginitatis integritatem hortus conclusus, fons signatus, porta clausa, Libanus non incisus: propter sanctitatem templum Dei, porta sanctuarij, arca Dei, sacrarium Spiritus sancti: propter gloriam aula Regis, cella aromatum, fons hortorum, paradisus deliciarum. Hæc omnia in laudibus Virginis Isaïas sub istorum verborum paucitate concludit: Data est ei gloria Libani, decor Carmeli & Saron. Libanus interpretatur candidatio: in quo tam gloria vitæ quàm honor pudicitiæ designatur. Saron interpretatur principatus: nec ipsa solummodò facta est mediatrix Dei & hominum, sed princeps & Regina cælorum. Ipsa facta est domina mundi, reparatrix sæculi, destructrix inferni, gloria Martyrum, honor Virginum, fortitudo iustorum, lapsorum fiducia, pugnantium spes, exultatio Angelorum. Hæc est quæ nesciuit thorum in delicto, cui ad laudis cumulum illa prerogatiua specialis accedit, quòd ei cælestis concessa est cum Virginitate fœcunditas, Salomone teste: Gratia super gratiam mulier pudorosa, & sancta. O quàm pulchra & casta generatio, quòd casta sit & generet, nulla mulierum vsurpare præsumat. Priuilegium Mariæ alteri non dabitur, nec auferetur a bea: nec alius partus Virginis nisi Deus: nec alia Mater nisi Virgo decuit dici. Hodie ergo nascitur Maria, vt Christus de Maria nascatur. Cesset figura Rebeccæ: rem habemus, figuram non quærimus. Hæc est quam quæsiuit nuncius Filio Domini sui, Gabriel Archangelus Filio Dei. Bibit ipse de hydria eius: quia de conformitate Virginitatis eius, & viæ mundissimæ. Bibant quæso & iumenta, & si non possumus de hydria Virginitatis, liceat nobis haurire saltem de hydria humilitatis. Placuit propter humilita-

Iac. 3. — 1. Cor. 1. & 13. — Iac. 3. — 1. Cor. 1. — Sap. 8. — Columnæ septem quæ. — Thronus Salomonis figura B. Virginis. — 3. Reg. 10. — Prou. 31. — Prærogatiua B. Virginis. — Psal. 49. — Isa. 35. — Eccli. 26. — Priuilegium B. Virginis.

tem: atque propter hanc Deus elegit, & præelegit eam. Sexum quem damnauerat Dominus sententia maledictionis in Eua: hodie replet gratia benedictionis & miserationis oleo in Maria: hæc est lechytus olei: hæc est vrna aurea supernæ dulcedinis habens manna: hæc est concha Gedeonis rore plena. Deus totam aream rigaturus prius rore vellus infudit, & ipsum mundum redempturus, in Maria mundi pretium contulit vniuersum. Tanta siquidem gratia repleta est, quæ plenum gratiæ & veritatis paritura erat, vt de plenitudine eius omnes possemus accipere. Salutata ab Angelo in montana ascendit, & salutauit Elizabeth. Securè assumit salutantis officium, quæ habet iam in vtero salutem, & salutis auctorem: eum scilicet, sine quo non est salus, qui dat salutem regibus, & qui mandat salutes Iacob. Anima Ioannis liquefacta est vt Maria locuta est, & in occursum eius cum exultatione gestiens sentiebat gratiam Spiritus sancti, quam & ipsa nondum nata præsenserat. Non solùm Ioannes, sed & parentes eius de plenitudine eius Spiritum Prophetiæ recipiunt, & tota domus repleta est ex odore cælestis vnguenti. Ab antiquis diebus iuxta verbum Isaïæ cogitauerat Dominus cogitationes pacis: sed cogitationes illas à mundo absconderat, licet eas tanquam secretum suis Prophetis reuelaret. Vndè cùm Amos Propheta diceret: Non faciet Dominus Verbum, nisi priùs reuelauerit illud seruis suis Prophetis: Isaïas tamen quia iuxta Verbum Sapientiæ, bonum est zelare mysterium Regis, dicebat. Secretum meum mihi: Secretum meum mihi. Idem Isaïas: Erit, inquit, vobis visio quasi verba libri signati. Et ad Danielem ab Angelo dictum est: Tu autem, Daniel, signa librum, & claude sermonem vsque ad tempus statutum: hoc est tempus quod præfiniuit Dominus vt auferretur velamen à facie Moysi: vt auferretur paries diuidens inter nos & Deum, hoc est tempus miserationis, de quo scriptum est: Quia venit tempus miserendi eius: quia venit tempus. Hæc est, inquit Apostolus, dispensatio Sacramenti absconditi à sæculis in Deo: vt innotescat principatibus & potestatibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. Quæsita est ergo, & inuenta est mulier, in qua & per quam tanti Sacramenti gratia impletur. Quæsita est ouis, de qua nasceretur Agnus Dei, qui peccata mundi tolleret. Non enim peccatum auferebat lex, sed augebat: lex peccatum non tollit, sed aggrauat: non minuit, sed augmentat. Lex, inquit Apostolus, subintrauit, vt abundaret delictum. Et idem: Lex per mandatum operata est in me omnem concupiscentiam. Eligitur ergo & nascitur hodie benedicta inter mulieres: vt fructum maledictionis euacuans, germinet fructum vitæ. In die illa, prædixerat Isaïas, Erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis. Mala arbor fecerat fructus malos: concupiscentiam scilicet carnis, originale peccatum, malorum seminarium, communis corruptelæ fermentum, & generale nostræ perditionis initium. Quia ergo malo originali per bonum originale mederi oportebat, de mala illa arbore damnatæ perditionis exempta & sanctificata est caro Mariæ Virginis: quæ licet ab vtero matris suæ plenitudinem gratiæ & sanctitatis acceperit: superueniens tamen Spiritus sanctus in conceptu Verbi exuberantiùs & accumulatiùs ei plenitudinem gratiæ cælestis infudit quod ex Verbis Angeli patet. Aue, inquit, Maria gratia plena. Ecce plenitudo gratiæ. Spiritus sanctus superueniet in te. Ecce mensura superplena & supereffluens. Quia ergo caro Mariæ liberata est à peccato, & ipsa gratiam ad mensuram accepit, benedicta dicitur, non simpliciter, sed inter mulieres. Christus verò quia gratiam non ad mensuram habuit, & omnino liber, & immunis extitit à peccato, simpliciter datur ei benedictio: Benedictus, inquit, fructus ventris tui. Caro Mariæ sanctificata fuit: Caro Christi non sanctificata, sed sancta, & sanctificans. Ista sanctitatis in carne diuersitas, significata est in duabus decimis veteris Testamenti. Filij siquidem Israël dabant decimas omnium bonorum suorum Leuitis: Leuitæ verò de melioribus dabant decimas summo Sacerdoti. De massa itaque carnis humanæ, quasi de quadam vniuersitate frugum in modum decimæ primitiuæ, Mariæ caro exempta & sanctificata est, & de illa sanctissima carne adhuc dignior quædam & sanctior portiuncula electa est, quam sibi viuendo assumeret Verbum Dei. Hæc est decima Ephy: quæ in Leuitico in libamen Domino iubetur offerri. Ephy est decima pars cori. Corus continet xxx. modios: Ephy con-

Marginalia: Luc. 1. — Isa. 29. — Amos 3. — Isa. 24. — Ibid. 29. — Dan. 12. — Psal. 101. — Ephes. 3. — Rom 5. — Ib. 7. — *Natiuitas B. Virginis.* — Isa. 4. — *Sancta fuit ab vtero Matris.* — Luc. 1. — *Ephy quid sit.*

tinet tres modios, & hæc est decima pars cori. Sic decima cori est Ephy, & hæc est caro Mariæ. Decima Ephy est caro Christi, & offertur libamen Domino, & sacrificium in odorem suauitatis. Hoc ipsum præfigurauit Ruth: quæ cùm collegisset spicas in agro Booz collectas excussit, & inuenit Ephy, id est tres modios. Huius Virginis Natiuitatem, & Christum ex ea nasciturum prænouerant Patriarchæ & Prophetæ: in cuius rei desiderium generationi studebant. Propter hoc Ozée ducit vxorem Gomer meretricem, Isaïas generat Iasub filium suum, Manue Sansonem, Helchana Samuelem, Dauid Salomonem. Ora Prophetarum aperta sunt: visiones innumeræ factæ sunt. Sicut dicit Dominus per Ozeam: Visiones multiplicaui: & in via Prophetarum assimilatus sum. Nonne solummodò verbis, aut visionibus, sed scripturis, signisque & miraculis, tam Christi, quàm Mariæ Natiuitas designatur. Quæ omnia si quis vellet deducere in medium, nec lingua, nec tempus sufficeret: sed nec humanæ memoriæ capacitas, nec aurium patientia sustineret. Enormiter nobis nocuerunt vir vnus & mulier vna: sed gratias Deo, quia per vnam mulierem omnia restaurata sunt nobis, non sine multiplici fœnore gratiarum. Non enim sicut delictum ita & donum: sed excedit æstimationem damni, beneficiorum magnitudo. Peccatum quidem ex vno in condemnationem: donum verò ex multis delictis in iustificationem. Prudentissimus artifex quod in Adam factum fuerat non destruxit, sed refecit: arundinem quassatam non contriuit, & lignum fumigans non extinxit, sed nouum Adam formans ex veteri, matrem in filia reformauit. Iam tibi sublata est, ô Adam, omnis materia querelandi aduersus vxorem. Ne dicas: mulier quam dedisti mihi ipsa seduxit me, deditque mihi de fructu prohibito, & comedi: sed dic: Cùm essem de luce ejectus in tenebras, mulier hæc quam dedisti non seduxit me: deditque mihi de fructu benedicto. Verè benedicto, in quo, & à quo omnis benedictio, omnis consolatio, &, vt Verbo Apostoli vtar, omnis iustificatio, sanctificatio, & redemptio. Ecce domus quam sapientia ædificauit. Ecce ferculum Salomonis, thronus Regis, tribunal judicis, reclinatorium pietatis, propitiatorium exauditionis, forma eruditionis, via consilij, terminus exilij, abolitio peccati, deletio chyrographi, fiducia præmij, scala cæli, janua paradisi, figurarum finis, legis impletio, Prophetarum declaratio, exhibitio veritatis, exemplar humilitatis, custodia religionis, schola virtutum, consummatio sanctitatis. O sancta, ô benedicta, tu luna in medio firmamenti, tu candelabrum in medio mundi, tu lignum vitæ in medio paradisi. Magna est gloria tua in salutari tuo. Quis enarrabit laudes tuas? quis loquetur potentias tuas? Licet te exaltent filiæ Syon: licet te laudent reginæ: licet laus tua sit in Euangelio & Prophetis, & laudem tuam pronunciet omnis Ecclesia Sanctorum: omnia tamen præconia, & omnium laudes ad comparationem tuæ benedictionis sunt tanquam facula ad solem, tanquam gutta ad magnitudinem maris. Tu inter miserias & angustias nostras ad omne auxilium & consilium omnibus promptior, potentior, efficacior, omnibus honorabilior, amabilior, gratior, & dulcior. Dulcis es in ore te laudantium, in corde diligentium, in memoria te deprecantium. Magnificata es in omni sexu, in omni ætate, in omni conditione, in tribubus, & populis, & linguis: tu myrrha electa: tu piscina in Esebon: tu virgula fumi ex aromatibus: tu fasciculus myrrhæ inter vbera sponsi: tu terebinthus extendens ramos gratiæ & salutis: tu inter omnes & super omnes benedicta, & superbenedicta, superelecta, superspeciosa, supergratiosa, supergloriosa mater illius, qui dat gratiam & gloriam, honorem & æternitatem, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ruth. 2. — Os. 1. — Isa. 7. — Iud. 13. — 1. Reg. 1 — 2. Reg. 12. — Os. 12. — Gen. 3. — 1. Cor. 1.

DE SANCTO MICHAELE, & custodia Angelorum.

SERMO XXXIX.

BENIGNE *fac Domine in bona voluntate tua Sion: vt ædificentur muri Ierusalem.* Si referamus tempora Nabuchodonosor, tempora Seua Cherub, Titi quoque & Vespasiani: non dubitamus quia terrena Sion multoties capta & destructa & reædificata est. Et ne ad veteres Historias nos ire oporteat,

Psal. 50. — *Ierusalem terrestris.*

oporteat, in promptu est destructio illius ciuitatis facta tempore Papæ Vrbani secundi, regnante Rege Francorum *Philippo. I.* Philippo. Sed nunc culpis nostris exigentibus, hæc nouissima captio & destructio facta est sub Vrbano Papa tertio, *Philipp. 2. Augu.* & sub alio Philippo Rege Francorum. *Ierusalem cælestis.* Sed est alia Ierusalem superna, & cælestis illa, quæ & mater nostra, cuius muri in ruina, & lapsu luciferi, atque complicum eius ex parte non modica corruerunt. Erat consilium altissimi, vt hæc ciuitas reædificaretur ex hominibus tanquam ex rationabilibus & viuis lapidibus: & licet consilium illud absconditum fuisset à sæculis, erat tamen Prophetis in spiritu reuelatum. Vnde Daniel & *Amos 3.* Amos dicebant: Non faciet Dominus quicquam: nisi priùs reuelauerit illud seruis suis Prophetis. Dauid ergo Propheta secreti huius conscius & intelligens, quòd de viris contemplatiuis qui significatur per Sion reædificanda esset Ierusalem: supplici & deuota oratione benignitatem summi iudicis interpellat. Tu, inquit, Domine, qui benè facere decreuisti, his quorum oculi interiores ad te sunt: sicut oculi seruorum in manibus Domini sui: tu benefac Domine in bona voluntate tua Sion, his qui contemplationis & desiderij oculos ad te habent: & exprimens beneficij modum, subiungit *Psal. 146.* vt ædificentur muri Ierusalem. Referamus, fratres, gratias Altissimo: quia beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, &c. Placet ei quòd de nobis qui inimiculi sumus reparetur ruina Angelorum: vt in locum vnde superbus cecidit humilis eleuetur: quia de Angelis qui præuaricati sunt non possunt restaurari ruinæ Ierusalem. Nam & ipsi restaurari non possunt: quoniam ini- *Psal. 35.* quitas eorum inuenta est ad odium. Ibi enim ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare. Suscitet, quæso, Dominus de inimiculis Angelos, suscitet de terra inopem, de puluere erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus, & solium gloriæ teneat. Adueniat, Domine, regnum tuum, impleantur nuptiæ discumbentium, impleatur numerus fratrum nostrorum, fratres Angelos voco, domesticos scilicet, & conciues nostros. Eleua, Domine, solium tuum in gloria, & de his qui sub te sunt templi tui ruinas implere digneris. Sic enim, Domine, locutus es per os sanctorum qui à sæculo sunt Prophetarum: inter quos Isaïas non solùm dixit aut scripsit, sed vidit solium excelsum & eleua- *Isa. 6.* tum: excelsum in Angelis qui steterunt: eleuatum in hominibus, qui per scalam diuinæ miserationis ascendunt. Cumque idem Propheta de majestate Domini, quæ totam terram impleuerat loqueretur, adiunxit: Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum. Terra siquidem corporis nostri quæ modò data est in manus impij, quandóque liberabitur à seruitute peccati, & à debito mortis: cùm Dominus populum humilem saluum faciet, & oculos superborum humiliabit: cùm excusserit jugum oneris, & virgam exactoris illius, quem interficiet Dominus virga oris sui: cùm ille delebitur, & exsufflabitur sicut puluis quem proijcit ventus à facie terræ: tunc renouabit Dominus faciem terræ nostræ: quia mortale hoc induet immortalitatem, & reformabit Dominus corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, & sic terra nostra diuina replebitur majestate, & tunc, sicut scriptum est, ea quæ *Ibid.* sub ipso erant, replebunt templum. Nam illi qui Deo in humilitate subjecti sunt, assumentur in locum Angelorum, atque ruinam templi cælestis implebunt. Noluit ille perditissimus sub Deo esse: sed volens diuinæ potentiæ similitudinem vsurpare, sibi cathedram pestilentiæ in lateribus Aquilonis erexit & cecidit: nec adijciet & resurgat. Coangustatum enim est stratum: ita vt alter decidat. Casus autem vnius, factus est ruina multorum, nam & multos in eadem malitia secum traxit. Viderunt alij furem & cucurrerunt cum eo, & portionem suam cum adultero posuerunt. Nonne fur erat qui dolosè quod non suum erat, sed alterius rapiebat? Vbi autem in superbiam se erexit, oblitus legem vitæ & disciplinæ adulteratus est. Sicut Apostolus dicit: *Hebr. 12.* Si sine disciplina estis: ergo adulteri estis. Infœlix si Domino subiectus fuisset, nunc esset inter domesticos Dei, inter Potestates & Thronos, inter Principes Paradisi. Nondum laborauerat, *Sedere post laborem.* vt quid ergo sedere parabat? Proculdubio illi sedebunt, qui pro Christo laborauerunt. Sedebitis, inquit, super *Math. 19.* sedes duodecim, & cætera. Et tunc miser iudicandus astabit. Dedignabatur infœlix ei ministrare, cui seruire regnare est. Sanè illi qui in veritate steterunt, gloriantur in eius ministerio: cuius faciem semper vident, nam &

teste Apostolo, qui tanquam supernorum spirituum familiaris illi supercælesti curiæ meruit interesse: omnes sunt administratorij spiritus missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Millia millium assistebant ei, & decies centena millia ministrabant ei. Illi qui creauit Angelos, & qui tantò differentius nomen præ illis hæreditauit: quantò major est Angelo Dei creatura: creator non solùm dignatus est minorari paulominùs ab Angelis: sed etiam inter homines peccatores, & pauperes sponte assumpsit officium ministrantis. Ille autem filius superbiæ, qui cathedram pestilentiæ in superbia & abusione appetijt, degradatus est: vt Episcopatum eius accipiat alter: & ad diuitias gloriæ, quas per diuinam sententiam perdidit, assumatur mendicus & pauper. Nonne Deo subiecta erit anima mea: si fortè humilitatem ancillæ suæ respiciat Deus: humiliabo oculos meos in oculis Domini, ponam in puluere os meum, si fortè sit spes. Scio quia nouit Deus figmentum nostrum, non possumus iniquitates nostras ab eo abscondere, qui explorat Ierusalem in lucernis, qui scrutatur corda & renes, qui in ipsis Angelis suis reperit prauitatem. O quàm beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Isti sunt, Domine, quos elegisti & assumpsisti: isti habitabunt in atriis tuis. Auferetur peccator ne videat gloriam Dei: isti autem habitabunt in multitudine pacis. O infœlicissime lucifer, iam non lucifer sed noctifer: vide quomodo in tuam ignominiam creat Dominus, hodie de his qui sunt terra, cinis, & vermium cibus, non solùm Angelos, sed Seraphim: vt honoris incrementum in humili, tibi superbo cedat in cumulum confusionis, & doloris augmentum. Nonne sunt Seraphim, qui cùm sint in terra, & cinis terrenæ conuersationis obliti diuini amoris ardore medullitùs incenduntur? Ignem, inquit Dominus, veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Vult Dominus vt ardeamus igne charitatis, & simus ardendo Seraphim. Seraphim enim interpretatur ardentia: ille lucifer lucere tantùm voluit, non ardere. Si lucendo arsisset, non fuisset frigidus: nec in regione frigida sibi cathedram erexisset. Adhuc plerique sunt, qui aliquid de malitia Angeli depositi contraxerunt: appetentes lucere potiùs quam ardere. Lucet siquidem & non ardet, qui obtentu simulatæ religionis aura famæ popularis attollitur. Iste in modum lunæ cùm feruorem non habeat: lumen suum aliunde mendicat. Ideóque testimonio Sapientis: Stultus vt Luna mutatur: sapiens autem permanet vt Sol. Vita siquidem præsens ardoris est non fulgoris: hinc accendi & foueri debet ignis, sicut in Leuitico legitur, in altario cordis. Ibi verò fulgebunt iusti sicut Sol in conspectu Patris sui. Melius est hîc ardere quàm lucere: lucebat lucifer & cecidit, ardebat Seraphim & stetit: quia charitas nunquam excidit. Scitis, fratres, quòd Angeli multa familiaritate Deo coniuncti sunt, & tamen per gratiam illius, qui nos & illos fecit, facti sunt consortes & conciues nostri. Verumtamen cùm sint de schola illius, qui pacem & veritatem diligit: cùm sint Angeli pacis, cùm sint Filij pacis, cùm sint ciues & Principes illius Ierusalem, cuius participatio eius in idipsum: pacem & concordiam in nobis exigunt super omnia, & mutuam charitatem. Pacem Angelicæ societatis sibi Petrus Apostolus desiderans, & in nobis suadens: Ante omnia, inquit, mutuam charitatem continuam habentes, & cætera. Et item: Diligite inuicem non verbo, nec lingua: sed opere & veritate. Expedit nobis, fratres, vt sicut inter Angelos est mutuus amor, & prompta ad Deum reuerentia: sic erga nos sit mutuò cor vnum & anima vna, & erga Pastorem deuota obedientia, & humilis obsequela. Tunica Domini inconsutilis, & indiuisa est. Ea induti sunt Angeli: & induendi sunt Angelici viri. Noueritis autem quòd tunicam Domini scindit quisquis se signo, aut verbo, aut opere à fraternæ charitatis vnione disiungit. Idipsum, Apostolus dicit, sentiatis, & non sint in vobis schismata. Cùm in sacrificio Abrahæ per aues designati sunt spirituales viri, & per animalia sæculares: Abraham præcipiente Domino vaccam & capram & arietem diuisit, & partes diuisas altrinsecùs ponens; columbam & turturem non diuisit. De superbia non loquor. Rogo autem, imò quantùm mihi licet excommunico & detestor: ne superbia vel etiam nominetur in vobis. Superbiæ malitia inuenta est ad odium

Marginalia (left column): Hebr. 1. — Dan. 7. — Hebr. 1. — Thren. 3. — Psal. 31. — Psal. 64. — Luc. 12. — *Seraphim, quid significat.*

Marginalia (right column): Eccli. 17. — Leuit. 6. — Math. 13. — 1. Petr. 4. — 1. Ioan. 3. — *Charitatis commendatio.* — 1. Cor. 10. — Gen. 15. — *Superbia mala.*

sempiternum. Ciuitas illa cælestis semel turbata est hac peste, & ex parte destructa est. Ciues illius abominabiliter abhorrent superbiam: nec societatem sortitur Angelicam, qui non humiliauerit se sicut paruulus. Sed nec Dominus requiescit nisi super humilem & mansuetum, & trementem ad verba sua. Sanè Angelus nihil operatus est: sed tantùm cogitauit superbiam, & in momento, in ictu oculi deiectus est. Superbia Angelum in diabolum commutauit: Principem lucis in principem tenebrarum. Noli ergo superbire, homo, cùm sis terra, & cinis, & puluis vilissimus, flatu modico in nihilum dispergendus. Si volumus fieri socij Angelorum, humiliemur sub potenti Dei manu: quantò erimus humiliores, tantò erimus Angelis gratiores; humilitas eis cognata est: nam aliis in superbia sua cadentibus, isti in humilitate sua steterunt. Angeli quidem sicut de reædificatione ciuitatis suæ sunt solliciti: ita circa nostræ salutis studium sunt attenti: nam reædificatio illa salus nostra. Placent ergo his lacrymæ nostræ, compunctiones ignitæ, anxij gemitus, arcanæ iubilationes, orationes deuotæ, custodia castitatis, obseruantia obedientiæ, contemptus temporalium, & perseuerantia voluntariæ paupertatis, hæc sunt sacrificia, hæc sunt incensa quæ pro nobis Domino offerunt. Quia enim ad eminentiam diuinæ majestatis sicut Angeli familiarem non habemus accessum, ipsi fideliter orationes nostras Domino repræsentant. Vnde cùm scriptura dixisset: Data sunt ei incensa multa: subiunxit: Et ascendit fumus aromatum de manu Angeli in conspectu Domini. Angelos Domini, fratres charissimi, tanquam amicos & domesticos Dei modis omnibus honoremus: vt & ipsi nos honorent, & nos recipiant in æterna tabernacula, in restaurationem supernæ Ierusalem, in repletionem templi cælestis, in ædificationem corporis Christi. Quod nobis per merita Angelorum præstare dignetur Dominus Angelorum: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Isa. 66. *Humilitas sectanda.* *Apoc. 8.*

IN EODEM FESTO.

SERMO XL.

DATA sunt ei incensa multa: & ascendit fumus aromatum in conspectu Dei de manu Angeli. Ioannes in Apocalypsi loquitur de ministerio Angelorum, qui de nostra salute solliciti sunt propter triplicem causam, propter nos, propter Deum, propter seipsos. Propter nos, quia naturam suam in animabus nostris, quæ sunt rationales spiritus, recognoscunt: nosque sibi coniunctos conformitate naturæ, & vt ita loquar, quadam cognatione intelligunt, quia sunt participes & capaces beatitudinis gloriæque æternæ. Propter Deum: cuius misericordiæ viscera vident effusa circa nos. Nemo enim majorem charitatem habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Sciunt quia dilexit nos: non quia dilexerimus eum, sicut dicit Ioannes, sed quia prior ipse dilexit nos, & dedit animam suam pro nobis. Vulgare est: qui me diligit & canem meum. Vtinam & canes essemus, & lingeremus vlcera nostra: vel saltem catuli, vt possemus edere de micis, quæ cadunt de mensa dominorum nostrorum. Ipsi enim sunt Domini nostri: imò dominationes & principatus cæli, qui sedent in mensa Altissimi, vbi satiantur ab vbertate domus Dei, & potantur torrente voluptatis æternæ. Lætantur & exultant in bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Satiantur ex adipe frumenti: nos autem quodam furfure, & quodam cortice Sacramenti. Diligunt nos propter se: quia de nobis scilicet tanquam de lapidibus rationabilibus & viuis restaurandum est suæ ciuitatis excidium, atque cælestium ruina murorum. Hic est triplex funiculus quo ab Angelis trahimur: vt simus ædificatio Dei, & crescamus in templum sanctum Domini. Veneremur eos, fratres, quia plurimùm sunt nobis necessarij. Sunt enim domestici & familiares Dei, cælorum ciues, & Principes Paradisi. Isti Domini & ministri nostri sunt: ministri ad obsequium, Domini ad tutelam. Hi sunt qui ministrant Deo pro nobis. Paulus etiam Apostolus ad tertium cælum raptus vidit ministerium eorum, dum illi cælesti curiæ interfuit. Et qui vidit, testimonium perhibuit, dicens: quia

Apoc. 8. *Angelorum pro hominibus sollicitudo.* *Ioan. 15.* *1. Ioan. 4.* *1. Cor. 2.* *Angeli à nobis colendi.* *Hebr. 1.*

omnes administratorij sunt spiritus missi in ministerium propter eos qui hereditatem capiunt salutis: ipsi sunt qui preces & orationes nostras, suspiria occulta, gemitus anxios, ignitas compunctiones, iubilationes, arcana, & cætera deuotionis desideria, quibus anima pœnitentis quasi aquam in conspectu Domini se effundit, ad Deum deferunt, & nobis beneficia misericordiæ suæ referunt. Hæc sunt incensa, quæ de manu Angeli emittunt fumum aromatum in conspectu Dei. Quid est fumus aromatum, nisi deuotio orationum? Ascendit, inquit, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Non mireris si ministrant Angeli: vbi ministrat Dominus Angelorum. Ipse enim est qui dicit: Veni ministrare non ministrari, & animam meam ponere pro multis; vt ministraret nobis minorauit se paulominùs ab angelis. Minor equidem factus est per humilitatem dispensationis, remanens maior per gloriam maiestatis. Sic ascendunt & descendunt Angeli super Filium hominis: sic iuxta Canticum sponsæ venit sponsus saliens in montibus, & transiliens colles. Ministrant itaque ciues cæli, nobis ministrat & Dominus cæli. Ille verò lucifer, qui manè oriebatur, ministrare nolebat: ideóque cecidit. Eius operimentum erat omnis lapis pretiosus, teste Ezechiele, quia omnibus aliis angelis præeminebat. Et sicut idem Ezechiel dicit: Signaculum similitudinis plenus scientia, & perfecti decoris in deliciis Paradisi Dei. Testimonio verò beati Iob: Erat principium viarum Dei; sed depositus est & deiectus, eò quòd in superbia, & in abusione sua cogitauit ascendere in montem testamenti, & sedem ponere in lateribus Aquilonis. Alij ministrabant & stabant, sicut scriptum est, Cherubim super ea stabant: millia millium ministrabant ei, & decies millia centena assistebant ei. Ille autem impudens & imprudens sedere nolebat. Huius imitatores sunt qui fugiunt labores, & affectant honores. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Laborem enim & dolorem, & flagella æterna cum dæmonibus præstolantur. Quare non attendis homo cinis, puluis, quare non consideras quantùm discriminis habeat ambitus potestatis? Vidi, inquit, Sathanam sicut fulgur de cælo cadentem. O superbe & maligne spiritus: quia noluisti stare & ministrare coram Domino: adhuc homines super sedes duodecim sedere videbis, & ibi coram eis iudicandus astabis. An nescitis, dicit Apostolus, quòd & Angelos iudicabimus? Fratres, omnem reuerentiam, omnem obsequij clientelam tenemur Angelis exhibere tanquam familiaribus & secretariis Dei, auxiliatoribus & defensoribus nostris. Isti nos reconciliant Deo, nostros hostes propulsant, deuotiones nostras excitant, gratiam nobis impetrant, & excessus nostræ infirmitatis excusant. Porrò sicut gaudium est eis super peccatore pœnitentiam agente: ita abhorrent & fugiunt eos, quos vident in peccatis suis pertinaciter, tempusque pœnitentiæ prolongare. Quæ enim conuentio lucis ad tenebras, peccatoris ad Angelum, carnalis & venundati sub peccato ad spiritum? Nunquid Angelis placere possunt qui sedent in stercoribus suis, & bibunt vrinam peccatorum suorum: quorum cogitationes & opera fœtent in naribus Angelorum? Scandalizantur Angeli, & recedunt, vt possit dicere qui relinquitur: Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt: Et qui iuxta me erant de longe stererunt. Et ideo vim faciebant qui quærebant animam meam. Elongasti Domine à me amicum & proximum, & notos meos à miseria. Væ homini per quem scandalum venit. Si periculosum est scandalizare vnum ex his pusillis: quanto periculosius est scandalizare vnum aut multos ex illis? Væ homini illi per quem scandalum venit. Nemo excipitur, siue Angelum, siue pusillum, siue aliquem proximum scandalizet. Sed dicis: Angelus tenetur me diligere propter Deum, propter nos, & propter se, sicut prælibatum est. Nunquid poterit Angelus hominem diligere propter Deum, quem Deo videt esse contrarium & rebellem? Sed neque hominem diligent, in quo vident spiritum degenerantem à conformitate Angelicæ potestatis; nec etiam propter se, aut propter reædificationem suæ ciuitatis diligent eos, qui debuerant esse lapides viui, & facti sunt sicut puluis quem projicit ventus à facie terræ, non habentes id in quo coniungendi & coædificandi erant Angelis, charitatis glutinum & vnitatem spiritus in vinculo pacis. Væ homini per quem scandalum venit. Est exterius scandalum, quo pusillus offenditur, molestatur adultus, Angelus exturbatur. Est & scandalum, quod interiùs patimur, sentientes legem contrariam in membris nostris, & hoc est scandalum oculi, ma-

Fumus aromatum est oratio. Psal. 140. Math. 20. Ioan. 1. Cant. 2. Ezech. 28. Ib. Iob, 40. Isa. 14. Ezech. 10. Dan. 7. Psal. 72. Luc. 10. 1. Cor. 6. *Angelorum custodia.* Isa. 36. Psal. 37. Psal. 87. Math. 18. *Scandalum exterius.* *Interius.* Math. 18.

Scandalum oculi. nus, pedis. Scandalizat nos oculus interior, dum se nostra intentio subijcit alicui extraordinariæ voluptati. Sed habes consilium, vt hunc eruas oculum, & proijcias abs te, idest abijciatur voluntas ne veniat in consensum. Quandoque circa opus bonum sollicitos nos affectus notionis prauè sollicitat. *Sc. manus.* Hoc est scandalum manus: eamque abscidis si vsque ad effectum operis non consentis. *Sc. pedis.* Si proficiebas in melius: si ascendebas de gradu in gradum per scalam Iacob: si stabat in directo pes tuus: vide ne pes superbiæ te moueat; nam si moti aut effusi fuerint gressus tui, vt accidia & quodam tædio lentescere incipias in via Domini, scias quia pes tuus interior scandalizat te. Per te ergo consilio Saluatotoris abscinde pedem tuum: vt expeditiùs curras in via cælestium mandatorum. Noli variis voluntatibus vel actionibus occupari: qui vbique est nusquam est, qui in multis afficit: in paucis proficit. Porrò vnum est necessarium. *Luc. 10. Math. 18.* Melius est cum vno pede, aut vno oculo intrare in Regnum cælorum: quam duos oculos, vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis. Filis ne in multis sint actus tui: dicit sapiens. *Eccli. 11.* In vno cubitu consummata est arca. *Gen. 6.* Væ homini gradienti duabus viis. *Eccli. 3.* Qui enim ambulat simpliciter, ambulat confidenter. *Prou. 10.* Simplicitas patenter euacuat scandalum pedis. Sed & si simpliciter agas, & voluntates malitiosas abscidas, scandalum oculi & manus euacuas. *Math. 6.* Quia si oculus tuus simplex fuerit, id est intentio operandi: totum corpus operum & cogitationum lucidum erit, *Oculus simplex.* & lucebunt opera tua coram hominibus, vt glorificent patrem tuum qui in cælis est: tunc coram Deo & Angelis eius gratiam & gloriam consequeris. Quod nobis omnibus per ministerium Angelorum præstare dignetur: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

IN FESTO OMNIVM SANCT.

SERMO XLI.

Psal. 123. *ANIMA nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Totus hic versiculus: imò totus hic Psalmus est gratiarum actio & vox laudis. Sancti enim quorum solemnitas hodie agitur, olim similes nobis passibiles habitauerunt domos luteas, & in corpore mortis huius, tentationum laqueos, & inimici malitias grauiter sunt experti. Nunc autem quia eduxit Dominus eorum animas de periculis huius vitæ, loquitur Propheta in persona eorum & dicit: *Anima nostra sicut passer,* & cætera. Huic verbo concinit & concordat, quod Ioannes in Apocalypsi ait: Sub altare Dei audiui vocem occisorum dicentium: *Apoc. 6. Vindica, quid significat.* Vindica Domine sanguinem seruorum tuorum qui effusus est: nec est vox ista expectantium vltionem: sed desiderantium sui corporis glorificationem. Nam sub altari Dei constitutæ sunt animæ quæ de corporibns exierunt, & in tranquilla quiete stolam secundam, id est glorificationem corporis gaudentes expectant. *Altare Dei quid.* Altare Dei sancti Patres intelligunt corpus Christi glorificatum: in cuius visione sunt ad tempus deliciæ animarum: donec impleatur numerus fratrum suorum. Hæ sunt aquilæ, quæ congregantur ad corpus. Sicut scriptum est: Vbicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. *Math. 24.* Delectantur ergo in aspectu glorificatæ carnis in Christo, qui eis stolam animæ nunc tribuit, & tandem glorificationem corporis tribuet: atque in hac requie gloriam perfectæ glorificationis expectant. Hinc est vox quæ dicit: Me expectant iusti, donec retribuas mihi. *Psal. 141.* Sanè illi qui glorificationem corporis expectabant, diuinum acceperunt responsum, quod eis in Apocalypsi dictum est: *Apoc. 6.* Sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorum. Nam de Patriarchis & Prophetis scriptum est: *Hebr. 11.* Deo melius aliquid prouidente pro nobis, ne sine nobis consumentur. Anima siquidem hominis eo temporis articulo, quo de carcere corporis huius egreditur, & est quasi in porta qua exitur ab hac vita, iuxta operum suorum exigentiam transit ad gaudia, vel dolores. Iuxta illud: Opera eorum sequuntur illos. *Apoc 14. Psal. 126.* Iustus autem non confundetur cùm loquetur inimicis suis in portà. De illo enim dicetur; *Prou. 31.* Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eum in portis opera eius. Nam & si fuerunt in laboribus, sed amodò dicet eis spiritus vt requiescant à laboribus suis. *Apoc. 14.* Olim siquidem omnes ad inferos descendebant. Vnde & beatus Iob dicit: Quis mihi *Iob. 14.*

tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Erat tamen magnum chaos firmatum inter iustos & impios; nam iusti erant in sinu Abrahæ sedentes, id est quiescentes in tenebris, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei. Impij verò erant in doloribus & tormentis: quod ex Euangelica Historia in diuite & Lazaro patet. Christus autem peccatorum purgationem faciens abolito chirographo nostræ damnationis in sanguine suo: descendit ad inferos, & contriuit portas æreas, ac vectes ferreos confregit, educens vinctos de domo carceris sedentes in tenebris & vmbra mortis. Posuit ergo eos sub altare Dei, abscondens eos in Tabernaculo, suo in die malorum, & protegens eos in abscondito Tabernaculi sui. Ibi requiescunt & delectantur in aspectu corporis Christi glorificati, expectantes donec impleatur numerus fratrum suorum, donec superuestiat eos Christus reformans corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Ergo non sunt in sinu Abrahæ, sed sub altare: iam non in inferno, sed in cælo, nisi quod & Paradisum cæli, vocare Abrahæ sinum Ecclesia consueuit. Porrò licet stola animæ in hac vita sitienter desideretur à iustis, affectatur tamen ampliùs stola carnis. Vndè & quidam dicebat: Sitiuit in te anima mea quàm multipliciter tibi caro mea. Ex istis triplex intelligitur sanctæ animæ status. In militia, in requie, in gloria. Primus in tabernaculis. Secundus in atriis. Tertius in domo Domini. Primum audis, cùm dicitur: Quod dilecta tabernacula tua Domine virtutum. Finis eiusdem versiculi sequentem exprimit statum qui concupiscibilior est: Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Sed quia nondum inuenisti beatitudinem, procede vlteriùs vsque ad domum Dei. Beati enim qui habitant in domo tua Domine. Hunc processum nouerat qui dicebat: Hæc recordatus sum & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Et quia forsitan times quòd veniatur ad domum, & non in domum, audi vocem lætitiæ & exultationis. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus.

Luc. 16. — *Philip. 3.* — *Psal. 62.* — *Triplex sanctorum status.* — *Psal. 83.* — *Ib. 4.* — *Psal. 41.* — *Psal. 121.*

Illi siquidem qui de mundo triumphauerunt, educti de carcere corporis iam in atriis Domini stant & expectant, quando recipiant corpora sua. Lætantur, quia impleto numero fratrum suorum intraturi sunt in domum Domini. Nec enim intraturi sunt in domum Domini, siue plantati, siue alij sine plebe. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Quia cùm anima imago sit Altissimi: corpus verò sit fœtor & morticinium: anima tamen ineffabili desiderio corpus expectat in participium gloriæ suæ: vt cum eo plenè capiat voluptates æternas, cum quo communicauit miserias temporales. Tunc intrabunt Ierusalem, quæ verè est visio pacis. Ibi enim est pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, quam scilicet nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quam præparauit Deus diligentibus se. Ibi autem non erit nisi gratiarum actio & vox laudis. Tunc, Domine, offeremus vitulos labiorum nostrorum: tunc imponemus super altare tuum vitulos. Qui enim modò sunt sub altari: tunc erunt super altare, qui iam delectabuntur non solùm in aspectu glorificatæ carnis in Christo: sed fruentes diuinæ majestatis aspectu videbunt, & cognoscent verum Domini Patrem, & quem misit Iesum Christum, quod est vita æterna. Videbunt autem non in speculo, vel in ænigmate: sed facie ad faciem, & transiens ministrabit illis inæstimabiles diuitias gloriæ suæ: vt videant & cognoscant Patrem & Filium & Spiritum sanctum, in gloria æquali, in majestate non dispari, vbi videbunt Christum quasi vnigenitum à Patre. Proculdubio ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. O quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine. Anima enim quæ à corpore exuta est, & in exitu consummatæ beatitudinis requiescit, quasi abscondita est interim: sed erit quando resumpto corpore sedebit super thronos tanquam iudex filiorum hominum. Sicut scriptum est: Perfecisti eis qui sperant in te Domine in conspectu filiorum hominum. Nec equidem benefecit: sed nunc perficiet, nec iustus animæ suæ dicet: Conuertere in ea: quia benefecit tibi Deus. Interim namque quoniam priora transierunt, iam non est inter spem & metum sicut priùs

Psal. 117. — *1. Cor. 2.* — *Psal. 30.* — *Psal. 114.*

fuerat: sed singulariter in spe & expectatione gloriæ vt fiducialiter dicat: In pace in idipsum, dormiam & requiescam. Quoniam tu Domine singulariter in spe, constituisti me. In hoc equidem statu læua sponsi est sub ea parte sponsæ, & tunc transibit ad dexteræ delectationem interminabilem. Nam delectationes in dextera eius vsque in finem. Sicut autem anima Christi, & caro iam glorificata est, ita in ipso perfectam plenam, & consummatam gloriam, tam animæ quàm corporis consequemur. Noli quæso, dubitare: sed audi discipulum quem diligebat Iesus, & quem dormientem in sinu suo cælestis scientiæ torrente potauit. Nunc, inquit, Filij Dei sumus: sed nondum apparet quid erimus. Scimus autem quod cùm apparuerit, similes ei erimus. Notandum autem quòd sicut triplex est natura animæ, vt sit rationalis, concupiscibilis, irascibilis: ita erit glorificatio eius triplex. Circa rationem duo contraria sunt, scientia & ignorantia. Ignorantia euacuabitur: Scientia verò perficietur. Concupiscibilitati duo similiter adiacent contraria: desiderium, & contemptus. Contemptus cessabit, desiderium verò perfectè implebitur. Pari modo circa irascibilitatem lætitia & tristitia quadam contrarietate versantur. Auferetur autem tristitia, & erit æterna jocunditas, & lætitia consummata. Erit itaque beatitudo animæ sapientia vera, desiderium eorum quæ desideranda sunt: & plena & nunquam interpolata lætitia. Corpus autem infirmum est, & pluribus indiget. Ideóque in quattuor eius beatitudo consistit. Quia semel mortuum est, ne metuat iterum mori; resurgens à mortuis iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur. Quia verò posset æternaliter viuere vt æternaliter pateretur: datur ei gloria impassibilitatis, & hæc secunda glorificatio corporis. Corpus nostrum hodie moles terrea & onerosa, cui superaddetur agilitas: vt tanta sit subtilitas, leuitas, & agilitas corporum, quanta est hodie nostrarum cogitationum. Porro vt inhabitet gloria in terra nostra: vt repleatur majestate Domini omnis terra, quæ assumenda est in reædificatione supernæ Ierusalem, & in plenitudinem corporis Christi: sequitur claritas, in qua reformabit nos Dominus configuratos & conglorificatos, & conclarificatos claritati corporis sui. Fulgebunt enim iusti in conspectu Domini: habentes tam in anima quàm in corpore inter Angelos & Archangelos, agilitatem, immortalitatem, impassibilitatem, & claritatem corporis: æternam verò sapientiam & interminabilem delectationem animæ, atque desiderium in gaudio, & gaudium in desiderio sine fine. Amen.

Psal. 4. — *Psal. 15.* — *1. Ioan. 3.* — *Glorificatio triplex.*

IN EODEM FESTO.

SERMO XLII.

V*IDENS turbatus Iesus ascendit in montem*, &c. Quæcumque scripta sunt, dicit Apostolus, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per consolationem scripturarum spem habeamus. Vnde & ascensus Christi in montem nos erigens in spem vitæ, nos manifestiùs docet, vt relictis turbationibus huius mundi, ascendamus in montem Domini, in eminentiam virtutum. Nam & Christus qui in omnibus operibus suis nobis propositus est in exemplum, vt sequamur vestigia eius: Ipse iuxta hoc quod olim de eodem Propheta prædixerat: Super montem excelsum tu ascende qui Euangelizas Sion: qui Euangelizas Ierusalem. Facturus verbum prædicationis priùs ascendit in montem operis, sicut Lucas Euangelista dicit: cœpit Iesus facere & pòst docere. In quo nos docet priùs ascendere in eminentiam bonorum operum, antequàm assumamus docentis officium. Vt qui nomen & honorem magisterij appetit, priùs faciat docenda quàm doceat facienda. Olim ascenderat Moyses in montem vt legem acciperet, populo inferiùs remanente: Hodie daturus benedictionem Legislator, ascendit in montem, remanentibus turbis. Ascendunt & discipuli cum eo: vt & illos montes æternos faciat ad illuminationem plebis suæ Israël, sicut scriptum est: Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. Quia per humilitatem valles fuerant, quasi montes crescant in magnitudinem dignitatis. Ascendunt ergo vt suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam. *Et aperiens os suum*, &c.

Math. 5. — *Rom. 15.* — *Ascendere in montem quid sit.* — *Isa. 40.* — *Act. 1.* — *Exod. 19.* — *Psal.*

Qui olim ora Prophetarum aperuerat, qui tunc frequenter aperiebat ora mutorum, os suum aperuit, os illud de quo frequenter Prophetæ prædixerant: quia os Domini locutum est. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu*. Iam securè possunt discipuli Ioannis ad eum redire & dicere: quia pauperes Euangelizantur. Manifestissimè impletur in Christo, sicut ipse testatur ille sermo Propheticus Isaïæ: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me: ad Euangelizandum pauperibus misit me. Pauperes Euangelizat, & Euangelij sui legem inchoat à beatitudine paupertatis, qui diuitias spinis comparat, qui diuites damnat. Væ, inquit, vobis diuites, qui hîc habetis consolationem vestram. *Beati pauperes spiritu*. Audiant pauperes & lætentur, quæ sit pars & hæreditas eorum: *quoniam ipsorum est Regnum cælorum*. Suum est non solùm ad habendum, sed ad communicandum aliis quibus amici facti sunt. Sicut scriptum est: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Ecce hîc iterum honor pauperum. Pauperes qui hîc recepti sunt à diuitibus, in regno suo diuites recipiunt. Quia enim super pauca fideles fuerunt, super multa constituti sunt, & ideo benefactoribus suis fœlici commercio pleniùs & multipliciùs poterunt respondere ad meritum. Tolerabilius & melius fuisset illi diuiti Euangelico, si Lazarum respexisset, & sic linguæ ardentis refrigerium meruisset: sed consolationem non recepit à Lazaro, qui Lazaro nullam fecerat consolationem. Iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Quia ille Lucifer aut potius noctifer in illis diuitiis honoris & gloriæ impatienter se habuit: iustum Dei iudicium est, vt ille qui cum patientia paupertatem sustinet, regnum à quo ignominiose dejectus est impatiens & superbus, gloriose possideat. *Beati*, inquit *pauperes spiritu*, non omnes: sed tamen illi qui ducunt voluntariam non coactam: non necessariam, sed spontaneam paupertatem. Nam illud solùm Deo acceptum est quod ex voluntate procedit. Voluntariè, inquit Propheta, sacrificabo tibi. Porrò Socrates Thebanus, & multi alij Philosophi fuerunt contemptores diuitiarum, & amatores paupertatis: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & dati sunt in reprobum sensum. A Regno cælorum elongati sunt, quia pauperes spiritu non fuerunt. Nescio fratres, si planè intelligitis quid sit pauperem esse spiritu. Apud multos hoc verbum quandoque scrupulum dubitationis induxit. Quidam abundant & in sensu & in spiritu: sicut filiis huius sæculi qui prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua. Istos siquidem nec pauperes, nec diuites spiritu censere præsumo. Quis ergo erit pauper spiritu? Nunquid ille qui turbatur & concutitur à pusillanimitate spiritus & tempestate? Certè nec istum pauperem spiritu dignum est profiteri. Curramus ad Apostolum. Vir enim circumspectus & multorum expertus est. Non accepimus, dicit Apostolus, spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est. Est autem spiritus huius mundi, spiritus qui inflat, spiritus superbiæ, de quo idem Apostolus dicit: Ambulastis, inquit, secundùm principem potestatis aëris huius, spiritum qui nunc operatur in filiis diffidentiæ. Credo si quis deficeret ab hoc spiritu, pauper esset spiritu. Sed non sufficeret hoc, nisi spiritus Dei redderet testimonium spiritui eius. Procedamus ergo vlteriùs si fortè possimus intelligere quid sit esse pauperem spiritu. Credo quia pauper spiritu est: qui deficiens à seipso, & se totum pro Christo abnegans, nihil habet in cogitatione aut memoria, nihil in delectatione, aut desiderio nisi Christum. Iste potest dicere: Memor fui Dei & delectatus sum, & defecit spiritus meus. Hanc sui abdicationem, hanc paupertatem, & hunc defectum spiritus videbatur habere qui dicebat: Velociter exaudi me Domine: quia defecit spiritus meus. Et illud: In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognouisti semitas meas. Qui ergo mundo renuncians & seipsum abdicans sub potenti manu Dei, & sub obseruantia ordinis se humiliat: hic est pauper & humilis spiritu. De talibus dictum est: Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit. Isti spiritu Dei aguntur non alta sapientes: sed humilibus consentientes. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu*. Nonne iam ex parte beatificati sunt, qui delectantur in sua paupertate, quòd suam miseriam reputant diuitias temporales. Et hoc est fortè quod Salomon de Ecclesia spiritualium pauperum

Isa. 1. — Math. 11. — Luc. 6. — Ib. 16. — Psal. 10. — Psal. 53. — *Pauper spiritu qui sit.* — 1. Cor. 2. — *Spiritus mundi quid sit.* — Ephes. 2. — Psal. 76. — Psal. 142. — Psal. 141. — Psal. 33.

dicit: Multæ filiæ congregauerunt diuitias: ista supergressa est vniuersas. *Prou. 31.* Multi congregant diuitias, & fructum diuitiarum in eis non inueniunt. Nonne fructus diuitiarum debet esse sufficientia? Et inuenio scriptum: Diuites *Psal. 33.* euerunt & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Mirabiliter elusa est sapientia huius mundi: filij huius mundi qui sapientes sunt in oculis suis, experiuntur quotidie quòd possidere diuitias cedit eis ad sollicitudinem & tormentum: Filij verò lucis qui spiritualem exquirunt prudentiam, compererunt quòd diuitias relinquere facit liberum & beatum. *Math. 11.* Confiteor tibi Pater cæli & terræ, quoniam abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. *Pauperi nihil deest.* Vide quàm iustus est Dominus: pauper spiritu contemnit diuitias, pecunias detestatur, & nihil ei deficit, quia sufficit ei Deus, & insuper suum omninò est Regnum cælorum. *Diuitum solicitudo.* Diues autem sectator auaritiæ, cultor mammonæ, seruus pecuniæ, pro nummo apostata, in nummo idololatra, qui nummum constituit Deum suum, in eo magis deliquit: majorem timorem, & majorem sollicitudinem, majoremque per omnem modum habens in eo amaritudinem, in quo majorem sibi constituerat voluptatem. Vos autem pauperes spiritu cùm sitis nihil habentes, estis tamen omnia possidentes: nam Christus portio vestra. Vox cuius- *Psal. 72.* dam pauperis est: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Nonne possidetis omnia, si habetis eum qui omnia habet? Cui Deus adest, nihil abest: & *Psal. 33.* cui Christus sufficit, nihil deficit. Timentibus, inquit, Deum nihil deest. Diuites onerati sarcinis huius mundi, inutilibus quidem, sed grauibus, duce diabolo *Math. 19.* properant ad infernum: nam, teste veritate, faciliùs esset camelum intrare per foramen acus, quàm diuitem intrare in Regnum cælorum. Nonne iam delibant cælestis Regni primitias, quorum conuersatio est in cælis, qui contemptis possessionibus terrenis, nihil desiderant, nisi Christum apud quem suum collocauere depositum? Ideò voto & deside- *Ib. 6.* rio sunt in cælis. Nam vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Nonne quasi paradisus deliciarumque hortus sunt in anima iusti, virtutum species, bonæ operationis fragrantia, conscientiæ securitas, naturalitas quædam boni, delectationis quædam deliciæ spirituales, in Christo cælestium desideria, dilatatio charitatis ad omnes, gaudium, & pax in Spiritu sancto? Hæc & si non faciant *1. Cor. 2.* illam beatitudinem quam nec oculus vidit, nec auris audiuit: pertinent tamen ad illud centuplum quod promittitur contemptoribus terrenorum pro Christo. Isti quia sciunt cui crediderunt & certi sunt: iam quasdam primitias exultationis æternæ decerpunt, iuxta Sapientis verbum: Expectatio iustorum *Prou. 10.* lætitia. Huius thesauri conscius erat qui dicebat: In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. Hæc est prælibatio quædam futuræ dulcedinis, cibus animæ in præsenti, cuius erat oblitus qui dicebat: Oblitus sum comedere panem meum. O quàm pretiosus, ô quàm gloriosus est apud Filium Dei titulus paupertatis. Quippe, nam cùm ipse esset diues omnium, factus est omnium pauper: vt pauperes transferret in diuitias gloriæ suæ. Et quis ei auderet dicere: miserere mei Domine, adiuua me Domine quia diues sum? potiùs esset hoc iracundiam prouocare, quàm misericordiam impetrare. Ideò Dauid sciens quòd Deus esset amator pauperum: licet dominaretur in solio regali, erat tamen pauper spiritu. Vnde & securè dicebat: In- *Psal. 85.* clina Domine aurem tuam & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego. Et alibi: Pauper sum ego, & in laboribus à *Psal. 87.* iuuentute mea. Ego, inquit, mendicus *Psal. 39.* & pauper sum: Dominus sollicitus est *Psal. 71.* mei. Quare hoc dicebat? sciebat enim quia parcet Dominus pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet. Quid autem de diuitibus & potentibus scriptum est: Potentes potenter tormenta patientur? & illud: Deducunt in bo- *Sap. 6.* *Iob. 21.* nis dies suos, & in momento ad inferna descendunt. Gaudeant ergo pauperes, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Aliis Sanctis fit promissio de futuro. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. Omnium remuneratio prolongata est in futurum. Soli pauperes Spiritu, & hi qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, id est Martyres, fructum æternæ retributionis ad manum habent. Sic pauperes & Martyres ad paria iudicantur: nam ex paritate præ-

miorum coniecturatur, sicut mihi visum est, paritas meritorum. Quare non esset par præmium pauperum & Martyrum: cùm paupertas sit Martyrium: & esse pauperem sit esse Martyrem; nam Martyrium aliud est in carne, aliud est in spiritu. Quid est inter illa, nisi quia pauperum afflictio tractim & productiore spatio protrahitur: Martyrum verò passio quodam mortis & doloris compendio consummatur? Quod iste sustinet cum dilatione, ille cum acceleratione. Quod iste paulatim, ille summatim, & in hoc pares sunt: quia angustiam passionis, quam iste in transitu tolerat, ille longo cruciatus tædio recompensat. Tam huic quàm illi fit promissio de præsenti. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. In quo notandum quòd cùm omnes alii mites, scilicet & pacifici, & misericordes, & cæteri qui enumerantur in hoc catalogo beatorum, aliquid de puluere humanæ conuersationis contraxerint: sæpè deferunt secum ligna, fœnum, stipulam. Isti autem duo qui purgati sunt, alter in sanguine suo, alter in camino paupertatis, & frixorio spiritus contribulati: nihil deferunt secum quod oporteat transire per ignem. Ideóque statim ad locum beatitudinis euolant: alij verò adipiscuntur beatitudinem sic quasi per ignem. De Martyribus Dei, quia lauerunt stolas suas in sanguine Agni: De pauperibus, quia se iudicauerunt quia in cordis contritione & ardore deuotionis omnem in se peccati rubiginem excoxerunt, dicitur: Et purgabit filios Leui in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Fratres, manum vestram misistis ad fortia: Regnum cælorum apprehendistis. Regnum Dei intra vos est, ad manum, ad mercedem laborum vestrorum. Quia breues dies hominis sunt, propè est dies mortis, diuitibus huius sæculi terribilis, pauperibus verò desiderabilis, quibus datura est eadem iudicij dies diuitias honoris & gloriæ, Regnum cælorum, atque beatitudinem & gloriam sine fine. Quam nobis præstare dignetur Iesus Christus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Paupertas est Martyrium.

Malach. 3.

IN EOSDEM FESTO.

SERMO XLIII.

BEATI *pauperes spiritu, &c.* Euangelizantur hodie pauperes. Audiant ergo pauperes & lætentur: cælorum enim Rex & Dominus, Regnum cælorum hodie eis donat. Diligit enim pauperes Dominus: pro quibus seipsum pauperem fecit, & se quodammodò de regno suo, & de regia majestate deposuit, vt pauperes faceret sui Regni dominos & hæredes. Diuitias quidem comparat spinis, & diuites damnat. Væ vobis, inquit, diuites qui habetis hîc consolationem vestram. Vnde & rogatus noluit intrare in domum Reguli, ne videretur diuitias honorasse. Damnat itaque diuitem, & parcet pauperi & inopi Deus. Hunc humiliat, & hunc exaltat: simul in vnum diues & pauper. Diuitem humiliat, cui cedit honor in opprobrium, exaltatio in deiectionem, diuitiæ in miseriam, deliciæ in tormentum. Hunc exaltat suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem: vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Celebris & gloriosus est apud Deum titulus paupertatis. Vnde & perfectionem vitæ in paupertate constituens: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Cùm Petrus præmisisset, Domine, ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Responsum est ei: In regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israël. Qui ergo viles & contemptibiles iudicantur, tunc diuites iudicabunt. Diues iudicabitur, pauper gloriabitur. Quod in Lazaro & diuite manifestissimè declaratur. In huius rei significationem Nabuzardan in excidio Ierusalem dimisit in pace pauperes, & diuites captiuauit. Ecce nos reliquimus omnia, dicit Petrus, & ei datum est mundi iudicium. Reliquit Ioseph pallium suum Ægyptiæ, & Dominus Ægypti factus est. Reliquit Samaritana hydriam, & saluata est. Reliquit Ioannes sindonem suam, & Beatæ Virgini datus est

Math. 5.

Pauperes diligit Dominus.

Luc. 6.

Cur Christus Reguli domum ingredi noluit.

1. Reg. 2.

Paupertatis titulus gloriosus.

Math. 19.

Luc. 10.

4. Reg. 25.
Math. 19.
Gen. 39.
Ioan. 4.
Mar. 14.

custos, & à tributo mortis liberatus est. Verè Beati pauperes Spiritu. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Animas pauperum saluas faciet, & honorabile nomen eorum coram ipso. Æstimanda est autem hæc paupertas ex animi humilitate & mansuetudine, non ex patrimonij quantitate. Non est enim meritoria paupertas, si sit sine mansuetudine, si sit exasperans, & impatiens disciplinæ. Ideóque subiungitur: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram? Nonne immites & tyranni hodie possident terram? Sed Beati sunt mites quia possidebunt terram: ergo beatiores sunt impij tyranni, quia iam possident terram? Scio autem quia de illis scriptum est: Perdet Dominus de terra memoriam eorum. Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum à filiis hominum. Mansueti autem hæreditabunt terram, & gloriabuntur in multitudine pacis. Immites & crudeles qui terrena sapiunt consumentur à terra: nec enim aliud sunt quàm terra. Terra de terra facti, redituri iterum in terram. Verbum Prophetæ est: Audi terra, terra, terra. Quique terrigenæ & filij hominum, qui terram cupitis, terram lingitis: pro terra litigatis: scitote quia non est vobis, neque erit sors in terra, quam Dominus mitibus repromisit. Et quæ est terra hæc quæ à Domino promittitur? proculdubio terra promissionis. Estne terra illa quæ protenditur à Dan vsque Bersabée, & à magno flumine Euphrate vsque ad flumen Ægypti, qui est Rhinicorus, à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum? Hæc est terra Chanaam, terra scilicet cordis nostri. Hæc est terra, quæ Abrahæ promissa est & semini eius, cui dum habitaret inter Chaldęos, dictum est à Domino: Egredere de terra tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. Data est ergo ei terra Chanaam in funiculo distributionis, erectique sunt Chananæi: in quo signanter erudimur à Domino, vt exeamus à domo iniquitatum. Pugnemus contra Chanaam, contra vitia, & spirituales nequitias: Vita enim nostra militia est super terram, vt possideamus terram cordis nostri. Subijce tibi Domine animam meam, vt subijciam tibi terram corporis mei. Nonne Deo subiecta erit anima mea, vt in pace possideam corpus meum, non recalcitrans, non lasciuiens, sed rationi obediens, & subiectum? Domine si non possum omninò exterminare motus illicitos, hoc saltem gratiæ mihi addas, vt eos subijciam seruituti. Nam & Israël Iebusæum delere non potuit, sed eum tributarium sibi fecit. Hunc sibi subijciebat in seruum qui dicebat: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Extraordinarios siquidem motus carnis mansuetudo pacificat, vt eueniat quod Propheta precatur: Fiat pax in virtute tua, idest in mansuetudine. Nam cùm omnes virtutes Christi sint à Christo: hæc spiritualiter dicitur Christi esse. Ipse enim dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Et super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & mansuetum, & trementem ad verba mea? Erit quando exterminabitur totum semen Chanaam de terra nostra: quando ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Tunc mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis, propter mansuetudinem & iustitiam, dicit Propheta, deducet te mirabiliter dextera tua. Arguet autem Dominus pro mansuetis terræ. Audiant mansueti & lætentur. Exaltabit enim mansuetos Dominus in salutem, quia mansueti hæreditabunt terram, & ideò Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram, terram corporis nostri, quam in sua glorificatione videre summa gloria est, summumque bonum. Sanè antiquus ille pater hominum, aut potius criminum, posteritati suæ virus antiquæ præuaricationis infudit. Vnde adhuc sentio legem contrariam in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Video quia perdidi dies meos, quasi aquam bibens, iniquitatem scilicet faciens ab adolescentia mea. Ideo sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Video infra me, supra me, iuxta me, contra me infinita mortis pericula, & dolores inferni, vt plangam cum Propheta, & dicam: In me Domine transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me: Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. Lugebo ergo, & humiliabor sub potenti manu Dei: ponam in puluere os meum, si fortè, sit spes. Lugebo quia dies antiquos perdidi: lugebo, vt dies æternæ consolationis acquiram. Scio enim quis dixerit: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

Psal. 11. Psal. 71. *Paupertas vera, quæ.* Psal. 33. Psal. 36. *Terra quid.* Psal. 48. Gen. 12. Iob. 7. 2. Cor. 9. Psal. 121. *Mansuetudinis efficacia.* Math. 11. Isa. 66. Rom. 8. Psal. 36. Psal. 44. Isa. 11. Psal. 33. Psal. 149. Rom. 7. Iob. 6. Psal. 87. Psal. 114.

IN EODEM.

SERMO XLIV.

Math. 5. Eccli. 7.

BEATI *qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Melius est equidem ire ad domum luctus quàm ad domum conuiuij. Est luctus pœnitentiæ, de quo Propheta: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam Domine. Et: lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Est luctus affectionis, quem exhibuit Dauid super Absalon, & Iacob super Ioseph. Talem luctum non multùm approbat Deus. Vndè & Samueli dictum est: Vsquequò lugebis Saul? Est luctus auaritiæ, iuxta illud:

Multiplex est luctus. Psalm. 118. & 6. 2. Reg. 19. Gen. 27.

Lugetur lacrymis amissa pecunia veris, & hunc Dominus detestatur. Est luctus desperationis, luctus scilicet Esaü: luctus Caïn, & hunc abominatur Dominus. Est luctus deuotionis, & afflictionis, & hunc Dominus amplexatur. De isto scriptum est: Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, sicut & in promissione tua. Exaudi orationem meam Domine: auribus percipe lacrymas meas in conspectu tuo. Hic est luctus qui beatos efficit. *Beati enim qui lugent: quoniam consolabuntur.* De hoc luctu siue mœrore dicitur per Prophetam: Mœror viri humiliabit eum, & sermone bono lætificabitur. Et alius Propheta: Euntes ibant & flebant mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Amen amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos: mundus autem gaudebit. Quid est, mœror viri humiliabit eum? plorabitis, & flebitis vos: mundus autem gaudebit. Quid est sermone bono lætificabitur? tristitia vestra vertetur in gaudium. Et: venientes venient cum exultatione. Infœlix ego homo, quis dabit capiti meo aquam? Quis aperiet mihi cataractas miserrimi capitis mei, vt lugeam bona quæ amisi, & mala quæ commisi: vt lugeam necessitates publicas: vt doleam & deplorem familiares angustias? Tota enim vita hominis tentatio est super terram. Sumus tentationibus miserrimis interiùs pleni, foris circumdati. Quod video, quod audio, quod volo, quod nolo, quod placet, quod displicet, quod meditor, quod loquor, quod taceo, quod laboro, quod quiesco, denique totum quod viuo tentatio est, & afflictio spiritus. Deducant oculi mei lacrymas, & dent diluuium aquarum multarum, vt possim diluere sordes, quas ab adolescentia mea contraxi. Sensus enim mei proni fuerunt ab adolescentia in malum. Feci pactum cum inferno, & cum morte pepigi fœdus. Et ecce defecerunt in vanitate dies mei, & amici mei cum festinatione. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia. Et nunc quæ est expectatio mea: nonne tu Domine? nam substantia mea apud te est. Da mihi Domine lacrymas Petri: lacrymas Chananeæ, lacrymas pecatricis. Da mihi inferius irriguum: quoniam anima mea sicut terra sine aqua tibi. Da mihi, ô fons misericordiæ, fontem aquarum, quibus abluam sordes cordis mei, vt dimittam aduersùm me eloquium meum. Lugens, & plangens, accusans, & damnans perditissimam vitam meam. Sanè est irriguum superius, quod nondum postulare præsumo. Riuulus quidem aquarum cælestium, qui de calore amoris & deuotionis procedit. Anima siquidem pia deuotione & desiderio in amorem Christi resoluta in lacrymas defluit, & liquescit. Ideò illa quæ languebat amore, dicebat: Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Hæ sunt aquæ calidæ quas inuenit Ana, filius Sebeon. Hæc aqua iam non est aqua, mutata est in vinum, vt lætificet cor hominis. Sicut scriptum est: Date vinum mœrentibus, & siceram his qui amaro sunt animo. Hoc vinum nobis necessarium est propter frequentes infirmitates nostras. Hoc est vinum de vinea Sorech, appetitus scilicet sanctitatis, & desiderium iustificationum Dei. Has iustificationes nondum desiderabat, sed cupiebat desiderare qui dicebat: Concupiui desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Sanè ex ipsa iustificatione crescit iustitiæ desiderium, & deuotionis feruor amoris excitat incentiuum. Sic ergo iustitiæ cibus dum plus reficit, plus dulcescit: dum ampliùs recipitur, ampliùs esuritur. Vehemens enim desiderium esuries est. Ideò ille qui est summa iustitia, dicit: Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitient. Non sicut illi qui edebant panem Moysi in deserto, aut bibebant de hydria Samaritanæ: sed esuries præsentis vitæ satietas est futuræ. Tunc erit satietas, & nulla anxietas: desiderium, & nullum

1. Reg. 16. Psal. 55. Psal. 38. Prou. 12. Psal. 125. Ioan. 16. Psal. 25. Iob. 7. Gen. 8. Isa. 28. Psal. 77. Psal. 68. Psal. 38. *Lacrymarum vtilitas.* Cant. 5. Gen. 36. Prou. 31. Psal. 118. Eccli. 24.

& nullum fastidium: iugis affectus, nullusque defectus. Erit ibi desiderium in satietate, & in desiderio satietas. Vt edatis, inquit, & bibatis super mensam in domo patris mei. Tunc enim ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis vasa misericordiæ replebuntur. Nunc gratia est esuriens iustitiæ, quam subsequetur satietas interminabilis gloriæ. Hanc innuebat quidam cùm diceret: Ego autem in iustitia apparebo in conspectu tuo: satiabor cùm apparuerit gloria tua. Esuries & sitis iustitiæ, causa est beatitudinis. Beati enim qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

Luc. 22. Psal. 16.

DE EODEM FESTO.

SERMO XLV.

BEATI *qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Numquid esurio iustitiam, si desidero esse iustus? Et quis est qui hoc non desideret? Balaam Ariolus non solùm vitam iustorum, sed eorum nouissima appetebat. Moriatur, inquit, anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Volo esse iustus, & nolo: quia iustitiam appetens iniquitati consentio. Quæ autem participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quis consensus Dei cum idolis? Nemo potest duobus dominis seruire: nemo potest iniquitati & iustitiæ consentire. Si motum peccati sentis, & consentis, non esuris iustitiam: immò iniustus es, & iniquus, si sentis, & contradicendo dissentis: pes tuus in via recta est, & credo quòd iustitiam esuris, vt securè possis dicere cum Propheta: Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas. Pugna quidem magna est inter sensum & consensum: inter carnem & spiritum. Ideo Apostolus sentiens, & non consentiens, dicit se facere malum, & non operari illud. Quod nolo, inquit, malum facio, idest, per concupiscentiam facio: & iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Apostolus hac inextricabili perplexitate ligatus clamare compellitur: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Idem nos consolatur, & dicit: Si Christus vos liberauerit, verè liberi eritis. O Domine libera animam meam misericors Dominus & iustus. Tu es iustitia, redemptio & salus nostra. Dic animæ meæ, salus tua ego sum. Sana animam meam, Domine, quia peccaui tibi. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Omnes enim iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ. Ideò turbatus est à furore oculus meus. Anima mea turbata est valde, vnde & verba mea dolore plena sunt valde. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Et tu homo, miserere tui, miserere animæ tuæ placens Deo. Si vis misereri tui, omnes miserias euasisti. Miserator etiam & misericors Dominus talem se tibi exhibebit, qualem te tibi & proximo tuo exhibere volueris. Miserere animæ tuæ, vt non dicatur de te: Sterilem pauit, & viduæ benè non fecit. Omnis siquidem iniquè agens, crudelis & impius est animæ suæ. Nam qui diligit iniquitatem, odit animam suam: exerce misericordiam & beatitudinem apud Deum. Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Math. 5. *Iustitiam omnes desiderant.* Num. 23. 2. Cor. 6. Math. 6. Psal. 118. Rom. 7. Ioan. 8. Psal. 114. Psal. 34. 41. 129. Isa. 64. Psal. 6. Iob. 6. Psal. 42. Ier. 8. Ps. 10.

IN EODEM.

SERMO XLVI.

BEATI *misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Verbum Iacobi est: Iudicium sine misericordia illi erit, qui non fecit misericordiam. Sanè misericordia Dei superexaltat iudicium. Verbum sponsæ est: Meliora sunt vbera tua vino: misericordiam, inquit, volo, & non sacrificium. Dimittite, & dimittetur vobis. Si non remiseritis ex corde, Pater vester cælestis non dimittet vobis. Verbum Salomonis est: Homo homini seruat iram, & in homine simili sibi non seruat misericordiam. Serue nequam, dicit Dominus, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me. Nonne oportuit te misereri conseruo tuo: sicut & ego tui misertus sum? Paulus ad Ephesios: Omnis amaritudo & indignatio tollatur à vobis, vt sitis misericordes, donantes commissa inuicem. Recole misericordiam Ioseph in fratres suos: misericordiam Moysi in populum con-

Math. 5. Iacob 2. *Misericordia fructus.* Cant. 1. Math. 9. Luc. 6. Eccli. 28. Math. 18. Eph. 4.

tentiosum, incredulum, & rebellem: Misericordiam Dauid in Saülem, & Absalon, & Semei, & aliorum qui fuerunt misericordiæ viri, & nullum qui misericordiam fecerit inuenies perijsse. Est autem misericordia intercessionis, vt in Samuele pro Saüle: in Daniele, in Moyse pro populo Israël. Dixit enim vt disperderet eos, si non Moyses stetisset in confractione, in conspectu eius: vt auerteret iram suam ne disperderet eos. Est misericordia consolationis, sicut dicit Iob: Eram, inquit, mœrentium consolator: oculus fui cæco, pes claudo. Pater eram pauperum, quia ab infantia mea creuit miseratio mecum, & de vtero matris meæ mecum egressa est. Est etiam & misericordia correctionis, sicut ad Galatas scribit dicens. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hiusmodi in spiritu lenitatis: considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Misericordia vsque ad inimicum se porrigit, sicut scriptum est: Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. Paulus ad Romanos: Benedicite persequentibus vos, & nolite maledicere: nulli maledictum pro maledicto reddentes. Et idem: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: nam & Christus pro crucifixoribus suis orauit. Cùm duo sint filij Rachelis, idest, duo opera charitatis: sex sunt filij Liæ, idest, sex opera misericordiæ, quæ Dominus enumerat in Euangelio: Esuriui, & dedisti mihi manducare: sitiui, & dedisti mihi bibere. Ista sex opera misericordiæ eleemosyna comprehendit. Eleemosyna enim est quicquid homo per compassionis affectum necessitatibus alienis impendit. Ecclesiasticus dicit: Absconde elemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te, & liberabit ab omni malo. Aqua extinguit ignem: eleemosyna culpam. In Luca scriptum est: Qui habet duas tunicas, det non habenti, & qui habet escas, similiter. Martinus supererogauit, qui suam pauperi clamydem dimidiauit. Ipse etiam totam tunicam & vnicam pauperi dedit, cui Archidiaconus suus aliam pro quinque denariis emit. Quicquid pauperi datur, Domino commodatur, ipse enim est pauperum fideiussor. Beatus autem homo qui miseretur & commodat. Si dispergis bona tua, & effundis in pauperes, iustitiam tibi in æternum constituit & iustitiæ fructum. Scriptum est enim: Dispersit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Heremita spoliatus à prædonibus, & in semiunciis ambulans seminudus, interrogatus quis eum spoliasset, respondit, codex iste cælestis docens omnia esse danda pauperibus. Cui cùm diceretur quia adhuc aliquid haberet, ipsa semiuncia pauperi dedit. Paulinus Nolanus Episcop. non tantùm sua dedit, sed & seipsum in seruitutem pro filio viduæ pauperis concessit, & tradidit. Et ego, inquit Apostolus, superimpendar pro animabus vestris. Si non ponis animam tuam pro anima: pone saltem bona tua temporalia pro teipso. Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. Honora Dominum de tua substantia. Omni petenti te tribue. Non expectes vt pro te mortuo fiant eleemosynæ, quas viuus fecisse debueras. Eleemosyna viuentis lumen est ante faciem incedentis. Eleemosyna verò post obitum, quasi lucerna post tergum. Eleemosyna lumen est animæ, si tamen cum hilaritate animi fiat: hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde Apostolus ad Corinthios, vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut necessitate, sed ex voluntate. Voluntariè, inquit, sacrificabo tibi. Voluntariè, non coactè: nam qui ex coactione officij, siue fame, vel rei temporalis obtentu eleemosynam facit, non est ei sors, neque pars in elemosynæ fructu. Forsitan æqualis est coruo qui pascebat Eliam, & viduam. Verbum Pauli est, Non quæro datum, sed requiro fructum. Vis audire eleemosynæ fructum? Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius. Liberat & conseruat, viuificat & beatificat: iuxta verbum filij Syrach: Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & ei gratiam conseruabit. Eleemosyna siquidem oculos cordis purificat & emundat. Date, inquit Lucas, eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. Sanè munditia cordis ipsa est in sanctimonia, sine qua nemo videbit Deum. Eleemosyna verò mundat oculos cordis, & aperit ad videndum. Beati autem mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Misericordia triplex. Psal. 105. Iob. 29. Gal. 6. Math. 5. Rom. 12. Ibid. *Misericordia opera sex.* Math. 25. *Eleemosyna quid.* Eccli. 29. Ib. 33. Luc. 3. *Sulpitius in eius vita.* Psal. 111. 2. Cor. 12. Luc. 16. Prou. 3. Luc. 6. *Eleemosyna lumen.* 2. Cor. 9. Ibid. Psal. 53. Philip. 4. Psal. 40. Eccli. 17. Luc. 11. Hebr. 12.

DE EODEM FESTO.

SERMO XLVII.

Math. 5.

BEATI mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Sex sunt opera misericordiæ, sicut diximus, quæ hominem purificant & emundant. Nonne hæc opera sunt sex hydriæ in Galilæa positæ ad Purificationem Iudæorum? Aqua mundat: Eleemosyna mundat, fides mundat: Fide, inquit, mundans corda eorum. *Beati* autem *mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Nonne vita æterna est videre te Deum, & quem misisti Iesum Christum? Beati, Domine, qui te viderunt & in te crediderunt, spe non re. Nam & mundi corde hodie te vident, nec tamen beati sunt. vident, sed per speculum, & in ænigmate, & quasi sub nube. Erit tempus quando videbunt te facie ad faciem in splendoribus sanctorum, gloria & honore coronatum, non in Diademate majestatis tuæ: sed quasi vnigenitum à Patre plenum gratiæ & majestatis. Tunc exultabimus & gaudebit cor nostrum; tunc erit Sabbatum de Sabbato; tunc erit in ore hominum canticum nouum, & vox quasi lætantium omnium. Ibi sicut Christus splendor & figura substantiæ Dei, sic apparebit in figura Dei & gloria maiestatis. O custos hominum, & redemptor noster, ad te leuaui oculos meos, oculos scilicet cordis mei. Sicut enim oculi seruorum in manibus dominorum suorum: ita oculi nostri ad te Domine, donec miserearis nostri. Veruntamen turbatus est à furore oculus meus: dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Non possum videre faciem tuam nisi oculo mundi cordis. In immunditiis concepit me mater mea: Et quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu quis solus es? Cor mundum crea in me Deus, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Tibi dixit cor meum: exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram. Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo. Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte: nequando dicat inimicus meus: præualui aduersus eum. Tu es funiculus hæreditatis meæ: portio mea in terra viuentium. In terra, quæ promittitur mitibus: in terra consolationis, quæ lugentibus offertur: in Regno cælorum, quod patientibus & pauperibus datur: in hæreditate Sanctorum, & pace filiorum Dei: in pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, quæ Filios Dei consortes beatitudinis facit. Beati enim pacifici, quoniam Filij Dei vocabuntur.

Act. 15. Videre Deum quid sit. Psal. 122. Psal. 6. Psal. 50. Iob. 14. Ps. 50. 72. 26. Ps. 17. 26. 15. Psal. 104. 141.

IN EODEM.

SERMO XLVIII.

Math. 5. Coloss. 1. Pacifici qui.

BEATI pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur. Non est Deus dissensionis: sed pacis, qui pacificauit in sanguine vnigeniti filij sui quæ in cælis, & quæ in terra. Qui enim motus interiores pacificant in seruitutem, & in obsequium Christi, qui cum proximo pacem habent, qui fratres ad pacem reconciliant, super istos pax Domini requiescit, & requies Dei vocandi sunt. Pacifici enim Filij Dei vocabuntur. Inquire ergo pacem & persequere eam: sunt reliquiæ homini pacifico. Vis videre reliquias huius pacis? Hanc pacem sequitur pax æterna: & vtramque pacem dat Dominus. Sicut scriptum est: pacem super pacem dabit Dominus. Vtramque pacem euidenter insinuat vbi dicit: Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Premat mundus, premat corpus, impugnet diabobolus. Si pacem habeas cum proximo ad Deum, & cum Deo ad proximum: si facias quod Apostolus ad Hebræos monet dicens: Pacem sequimini cum omnibus hominibus, scias quia Dominus posuit fines tuos pacem. In pace factus est locus tuus, & potes dicere confidenter: In pace in idipsum, dormiam, & requiescam. Pax enim multa, Domine, diligentibus nomen tuum, & non est illis scandalum. Duo debemus Deo & proximo: gloriam Deo, pacem proximo. Ideò Angelus inter Deum & hominem sapientissimè distinguebat dicens: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Summa siquidem sapientia est nihil omnino diligere præter Deum, aut propter Deum. Hæc est sapientia Dei pudica, sicut Iacobus dicit: Sapientia Dei primùm quidem pudica est: deinde

Ps. 33. 36. Ioan. 14. Hebr. 12. Psalm. 4. Psal. 118. Luc. 2. Iac. 3.

pacifica. Pudica est in virtutibus se exercens, vt se immaculatum ab hoc sæculo custodiat, & sic fructum æternæ pacis & beatitudinis acquirens. Dominus enim virtutem populo suo dabit, & sic Dominus benedicet populo suo in pace. Testimonio namque Iacobi, fructus iustitiæ seminatur in pace: Ideóque iustitia & pax osculatæ sunt. Iustitiam & pacem coniungit quasi in vno osculo Paulus. Iustificati, inquit, ex fide pacem habeamus ad Deum. Dat Dominus iustitiam vt virtutem: pacem verò vt præmium, & benedictionem iuxta illud: Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace. Est tamen pax quæ nec est meritum, nec præmium: pax quam Dominus odit: pax scilicet terrenæ voluptatis: de qua Dominus dicit, non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Pax enim quæ in deliciis carnis exercetur, pessima est: Teste Propheta qui dicit: Zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns. Pax, pax & non est pax. Hanc enim pacem momentaneam sequitur amaritudo æterna. Ecce, inquit, in pace mea amaritudo amarissima. Nam cùm dixerint pax & securitas, &c. repentinus superueniet interitus, & dolor sicut in vtero habens, & non effugiet. Est pax proditoria, de qua scriptum est: Homo pacis meæ in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Hanc exercuit Ioab in Abner & Amasiam, ideo non est scriptus in catalogo fortium. Est pax seductoria, de qua Ieremias: ô Sedecia, viri tui pacifici seduxerunt te. Pacem tuã Domine relinque nobis: pacem tuam da nobis. Da pacem Domine in diebus nostris: quia non est alius qui pugnet pro nobis. Impugnat nos mundus, impugnat nos caro, impugnat nos malignus spiritus: expugna Domine impugnantes nos. Loquere pacem in plebem tuam. Da Domine pacem sustinentibus te, sustinuimus & expectauimus pacem, & ecce turbatio. Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem & dolorem inueni. Quicquid enim sub sole est, tribulatio est, & afflictio spiritus. Viator & hospes sum in hac terra peregrinationis nostræ. Tria verò me de domo eijciunt: fumus, stillicidium, & litigiosa mulier. Amor scilicet mundi, & concupiscentia oculorum, & caro vxor pessima. Verè Filius Dei essem, si hæc patienter, & pacificè sustinerem, & possem dicere cum Propheta: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Verùm in miseriis non subsistet. Quæ enim fortitudo mea & sustineam? Si dederis mihi, Domine, gratiam sustinendi infirmitates meas, sufficit mihi gratia tua. Miserere mei Domine quoniam infirmus sum. Infirmus & debilis sum, & irruerunt in me fortes iniqui. Circumdederunt me inimici mei dicentes, Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat. Domine vim patior, responde pro me. Quid enim respondebo cùm ipse fecerim? Re vera ego tecum sum: feci. Nam & Propheta dicit: Viæ tuæ, & iniquitates tuæ fecerunt hæc tibi: & quis iniquior mihi quàm ego? Quis ita ingeniosus est in mortem meam? Quis ita, vt ego, quærit animam meam in interitum? Quis ita cogitat præripere præclaram hæreditatem meam mihi, & repellere pretium meum? Patior, & vtinam pro iustitia, & non pro iniquitatibus meis: sed si pro iniquitatibus meis pœnam sustineo, pro me patior, non pro Christo. Princeps Apostolorum dicit: Nemo vestrum patiatur vt fur, aut homicida, aut alienorum appetitor: sed si benefacientes & patientes sustinetis, beati. Beati enim qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum.

Ibid. | Rom 5. | Psalm. 28. | *Pax mala.* | Psal. 72. | Ier. 6. | Isa. 38. | 1. Thes. 5. | Psal. 40. | Ier. 38. | Psal. 17. | Eccle. 1. | *Tria de domo eijciunt.* | Psal. 119. | Psal. 70. | Isa. 38. | Ier. 4. | 1. Petr. 4.

DE EODEM FESTO.

SERMO XLIX.

BEATI *qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum.* Omnes virtutes quas in constructione scalæ cælestis annumerauimus, per patientiam confirmantur. *Nam vidua est virtus quam non patientia firmat.* Patientia siquidem octaua ponitur in scala Iacob, & octaua redit ad caput: propterea prima & vltima, id est voluntaria paupertas, & patientia inter persecutiones Regnum cælorum non in promissione, sicut aliæ virtutes, sed in possessione & proprietate recipiunt. Mites possidebunt terram: lugentes consolabuntur: esurientes saturabuntur: misericordes misericordiam consequentur: Mundi corde, & pacifici Deum videbunt, & Dei Filij vocabuntur. Beati autem pauperes spiritu, & qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Alij immituntur in expectationem: isti statim

Math. 5. | *Patientia virtutum consummatio.* | *Pauperes & patientes possident Regnum cælorum.*

mittuntur in possessionem hæreditatis æternæ. Pulchrè & eleganter sibi conueniunt in merito & præmio, patientia & paupertas. Vera enim pro Christo paupertas, & vera patientia Christi pauperum. In hoc tamen differt spiritualis pauper à Martyre, quia tormenta & cruciatus, quos pauper diutissimè sustinet in camino & frixorio paupertatis, recompensantur in Martyre compendio momentaneæ passionis. Vtrobique tamen patientia Martyrem facit. Ad Martyres dicitur: In patientia vestra possidebitis animas vestras. De pauperibus scriptum est: Patientia pauperum non peribit in finem. Hoc est semen bonum, quod cecidit in terram bonam, & fructum affert in patientia. Apostolus in secunda ad Corinthios monet nos vt exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia. Magna est virtus patientiæ. Melior est homo patiens, teste Salomone, viro forti. Inæstimabiliter enim melior est qui torquentem patienter sustinet: quàm qui patientem crudeliter torquet. Eremita quidam percussus ab arreptitio, ei aliam maxillam patienter præbuit: & exijt dæmon clamans: Sola patientia me vicit: sola patientia me ejecit. Vbi est, fratres, patientia nostra? Pro verbo leui irascimur & vindictam irascendo expetimus, & inter molestias satis despicabiles sustinentiam perdimus. Væ autem his qui perdiderunt sustinentiam. Ego ipse mihi testis sum: quia nullam prorsùs molestiam ferre possum. Si tamen saperem, ego temporaliter me punirem delicatus, & voluptatibus assuetus, infirmus & impatiens talium. O si me punire, & corripere aut nolo, aut nequeo, aut horreo, tu me Domine argue: tu me corripe: Beatus enim homo qui corripitur à Domino. Verba tua sunt: Ego quos amo arguo, & castigo. Vtinam corripiat me iustus in misericordia, non in ira, non in furore. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Ira est in purgatorio: furor in inferno. Sic me corripias, ne corrumpas: sic emendes, ne destruas, & ne de me dicatur: Destruxisti eum ab emundatione. Destructorius potius quàm purgatorius mihi erit ille ignis terribilis, si expectauero eum: quomodo purgauit Dominus filios Leui. Sedebit enim quasi ignis conflans, & emundans argentum. Tunc omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem

Paupertatis & patientiæ conuenientia.

Luc. 21.

Psal. 9.

Math. 13.

2. Cor. 6.

Patientiæ vis.

Prou. 16.

Prou. 3.

Psal. 140.

Psal. 6.

Psal. 88.

Malach. 3.

Isa. 9.

& cibus ignis. Ipse est qui per Ioëlem dicit: Mundabo sanguinem eorum, qui non mundauerunt. Et quis ex nobis poterit habitare cum igne deuorante? Aut quis stabit cum ardoribus sempiternis? Melius est hîc ardere amore Dei, quàm ibi torqueri ardore terribili. Hîc potes mitigare incendium gehennale pœnitentialibus lacrymis, sicut pueris tribus factus est fornax Babylonis ventus roris. Igne dilectionis ardebat illa de qua dictum est: Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multùm. Hoc igne vehementer arserunt Patriarchæ, & Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, & Virgines, & cæteri qui in stadio huius vitæ currentes obtinuerunt brauium, & pro temporali afflictione adepti sunt requiem sine fine. Et quid facimus, fratres, quare non acceleramus vt ingrediamur in illam requiem? Apostolo teste, vocati sumus vt benedictiones hæreditate possideamus. Nos autem de longè videmus patriam nostram: & de longè salutamus eam: imò quantùm possumus, fugimus, & elongamur ab ea, & pro nihilo habuimus terram desiderabilem. Domine Iesu Christe, scimus quia in domo Patris tui multæ mansiones sunt, vbi parasti Sanctis tuis lucidissimas mansiones. Habebit enim vnusquisque in æterna gloria locum, iuxta suorum exigentiam meritorum. Et nos infœlices vbi erimus? Sanè si iniquitates obseruaueris Domine, si secundùm malitias nostras feceris nobis, scio quia non est nobis pars, neque sors in hæreditate Sanctorum. Erimus ne cum virginibus, qui computruimus in stercoribus nostris bibentes vrinam peccatorum nostrorum? Et quæ conuentio lucis ad tenebras: castitatis ad illecebras: munditiæ ad immunditiam? Non habebit ille cum Virginibus locum, qui maculauit infinitis luxuriæ sordibus, aut in corpore, aut in desiderio concupiscentiæ corpus suum. Quæ verò potest nobis esse confessio cum Confessoribus, & Martyribus, & Apostolis? Nos enim nec probauit Martyrij pœna: nec exercuit pœnitentiæ rigor: nec insigniuit vitæ sanctimonia: quare vix nemo videbit Deum. Non oportet nos cum Angelis aliquod expectare consortium: abominantur enim nos: nam tota conuersatio nostra fœtet in naribus Angelorum. Restat ergo vt simus cum eo cui seruiuimus: vt eamus cum maledictione in ignem æternum

Ioël. 3.

Isa. 33.

Dan. 3.

Luc. 7.

1. Petr. 3.

qui paratus est diabolo & ministris eius. Exultabunt Sancti in gloria: nos torquebimur in gehenna. Iustum enim iudicium Dei est, teste Apostolo ad Romanos, vt quos benignitas Dei, & patientia ad pœnitentiam non adduxit: secundùm duritiam suam, & impœnitens cor, iram reseruent sibi in die tremendi iudicij Dei. Mittentur ergo impij in tenebras exteriores, vbi vmbra mortis & nullus ordo. Dominus in ira sua perturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Ponet eos vt clibanum ignis in tempore vultus sui, idest in tempore suæ indignationis & iræ. Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur. Succensus est ignis in furore suo: & ardebit vsque ad inferni nouissima. Ignis sulphur, & spiritus procellarum: ibi mors depascet eos: ibi erit fletus, & stridor dentium: ibi erit stridor catenarum ardentium, prementium, vrgentium, & non consumentium: Ibi, sicut dicit Sophonias, erit vox clamoris à prima porta, & vox vlulatus à secunda. Sicut enim Sancti duplicem stolam glorificationis accipient in anima & corpore: ita diploide, idest duplici confusione animæ scilicet & corporis damnabuntur. Agamus pœnitentiam, fratres, dum licet: tempus enim breue est: finis dubius: Iudex terribilis: pœna incogitabilis, interminabilis, & intolerabilis. A qua nos liberare dignetur per merita Sanctorum omnium, qui in Sanctis suis gloriosus est Iesus Christus. Amen.

[Margin: Rom. 2. — Psal. 20. — Mat. 9. — Deut. 32. — Ps. 10. — Soph. 1. — *Gloria & damnatio duplex.*]

DE VNO CONFESSORE.

SERMO L.

[Margin: Eccli. 45]

DILECTVS Deo & hominibus Beatus N. *cuius memoria in benedictione est.* Si fructum diuinæ dilectionis attendimus: fructus æternæ salutis est, & lignum vitæ apprehendentibus eam. Hæc est enim charitas, de cuius radice bona vniuersa procedunt: inter cuius fructus computatur gaudium, & pax in Spiritu Sancto. Vberrima est hæc arbor, vnde si aliquis ei impenditur ad culturam, idipsum multiplicato fœnore fructum recompensat. Nam si Deum diligimus, plus ab eo diligimur. Mensuram enim bonam & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabit in sinum vestrum. Dilectio siquidem vestra, quasi scintillula ad comparationem illius effusæ, & abundantissimæ charitatis diuinæ. Si Christum ad dilectionem præuenire volumus, ipse anticipat vias desideriorum nostrorum, & dilectionis suæ gratia nos præcurrit. Nam ab eo est si eum diligimus, & vt eum diligamus sua nos dilectione præuenit: non quia priores dilexerimus eum, dicit Ioannes, sed quia prior dilexit nos. Prior diligit nos, qui in benedictionibus suis vbique nos præuenit: sed diuinæ dilectionis irrefragabile quærimus argumentum. Deus Dei Filius animam suam pro nobis posuit, cùm majorem dilectionem nemo habeat, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Hæc dilectio fortior fuit quàm vita, quia vitam abstulit: fortior fuit quàm mors, quam etiam destruxit qui mortis habebat imperium, & mortem omninò absorbuit & deleuit. Præter hanc generalem & communem dilectionem, in qua & per quam vult Dominus omnes saluos fieri, & ad agnitionem sui nominis venire: est alia dilectio, infusio scilicet gratiæ & infusæ conuersatio. Hæc est quæ hominem dilectum Deo facit. Certissimè autem constat eum à Deo diligi, qui Deum diligit, & quoniam dilectionis probatio est exhibitio operis, constat denuò quia is Deum diligit, qui Dei mandata custodit. Si quis diligit me, ait Dominus, sermones meos seruabit. Diligamus, dicit Apostolus, non verbo, vel lingua, sed opere & veritate. Ideò proculdubio Deum diligit, qui odit ea quæ Deus odio habet, scilicet iniquitatem & vanitatem & huiusmodi. Sicut scriptum est: Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Et illud: Odisti obseruantes vanitatem superuacuè. Hac dilectione ductus & tractus Apostolus omnia quæ in mundo fuerant ei lucra, propter Christum arbitratus est detrimenta. In charitate itaque radicatus dicebat: Quis me separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Primum in dilectione Dei est odire malum & diligere bonum. Porrò nemo verè diligit Deum, nisi priùs odio habeat malum. Qui diligitis Deum, dicit Propheta, odite malum. Sed hoc non sufficit: exigitur enim vt sermones & mandata diligat, & diligendo custodiat. Vnde Propheta: Meditabor in

[Margin: *Charitas bona.* — Gal. 5. — Luc. 6. — 1. Ioan. 4. — Ioan. 15. — 1. Tim. 2. — *D. Greg. Hom. 30. in Euang.* — Ioan. 14. — Ioan. 13. — Psal. 5. — Ibid. 30. — Philip. 3. — Rom. 8. — Psal. 96. — Psal. 118.]

mandatis tuis quæ dilexi, & leuaui manus meas ad mandata tua, quæ dilexi nimis. Multi siquidem certissimè sciunt vtrùm Deum diligant: sed an à Deo diligantur ignorant. Quis enim nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quis scit de seipso si sit dignus amore vel odio? Paulus Apostolus licet constantissimè dicat: Certus sum quia nihil me separabit à charitate Dei, ipse tamen quasi suffragia intercessionis alienæ mendicans, Obsecro, inquit, vos per Dominum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus Sancti: vt adiuuetis me orationibus vestris. Iudicia Dei abyssus multa. Quibusdam misericors est quos odit: quosdam verò diligit quibus videtur iratus. Misereamur, inquit, impio, & non discet facere iustitiam. Miseretur impiis, vt cum hominibus non flagellentur, & dimittit eos secundùm desideria cordis eorum: vt eant in adinuentionibus suis, vt apponant iniquitati ad iniquitatem: vt qui in sordibus est, sordescat adhuc. Verumtamen, Domine, propter dolos posuisti eis, allisisti eos dum alleuarentur. Præparant sibi stulti & infœlices in istis præsentibus miseriis sententiam iræ interminabilis, & mortis æternæ iudicium. Ideò dicit Sapiens: Prosperitas stultorum perdet eos. Verè stulti sunt qui Dei misericordias non dijudicant, & iram futuri Iudicis non attendunt. De ira dicit Propheta: Quis nouit potestatem iræ tuæ? De miseriis etiam dicit: Quis sapiens & custodiet hæc, & intelliget misericordias Domini? Ille siquidem qui in veritate Deum diligit, nam ipse est qui à Deo diligitur, inter iram & misericordiam Dei oculo perspicaciore discernit: scit quia flagellat Deus omnem filium quem diligit: & ideo cor suum deliciis aut diuitiis si affluant, non apponens, omne gaudium existimat cùm in varias tentationes inciderit. Iste proculdubio & electus & dilectus est à Deo: sed cùm dicatur dilectus à Deo, quare apponitur & hominibus? Quid sibi vult ista coniunctio dilectionis diuinæ & humanæ? Quæ conuentio lucis ad tenebras, vitæ ad mortem, salutis ad confusionem? Nonne qui hominibus placent confusi sunt, quia Deus spreuit eos? Quid est fauor humanus, nisi ventus vrens, aër pestilens, & aura corrumpens? Quid est hominum dilectio, nisi occultum Dei odium? Latro insidians, coluber in via, cerastes in semita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retrò. Homo siquidem gratiæ captator humanæ, iuxta verbum Iob, ponitur super ventum, & sic vir vanus erigitur in superbiam: sed omnia merita eius modico flatu fauorabilis auræ in nihilum disperguntur. Ipse etiam tanquàm ascensor superbiæ, deuoluitur in præcipitium & ruinam. Porrò sicut fides, quæ per dilectionem operatur, dilectum Deo facit: sic mansuetudo, siue lenitas hominem hominibus amabilem reddit: vt à Deo per dilectionem sanctificetur, & ab hominibus pro mansuetudine & lenitate sua tanquam Sanctus Domini diligatur. Sicut scriptum est: In fide & lenitate sanctum fecit illum Dominus. Dilectio ergo Dei modis omnibus quærenda est: dilectio verò hominum quærenda quidem non est, sed si oblata fuerit, reijci dedignanter, aut contemni non debet; cùm ipsa veritas dicat: Sic luceant opera vestra coràm hominibus, vt glorificent Patrem vestrum qui in cælis est: quatenùs quod de vnigenito Dei Filio dicit, etiam de adoptiuo dicatur: Pater, clarifica Filium tuum, vt & Filius tuus clarificet te. Apostolus idipsum consulere & monere videtur: Prouidentes, inquit, bona, non solùm coram Deo, sed coram hominibus. Deo quidem displicere non credo, si quis hominibus placeat, mansuetudinis obtentu, vel intuitu sanctitatis. Nam ipse, qui est factor hominum ac redempter, quorumdam faciem, ita quodam placore, quadam hilaritate fauorabili serenat, ita quodam cælesti dono dicta & facta eorum gratificat, vt corda hominum sibi concilient ipso visu, & his quasi Angelis humani fauoris reuerentia impendatur. Deo igitur debemus fidem, hominibus lenitatem: fidem cuius condimentum sit dilectio, vt diligendo Deum, ab eo diligamur. In lenitate verò & mansuetudine exemplar & forma viuendi aliis existamus. Sanè lenitas in homine notabilis est, nisi aliquo sale rigoris condita sit. Vnde & in Heli lenitas damnata est. Ideóque cùm Magister veritatis diceret: Discite à me quia mitis sum & humilis corde: vt sale humilitas condiretur, præmisit salem habere in nobis. De fide illud dicimus, quia cùm iustus ex fide viuat, fides non viuificat, sicut mortificat, nisi socia dilectionis existat. Multi enim credunt: sed fides eis potiùs est ad mortem. Nam cùm dæmones credant & contremiscant: isti deteriores infidelibus & dæmonibus credunt, sed non diligunt: credunt & om-

Rom. 11. Eccle. 9. Rom. 8. Rom. 15. Psal. 35. Isa. 26. Psal. 80. Ps. 72. Prou. 1. Psal. 89. Ibid. 106. Psal. 52. Fauor humanus, quid. Gen. 49. Iob. 30. Lenitas bona est. Eccli. 45. Math. 5. Ioan. 12. Rom. 12. Math. 11.

ninò contemnunt. Ideóque in die iræ sibi thesaurisant terribile iudicium, & qui modò non timent, &c. ab auditione mala non timebunt, pro abysso malitiæ suæ habituri ignis causa timoris & horroris abyssum, & pro contemptu damnationis æternæ supplicium. Quam à nobis auertere dignetur: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

IN EODEM FESTO.

SERMO LI.

Cant. 6.

ANIMA *mea conturbata est propter quadrigas Aminadab.* Sponsa in Cantico amoris, scilicet Ecclesia, Redemptori conqueritur de quadrigis Aminadab, quòd non sint in ea reuerentiæ & honores qui debuerant. Aminadab interpretatur spontaneus, idest Christus, qui pro nobis sponte morti se obtulit. Oblatus est enim quia ipse voluit. Huius aurigæ quatuor Euangelistæ intelliguntur, qui verbum salutis olim per quatuor partes mundi publicè deferentes fructum fecerunt multiplicem, & de semine verbi Dei multiplices manipulos iustitiæ retulerunt. Conqueritur ergo Ecclesia quòd hodie alligatum est Verbum Domini in ore Prædicatorum, plicatus est liber, & hi quibus commissa erat annona dominici Verbi, frumenta abscondunt in populis, & euenit verbum illius lamentatoris Prophetæ: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. De his quadrigis, & de rotis earum dictum est in Ezechiele: Quia erat earum similitudo vna quasi esset rota in medio rotæ: in quo notatur quòd vnum Testamentum alteri Testamento est simile & conforme. Nam sicut in veteri Testamento erant præcepta iudicia & promissa: sic & in nouo. Sicut vnus ibi Legislator & multi ministri: sicut ibi Duodecim Prophetæ ex vna parte, & ex altera quatuor: sic in tempore gratiæ sub Christo, lxxij. discipuli sunt constituti, xij. Apostoli, iv. Euangelistæ: quorum testimonio tam septuaginta duorum, quàm xij. Prædicatio firmaretur, & scriptis generaliter publicaretur. Isti quatuor in Ezechiele, & in Apocalypsi Ioannis per quatuor animalia designata sunt. Matthæus præfiguratus est per hominem, quia eius intentio in Euangelio est circa Christi humanitatem: vnde & ab eius temporali generatione assumit Euangelicæ narrationis initium. Marcus Leoni assimilatur: quia circa Christi Resurrectionem specialiter versatur. Vnde in die Resurrectionis Euangelium eius in Ecclesia recitatur. Lucas significatur in vitulo: quia circa narrationem Passionis specialiter intendit. Vitula enim hostia Sacerdotalis est: vnde & à Sacrificio incipit. Ioannes designatur per Aquilam: quia diuinam generationem quasi tuba incomprehensibilis Theologiæ intonat. Cæteris gradientibus in terra cum Christo: ipse tanquam aquila, imò plusquàm aquila omnibus cæteris altiùs volat. Et licet singuli speciales & proprias intentiones habeant circa Christum, quadripertita tamen est singulorum intentio: dum de Christi Natiuitate, Passione, Resurrectione, & Ascensione loquuntur. Ideóque & hæc animalia quatuor facies habere videntur. Erant, inquit, quatuor facies vni. Vel ideò dicuntur habere quatuor facies: quia de illo tractant, illum prædicant, qui quatuor illas facies in seipso compleuit. Ipse namque est homo nascendo, vitulus patiendo, leo resurgendo, aquila ascendendo. Conturbata est ergo sponsa pro quadrigis Aminadab. Non est qui faciat verbum Euangelistæ, non est qui annunciet pacem populo, qui Euangelizet bona, qui verbo & exemplo instituat ad æterna. O quàm speciosi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona, sed non omnes obediunt Euangelio: imò vel pauci vel nulli. Cùm enim Euangelium doceat mundum contemnere, paupertatem diligere, vitam præsentem odio habere, cælestia & æterna tantùm quærere: nos Euangelium postponentes, & derelictis quadrigis Aminadab quæ ducunt ad vitam, currimus in curribus Pharaonis ad mortem. Currus Pharaonis multiplices sunt: quos in hac regione nostra sæpiùs inuenire possumus, & videre. Est currus malitiæ, currus luxuriæ, currus auaritiæ, currus superbiæ, currus inuidiæ. De aliquibus dicamus, vt in eorum forma aliorum formentur exempla. Currus malitiæ habet quattuor rotas, sæuitiam, impatientiam, audaciam, impudentiam. Veloces sunt rotæ iste in malum: velox est currus iste ad effundendum sanguinem. Currus luxuriæ quatuor habet rotas, ventris ingluuiem, immunditiæ

Marginalia: *Quadrigæ Aminadab quid sint.* — *Isa. 53.* — *Thren. 4.* — *Ezech. 10.* — *Animalia in Ezechiele significant Euangelistas.* — *Ezech. 1.* — *Facies quatuor quid significent.* — *Rom. 1.* — *Euangelio Pauli obediunt.* — *Currus Pharaonis qui.* — *Currus malitia.* — *Auaritia.*

libidinem, vestis mollitiem, soporis & ocij resolutionem. Rotæ quibus auaritia trahitur, sunt tenacitas & rapacitas, sollicitudo habendi, & timor perdendi. In omnibus istis curribus temones sunt Dei contemptus, & obliuio mortis. Alios currus de exercitu Pharaonis sibi potest formare ad libitum diligentia singulorum. Isaias: Multiplices sunt eius equi & innumerabiles quadrigæ eius. Verumtamen quia scriptum est: Hi in curribus & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus: Omissis curribus Pharaonis in quibus est animarum perditio, reuertamur ad quadrigas Aminadab, in quibus est salus, sicut Propheta dicit: Quis ascendet super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio? Sicut habet Pharao currus suos: sic suos equos suasque quadrigas habet vester Aminadab. Nonne quadrigam faciunt iustitia, prudentia, temperantia, fortitudo? Nonne hic est currus & quadriga Eliæ? Istam quadrigam trahunt non solùm quatuor Euangelistæ, sed quatuor status Religiosorum, incipientium, proficientium, currentium, peruenientium. Vultis videre quadrigas nostri Aminadab, euntes ad vitam æternam adeò multiplices sicut sunt quadrigæ in nundinis. Vna quadriga est deuotio, oratio, lectio, meditatio. Alia quadriga est cordis contritio, oris confessio, peccati satisfactio, delicti euitatio. Est & alia quadriga odium mundi, contemptus sui, compassio Christi, amor Dei. Sed & fides Incarnationis, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis vnam quadrigam amplissimè tibi faciunt. Est alia fortè angustior, puritas conscientiæ, asperitas vitæ, humilitas obedientiæ, austeritas disciplinæ. Si Sacræ Scripturæ volumina circa inquisitionem talium diligenter reuoluantur: priùs deficeret lingua quàm verba. Sed quid est quia dicitur: quia Spiritus vitæ erat in rotis, nisi quia vita æterna est in Euangelistarum Scripturis? Ideò animalia ibant & non reuertebantur: quia spretis temporalibus ad cælestia suspirantes, nequaquam iterum ad terrena reuertuntur. Nam qui semel ad aratrum manum misit, si retrò respiciat, indignum se iudicat regno Dei. Ideò eorum quæ retrò sunt oblitus, dicit Apostolus, ad anteriora me extendo. Hoc hodie nos erudit & informat exemplo currus & auriga veri Israël beatus Matthæus, qui semel vocatus à Domino, & de theloneo assumptus, non iterum ad vectigalia & ad opera mundana reuersus est. Et si Petrus post conuersionem ad vsum piscatoriæ artis redierit: iste tamen ad mundanæ occupationis angustias, & ad vomitum prioris vitæ non rediens, nobis conuersionis exemplum & formam exhibuit in perseuerantia sanctitatis. Ibant, inquit, animalia, & non reuertebantur. Certè partem cum istis animalibus non habetis, si postquam exiuistis de Ægypto huius sæculi, iterum affectatis allia, & pepones Ægypti. Porrò multi sunt qui cùm sint mundo mortui, tracti affectione parentum, & si non pedibus, tamen affectibus ad sæculum reuertuntur. Seductrix illa pessima & blandissima adulatrix parentum affectio, multos in æternæ perditionis foueam trahit: dum amor qui in eis mortificatus erat, occasione parentelæ iterum reuiuiscit. Sic ergo primam fidem irritam facientes amant in aliis, quod in se odio habent: & amorem carnis obumbratæ charitatis imagine palliantes pro amicis & domesticis suis ponunt stultè & creduliter animas suas. Amicis & domesticis suis dico: sed inimici hominis domestici eius. Vellet enim amicus & domesticus ille, quòd ab ipsis sustentationem vsurpares tibi aliquid proprium, suo tantùm desiderio satisfacere volens, & æternum tuæ animæ dispendium non attendens. Vnum tibi dico, sed quid proprium habes? Iam non habes aliquid commune cum Christo. Recordare quia mortuus es mundo, & parentibus tuis & complantatus similitudini mortis Christi. Tuam ergo vitam, quæ abscondita est cum Christo, in Deo noli perdere pro eis: quia de tua perditione non curant: dummodo à te qualitercumque quod volunt obtineant. Vocauit vos Dominus de Ægypto huius sæculi, de mari huius mundi, de medio prauæ ac peruersæ nationis. Nolite ad eam recurrere: nam recursus iste, recursus ad inferos. Vocauit vos Dominus de medio Babylonis, de Vr Chaldæorum, de theloneo Matthæi. Agnoscite vocationem vestram & perseuerate in ea: non Matthæus ad theloneum, nec vos redeatis, fratres, vel facto, vel desiderio in Ægyptum. Scio quia de partibus illis frequenter veniunt cyniphes & ranæ & musca Ægypti grauissima. Non ista, quæso, non ille esus carnium vos subuertant: sitis memores vocationis

Auaritiæ rotæ. *Isa. 1.* *Psal. 19.* *Habac. 3.* *Quadrigæ Aminadab quæ.* *Philip. 3.* *Reuerti ad sæculum est noxium.* *Parentum affectio noxia.* Matth. 10.

vestræ. Veni, inquit Dominus, vocare peccatores ad pœnitentiam. Matthæus huic dicto aut edicto potius causam dedit. Omnes siquidem peccauimus, & egemus gratia Dei. Si enim dixerimus quia peccatum in nobis non est, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est: & quis confidat se habere mundum cor? Cùm omnia benè fecerimus, dicere debemus: quia serui inutiles sumus. Nam, iuxta Prophetam, omnes iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Quid autem dicam de nobis sæcularibus, qui Sanctorum conuersionem audimus & vidimus assiduè, & in nullo conterimur aut mouemur? Hodie, dicit Dominus, si vocem meam audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nos verò more aspidis surdæ & obturantis aures suas ad vocem Christi obsurdescimus: & obturamus aures nostras, ne audiamus bonum. Non possumus causari, quòd Dei gratia nobis desit: sed ipse causari potest quòd eius gratiæ nos desumus, & quoties vocat nos ad salutem, claudimus cordis oculos, & ei vertimus humerum recedentes. Desidero tamen frequenter omnia reliquisse pro Christo, omnia fecisse vellem, & affecto frenum obedientiæ & iugum voluntariæ paupertatis. In voto habeo quòd ex toto conuertar: sed hinc socia pusillanimitas, hinc amica carnis affectio, hinc diuina ambitio me distrahunt, & à proposito conuersionis, & sanctæ conuersationis auertendo peruertunt. Scienter itaque desipio, & prudenter prout vani homines faciunt differo saltem propositum, & pœnitentiam prolongo vsque in extremæ vitæ articulum, & mortis æternæ periculum. Scio quia terribilis est Dominus in iudiciis super filios hominum, & tamen eius iudicia districta, & subita vel non timeo, vel timere dissimulo. Nonne dissimulat qui vulneratus ad mortem, salutarem respuit medicinam? Medicina peccatorum pœnitentia est. De hoc Salomon dicit. Medicinam creauit altissimus, & stulti despiciunt eam. Nonne cognati & amici nostri singulis ferè diebus subito casu rapiuntur ad mortem? Tendit in eos Dominus arcum suum, & in eo parauit vasa mortis, dans nobis significationem vt fugiamus à facie arcus. Nos autem nihilominus sequentes vanitates & insanias falsas, litigamus, ædificamus, congregamus, non attendentes vocem illam tonitrui terribilis, & tubæ iudicialis: Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te: quæ præparasti cuius erunt? O fons misericordiæ, ô misericordia, ô bonitas, ô benignitas Deus, ne derelinquas me, trahe me post te: pedem mouere non possum, quia infixus sum in limo profundi: oneratus etiam sum, quia iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, confido tamen quia si me traxeris, curram in odorem vnguentorum tuorum. Si ad nuptias quæ paratæ sunt intrare aut nolo, aut nequeo, tu me benignissime Iesu, compelle intrare: quia si per te non intrauero, intrare non possum. Qui viuis & regnas Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Math. 9. Rom. 3. 1. Ioan. 1. Isa. 64. Psal. 94. Psal. 57. Psal. 65. Pœnitentia peccatorum infinita. Eccli. 38. Vanitas hominum. Luc. 12.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

SERMO LII.

IERVSALEM *quæ ædificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum.* Tripliciter accipitur Ierusalem, ciuitas illa sanguinaria, quæ occidit Prophetas, de qua dicitur: Non capit perire Prophetam extra Ierusalem: quam posuit Dominus in signum & portentum omnibus ciuitatibus: in argumentum iræ, & indignationis suæ, lapidem oneris, lapidem offensionis in gentibus. Est & Ierusalem Ecclesia militans, quæ habet Tabernaculum suum sub Sole, & militat in terris. De ista dicitur: Surge, illuminare Ierusalem. Est & Ierusalem triumphans Ecclesia congregata ex Angelis, & spiritibus beatorum. De ista dicit: Ierusalem quæ sursum est, libera est, quæ est mater nostra. Est etiam & Ierusalem quarta, modica & exilis, quæ licet non sit ciuitas, tamen est vt ciuitas. Ideóque & illam intelligo, quando scriptum est: *Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas.* Nec enim verè est ciuitas, quæ est vt ciuitas, nec verè castrorum acies, quæ est vt castrorum acies ordinata. Potius est domus quàm ciuitas, & verè domus: quia domus Dei & porta cæli. Si autem domus Dei est, videte ne per eam transeat incircumcisus & immundus. Domum tuam Domine, decet sanctitudo. Domus ista, locus iste ad hoc Deo dedicatus & sanctificatus est, vt in ipsa placabiles hostiæ offerantur Deo. In tempore placationis factus est locus iste, custodia gratiæ, & deuotionis accepta oblatio, & in tempore iracundiæ factus est reconcilia-

Psal. 121. Triplex Ierusalem. Luc. 13. Isa. 60. Gal. 4. Ierusalem quarta. Gen. 28. Ps. 92. Domus Dei ad quid.

tio. Locus iste volentibus commorari in eo, domus est orationis, domus refectionis, domus requietionis. Orationis sicut scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur. Domus refectionis: vnde dicitur: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Habitantes reficiuntur non ex solo pane, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei. Locus requietionis est: nam super habitatores eius loci Spiritus Domini requiescit. Super quem, inquit, requiescet Spiritus meus: nisi super humilem & mansuetum & trementem ad verba mea? Hic est locus requietionis Iacob. Legitur in Genesi, quia cùm Iacob egressus de Bersabee, pergeret in Haran, volens in nocte quiescere, supposuit lapidem capiti suo, & vidit scalam in somnis & Angelos ascendentes & descendentes, & Dominum innixum scalæ. Cumque euigilasset, ait: Verè Dominus est in loco isto. Iacob supplantator: Bersabée puteus abyssi & desperationis. Profectus Bersabée pergebat in Haram, quod interpretatur sublimis: sed iterum quiescit & dormit in loco, qui dicitur Bethel, idest, domus Dei. Hæc est forma viæ & vitæ nostræ, qui egressi sumus de puteo interitus, de puteo iniquitatis & desperationis: de quo iustus orat vt non vrgeat super eum puteus os suum. Sic & Abraham quandoque egressus est de Vr Chaldæorum, de potestate dæmonum, & incendio vitiorum. Dormitis in transitu huius vitæ inter medios cleros, inter duas sortes, inter mundanam vitam quam fugitis, & supernam, quam quæritis. Est inter vos qui dormit & quiescit. Sed terrena sapientia æternæ retributionis præmia non attendit: de quiete istius dictum est: Viderunt eum hostes: & deriserunt Sabbata eius. Angelos autem aspicit qui non in terra, sed in lapide adiutorij caput ponit. Qui in terra dormit, qui in terrenis sepultus est, neque corde, neque oculo vidit. Qui autem in lapide Christo quiescit, oculis quidem dormiens corde vigilat, & Angelos videre meretur. Ego, inquit, dormio, & cor meum vigilat. Qui autem in terra dormit, quia terrenis occupatus est, oculos clausos habet. Sicut in Ezechiele scriptum est: Terra autem sit ad fenestras, & fenestræ clausæ. Vos dilectissimi fratres, qui exiuistis de Bersabée, de puteo mundanæ malitiæ vt veniatis in Haram, id est, in excelsum: in loco estis in quo luctatus est Iacob. Vos autem pugnare & luctari oportet: non solùm aduersùs aërias potestates nequitiæ in cælestibus, sed etiam aduersùs Angelum Dei. De Iacob siquidem cuius imitatores estis, scriptum est: quia contrà Deum fortis fuit. Deum siquidem luctando tenebat dicens: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Quòd autem cum Domino, & non cum Angelo luctatus sit, ex verbis Domini patet. Cur, inquit, quæris nomen meum, quod est mirabile? Et Iacob: Vidi Dominum facie ad faciem. O fœlix lucta: ô desiderabilis pugna: quæ fructum benedictionis extorsit. Si neruus femoris tangitur, non est curandum. Vtinam non solùm neruus femoris, vnde propago generationis erumpit: sed totum corpus adeo desiccetur & mortificetur, vt moles corporea sensum multa cogitantem non deprimat: sed spiritus à terrenis & carnalibus liber in Haran, idest, in sublime ascendat. Gloriatur Deus in lucta hominis. Non est lucta, quando quis orat & effundit quasi aquam cor suum, & tamen Deus orationem suam repellit ad tempus, vt ille fortiùs compungatur. Ille iterùm importunè inuadit Dominum, & fortiùs apprehendens dicit: Non dimittam te donec benedixeris mihi. Stetit Moyses in confractione aduersus Dominum, & tenuit manum eius ne deleret Israël. Ideò Ieremias deplorans non esse similem Moysi: Fortior, inquit, Domine tu fuisti & inualuisti. Et alibi: Aporiatus est Dominus, quia non est vir: & non est qui occurrat ei. Sed & Dominus per Ezechielem: Quæsiui, inquit, virum qui interponeret sepem, & staret oppositus contrà me pro terra ne dissiparem eam, & non inueni. Et alibi: Non est qui exurgat & teneat me. Accingimini ergo virtute, & estote filij fortitudinis: rapite per violentiam Regnum cælorum: nam à tempore Ioannis Regnum cælorum vim patitur. Vos igitur si fortiter in incœpto agone contenditis, non solùm rapietis Regnum cælorum: sed ipsum Regem cælorum. Tot vulneribus confossus est, tot flagellis afflictus, tantum sanguinis per sudorem, per verba, per lanceam, per clauos emisit: quia cùm esset speciosus forma præ filiis hominum: iam non est in eo species neque decor. Sed & illa charitas adhuc durat, quæ illum vicit & exinaniuit vsque ad mortem. Non poterit vobis resistere, si imitatores fueritis illius charitatis. Si diligitis Christum sicut dilexit vos, permittet se vinci, &

Math. 21. Psal. Isa. 66. Gen. 28. Psal. 68. Gen. 11. Psal. 67. Thr. 1. Cant. 5. Ezech. 41. Gen. 32. Psal. 105. *Pugnandum cum Deo.* Psal. 105. Ier. 20. Isa. 59. Ezech. 22. Isa. 64. Math. 11.

Isa. 9. gaudebit se & regnum suum capi. Gaudebitis & vos, sicut qui lætantur in messe: sicut victores capta præda quando diuidunt spolia: recipientes mercedem laborem vestrorum in cælesti Ierusalem, visionem supernæ pacis, visionem apprehensionem & benedictionem illius, qui est vita æterna Iesus Christus, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

DE SAPIENTIA MVLTIPLICI.

SERMO LIII.

Eccli. 14. BEATVS vir, *qui in sapientia sua morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei.* Multi quæsierunt sapientiam & non inuenerunt: multi inuenerunt & non tenuerunt. Beatus autem qui in sapientia morabitur. Salomon inuenit sapientiam, sed non est moratus in ea, qui per fœminas alienigenas alienatus à sapientia insipiens factus est. Sed & Philosophi sapientiam inuenerunt: nec in sensu cogitauerunt circumspectionem Dei. Qui Rom. 1. cùm Deum gloriæ cognouissent, non sicut Dominum glorificauerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, & dati sunt in sensum reprobum, seruientes potiùs creaturæ quàm creatori. Summa sa-1. Cor. 1. pientia est quam mundus iste stultitiam reputat, sapientiam Christi: immo sapientia Christus est: qui, iuxta Apostolum, factus est nobis à Deo non solùm sapientia, sed iustitia, & sanctificatio, & redemptio. 1. Cor. 2. Ideo Paulus sapientiæ huius scholis addictus, Nihil, inquit, arbitratus sum me scire, nisi Christum Iesum, & hunc Crucifixum. Bonum est inquirere & tenere hanc sapientiam, quæ est sanctificatio & redemptio. Cùm omnis alia Luc. 14. sapientia sit inflatio & perditio, huius scholæ discipulus esse non potes. Qui non renunciat omnibus quæ possidet: non potest esse meus discipulus: immò qui non odit patrem & matrem & animam suam, non est me dignus. Bone Iesu, quid fecisti nobis sic? Moyses attulerat onus, quod neque nos, neque patres nostri portare potuerunt. Sperabamus quia veniens alleuiares onera nostra, & nunc aggrauas manum tuam. Nonne satis erant graues manus Moysi? Venisti vt scorpionibus nos cædas? Quæris materiam irascendi nobis, & perdendi nos. Nonne tu es Iesus Saluator, & non perditor? Quare præcipis quod non possum, patrem videlicet & matrem, & animam meam odio habere & diligere inimicum? Durus est hic sermo, & quis potest ipsum audire? Ad alias scholas irem, & alium Magistrum mihi eligerem: sed audio Petrum respondentem, & pro se & pro aliis: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Si fin- Ioan. 6. gis laborem in præcepto, & duritiam in sermone: tamen scio quia magna est multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te. Ergo sperabo in te, cuius non potest sapientia falli, potentia vinci, beneuolentia fatigari, charitas minui. Si flagellaueris, si combusseris, si secueris, si occideris me, sperabo in te Domine: dummodo adiuues me & doceas facere voluntatem tuam, fac tantùm Domine signum in bonum, vt quæram te, & sperem in te. Bonus enim es Thren. 3. sperantibus in te, animæ quærenti te. Scio quia qui tibi seruiunt non sunt onerati, immo honorati: quia nimis honorati sunt amici tui, Deus. Psal. 38. Scio quia omne iugum seruitutis acceptum est in memoria dulcedinis tuæ, iuxtà verbum Isaïæ Isa. 10. dicentis: Computrescet iugum à facie olei. Fratres, sanctus iste cuius hodie memoria in benedictione est, nec in schola Philosophorum, nec in libraria Iustiniani sapientiam quæsiuit: eam tamen inuenit, & in sapientia moratus, eam verbo & exemplo docuit, & quasi stella in firmamento cæli præ cunctis doctoribus nostri temporis gloria & honore fulsit. Ita Domine, promiseras per Danielem, & sic impleuisti in isto: Qui docti, inquit, fuerint, fulgebunt sicut splendor fir- Dan. 12. mamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sermo siquidem eius viuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio an- Hebr. 4. cipiti, tanto lepore dulcedinis, tanta gratia vrbanitatis & suauitatis enituit: vt eo loquente, non videretur homo: sed Angelus loqui. Omnia etiam eius scripta facultatem humanæ inuentionis excedunt, & potiùs digito Dei quàm humano ingenio dictata & scripta fuisse credenda sunt. Iste à pueritia sapientiam quæsiuit: & affluens prudentia circumspectionibus & miraculis coruscauit. Ipse tanquam dominicæ vineæ strenuus cultor, in sanctitate & iustitia coràm ipso, omnibus

omnibus diebus vitæ suæ, nullam diei horam ducens vacuam, de virtute in virtutem, de gradu in gradum perfectionis ascendens, diem sanctificationis in se plenissimè consummauit. Sicut de eo & consimilibus scribit Salomon in Prouerbiis: Iusti semita quasi lux splendescens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Laxemus itaque, fratres, & resoluamus linguas nostras in laudem Domini, qui mirificauit hodie sanctum suum. Scimus quia brauium sui cursus assecutus est: & ad portum nauigans fœliciter introiuit in potentias Domini, in abyssos lucis æternæ. Ideóque nos ei congaudere oportet: qui de labore ad præmium, de mœrore huius sæculi ad gaudium transijt Angelorum. Licet anima eius, dum sapientiam quærebat, soleret in huius peregrinationis exilio deuota meditatione penetrare cælos, supernas mansiones intrare, diuersitates amœnitatum circumspicere, salutare patres, Prophetis, Apostolis, Martyrum choris, & Confessorum contemplationis vehiculo interesse: omnia tamen per speculum, & in ænigmate tunc videbat. Nunc autem reuelata facie in splendoribus Sanctorum, videt eum quem Angeli concupiscunt, & in sapientia quam quæsierat, quam affectauerat in huius corporis ergastulo positus, solutus vinculis carnis, iuxta desiderium animæ suæ contemplando moratur. Beatus, inquit, qui in sapientia morabitur. Nunc eum securè beatum dicere possumus: qui dum peregrinaretur à Domino, dubium erat quem exitum esset habiturus. Et quis in hac terra dissimilitudinis de præmio vitæ æternæ potest esse securus? Quis scit si est dignus amore an odio? Quis scit quid crastina pariat dies? Mirabili enim arte & mirabiliori charitate ita gratiam suam dispensat Altissimus: vt quos diligit dubios de dilectione sua semper efficiat: vt quantò sunt incertiores, tantò sint humiliores. Beatus enim qui semper est pauidus. Nunc mittit dura & aspera: nunc indulget blanda & prospera: visitat diluculò & subitò probat, nunc mortificat, nunc deducit ad inferos, nunc reducit, nunc pauperem facit, nunc ditat, nunc humiliat, nunc subleuat. Et in his omnibus suæ prouentum gratiæ operatur. Dicit tamen Paulus: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Reposita est mihi corona iustitiæ: quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. Ideò etiam dicit: Certus sum, quia nihil me separabit à charitate Dei. Sed certè Paulus erat, & ad tertium cælum raptus fuerat: qui sic confidenter loquebatur, ipsi licebat dicere: Viuo ego iam non ego, viuit verò in me Christus. Ita Christo adhæserat, vt esset vnus Spiritus cum eo: ipse tamen quasi reprobari timeret à Domino, alibi dicit: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Iob quem non reprehenderat cor suum in vita sua, de vita æterna securus, & de hac incertitudine loquens, Scio, inquit, quia in carne mea videbo Deum Saluatorem meum. Idem etiam dicit: Quantus ego sum qui respondeam Deo? Si habuero quippiam iustum non respondebo, sed meum Iudicem deprecabor. Et cùm inuocantem me exaudierit, non credo quia audierit vocem meam. In turbine enim conteret me, & sine causa non concedet requiescere spiritum meum. Manifestè videtis, quia certitudo illa, quæ in Paulo & Iob conualescit ad tempus, in eisdem ad tempus euanescit. Qui ergo stat, videat ne præsumat & cadat. Et quis præsumeret habere mundum cor? Omnes iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Cùm omnia benè fecerimus, dicere debemus, quia serui inutiles sumus. Breues dies hominis sunt: paucitas dierum meorum finietur breui? Et nouit solus Dominus qui sunt eius: sed in proximo veniet dies, & illuminabuntur abscondita cordium, & videbit vnusquisque vtrùm sit dignus amore an odio. Videte quòd vos Dominus inueniat in sapientia commorantes. Summa sapientia est non Platonem legere, non Aristotelis versutias inuersare: sed Christum diligere, Christo seruire, & in hac seruitute gratissima & fructuosa libenter, efficaciter, fideliter, ac finaliter permanere. Sic fecit & docuit Paulus. Sic fecit & docuit Bernardus: quorum sitis imitatores, si beatitudinis eorum vultis esse participes? Quod nobis præstare dignetur Iesus Christus, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Prou. 4. Eccli. 14. Prou. 28. Suos humiliat Deus. 2. Tim. 4. Rom. 8. Gal. 2. 1. Cor. 9. Iob. 19. Ib. 9. 1. Cor. 10 Isa. 64. Luc. 17.

DE SACRIFICIO ALTARIS.

SERMO LIV.

Heb. 8. TESTE Apostolo, qui secundum legem offerunt munera, exemplari & vmbræ cælestium offerunt. Christus autem melioris Testamenti mediator est, melioris dico sicut ab eodem Apostolo sumpto de Ieremia Propheta testimonio demonstratur. *Ib.* Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo super domum Israël, & super domum Iuda Testamentum nouum: non secundùm Testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum illorum, vt educerem illos de terra Ægypti. *Testamentum multiplex.* Testamentum diuersis modis accipitur in sacro eloquio, voluntas, & ordinatio testatoris. Vnde Apostolus: *Gal 3.* Hominis Testamentum nemo spernit, aut superordinat. *Hebr 9.* Et alibi: Testamentum in morte confirmatur. Dicitur etiam testamentum colligatio impiorum. *Psal. 82.* Iuxta illud: Aduersus te testamentum disposuerunt tabernacula Idumæorum & Ismaëlitæ. Dicitur etiam testamentum promissio Dei. *Psal. 88.* Iuxta illud: Disposui testamentum electis meis, &c. Et illud: *Psal. 105.* Memor fuit in sæculum testamenti sui, quod mandauit in mille generationes. Et testamentum mors æterna. Sicut scriptum est in Ecclesiastico: *Eccli. 14.* Memor esto quoniam non tardabit mors. Et testamentum inferorum quod demonstratum est tibi. Christus autem statuit testamentum pacis in sanguine suo, & per hoc testamentum deleuit testamentum inferorum. Sicut per Isaïam dicitur: *Isa. 28.* Delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. In veteri Testamento quatuor principalia erant: promissa, iudicia, præcepta, Sacramenta. *Differentia veteris & noui Testamenti.* Hæc omnia mutata sunt. Promissa mutata sunt: Ibi promittebatur abundantia frumenti, vini, & olei: *Psal. 104.* Sicut scriptum est: Dedit, inquit, possessiones gentium, & labores populorum possederunt. Hîc non terrena substantia, vel gloria promittitur, sed æterna hæreditas. A Christo enim paupere pauperes Euangelizantur: *Math. 5.* Beati, inquit, pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Luc. 6.* Et væ vobis diuites, qui habetis hîc consolationem vestram. Quibus dictæ sunt promissiones, defuncti sunt, non acceptis repromissionibus: sed à longè eas aspicientes & salutantes super terram, & confitentes, quia peregrini sunt & hospites. *Hebr. 11.* Mutata sunt iudicia: in veteri namque Testamento temporales pœnæ transgressoribus intentabantur: nunc autem dicitur: Qui mala egerunt, ibunt in ignem æternum. *Ioan. 5.* Mutata sunt & præcepta: quia cùm lex neminem adduceret ad perfectum, remanentibus moralibus præceptis: vt honora Patrem tuum, &c. Cerimonialia quæ solam figuram veritatis habebant obseruata, spiritualiter ad litteram sunt deleta. *Hebr. 9.* Facta est in Sacramentis mutatio: quia, teste Apostolo, non poterant iuxta conscientiam perfectum facere seruientem in cibis, & potibus, & variis baptismatibus, significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse Sanctorum viam. Talia ego oportuit esse Sacramenta, in quibus esset significatio veritatis, & veritas significationis. In promissis amor suggeritur, in iudiciis timor incurritur, in præceptis vita geritur, in Sacramentis Christi gratia figuratur & datur. Lex quidem per Moysem data est: veritas autem per Iesum Christum. *Ioan. 1.* Si ergo Christus veritas, imò quia ipse est veritas: si in Christum credimus, credamus & Christo. Ipse enim est qui dicit. *Ib. 6.* Ego sum panis viuus qui de cælo descendi: ipse est manna reficiens: ipse est agnus qui immolabatur, & manducabatur in lege: ipse enim se nobis obtulit in cibum & pretium, qui Patres nostros refecit in manna: in pane nos reficit, & impletur in eo quod scriptum est: *Leuit. 26.* Nouis superuenientibus vetera projicietis, & vetustissima veterum comedetis. Vetera sunt sacrificia veteris legis, quæ offerebant Aaron, & filij eius iugulantes filios arietum: effundentes sanguinem vitulorum & hircorum. Vetustissima autem veterum fuerunt panis & vinum oblata à Melchisedech figurantia Sacramentum Christi: de quo jurauit Pater, tu es Sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech. *Psal. 109.* Nouis ergo superuenientibus projicienda erant legalia, & vetustissima veterum comedenda: vt panem Angelorum manducauit homo, sicut à diebus antiquis parauit in dulcedine sua pauperi Deus. Naturæ nostræ susceptio panis est quo pascimur. Christus enim nostræ carnis fœnum conuertit in frumentum, vt nos cibaret ex adipe fru-

menti. Factus est nobis panis: quia cor hominis in corde bono seminandum & multiplicandum: factus est nobis granum frumenti: confirmat panis ad huius miseræ vitæ consolationem, ad laboris viæ sustentationem: panis in verbo doctrinæ, panis in exemplo vitæ, panis spiritualis gratiæ, panis interminabilis gloriæ. Hoc est, inquit, nouum Testamentum in sanguine meo: hoc testamentum nobis in morte Christi confirmatum est: vt & nos complantemur similitudini mortis eius: vt mundo moriamur, & vita nostra abscondatur cum Christo in Deo meo. Super hoc testamento ordinanda sunt sacrificia, vt totus homo hostiam viuentem, & Deo placentem se offerens, imprimis offerat sacrificium pœnitentiæ: Sacrificium, inquit, Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Secundum sacrificium est exhibitio misericordiæ: quod propter præeminentem sui elegantiam non sacrificium, sed iustitia vocatur à Domino. Misericordiam, inquit, volo, & non sacrificium. Quòd enim hoc sacrificium sit iustitia, habes ex eo quòd dicitur: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Et cum de eleemosynarum sacrificio loqueretur: Videte, inquit, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. De hoc Sacrificio scriptum est: Sacrificate sacrificium iustitiæ. Est tertium quod totum est in adipe & pinguedine: quod de medullis animæ, & de interioribus cordis omninò procedit. Hoc est sacrificium laudis, honorificum lunæ. Propheta hoc ferre sacrificium desiderans, de pinguedine cordis, & de affluentia charitatis, Sicut adipe, inquit, & pinguedine repleatur anima mea. Primum refertur ad me: secundũ ad proximum: tertium ad Deum. Omnia tamen ad Deum refero: & offero propter Deum. Si tamen volumus super Testamentum Christi offerre sacrificia: vna est ordinatio & nuncius, in ea est ordo: scilicet vt sicut præcipimur cogitatus nostros iactare in eo, sic & fidem sacrificiorum iactemus in eius verbo. Credat homo potiùs Christo quàm sibi: vt sit cum Deo creditus spiritus eius, abneget ipsum & sequatur Christum spe, fide: nam ipse est via, veritas, & vita: Scio, dicit Apostolus, cui credidi, & certus sum. Et eiusdem verba hæc sunt: Quicumque comederit panem hunc, & sumpserit Calicem hunc indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Christi: tam in verbis magistri, quàm in verbis discipuli audis & intelligis corpus Christi. Nihil ergo in hoc, aut in aliis Sacramentis hæsites: sed firma cor & fidem tuam in verbo illius, cuius verbo cæli firmati sunt, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Luc. 22. Psal. 50. Math. 9. Ps. 111. Math. 6. Psal. 4. Psal. 62. 1. Tim. 1. 1. Cor. 11. *Veritas Eucharistiæ.*

AD SACERDOTES.

SERMO LV.

QVI ex Deo est, verba Dei audit. Verba accipienda sunt cum effectu. Non enim sufficit audire, & non facere. Nam qui audit & non facit, surdus auditor est. Qui audit me, dicit Sapientia, non confundetur. Et Iacobus: Estote, inquit, factores verbi & non auditores tantùm. Audire enim & non intelligere: vel intelligere & non facere, negligere est. Intellectus enim bonus omnibus facientibus ea. Nec enim aut intellectus, aut memoria quicquam prodest, nisi sit ad faciendum. Et memores, inquit, fuerunt mandatorum eius ad faciendum ea. Melior est operis auditio quàm auris. Verbum quidem audiri oportet, vt fides vel aliud opus virtutis veniat ex auditu. Fides autem ex auditu: auditus autem per Verbum Dei. Quidam autem habent aures & non audiunt: Non enim habent aures audiendi, sed negligendi. Ideò frequenter Dominus in Euangelio dicit: Qui habet aures audiendi, audiat. *Qui ex Deo est*, &c. Consulat vnusquisque vestrum conscientiam suam, si ex Deo est: nam si ex Deo non est, verba Dei audire non potest. Quidam sunt ex Deo, quidam ex mundo, quidam ex Diabolo. Ego ex Deo exiui: & veni in mundum, dicit Dominus. Et ad discipulos: Si de mundo fuissetis, mundus vtique quod suum est, diligeret. Et ad Iudæos: Vos ex Patre diabolo estis. Ex Deo est qui Deo adhæret. Qui adhæret, inquit, Deo, vnus spiritus est cum illo. Quia verò mundus & diabolus societatem iniuerunt, quicumque est de mundo, ipse est ex patre diabolo. Isti duo aures animæ aggrauant, ita vt audire non possit. Vnde & Propheta ad animam loquens, quæ iam aliquantulùm obsurduerat: Audi, inquit, filia, & vide, & inclina aurem tuam; &

Ioan. 8. *Verbum Dei vt audiendum.* Prou. 24. Iac. 1. Psal. 110. Psal. 102. Rom. 10. Math. 11. Ioan. 8. Ib. 16. Ib. 15. Ibid. 8. 1. Cor. 6. Psal. 44.

obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Nam qui terrena sapiunt, aures aggrauatas habent, & Verbum Dei audire non possunt. Vos ergo qui iam non estis de mundo, qui iam renunciastis diabolo, & pompis eius, & quia ex Deo estis, verba eius auditis: si tamen verba Dei operibus adimpletis. Videte tamen quia Deus non irridetur: recolite quid in vestra conuersatione promiseritis Deo. Cauete ne ædificetis excelsa Tophet & Ierusalem in sanguinibus. Qui semel egressus est de Ægypto, si appetit allia & pepones Ægypti: si ad mũdum quem euomuit, reuertitur: reædificat suam Iericho, & moritur suus primogenitus: quia meritum suæ primæ conuersionis extinguitur. De talibus dicit Dominus: Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum. Vertitur ergo spiritus in carnem, cælum in terram, aurum in scoriam, oleum in amurcam, qui erat Angelus, & cælestis, factus est terrenus, carnalis & animalis. Ecce Iebusæus noster pessimus, noster impugnator, homo interior, terrenus, animalis, carnalis. Terrenus est, qui de terra est, & de terra loquitur: terram sapit, terram lingit, nec à terrenis diuelli poterit, donec fodiatur peccatori fouea: donec qui terra est, reuertatur ad terram. De hoc homine terreno dicit Apostolus: Primus homo de terra, terrenus: Secundus de cælo cælestis. Et iterùm: Sicut ergo portauimus imaginem terreni hominis: ita portemus imaginem cælestis. Imago terreni hominis est præuaricatio Adæ, per quem vanitati similes facti sumus, quærentes vanitates & insanias falsas. Sic homo vanitati similis factus est: sic in imagine pertransit homo: sed & frustrà conturbatur. Stultus est terrenus iste, qui cælum videre non potest. Oculi enim sapientis in capite eius semper: oculi stulti in finibus terræ. Iste Dei sui oblitus se totum ad terrena effundit. In persona huius hominis loquens ille Propheta lamentator, Effusa sunt, inquit, in terram viscera mea. Carnalis nomen suum aliunde sortitur, non à terra: sed à carne. Iste Chusan Rasathaim & Eglon & Iabim, & Madian, & cæteris oppressoribus populi Dei diu sub tributo seruiuit: quia sub peccato se venundedit. Pro minimo mihi est vt ab homine iudicer, aut ab humano die. Lucebat olim ille filius iræ: ille filius perditionis, qui de cælo corruit. Vnde & lucifer vocabatur: nunc autem noctifer siue tenebrifer. Qui si arsisset, nullo vnquam tempore cecidisset. Huius vestigia sequuntur qui potiùs eligunt lucere, quàm ardere: religiosi apparere, quàm esse: sed ardebunt igne illo qui præparatus est diabolo & Angelis eius: cuius flamma non extinguetur: cuius fœtor occidit: cuius ardor mortificat: mori tamen eum qui patitur, non permittit: à quo nos auertat Sanctus ille Sanctorum qui hodie mirificauit, & magnificauit in terris sanctum Iesus Christus miserationes eius. Quidam focarias habent: quidam alienis vxoribus abutuntur: sic trahit sua quemque voluptas. Sed illud pessimum est quòd suam malitiam non occultant: immò incontinentiam suam publicis potationibus & commessationibus prædicant & ostentant. Cùm scriptum sit: Ne ascendatis in Galgala & in Bethauen ne ingrediamini, id est, peccati vestri turpitudinem ne reueletis. Corpus Christi est pretium animæ, thesaurus indeficiens, inæstimabilis, impollutus, inconsumptus, incorruptus. Hoc thesauro emuntur cælestes diuitiæ, possessio gloriæ, regnum infinibile, pax interminabilis, inconcussa securitas, & æternitas vitæ. Hic est panis viuus qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. De hoc non habent edere potestatem, qui tabernaculo deseruiunt, sicut dicit Apostolus ad Hebræos, id est qui deseruiunt corpori, & curam carnis in desideriis agunt. Væ igitur illis, quibus corporis Christi dispensatio credita est, si non est præcisus vmbilicus eorum: si non diiudicant corpus Christi: si non honorant testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem meliùs loquentem quàm Abel. Iudex viuorum & mortuorum Christus Iesus patientem non sustinebit: quia tam irreuerenter & ignominiosè tractatur. Sed quia Pater vnicum filium inæstimabili & ineffabili charitate diligit: vnigeniti sui contumeliam & iniuriam indignatione & zelo terribili vindicabit. Ecce duo fermenta, fermentum auaritiæ & luxuriæ: alterum quo malitiosè agitur contra proximum: alterum quo nequiter agitur contra Deum: & hoc fermentum est malitiæ & nequitiæ. Sequitur de melle, quod in sacrificio reprobatur. Est autem mel in sacrificio, Prælatorum nimis blanda & dissoluta remissio. Est autem remissio cauta & circumspecta: & est remissio stulta & dissoluta. Remissio cauta fructuosa est, qua prudenter defertur pote-

Vocationi respondendum. Gen. 6. 1. Cor. 15. *Imago terrestris.* Psal. 38. Eccles. 2. Thren. 2. Os. 4. Hebr. 13. *Fermenta duo.* *Mellis significatio.* *Remissio duplex.*

statibus huius mundi, & maximè Regi tanquam præcellenti. Nàm omnis potestas à Domino Deo est. Hæc pacem Ecclesiæ fouet: Hæc regnum & sacerdotium vnum facit. Hæc sua benignitate & lenitate obtinet quod nec per minas, nec per sententias extorqueret. Hæc est remissio siue lenitas, in qua nec Deus nec homo offenditur, & in qua fides debita Deo & homini exhibetur. De hac fide & de hac lenitate scriptum est: In fide & lenitate sanctum fecit illum. In hac remissione aut potiùs in hoc melle fel correctionis absconditum est. Nam hæc remissio in sua lenitate zelum, & in blanditiis suis aculeum habet. Eo tempore opportuno ex aduerso ascendit, & opponit se murum pro domo Israël: & vbi veriùs diligit, ibi seueriùs corrigit eos qui ignorant & errant. Hæc est quæ dicit Regi apostata: vocat duces impios, & non accipit personas principum: nec cognoscit tyrannum, cùm decertauerit contra pauperem. Vos itaque, fratres, quorum officium est placabiles hostias offerre Altissimo, longè faciatis à vobis fermentum malitiæ & nequitiæ. Abijcite mel adulationis, aut dissolutæ remissionis, mel mundanæ dilectionis & deceptoriæ voluptatis. Custodiat vnusquisque vas suum in sanctificatione & honore: vt non vituperetur ministerium vestrum: vt verbo & exemplo reddatis commissum vobis populum acceptabilem Domino, sectatorem bonorum operum. De animabus enim populi reddituri estis rationem in die tremendi iudicij, pro perditione illorum, confusionis & mortis æternæ sententiam subituri: pro salute verò illorum coronam immarcessibilem, & æternam atque ineffabilem gloriam adepturi. Quam vobis præstare dignetur, qui viuit & regnat: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Eccli. 45. — Iob 34. — *Zelus Sacerdotum.* — *Adulatio fugienda in Sacerdote.* — *Ratio reddenda est Sacerdotibus.*

AD EOSDEM.

SERMO LVI.

Leuit. 6. — *Dilectio Dei.*

I*GNIS semper ardebit in altari: quem Sacerdos nutriet per singulos dies, subijciens ligna.* Inter vniuersa seruitutis obsequia, quæ Deo potest impendere humana deuotio, nihil est quod Deo acceptius esse possit, quàm vt diligatur à nobis ipse, qui est veritas, & in veritate nos diligit. Benè, & secundùm misericordiam, & mansuetudinem suam magnam in veritate vult diligi, qui & in suis dilectionibus, & benedictionibus nos præuenit, sicut Ioannes Euangelista commemorat: Non quia, inquit, dileximus eum: sed quia prior dilexit nos. Hoc est, quod inter primitias legalis obseruantiæ primum, & summum mandatum dilectionis instituit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totis viribus tuis. Hanc dilectionem tenuit, monuit, exhibuit, qui pro nobis animam suam posuit. Maiorem hac, inquit, dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Hanc dilectionem conseruauit, & finaliter obseruauit: cùm enim dilexisset suos, vsque in finem dilexit eos. Vidit Dominus quia ignis huius dilectionis, qui accensus fuerat in parentibus antiquis, & in nobis extinctus fuerat, nec remanserant nisi carbones desolatorij, venit vt ignem hunc accenderet in altario cordis nostri. Carbones itaque succensi sunt ab eo qui dicit: Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt ardeat? In altario cordis immolatur spiritus contritus, iuxta illud: Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum Deus non despicit. Hic est ignis qui in altari cordis nutriendus est à Sacerdote jugiter: hic est ignis de quo Propheta dicit: Ignis eius in Sion, & caminus in Ierusalem. Et Ieremias: De cælo misit Dominus ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Hunc ignem effodit Nehemias, quem Ieremias infoderat. Legitur in libro Regum quòd cùm populus Israël in captiuitatem Babylonicam transmigrasset, & remansissent paucæ reliquiæ sub Godolia, remansit & Ieremias, qui in valle Iosaphat in puteo ignem abscondit, quem post longa temporum curricula Nehemias inquisiuit & effodit: sed non inuenit, nisi stipites combustos, sicut legitur, & aquam crassam. Aquam illam super altare effudit: & succensus est ignis: hæc est aqua dilectionis, quæ ignem suscitat de carbonibus desolatoriis, & adeo crassa, vt Sacerdotis sacrificium pingue fiat, & vocatus est dies Nephar, id est Purificatio: hunc ignem ad purificationem animarum tenentur Sacerdotes accendere & nutrire:

1. Ioan. 4. — Math. 22. — Ioan. 15. — Ib. 13. — Luc. 12. — Psalm. 50. — Isa. 31. — Thren. 1. — 4. Reg. 25. — 2. Machab. 1. & 2.

verumtamen ad nutrimentum huius tria necessaria sunt ligna quæ cum aqua crassæ dilectionis, de puteo bonæ conscientiæ producuntur. Sunt itaque tria ligna exemplum sanctæ conuersationis: verbum sollicitæ prædicationis: officium deuotæ administrationis. Oportet siquidem quòd Sacerdos sit in conuersatione sanctus, in prædicatione sollicitus: in administratione deuotus. Sanctus, scriptum est enim: Sancti estote quia ego sanctus sum. Quomodò enim nisi esset sanctus, aliorum immunditias emundaret? necesse est, dicit Apostolus, vt munda sit manus quæ diluere sordes curat. Videmus hodie Sacerdotes cum filiis Heli tenentes fuscinulas carnium, & cum mulieribus in atrio tabernaculi excubantes, & facti sunt equi emissarij, sicut dicit Propheta, vnusquisque ad vxorem proximi hinniebat. Videmus hodie Sacerdotes sedentes cum Balthasar in conuiuiis cum vxoribus & concubinis, abutentes vasis Domino Deo consecratis: sed certè propè est manus illa vltima, & Scriptura terribilis Mane, Techel, Phares, numeratum, appensum, diuisum: numerat enim dies Sacerdotis, sed & omnia eius facta in vnum sunt, & quasi in sacculo consignata: appendit gratiam quam contulit, & spem, atque fiduciam quam habet, in vitam prolixiorem dissipat, & confundit. Cùm enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus, & dolor sicut in vtero habentis, & non effugient: quia iuxta Salomonem, Prosperitas stultorum perdet eos. Qui ignem Ieremiæ debuerant subijcere cum filiis Aaron, ignem alienum subijciunt: ignem illum de quo Psalmista dicit: Supercecidit ignis, & non viderunt solem iustitiæ: oculos habent ad munera: pupillo & viduæ non intendunt: non attendunt sententiam maledictionis illius: Væ qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Mulierculas enim, & alias miserabiles personas sine causa in causam trahunt: eas quæ famæ integræ sunt diffamantes: iudicantes purgatas: absoluentes impias: innoxias condemnantes: Penetrantes, inquit, viduarum domos: captiuas ducentes mulierculas oneratas peccatis. Certè isti solem iustitiæ non vident: Solum enim oculum sinistrum habent: per quem solem iustitiæ videre non possunt.

Tria Sacerdoti necessaria. Leuit. 11. & 19. *Sanctitas Sacerdotum.* 1. Reg. 2. Ier. 5. Dan. 5. 1. Thes. 5. Prou. 1. Psal. 57. Isa. 1. Ib. 5. 2. Tim. 3.

Duo sanè sunt oculi hominis, sinister, & dexter, sinister temporalibus impenditur, dexter æternis. Sinister est sensualitas: dexter est consideratio æternorum. Sinistro oculo acutissimè videmus, prudentes & astuti in acquisitione temporalium, non habentes prudentiam æternorum. Sapientes autem, inquit, sunt vt faciant malum: bona autem facere nesciunt. Isti sunt quibus Naas Ammonites dextrum oculum eruebat: sicut legitur in libro Regum. Naas interpretatur serpens, inimicus, scilicet, humani generis: qui sic Sacerdotum animas excæcat, & vt cæci sint duces cæcorum. Sinistro oculo auaritia tantùm vident. Nam de auaritia dicit Propheta: Hic est oculus eorum in vniuersa terra. In capitulis vestris vbi corrupti muneribus iustitiam iusti subuertitis: absoluitis, sicut diximus, impios, innoxios diffamatis, non videntes solem iustitiæ. Conuenientibus vobis sic in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare. Ad sacratissimum enim Corpus Christi nimis accedit periculosè, qui in iudicio solem iustitiæ non attendit: qui proximum suum aut iniustè iudicat, aut diffamat iniquè. Quoties ergo, fratres, conuenitis in conuenticulis vestris vt alios iudicetis, recogitate quia dicitur, iudicium vos expectat. Attendite quia vita hæc transitoria est & breuis: villicatio vestra vobis onerosa & grauis, administratio eius difficilis, exitus horribilis, pœna infinibilis. Non dicimus hæc, fratres charissimi, propter vos. Nam inter vos multi sunt qui sanctitatis merito & honesta conuersatione præcellunt: sed tamen inter vos, sicut Apostolus dicit, sunt multi imbecilles, & dormiunt multi. Nondum enim ventilata est area Domini: Adhuc est lilium inter spinas, zizania inter spicas. Hæc de primo ligno quod Sacerdos igni subijcit in fomentum. Lignum secundum est Verbum sacræ prædicationis, quod maximè pertinet ad officium Sacerdotis: vt sit potens in doctrina sana, dicit Apostolus ad Titum, & malis possit contradicere, peruersos arguere, & errantibus non consentire. Satis autem benè verna hic consensus, Apostolus certissimam huius rei assignat Philosophiam: propterea vos non arguitis, qui eadem sæpius agitis. Cùm labia Sacerdotum sint Euangelio consecrata, vacant

Oculi duo spirituales. 1. Reg. 11. *Auaritia Sacerdotum.* Zachar. 5. 1. Cor. 11. Hebr. 11. 1. Cor 11. Tit. 1.

tota die sermonibus otiosis, & fidelibus Christi esurientibus subtrahunt panem vitæ. Nunquam pigritandum: nunquam cessandum est ab exhortatione salubri. Ideò & meritò per singulos dies, idest assiduè, incessanter. Dies in sacro eloquio sunt virtutes. Per singulos dies, dicit Propheta, benedicam tibi: Et in Iob: Ab omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies eius. Sicut per contrarium peccata sunt noctes, vt in Psalmo: Lauabo per singulas noctes, id est per singula peccata confitendo illa, lauabo lectum, id est conscientiam meam. Sacerdos itaque per singulos dies igni ligna subijcit, qui exemplo sanctæ conuersationis, & verbo sacræ prædicationis subjectos, ad singulas virtutes exhortatur: sicque in cordibus fidelium charitatis ignem accendit. Sequitur lignum tertium, deuotæ scilicet administrationis officium. Administratio siquidem Sacerdotum licet exerceatur in multis: in confessionibus, baptismatibus, in vnctionibus, in exorcismis: specialiter tamen consistit in duobus, in Psalmodia, & celebratione Missarum. In his autem semper exigitur humilis, & prompta deuotio. Quid prodest Psalmus nisi deuotione comitetur, psallere sine deuotione, est quasi æs sonans, & cymbalum tinniens. Exultent & lætentur omnes qui quærunt te, & diligunt salutare tuum: sed ipsi non diligunt salutare tuum, cùm inordinatæ fiunt tales apocopæ & syncopæ, nec Deo acceptæ sunt huiusmodi synalimphæ. Hieronymus de Psalmodia monet, vt ad verbum fiat oratio. Ideóque duo necessaria sunt in Psalmodia, intellectus, & cordis immaculati deuotio, & tunc non solùm Angeli, sed Dominus Angelorum venit, ac se libentissimè interponit, & euenit quod dicitur per Prophetam: Psallam, & intelligam in via immaculata: quando venies ad me. Volo, dicit Apostolus, quinque verba loqui sensu meo, quàm decem millia verborum in lingua. In sacrificiis altaris. Ibi magnus ignis deuotionis & dilectionis exigitur: quia ibi est tota nostra salus. Certè indeuotissimus est Sacerdos, qui ibi non conteritur, vbi filius Altissimi ante patris oculos immolatur. Sanè Sacerdos deuotus & prudens dum mensæ diuinæ assistit, nihil cogitat, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Ponit ante oculos cordis sui Christi humilitatem, & patientiam Christi, angustias & dolores; Christi opprobria, sputa, flagella, lanceam, crucem, mortem deuotè & sollicitè recolit, & se in ipsa memoria Passionis Dominicæ crucifigit. Si ergo ei, & pro eo specialiter immolatur, qui se pro nobis corporaliter immolauit: O quàm graue, quàm periculosum est, fratres mei, administrationis officium: quia non solùm de vestris, sed de animabus vobis commissis in die tremendi iudicij respondere tenemini. Et quomodò custodiet conscientiam alienam, qui suam custodire non potest? Conscientia siquidem abyssus inscrutabilis est, nox obscurissima, & tamen misero Sacerdoti, qui hanc noctem suscepit, & in cura reclamatur: custos quid de die, custos quid de nocte? Quid facturus est Sacerdos miserrimus, qui sentit se peccatis oneratum, curis implicitum, carnalium desideriorum fœce infectum, cæcum, curuum, infirmum, mille difficultatibus coarctatum, mille necessitatibus anxium, mille turbationibus ærumnosum, procliuem ad vitia, inualidum ad virtutes? Quid faciet, filius doloris, filius plorationis æternæ, qui nec in se, nec in aliis ignem charitatis accendit? Certè paratus est in cibum, & consumptionem ignis. Ignis succensus est in furore Domini, & ardebit vsque ad inferni nouissima: deputatus est ei locus cum ardoribus sempiternis: paratus est vermis qui non morietur, fumus, vapor, & spiritus procellarum, horror, & caligo tenebrosa, onera catenarum pœnitentium, stringentium, vrentium, & non consumentium. A quibus nos liberet ignis ille non consumens, sed consummans: non deuorans, sed illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum: ipse nos illuminet ad dandam scientiam salutis plebi eius: quod nobis præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto, viuit & regnat Deus: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Margin notes: Psal. 144. — Iob. 24. — Psal. 6. — Administratio Sacerdotis in duobus præcipuè consistit. — Quomodo Psallendum. — Psal. 39. — Angeli psalmodia intersunt. Psal. 103. — 1. Cor. 14 — Missa vt celebranda. — Administrationis periculum. — Deut. 32.

AD EOSDEM.

SERMO LVII.

Leuit. 2.

IN Leuitico scriptum est, *Omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento erit: nec quicquam fermenti, aut mellis adolebitur in sacrificio Domini: quicquid autem sacrificij obtuleris, sale condies: in omni oblatione offeres sal.* Domini mei, de sacrificio vobis loquimur: quia sacrificiorum de quibus loquimur, vobis cura à Deo commissa est, qui sacra datis, & sacrificia offertis: ideo nomen & officium Sacerdotum obtinetis. Verumtamen quia munditia Euangelica hodie sordes carnificij legalis amouit, spiritualia tamen hodie sacrificia offerunt, qui se & sua simul toto corde Christo impendunt: pacifica offerunt, qui solliciti sunt, vt pacem cum Deo habeant, vt Christum criminali aliquo non offendant. Bouem offert, qui opera perfectionis aggreditur: Ouem, qui in sua simplicitate Deo placere intendunt: Capram, qui viam pœnitentis arripit: Aues verò qui viam charitatis, aut speculam contemplationis ascendit. Ab his omnibus, & aliis sacrificiis quæ multa sunt, longè fiunt, & damnabiliter relegantur fermentum & mel. Sal autem vbique fauorabiliter admittitur: fermentum, cuius admixtione tota massa corrumpitur, auaritia est, & incontinentia Ecclesiasticorum: quæ subditos peruersa imitatione corrumpit. Quid enim faciet Laïcus simplex, nisi quod patrem suum Spiritualem viderit facientem? In multis notabilis est auaritia Sacerdotum: præsertim dum pro quæstu temporali faciunt se ordinari: dum in spe vilissimæ oblationis Sacramenta conficiunt: de cadaueribus litigant: sepulturam, & baptismum vendunt, nihil gratis impendentes: sed in vniuersis suam sequentes auaritiam: sicut dicitur per Malachiam: Quis est in vobis qui claudat ostia mea, & ponat incensum super altare meum gratuitò. Non est mihi voluntas in vobis, & munus non recipiam de manu vestra, ait Dominus. Et hæc est, iuxta Zachariam, amphora egrediens, ipsa est oculus eorum in vniuersa terra. Isaias etiam de illis dicit: Ipsi Pastores declinauerunt vnusquisque ad auaritiam suam. Et Ieremias: A minori vsque ad majorem omnes auaritiæ student, & à Propheta vsque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum. De lana igitur ouium, & non de salute solliciti: quod infirmum est, non consolidant: quod ægrotum, non sanant: quod fractum non alligant: quod perijt, non quærunt: quod abiectum est, non reducunt: sed suæ auaritiæ consulentes, peccata populi comedunt, & eos prauæ conuersationis exemplo ad deteriora inuitant. Sicut Osee dicit: Peccata populi comedunt, & ad iniquitatem subleuant vias eorum. Isti, iuxta verbum Iob, terræ fructus, atque pecunias comedunt: qui percipientes temporalia, spiritualia impendunt. Hi qui nihil nisi cæleste sapere debuerunt, terrena tamen sapiunt: quærentes non quæ sursum sunt, sed quæ super terram. Qui cùm essent à Deo constituti, testimonio Apostoli loquentis ad Philippenses, sicut luminaria in mundo, verbum vitæ contemnentes obstricti sunt terræ domibus iniquitatum, quorum spirituales oculi terrenorum fæce turbati, & obtenebrati sunt: sicut per visionem Ezechielis dicitur: Terra, inquit, vsque ad fenestras, & fenestræ clausæ. Ieremias in persona istorum deplorans hominem interiorem terrenorum concupiscentia dissolutum, Effusa sunt, inquit, in terram viscera mea: sed quantum Sacerdotibus obest auaritia? De auaritia Clericorum loquens Apostolus ad Hebræos, ait: Sint mores vestri sine auaritia contenti præsentibus. Clericorum auaritiæ ascribitur quòd quotidie ferè capitula, siue consilia sua tenent: quærentes non morum correctionem, sed nummorum extorsionem. Non sit anima mea in iudiciis quorumdam, apud quos dissipatur æquitas, & iustitia, & iudicium non conuertitur: sicut Habacuc dicit: Lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicium. Sed si de exhibitione iustitiæ, aut pacis reformatione loquantur: non erit sine noualitate negotium, ab vtraque parte exigitur aliquid, & væ parti quæ aliquid non dederit. De talibus dicit Micheas: Mordent dentibus, & prædicant pacem: Et si quis non dederit in ore ipsorum quidpiam, suscitant super eum prælium: primum aliquid recipit Archidiaconus, & deinde Officialis aliquid. Sed & Decanus, & cæteri causam in aliquo sibi faciunt lucratiuam: vt possimus dicere, quia Residuum erucæ comedit locusta: residuum locustæ come-

Fermentum est auaritia & impudicitia. — *Auaritia Sacerdotum.* — Malach. 1. — Zachar. 5. — Isa. 56. — Ier. 6. — Ezech. 34. — Ose. 4. — Iob. 31. — Philip. 2. — Ezech. 41. — Thren. 11. — Hebr. 13. — Habac. 1. — Mich. 3. — Ioel. 1.

dit brucus: residuum bruci comedit rubigo. Isti manifestissime ædificant excelsa Tophet, viamque sibi præparant ad gehennam. Nam testimonio Iob, Ignis corpora eorum comburet qui munera libenter accipiunt, & maximè vbi iustitia venalis exponitur, quæ gratis debetur vniuersis, & singulis. Væ Prælatis Ecclesiæ, si ista non corrigunt. Vnde Amos: Væ qui opulenti estis optimates Samariæ. Capita populorum qui debuerant esse rectitudinis, & humilitatis exemplum, in superbia & abusione iudicant, imperantes cum austeritate, dominantes in clero, non forma facti gregis in populo. Hæc de auaritia clericorum. Sequitur de altera parte fermenti quod à Sacramento prohibetur, id est incontinentia: hæc inter omnes pestes vitiorum primipilaria est, quæ fortiùs nos impugnat: contra hanc præcingere lumbos nostros, & spiritualibus armis indui nos oportet, vt vnusquisque castiget, & in seruitutem redigat corpus suum: sicut Apostolus ad Corinthios scribit: Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Mundi Sacerdotes, quicquid aliis faciant, sibi Sacramenta non faciunt, sed seipsos excæcant: non se sanctificant, sed maledictioni se subijciunt. Videamus opera nostra, & iniquitates, quibus misericordiam Domini frequenter offendimus: vt cum Ieremia dicere possimus: Misericordiæ Domini multæ, quia non sumus consumpti, & quia non defecerunt miserationes eius. Quidam focarias habent, quidam alienis vxoribus abutuntur: sicut trahit sua quemque voluptas. Sed illud pessimum est, quòd suam malitiam non occultant: imò incontinentiam suam publicis potationibus & comessationibus publicè ostentant: cùm scriptum sit. Ne ascendatis in Galgala, & in Bethauen ne ingrediamini, id est peccati vestri turpitudinem non reueletis. Corpus Christi est pretium animæ, thesaurus indeficiens, inæstimabilis, impollutus, inconsumptus, incorruptus. Hoc thesauro emuntur cælestes diuitiæ, possessio gloriæ, regnum infinibile, pax interminabilis, inconcussa securitas, & æternitas vitæ: hic est panis viuus qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. De hoc non habent edendi potestatem qui tabernaculo deseruiunt, sicut dicit Apostolus ad Hebræos, idest, qui deseruiunt corpori, & curam carnis in desideriis agunt. Væ igitur illis, quibus corporis Christi dispensatio credita est, si non est præcisus vmbilicus eorum, si non dijudicant corpus Christi: si non honorant Testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem, meliùs loquentem quàm Abel. Iudex viuorum & mortuorum Christus Iesus patienter sustinebit, quòd tam irreuerenter & ignominiosè tractatur: sed quia Pater vnicum Filium inæstimabili & ineffabili charitate diligit, vnigeniti sui contumeliam, & iniuriam, indignatione & zelo terribili vindicabit. Ecce duo fermenta: fermentum auaritiæ, & luxuriæ, alterum quo malitiosè agitur contra proximum: alterum quod nequiter agitur contra Dominum, & hoc est fermentum malitiæ, & nequitiæ. Sequitur de melle quòd in sacrificio reprobatur, est autem mel in sacrificio Prælatorum nimis blanda & dissoluta remissio. Est autem remissio cauta & circumspecta, & est remissio stulta & dissoluta. Remissio cauta & fructuosa est, qua prudenter defertur potestatibus huius mundi, & maximè regi tanquam præcellenti. Nam omnis potestas à Domino Deo est. Hæc pacem Ecclesiæ fouet: hæc regnum & sacerdotium vnum facit: hæc sua benignitate & lenitate obtinet, quod nec per minas, nec per sententias extorqueret. Hæc est remissio siue lenitas, qua nec Deus, nec homo offenditur, & in qua fides debita Deo & homini exhibetur. De hac fide, & de hac lenitate scriptum est: Sanctum fecit illum. In hac remissione aut potiùs in hoc melle fel correctionis absconditum est: nam hæc remissio in sua lenitate zelum, & in blanditiis suis aculeum habet. Et tempore oportuno ex aduerso ascendit, & opponit se murum pro domo Israël: & vbi veriùs diligit, ibi seueriùs corrigit eos qui errant. Sed remissio stulta & dissoluta illos seueriùs corrigit, qui ignoranter errant. Hæc est quæ dicit Regi apostata: vocat Duces impios, & non accipit personas principum: nec cognoscit tyrannum, cùm disceptauerit contra pauperem. Vos itaque fratres, quorum officium est placabiles hostias offerre Altissimo, longè faciatis à vobis fermentum malitiæ & nequitiæ: abijcite mel adulationis, aut dissolutæ remissionis, vel mundanæ dilectionis, & deceptoriæ voluptatis. Custodiat vnusquisque vas suum in sanctificatione & honore,

Ier. 7. Iob. 15. *Iustitia venalis.* Amos. 6. *Incontinentia Clericorum.* 2. Cor. 10 Thren. 3. Ose. 4. Hebr. 13. Ib. 12. *Mellis reprobatio in sacrificiis.* *Remissio duplex.* Rom 13. *Potestas regia pacem Ecclesiæ fouet.* Eccli. 45.

vt non vituperetur ministerium nostrum, & verbo & exemplo reddatis commissum vobis populum acceptabilem Domino, sectatorem bonorum operum. De animabus enim populi reddituri estis rationem in die tremendi iudicij: pro perditione illorum confusionis, & mortis æternæ sententiam subituri: pro salute verò illorum coronam, & immarcessibilem gloriam adepturi: Quam nobis præstare dignetur, qui viuit & regnat, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

IN EODEM.

SERMO LVIII.

Eccli. 45.

DILECTVS Deo & hominibus *N.* cuius memoria in benedictione est: si fructum dictæ dilectionis attendimus, fructus æternæ salutis est, & lignum vitæ apprehendentibus eam. Hæc enim charitas dicitur, de cuius radice bona vniuersa procedunt: inter cuius fructus computatur gaudium, & pax in Spiritu sancto. Vberrimus est hic ardor: vnde si aliquid ei impenditur ad culturam, idipsum multiplicato fœnore fructuum recompensat, & iam si Dominum diligimus, plus ab eo diligimur: mensuram enim bonam & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabit in sinum vestrum. Dilectio siquidem vestra quasi scintillula ad comparationem illius effusæ, & abundantissimæ charitatis diuinæ. Si ad dilectionem Christi peruenire volumus, ipse anticipat vias desideriorum nostrorum, & dilectionis suæ gratia nos præcurrit. Nam ab eo est si ipsum diligimus, & vt eum diligamus, sua nos dilectione præuenit: non quia primò dilexerimus eum, dicit Ioannes, sed quia prior dilexit nos. Ipse diligit nos, qui in benedictionibus suis vbique nos præuenit. Sed si dictæ diuinæ dilectionis irrefragabile quærimus argumentum, Deus Dei Filius animam suam pro nobis posuit: cùm maiorem dilectionem nemo habeat, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Hæc dilectio fortior fuit quàm vita, quia vitam abstulit: fortior fuit quàm mors, quia eam destruxit qui mortis habebat imperium, & mortem omninò absorbuit & deleuit. Præter hanc generalem & communem dilectionem, in qua & per quam vult Dominus omnes saluos fieri, & ad agnitionem sui nominis venire: est alia dilectio, infusio scilicet gratiæ, & infusæ conseruatio. Hæc est quæ hominem dilectum Deo facit. Certissimè autem constat eum à Deo diligi qui Dominum diligit: & qui Filium suum reuelat in nobis. De hac reuelatione dicit Paulus: Qui me segregauit ab vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me. De hac ipsa reuelatione loquens ad Petrum Dominus ait: Beatus es Simon Barjona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cælis. Dat testimonium Pater cùm Iesu baptizato, & ascendente de aqua, aperti sunt cæli, & vox de cælis audita est, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacuit. De hac voce Petrus in Canonica sua dicit, Voce delapsa ad eum huiuscemodi à magnificentia gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite: & hanc vocem ipsi nos audiuimus de cælo allatam, cùm essemus cum ipso in monte sancto. In Euangelio Ioannis de patris testimonio Christus dicit: Qui me misit Pater, ipse testimonium perhibebit de me. Et Ioannes in Canonica Epistola dicit: Si testimonium, inquit, hominum accepimus, testimonium Dei maius est. Et hoc est testimonium Dei quod maius est: quoniam testificatus est de filio suo. Perhibet filius testimonium, dum sanguine & operibus quis esset ostendit: vt cùm diceret: Ego sum lux mundi, dicentibus Pharisæis: tu de te testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Respondit, & dixit: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est, quia scio vnde veni, & quo vado. Et item: In lege vestra scriptum ste, quia duorum testimonium verum est: ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me qui me misit Pater. Item: Est Pater meus, qui glorificat me quem vos dicitis, quia Deus vester est, & non cognouistis eum. Cùm autem dicit: Si ergo testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum, subintellige sine testimonio Patris: vnde statim subiungit, & alius est qui testimonium perhibet de me. Testimonium dat filius in monte, veritatem non negando: vnde Paulus in prima Epistola ad Timotheum: Præcipio tibi coram Deo qui viuificat om-

[Marginalia: Charitas radix bonorum. — Luc. 6. — 1. Ioan. 4. — Ioan. 15. — 1. Tim 2. — Gal. 1. — Math. 16. — Ib. 3. — 2. Petr. 1. — Ioan. 5. — 1. Ioan. 5. — Ioan. 8. — 1. Tim. 6.]

nia, & Christo qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, vt serues mandatum sine macula irreprehensibile. Dat testimonium Filius resurgendo, & post resurrectionem se multis argumentis manifestando: perhibuit testimonium ascendendo in conspectu eorum, cùm quibus erat conuersatus: sicut scriptum est: Videntibus illis eleuatus est. Reddidit testimonium suum Spiritus sanctus à diebus antiquis, quando ferebatur super aquas: eas tunc sanctificans, vt nos postea sanctificaret. In eis testimonium reddebat Prophetas inspirans, futura prænuncians, viamque Sanctorum quæ nondum fuerat propalata, demonstrans: sed & tempore visitationis nostræ dedit testimonium, cùm beatam Virginem superueniens visitat, & fœcundat: dum linguas igneas dispertit: dum in vnitate fidei, & in vnius Dei præconium linguas vnit. Dant ergo testimonium Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt, vnum vnitate essentiæ, natura vniuscuiusque contestationis concordia. Tres autem sunt qui testimoniunt dant in terra: Spiritus, aqua, & sanguis. Iuxta opinionem acutiùs videntium omnis qui spiritualiter viuit spiritus appellatur: Sicut Paulus in prima Epistola ad Corinthios, inquit: Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum illo. Et Ioannes in Epistola sua: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi Pseudo-prophetæ exierunt in mundum: In hoc autem agnoscitur Spiritus Dei. Omnis qui confitetur Iesum venisse in carne, ex Deo est, & omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est. Ille autem soluit Iesum, qui verbis confitetur, & operibus negat Christum. Aqua perhibet testimonium, cùm quis post baptismum spiritualiter viuens, seruat innocentiam quam in regeneratione suscepit: vel post baptismum lapsus, aqua pœnitentiali se abluit. Iste testatur & sanctificatur, quoniam Christus est veritas. Sed & Christum sanguis Martyrum publicè confitetur. Sic ergo spiritus iustorum, aqua pœnitentium, sanguis Martyrum testimonium dant Iesum Christum esse veritatem, vna voce, & vna confessione clamantia. Ipsi etiam dæmones, velint nolint, testimonium reddunt Christo; clamant enim in Matthæo, & dicunt: Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? venisti ante tempus torquere nos. Et in Marco clamat immundus spiritus: Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti perdere nos? Scio quis sis Sanctus Dei, & vehementer comminabatur eis ne manifestarent eum. Et item in eodem alius dæmon: quid mihi, & tibi Fili Dei summi? adiuro te per Dominum summum ne me torqueas. Et in Luca: Exibant dæmonia à multis clamantia, & dicentia, quia tu es Filius Dei, & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. In Actibus etiam Apostolorum cùm quidam Iudæi tentando nomen Iesu super dæmoniacos inuocarent, & dicerent singuli: Adiuro vos per Iesum quem Paulus prædicat: immundus spiritus dixit eis: Iesum noui, & Paulum scio; vos autem qui estis? Ecce dæmones reddentes testimonium Christo non solùm Paulum, sed Christum se scire profitentur. Nos autem Christiani nominis professores fidem quam profitemur verbis, operibus diffitemur. Qui per fidem mundum vincere debebamus, per infidelitatem à mundo vincimur, & quid putas facturus est iudex ille terribilis in die tremendi iudicij, cùm viderit nos qui per baptismum ex Deo nati sumus, degenerantes à Patre nostro? Nonne dicturus est, Vox ex patre diabolo estis? Nonne dicturus est: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & filiis eius? Caueamus ergo, fratres, ab hac auditione mala. Vincamus mundum: ne vincamur ab eo. Redeamus ad Christum per pœnitentiam in fide & veritate: vt quos sibi adoptauit in filios, faciat participes & hæredes vitæ æternæ Iesus Christus, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Act. 1. — 1. Ioan. 5. — 1. Cor. 6. — 1. Ioan. 4. — Math. 8. — Mar. 1. — Luc. 4. — Act. 19. — Ioan. 8. — Math. 25.

AD EOSDEM.

SERMO LIX.

AVDITE hæc, Sacerdotes: attendite domus Iuda: domus Regis, auscultate, quia iudicium vobis est. Facti enim estis laqueus speculationi, & quasi rete quod extenditur in monte Thabor, & declinastis vestras victimas in profundum. Verba sunt, dilectissimi fratres: Oseæ Prophetæ, qui Sacerdotalis ordinis dignitatem mirabiliter magnificat & extollit. *Audite hæc Sacerdotes: domus Iuda: domus Regis.* Ac si

Oseæ 5.

diceret: Audite gens sancta, populus acquisitionis, genus electum, regale Sacerdotium. Scilicet quia quantò dignior est eminentia Sacerdotum, tantò grauior est lapsus, & periculosior ruina ipsorum. Subjungit idem Propheta: Quia vobis iudicium est: vos qui vniuersis hominibus dignitate ordinis præeminetis, attendite quia iudicium vobis. Et hoc est quod alibi scriptum est: A domo Domini incipiet iudicium. Et Dominus ad Angelos suos loquens ait: Ite, & incipite à sanctuario meo. Cùm vobis in Apostolis sit promissum sedere super sedes duodecim, & iudicare duodecim tribus Israël: ignominiosum est si à vobis iudicium incipit, & si priùs iudicamini qui iudicare alios debuistis. Ignominiosum est si Pastores cum hœdis numerandi sunt ad sinistram, si piscatores cum malis piscibus eijciendi sunt foras: si operatores vineæ Domini Sabaoth cùm sarmentis & infructuosis palmitibus succenduntur. Propè est vt à vobis incipiat iudicium Domini, & veniat super vos dies Domini magnus, & terribilis: *facti enim estis laqueus speculationi, & sicut rete*, &c. Scitis quia Laïci & simplices populi conuersationem Sacerdotum contemplantur & vitam, vt eorum moribus se conforment: sicut in Iob legitur: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos. Boues sunt Doctores Ecclesiæ: quorum interest in agro Dominicæ messis assiduè laborare. Asinæ sunt simplices, qui in doctrina Prælatorum spem & salutem suam constituunt. Fit ergo Sacerdos laqueus speculationi humilium, dum prauæ conuersationis exemplo subditum sibi populum trahit in laqueum & ruinam. Sicut enim in Salomone legitur: Ruina populi Sacerdos nequam. Et in Leuitico legitur: Sacerdos qui vnctus est, si deliquerit, delinquere faciet populũ suum: sicut etiam B. Gregorius attestatur: Scire Prælati debent, quòd si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittunt. Sint ergo lucernæ bonorum operũ in manibus vestris, vt luceant opera vestra bona coram hominibus, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Sicut enim præcellitis dignitate, sic decet vos sanctitate operum præeminere. Ideò etiam in Leuitico præcipitur armum dextrum & separatum de sacrificiis accipere, vt operatio eius non solùm sit vtilis & honesta, sed singularis & præcipua: vt quos vincit dignitatis & ordinis prærogatiua, virtutum operatione transcendat. Verùm hodie, iuxta verbum Isaïæ, sicut Dominus, sic seruus: sicut populus, sic Sacerdos. Vnde & idem Propheta ex indignatione alibi conclamans: Erubesce, inquit, Sidon, ait mare. Erubescant Sacerdotes, si sacratioris vitæ inueniuntur Laïci, qui huius mundi fluctibus sunt immersi. Reuera bobus aratrum antefertur, & capite dorsum supereminet, & in ruinam vergit domus, cùm subditus Prælato æqualis, aut melior inueniatur. Vocauerat vos Dominus ad dandam scientiam plebi eius, vt pasceretis gregem Domini, vt essetis forma gregis in populo: sed vereor ne illud Isaïæ compleatur in vobis: Isti Pastores ignorauerunt intelligentiam: & illud Euangelicum, Cæci sunt duces eorum. Debueratis esse duces populorum ad vitam: videte ne vos & illos ducatis ad mortem. Estote duces eorum ad pœnitentiam, ad continentiam, ad orationem: sicut Psalmista commemorat: Principes, inquit, Iuda duces eorum. Principes Zabulon, Principes Nepthalim. Iudas interpretatur confessio, quæ ad pœnitentiam spectat. Zabulon fortitudo: quæ ad continentiam pertinet. Nepthalim ceruus emissarius: in quo notatur velocitas orationis: quæ à corde progrediens deuoto cælos penetrat. Agnoscat ergo vnusquisque vestrum, fratres charissimi, onus suæ vocationis. Pascite qui in vobis est gregem Domini: vt non vituperetur ministerium vestrum. Ministerium vestrum continetur in paucis: in psallendo, in offerendo, in docendo. Si psallitis, psallite sapienter. Psallamus, inquit Apostolus, ore, psallamus & mente. Offeratis Domino cum Apostolis fauum mellis. Quid est fauus nisi mel in cera? Et quid est mel in cera, nisi deuotio in littera? Quidam sunt, qui ex quo versum incipiunt, videtur eis longissimum quo ad finem veniant, & singula verba ita currendo præcipitant, vt in fauo Domini non remaneat mel aut cera. Versum vnum sub clausa vna glutiunt, & canticum Domini decurrunt, & perfunctoriis synalimphis dimidiant. Quandoque dum psallimus, facimus castella in animo, & imaginamur vanitates & insanias falsas. Labia sunt in canticis, animus in patinis. Quid restat nisi quòd Dominus dicat: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Non est hic Psalmus jocunda decoraque laudatio.

Psalmodiæ

Sacerdotij periculum.

1. Petr. 4.

Ezech. 9.

Iob. 1.

Leuit. 4.

Math. 5.

Leuit. 7.

Isa. 24.

Ibid. 23.

Isa. 56.

Math. 15.

Psal. 67.

Ministerium in tribus consistit.

1. Cor. 4.

Vitium Cantorum.

Math. 15.

psalmodiæ Angeli libenter intersunt: sicut Psalmista commemorat: Præuenerunt, inquit, coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum. Et alibi: In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus. Hæc de psallendo. Nunc restat qualem offerre deceat, aut docere. Ille cuius Corpus & Sanguinem Deo Patri offertis, Filius eius est. Videte ne offendatis Patrem in Filio: ne sanguinem filij pollutum ducatis. Sanctus enim, & innocens, impollutus, excelsior cælis est factus. Si immundè acceditis, non cibum salutis, sed æternæ damnationis iudicium accipitis. Doctrina vestra consistit in verbis & factis. Verba Sacerdotis sine operibus vana & infructuosa sunt. Sed luceant quæso vestra opera bona coram hominibus, & habebunt verba exhortationis vestræ in cordibus subjectorum efficaciam saluberrimæ medicinæ. Sic in die tremendi iudicij pro sollicitudine gregis vobis commissi dabitur vobis aureola, & quia docuistis ad iustitiam multos, eritis quasi stellæ in perpetuas æternitates: quod nobis præstare dignetur, qui cum patre viuit & regnat Deus: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 67. *Psal. 117.* *Puritas Sacerdotum.* *Hebr. 7.* *Doctrina Sacerdotum qualis.* *Dan. 12.*

AD EOSDEM IN SYNODO.

SERMO LX.

Oseæ 5.

AVDITE *hæc Sacerdotes: attendite, domus Domini, domus regis auscultate, quia iudicium vobis est.* Facti enim estis laqueus speculationi, & quasi rete quod extenditur in monte Thabor. Magna & multiplex est, fratres charissimi, in sacro eloquio commendatio Sacerdotum. Nam & verba Domini cæteris præferuntur: vos, inquit, estis lux mundi, vos estis sal terræ, vos estis Angeli, vos estis dij. Angeli sicut scriptum est: Labia Sacerdotum custodiunt scientiam. Dij estis, sicut Propheta commemorat: Deus stetit in Synagoga deorum, in medio autem Deos dijudicat. Et Moyses præcepit Leprosum applicari ad deos, id est, Sacerdotibus adhiberi, & vt eleganti atque vrbano vtamur compendio: Sacerdotes habet primatum Abel, Patriarchatum Abrahæ, gubernaculum Noë, ordinem Melchisedech, dignitatem Aaron, auctoritatem Moysi, virtutem Samuelis, paupertatem Petri, vnctionem Christi. Vos estis reges, &c. Ille qui dicit: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, ligandi & soluendi vobis potestatem dedit. Vobis à Deo datum est sedere super sedes, & duodecim tribus Israël iudicare. Vereor tamen vt res in contrarium cedat, & ne de vobis aliquando dicatur: Dejecisti eos dum alleuarentur. Sera querela est: quia eleuans allisisti me. Verbum est Zachariæ: Super Pastores iratus est furor meus. Irascitur Dominus, quia indisciplinati estis, quia legem & mandatum Domini non tenetis. Sicut Ieremias conqueritur: Hæc est gens quæ non audiuit vocem Domini, nec recepit disciplinam. Et ibidem: Sacerdotes dixerunt: Vbi est Dominus? Tenentes legem, dicit idem Propheta, nescierunt, & Pastores præuaricati sunt in me. Propter peccata nostra est in conculcationem & opprobrium Sancta Ecclesia Christi. Rubigine propter peccata nostra vilis est hodie & obductus gladius Petri. Vbique hodie propter hæc impunè nomen Domini in vanum accipitur, sententia Petri contemnitur, hodie impunè Phassur in Ieremiam, Malchus in Christum, Iason in oblationes sacras, Balthasar in vasa Domini manus extendit sacrilegas. Vilitatem & abiectionem hanc Sacerdotum lamentatur ille Propheta, & conqueritur, & deplorat dicens: Filij Sion inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, & in opus figuli? Qui debuerant esse vasa contemplationis & fortitudinis, facti sunt vasa testea. Sunt enim carne fragiles, spiritu debiles, in peccatum labiles, & ad virtutem difficiles, ad excelsa graues, ad ima præcipites. Offensus est nobis Dominus. Ideò, sicut Apostolus loquitur ad Corinthios, pro Christo legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo reconciliamini Deo. Iniquitas nostra à Deo nos diuidit, & peccati nubes nostram impedit orationem, ne ascendat ad Deum. Interposuisti, inquit Propheta, Domine, nubem ne transiret oratio. Non est tamen, dicit Isaïas, abbreuiata manus Domini, vt saluare nequeat: nec auris eius aggrauata, vt non exaudiat: sed peccata nostra diuidunt inter nos & Deum. Desistite à peccatis, & re-

Sacerdotum commendatio. *Math. 5.* *Malach. 2.* *Psal. 81.* *Math. 28.* *Ib. 18.* *Ib. 19.* *Psal. 72.* *Psal. 101.* *Zachar. 10.* *Ier. 7.* *Ib. 2.* *Then. 4.* *2. Cor. 5.* *Thren. 3.* *Isa. 59.*

Sacerdotum abusus in ministerio. conciliabitur Deus. Quis est hodie qui gratis beneficium Ecclesiasticum consequatur? Quis est qui gratis in eo ministret? Nonne omnia Ecclesiæ Sacramenta redacta sunt in mercimonium & in quæstum? Magnum illud Sacramentum pietatis, illud inæstimabile, & ineffabile pretium mundi sine pretio, pretium impretiabile hodie sub vilis oboli taxatione venditur, & offertur. Adam prius se vendidit: Esau pro edulio lentis primogenita dedit. Multi sunt filij Esau: multi sunt filij Adæ, qui vendunt hæreditatem cælestem, & æternam pro modica voluptate. Præter cætera peccata, & præ cæteris sceleribus pestis luxuriæ ignominiosè hodie Sacerdotium dehonestat. Siue iterum in delicato gestu, siue in precioso habitu, siue in mundano actu luxuria exerceatur, totum cecidit in cleri opprobrium, & mortis æternæ periculum. Hæc est Athalia quæ totum ferè genus Regium extirpauit: hæc est illa quæ vnam de virtutibus interfecit: hæc est bestia saltus quæ occidit exercitum Absalon. Apostolus ad Hebræos scribens ait: Terribilis autem quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio quæ consumptura est aduersarios, irritam quidem faciens legem Moysi sine vlla miseratione duobus aut tribus testibus moritur: Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia eum, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Verbum Prophetæ est: Si incantator percussus fuerit à serpente, quis medebitur ei? Medice, cura teipsum. Talem siquidem decet esse Sacerdotem, qui suorum operum imitatorem reddidit populum Deo acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Frequenter autem contingit vt Sacerdos in vniuersitate populi sui deterior habeatur: vt meritò Sacerdotibus conueniat verbum illud Micheæ: Qui optimus in eis est, quasi Paliurus, & qui rectus, quasi spina de sepe. Qui debuerant esse luminaria cæli, & splendor firmamenti, facti sunt obscenitas & macula in Luna: obscuratus est Sol, & aër de fumo putei. Sal terræ infatuatum est, & lux mundi conuersa est in tenebras. Ideò iuxta verbum Ieremiæ, repulit Dominus altare suum: maledixit sanctificationi suæ. Quid dicit Dominus per Ieremiam: Quid est quod dilectus meus fecit scelera multa in domo mea? Nunquid carnes sanctæ auferunt malitias eius in quibus gloriatus est? Et in Malachia: Tu qui credis mundari per hostias: scito quòd non mundaberis, sed ampliùs pollueris. Et sequuntur verba eiusdem Prophetæ dicentis: Et nunc ad vos mandatum hoc est, O Sacerdotes: Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris. Vtrumque istorum euenisse videmus. Vos enim, quos constituit Dominus super familiam suam, vt detis illi cibum in tempore, fame & inædia eam afficitis: paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Alligatum est verbum Domini in ore vestro: nec ministrare vultis esurientibus panem vitæ. Cùm scriptum sit: Maledictus qui abscondit frumenta in populis. Deus non irridetur: signauit quasi in sacculo delicta vestra. Gedeon cùm persequeretur Zebee & Salmana transiens per Socoth, petijt panem à senioribus ciuitatis sibi & viris qui cum eo erant: qui cùm ei & suis alimenta negassent, reuersus de prælio cum victoria, spinis & tribulis attriuit eos. Spinæ & tribuli tormenta sunt, & tribulationes æternæ. Propter negligentiam Sacerdotum hodie hæreses pullulauerunt innumeræ & perniciosæ, atque damnabiliter sentiunt hodie quidam de Sacramento altaris, de matrimonio, & de cæteris Ecclesiæ Sacramentis. Vndè Sancta Ecclesia ferè vbique terrarum grauissimè vulnerata est: nec est resina in Galaad, & medicus non est ibi. Sanè sicut Apostolus ad Thessalonicenses scribens ait: Non posuit vos Deus in iram: sed in acquisitionem salutis. Et ad Corinthios: Posuit in vobis Dominus verbum & ministerium reconciliationis: deditque vobis potestatem in ædificationem, & non in destructionem. Vos autem Ecclesiam Dei contemnitis, & adulteratis: vt iam non confidat in ea cor viri sui. Ideóque repulit Dominus altare suum, & hæreditatem suam spreuit. Et cùm de angustia & tribulatione clamatur, auertit aurem suam: & non respicit in faciem Testamenti sui. Hæc sunt opera vestra: hoc est obsequium Christo à vobis exhibitum. Video

Marginal notes: 4. Reg. 11. — Hebr. 10. — Eccli. 12. — Mich 7. — Thren. 2. — Ier. 11. — Malach. 1. — Thren. 4. — Prou. 11. — Iudic. 8. — *Negligentia Sacerdotum causa hæreseon.* — 1. Thess. 5. — 2. Cor. 5. — *Cur Deus non exaudit.*

quòd pepegistis fœdus cum inferno, & responsum mortis habetis in vobis. Quid restat, nisi requirat Dominus de manu vestra sanguinem eorum, quos debuistis ducere verbo & opere in viam vitæ, & vos deduxistis eos prauæ conuersationis exemplo in viam mortis æternæ? Si quis constitutus esset primipilarius, & dux belli, quid deberet fieri de ipso si populum sibi commissum traderet in manus inimici? Populum Dei quem pretioso sanguine Christus de diaboli potestate redemerat, vos euacuantes beneficium Passionis Christi, iterùm in potestatem diaboli reiecistis. Attendite quæso fratres, ministerium vestrum, & vestrum periculum: quodque negligenter hactenus fecistis, vigilantiùs & studiosiùs de cætero procurate. Cogitate, quia terribilis est super Filios hominum, cui reddituri estis rationem animarum vobis commissarum. Quas si in improperium custoditis, ignis, & vermis æternus expectatio & retributio vestra erit. Si autem eos prudenter instruxeritis, & rexeritis, non solùm coronam, sed aureolam æternæ jocunditatis habebitis, (Dan. 12.) quæ promittitur his qui ad iustitiam erudiunt multos. Et hic est duplex honor quem promittit Paulus Presbyteris ad Timotheum scribens: (1. Tim. 5.) Duplici, inquit, digni honore habebuntur, qui benè præsunt Presbyteri: præcipuè eminentiæ singularis gloriam sempiternam: quam nobis præstare dignetur, qui viuit & regnat: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

AD EOSDEM.

SERMO LXI.

(1. Cor. 4.) SIC nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Fratres, verba Pauli sunt quæ ad nos diriguntur. Si nobis à Deo ministerium creditum est, facite sicut ipse nos exhortatur, & docet: vt non vituperetur ministerium nostrum. (*Eminentia Sacerdotum.*) Videte, fratres, vocationem vestram, eminentiam & dignitatem ordinis vestri: quibus dispensatio corporis & sanguinis Domini tradita est. Videte ne in oculis Patris Filius conculcetur. Nam in honore Patris est honor Filij: & in honore Filij est honor Patris. (*Reuerentia erga corpus Christi.*) Non ignoratis de corpore & sanguine Domini, cum quanta reuerentia confici, cum quanto timore percipi, cum quanta cautela debeat dispensari. Magnum est hoc Sacramentum super omnem æstimationem, super omnem eminentiam, super omnem intelligentiam; quòd scilicet sub specie visibili totus Christus percipitur. Angeli siquidem satiantur ex adipe frumenti, & sedent in mensa diuitis, & pascuntur in deliciis domus Dei: nos autem in speculo & ænigmate veritatem percipimus. Si enim videremus Christum, & frueremur eo sicuti est, iam non esset meritoria fides nostra, nec iam esset fides, sed scientia: veniet & non silebit vocaturus terram, & iudicaturus eam in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. (Psal. 49.) Deus deorum, inquit Propheta, locutus est, & vocauit terram. Aduocauit cælum desursum, & terram discernere populum suum. Et quid loquitur? Congregate illi sanctos eius, qui ordinauerunt testamentum eius super sacrificia. Vos respicit sermo iste, quibus iniunctum est ordinare testamentum Domini super sacrificia. Vos congregandi estis, qui cùm essetis lapides viui, datis estis in dispersionem, distracti ad vitia, & passim abeuntes post concupiscentias carnis vestræ: (Thren. 4.) Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Congregate, inquit, illi Sanctos suos. Qui sunt sancti? (*Sacerdotes sancti sunto.*) Sacerdotes, de quibus dictum est: (Psal. 131.) Sacerdotes tui induantur iustitiam, & sancti tui exultent. Eos sanctos esse oportet, qui Sancto Sanctorum seruiunt & ministrant. (Leuit. 11.) Sancti, inquit, estote, quia ego sanctus sum. (Isa. 61.) Et Propheta dicit: Vos sancti Domini vocabimini ministri Dei. Dicetur vobis hodie: Sacerdotum conuersatio est populi subuersio. (Dan. 13.) Egressa est etiam iniquitas à senioribus populi. Nam qui errata corrigere debuerant ad emendationem vitæ, ipsi vinum aquæ commiscendo admiscent, & facies peccatorum assumunt. Sicut Dominus per Prophetam dicit: (Isa. 1.) Caupones mei aquam vino miscent, & per alium: (Psal 81.) Vsquequò iudicatis iniquitates, & facies peccatorum sumitis. (*Aquam vino miscere quid.*) Aquam vino miscere, & facies peccatorum sumere, est peccatorum erroribus consentire. Non est hodie qui moneat, qui doceat, qui hortetur ad bonum. Omnes Sacerdotes canes muti sunt, non valentes, imò non volentes latrare. Alligauerunt Verbum Domini sibi commissum, sudario inuol-

uerunt, & terræ infoderunt: non reputantes verbum illius Patris-familias Euangelici qui dicit: Serue nequam, nonne oportuit te dare pecuniam meam nummulariis: vt ego veniens reciperem cum vsuris? Procurauerunt Philistiim vt non inueniatur Faber ferrarius in vniuerso Israël: non est qui arma spiritualia faciat, vel facta exacuat. Ideò noui Amorræi, & noui Philistæi nos oppugnant: noui recentesque hæretici totum subuertunt orbem: quos publicanos aut patinuos nominant. Hi sunt qui nec in paruulis baptismum admittunt, nec in altari corporis & sanguinis veritatem, nec in Sacerdotibus gratiam Spiritus sancti, nec in Laïcis fidelibus consortium copulæ coniugalis. Isti hodie multiplicati sunt super numerum. Et si hæc hæresis alicubi extinguitur, alibi sicut capita hydræ multipliciùs recidiuat. Totum hoc malum de vestra taciturnitate procedit. Nonne nobis in Timotheo præceptum est: Insta opportunè, importunè? Nonne in Leuitico præcipitur vt à Sacerdote ingrediente & egrediente tabernaculum sonitus audiatur? Nonne per Prophetam dicitur: Clama ne cesses: exalta vocem tuam? Super muros tuos Ierusalem, constitui custodes, tota die, & tota nocte non tacebunt. Quantum tempus est elapsum, ex quo vos voto continentiæ alligastis? Nonne publicè est decretum & edictum solemniter, & à sede Apostolica confirmatum: vt amoueantur à vobis fornicationes vestræ, & præcideretur in vobis materia turpis vitæ? Quam vtilitatem habetis, nunc in omnibus voluptatibus & immundiciis vestris, quas hactenus exercuistis, sicut Apostolus dicit: Quem fructum habuimus in quibus nunc erubescimus? In opere libidinis citò præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat. Nihil de voluptate illa pessima remanet, nisi erubescentia confusionis, & aculeus formidinis, fœda & fœtida conscientia in testimonium delicti, & tormentum animi. Summa insania est gaudium quod non deficit, dare pro modica & transitoria voluptate. Finis omnis luxuriæ cumulus est mortis, & æternæ miseriæ. Apostolus dicit: Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam. Si enim secundùm carnem vixeritis, morte moriemini. Morte scilicet quæ nec moritur, nec finitur. Si velletis recurrere ad innocentiæ arma, destrueret Dominus omnem altitudinem extollentem se aduersus Ecclesiam Dei, & esset, teste Propheta, sicut somnium visionis nocturnæ, omnis multitudo gentium quæ dimicauerunt contra Ariel: Et quicquid attentatur contra vos, totum ad nihilum deueniet, tanquam aqua decurrens. Abijciatis ergo fratres, opera tenebrarum & opera carnis, & non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Et notate, Non regnet: regnat peccatum cùm peruenit ad consensum vel actum: vt ergo non regnet circa primitiuos actus, abscindenda est voluntas peccandi. Confige timore tuo carnes meas. Et hoc est quòd Simeon, qui interpretatur adducens tristitiam, quod est cordis contritio, & Iudas, qui interpretatur confessio: illæ duæ tribus inuaserunt Bezech, & cœperunt Adonibezech, id est, Dominum ciuitatis, & absciderunt ei extremitates manuum, quod fit quoties pro contritione & confessione abscindimus malarum primitias actionum. Emendate igitur & corrigite, fratres dilectissimi, actus vestros, nec expectetis correctionem alienam. Vnusquisque vestrum pleniùs se nouit: Discutiat semetipsum, & extollat conscientiam suam, vt in ea colligat fructum vitæ. Qui adhæret, inquit, meretrici, vnum corpus efficitur cum ea. Tollens, inquit, membrum Christi, faciam membrum meretricis? Quid erat Sacerdos nisi membrum Christi? Quid factus est Sacerdos nisi membrum meretricis? Ille à quo & in quo recipitur corpus Christi, in eo & ab eo factus est membrum meretricis: ergo per immunditiam nostram, pro membro meretricis accipitur & recipitur corpus Christi. Videte vbi collocaueritis corpus vnigeniti Filij Dei. Videte quid feceritis. Maledictionem Apostoli post aliarum imprecationum maledicta incurristis. Quicumque, inquit, violauerit templum hoc, destruet eum Dominus. Ab hac maledictione nos liberet, & suam benedictionem nobis conferat, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Marginal notes: Math. 25; 1. Reg. 13; 2. Tim. 4; Exod. 28; Isa. 58; Ib. 62; Rom. 6; 1. Petr. 2; Rom. 8; Isa. 29; Iudic. 1; 1. Cor. 6; Ibid. 3.

AD CLAVSTRALES.

SERMO LXII.

MALEDICTVS *qui reædificabit Ierico*. Interpretatio est Iosue. Hi qui vitæ sæcularis defectum & inconstantiam relinquentes posteà ad amorem sæcularium reuertuntur: isti primam fidem irritam facientes, vinculum suæ professionis habentes ludibrio luxuriantur in Christo. Certè Achan filius Charmi, quia tulit de anathemate Ierico, lapidatus est: cuius expressam similitudinem gerunt hi, qui sæcularia abdicantes, etsi non opere, tamen affectu, & desiderio sæcularibus se immergunt. Isti siquidem iam iudicati & condemnati sunt lapide illo, qui positus est in fundamento Sion: & lapide illo, de quo dicitur, quia qui ceciderit super illum, collidetur: super quem verò ceciderit, conteret eum. Ex quo semel induit Monachus nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est, nulla superesse debent vestigia vetustatis. Euellenda omnino sunt plantaria conuersationis antiquæ: vt non sint illi quibus Hanon inimicus Dauid rasit barbas dimidias: & sic eos cum opprobrio & confusione dimisit. Hanon barbam dimidiam religioso radit, cùm religiosus renuncians sæculo, sicut Ananias & Saphira sæculares concupiscentias penitus non relinquit. Legitur quia Israël, qui Chananæum interficere noluit, datus est in manus Chuzan Rasathaim, & ei longo tempore, & in afflictione seruiuit. Quantumcumque efficiaris religiosus in claustro, totum perdis si aliquid retinuisti de sæculo. Modicum fermenti totam massam corrumpit: atque virtutum multitudinem vnum peccatum obruit, & subuertit. Sic enim Abimelech filius Gedeonis de vxoribus natos necat: quia virtutes quas religiosus acquirit in claustro, concupiscentia sæcularis euacuat. *Maledictus*, inquit, *qui reædificabit Ierico*. Hiel de Bethel legitur reædificasse Ierico: sed in constructione primæ portæ mortuus est primogenitus, & in porta nouissima mortuus est filiorum suorum nouissimus: quia ex quo quis ad mundanos affectus regreditur, si quid bon vel in sæculo fecerat, vel in claustro, deperit & cassatur. De illis portis dicit Propheta: A prima porta erit clamor, & à secunda vlulatus. Semel existis de Ierico, fratres mei, ascendistis de Ierico in Ierusalem, de Babylone in Sion, de Ægypto in terram permissionis, de tenebris ad lucem, de loco dissimilitudinis, de loco horroris, ad domum lætitiæ & salutis. Venistis de terra salsuginis ad terram habitabilem: de Vr Chaldæorum ad refrigerium: de fame spirituali ad refectionem, de præuaricatione ad gratiam, de mundanis anxietatibus ad quietem. Verè castra Dei sunt hæc: quæ non est aliud, nisi domus Dei & porta cæli. Verumtamen gloriam & suauitatem huius domus non omnes intelligunt. Lignum vitæ est his qui apprehendunt eam. Multi siquidem sunt vocati: pauci verò electi. Multiplicasti, inquit, gentem, non magnificasti lætitiam: non omnibus portabile est iugum Domini: non omnibus suaue est onus eius. Adhuc verò inter vos habitat Iebusæus qui exterminari non potest. Adhuc est lilium inter spinas, & zizania inter spicas. In horto Patris-familias sunt simul saliunca & abies, vrtica & myrtus. Adhuc sunt in ouili Iacob animalia alba & nigra, agni & hœdi. In rete Petri pisces boni & mali. In templo Salomonis Satan à dextris Iesu Sacerdotis magni. In Arca Noë animalia munda & immunda. In cella Domini vina & acina: oleum & amurca. O quàm odibile est & horrendum claustralem iterùm fieri sæcularem, & eum qui mũdum euomuit redire ad mundum. Vereor, dicit Apostolus, ne cùm spiritu cœperitis, carne consummemini. Nonne claustralis efficitur sæcularis, si ea quæ sæculi sunt, vel cogitat vel attendit? Sæcularia, inquit, negocia si habueritis: eos qui contemptibiliores sunt inter vos constituite ad iudicandum. Sæcularia siue temporalia diffinit Apostolus dicens: Quæ videntur, inquit, temporalia sunt: quæ autem non videntur æterna. Cùm omnium malorum radix sit cupiditas: dolemus, nec possumus non dolere, si in domo ista quæ nominatissima est in obseruatione religionis & ordinis, vel etiam vnum pedem ausa est ponere illa transgressionis mater, illa magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, & auriga malitiæ. Non sibi blandiatur Monachus, qui rebus inhiat alienis dicens: Occasio peccandi est sæcularibus: quicquid habent, si eis aufero, si rapio, si aliquid ad vsum Ecclesiæ nostræ violentia principum,

Marginalia: Iosu. 6. — Iosu. 7. — Isa. 28. — Math. 21. *Monachis sæculo renunciandum.* — 2. Reg. 10. — Act. 5. — Iudic. 3. — 3. Reg. 16. — Soph. 1. — Genes. 28. — Prou. 3. — Math. 22. — Isa. 9. — Gal. 3. — 1. Cor. 6. — 2. Cor. 4. *Prætextus auaritiæ in Monachis.*

vel venalitate acquiro, meum non ago negocium, sed commune. Infœlix si te accusat cupiditas circa propria, non accusat circa communia. Nam cùm vnusquisque vitæ nostræ sibi sit proximus: damnabilior est qui pro alio, quàm qui pro seipso se dignum gehenna constituit, & sicut auctoritas clamat: non minus ardebit, qui pro multis aut cum multis ardebit. Amantissimi fratres, vt quid opus est vobis diuitiis: qui pro Christo paupere paupertatem gratuitam elegistis? Vultis iterum fieri diuites, & ad mundana reuerti, qui reliquistis in quibus sicut publicè notum est, caduca consolatio est, vsus breuis, fallax gaudium, finis incognitus, iudicium graue, & pro temporalium rerum acquisitione transitoria, miseria sine fine. Si sufficientia vestra à Deo: imò Deus in quo diues eget, pauper abundat. Sufficientiam à Deo habebat qui dicebat: Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum, & tentationes diaboli. Vobis cum Deo nil deficit: sine Deo nil sufficit. O væ filiis Adæ qui adhuc diuitias temporales quæritis, cùm paupertas diuinitùs commendetur. Diuitiæ durabiles sunt paratæ vobis, & ad manum appositæ, necessaria in promptu sunt, & ad superuacua laboratis. Angelus apostata per diuitiarum suarum multitudinem Regnum cælorum perdidit. Vestra professio est per paupertatem regnum acquirere quod amisit. Certè vobis consultius est esurire, quod tamen per Dei gratiam non oportet, quàm aliquid agere, vnde vel modica nota cupiditatis emergat. Scio, inquit Apostolus, saturari & esurire, abundare & penuriam pati. Si labore manuum vobis victualia quæritis: non estis maiores Apostolo. Apostolus hoc fecit. Si laboratis vt reficiatis pauperes Christi: pauperes non possunt euacuari testimonio scripturarum: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum. Sanctum & pium est, & meritorium pascere pauperes: sed occasione pauperum vobis ditescere non est bonum. Summa veræ professionis est meritum voluntariæ paupertatis: qui hanc deserit sicut mihi videtur per Gabrielem Archangelum annunciata est: sicut & Natiuitas Christi, cuius nomen vocatum est ab Angelo, priusquàm in vtero conciperetur: intra Sancta Sanctorum prænunciatur, in vtero sanctificatur: vt dicere possit: ab infantia creuit mecum sanctitas, & ab vtero matris meæ egressa est mecum. Fuit itaque factus antequam natus, & ideo processu temporis plusquam sanctus. Ioannem magnificant & extollunt apud Deum & homines, miraculum in conceptione, gaudium in natiuitate, sanctitas in conuersatione, humilitas in sublimitate, veritas in prædicatione, zelus in contritione, constantia in passione. Ioannes adhuc ætatis teneræ, vitæ tamen erat austeræ. Cumque illi dignitate successoria, atque iure hæreditario Pontificales infulæ deberentur: stolas auro textas cilicio posthabuit, & teneros artus zona pellicea, pilorum asperitate, ciborum austeritate cohibuit. Qui cùm esset sanctificatus ab vtero, innocentissimum corpus suum multipliciter castigauit, extenuauir, afflixit, & in omnibus nobis formam sanctæ conuersationis exhibuit Ioannes: quasi quidam limes noui & veteris Testamenti. Sicut scriptum est: Lex vsque ad Ioannem. Missus est à Deo ante Christum, quasi vmbra ante lucem: vox ante verbum, seruus ante Dominum, Angelus ante Deum, amicus ante Sponsum, præco ante Iudicem, miles ante Regem, Præcursor ante Redemptorem, aurora ante diem, lucifer ante solem, lucerna ante meridiem. Missus est in Spiritu & virtute Heliæ: vt conuerteret corda Patrum in Filios. Ipse est Angelus Dei, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante te: hic parauit lucernam Christo suo: vt alios illuminans pararet Domino plebem perfectam. Et tu, inquit, Propheta altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius. Et subjungit: Ad dandam scientiam salutis plebi eius. Nos ergo magnificentiam gloriæ sanctitatis in Ioanne loquamur, quam si non possumus imitari, studeamus tamen cum gaudio admirari. Si non possumus splendere vt lucerna quam præparauit Dominus Christo suo, ambulemus saltem in spendoribus huius lucernæ. Quòd Ioannes lucerna sit, perhibet ille cuius testimonia credibilia facta sunt nimis: Christus scilicet in Euãgelio loquens. Erat, inquit Ioannes lucerna ardens & lucens. Erat Ioannes quasi lucerna ardens, & lucens adhuc in vtero matris clausus: ardebat desiderio Domini sui venientis in occursum suum gestiens exultabat. Sed lucerna quæ tunc erat sub modio, ponenda erat super candelabrum, vt luceret omnibus qui in domo

Diuitiarum vanitas. — 1. Tim. 6. — Philip. 4. — Sap. 10. — *Ioannis Baptistæ excellentia.* — Math. 11. — Luc. 1. — Ib. 7. — Ib. 1. — *Ioannes est lucerna.* — Ioan. 5.

sunt, & quæ illuminat nunc solum modium: totum mundum nouis irradiata est fulgoribus. Nonne modium suum illuminabat qui matri suæ, mediante Spiritu sancto tanti Sacramenti notitiam reuelabat? Et vndè hoc mihi, dixit Elizabeth, vt veniat Mater Domini mei ad me? Quis tibi indicauit, ô mulier sancta, quòd veniret ad te Mater Domini tui? Et facta est, inquit, vox salutationis tuæ in auribus meis: exultauit infans in gaudio, in vtero meo. Ardebat itaque Ioannes, quia de excelso missus fuerat ignis per os Gabrielis in aluum Virginis, vt per os Virginis ad paruulum veniens sancti Spiritus ardorem infunderet: ipsumque lucernam Domino præpararet. Anima Ioannis liquefacta est, vt Maria locuta est. Spiritus sanctus qui plenissimè habitabat in Virgine, procedit de Virgine in Ioannem, de Ioanne in Elizabeth & Zachariam. Ex quo exultauit Spiritus Mariæ in Deo salutari suo: statim ad ipsius aduentum Ioannes exultauit & Mater. Prophetauerunt Pater & Mater: omnes repleti sunt Spiritu sancto. De ventre Mariæ flumina fluunt: erat enim fons aquæ viuæ saliens in vitam æternam. Ignis Spiritus sancti omnes qui in domo erant, vehementer accendit: nec est inter eos qui se abscondat à calore eius. Omnes ardent, omnes lucent. Vis videre Ioannem ardentem? Ardebat & exultabat in occursum Domini nondum natus. Non est auditus à sanctis, quòd aliquis in vtero exultaret. Post Natiuitatem verò ardebat proposito & studio sanctitatis. Ardebat contra impios zelo, & constantia liberæ correctionis. Ecce quomodo ardebat: lucebat autem vitæ merito, & lucebat verbo, lucebat exemplo. Nonne lux erat quòd Angelico promissus est oraculo: quòd nominatus ab Angelo: quòd conceptus est miraculo: quòd sanctificatus in vtero? Nonne lucebat vitam in terris Angelicam ducens, præter carnem in carne viuens, & ab humanæ salutis ministerio nunquam cessans, nunc Ecclesiam catechizans, nunc per pœnitentiam nuncians, nunc prædicando corrigens, nunc baptizando emundans: & in omnibus plebem perfectam Domino parans. Erat, inquit, Ioannes, lucerna ardens & lucens. Quidam lucere appetunt, sed ardere non curant. Ardere enim, melius est quàm lucere. Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Vtrumque bonum est: sed ardere magis expedit. Qui ardet & non lucet, sibi & non alij proficit. Qui lucet & non ardet, aliis, & non sibi proficit. Qui autem lucet simul & ardet, quod debet Deo, & bonum simul in se perficit. Quia luna suum aliunde lumen vindicat: ideo nunc magna, nunc parua, nunc nulla est. Sol verò quia per se simul lucet & ardet: semper in sui luminis plenitudine perseuerat. Stultus ergo meritò Lunæ comparatur: qua propriam conscientiam & famam ponit in labiis alienis. Ideóque Salomon dicit: Sapiens permanet vt Sol: stultus autem vt Luna mutatur. Qui laudis alienæ beneficio lucet, sicut Luna nunc erigitur, nunc deprimitur, nunc magnus est, nunc modicus siue nullus, secundùm quod circa eum blandiens adulatio, vel mordens detractio variatur. Non sic Apostolus: qui glorians de testimonio conscientiæ suæ dicebat: Qui enim facit peccatum, seruus est peccati: qui autem seruus est, non omnino liber est. Vnde & malum quod non vult illud facit, & bonum quod vult illud non facit. Ideò & Paulus abstractus, & illectus à concupiscentia sua dicebat: Carnalis ego homo, & venundatus sub peccato. Iste carnalis homo non sapit nisi carnem. Vndè & carnalibus desideriis se inuoluit: seque effundit ad omnem impetum voluptatis. Sed hæc voluptas in nauseam conuertetur, & cumulus deliciarum conuertetur in cumulum tormentorum. Sicut Dominus de Babylone dicit: Quantùm, inquit, exaltauit se in deliciis, tantum date ei tormenta & luctum. De animali dicit Apostolus: Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem dijudicat omnia, & ipse à nemine dijudicatur: terrenus terram sapit, carnalis carnis desideria. Animalis autem in tenebris ambulat: scientiam viarum Dei stultitiam reputat: dicit bonum malum, & malum bonum, & ponit lucem tenebras, & tenebras lucem. Circa diuinum officium piger est: exercitium spiritualis militiæ odit, negligit, & fastidit. Alij verbum ædificationis libenter audiunt: iste quia ex Deo non est, verba Dei non audit. Iste triplex homo quem assignauimus, terrenus, carnalis, animalis. Vetus noster homo simul crucifixus est, ait Apostolus: Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati: vt vltrà non seruiamus peccato.

Luc. 1. | Ioan. 5. | Luc. 12. | Eccli. 27. | Ioan. 8. | Rom. 6. | Ib. 7. | Ibid. | Apoc. 18. | 1. Cor. 2. | *Triplex homo.* | Rom. 6.

Crucifigatur terrenus in contemptu terrenorum, & voluntaria paupertate. Crucifigatur carnalis in cruce obedientiæ, & exercitio disciplinæ. Crucifigatur animalis in contritione cordis, & Christi dilectione. Si hunc Iebusæum crucifigere, aut omnino delere non possumus: saltem eum sub tributo seruire cogamus, in captiuitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi. Castigo, inquit Apostolus, corpus meum, & in seruitutem redigo. Si hanc generationem, si hunc triplicem hominem in seruitutem redegerimus, non iam ex patre diabolo, iam non de mundo, sed ex Deo erimus, & ab auditione mala securi, Verbum misericordiæ, Verbum gratiæ, Verbum gloriæ audiemus: Venite benedicti Patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Quod vobis præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto, viuit & regnat Deus: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

1. Cor. 9.

AD MONIALES.

SERMO LXIII.

Exod. 30.

MOYSES legitur fecisse mare æneum, vt ingredientes tabernaculum lauarentur, fecit autem illud de speculis mulierum, quæ ad ostium tabernaculi excubabant. Credo quòd hæ sunt prudentes Virgines, quæ accensis lampadibus bonorum operum aduentum sponsi lætanter expectant. Scriptum est enim quia Expectatio iustorum lætitia. De speculis istarum fit aliis lauacrum, dum ab illarum conuersatione trahitur mundiciæ, & sanctificationis exemplum. Mulieres quæ in sæculo de carne sua fructum posteritatis expectant deseruiunt carni suæ: quæ dum curam carnis in desideriis agunt, vitam perdunt æternam pro momentanea voluptate. Claustralibus quæ bellum indixerunt carni suæ, inæstimabilis corona debetur. Contendunt enim non esse quod sunt, & recuperant fortiter quod in prima origine perdiderunt. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine? Istæ autem dum imperant suæ carni, non solùm mundantur, sed conformantur Angelicæ puritati. Virginitas tamen iuxta æstimationem multorum fortior est sinceritate Angelica: cùm Virgo virtute munda sit, & Angelus solùm ex natura. Plusquam Angelicum est hæc vasa corruptibilia seruare in iustitia, & sanctificatione: experiri in carne gloriam cælestis Ierusalem, vbi neque nubent, neque nubentur. Quidam enim cælestis eminentiæ fructus est pudicitiæ vsus in terris. De Virgineo siquidem flore immarcessibilis corona contexitur, & acquiritur sponsus immortalis in cælo, dum terrena sponsalia contemnuntur. Istæ enim sunt quibus Apostolus loquitur dicens: Despondi vos vni viro Virginem castam exhibere Christo. Vide quantus fuerit Virginitatis effectus. Virginitas vltra nubes, vltra cælos, vltra & supra Angelos penetrans Verbum, in quo omnia facta sunt quæsiuit, & inuenit in sinu Patris: inde per Virginitatem descendit ad nos auctor ille salutis. Adhuc ambularemus in tenebris, nisi lumen vitæ nobis de lampade beatæ Virginis illuxisset. Virginitas est ballamum quo condiuntur cadauera ne putrescant. Sensus enim, & artus hominis à corruptione custodit: cætera quasi iumenta in suo stercore computrescunt: Solæ Virgines, & continentes vasa corruptionis huius in incorruptione custodiunt. Sed est quod sapientia in persona Virginum dicat: Ego quasi Libanus non incisus, & quasi balsamum non mixtum odor meus: quasi terebinthus extendens ramos gratiæ & salutis. Omnium eminentiam virtutum castitas transcendit, si tamen sociam habet charitatem: nam sine charitate castitas, est sine oleo lampas. Lampas sine olei beneficio non lucet: castitas etiam Deo sine charitate non placet. Ideò Sapientia dicit: O quàm pulchra est casta generatio cum charitate. Illud autem detestabile est, quod absit à nobis, si aliqua superbiæ macula admixta est castitati; nam longè melior est deuota, & vilis humilitas, quàm superba Virginitas. Castitas si per se censeatur, elegantior est quàm humilitas: humilitas tamen per omnia melior. Illa res est consilij, ista præcepti. Nam Apostolus dicit: De virginitate quidem præceptum non habeo, consilium autem do. Et Dominus de virginitate in Euangelio loquens: Qui potest, inquit, capere, capiat. De humilitate vero: Discite, inquit, à me quia mitis sum, & humilis corde. Et nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis

Margin notes: Prou. 10. — Iob, 14. — *Virginitatis excellentia.* — 2. Cor. 11. — Eccli. 24. — *Virginitas cum charitate.* — Sap. 4. — *Cum humilitate.* — 1. Cor. 7. — Math. 19. — Ib. 11. — Ib. 18.

in Regnum cælorum. Cùm Spiritus sanctus non requiescat, nisi super humilem & mansuetum, vides quòd acceptior est apud Deum virginitate humilitas: cùm sine hac nemo saluari possit, sine altera verò multi. Verbum beatæ Virginis est: Respexit humilitatem ancillæ suæ: humilitatem, inquit, non Virginitatem: innuens quòd nec sua Virginitas sine humilitate Deo placuisset. Si ergo Virgo superbiat, inter fatuas computanda est. Quid est enim superbia in virginitate, nisi venenum in lacte? Nihil est quod abominabilius detur, quod & omninò magis denigret lilium castitatis quàm superbia. Contra superbiam Virginum inuehit Isaïas: Eleuatæ sunt, inquit, filiæ Sion, & ambulauerunt collo extento, & nutibus oculorum ibant. Et sequitur in eodem capitulo: Declinabit Dominus verticem filiarum Sion, earumque crinem nudabit. Et Dominus in eodem: Dabo eis pro crispanti crine caluitium. Et vndè superbis miserrima caro, cùm sis & cinis & puluis? Superbis de tua nobili parentela: Scias quia mundanam nobilitatem non natura fecit, sed ambitio finxit. Verbum sapientiæ est: Nemo ex regibus habuit aliud quàm pauper natiuitatis initium. Vnus est hominum introitus ad vitam, & exitus vnus. Nunquid sordidiùs generatur pauper quàm diues: Dauid plangit se in peccatis conceptum: sed & ipse cùm esset Rex suos genuit filios in peccatis. Si virtutem regenerationis inspicias: omnes tam diuites quàm pauperes magnificat natiuitas, omnesque pacificat adoptiua nobilitas. Gloriosus titulus nobilitatis est cum generositate virginitas. Sicut sapientia dicit: Generositatem glorificat contubernium habens Dei: quia Dominus omnium dilexit eam. Iuxta verbum Apostoli: Prudens Virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. Corpore, vt sit casta. Spiritu, vt humiliter sentiat, nec extollatur de pudicitiæ laude. Scriptum est enim: Qui gloriatur in Domino glorietur, non enim qui seipsum commendat ille, probatus est: sed quem Deus commendat. Miserrimum est suæ virginitatis, aut continentiæ meritum pro vana gloria venale exponere. Adueniente siquidem sponso in die iudicij, fatuis Virginibus oleum peccatoris, id est adulatio aliena, non proderit. Fatuæ Virgines tunc dicent: Lampades nostræ extinguntur, prudens Virgo inextinguibile lumen feret. Sicut sapientia de ea dicit: Non extinguetur de nocte lucerna eius. Gloriaris de pulchritudine tua: fallax gloria, & vana est pulchritudo. De pulchritudine superba dicit Iob: Deuoret pulchritudinē eius primogenita mors, idest, superbia, quæ est primum mortale peccatum. Quid est vana pulchritudo, nisi pulchra putredo? Putredini dixi, Pater meus, Mater mea, & soror mea vermibus. Et quidem fallax gratia, nisi grata fallacia: dum specie falsa decipimur, dum sub tenui cute latent occulta dedecoris, quæ si inspici possent, horrendo essent aspectu, & nunc indigna sunt cogitatu. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius sicut flos fœni. Sicut fœnum citò arescit, sic pulchra facies, febre superueniente deficit: morte verò irruente putrescendo sordescit. Porrò virtus quæ est pulchritudo animæ, florebit in æternum sicut lilium ante Dominum: sicut palma, sicut cedrus Libani in domo Domini. Ideò ille qui est speciosus forma præ filiis hominum: flos campi, & lilium conuallium, de iusto loquens: Super ipsum, inquit, efflorebit sanctificatio mea. Non exterior facies, sed interior conscientia pulchram te faciet. Omnis gloria filiæ regis ab intus in fimbriis aureis. Hæc est enim gloria nostra testimonium conscientiæ nostræ: hanc speciem, hunc decorem sponsus concupiscit in sponsa. O Virgo, concupiuit rex decorem tuum: Ideóque si vis auferri à te omnem animi fœditatem, & in humilitate Christum diligere, speciosa facta es, & suauis: teque sibi Dominus exhibebit non habentem maculam, neque rugam. Auditura es vocem lætitiæ, & exultationis: Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te. Veni electa mea, ponam in te thronum meum, vt requiescat in te Dominus, & tu requiescas in eo: vt gaudeat sponsus super sponsam, & gaudeat super te Deus tuus. Propone ante tuæ mentis oculos in exemplum Monialem illam quæ cùm præ nimia vilitate, & abiectione sui corporis putaretur à sororibus suis fatua, & immunda, per reuelationem Spiritus sancti ab Episcopo Prouinciæ tota congregatione sanctior, & Christo acceptior est inuenta. Sanè si superbis, si sæculum appetis, si carni tuæ consentis, si murmuras, si inuides sororibus tuis, si detrahis, si detrectas obedientiæ iugum, iam non es filia Sion, sed filia Babylonis: exclusa es à cœtu Virginum, quæ

Luc. 1. *Humilitatis laus.* — Isa. 3. — Sap. 7. — Psal. 50. — Sap. 8. — 1. Cor. 7. — 2. Cor. 10. — Math. 25. — Prou. 20. *Pulchritudinis vanitas.* — Iob. 18. — Ib. 17. — Isa. 40. — Psal. 131. — Psal. 44. — Cant. 4.

cum Domino accensis lampadibus ingrediuntur ad gaudium nuptiale. Poteris inutiliter plangere cum filia Iephte Virginitatem tuam, nec enim Dominus te acceptat in sacrificium sibi. Videbis publicanos, & meretrices quæ præcedent te in Regnum Dei: tuam enim Virginitatem, quæ elegantissimum donum Dei erat, in contumeliam, & iniuriam conuertisti. Vide quo te præcipitauit superbia, de cælo in cœnum: de Paradiso, in infernum: de Angelica puritate, in æterni horroris, & ardoris abyssum. Quid ergo faciendum est tibi? Reuertere ad cor tuum: recogita dies tuos in amaritudine animæ tuæ. Arripe fortiter pœnitentiæ arma, nec differas pœnitentiæ fructum. Nescis enim quid ventura pariat dies: *Qui non est hodie cras, minus aptus erit.* Qui non facit quando potest, non poterit agere pœnitentiam quando volet. Horrendum est autem incidere in manus Dei viuentis. Horrendum est venire in locum tormentorum, vbi nec ignis extinguitur, nec vermis moritur, nec fœtori, nec ardori, nec dolori finis, aut mensura imponitur. A quibus nos liberare dignetur sponsus Sanctarum Virginum Christus Iesus, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

AD EASDEM.

SERMO LXVI.

Psal. 44.

AVDI filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui. Charissimæ sorores, vos estis quibus Apostolus Paulus loquitur dicens: Despondi vos vni viro Virginem castam exhibere Christo. Testimonio siquidem veritatis, beati sunt qui se castrauerunt propter regnum cælorum. Apostolus dicit: In carne ambulantes non secundùm carnem militamus, & qui matrimonio iungit Virginem suam, benè facit, & qui non iungit meliùs facit. Et de virginitate propria loquens, Volo, inquit, vos omnes esse sicut meipsum. Et vtinam permaneat vnusquisque secundùm consilium meum. De virginibus enim præceptum non habeo: consilium autem do. Magna est prærogatiua Virginum. Solis virginibus à Deo datum est cantare canticum nouum, quod nemo alius cantat, & sequi agnum quocumque ierit. Scriptum est: Gratia super gratiam mulier pudorata, & sancta. Deus nascitur in mundo: vt mundum redimeret, Virginem sibi elegit in matrem: nec enim alia mater decebat Deum, nisi Virgo, nec alius Filius decebat Virginem, nisi Deus. Sunt aliquæ inter vos apud quas vel bono coniugali, vel lubrico, & facilitate consilij violata est integritas virginalis. Istæ sequuntur agnum, sed claudicant vno pede. Pedem humilitatis habent, sed non Virginitatis. Ideóque non sequuntur agnum quocumque ierit. Virgines enim non sunt aliquæ, & si Virginitatem perdiderint, per humilitatem tamen Domino placere intendunt. Fregerunt Virginitatis sigillum: sed student reformare quod fractum est. Nam sicut exhibuerunt membra sua seruire immunditiæ ad immunditiam, iniquitati ad iniquitatem, ita exhibent membra sua seruire iustitiæ in sanctificationem. Illa quæ fuerat ancilla carnis ad delicias sæculi in contumeliam Christi, facta est ancilla spiritus in contemptum, & odium mundi, in amorem & gloriam Dei. Filia Edon, filia Babylonis inebriata Spiritu sancto, facta est filia, & sponsa, soror, & amica regis Altissimi. Et hoc est fortè quod Ieremias dicit: Gaude & lætare filia Edom, ad te quoque veniet calix inebrians: Hic est calix amoris, poculum amatorium, quo ebria erat illa quæ intrauerat cellam vinariam, & dicebat: Nunciate dilecto meo, quia amore langueo. Sic mediante charitate, recompensat iacturam Virginitatis, & reformat per pœnitentiam dispendium corruptæ carnis. Hæc cum Rachele idola Patris sui sub fimo, & cum Iacob fragmenta idolorum Laban sub terebintho abscondit: dum per humilitatem pœnitentiæ, & Dominicæ Passionis memoriam suas iniquitates à facie summi exactoris auertit. Tam viduæ, quàm Virgines habent fiduciam repromissionis in Christo, non enim est acceptor personarum Deus. Virgo humilis Angelorum socia est. Si verò muliebria passa est, aut cum Maria sedet ad pedes Iesu: aut cum Martha piis operibus se exercet. Tam Virginem quàm corruptam monet ad perseuerantiam sanctitatis Propheta, cùm dicit. *Audi filia, & vide, & inclina*, &c. Existis de hoc sæculo nequam, exiuistis de Ægypto, & venistis in hanc solitudinem sacrificare Domino Deo vestro. Nolite reuerti ad

2. Cor. 11. Math. 19. 1. Cor. 10. 1. Cor. 7. *Virginum prærogatiua.* Apoc. 14. Eccli. 26. *Humilitas sine Virginitate claudicat.* *Virginitatis amissæ reparatio.* Thren. 4. Cant. 5. *Non redeundum ad sæculum.*

allia,& pepones Ægypti, ad sanguineas dapes: sufficiat vobis manna cæleste,& panis Angelorum. Mors enim est in olla Ægypti: reliquistis hydriam mundanæ cupiditatis cum Samaritana, vtramque spiritualem Iericho destruxistis: Iosue maledictionem incurrit quid reædificat Iericho (Iof. 6.) Scio quia Ægypti musca vobis frequenter insibilat, & occulta inimici tentatio redire ad sæculum vos inuitat. Reuoca te ad populum tuum quem reliquisti, & ad domum patris tui Amorrhæi. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Quid enim tibi & parentelæ tuæ? Nonne mortua es & parentibus tuis,& complantata similitudini mortis Christi? Sed dicis: Vnus de intimis parentibus meis infirmatur, aut moritur, ad eum me exire oportet. Audi filia,& vide, ne exeas: sine mortuos sepelire mortuos suos. Vide ne tu sepeliaris in inferno pro eis. Frequenter legimus in libro experientiæ, quia multos traxit in infernum affectio parentelæ. Quoties egredere claustrum, præponis animam tuam, ponis quasi sub iactu aleæ: maiusque est omni thesauro quod certo exponis periculo. Sentias ergo cum Propheta & dicas: Anima mea in manibus meis semper. (Psal. 118.) Noli, quæso, cum sæcularibus aliquod habere commercium: (Ecclef. 13.) qui enim tangit picem inquinabitur ab ea: bonosque mores corrumpunt colloquia praua. (1. Cor. 15.) Ignis in sinu, serpens in gremio, mus, in pera malè suos remunerant hospites. Noli esse de numero illorum de quibus scriptum est: Commixti sunt inter gentes & didicerunt opera illorum. (Psal. 105.) Noli filia, exire in publicum, mundus enim plenus est laqueis, plenus periculis, plenus mortibus. Desponsata es Christo, si caro & sanguis, si amor parentum, & aliud reuelauerit aut suggesserit tibi, intende ad Christum, & dic. Non recedam à iustorum consilio, à congregatione sanctorum. Docet te Propheta & dicit: Confitebor tibi Domine in toto corde meo in consilio iustorum & congregatione. (Psal. 110.) Si aliquis de parentela tua te vocauerit, aut pro te miserit, Sathanæ tentatio est. Noli retrò aspicere cum vxore Loth, (Gen. 19.) vaccæ, feræque deferebant Arcam Domini in Bethsames, colla sua non reflectebant ad vitulos: nec tu collum, aut pedes reflectas ad consanguineos tuos. Dedisti obedientiæ manum, & imposuisti tuo vertici iugum eius. Audi eius sapientiam quæ dicit: (Eccli. 6.) Inijce, inquit, pedem tuum in compedes illius, & ne accidieris à vinculis eius. Si claustrum egrederis, transgrederis. (Gen. 34.) Dina filia Iacob egressa est, vt videret ludos alienigenarum, & oppressa est à Sichem filio Emor. Non est enim pudicitia vbi est sæculum, & ideo non est pudicitia extra claustrum. Sara filia Raguel vxor minoris Tobiæ dicebat: (Tob. 3.) Tu scis Domine, quoniam nunquam cum ludentibus me miscui: neque cum mulieribus quæ in leuitate ambulant. Ieremias etiam dicit: Non sedi in consilio ludentium: sedebam solus, quoniam amaritudine replesti me. (Ier. 15.) Sit Sara tibi in exemplo: sit & Iacob qui domi habitans benedictionem hæreditauit. (Gen. 27.) Esaü verò foris vagans primogenita sua cum paterna benedictione amisit. Propè est vt retribuat Dominus vnicuique secundùm opera sua: præcedet Regina Virginum: proximæ eius afferentur, & cum ea adducentur in templum regis. Tunc erit Ierusalem cælestis quasi sponsa ornata viro suo. Gaudebit tunc sponsus super sponsam, & dicet: Veni electa mea, & ponam in te thronum meum, vt in te sedeam, & quiescam, vt sis sedes mea in sæculum sæculi, & apparebunt ea die gloriosa quæ dicta sunt de te: quando erit sicut lætantium omnium habitatio in te. Quando intrabit in delicias claritatis, & voluptatis æternæ Beata Virgo cum Virginitate sua, Sara cum nuptis, Anna cum viduis, Magdalena cum pœnitentibus suis, & eueniet quod per Isaïam promiserat Deus: (Isa. 65.) Ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium, & exultabo in Ierusalem, & gaudebo cum populo meo, & non audientur in ea vltrà vox clamoris & fletus: eritque mensis ex mense, & Sabbatum ex Sabbato. Ibi satiabimur in bonis domus Domini, & potabimur à torrente voluptatis illius. Ibi videbimus Filium in Patre, & Patrem in Filio, & Spiritum sanctum in vtroque: quod est vita æterna, & gloria consummata. Quam nobis præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto, viuit, & regnat. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXV.

AD POPVLVM.

De duobus versibus Psalmi 93. Quis consurget mihi aduersus malignantes, aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem. Et, Nisi quia Dominus adiuuit me, &c.

PETIS à me, Charissime frater, vt habitum Sermonem ad populum scribendi officio tibi communicem: Et quæ Laicis satis crudè & insipidè (sicut eorum capacitatis erat) proposui, in Latinum sermonem studeam transferre. Speras profectò, non solùm dicendi celebritate, sed Latinæ locutionis volubilitate nitescere posse materiam: quia quadam idiomatis huius prærogatiua, sententiæ plurimum honoris & efficaciæ ex verbis accedit, & ad finem suum sic commodiùs sermo decurrit. Verùm si materiam vllius putas esse momenti, quid est quòd prosecutorem me petis, quin potius inextricabiles curas quibus implicor totus, aut insipientiam meam contra tuæ instantiam petitionis excusas? Hæc autem à me importunus non tam impetras, quàm extorques; mutuum quod rependes officium, si hoc tibi opusculum aut habeas solus, aut lectum semel atque neglectum vel igne destruas, vel minutissima decisione dilaceres & disrumpas. Nec mireris si quotidiani sermonis exceditur breuitas, quia ipsa poscit Latini eloquij dignitas, sensus quos vulgari sub breuitate transcurri, vberiori aliquatenus gratia cumulari. Sermonis igitur illius hoc initium fuit.

QVis consurget, &c. vt suprà. *Nisi quia Dominus adiuuit me paulominus habitasset in inferno anima mea.* Verba sunt Psalmistæ, fratres mei, considerantis in persona cuiusque, fragilitatem status nostri, astutiam impellentis inimici, ac virtutem denique resistendi. *Quis consurget*, inquit, *mihi*? mihi inquam mortali peccatori & fragili, *aduersus malignantes*, hostem scilicet triplicem, carnem, mundum, & dæmonem? Quia quasi per fortitudinem non sufficiant ad impellendum, addunt & calliditatem ad euertendum. Quid igitur miser ego homo, quid faciam, impulsus per inimici fortitudinem, per calliditatem etiam euersus vt cadam, nisi Dominus suscipiat me, nisi consurgat aduersus malignantes, nisi apprehendat arma & scutum, & exurgat in adiutorium mihi? Meditabatur iustus iste nocte cum corde suo, & exercitabatur & scopebat spiritum suum. Exercitabatur, inquam, in lege Dei sui, in timore iudicis sui, in amore liberatoris sui. Non est hæc exercitatio ad modicum vtilis, quia ad pietatem inducit, quæ valet ad omnia. Vnde dicit, exercitabar, & per exercitationem vidit. Scopebam spiritum meum. Quo enim melius ordine mundari spiritus potest, quàm per salutarem exercitationem comprehenso quod lex præcipiat, inspecto etiam quantùm legi vita nostra contradicat, quod timorem incutit iudicis, tandem in amorem respiremus liberatoris. Considerare siquidem debemus cautiùs quid lex dicat: Os Domini interrogate, idest, sacram scripturam inuestigate: vnde peccauerunt filii Israël, quia os Domini non interrogauerunt. Hinc est quòd in Deuteronomio præcipitur: Non recedat volumen legis huius de corde tuo, & de ore tuo, vt dirigas viam tuam, & intelligas vniuersa quæ agis. Dehinc vitæ nostræ seriem diuinis debemus coaptare præceptis, & actus præteritos tenaci sæpiùs refricare memoria; vt vel testimonium conscientiæ pariat gloriam, vel salutaris confusionis erubescentiam introducat, de qua dicitur: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Sic iuxta Salomonis sapientiam, vita nostra erit quasi pendens ante nos, vt de bonis proueniat gratiarum actio, vel de malis pœnitentiæ salubre lamentum. Applicata igitur vita nostra scripturis, quis est, quæso, ex nobis, qui vel vnum impleat mandatorum legis, cuius nec vnum iota peribit quin impleatur? Hæc igitur applicatio timorem incutit Iudicis, qui ne fortè deprimatur plus iusto, & per accidiam in foueam desperationis consequenter decidat homo, ab isto vtiliter timore in misericordia pij Patris, in amore respiratur liberatoris, qui cùm iratus fuerit consueuit misericordiæ recordari. Sic profectò per timorem Charitas & per exercitationem introducitur pietas. Verùm nobis sæcularibus, qui non solùm in sæculo sed ex sæculo sumus, qui constituti sumus in medio nationis prauæ & peruersæ, praui pariter & peruersi, qui de Calice

Psal. 34.
Psal. 76.
Exercitatio iusti.
Iosu. 2.
Ib. 1
Psal. 82.
Deut. 28.
Mandatis Dei pauci obediunt.

Calice Babylonis sæpius inebriamur ad nauseam; nobis inquam, vtilem plurimùm credo & fructuosam exercitationem illam, quæ timorem incutit iudicis, qui iudicaturus est sæculum per ignem, per quem iudicabunt nationes Sancti, per quem filiæ Babylonis miseræ retribuetur retributio sua, idest retributio misera, retributio æterna. O fœlices Sanctorum animæ, qui adhuc in carne positi extra carnem viuunt, & in homine vitam exhibent Angelicam. O verè fœlices, quibus datur suauissimos contemplationis carpere fructus, quibus in hoc mari magno & spatioso, quasi quidam tranquillitatis datus est portus: quos nec pauore concutit è regione irruens ventus, nec procellosi maris potest labefactare tumultus. O ter quaterque beati, quibus ante oculos semper amor est liberatoris, amor Patris, & patriæ, & quasi è longissima prospiciuntur regione timor iudicis & gehenna. Hi profectò priorum obliti in anteriora se extendunt, qui iam timere non solùm despiciunt sed nesciunt, & introductiuo charitatis timore expulso, iam quodammodo nec amare non possunt, ex quo semel per amorem suauiter arserunt. Vngantur hi licet oleo Samaritani, nos vino compunctionis vtamur: hauriant illi aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & inebrientur ab vbertate domus eius, potentur aqua sapientiæ salutaris, nos potum nostrum cum fletu temperemus, cibemur pane lacrymarum, potum quem dat Dominus in lacrymis, accipiamus in mensura. Illi semper epulum ad patrem habeant, ad misericordem & mitem, ad largitorem munerum cum benedictionibus: Nos oculos sæpius conuertamus ad iudicem, ad seuerum & zelotem, ad districtum examinatorem non solùm operis, sed otiosi cuiusque sermonis. Non est nobis ad eorum statum fœlicem via paratior, non ingressus aptior, non progressus vtilior. Ardua est hæc via in ingressu, tolerabilior in progressu, fructuosior in egressu. Hæc est prima ad patriam via: initium enim sapientiæ timor Domini. *Ardua prima via est, & eget moderamine certo.* Verè certo, vt non conuertamur ad dexteram de misericordiæ dulcedine nimis præsumendo, vel ad sinistram de misericordia desperando. Timor pons est angustior, per quem nisi cum maxima diligentia & cautela transieris, ad contemplationis amœna peruenire non poteris. Per hunc pontem angustum fit introitus ad latitudinem charitatis: in transitu huius pontis & à dextera & à sinistra præcipitium æqualiter caue. Vt igitur redeamus ad id quod cœpimus, nos præcipuè qui de hoc mundo sumus, in quibus & diligit mundus quod suum est, quoties redimus ad cor, primo loco timor occurrat, timor inquam iudicis, timor tremendi illius examinis, in quo recipiet vnusquisque provt gessit in corpore, siue in quo positurus est magnus ille paterfamilias qui peregrè profectus erat, rationem cum seruis suis, quando scilicet omnes libri aperti erunt, & erit sibi quisque consiliarius, aduocatus, & Iudex: Libri enim omnes aperi erunt omnibus. Tres autem in iudicio libros attendo, librum viæ, librum conscientiæ, & librum vitæ. Librum viæ dico librum datum in via, & ad viam; & hic triplex liber scilicet institutionis Mosaicæ, prædicationis Propheticæ, & prædicationis Euangelicæ. Librum autem conscientiæ quis nesciat cognitionem bonorum operum ad gloriam, vel malorum ad confusionem & ignominiam? Liber vitæ liber est prædestinationis æternæ. Duo ex his libris nobis particulariter aperti sunt: Tertius vniuersaliter signatus & clausus. Librum disciplinæ legalis iam nobis aperuit agnus qui occisus est, qui solus dignus inuentus est aperire librum, & soluere signacula eius. Librum enim legis clausum priùs tam scienti litteras Iudæo quàm nescienti Philosopho aperuit nobis leo de tribu Iuda qui vicit, clauis Dauid qui aperit & nemo claudit. Facta est autem huius libri apertio, quando verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram, & in verbo vno omnia conclusit atque compleuit, in Christo scilicet suo, qui totius veteris instrumenti glosa est, & expositio. Vnde in passione petræ scissæ sunt, & velum templi à summo vsque deorsum, tunc monumenta aperta sunt & multæ Sanctorum quæ dormierant in sepulchro litteræ surrexerunt. Tunc factum est cor Dei tanquam cera liquescens; tunc tenebrosam aquam in nubibus aëris declaratio sermonum Domini illuminauit, & intellectum dedit paruulis. Hinc Philippus accurrens adiungitur currui, & dicit: Putasne intelligis quæ legis? Et ascendens currum ostendit* clausum in littera librum, aperit legenti & non intelligenti, nomineque

Marginalia: *Timor vtilis.* — Psal. 110. Eccli. 1. — *Timor Domini pons est.* — *Libri tres in extremo iudicio.* — *Christus glosa veteris testamenti.* — Act. 8. — * *Christum in MS.*

Christi prolato de prophetia Euangelium facit. Oblatus est, inquit, quia voluit & cætera. Apertus igitur nobis etiam in præsenti est liber viæ, quantum ad duas sui partitiones, tertia etiam partitio, quæ ex nouo consistit testamento, aperta nobis per fidem est, in futuro aperienda per speciem. Inde Hieronymus dicit, quòd in Apostolis & Euangelistis positum est velamen ex parte; in iudicio autem aperientur oculi cæcorum & aures surdorum patebunt, & videbit omnis caro quòd os Domini locutum est: & ita liber viæ tunc erit apertus ex toto. Liber etiam conscientiæ nunc clausus: vnde profundum est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Et alibi: Quis enim hominum nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Liber, inquam, ille tunc aperietur, quando scilicet manifesta erunt abscondita cordis nostri, tunc apparebit homo nudè portans fasciculum operum suorum, cùm dicetur: Ecce homo & opera eius cum eo. Librum etiam vitæ Dominus in iudicio aperiet, cùm oues à dextris hœdos statuet à sinistris: cùm exibunt Angeli & separabunt malos de medio iustorum: cùm introducentur ad gloriam quotquot præordinati sunt ad vitam æternam, & tunc saluus erit omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro vitæ. Addet fortè aliquis librum experientiæ, in quo scilicet legent amarissimas historias, qui negligenter in libro vitæ legerunt, qui noluerunt intelligere vt benè agerent. Tunc intelligent spinæ suæ rhamnum, & qui periti noluerunt esse in pœna, fient sapientes in pœna. Fructuosum igitur nobis valdè esset & vtile, vt iudicii illius modum & formam ante oculos poneremus, immo quotidie quasi quoddam iudicium nouum in animo teneremus, & arguentem nos Dominum ac statuentem contra faciem nostram & nos ex operibus nostris iudicantem attenderemus. Nam vt ait Apostolus: Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, & quotidiani huius iudicii formam, quam concipio, patienter audientes, ad morum informationem ac Dei timorem prudenter conuerteretis audita. Posset quidem pater ille familias quotidie ponere nobiscum rationem, & sicut de totius vitæ periculo vltima iudicaturus est die, ita nobiscum quotidie de quotidianis actibus disputare & dicere: Quod hodie vni ex minimis meis fecistis vel non fecistis, mihi fecistis vel non fecistis. Statuamus igitur Dominum sedentem pro iudice, diabolum pro accusatore, hominem quamvis ex nobis pro causa, & ad consuetam iudicii formam ...... redigamus. Nec miretur quis, si diabolum dixerim coram Deo, vt hominem accuset, astare, cùm legatur in Iob manifestè: Quadam die cùm assisterent &c. adfuit inter eos etiam Sathan. Quod autem sanctum Iob accusauerit, nec solùm sequens demonstrat littera, sed & ipsius multiplex plaga. In Apocalypsi etiam fratrum accusator dicitur, qui nunc tempore gratiæ eò callidiùs accusare intendit, quò contra iacula eius ignita homo cautiùs fidei suæ sponsionem ad defensionem suam, & Ecclesiasticorum Sacramentorum munimenta prætendit. Venditus enim homo diabolo in seruum per culpam primi parentis ante tempus gratiæ, non tam callidos tentatoris sustinebat assultus: Sed erat ei sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; & inde non erat in homines debacchandi tanta immanitas, cùm resistendi non daretur hominibus vlla facultas. Verùm cùm fortior Christus superueniens domum diaboli fortis intrauit, & tulit vasa eius, acriùs diabolus persequi cœpit alacriùs resistentes, & eò callidiores prætendit laqueorum insidias, quò plures vidit ereptionis hominum vias, & tunc cœpit iuxta beatum Iob, concupiscere escas electas: vnde ad cribrandos etiam Apostolos expetiit potestatem. Verùm redeamus nunc ad id quod cœpimus, & accusatores quodammodo verbis vtentes, apud Patrem-familias sedentem pro iudice, hominem in medio constitutum diffamare studeamus, quasi dissipauerit bona illius. Astat, inquit, Domine, homo iste totus homo, totus humus, totus caro, cuius in propatulo culpæ, cuius infinitæ contra maiestatem tuam offensiones, cuius non leuis culpa promeretur veniam, sed immanium pertinacia peccatorum iram prouocat & vindictam. Si pertinaci de cætero parcere perseueras: Si ad pœnitentiam toties oblatam, toties repudiatam

D. Hier. | Ier. 17. | 1. Cor. 2. | 1. Cor. 11. | Math. 25. | *Iudicij quotidiani forma.* | Iob. 1. | Apoc. 12. | *Peccator coram Deo.*

adhuc tam obstinatum, & ingratum expectas: iam non iudicis agis officium, sed negligentis & remissi. Recordare, quæso, iustorum iudiciorum, & his qui oderunt te, retribue; Non habet misericordia tua, Domine, quid obiiciat, si iam nunc iustitia puniat, quem incorrigibilem prorsus operum pernicies & series continuata declarat. Si nunc tandem dederis ei secundùm opera manuum eius, si secundùm nequitiam adinuentionum eius retribueris ei, misericordiæ tamen tuæ non diceris oblitus; quia, me licet inuito, damnatum citra meritorum exigentiam es puniturus. Hîc misericordia superexaltabitur iudicio, dum longè citra meritorum exigentiam desæuiet pœnalis afflictio. At ne generalibus tantùm methodis videar inhærere, & speciale crimen ei nullum obiicere, vt cætera prætermittam, quæ & modum excedunt & numerum; super trium specialiter criminum culpa eum aggredior, & de transgressione triplici aduersus eum constanter intendo. Primò quidem eum planè pronuntio mendacem atque periurum; Secundò proditorem duplicem & peruersum; Tertiò raptoris ei impono crimen & vitium. Responsio in his omnibus sufficiens in euidenti est, & inductio manifestæ probationis in promptu. Quis enim mendacem neget atque periurum, qui factum celebriter, & sub legitimorum testium astipulatione promissum peccati chirographum mecum conscribendo deleuit, & baptismi pactum tam solemniter habitum, tot testibus approbatum cum fidei suæ transgressione disrupit? Ibi, bone Iudex, tecum agebatur in dolo, vbi remissionem culpæ originalis impetrauit fallax & verborum nubilo palliata promissio. Verùm, nî fallor, Deus sic promissionem aut iuramentum intelligit, sicut ille, cui promittitur aut iuratur, intendit. Intendebas-ne, bone Iudex, ibi tecum agi in dolo, & silebas, aut non intendebas: decipiebaris cui omne cor patet & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet secretum? At verò cùm dolum perciperes, cur remissionem indulsisti? aut certè cur non remisisti in dolo, ars vt artem falleret, & in foueam, quam fecerat, falsus promissor & compertus deceptor incideret? Verùm ne misericordiam tuam importunè nimis videar increpare, qui iudicium peto, quæ quidem velim nolim, comes erit iudicio; fueris licet in Baptismo misericors, aut remissus, & ætatem fortè promittentis excuses: Quis mihi de secunda & tertia aut certe pluries repetita promissione respondebit? non iudicem cum reo in ius traho, sed iudici offero iudicandum: vel certè iam, si iustè agitur, iudicatum. Instituisti, Domine, tabulam secundam post naufragium, erectionem post casum, pœnitentiam post lapsum. Taceo & prætereo quòd in fraudem meam facta fuerit hæc institutio, & quia eam destruere non valeo, esto sit rata sustineo. Abrenunciauit in baptismo reus hic Sathanæ & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius; immemorque promissi, quàm citò potuit abrenunciato se tradidit, & operibus eius se implicuit, & pompis immiscuit. Verùm cognito quod egerat, sententiam immutauit in melius. Esto rediit ad cor conuersus vt odiret populum suum & domum patris sui: esto dereliquit impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuersus est ad Dominum, & misertus est eius. Esto, dum tamen & id pariter constet quòd sententiam iterum mutauit in peius, & facta sunt nouissima hominis illius peiora prioribus: quod paucis ostendo. Memento, quæso, quod coram Vicario tuo tibi promiserit, coram Christo tuo, coram sacerdote videlicet tuo innouauit pactum baptismi, & debito se renatæ promissionis astrinxit. Nec est certè quòd ibi, excuset ætatem, quòd causetur violentiam, quòd prætendat insufficientiam. Venit ante Sacerdotem tuum adultus & discretus, promisit voluntariè & non coactus, & non impar humeris onus suscepit sponte intrepidus. Quid plura? vno eodemque momento & à Sacerdote recessit, & à proposito resiliuit: fefellit Sacerdotem, fefellit te, fefellit se, abiecit iugum suave & onus leue, ac sub peccati iugo vetustam amplexus est seruitutem, abiecit vestem innocentiæ, & induit vestem concretam sanguine; abiecit breue pallium, quod vtrumque operire non potest, & pallium, quod Dominæ Ægyptiæ reliquerat, iterum apprehendit, & vt breuiùs inferam, eo licentiùs ad perpetrata rediit, & nondum attentata aggressus est, quo maiorum ante confessionem fuerat criminum reus, vt traheret restem longam, & quasi vinculum plaustri peccatum. Quasi igitur ad damnationem non sufficeret præteritorum fasciculus peccatorum, addidit promissionis transgressionem & fidei. Nec semel ad Sacerdotem accessit

De tribus præcipuè accusatur.

Primum crimen mendacij.

Isa. 55.

Violatio promissorum in baptismo.

Abusus pœnitentiæ.

in dolo, sed tempore determinato confitendi potius consuetudinem sequens quàm conscientiæ puritatem, semel in anno præcedentibus peccatis hoc addidit, vt in conspectu Christi tui mentiretur tibi & remissionem vmbratilem à Sacerdote reportaret in dolo. Quòd si ordines sacros assumpsit, quibus est continentiæ connexa promissio, & in ordinibus sacris ita inordinatè se habuit, vt esset nouissimus error peior priore. Deficiet me tempus, si promissionum, quas tibi fecit, transgressiones, si votorum frustrationes enumero: Taceo de mendaciis, quibus semper quotidianus eius sermo respersus est. Taceo de frequentibus & interlocutoriis iuramentis atque periuriis, quibus tibi fragilitatem pro eo assumptam multipliciter obiecit: quibus mortem, crucem, passionem, & cætera humanitatis improperia turpiter exprobrauit, imò quodammodo Iudaicæ rabiem crudelitatis excedens os ex te comminuit, immo ossa tua dinumerauit, & te quodammodo per minutissima ossa distraxit. Si hæc, Domine, leuia putas, multùm derogas beneficio humanitatis assumptæ, nec tua fateris in veritate membra vel vulnera, quæ tantis tam faciliter sustines opprobriis lacerari. Itaque aut iniurias membrorum tuorum vindica & contumelias vulnerum, aut phantasma fuisse concede, sicut tui discipuli putauerunt. Igitur. Iudex bone, si principium verborum tuorum veritas, immo si ipse veritas es, ex quo ablatum est ab ore rei huius verbum veritatis vsquequaque, in veritate, quæso, iudica & pro veritate animam occide, cuius os tam sæpe mentitum est, & ab oculis veritatis exclude periurum. Satis super primo articulo disputatum esse crediderim; præsertim in conspectu tuo, cui nec verborum argutiæ, nec Rhetoricæ institutionis industria fidem dictorum facit; sed de vultu tuo, idest, de cognitione tua iudicium prodiit. Possent igitur ad propositum dicta sufficere, sed vt enumerationem elocutio consequatur, proditor euidenter ostendatur & raptor. Proditorem primò manifestè demonstro. Nunquid proditorem esse concedis, bone Iudex, eum qui manducat panes tuos, & magnificat aduersus te supplantationem? Nunquid manus tradentis te tecum est in mensa, cùm panem Angelorum manducat homo, panem qui de cælo descendit, & dat vitam mundo? nihilominus tamen communicat inimicis tuis, abit in consilio impiorum, in via peccatorum stat, & quod scelestius est, imò quod sceleratissimum est, in cathedra pestilentiæ sedere gloriatur. Aut traditorem talem esse concede, aut Augustinum tuum repelle planè dicentem, tantùm peccat quis Christum tradendo peccatoribus membris, quantùm qui tradiderit eum crucifixoribus Iudæis. Displicuit tibi in discipulo tuo proditio, quæ non solùm temporali punita est laqueo, sed igne irremediabiliter expiatur æterno. Consimilis igitur cur cessat vltio & retributio? cur tardatur? cùm in hoc Iudæ successore crimen appareat proditoris. Communicasti ei, Domine, de mensa tua, de altari sancto tuo, non quemlibet panem, sed panem Angelorum, non quemlibet potum, sed sanguinem tuum pretiosum. Vero eum cibo saginasti, verum ei potum propinasti. Vnde & dixisti, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Sedit ad mensam magnam, & cùm similia præparare deberet, fel potiùs tibi propinare proposuit & acetum, rursum crucifigens sibimetipsi Filium Dei, & ostentui habens. Quid si eum tanquam fidelem seruum atque prudentem constituisti super familiam tuam, vt dares illi in tempore tritici mensuram? Quid si de pane Angelorum conficiendo eum ipsis Angelis præfecisti, consecrationem Dominici Corporis & Sanguinis illi concedens, ad quam Angelicæ naturæ puritas non accedit? Prospicere panem illum Angeli, cui cum tremore exultant, sed conficere non attentant: non enim Angelis mundissimis datum quod hominibus peccatoribus concessisti. In Angelis tuis reperisti prauitatem, hominum peccata dissimulas: perditum hominem & cum quadam violentia, & difficultate redemptum magis honorare videris atque diligere, quàm Angelum tuum nunquam perditum, ac proinde nunquam redimendum. Speciosum te forma facis præ filiis hominum appellari, quasi homines præcellere tibi sit gloriosum, qui claritatis visionis tuæ puritatem pascis & vegetas Angelorum. Verè deliciæ tuæ esse cum filiis hominum, quibus non solùm Angelicam deputasti custodiam, sed & supra Angelos humanam sustinuisti exaltare naturam. Hinc quasi extra hominem positus homo Paulus audet se quasi Angelorum iudicem Angelis gloriando præferre: Nescitis, inquit, quia Angelos iudicabimus? verùm hæc tibi relinquo, iudex bone, & sileo.

Abusus Ordinum sacrorum.

Secundum crimen proditionis

D. August.

Ioan. 6.

1. Cor. 6.

Videant æquitatem oculi tui, an scilicet humana natura debeat Angelos iudicatura conscendere, an digna sit potiùs nobiscum iudicata descendere. Humilies quantumlibet Angelos tuos, inclines quantumvis cælos tuos, hominem subleues & sublimes, inueniat filius prodigus gratiam in conspectu patris sui, & nouem drachmis drachma decima perdita ac reperta præpolleat, ouisque centesima nonaginta nouem relictis in deserto sit charior: sustineo ecce & taceo, dolere possum, inuidere possum, impedire non possum; verùm vellem sic te diligere hominem, vt odires proditorem; naturam te persequi nolo, sed vitium. Habeat sibi humana natura titulos suos, habeat sibi prærogatiuam dignitatis suæ, dum tamen inueniat culpa quod meruit, non eat in vacuum culpa, & homo quantumvis de dignitate status sui glorietur in pœna, hominem suscipe si placet, sed despice proditorem. Si mendacis huius atque periuri proditionem dissimulas, & occasiones more tuo quæris vt parcas, iustitiæ tuæ iam nunc iniurias facis, quæ vltionem ex eo & me tacente reposcit. In euidenti enim est proditio quam propono, quam commensalis hic tuus inimicis tuis communicauit, pulsantibus aperuit, intrantibus obuiam venit, gratanter suscepit, hospitio imò quanta potuit diligentia & solicitudine eis est familiariter obsequutus: dereliquit nouus Iudas consilium pacis, & cum iniquis consiliatus est. Nonne hæc sunt quæ odisti, Domine, superbia, cupiditas, gastrimargia, luxuria, & huiusmodi? Quantam his familiaritatem ostenderit, quàm deuotum se in eorum obsequium dederit, si placet, paucis aduerte. Quis natione cælestem superbiam in arce cordis sui sublimiùs collocauit? Quis ad seruiendum Mammonæ diligentiorem curam impendit? Quis Gulæ magis illectus ingluuie? Quis inquinatus magis sorde luxuriæ? Quem, quæso, magis inflammauit cupiditas, auaritia stimulauit, inflauit superbia, suspendit ambitio, effæminauit lasciuia, luxuria sordidauit? in promptu demonstrare est quod aperuit Diabolo & clauserit Christo. Qui enim superbiam recipit, non solùm humilitatem sed & humilitatis magistrum Christum excludit, qui & dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Qui cupiditatem introducit non solùm largitatem exterminat, sed & munerum largitorem, qui ad astruendam liberalitatem largitatis suæ prohibet de crastino cogitare. Qui Gastrimargia peritus non solùm salutare ieiunium aspernatur, sed & ieiunatori claudit, qui cùm quadraginta diebus ieiunasset, postea esuriit. Qui in cubiculo suo luxuriam collocat, non solùm sanctimoniam expellit, sine qua nemo videbit Dominum, sed & pariter eum repellit, qui Virginitatis gloriam dedicauit in matre, & cælos cœpit Virginitatis fœcunditate replere. Alias mihi sanguisugæ mea filias parit, sed prædictas quatuor specialiter perelegi, quæ optata mihi sæpiùs trophæa reportant, & maiora frequentiùs afferunt lucra. Vt de primogenita igitur primò agatur, quæ mihi triumphum de homine isto reportauerit Superbia, paucis expono. Primò siquidem si quod vnquam opus de genere bonorum fecit, verbi gratia, si eleemosynam dedit, ieiunauit, vel orauit, si in lege Domini meditando aliquid quod dignum memoria crederet potuit scriptitare, aut consultè quid egit, superbia quæ vult esse comes virtutum, pulsauit, intrauit, accubuit, ac denique totum opus sibi ipsa possedit. Pulsauit, inquam, per operis considerationem, intrauit per approbationem, accubuit per quandam operis extollentiam & admirationem. Possedit per quæsitam humani fauoris & gloriæ laudem. Pulsauit, inquam, quasi prudens & discreta, intrauit palpans & subdola, accubuit sublimis & gloriosa, possedit laudibus humanis præmiata. Pulsauit igitur cautè, intrauit obscurè, accubuit manifestè, possedit securè. Igitur qui cum Aioth ambidexter esse debuerat, cum diabolo factus ambisinister, de dextera sinistram fecit, dum opus bonum sinistræ informationis infectione peruertit. Sic ad sinistram declinauit & dexteram, imò sic sinistram confudit & dextram, vt & crucifigi tecum bonum operando noluerit, & à sinistris crucifigi bonum ipsum sinistrè informando maluerit. Verùm si hominem ex operibus iudicas, à sinistris erit in iudicio, qui à sinistris fuerit crucifixus in mundo. Repleta erat dextera eius muneribus, & Diabolus stetit à dextris eius, dum etiam bonum quod fecit pro munere fecit laudis humanæ: sic aquam egredientem de templo à latere dextro in sinistrum latus se dando sibi fecit inutilem, & Dominici cruoris à latere dextro fluenta manantia ob copiosam quæ apud Dominum est redemptionem,

Quatuor peccata præcipua.

Math. 11.

Superbiæ triumphus.

sibi prodesse non pertulit. Nec solùm operibus eius bonis bonitatem superbia victrix inuidit; sed & vt mala ipsa superbè fierent, & cum contemnentis vultuositate prouidit. Gloriari ausus est in malitia potens iniquitate, nec sub Deo & facie eius fugiendo peccauit, sed contra Dominum & in faciem ei resistendo furoris Dominici ausus est prouocare vindictam. Nihil enim tantùm Deo legitur displicere, sicut post peccatum ceruix erecta. Confringe igitur, Domine, ceruicem peccatoris, elide pertinaciam tibi in faciem resistentis, qui de offensione tua erectus est in superbiam, & de mandatorum tuorum, imò tui ipsius contemptu in oculorum extollentiam & elationem. Quasi enim victoria de se habita exultauit cor suum: & tuo penitus timore sublato, dissimulare iam visus est aut nescire quòd qui dormit adijcere habeat vt resurgat. Sic igitur superbia & bona eius infecit, & mala perfecit, bonis abstulit condimentum, malis attulit complementum. Quæ diuina esse videbantur, humana fecit, quæ humanæ erant fragilitatis diabolica esse perfecit, dum & bonis retributionem expectauit ab homine, & de malis diabolicæ exemplum exhibuit elationis in homine. Gloriosè igitur coronata superbia ad me est reuersa de prælio duplici, vt dictum est, de hoste potita triumpho. Per superbiam itaque aperuit diabolo, & clausit Christo; quod etiam in eo cupiditas magistra perfecit, quod tam pauperis status, quàm diuitis luxus ostendit. Si enim data est ei à Deo paupertas, data pio munere, non pauperem Christum sequi voluit, sed diuitem mundum; sed nec portum secundum aureæ mediocritatis elegit, sed in incerto diuitiarum sperauit, & in auro spem posuit, in quo confidunt homines. Ad pauperis igitur cordis ostiolum cupiditas damnata pulsauit, intrauit, accubuit, & possedit. Pulsauit opum gloriam explicando, intrauit promittendo, accubuit spem in eis firmando, possedit finem in eis beatitudinis statuendo. Pulsauit ostendens promittenda, intrauit promittens ostensa, accubuit spem stabiliens in promissis, possedit finem constituens in speratis. Pulsauit cùm ostendit omnia regna mundi, intrauit quasi dicens, hæc omnia dabo tibi si cadens adoraueris me, accubuit cùm sperare docuit in thesauris pecuniæ, possedit cum altero Dominorum excluso soli mammonæ fecit ex quieto, placito, & certa deliberatione seruire. Sic igitur itum est in viscera terræ, per fas & nefas diuitiæ conquisitæ, & thesauri latere volentes extrahuntur inuiti, extracti iterùm in alias tenebras retruduntur, ne liberalitas gratiosa dispergat quod iniqua cupiditas aggregauit. Fœlicem igitur paupertatis statum sitibunda cupiditatis scabies inquinauit, medicinam conuertit in morbum, & per anfractus desideriorum varios compendia ad patriam indulta distorsit. De diuitum autem statu quid referam, quem sibi totum idolorum seruitus vendicauit, qui necessario, vel iniquum facit, vel iniquitatis heredem? Omnis enim diues iniquus aut heres iniqui. Cùm enim ad pauperem cupiditas ingeniosa pedetentim introeat, vires sibi continuas ex diuitiarum incremento multiplicat: quia quantò plura conquirit, tantò maiora concupiscere auarus addiscit. *Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.* Sicut in morbo hydropicus. *Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.* Cupiditas igitur, quæ pauperem alliciendo demulcet, diuitias conquirentem cruciat & extorquet, diuitem verò iam factum omninò sibi vendicat & absorbet. Hæc est quæ oculos sapientium excæcat, & vires authoritatis inclinat. Hæc est quæ in seueram tyrannidem Reges impingit, quæ legum statuta peruertit, quæ Prælatos Ecclesiæ Iudæ proditori conciliat, & Decretorum sanctiones eneruat. Hæc est quæ veritati patrocinium subtrahit, pauperibus iustitiam, iudiciis æquitatem. Igitur, vt ostensum est, aperuit diabolo reus iste per cupiditatem, clausit Christo: quod & illa potenter effecit, quæ per pomi vetiti gustum primum hominem de Paradiso ejecit. Hæc est Gastrimargia, quæ & ipsa pulsauit, cùm coquinæ labores & cibos obtulit delicatos: intrauit cùm ventrem non fame, sed pretio inuitauit: accubuit cum docuit epulari quotidie splendidè: possedit cùm pro Christo Deus esse venter incœpit. Pulsauit per appetitus dulcedinem: Intrauit per gustus suauitatem: Accubuit per consuetudinis absorptionem: Possedit per illicitam ventris dominationem. Hinc imaginem & similitudinem Dei, quæ refulget in homine, cæca deformauit ebrietas, & in animal brutum insensata hominem sensualitas declinauit. Proditur deinde in affectum cordis,

Cupiditatis malum.

Math. 4.

D. Hier. l. 2. Comm. in Habac. c. 3.

Gastrimargia descriptio.

ex adipe prodit iniquitas, & à Nabuzardan principe coquorum captiuatur Ierusalem. Sic super talentum plumbi sedens iniquitas à ventris ingluuie ad ignobilia membra & ventris amica descendit. Saginato enim ventre atque farcito furiata totum hominem libidinum pompa deambulat, & fremitu quodam effrænato ac concussione horribili, ad consensum genitalium cætera etiam membra potenter inclinat. Irrigatus siquidem corporis humor spinas germinat voluptatum, & quasi ratione sopita sensualitas sola humani corporis habet imperium. Ex comessationibus profectò, & ebrietatibus humanæ compositionis organa cuncta delirant, & in vitium faciliter omnium membrorum natura degenerat. Lasciuus in conuiuiis oculus luxuriantem frangit aspectum, vnde legitur: In conuiuiis luxuriantes, oculos habentes plenos adulteriis & incessabilis delicti. In conuiuiis lites lingua balbutit, & garritu superfluo verba semiplena confundit: vnde & linguæ refrigerium specialiter diues in gehenna requirit. In conuiuiis dextra percussionibus sæuit, & à verbis frequenter proditur ad verbera: vnde & legitur: Cui rixæ? cui fouea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum: nonne his qui commorantur in vino & student calicibus epotandis? Quid insuper, iudex bone? Quid de Christo tuo dices? de Sacerdote sancto tuo? Imò si rectè agitur modò qui pepones & allia ollas carnium sectatur Ægypti, & hesternam sæpius crapulam eructat in calice, quia licet tota nocte dormiendo transmissa & matutinis vigiliis, aut omninò prætermissis, aut multipliciter syncopando transcursis, ex vino hesterno ructus inter sancta dedit ex indigestione conuulsos. Prædixerat Apostolus Paulus habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt; idest, corporum voluptati, & ciborum affluentiæ. Beatus Augustinus. Si vinolentia, inquit, te ingurgites, quantaslibet lingua tua Dei laudes sonet, vita blasphemat. His ita transcursis breuiter, restat ostendere quomodo per luxuriam aperuit iste reus diabolo, & clausit Christo, quoniam & ipsa pulsauit, intrauit, accubuit, & possedit. Pulsauit, cùm per primos motus consensum expetijt. Intrauit, cùm dulci medullarum calore consentientis membra perfudit. Accubuit, cùm ad operis illiciti patrationem victum inclinauit. Possedit cùm inclinatum sub lapide consuetudinis pressit. Pulsauit igitur per appetitum, intrauit per consensum, accubuit per opus completum, possedit per consuetudinis vinculum. Pulsauit prætendendo naturam, intrauit concipiendo culpam, accubuit patrando conceptam, possedit repetendo de more patratam. Igitur si libido titillauit sensum, si ad illicita desideria naturæ languor allexit, non elisit reus iste nequitiam vi scientiæ, nec paruulos allisit ad petram, nec vulpes paruulas cœpit, quæ demoliuntur vineam Domini Sabaoth; sed statim libens ad consensum vsque prorupit, & ad opus illicitum declinauit, in foueam turpitudinis sese præcipitem dedit, & consuetudinis lapide pressus & sepultus, contra Dominum obdormiuit: clausit super eum puteus os suum, & intrauerunt aquæ vsque in animam eius: hic solùm tentationi ingruenti non restitit, sed eam sæpe præuenit, & concupiscentiam propriam irritando vicem nequissimorum spirituum gessit, quorum interest in tentationem inducere, & sopitos fomitis igniculos congestis vndique spinis & stipulam suscitare, donec exardescat sicut ignis in spinis. Aperuit igitur diabolo per luxuriam, & clausit Christo, quia non solùm pulsantem suscepit hospitio, sed quasi renitentem traxit & allexit inuitum. Quòd si arcam Domini statuit iuxta Dagon, sicut plurium mos est nunc temporis Sacerdotum, qui Filium Virginis statuunt iuxta filium Veneris, qui nec renibus præcinctis, nec corde præusto Sacramenta mundissima presumunt tractare immundi, & sacratissimum illud corpus non sindone munda inuoluunt, sed conscientia cruenta suscipiunt, non in monumento nouo & exciso in petra suscipiunt, sed in sepulchro dealbato, pleno intùs omni spurcitia & ossibus mortuorum. Plura ex his quàm hîc dicantur intellige, Domine, ne causæ pariant compendia captata dispendium, & adducat breuitas circumcisa jacturam. In immensum enim protenderetur oratio, si per numeros, tempora, & modos velim exponere quod cum inimicis tuis habuit commensalis iste tuus commercium, quod proditionis propositæ notam habere constat & vitium. Non est diutiùs immorandum vt raptor ostendatur, qui proditor non dubitatur atque periurus, ne pœnam promeritam, quam deposco, oratio in longum protensa retardet. Raptorem ergo paucis aduerte.

1. Petr. 2. *Prou. 23.* *In MS. Mô.* *Hebr. 13.* *Raptor quis dicatur.*

Quis enim manifestam neget esse rapinam; cùm res aliena inuito Domino contrectatur, & ad alterius dominium res proprio Domino subtracta distrahitur. Hoc autem reus iste fecisse conuincitur, qui animam à Deo non datam ei, sed præstitam, ab ipsius alienauit seruitio, & meæ potiùs ditioni subiecit: de ancilla Deitatis ancillam fecit iniquitatis. Qui enim facit peccatum, seruus est peccati. Si raptor esse denegatur, raptoris nomen pariter euitet, & crimen, qui mutuari solet, & non soluere, debitor ingratus in mutuo, in deposito infidelis. Porro si talenti illius Euangelici custos fidelis arguitur, qui pecuniam Domini sui abscondit, paratus reddere propter vsuræ incrementa commissum: quis impunitum abire permittat eum, qui talenta commissa gratis & credita non multiplicauit ad gratiam, sed distorsit ad culpam? Propter enim lucrum diuina ad vsuram talenta est partitus, dum naturæ dotes & dona gratuita non ad auctorem naturæ retulit & gratiæ largitorem, sed ad passiones ignominiæ, ex bonis tuis occasionem sibi sumens & materiam delinquendi. Factus enim eò ad culpam pronior, quò naturæ dotibus & gratiarum largitate sublimior. Sic animam tuam, sic munera tua tibi, iudex bone, subtraxit, & præter beneplacitum tuum meo dominio subiugauit, de tuo mihi te inuito lucrum fecit, sortemque tuam ad vsuram propter mea lucra donauit. Taceo de rapinis manifestis, quibus non solùm proximorum sarcinæ violentia auferuntur, sed res etiam pauperum indebitè detinentur. Raptorem enim planè scriptura tua pronuntiat, qui pauperibus credita non dispensat, nec multùm interesse commemorat, an sua non det quis, an diripiat aliena. Vt igitur quæ dicta sunt breui concludam epilogo, finem suum mala videtur oratio consequuta, quæ & periurum apertissimè demonstrauit, & proditorem irrefragabili argumento conuicit, & raptorem manifesta ratione conclusit. Pœnas igitur deposco, iudex bone, quas meruit, iustitiam nunc tuam de iure compellans, ne misericordiam de cætero negligentem aut remissam esse promittat; sed rem nominis impleat, manifestéque conuicto retribuens secundùm opera sua districta videlicet seueritate quod iustum est. Audistis, charissimi, quantis contra hominem hunc vtitur argutiis humani generis inimicus, quantis persuasionibus vtitur, quantis rationibus & iram iudicis incitat, & peccatori pœnam exposcit. Quis, quæso, ex nobis quibus specialiter sermo iste conscribitur, actus relegens vitæ præteritæ, in huius accusationis districtione non timeat? Quis sermonum istorum iacula ignita sustineat? Quis diffinitiuum calculum in huius causæ discrimine totis visceribus non contremiscat? Denique quis se ab iniectis facinoribus sufficienter excuset? aut quis veritatem in hac disquisitione abscondat & deneget, præsertim cùm in conspectu agatur iudicis cuncta cernentis. Cæterùm non tantùm præmissæ accusationis species contexta deterret, quantùm accusatoris subtilitas, quæ non solùm ex naturæ suæ perspicacitate, sed & longissimo rerum & temporum vsu comparata dignoscitur; eò enim accusationi suæ fortiora ingerere argumenta credendum est, quò tenacioris scitur esse memoriæ, quò perspicacioris malitiæ, quò truculentioris inuidiæ. Præterea quos hominis sensus formido iniecta non hebetet? Quæ viscera horribilis non concutiat timor, quòd in conspectu iudicis veri pariter ac seueri pro veritate causæ videtur inisse, & non tam accusando iniquitatis suæ venena diffundere, quàm pro veritatis iniuria declamare? Fateor, cùm recogito annos meos in amaritudine animæ meæ, cùm facinorum meorum seriem ad huius accusationis iustitiam oculis iudicis antepono, irruunt in me formido & pauor, veniunt super me timor & tremor, & quasi quædam tenebræ cor meum caliginosa quodammodo inuolutione contexerunt. Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris: paululùm tamen ab hac formidine respiremus, & ad respondendum obiectis aliquatenùs insistamus. Benè vtique prouisum est, si quadam leui exceptione quæ videntur occurrere, huius accusationis possemus molimina excusare. Dicamus igitur sine præiudicio melioris consilij, imò dicat reus in iudicio constitutus: Ineuitanda, Domine, legum æquitate sancitum est, ne inimicus in accusationem inimici recipiatur, quoniam sic pateretur persæpe veritas affectata calumniam, dum liuore mordaci non culpam, sed personam persequeretur intendens. Patet autem quòd hostis non solùm meus sed humani generis inimicus antiquus accusationem in me contexuit istam, à qua, iudex, bone, dictam ob causam absolui humili-

Ioan. 8.

Math. 25.

Author.

Psal. 54.

Excusatio.

ter peto, ne nocere mihi valeant maledicta, quæ in me ex antiquo liuore congessit. Nil, inquit, accusator, nil tibi proderit hoc commentum, quoniam quicquid subterfugiendo excipias, accusationis contextæ argumenta verissima non euitas. Esto, inquam, inimicus tuus esse concedar, & ideò in accusationem tui non admittar, dum tamen illa non sileat qua iudice nemo nocens absoluitur, quam nocens quisque compellitur *nocte dieque suo gestare in pectore testem.* Loquere, inquit, conscientia, loquere quæ de more nocentes accusas, quæ mordacibus aculeis pungis & crucias, & ante pœnas infernales miserorum animos immisericorditer extorques & laceras. Loquere, quæso, loquere conscientia, secretorum abscondita profer ad lumen, & quæ in tenebris facta sunt prædica super tecta. Clama quæso, ne cesses. Quid, inquit conscientia, quid clamabo? vnde incipiam? Quo gesta huius hominis sermone describam? visne & longissimæ iterùm accusationis argumenta contexam? Porrò cuius auris ad audita non tinniant, si quæ mihi implicitè reseruaui explicare contendam? Cæterùm vt paucis me liceat expedire, orationi tuæ planè consentio, & quæcumque intulisti vera esse propono. Imò veritati plurima ad dignè memoranda oratio circumcisa subtraxit, reique seriem minùs euidenter breuitas affectata disseruit. Ad enarrandas siquidem & enumerandas punctiones meas, & mordaces repercussionum mearum aculeos, quibus ad excessus singulos hominem miserum vltrix insatiata rodebam, sermo nimirum mihi deficit, quia non sufficit, quoniam in his nec modum sermo rebus inferior æquat, nec numerum arena compensat. Ex paucis autem nouit iudex tuus multa colligere, cui præter Simonis offa omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & ad quem etiam tacendo clamatur. Quid nunc, inquit accusator, quid miser homo ad ista respondes? Qua nunc exceptione poteris cauillari? Qua pœnam promeritam interpositione niteris remorari? An & hanc inimicam tuam dices, quia testimonium perhibet veritati? Vsque adeóne veritas tibi odium parit, vt præter verum nihil in hac causa formides? consciamnè tibi conscientiam tuam veritatis occasione hostem familiarem, & ad nocendum efficaciorem esse proponis? Si & hanc inimicam tuam iudicas, ipsos veritatis asseclas Angelos pro veritate testes inuoco, & induco: si tamen voluerint loqui quod sciunt, & testari quod viderunt. Quinimò loquantur de te vt volunt, testificentur, vt libet, mentiantur si licet, & per mendaciorum Angelos falsitatisque diffugia veritatis, si possunt plana declinent. Loquatur quæso, Domine, Angelus ille potissimùm, qui ei ad custodiam inutiliter deputatus Angelo Sathanæ victus toties cessit, & in omnibus consiliis suis repulsus & spretus, quasi subtristior sæpiùs & confusus abscessit. Vnum, iudex bone, vnum finaliter peto, vt patrocinium causæ meæ veritas præstet, & inuitum pro veritate discrimen soror veritatis iustitia iudicium accelerando diffiniat. Vtinam, fratres mei, in huius etiam coangustationis articulo excogitata locum * exceptio, quæ conscientiam ab huius accusationis importunitate repelleret, & hominem hunc ab imminentis diffinitionis calculo liberaret. Excipiendumne est quòd mulier in accusatione non recipitur, nisi de sua vel suorum iniuria agatur. Conscientiam nomine fœminino censeri manifestum est: quare ipsam ab accusationis iure figura dictionis videtur excludere, ipsaque rei proprietas nomine fœminino signanter expressa. At manifestè, inquit conscientia, de mea agitur iniuria, quoniam munda à Deo creata sum, munda tibi miser homo à Deo data sum, munda custodiri iussa sum, & ne quid in me spurcitiæ originalis maculæ surculus reliquisset, ab eius traductione in baptismo fidei, aut Sacramentorum instructio non rationis à Deo insitæ mihi, aut tutela profecit, quominus renitentem me ad illicita desideria traxeris, remordentem, quominùs renitentem me pollueris & inuitam, quominùs in conspectu creatoris nostri, & Sanctorum Angelorum fœtere me feceris inextincta semper rationis scintillula repugnantem. Mea igitur, mea est iniuria, mea agitur causa, mea est specialiter accusatio & querela. Quid nunc, charissimi, quid contra huius responsionis argutias ingerendum? An adhuc inutilibus exceptionibus insistendum? Accusationem profectò declinare non possumus, veritatem negare in conspectu tanti iudicis non audemus. Nihil, vt dictum est, exceptionibus agimus, quoniam si inimicum ab accusationis iure repellis, conscientia prosiliens suas proclamat iniurias. Quòd si & hanc repudias, verissimi testes Angeli inuocantur. Quid igitur quis nobis ad-

Accusator. *Conscientiæ accusatio.* *Locus obscurus.* *MS. Offa, fortè officia.* *Accusator.* *Auctor.* * Fortè addendum est inueniret. *Reus.* *Conscientia.* *Auctor.*

uocabitur in curia hac tam iusta, tam vera, tamque seuera patronus? Si enim vel iudicem ipsum, vel aliquem quantumlibet humilem de assessoribus eius offendimus, omnes pariter nos offendisse necesse est, quoniam omnium eadem voluntas est, fraternus in alterutrum amor, mutua inter omnes affectio, compar & sincera connexio charitatis. Quoniam igitur nobis ipsi non sufficimus, sed sufficientia nostra de Deo est, quæramus aduocatum ab eo necesse est in causa nostra atque consilium, & dicamus: *Quis consurget mihi aduersus malignantes aut quis*, &c? A quo, enim aptiùs quærimus Aduocatum quàm ab eo qui & ipse Aduocatus noster est apud Dominum & Patrem? A quo autem consilium vtilius quærimus, quàm ab eo cuius nomen est Consiliarius? Ab Angelo magni consilij, à quo recta consilia. Astant autem in Curia ista regali tres filiæ Regis, penes quas totius Curiæ non ex minima parte pendet authoritas: per quas tantummodò & peccatores ad veniam & iusti propinquant ad palmam. Astant verò, vt tanti Regis decet filias, in habitu honorato, in vestitu deaurato, circumamictæ varietate, in auro sapientiam accipio, eam quidem quæ stultam fecit sapientiam huius mundi, de qua dicitur: Perdam sapientiam sapientium & prudentiam prudentium reprobabo. Varietas autem in donorum diuersitate consistit, vnde & apparuerunt Apostolis dispertitæ linguæ. Sunt autem hæ tres Regis summi filiæ, tres virtutes Catholicæ, fides, inquam, spes & charitas, in horum varietate gratiosa delectatur sapientia, ludens coram Deo in orbe terrarum. Quis enim in terra ludus acceptabilior? quæ varietas delectabilior? quæ delectatio sapidior, quàm in earum affectibus cum vitæ æternæ prægustatione dulcissima meditari, & earum suauissimos motus alternis permutationibus sentire? Nunc enim ordine naturali à fidei motu surgimus ad sperandum, & hinc ad Charitatis sublimati fastigia in eis latitudine delectamur. Nunc artificiali potiùs ordine delectati Charitatem proponimus, quæ alias informationis dignitate præcedit, & affectus sui prærogatiua facit vt virtutes sint cæteræ. Primus ordo, quem naturalem diximus, denotatur cùm dicitur: *Prima petit campum dubia sub sorte duelli pugnatura fides*. Secundus autem exponitur cùm dicitur, major autem horum est Charitas. Habent

Tres filiæ summi Regis.

1. Cor. 1.

1. Cor. 13.

& singulæ aurum suum, habent singulæ varietates suas, de quibus nunc dicere præsentis negotij non est. Sed nec Virgines istas, tam venerabiles, tam gratiosas, tamque decoras introducere potuimus, quin earum aliquatenùs laudibus assurgentes, quasi quasdam interponeremus breuiter amatorias cantiones. Harum igitur patrocinium à iudice postulemus, sine quarum ductu præuio non est nobis ad misericordiam pij Patris accessus, sine quarum adminiculo iudicem nullum mortalium poterit videre securum. Accedant igitur, quæso, tres sorores, vel ex abundanti potiùs misericordia qua præcellunt, sese ingerant non rogatæ. Ne, quæso, expectent vt reus in iudicio constitutus in tanto discrimine tremebundus & pallens, vel meritis eas præcedentibus aduocet, vel precibus compositæ interiectionis alliciat. Vitæ siquidem præteritæ tenor & series earum manifestè patrocinia demeretur, congelatique magnitudo timoris loquendi excludit audaciam, & vocis quodammodo stringens arterias, sonos vix exire permittit inter alta suspiria crebris singultibus syncopatos. Prosiliens igitur in medium *vt improba semper & audax. Prima petit campum dubia sub sorte duelli Pugnatura fides*. Et vt homini tam multipliciter aggrauato cum sororibus suis prodesse licenter possit auxilio, & adesse consilio, mansuetudinem pij genitoris reuerẽter implorat. At inimicus atrox pium opus, vt ei semper est moris, nititur impedire, & in ipsam liuoris etiam antiqui venena contorquet. Quid igitur, ô alma Fides, quid tuæ detrahis puritati? Quid notitiam tuam, aut dissimulas, aut excæcas? nescis me pro tuis hoc discrimen inisse iniuriis, quæ, si tacuissem, eandẽ debueras querimoniam texuisse? nunc autem ita rerum ordinem inuertendo peruertis, vt Athletæ tuo nocumentum præpares aduersario patronatum. Quòd si iam tuis . . . . . . vt odientes te diligas, foueas persequentes, inimicantes enutrias quid de cætero clamitas in plateis, prædicas in Ecclesiis, & miracula tua cum præmiorum promissione annuntias & proponis? Iam enim, vt video, te despicere gratum est, te persequi vtile, te mortificare securum. At verò si consueta te impellit improbitas, vt te mihi pro te tuisque sororibus laboranti constanter opponas, tuis nunquam incœptis assentiet soror tua spes, quæ nimirum consilio maturior est, proposito firmior, & ita vt decet, se-

Accusator.

ueritate districtior. Tuque licet dissimules verba Apostoli dicentis, Fides sine operibus mortua est, & mortificationem tuam surda licet aure pertranseas, illa tamen suas vlcisci poscet iniurias, quæ transgressionibus suis pœnas sub maledictionis promulgauit edicto. Maledictus homo qui peccat in spe. Ad tuæ verò improbitatis propositum sese longè difficiliùs inclinaret ea quæ dignitate sublimior, constantia permanentior, & aliis asseritur maior, quò summæ iustitiæ & æquitati scitur esse vicinior. Hæc est Charitas, quæ omnium iniurias virtutum suas esse pronunciat, & in vna sui transgressione omnes pariter virtutes læsas esse asserit atque proscriptas. Vt igitur breuiter inferam, vestrum pariter patrocinium reus iste demeruit, qui te sæpiùs, ô Fides, mortificauit per opus illicitum, & in spe peccando frequentiùs maledictionem induit sicut vestimentum, & in vno hoc est in charitate crebrius delinquendo, reum sese constituit omnium. Ad hæc Fides, ô serpens antique, ô virtutum omnium persecutor & æmule, meóne calcaneo ponis insidias, sororumque mearum rectitudinem sermonum, * ...... labefactare pertentas? Nihil agis, nequissime exhortationibus tuis, nil sermonib. proficis venenatis, quia nec tuas ignoramus astutias, nec à pijssimi patris nostri cognita voluntate, nec ab insitæ mansuetudinis intemerato tramite declinamus. Scimus, perditissime, scimus quid diuinæ voluntati complaceat, quid iustitiæ conueniat, quid competat æquitati: quippe quæ diuino conspectui semper astamus, & quæ apud eum diuinitatis arcana vidimus & audiuimus, pro salute hominum loquimur hominibus & testamur. Institutionis itaque nostræ est & non tuis exhortationibus credere, non argutijs & persuasionibus cedere: sed contra tua venena nequitiæ salutiferæ curationis antidotum propinare. Assumis autem testamentum Dei per os tuum, & ad peruersitatis tuæ propositum astruendum, renitentem scripturæ rectitudinem niteris retorquere. Mortificatam me operibus esse proponis, peccatum in spe pronuntias, & in vno hoc est charitate, delictum accusas. Verùm, nequissime serpens, eò in conspectu altissimi viridior apparebo, quò nequissimorum hominum operum mortificatione fuero ad tempus aridior: eò quòd mihi gloriosior erit in resurgendo triumphus, quò fuerit in hominis delicto casus deiectior, vbi enim superabundauit delictum, superabundabit & gratia. Soror autem mea spes, quæ non confundit, quæ semper delectatur in bonis, & quantumlibet sæpe peruersos àvia sua mala præmiorum promissione auocat & reducit, tuas respuit in te calumnias quæ finaliter tantùm delinquentibus in eam, & obdormientibus in morte maledictum intentat, & de nullo desperandum esse pronuntiat, quandiu positus fuerit in vita mortali. Cæterùm excellentissimam sororem nostram diuini singulariter vultus insignitam lumine, & impressione signatam, Charitatem, inquam, arguendo compellare quæ te impulit impudentia frontis attritæ, cum eii proprium esse non ambigas inimicos diligere, pro persequentibus exorare, & vincere in bono malum? Quæ cùm omnia sustineat patienter, & faciat id solùm cum pia quadam violentia, facit quod violenter indulget. Non hæc pro te characterem suum, non morem deseret vsitatum, sed læsa quantumlibet, quantumlibet spreta ad lapsorum se humiliter inclinabit auxilium, & ad afflictorum se ingeret patronatum. Denique filiæ Regis sumus, cui proprium est misereri semper & parcere, qui omnipotentiam suam parcendo maximè manifestat, cuius misericordiæ sunt omnia opera, eum nobis imitari libet, refragari non licet. Misericordiam itaque non relinquimus quam à pio patre didicimus, nec condemnamus miseriam, ne miserendi gratiam præscribere videamur; sed nec multùm mouemur si oculus tuus nequam est, quia bonæ sumus. Impetrata igitur à Patre misericordiarum licentia tres præfatæ sorores, reclamante adhuc dæmone aut confuso, ad hominis patrocinium accinguntur in parte, eum secretò trahunt, & vt ad consilij rectitudinem dirigatur intendunt: sicque hominem fides aggreditur. Vides, inquit, homo, in quantis te accusant? Audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Quid igitur respondes ad ea quæ isti aduersum te testificantur? omnis tibi via negandi præcluditur, & confiteri necesse est, aut tacendo conuinci, quoniam non iudici solùm, sed & assessoribus eius, sed & sanctæ astantium multitudini, sed & nobis ipsis quæ concilio astamus præsentes nuda patet veritas conuersationis tuæ, nudè cognita est series vitæ tuæ, nudè manifesta opera miseriæ tuæ. Ast non consideras pro quanta re periculum huius causæ subijsti, quanta debeat pœna expectare conuictum. Scis-ne si à causa cecideris, præparari tibi ignem æternum, qui pa-

Iacob. 2.

Fides respondet.

*Fortè addendum versutiis.

ratus est Diabolo & Angelis eius? Scis ne lectulum tibi in exterioribus tenebris sterni, vbi erit fletus & stridor dentium? Non hæc profectò super pecunia modica quoquomodo ventilatur, sed tantò seueriùs super talentis à Domino commissis exigitur. Non super hæreditate temporali & contemptibili disceptatur. Non super vestimento quod atteritur, non super esca quæ mittitur in secessum, sed super decore domus Domini, aut horrore carceris ipsius quasi hereditario iure in perpetuum possidendi ab anima, quæ est plus quàm esca, & à corpore, quod plus est quàm vestimentum. Si in tantæ necessitatis articulo, si in tantæ disceptationis periculo, consilium tibi est, edissere quæso, festina, & dic: iudicium nos vocat, non est mora libera nobis, dum responsum tuum chorus tam reuerens expectat. At verò trementem te videmus, & pallidum, & præ horroris magnitudine omnem consilij viam menti attonitæ cernimus esse præclusam. Ne verò totum te absorbeat timor, & in odibilem Deo desperationis foueam horribili nimis concussione deijciat; iam nec ingerimus duriora, nec aspera comminamur: sed liberationis tuæ viam tibi facilem & vtilem aperimus; siquidem si consiliis nostris inniteris, si cogitatum tuum iactas in nobis, & monitis salutaribus acquiescere non abhorres, adsumus ecce tibi paratum auxilium & patrocinium præstituræ, quoniam & præteritorum tibi criminum veniam, & à iudice sustinentiam, vt ad meliora te præpares impertimur. Possumus quidem imminens protelare iudicium, sed omninò frustrare non possumus: quia qua nescis hora ante tribunal judicis astare oportebit, vt recipias prout in corpore gesseris, siue bonum, siue malum. Verùm nisi consilio nostro te subtrahis, & ab imminentibus te periculis liberamus, & vt iudicij diem abhorrere non debeas edocemus, vt videlicet & hinc liber abeas, & de hinc iudicis faciem possis videre securior. Assentimus, inquiunt sorores, & quod tibi pro nobis soror nostra promittit nosque tibi firmiter pollicemur. Euge, inquit Fides, aut consilio nostro cedere & liberari, aut à nobis recedere & tuo merito iudicari. Quis in tanto, fratres, discrimine liberationem non eligat? Quis consilium vtile negligat & repellat? Imò quis tam inconsultæ mentis esse potest, vt consulentem tam salubriter non admittat? Credo igitur, inquit peccator, Credo tibi Domina fides, adiuua incredulitatem meam; & insufficientiam meam quæ ex me est perfice in semitis tuis: illumina, quæso, tenebras meas & doctrinæ salutaris me luce perfunde, ac splendore tuæ claritatis illustra. Non deerit, Domina, qui impleat, non desit qui iubeat, nec aliud vnquam leges in facto, quàm nunc me proponere conspicis in promisso. Ad votum, inquit fides, cuncta proueniunt, securus ad iudicium redi, & peccatorum veniam & à iudice sustinentiam relaturus. Verùm oportet vt priùs onus leue ac iugum suaue suscipias, & sic nobiscum ad iudicem securus accedas. Expedit itaque vt deinceps in fide recta, spe firma, & charitate non ficta iugem circumferas peccatorum memoriam, contritionem continuam & pœnitentiam fructuosam; & præterea ne recidiuum vllatenùs patiaris, Christianæ discretionis te conuenit adhibere cautelam. Satisfactionem enim temporalem, quæ tibi post confessionem ad arbitrium fuerit Sacerdotis iniuncta, pro minimo reputa, vel certè jocosam potiùs dico, quia non solùm à morte liberabit æterna, sed & à pœna illa purgatoria, cui nullum Siculus potuit tyrannus æquare, imò cuius respectu omnis pœna mundalis mellita potest appellari suauitas, glacies æstimari pro balneo, caminus pro refrigerio. Mi Domina, inquit, videtur leue quod dicis, suaue quod præcipis, tantummodò ab imminentis me iudicij horrore per dilationem quantamlibet liberare festina. Festinemus, inquiunt sorores, causam referamus ad iudicem, & pro dilationis commodo breuiter peroremus. Sic igitur consolatum aliquatenùs hominem, & iam de sua liberatione sperantem ante tribunal judicis iterum statuunt, & vt regales Virgines decet vultibus verecundis à judice pariter audientiam postulare videntur, & à vulgo silentium. Prima autem Fides vt cœpit, authoritatem sibi patronatus assumit, & accusationis longissimam seriem breuissima oratione retundit. Satis, inquit, iudex bone, superque quàm satis est, interni venena liuoris explicuit serpens atrox, inuidus, & vt diabolicum decebat ingenium, accusationis suæ callidiùs argumenta contexuit. Quippe quoniam ab antiquo Serpens callidior cunctis animantibus quæ sunt in terra. Verumtamen non singula eius jacula singulari deffensione repellimus, nec singula argumenta singulari responsione dignamur: sed ratione promptissima breui atque dilucida, omnia simul obiecta

Deest non vel.

Gen. 3.

obiecta diluimus. Augustissima siquidem Curiæ huius sacratissimæ lex est, & duobus tantùm conclusa sermonibus: peccasti, quiesce. Huic legi, pater misericordissime, adhæremus firmiter, & dilationem judicij legis huius authoritate requirimus, quàm sola poterit edocere dilatio: vtrùm deinceps à peccato quiescere debeat, qui se peccasse non negat. Age enim, vt partem aduersam aliquatenùs fouere videamur, peccauit super numerum arenæ maris & multiplicata sunt peccata eius. Esto: sed maior non est iniquitas eius quàm vt veniam mereatur: quoniam autem excedit misericordia diuina miseriam, omnium iniquitatum eius, Domine, non recordaberis, si tamen quieuerit agere peruersè, & didicerit benè facere. Denique non de nouo imbuendus accedit, non nunc primò instruendus doctrinæ salutaris rudimenta deposcit, sed fidei Christianæ mysteriis & Sacramentorum munimento suffultus, ad conuersationis sacræ monumenta expeditiùs se vertit. Vt igitur de cætero arctiori tibi debeat teneri promisso, audi Domine, si placet ab ore ipsius qualiter in fide fundatus, roboratus in spe, radicari nunc incipit in charitate; & quicquid vitiorum, fallente Diabolo, contraxit, qualiter & quæ ignoranter peccauit emendare proponat in melius. Dic igitur, ô homo, Credis in Deum Patrem omnipotentem? Credis & in Filium eius natum & passum? Credis & in Spiritum sanctum? Denique vt breuiter inferam, Credis omnia quæ ab Orthodoxis Patribus, tam salutaria esse dicuntur, vt sine illorum fide salus esse non possit? Credo, inquit, Domina, credo firmissimè, quippe qui sacro ab infantia baptismate lotus, in Catholica semper nutritus fide, & ab eius firmitudine, nulla vnquam hæsitatione nutaui, nullis vnquam peccatis ingruentibus deuiaui. Præualuit, fateor, inimicus aduersùm me, dum fidei meæ virtutis abstulit formam, sed non potuit fidei labefactare substantiam, vt non esset in me fides omninò non potuit, sed vt virtutis characterem non gustarem effecit. Audis, inquit fides, iudex bone, quid ore confiteatur, nec minùs quid credat corde consideras. Fundamentum immobile domui suæ substrauit, & firmissimo sibi stationem habitaculo collocauit. Fundamentum siquidem positum est, præter quod aliud nemo ponere potest, homo Christus Iesus. O spes alma, ô soror charissima, cur quid in isto homine habeas non declaras? vt vel interrogatus

Rei Confessio.

manifestè respondeat, quid de resurrectione corporum sentiat, quid de Sanctorum gloria in vtraque stola & immortalitate cum Christo? Manifestè, inquit homo, coram hoc sacro conuentu confiteor quicquid de fide Catholica in Ecclesiis prædicatur, quicquid de spei sacræ securitate asseritur, quicquid de charitatis efficacia præcellenti à Doctoribus sacris astruitur; sed nec discussionem de his fieri oportet, nisi virtutum mihi gratiam & efficaciam salutarem patrata frequentiùs iniquitas subtraxisset. At verò, inquit fides, quicquid vsque in hanc horam contra Dominum deliquisti polliceris deinceps in fide recta, in spe firma, in charitate non ficta, & de præteritis peccatis pœnitentiam, & de futuris habere cautelam? Polliceor, inquam, Domina, nec aliud vnquam me velle aut sensualitatis vigens appetitus, aut sæculi pertransiens luxus, aut Diabolici faciet furoris incursus. Quid igitur, inquit fides, iudex bone, quid restat nisi vt liber hinc abeat, qui tam Christianas in præsentia tua promissiones inculcat? Iam enim indigere non videtur aduocato, qui sic allegat pro seipso, qui sic & peccatis renunciat, & mandatis tuis inhærere proponit. Superest igitur vt operi manuum tuarum porrigas dexteram, & principe huius mundi eiecto, creaturæ tuæ tibi retineas solus imperium. Nec enim de facili relinquendus est Satanæ filius adoptionis tuæ, nec seruus immisericorditer est repellendus, pro quo filium tradidisti. Assurgit fidei Sacræ sic oranti Sacer assidentium chorus, & vt à iudice iudicij dilationem, & reo veniam impetret, quam deposcit, non tam clamore vocali quàm vultibus humiliter inclinatis reuerēter implorant. Hìc gloriosa mediatoris Dei & hominum mater eò efficaciùs interuenire credenda est, quò iudicis familiariùs throno participat, & ad dexteram majestatis in excelcis sublimis coronata tripudiat & triumphat. Quid autem quod ei inde negare possit aut debeat? Si ipsi vbera quæ lactaris ostendas; si Sacræ infirmitatem infantiæ, quam materna sedulitate supportauit & fouit, supplicando commemoret; si hanc ipsam peccatoribus occasionaliter attribuat dignitatem, quòd Virgo simul & mater est, vnde & eorum specialiter debeat supportare miserias. Specialiter etiam hìc pro peccatoribus interserit preces. Si quis Sanctorum ab eo speciali fuerit honoratus obsequio, & inter alios cultu frequentiori, & oratione feruentiori præuentus. Licet enim Sanctorum alij

alios cultu frequentiori meritis & præmiis antecellant, plurimùm tamen majores deferre minoribus, & eos honore præuenire creduntur, vt minorum, sæpiùs intercessio largiatur hominibus quod sublimiorum gratia maior & gloria postposuit impartiri. Quod quidem nisi verum esset, nunquam B. Apostolus & Apostolorum Princeps Petrus cæcum illuminandum Chrodebertæ Virgini reliquisset; nam hoc in legenda eiusdem Virginis pleniùs declaratur. Igitur flexus multiplicastis intercessoribus iudex, & reo conferre veniam, & differre videtur sub hoc tenore sententiam: Vade, inquit, ô homo, & ostende te Sacerdoti tuo, medico detege vulnera tua, si vis à vulnerum sorde detergi. Alioquin non consequuntur vulnera sanitatem, sed ebulliente sanie magis ac magis in fœtore suo ad internecionem vsque putrescunt. Confide, fili, remittuntur tibi peccata, si tamen & confusionem salutarem & pœnitentiam amplecti desideras fructuosam: vade igitur, & ampliùs noli peccare, difficiliora pericula iudicij subiturus, si terrore iam tremendæ huius discussionis abiecto pati malueris recidiuum, & reuerti tanquàm canis ad vomitũ. Nec longiùs te nunc sermonibus edocere, nec præceptorum ordinem longiori expedit oratione reuoluere. Habes Moysen & Prophetas; imò habes Apostolos & Euangelistas, habes Doctores & Pastores in ministerium fidei missos: qui hos audit, me audit. Habes etiam verbum abbreuiatum, si te tamen breuitas gratiosa delectat. Habe charitatem, & fac quicquid vis. Super hæc omnia habes & gratiam meam, nisi gratiæ desis, quæ nisi eam turpiter, & quasi importunitate violenta repuleris, semper erit tibi in promptu tuos suppletura defectus, & salutares præstitura profectus. In his itaque hortor te viuere ista meditari: sicque meditando & viuendo modicum adhuc semper expectare, donec superueniat inexcusabilis tibi dies iudicij, in qua non verbis, sed operibus allegabis, non cauillationibus argues, non dilatoriis exceptionibus ages, sed in momẽto, in ictu oculi de fructu manuum tuarum dabitur tibi, & provt in corpore gesseris bonum malumve recipies. Ea tibi dies eò certiùs timeatur, quò ventura scitur incertiùs, semperque iudex credatur esse in ianuis, de quo præcisè prouisum est, quòd veniet improuisus. Dies enim Domini sicut fur ita veniet; nescis an sero, an media nocte, an Galli cantu, an manè: iudicis autem, tam

Marc. 13.

improuisi toties citationem accipies, damna, pericula, infirmitates, hominum mortes, & cætera omnia prouidebis, quæ temporalium dulcedinem multiplici felle amaritudinis interrumpunt, & mortiferas carnis illecebras multo sale conficiant, ne dulcescant. Hæc omnia per præambulos iudicis nuntios esse perpende, omnesque peremptorias citationes existima: quæ quidem tam frequentes tibi erunt, vt nec solicitudinem tuam vlla tibi delectatio temporalis extorqueat, nec diligentiam tuam somnolentia damnosa corrumpat. Hoc fac & viues. Alioquin cumulus tibi damnationis erit impetrata dilatio, quia quò in peccatis fuerit pertinacia longior, eò in tormentis erit afflictio maior; nectamen tibi si cecideris, resurgendi via præcluditur, quoniam vsque septuagies septies dimittendi forma tradita infrustratur. Igitur, vt dictum est, impetrata dilatione iudicij, reum iudex libertati reddidit arbitrij, suspensa securi altiùs & sublimiùs eleuata, vt fortiùs feriat, si continuata fuerit iniquitas: mirabiliùs eripiat, si iustitia eligatur & æquitas; coronet gloriosiùs, si perseuerantiæ longanimitas consequatur. Sic ergo ab imminentis periculo damnationis ereptus homo dicat: *Nisi quia Dominus adiuuit me, paulominùs habitasset in inferno anima mea.* Sicut autem ab initio huius Opusculi prælibatum est nobis in sæculo constitutis, quorum necessariò sunt actus in tumultu, qui quia quotidie necesse habemus aut perire aut vincere, qui in medio laqueorum ambulamus, qui quocumque nos vertimus, insultantem cernimus inimicum; nobis, inquam, vt æstimo non erit inutile, si discussionem hanc sæpiùs aut mente voluamus, aut de nobis iam factam, aut præteritam esse credamus, & ad actus singulos dilationis indeterminatæ spatium nobis à judice attendamus indultum, & sub imminentis nos iudicij semper periculo moueri viuere & esse. Sic declinare à malo incipientes faciet timor, ac deinceps progredientes per Dei gratiam, & vt bonum faciamus faciet amor, donec in virum perfectum euadamus, in mensuram plenitudinis Christi. Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis Pastorem magnum in sanguine Testamenti æterni Dominum nostrum Iesum Christum, aptet nos in omni bono, vt faciat in nobis quod placeat coram se, per Iesum Christum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

PETRI BLESENSIS BATHONIENSIS ARCHIDIACONI.

OPERVM PARS TERTIA.

CONTINENS OPVSCVLA QVÆ SVNT

TRACTATVS.

DE TRANSFIGVRATIONE DOMINI.

Fortè Fvmaldo.

REVERENDO Patri suo ac Domino F. Dei gratia Atrebatensi Episcopo suus Petrus Blesensis salutem in vero salutari. *Magistri Sergij frequens instantia, & vestræ præceptionis auctoritas me compellunt, de Transfiguratione Domini aliquid, quod publicè auditores ædificet, & luceat in commune, conscribere. Verumtamen imperfectum meum sentiens, & me tantæ imparem iussioni, onus mihi impositum libentissimè declinarem, nisi me Dominica comminatio terreret: Maledictus qui abscondit frumenta in populis. Ne ergo reputer seruus nequam, si talentum mihi creditum vel inuoluam sudario, vel terræ infodiam, de exilitate mea ministrabo aliis, sicut parare voluit in dulcedine sua pauperi Deus. Spem enim constitui mihi in eo, qui est spes nostra: in eo qui abscondit à sapientibus & prudentibus, quæ reuelat paruulis: in eo qui Petrum & Andræam, & filios Zebedæi, Verbi Domini ministros, non de clamositate Logicorum, non de vrbanitate Rhetorum, non de schola Iustiniani, sed de simplici ruditate elegit, & tamen per eos operatus est salutem in medio terræ. Loquar ergo, quoniam si tacuero, vt verbis Iob vtar, os meum condemnabit me: loqui enim teneor pacti vinculo, timore Domini, charitate fraterna. Vtinam voluntaria oris mei beneplacita faciat Dominus, & fructificem in aliis, qui aut nullum, aut rarum fructum facio. In memetipso acuuntur siquidem gladij cotis beneficio, quæ secare nō potest. Et cùm in canalibus virtus germinandi natiua conualescere non possit, transit tamen ad areolas per canales. Recipiat igitur vnius diei Opusculum, nec requirat in eo Vlpiani leporem, aut Tullij flores: capto siquidem, non lucrum famæ, sed animæ, mihique sufficit, si inter curialium solicitudinum strepitum præcipitata huius Opusculi festinatio, non dico laudem, sed pœnam mereatur. Doctor ille, qui docet hominem scientiam, in quo sunt omnes sapientiæ & scientiæ thesauri absconditi, in schola Euangelicæ disciplinæ nos instruit ad mores, accendit in charitate, erigit in spem, & confirmat in fide, suo imprimis exemplo nos admonens, secreta nostra illis specialiter committenda, quos certior deuotionis affectio nobis ligat. Quia (siquidem in ore duorum aut trium testium stat omne verbum) Christus de duodecim discipulis tres elegit, quibus gloriam Transfigurationis suæ secretiùs aperiret, Petrum, Iacobum & Ioannem, quorum deuotissima charitas sinceræ dilectionis & familiaritatis priuilegium merebatur: aliis enim carnalibus, & adhuc carnaliter sapientibus se tantùm in forma passibilis carnis exhibebat: Istis verò, qui iam in monte contemplationis spem resurrectionis futuræ, & gloriam beatæ expectationis conceperant, veritatem glorificatæ carnis ostendit: talem se carnalibus eorum oculis offerens, qualem eum resurrecturum à mortuis iam spiritualibus oculis cognoscebant. Mouet autem plerosque, qualiter in carne passibili & mortali glorificationis veritas potuerit apparere: & si in veritate glorificatio ibi fuerat, qualiter postmodum caro facta semel impassibilis potuerit morti & defectui subiacere. Nunquid Deus naturæ humanæ miseriam omnino deposuit: &, vt stolam gloriæ ad tempus indueret, saccum nostræ captiuitatis abiecit? Absit, vt homo propter assumptionem alicuius honoris & gloriæ, aliquando sit abiectus, qui semel per gratiam est assumptus; semel assumpta à diuinitate humanitas, nec diuortium passa est, nec accepit libellum repudij, manet Sacramentum illius benedicti connubij. Et quos Deus coniunxit, nulla postmodùm honoris, aut necessitatis occasio separauit. Nemini ergo veniat in stuporem, nec scrupulum dubitationis importet hæc mutatio dexteræ Excelsi. Qui enim gloria sua diuinitatis integra perma-

al. M. Fregerij. — Prou. 11. — Luc. 19. — Matth. 11. — Iob. 9. — Psal. 118. — Col. 2. — Matth. 18. — *Transfiguratio cur non coram omnibus Apost. facta.* — Matth. 17. — *Quomodo corpus Christi gloriosum manserit mortale.* — *Lege S. Th. 3. p. q. 4. art. 1.*

nente nostræ mortalitatis miseriam in veritate gestabat; ipse in sua carne mortali veræ immortalitatis gloriam potuit exhibere. Et qui post resurrectionẽ in corpore glorificato vulnerum cicatrices ostendit, ipse eadem potestate resurrectionis gloriam in carne passibili demonstrauit. In ipsa ergo glorificatione remanebat passibilis, qui inter nostræ mortalitatis defectus erat verissimè immortalis. Hæc est virga conuersa in serpentem, quem cùm expauisset Moyses, accepta cauda eius, conuersa est in virgam; quia cùm terribilem diuinæ sapientiæ gloriam discipuli expauissent, serpens in virgam, idest, diuina quodammodo species reuertitur in humanam. Hac siquidem visione Christus mirabiliter in his tribus discipulis nouellæ fidei rudimenta firmauit; qui enim adhuc dubitanter credebant Christum verum esse hominem, & verum Deum, nunc idipsum visibili specie, & fide oculata cognoscunt. Illud autem non est sub silentio transiliendum, quòd futura corporis glorificatio in hac transfiguratione non totaliter, sed ex parte innotuit. Cùm enim glorificatio corporis consistat in quatuor: in claritate, in agilitate, in subtilitate, & in immortalitate: hic in sola claritate glorificatus apparuit: futuram verò corporum subtilitatem demonstrauit, quando ad discipulos clausis ianuis intrauit. Agilitatem verò, vbi super aquas siccis pedibus ambulauit. *Et resplenduit facies eius sicut Sol, & vestimenta eius sicut nix*, ostendit in se fulgorem, quem iustis fuerat collaturus. Fulgebunt, inquit, iusti, sicut Sol in regno Patris mei. Quod equidem fiet, quando reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Soli mundano comparat Euangelista Solem iustitiæ, quia in operibus naturæ, nulla erat creatura, cuius possit esse similitudo expressior ad Christum; qui splendore gloriæ suæ, tantò differentiùs vincit Solem & Lunam, quantò gloriosiùs debet creator excedere creaturam. Si enim thronus Christi Soli comparatur, sicut loquitur Pater per Prophetam, & thronus eius sicut Sol in conspectu meo: quantò splendidior erit sole facies sedentis in throno? Hic est Sol, de quo dicitur per Prophetam: Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te: sed Dominus Deus tuus erit tibi in lucem sempiternam. Super omnem pulchritudinem & splendolem, tuus splendor est, speciosus forma præ filiis hominum. Tu es enim, in quem Angeli concupiscunt; qui ante Luciferum genitus, lucem habitas inaccessibilem in splendoribus Sanctorum, splendor & figura substantiæ Patris, & quidam candor vitæ æternæ. Ideóque omnia ossa mea dicent: Domine quis similis tui? non est similis tui in Diis Domine, & non est secundùm opera tua. Si ergo Lucifer ille, qui manè oriebatur, non iam Lucifer, sed tenebrifer, gloriæ tuæ similitudinem vsurpare præsumit, præcipitetur filius superbiæ, & cathedra pestilentiæ subuertatur. Non est enim Deus sicut Dominus, & non est Deus sicut Deus noster. Christus Deus solus, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, altissimus altissimi Filius sedens non sub pedibus, sed à dextris; meritò autem resplendet vt Sol, qui in sole posuit tabernaculum suum, nec sine efficacia Sacramenti in monte Thabor, qui interpretatur lumen veniens, glorificatur; lumen, quod parabatur ad reuelationem gentium & gloriam plebis Israël: qui olim illuminabat à montibus æternis; qui hodie illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Certè si haberent siderea corpora humani gratiam intellectus, nec tamen Christum Deum esse & hominem cognoscerent: erubesceret Luna, quòd tanto fulgori succumberet, confunderetur Sol, quia lucem ab humano corpore procedentem superare non posset. Et hoc est, quod Isaïam in Spiritu sancto legimus prophetasse: Erubescet, inquit, Luna, & confundetur Sol, cùm regnauerit Dominus in Sion, & in conspectu Sanctorum suorum glorificatus fuerit. Vestimenta Christi, fideles eius sunt, qui & Christum induunt, & induuntur à Christo, sicut Apostolus dicit. Quotquot in Christo baptisati estis, Christum induistis. Isti à Christo per lauacrum regenerationis abluti super candorem niuium dealbabuntur, sicut Propheta dicit: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Verumtamen, quia plerumque peccata in baptismo mortua recidiuant: & renigrescit in nobis, quod fuerat super niuem dealbatum; alia nobis indulgetur ablutio, secunda scilicet post naufragium tabula, id est, pœnitentiæ medicina; sed & plerique ablutione hac negligenter vtuntur, expectantes, vt quicquid in eis squaloris, aut rubiginis confessio non mundauit, igne purgatorio abluatur,

Christus post Resurr. cicatrices vulnerum ostendit. Exod. 7. *Vide inuectiuam.* *Glorificatio corporis in 4 consistit.* Ioan. 20. Mat. 14. Math. 13. Phil. 3. Psal. 88. Isa. 60. Heb. 1. Psal. 34. 1. Reg. 2. Phil. 2. Psal. 18. Luc. 2. Ioan. 1. Isa. 24. Rom. 6. Psal. 50. *Pœnitentia Sacramentum.* *Purgatorium.*

Isa. 4. O insensati & cæci, si lauerit Dominus sordes filiarum Sion in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Nonne consultius vobis erat breui cordis contritione & confessione purgari, quàm illud incendium expectare, licet non sit æternum quidem, quod omnes dolores vitæ præsentis, omnes angustias nostræ sensualitatis excedit? *Et ecce apparuerunt cum eo Moyses & Elias.* Cùm Christus sit Dominus & legis & Prophetarum, meritò cum eo apparere dicuntur Propheta maximus, & nominatissimus Legislator: vterque inhabitator gloriæ Christi, vterque conscius secretorum Dei, vterque quadragenarius ieiunator. Apparet ergo cum eo Elias seuerissimus, & Moyses mitissimus omnium habitantium in terra. Moyses opprobria & comminationes Iudaïci populi multoties cum patientia sustinuit, & ad tabernaculum quandoque, vt irruentem populum declinaret, aufugit. Ipse tamen, cùm Dominus diceret, Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos & deleam eos, faciamque te in gentem magnam, respondit: Si dimittere velis, dimitte, sin autem, dele me de libro tuo. Ecce mansuetudo, quæ omnis mansuetudinis modum & exuberantiam benignitatis excedit. Elias è contrario propter nequitiam Regis Idololatræ, tribus annis, & mensibus sex clausit cælum, & beneficium aquæ pluuialis exclusit. Quadringentos Prophetas Baal cum aliis trecentis in torrente Cison occidit. Duos quinquagenarios cum centum viris cælestis ignis immissione consumpsit. Ecce manifesta & iusta seueritas. Apparent ergo cum eo, hinc misericors & mansuetus, hinc seuerus & iustus. Quia cùm sit misericors & miserator Dominus, iustus est, & iustitias dilexit. Vniuersæ enim viæ Domini misericordia & veritas. Et notandum quòd veniunt Moyses de inferis, Elias de cælis, Petrus, Iacobus & Ioannes de terris, vt cui omne genu flectitur cælestium, terrestrium, & infernorum, & testimonium suæ glorificationis perhibeant cælestia, terrestria & inferna. Loquebatur autem, sicut alius Euangelista commemorat, de excessu, id est, de morte Christi, quæ ideo excessus meritò dici potest, quia omne genus humilitatis excedit. Sanè credendum est eos loqui cum Christo, quorum intentio, quorum gloria, quorum desiderium est cum Christo, qui non cognoscunt, qui non sapiunt, nisi Christum. Hæc est, inquit Apostolus, vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. *Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum,* &c. Sicut desideria Sanctorum cum Christo, & in Christo loquuntur, sic Sancti suis desideriis quandoque respondent, putantes quasi verbum esse voti sui vehementiam, quæ præcessit. Sic Maria Magdalena, dum Christum in sepulchro non inuenit, dum anxia sollicitudine circumcurrit, dum in eo quærendo totos affectus expendit, si tu sustulisti eum, inquit, dic mihi. Eum, dicit, ac si aliquid præcessisset, ad quod pronominis significatio referretur. Sanctæ enim animæ amore Christi, & desiderio patriæ cælestis accensæ, quodam beato errore desipiunt, suique prorsus immemores non ad verba quæ præcesserunt, sed ad animi sui cogitata respondent. *Domine, bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula.* Tria tabernacula postulat Petrus fieri Christo, Moysi, & Eliæ, sui prorsus immemor, tanquam à corpore peregrinans, & ad supernæ visionis raptus delicias, nullam facit de suo, & de condiscipulorum suorum tabernaculo mentionem: cedebat ei ad votorum plenitudinem diuinæ contemplatio majestatis: inuenerat enim locum quietis, secretum solitudinis, luminis serenum, habitaculum pacis, vmbraculum diei ab æstu, & absconsionem à turbine & pluuia. Quid est, Petre, quod facis? Vis ei facere tabernaculum in terris, qui habitat in cælis, qui in terris sic voluit conuersari, vt capitis sui reclinatorium non haberet? Recolebas Petre, paradisum, fœlicitatis antiquæ primitias, creationis humanæ delicias, qualiter primus homo, conciuis & socius Angelorum stipatus & fulcitus floribus, gloria & honore coronatus nihil indigentiæ, nihil molestiæ sentiebas: ideoque ex desiderio dicebas ad Dominum: *Domine bonum est nos hic esse.* Ad huius gloriam visionis anxius anhelabat Propheta, qui liberos ad cælum exitus desiderans, vincula carnis, & huius corporis carcerem lacrymabiliter causabatur, dicens: Educ Domine, de carcere animam meam. Paulus etiam in tertio cælo thesaurum huius beatæ contemplationis inuenerat: ideoque eiusdem desiderij tractus affectione dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? huc ascenderat Iacob, ideoq; glorians & exultans, Vidi, inquit, Dominum, & salua facta est anima

Marginalia: Isa. 4. — *Purgatorij dolores omnes dolores præsentis vitæ superant.* — Num. 12. — Exod. 32. — 3. Reg. 17. — Iac. 5. — 3. Reg. 18. — 4. Reg. 1. — Psal. 24. — Phil. 2. — Luc. 9. — Ioan. 17. — Ioan. 20. — Math. 8. — Psal. 141. — Phil. 1. — Rom. 7 — Gen. 32.

mea. O felices, qui ad arcem huius contemplationis meruerunt ascendere. O beata Angelorum conditio, qui desideratissimam Christi faciem iugiter intuentur. Hi ad mensam diuitis sedent, & pascuntur in deliciis ex adipe frumenti. Nos autem, dum in corpore sumus, dum peregrinamur à Domino, non pascimur nisi quodam cortice & furfure sacramenti, apponitur nobis granum cum palea, id est, sub fidei velamento veritas, & hoc est, quod credimus prophetam præsensisse, cùm dixit: Pulli asinorum qui operantur terram, mixtum migma comedent, id est, hordeum cum palea. Christus enim nobis ad solatium expectationis Ecclesiæ sacramenta proponit, vt sustentemur in eis, donec in Sanctis suis gloriosus appareat. Tunc transibit spes in rem, imago in veritatem, memoria in præsentiam, tempus in æternitatem, cortex furfureus in farinam: tunc satiabimur gloria vultus eius. Satiabor, inquit Propheta, cùm apparuerit gloria tua. Et Apostolus: Cùm autem Christus apparuerit vita nostra, tunc & nos cum ipso apparebimus in gloria. *Adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbrauit eos.* Sicut Apostolus commemorat, inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur à creatura mundi. Vnde, & si hæc, quæ in sacra Transfiguratione visa sunt, diligenter attendantur, tota Trinitas adfuisse præsentialiter manifestissimè cognoscetur. Cùm enim Christus sit Deus de Deo, lumen de lumine, meritò apparuit in lumine, iuxta illud: Domine, in lumine tuo videbimus lumen. Spiritus verò sanctus in nube, qui olim filios Israël in columna nubis de Ægypto eduxit, & eosdem baptizauit in nube & in mari; sic Filius resplendet in luce, Spiritus sanctus obumbrat in nube. Et vt totam Trinitatem adesse non dubites, Pater auditur in voce; *vox enim de cœlo facta est. Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: qui in Adam mihi displicui, *ipsum audite.* Hoc est verbum, quo olim vsus fuit Moyses dicens: Prophetam suscitabit Deus de fratribus vestris; ipsum tanquam me audietis. Qui hunc non audierit, exterminabitur de populo suo. Verbum Moysi de Filio confirmatur à Patre, vt Scriptura concordet, & vt intelligant vniuersi, hoc de Christo & non de alio Moysen præsensisse. Quod enim de eo scripsit Moyses, Christus aperit, vbi dicit: Si crederetis Moysi, crederetis & mihi; de me enim ille scripsit. Benè, *Filius meus*, non adoptionis, sed naturæ; non temporaneus, sed æternus; non aliunde, sed consubstantialis, dilectus æternaliter, & singulariter prædilectus, de quo per Prophetam: Ecce puer meus, quem elegi, electus meus: Complacuit sibi in eo anima mea: Meritò vocatur dilectus, qui præ omnibus est super omnia diligendus. Verè dilectus, de quo sponsa in Canticis: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Millia millium, & centena millia cum dilecto. Et: venio ad dilectum. Non est mirum, si diligatur à Patre, qui vnigenitus est à Patre. Diligit Pater Filium, æternus coæternum, summus æqualem, diligens diligentem. Sicut enim Filius à Patre diligitur, sic & Patrem Christus diligit. Hoc est quod in Euangelio dicitur: Pater clarifica filium; & idem clarificatur à filio: ideoque mutuam inter patrem & filium clarificationem Euangelica recenset historia, ne videretur filius minor Patre, & ne claritatem suam credatur à seipso, tanquam inglorius, non habere. Petit filius clarificari claritate illa, quam habuit, antequam mundus fieret. Nimirum non est claritas filij claritate Patris posterior, qui sicut æqualis est Patri in substantia diuinitatis, sic eidem coæternus est in gloria claritatis. *Et ceciderunt discipuli in faciem suam, & timuerunt valde.* Si Petrus Apostolorum Princeps, si Iacobus & Ioannes, qui erant fortissimæ columnæ Ecclesiæ, non potuerunt sustinere diuinæ præsentiæ maiestatem, quid nos miseri faciemus in die illa tremendi iudicii, vbi tanta futura est in iudicio æquitas, in iudice seueritas, in maiestate sublimitas, in ipsa verò facie terribilis & inaudita nouitas; vt teste Propheta, non possit cogitari dies aduentus eius? Et homo est, inquit, & quis stabit ad videndum eum? Quid putas fiet, cùm ignis ille consumens, iudex scilicet viuorum & mortuorum, veniet in illa sua magnitudine diuinitatis, fortitudine, furore, veritate contra folium, quod vento rapitur, ostensurus potentiam suam & stipulam siccam persecuturus? Timebunt Angeli & Archangeli; Et quis nos ab æternis timoribus liberabit? Turbor ergo à pusillanimitate spiritus & tempestate. Timeo ab ira potentis, à facie furoris, à fragore mundi, à conflagratione elementorum, à voce Archangeli, à verbo aspero, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad escam. Ne recorderis Domine iniquitatum mearum, nec appendas in statera peccata mea, quibus iram

Isa. 30. *Sacramenta cur Ecclesiæ concessa.* Psal. 16. Coloss. 3. Rom. 1. Psal. 35. 1. Cor. 10. Deut. 18. Ioan. 5. Isa. 42. Matth. 12. Cant. 6. Ioan. 17. Mal. 3. Hebr. 12. Iob 13. *Iudicij dies tremendus.*

[Psal. 29.] merui. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Quis, inquam, sustinebit calores ignium, algores niuium, pressuras catenarum, prementium, stringentium, vrentium, & non consumentium? vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine? certè iniquitates meas considerans, & recogitans annos meos in amaritudine animæ meæ, in desperationis foueam incidissem, nisi Iudex ille terribilis proprium haberet misereri semper & parcere. Scio enim, quia non abscindet misericordiam suam in æternum, nec obliuiscetur misereri Deus, sed iratus misericordiæ recordabitur. Miserebitur hominum filius hominis. Cumque exarserit in breui ira eius, sicut ad perditos erit terribilis, sic erit in se sperantibus mansuetus. Liberabit ergo ab auditione mala timentes se: & erit misericordia in sanctos eius, & respectus eius in electos illius. Ad significantiam huius rei, Christus post terribilem visionem ad discipulos benignus consolator accedit & dicit, *Surgite & nolite timere. Leuantes autem oculos suos neminem viderunt, nisi Iesum solum.* Ab oculis Apostolorum euanuerunt Moyses & Elias, & non viderunt, nisi solum Iesum, quia euacuato velamine legis in figuris Prophetarum, * & promissis apparuit gratia Euangelicæ veritatis. [* al. in præmissis.] In eo autem, quod dicitur, leuantes, notandum est, quòd quantò quis altiùs oculos suæ considerationis attollit, tantò minus de natura diuinæ essentiæ comprehendit. Accedit enim homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. [Psal. 130. Prou. 25.] Ideoque Dauid non ambulabat in magnis & in mirabilibus super se, sed humiliter sentiebat. [Eccli. 3.] Ideoque Paulus, ne scrutator maiestatis opprimeretur à gloria, cùm Sapiens dicat: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, [1. Cor. 2.] proponebat se nihil aliud scire, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. [2. Cor. 18.] Noluit enim secreta cælestia occultari. Vnde ad tertium cælum raptus, se vidisse testatur, quæ non licet homini loqui. Hinc est, quòd Moyses à secreto Dei exiens faciem velat. [Exod. 34.] *Et Iesus descendentibus illis de monte præcepit dicens: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.* [Matth. 7.] Non est enim sanctum Dei dandum canibus, neque margaritæ spargendæ sunt porcis: quod quidem fieret, si ante fidei nostræ confirmationem, quam Christi resurrectio roborauit, aut minùs consultè, aut minùs tempestiuè Christi publicarentur arcana. Ex ipsa namque publicatione vilescerent, atque nouellas plantationes fidei, & nascentis Ecclesiæ primitias impedirent, si gloriam Christi, quam viderant, prædicarent, quem in proximo visuri erant velari, & subiectum, & turpiter in cruce pendentem ac authoritati suæ prædicationis plurimùm detraherent, & infirmis scandalum generarent. Huius ergo gloriosæ memoriam visionis, fratres charissimi, deuotissimo celebremus affectu. Si enim dies illa cum veneratione recolitur, in qua Christus descendens à dextris Dei Patris nobis apparuit inglorius & infirmus, credendum est diem illum cum honore & reuerentia recolendum, in quo Christus in hac infirmitate nostra nobis apparuit gloriosus. [Transfigurationis festum.] Hæc est enim dies, in qua discipuli Christum quasi vnigenitum à Patre, quasi Regem in decore suo conspiciunt. Cæterùm, cùm diuersæ sint species visionum, ista præferenda est vniuersis. Cùm enim quædam fuerint ante gratiam, quædam sub gratia, ista est in gloria. Cùm quædam fuerit in nocte, quædam in die, ista est in luce. [Dan. 7.] Vidi, dicit Ezechiel, in visione noctis. Paulus ad tertium cælum raptus: nox, inquit, præcessit, dies appropinquauit. [Rom. 13.] Ecce visio noctis, ecce visio diei. In hac ergo visione præsenti, futuræ certitudo resurrectionis exprimitur. In hac nobis pignus & arrha proponitur illius beatissimæ visionis, in qua est dies sine nocte, sine labore requies, & gloria sine fine, quam nobis misericorditer præparare & præstare dignetur, qui cum Patre, & Spiritu sancto regnat & dominatur Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

TRACTATVS, DE CONVERSIONE S. PAVLI.

RECOLENDA est cum exultatione beati Pauli conuersio, fratres charissimi. [Luc. 15.] Si enim gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, & nos ei propensiore lætitia congratulari oportet, in quo habemus doctrinæ speculum, pœnitentiæ formam, conuersionis & conuersationis exemplum: qui cùm esset vas blasphemiæ, contumeliæ, & iræ, factus est vas honoris, vas electionis & gratiæ. Blasphemus,

1. Tim. 1. inquit, fui, sed misericordiam consecutus sum. De lupo enim factus est agnus, de inimico domesticus, de persecutore filius, de tortore Doctor, de peruersore discipulus, de impugnatore defensor, de infidelissimo sanctissimus fidei prædicator. Verè magna & inenarrabilia sunt opera Dei, & miserationes eius super omnia opera eius. Saulus enim adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, in Christo ad discipulum adoptatur, & qui subuersionem Ecclesiæ effrenata crudelitate spiritus anhelabat, firmissima Ecclesiæ columna stabilitur. Pater namque misericordiarum flagellat omnem filium, quem recipit. Saulum flagellat, vt eum recipiat, excæcat vt illuminet, prosternit vt erigat, affligit vt sanet, debilitat vt confirmet. Saulus siquidem litteras crudelissimæ legationis acceperat, vt si quos inueniret huius viæ viros perduceret in Hierusalem. Veruntamen iustus Iudex, qui humiliat omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, qui non permittit suos tentari vltra id quod possunt, sed facit etiam cum tentatione prouentum, vt possint sustinere, iudicabit pro mansuetis terræ & saluos faciet p. v. ca. Cùm ergo iter faceret Saulus, contigit vt appropinquaret Damasco, & subitò circumfulsit eum lux de cælo. Lux enim circumfulget exteriùs, ei qui interioribus ignorantiæ tenebris obducebatur. Et cadens in terram vocem audiuit, quam dum in via peccatorum staret, audire non meruit. Non sufficit lux ad fidem, & ideò auditus vocis adiungitur, fides enim ex auditu: auditus autem per verbum Dei. *Saule, Saule, quid me persequeris?* Qui in Euangelio ait: Quandiu ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, iniuriam suorum suam reputat. Nec in his verbis se morti aut persecutioni fatetur obnoxium, cùm sit immortalis & impassibilis, sed exprimitur affectio charitatis erga discipulos, quos cùm priùs dilexisset, in finem dilexit eos. Idem confirmatur Petri facto, qui cùm Roma fugiens Saluatorem sibi occurrentem interrogasset, Domine quo vadis? audiuit: Vado Romam iterum crucifigi. Vbi exprimitur Christum quodammodo in eo crucifigendum, quem sibi adoptauit in membrum. Membris itaque suis compatiens Saulo in discipulos eius debacchanti Christus irascitur: sed quia semper proprium habet misereri & parcere, iratus minimè recordatur. Vnde & eum furiosum quasi retinet, ne in æternæ mortis præcipitium deuoluatur, & recalcitrantem contra stimulum cohibet, ne pungatur. *Durum est*, inquit, *tibi contra stimulum calcitrare.* Et ille: *Quis es Domine? Ego*, inquit, *sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris.* Poterat expressisse, quis esset, maiestaticis & terribilibus verbis, vt diceret: Ego sum Deus vltionum Dominus, qui respicio terram, & facio eam tremere: Tango montes & fumigant: sed cum lenitate respondet, vt excitet ad spem, & inuitet ad fidem. *Domine*, subdit Saulus, *quid me vis facere?* Ad vocem diuinæ animaduersionis in persecutore humiliatur elatio, decrudescit in Saulo seueritas, & effrænata rabies mansuescit in gratiam; succiditur oleaster, vt oliua fructifera plantetur in domo Domini, lupus mutatur in ouem, rhamnus in vitem, herodius in columbam, sicarius in Apostolum, blasphemus in Sanctum, Saulus in Paulum; qui in Saulo mutat vitam, mutat & nomen, iuxta verbum Isaiæ: Et vocabit seruos suos nomine alio. Verè conuersio & mutatio hæc dextræ Excelsi est. In dextra Excelsi duo sunt, potestas & misericordia, sicut scriptum est: Duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Saulum potestas humiliat, misericordia leuat; peruersum potestas corripit & conuertit, conuersum misericordia consolatur, & erigit: potestas timorem incutit & tremorem, misericordia consolationem exhibet & exultationem, vt Saulus pariter cum propheta lætetur & timeat, & dicat ad Dominum: Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. Sunt plerique, qui, cùm à Domino corripiuntur, more Pharaonis in sua pertinacia se obdurant, & ad emendationem pia disciplinæ flagella non sentiunt. De talibus conqueritur Dominus per Ieremiam dicens: Interfeci & disperdidi populum meum, & tamen à viis suis non sunt reuersi. Et alibi: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Porrò Saulus memoriter recolebat verbum Sapientiæ, quæ dicit: Esto consentiens aduersario tuo, dum es cum illo in via, ne fortè tradat te iudici, & iudex tortori; ideoque paternæ animaduersionis virga correptus ad obedientiam humiliter se exponit, & quasi satisfactioni se offerens voluntatem flagellantis inquirit, *Domine quid me vis facere? Surge*, inquit, *& ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.* In via prostratus, in

Marginal notes: Actor. 9. — Hebr. 2. — 1. Cor. 10. — Isa. 11. — Rom. 10. — Matth. 25. — Ioan. 13. — *Christus occurrit Petro Romam fugienti.* — Psal. 93. — Psal. 103. — Isa. 65. — Psal. 76. — Psal. 61. — Psal. 85. — Ier. 15. — Ierem. 51. — Matth. 5.

ciuitatem mittitur instruendus: vult enim benignissimus iustitiæ & misericordiæ magister, vt blandè & socialiter doceatur ab homine, quem sciebat diuinæ vocis tonitru sustinere non posse. Sic inter Deum & populum Israel Moyses loquebatur. Dicebant enim: Loquere tu nobis, ne loquatur ad nos Dominus, & moriamur. *Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat.* Circumfulserat eum lux de cœlo, sed nondum ad plenum lux illa ei affulserat, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum.* Ad manus exteriùs trahebatur, quem Dominus à spurcitia huius vitæ trahebat interiùs, vt curreret in odorem vnguentorum suorum; nisi enim traheretur, non poterat ad eum venire, qui dicit: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum. O benignissima retributio Saluatoris; à Christo trahitur in vitam, qui Christi discipulos trahebat in mortem. Firmissimum spei & fiduciæ fundamentum nobis erexerat, confessio latronis in cruce, pœnitentia peccatricis Magdalenæ, deuotio Publicani, supplicatio Chananeæ, lacrymæ Petri; sed cumulatiùs & pleniùs exuberantiam diuinæ miserationis attollit Sauli conuersio, quæ sic omninò vitam persecutoris mutat; vt posteà non se in se, sed Christum viuere in se protestetur. Viuo, inquit, ego, iam non ego: viuit verò in me Christus. *Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducauit, neque bibit.* Tribus diebus non vidit, cui parabatur lumen ad reuelationem gentium. Triduò non comedit, cui parabatur panis vitæ, & refectio Angelorum. *Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias, & dixit ad illum in visu Dominus. Anania. At ille ait: Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum: Surge & vade in vicum, &c.* Vadit ad Saulum, vt cæcum illuminet, vt vinctum soluat, vt reducat erroneum, vt reconciliet reum, vt consoletur afflictum, vt in fide confirmet infirmum, vt ieiunum reficiat, vt baptismo mundet immundum. Porro Ananias secretò se abdebat, timens à facie persequentis. Erat enim olla succensa ab Aquilone, sed nihilominus erat virga vigilans, virga ferrea & confringens vas figuli, vt de luto indurato vas aureum conflaretur. *Respondit autem Ananias, Domine audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit Sanctis tuis in Hierusalem, &c. Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel. Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Testimonia tua, Domine, credibilia facta sunt nimis. Frequenter enim recenset Ecclesia pressuras Apostoli, qualiter dulcissimè fuerit in laboribus plurimis, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, à Iudæis quinquies quadragenas vna minus acceperit, ter virgis cæsus sit, &c. His & aliis modis in arena huius mundi pugnans triumphum suum consummauit gladio, & sanguinem suum in nomine Iesu Christi Deo patri sacrificium obtulit vespertinum. Hic est Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Hic est Beniamin lupus rapax, manè comedens prædam, & vesperè diuidens spolia. Saulus ideò per Beniamin specialiter designatur, quia de tribu Beniamin duxit originem, sicut de seipso perhibet dicens in epistola ad Romanos: Et ego, inquit, Israëlita, ex semine Abraham, de tribu Beniamin. Et sicut Beniamin inter filios Iacob fuit natiuitate vltimus, ita Paulus inter Christi discipulos conuersione & vocatione fuit nouissimus. Cumque alij super doctrina Christi per incrementum virtutum vsque ad virilem statum animi profecissent, iste adhuc in fide nouus & quasi adolescentulus erat. Vnde & se abortiuum inter cæteros vocat. Raptus autem vsque ad tertium cælum in mentis excessu ineffabilia Dei contemplabatur arcana, moramque vocationis, & temporis dispendium, magnitudine reuelationum, & multiplicato prædicationis fructu redimit & compensat. Lupus verò rapax mane comedens prædam vesperè diuidit spolia, dum in ætate primæua quasi circa manè suæ vitæ gregem Dominicum persecutus in vespera suæ conuersionis ad Dominum spolia diabolo exempta diuidit: atque diuersa officia in Ecclesia Dei distribuens sponsam Christi varietatibus decorauit. Sequitur:

Et abiit Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus, dixit, &c. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. Hæ sunt squamæ Behemoth, de quibus in Iob legitur, quia vna vni coniungitur, nec spiraculum vitæ incedit per eas. Hæ sunt illecebræ sæculares, & colligationes impietatis, quæ per manus impositionem flatu Spiritus sancti dissoluuntur. Recepit itaque visum, qui paulò antè ambulabat

Exod. 20. Ioan. 1. Ioan. 6. Gal. 2. Ierem. 1. Psal. 2. Psal. 92. 2. Cor. 11. Psal. 67. Genes. 49. Rom. 11. Paulus cur per Beniamin designatus. 1. Cor. 15. 2. Cor. 12. Iob 41.

in tenebris: & pane cælesti reficitur daturus esurientibus panem vitæ: insuper & diuini sementem verbi dispersurus in gentes, & vberrimos fidei manipulos collecturus. *Et surgens baptizatus est.* Exsurgens de puluere vanitatis, & de luto peccati in aquis sanctificatis veterem exuit hominem, atque iuxta verbum Prophetæ, Æthiops nigredinem suam, & pardus varietates suas in baptismo deponit. *Et continuo ingressus in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei.* Digitus Dei, qui scripsit in cordibus hominum legem vitæ, pigritare non nouit; vnde & super Apostolos factus est repente de cælo sonus, & Saulus vas electionis continuò suauitatem odoris effudit. *Saulus autem multò magis conualescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.* De Filio Dei constanter affirmat, quia hic est Christus, qui Iesum Dei Filium paulò antè pertinaciter abnegabat. Sic Dominus ex Basan conuertit in profundum maris: sic suscitat de lapidibus filios Abrahæ, mittitque crystallum suam sicut buccellas, dum dispersionis & infidelitatis frigore congelati & obdurati in pertinacia sua non solùm vocantur ad fidem, sed sunt ministri verbi Dei. Sic Paulum olim persecutorem non solùm ad fidem Dominus vocat, sed Apostolum, sed Doctorem gentium facit ad dandam scientiam salutis plebi suæ, & ad reuelationem gloriæ Domini nostri, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ierem. 13. Actor. 2. Psal. 67. Matt. 3. Psal. 147.

COMPENDIVM IN IOB.

Hoc est,

Explanatio in duo priora capita Iob.

AD HENRICVM II. Illustrißimum Anglorum Regem.

HENRICO Dei gratia Anglorum illustrissimo Regi, Duci Normanniæ, & Aquitaniæ, & Comiti Andegauensi, suus Petrus Blesensis Bathoniensis Archidiaconus in vero salutari salutem. Gratias ago gratiæ largitori, quia gratanter auditis quæ ædificant ad salutem: dumque curialium solicitudinum frixoria, & intricatos negotiorum labyrinthos euaditis, libenter meditamini in lege Domini, & de diurnis laboribus in lectione sacræ paginæ respiratis. Gloriosum siquidem est in Principe, quotidianos actus suos, & ab eo incipere, & finire in eo qui est principium & finis; qui est principium sine principio, & iudicat fines terræ. Præcepistis mihi, vt ad similitudinem illorum tractatuum, quos feceram de Transfiguratione Domini, & de Conuersione beati Pauli, vitam sancti Iob summatim, & sub quodam compendio delibarem, ea duntaxat interserens, quæ ad patientiam, & cæteras virtutes vos pleniùs informarent. Hoc sanè existimo cordi vestro diuinitùs instillatum (Cor enim regis in manu Dei est, & quocunque voluerit, vertet illud) vt vitam sancti Iob, & aliorum veterum Patrum libenter velitis deducere ante oculos mentis vestræ, quatenùs erudiri possitis in eis, secundùm quod Dominus præcepit per Prophetam: Erudimini, qui iudicatis terram. Exemplo siquidem talium confirmatur fides, spes erigitur, nutritur charitas, deprimitur superbia, humilitas custoditur, augetur deuotio, & benè operandi desiderium excitatur. Hinc est, quòd nomina filiorum Israël scribi fecit Dominus in rationali iudicij, vt omnibus apparerent, & vitam atque conuersationem sanctorum Patrum cæteri sibi traherent in consequentiam & exemplum. Opus itaque arduum, & sarcinam aggredior magnæ molis: non quòd sufficientes simus, sicut dicit Apostolus, cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est, ab eo, qui dicit: Aperi os tuum, & ego implebo illud. Et iterum: Cùm steteritis ante reges & præsides, nolite cogitare, quid aut qualiter respondeatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Incipiam ergo in ipsius benedicto nomine, qui est benedictus in sæcula; magnificentiæ vestræ supplicans humiliter & obnixè, vt exhortationem deuotissimi serui vestri cum patientia sustinere velitis; recolens quòd cùm Moyses esset princeps in populo Dei, consilium Iethro gratanter admisit; Petrus Apostolus Apostolorum princeps Pauli correctionem non respuit: Balaam asinæ vocibus acquieuit: Dauid Rex & Propheta Nathan minoris Prophetæ increpationem humiliter supportauit. Iesus etiam cùm remansisset in Ierusalem, & diceret quia oportebat eum esse in his quæ Patris sui

Prou. 21. Psal. 2. *Exempla sanctorum ad multa valent.* Exod. 28. 2. Cor. 3. Psal. 80. Math. 10. Exod. 18. Gal. 2. Num. 22. 2. Reg. 12.

erant, non acquiescentibus illi parentibus suis, secutus est eos Nazareth, rex seruos, magister discipulos, Deus homines, Verbum & Sapientia fabrum & fœminam, & erat subditus illis, sicut Euangelica subiungit historia. Lectorem etiam rogo, vt hîc elimati operis non requirat ornatum; *ieiunæ siquidem & inurbanæ orationis ruditatem, hinc angustia temporis, hinc angustiæ curiales excusant. Pro negotiis etiam Cantuariensis Ecclesiæ ad tempus milito in castris, & curiam sequor.* Vnde nec habeo corporis quietem, nec pacem animæ, nec librorum copiam, nec spatium scribendi, nec studendi opportunitatem, nec expeditum animi iudicium, nec plenam arbitrii libertatem. Opus itaque præsens ex his tantùm conficio, quæ ministrat in dulcedine sua pauperi Deus, & quæ quandoque vel audiuisse me recolo, vel legisse.

Luc. 2.

*al. inculta

*al. vbi nec.

LIBER IOB,

CAPVT I.

VIR erat in terra Hus, nomine Iob, & erat vir ille simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Tria hîc ponuntur, simplex, rectus, & timens Deum. Et quia timor Dei in causa est, quare declinemus à malo, ideò subiungitur, recedens à malo, Scriptura testante, quæ dicit: Qui timet Deum, faciet bona. Et iterum: Facientibus mala non est timor Dei ante oculos eorum. In tribus commendantur Iob, in simplicitate, in rectitudine, in timore. Est autem simplicitas, quæ fatuitati cognata est, & est simplicitas, quæ in Euangelio commendatur. Estote, inquit, prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Erat itaque simplex per innocentiam, rectus ad iustitiam, timidus ad cautelam: simplex ad seipsum, rectus ad proximum, timens ad Deum. Non est aliquis rectus, si rectè non diuidat. Benè offerebat Cain, sed non rectè diuidebat, imò pessimè, Deo offerens hostias, & fratrem persequens innocentem. Non est rectus, qui linguam Deo, animam offert diabolo. Non est rectus, cuius caput supergressæ sunt iniquitates eius, & sicut onus graue grauatæ super eum. Non est rectus, quem auaritia contrahit, quem torquet ambitio, quem voluptas incuruat. Rectus est autem, qui dat voci suæ vocem virtutis, benè loquens, & meliùs agens. Melior est enim vox operis, quàm vox oris. Meritò ergo Iob rectus erat, cuius verbis opera respondebant: meritò rectus, quem non inflabat elatio, quem non deprimebat iniquitas, quem aduersitas non frangebat. Sequitur,

Eccli. 15.

Psal. 13.

Simplicitas duplex.

Matth. 10.

Genes. 4.

Psal. 37.

Et timens Deum. Non timebat eos qui occidunt corpus, & postea, sicut Euangelium dicit, non habent amplius quod faciant; sed timebat eum, qui potest corpus occidere, & animam perdere in gehennam. Timebat, non seruiliter propter pœnam, sed filiali affectu propter gratiam. Quatuor timores in sacro eloquio distinguuntur: Mundanus, seruilis, initialis, & filialis siue castus. Mundanus timor est, cùm periculum mortis, aut temporalium rerum dispendia formidamus. Seruilis est, cùm timemus dolores æternos & angustias gehennales. Initialis est, cùm quis incipit delectari in obseruantia mandatorum Dei, cùm iam ea quæ duriora ipsi fuerunt, & austeriora, dulcescunt. De isto timore dicit Apostolus, quòd charitas foras mittit timorem, quia timor in charitate non est. Filialis, siue castus timor est, cùm vxor virum suum, quem super omnia diligit, veretur offendere, aut filius aliquid facere, quod displiceat in oculis amantissimi patris. Iste timor procedit non ex formidine, sed ex amore: iste timor, testimonio Prophetæ, permanet in sæculum sæculi. Timebat itaque Iob: beatus homo, qui timet Deum. Hoc in veritate frequenter expertus sum, nihil esse efficacius ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm si inueniatur quis coràm Deo omni tempore non alta sapere, sed timere. Idcircò Sapiens dicit: Beatus homo, qui semper est pauidus. Erat itaque Iob, qui interpretatur dolens, in terra Hus, quod interpretatur consilium; *simplex & rectus, & timens Deum*: quia inter anxios dolores, & importabiles pressuras diuino* solabatur concilio; vincebatque hostem humani generis versutum, impium, & superbum, in simplicitate, in iustitia, in timore.

Luc. 12.

Timor quadruplex.

1. Ioan. 4.

Psal. 18.

Bern. serm. 54 in Cant.

Prou. 28.

*al. solatiabatur.

Natique sunt ei septem filij, & tres filiæ, & fuit possessio eius septem millia ouium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boum, & quingenta asinæ, ac familia multa nimis. In numerositate filiorum, in possessionum multiplicitate, solet censeri

censeri felicitas huius mundi. Veruntamen non est felicitas in hoc mundo: transit enim mundus, & concupiscentia eius. Vidi omnia, quæ sub sole sunt, dicit Sapiens & omnia vanitas, & afflictio spiritus. Mundana hæc omnia vilissima reputabat miles iste fortissimus, cuius numerositas in prole, dilatatio in bonis temporalibus ideò recensetur, vt ostendatur, quantæ fuerit constantiæ, qui nec tot filiorum morte concuti, nec tot possessionum amissione potuit turbari. Sic examinat in fornace iustitiæ Deus aurum suum; sic probat in aduersitatibus sanctum suum, vt eum prouehat ad coronam, & tàm principibus mundi, quàm prælatis Ecclesiæ, sit patientiæ, constantiæ & humilitatis exemplum. Infœlix ego homo, quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Hi enim, qui constantiæ beati Iob imitatores esse debuerant & sequaces, mentes arundineas habent, omni flatui cedunt, omni spiritui credunt, omni circumferuntur vento, in iudiciis fauore liquescunt, in consilio pauore deficiunt, turbantur tristitia, auaritia contrahuntur, protrahuntur ambitione, inquietantur suspicionibus, curis exæstuant, tabescunt odio, mordentur inuidia, ira ardent, honoribus tument, oculos habent ad munera, pupillo & viduæ non* intendunt, imò, quòd longè grauius est, & quod sine miserabili gemitu explicare non possum, Christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lanceam, crucem, mortem, hæc omnia Prælati in fornace auaritiæ conflant, & pretium vniuersitatis suis marsupiis includentes, patrimonium crucifixi, aut nepotibus erogant, aut damnabiliter retinent, aut in vsus extraordinarios dilapidant & profligant. Nonne considerant infelices, quòd morituri sunt? nonne cogitant, quia requiret Dominus ab vnoquoque suæ villicationis rationem, aut sui principatus honorem? Propter hoc irritauit impius Deum: dixit enim in corde suo, non requiret: sed certè requiret exactissimè vsque ad nouissimum quadrantem, & retribuet abundanter facientibus superbiam: Malos itaque malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis. Væ operariis vineæ Domini Sabaoth, si cum sarmentis abscinduntur. Væ pastoribus, si numerantur in sinistra cum hœdis. Væ piscatoribus, si cum malis piscibus eiiciuntur foras. Væ cultoribus dominicæ Messis, si cum palea comburuntur. Isti sunt pastores, quibus Isaias improperat, dicens: Pastores erant, & intelligentiam ignorabant. Et Ieremias: Tenentes legem nescierunt me. In eo forsitan sunt pastores, quia se pascunt: quantùm enim ad curam ouium pertinet, tonsores sunt potiùs, quàm pastores; lac & lanam quærunt in ouibus, non salutem. Sanè in Leuitico præcipitur, vt sacerdos habeat in sacrificiis armum dextrum, & separatum: vt operatio Prælati non solùm sancta sit, quod significatur per dexteram, sed exemplo sit præcipua, & meritò singularis, quatenùs tantùm præcellat subditos opere, quantùm præeminet dignitate. Agnoscat ergo vnusquisque suæ vocationis honorem: sciat, quia Angelus Domini exercituum est: sciat, quia est sal terræ & lux mundi. Recordetur, inquam, Prælatus, quos antecessores habuit, & quorum retinet dignitatem. Habet enim primatum Abel, Patriarchatum Abrahæ, gubernationem Noë, ordinem Melchisedech, dignitatem Aaron, authoritatem Moysi, virtutem Samuelis, potestatem Petri, vnctionem Christi. Ab omnibus istis accusandus & iudicandus est apud Deum, qui iniunctæ sibi administrationis officium non exercet. Quid autem videtur de Clericis, qui infinitas animas in cura suscipiunt, & de illarum salute non curant? Plerique sunt, qui, non dicam, animarum, de quibus respondere tenentur in die tremendi iudicij, sed vix Ecclesiarum suarum numerum cognouerunt: adiungunt Ecclesiam Ecclesiæ, præbendam præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Isaias: Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci. Et Abacuc: Væ qui multiplicat non sua vsquequaque, & aggrauat contra se densum lutum. Clerici, qui nihil possidere debuerant, præsumunt omnia possidere: non laborant, non arant, non seminant, non ædificant, non nauigant, neque pugnant: &, vt verbo Psalmistæ vtamur, In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideoque tenuit eos superbia. O infelices, vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Vtinam miseri saperent, quid portendat hoc verbum, *& cum hominibus non flagellabuntur*. Certè, qui cum hominibus temporaliter non flagellabuntur, æterna sunt cum dæmonibus flagella passuri. Monachi & Canonici regulares, qui viam vitæ arctioris, &

[Marginal notes: 1. Ioan. 2. — Eccl. 1. — *Abusus Prælatorum* — *al. non iudicant. — Psal. 9. — Psal. 30. Math. 21. — Isa. 56. — Ier. 2. — *Prælatorum dignitas.* — Leu. 7. — Mal. 2. — Math. 5. — Bern. l. 2 de consid. — *Beneficiorū multiplicitas.* — Isa. 5. — Abac. 2. — Psal. 72. — Deut. 32. — *Abusus Monachorum.*]

sanctum otium elegerunt, simplices quidem sunt vt columbæ, sed vultu, non actu; habitu, sed non affectu. Venient, inquit Dominus, ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces. Non est hodie aliquod forum iudiciale, aut venale, cui se viri religiosi non immisceant, & cui se importunissimè non importent: mundum enim quadam simulatoria religione fallentes, falluntur *pessimè, & mundo mortui negotiantur, & venantur quæ mundi sunt. Quòd si Ecclesia regnum Dei est, secundum quod legitur, Regnum Dei intra vos est, cum ipsi Ecclesias, vel violentia, vel venalitate inuadunt, securè infero, quòd regnum Dei vim patitur, & violenti diripiunt illud. De regibus & principibus, qui rectitudinem & iustitiam Iob debuerant imitari, dicit Apostolus, quòd non sine causa gladium portant, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: vnde & constituti sunt patres orphanorum, viduarum iudices, punitores excessuum, religionis aduocati, Ecclesiæ defensores. Audi, qui dicat Iob: Pater eram pauperum, conterebam molas impii, & dentibus iniquis auferebam prædam: non negabam pauperibus, quod volebant, & petentium oculos expectare non feci. Nouissima clausula huius verbi specialiter principes illos tangit, qui cùm de facili possint pauperum negotia expedire, semper differunt, & expectantium vota continua procrastinatione suspendunt. Ne dicas, dicit Salomon, vade, & cras reuertere, & dabo tibi; cùm statim possis dare: quia sicut magister meus elegantissimè dicit, *denigrat meritum dantis mora, factaque raptim munera plus laudis plusque fauoris habent.* Quodcunque potest manus tua, dicit Sapientia, instanter operare: nescimus enim quid ventura pariat dies. De morte quidem certissimi sumus, nihil tamen nobis est incertius hora mortis. Iam venimus ad canos, & mortis præambulos festinantis accepimus. Sic enim Apostolus dicit ad Hebræos: Quod antiquatur & senescit, prope interitum est. Incerti enim sumus, qua hora Dominus venturus sit: quia sicut fur, ita in nocte veniet: cùm enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, & sicut dolor in vtero habentis, & non effugient: quia, iuxta Salomonem, prosperitas stultorum perdet eos. Hinc est quòd Apostolus ad Timotheum scribens ait: Diuitibus huius sæculi præcipe non superbè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum. Verè in incerto: dicit enim psalmus: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Sequitur:

[Marginal notes: Matt. 7. — *al. sæpissimè — Luc. 17. — Math. 11. — Rom. 13. — Iob 29. — Prou. 3. — Ioan. Salesb. Carnot. Episc. — Eccl. 9. — Hebr. 8. — 1. Thess. 5. — Prou. 1. — 1. Tim. 6. — Psal. 75.]

Et ibant filij eius, & faciebant conuiuia per domos, vnusquisque in domo sua. Et mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederent & biberent cum eis. Cùm pro diuisione hæreditariæ sortis frequenter soleat esse zelus & æmulatio inter fratres, patet prudentia Iob, qui sic vitam instituerat filiorum, vt se mutua charitate diligerent, & sese ad amica conuiuia per vicissitudines inuitarent. Bonum siquidem est & iucundum, habitare fratres in vnum. Quia quantò gratior est in conspectu Dei & hominum amor fraternus, tantò enormius est, si inter eos dissensiones & schismata nutriantur. Propter hoc dicit Apostolus: Obsecro vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idipsum sentiatis, & non sint in vobis schismata. Erat itaque plena concordia inter filios & filias ad patrem, vt secundùm Apostolum seruarent inuicem vnitatem spiritus in vinculo pacis. Si enim à patre filii dissentirent, iam non esset inter eos charitas, quia non obseruarent patri debitam charitatem. Auelle à Sole Solis radium, & non lucet: præcide riuum à fonte, & arescit: abscinde ramum ab arbore, & siccatur; & membrum à corpore, & putrescit. Separa filium à deuotione paterna, & iam non est filius, sed frater & collega illorum, quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis. In principio Isaiæ legitur: Filios enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Vltimum autem verbum eiusdem Prophetæ est: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. In veteri testamento præcipiebatur Agnus Paschalis comedi in vna domo, vt in habitantibus consonantia morum & affectuum notaretur identitas, sicut scriptum est: Qui inhabitare facit vnius moris in domo. Idipsum itaque beato Iob ad aliarum virtutum cumulum accedebat, quòd filios suos nutrierat in amore, & vagos adolescentiæ motus sub censura cohibuerat disciplinæ. Heli enim, licet in aliis iustus esset, ideò visus est reprobatus à Domino, sellaque in qua sedebat euersa, collo fracto, cecidit, quia filios non correxit. Dilexisti, dicit ei Dominus, magis filios tuos quàm me. Periit igitur, quia circa filiorum correctionem negligens fuit. Vxor etiam eius abortiendo

[Marginal notes: Psal. 132. — 1. Cor. 1. — Ephes. 4. — Amor & concordia quanti facienda. — Ioan. 8. — Isa. 1. — Isa. 66. — Exod. 12. — Psal 67. — 1. Reg. 4.]

mortua est, & filij eius Ophni & Phinees sunt occisi. Caueant patres spirituales, qui in cathedris sedent, ne ob negligentiam ipsorum sui filij occidantur, ne destruatur Ecclesia, ne in ipsorum confusionem & perniciem cathedræ subuertantur.

Cumque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat eos. Septem erant filij Iob; ideóque septem conuiuiis vsi sunt, & sic septem diebus expletis, mittebat Iob, & sanctificabat eos. Septenarius statum præsentis vitæ significat, quia septem dierum curriculis voluitur & distinguitur præsens tempus. Septem itaque diebus elapsis Iob filios suos sanctificabat, quia post vitæ præsentis excursum vocem illam sanctificationis & gratiæ expectamus, qua dicit Dominus filiis suis: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mūdi. (Matth. 25.)

Consurgensque diluculò offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Ne fortè, dicit, temerarium enim esset, de corde alieno proferre sententiam. Homo namque videt in facie: de cordibus autem iudicat, cui omne cor patet, qui solus scrutatur corda & renes. Propterea dicit Apostolus: Pro minimo est mihi, vt ab homine iudicer, aut ab humano die. (Psal. 7.) Offerebat Iob pro filiis suis holocausta per singulos, timens, ne in conuiuiis suis Domino detraxissent. Solet siquidem oriri ex comessatione garrulitas. (*Gula filia loquacitas.*) Nisi enim gulæ deditos dicit Gregorius, (*Greg. lib. 1. mor. cap. 4.*) raperet immoderata loquacitas, diues ille, qui epulabatur splendidè, grauiùs non arderet in lingua, dicens: (Luc. 16.) Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Lingua siquidem membrum modicū est, & mobile, cæteraque membra quandoque multiplici malignitate contaminat. Est enim lingua dissoluta, lingua impudica, lingua magniloqua. (*Lingua mala.*) Lingua dissoluta est in sermonibus otiosis: impudica in ignominiæ verbis: magniloqua in superbia & abusione. Prima scurrilitati, secunda lasciuiæ, tertia arrogantiæ famulatur. Et quid est detestabilius lingua illa Regis Babylonis, qua dicebat: (Dan. 4.) Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni mei, & fortitudine mea, & in gloria decoris mei? Propter hoc in bruti animalis deiectionem humiliari meruit principis illius præsumptuosa elatio. Homo enim cùm in honore esset, non intellexit, ideoque comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. (Psal. 48.) Certè si boues & asini loquerentur, possent dicere: Ecce Nabuchodonosor factus est quasi vnus ex nobis. Verebatur itaque Iob, ne linguæ lubricum filios traheret ad peccatum, vt in cordibus suis benedicerent, idest, maledicerent Domino. In corde suo maledicit, qui bona opera non recta intentione facit. In corde suo Deo maledicit, qui quod à Deo habet, sibi & non Deo ascribit. Putridissime puluis, & vento pulueris dispergende, quid habes à te, vnde possis aut debeas gloriari? Qui gloriatur, in Domino glorietur. (1. Cor. 1.) Si ex aliqua parte tibi vsurpas gloriam, fur es: eam enim Deo surripis & furaris. Si osculatus sum manum meam, dicit Iob, (Iob. 31.) quod est summa iniquitas & abnegatio in Deum. Manum suam osculari, est de suis operibus gloriari. Ad eum ergo solum gloria referatur, qui solus est gloriosus in sæcula. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. (Psal. 113.) Solus habeas gloriam, qui solus pugnasti, solus in patibulo triumphasti. Torcular, inquit, calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. (Isa. 63.) Da nobis Domine pacem, & sufficit nobis; loquere Domine pacem in plebem tuam, & fiat pax in virtute tua. (Psal. 84.) Scimus enim, quòd prudentissimè distinguebat Angelus, cùm dicebat: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. (Luc. 2.) Offerebat itaque Iob holocausta pro filiis. Sciebat enim quòd ex comessatione frequenter surgit ebrietas, & ex ebrietate temeritas. Comessatio turbat animæ statum, ebrietas confundit rationis iudicium, temeritas præcipitat in reatum. (*Comessationis mala.*) Ideóque Apostolus comessationes & ebrietates multipliciter interdicit. (Rom. 13.) Quorum enim Deus vēter est, & gloria in confusionem. (Gal. 5.) Esca ventri, dicit Apostolus, & venter escis. Deus autem hunc & has destruet. (Phil. 3. 1. Cor 6.) Legitur, quòd Nabuzardan princeps militiæ destruxit muros Ierusalem, (Ierem. 52.) quia plerumque euenit, vt vitium gulæ merita eorum destruat, qui viam religionis, & sanctæ pacis propositum elegerunt. Illud præ cæteris mihi materiam doloris importat, quòd hodie viri Religiosi, & sancti ordinis professores de ferculorum numerositate contendunt. Si inuenit Religiosus circa se, aut pulsum velocem, aut vrinam intensam, aut hebetem appetitum, consulit medicos, examinat species, electuaria facit, nullis vtitur salsamentis, quæ non sunt condita ex cy-

namomo, & gariophyllo, & nuce muscata. O quàm odiosum est in homine, quòd qui semper de Hierarchia cælesti debuerat loqui, de hiera picra, & hiera Logadij disputare discit. Religiosus talis discipulus potiùs est Epicuri, quàm Christi. Hoc capiti, inquit, hoc oculis, hoc stomacho, hoc hepati nocet. Butyrum conuertibilis est naturæ, cereuisia ventos facit, caules melancholici sunt, porri choleram accendunt, pisa guttam generant, faba constipat, lentes excæcant, caseus vniuersaliter est pessimus. Diu ad orationem stare neruos debilitat, ieiunare cerebrum turbat, vigilare desiccat. Nunquid inueniuntur istæ differentiæ in Euangelio, aut Prophetis? certè non habet hoc institutio B. Benedicti: sed miseris hoc reuelat caro & sanguis. Hæc de comessationibus. De ebrietate verò, quæ est comessationis portio & sequela, illud succincta breuitate perstringo, quia sicut Adam gulæ, sic & Noë & Loth ebrietati* subiacuit. Certè, dicit Ambrosius, nunquam fuisset seruitus, si ebrietas non fuisset. Quid autem dicemus de illis perditæ mentis hominibus, qui potando decertant, qui plus bibere victoriam esse arbitrantur? qui tunc amplius bibunt, cùm minùs sitiunt? qui felices se reputant, cùm aut se, aut socios vident lingua titubare & pedibus, qui tūc hominem detestantur, qui ebrietati non studet, & si ebrij non fuerint, dormire non possunt? Audiant quid dicat Dominus per organum Sancti Spiritus Isaiam: Væ qui potentes estis ad bibendum, & fortes ad miscendam ebrietatem. Salomon ebrietatis incommoda succincta & vrbana breuitate concludit dicens: Cui væ, cuius patri væ, cui vulnera, cui rixæ, cui suffossio oculorum, nonne his qui morantur in vino & student calicibus epotandis? Sequitur,

Hiera picra. Hiera Logadij.

Bern. Serm. 30. in Cantica.

**al. succubuit.*

Ambr. l. de Elia. cap. 5. 13. 14. 15. & 16.

Isa. 5.

Prou. 23.

Sic faciebat Iob cunctis diebus. In quo perseuerantia boni operis designatur. Perseuerantia hoc prærogatiuæ habet, quia cùm omnes virtutes currant ad brauium, sola perseuerantia coronatur: multùm siquidē valet deprecatio iusti assidua: quod in oratione Moysi manifestissimè liquet. Dum enim oraret, dum manus erigeret, vincebat populus Dei: dum autem dimittebat manus, aut ab oratione cessabat, Amalech præualebat. Ideóque Iob cunctis diebus offerebat holocausta pro filiis, quia se in quotidianis conuiuiis peccandi materia ingerebat, oportebatque continuum esse remedium, vbi continua erat occasio & pronitas ad peccandum.

Iac. 5.

Exod. 17.

Iob cur quotidie sacrificarit.

Quadam autem die cùm venissent Filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam & Satan. Multæ sunt curiæ, & aliquis Satan semper inuenitur in singulis. Est autem, qui est accusator fratrum, & bonorum deprauator, occultus omnium aduersarius, & quasi anguis inter anguillas, legationes frequentiùs iniunguntur, & fortè quod sibi ascribitur ad gloriā, Dei iudicio ei imponitur ad laborem. Mittuntur quandoq; à Domino boni Angeli, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Mittūtur etiam mali Angeli ad vexationē malorum, vt fiant, sicut Propheta dicit, immissiones per angelos malos. Mittuntur & ad probationē bonorum, ad virtutis exercitium, ad augmentum gratiæ in eis, & ad gloriæ incrementum. Qua verò fronte, qua audacia præsumit ille filius superbiæ, ille Angelus apostata inter Dei filios apparere? Sed quia per superbiam cecidit, superbiendo ascendit. Superbia, inquit, eorum qui te oderunt, ascendit semper. Superbia enim natione cælestis est, in cælo concepit dolorem, & peperit iniquitatem, atque illuc libentiùs tendit, vnde cecidit. Ideò nec apparet Satan inter Angelos Dei, videat vultum eius, in quem Angeli concupiscunt, cuius faciem Angeli semper vident, quia homo Deum non videbit, & viuet. Ablatus est peccator, ne videat gloriam Dei, apparet ergo Satan coram Domino, vt videatur ab eo, quem videre non potest: sicut cæcus, qui in radio solis est, & beneficio solis non vtitur, & hoc solùm videre permittitur, quod sibi reputat ad tormentum; torquetur enim inuidia, immoritur Angelorum felicitati, & prosperitati fidelium intabescit, iuxta illud: Peccator, videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet.

Hebr. 1.

Psal. 77.

Psal. 73.

Matth. 18.

Exod. 33.

Psal. 111.

Cui dixit Dominus. Vnde venis Satan? Quærit autem Dominus à Satan, quasi ignorans vnde veniat: quia, sicut dicitur: Iustus videtur nescire mentiri, eò quòd mentiri non vult, & mendacium non* attentat: sicut Dominus nouit viam iustorum, & viam peccatoris ignorat.

**al. acceptat.*

Psal. 1.

Qui respondens ait: Circuitu terram, & perambulaui eam. Benè dicit, *circuiui*; impij enim in circuitu ambulant. Aduersarius siquidem noster, quasi leo rugiens, circuit quærens quem deuoret, eosque libentiùs deuorare attentat, quos vitæ sanctioris agnouit, quia scriptum est: Cibus eius electus.

Psal. 11.

1. Petr. 5.

Abac. 1.

Dixitque Dominus ad eum: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non

sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, ac timens Deum? A commendatione iusti incipit: Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat: illasque virtutes ei proponit, quas ampliùs habebat exosas, vt inimicum vehementiùs torqueat, & prouocet ad tentandum. Vult enim Dominus seruos suos fortiter tentari, vt faciat etiam cum tentatione prouentum. Gaudet princeps militiæ, si militem suum cum forti aduersario strenuè pugnantem aspexerit. Exultat Christus, cùm martyrem suum videt nunc flagellari, nunc extendi in eculeo, nunc ferreis laniari vnguibus, nunc sagittis exponi, nunc membris truncari, nunc ignibus superponi. Stat martyr afflictus quidem, sed inuictus, vidensque sanguinem suum ex diuersis partibus corporis ebullire, non sua, sed Redemptoris vulnera attendit. Inter anxietates ergo acerrimas tripudians & triumphans, dolores corporis lacerati non sentit, quia peregrinatur à corpore. Non facit hoc stupor, sed amor: nec deest dolor, sed pro Christo contemnitur. Sic Dominus & possessiones, & personam serui sui Iob malitiæ tentatoris exponit, vt per interiora & exteriora afflictus, munitus tamen à Domino à dextris, & à sinistris, & crescat in gratiam, & proficiat ad coronam.

2. Cor. 10.

1. Cor. 10.

Cui respondens Satan, ait: Nunquid frustrà Iob timet Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum? operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra: sed extende paululùm manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Quia in viro sancto Satan mala quæ accuset, non inuenit, bona conuertit in malum falsò, & malitiosè vitium ingratitudinis ei volens inferre, quem aliter non poterat deprauare: quasi diceret: Nec te timet, tanquam ingratus; nec est, quare te timeat, quia vallasti eum, & domum eius, omnemque in eo timorem, ac reuerentiæ materiam abscidisti. Sciebat enim aduersarius, vitium ingratitudinis esse, per quod homo Deo poterat ampliùs displicere. Ingratitudo enim est ventus vrens, siccans fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ. Ingratitudo est dispersio virtutum, beneficiorum proditio, & inanitio meritorum. Homo siquidem ante passionem Christi ingratitudinis morbo laborabat; Dicebat enim homo creatus, sed nondum redemptus, non ampliùs teneor Deo, quàm cæteræ creaturæ. Dixit enim, & factus sum: non plus in me, quàm in aliquo brutorum animalium laborauit. Sumebat itaque humana impietas occasionem ingratitudinis de materia gratiarum. Sed obstructum est hodie os loquentium iniqua, & ideò non est ingratitudini locus. Plus enim Deus in sola redemptione hominis, quàm in tota mundi fabrica laborauit. Factus est namque de Domino seruus, de diuite pauper, de immortali mortalis, de verbo caro, de filio Dei filius hominis. Sustinuit autem opprobria exprobrantium, passus est insidiatores in factis, contradictores in verbis, illusores in angustiis, necessitates carnis, horrorem mortis, ignominiam crucis. Illud, amantissime Princeps, excellentiam vestram rogo, & rogando consulo, vt iugiter habeatis in mente, quanta fecerit Dominus vobis. De comite in Ducem, de Duce in Regem vos extulit. Postmodum vi Reges multos & maximos cum eorum Prouinciis vestræ dominationi subiecit. Et quia sunt miserationes eius super omnia opera eius, singulis diebus laudes, quæso, proprias & speciales gratias Altissimo referatis, de misericordia, quam vobis in vestrorum dissensione filiorum exhibuit. Recesserat à vobis caro vestra: viscera vestra erant auulsa à vobis. Omnes circumiacentes, principes & populi, omnesque vestrates ferè in vestrum anhelabāt exitium; erantque, sicut dicit Propheta, inimici hominis domestici eius. Verùm humiliauit eos, qui est ante sæcula, deditque hostes vestros in manibus vestris, ad alligandos principes eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ipse etiam corda filiorum conuertit ad patrem, eosque ad eam subiectionem & humilitatem vestris pedibus inclinauit, vt iam non dubitent vniuersos pro vobis subire labores, & pro vestro honore offerre se morti. Non ergo hoc vobis ascribatis, sed Domino: nec Iudaicum illud opprobrium notetur in vobis: Non fuerunt, inquit, memores beneficiorum eius, & mirabilium eius, quæ ostendit eis. Absit ab ore & corde vestro illa pestifera sententia, & in auribus Altissimi odiosa: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Audite quid Sapiens dicat: Quantò maior es, humilia te in omnibus. Et Apostolus: Humiliamini sub potenti manu Dei, sub eo, per quem Reges regnant; quem nosse, viuere, cui seruire, regnare est: sine cuius gratia, nec

Ber. ser. 51. in Cantica.

Deus plus laborauit in homine redimendo, quàm mundo creando.

Psal. 144.

Mich. 7.

Math. 10.

Psal. 149.

Luc. 1.

Psal. 77.

Deut. 32.

Eccli. 3.

1. Pet. 5.

Princeps honorem, nec populus habet pacem, nec quietem religio, nec Ecclesia libertatem.

Prou. 6.

Tange, inquit, *cunctaque possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* Facies Domini, misericordia eius est. Ostende, inquit, Psalmista, faciem tuam, Domine, & salui erimus. Et alibi: De vultu tuo, Domine, iudicium meum prodeat. Item, Vultum tuum, Domine, requiram. Deo itaque in faciem maledicit, qui gratiam eius, quam in prosperitate seruauerat, in rerum temporalium subtractione, aut in corporis afflictione contemnit.

Psal. 79. Psal. 16. Psal. 26.

Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce vniuersa quæ habet, in manu tua sunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam. Non fauore, aut prece diaboli inclinatur Dominus, vt ipsius tentationi seruum suum velit exponere, sed serui sui vtilitati prospicit & honori, mittens militem suum ad prælium, quem nouit reportaturum de prælio gloriam & triumphum. Iustissimum quidem iudicium Dei est, vt ille humilium pessimus malleator, dum iustos premit inter malleum & incudem, fabricet eis coronas perpetuas, & qui omnes attentat vincere, vincatur ab omnibus: & quod sanctis multiplicatur ad gloriam, ei ad ignominiam & confusionem multipliciùs conuertatur. *Tantùm*, inquit, *in eum ne extendas manum tuam.* Possessiones Iob inimico exponit, corpus protegit Deus, corpus tamen postmodum traditurus, ex altissima dispensatione hoc faciens. Sciebat enim, quòd fortiùs vni tentationi resisteret, quàm duabus; & quòd ex victoria primæ pugnæ, animus Iob ad alterius tentationis tolerantiam constantiùs firmaretur. Non enim, sicut dicit Apostolus, permittit Deus suos tentari supra id quod possunt, sed facit etiam cum tentatione prouentum, vt possint sustinere. Tollitque Dominus virgam peccatorum desuper sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.

1. Cor. 10. Psal. 124.

Egressusque est Satan à facie Domini. Verè egressus est, qui in veritate non stetit, qui in superbia sua corruit, qui in gratia non permansit.

Ioan. 8.

Cum autem quadam die filij & filiæ eius comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos, & venerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & euasi ego solus. Opportunissimum tentationis tempus elegit, cùm scilicet filios Iob comedentes & bibentes inuenit. Adhuc, inquit, escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Quia comessationes sine peccato vix esse possunt, comessationibus libenter se ingerit inimicus: orationem verò & ieiunium semper odit, quia genus est etiam dæmoniorum, quod non nisi oratione & ieiunio expellitur. Et notandũ, quòd non cibum sumere, sed in cibo delectari peccatum est. Quandoque enim aliquis non minùs gulosus est in vilissimis cibis, quàm alius in epulis delicatis. Legitur Ionathas peccasse in gustu mellis, Esaü in edulio lentis, Sodomitæ in saturitate panis. Ergo, teste Hieronymo, non cibus, sed appetitus in culpa est. Considerantur autem in cibo sumendo tria, tempus, modus, & qualitas. Tempus, vt non præueniatur hora: modus, vt sumatur cibus cum moderatione inculpata: qualitas, vt non sint cibi nimiùm exquisiti, aut nimiùm sumptuosi. Comedere post saturitatem est superfluum, ante esuriem otiosum, in esurie licitum, post esuriem meritorium. Certè non credo in homine incolumi ieiunium alicuius esse meriti, quod esuries non præcedit. Ieiunare, & ieiunio non affligi, non habet vim, aut meritum ieiunandi. Si instant Apostolorum vigiliæ, aut alia tempora, quæ necessitatem ieiunandi indicant, præcedenti die implemus & ingurgitamus nos varietatibus ferculorum, atque in fraudem futuri ieiunij tantum nostris ventribus inculcamus, quò sufficienter possit sustentari triduò sobrius dispensator. Non est hoc, dicit Dominus per Prophetam, ieiunium, quod elegi. Sunt enim ieiunia, quæ reprobauit Deus, & sunt ieiunia, quæ elegit. Ieiunant alij propter naturæ impotentiam: alij propter auaritiam: alij ad apparentiam: alij ad vitam æternam: alij ad corporis sanitatem. Ieiunat ægrotus, vt conualescat, hypocrita vt appareat, fastiditus vt appetat, auarus vt parcat. In omnibus intentio tua, operi tuo nomen imponit. In omnibus discretio seruanda est, auriga virtutum & operum, atque cogitationum optima moderatrix. Sequitur:

Psal. 77. Math. 17. 1. Reg. 14. Gen. 26. Ezech. 16. H. l. 2. in Iouinian. *Sumptio cibi tria requirit.* *Ieiunium quod non meritorium* *Tempora certa ieiunij.* Isa. 58. *Discretio auriga virtutum.*

Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oues, puerosque consumpsit, & effugi ego solus, vt nunciarem tibi. Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tulerunt eos, nec non pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus, vt nunciarem tibi.

Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit: Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt, & effugi ego solus, vt nunciarem tibi. Satan ad multiplices tentandi artes, ad varia nocendi argumenta suas astutias circumducit. Sunt enim multæ eius astutiæ, vt Apostolus dicit: Non ignoramus, inquiens, astutias Satanæ. Facit igitur damna inopinata & subita nunciari, vt Iob ex continuato damnorum euentu vehementiùs consternatur: additque vulnera super dolorem vulnerum, vt ad cumulum superuenientis mali, præteritorum malorum memoria refricetur, & vt inueniatur iniquitas eius ad odium, ignem de cælo, ventos ex aëre, de terris impetum producit hostilem, vt sic ille filius superbiæ, in cælo, in aëre, & in terris habere videatur aliquam potestatem. Veruntamen non ex sua, sed ex Dei potestate ad vsum nequitiæ suæ contra Iob elementa mouere permittitur, vt Iob inter flagellorum pressuras in modum sinapis, dum plus conteritur, vehementiùs inardescat, & dum aduersarius omnia nocendi genera experitur, in omnibus superetur.

2. Cor. 2.

Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua. Ecce flagellum sensit: vnde & statim in vestimentorum scissione signa doloris exhibuit.

Et tonso capite corruens in terram, adorauit, & dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Commotum est vas pigmentarium, & dedit suauitatem odoris: contrita sunt aromata, & fragrantiam emiserunt. Afflictus est Iob, & ad laudes Domini se conuertit. Quamdiu fuit in die prosperitatis suæ, offerebat quotidie holocausta: in nocte verò aduersitatis, canticum laudis offerre non cessat, iuxta vocem Psalmistæ: In die mandauit Dominus benedictionem, & nocte canticum eius. Et notandum, quòd tonso capite in terram corruens, adorauit. In eo, quòd tondet caput, quòd in terram corruit, quòd adorat, notatur humilitas, quæ in Iob præcipuè commendabilis erat, in habitu, in opere, in affectu. Non est nouum, quòd tondentur Clerici, quòd in capite coronantur. Exemplum tonsuræ habemus in Iob; exemplum coronæ habemus in Christo, qui spineam coronam in signum humilitatis gestauit in capite suo. Quidam etiam gentiles Petro Apostolo caput rasisse dicuntur in Christi opprobrium & contemptum: quod tamen ipse, non immemor spineæ coronæ Christi, patienter & prompta voluntate sustinuit. In huius humilitatis memoriam Priscilla & Aquila seipsos, sicut in actibus Apostolorum legitur, totonderunt. Paulus etiam totondit se in Cenchris. Tondet itaque se Iob in signum humilitatis; considerans se conteri & humiliari flagellis, ampliùs se humiliat, & manum adiuuat flagellantis.

Psal. 132.

Tonsura Clericorum

Beda lib. 5. hist. cap. 22.

Actor. 18. & 21.

Nudus, inquit, egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Ad memoriam reducit Iob humanæ conditionis miseriam, vt hoc ipsum ad solatium ei cedat, quòd quandoque nihil habuit: sciatque non esse de rerum temporalium amissione dolendum, quæ & citò acquiruntur, & citiùs euanescunt. Homo de terra conditus, in terram reuertitur, sicut in Genesi dictum est primo homini: Cinis es, & in cinerem reuerteris. Quod ideo dictum fuisse credimus, vt quamdiu homo militat in hac vita mortali, imò in hac morte vitali, recordetur originis suæ, & memoriter teneat, vnde veniat, aut quò vadat. Terra, terra, terra, audi sermones meos, dicit Propheta. Propheta tertiò vocat hominem terram, quia homo tripliciter terra est. Terra est, quia de terra creatus est. Terra est, quia in terra conuersatur. Terra est, quia in terram reuertetur. Terra est creatione, terra est conuersatione, terra est morte. Terra est natura, vita, & sepultura. Et quia terra hic tertiò iteratur, ideò sponsus replicat Sunamiti tertiò, vt de terra dissimilitudinis ad terram viuentium reuertatur. Reuertere, reuertere Sunamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te. Reuertere de terra dissimilitudinis, reuertere de terra peccati: reuertere de terra miseriæ in terram libertatis: reuertere in terram gratiæ, & in terram gloriæ. Infelix ego homo, vnde potest obrepere misero homini elationis occasio, qui de immundo conceptus est semine, & iterum immundissimus puluis fiet? Cuidam sic quærenti à quodam Philosopho: quid fui, quid sum, quid ero? Legitur Philosophus respondisse: vile sperma, saccus stercorum, cibus vermium. Audiant, quæso, & firmiter hoc verbum retineant milites, qui de viribus suis, aut de sua pulchritudine gloriantur. Certè non possemus cre-

Genes. 3.

Ierem. 22.

Homo dicitur terra.

Cant. 6.

Ber. in medit. cap. 2.

dere miseriam corporis nostri esse tantam, nisi hoc experientiæ liber oculata fide assiduè nos doceret. Videmus enim viros strenuissimos armis, mulieres elegantissimas forma, Principes potestate terribiles tota die mori, & terræ infodi: vt quod terra fuerat, reuertatur in terram. Ille, sub quo hodie fremit mundus, quem tremunt populi, & quem prouinciæ alienæ formidant, si hodie moriatur, infra breue tempus redigetur in vilissimum puluerem, flatuque leuissimo poterit exsufflari. Vbi est nunc Iulius Cæsar? vbi est Alexander magnus? vbi Carolus magnus? nisi quia Carolus optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo. Alij in perpetua tormenta sunt damnati, sicut scriptum est: Potentes potenter tormenta tolerabunt. Veruntamen, quia Carolus in Christum credidit, licet in iuuentute sua grauiter deliquisset, delicta tamen iuuentutis suæ per confessionem & pœnitentiam lauit: & in vespera vitæ suæ conuersus ad Dominum, seipsum Deo sacrificium obtulit vespertinum. Attende, prudentissime Princeps, quia iam aduesperascit tibi: iam enim vitæ tuæ dimidium, aut ampliùs peregisti. Considerabat Rex Ezechias, quòd diutissimè vixerat in peccatis, & quòd recta via festinabat ad inferos, ideóque dicebat: Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Et subiunxit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Vade, & tu fac similiter. Deterreat te quorundam Principum sinistra opinio: de quibus dicitur, quia quantò magis senuerunt, tantò ampliùs vanitatibus, & illecebris huius mundi, & lasciuiæ corporis indulserunt. Adimpleatur, quæso, in vobis illa prophetia Merlini. Erant vagi in initio gressus eius, sed finis ad superos conuolabit. Si peccasti, quiesce: quia optimus pœnitendi modus est, à peccato cessare. In animo tuo fortè ordinas & disponis: Adhuc ludam, adhuc expectabo, & differam, donec sim ætate maturior, & impotentior ad peccandum. Dic, quæso, quæ gratia tibi debetur à Domino, si tunc desistis à peccato, cùm peccare non possis? Festina, quæso, benè agere; non differas, non expectes. Verbum Prophetæ est de populo obstinato: Populus hîc dicit: nondum tempus est ædificandi domum Dei. Et alibi: Satiabor in iniquitatibus meis, & cùm repleta fuerit anima mea malis, considerabo vias meas. Illud volo, & consulo, vt hanc iactantiam habeas apud Deum semper, & hoc ei semper possis obiicere, te pro amore illius singulis diebus aliquod omisisse peccatum. Duo sunt, quæ hominem mirabiliter à peccato conseruant: scilicet, frequens confessio, & frequentior disciplina. Veruntamen quidam ita teneri & delicati sunt, & ligati consuetudine peccandi, quòd non minùs abhorrent sacerdotem, quàm latro iudicem. Quid dubitas modicæ fidei? Times, quòd peccata tua Dominus non dimittat? nonne manibus suis ea cruci affixit? Ipse passus est pro peccatoribus, non pro iustis. Audi quid Propheta dicat ad Dominum: Dixi confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei. Si peccatum tuum aperias, dicit Dominus, Ego illud operio: si agnoscis, ignosco: si accusas, excuso: si te iudicas & condemnas, te nec iudico, nec condemno. Quòd si vosmetipsos iudicaretis, dicit Apostolus, non vtique iudicaremini. Dauid adulter, homicida, & proditor, arguente illum Nathan Propheta, quia peccatum suum humiliter recognouit, audire meruit: Transtulit à te Dominus peccatum tuum. Saül verò, quia Samueli ipsum arguenti superbè respondit, audiuit: Transtulit à te Dominus regnum tuum. Ab altero peccatum, ab altero translatum est regnum. Hæc ideò moneo, & consulo, vt exemplo beati Iob sitis memor conditionis vestræ. Nudus enim intrastis, & nudus exibitis: quia diues cùm interierit, non sumet omnia, & non descendet cum eo gloria eius. Illud solùm vobiscum reportabitis, quod in cælestes thesauros per manus pauperum præmisistis. Sequitur:

Carolus Magnus. — *Sap. 6.* — *Eghinardus in eius vita.* — *Isa. 38.* — *Agg. 1.* — *Frequens confessio & disciplina.* — *Psal. 31.* — *1. Cor. 11.* — *2. Reg. 12.* — *3. Reg. 15.* — *Psal. 48.*

Dominus dedit, Dominus abstulit sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. Iob mel miscet absynthio; persecutioni gratiam & benedictionem, vt in gratiarum actione persecutionis amaritudo dulcescat: nec tantùm fiat potus cum lacrymis in mensura, sed afflictionis absynthio, & melle gratiarum nectar acceptabile condiatur. Potasti nos, dicit Propheta, vino compunctionis, siue tribulationis: sed huic vino Iob de torrente voluptatis apponit: & quasi vtatur verbis Apostoli dicentis: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et: Quando infirmor, tunc fortior sum. Firmat animum suum ad omnium malorum tolerantiam, & de suis angustiis gloriatur. Legitur quòd Aod filius Gera, ambidexter vtraque manu pugnabat, cuius

Psal. 59. — *2. Cor. 11.* — *2. Cor. 12.* — *Iudic. 3.*

expressam similitudinem Iob gerit, quia non minùs sinistra pugnabat, quàm dextra: fortis in prosperis, fortior in aduersis. Talis erat Apostolus, sciens abundare, & penuriam pati, glorians in infirmitatibus suis, incedens medius per infamiam & bonam famam, per gloriam & ignobilitatem, aduersa sine murmuratione sustinens, & faciens in omnibus de necessitate virtutem. Sequitur,

Phil. 4.
2. Cor. 6.

In omnibus his non peccauit Iob labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. Stultè loquitur contra Deum, qui dicit se à Domino citra suorum meritorum exigentiam flagellari; & quasi suam allegans innocentiam, superbè accusat iustitiam flagellantis.

CAPVT II.

F*ACTVM est autem, cùm quadam die venissent Filij Dei, & starent coram Domino: venisset quoque Satan inter eos, & staret in conspectu eius, & diceret Dominus ad Satan: Vnde venis? Qui respondens ait: Circuiui terram, & perambulaui eam.* Tacet Satan de damnis, quæ intulerat viro sancto, & de constantia, quam inuenit in eo. Victum enim & confusum se reputat, dum hominem, quem ad maledicendum Deo damnis & doloribus instigabat, eidem dare benedictionem & hostiam laudis offerre considerat.

Et dixit Dominus ad Satan: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit similis ei in terra, vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Dominus sui militis virtutes enumerat, adiiciens super omnem laudem eius, atque in opprobrium & ignominiam tentatoris, malitiam ipsius eidem latenter insinuat: quasi dicat, Innocentiam, quam amisisti, dum esses in cælesti beatitudine, in splendoribus Sanctorum, & Angelorum dignitate, homo licet naturæ fragilis, & miseræ conditionis, etiam in afflictione seruauit. Sic Dominus diabolo prudenter & vrbanè illudit: Draco iste, Domine, est, quem formasti ad illudendum ei. Illuditur ei à te, ab homine, & ab Angelo. A te, dum ei permittis nocere homini, vt nocendo proficiat. Illuditur verò ab homine, quia dum eum plus debilitat, inuenit fortiorem. Illuditur ei ab Angelis, quos considerans sublimes in gloria, abundantes in gratia, fulgentes in claritate cælesti, diuinis laudibus resultantes, recordatur vnde ceciderit, & de aliorum gaudiis ingemiscens ira & liuore tabescit. Sequitur.

Psal. 103.

Tu autem commouisti me aduersus eum, vt affligerem eum frustra. Id est, sine causa, scilicet, non præcedentibus peccatis in eo, quæ flagellum tantæ aduersitatis exigerent; vel, *frustra*, quantùm ad propositum tuum: in eo enim es ei vtilis, in quo nocere intendis. *Tu autem commouisti me.* Non est credendum, quòd Satan commouerit Deum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Et sicut Osee dicit, Ego Deus, & non mutor. Sed commutatio Dei, flagellum ipsius est. Flagellat autem Dominus, in furore, in ira, in misericordia. In furore flagellauit diabolum: in ira hominem; ambo enim iniquitatem meditati sunt: ambo affectauerunt extollentiam: ille potentiæ, iste scientiæ. Flagellauit Dominus diabolum in furore, quem sine spe reparationis de cathedra pestilētiæ, quam ad Aquilonem erexerat, degradauit. Vidi, inquit, Satanam tanquàm fulgur cadentem de cælo. Cuius ideo Dominus non miserebitur; quia est inuenta iniquitas eius ad odium. Flagellauit in ira hominem, dum eum de voluptatibus paradisi eiecit; Veruntamen quia per se non cecidit homo, sed alio instigante, quia impulsus euersus est, constituit ei Dominus tempus miserendi eius, & licet eum flagellaret in ira, iratus tamen misericordiæ voluit recordari. Flagellum furoris, & flagellum iræ plurimùm timendum est, quia vtrumque grauissimum. Calcaui eos, dicit Propheta, in furore meo, & calcaui eos in ira mea. Et Psalmista vtrumque abhorrens & timens dicebat: Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Tertium flagellum est misericordiæ, quando, scilicet, ad vitæ probationem, ad profectum virtutum, ad augmentum coronæ corpus affligitur hominis, aut bona temporalia subtrahuntur. Hoc flagello flagellat Dominus omnem filium quem recipit. Ego, inquit, quos amo, arguo & castigo. Hoc flagello percutiebat Dominus filios Israël, quando peccabant in adinuentionibus suis, & erat eis etiam inter flagella propitius. Deus, inquit Psalmista, tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuentiones eorum.

Iac. 1.
Mal. 3.
Flagellat Deus tripliciter.
Luc. 10.
Isa. 63.
Psal. 6.
Heb. 12.
Apoc. 3.
Psal. 98.

Psal. 140. Dulciora sunt vulnera diligentis, quàm blanditiæ adulantis. Vtinam corripiat me iustus in misericordia, & increpet me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Peccatoris oleum est mollities adulantium. Psal. 54. Molliti sunt, inquit, sermones eorum super oleum, & ipsi sunt iacula. Video eos, qui virgam saltem blandæ & secretæ correptionis exercere debuerant, adulatores fieri, & olei venditores. Psal. 10. Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur, & consensu eorum ad deterius excitatur: idcirco ego gemens, & oculus meus deducens aquam. O impudentissimi canes non valentes, imò non volentes latrare, Psal. 81. vsquequò iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Faciem quidem peccatoris sumere, est, se permissione & assensu peccantibus conformare. Scitis, quare peccata hominum non corrigitis: Apostolus certissimam assignat causam & Physicam huius rei: Rom. 2. Propterea, inquit, non corripitis, quia eadem sæpius agitis.

Cui respondens Satan ait, Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Pellem pro pelle dat, qui vnum membrum pro alio membro digniore læsioni exponit: vt cùm aliquis brachium sinistrum obiicit gladio venienti, ne in capite vulneretur: quasi dicat Satan: Iob omnia damna exteriora patienter & æquanimiter sustinet, quia, ne grauiùs flagelletur interiùs, timet. Mauult damnis exterioribus affici, quàm ad vitæ periculum in corpore flagellari. Ex hoc non solùm pellem animalium, sed etiam filiorum dabit homo pro anima sua, id est, pro vita. Quandoque vocamus animam partem hominis digniorem, quæ post diem iudicii cum corpore glorificabitur, aut cum corpore mortificabitur in Psal. 102. æternum. De ista dicitur: Benedic anima mea Domino. Psal. 62. Et: Adhæsit anima mea post te. Et huiusmodi. Quandoque etiam vocamus animam corporis vitam, Ioan. 12. sicut in Euangelio legitur: Qui odit animam suam in hoc mundo, propter me, inueniet eam, id est custodiet eam, & qui amat animam suam in hoc mundo, perdet eam. *Anima sumitur pro vita.* Certè bonum est vnicuique hîc perdere animam suam, ne perdatur. Malo animam meam perdere, vt custodiam, quàm custodire, vt perdam. Huius sententiæ magister erat ille rerum optimus Actor. 21. æstimator Paulus Apostolus, qui cùm paratus esset, non solùm alligari in Ierusalem, sed mori pro nomine Iesu, dicebat: Non facio animam meam pretiosiorem quàm meipsum. Actor. 10. Nudius tertius vidi quendam discipulum huius sectæ; *Gerardum nomine, Carthusiensis ordinis fratrem. (*al. Geraldum.) Iste super omnia desiderabilia sua iam per septennium desiderauerat mori, cupiens exire de carcere, & de vinculis huius carnis, sicut dicit Propheta, Educ Domine de carcere animam meam. *Gerardus Carthusianus, contemtor vitæ.* Psal. 141. Confidens itaque de meritis suis, sed ampliùs de misericordia redemptoris, cupiebat dissolui, & esse cum Christo. Phil. 1. Certè non minùs exosam habebat vitam præsentem, quàm nos miseri mortem: non minùs abhorrebat viuere, quàm nos mori. Singulis noctibus in principio vigiliarum surgebat, imò anticipabat vigilias noctis. Ego, & quidam alii, qui eramus cum eo, dabamus requiem temporibus nostris, & oculis nostris dormitationem: Ipse autem pernoctabat in oratione, semper tamen cum fletu & gemitu. Vix aliqua hora comedebat panem sine lacrymis, sed & poculum suum cum fletu miscebat. In omni opere suo suspirabat ad Christum, despiciens terram, suspiciens cælum, vtens mundo, quasi non vtens, & inter vtenda & fruenda quodam intimo sapore discernens, transitoriè transitoriis vtebatur, & æterna quodammodo quasi æterno amplectebatur affectu. Verè quasi æterno; quia quædam æternitatis imago, est, constans & firma & inconuulsa mortis æqualitas. Et licet laicus esset, & literas non nouisset, habebat tamen scriptam in corde suo digito Dei scientiam vitæ & disciplinæ. Sanè docuerat eum, qui docet hominem scientiam: & vtinam litterati omnes sic essent docibiles Dei, & infudisset illis gratia, quod non contulit disciplina. Deum testor: non minus circumspectè & sanè de articulis Fidei Christianæ respondebat, quàm si maximam vitæ suæ partem in Scholis Parisiensibus expendisset. In schola siquidem illius eruditus fuerat, qui docuit & inflammauit Apostolos. De quo legitur: quia ignis eius in Sion, & caminus eius in Ierusalem. Isa. 31. Erat itaque conscholaris Apostolorum, & illius, qui dicit, De excelso misit Dominus ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Thren. 1. Sic loquebatur, quasi sermones Dei: habebat enim semper ad manum verba vitæ. Discant, quæso, nostri Legistæ, quid eis ad salutem animæ confert, ille ciuilis & picturatus loquendi modus, ille Babylonius calix, quo inebriantur peccatores terræ? *Blesensis studuit Legibus.* illæ Principum leges, quibus ego infelix ali-

quando militaui. Vsus tamen earum vitæ hominum vtilissimus esset, nisi bonitate ipsarum abuteretur humana malitia. Vnus est Rex, & illius vera est lex: lex immaculata, conuertens animas, & sapientiam præstans paruulis. Ipsa paruulis, & magnis & mediocribus se conformat, condescendit necessitatibus pauperum, anxietatibus oppressorum, turbationibus tristium, culpis delinquentium. Suauissima est perfectis, compatiens imperfectis, mediocribus mitis, tolerabilis delicatis, fortioribus sufficiens, moderata infirmis, humilibus blanda, pœnitentibus misericors, seuera peruersis, bonis optima. Lex ista instruit, & informat ad vitam. Sapientia verò huius mundi stultitia est apud Deum. Et quid profuit Aristoteli & sequacibus eius mundanæ Philosophiæ ventosa loquacitas? Inflati sæculari scientia Deum Sabaoth ignorabant. Ab ipso erant, sed non cum ipso: per ipsum viuebant, sed non ipsi: ex ipso sapiebant, sed non ipsum. Sapientia ergo mea & & Philosophia, sit Philosophia fratris Gerardi, qui nihil habebat aliud in ore, & in corde, nisi Iesum Christum. Philosophia mea sit Philosophia Pauli, qui constantissimè affirmabat se nihil aliud scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Sequitur,

Psal. 19. 1. Cor. 3. 1. Cor. 2.

Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius & carnem; & tunc videbis, quòd in faciem benedicat tibi. Quasi diceret: Iob sustinet omnia patienter, & Deo in omnibus benedicit, dummodò in suo corpore non lædatur. *Alioquin*, quasi dicat, si hoc non credis, hoc ipsa experientia te docebit. *Mitte ergo manum tuam, & tange os eius, & carnem*, id est, flagella, & afflige eum in corpore: *& videbis, quòd in faciem benedicet tibi.* Attende, quàm malitiosus, quàm impudens, quàm temerarius sit Angelus ille apostata. Vide quàm malitiosè subuersionem hominis machinetur: quàm impudenter mentiatur iniquitas sibi, & quàm temerè id euenturum Domino promittat, quod Dominus aliter euenire disposuit.

Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce in manu tua est, veruntamen animam illius serua. Permittit Dominus inimicum desæuire in hominem innocentem, vt secundò victus, maiori ignominia confundatur, & homini afflicto cumulatiùs cedat ad gloriam repetita victoria. Dicit ergo Dominus: *Ecce in manu tua est, veruntamen animam eius serua.* Licet Iob esset vna ouium, de quibus Dominus dicit, nullus eas de manu mea eruet: eum tamen in manu aduersarii ponit, sed positum non relinquit. Suum ergo militem deserit, quem deserendo custodit. Eum deserit, vt tentetur; eum verò custodit, ne tentatione vincatur. *Ecce*, inquit, *in manu tua est, veruntamen animam eius serua*, id est, serua, ne in animam illius aliquid attentare præsumas. Cùm multæ sint tribulationes iustorum, per multas tribulationes oportet ingredi regnum Dei. Torquentur corpora Sanctorum, sed animæ non turbantur. Concutitur laterna lucens, nec lucerna extinguitur: trituratur palea, nec læditur granum. Thesaurus quem portamus in vase fictili, fracto vase non perditur. Posito itaque corpore Iob in manu hostili, & tormentis exposito, anima conseruatur indemnis. Iustorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tangit illos tormentum malitiæ. Sequitur:

Ioan. 10. Psal. 7. Actor. 14. 2. Cor. 4. Sap. 3.

Egressus igitur Satan à facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem eius. Superbus hostis vulnerat virum sanctum: sed tu, bone Iesu, vulnera quæ infligit reflectis in eum. Humiliabis sicut vulneratum superbum, in brachio virtutis tuæ, & reuertetur iniquitas eius in sinum ipsius. Erit adhuc, quando conteres arcum eius, & confringes arma & scutum, & combures igni. Satan siquidem virum iustum in corpore vulnerat, quem libentiùs in anima vulneraret: vtinam, Domine, vulnera, quæ habeo in anima, haberem in carne, & sanata esset anima mea. Fac, Domine, in bona voluntate tua, vt animam meam sanes à vulneribus suis. Sana Domine animam meam, quia peccaui tibi. Quandoque vulneribus animæ meæ adhibui pœnitentiæ medicinam, & beneficio confessionis & satisfactionis in cicatrices obducta sunt vulnera: postmodùm verò me per insipientiam meam recidente in idipsum, & ad vomitum reuertente recruduit dolor, & periculosior, quàm priùs, recidiuauit infirmitas, poteramque dicere cum Propheta: Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Me verò recurrere oportebat ad consuetæ suffragium medicinæ, ad eum qui sanat omnes contritos corde, & alligat contritiones eorum. Ipse enim est pater misericordiarum, & misericordiæ eius non est finis. Scio quia præstabilis est super malitia, & maior est eius misericordia, quàm iniquitas mea. Nemo tot vulneri-

Psal. 88. Psal. 45. Psal. 40. Psal. 37. Psal. 46. Ioel. 2.

bus in anima sauciatus est, nemo tot afflictus vlceribus, quem non sanet serpens noster æneus, si ad eum mentis nostræ oculus conuertatur. Pone quòd laboret quis multiplici vitio, sit superbè elatus, sit inaniter gloriosus, sit auaritia contractus, ambitione exæstuans, ad iracunctiam præceps, ad odium pertinax, libidinibus sordens, tabescens inuidia, detractioni studens, frontis attritæ, infrunitæ mentis, linguæ prodigus, fictus, & gulæ indulgens, sit turbator pacis, suspiciosus, incentor odij, simulator, & duplex in verbis, operibus inhonestus, litium seminator, molestus sociis, onerosus proximis, accusator fratrum, proditor, adulator, contemptor Ecclesiæ, oblitus Dei, immemor animæ suæ, & in reprobum sensum datus, sit aliquis tot afflictus vulneribus, vulnera etiam vulneribus, & iniquitatem iniquitati apponat, tanquam debitor inconsultus, qui semper ære alieno se onerat, donec obruatur vsuris, sicut scriptum est: Mutuabitur peccator & non soluet; tamen si ad redemptorem suum cum lacrymis reuertatur, Dominus ex iniquitatibus & vsuris redimet animam eius: quoniam apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Ipse enim est qui dicit: Quacunque hora peccator ingemuerit peccatum suum, vita viuet, & non morietur. Ipse est, qui propter vulnera nostra vulneratus est; qui omnia vulnera nostra sanare velit, & possit, & nouerit. Ipse non horruit latronem pendentem in cruce, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam supplicantem, non adulteram deprehensam, non negantem discipulum, non sedentem in telonio, non publicanum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores suos. Sequitur:

Psal. 36. Psal. 129. Ezech. 21. Isa. 53.

Qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. Testa saniem radere, est per pœnitentiam & disciplinam suas iniquitates abstergere. Per testam enim, quæ aspera est, significatur pœnitentiæ asperitas, & austeritas disciplinæ. Testa quidem, quæ terra sine humore est, figurat animam peccatricem, quæ nec rore cælesti compluta est, nec humore charitatis imbuta, sicut Propheta dicit: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Item: Aruit tanquam testa virtus mea. Sedens itaque in sterquilinio testa saniem radit, qui recordatur miseræ & immundæ originis suæ, recolit quia de immundo conceptus semine, de putredine genitus, dabitur vermibus in cibum, & putredo in putredinem reuertetur, sicut noster athleta commemorat de seipso, dicens: Qui quasi putredo consumendus sum, & sicut vestimentum, quod comeditur à tinea. Frequenti siquidem recordatione nostræ miserrimæ conditionis raditur sanies interioris vulneris, & malè operandi voluntas abscinditur.

Psal. 142. Psal. 21. Iob 13.

Dixit autem illi vxor sua: adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, & morere. Aduersarius, qui beato Iob, & filios, & possessiones abstulerat vniuersas, suam ei reliquit vxorem, non ad solatium viri, sed ad suæ consummationem malitiæ: vt per fœminam vinceret, quem persecutione non vicerat, & quod verberibus non poterat, verbis mulieris efficeret. Non videbatur ei liberior, & opportunior nocendi occasio, quàm per familiarem inimicum & domesticum proditorem. Scriptum est enim: Ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. Sciebat, quòd natura mulieris, quantò fragilior est, tantò flexibilior ad culpam, & ex quadam deprauatione innata procliuior ad nocendum. Huius autem rei fidem ei faciebat plenissimam, frequens rerum experientia, & multiplicitas exemplorum. Per fœminam Ioseph incarceratus est, Naboth occisus, Sanson vinculatus, Isboseth interfectus, Salomon factus apostata, Dauid homicida & proditor, Sisara clauo confossus, præcursor & Baptista Domini decollatus. Salomon malitiam mulieris vehementiùs exprimens, Melior est, inquit, iniquitas viri, quàm mulier bene faciens. Per fœminam mors intrauit; & cùm per Filium Dei ordinata esset nostra redemptio, præsentiens hostis, quòd in morte Christi nostræ redemptionis dispensatio implebatur, salutem totius humani generis per fœminam machinatus est impedire. In vxore itaque Pilati, visiones deceptorias, & phantasticas illusiones immisit, ita vt Pilato mortem Christi dissuadendo mandaret: Nihil tibi & iusto illi: Hodie enim per visum multa passa sum propter eum. Sequitur:

Mich. 7. Genes. 39. 3. Reg. 21. Iud. 16. 2. Reg. 4. 3. Reg. 11. 2. Reg. 11. Iud. 4. Eccli. 42. Math. 27.

Qui ait ad illam: Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus? Nunc apponit inimicus stipulas tentationum, vt incendat flammis iracundiæ domum Dei: nunc australem flatum, nunc ventum turbinis & vexationis immittit: confirmat autem iustos Dominus, & in electis suis mittit radices, vt securè

securè ventum tentationis excipiant, ne euellantur. Iob itaque arma inimico tollit, vt fiant ei arma virtutis. Vnde & vxorem corripit, vt subiectam, & correptam erudit ad salutem. *Si bona*, inquit, *suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?* ac si dicat: æquo animo toleranda est correptio Creatoris, qui pro beneplacito suo & prospera largitur, & aduersa immittit. Non possum iustè conqueri de iustitia eius, cuius misericordiam expecto, & cuius misericordia me præuenit. Deus meus, dicit Psalmista, misericordia eius præueniet me, & misericordia eius subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Non abstulit bona, nisi ea quæ contulit. Si exinaniti, & pauperes facti sumus, speramus in eo qui spes nostra est, quia replebimur in bonis domus suæ. Fatua mulier, quid scis, si conuertatur Deus, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem? Iucunditatem & exultationem thesaurizat Dominus super eos, quos affligit: & sicut est ad flagella seuerus, sic est ad remedia mansuetus; quemadmodum Sponsa in Canticis dicit: Amicus meus bibit vinum cum lacte, id est, seueritatem exercet cum mansuetudine. Sequitur:

Psal. 58.

Cant. 5.

In omnibus his non peccauit Iob labiis suis. Dupliciter peccamus labiis, aut cùm tacenda dicimus, aut dicenda tacemus. Iob verò nihil aduersus Dominum superbè respondit, quia vxorem peruersa suadentem corrigendo & erudiendo cohibuit. Considerans itaque Satan, quia Iob non vincitur rerum temporalium damnis, nec prolis orbitate, nec suggestione vxoris, excitat tres amicos illius, vt eum afficiant contumeliis, quatenùs ad iracundiam prouocatus in verba malitiæ prosiliat, & Dominum vniuersitatis offensus offendat.

Igitur audientes tres amici Iob omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Beatus est, Domine, cuius est auxilium abs te. Non enim turbatur contumeliis, non iniuriis frangitur, non vincitur damnis, nec abducitur blanditiis, nec fallaciis seducitur, nec angustiis superatur: contemnit siquidem omnia aduersa, quæ accidunt in hoc mundo: ponens se in salutari, & fiducialiter agens in eo. Et notandum, quòd licet amici Iob ei verbis insultauerint contumeliosis, credendi sunt tamen ex ignorantia potius, quàm ex malitia hoc fecisse. Esset enim reprehensibile in viro tam prudenti & sancto, iniquos habere & contumeliosos amicos: cùm omni viro honesto abominanda sint consortia iniquorum. Qui enim tangit picem, inquinabitur ab ea. In Paralipomenon libro, Iosaphat, qui de anteacta vita multis attollitur præconiis, de Achab Regis amicitiis increpatur. Impio, inquit, præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia coniungeris: ideóque iram Domini merebaris: nisi quia bona opera inuenta sunt in te, eò quòd de terra Iuda lucos abstuleris. Tradunt plerique, quòd Eliphaz ex filiis Esaü Themanorum Princeps fuerit, Baldad Sauchæorum tyrannus, Sophar Minæorum Rex. Venientes autem ad consolationem amici, eleuantes oculos exclamant & plorant, sparguntque puluerem super caput in cælum, & sedentes cum eo septem diebus & septem noctibus non loquuntur ei verbum, exhibentes in omnibus doloris faciem, & compassionis affectum. Ad hoc enim, vt consolatio afflictorum dolorem releuet, flere cum flentibus, & dolentibus condolere oportet. Septem diebus continuè tacent, postmodùm multiloquio affluentes. In quo notatur, quòd hi plerumque, qui tardiùs loquuntur, ex quo incipiunt, verbis finem imponere non nouerunt. Quia sicut quidam Sapiens dicit, Censura silentij nutritura est verbi. Quidam per amicos Iob, qui eum incitant ad peccandum, intelligere volunt vanas cogitationes nostras, carnis desideria, & illecebras huius mundi. Hæc enim & nobis assistunt familiariter, & multipliciter blandiuntur. Vanæ siquidem cogitationes statum animæ speculantis & contemplantis Deum dissipant & confundunt; vnde & vnus amicorum istorum meritò vocatur Sophar, id est, dissipatio speculæ. Desideria verò carnis, quæ militant aduersus animam, nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est, omninò mortificant, vt anima totius nouitatis oblita, solam sapiat vetustatem. Vnde & secundus amicus vocatur Baldad, quod interpretatur, vetustas sola. Anima itaque, dissipato & turbato in eo iudicio rationis, carnis desideriis inualescentibus, Deum contemnere incipit. Peccator enim, cùm venerit in profundum vitiorum, contemnit. Vnde & tertius amicus vocatur Eliphaz, quod interpretatur, contemptus Dei. Istos amicos, aut potiùs domesticos inimicos, viri Religiosi, & qui vitam vitæ arctioris aggressi sunt,

Amici Iob ex ignorantia ei insultarunt.

Eccli. 13.
2. Paral. 19.

LXX. interp.

Prou. 18.

frequenter experiuntur. Euenit enim quandoque, dum aliquis contemplationi deuotiùs vacat, muscæ morituræ suauitatem vnguenti perdant, quia vanæ cogitationes turbantes quietem contemplationis obrepunt, & mediantibus carnis desideriis suscitant amorem sæculi, Deique contemptum. Religiosus itaque, qui paulò antè in cælum desideriis anhelabat, quem inflammabat charitas, quem sancti Ordinis obseruantia delectabat, paulatim incipit cælestium obliuisci, cogitare quæ mundi sunt, & contemnere quæ Dei sunt. Turbatur in eo iudicium rationis, occupantur semitæ consilii, obducitur lumen cordis, refrigescit deuotio, libertas spiritus euanescit, lentescit animæ vigor, sopitur ratio, confunditur intellectus, feruor ordinis deferuescit. Solicitat miserum paupertatis timor, vana spes decipit, trahit ambitio, contrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur spes vitæ longioris, blanditur voluptas, allicit mundus, fallit securitas, reuocatur antiqua consuetudo, dissimulatur lex, abiudicatur ius, fas proscribitur, derelinquitur timor Dei, dantur impudentiæ manus, & attentatur saltus ille apostata, saltus ille ignominiosus & turpis de excelso in abyssum, de throno in sterquilinium, de cælo in cœnum, de paradiso in infernum, de claustro in sæculum. Nihil dico in suggillationem Monastici Ordinis, quem sanctissimum reputo, sed erubescat, quæso, Religiosus deterior esse in claustro, quàm in sæculo fuerit; non resumat, quod euomuit, nec mundum repetat, quem reliquit. Erubesce Sidon, ait mare: Verbum Isaiæ est, id est, erubescat claustralis vitæ nequioris esse in claustro, quàm dum inter fluctus huius sæculi versaretur. Sequitur:

Ordo Monasticus sanctissimus.

Isa. 23.

CAPVT III.

P**OSTHÆC** *aperuit Iob os suum, & maledixit diei suæ, dicens: Pereat dies, in qua natus sum.* Duo sunt modi maledictionum; Primus fit consideratione iustitiæ: secundus liuore vindictæ. Primus modus licitus est; secundus prohibitus. Secundùm primum modum dicit Dominus Adæ: Maledicta terra in opere tuo. Et Abrahæ: Maledicam maledicentibus tibi. De secundo maledicendi modo dicit Apostolus: Nolite maledicere. Et: Maledici regnum Dei non possidebunt. Maledicit itaque Iob diei natiuitatis instinctu rationis, & iustitiæ motu, non zelo vltionis, aut alienæ iniuriæ appetitu. Est enim natiuitas hominis damnata, est natiuitas iustificata, & est natiuitas beata. Prima hominis natiuitas naturæ est: secunda gratiæ: tertia gloriæ. In prima est peccatum: in secunda meritum: in tertia præmium. Prima est, vt quis viuat, secunda vt iustè viuat: tertia vt beatè viuat. Maledicit itaque Iob primæ natiuitati suæ, in quo homo conceptus est per culpam, genitus ad miseriam, natus ad pœnam. Diuinæ siquidem animaduersionis antiquum iudicium sequens, conditionem humanæ naturæ damnatam à mundi exordio, in se damnat, non vt maledicat creaturæ Dei, aut diei, quæ iam in rerum natura non erat, sed vt se meritò afflictum secundùm æquitatem diuinæ sententiæ recognoscat. Et quia de beneplacito vestro est, inuictissime Princeps, vt vitam sancti Iob succincta & expedita breuitate perstringam: verba eius, & responsiones amicorum, atque occulta in eis sacramentorum inuolucra prætermitto, veritus, ne delicatas excellentiæ vestræ aures productiori sermone offenderem, si illud immensum pelagus attentarem. Beatissimus quidem Papa Gregorius in moralibus suis ad vnguem vniuersa explanat: nec dubitandum est, quin tractatum illum digitus Dei scripserit in corde illius, qui eundem quodam Angelico loquendi modo, & columba prædicante in publicum promulgauit. Restat itaque diffusi operis prolixitatem succingere ad compendium, & recisiore verborum excursu misericordiam Altissimi recensere, quam in seruo suo Iob multipliciter exhibuit; peccatum, quod aduersus Iob amici eius commiserant, eius oratione indulgens, sanans vulnera, dolores mitigans, auferens tentationes, bona temporalia multiplicans, producens vitam, restaurans filiorum damna, & pulchriores atque meliores filias recompensans. Et hoc est, quod circa finem libri textus historiæ sub verborum paucitate declarat.

Gen. 3.
Gen. 12.
Rom. 12.
1. Cor. 6.

Natiuitas hominis triplex.

Gregorii Papæ Moralium laus.

CAPVT XLII.

DOMINVS autem benedixit nouißimis Iob magis, quàm principio eius: & facta sunt ei quatuordecim millia ouium, & sex millia camelorum, & mille iuga boum, & mille asinæ. Iob processerat in diebus suis, & in miserrimam deciderat paupertatem. Adhuc tamen multiplicabitur in senecta vberi, quia secundùm multitudinem dolorum in corde eius lætificauerunt consolationes tuæ, Deus, animam ipsius. Dies enim super dies eius adiicies, & appones paupertati diuitias, & dierum longitudinem senectuti. Quique terrigenæ & filij hominum, audite, quàm magnificata sit misericordia Domini super nos. Si enim Iob & aliis seruis suis temporalia bona Dominus duplicauit: sperandum est in eo, qui spes nostra est, quia tempore gratiæ pleniore mensura suam nobis gratiam largietur. Mensuram, inquit, plenam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabit in sinum vestrum. Mensura Domini sine mensura, & modius eius sine modo est. Hac mensura mensurabit discipulis suis dicens: Qui reliquerit patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut domum, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Vis videre, quomodo exuberat, & supereffluit hæc mensura? Misericordiæ eius non est finis, & misericordia eius permanet in æternum & vltrà. Sequitur:

Luc. 6.
Math. 19.
Psal. 117.

Vixit autem Iob post hæc flagella centum quadraginta annis. Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, filium, imò seruum ab exilio miseriæ reuertentem, & læua supportat, & dextera complectitur: & in temporalibus eum sustentans, & promouens ad æterna, vt possit cantare cum sponsa: Læua eius sub capite meo, & dextera ipsius amplexabitur me. Per dexteram siquidem significatur æterna vita, sicut Propheta commemorat: Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vna itaque manu Dominus seruo suo Iob accumulans diuitias & honores, altera longitudinem dierum apponit; quia sicut scriptum est: In læua eius diuitiæ & honor, & in dextera eius longitudo dierum. Et nota quòd dicit:

Cant. 2.
Psal. 15.
Prou. 3.

Post flagella hæc. Ex magna nimirum diuinæ gratiæ dispensatione præcessit afflictio, vt post mœrorem gaudium, post naufragium portus, post laborem requies, dulcedo post amaritudinem, post persecutiones prosperitas gratiùs arriderent. Porrò ideò super dorsum iusti, qui positus est inter malleum & incudem, de permissione diuina fabricant peccatores, vt post dies malos, quibus afflictus & humiliatus est, plenior lætitia subsequatur, sicut Propheta dicit: Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti; annis quibus vidimus mala. Iuxta Sapientis verbum: Ante ruinam exaltatur cor: & econtrariò gloriam præcedit humilitas. Humilitas enim via est ad exaltationem, dolor ad gaudium, persecutio ad felicitatem, ad risum gemitus, mors ad vitam. Flagellat itaque Dominus suos, ne flagellentur in posterum: & temporaliter eos punit, ne æternaliter puniantur. Legitur in libro Regum, quia cùm Salomon ædificaret templum Domini, lapides omnes extrà tunsi fuerunt, vt in ædificatione templi sine sonitu mallei ponerentur. Sancti enim per flagella tunduntur temporaliter, vt in ædificio cælestis Ierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas sine flagello disciplinæ, sine pœnitentiæ gemitu charitatis glutino vniantur. In alia siquidem vita inter ardores sempiternos non est locus veniam promerendi, quia in inferno nulla est redemptio; nec homini in peccatis mortuo relinquitur hostia pro peccato. Christus semel mortuus est, iam non moritur, non crucifigitur iterùm, sanguisque quem in remissionem peccatorum semel fudit, iterum non fundetur; nec bibent ex eo omnes peccatores terræ, quia ex quo de terra exempti sunt, si culpam secum detulerint mortalem, neque mors, neque sanguis Christi proderit eis ad salutem. Sequitur:

Post flagella solatium.
Psal. 89.
Prou. 16.
3. Reg. 6.
Rom. 6.

Et vidit filios suos, & filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem, & mortuus est senex, & plenus dierum. Vniuersas felicitates hominum mors concludit, quia cùm prædicaueris fidem Abrahæ, pietatem Ioseph, charitatem Moysi, fortitudinem Sansonis, zelum Phinees, virtutem Dauid, Elizæi miracula, prudentiam & diuitias Salomonis, semper extrema gaudij luctus occupat, finemque historiæ finis hominis facit, atque omnium vna est conclusio: Et mortuus est. In eo autem quòd senex & plenus dierum mortuus est Iob, notandum est quòd

Plenus & vacuus dierum quid significet.

quidam moriuntur dierum vacui, quidam pleni. Vacuus dierum moritur, qui in vita sua vanitatibus huius mundi inseruiens vitæ æternæ merita moriendo secum non detulit. Plenus verò dierum migrauit à sæculo, qui operam virtutibus dedit, qui impleuit desiderium suum ex ipsis, & sic dies consummauit transitorios, vt in futura vita dies æternitatis inueniat. Bonum siquidem est benè viuere; sed longè melius, benè mori. Non tamen benè moritur, qui benè non vixerit. Aliqui desiderant mori potiùs, quàm ad virtutes conuerti, quorum finis interitus est. Horum siquidem finem Sanson succensis caudis vulpium præsignauit. Eorum enim finis deputatus est illi igni, qui præparatus est diabolo & Angelis eius. Sunt plerique, qui nolentes benè viuere, desiderant benè mori: sciunt enim quòd pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum eius; sciunt, quia cùm dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini: sciunt, quia beati mortui, qui in moriuntur. Nolunt tamen esse laborum participes cum eis, quibus Dominus dicit: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Volunt conregnare, sed commori nolunt Christo. Talis erat Balaam ariolus, qui considerans castra filiorum Israël, & æternæ beatitudinis repromissionem eis à Domino factam intelligens dicebat: Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia: finem eorum appetens gloriosum, labores abhorrebat, quibus gloriam merebantur. Veruntamen non metes, nisi semines: non apprehendes brauium, nisi curras: non regnabis, nisi milites: non gaudebis, nisi doleas: non coronaberis, nisi pugnes. Putásne, quòd aliquis & in vita præsenti gaudeat & futura? si tamen dici debet gaudium, quod turbatur assiduè, & amaritudine respergitur. Nimis delicatus es, si vtrunque præsumis; vti sæculo, & frui Christo: præsentis mundi delicias capere, & nihilominus cælestis gloriæ diuitias obtinere. Audi quid dictum sit illi diuiti in Euangelio, qui cruciabatur in flamma, & linguæ ardentis refrigerium postulabat: Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. O quàm similiter dissimiles meritò possumus reputare insanos sanctissimos Reges & Prophetas, Apostolos & Martyres, Confessores, teneras etiam ac delicatissimas Virgines, qui omnes spretis diuitiis, & conculcatis deliciis huius mundi, seipsos obtulerunt pro Christo tribulationi & morti, si gloriam, quam adepti sunt in angustia & dolore, potuerunt in diuitiis & voluptatibus obtinere. Subtrahe igitur, amantissime Princeps, & furare tibi aliquid singulis diebus de huius mundi voluptatibus. Ingredere pœnitentiæ viam: nec tibi videatur austerum, si ea prudenter omittis, quæ inaniter placuerunt. Nihil molestè potest sustineri in hac morte vitali, quod cælestibus gaudiis ex æquo respondere sufficiat. Non enim sunt condignæ passiones huius sæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Florem nostræ iuuentutis immolauimus mundo, saltem fæcem senectutis immolemus Altissimo, & residuo breuis ac miseræ vitæ nostræ, regnum emamus æternum. Regnum enim Dei tanti est, quantum pro eo ex desiderio cordis offers: atque iuxta verbum Apostoli, Quod leue est & momentaneum tribulationis nostræ, immensum gloriæ pondus operatur in nobis. In eo autem grates vberrimas refero Regi regum, quia viros diligitis litteratos, quia Sacræ Scripturæ libenter intenditis, & quadam diuinitatis imagine humiliatis superbos, humiles exaltatis, populis vobis à Domino commissis salutem & quietem zelatis, viduis & pupillis vos affabilem exhibetis & mitem, Religiosos & pauperes benignè recipitis, imò præparationem cordis eorum audiuit auris vestra, & quasi præsagiendo necessitates eorum, ipsos in benedictionibus vestris præuenitis. Hodie propter hoc specialiter vsque ad remotissimas nationes eleemosynas vestras enarrat omnis Ecclesia Sanctorum. Agite igitur, dum licet, dispergite, date pauperibus, nec huius rei procurationem vestris hæredibus committite. Deterrere vos possunt exempla multorum. Eleemosynis propriæ manus vobis scalam & ascensorium erigatis ad illam supernorum ciuium mansionem, in qua est pax æterna, quies impermutabilis, gaudium quod non deficit, lumen quod non extinguitur, gloria quæ non transit; quam nobis & vobis præparare & præstare dignetur Altissimi Filius Iesus Christus, qui cùm Patre & Spiritu sancto triumphat & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Bene mori melius quam bene viuere.

Iud. 5. Math. 25. Psal. 115. Psal. 126. Apoc. 14. Luc. 22. Rom. 8. Num. 23. Luc. 16. Rom. 8. 2. Cor. 4.

TRACTATVS DE IEROSOLYMITANA peregrinatione acceleranda.

Ierem. 9. QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo interfectos populi mei? Vtinam in fletum totus effluam, & pascatur lacrymarum solatio dolor meus; deducant oculi mei lacrymas: deficiat in dolore vita mea: quia vox lamentationis audita est de Sion, vastati sumus, & confusi sumus vehementer. Cecidit corona capitis nostri, & in luctum conuersus est chorus noster. Quicquid aduersus Ierusalem, & regnum eius, multis sæculorum curriculis Prophetæ comminando prædixerant, dies vna lugubris, & infelix, dies caliginosa, & tenebrosior omni nocte, compleuit. De hac damnatissima die credo certum & expressum Ezechielis oraculum præcessisse: Fili hominis, scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est Rex Babylonis aduersus Ierusalem. Hodie, sicut audiuimus, sic accidit in ciuitate Domini virtutum. Sola sedet, imò solitudo facta est ciuitas plena populis, domina gentium, Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Omnes portæ eius destructæ, Sacerdotes eius gladio ceciderunt. Iuuenes eorum, & virgines eorum in captiuitatem dati sunt, & pulchritudo eorum in manus inimici. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius, abstulit Dominus omnes magnificos de medio ciuitatis, destruxit in furore suo omnes munitiones filiæ Iuda, repulit altare suum, maledixit sanctificationi suæ. Et quid Threnos Ieremiæ reuoluo? totus Ieremias non sufficeret faciem miseriæ præsentis exprimere. Vt tamen lamentabilem rei euentum verbo eiusdem Prophetæ concludam, compleuit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suæ, inebriauit sagittas suas sanguine. Et iuxta verbum Isaiæ, Completa est malitia tua Ierusalem, bibisti de manu Domini calicem iræ eius vsque ad fundum, calicem soporis bibisti, & potasti vsque ad fæces. O bone Iesu, ô benigne, ô amabilis, ô desiderabilis, ô suauis, ô dulcis, ô amor Deus, ô charitas Deus, vbi sunt misericordię tuæ antiquæ? Quomodo oblitus es miserationum tuarum? Quomodo nobis versus es in crudelem? Multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum continuerunt se super nos, vigilauit iugum iniquitatum nostrarum in manibus tuis. Signasti quasi in sacculo delicta nostra, & cùm hæc fuissemus obliti, nonne hæc condita fuerunt apud te, & signata in thesauris tuis? Ideò repulisti nos, & confudisti nos: dedisti seruos tuos tanquam oues escarum, & in populis dispersisti nos. Qui factus eras nobis à Deo non solùm sapientia, sed iustitia, & sanctificatio & redemptio, iam non sanctificator, aut redemptor, sed mortificator, & peremptor effectus es. Vt quid, Domine, recessisti longè, despicis in opportunitatibus, in tribulatione? Miserere nostri Domine, miserere nostri, quia multùm repleti sumus despectione. Exurge, quare obdormis Domine? Nunquid obliuisceris misereri Deus, aut continebis in ira misericordias tuas? Nunquid abscindes misericordiam tuam, aut non appones, vt complacitior sis adhuc? Peccauimus cum patribus nostris, iniquè egimus, nostram non diffitemur malitiam, atque miseriam, tuam nihilominus iustitiam & misericordiam confitemur. Maledictum, & mendacium, homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc in terra lugentes, obsecramus victricem manum tuam, vt sis memor nostri in beneplacito populi tui, vincant misericordiæ tuæ miserias nostras, & non miseriæ nostræ misericordias tuas, vincat sapientia tua malitiam nostram. Et tu Domine miserator, & misericors, respice in faciem testamenti tui, respice in hæreditatem, quam acquisiuisti in sanguine tuo, & ne repellas in finem. Etsi olim repuleris tabernaculum Silo, & dederis Synagogæ libellum repudij, non tamen repelles Ecclesiam tuam: confidat in ea cor viri sui. Nullum præter te amatorem secuta est. Hoc Apostoli, hoc Martyres, hoc alij tuæ Scholæ discipuli, hoc omnes fratres tui sciunt: fratres nomino tui nominis professores. Ex parte sponsæ tuæ terram illam vendicas, quam nunc inimici tuæ crucis, tuique blasphematores nominis inuaserunt: per hanc facti estis duo in carne vna. Vt de patre tuo taceam, qui tibi dedit gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Certè mater tua de stirpe Regis Dauid lineali computatione descendit. Iure igitur ma-

Marginal references: Ierem. 9. Thren. 5. Ezech. 24. Thren. 1. Thren. 4. Is. 40. Esa. 51. Iob. 30. Iob. 14. Psal. 43. 1. Cor. 1. Psal. 10. Psal. 122. Psal. 43. Psal. 76. Psal. 77. Psal. 105. Osee. 4. Psal. 105. Psal. 7. Psal. 43. Psal. 77. Deut. 24. Math. 19. Prou. 31. Psal. 2.

terno terra illa tua est: si tamen sustines, quòd tua sit, & non eorum potiùs, qui oderunt te gratis. Scimus, quia peccatis nostris offensus es, sed in opprobrium, quæso, nominis tui tuam non conuertas offensam. Doctrina tua est, alii ne dederis honorem tuum. Et si spiritus habens potestatem superuenerit, locum tuum ne deseras: vt minus sapiens dico, sed fortè non ad insipientiam tibi. Mihi licet peccatori videbitur consiliosius, vt deleas omnes peccatores terræ à facie tua, quàm sustineas filios perditionis nobis in tui nominis contumeliam superbè & procaciter insultare in medio populi tui. Prouerbium vulgare est: Malè vlciscitur dedecus sibi illatum, qui amputat nasum suum. Non sic puniat, quæso, Dominus seruum suum impium, vt in pœnam serui se humiliet, & magnificet inimicum. Conuertere igitur aliquantulum, & deprecabilis esto super seruos tuos: cogita, vt complacitior sis adhuc. Non des hæreditatem in opprobrium, & in conculcationem vineam, quam plantauit dextera tua. Peccauimus, sed corde contrito & humiliato post iracundiam misericordiam imploramus. Vltio sanguinis seruorum tuorum, qui effusus est, introeat in conspectu tuo. Sufficit populo tuo, si in terra, quæ tuo, & seruorum tuorum sanguine rubricata est, tui gloria nominis celebris habeatur. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, ne fortè dicant in gentibus, vbi est Deus eorum? ne superbiant hostes, & dicant: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Quiescat ira tua Domine: & manus tua, quæ nos percussit, ipsa nos sanet. Exurge, exurge de puluere captiua filia Sion, quæ recepisti de manu Domini duplicia. Consurge, misera Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius. Quantum glorificasti te, & in deliciis fuisti, tantum sunt tibi data tormenta, & luctus. Sicut cisterna frigidam aquam suam facit, sic frigidam feceras iniquitatem tuam. Ille ergo, cui cogitatio hominis confitetur, de quo scriptum est quòd explorat Ierusalem in lucernis, omnes tuas malitias numerauit. Ipse tamen tanquam homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones, diu dissimulauit, & tacuit, & secundùm diuitias magnificentiæ suauitatis suæ multis annis ad pœnitentiam expectauit. Frequenter exigentibus meritis tuis acuisset vt fulgur gladium suum, & arripuisset contra te iudicium manus eius: sed Angeli pacis amare flebant, & in te dignos fructus pœnitentiæ expectantes diuinæ animaduersionis inducias impetrabant. Quibus tamen verbum, quod in Ieremia legitur, sæpissimè proponebat: Circuite vias Ierusalem, & aspicite, considerate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius ero eis. Quid de Rege tuo dicerem, nisi quod Ecclesiasticus dicit: Rex insipiens perdet populum suum, regnumque de gente in gentem transferetur propter iniustitias, & diuersos dolos. Et in eodem: Secundum iudicem populi & ministri eius. Et qualis est rector ciuitatis, tales habitantes in ea. Conuertere igitur ad cor Ierusalem, & ad Dominum Deum tuum reuertere. Quid scis, si & ipse conuertatur, & relinquat post se benedictionem? dulcis est enim, & misericors, & præstabilis super malitia. Non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Iste enim est, qui per Zachariam dicit: Reuertar ad Ierusalem in misericordiis. Adhuc affluent ciuitates meæ bonis. Consolabitur Dominus Sion, & eliget adhuc Ierusalem. Et per Isaiam miserias tuas paterna consolatione demulcens: Induere, inquit, vestimentis gloriæ tuæ, captiua filia Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalem ciuitas sancta. Et post pauca subiungit: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus meis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Muri tui in oculis meis semper. Vtere ergo Ieremiæ consilio, & laua cor tuum à malitia. Ierusalem accipe arma pœnitentiæ. Scio enim, quòd si placatus fuerit tibi Dominus iuxta verbum Isaiæ, consolabitur Sion, & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortum Domini; gaudium, & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Sanè præter consolatoria Prophetarum mihi secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo spes desideratissimæ consolationis arriserat ex eo, quòd principes, & magnates terræ, Signum crucis nuper acceperant; priuilegio siquidem Petri Apostoli, & auctoritate

Prou. 5. Eccl. 10. Prouerbium. Psal. 89. Psal. 79. Psal. 78. Psal. 113. Psal. 78. Deut. 32. Isa. 51. Isa. 40. Isa. 51. Apoc. 18. Soph. 1. Psal. 37. Isa. 33. Ierem. 5. Eccli. 10. Ioel. 2. Ezech. 33. Zach. 1. Isa. 52. Isa. 54. Isa. 49. Isa. 51.

Ecclesiæ generali proposuerat Dominus in hoc signo verbum reconciliationis, vt viæ Ierosolymitanæ assumptio esset pœnitentia consummata, & sufficiens satisfactio de commissis. Mysterium itaque crucis nobis in introitum sanctorum, sicut Apostolus dicit, in sanguine Christi nouam initiauerat viam: nos quoque educebat Dominus in viam rectam, vt iremus in ciuitatem habitationis. Sed nolentes ambulare super semitas iustitiæ, elegimus fallacium viarum tortuosos anfractus. Quique terrigenæ, & filij hominum, quare quæritis diuortia viarum, cùm vobis offeratur viæ, & vitæ æternæ compendium? Dirigit vos Dominus in viam pacis, & salutis, & vos viam dissensionis, & mortis eligitis. Omnes siquidem viæ Domini pulcræ, & omnes semitæ eius pacificæ; quas qui declinauerint, & in via peccatorum steterint, vereor, ne sit via hæc illorum scandalum ipsis, & ne illis accidat quod dicitur per Psalmistam: Contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt. Sunt viæ, sicut Sapiens dicit, quæ videntur homini rectæ, & nouissima earum ducunt ad profundum inferni. Sicut alibi scriptum est, Viæ peccatorum complanatæ lapidibus, sed in fine earum tenebræ, & pœnæ. Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas: de quibus ipse dicit: Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eius humiliassem. Mansuetudinem quærimus, & non bella, quia dissipat gentes, quæ bella volunt, & dirigit Dominus mansuetos in salutem. Ipse prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum, vt cantabiles nobis sint iustificationes eius in loco peregrinationis nostræ, vt simus immaculati in via, vt laudemus Dominum in viis Domini, quia magna est gloria Domini. O quàm beatus est, qui dicere potest: Deus, qui præcinxisti me virtute, & posuisti immaculatam viam meam. Hoc non cogitant filij Adam, qui oblatam sibi gratiam respuentes, & constituentes se indignos regno Dei, pro regno transitorio pugnant, & abiecto diuinæ miserationis remedio pro quæstu litigant temporali; iustóque Dei iudicio, qui pacem habere ad Christum nolunt, apud se pacem habere non possunt. Posuisti me, inquit, contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis. Videns equidem inimicus inæstimabile lucrum Christi, & incomparabilem prouentum Christianæ messis, quadam quasi noua virtute crucis consurgere, superseminauit zizania, suamq; malitiam ad omnes versutias circumducens bonum saluberrimæ viæ tentatione multiplici conatur extinguere. Scriptum est enim: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animã tuam ad tentationem. Sic Pharao in exitu Israel de Ægypto truculentiùs sæuit, & Satanas ab homine quem tenuerat ab infantia, exiturus, eundẽ grauiùs in egressu discerpit. Expressa similitudinis forma, in his, qui sanctæ peregrinationis arripuere propositum, grassantur acerbiùs, & sunt nouissima eorum peiora prioribus. Concepimus, & quasi parturiuimus, dicit Isaias, & spiritum salutis in terra non fecimus. Seruitium illius elegerant, cui seruire regnare est: sed ad vomitum reuertentes suam spiritualem Iericho ædificant, quam in crucis professione destruxerant. Inter ipsas saluberrimi voti primitias suæ peregrinationis inducias statuerunt: non attendentes iacturam temporis salutis esse dispendium: Et, quia *dilatio magna ruina est*. Apostolus dicit: Ierusalem, quę est mater nostra. Si mater est, vbi sunt eius filij? Sanè, qui matrem eius dehonestari, conculcari, & prostitui sustinent, non sunt filij sed priuigni, immò quòd magis est, notam ignominiosæ proditionis incurrunt, si matris suæ patrimonium, si sui hæreditatem Domini non defendunt. Christus est, qui dicit: Qui non est mecum, contra me est: & qui mecum non colligit, spargit. Campum, in quo Dominus occisus est, vbi sanguinis eius effusionem non solùm scripturarum lectio, sed petrarum scissio clamat; eiusdem occisores hodie possident, vt eis meritò verbum illud diuinæ indignationis aptetur: Occidistis, insuper & possedistis. Clamauit sanguis Naboth, clamauit sanguis Abel vltionem de terra, & inuenit vltorem. Clamat sanguis Christi auxilium, & non inuenit adiutorem. Considerabam, inquit, ad dextram, & videbam, & non erat qui cognosceret me. Et per Isaiam: Circumspexi, & non erat auxiliator: quæsiui, & non erat, qui adiuuaret. Bone Iesu, ventus vrens, ventus superbiæ leuauit locustas. Cumque superbia eorum qui te oderunt, ascendat semper, non est, qui pro te ascendat ex aduerso, qui zelum Phinees, & Mathathiæ arripiat. Vident infelices occupari, & destrui à filiis diffidentiæ terram, in qua steterunt pedes Domini. Audiunt prophanari sancta, fratres suos in carcerari, torqueri, occidi, & non mo-

Marginalia: *Ierosolymitana iter est pœnitentia consummata.* — Heb. 10. — Psal. 106. — Prou. 3. — Psal. 48. — Psal. 13. — Prou. 16. — Eccli. 21. — Psal. 24. — Psal. 80. — Psal. 67. — Psal 17. — Iob. 7. — Eccli. 2. — Exod. 5. — Marc. 9. — Isa. 26. — *Rex Francia & Angliæ.* — Iosue 6. — Gal. 4. — Luc. 11. — 3. Reg. 21. — Gen. 4. — Psal. 141. — Psal. 63. — Psal. 73.

uentur super contritione Ioseph: cùm ille filius perditionis, cuius nomine præsentem nolo Epistolam funestare, omnes terræ illius munitiones iam obsederit, & ex parte magna possederit. Nostri signati moras suæ peregrinationis variis occasionibus aucupantur: quasi in partem illius nefarij coniurantes, & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. O quàm longè est à salute, qui salutis suæ venatur inducias. O quàm exiliter diligit, imò quàm crudeliter odit Christum, qui honorem eius impedit, & propositum publicæ iustificationis euacuat. Gratia sit omnibus, dicit Apostolus, qui amant Dominum nostrum Iesum Christum. Et idem: Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, maranatha. Putas, quòd non requirat Dominus, si est, qui diligat domum Iacob, & locum habitationis gloriæ suæ? propter hoc irritauit impius Deum: dixit enim in corde suo, non requiret. Quanta, quæso, insania est, in tam anxiæ necessitatis articulo dilationes innectere, suam protelare salutem, Christi dissimulare iniurias, permittere vt lupus in ouile desæuiat, & tunc primò parare subsidium, cùm oues deuorauerit vniuersas. Certè, qui opportunitatem deserit, opportunitas eum fugit. Filij hominum, vsquequò graui corde? quomodo estis ad salutaria pigri, ad vana, & caduca solliciti? Nunquid vinitores expectant, donec vindemia transeat; aut institores, donec nundinæ finiantur, aut messores, donec tempus messionis excurrat? Scriptum est: Maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Sperabam quòd refloruisset crux Christi, & quasi sanguine eius iterum irrigata, & viuificata, fructum salutis, & gratiæ faceret tempestiuum. Nunc autem, quod flens dico, inimici crucis Christi, qui debuerant esse filij, per auaritiam suam prætextu cuiusdam collectæ damnabilis, primam voti sui fidem irritam faciunt: luxuriantes in cruce Domini, & quam olim prædicabant Apostoli, Iudęis quidem scandalum, gētibus verò stultitiam, hodie apud Crucifixi professores, in stultitiam, & scandalum conuerterunt. Væ homini, per quem scandalum venit, qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis: durum est, quod sequitur, duriore iudicio se dignum constituit, qui tantam, & tam electam multitudinem scandalizare præsumit. De Iuda legitur, quòd accepta buccella introiuit in eum Satanas; vereor ne signum crucis plerisque in subuersionem animæ cedat, quòd minùs dignè fortassis ad quæstum, vel ad apparentiam, vel ad gratificationem hominis vsurpant. Hoc signum positum fuit, & propositum in ruinam & in resurrectionem multorum. Nam ex eo sequitur Iudæorū deiectio, & subiectio nationum. Vnde cùm Propheta præmisisset de reprobatione Iudaïci populi, postea de gentium vocatione subiungit: Leuate signum in nationes. Quidam signati sunt, sed non est signatum in eis lumen vultus tui Domine. Signum hoc, sicut video, datum est infidelibus, non fidelibus. Nam si in lapide adiutorij fundamentum voti sui firmassent, stabilitatem sancti propositi nullæ cupiditatum machinæ concussissent. Sic enim Paulus ad Timotheum scribens: Firmum, inquit, fundamentum Dei stat, hoc habens signaculum. Similiter ad Ephesios loquens: In Christo, inquit, signati estis Spiritu sancto, qui est pignus hæreditatis vestræ. Et ad Corinthios: Signaculum Apostolatus mei vos estis in Christo. Adhuc dico, signati sunt, sed non ab eo, qui filium suum Iesum signauit, & misit. Nam si ab eo signati essent, super peccatis suis dolerent, & gemerent. Ipse est namque, qui præcipit signari Thau super frontes dolentium, & gementium. In quo signanter ostenditur, quòd hoc signum non nisi in gementibus, & dolentibus pro peccatis suis suum sortitur effectum. Illudque plurimùm notabile est, quòd licet plurimi signum huius peregrinationis accipiant, nunquam tamen signantur signo Thau, nisi diuinæ iussionis arbitrio, & ministerio Angelorum. Tu igitur Domine Iesu, quem signauit Pater, fac mecum signum in bonum. Tu forma pulchritudinis, figura gloriæ, signaculum vitæ, signa cor meum lumine vultus tui, Deus cordis mei, & pars mea in æternum. Præcipuos quidem, & maximos signatorum crebra exhortatione conueni, vt saperent, & intelligerent, ac nouissima prouidentes saluberrimū pœnitentiæ propositum hilari deuotione peragerent. Sed, vt verbo Ieremiæ vtar, Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt. Ecce verbum Domini factum est eis in prouerbium, & non suscipiunt illud. Certè ille, qui primus dixerat ad Sion: Ecce adsum, & Ierusalem Euangelistam, idest, annuntiatorem pacis, & liberatorem terræ se crucis assumptione promiserat, conuersus est in arcum prauum. Nec enim nouit, nec

Marginalia: Psal. 105. — 1. Cor. 16. — Psal. 9. — Psal. 4. — Ierem. 48 — *Notat decimas, quæ vocabantur, Saladinidæ, teste V. Bellouac. lib. 30. Hist cap. 45.* — 1. Cor. 1. — Matth. 18. Ioan. 13. Luc. 2. — Isa. 11. — Psal. 4. — 1. Cor. 14. — 2. Tim. 2. — Ephes. 1. — 1. Cor. 9. — Ezech. 9. — Psal. 85. — Deut. 32. — Ierem. 6. — *Richardus filius Henrici II. Regis Anglorum.*

Psal. 77. Pœnitentiæ elogia. nouerunt cæteri diuites magnum, & supereminens, & gloriosum, & supercæleste, & inæstimabile pœnitentiæ donum. Hæc est secunda tabula post naufragium, cælorum scala, reconciliatio pacis, acquisitio vitæ, vitiorum abolitio, corporum custodia, medicina spirituum. Hæc est, de qua Salomon scribit: Medicinam creauit Deus hominibus, & stulti despiciunt eam. (Eccl. 38.) Porrò nihil adeò deprimit, & suffocat pœnitentiæ fructum, sicut opum affluentia, & eminentia dignitatum. Quis enim magis indiget remedio pœnitentiæ, quàm diues, qui semper pœnitenda committit, de salute animarum vix aut nunquam cogitans, semper curam carnis in desideriis agit? Sterilem pascit, nec viduæ benefacit. Cumque licentiæ frena laxauerit, in omnem impetum voluntatis, & in bonis deduxerit dies suos, in momento ad inferna descendit. (Iob 21.) Adde, quòd Dominus terribilis in consiliis super filios hominum, pauperem iugiter examinat in purgatorio paupertatis. Diuitem verò, quem ad supplicia reseruat æterna, quasi aquam diffundit in omnes concupiscentias vitæ huiusmodi, vt in omni suo stercore computrescat. Misereamur, inquit, impio, & non discet facere iustitiam. (Isa. 26.) Ideóque periculosior est in diuitibus pœnitentiæ dilatio, (Diuiti periculosa dilatio pœnitentiæ.) quia præter moriendi genus publicum, frequenter est eis mortis occasio, gladius, aut venenum. Tantò itaque deberet esse paratior anima diuitis, quantò periculosior, & multiplicior eidem imminet causa mortis. Ethicus dicit: (Iuuen. sat. 10.)

Ad generum Cereris, sine cæde, & vulnere pauci.

Descendunt Reges, & sicca morte tyranni.

Relege annales, & reuolue historias, Regesque paucos inuenies, qui morte communi decesserint. (1. Reg. 31.) In primis occurrit tibi Rex Saül, Rex Ela filius Baasa, quem occidit Zamri seruus eius, & regnauit pro eo. (3. Reg. 16.) Sed & Zamri cum domo regia se succendit. Azael strangulauit Regem Benadab, & eidem in regno successit. (4. Reg. 8.) Rex Ioas à duobus seruis suis occisus est. (4. Reg. 12.) Sellum filius Iabes percussit Ieroboam Regem Israël, & regnauit pro eo. (4. Reg. 15.) Manahen filius Gadi percussit Sellum in Samaria, & regni gubernaculum occupauit. (Ibid.) Filius Manahen à Phacee filio Romeliæ interfectus est. (Ibid.) Ela verò interfecit Phacee, & pro eo regnauit. (Ibid.) Rex Amon à duobus seruis. (2. Par. 33.) Rex Iosias filius Amon à sagittariis. (2. Par. 35.) Ioachim Rex filius Iosiæ à Nabuchodonosor interemptus est. (4. Reg. 25.) Sedechias ab eodem orbatus est oculis, & tandem morte turpissima condemnatus. Si Principum Romanorum gesta recenseas, quia fortè onerosum est tibi audire de regibus Iudæorum: Incipe à Iulio Cæsare, qui primus Imperatoris nomen, & officium vsurpauit, quem Brutus, & Cassius occiderunt. Cui Antonius volens succedere, occisus est à seipso. Claudius Cæsar à Caio Caligula. Caius à suis prætorianis. Otto manu propria. Vitellius aliena. Domitianus, qui beatum Ioannem damnauit, & in Pathmos insulam relegauit, à Senatu damnatus est, & in palatiolo suo interfectus. Aurelius Commodus supra modum libidinosus, in domo Vestali strangulatus interiit. Huius successorem Elium Pertinacem Iulianus occidit. Idem Iulianus apud Pontem Miluium occisus est. Aurelius verò Antoninus eius successor apud Ædissam gladio cecidit. Macer verò Macrinus succedens Antonino in tumultu militari animam gladio exhalauit. Marcus Aurelius huic successit, & cum matre sua gladio cecidit. Marco successit Alexander. Alexandro Maximus. Iulianus Maximo. Iuliano Gordianus, & istorum quilibet gladio vitam terminauit. Philippus, qui primus inter Imperatores Christi fidem suscepit, cum Philippo filio suo, qui cum eo regnabat, à Decio fraudulenter cæsus interiit. Successorem eius Decium cum filio suo, qui cum eo imperabat cum patre suo, barbari occiderunt. Huic Gallus, & filius Volusianus successerunt, & ambo gladio ceciderunt. His successit Valerianus, qui beatum Sixtum & beatum Laurentium martyres fecit. Hic à Sapore Persarum Rege captus, & perpetua seruitute damnatus, morte vilissima diem suum clausit. Post hunc Quintillus Imperator occisus est. (Damasc. or. 1. de imag.) Aurelius à Deo percussus. Probus militari tumultu interemptus. Varius Aper soceri sui fraude cæsus. (Amphil. in vita S. Basilij.) Diocletianus ab imperiali dignitate depositus. Iulianus Apostata, beati Mercurii lancea cælitus interfectus est. (Tripart l. 8. cap. 14.) Valens beati Ambrosii persecutor, à Gothis in casa, qua se meticulosè absconderat, est combustus. Tales sunt exitus diuitum, & magnatum. Vnde Valerio Maximo teste, (Val. l. 9. c. 12.) desiderabilior debet esse diuiti certitudo mortis, quàm inter varios, & terribiles vitæ casus pendere ad ambiguum imminentis exitii. Omissis igitur diuitibus, quia sermo meus non capit in eis: conuertar ad pauperes. Vtinam voluntaria oris mei beneplacita faciat Dominus, vt (Psal. 118.)

sit Spiritus Domini super me ad euangelizandum pauperibus, & quæ tam mihi, quàm eis expediunt ad salutem, parare velit in dulcedine sua pauperi Deus. Currant igitur pauperes, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Expectant eos Angeli, immò Dominus Angelorum. Nondum impleta est domus: adhuc expectantur, de quibus nuptiæ repleantur. Curramus, fratres, sed sic, vt apprehendamus. Redimamus tempus, quia dies mali sunt. Regnum cælorum nobis offertur. Nolite confidere in principibus. Sequimini consilium Altissimi, nec principum consilia vos seducant. Reprobat Dominus consilia principum: consilium autem Domini manet in æternum. Operabitur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Nec labor viæ nos deterreat: nam qui fingit laborem in præcepto, quietem & vitam æternam nobis præparat in labore. Mittimur à Domino, vt pro ipso legatione fungamur. Non detrectemus mandatum Domini cum Iona, ne in mare mergamur, & absorbeamur à ceto. Nemini, quæso, difficilis videatur huius peregrinationis assumptio. Si fortis est animo patriam deserens à patria non recedit.

Math. 11. Psal. 67. Matt. 5. Ephes. 5. Psal. 145. Psal. 32. Phil. 2. Psal. 93. Ion. 2.

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor.
Vt volucri, vacuo, quidquid in orbe patet.

Ouid. 1. Fast.

Abraham de terra, & de cognatione sua egreditur, vt in gentibus crescat. Iacob suæ terram natiuitatis egrediens, & Iordanem in baculo transiens cum duabus turmis reuertitur. Ioseph venditus à fratribus suis, Ægypto præficitur. Moyses à parentibus expositus, à filia Pharaonis in filium adoptatur. Rapiamus per violentiam cælum: Nam à diebus Ioannis Baptistæ Regnum cælorum vim patitur. Et quæ maior vis est, quàm per pœnitentiam acquirere, quod nobis per naturam nostram, & per Dei iustitiam denegatur? Faciant alii diuitias, & non in iudicio spolient viduas, & pauperes deprædent. Nonne, quæso, isti ante oculos patris immolaturi sunt filium, quoties de substantia indigentium oblationem facient ante faciem patris pauperum, & iudicis viduarum? Sanè Deo abominabilis est oblatio de rapina; sicut ipse dicit: Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto. Hinc est, quòd griphes, haliæetus, vultur, & miluus, & cæteræ prædatoriæ aues; nunquam in sacrificio Domini acceptantur. Procedere non decebat ab iniuriis, & rapinis huius peregrinationis initium. Salomon dicit: Initium viæ bonæ, facere iusta accepta sunt Deo magis, quàm immolare hostias. Vereor ne quandoque præda sint, quos nunc delectat violenta prædatio. Verbum Isaiæ est: Væ, qui prædaris, scito quia prædaberis. O pecuniæ amor. O tinea cordium, rubigo mentium, languor pessimus animarum, virtutum subuersio, genimen vitiorum, vertens dilectionem in odium, & Dei gratiam in contemptum. Quomodo diuitum corda excæcas? vt quantò amplius habeant, tantò minus habere se credant. Porrò, cui Christus sufficit, nihil deficit, cui offertur portio in terra viuentium, contemnenda est possessio terrenorum. Si diues indigentiam timet, pauper, quæso, non timeat. Scriptum est: Quod timet impius, accidet ei: Et qui timet pruinam, veniet super eum nix. Ecce peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt diuitias: & tamen de illis frequenter auditur: Diuites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Certè non est ignobilis apud Deum titulus paupertatis. Sola illa paupertas Deo displicet, quæ cum rancore, & murmure sustinetur, sicut Sapiens dicit: Nequissima paupertas est in ore impii. Frequens experientia docet, quòd non in pecuniis, nec in multitudine armatorum, nec in virtute pugnantium datur victoria Christi militibus, sed in virtute Domini virtutum. Dominus enim fortitudo plebis suæ est. Dominus fortis, Dominus potens in prælio, de quo scriptum est: Gloria virtutis eorum tu es. Vtinam nunquam fuisset hæc pecunia, quæ nec felices exitus habitura est: & per quam mille animarum salus vel dilata est, vel ablata. Non est venalis Dominus, vt possit emi pecuniis, sed nos venales sumus, & venundati sub peccato. His equidem, qui pro Christi hæreditate laboraturi sunt, & nolunt hæreditari in terra, patet æterna in cælis hæreditas. Nam cùm dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini. Isti audituri sunt: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis: non dicetur, qui pecunias collegistis. Attendit Dominus, non quantum, sed ex quanto quis offerat. Nam sicut in Ecclesiasticum legitur: Substantia hominis secundùm cor eius. Acceptior Domino fuit oblatio viduæ, quàm magnatum. Vnusquisque, ait Dominus, ex eo, quo

Genes. 12. Genes. 32. Genes. 40. Exod. 2. Matth. 11. Esa. 61. Deut. 14. Prou. 16. Isa. 33. Prou 10. Iob. 6. Psal. 72. Psal. 36. Eccli. 13. Psal. 27. Psal. 23. Psal. 88. Psal. 126. Luc. 22. Eccli 38. Marc. 12.

abundauit, misit in gazophylacium. Hæc autem omnia quæ habuit, totum victum suum misit in gazophylacium. Bonorum nostrorum non indiget Dominus, nec vincit in multitudine, sed in paucis. Cùm à principibus Sacerdotum, & à populo Iudæorum Christus quæreretur ad mortem, & de emendis gladiis egeretur; voluit duobus gladiis contentos esse duodecim. Arma Alexandri, & Cæsaris hodie celebri opinione transcendit vnicus ille gladius Petri, quo serui auriculam amputauit. Sicut quidam sapiens dicit: Bellorum euentus non est in numero, vel audacia robustorum, sed in eius beneplacito, qui pro suæ voluntatis arbitrio vniuersa disponit. Nunquid filij Israël possederunt in gladio suo terram? Quomodo persequebatur vnus mille, & duo fugabant decem millia? Nonne ideo, quia Dominus vendidit eos, & Dominus conclusit eos? Ille, qui in cælis habitat, & humilia respicit, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, qui abiecta elegit, vt fortia confundat, terram illam, quandoque per pedissequos prouinciarum, quandoque per manum fœmineam à grauissimis exactorum persecutionibus liberauit. Vnde verisimile nunc videtur, quòd reprobatis magnatibus terræ, quibus Dominus titulos huius peregrinationis obtulerat, viros famæ humilioris elegit, quibus in contumeliam potentum huius vitæ triumphales euentus, totiusque negotij gloriam reseruauit. Romanorum Imperator, & Rex Francorum, qui votum huius viæ quandoque professi sunt, si in electa paucitate, & humilitate deuota, non in multitudine graui, & indisciplinata processissent, euacuassent exactoris iugum, & pacem in terra perpetuam confirmassent. Quòd si Principes nostri, fortè prudentiæ altioris vsi consilio, viam hanc tamdiu differre decreuerant, quare, quæso, non elegerunt viros prudentes, & strenuos, qui præirent, qui victualia congregarent, qui tentarent pericula, qui pararent transitus, qui vires hostium explorarent? sanè vnusquisque abundat in sensu suo: sed sciant vniuersi, & singuli, quòd cuius via accepta est à Domino, & ipse diriget gressus eius. Nam de tali scriptum est: Gressus hominis à Deo dirigetur, & viam eius volet. Ille autem, qui est via, veritas, & vita, nostros signatos reducat ab errore, & inuio, in viam veritatis & vitæ. Liberet terram, quam elegit in habitationem sibi: quam inhabitando quasi alterum cælum fecit, quam suis miraculis illustrauit, suis initiauit Sacramentis, sua instituit prædicatione, suo tandem sanguine rubricauit. Quam beatæ Resurrectionis, & Ascensionis suæ magnificentiam gloriosam, non solùm toti mundo prætulit; sed per eam totum sibi mundum mirabiliter, & misericorditer acquisiuit. Transeat, Iesu Christe, ira in gratiam, tempestas in auram, iudicium in dispensationem, vexatio in refrigerium, percussio in medelam, licet sis Deus vltionum Dominus, tamen homo es, fraterque noster, & Pater misericordiarum. Verba tua sunt: Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & sanabo. Da secundùm diuitias illius exuberantissimæ charitatis, in qua nos redemisti, vt post terribilia tuæ disciplinæ flagella, sub tua miseratione respiret populus acquisitionis. Moueat te gemitus compeditorum: aut iuxta verbum Moysi, Vlciscere sanguinem seruorum tuorum, & propitius esto terræ populi tui.

Luc. 22. | Ioan. 18. | *Gladius Petri superat gladium Cæsarum.* | Psal. 43. | Deut. 32. | Psal. 112. | 1. Cor. 1. | *Frideric. I. Philippus* | Psal. 36. | Deut. 32. | Deut. 32.

INSTRVCTIO FIDEI CATHOLICÆ AB ALEXANDRO III. Pontifice Romano, ad Soldanum Iconij Missa.

ALEXANDER EPISCOPVS seruus seruorum Dei, Soldano Iconij veritatem agnoscere, & agnitam custodire.

EX litteris tuis, & nunciorum tuorum fideli relatione cognouimus, quòd in votis habeas ad Christum conuerti: cumque iam receperis, vt audiuimus, Pentatheucum Moysi, Prophetiam Isaïæ & Ieremiæ, Pauli etiam Epistolas, atque Ioannis Euangelium & Matthæi, postulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Christi, quasi vice nostra pleniùs * instruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimùm in Domino commendabili grato * concurentes assensu, tales Excellentiæ tuæ procurabimus destinare, qui apud te in doctrina sana, & salutaribus monitis, * vices Apostolicæ auctoritatis suppleant: quorum etiam mores & merita

* al. *informeris.* | * al. *occurrentes.* | * al. *vicem.*

ab honestate, & munditia eruditionis Euangelicæ non discordent. Quoniam verò nostræ fidei* seriem & tenorem litteris tibi supplicas aperiri, nos tuis congratulantes desideriis illam sub quodam compendio, & quasi digitotenus intimamus. Illud igitur piè credas, & fideliter teneas, quòd vnus est Deus, sic tamen vt in assignatione Deitatis sit vnitas in substantia & Trinitas in personis. Est enim Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus sanctus: sed Pater, & Filius, & Spiritus sanctus vnum sunt. Est autem ea discretio in personis, vt nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus sit Pater, aut Filius. Res quidem difficilis est intellectu, & aciem rationis humanæ transcendit, sed tantò elegantius habet * fidei meritum, quantò difficilior est ad credendum. Porrò licet nihil inuenire possimus, quod expressam habeat vnitatis, quæ in Deo est, & summæ Trinitatis imaginem, nec verba etiam inueniantur, quibus possimus de summa illa essentia dignè loqui; quod possumus tamen * facimus, & quasi balbutientes per verba rebus accommodata transitoriis rem tibi ineffabilem * aperimus. Paulus Apostolus dicit, quia inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius & diuinitas. Vide ergo mentem hominis, corpusque solare considera, & videbis qualitercumque, licet tenuiter, & quasi oculo conniuenti quandam similitudinem Trinitatis. Est in mente hominis intelligentia, memoria, & voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem. Memoria, intelligentia & voluntas sunt vna mens; sed nec memoria est intelligentia, vel voluntas. In eodem corpore solis radium video, sentio calorem, & agnosco splendorem. Hæc tria vnius essentiæ sunt, nullum tamen eorum est alterum. Sic & in illa ineffabili & incircumscriptibili gloria Deitatis est Filius à Patre, & Spiritus Sanctus ab vtroque. Cumque Pater, & Filius, & Spiritus sanctus eiusdem substantiæ, eiusdem potentiæ & gloriæ sint, non sunt tamen tres Dij, sed in tribus personis sunt vna substantia, & vnius potentiæ, & in vna substantia tres personæ. Hæc fidei nostræ professio, non tantùm à Christo, & eius sequacibus traxit exordium, sed à Moyse, & Patriarchis atque Prophetis suum habuit fundamentum. In libro Moysi diuinæ essentiæ vnitas declaratur, vbi dicitur: Audi Israël, Dominus Deus tuus vnus est. Et iterum: Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: non erunt tibi Dij alieni præter me. Pluralitatem verò personarum ibi patenter insinuat, vbi dicit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Cùm enim Verbum sit Filius Dei, sicut Ioannes, cuius Euangelium recipis, protestatur dicens: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Vides quòd ad Filium & Spiritum sanctum Patris sermo dirigitur, cùm hæc duo pluraliter dicat, *faciamus*, & *nostram*. Per verbum enim & Spiritum sanctum Dominus Deus operatus est vniuersa. Sicut Dauid Propheta commemorat: Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Idem etiam Propheta mysterium Trinitatis eleganter insinuat, vbi ter hoc nomen, Deus, in eodem versiculo repetit, & inculcat dicens: Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. Prænominatus Ioannes in Epistola sua canonica dicit: Tres sunt, qui testimonium dant in cælo; Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt. Isaïas etiam Propheta, quem recipis, se audisse testatur, Seraphim clamantia, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Quare tertiò replicat, *sanctus*, nisi vt in Domino Deo exercituum Trinitatem insinuet personarum? Est itaque in summa ac beatissima Trinitate Pater, qui Filium genuit, Filius qui genitus à Patre, Spiritus sanctus, qui progreditur ab vtroque. Nec in illa genitura vel processione damnum refectionis, vel imminutionis passa est in Patre vel Filio diuina substantia. Sicut enim lumen à lumine sumitur, sine imminutione luminis, à quo sumitur, sic æqualis à Patre Filius, & vtrique coæqualis procedit ab vtroque Spiritus sanctus. Modum tamen geniture, aut processionis huius humana ratio non attingit. Vnde cùm Isaiæ de filij generatione constaret: modum tamen generationis inenarrabilem esse sciens, Generationem, inquit, eius quis enarrabit? Dauid Propheta in persona Filij de hac generatione sic loquitur: Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Filius etiam Dauid Salomon, quem Deus scientia &

al. seriem quamdam.

Tres personæ in diuinis & in vna essentia.

al. fides.

al facienmus.

al. aperiemus.

Rom. 1.

Trinitas comparata animæ & Soli.

Trinitas ex vet. testam. probata.

Deut. 6.
Deut. 5.
Genes. 1.
Ioan. 1.
Psal. 32.
Psal. 66.
1. Ioan. 5.
Isa. 6.

Spiritus sanctus à Patre & Filio procedit.

Isa. 53.
Psal. 2.

& intellectu mirabiliter illustrauit, in persona Christi, qui est, sicut Paulus dicit, Dei virtus & Dei sapientia. In libro Sapientiæ, si tamen eum recipis, ita dicit: Dominus possedit me in initio viarum suarum antequàm quicquam faceret: necdum erant abyssi, & ego concepta eram. Quando præparabat cælos aderam, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta disponens. Apostolus etiam Paulus Spiritui sancto, imò toti Trinitati testimonium perhibet dicens: Misit Deus spiritum filij sui in corda nostra. Et alibi: Si spiritus eius, qui Iesum suscitauit, habitat in vobis, viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Si Christi testimonium de vnitate essentiæ & personarum Trinitate desideras, ipse in Euangelio dicit: Ego & Pater vnum sumus. Christus etiam discipulis suis dicit: Ite baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Cùm igitur homo perdidisset propter inobedientiam paradisum, & infernales miserias perpetuò meruisset, missus est à Patre Filius: dignumque fuit, vt mitteretur Filius, & non Pater. Cùm enim à nullo esset Pater, & Filius ab aliquo, erat conuenientius, vt haberet in tempore matrem, qui ab æterno habuerat Patrem. Cùm enim scriptum esset in Psalmo Dauid, non est qui redimat, neque qui saluum faciat, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum: non est, qui det placationem pro anima sua, nedum pro aliena: missus est à Deo Patre Filius, vt homo pro homine moreretur, & pro homine captiuo tributum mortis tanquam homo exsolueret, eumque tanquam Deus cælesti potestate redimeret. Eius aduentum desiderauerant Patriarchæ, prædixerant Prophetæ, atque illius dilationem impatientiùs sustinentes querela * continua dicebant: Quando veniet? quando videbimus? Da Domine mercedem sustinentibus te, vt Prophetæ tui fideles inueniantur. Vtinam, dicit Isaias, Domine dirumperes cælos, & venires. Et Dauid: Domine inclina cælos tuos, & descende. Sed & teste Isaia, Angeli pacis præ dilatione nostræ salutis amarè flebant. Idem verò Isaias de Christi natiuitate manifestiùs loquens: Ecce, inquit, virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Cùm autem Maria de Iesse originem traxerit, idem Propheta natiuitatem Mariæ, & per Mariam

[Margin: 1. Cor. 1. | Prou. 8. | *Trinitas probata ex nouo testam.* | Gal. 4. | Rom. 8. | Ioan. 10. | Matth. 28. | Psal. 7. | Psal. 13. | Psal. 48. | *Filij Dei incarnatio probatur.* | *al. continuata. | Eccli. 36. | Isa. 64. | Psal. 143. | Isa. 7.]

Christi, atque plenitudinem gratiæ spiritualis in Christo manifestè declarat dicens: Egredietur virga de radisse Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & rcplebit eum spiritus Domini. Natus est itaque filius Dei de virgine incorrupta, sicut plasmatus est primus Adam de terra virgine & inuiolata, Spiritu sancto in ea operante, nostræque salutis negotium ineffabiliter procurante. Abyssus enim inscrutabilis est incarnationis Dominicæ sacramentum. Plurima tamen antiquis Patribus acciderunt, in quibus huius natiuitatis figura præcessit. Quòd enim vellus Gedeonis rore cæli complutum est, cùm area circumquaque arida remaneret: ros Spiritus sancti designatur in virgine, quæ ad hoc propter humilitatem suam specialiter & singulariter est à Domino prælecta. Cui Psalmista concordat dicens: Descendet sicut pluuia in vellus. Quòd Moysi ignis in rubo apparuit, & non est rubus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria monstratur. Quòd virgis aliarum tribuum remanentibus siccis, virga Aaron, de cuius stirpe virgo beatissima traxit originem, fronduit & floruit, florem de virga Iesse, quem vaticinauerat Isaias, partum scilicet incorruptæ virginis indicauit. Cùm inimici Dei essemus, per aduentum Christi reconciliati sumus, sicut Propheta prædixerat: Et pax, inquit, erit in terra cùm venerit: ideoque Angeli in ipsius natiuitate gloriosæ pacis canticum cecinerunt: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Noua etiam stella Magis apparuit: atque historiarum testimonio Romæ fons olei de terra fluxit in Tyberim. Templum etiam olim Romæ conditum, quod idola non ruiturum prædixerant, donec Virgo pareret, eadem nocte funditus corruit. Probatica quoque piscina quæ Ierosolymis erat, ad aduentum Angeli moueri, & sanitates conferre tunc cœpit. Vehementissimè nobis nocuit vetus Adam, sed plus profuit nouus. Amplius nobis contulit huius humilitas, quàm superbia istius abstulerit. Nam, Paulo Apostolo teste, non sicut delictum, ita & donum: damni enim æstimationem beneficij magnitudo transcendit. Quem priùs habuimus terribilem * Dominum & iudicem, nunc habemus humilem fratrem & pro-

[Margin: Isa. 11. | *B. Maria mansit virgo in partu.* | Iud. 6. | *al. complexum. | Psal. 71. | Exod. 3. | Num. 17. | Hebr. 9. | Mich. 5. | Luc. 2. | Matth. 2. | Eu. in Chr. Petrus Da. in homil. apud Sur. tom. 6. | Ioan. 5. | Rom. 5. | *al. Deum.]

Passio Christi.

ximum. Christus itaque cursum nostræ mortalitatis transigens in fame & siti, in lassitudine & dolore, & in vniuersis miseriis huius vitæ, demum traditus à discipulo, & tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, consputus, spinis coronatus, illusus, clauis affixus stipiti, & morte turpissima condemnatus, quæ non rapuit, soluit, & sponte morti se offerens omnia in humilitate sustinuit, sicut* Isaias aliquando prædixit: In humilitate, inquit, iudicium eius sublatum est. Sicut agnus ad occisionem ductus est, & sicut ouis, coram tondente se, sic non aperuit os suum. Qui ergo puerulus à iusto Simeone semel oblatus fuerat in templo, in vespera legis & fine ceremoniarum pro redemptione nostra in cruce manus suas leuauit ad Patrem, iuxta illud Dauidicum: Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Sic reatus, quem Adam per superbiam ligni delectatione contraxerat, mortis amaritudine per humilitatem Christi sublatus est, fusoque sanguine, sine culpa omnium culparum chirographa sunt deleta. Alium siquidem redemptionis modum poterat Dominus procurasse, sed nullus suæ benignitati, nostræque saluti congruentior occurrebat. Cùm enim homo iuxta suæ præuaricationis exigentiam captus à diabolo teneretur, postulabat iustitia, vt non eriperetur per violentiam, sed qui per superbiam lapsus est, sua, si posset, sed quia sua non poterat, aliena saltem humilitate resurgeret. Ita Christus innocens, quem agnus Paschalis in lege signauerat, se pro nobis hostiam obtulit salutarem. Cumque lex Moysi capram vel ouem constituisset pretium ad redemptionem hominis à peccato, Christus, per quem gratia & veritas facta est, attendens vmbratiles legis ceremonias non sufficere ad salutem, hominisque æstimationem pluris faciens, quàm ouis, hirci, aut vituli, sanguinem & mortem suam pro nostra salute obtulit, & sic semel introiuit in sancta summus & verus Pontifex æterna redemptione inuenta. Aperuit itaque librum, & soluit signacula eius leo de tribu Iuda, & quod hostiæ legales non potuerunt, gladium amouit versatilem, & paradisi, qui in omnibus antiquis clausus fuerat, reserauit ingressum. Sic enim olim in morte summi Pontificis solebat his, qui ad ciuitates refugij confugerant, securus ad propria reditus indulgeri. Olim consueuerat homo causari, & dicere: cur exigit à me Dominus amplius, quàm à cæteris creaturis? quid pro me fecit? quid pro me laborauit? Dixit, & factus sum: sicut iumenta, & arbores, & cætera vniuersa, sic suæ potentiæ nutu, soloque iussionis arbitrio me creauit. Sed iam obstructum est os loquentium iniqua. Nam homini dissimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui vt seruum redimeret, proprio filio non pepercit. Porrò in redemptione hominis laborem & dolorem inuenit, quia famem, sitim, fatigationem, insidias, opprobria, flagella, coronam spineam, clauos & lanceam, ignominiam crucis, & mortis angustiam pro nostra impietate, & pro sua pietate, pro nostra necessitate, & pro sua humilitate sustinuit. Nonne ergo Deo subiecta erit anima mea? nonne omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi, vt non cesset de cætero ab ore & corde meo gratiarum actio & vox laudis? Quomodo potuit sapientia Dei mecum misericordius agere, aut me ad ipsum diligendum dulciùs & efficaciùs inuitare? Præterea iustorum animæ, quæ quantum ad prærogatiuam originis, non multùm à cælestium spirituum dignitate degenerant, omnes ad inferos descendebant: decebatque, vt Deus quandoque memor suæ imaginis esset, atque iuxta suorum præconia Prophetarum de animabus electis iacturam casus Angelici repararet. Sic in hac nostræ salutis dispensatione dilectio Christi nobis medullitùs* intimata est, qui cùm in lege Moysi nobis dilectionem Dei & proximi dederit in mandatis, eandem in schola Euangelicæ disciplinæ frequentiùs & fortiùs verbis, & tandem exhibitione operis inculcauit. Maiorem enim charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Dedit itaque materiam diligendi se, qui in dilectionibus nos præuenit: nec aliud à nobis exigit, nisi vt ipsum diligamus ex corde. Sanè inhumanus est, & crudelis, qui misericordiam eius non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui se pro eo, si opus est, mortis periculo desiderabiliter non exponit. Christus autem mortuus & sepultus tertia die resurgens à mortuis, sicut discipulis* *viuendo prædixerat, eisdem postea frequenter apparuit, & cum ipsis loquens & comedens, ostensis vulneribus manuum, pedum, ac lateris in cordibus quorundam, qui adhuc hæsitabant in fide, ostensione vulnerum, vulnus dubita-

Marginalia: *al. Isaias commemorat. — Actor. 8. Isa. 53 — Actor. 8. — Luc. 2. — Psal. 140. — *Cur Christus per passionem nos redemerit.* — Leuit. 4. — Hebr. 9. Apocal 5. Genes. 3. Exod. 35. — Psal. 81. — Psal. 34. — *Iusti ad inferos olim descendebant.* — *al. intimatur. — Ioan. 15. — *al. viuus præd.

tionis amouit. Quadraginta itaque diebus cum eis visibiliter conuersatus, * eisdem comitantibus, venit in montem Oliueti: & videntibus illis, eleuatus est, & ascendit ad Patrem: vbi eum esse in Patris* dextera credimus, atque in communi resurrectione ipsum viuorum & mortuorum iudicem expectamus. Vt igitur Dominus noster Iesus Christus voluit & debuit ad horam mori, quia homo: potuit & debuit post mortem resurgere: vt qui hominem superauerat diabolus, ab homine superaretur & superatus confunderetur. Erubescant infideles & præuaricatores, qui inordinatè in hæc prorumpunt deliramenta: Si Christus Deus fuit, quomodo potuit mori? si homo, quomodo resurgere? Fuit nempe Deus & homo, quia homo, debuit mori: quia Deus, potuit resurgere. Vtile quoque nobis fuit, quòd sub iniquo iudice sponte mori dignabatur, valuit & voluit resurgendo mortem superare. Et sicut diabolus per suos ministros in Dominum suum manus ausu temerario iniecit violentas, ita iustè ac iudicialiter dominium & tyrannidem quam in hominem exercuerat, amisit in æternum: & hoc modo competenti, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur, & qui in ligno superauerat, in ligno scilicet crucis potenter & prudenter superatus fuit à Deo & homine Christo Iesu: vt quasi frater ab homine amaretur, & quasi Deus timeretur. Cæterùm necessarium fuit, vt ille idem, qui nos creauit, nos recrearet: & qui nos fecit, redimendo reficeret, ac perditos repararet: ne vnum Deum tanquam creatorem obligaremur adorare, & alium redemptorem venerari teneremur, & ita duobus Dominis famulari. Et quòd Filius non Pater, non Spiritus sanctus incarnaretur, necesse fuit & conueniens: quia filio assimilari præsumpsit homo, scilicet Adam, aspirans & volens scire bonum & malum, vt Deus. Videbatur igitur filius esse in causa, sicut sanctitas Abel inuidiæ Cain, & sic mortis ipsius. Dixit igitur filius noster, quasi Ionas, cùm ait: Ego sum qui peccaui, proiicite me in mare: Non sufficit exile sacrificium & holocaustum, ad tanti sceleris, quod patrauerat homo, expiationem. Ecce venio, ego ipse venio, quia in capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam: ecce adsum immolandus. Iterum, si tantum negotium, scilicet hominis redemptio, Angelo committeretur, non esset tutum: quia in Lucifero superbia Angelum reddidit infamem & suspectum. Si homini, non foret similiter securum, cùm primum hominem, scilicet Adam inobedientia culpabilem meritò condemnauit. Angelus insufficiens, homo deficiens: vnus imbellis, alter imbecillis. Conuenienter igitur procuratum est, vt homo hominem adiutus numinis adminiculo à diaboli faucibus liberaret, ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, imò potius irrefragabilius finem prosperum sortiretur: & ordo Angelicus, qui per lapsum Luciferi & suorum complicum fuerat mutilatus, feliciter restauraretur. Magna igitur, & omni laude dignissima fuit Mater & Virgo Maria beatissima, quæ tantum Dei & hominis mundo edidit mediatorem, & nostrum parere meruit Saluatorem: quæ inter omnes, quas mundus habuit, mulieres, nec primam, nec similem meruit, nec sequentem habere. Concepit nempe sine pudore, peperit sine dolore, & hinc migrauit sine corruptione iuxta verbum Angeli, imò Dei per Angelum, vt plena, non semiplena gratiæ esse probaretur: & Deus Filius eius, antiquum quod pridem docuit mandatum, fideliter adimpleret, videlicet patrem & matrem honore præuenire. Et ne caro Christi virginea, quæ de carne matris Virginis assumpta fuerat, à tota discreparet. A prædictis igitur Christianæ Fidei capitibus venerabile surgit in celsa culmina fundamentum. Hæc est Catholicæ religionis scala, per quam homini datur ascendere ad æternæ patriam claritatis. Si ergo habes in desiderio de tenebris prodire in lucem, & amplecti saluberrimam Christi legem, Christianæ conuersationis primitias baptismali lauacro necesse est consecrari, quatenus deposita in aquis regenerationis peccati vetustate, in nouam animæ innocentiam, & vitæ infantiam renascaris, vt illius gloriæ cælestis particeps efficiaris, quam auris non audiuit, nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit: tam copiosa, vt non possit annullari: magna, vt non possit comprehendi: multa, vt non possit numerari: pretiosa, vt non possit æstimari: diuturna vt non possit terminari, quam repromisit Deus diligentibus se, & sua sequentibus vestigia pedetentim. Vale, & viue, & viuat in te Christus.

Actor. 1. *al. eisd. recumbentibus.

*al. coæqualitate.

Christus cur fuerit Deus & homo.

Ion. 1.

Psal. 39. Heb. 10.

Cur Angelũ non assumpserit Deus.

Laudes B. Mariæ Virginis.

Luc. 1.

LIBER DE CONFESSIONE SACRAMENTALI.

Prologus ad Episcopum quendam.

ROGASTI me, vt tibi aliquid de virtute Confessionis recisiore stylo in schedulis, sicut soleo, exararem. Sic aquam postulat fons à riuo, magister à discipulo scientiam, contemplatiuus ab actiuo, ab Archidiacono Præsul, spiritualis à carnali, sanctus à peccatore, sapiens ab ignaro. Desiderium quidem huius operis in me parturit affectuosa deuotio. Sed, sicut Propheta commemorat, vires non habet parturiens. (4. Reg. 19.) Facio quidem quod possum, & si citra limites facultatis suspendatur affectus, votis tamen exuberans, & accumulata charitate voluntas meum suppleat imperfectum. Vtar itaque vice cotis, quæ obtusa est, & tamen ferrum acuit. Et, vt verbo Sapientis minus Sapiens vtar, quod sine fictione didici, vestræ sine inuidia communico sanctitati. (Sap. 7.) Incipio ergo, nihil de spiritu meo prophetans, sed ea, quæ præsens tractatus exposcit, sanctorum Patrum auctoritate confirmans. Micas enim collegi, quæ ceciderunt de mensa dominorum meorum: (Math. 15.) & cum Ruth Moabitide, in agro Booz spicas coadunaui, quæ manus euaserunt messorum: (Ruth. 2. Ibid.) si fortè in earum excussione inueniatur mensura ephi: de qua in valle plorationis peregrinantes à Domino confitentes sibi panem conficiant lacrymarum.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: vir in cuius cute varius apparuerit color veniet ad sacerdotem, & se ostendet illi: (Leuit. 13.) per quod intelligi datur, quòd peccati confessio designati per lepram facienda est sacerdoti. Verbum enim Augustini est: (Aug ho. 49.) Nemo dicat sibi, occultè confiteor & ago pœnitentiam apud Deum. Si enim sufficiens est ista confessio: ergo sine causa datæ sunt claues Petro; Frustra etiam dictum est: Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis. (Math 16.) Omnia sanè in confessione lauantur; (Bern. ser. 2. de resurr.) Et sicut corde creditur ad iustitiam, ita oris confessio fit ad salutem. (Rom. 10.) Magna est confessionis virtus: quia, sicut beatus Ambrosius in libro de paradiso scribit: Confessio lauat animam, confessio aperit paradisum: hæc est secunda post naufragium tabula, baptismusque pœnitentiæ. (Confessionis sacram. laudes.) Deuota confessio, est tanquam potio valida scrutans corda & renes, pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, & exhauriens de medullis animæ noxiales affectus. Sicut autem per ingratitudinem peccata redeunt, sic per confessionem opera mortua reuiuiscunt. Vnde August. in libro de pœnitentia: (c. 14. dist. 3. de Pœnit. c. pium.) Pium est credere, vt recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona, vt cùm destruxerit quod suum non inuenit, amet & diligat bonum, quod etiam in peccante plantauit. Apostolus ad Hebræos: (Heb. 6.) Iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Opera mortua sunt, quæ fecimus, dum in peccato eramus. Hæc teste Gregorio, sicut per peccatum irrita fiunt, sic per pœnitentiam rediuiuunt. (Chrys. ep. 5. ad Theod. lapsum dist. 3. c. talis.) Cætera ergo nostræ salutis remedia confessio antecedat, vt præoccupemus faciem Domini in confessione, sicut scriptum est: Præcinite Domini confessione. (Hier. in ep. ad Gal. Psal 146.) In huius rei auspicium Iudas, qui interpretatur confitens, siue confessio, in transitu maris rubri quodam dignitatis priuilegio populum Israël antecessit. Hæc est secunda circumcisio, quæ facta est in Galgala, (Ios. 5.) quæ interpretatur, sanctificatio. Confessio enim sanctificatio nostra est: sicque Psalmista commemorat, In exitu Israël, &c. facta est Iudæa sanctificatio eius. (Psal. 113.) Tanta est efficacia confitendi, quòd si peccator reatum suum confitendo aperit, Deus illud operit, se accusantem excusat, & peccatum suum agnoscenti ignoscit, testimonio Salomonis, Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit misericordiam consequetur. (Prou. 28.) Ex occultatione quidem & oppressione peccati, nascitur quædam lapidea cordis obstinatio, fitque talibus in orationibus suis cælum æneum & terra ferrea, vt sint quasi montes Gelboë, super quos nec ros nec pluuia cadit, (2. Reg. 1.) quorum malitia rorem misericordiæ, fontem pietatis, & gratię fluenta siccauit. Iratus itaque Dominus dimittit eos post desideria sua, vt eant in adinuentionibus suis, sibique iram thesaurizent in die tremendi iudicii. (Rom. 2. Ib. 13.) Est iterùm conscientia miseri quasi fouea ericii & leænæ, ibique sibi occurrunt dæmonia, vlulæ & pilosi, dum apostata spiritus secum ad habitandum in ea septem spiritus nequiores se assumit. (*Peccata in confessione non occultanda.*) Infelix homo, quare te abscondis à facie Domini in similitudinem præuaricationis Adæ? Quare dissimulas mortiferum vulnus? vlcus prauæ conscientiæ, quod nunc pallias, quando-

quę in multa tui confusione publicè reuelabitur, cùm in conspectu omnium sanctorum ante tribunal tremendi iudicis stabis nudus; nihil enim occultum, quod ibi non reueletur. Tunc hi qui sua scelera suppresserunt, dicent montibus, cadite super nos, & collibus operite nos. Manifesta enim erunt occulta cordium, & præ confusione & horrendo diuinæ maiestatis aspectu vellent, si liceret, fugere, demergi etiam in voraginis tenebrosæ abyssum. Filius ergo plorationis æternæ, qui nunc Deum despicit consulentem, monentem, & misericorditer arguentem, audiet indignantem, vlciscentem, iudicantem terribiliter, & irremediabiliter condemnantem. Saluberrimum est ergo, confiteri Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. Propterea B Iob dicit: Non parcam ori meo, dimittam aduersum me eloquium meum. Loquar in amaritudine animæ meæ: dicam Deo, noli me condemnare. Sciebat, quòd sicut Deus iudex & vltor est culpas suas abscondentium, sic aduocatus est confitentium. Nec meliùs causam nostram iustificare possumus, quàm si accusando & puniendo nos partes iudicis exequamur. Si nos, inquit Apostolus, diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Summum ergo salutis consilium est, humiliari sub potenti manu Dei, & se miserabilem exhibere in oculis misericordiæ eius, nostram per omnia voluntatem illius subiicere voluntati. Nam & vita in voluntate eius. Salubre est ergo confiteri: quia teste Hieronymo: Nemo sine confessione saluatur. Et notetur, quòd confessio sine pœnitentia alia est falsa, vt in Esaü & Saül; alia desperata, vt in Cain & Iuda. Salutifera in Petro & Magdalena. Quatuor nimirum solent confessionis gratiam impedire, pudor, timor, spes, desperatio. Qui autem sub istis quatuor lapidibus iacet, quatriduanus est in sepulchro. Nam à mortuo tanquam ab eo qui non est, perit confessio. Veniat ergo Iesus misericors & clamet, Lazare veni foras. Foras venit, qui per confessionem interiora cordis aperit. Si verò pudor prohibeat confiteri, recolat quomodo libri conscientiarum aperientur coram omnibus in die iudicii, cùm reuelauerit Dominus abscondita tenebrarum. Et sicut nunc nemo se abscondit à calore eius; ita tunc non erit, qui se abscondat à splendore illius. Non ergo pudeat dicere, quod non puduit facere: sed vtili erubescentia confundatur, vt in splendoribus Sanctorum de humilitatis suæ merito glorietur. Contra timorem pœnitentiæ, quæ videtur importabilis, obiicitur gehennæ memoria, timor ignis inextinguibilis, vermis non moriens, fœtor mortificans, & dolor, cuius non est intermissio, siue finis. Non videatur ei grauior breuis curatio, quàm pœna supplicii gehennalis. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Ideoque pœna temporalis transigat cum æterna, & sustineat patienter flagella tortoris. Si autem sperat de longitudine vitæ, & de Dei miseratione præsumit; attendat, quàm breuis & incerta sit vita eius, quicunque in Spiritum sanctum peccat, & quantum in eo est, summi iudicis iustitiam omnia iudicantis euacuat. Existimasti iniquè, quòd ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam. Qui tales fiunt, non præsumant de Dei miseratione, quasi velit Deus eorum ignorare versutias, & sub quadam pia dissimulatione transire. Nam propter hoc irritauit impius Deum dixit enim in corde suo, non requiret. Sed certè requiret Dominus, & retribuet abundanter his, quorum non est memor ampliùs, & ipsi de manu sua repulsi sunt. Mentita est namque iniquitas sibi, sed damnabit veritas æternaliter, quod mendacium temporaliter occultauit. Sicut scriptum est: Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula. Desperatio autem miserum hominem in omne desiderium perniciosè præcipitat, vt contemnat tremenda iudicia Dei: peccator enim, cùm venerit in profundum malorum, contemnit. Huic opponimus, Domine Deus, memoriam abundantiæ suauitatis tuæ, quam exhibuisti Dauid homicidæ, adulteræ, proditori, Mariæ peccatrici, Petro neganti, Chananææ clamanti, latroni seditioso pendenti, ipsis etiam crucifixoribus tuis. Sperent ergo in te, qui nouerunt nomen tuum: quoniam non derelinquis quærentes te, Domine. Nullus, quæso, absorbeatur abundantiore tristitia, quamdiu Christus ad indulgentiam se exponit, & de cruce ad amicabiles nos amplexus inuitat. Est confessio perfectorum qui iam tentationum pericula euaserunt, apud quos non est nisi gratiarum actio & vox laudis. Alia est pœnitentium confessio, quę & Deum iratum placat, & placatum ad beneficia gratię vberioris inuitat. Vnde in Cantico Isaię: Confitebor

Marginalia: Ose. 10. — Iob 10. — 1. Cor. 11. — Psal. 19. in c. 10. Ecclesiastæ. & ep. ad Pammach. & Ocean. — *Impediunt confessionem 4.* — Eccli. 17. — Ioan. 11. — 1. Cor. 4. — Hebr. 10. — Psal. 49. — Psal. 9. — Psal. 26. — Psal. 80. — Prou. 18. — Psal. 9. — *Confessio duplex.* — Isa. 12.

tibi Domine, quoniam iratus es mihi, conuersus est furor tuus,& consolatus es me. Propter triplicem statum, iustorum, pœnitentium, reproborum scripta erant in libro, qui Ezechieli datus est, carmen, lamentationes, & væ. Carmen laudantium, lamentationes confitentium, væ illorum, qui pœnitentiam respuunt, quos expectat damnationis æternæ supplicium. O stulti & tardi ad obtinendum misericordiam Dei. Non præcipitur vobis maria transfretare. Regnum Dei intra vos est: quibus prope est verbum in ore, verbum in corde, id est contritio cordis, & oris confessio; quibus offertur terra viuentium, & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Ad confitendum te Dominus expectat, & iam præparationem cordis tui audiuit auris sua. Dixi, inquit Propheta, confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei. Nec tuam solummodo confessionem, sed confitendi desiderium Deus miserando præcurrit: prodigum filium redeuntem videt pater à longè: atque festinantior est indulgere misero, quàm miser indulgentiam postulare. Hieronymus ad Rusticum: Dauid à Nathan Propheta correptus respondit, peccaui: statimque audire meruit: Et Dominus peccatum abstulit à te. Et idem: Vnde scelus commiserunt in morte Nabuthæ, Achab & Iezabel. Conuersione Achab pœna eius differtur in posteros, & Iezabel impœnitens præsenti iudicio condemnatur. Confessionem ergo ne differas: nam nescis quid ventura pariat dies. Nescis, si hac ipsa die mors repentina te rapiat, & non sit qui eripiat. Frequens est illud iudicium cælestis iræ: vt qui non vult pœnitere quando potest, non possit, quando voluerit pœnitere. De his, qui pœnitentiam differunt, donec suis desideriis satientur, scriptum est: Væ prægnantibus & nutrientibus in illa die. Dic ergo iniquitates tuas, vt iustificeris. Sicut enim testatur B. Ambrosius: Confessio iustificat, omnesque sordes quas negligenter vita congessit, euacuat. Ei quoque non timeas confiteri, quem Deus tibi vice sua consiliarium delegauit, testimonio Iob: Qui timet pruinam, veniet super eum nix. Erubesce temporaliter, ne æternaliter erubescas. Si modo confunderis, confusio hæc gloriam adducet. Pro confusione enim hac & rubore, in terra tua duplicia possidebis. Cur timebis in die mala? Nonne melius est audire vocem consilii, quàm illius sententiæ

[Margin: Ezech. 2. — Luc. 17. — Deut. 30. — Psal. 31. — Luc. 15. — Epist. 46. c. 3 — 2. Reg. 12. — Ibid. 4. — 3. Reg. 21. — Prou. 27. — *Pœnitentia non differenda* — Math. 24. — Amb. l. 6. in Lucam. & l. 2. de pœnit. c. 6. — Iob. 6.]

iudicialis expectare tonitruum, Ite maledicti in ignem æternum? Sic autem confessio fiat, vt excurrat per singulas iniquitates, & singulis vulneribus de sacrificio cordis humiliati quasi vnguentum ex adipe deuotionis infundat. In sacrificio quidem singula intestina hostiæ abluuntur. Augustinus de pœnitentia: De vniuersis & singulis pœnitentiam age. Deus septem dæmonia simul eiecit, simul sanauit surdum & mutum; legionem etiam simul eiecit ab alio, docens, quòd etiamsi peccata sint mille, de omnibus tamen oportet pœnitere. Lauabo, inquit Propheta, per singulas noctes lectum meum lacrymis meis, id est, per singulas iniquitates conscientiam meam. Lacrymæ lauerunt apostasiam Petri. Et si velis per noui & veteris Testamenti exempla discurrere, fructum & efficaciam earum non poterit humana ratio æstimare. Deducant igitur confitentes quasi torrentem lacrymas, tum angustiæ, tum doloris. Nam si totus eorum sanguis & cerebrum, vniuersæque ossium medullæ liquefactæ in aquas pœnitentiales currant & effluant, in diluuio tamen aquarum multarum ad Deum non approximabunt, nisi oculi tui, ô bone Iesu eorum videant & suppleant imperfectum. Illud autem spem pœnitentis exhilaret, quòd lacrymæ peccatricis oculos, Christe, tuos ad lacrymas compulerunt. Confitenti igitur sint lacrymæ panes die ac nocte; comedat panem doloris, & bibat aquam amaritudinis, si fortè respiciat Deus, & in verbo magni Prophetæ, aquæ Mara ligni appositione dulcescant. Omnes autem circumstantias peccatorum, is qui confitetur, aperiat: causam, locum, tempus, modum, & quicquid mensuram reatus exaggerat. Sic enim B. Augustinus in libro de pœnitentia scribit, dicens: Pœnitens suorum criminum exprimat qualitatem, in loco, in tempore, in perseuerantia, in varietate personæ, vt attendatur excellentia officij sui, turpitudo operis, si in sacro loco, si in die festiuitati vel orationi consecrata, aut ieiunio, quanta tentatione impulsus sit. Sunt enim qui vltro se peccato offerunt, nec expectant tentationem, sed præueniunt voluptatem, & omnia faciunt pro recuperanda vita animæ, quæ facerent pro vitanda corporis morte. Et, vt gratia euidentiæ ponamus huius rei exemplum: qui fornicatur, non solum suam, sed illius animam perimit, quam in consensum & partici-

[Margin: Math. 25. — *Confitenda singula peccata.* — Leu. 1. — de v. & f. pœnitentia c. 9. dist. vi. de pœnit. c. sunt plures. — Mat. 16. — Marc. 7. — Luc. 8. — Psal. 6. — *Lacrymarum efficacia.* — Psal. 41. — Exod. 15. — *Circumstantia peccati aperienda.* — l. de V. & f. pœnitentia. c. 14. — c. consider. d. 5. de pœnitentia.]

pium suæ iniquitatis allexit. Porrò animæ tertiæ homicida est, si rogatu eius aliquis mediator illius turpitudinis intercessit. In tua luxuria vili & breui æternum multis procurasti supplicium, & eis in igne concupiscentiæ tuæ ignem perditionis inextinguibilem succendisti. Cùm Dominus sub specie Babylonis dicat de anima peccatrice: Quantum exaltauit se in deliciis suis, tantum date ei tormenta & luctum. Tu qui pro tuo proprio & speciali peccato, tam grauia passurus es; quàm grauiora pro multorum peccatis expectas, quorum innocentiam argumentosa libidinis astutia subuertisti. Aliqui eorum fortè iam decesserunt, & in inferno positi sunt, vbi mors depascit eos, vbi in fornace gehennalis incendii sulphurea infelices, more feruentium & liquescentium metallorum flamma inextinguibili cruciantur. Tu verò totius adhuc flamma concupiscentiæ carnalis ebulliens, contemnis terribilia Dei iudicia, nec tormenta illorum, nec imminentem tibi diem tuæ damnationis attendis. Simplicem mulierculam, aut puerum, quod absit, horrenda enim & odibilis Deo abominatio est, blanda & seductoria pollicitatione corrumpens in tui desiderii voluptate animam, pro qua Christus mortuus est, occidisti. Illud ad cumulum tuæ perditionis accedit, quòd cùm factus sis princeps Sodomorum & Gomorræ, immunditiæ tuæ discipuli post te sedebunt in cathedra pestilentiæ, serpetque pestis cancerosa in multos, vt veniat super te omnis sanguis eorum, quos corrupisti sanguine, opere, vel exemplo. Sanè ideò irremissibilis fuit culpa diaboli, & inuenta est iniquitas eius ad odium, quia in malitia, quam nullo suggerente commisit, fuit subuersio & ruina multorum. Quis æstimare sufficit, quàm execrabiliter damnabilis sit apud Deum & homines Herodiana crudelitas, quæ pueros occidit: atque malitia Pharaonis, qui submersit paruulos Hebræorum? Et illi quidem non animarum, sed corporum homicidæ fuerunt. Quantò igitur detestabilius est, eorum non dicam homicidium, sed parricidium, qui tot innocentum animas occiderunt? Procul dubio, quantò excellentior est anima corpore, tantò infeliciores Pharaone sunt proditores, & damnabiliores Herode. Putas quòd dissimulando transeat, & non requirat Deus de manu tua, quòd in concupiscentiis & in immunditiis tuis nobilissima eius periit creatura? Nonne hoc est peccatum, quod lex Moysi damnat ad mortem? lex imperialis gladio vltore persequitur? Deus etiam, qui solet peccatores misericorditer ad pœnitentiam expectare, quasi suæ bonitatis oblitus, in vltionem tanti criminis de cælo pluit ignem sulphureum, vt fœtorem peccati pœnæ fœtor ostenderet, atque etiam cum supplicio temporali cruciatus æternæ damnationis inciperet. Turpe reputas, de tam turpi materia loqui: sed turpior est infernus. Si fœdus est sermo, fœdius est putrescere in peccato. Nunquid audebis facere, & ego illud dicere non audebo? Testis in cælis Deus, etiam conscius in excelsis, quòd zelo & sitio salutem animæ tuæ, & tota hæc exhortatio mea procedit ex medullis animæ & adipe charitatis. Sic ergo confessio fiat, vt etiam in tui accusationem peccati veniant, quæcunque videntur illius accessio vel sequela. Vix equidem inuenitur peccatum, quod aliud annexum non habeat. Colligatæ namque sibi sunt squamæ Behemoth: vna vni coniungitur, & spiraculum vitæ non incedit per eas. Vides, quòd in homicidiis, periuriis, proditionibus, & detractionibus, comessationibus, ebrietatibus, in verbis turpibus, prauisque consiliis, & in cunctis ferè criminibus, nobiscum participio consensus innocentiam alienam trahimus in reatum. Tuam igitur conscientiam solerti reuolue scrutinio, explora omnes angulos eius, nihilque in ea remaneat indiscussum. Fode parietem, & abominationes conscientiæ monstruosas reuelabit tibi familiare scrutinium. Venialia non negligas. Qui enim minima contemnit, paulatim defluit, & ad maiora prolabitur. Quid autem adeò veniale est, quod non possit importare timorem, cùm de verbis & cogitationibus otiosis oporteat reddere rationem? Vide ergo ne obruaris arena, ne leuia te submergant. Nam & guttulæ aquæ, dum in sentinam nauis paulatim & occultè influunt, nauem quæ procellosos impetus maris antea fortiter sustinuerat, ex improuiso submergunt. Caue igitur ne de radice colubri regulus, & de vsu venialium letifera consuetudo nascatur. Teste siquidem Augustino, ex quodam contemptu peccatum committunt in Spiritum sanctum, qui negligenter venialibus assuescunt. Propterea B. Iob omnia opera sua verebatur. Quis enim confessionis, aut pœnitentiæ beneficio seipsum iustificare

Apoc. 18. | Contra Sodomitica peccatorum. | Math. 2. | Exod. 1. | Leu. 20. §. item lex Iulia. de adult. de publ. indic. | Gen. 19. | *Turpia peccata etiam aperienda confess.* | Iob 41. | *Connexio peccatorum.* | *Examen conscientiæ.* | Eccli. 19. | Matth. 12. | *Venialia non contemnenda.* | de v. & f. pœn c. 8. | Iob 9.

præsumat? Ipse Apostolus de se dicit: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Ergo non propter meritum meum, sed propter nomen tuum propitiaberis peccato meo: multum est enim. Si enim non sunt condignæ passiones huius sæculi ad futuram gloriam obtinendam, quid erit de imperfectis, aut falsis potiùs pœnitentiis, quando terribilis & horrendus Iudex ipsas iustitias iudicabit? Peccatum itaque tuum coràm te sit semper. Cumque omnia benè feceris, dicas, quia es inutilis seruus: atque iuxta sententiam Salomonis, de indulto & propitiato tibi peccato nunquam sis sine metu. Beatus homo qui semper est pauidus. Frequenter enim memoriæ peccata se offerunt, quæ scopa pœnitentiæ videbatur pœnitens abstersisse. Putant aliqui, sibi sufficere, quòd aliquandiu à sua turpitudine destiterunt, atque de primitiis arreptæ continentiæ præsumentes, veteres excessus non recolunt, & quasi spatio temporis euanuerint culpæ, vel earum oblitus sit, aut dormiat Deus: putant de omnibus debitis breui pœnitentiæ compendio transegisse. Recole quid Iob ad Dominum dicat: Signasti quasi in sacculo peccata mea. Et Dominus in Deuteronomio: Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? Non sine dolore cordis acerbissimo, & anxia cordis afflictione sanantur, quæ longo vsu inolita, & intimis animarum medullis infixa sunt: nec horaria & leui contritione redimi possunt, quibus mors æterna debetur. Quis scit, vtrùm sit dignus amore an odio? Conscientia hominis est quasi later luteus, qui dum plus abluitur, plus sordescit. Vnde Dominus in Ieremia: Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam borith, polluta eris in sanguine tuo. Et B. Iob: Si lauero me aquis niuis, tamen sordibus intinges me; & abominabuntur inde vestimenta mea. Quòd si pœnitentiæ seueritatem æqua lance libraueris cum tuorum excessuum quantitate: ad satisfaciendum tamen Deo, tota tua non sufficit longitudo. Regnum Dei acquiri potest, æstimari autem non potest: per dolores acquiritur, per violentiam rapitur, per intrusionem sanctorum hæreditas obtinetur. Si ergo quæ tibi iniuncta sunt, videantur grauia, grauioribus dignum te reputa. Omnis quidem disciplina in principio sui amarissima est, sed posteà testimonio Apostoli pacatissimum fructum iustitiæ faciet. Simulatoria itaque est, & falsa prorsus confessio, si ex cordis amaritudine non procedit. Nam Thamar, quæ amaritudo interpretatur Iudæ, id est, confitenti, seu confessioni coniugio copulatur: & iuxta edictum legis nemo nisi cum lactucarum agrestium amaritudine Paschalis agni carnibus communicare præsumit. Recogita igitur annos tuos in amaritudine animæ tuæ, habeas præ oculis cordis tui Passionem Christi, tuorum memoriam peccatorum, & expectationem districti iudicii. Cogita vltimæ diei necessitatem, breuitatem vitæ, finem dubium, & terribilem arcum Domini, quem aduersus peccatores tetendit, & in eo parauit vasa mortis, dans tibi significationem, vt fugias à facie arcus. Propterea de pœnitentiæ diuturnitate vel austeritate non murmures: nam cùm pro sola criminum tuorum redemptione te totum debeas; è diuerso, si ad angustias Crucis Christi respexeris, totum corpus tuum, totam animam tuam ei debes. Animam enim suam posuit ad mortem pro te, si ab initio mundi vsque in hunc diem, sobriè, piè, iusteque vixisses, non posses gratiæ illius ad meritum respondere. Quicquid potest humana conditio, si ad Passionem Domini comparetur, erit quasi aquæ guttula ad magnitudinem maris: scintilla ignis ad solem, & quasi nihil ad vniuersitatem. Apostolus pondus tribulationis præsentis leue reputat respiciens in remuneratiouem, atque in æternam & inæstimabilem præmii quantitatem: tribulatio enim præsens quasi guttatim influit: retributio verò quasi torrens voluptatis affluit, nunquamque pereffluit. Si ergò grauis tibi videatur pœnitentia, cogita, quòd incomparabiliter grauior est gehenna. Exercearis in lacrymis, vigiliis, ieiuniis, disciplinis; nec tibi videatur absurdum, si propter abstinentiam aliquando caput doleat, quod sæpius ab ebrietate doluit: si rugiat venter, quem frequens ingluuies suffocauit. Peccati ergo sanies non solùm abstergenda, sed abradenda est asperitate doloris. Tunc equidem cum B. Iob testa saniem radis, si districtiore pœnitentia sordidas delectationes abstergis. Quod enim non purgaueris in præsenti, in igne purgatorii purgaturus est Deus. Sicut ipse per Ioel dicit: Purgabo, inquit, sanguinem, quem non purgauerunt. Isaias quoque: Et purgabit filios Leui in spiritu iudicii & spiritu ardoris. Christus autem purgationem

1. Cor. 4. Psal. 142. Rom. 8. Psal. 50. Luc. 17. Eccl. 5. Prou. 28. Iob 14. Deut. 32. Eccle. 9. c. ille de pœnit d. 3. Isid. l. 2. de summo bono c. 13. Ier. 2. Iob 9. *Pœnitentiã non videri debere grauem.* Matth. 11. Hebr. 12. 2. Cor. 4. Iob 2. Ioel. 2. Isa. 4. Heb. 1.

Tres partes pænitentiæ. peccatorum faciens, non in iudicio, sed in desiderio, non in ardore, sed in amore, tria nobis purgatoria misericorditer assignauit, cordis contritionem, oris confessionem, carnis afflictionem: hæc sunt cymbala bene sonantia: hæ sunt tres ciuitates refugij. Ad contritionem pertinet timor Dei, & desiderium regni, pœnitentiæ humilitas, longanimitas patientiæ, & abiectio sui. Cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet. *Psal. 58.* Sic ergo cor dolor pœnitentiæ conterat, vt in spiritu vehementi conterat naues Tharsis. *Psal. 47.* Tharsis interpretatur exploratio gaudij. Mentes autem nostræ, naues sunt, quibus in hac sæculi voragine nauigamus, explorantes vias, quibus ad cæleste gaudium prouehamur. *Math. 14.* Et nos quidem filij Petri sumus, & ambulare super aquas præcipimur, super hoc scilicet mare magnum & spatiosum; semper autem mergimur, nisi spiritus adiuuet infirmitatem nostram, vt possimus dicere cum Propheta: *Psal. 121.* Nisi quia Dominus erat in nobis, forsitan aqua absorbuisset nos. Propositum itaque pœnitentiæ perseuerantia comitetur. Quid enim omnia prædicta proderunt pœnitenti, si ad vomitum reuertatur? Verbum Sapientis est: *Eccli. 34.* Vnus ædificans, & vnus destruens, quid est nisi labor? *Ibid.* Ita & qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit mortuum, quid profuit ei lauatio? Verbum Augustini est: *c. inanis, d. 3 de pœnitentia. Isid in Dialogis.* Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum, sanatur tardiùs, sic lugens & peccans veniam non meretur, nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata: nec valet de malis veniam poscere, & mala denuo iterare. Gregorius: *Greg. 3 par. pastor. admon. 31.* Qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, se inaniter mundant, & nequiter inquinant: Iccirco lacrymis se lauant, vt mundi ad sordes redeant. Item Gregorius: Lauamini mundi estote; post lauacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lacrymas, vitæ innocentiam non custodit. Nemo itaque de momentanea contritione, vel affluentia lacrymarum præsumat. Sunt enim plerique irreligiosi, aut potius iniquitatum abysso absorpti, lætantes cùm malè fecerint, & exultantes in rebus pessimis, quos videmus timore pœnæ, aut peccatorum recordatione compungi vsque ad lacrymas, mira etiam deuotione liquescere in amorem Iesu, & ipsum totis medullis animæ, brachiis deuotæ affectionis amplecti. Videmus etiam alios in exercitio pœnitentiæ, & inter multiplicia virtutum præsidia constitutos, ita ex toto arescere, vt nec vnam ab oculis suis possint lacrymam extorquere. *Lacryma cur dentur.* Sciendum itaque, quòd gratia lacrymarum, quædam Dei visitatio est; quæ quandoque datur, ad excitationem torporis, quandoque ad consolationem laboris, quandoque ad gratiam retributionis. Prima enim quasi stimulus desidem pungens: secunda quasi baculus debilem sustinens: tertia quasi lectulus quietum suscipiens. Sicut enim Deus nunc verbo, nunc exemplo, nunc etiam flagello torpidè aut tepidè viuentes ad salutem prouocat: sic eosdem per inspirationem occultam compunctione, aut terrore ad statum vitæ melioris inuitat, vt sit hæc diuinæ gratiæ oblatio reprobis ad iudicium; his autem, qui electi sunt, ad profectum. Nec solum lacrymæ, sed etiam virtutes, vt sapientia, vt continentia, eloquentia, & multa huiusmodi, quæ de thesauro cælestis misericordiæ producuntur, multis per abusionem, aut elationem conuertuntur in malum. *Dona Dei etiam malis communia.* Dona siquidem Dei, tam bonis, quàm malis sunt quandoque communia. *3. Reg. 10.* Nam & Saül inter Prophetas, & inter Apostolos numeratus est Iudas; *Math. 10.* propter quod & Saluator in Euangelio dicit: *Matth. 7.* Multi mihi dicent in illa die: Nonne in nomine tuo Domine dæmonia eiecimus? & in nomine tuo signa multa fecimus? & tunc confitebor illis, quia non noui vos: discedite à me operarii iniquitatis. *Genes. 4.* Pœnitentia Cain, fletus Esau, seu confessio Iudæ plangentis se tradidisse sanguinem iustum, eis cesserunt in iudicium & tormentum. *Genes. 27. Matth. 27. Num 11.* Sæpè filii Israel in eremo correpti à Moysi, fleuerunt coram Domino, quibus illa pœnitentia nihil profuit, ad pristinas concupiscentias denuò resolutis. Sed & in terram promissionis ingressi, cùm loqueretur eis *Iud. 2.* Angelus in loco, qui propter hoc postea vocatus est locus flentium, leuauerunt vocem, & fleuerunt, & tamen paulo post facere malum coram Domino addidetunt. In electis autem compunctio est ad consolationem, quibus omnia cooperantur in bonum. Hæc enim in melius promouentur, dum ex ipsa dulcedine, qua fruuntur, ad exercitia spiritualia fortiùs se accingunt. Qui dum dura & aspera gaudent sustinere pro Christo, proficiunt in illud compunctionis excellentius genus, quod infirmos sanat, debiles roborat, consolationem

Psal. 76. & quietem indulget. Quam experiebatur Propheta, cùm diceret: Memor sui Dei, & delectatus sum. Et: quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Nemo igitur secundum primum visitationis genus sanctitatem in se mentiatur, cùm illam reprobis sciamus frequenter accidere: sed nec de secundo genere visitationis præsumat. Illa enim non sanctificat, sed ad sanctificandum præparat, & euenit quandoque tentatis, ne corruant, plerunque tentandis, vt leuiùs ferant. Si quis autem secundo visitationis generi assuescat, facilè proficiet ad tertium genus, quod iam non solùm excitat aut confortat, sed vberiore gratia victorem remunerat. Si ergo senseris in te gratiam compunctionis & affluentiam lacrymarum, non tamen ideò te statim arbitreris Domino reconciliatum. Nec opinetur seruus se esse filium, licet quandoque pascatur pane filiorum. Nam de talibus scriptum est. Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula. Et cibauit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Nota in his verbis, & alios esse Domini inimicos, & tamen ex adipe frumenti, & melle spirituali à Domino satiatos. Quia tales patientia Dei ad pœnitentiam sustinet, & expectat: credunt, se indulgentiam obtinuisse diuinam, & totum suarum lachrymarum meritis ascribentes, dicunt cum vxore Manue: Si Dominus voluisset nos occidere, non vtique de manu nostra sacrificium suscepisset. De talibus etium credo scripsisse Apostolum: Dedit, inquit, illis Dominus spiritum compunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant. Nonne ista compunctio eorum excæcat oculos, & aures cordis obturat, qui credentes se aliquid esse, cùm nihil sint, abominabiles criminum maculas sine fructibus pœnitentiæ paucis lachrymis æstimant abluisse. Vera siquidem pœnitentia non in lacrymis momentaneis, aut horaria compunctione consistit. Nulla etiam affectio pia meritoria est ad salutem, nisi ex Christi dilectione procedat. Sæpè in tragœdiis & aliis carminibus Poëtarum, in ioculatorum cantilenis describitur aliquis vir prudens, decorus, fortis, amabilis, & per omnia gratiosus. Recitantur etiam pressuræ vel iniuriæ eidem crudeliter irrogagatæ, sicut de Arturo & Gangano & Tristanno, fabulosa quædam referunt histriones, quorum auditu concutiuntur ad compassionem audientium corda, & vsque ad lacrymas compunguntur. Qui ergo de fabulæ recitatione ad misericordiam commoueris, si de Domino aliquid pium legi audias, quod extorqueat tibi lacrymas, nunquid propter hoc de Dei dilectione potes dictare sententiam? Qui compateris Deo, compateris & Arturo. Ideoque vtrasque lacrymas pariter perdis, si non diligis Deum, si de fontibus Saluatoris spe, scilicet, fide & charitate, deuotionis & pœnitentiæ lacrymas non effundis. Sanè mirabili Deus artificio misericordiæ salutem nostram operatur ineffabiliter. Ipse sapientia illuminans, ipse iustitia terrens, ipse charitas blandè inuitans, velut si aliquem melle, dulcedinis inexpertum, velles ad appetitum mellis allicere, & ideo eius ori mellis guttulam instillares. Ita Saluator carnalibus immersos illecebris, quos nec prædicatio, nec districti iudicis timor cõuertit ab iniquitatibus suis, quodam rore misericordiæ, quodam gustu suæ dulcedinis ad salutem vocat, donec ei iugum suauissimum suæ seruitutis imponat. Licet enim post illius suauitatis experientiam, homo ille ad vanitates sæculi reuertatur, cooperante tamen gratia Dei, ille in se reuersus in seipso confunditur, semetipsum odio habet: quia oblata sibi Dei gratia toties est abusus. Hinc de arctiore cogitat vita, motus refrænat illicitos, & affectat sibi legem tantæ necessitatis imponere, vt cùm habeat velle in peccando, non habeat tamen posse: in talibus eorum sanctitas fructus est lacrymarum. Ad hoc siquidem datæ sunt, & hoc per illas operatur Altissimus. Si ergo per eas impletum est, propter quod datæ sunt, vt quid necessariæ de cætero sobriè & piè & iustè viuentibus erunt? Vides profectò quàm gratum Deo sit sacrificium lacrymarum, & pro omnibus delictis sufficiens holocaustum. Sed quibus? Confitentibus, pœnitentibus, non reuertentibus ad vomitum, sed in spiritu humilitatis, & in animo contrito fugientibus ad pia viscera Iesu, & continuantibus dignos pœnitentiæ fructus. Sic in vigiliis, ieiuniis, disciplinis, mortificatio carnis assumpta in omnibus membris cum lacrymarum profusione se offerat, vt holocaustum cordis deuotissimorum affectuum suauitate pinguescens coram summo sacerdote de ara spiritus interioris odorem suauitatis effundat. Expedit eis, qui conuertuntur ad cor, vt bestiales sensuum motus districtiore censura cohibeant, quatenùs to-

Marginalia: Psal. 30. — *Sola lachrymæ non sunt signum veræ pœnitentiæ.* — Psal. 80. — Iud. 13. — Rom. 11. — *Meritum nullum sine charitate.* — *Cur Deus lachrymas concedat malis.* — *Lachryma sufficiens holocaustũ pro peccatis.*

ta ſenſualitas ad arbitrium ſpiritus in Chriſti obſequium captiuetur. Non enim vir propter mulierem, ſed mulier propter virum facta eſt, caro ſcilicet, vt ſpiritui ancilletur. Quæ vtilitas, ſi benè offers & malè diuidis, dicens ei anathema, qui dicit, peccaſti, quieſce, vade & noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat? In initiis igitur, abſtinentiæ nodis alliganda eſt caro, vt ita ſine difficultate ipſam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigas. Chriſtus equidem prius ligatus eſt, poſtea crucifixus. Et vos hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, vt cum Ioſue quinque reges, id eſt, quinque ſenſus, patibulo pœnitentiæ affigatis. Caro ſiquidem Dalila noſtra eſt, domeſticus hoſtis noſter: hunc occidere nobis non licet, immò circumferre & alere nos oportet. Sic autem affligatur, vt ſeruiat: ſic tendatur chorda, ne rumpatur. Sic etiam paſcatur iumentum, vt labori ſufficiat. Nam & in ſacrificio auium, non abſcinduntur aſcellæ turturis, ſed franguntur. Certa verò moderatione diſpenſes ea, quæ circa miſerias carnis exigentia naturalis expoſcit: & ad cuſtodiam cordis tota ſtudij vigilantia transferatur. Verbum Salomonis eſt: Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ipſo vita procedit. Non enim ſatis eſt ad ſalutem, extraordinarios reprimere motus carnis, quos à noſtræ originis corruptione contraximus, niſi profectus animæ ſumma diligentia procuremus. Quid enim prodeſt, ſi extra aut circa vineam ſtirpes ſpinarum veternoſas explantes, nec ſpinas, aut tribulos interiùs eradices? Non decet etiam de partu ancillæ eſſe ſolicitum, & in domina non dolere ſterilitatis opprobrium. Non expedit vt terram corporis pœnitentialiter excolas, ſi de anima plantaria ſuperbiæ, cupiditatis, & inuidiæ non euellas. Nec etiam multum intereſt, ſi domita carne, peccatum obtineat mentis arcem, vt qui foris victus apparet, partem ſui perdiderit meliorem. Scriptum eſt, Foris pugnæ, intùs timores. Res plena diſcriminis eſt, ſi ſic extra ciuitatem committimus bellum, vt nihilominùs in ciuitate patiamur excidium. Non ſunt forſitan pedes tui veloces ad effundendum ſanguinem, ſed currunt affectus tui ad acquieſcendum carni & ſanguini, quæ non poſſident regnum Dei. Teſtatur autem Pius Papa religionis opera homini non prodeſſe, niſi mens in Dei timore à praua cogitatione ieiunet. In primis itaque Deum time, & mandata eius obſerua; vt, ſicut Apoſtolus dicit, cum timore & tremore tuæ ſalutis negotium opereris. Initium ſiquidem ſapientiæ timor Domini. Verbumque Iſaiæ eſt: A timore tuo, Domine, concepimus, & ſpiritum ſalutis peperimus. Expedit ſanè his, qui conuertuntur ad cor, vt in timore iudiciorum Dei turbam irruentium cogitationum diſtrictè cohibeant, ne tranſeant in affectum cordis. Sit autem homo exterior, tanquam mortuus à corde, vt in ſanctarum meditationum ſerenitatem liberè liceat interiori homini reſpirare. Sunt equidem vagæ cogitationes, in quibus non grande periculum eſt, dummodo habeas Dominum in conſpectu tuo, & ſit anima tua in manibus tuis ſemper. Sunt & cogitationes de cibo, de indumento, de potu, & conſimilibus, quas exigentia corporalis expoſcit, & hæc noſtræ carni familiariùs adhærent: nobiſcum enim coaluerunt à prima origine, vt quaſi noſtra primogenita cenſeantur. Si ergo hæ cogitationes, aut alij primi motus, quos lex peccati ſcribit in carne, cœperint aſcendere, & contaminare conſcientiæ tuæ lectum, dicas cum B. Iacob: Ruben primogenitus meus non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui: & ſic in ſpiritu fortitudinis allidantur ad petram paruuli Babylonis. Tertium cogitationis genus damnabile eſt, quod de luxuriæ, aut ſuperbiæ, aut inuidiæ, vel alterius deteſtandæ iniquitatis ſterquilinio latenter obrepit: cuius fœtorem, quàm citò exhalare perſenſeris, auerte animum, cogita terribilem in ſuis iudiciis Deum, curre ad lacrymas, & gemitus, illamque cogitationem de longè auctoritate imperioſa cohibeas. Mors in illa eſt, ideo ipſam nulla occaſione tibi approximare permittas. Quod ſi tui dominata non fuerit, tunc immaculatus eris, eritque ſub te appetitus tuus & tu dominaberis illi. Si verò aliqua cogitatio virulenta, vel in modico tuos ſenſus infecit, & vulneratus es à ſerpente, curre ad ſerpentem æneum; Chriſtum inuoca, cui omnis cogitatio confitetur. In corde contrito & humili poteris cogitationem tuam mirabili artificio humilitatis auferre ab oculis eius, vt eam non videat, qui omnia videt. Auferte, inquit, malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis. O quàm mirabiles & terribiles oculi, quos neque cogitatio parua præteruolat. Deus enim, ſicut videt actus, ita hominum contemplatur affectus: nec opus eſt, vt quis ei teſtimonium perhibeat de homine.

Marginalia: 1. Cor. 11. — Gen. 4. iuxta LXX. — Ioan. 8. — Ioſ. 10. — Leuit. 1. — Prou. 4. — *Declinandũ à malo, & facienda bona.* — 1. Cor. 7. — Ep. 1. 1. c. nihil prodeſt. diſt. 3. de pœnitẽtia. — Philip. 2. — Pſal. 110. — Iſa. 26. — *Cogitationes quomodo regendæ.* — Geneſ. 49. — *Remedium contra fœdas cogitationes.* — Iſa. 1.

1. Pet. 4. 8. *Humilitas quid possit.*

Ipse tamen nullum, post humilem confessionem, videt peccatum, quoniam charitas operit multitudinem peccatorum. Super omnia studeas ante misericordes oculos Dei, humilis & miserabilis apparere; præ cunctis virtutibus humilitas Deo familiariter & confidenter assistit. Hæc Deo cognata est & amica, hæc sola virtutem se esse ignorat, ipsa de suo contemptu fit honorabilior, & in sui abiectione alias virtutes exigens, dum ex eo proficit, quo officit, omnium dispendia recompensat. Humiliare ergo, nec filio Patris tui sit dedecori humilitas, quæ non dedecuit Filium Dei. Descendit Naaman de curru superbiæ in Iordanem, qui interpretatur descensus, siue humilitas, & à lepra mundatur. Descende & tu, atque humiliare, si vis à peccato mundari. Propterea Psalmista dicit: Memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonijm à monte modico. Mons quidem modicus est superbia huius vitæ, tam breuis, tam miseræ, tam incertæ. Et vnde superbiet terra & cinis, vermis fœtens, reptans in palude ranunculus, cadauer putridum, Lutum vermibus scatens, & vile morticiniũ? Leua manus tuas in superbias nostras Deus, & confringe cornua peccatorum. Humilietur in puluere anima nostra, vt cum lamentatore Propheta ponamus in puluere os nostrum, si fortè sit spes, si forte conuertatur & ignoscat Deus, atque secundùm multitudinem iræ suæ non quærat. Horrendum quippe est, incidere in manus Dei viuentis. Ignis enim succensus est in furore eius & audebis vsque ad inferni nouissima. Domine ne in furore tuo arguas me, sed sustine, vt meipsum arguam confitendo. Et quæ tibi gloria Deus, si creaturam tuæ conformem imagini, & charactere tuæ fidei consignatam perpetua excommunicatione præcidas à communione Sanctorum, vt eam æternæ mortis abyssus absorbeat, & super eam vrgeat os suum puteus infernalis? Quæ vtilitas in sanguine meo Deus, si descendero in corruptionem? Quis ex vobis poterit stare cum igne deuorante? Aut quis stabit cum ardoribus sempiternis? Vincat quæso, Domine, misericordia tua miserias meas, & meas iniquitates benignitas tua. Suscites in me veræ contritionis & confessionis affectus, & ne torquear gehennalis ignis incendio, ignem in me tuæ dilectionis accendas. Quod nobis concedat, qui viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

4. Reg. 5. — Psal. 41. — Thren. 3. — Hebr. 10. — Deut. 32. — Psal. 6. — Psal. 29. — Isa. 33.

DE POENITENTIA, vel satisfactione à Sacerdote iniungenda.

VENERABILI PATRI & amico in Christo Domino VV. Dei gratia Abbati. N. Petrus Blesensis salutem, & de pœnitendis pœnitere.

NIMIA tui rigoris austeritas, quam exerces in tuorum confessionibus fratrum, sicut dicitur ex eorum querela communi, enormium generat materiam scandalorum. Susceptos enim ad pœnitentiale remedium, post confessionem publicè dehonestas. Nam, licet infirmitates eorum verbo non publices, quadam tamen superciliosa & notabili despectione opinionem eorum apud alios sinistra suspicione contaminas. Nouisti quàm graui animaduersione plectatur transgressio sacerdotis peccata sibi confitentium reuelantis. Nec multùm interest, vtrum voce vel signo, vel quodam vultuoso contemptu, aut aliàs nimia seueritate satisfactionis secreta conscientiæ alienæ vulgentur. Tales equidem canonica censura deponit, ac depositos perpetuò & ignominiosæ peregrinationi addicit. Sicut scribit B. Gregorius: Ars est artium regimen animarum. Spiritualis ergo medicus in recipienda confessione multa cautela vtatur. Oportet enim, sicut in Pœnitentiali Romano docemur, vt sacerdos in multa mansuetudine & benignitate suscipiat pœnitentem. Oret in primis pro eo, nec se peccatorem profiteri dubitet, vt ad compunctionem prouocet pœnitentis affectum proprio humilitatis exemplo. Nullum omnino despiciat peccatorem, quia sicut B. Hieronymus scribit: Ille nullum despicit peccatorem, qui peccatores redimere venit. Et adiungit: Si pœnitens post confessionem contemnitur à Prælato, facilè in desperationis foueam detruditur: quod quidem peccatum adeò damnabile est, vt Deum ad iram prouocet, nec veniam mereatur. Sicut ergo confitenti necessaria est humilis & sincera deuotio, sic pœnitentiali, id est, sacerdoti necessaria est diligens & circumspecta discretio

Secretum confessionis non reuelandum. — *Cap. qui vult. c. sacerdos de pœnit. d. 6. Gregor. 1. par. pastor. c. 1.* — *Boni Confessarij conditiones tres.*

discretio, vt discernat inter lepram & lepram, vt habeat in se tria, bonitatem, scientiam, disciplinam: bonitatem in sanctitate, scientiam in eruditione, disciplinam in correctione. Hæc tria quidam postulabat dicens: Bonitatem & disciplinam, & scientiam doce me. Sit Samaritanus infundens oleum misericordiæ, vinumque iustitiæ. Habeat conscientia eius, quasi arca fœderis, manna & virgam, vt sciat compati & ignoscere, arguere & monere. Gaudeat de primitiuis fructibus pœnitentis, sicut bonus agricola compatiatur infirmo, dubiumque confortet recolens illud Apostoli: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Et audiens tentationes illius, suam infirmitatem cogitans, apud se dicat: Si in tanta tentatione fuissem, grauius cecidissem. Nihil dicatur, aut fiat cum indignatione, & ira. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. Medium autem teneat, ne nimia remissio, vel nimia austeritas sit in eo, certumque pœnitentiis modum, iuxta sanctorum Patrum instituta præscribat. Beatus enim Gregorius falsas pœnitentias vocat, quæ non secundùm auctoritatem Sanctorum, & pro qualitate criminum imponuntur. Sunt equidem, qui peccatis grauibus leues, & inusitatos iniungunt pœnitentiæ modos, consuentes iuxta verbum Prophetæ, puluillos sub omni cubito manus, & ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. Hieronymus super Danielem: Quamobrem consilium meum placeat tibi, peccata tua eleemosynis redime, si fortè ignoscat tibi Deus. Cùm Beatus Daniel præscius futurorum de sententia Dei dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter veniam peccantibus pollicentur. Isidorus de summo bono: Sunt qui pœnitentibus securitatem citò pollicentur, quibus benè per Prophetam dicitur: Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia dicentes: Pax pax, & non est pax. Cum ignominia, inquit, curant contritionem, qui citò pœnitenti promittunt securitatem. Sunt qui austeritate iugum Domini suaue exasperant, & onus eius leue aggrauant, alligantes onera importabilia, digito autem suo nolunt ea mouere. Isti sunt, qui contra præceptum legis infirmo fratri commodant ad vsuram: vsura enim est, quidquid satisfactionis supra debitum regulare iniungis. Isti exercent zelum iustitiæ in fermento, & non in azymo, vt iracundiæ satisfaciant, non vt Christo fructificent. De talibus scriptum est: Concupiscentia spadonis deuirginauit iuuenculam, ita & qui per vim iudicium facit. Anima siquidem pœnitentis scandalizata corrumpitur, nec ex correctione illa fructus iustitiæ generatur. De talibus dicit Dominus per Prophetam: Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & viuificabant animas, quæ non viuunt. Ad pastores peruersos dicit Dominus per Prophetam: Vos cum austeritate imperabatis eis. Sed iuxta verbum Sapientiæ: Horrendè, & citò iudicium his, qui præsunt, fiet. Recta igitur, & sine animi turbatione oportet esse iudicia, sicut Eliu in libro Iob dicit: Non te supprimat ira, vt aliquem opprimas. Legislator monachorum in regula dicit: Cogitet Abbas, se de omnibus iudiciis suis reddere rationem in die iudicii, ne fortè zeli, aut inuidiæ flamma vrat animam suam. Quorundam mos, aut potius mors est: animæ enim peremptorium iudicatur, à Sanctis Patribus, quòd feruentiore zelo proprias, quàm Christi prosequuntur iniurias. Veruntamen sicut Beatus Augustinus scribit: Peccare in nos longè leuius est, quàm peccare in Deum. Si enim vir in virum peccauerit, dicit Samuel, remitti ei potest. Si autem peccauerit in Deum, quis orabit pro eo? Nos autem econtrariò, dicit Augustinus, iniuriæ Dei misericordes, & faciles sumus, & eius offensam, quasi velle & nolle Dei in nostra potestate sit, sine pœnitentiæ satisfactione remittimus. Si quid autem in opere, vel in verbo contumeliosè attentatum est contra nos, illud grauiori animaduersione persequimur. Vnde Ambrosius in Homilia: Quod in hominem committitur, remitti facilè potest, non autem sic, quod attentatur in Deum. Grauiter itaque offendis, si dominico debitori culpas, quæ in Deum sunt, impunè dimittis, ac cælestis regis debitum tua præsumptione resoluis. Pœnitentialis auctoritas multos conuertit in reprobum sensum. Refert beatus Hieronymus de sene quodam, qui iuuenem vexatum spiritu fornicationis, & pœnitentem in foueam desperationis deiecerat, sed ab alio sene confortatus est, ita vt spiritus immunditiæ iuuenem derelinquens, primum senem aggrediens eundem anxiè molestaret. Sæpè videmus aliquos huius vestri Ordinis Episcopis confiteri, vel illis, quos pro se delegant Episcopi, quod quidem scimus esse contra constitutiones Patrum, &

Psal. 118. Luc. 10. Hebr. 9. 1. Cor. 11. Iac. 1. Dist. 5. de pœnitentia cap. falsa. Greg. in c. 15. l. 1. Reg. & hom. 26. in Euang. Ezech. 13. Dan. 5. Isid. l. 3. c. 13. Ierem. 6. Matth. 23. Eccli. 20. Ezech. 13. Ezech. 34. Sapient. 6. Iob 36. Benedictus in c. 2. Regulæ. Serm. 48. de Sanctis. 1. Reg. 2. Vitas patr. par. 2. Cassia. collat. 2. c. 13.

Monachi non debent confiteri nisi Abbati.

honestati contrarium. Sed quid faciet anima deterrita ab Abbate alicui de monasterio suo confiteri prohibita? Quid faciet columba seducta non habens cor? Attendite ô Abbates, vobis, & vniuerso gregi vestro, non principes, non domini, sed forma facti gregis in congregationibus vestris, animarum medici, imò vt veriùs loquar, curatores sentinarum, & stercorum purgatores. Quæ enim stercora, quis enim sanguis menstruus, quæ putredo cadauerum immundior est, quàm peccatum? Periculosum est fratrem suum contemnere, & compunctum corde mortificare. Sanè illi, qui post confessionem despiciunt pœnitentem, non multùm absimiles sunt Simoni Pharisæo, qui in corde suo Christum accusabat, eò quòd Mariæ peccatricis pœnitentiam admittebat. Credo quòd si cum Simone tunc fuisset, qui fratrem pœnitentem nunc despicit, Mariam calcibus repulisset. Porrò, sicut Apostolus dicit, conclusit Dominus sub peccato omnia, vt omnium misereretur. Non enim proficeret virtus spiritualis, nisi subesset infirmitas carnis. Nam virtus in infirmitate perficitur. O si cognouisses & tu, quàm districto, & tremendo indicio oporteat te respondere. Iuxta consilium Ioannis Damasceni, consiliosius, & tutius esset tibi rationem reddere de misericordia, quàm de seueritate iustitiæ. Ille misericordiam superexaltat iudicio, quem dixisse legisti: Misericordiam volo, & non sacrificium. Si zelus iustitiæ quandoque, sicut expedit, attendatur; misericordia tamen primas partes obtineat: pastorque tanquam prudens medicus, vlcus alienæ conscientiæ suauiter tangat. Calamum quassatum non conterat, & linum fumigans non extinguat. Qua igitur fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia præsumit de Dei misericordia, quem durum, & immisericordem sentit fraterna miseria? Sunt qui compellunt aliquos sibi, & non aliis confiteri, ideo illi suos excessus abscondunt, & in suis turpitudinibus perseuerant, quibus illa maledictio intentatur: Væ prægnantibus, & nutrientibus in illa die. Animæ siquidem illorum peccatis grauidæ sunt, & in sua sorde se nutriunt, donec suis desideriis satientur. Propter austeritatem prælatorum declinant corda in verba malitiæ. Sicut Augustinus in libro de Pœnitentia dicit: prompti sunt ad excusandas excusationes in peccatis, aut ea sub silentio claudunt, quod est perniciosa hypocrisis.

[Margin: Osee 7. | 1. Petri 5. | Luc 7. | Rom. 11. | 2. Cor. 12. | In orat. de fidel. defun. | Matth. 9. | Matth. 24. | August. l. de vera & falsa pœnitentia c. 15. & 20.]

Tales medici curant, & non sanant iuxta illud: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Verbum Augustini est: Sacerdos debet esse immunis à culpa, quam iudicat, alioquin alium iudicando seipsum condemnat. Animaduertat, dicit B. Augustinus, qui huiusmodi est, Euangelicam peccatricem, Dominumque dicentem: Qui sine peccato est, primus in illam lapidem mittat. Qua igitur præsumptione alium lapidat, qui se dignum lapidatione cognoscit? Hæc dicit Dominus: Hypocrita eiice primùm trabem de oculo tuo, & sic videbis festucam eiicere de oculo fratris tui. Magna trabs est mentis elatio, quæ sic mentis oculum obscurat, vt non qualis es, sed qualem te opinaris, aspicias. Quod damnas in fratre tuo, fortè damnabilius est in teipso. Tu quis es, qui seruum iudicas alienum? Domino suo stat, aut cadit. Quomodo scis de te ipso, vtrum sis dignus amore, an odio? Nam delicta quis intelligit? Nemo nouit, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui in eo est. Sed nec homo seipsum cognoscit. Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis nouit illud? Ideo Apostolus, licet nihil sibi conscius sit, minimè tamen seipsum iudicare præsumit. Nihil, inquit, mihi conscius sum, sed neque meipsum iudico; Dominus autem me iudicat. Omne iudicium dedit Pater Filio. Qui ergo alium iudicat, sibi perniciosè priuilegium redemptoris vsurpat. Pastor itaque pœnitentem blandè suscipiat, nec ipsum grauioris pœnitentiæ obseruantiis, aut graui, & tyrannica vultuositate confundat. Sed si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, qui spiritualis est, instruat eum in spiritu lenitatis considerans semetipsum, ne & ipse tentetur. Apostolus Paulus loquitur sapienti, qui non condescendit fratri minùs sapienti, eumque scandalizare non metuit, Peribit, inquit, in tua scientia frater tuus, pro quo Christus mortuus est. Quantò frater infirmior est, tantò ei mansuetior, & diligentior esse debes. Infirmior quidem filius teneriùs à matre diligitur. Et, sicut Apostolus dicit, infirmioribus membris abundantiorem honorem circumdamus. Sis ergo infirmanti misericors, vt misericordiam consequaris. In qua enim mensura mensus fueris, remetietur & tibi. Iudicium enim sine misericordia fiet ei, qui misericordiam non fecit. Misericordes verò misericordiam consequentur. Christus splendor, & figura substantiæ Dei peccatorem blandè suscipit.

[Margin: Ierem. 51. | Ioan. 8. | Luc. 6. | Rom. 14. | Psal. 18. | 1. Cor. 2. | Ierem. 17. | 1. Cor. 4. | Ioan. 5. | *Infirmis magis esse condolendum.* | Gal. 6. | 1. Cor. 8. | 1. Cor. 12. | Matth 7. | Iac. 2. | Matth. 5. | Hebr. 1.]

Tu peccator, qua præsumptione eum despicis; & repellis? Christus non mediocre reputat lucrum, se recuperasse ouem perditam, & diem festum cum Angelis suis agit: exultat cælestis curia de conuerso, & reuerso ad pœnitentiæ fructum. Tu nec lucrum, nec iacturam reputas animarum; vis sub certis finibus limitare misericordiam Dei, cuius misericordiæ non est finis? Paterfamilias largus est, & auarus est dispensator. Existimasti iniquè, quòd ero tui similis, dicit Dominus, & misericordiam meam de duritia tua metiris? Quid scis, si iam lacrymis, & contritione mundatus est? Liberatus est fortè ipso proposito confitendi. Dixi confitebor, & tu remisisti. Lazarus à Domino suscitatus est, antequàm ab Apostolis eius institæ soluerentur. Leprosi à Domino mundati sunt, antequàm se ostenderent sacerdotibus. Christus autem dimisit peccatum, pro quo tu pœnitentem iudicas, & cum Pharisæo despicis Publicanum. Pius, & misericors Deus pœnitenti offert pacem, priorque mittit legatos de pace, qui priùs de pace fuerat requirendus. Nimirum in negotio pœnitentiæ misericordia, & veritas obuiant sibi, seque osculantur iustitia, & pax. Iustitia & veritas rei se iudicantis, & punientis, misericordia & pax Dei gratuitò indulgentis. O beata spes confitentium. Iste prodigus filius, qui adeo immaniter peccauit in cælum, & in terram, nec in aliquo satisfecit, statim reconciliatus est patri, longeque promptior, & ardentior erat pater ad miserandum, quàm filius ad misericordiam obtinendum. Nolite timere pusillus grex. Accedite securi ad thronum gloriæ, qui non audebatis vel de gratia cogitare. Venite omnes, qui laboratis, & onerati estis. Venite omnes, qui computruistis in immunditiis vestris. Velit, nolit superciliosa hypocrisis Pharisæi, Baptismus pœnitentiæ cunctis exponitur. Hîc patet fons domus Dauid in ablutione peccatoris & menstruatæ. Non hîc baptizas tu, qui despicis pœnitentem, non Ioannes, sed Christus, qui quantò differentiùs præcellit omnibus, tantò dulciùs, & gloriosiùs confirmata est super nos misericordia eius. Vale.

Luc. 15. Psal. 49. Psal. 31. Ioan. 11. Luc 17. Luc. 18. Luc. 12. Luc. 12. Math 11.

CANON EPISCOPALIS,

ID EST,

TRACTATVS DE INSTITVTIONE Episcopi.

REVERENDO PATRI ET DOMINO Ioanni Dei gratia Vvigorniensi Episcopo suus Petrus Bles. Bath. Archid. salutem, & fidelem esse in ministerio Christi.

PETIS instantiùs, Reuerendissime Pater, vt de Episcopali officio aliquid tibi scribam, quod in hac nouitate solatium tibi sit, & ædificet ad salutem. Ego siquidem latitans in obscuro, & sub modio fumigans, lucernæ super candelabrum positæ tenebras meas compellor ingerere. Doctum indoctus docere præcipior, & ægrotus benè habenti remedium medicinale conficere. Abundas vino & oleo spirituali, teque vnctio docuit de omnibus, & tamen à me postulas vnctionem. Ego autem seruus sanctitatis vestræ, non habeo nisi modicum olei, quo vngar: immò paululum aceti, quo sub diebus æstiuis liceat mihi cum messoribus Booz buccellam panis intingere: illud verò tantillum non recipit portiones, charitas tamen nunquam excidit: & quantò, quæ sua sunt, manu largiore dispensat, tantò pleniùs crescit, & ex impendio liberali, farina viduæ & olei lecythus exuberat. Manna quidem putrescit, & vermibus scatet, si fuerit reseruatum: erogatum autem *vtiliter, fit panis cælestis & refectio Angelorum. Scio quòd gratia Dei obest, si non alii prodest. Qui autem Dei donum in vsum, & vtilitatem alienam communicat, pleniùs meretur habere, quod habet: nam dabitur ei & abundabit. Qui autem è diuerso talentum Domini abscondit, quod videtur habere, auferetur ab eo. Ego siquidem talentum non habeo, sed minutum, quod me in gazophylacium mittere oportet: ibit tamen in creditum, ex quo inuenitur, qui illud in causam mutui recipiat, si fortè ex sorte modica vberior accessio vsuræ proueniat: faciam quod possum; præsumet dilectio, quod non possum. Vena ingenii languentis anima-

Amos 2. Psal. 44. Ruth 2. 1. Cor. 13. 3. Reg. 17. Exod. 16. *al fideliter Matth. 13.

bitur desiderio, stylumque iacentem eriget accensa charitate deuotio. Nunquam ex parte mea degenerabit ille socialis affectus, qui inter nos longi temporis excursu coaluit. Illi accessit tua dignitas, non successit, atque familiaritatis antiquæ vinculum tua cathedra non dissoluit. Si ambules super pennas ventorum, si ascendas in cælos, vel descendas in abyssos, mutationem status affectio non agnoscit. Iam feruet, iam ebullit animus ad scribendum. Iam epistola præsens, quæ ab initio meticulosa fuerat, animosior ex amore, non minùs imprudenter quàm impudenter prodire appetit ad palpebras populares*, seque temeraria audientiæ vulgari exponit. Ipsa tamen securiùs lateret in sinu conscientiæ meæ, & prudentiùs inter silentij cardines clauderetur. Amore igitur illectus & tractus, quod sine fictione didici, sine inuidia vestræ communico sanctitati. Ille, in quo sunt omnes sapientiæ & scientiæ thesauri absconditi, ipse os meum in beneplacitum gratiæ suæ, & in vsum publicæ vtilitatis aperiat, Spiritusque sanctus bonarum mentium institutor, per quem mihi velle adiacet, in me velle & perficere prosequatur. Si autem stilus istius epistolæ delicatis auribus sonare aliquid durius videatur, parce seni, qui super senes intelligis, qui à primis moribus adolescentiæ, studuisti tempora præuenire meritis, & ætatis insufficientiam virtutibus compensare, nec verba ex operibus metiaris. Audisti, amantissime pater, de his qui sedent super cathedram Moysis, quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere: leuius est facienda præscribere, quàm præscripta implere. Nam & liber Prophetæ traditus ad deuorandum, dulcescit in ore ipsius: amaricatur verò ad anteriora transmissus, Sicut, Apostolus dicit, accepistis ab eo, quomodo vos oporteat ambulare & placere Deo per omnia, sic & ambuletis, vt abundetis magis. Et ne longè exempla petere vos oporteat honestatis, vobis Episcopalis officij formam vestri auunculi Rothomagensis Archiepiscopi doctrina præscribit, cuius vestigia, si velitis fideliter imitari, eritis ad mores compositus, liberalis, affabilis, mansuetus, in consiliis prouidus, * in agendo strenuus, in iubendo discretus, in loquendo modestus, timidus in prosperitate, in aduersitate securus, mitis inter discolos, cum his qui oderunt pacem pacificus, effusus in eleemosynis, in zelo temperans, in misericordia feruens, in rei familiaris dispensatione nec anxius, nec supinus, circumspectus ad omnia, illorum quatuor animalium imitator, quæ antè & retrò, & in circuitu habere oculos prouidentiæ describuntur. Constitutus es, venerabilis pater, inter filios prophetarum, ascendisti in montem Garizim, vt populo benedicas. Igitur sic te existimet homo, vt ministrum Christi, & dispensatorem mysteriorum Dei. Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Qualem te esse oporteat, veritas sub clausula recisiore describit: Fidelis, inquit, seruus, quem Dominus constituit super familiam suam. Fidelis es, si quæ sursum sunt, non quæ super terram quæris, non quæ tua sunt, sed quæ Iesu Christi, & in symbolum publicæ vtilitatis conferas, quod tibi cælestis gratia prærogauit. Fidelis es, si Deum diligis propter se, & proximum propter Deum. Infidelis, verò es, si communem naturam contemnis in altero, & imaginem Dei propriam non agnoscis. Quære ergo, non quod tibi expediat, sed quod multis. Quære cum Apostolo non datum, sed fructum. Interest gloriæ sanctitatis tuæ superintendere populo tibi credito, vt Episcopi nomen interpreteris Episcopali officio. Sapientibus & insipientibus debitor es, ideò consiliosius agere te oportet. Sapientia in sui nominis libro dicit: Ego Sapientia in consiliis habito, & eruditis intersum cogitationibus. Vtere consilio Salomonis: Fac, inquit, omnia cum consilio, & non pœnitebis, & adiungit: Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum tuum extraneo ne reueles. Si vsus fueris consilio sapientum, non eris ad vindictam vehemens, ad corrigendum seuerior, non immisericors ad parcendum, non præceps in sententiis, non in victu aut vestitu notabilis, non festinus ad promittendum, non ad reddendum tardus, non subitus in responsis, non auarus, aut prodigus in expensis. Priùs teipsum doce, quàm alios doceas: non est Sapiens, qui non est sapiens sibi. Cumque alij de pectore tuo, quasi de fonte, hauriant, tu priùs bibe de fonte putei tui: sic deriuetur fontes tui foras, vt tui tamen immemor non existas. Maledictus, qui facit partem suam deteriorem. Qui autem sibi nequam est, cui bonus erit? In animæ negotio, & in acquirenda hæreditate cælesti, nemo tibi germanior sit teipso. Egredere frequenter in agrum cum Isaac ad meditandum, & iuxta sententiam Salomonis, Si cócupiscis sapientiam,

Sap. 7. Coloss. 2. Matth. 23. Apoc. 10. 1. Thess. 4. *al. arguendo. Apoc. 4. 1. Cor. 4. Matth. 24. Col. 3. Phil. 4. Rom. 1. Prou. 8. Eccli. 32. Prou. 25. Bern. l. de consid. c. 4. Eccl. 14. Gen. 24. Eccli. 1.

serua mandatum eius, & tibi Dominus eam dabit. Habeas tecum quorum vitam verearis & verba, qui te, etiamsi velis, deuiare non sinant, refrænent præcipitem, confirment dubium, & excitent torpescentem. Insolentia magna est, non pro ratione, sed pro libidine agere: & bestiale est, appetitum consilio anteferre. Scriptum est: Homo cùm in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Non tamen credas omni spiritui, sed priùs proba, vtrùm ex Deo sit, ne fortè veterator ille serpens, aliquid per malitiæ suæ instrumenta insibilet; cuius astutias facilè poteris deprehendere ex modo suggestionis, ex facie & gestu, ex oblatione precum, & ex ipsa consilij qualitate. Et, vt omninò elidas machinationes apostatæ Angeli, sint quasi in vultu conscientiæ tuæ timor Dei, ignis gehennæ, vitæ breuitas, incertissimus vitæ finis, & expectatio tremendi iudicij. Contra salutem & præter salutem tuam nihil facias, aut præcipias faciendum. Nam si collaterales tui, aut alij, qui tuæ familiaritatis auctoritate vtuntur, offenderint, scis, quia in te culpa refundetur. Scis quia ratihabitio mandato comparatur. Illudque censetur opus tuum, cui proprium alio mediante impartiris assensum. Est qui sibi soli credit, quod pessimum est, & hoc duntaxat reputat, quod* obdurata adinuentione concepit. Verbum Sapientis est: Itinera insipientium recta sunt in conspectu eorum, sed à Domino reprobantur. Et idem: Sunt viæ, quæ videntur homini rectæ, & nouissima eorum ducunt ad profundum inferni. Omnia ergo cum consilio & modesta maturitate disponas. Si rem proposueris arduam, priùs tecum delibera, postea cum multis, quorum fidem probaueris: & iuxta Euangelicam parabolam: Priùs sedens computa sumptus tuos; & cum Rege congressurus, recense copias tuas domi, ne incauta propositi grauioris assumptio tibi in erubescentiam conuertatur. Vbi autem consilium familiare non sufficit, eorum consilium explora, licet familiares tui non sint, quos organa Spiritus sancti esse non ambigis. Agis tamen meliùs & longè securiùs, si de sola oratione confidis. Iam itaque non tuo, sed Spiritu Dei viuas, quo aguntur hi, qui sunt Filij Dei. Credimus autem, quòd & tu spiritum Dei habeas. Non de rapinis & exactionibus, aut obuentionibus & actionibus iudiciorum, sed de Euangelio viuas, sicut constituit Dominus. Prouentum Euangelij voco, quicquid pro euangelizata fide tuæ contulit Ecclesiæ liberalitatis antiquæ deuotio. Alij multitudine graui hominum aut equorum otiosè panem comedunt alienum, tu verò ambules cum paucis, & in omnium ædificationem panem circumferas Angelorum. Semper sis, quoad potes, in exercitio scripturarum, semper cum domesticis tuis conferas de profectu virtutum. Nam & Apostolus, qui non ab homine, sed à Deo Euangelium didicit, illud tamen censuit cum hominibus conferendum. Nihil contra conscientiam tuam facias. Et, vt verbo Apostoli vtar, à tuo sensu non mouearis, si rectus est, neque per epistolam, neque per spiritum, neque per sermonem. Etiamsi spiritus potestatem habentis super te veniat, locum tuum ne deseras; plus dico, sed cum Apostolo tamen: Si Angelus annunciauerit aliud, quàm quod ad Christi gloriam spectat, anathema sit. Nullum tempus feriatum habeas, sed semper aut orationi, aut lectioni, aut alij honestatis studio te impendas. Sic illi, qui tecum sunt, in operibus tuis legant, qualiter eos conuersari oporteat, & tu eos in iustitia & sanctitate præcedas. Felix illa anima, quæ aliis forma est sanctitatis. Nunquam tibi deficiat, quod per te alteri proficiet: lucerna non minuitur alteram accendendo, nec soli dispendium infert contemplantium multitudo. Posuit te Dominus ad dandam scientiam salutis plebi eius, reddere Domino populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum, & cum omni diligentia parare Domino plebem perfectam. Quoniam dies mali sunt, oportet te de malitia temporis in vsum animarum aliquid sequestrare, quod componat mores, regat affectus, dirigat actus, ipsumque ordinem tuum ordinet & honestet. Adhuc replico. Semper sis in exercitio scripturarum, nullumque tempus te inueniat ociosum. Ocium siquidem sine litteris est, sicut dicit Hieronymus, viui hominis sepultura. Ab infantia sacras litteras didicisti. Vide ne in vacuum gratiam Dei receperis. Ædifices alios non solùm verbo, sed opere & exemplo, quia regnum Dei non est in sermone, sed in virtute. Ædifices subditos in vultu, aspectu, gestu, habitu & incessu. Viuere, & non dare operam, vt rectè viuatur, vitam perdere est,

Psal. 48. 1. Ioan. 4. *al. obd. intentione. Prou. 12. Prou. 16. Luc. 14. 1. Cor. 9. Gal. 1. 2. Thess. 2. Eccli. 10. Sen. ep. 83. 1. Cor. 4.

Omnia verò spiritualis exercitij lucra referas ad illius gloriam, qui est rex gloriæ. Fur enim & latro es, si tibi aliquid inde vsurpare præsumas. Illuc, vnde flumina exeunt, reuertantur. Animalia apud Ezechielem ibant & reuertebantur, quicquid gratiæ conferebat eis, ad Dominum referebant. (Ezech. 1.) Veritas in Euangelico dicit: (Ioan. 5.) Gloriam ad inuicem quæritis, & gloriam quæ à solo Deo est, non vultis. (Math. 6.) Absit vt tibi dicatur à Domino, recepisti mercedem tuam. Sed potius cum Domino dicas: Si ego quæro gloriam meam, gloria mea nihil est. (Ioan 7.) Qui tumet inani gloria, omninò vacuus est, tàm plenus nihilo quàm superbia vento. Si ergo aliquid habeas, vnde debeas gloriari, non in te, sed in Domino glorieris, (1. Cor. 15.) & dicas: Gratia Dei sum id quod sum. In omnibus donis Dei extollentiam fuge, memor verbi illius dominici: (Luc. 10.) Vidi Satanam de cælo cadentem. Si gloriari oportet, dicit Apostolus, de meis infirmitatibus gloriabor. (2. Cor. 12.) Gloria enim Prælati est, si seipsum miserum iudicat & infirmum, insufficientem oneri & honore indignum. Sunt qui honores virtutes reputant, suisque meritis ascribunt gradum eminentiæ, quem in ira Dei fortassis adepti sunt. Honoris assumptio multis tentatio facta est & subuersionis occasio. Igitur sic præsis, vt prosis. Væ his, qui præsident hominibus, nisi præsideat eis Deus. Semper tibi occultè, vel ad disciplinas, vel ad lacrymas, vel ad alia, quæ citra hominis testimonium solus agere poteris, impone tibi iugum dominicæ seruitutis. Summum enim captiuitatis genus est, si sine alicuius voti vinculo euagetur ad arbitrium suum licentia libertatis. In alto itaque sedens, non alta sapias, per omnia sentiens humiliter, humilibusque consentiens. Non ambules in magnis, nec in mirabilibus super te. Sed si de bono conscientiæ tuæ gloriaris, cum beato Iob dicas: (Iob. 10.) Si iustus fuero, non leuabo caput. (Psal. 142.) Non enim iustificabitur in conspectu tuo, Domine, omnis viuens. Paulus, qui nihil sibi conscius erat, se tamen iustificatum negabat. Ego, inquit, non arbitror me comprehendisse. (Philip. 3.) Et item: Non quòd, inquit, acceperim, aut perfectus sim, sed eorum quæ retro sunt, oblitus ad anteriora me extendo. Ipse non de dominio, sed de ministerio gloriatur. (2. Cor. 11.) Ministri Christi sunt, inquit, & ego. Vt minùs sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. In his tibi gloriandi forma præfigitur, non in veste pretiosa, non in supellectili multa, non in congregatione pecuniæ, non in ædificiis aut culturis, non in dilatandis possessionibus, non in equorum multitudine, non in ornatu pompatili, non in frequentia clientelæ. Nam hæc omnia gentes inquirunt. (Gal. 6.) Sed sicut gloriatur doctor gentium, in cruce Domini nostri Iesu Christi, in infirmitatibus suis, in mortibus, in laboribus, in carceribus, & in plagis. (2. Cor. 11.) Dedit tibi Dominus scientiam sanctorum. Qui hanc scientiam apponit, apponit & dolorem, non gloriam, sicut scriptum est: (Eccli. 1.) Qui apponit scientiam, apponit & dolorem: de quo quidam pœnitens dicit: Et dolor meus in conspectu meo semper. (Psal. 37.) Non humanã gloriam, quæ est ventus vrens, cælestis gratiæ fluenta desiccans. Absit à te gratia illa, qua fias in oculis tuis gloriosior, & inde odiosior in oculis Dei. Ira est, non gratia, cùm quis ponitur super ventum, nullas habens radices in soliditate virtutum. Illius seruituti addictus es cui seruire regnare est; cuius seruitutis intuitu, ille seruum seruorum se reputat, (*Papa seruus seruorũ*) qui tenet Ecclesiæ principatum. Hoc ergo sentias in teipso, quod in Christo Iesu, vt sicut exinaniuit, se formam serui accipiens, (Phil. 2.) sic eorum qui tibi subiecti sunt, seruum te reputes humilem & abiectum; non sit tibi dedecori humilitas, quæ decuit Filium Dei. De prælatione potes habere gloriam, sed non apud Deum. Si autem gloriaris de humilitate, non eris insipiens. (Marc. 10.) Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Non ergo te Dominum exhibeas, sed ministrum. Petrus Apostolus dicit: (1. Pet. 5.) Non dominantes in clero, sed forma facti gregis in populo. Vnde gloriabitur miser homo de immundo conceptus semine, genitus in peccato & natus, breui viuens tempore, fugiens velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanens? Si ergo te aliquo elationis motu aura fauorabilis afflauerit, recole illud quod dictum est Sedechiæ: (Ierem. 38.) Viri tui pacifici seduxerunt te. Si te lactauerit peccator, non acquiescas, nec laus, vel potius fraus adulatoria te seducat. Perniciosum est prælato, libenter audire de se, supra id quod sentit in se. (Prou. 1.) Parco autem, dicit Apostolus, (2. Cor. 11.) ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Porrò ille non parcit sibi, nec suæ animæ miseretur, qui iactitat actus suos, volens æstimari,

quod non est, & nesciri quod est. Sit anima tua in manibus tuis semper, & Dominus in conspectu tuo, vt dicas, cùm cœperit adulator applaudere: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Et illud: Nolite me vocare Noemi, sed Mara, quoniam amaritudine plena sum. Sicut autem ventus dissipat nubes, sic tui vultus austeritas ventum adulationis, & venenum detractionis exterminet. Interrumpe sermones malitiæ, & intersere aliquid de lege Dei, de canticis Sion, de iudiciis cælestis iræ, de meritis Sanctorum, de torrente voluptatis æternæ. Est qui plus credit alterius linguæ de proprio statu, quàm conscientiæ suæ. Porrò longè est à salute membrum huiusmodi stupidum & infirmum, ægrotans, & se ægrotare non sentiens: eo ipso insanabile, quia insensibile. Quàmplures video, qui post acceptum cælestis gratiæ donum, effluunt in passiones desideriorum, sicut & gentes, quæ ignorant Deum. Tu à longo tempore possedisti vas tuum in sanctificatione. Quod fecisti hactenùs, feliciter consumma, sic agens quotidie, quasi semper incipias. Frequens est inter Episcopos aliquem inuenire, qui primum suæ promotionis annum dedicet sanctitati: cúmque in sua nouitate sit factus agnus, inueteratus aliquot dierum fit rapacissimus lupus. De tali scriptum est: Ante messem totus effloruit, & immatura perfectio germinabit. Et de eodem: Si fructum fecerit, alij comedent illum. In omni angustia, totam spem tuam iacta in Domino, quoniam nomen Domini plurima fortitudo. Non confidas in eis qui solent dare verba, quorum amicitia quæstuaria est, & familiaritas sumptuosa. Intelligis quæ dico: & recolis Machabæos, qui quoties Romanorum* implorauerunt suffragium, eorũ amicitia principibus & populis Israël versa est in singultum. Frequenti, quæso, scrutinio dispice, & attende, qualis ex dono Dei sis, & qualis sis ex teipso, & redde, quæ tua sunt, tibi, & quæ Dei, Deo. Recole quàm miserabilem, quàm infirmum te de ventre materno natura produxerit. Nudus egressus es de vtero matris tuæ, nudus natus es ad laborem, non ad honorem. Si quid tibi dispensatio cælestis adiecit, semper timeas illud Psalmistæ: Veruntamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos dum alleuarentur. Quidam Episcopi regum munificentias, & eleemosynas antiquorum, abusiuè Baronias, & regalia vocant, & in occasione turpissimæ seruitutis seipsos Barones appellant. Vereor ne de illis queruletur Dominus, & dicat: Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non cognoui. Scias te assumpsisse pastoris officium, non Baronis. Certè Ioseph in Ægypto patrem suum & fratres instruxit, vt dicerent Pharaoni, Viri pastores sumus. Maluit eos profiteri pastoris officium, quàm Principis aut Baronis. Christus dicit: Ego sum pastor bonus: tu verò constitutus es ab eo pastor aut villicus: villicatio tibi commissa est; & scias quia villicationis rationem reddere te oportet. Agricultura Dei tibi commissa est, opus est sarculo vt agricolę, baculo vt pastori. Sarculo, vt tanquam Prophetæ filius euellas & destruas, ædifices & plantes: baculo vtere, lupos ab ouili * coërcendo, oues debiles sustentando, erigendo lapsas, erroneas reducendo. Semper autem inter fructus Episcopalis officij, æterna temporalibus præferantur. Et quoties te circa curam possessionum turbatrix actiua solicitat, nunquam tamen in te quies contemplatiua degeneret. Fac alium pro te molere, tu animarum saluti solerter intende. Vacuum à sæcularibus oportet esse animum, diuinæ seruitutis obsequio consecratum. Magnis addictus es, noli minimis occupari. Minima & vilia sunt, quæcunque ad sæculi quæstus, & non ad lucra pertinent animarum. Sæcularia negotia si habueritis, dicit Apostolus, eos, qui contemptibiles sunt inter vos, constituite ad iudicandum. Si autem ad te intrauerit causa pauperis, causa pupilli & viduæ, iudica in iustitia pauperes, & argue in æquitate pro mansuetis terræ. Fac iudicium iniuriam patientibus, procura humilibus pacem, rebellibus obedientiam, claustris quietem, ordinem Monasteriis, Clericis disciplinam. In iudiciis nunquam ad rumusculos mouearis, nec tibi obrepat furtiua suspicio. Dominus Iudam, quem proditorem nouerat, quia non cõuincitur, non condemnat. Parcit mulieri in adulterio deprehensæ, eò quòd non appareat accusator. Non Sodomam subuertit, donec descendat & videat, vtrùm clamorem opere conpleuerint. Ego, inquit, sicut audio, sic iudico, cuius audire est scire. Tu verò non nisi ex assertione partium, & rationabili animi motu ceseas ad sententias procedendum. Duo sanè sunt, quę in iudicio faciunt cordis oculum caligare, ira & cupiditas: hæc duo remittenda puniunt, & punienda remittunt. Ira siquidem iustitiam Dei non operatur. Cupiditas verò

Marginal notes: Psal. 118. — Ruth. 1. — Isai. 65. — *al. explorauerunt cõsilium. — Psal. 72. — Ose. 8. — Gen. 46. — Ioan. 10. — Ierem. 1. — *al. Cohibendo. — 1. Cor. 6. — Psal. 71. — Ioan. 8. — Gen. 8. — Iac. 1.

dum quæ sua sunt, quærit, iudicia Dei tremenda contemnit. Tu verò manus tuas excute ab omni munere, & quod gratis accepisti, da gratis. Non sis de numero illorum, qui sequuntur retributionem, nec vendas conscientiæ tuæ libertatem. Nemo possit tibi dicere, ditauimus Abraham: sed cum Samuele fiducialiter dicas: Loquimini coram Domino & Christo eius, vtrùm bouem cuiusquam tulerim, aut equum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus acceperim, & contemnam illud hodie, vobisque restituam. Si mentem tuam munerum cupiditas titillauerit, ibi moriatur, vbi oritur nequissimum germen, & in suæ matris vtero præfocetur. Reuolue in animo tuo quantùm ex honoris assumptione profeceris, & ex quotidiana collatione spirituales virtutum metire profectus, vtrùm sis insolentior aut humilior, affabilior vel austerior, mansuetior aut grauior, liberarior aut auarior. Ex quadam enim obligatione, quæ tuo annexa est officio, exigitur à te spiritualium frugum mensura propensior, vt sis deuotior in oratione, in lectione studiosior, in castitate cautior, parcior in sobrietate, patientior in duris, in risu rarior, suauior in conuersatione, grauior in vultu, & gestu, & habitu, moderatior in verbis, profusior in lacrymis, in charitate feruentior. Redde conscientiæ tuæ de quotidianis actibus rationem, vide si diem & noctem sine cuiuslibet peccati macula transegisti, si minùs legisti, aut orasti; si in verbo, si in cibo, si in potu, si in somno temperantiæ modum excessisti, & scias non modicam esse temporis illius jacturam, quod in otio aut fabulis expendisti. Cæteri diuites sunt in latibulis suis, sicut leænæ in fouea, ericius in antro, leo in spelunca. Tu te omnibus exhibe, cogitans te omnium seruum, nec tibi sed cunctis genitum te viuere credas, datum indoctis doctorem, consolatorem pauperum, solatium oppressorum, patrem orphanorum, defensorem viduarum, & omnibus debitorem. * Adhuc replico, vt ad eruditionem plurium in Sacra Scriptura te exerceas, vt quod tibi conuersatio curialis quandoque præripuit, gratia magistrante recuperes. Ociositas inimica est animæ. Si non legeris, si non studueris, dormitabit anima tua præ tædio, & hostes tui animæ sabbata tua deridebunt. Tu igitur, præsul optime, animarum saluti omnia postpone. Tantò enim digniores sunt animæ corporibus, & vniuersis, quæ humana ambitio concupiscit, quantùm dignitate præeminet cælum terræ. Et, vt verbo Apostoli ad Timotheum scribentis liceat mihi vti: Nemo contemnat adolescentiam tuam, sed esto exemplum Fidelibus verbo & conuersatione. Semina super omnes aquas, super bonos & malos, publicè & priuatim. Modis omnibus caue, ne sæcularibus te inuoluas. Nulla enim consonantia est Spiritus Dei ad spiritum huius mundi; permane in vocatione tua. Mundus in maligno positus est. Noli æmulari in malignantibus, sed permane in vocatione tua, secundùm mensuram regulæ, qua mensus est tibi Deus. Hodie apud quosdam consistit in his duntaxat Episcopalis auctoritas, vt creta vel fimo ager sationarius impinguetur, vt multiplicentur viuaria, & clausulæ ferarum, possessionumque termini dilatentur. In ædificandis palatiis, molendinis, & furnis: in augendis redditibus tota Pontificum solicitudo ferueſcit. Nunquid vox Saluatoris est ad Principem Apostolorum & Præsulum: Si diligis me, excole terras, ædifica domos altas? Legimus eum dixisse ad Petrum: Si amas me, pasce oues meas. Hæres es & Vicarius *Petri, pasce oues meas euangelizando, fac opus Euangelistæ & Pastoris; non erubescas Euangelium, si erubescendum non credis pastoris officium. Insta importunè, opportunè, ministerium tuum imple. Ministerium tuum plus oneris habet, quàm honoris. Si affectas honorem, mercenarius es: si onus amplecteris, potens est Dominus augere gratiam suam, vt lucra ex lucris, & ex profectibus profectus accedant. Quòd si abhorreas onus, & insufficientem te reputes, sera querela est, priùs sedisse debueras & æstimasse opus, sarcinulam ponderasse, computasse virtutum sumptus, & dignitati meritum comparasse. Si te tamen deterreat labor plus solito, spes mercedis inuitet; vnusquisque enim secundùm suum laborem mercedem accipiet. Si te curialium & maximè scacarij labyrinthis immerseris, magna spiritualis exercitij dispendia patieris. Nemo potest duobus dominis seruire, Deo & mammonæ. Non excidat à te, quomodo in tonsura capitis, quando electus es in sortem Domini, renunciasti ignominiæ laicali. In die autem consecrationis tuæ, super abrenunciatione sæcularium emisisti vota, quæ distinxerunt labia tua. Alligatus es verbis oris tui, vbi ad confe-

Isa. 33. Math. 10. Gen. 14. 1. Reg. 1. *Examen conscientiæ.* *al. *ad hac.* 1. Tim. 1. 1. Ioan. 5. Ioan. 21. *al. *pastoris, pasce.* 1. Cor. 3. Math. 6.

crantis interrogationem sine exceptione aliqua promisisti, quod de cætero à terrenis negotiis, & à turpibus lucris te alienares, tuamque solicitudinem diuinis semper negotiis manciperes. Quid tibi ad scacarium, quid tibi ad fiscales redditus, vt vel horula breui curam posthabeas animarum? Nunquid Christus te ad telonium elegit? Matthæus semel inde assumptus, denuò ad ipsum non rediјt. Non sis ergo in turba eorum, qui sæcularia spiritualibus anteponunt, glutientes camelum, culicemque liquantes. Legimus, quòd in diebus Constantini quidam Episcopi principi adulantes, majorem reuerētiam regalibus edictis, quàm sanctionibus Euangelicis exhibebant. Sunt & hodie, quibus commissa erat dispensatio Verbi Dei, qui silent à bonis, canes muti, non valentes, imò non volentes latrare, nisi fortè Euangelicæ libertati obgrunniant, & oblatrent: conuersi enim sunt in arcum paruum, præbentes seipsos arma iniquitatis peccato. Iustè iudicate, qui iudicatis orbem: nam & ille, qui terribilis est super filios hominum, etiam iustitias iudicabit. Verbum Prophetæ est: Væ qui conditis leges iniquas, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Vis, vt aliqua lex tibi gratia exempli proponatur? Pauperrimus aliquis inhorrescit nuditate & fame, videtque vxorem & familiam suam inedia lethali tabescere: certè eis mors imminet, nisi rapiat aut furetur; furatur itaque modicum aliquid dubium vitæ discrimen eligens, vt certum periculum mortis & famis angustia importabilis euitetur. Miserabilis homo in furto deprehenditur, & damnatur ad mortem. Iudices verò nec miseriam pauperis, nec vrgentiam necessitatis, quæ ipsum ad furandum compulit, pensant. Nunquid iustiores sunt Deo, qui in lege, quam dedit Moysi, pecuniaria mulcta, fures puniri decreuit? Nunquid est æquior lex eorum lege imperiali, quam vigilanti studio, & exactissima deliberatione sanciuit * æquitas? Illa equidem inter furem manifestum, & non manifestum circumspectè distinguit, & hunc in duplum, illum verò in quadruplum punit. Porrò sicut Ieremias deplorat, adulteriis plena est terra, & passim coniugati, atque soluti ad vxores hinniunt alienas, pauper rapiens alienam ouiculam suspenditur, adulter alienam vxorem rapiens patientissimè sustinetur. Hæc est detestabilis patientia, quam Apostolus ironicè proponebat. Libenter, inquit, suffertis insipientes, cùm sitis ipsi sapientes. Audiant itaque nostri Reges, quòd Rex sapientissimus Salomon in Prouerbiis suis dicat: Non est grandis culpa, cùm quis furatus fuerit; furatur enim, vt esurientem impleat animam: deprehensus quoque reddet septuplum: qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam; turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur. Lex Mosaica & imperatoriæ sanctiones adulteros, & eos qui nefando coitu legem naturæ impugnant, morti addicunt. Propterea etiam principibus datus est gladius ad vindictam malefactorum: ipsi verò abominationes eorum dissimulant, aut per impunitatem potiùs fouent. Videntes furem currunt cum eo, & portionem suam cum adulteris ponunt, & polluti labiј participio peccant, & non corrigunt, vt eis conueniat, quod Apostolus dicit: Propterea vos non corripitis, quia eadem sæpiùs agitis. Omnia illicita committuntur impunè, nullusque pro diuinæ legis præuaricatione damnatur: immò laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Impunitas est equidem negligentiæ filia, contumaciæ mater, radix peccati, nutrix adulteriј & incestus, mortis æternæ præambula, præparatrix inferni, per impunitatem impiorum malitia conualescit, per hanc in suis stercoribus miseri computrescunt, atque peccatorum suorum bibentes vrinam gloriantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Quantum sit innocentiæ bonum nesciunt, qui semper nocere nouerunt, tantò liberiùs, quantò desperatiùs, totas in peccatis habenas concupiscentiæ laxant, toto desideriorum impetu feruntur precipites in contemptum, sicut scriptum est: Peccator, cùm venerit in profundum malorum, contemnet. Sancta Dei mandata & terribilia eius iudicia verba reputant, nec mortis æternæ supplicia timent, donec pernicioso nimis experimento cognoscant per interminabiles cruciatus, quod credere aut timere noluerant. Nam cùm Christus in iudicio corpus illud exhibuerit pro salute nostra susceptum, pro nostra absolutione damnatum, pro nostrorum vulnerum medicina clauis & lancea perforatum, quid erit, quando contra immundicias nostras, liuores, & cicatrices in accusationem & damnationem no-

Rufin. l. 10. hist c. 2. Greg. l 4. ep. 75. — Psal. 9. — Isa. 5. — *al. antiquitas.* — Ier. 9. — 2. Cor. 11. — Prou. 6. — Leu. 20. *Iust parag. item lex Iul de adult. de pub. iud. Sueton. in Octauio c. 65.* — Rom. 13. — Rom. 2. — Psal. 10. — *Impunitas radix vitiorum.* — Prou. 18.

stræ pertinaciæ proferentur? Illud cælestem exasperat iram, & plerisque discrimen æternæ damnationis accumulat, quòd quidem Principes Sacerdotum & seniores populi, licet non dictent iudicia sanguinis, eadem tamen tractant disputando & disceptando de illis, seque ideò immunes à culpa reputant, quòd mortis aut truncationis membrorum iudicium decernentes, à pronunciatione duntaxat, & executione pœnalis sententiæ se absentant. Sed quid hac simulatione perniciosius est? Nunquid discutere & definire licitum est, quod pronunciare non licet? Certè Saül de morte Dauid multiplici machinatione tractabat, & vt malitiam suam sub vmbra innocentiæ palliaret, dicebat: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philistinorum. Sanè quantùm hæc dissimulatio eum excusabat apud homines, tantùm apud Deum eundem damnabiliùs accusabat. Expressa similitudinis forma, in consistorio illo, in quo Christus ad mortem damnatus est, Pharisæi & Scribæ dicebant: Nobis non licet interficere quemquam. Cúmque tamen clamarent dicentes, crucifige, sententiam in eo occisionis cruenta malignitate dictabant. Quem occidebant gladio linguæ, publicè protestabantur sibi occidere non licere, eorumque iniquitas eo ipso detestabilior erat, quia vt euaderent humanum iudicium, eam simulatio innocentiæ occultabat. Animabus prælatus es, non corporibus, nihil prælato commune est cum Pilato. Christi villicus es, & Vicarius Petri: nec te respondere oportet Cæsari de commissa tibi iurisdictione, sed Christo. Quidam tamen per vsurpatas sæculi administrationes se vinculo curiali obnoxiant, & quasi renunciauerint suæ priuilegio dignitatis, calculum durioris euentus expectant. Nam pro causa huiusmodi hodiè in Sicilia mancipati sunt Episcopi quidam carceralibus vinculis: nec aliquod expectant ab Ecclesia Romana solatium, quibus improperatur à Summo Pontifice, vt bibant de Calice, quem sibi temerè miscuerunt. Ad vmbratilem huius temporis iustitiam spectat illud, quòd si Episcopus aut Sacerdos occiditur, pœna tanti flagitij sub dissimulatione transitur; pro interemptione verò Iudæi exactissima districtione rigor iudiciarius exercetur. De tota illa multitudine, quæ in necem Beati Thomæ Archiepiscopi & Primatis manum consilij & auxilij præbuerunt, nec vnus auriculam perdidit. Interempta verò vxore Aaron Iudæi, in illius rei auctores, & consiliarios exquisitis suppliciorum generibus tota terra infremuit. Illud nihilominùs absurdum detestandumque dicitur, quòd effracta Ecclesiarum immunitate, & dignitate sacri ordinis conculcata, quidam principes terræ de sola immunitate cogitant ferarum, & hominibus gementibus inter seruiles angarias, cerui, capreoli, damæ & lepores priuilegio summæ libertatis exultant. Pauperum segetes & hortos impunè depascunt, nec est qui eos arcere præsumat: lex enim funesta homines hodie, non solùm de captione ferarum, sed de simplici captionis suspicione condemnat. Succiduntur membra, quæ in causam humanæ propagationis natura creauit, effodiuntur oculi, pedes etiam manusque truncantur, & homo qui ad imaginem & similitudinem Dei creatus est, in sui Creatoris contumeliam horribiliter deformatur. Hanc equidē & alias odibiles Deo leges Dominus Rex non instituit, sed institutas inuenit, quæ sicut conditoribus versæ sunt in æternum supplicium, ita domino Regi cederent in præmium salutis æternæ, si eas hortatu vestro, aut omnino delere studeret, aut ex parte aliqua temperaret. Deus equidem propter hominem bestias fecit: Et sicut legitis in Genesi, voluit & præcepit Dominus, hominem piscibus maris, auibus cæli, & bestiis terræ, & cunctis animantibus dominari: vt taceam de coniugiis, quæ per violentiam contrahuntur, de pupillorum custodiis & tutelis, quas sola dictat ambitio, & de aliis enormitatibus innumeris, quas refrigescente charitate multorum communis abusio introduxit. Tuum saltem excitet zelum, quòd Ecclesiastica dignitate calcata, vineam Domini, quam plantauit dextera eius, exterminauit aper de sylua. Misereatur Dominus vineæ suæ, & exurgat eo inspirante aliquis ex filiis excussorum, qui auulsas propagines eius in sanguine suo studeat replantare. Positus es inter principes populorum, inter patres conscriptos, quibus dati sunt gladij in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus. Exurge igitur, homo Dei, ex aduerso ascende, ad opus fortitudinis te accingens: succurre plagæ Ecclesiæ: vende cum Apostolis tunicam, vt emas gladium, ignitum eloquium, & spiritum vehementem:

Abusus clericorum qui causas sanguinis discutiunt.

1. Reg. 18.

Ioan. 18.

Episcopus Vicarius B. Petri.

Auctores necis S. Thomæ non sunt puniti.

Genes. 1.

Arma potentia Deo ad conuincendam omnem inobedientiam, ad captiuandum omnem intellectum in obsequium Christi. Vas electionis es, vt portes nomen Domini coràm gentibus & regibus. Euaginato linguæ gladio, in executionem Episcopalis iustitiæ, iuxta formam quæ tuæ professioni annexa est, circumcurre; vultus tuus sit super facientes mala. Clama iniquis, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Dominus Ieremiæ, & in Ieremia loquitur tibi dicens: Sta in atrio domus Domini, & loquere ad omnes, si fortè audiant & pœniteant, & conuertantur à via sua mala. Vade & clama sermones istos: Reuertere auersatrix Israël, dicit Dominus, & non auertam faciem meam à vobis, conuertimini filij Israël reuertentes. Duo sunt, iustitia & libertas, pro quibus quisque fidelis vsque ad sanguinem stare debet. Si ergo res exegerit, pro iustitia & libertate Ecclesiæ, non dubites facultates tuas raptoribus, famam ludibrio, fortunam periculis, & caput hostilibus gladiis obiectare. Delectabile spectaculum est Angelis, si sit homo pro iustitia opprobrium abundantibus & despectio superbis. Apostolus non verebatur vitam suam periculis exponere pro subiectis. Et ego, inquit, superimpendar pro animabus vestris. Cùm Dei beneficiis etiam Angeli se impares fateantur, quid ei retribuere potes pro omnibus quæ tibi eius gratia prærogauit? Pro te posuit ad mortem animam suam, quid ergo vereris pro eo ponere vitam breuem, fragilem & incertam, quam lex mortis in proximo exactura est, & nunc eam salubrius posset offerre deuotio? Vtinam daret voluntas, quod necessitas extorquebit, & quod tunc soluetur ex debito, nunc offeretur ex voto; testimonio veritatis, qui vitam suam perdiderit, eam custodiet, & qui eam custodierit, perdet; longè consiliosius est perdere illam, vt custodias, quàm custodire vt perdas. Si ergo Christi discipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat Episcopalis auctoritas, nec inueniaris in magnis minimus, qui magnus in minimis exstitisti. Si longa est manus Regis, longior debet esse manus Episcopi. Arripiat iudicium manus tua. Si dixeris, plaga magna est, & curari non potest: Scias quia maior est diuina misericordia, quàm humana miseria. Spera & confide in eo, qui posuit adiutorium super potentem, cui non erit impossibile omne verbum. Stabulario dictum est: Curam illius habe. Curam habere & non curare præciperis. Cura ergo & labora: nam si ægrotum non curaueris, implesti tamen medici vices, si nihil ex contingentibus omisisti. Apostolus non dicit plus profui, sed plus omnibus laboraui. Deus autem mercedem laborum sanctorum, non ex prouentu laboris, sed ex labore metitur. Ideò Paulus non in plurima obuentione laborum, sed in pluribus laboribus gloriatur. Annuncia populo scelera eorum, si obduratæ frontis sunt, & tu è diuerso frontem tuam obdura, frontem duram fronte duriore obtundas, vt dicat tibi Dominus, quod legitur quandoque dixisse Prophetæ: Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Sufficit, si cum Apostolo secura conscientia dicere merearis: Contestor vos hodie, quia mundus sum à sanguine omnium vestrum. Non enim subterfugi, quominùs annunciarem vobis omne consilium Dei. Sicut B. Hieronymus scribit: Maluit Ioannes periclitari apud regem, quàm diuinæ legis silere iustitiam. Elias contra Achab & Iezabel, & Ioannes contra Herodem & Herodiadem missi sunt. Vide, si & tu à Deo missus es, vt magnates terræ arguas, Achab & Herode peiores. Constat enim Achab Iudæum, & Herodem proselytum fuisse: damnabilius autem est in Christiano quodlibet crimen, quàm in proselyto vel Iudæo. Sic ergo studeas implere Pontificem, vt in Domino viuas, & in Domino moriaris. Verbum Apostoli est: Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus. Vita quidem Confessorem, causa Martyrem facit; vbi autem persecutionis causa non imminet, pia in seipsum crudelitas & desiderium patiendi, vicem martyrij recompenset. Vale.

Luc. 22. — Ierem. 26. — Ierem. 3. — 2. Cor. 12. — Math. 10. — Luc. 10. — 1. Cor. 15. — 2. Cor. 11. — Baruch. 8. — Actor. 20. — Hieron. in c. 11. Matth. — Rom 14.

INVECTIVA

IN DEPRAVATOREM operum Blesensis.

EXHORTATIVNCVLAM tuam cum gratiarum actione multiplici suscepissem, nisi præblandientis * suauiloquij lenitas captiosa in euidentis iniuriam conuitij euasisset. Scriptum est, quia omnis homo primùm bonum

*al. eloquij. — Ioan. 2.

vinum ponit, nec propinantur venena nisi melle condita. Si Prologum istius opusculi mei super Iob diligentiùs inspexisses, me satis excusabilem faciebant ea, quæ mihi liberum scribendi arbitrium inuidebant. Sanè ante opusculum illud nondum hoc genus scribendi attigeram, simplicesque laboris mei primitias, quas in Christi obsequium dedicabam, & tunc primò nascentem studij mei spiritualis infantiam exquisitis machinationibus impugnasti. Parcere simplicitati debueras, nec in derisionis materiam dare saliuas decurrentes in barbam Dauid, & verba infantilia Ieremiæ. Et ego quidem carnalis homo sum, & venundatus sub peccato: tu verò regularis Canonicus, & spiritualis homo, quod in canonica epistola legitur, recolere debuisses: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Vtinam corripiat me iustus in misericordia, & increpet me. Benigna enim est correctio, quæ ex charitate procedit: nam & charitas benigna est. Porrò ex abundantia cordis, & ex adipe iniquitatis os tuum locutum est; ideò lingua cædens proximum vulneras, calamum quassatum conteris, & extinguens linum fumigans, in spiritu vehementi conteris naues Tharsis. Sciolus es, paucæque litteræ faciunt te insanum. Volens ergo constituere iustitiam tuam, conuersus es in verba malitiæ, aliosque iudicans & diffamans, venaris tibi ex aliena deprauatione fauorem. Pro minimo tamen mihi est, vt à te iudicer, aut ab humano die. Qui enim iudicat me, Dominus est. Quis te constituit iudicem super nos? Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem. Ego verò, quem impudentiùs & imprudentiùs arguis, arguam te & statuam contra faciem tuam, vt discas non blasphemare. Apponam ergo sagittas potentis acutas contra linguam dolosam, maledicam, magniloquam, scurrilem, dissolutam: loquar contra sibilos serpentis antiqui: nam in lingua tua loquitur, qui quondam in serpente locutus est. Lingua siquidem detractoria, vipera est, leniter transit, & grauiter percutit. Membrum substantiâ modicum, malitiâ magnum. Et, vt verbo B. Iacobi vtar: Lingua modicum membrum est, sed plenum

Opusculi in Iob dicta aduersarius cauillatus erat. — 2. Reg. 12. — Ierem. 1. — Rom. 7. — Gal. 6. — Psal. 140. — 1. Cor. 4. — Rom. 14. — *Lingua mala.* — Iac 3. — Iac. 1.

veneno mortifero. Si quis putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, huius vana est religio. Religiosum te putas, quia Religionis habitum geris, sed sanctitas & lingua viperea simul esse non possunt. Sanè vir linguosus non dirigetur in terra: incircumcisa enim labia plurimum sordis sibi coagulant; & omne vas, quod non habet coopercùlum, in lege Domini reputatùr immundum. Verbum Isaiæ est: Cultus iustitiæ silentium. Vtinam posuisses ostium circumstantiæ labiis tuis, & non prosiluisses vsque ad maledicendum. Maledici enim regnum Dei non possidebunt. Ad rixas me inuitas inuitum. Testimonio enim Salomonis: qui dimittit aquam, caput est iurgiorum; & lingua occasio est scandali, quoties in detractionis profluuium se diffundit. *Qui me commôrit, (melius non tangere clamo) Flebit, & insignis tota cantabitur vrbe.* Vtinam tacuisses, vt prudentior appareres. Sed vnde me nosti? *Non expectato vulnus ab hoste tuli.* Porrò licet faciem tuam non viderim, ego te intùs & in cute noui. Existimasti iniquè, quòd essem tui similis. Ego quidem in opere meo simpliciter ambulabam, tu verò dolosè agebas in lingua tua. Seminabam triticum, & tu inimicus homo superseminabas zizania. Noli, quæso, loquendo sublimia gloriari; non plus sapere, quàm oportet sapere. Alta enim sapere mors est. Et facilè periclitatur, qui se in alto prospiciens obstupescit. Dicis, & scribis, quia me non vidisti. Gaudeo planè quòd me non videris. Iam spiritum aspidis in te sensi. Vtinam me non videat oculus Basilisci. Inuide & detractor Deo odibilis, quid me mordes? Qui enim detrahit, dicit Ecclesiastes, sicut serpens, qui mordet in occulto. Si inuicem mordetis & comeditis, dicit Paulus, nonne ab inuicem consumemini? Si ore ad os disputatio & conflictus esset inter nos, patientiùs sustinerem. Facilè est tibi impugnare absentem: testeque Hieronymo, delicata doctrina est, pugnam dictare de muro. In me vtinam experiaris & oris & operis vocem. Tutum tamen mihi esse non arbitror cum homine cerebroso contentiosum funem trahere, & contra consilium Salomonis, stulto iuxta suam stultitiam respondere. Meas ergo iniurias dissimularem

Psal. 139. — Num. 19. — Isa. 32. — 1. Cor. 6. — Prou. 17. — Horat. l. 2. serm. sat. 1. — Ouid. epist. Heroi. — Ecc. 10. — Gal. 5. — Prou. 26.

mularem silentio: sed vereor ne deterioris in te præsumptionis excitet incentiua vaga & effrænis impunitas. Epistolam scribere incœperam, sed exuberans materia loquendi non patitur se ad epistolare compendium coarctari. In librum ergo epistola crescit, & euenit Salomonis verbum, quia faciendorum librorum non erit finis. Decebat ordinem tuum ea scribere, quæ publicæ vtilitati proficerent, quæ mentem reficerent, quæ omnem intellectum in seruitutem & obsequium Christi redigerent. Tu verò Apostolicæ professionis oblitus, cui dederas nomen, & illius, quæ secundùm pietatem est, doctrinæ, vt verbo Apostoli vtar, superbus & nihil sciens, languens circa quæstiones & pugnas verborum, cum illis, qui detractioni & scurrilitati vacant, *matronalem adulteraris sacræ Scripturæ integritatem. Ieremia lamentante & dicente, Contritum est cor meum intra me à facie Domini & sanctorum verborum eius, quoniam adulteris plena est terra. De te & consimilibus tuis Apostolus loquens: Audiuimus, inquit, quosdam ambulantes inter vos inquietè, & curiosè agentes. His, qui huiusmodi sunt, denunciamus & obsecramus in Domino, vt cum silentio panem suum manducent. Adulatorem Principis, & sancti Ordinis delatorem, vocas hominem, quem non nosti, sed docuisti linguam tuam loqui mendacium: & in hac parte mentita est iniquitas sibi. Spiritus Dei reddit testimonium spiritui meo, quia nunquam fui olei venditor, nec soleo magnates palpare in vitiis, aut laudare peccatorem in desideriis animæ suæ. In compendio meo super Iob. In epistolis meis. In libro exhortationum mearum. In dialogo meo ad Regem Henricum. In tractatu meo de Ierosolymitana peregrinatione. In libro meo de præstigiis fortunæ; & in opere meo nouello de assertione fidei. In libro contra perfidiam Iudæorum. In libro de confessione & pœnitentia. Et in eo, qui Canon * Episcopalis inscribitur, & in quamplurimis aliis scriptis meis, Regem vestrum, & alios terræ magnates, vbi materia se offert, plena libertate redarguo, solicitè suggerens, quicquid ad eorum ædificationem citra inuectiuæ iniuriam potest humana deuotio. Vitam Religiosorum, quorum diuersæ sunt species (polymita est enim tunica Ioseph, & circumamicta varietatibus sponsa Christi) tota cordis affectione veneror, ipsorumque pedes brachiis deuotissimæ humilitatis amplector. Scio enim, quia præ cunctis sæcularibus, & clericis, & laicis, tantò differentiùs virtutum titulos referunt, quantò impressioribus vestigiis Apostolorum regulis inhæserunt. Ipsi in humilitate, hospitalitate, obedientia, charitate, & cæteris, quibus regnum Dei rapitur, ac possidetur, indefessa solicitudine se exercent. Hi carnem deprimunt, spiritum erigunt, vitam in terra ducentes angelicam, Christo militant in tenuitate ciborum, in asperitate vestium, in vigiliarum excubiis, in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, in confessionibus, in disciplinis & lacrymis, in cælestium suspiriis, in ignitis compunctionibus, in iubilationibus arcanis, in excessibus mentis, dulcibusque susurriis, in quibusdam gloriæ cælestis experientiis, in amplexibus sponsi. Porrò illud omninò dissimulare non poteram: quòd cùm cæteri balsamum gloriosæ opinionis in odorem suauitatis effundant, tu tibique similes facti estis odor mortis in mortem. Quòd si textura cilicij & pelles, sicut ad excusandas excusationes in peccatis allegas, foris exponuntur pulueri & labori: vtinam sint pelles Salomonis, & non pelles terræ Madian. Vtinam, qui pro domorum suarum negotiis exeunt, molant pro his, qui in lecto sunt, & se dissolutiùs ad illicita non relaxent. Legimus autem in libro quotidianorum euentuum, quòd in his qui euomuerunt sæculum, frequenter amor sæculi recidiuat, suamque reædificantes Iericho, quam in primitiua conuersatione subuerterant, ignem & cineres ambitionis suscitant iam sopitos. Et quid est in vobis amor mundi nisi odium Dei? quid est ardor ille concupiscentiæ, qui aurum vestrum vertit in scoriam, nisi mors animæ, transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, &*fouea scandalorum? Non ad iactantiam dico, sed vt impudentiam tuam (frons enim meretricis facta est tibi, quamplurium Angliæ magnatum testimonio & assertione) retundam. Bonæ memoriæ Rex Henricus pro denario S. Petri, quandoque aduersus duos Priores Ordinis tui inexorabiliter & irreconciliabiliter excanduerat. Nemo præsumebat se opponere ex aduerso: ego steti in confractione pro eis, & in tempore iracundiæ factus sum reconciliatio. Ad instantiam meam inspirante Deo,

Marginal notes: Eccli. 12. — 1. Tim. 6. — *al. matrimonialem. — Ierem. 23. — 2. Thess. 3. — *Index librorum Blesensis.* — *al. Episcoporum. — Genes. 37. — Psal. 44. — *Laus religiosorum.* — Cant. 1. — Iosu. 6. — * al. *foris scand.* — *Denarius S. Petri. Petrus Blesensis coactus se laudat.*

frequenter regia manus in eleemosynarum gratia munificè & magnificè se effudit, & adhuc eleemosynas illas narrat Ecclesia Sanctorum. Testimonio multitudinis aulicæ quandoque ad meæ paruitatis instantiam, eo adiuuante, in cuius manu sunt corda regum, magna debita personis Ecclesiasticis condonauit, relaxauit compeditos, & damnatorum supplicia leuigauit. Illud autem æquanimiter ferre non possum, quòd abiecto consilio & congregatione iustorum, qui priùs fueras Canonicus Regularis, factus es Canonicus insularis. Signum ægrotantis animi est, quòd exis à conuersatione communi, solitudinem congregationi prætulisti, & insulam claustro. Fecisti te anathema fratribus tuis, terram promissionis pro Ægypto, pro Babylone Ierusalem, & cælum deseris pro inferno. Quid tibi & solitudini? væ soli. Multos in discrimen animæ solitudo deiecit. Errauerunt in solitudine quidam, & à serpentibus perierunt. Ego serpentes reputo vipereas cogitationes, quæ te in solitudine obsederunt. Ibi tentationum turba te circumstrepit, ibi multiplex vitiorum exercitus te infestat: cùmque videaris euasisse fremitus mundi, mundus in hac singularitate tua tibi cum multiplicibus phantasiis insultat. Sedere posses in claustro solitarius, & tacere, & leuare te super te. Ibi sunt, testimonio Iob, qui ædificant sibi solitudines, ibi inter multos poteras esse tecum. Nunc autem solus es, & tamen in turbis affectuum. Habebas in claustro secretum solitudinis, locum pœnitentiæ, pacem animæ, contemplationis arcanum, gaudium in Spiritu sancto, consilium in hæsitatione, in tentatione remedium, & in omnibus efficax beneficium medicinæ. Ibi virtutum schola est, summus ibi modestiæ vsus, morum regularitas, legendi libertas, fraternitatis affectio, omnium communicatio, disciplinæ vigor, lex obedientiæ, vinculum charitatis, & mutua obsequela. Verùm molestus est tibi pœnitentiæ labor, abstinentia onerosa, importabilis disciplinæ austeritas, quæ sola est clauis innocentiæ, religionis anchora, custodia cordis, & peremptoria prorsus appetitus illiciti. Propter quod Propheta nos admonet apprehendere disciplinam. Et Apostolus dicit: Si estis extra disciplinam, ergo filij adulteri estis. Vereor, ne qui spiritu cœpisti, carne consummeris.

Prou. 21. *Solitudo periculosa.* *Iudith 8.* *Iob. 3.* *Cænobij laudes.* *Disciplinæ austeritas religionis anchora.* *Psal. 2.* *Hebr. 12.* *Gal. 3.*

Et ne te tangat illud Isaiæ verbum: concepisti ardorem, & stipulam peperisti. Primam enim fidem irritam faciens, sub quodam religionis colore fundamentum initiatæ religionis euertis, tuamque animam quasi sub iactu aleæ ponens in salutis & famæ tuæ periculum te deuoluis. Scriptum est: Qui amat periculum, in eo peribit. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti? & quid tibi in via Assyriorum, vt bibas aquam turbidam? Aquam Siloës respuisti, & elegisti aquas Rasin, dereliquisti fontem aquæ viuæ, fodisti tibi cisternas veteres, quæ aquam continere non possunt. Nam vt sermonibus extraordinariis & scurrilibus vaces, tanquam ferus de sylua, singulariter viuis, & qui de radicibus & herbis, si verus anachoreta esses, sustentari debueras, tibi & puero tuo fratrum tuorum vestes & alimenta vsurpas. Porrò, cùm duæ sint leges, interior & exterior, licet tibi, & his qui tibi blandiuntur placeat singularitas tua, spiritus tamen veritatis, qui neminem palpat, & ipse est lex interior, te accusat & damnat. Assuesce igitur iugo Domini, frater inuise: te enim non vidi. Pone, sicut dixit Salomon, pedem tuum in compedibus illius, & ne acedieris in vinculis eius. Vides, quia omnis creatura vanitati subiecta est, & in imagine pertransit homo. Non ergo aliquo singularitatis obtentu deseras domum tuam, ne alibi domum tibi ædifices ad gehennam. In ea vocatione, in qua vocatus es, finaliter perseuera. Apostolus enim ad Thessalonicenses scribens, Operam, inquit, detis, vt quieti sitis, & vestrum negotium peragatis, negotium salutis insinuans. Idem ad Corinthios scribens, Fratres, inquit, mei dilecti, stabiles estote & immobiles in opere Dei semper. Claustrum semel ingressus clausisti te, & Christi vinculis alligasti. Clausus es & alligatus per Ordinis censuram, per disciplinæ obseruantiam, per stabilitatis promissionem, per clausuram reuerentiæ & timoris, per obedientiæ ligaturam. Clausuram hanc ille abiecerat, de quo Salomon, improperans dicit: Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam stulti, maceria lapidum destructa erat, totumque repleuerant vrticæ & spinæ. Quasi aliquid cæteris altius & cœlestius sapias, libertatem tibi cuiusdam familiaritatis vsurpas. Scias autem, quòd recedens à claustro elongaris à Deo; nec te potes

Isa. 33. *Eccli. 3.* *Isa. 8.* *Ierem. 2.* *Psal. 79.* *Eccli. 6.* *Rom. 8.* *Psal. 38.* *1. Thess. 4.* *1. Cor. 15.* *Votum stabilitatis.* *Prou. 24.*

facere liberiorem, quàm si claustralem diligas & impleas seruitutem. Sanè tua te litteratura insanum & præuaricatorem regularum obseruantiæ facit. Sed iuxta verbum Sapientiæ, Melior est homo minoratus sapientia, & sensu deficiens in timore, quàm qui abundat sensu,& transgreditur legem Dei. Ideo te in solitudinem recepisti, vt scurriles ineptias licentiùs mediteris, atque in opinionis alienæ discrimen possis liberiùs euagari. Ea propter te iam non annumero inter lupos rapaces, qui veniunt sub vestimentis ouium, sicut me quosdam religiosos insimulasse causaris, sed inter pulices mordaces te pono, inter demolientes tineas, inter cynomyas & ciniphes, & muscas Ægypti grauissimas. Quare de quadrantibus nos arguis, qui de oblationibus pauperum, & de viduarum quadrantibus viuis? Nonne Prior tuus Ecclesiis apponit Ecclesias, & redditum redditui, atque possessionem possessioni accumulat? Quòd si ad colorandam turpitudinem culpæ titulum publicæ vtilitatis allegas, scias, quia nec eum defendit numerus, nec multitudo conuentualis excusat. Non enim minùs ardebit, qui cum multis aut pro multis ardebit. Cùm verò Apostolus dicat, hoc ipsum delictum esse in vobis, quòd vestra repetitis, & non potiùs iniuriam patimini: tu pauperrimus* paupeпista de legibus garris,& contra Turonense Concilium, contra legem Dei, & animæ tuæ perniciem vsurpas officium postulandi. Quid tibi, & togatorum professioni, qui mortuus eras mundo, & complantatus similitudini mortis Christi? Abiecta lege Domini, quæ immaculata est, conuertens animas, legibus decurtatis & corruptis in libro pauperum te exerces, vt in causis non ex originali scriptura, sed ex integro & corrupto alleges. Certè, sicut Tripartita historia refert, Ioannes Chrysostomus, licet iuris ciuilis scientia præemineret, rogatus tamen à familiaribus suis, vt eorum causas ageret, nomen semper abhorruit aduocati. Nam in homine religioso vile & abiectum est aduocationis officium: quod satis insinuat Apostolus dicens: Sæcularia negocia si habueritis, eos qui contemptibiliores sunt inter vos, constituite ad iudicandum. Isti sunt cilicia & pelles, de quibus loqueris, qui foras ad puluerem exeunt & laborem; & vtinam tendantur, sicut tabernacula Cedar, vt se ad illicita non

Eccli. 19.

1. Cor. 6.

*al. legista.

Conc. Tur.

Trip. l. 10. c. 3

1. Cor. 6.

Cant. 1.

relaxent. Clericorum voluptates accusas, quas apud plerosque spirituales in Christo potiùs censeo, quàm carnales. Noui quamplurimos, quibus ad occasionem turpitudinis suspectior esset sua camera, quàm fortè tibi Ecclesia; plus fortasse in tuis semicinctiis, quàm Clericus in purpura & bysso gloriaris. Melior est purpurata humilitas, quàm pannosa superbia. Pietas ipsa est cultus Dei. Vide, ne speciem pietatis habeas, & non cultum; ne de illorum numero censearis, contra quos Apostolus dicit: Speciem quidem pietatis habentes, virtutem verò abnegantes. Quid, putas, est iniquius, publica peccati professio, an simulatio sanctitatis? Porrò non auferunt conscientiæ vermem habitus & tonsura. Regnum Dei intra vos est, non in exteriori vestitu. Nonnullos Clericos noui, qui quasi nihil possidentes multa possident: non enim habent sibi, sed omnibus quicquid habent. Sic temporali fouentur subsidio, sicut in stabulo viator vtitur lecto. Pausat ac festinat recedere, nouit enim se esse peregrinum & hospitem super terram. Putas eos omnes ita elongatos à Deo, ita suæ salutis immemores, & in reprobum sensum datos, vt eos aut gehennalis miseriæ timor, aut cælestis gloriæ beatitudo non excitet? Nunquid disciplinæ & pœnitentiæ, & cæterorum, quæ ad spirituale pertinent exercitium, penitus sunt ignari? Nunquid resina non est est in Galaad, aut medicus non est ibi? Si Galaad est aceruus testimonii, vel martyrii, quod idem est, leua oculos tuos, & recole, si vnquam videris alicuius regulæ professorem per agonem martyrii de sæculo triumphasse. Nam si eo modo aliquem triumphasse proponas, hunc ab Ordinis obseruantia prærogatiua Episcopalis exemerat. Non oportet omnes Regulari militiæ manumdare. Credo non minoris esse meriti citra professionis vinculum, & assumptæ necessitatis angariam simpliciter ambulare cum Deo, & custodire vas suum in sanctificatione & gratia, suasque manus à sordibus munerum excutere, quàm detrectare onus impositum, & luctari cum obedientiæ iugo. Religio munda & immaculata hæc est, custodire se immaculatum ab hoc sæculo, & se in operibus misericordiæ iugiter exercere. Si ouile Iacob, si rete Petri, si domum Patris cælestis attendis, diuersas oues, diuersos pisces, diuersasque & multas inuenies

Melior est purpurata humilitas, quam pannosa superbia.

2. Tim. 3.

Luc 17.

Ierem. 8.

Corrigit hæc verba paulo post.

Iac. 1.

mansiones. Noë, Daniel & Iob diuersas vitæ meritoriæ semitas habuerunt. Et, si Christus commendauit otium Mariæ, non tamen ei displicuit occupatio Marthæ. Gratiùs acceptat Dominus plerunque peccatoris pœnitentiam humilis & contriti, quàm innocentiam iusti tepidi & remissi: ille fortiter cadit, sed fortiùs surgit: iste lentescens in via Domini, & in proximo euomendus in suo tempore & torpore marcescit. Ouis in lege Domini longè ab ostio tabernaculi offerri præcipitur: & capra, quæ hostia pacifica est in ipso tabernaculi ostio, vnde ouis elongata est, immolatur. Familiariùs enim in sinum cælestis gratiæ admittuntur, qui extraordinarios actus austerioris pœnitentiæ iudicio puniunt, quàm qui in via vitæ acedia dormitantes animo languescente fatiscunt. Non præfero religioni, quæ ad Deum via certa & directa est, nostræ sæcularitatis incertum. Non dico cum Naaman Syro meliores esse fluuios Damasci Abana & Pharphar, omnibus aquis Israël. Non dico cum Gedeone, quòd meliores sint racemi Ephraim vindemiis Abiezer; neque homines angelis, neque comparo terras cælis, sed imperfectum, quæso, vestrum videant oculi tui, teque ipsum iudicans non iudices, quem non nosti, donec de illius vultu iudicium vestrum prodeat, qui reuelabit occulta cordium, & manifestabit abscondita tenebrarum. Omnem equidem ordinem sanctum in visceribus Christi diligo, magnifico, veneror & adoro. Ea propter diu à retroactis temporibus aliquem tui Ordinis virum semper mecum habui meæ conuersationis testem, meique corporis & animæ Angelum & custodem. Vnum tamen elegi & prælegi mihi dilectum Deo & hominibus, quem iudicio meo longè differentiùs multis quadam præeminentia probatissimæ religionis illustrat. Diues in sæculo, & venerabilis fuit, sed pro Christo paupere se pauperem fecit. De eius amicitia glorior, eamque vniuersis curialibus & palatinis familiaritatibus antepono. Ipse procul dubio amicus Dei est, canonicæ institutionis strenuissimus æmulator, suæ carnis crudelis aduersarius, animæ verò custos solicitus, fide firmissimus, spe longanimis, charitate profusus, in operibus timoratus, mansuetus & humilis, in consiliis prouidus, iucundus & circumspectus in verbis. Semper mel & lac sub lingua eius; diffusa est enim gratia in labiis suis. Quadam verò hilaritate festiua, quodam * placore Angelico ita serenata est facies eius: sic & facta ipsius & dicta quidam fauor cælestis gratificat, vt aspectus eius, & sermo eiusdem sibi ferè omnes in vinculum amicitiæ spiritualis alliciat. Memoriam eius posui tanquam signaculum super cor meum: cuius humilitatem, maturitatem, prudentiam, constantiam, &, vt includam multa paucis, incomparabilem honestatem in interioribus meis iugi recordatione circumfero, quantumque permittit conuersatio sæcularis ad exemplar illius quasi ad sigilli spiritualis imaginem me consigno. Et quia sententias inuoluens præstigiosis sermonibus tyrocinium meum & primitias in Theologica facultate palliata iniquitate deprauas, ad hominem, & non ad orationem respondeo. Nam cùm sis disputator dyscolus & peruersus, responsio tota hæc ex sola indignatione dictatur. Arguis me dixisse, quia melior est vox operis, quàm vox oris. Argue ergo eum, in cuius ore non est inuentum mendacium: ipse enim tuæ institutionis regulæ contradicens, de te & consimilibus dicit: Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, nolite facere. Ipse etiam prius fecit, & postea docuit, sicut scriptum est: Cœpit Iesus facere & docere. Quæ priùs fecit, postea docuit: voci orationis, vocem operis anteponit. Si me de illa quam posui inter vocem oris & vocem operis comparatione causaris, adhuc dico, & cum Salomone replico, quia melior est vir patiens expugnatore vrbium. Melior est canis viuus leone mortuo. Melior est puer sapiens & pauper rege sene & stulto. Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Infinita possem exempla inducere, & hæc omnia se variant alternatim, atque ex intensionis, aut remissionis intelligentia sibi respondent quasi excedentia & excessa. Super timore initiali me arguis, quia non est timor Dei ante oculos tuos, & loqueris de timore perfecto: timor equidem pœnam habet. Ideóque mihi dubium est, qualiter intelligas hominem in timore perfectum. Vbi enim est timor, nulla est perfectio. Audi Augustinum in homilia super epistolam Ioannis: Si perfecta est, inquit, charitas in homine, iam non timet: perfecta enim charitas

Luc. 10. Leu. 5. *Religiosa vita præfertur statui sæculari.* 4. Reg. 5. Iud. 8. *Blesensis socium habet religiosum.* *Laudes cuiusdam Canonici regularis.* * fortè, pallore. S. Leo serm de S. Laurent. Bern. serm 59. in Cant. Matth. 23. Actor 1. Prou. 13. Eccl. 9. Eccli. 4. Eccli. 7. 1. Ioan. 4. Aug. tract. 9. in 1. ep.

perfectam facit iustitiam: nec iam timet, sed desiderat, vt transeat iniquitas, & veniat regnum Dei. Beatus etiam Ambrosius dicit: castus timor facit dulcescere, quod amarissimum priùs fuit, sed tam mundanus, quàm seruilis timor in futuro non erit. Ioannes etiam Damascenus super verbo illo in epistolam ad Hebræos: exauditus est pro sua reuerentia: Intellige, inquit, hanc reuerentiam totius timoris expertem. Deus enim charitas est, charitas autem timoris consortium non admittit. Adhuc de fouea ericii, & de occultioris malitiæ latibulo procedit inuidia, vt derideatur simplicitas innocentis. Me namque blasphemasse proponis, eò quòd dixerim, quòd Christus pro nobis de diuite factus est pauper. Audias quid B. Basilius in libro exhortationis scribat: Sermo omnipotens de eo, quod erat per naturam vnum cum Patre, factus est vnum cum homine, natus de Patre, de muliere natus, de omnipotente infirmus, de Domino exinanitus in seruum. Ad hæc impugnas turrim Dauid, atque præstigiosis sophismatibus attentans titulos veritatis, ea quæ communem & simplicem intelligentiam habent, versuto interpretationis veneno deprauas. Cùm de transfiguratione Domini loquerer, simpliciter dicens, quòd post illam gloriæ apparitionem diuina, quæ ibi apparebat species quodammodo rediit in humanam. Tu hoc nomen, species, in Deo calumniosè peruertis, vt nunquam ad contemplandam speciem suæ celsitudinis perducaris. Audi quid dicat Ambrosius exponens illam clausulam Ieremiæ: Quis stabit in substantia Domini, & videbit verbum eius? Sapientia, inquit, Dei verbum Patris est non degenerans ab eius specie, cuius substantiam in alia specie nobis ad remedium obtulit. Et Hilarius: Refulget in imagine* vsus in munere. Et idem: Prærogatiua enim speciei, in qua erat splendor & figura substantiæ Dei piæ dispensationis ministerio sic se exinaniuit ad speciem serui, vt non esset alienus à substantia Patris. Ex Concilio enim Toletano habes, quia in Christo duæ sunt species naturales, virtus & infirmitas. Vnde Apostolus dicit: Et si Christus mortuus est ex infirmitate, viuit tamen ex virtute Dei. Item Hilarius: Distinctio innascibilitatis speciem insinuat: nec degenerat, quod nascitur, aut procedit, cuius vnionem & speciei conformitatem incommutabilis natura conseruat. Vlteriùs

Ambr. in Psal. 118. lit. 31. vers. 2. — *Hebr. 5.* — *In Compendio in Iob.* — *Tractatus de Transfiguratione.* — **al. visus.* — *2. Cor. 13.*

procedit impostura malitiæ, nec in omnibus his auersus est furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Ezechiam regem nulli patitur peccato fuisse obnoxium, cùm publicè scriptura testetur, nec vnius diei infantem à peccato esse immunem. Non inficior Ezechiam fuisse iustum & sanctum: sed verbum Isaiæ est, quoniam omnes iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Sanctus Dauid, in quo inuenerat Dominus virum secundùm cor suum, querebatur, quia iniquitates supergressæ sunt caput suum. Iob etiam, cuius virtutes Dominus ita magnificat & extollit. Ieremias quoque atque Moyses, & cæteri, quorum laus est in Euangelio, concepti, nati, & conuersati sunt in peccatis. Si peccata Ezechiæ ignoras, recole, quia sicut Dauid ad gloriam & ad pompam populum numerauit, sic & ille de fuga Sennacherib, & exercitus eius strage superbiens gratias Deo testimonio Augustini non retulit. Scis autem, quia vitium ingratitudinis omninò peremptorium est animæ, & detestabile apud Deum. Ad cumulum etiam superbæ transgressionis, ad fastum & ostentationem cellas aromatum, thesaurosque Domini nunciis Merodach regis Babylonis ostendit. Non solùm Merlinum, sed & te prophetam voco: nam propheta es Antichristi: iam enim per te operatur mysterium iniquitatis. Sanè nunquam Merlinum ponendum decreui in catalogo Sanctorum, qui à sæculo sunt, prophetarum, sed te & ipsum constituo inter prophetas Baal, annumero inter quadringentos prophetas Achab, qui ei in mendacio diuinabant: vel, quia in sortem sacerdotii es assumptus, collegam summo sacerdoti Caiphæ te adiungo, qui in eo crudeli consistorio, in quo Christus innocens condemnabatur ad mortem, cùm esset anni illius Pontifex, prophetauit. Scripturas, quæso, lege & intellige: non enim omnia inueniuntur in Catone. Certè si Merlinum prophetam irrisoriè dixi, non debueras excanduisse tam grauiter, vt mihi notam adulatoris inureres. Recole, quòd cùm Saul esset in ira Dei electus, & à Domino reprobatus, legitur tamen quòd descendebat cuneus prophetarum, & factus est Saul inter prophetas. De Sibylla gentili, & de Balaam ariolo, & de aliis quorum prophetias recipit Ecclesia, contra Ecclesiæ Doctores aliquid virulentum vomuisse debueras. De Iahel, illud tibi respondeo, quia vir eius Haber Cinæus iam cum omni domo

Omnes homines esse peccatores. — *Iob 14 iuxta 70.* — *Isa. 64.* — *Psal. 37.* — *Iob 1. Iob. 3.* — *Ierem. 20.* — *2. Reg. 24.* — *4. Reg. 19.* — *A. l. 2. de de mirab. S. script. c. 27.* — *Isa. 39.* — *Merlinus.* — *2. Thes. 2.* — *3. Reg. 18* — *Ioan. 11.* — *1. Reg. 10.* — *Num. 24.* — *Iud. 4.*

sua recesserat à fratribus suis, fœdusque percusserat cum rege Azor: Sisara verò habens ex illa obligatione fiduciam, diuertit ad tentorium Haber. Rogauit ergo Iahel, vt ipsum cælaret, ac poculum daret: dedit & Iahel ei lac, vt grauiùs obdormiret: ipsa verò tempora dormientis vsque in terram clauo tabernaculi perforauit. Vide, si rea est proditionis, quæ misero transfugæ quærenti subsidium securitatem præstiterat dormiendi. Sed, vt verbo Iob vtar, vmbra vmbram protegit, similis excusat similem: nec eam excusares, si proditionis facinus abhorreres. Verùm, licet factum illud fuerit impium, habet tamen in se venerabile sacramentum. Expressa verò similitudinis forma posset item mysticæ significationis beneficio excusari: quòd Cain fratrem suum occidit, quòd Iudas cum sua nuru concubuit, quòd Dauid vxorem alienam rapuit, quòdque ipse Vriam, & quòd Ioab Abner, & Amasam proditoriè interfecit. Nec intellige, sacram scripturam Iahel specialiter preconiis extulisse, sed Deum, qui per fœminam saluauerat Israel, miraculosè concludens in manu fœminæ inimicum. Frequens est etiam in sacro eloquio, ea quæ bona sunt in mala, & ea quæ mala sunt in bona significatione accipi, ita vt sermo historicus semper salubriter famuletur intelligentiæ sacramenti. Sanson, qui interpretatur Sol, Domino consecratus, & qui figuram Christi sæpe in sacro eloquio gerit, peccatoris tamen figuram exprimit, vbi scilicet à Dalila, id est, carnali concupiscentia funibus peccatorum ligatur, & eo conuerso ad pœnitentiam, atque insiliente in eum spiritu Domini vincula relaxantur. Vrias innocens vir & iustus typum diaboli repræsentat, vbi pro vxore sua occiditur. Babylonia verò in idololatriæ peccato flagitiosa, dilecta Domini quandoque vocatur: & per Saulem, licet fuerit inobediens, contumax, temerarius & præsumptor, Christus Dei Filius figuratur. Rursum, dum opuscula mea venenoso dente inuidiæ mordicando diuellis, me inter cætera gratiam & liberum arbitrium commiscere & confundere blasphemando subgrunnis. Et ego quidem confidenter assero liberum arbitrium ita inniti & pendere de gratia, vt benignitas Dei merito non præiudicet, & liberæ voluntati gratia non præscribat. Licet enim dicat Apostolus: Iustificati enim estis gratis, id est, per gratiam: neminem tamen abnuit saluari per fidem. Dico autem, quòd gratia liberum arbitrium eximit à iugo peccati, vt voluntas sanata iam non in vacuum gratiam Dei cooperantem recipiat, sed seipsam ad actum beneficio adiuuantis exerceat: veluti, si quis luto infixus se inde expedire sine ope aliena non possit, si ab aliquo liberatur, ipso liberatore ducente & adiuuante expeditè incedit. Licet ergo dicatur aliquis ex fide saluari, totum tamen est ex gratia, sine qua nemo credit. Vnde Augustinus in epistola ad Sixtum dicit, quòd gratia est remissio peccatorum: nec eam præcedunt merita, quia gratia non esset, si redderetur ex meritis, aut non esset gratuita. Ad Bonifacium verò scribens ait: quod Apostolus dicit: Iustificati estis gratis, hoc dixit ideò, ne fides superba sit: si autem ex fide, quomodo gratis? quod enim meretur fides, cur non potius redditur, quàm donatur? Sed respondet Apostolus. Quid habes, quod non accepisti? Fides itaque augetur per gratiam, vt gratia magistrante voluntas obsequatur, & obsequens operetur. Tu verò Protheo monstruosior, nunc totum adscribis gratiæ, & meritum euacuas, nunc exinaniendo gratiam totum merito attribuis, & in primo hæresin Manichæi, in secundo blasphemiam Pelagianam incurris. Sic errorum veterum cineres iam sopitos iterum suscitas, & dogmata damnata solemniter quasi lignorum materiam tibi ad æternum incendium coaceruas. Hæc omnia decreueram prosequi lima correctionis, aut persequi nouacula damnationis in hoc opere meo, sed occupationibus variis aliàs reuocatus totum hoc vacatiori tempori & liberiori disputationi reseruo.

Job 40. Gen. 4. Genes. 38. 2. Reg. 11. *Mala in S. Scriptura bonam aliquando habent significationem.* Iud. 16. 2. Reg. 11. Isa. 21. *Gratia & liberi arb. collatio.* Rom. 3. Ep. 105. Ep. 106. 1. Cor. 4.

LIBER CONTRA PERFIDIAM Iudæorum.

PRÆFATIO, IN QVA OSTENDIT disputationem cum Iudæis & hæreticis esse arduam & periculosam.

CAPVT I.

QVERELAM in tuis litteris longam & anxiam texuisti quòd Iudæis & hæreticis circumseptus iugiter impugnaris ab eis, nec sacræ Scripturæ authoritates habes in promptu, quibus possis calumnias eorum refellere, præstigiosisque ipsorum versutiis respondere

1. Cor. 11. Oportet equidem, teste Apostolo, hæreses esse & schismata, vt qui probati sunt manifesti fiant. Ideo & etiam Iudæis vita hodie indulgetur, quia capsarij nostri sunt, dum ad assertionem nostræ fidei Prophetas circumferunt, & legem Mosaïcam. Nec solùm in eorum codicibus, sed in vultibus eorum Christi legimus passionem. Propterea veritas de Patre loquitur in Psalmo dicens: *Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei.* Vtinam nemo qui exercitatos non habeat sensus cum hæretico disputet aut Iudæo. Nam propter disputationes illicitas & incautas virulenta hæresum seges circumquaque siluescit. Dum hi, qui ignorant & errant volentes obstruere os loquentium iniquà, ponunt lucem tenebras & tenebras lucem, & dum alios à suis volunt releuare erroribus, seipsos in deteriora præcipitant. Absurdum enim est de Trinitate in triuijs disputare, & æternam filij genituram in materiam scandali, & in arenam publicæ contentionis extrudere. Ideo Iustinianus Christianissimus Imperator generali sanctione constituit, ne de summa Trinitate & fide Catholica disputetur. In lege etiam Domini lapidatur bestia, quæ tetigerit montem, puteus operiri præcipitur, prohibentur spargi margaritæ porcis, & sanctum dari canibus. Verbum Angeli est ad Tobiam: *Sacramentum Regis abscondere bonum est, opera eius reuelare honorificum.* Disputatio enim de Sacramento corporis & sanguinis Christi, & de cæteris fidei nostræ articulis plena discriminis est. Loqui autem de spe & charitate & cæteris donis spiritualibus, de rerum etiam creatione & gubernatione, & in his enarrare Dei magnalia quibuscunque libet & licet. Salomonis etiam sententia est, vt sentiamus de Domino in bonitate, & eum in cordis simplicitate quæramus. Propterea non est cum eis disputandum, qui subuersionem fidei molientes, semper in inficias currunt, & aquas Siloes quæ cum silentio ibant, aquas contradictionis efficiunt. De talibus loquens Apostolus in prima ad Timotheum Epistola dicit: *Si quis non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei qui secundùm pietatem est doctrinæ, superbus & languens circa quæstiones & pugnas verborum, huius graue est iudicium.* Noli ergo cum Iudæo, vel hæretico disputare. Esto ad tempus, sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Si enim in theatrum pugnæ vulgaris solus & inermis introeas, imminet tibi periculum si succumbas. Si autem viceris inimicum Crucis Christi, non ideo conuertetur ad cor: sed eo ipso pertinacior subterfugia captabit, deprauabit Scripturas, nolet intelligere vt benè agat, quia in maleuolam animam sapientia non intrabit. Os hæretici maledictione, & amaritudine, & dolo plenum est, & ambulans in magnis, & in mirabilibus super se, scrutatur alta Dei, atque perniciosa indagine rationem inuestigat eorum, quæ supra rationem sunt. Cùm B. Gregorius dicat, *fidem non habere meritum, cui humana ratio præbet experimentum.* Multa itaque verbositate defluit, & relinquens rectas sacri eloquij semitas, & transgrediens terminos, quos posuerunt patres nostri, currit in adinuentionibus suis, & contra Deuteronomij interdictum plantat sententiarum & verborum siluam iuxta altare Domini Dei nostri. Fabricator itaque mendacij & cultor peruersorum dogmatum cogitat incogitabilia, ineffabilia fatur, & loquitur quæ non licet homini loqui. Apud tales paschalis agnus in aqua decoquitur, nec residuum eius igne comburitur, franguntur ossa eius de quo scriptum est: *Os non comminuetis ex eo.* Spiritui gratiæ contumelia fit, & sanguis testamenti conculcatur ignominiosè, ossaque Regis Idumeæ in cinerem rediguntur. Quòd autem disputare affectas cum Iudæis, vt eos conuincas & conuertas ad fidem, eo ipso te minùs approbo, quia verberas aerem, te stulto & inani studio consumens. Deus equidem posuit eis terminum, quem præterire non poterunt. Nondum venit hora eorum, sed ipsos excæcauit ad tempus donec ad fidem gentilitas conuertatur. Hinc est quòd per Esaïam loquitur dicens, *Vade & excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, oculos eius claude, ne fortè videat oculis suis, & auribus audiat, & corde intelligat, & conuertatur & sanetur.* Et in eodem: *Quis cæcus nisi seruus meus Iacob, & quis surdus, nisi ad quem nuncios meos misi?* Nuncios Prophetas & Apostolos vocat. Teste autem Apostolo, *Cæcitas ex parte iam contigit in Israel.* Cùm enim quidam eorum susceperint fidem, reliqui adhuc in sua obstinatia perseuerant. Restat itaque vt intret ad fidem plenitudo gentium. Et tunc reliquiæ Israel saluæ fient. Mihi consiliosius videretur fidei nostræ, ad

Marginalia (left): 1. Cor. 11. — Iudæi capsarij Christianorum. — Psal. 58. — Exod. 19. — Hebr. 12. — Matth. 7. — Tob. 12. — De S. Eucharistia disputare periculosum. — Sap. 1. — Isa. 8. — 1. Tim. 6.

Marginalia (right): Sap. 1. — Greg. hom. 26. in Euang. — Deut. 12. — Exo. 12. — Ioan. 19. — Amos. 2. — 4. Reg. 3. — Iob. 12. — Isa. 6. — Isa. 42. — Rom. 11. — Isa. 10. — Exo. 32.

tempus dissimulare iniuriam, quàm cum populo duræ ceruicis atque pertinacis, verè bestialis certamen inire, & citra omnem spem futuri prouentus, mittere se in animæ fideique discrimen. Quia tamen lamentabili querela deploras te ab hæreticis & Iudæis obsessum, nec habere ad manum, vnde possis eorum machinamenta elidere: quod scio, non inuideo tibi. Cùm enim iuxta B. Petri edictum vnumquemque oporteat reddere rationem de fide & spe, quæ in eo est: Expedit vt de singulis fidei articulis in expedito habeas, vnde Iudaïcæ fraudis obstinacia retundatur, tuæque partis assertio tota legis ac Prophetarum testimonijs roboretur. Qualiter autem versutijs & blasphemijs hæreticorum te vel Catholicum quemlibet oporteat contraire, credo me in libro, quem de fide intitulaui, plenius intimasse.

1. Pet. 3.

P. Blesensis scripsit librum de Fide.

Testimonia legis & Prophetarum de Trinitate & vnitate in Deo.

CAPVT. II.

PROPOSITI nostri est non intexere de sancta Trinitate & indiuidua vnitate tractatum, sed eas duntaxat Legis ac Prophetarum sententias & authoritates inducere, quibus aduersarij orthodoxæ fidei confutentur, ædificetur turris Dauid, & salutis propugnacula erigantur. Quia ergo in vno Deo Trinitas, & in tribus personis vnitas scandalum Iudæis incutit & horrorem, quòd Deus sit vnus & trinus, Domino dante, assertione irrefragabili conuincemus. Loquitur Iudæorum legislator, & ait: *Audi Israel: Dominus Deus tuus, Deus vnus est.* Et Dominus in persona sua: *Ego Dominus firmans cælos.* Deus solus extendi cælum & firmaui terram. Et in Isaïa: *Ego Dominus firmans cælos solus stabiliens terram, & nullus mecum.* Item Moyses in Deuteronomio: *Scito hodie, & cogita in corde tuo, quòd Dominus ipse est Deus in cælo sursum, & in terra deorsum, & non sit alius.* Et in eodem: *Solus Dux eius fuisti, & non erat cum eo Deus alienus.* Sic autem testimonio B. Hilarij, Deus vnus est, quòd non solitarius. Nec enim vnitas euacuat Trinitatem, nec aliqua Trinitati solitudo præiudicat. Nimirum Deus in sacro eloquio sic esse, sic loqui, aut aliquid creare dicitur, quòd nunc vna persona, nunc duæ, nunc verò tres apertissimè designentur. Audi vnam: *Ego Dominus Deus, qui impleo cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt.* Audi patrem in Ieremia loquentem de filio: *Si stetissent*, inquit, *in substantia mea, & audissent verbum meum, auertissem eos à studijs suis pessimis.* Et subiungit: *Quis stabit in substantia mea, & videbit verbum meum?* De hoc verbo Dauid Propheta testatur: *Eructauit cor meum verbum bonum.* Et Ioannes Euangelista: *In principio erat verbum.* Deo idem est dicere & facere; sicut scriptum est: *Dixit, & facta sunt, mandauit & creata sunt vniuersa.* Filius itaque Dei verbum, Dei virtus, Dei sapientia est. In eo, vt in sapientia sua, vt in principio omnium rerum fecit omnia Deus, sicut scriptum est: *In principio creauit Deus cælum & terram.* Hæc est sapientia Dei quæ in libro sui nominis æternam generationem suam protestatur, & dicit: *Ego ex ore altissimi prodij, primogenita ante omnem creaturam.* Et idem: *Dominus possedit me initio viarum suarum, antequàm quidquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, antequàm terra fieret. Nondum montes graui mole constiterant, ante omnes colles ego parturiebar. Quando præparabat cælos aderam, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, & ludens in orbe terrarum atque deliciæ meæ esse cum filijs hominum.* Cùm ergo ante mundi creationem nihil esset, quod non esset Deus, quomodo iam generata erat hæc sapientia? Quomodo per eam omnia creabantur? Aut confitebitur Iudæus illam sapientiam Deum & à Deo esse genitam, & sic esse filium, aut mentiens dicet sacram scripturam in se continere mendacium. Christianus autem recognoscat sapientiam Dei, per quam ipse omnia facit, idem esse Filium Dei Nec absurdum est, si Deus Filius genitus sit à Deo Patre, sicut si generetur splendor à sole, imò etiam qui æternam generationem filij ex patre, & temporalem ex matre non credit, sententiam propheticæ maledictionis incurrit. Verbum enim Prophetæ est: *Væ qui dicit patri, quid generas, & matri quid parturis?* Et vt hoc de filij generatione intelligas, audi Deum patrem in eodem Isaïa loquentem.

Cant. 4. Psal. 121. Deut. 4. Isa. 1. Ibid. 44. Deut. 4. Deut. 32. Ierem. 23. Ibid. Psal. 44. Ioan. 1. Psal. 148. Gen. 1. Prou. 8. Eccl. 24. Isa. 45.

Testimonia legis & Prophetarum de Patre & Filio.

CAPVT III.

De æterna filij generatione per Isaïam loquitur Deus Pater: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego, qui generationem alijs tribuo, sterilis ero?* Et in Psalmo loquitur filius dicens: *Dixit Dominus ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te.* Dies Domini æternitas. Vnde & hodie significat ab æterno. Et idem: *In splendoribus Sanctorum ex vtero ante luciferum genui te.* Ille enim qui erat splendor & illuminatio Sanctorum, qui futuri erant, hodie, id est, æternaliter generatus est, ex vtero, de occulta substantia Patris. De generatione filij loquitur Isaïas dicens: *Generationem eius quis enarrabit?* Sicut ergo lumen de lumine, sic filius est de Patre. Vnde & Psalmista: *Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Quia verò Deus filium habet, quidam Psalmi prætitulantur, *Pro occultis filij*, quorum verba nulli conuenire possunt, nisi filio Dei, vt in Psalmo nono *Confitebor*, & in *Eructauit*, *canticum* pro dilecto. Et in Psalmo *Deus noster refugium & virtus*, pro arcanis. Audi patrem in Osee loquentem de filio & dicentem: *Saluabo eos in Domino Deo ipsorum.* Dicat mihi Iudæus, quis est ille Deus, quem Deus vocat Deum & Dominum Hebræorum? Et in Genesi: *Pluit Dominus à Domino sulphur & ignem, & subuertit Sodomam & Gomorram.* Quis est Deus qui à Domino pluit, nisi filius à patre? vel alium Deum, qui à Deo pluit. Ostende Iudæe, vel recognosce nobiscum, quòd filius faciat & disponat vniuersa cum patre. Et in Psalmo: *Dixit Dominus Domino meo.* Et in Genesi dixit Dominus ad Iacob: *Surge & ascende in Bethel, & fac ibi altare Deo illi, qui apparuit tibi cùm fugeres à facie fratris tui.* Et in Exodo Dominus ad Moysen: *Quoadvsque non vultis audire mandata mea? Nonne Dominus Deus dedit vobis istum diem sabbati?* Loquitur Dominus, & dicit à Deo datum diem sabbati: Homo duræ ceruicis indica mihi Dominum illum, de quo præcipit Deus Patriarchæ Iacob, vt faciat ei altare. Quòd enim Deus sit, qui loquitur cum Iacob, & qui cum eo luctatur, & non Angelus probo tibi. Cùm enim quærat Iacob nomen eius, ille respondet: Cur quæris nomen meum quod est mirabile? Hoc Angelo conuenire non potest. Item in Osee loquitur Dominus dicens: *Iacob loquutus est nobis in Aram.* Verba sunt Dei non Angeli. Item in Psalmo: *Sedes tua Deus in sæculum sæculi. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem propterea v. t. d. o. l.* Hunc Deum cuius est sedes in sæculum sæculi, hunc ipsum vnxit Deus testimonio Prophetæ præ participibus suis. Et quis Deus vnxit Deum nisi Pater filium? Ille qui vnctus est à Deo, aut Deus est, aut homo. Si Deus est, ergo Deus à Deo vnctus est. Si homo est & sedes eius in sæculum sæculi. Vide si sit, vel fuerit homo præter Christum cui conuenire hoc posset? Propheta verò hæc duo iungit: quòd ipse sit Deus, & sedes eius in sæculum sæculi. Audi in Osee Patrem loquentem de filio: *Saluabo eos in Domino Deo ipsorum.* Qui loquitur Deus est. Ipse autem saluat in Domino Deo. Quis est Deus qui saluat in Deo, nisi Pater in filio? Nunquid, ô Iudæe, fecit Deus sine sapientia sua, quem nos Dei filium appellamus? Deus sapientia fundauit terram. Quid ergo abhorres nomen, qui denegare non potes sapientiam Dei.

Isa. vlt. Psal. 2. Psal. 109. Isa. 53. Psal. 35. Psal. 44. Psal. 45. Osee. 1. Exo. 9. Gen. 19. Psal. 109. Gen 30. Exo. 16. Gen. 35. Gen. 32. Osee. 12. Psal. 44. Osee. 1. Prou. 3.

Testimonia legis ac Prophetarum de Spiritu sancto.

CAPVT IV.

Spiritum Dei omnis sacra Scriptura annunciat. Audi Isaïam: *Væ filij desertores, dicit Dominus, fecistis consilium & non est meum, nec per spiritum meum.* Et idem: *Descendit*, inquit, *Spiritus à Deo, & eduxit eos, sic eduxisti populum tuum facere tibi nomen gloriæ.* Dauid: *Et irritauerunt spiritum Domini.* Aggæus: *Quapropter ego sum vobiscum, dicit Dominus, & spiritus meus in medio vestri.* Isaïas: *Occurrerunt & ceruæ, & vna ex eis periit, alia aliam non quæsiuit, quia Dominus mandauit eis, & spiritus congregauit eas.* Zacharias: *Sermones meos & legitima mea percipite, quia ego mandaui in spiritu meo seruis meis Prophetis.* Dauid: *Quò ibo à spiritu tuo?* Et Dominus in Zacharia: *Imponam spiritum meum super semen tuum.* Et idem: *hoc est verbum Domini in manu Zorobabel, non in virtute magna, sed in spiritu meo, dicit Dominus omnipotens.*

Isa. 30. Isa. 63. Psal. 105. Agg. 2. Isa. 33. Zach. 2. Psal. 138. Zach. 4.

Psal. 103. Dauid: *Emitte spiritum tuum & creabuntur.* Isa. 63. Isaias: *Non Angelus, neque nuncius, sed ipse Dominus saluabit eos in æternum. Ipsi superbè egerunt, & exacerbauerunt Spiritum sanctum, & versus est ei ad inimicitias.* Sap. 7. Iob 33. Et in libro sapientiæ: *Spiritus est qui fecit me.*

Testimonia legis ac Prophetarum de Trinitate.

CAPVT V.

VT autem tota Trinitas innotescat, audi Moysen in Genesi dicentem: Gen. 8. *In principio fecit Deus cælum & terram.* Quòd dicitur *fecit*, substantiæ indicat vnitatem. Cùm autem dicitur, *in principio Deus*, in filio pater creasse intelligitur. Nec enim erat principium illud aliud, quòd non esset Deus. Cùm additur, *Et Spiritus Domini ferebatur super aquas*, tota Trinitas patenter exprimitur. Nota etiam Deum præmisisse hoc verbum: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Cùm dicitur, *faciamus*, ostenditur in personis pluralitas. Non enim dixit Deus Angelis, *faciamus*, cùm ipsi factores & creatores non sint, nec homo faciendus erat ad similitudinem Angeli. De illo ergo dicit, *faciamus*, vt insinuet trinitatem. De ipso dicit Moyses, *fecit, dixit, vidit*, vt exprimat in trib. eiusdem substantiæ vnitatem. Item in Genesi legitur, Gen. 18. quòd Abraham tres vidit & vnum adorauit, dicens: *Si inueni gratiam in conspectu tuo, ne transieris seruum tuum.* Præmisit, quia tres erant, & ad tres quasi ad vnum loquitur, cùm dicit: *Domine ne transeas seruum tuum.* Et ibidem: *Afferatur aqua & lauentur pedes vestri.* Ecce plures. *Et apposuit eis mensam, & manducauerunt.* Et in his personarum pluralitatem insinuat. Cùm verò subiungit: *Reuertens veniam ad te tempore isto, vita comite*, vnum esse declarat. Sequitur: *Surgentes autem inde, ibant ad faciem Sodomorum. Abraham autem comitabatur cunctis.* Ecce adhuc tres. Et subiungit: *Dixit autem Dominus. Num celabo ego puero meo Abrahæ quæ Sodomis facturus sum?* In omnibus his & tres ad Abraham loquuntur & vnus, & Abraham ad tres loquitur & ad vnum. Et in omnibus habes mysterium Trinitatis, & vnitatis expressum. Cùm autem Dei digitus in sacro eloquio sit virtus Dei, tres trium digitorum nomine & numero designantur. Isa. 40. Vnde & Isaias: *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* Quid per tres digitos potest designari, nisi trinitas personarum? Nam & in Exodo digitus Dei, Exo. 8. dicitur virtus Dei. Dicunt enim magi Pharaonis: *Digitus Dei est hic.* Dicant ergo Iudæi nobiscum, vel saltem cum Magis Pharaonis Spiritum sanctum digitum Dei esse. Noster equidem Messias in Euangelico dicit: Luc 11. *Si in digito Dei eiicio Dæmonia, profectò venit in vos regnum Dei.* Tres verò digitos tres personas profitemur in Deo. In Aggæo itaque Propheta Patrem & Filium, & Spiritum sanctum verba Domini manifestè exprimunt, cùm dicit: Agg. 2. *Ego sum vobiscum, & spiritus, & verbum meum, in quo posui testamentum, cùm egrederemini de terra Ægypti.* Ecce pater, & verbum eius, & Spiritus. Item Psalmista: Psal. 147. *Emittet verbum suum, & liquefaciet ea, flabit spiritus eius & fluent aquæ.* Et illud: Psal. 32. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Et in Isaia: *Dixit vir cui constitutum est de Christo Dei. Spiritus Domini loquutus est per me, & sermo eius per linguam meam.* Ecce tria, Dominus, sermo, & Spiritus. Pater, Verbum & Spiritus sanctus scilicet. Vnde in Ezechiele: Ezech. 20. *Dixi a. a. a. Domine Deus. Ipsi dicunt ad me. Numquid per parabolas loquitur iste?* Ter suspirat & inuocat trinitatem. Supponens verò singulariter, *Domine Deus*: indicat vnam trium personarum substantiam. Simile est quòd in Isa. 6. Isaia vox Angelorum audita est laudantium Deum atque dicentium, *Sanctus, sanctus, sanctus.* Illa triplex repetitio significat Trinitatem. Subiungens autem, *Dominus Deus Sabaoth*, insinuat vnitatem. Et in Psalmo: Psal. 66. *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus.* Nugatoria esset triplicatio huius nominis, si non contineretur in causa mysterium Trinitatis. Agg. 2. Aggæus etiam Propheta Trinitatem satis apertè declarat, dum in eo Deus pater loquitur de spiritu dicens, & filio suo: *Spiritus meus in medio vestri.* Ecce Pater & spiritus eius. Et subiungit: *Quia ecce commouebo cælum & terram, & veniet desideratus cunctis gentibus.* Et ecce filius. In Psalmo: Psal. 117. *Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis.* Hic apertissimè liquet, quòd Deus in nomine Domini venit. Psal. 17. Verba etiam hominis hæc sunt: *Misit de summo & accepit me.* Psal. 64. Et, *Beatus quem elegisti & assumpsisti.* Isai 42. Isaias & Trinitatem in Deo & humanitatem in filio manifestè declarans, in persona Dei Patris loquitur dicens: *Ecce*, inquit, *Puer meus, suscipiam eum, dilectus meus, complacuit sibi in illo anima*

Isa. 48 *mea. Dei spiritum meum super illum.* Isaias in persona filij: *Ego primus & ego nouissimus, manus mea fecit cælos & dextera mea stabiliuit terram, & nunc Dominus Deus misit me & spiritus eius.* Quis hoc vnquam veraciter dicere potuit, nisi Deus, qui tamen est à spiritu Dei missus? Et in eodem: *Spiritus Domini super me, eò quòd vnxit me, ad euangelizandum pauperibus misit me.* Hic habes & spiritum, & eum cuius est Spiritus, & eum qui Spiritu sancto est vnctus. Christus in libro Sapientiæ legens testatur hanc Prophetiam ea die in seipso completam. In omnibus his natura Patris, & Filij, & Spiritus sancti manifestissimè declaratur, vt expressiùs habeas pluralitatem personarum, vnitatem in Deo. Scias, quòd in Hebræo Deus interdum dicitur El. & Adon: quòd Deus vel Dominus singulariter sonat propter diuinæ substantiæ vnitatem. Interdum verò Eloi & Adonai pluraliter ponitur, & pluralitatem indicat personarum. Singulariter ponitur in exemplo Geneseos, quod præmisimus, vbi dicitur: *Loquutus est Dominus ad Iacob. Surge & ascende in Bethel, & habita ibi, & fac altare Deo, qui apparuit tibi quando fugiebas à facie fratris tui.* Hic & nomen Dei, & actus eius profertur singulariter in Hebræo. Cùm autem dicitur, *Et ædificauit ibi altare & appellauit nomen loci domus Dei. Ibi apparuit ei Deus*, hic & *Deus*, &, *apparuit* in Hebræo pluraliter profertur. Ibi enim dicitur Eloim, & inglu dicitur, quòd pluraliter significat, apparuerunt. Si enim singulariter loqueretur, El & nigla quæ singularia sunt, posuisset. In libro etiam Samuelis, Dauid laudans Deum sic ait: *Quæ est autem, vt populus tuus, gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redimeret eam sibi in populum?* Hic *Deus*, & *iuit*, pluraliter in Hebræo dicuntur Eloym & alon, quæ pluralia sunt, & significant personarum pluralitatem; ala enim singulare est. *Redimeret* verò &, *sibi*, singulariter proferuntur propter substantiæ vnitatem. Item Ieremias: *Dominus autem Deus verus est Deus viuens & rex sempiternus*, ponuntur singulariter, in quo substantiæ vnitas indicatur. Item Moyses in Deuteronomio: *Scito hodie, & cogita, quòd Dominus ipse Deus, & non sit alius.* Ibi Dominus sicut in Latino sic singulariter in Hebræo ponitur. Vbi verò hîc dicitur Deus, ibi Eloy quod pluraliter sonat in Hebræo profertur. Et ne plurali appellatiuo plures substantiæ possent intelligi, adiungitur, *& non sit alius.*

Isa. 61. — Nota quod hic appellat Euangel librum sapientia — Exo. 6. — Gen. 35. — 2. Reg. 7. — Ierem. 10. — Deut. 4.

Quæ necessitas, aut quæ ratio apud Hebræos hanc socialem coniunctionem singularitatis & pluralitatis pariter introduxit, nisi quia volebat Deus & abscondi ad tempus & in suo reuelari tempore mysterium Trinitatis? Præterea illud nomen Dei, quod in secretis secretorum apud Iudæos ineffabile est, & tetragrammaton dicitur, licet quatuor figurarum, trium tantummodò elementorum Io, he, vaf, he: he, namque bis ponitur. Si ergo diligenter hoc nomen inspicias, trinum est in Hebræo & vnum. Nam si tantùm primam & secundam litteram coniunxeris, scilicet, Io, & he. vnum Dei nomen in Hebræo efficitur. Si verò secundam & tertiam simul ponas, idest, he, & vaf, habes alterum Dei nomen. Si autem copulaueris tertiam literam, atq; quartā idest, vaf, & he, habes & tertium. Rursus si omnes simul in ordinem coniunxeris tantùm inuenies nomen vnum. Qui ordinauit, vt essent tria nomina, vnum nomen ipse te intelligere voluit in tribus personis eiusdem substantiæ vnitatem. Item in Numeris Dominus ad Moysen dicit: *Loquere Aaron & filijs eius. Sic benedicetis filijs Israel, & dicetis: benedicat tibi Dominus, & custodiat te, ostendat tibi faciem suam & misereatur tui, conuertat vultum suum ad te, & det tibi pacem.* His benedictionibus sacerdos aliis benedicens protensas ante vultum suum palmas vtrasque tenebat. Cùm verò dicebat Dominus, quod Hebraïco illo quod supradiximus trino & vno nomine exprimebant, tres digitos priores, idest, pollicem & indicem atque medium vtriusq; manus rectum & altiùs erigebat, & dicto ita Domino digitos remittebat, vt priùs. Quid per trium digitorum eleuationem meliùs, quàm Trinitatis excellentia mysticè intelligi potest? Nota etiam quòd in hac benedictione tam solemni, formam crucis sine qua nulla benedictio fit, apud Christianos signanter expressa est. His tribus digitis, sicut prælibatum est, appenditur moles terræ, digitumque Dei, idest, Spiritum sanctum quem Iudæi pertinaciter negant, Magi Pharaonis confessi sunt. Mysterium sanctæ Trinitatis tres solemnitates in Exodo exprimunt, solemnitas azymorum, solemnitas primitiarum, & solemnitas fructuum collectorum. In Deuteronomio etiam eædem solemnitates præcipiuntur. Prima festiuitas azymorum, secunda hebdomadarum, & tertia tabernaculorum. In Pascha immolatur. In Pentecoste datur Spiritus san-

Num. 6. — Exod. 8. — Deut. 16.

ctus. In scenopegia paternæ maiestatis potentia declaratur. Quære diligentiùs à Iudæo qualiter intelligat verba illa Ieremiæ Prophetæ, *Peruertistis verba Dei viuentis Domini exercituum Dei vestri.* Ne enim cogatur Trinitatem manifestè confiteri, ibidem verba Dei peruertit. Dicit enim Hieronymus in prologo super Genesim, quòd hæc verba quæ ibi in Ieremia leguntur, Latini & Græci codices non habent. Hebræi verò in suis voluminibus ista contra se legunt, & velint nolint, sacramentum Trinitatis annunciant. Sunt quàm plura alia testimonia de personarum Trinitate, quæ septuaginta interpretes non transtulerunt, cùm tamen essent in Hebraïca veritate. Nam, sicut beatus Hieronymus in prologo super Genesin dicit, ipsi de Patre & Filio & Spiritu sancto multa, aut omnino tacuerunt, aut aliter transtulerunt, quod prudenter egisse dicuntur, ne Ptolomæus vnius Dei cultor ad cuius petitionem transferebant, plures Deos esse præsumeret. Noluerunt etiam fidei arcana vulgare; Ideò, cùm in Isaïa septuaginta Interpretes inuenissent de paruulo nato & nobis dato, quòd vocaretur admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis: istorum nominum maiestate perterriti, non sunt ausi hunc puerum appellare Deum, sed magni consilij Angelum, quod in Hebraïco non habetur.

Ierem. 23.

Isa. 19.

Rationes & auctoritates de fide Sanctæ Trinitatis.

CAPVT. VI.

ALIQVA induximus ad confutationem & confusionem Iudæi, nunc de Trinitate aliqua inducamus ad ædificationem & solatium Christiani. Ioannis Euangelistæ qui in sinu Saluatoris cælestis sapientiæ fluenta potauit, verba hæc sunt: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.* Verba etiam Christi in Euangelio hæc sunt: *Spiritus qui à Patre procedit, ipse de meo accipiet;* in quo Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere apertissimè docet. Iterum Doctor gentium Trinitatem insinuans dicit: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Pater ex quo omnia, Filius per quem omnia, Spiritus sanctus in quo omnia. Idem Apostolus: *Ex Deo, coràm Deo, in Christo loquimur.* Ipse etiam qui veritas est, in euangelio dicit: *Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.* Si ergo Iudæus inficiari non potest, quin sapientia & bonitas Dei semper fuerint cum eo, & ipse nunquam sine illis; quis de Trinitate dubitet, cùm sapientia Dei eius & Filius, & bonitas Dei ipsius Spiritus appelletur? Intelligis quòd in mente hominis sunt ratio, memoria & voluntas, & hæc tria sunt vna mens, nullum tamen illorum est alterum: quia nec ratio memoria est, aut voluntas, nec memoria voluntas est, aut ratio, nec voluntas ratio est aut memoria. In eodem lacte tres proprietates diuersæ sunt, serum, caseus & butyrum. In sole tria diuersa, scilicet, corpus illud sphæricum, calor & splendor, tria illa sunt vnus sol, & nullum illorum est alterum. Simplex Eremita cuidam Iudæo disputanti cum eo, & argumentanti: Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus sanctus est Deus; nec Pater est Filius, nec Spiritus sanctus, est Filius, ergo Pater & Filius & Spiritus sanctus non est idem Deus, sic legitur fefellisse, tres plicas enim in cappa sua faciens dicebat. Hæc plica est pannus, & hæc, & tertia, nulla istarum plicarum est altera, ergo istæ tres plicæ, sunt tres panni. Immò vnus pannus. Sancta Trinitas tamen, non similitudinibus aut rationibus discutienda, sed amplectenda est fide. Transcendit eminentiam totius rationis humanæ, sed hoc de illa simpliciter sentiamus, quod sacra docent nos eloquia, vt cum Psalmista dicamus: Iuxta eloquium tuum da mihi intellectum Domine, non vltra, non citra, non supra, non contra; sed iuxta.

Ioan. 13.

1. Ioan. 5.

Ioan. 15.

Rom. 11.

Matt. vlt.

Simile.

Simile.

Eremitæ disputatio cum Iudæo

Psal. 118.

Testimonia Prophetarum, quòd Filius à Patre missus sit.

CAPVT VII.

QVÒD autem Deus Dei Filius sit, qui pro nostra salute à Deo Patre missus est, ex his quæ in nostris & Iudæorum codicibus assiduè leguntur, apertissimè liquet. Nam in illa auctoritate quam præmisimus, vbi sapientia Dei se ante omnia genitam protestatur, in fine verborum concludit dicens, *Et deliciæ meæ esse cum filijs hominum.* Specialiter enim delectatur in illa dilectione, quam nobis exhibuit, vt hominem redimeret homo factus. De eodem Ieremias Propheta

Prou. 8.

pheta sic ait: *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius ab eo: hic omnem adinuenit viam scientiæ & disciplinæ.* Et adiungit: *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Baruc. 4.

Testimonia quòd Christus venerit in carne.

CAPVT VIII.

QVOD Christus de semine Abrahæ nasceretur, Dominus in Genesi manifestat dicens ad Abraham, & loquens: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Genes. 21. Quæ gentes benedictæ fuerunt in Isaac? Iudæi? Nonne præ omnibus populis maledicti sunt à Domino & damnati? Quære ergo alium de semine Abrahæ, in quo omnes gentes benedicantur, & non inuenies nisi Christum. *Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus,* Eccl. 44. & omnes in eo benedicti sunt à Domino, qui fecit cælum & terram. De hoc semine dicit Isaias: *Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorra similes essemus.* Isa. 1. Hoc omnino de Isaac intelligi non potest. Qua enim potestate, qua scientia, qua virtute nos ab aliquo peccato potuit Isaac liberare? In signum verò, quòd Christus nasceretur de successione Abrahæ, fecit Abraham seruum suum iurare super femur suum, Gen. 24. quòd mandatum eius impleret, de quærenda Isaac vxore. Iurans enim super Abrahæ femur, intelligebatur iurare non in Abraham vel in Isaac, sed in eo qui erat de femore Abrahæ nasciturus. In eiusdem fidei reuerentia ipse Abraham, Isaac, & Iacob, atque posteri eius circumcisionis signum spiritaliter acceperunt, Gen. 17. & 21. vt ab aliis populis discerneretur populus, de quo ille cui reposita erat benedictio, nasceretur. Ideò Balaam in libro Numeri dicit: *Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab. Ex Iacob erit, qui dominetur & perdat filios Seth,* &c. Num. 24. Quòd etiam Christus de posteritate Abraham nasceretur, habes in Deuteronomio ex verbis Moysi ad populum sic loquentis: *Prophetam de gente tua & de fratribus tuis suscitabit Dominus, &c.* Deut. 18. Hoc Iudæi de Iosue, & non de Christo intellexerunt. Vt autem hoc de Christo & non de Iosue dictum scias; vide historiæ seriem, nec in aliquo dubitabis. Nam in monte Oreb petierunt filii Israel paulò antè, Exo. 19. & 20. ne vltrà vocem Domini tam terribilem audirent, & ignem ne morerentur aspicerent. Ideò dicit Dominus ad Moysen, *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum,* Deut. 18. id est de tribu Iuda. Illa enim tribus erat in medio aliarum tribuum constituta. Quòd autem vocet eum Prophetam, conuenit Christo. Iosue enim alicubi prophetasse non lego. Christus autem de seipso dicit: *Non est propheta sine honore, nisi in patria sua.* Matt. 13. Ipse enim de passione, & resurrectione & ascensione sua, de vocatione etiam gentium, & fide euangelij dilatanda, de excidio Ierusalem, & multa alia quæ euenisse certum est, prophetauit. Matth 20. 16. & 18. Luc. 19. Quòd autem apponit similem Moysi, insinuat quòd Christus, sicut Moyses, & non Iosue legem dedit. Iterum, cùm à Domino dicitur Moysi de Iosue, *Ponam manum tuam super eum, & dabis ei præcepta cunctis videntibus,* Num. 18. manifestè ostenditur quòd Iosue Moyse minor esset, vtpote cui Moyses manum imponeret. Cùm verò superadditur: *Si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum, &c.* Gen. 20. Etiam Eleazaro inferior Iosue declaratur. Patet ergo, cùm in Messia benedicendæ sint omnes tribus terræ, nec Moyse aut Eleazaro possit esse inferior, non ad Iosue, sed ad Christum verba hæc pertinere, *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem sui.* Deut. 18. Sequitur: *Et ponam verba mea in ore eius: qui autem verba eius quæ loquetur non audierint, delebitur anima illa de populo suo.* Nemo qui rectè sapiat hæc ad Christum dubitet pertinere, maximè cùm verba eius spiritus & vita sint. Expressius simile habes in eo quòd Dauid cogitanti ædificare domum domino Nathan Propheta ei sub persona Domini loquens ait: *Cùm completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis suscitabo semen tuum post te, & firmabo regnum tuum & stabiliam eius thronum vsque in sempiternum, & ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium.* 2. Reg. 7. Certum est quòd Salomon patre viuente regnauit. Quomodo ergo possunt Salomoni hæc verba conuenire: *Cùm completi fuerint dies tui & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum.* Id est, Salomonem filium tuum? Sed nec illud, quod sequitur conuenit Salomoni: *Stabiliam thronum eius vsque in sempiternum:* quia citò finitum est regnum eius. Illud etiam à Salomone longè est: *Misericordiam meam non auferam ab eo.* Cap. 11. Nam in tertio regum hæc verba leguntur. *Cùm esset Salomon senex, deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur Deos alienos.* Colebat autem Salomon

Astarten Deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum. Igitur iratus est Dominus Salomoni, quòd auersa esset mens eius à Domino Deo Israel. Ideo dicit Dominus, *quia non custodisti pactum meum, disrumpens scindam regnum tuum.* Nonne ergo ablata est ab eo misericordia Dei, quem apostatare permisit, & regnum eius scidit, & filio eius auferens, seruo dedit?

3. Reg. 12.

Testimonia, quòd Christus de Dauid nasceretur.

CAPVT IX.

QVod autem Christus de Dauid nasceretur, habes ex testimonio Ieremiæ dicentis: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit Rex. In diebus illis saluabitur Iuda & Israel habitabit confidenter, & hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster.* Tempore Ieremiæ mortui iam erant Dauid, Salomon, Ezechias, & omnes sancti, & iusti reges, nec inuenies ô Iudæe cui alii possit hoc conuenire quàm Christo. Quòd dicit, *Ecce dies veniunt*; hoc ad tuum Messiam, quem venturum somnias, pertinere non potest. Iam enim transiit tempus, quod Messiæ venturo Propheta præfixit. Item Dauid: *Iuraui Dauid seruo meo*: id est, immutabiliter & sine conditione promisi vsque in æternum, præparabo semen tuum & sedem tuam in generationem & generationem. Hæc Salomoni conuenire non possunt: sed Christo, qui regnaturus est in æternum.

Ierem. 32. Psal. 88.

Testimonia quòd Christus de gentibus nasceretur.

CAPVT X.

QVòd verò Christus de gentibus nasceretur, colligere potes ex verbis Isaiæ dicentis: *Emitte agnum Domine dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.* Desertum gentilitas: Ruth verò, petra deserti: eò quòd fuerit Moabitis, quasi dicat: *Ex te egredietur agnus, qui tollet peccata mundi & dominabitur vniuerso orbi.* Ruth equidem de Booz genuit Obeth, Obeth Iesse, Iesse autem Dauid, de Dauid autē Christus. Audi iterùm Isaiam apertiùs declarantē quòd Christus vocaret ad fidem Iudæos & gentes: *Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & foces Israel conuertendas. Ego Dominus vocaui te in iustitia, dedi te in fœdus populi, & in lucem gentium, vt aperies oculos cæcorum.* Iterum Isaias diuinitatem Christi & humanitatem simul insinuat, in persona Dei Patris loquens: *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem probatum, angularem, lapidem probatum pretiosum, electum, qui crediderit in eum, non confundetur.* Nomine lapidis scilicet creaturæ firmæ & stabilis humanitas innocentissima Christi designatur. In eo autem, quòd dicit, *qui crediderit in eum, non confundetur,* vera diuinitas illius exprimitur. Si enim Christus homo esset, & non Deus, in eum credere idololatria esset. Si autem Iudæus ad litteram hoc intelligit, aut credit in lapidem & tanquam idololatra condemnabitur; aut hunc lapidem non credet, & testimonio Prophetæ confundetur. Christus lapis angularis, reprobatus à Iudæis duos populos, scilicet, Iudæum atq; gentilem quasi duos diuersos parietes coüniuit, sicut Psalmista commemorat: *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Christi diuinitatē Isaias manifestè declarat: *Labor*, inquit, *Ægypti & negotiatio Æthiopiæ & Sabaim viri sublimes ad te transibunt & tui erunt, post te ambulabunt & te deprecabuntur, quoniam tantum in te est Deus; & non est absque te Deus: verè tu es Deus absconditus, Deus Israel saluator.* Cùm hæc, nec puro homini, nec Deo puro possint adaptari, aut ostendat Iudæus cui ista conueniant, aut mendacii prophetam arguat, aut eundem esse Deū & hominem recognoscat. Saluator idem est quòd Christus, quem ideo propheta dicit Deum absconditum. Priùs enim absconditus fuit in sinu patris, postea in vtero matris, in præsepio, in sepulchro, & etiam in sacramento altaris. Nec verba hæc Cyro Regi Iudæus ascribat, nec enim Cyrus, aut alius Rex præter Christum Deus est absconditus, aut apertus. Alii secundùm visum vel auditum iudicant: Christus autem qui summa iustitia & summa sapientia est, iudicat in seipso, testante Isaia, qui dicit: *Non secundùm visionem oculorum iudicabit: neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes: & arguet in æquitate pro mansuetis terræ.* Et vt eius potētia omnem hominum potentiam præcellere declaretur, adiungit; *Et percutiet terram virga oris sui: & spiritu labiorum suorum interficiet*

Isa. 10. Ruth. 4. Matth. 1. Isa. 49. Isa. 42. Isa. 27. 1. Petr. 2. Psal. 117. Isa. 45. Luc. 11. Marc. 15. Matt. vlt. Isa. 11. Ibid.

impium. Solius equidem Dei est Antichristum destruere, & non secundùm verba, sed secundùm corda& merita homines iudicare.

Quòd Christus in propria persona venit.

CAPVT XI.

QVòd autem Christus, sicut à Patriarchis optatus, & prænunciatus à Prophetis fuerat, in propria persona venerit, Dominus per Isaiam apertè insinuat dicens: *Propter hoc*, inquit, *sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.* Ac si dicat, ego qui loquebar in Prophetis, carnem sumo & venio: Vnde ad aduentum ipsius idem Propheta nos inuitat & dicit: *Præparare Israel in occursum Domini Dei tui, quia venit. Sic habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis.* Ipse est ô Christiane, qui tibi de se in Euangelio dicit: *Ego sum lux mundi.* Hic est *paruulus*, qui testimonio Isaiæ, *Natus est nobis,& filius datus est nobis, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis.* Et adiungit: *Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis.* Et vt pleniùs honorem accumulet, *Amodò*, inquit, *& vsque in sempiternum.* Indica mihi, ô Iudæe, quis est puer ille nobis natus, aut filius nobis datus, quem Isaias asserit Deum & eius imperium sempiternum? Item verò Propheta & Christi potentiam & passionis suæ ignominiam manifestans, *Ecce*, inquit, *puer meus eleuabitur, & exaltabitur, & sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus illius, & forma eius inter filios hominum. Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt Reges os suum: quia quibus non est narratum, de illo viderunt, & qui non audierunt, contemplati sunt.* Hieronymus sic exponit, quòd Reges & sapientes huius sæculi continebunt os suum, id est, non obloquentur, sed consentient legi Christi, qui gentes asperget suo sanguine & baptismo: & quibus non fuit de eo nunciatum, ipsi videbunt & intelligent, sicut veritas in Euangelio dicit: *Beati qui non viderunt, & crediderunt.*

Isa. 52. Amos 4. Isa 9. Ioan. 8. Isa. 9. Isa. 52. Comm. in illum locum. Ioan. 20.

Quòd Christus esset Deus & homo de semine Abrahæ.

CAPVT XII.

SEmen Abrahæ seu germen Domini Christus in sacro eloquio sæpè dicitur, siue fructus. Vnde Isaias: *In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis.* De hoc fructu dicit Psalmista: *Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum.* Et insinuans gloriam fructus, adiungit: *Iustitia ante eum ambulabit; & ponet in via gressus suos. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.* Quis est iste fructus, cuius iustitia & pax datur, quamdiu luna est duratura? Psalmista miratur posse suaderi homini, quòd Christus in ea sit natus ciuitate, seu synagoga quam fecit. Dicit enim: *Nunquid aliquis homo dicet*, id est, persuadebit scilicet synagogæ, hoc miraculum tam stupendum, vt vnus & idem in ea ciuitate Dei; de qua gloriosa dicta sunt, & natus sit homo, & ipse eam fundauit tanquàm Deus? Quasi diceret: Hoc Iudæo, nisi diuina virtute persuaderi non potest. Propterea Isaias exclamat & dicit: *Domine quis credidit auditui nostro?* Verè diuinitùs persuaderi potest, quia Dominus *narrat in scripturis populorum & principum, horum qui fuerunt in ea*, id est, in synagoga, quibus datæ sunt prophetiæ, & quibus specialiter promissus est Christus. O ciuitas Dei, habitatio in te sicut lætantium omnium. Qui enim habitat, & perseuerat in Fide Christi, lætabitur in æternum. Rursùm Ieremias: *Hic est Deus noster: & non æstimabitur alius ab eo; hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & dedit eam Iacob puero suo. Post hoc*, id est, postquam legem dederat *in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Et si non inuenit alium, præter Christum: velit perditus, ne perdatur, ipsum confiteri nobiscum. Nec murmuret Iudæus verba hæc esse Baruch, & non Ieremiæ. Verba enim hæc Baruch de ore Ieremiæ accepit, sicut notarius illius, & scripsit. Vnde in eodem Ieremia legitur: Vocauit ergo Hieremias Baruch filium Neriæ, & scripsit Baruch ex ore Ieremiæ in volumine libri omnes sermones Domini, quos loquutus est ad eum Dominus. Daniel de Aduentu Christi, de oblatione eius ad mortem, de ascensione & glorificatione, sic scripsit: *Vidi in visione, & ecce in nubibus cæli quasi*

Ioan. 8. Isa. 4. Psal 84. Psal. 71. Psal. 85. Isa. 53. Psal. 85. Baruch 4. Ieremi 45. Dan. 7.

filius hominis veniebat. Ecce Aduentus. *Et oblatus est Antiquus dierum.* Ecce Passio. *Oblatus est enim, quia voluit. Et data est ei potestas æterna.* Ecce resurrectio. Ipse enim resurgens discipulis suis dicit: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.* Vide ergo Iudæe, si alii hominum quàm Christo hæc verba conueniunt, vt in nubibus cæli quasi filius hominis veniat, & offeratur antiquo dierum, id est, æterno Patri, vt sit potestas eius æterna, & regnum, quod non corrumpatur. Idem Daniel refert de tribus pueris in fornace, & quòd quartus inter eos *quasi filius hominis* erat. *Hic est lapis abscissus sine manibus*, id est, absque coitu & humano semine de vtero virginali, conceptus, qui contritis omnibus regnis, factus est mons magnus, terramque vniuersam compleuit. O Iudæe intellige, quàm manifestè prænunciat Christi aduentum & natiuitatem Daniel in tertia visione. Nabuchodonosor viderat statuam cuius caput erat aureum, pars corporis sequens argentea, tertia pars ænea, quarta partim testea, partim ferrea. Exponit Daniel regnum Nabuchodonosor, scilicet regnum Babyloniorum aureum; regnum Medorum atque Persarum argenteum, regnum tertium, Alexandri scilicet Macedonis æneum, tum propter famæ sonoritatem, tum propter Græci sermonis facundiam: regnum etiam quartum, scilicet Romanorum ferreum appellat, quia regnum illud omnes nationes domuit & oppressit. Pedes etiam & digiti statuæ quam describit ex parte ferrei, & ex parte futiles erant, quia quantò fortius regnum illud ab initio fuit, tantò nunc turpiùs à prima virtute degenerat, & quadam fracta imbecillitate vilescit. In fine istorum regnorum auri & argenti, æris & ferri, abscissus est lapis sine manibus, id est, sine opere humano: iste lapis creuit in montem magnum, & confregit atque contriuit statuam. Vide Iudæe, quàm gloriosè magnificatus est Christus, lapis ille quem reprobasti, quomodo impleuit orbem, & maiestate eius repleta est terra? Vide ne offendas in hunc lapidem: qui enim in eum offenderit, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum. Ecce in Daniele lapis abscissus sine manibus, in Isaia Emmanuel de virgine conceptus. In Psalmo Deus descendens in virginem sicut pluuia in vellus. Ipsa enim est porta semper clausa, & tamen Princeps ingreditur & egreditur per eam: sicut testatur Ezechiel dicens: *Conuerti me ad portam sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad orientem, & erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, eritque clausa.* Super hunc locum dicit Isidorus: Genitalia muliebria, portæ dicuntur, quia partui clauduntur & aperiuntur. Vnde Iob: *Qui non clausit portas ventris, qui me portauit, sedebit in porta*, id est, in vtero virginis, *& comedet panem*, id est, Dei faciet voluntatem Iuxta illud: *Habeo panem manducare, quem vos nescitis.* Et illud: *Cibus meus est voluntatem patris mei facere.* Item matris Dei virginitas in Isaia manifestè declaratur, cùm dicitur: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, id est, nobiscum Deus.* Quid significat, ô Iudæe, hæc locutio, *nobiscum Deus*, nisi homo Deus cùm ipse conceptus & natus sit ad hoc, vt sit nobiscum, & sit Deus? ostende nobis aliquem conceptum de aliqua & natum siue virgine, siue alia, qui sit nobiscum Deus: & quia non inuenis alium, crede in istum. Præterea quod signum, quod miraculum esset, si alia quàm virgo conciperet & pareret? Hoc signum ergo Deus dedit, quia virgo peperit. Super hunc locum Hieronymus dicit: *Quando dicitur, ô Iudæe, dabit Dominus ipse vobis signum, nouum debet atque mirabile esse quod sequitur.* Si ergo iuuencula vel puella, vt tu mentiris, & non virgo pariat, quod signum & quod miraculum erit? Virgo Hebraicè betula dicitur, quod in præsenti loco non scribitur: sed pro hoc verbo positum est Alma, quod omnes interpretes præter septuaginta, adolescentulam transtulerunt. Alma verò apud eos ambiguum est: Dicitur enim adolescentula & abscondita, id est, Apocryphos. In Genesi verò, vbi Rebecca dicitur alma, Aquila transtulit absconditam. Alma non solùm puella est virgo, nuptui apta, sed virgo abscondita, & diligentiùs custodita, & quæ virorum aspectibus nunquam patuit. Addit etiam Hieronymus se nunquam legisse alma in muliere nupta, sed in ea quæ virgo & ætate adolescentula, & virginitate integra. Sequitur: *Butyrum & mel comedet*, cibos scilicet infantiles, vt verus homo non phantasticus cognoscatur. Item Isaias de infantia saluatoris, & virtute infantis: *Accessi ad prophetissam, & concepit*

Isa. 53. Matt. vlt. Dan 7. Dan. 3. Dan. 2. Dan. 2. Dan. 2. Isa. 6. Isa. 28. 1. Pet. 2. Dan. 2. Isa. 8. Psal. 71. Ezech. 44. Iob 3. Ioan. 4. Isa. 8. Gen. 24. Isa. 7. Isa. 8.

& peperit filium, & dixit Dominus ad me. Voca nomen eius, accelera, spolia eius detrahere, festina prædari, quia antequam puer sciat vocare matrem suam: auferetur fortitudo Damasci: & spolia Samariæ coram Rege Assyriorum. Stilus hominis est, quo solent homines scribere. Scripsit autem Isaias in hoc volumine, quod nunc legimus. Et quid? Ne puer natus regnum diaboli vlteriùs patiatur? sed ipse spolia fortis armati diripiat. Prophetissa hîc intelligitur spiritus prophetiæ. Spiritus autem in Hebræo rumpha genere fœminino censetur. Accessit Isaias ad spiritum prophetiæ, qui iuxta prophetiam Isaiæ Christus de Spiritu sancto concipitur. Quia verò quidam Iudæi astrologorum scientiam profitentur, & eis libentiùs fortè credunt, quàm suis prophetiis, in libro Albumasar legunt, qui longè ante Christi natiuitatem editus fuit, & in eo hæc verba expresse inueniunt: *Nascitur primo virginis Decano mater & virgo, patremque lactat, assidet eidem solio vir eam non attingens.* Hinc habes quid nostra virgo sit, aliam enim inuenire non poteris, cui ista conueniant: habes, inquam, & quòd sub signo virginis nascitura erat & habitura virum, qui eam non tangeret & virgo patrem lactatura. Et vide, quia Christiani astrologiæ ignari, dum sol in virgine est, adhuc natiuitatem Virginis celebrant annuatim. Item assumpti hominis sanctificatio describitur in eodem Propheta cùm dicit: *Egredietur virga de radice Iesse: & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientiæ & intellectus: spiritus consilij & fortitudinis: spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Vltimum ad verba refertur, & ad caput cætera dona. Nec te moueat verbum illud: *Ego Dominus creaui eam*: illum qui se vocat vermem, qui seipsum fecit carnem creatam, quem terra germinauit, ipsum non abhorreo dicere creaturam. *Aperiatur*, dicit Propheta, *terra, & germinet saluatorem: veritasque de terra orta est; & iustitia de cælo prospexit.* Quòd autem in Psalmo legitur: *Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram.* Notatur Christi conceptio de sanctificatione Spiritus sancti, qui virginitatem non abstulit; sed sacrauit. Hic est filius hominis, de quo dicitur in Psalmo: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ: & super filium hominis, quem confirmasti tibi.* Meritò autem dicitur filius dexteræ Dei, qui sedet à dextris Dei.

Isa. 11. Isa. 45. Isa. 45. Psal. 84. Psal. 71. Psal. 79. Hebr. 1.

Testimonia de loco & tempore natiuitatis Christi.

CAPVT XIII.

QVòd autem Christus nasceretur in Bethlehem, Michæas quandoque prædixerat: *Et tu Bethlehem Effrata terra Iuda, paruula es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur Dux, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio æternitatis.* Dicat mihi Iudæus, quis sit, quem Propheta prædixit nasciturum de Bethlehem & cuius egressus est, sicut ipse dicit: *Exiui à Patre, & veni in mundum.* Et Psalmista de eodem: *A summo cælo egressio eius.* Tempus autem natiuitatis Christi Iacob manifestat in Genesi dicens: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit exspectatio gentium.* Reuolue historias & inuenies Sedechiam vltimum Regem fuisse de tribu Iuda; postea verò fuerunt Duces de tribu vsque ad Herodem filium Antipatri. Dic ergo mihi perditissime Iudæe, si à tempore Saulis rexit aliquis populum Israel, siue Rex, siue Dux qui non esset Iudæus vsque ad Herodem? Ipse verò gentilis, & ideo alienigena fuit. Nemo autem dubitat, quòd sub ipso natus est Christus. Aut ergo Iacob reprehende mendacii, aut eius prophetiæ consenti & confitere venisse Christum, qui à tuo Patriarcha prædictus est exspectatio gentium. Rursum Christi aduentus, non solùm per Danielem prophetatus, sed eidem in decima visione Danielis per Gabrielem Archangelum prænuntiatus & promissus. Verba verò Gabrielis sunt hæc: *Daniel nunc egressus sum vt docerem te: tu ergo animaduerte sermonem & intellige visionem, septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuum, & super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sæculorum, & impleatur visio prophetiæ, & vngatur sanctus sanctorum.* Gabriel tertium tempus assignat, in quo vngendus est sanctus sanctorum, & impleantur prophetiæ, quas videmus completas in Christo. Omnes enim Prophetæ de ipso loquuti sunt, & vt peccatum deleatur morte scilicet Christi, quam statim nominat. Vnde damnabiliter Messiam exspectant, qui omnia hæc in Christo completa deside-

Mich. 5. Ioan. 16. Psal. 18. Gen. 49. 4. Reg. 26. Matth. 1. Dan. 9.

rant. Et adiungit Angelus: *Scito ergo & aduerte, ab exitu sermonis: vt iterum ædificetur Ierusalem, vsque ad Christum Ducem hebdomades septem, & hebdomades septuaginta duæ erunt, & rursum ædificabitur platea & muri in angustia temporum, & post hebdomades septuaginta duas occidetur Christus, & non erit populus eius, qui eum negaturus est.* Audiat Iudæus occisionem Christi, & videat Christi populum paratum ad omnia supplicia mortis, antequàm neget Christum, videat desolationem suam, videat cessare vnctionem Iudæorum: & sciat venire Messiam. Sequitur: *Ciuitatem & sanctuarium dissipabit Dominus, cum Duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, & in templo erit abominatio desolationis, & vsque ad finem perseuerabit desolatio.* Attende Iudæe insipiens, & sponte infelix, quia tempus quod præfixit Angelus iam diu elapsum est. Acciderunt ciuitati tuæ omnia quæ prædixit, nec iam tempora visitationis diuinæ in mendacio somnies. Diu est enim quòd tua desolatio iam incœpit, præfixa tempora transierunt, & captiuitas tua, quousque conuertaris ad Christum, finem vlteriùs non habebit. Vides ablatum tabernaculum, templum subuersum, ceremoniis finem positum, & impletum est in populo tuo quod Osee prædixerat: *Dies*, inquit, *multos sedebunt filij Israel sine Principe, & sine altari, & sine Ephod, & sine teraphin.* In historia legimus quòd Azarias filius Ebeth facto in se Spiritu Dei coram Rege Asa & exercitu eius, hæc inter cætera prophetauit: *Transibunt multi dies in Israel absque Deo vero, & absque sacerdote, & Doctore, & absque lege.* Testimonio Bedæ hæ septuaginta hebdomades distinctæ per septem annos, quadringentos & nonaginta annos insinuant. Ab exitu huius sermonis vsque ad Cyrum fuerunt septem hebdomades. Sexaginta verò duæ à Cyro vsque ad Titum, & vna hebdomada obsidionis, id est, infra impletum septennium, quo ciuitas obsessa est à Tito, defecit hostia & sacrificium & in templo visa est desolatio abominationis; quia in templo imago Cæsaris est collocata, in vltionem illius verbi: *Non habemus Regem nisi Cæsarem*; vt cogerentur habere pro Deo, quem prætulerant Saluatori suo. Non moueat quenquam, quòd priùs ponit septem hebdomades & postea septuaginta: Hebræum enim idioma est. Nam cùm Latinus dicat Abraham vixit centum septuaginta & quinque annis. Hebræus è diuerso dicit quinque & septuaginta & centum. Cùm ergo constet numerum istarum hebdomadarum iam completum, nec in sacro eloquio maiores inueniri hebdomades, constat cessasse Iudæorum vnctionem & Messiam venisse. Notandum autem quòd cùm hanc captiuitatem duæ aliæ captiuitates præcesserint: quærendum est à Iudæis quæ causa sit huius tam longæ & interminabilis captiuitatis. Idololatria enim duarum præcedentium causa fuit. Nam hæc Prophetæ testantur: illi etiam negare non possunt, cùm in ipsis captiuitatibus idola coluisse legantur. Cùm ergo, postquàm de Babylonia redierunt, non inueniantur idola coluisse, tam grauis offensæ & tantæ dispersionis & tam longæ captiuitatis, nec Iudæus, nec alius causam aliam inuenire potest, quàm iniquitatem in Iesum Christum Dei filium inuidia instigante commissam. Sicut enim certum est quòd iustè iudicat Deus, & maior & diuturnior est ista captiuitas, quàm Babylonica: maior ab eis assignari debuit offensa. Hieronymus super Osee quæstionem hanc mouet, & aliam causam quàm Christi crucifixionem inuenire non potest: Iosephus tamen in octauo decimo Antiquitatis libro scripsit, Ierusalem propter interfectionem Iacobi fuisse destructam, sed totum redundat in gloriam Saluatoris. Iacobus enim à Iudæis de pinnaculo templi præcipitatus pertica fullonis excerebratus est, quia perhibebat Christo testimonium veritatis. Adhuc tamen quæritur, quæ tam desperatæ captiuitatis causa fuit; quia Iosephus hoc non soluit.

Osee. 3. | 2. Paral. 15. | Ioan. 19. | Ioan. 25. | Gen. 25.

Quòd impleta sunt desideria Prophetarum de Christo.

CAPVT XIV.

SI verò attendas desideria Prophetarum de Christi aduentu certasque Dei promissiones, non poteris dubitare venisse Messiam. dicit Isaias: *Vtinam disrumperes cælos, & descenderes, à facie tua montes defluerent.* Et post pauca subiungit: *Descendisti, & à facie tua montes fluxerunt.* Hieronymus hæc dicit, quia Propheta rogauerat Deum, seque intelligens exauditum, & quòd in proximo complenda erant desideria Prophetarum, subiungit: *Descendisti*, quia verbum caro factum est

Isa. 9.

& habitauit in nobis, & sic increduli & superbi defluxerunt, quia deficientes in se in viam fidei cucurrerunt. Item Dominus in Zacharia: *Gaude & lætare filia Sion: quia ego venio & habito in medio tui, dicit Dominus Deus, & confugient gentes multæ in illa die ad Dominum, & erunt ei in populum, & habitabunt in medio tui, & cognoscent, quia Deus omnipotens misit me ad te. Hæc dicit Dominus Deus missus à Domino, cui nomen omnipotens.* Iudæus hîc non respondebit, quia respondere non poterit. Et Isaïas: *Consurge consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. Nonne posuisti profundum maris vt transirent liberati? Et nunc, qui redempti sunt à Domino, reuertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita ipsorum, fugiet dolor, & gemitus*; quasi dicat: Sicut per mare rubrum liberasti, ita nunc libera per baptismum. Idem Deus Pater loquitur in eodem: *Audite*, inquit, *me duro corde, & qui longè estis à iustitia, prope feci iustitiam meam, non elongabitur, nec morabitur salus mea. Dabo in Sion salutem, & in Ierusalem gloriam meam.* Iam effluxerunt anni mille ducenti, ex quo Christus salus nostra natus est, tu verò Iudæe adhuc expectas. Vbi est ergo quod prædixerat Deus, quòd non moraretur salus eius, & citò fiet in Sion & in Ierusalem. Cui magis credendum est, Deo an tibi? Dixit Deus quòd non moraretur salus, & quòd dixerit iam impleuit, transacti sunt mille anni. Tu verò, qui post promissionem Dei iam expectasti mille annis, quousque expectabis? Prophetæ Dauid erat grauis Christi dilatio: cùm dicebat: *Domine inclina cælos tuos & descende: tange montes & fumigabunt.* Et illud: *Qui sedes super Cherubin, manifestare coràm Ephraim, Beniamin, & Manasse*, id est, omnibus innotesce. Et illud: *Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos.* Et illud: *Deus iudicium tum regi da.* Et quasi exaudisset orationem Dauid, dicit: *Posui adiutorium in potente, & exaltaui de plebe mea.* Et iterum: *Et ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ.* De Dauid non potes intelligere ista. Multi enim Reges eo tempore fuerunt potentiores & excellentiores in terra, sed nec primogenitus Dei fuit, quod soli Christo conuenit, qui primogenitus in multis fratribus fuit, & fecit nos per adoptionem fratres suos, & Dei filios, hæredes Dei, cohæredes autem suos.

Isa. 51. Isa. 46. Psal. 143. Psal. 79. Psal. 71. Psal. 88. Rom. 8. Gal. 4.

Testimonia legis & Prophetarum quòd Christus in humilitate venturus sit.

CAPVT XV.

HOMO per superbiam cecidit, Christus hominem redempturus humilis venit, & de humili virgine natus, de humilibus & simplicibus Apostolos elegit, per quos confunderet sapientiam, & superbiam huius mundi. Vnde Zacharias: *Quis tu mons magne coram Zorobabel in plano, & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius.* Mons à monte humiliatur, id est, à Christo Diabolus, & gratia gratiæ coæquatur, dum ea quæ in veteri Testamento promissa sunt, in nouo complentur. Item de humilitate Christi Zacharias Propheta loquitur dicens: *Exulta satis filia Sion: iubila filia Ierusalem. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & Saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam & super pullum filium asinæ.* Et adiungit: *Loquetur pacem gentibus, & potestas eius à mari vsque ad mare.* In tota lege, quam legis non intelligis, ô Iudæe, non inuenies Regem aliquem Ierusalem super asinam & pullum asinæ sedisse, cuius potestas fuerit à mari vsque ad mare. Non solùm autem de aduentu Christi, sed & de Præcursore aduentus illius Ioanne Baptista prophetauerunt antiqui, videlicet Malachias: *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum sanctū dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.* Non dicit Propheta, postea veniet, sed dicit statim: ex quo scis Ioannem Baptistam venisse, scias & Christum sine dilatione secutum fuisse. *Ecce venit, dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius.*

Gen. 5. Matth. 4. 1. Cor. 1. Zach. 4. Zach. 9. Mal. 3. Ibid.

Quòd Christus dæmonia expelleret, & miracula faceret.

CAPVT XVI.

DE expulsione dæmonum Zacharias protestatur & dicit: *In die illa disperdam idolorum nomina de terra, dicit Dominus exercituum, & non memorabuntur vltrà, & Pseudo-Prophetas & spiritum immundum auferam de terra.* Quòd autem Christus facturus esset miracula, prædi-

Isa. 35.

dixerat Isaias: *Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum.* Et hoc est quod Christianus in Euangelio legit, dum Christus discipulis Ioannis Baptistæ, qui ad eum missi fuerant, dicit: *Euntes renunciate Ioanni, quæ audistis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.* Item Isaias de miraculis eius: *Ecce cum iustitia regnabit Rex, & erit vir sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate, sicut riui aquarum multarum in siti, & sicut vmbra Petræ prominentis in terra deserta. Cor stultorum intelliget scientiam, & lingua balborum velociter loquetur & planè. Non vocabitur vltrà is qui insipiens est Princeps, neque fraudulentus appellabitur magnus.* Ex his patet, quàm grata sit & secura protectio Christi. De potentia verò Christi loquitur Ieremias, & dicit: *Quis suscitabit iustum? Quis ei gentes & Reges ei tradidit? quis gladio & arcui eius vniuersa subiecit? Ego Dominus primus & nouissimus.* Abacuc præuidens Christum citò venturum, ipsum quasi præsentem annunciat dicens: *Egressus eius in salutem populi tui cum Christo tuo.*

Matth. 11. Isa. 32. Isa. 41. Abacuc 3.

Testimonia Prophetarum, de reprobatione sacrificiorum legalium.

CAPVT XVII.

Loquitur Dominus in Isaia: *Non te seruire feci Iacob in oblatione, nec laborem præbui tibi in thure. Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Amos de eodem: *Numquid hostias & sacrificium obtulisti mihi in deserto quadraginta annis domus Israel? Et portasti tabernaculum Moloch & imagines idolorum virorum? Ideo transmigrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus Deus exercituum nomen eius.* Item Isaias: *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus? Plenus sum. Holocautomata arietum & adipem pinguium & sanguinem hircorum aut vitulorum nolui.* Et in Psalmo: *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos.* Item: *Neomenias vestras & sabbata & festiuitates alias non feram, iniqui enim sunt cœtus vestri.* Dauid in Psalmo: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Isaias de eodem: *Ad quem respiciam dicit Dominus, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos?* In Amos Propheta: *Odi, & proieci festiuitates vestras, & non accipiam odorem cœtuum vestrorum. Quòd si obtuleris mihi holocausta, mandata & munera vestra: non suscipiam ea, & vota pinguium vestrorum non respiciam.* Micheas de eodem: *Nunquid offeram Deo holocausta & vitulos? nunquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium?* Malachias de eodem: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non accipiam de manu vestra; ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus exercituum dicit Dominus.* Hîc non solùm legalium reprobatio & abiectio Iudæorum, sed & gentium declaratur vocatio. Isaias: *Qui immolat bouem, quasi qui interficiat hominem. Qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem. Qui offert oblationem, quasi qui offerat suillum sanguinem. Qui recordatur thuris, quasi qui idolo benedicat.* Psalmista in persona Christi: *Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi.* Vel secundùm aliam translationem, *corpus autem aptasti mihi*, vt ex eo immaculatum sacrificium offeram tibi. Legitur in libro regum Samuelem dixisse: *Nunquid vult Deus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? Melior est obedientia quàm victimæ, & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum.* Per obedientiam quidem voluntas propria, per victimam caro aliena mactatur. Item Dauid: *Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem vtique, holocaustis non delectaberis.* Et illud: *Non in sacrificiis arguam te.* Et cùm præmisisset, *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos*: adiungit, *Immola Deo sacrificium laudis.*

Isa. 43. Amos 5. Isa. 1. Psal. 49. Isa. 1. Psal. 50. Isa. 66. Amos. 5. Mich. 6. Malach. 1. Isa. 66. Psal. 39. 1. Reg. 15. Psal. 50. Psal. 49.

Testimonia legis & Prophetarum de Passione Christi.

CAPVT XVIII.

Passio Christi in lege & prophetis multipliciter præfigurata est; eam enim Agni Paschalis immolatio apertissimè figurauit. Diligenter attendas mensem, mensisque lunationem, & horam diei, in qua sacrificabatur Agnus, & cætera, quæ in agno fiebant, eadem in Christo videbis impleta. Isaias: *Sicut ouis*

Exod. 12. Isa. 53.

ad occisionem ductus, & sicut agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum, subaudi, vt suam impediret passionem. Abacuc: *Cornua in manibus eius.* Cornua, scilicet Crucis, *Ibi abscondita est fortitudo eius.* Quis enim tunc crederet Deum esse omnipotentem, hominem tam patienter & humiliter tam crudelia patientem? Item Isaias: *Væ animæ, quia cogitauerunt consilium pessimum contra semetipsos dicentes, alligemus iustum, quoniam inutilis est nobis.* Anima Christi vocatur quandoque populus Israel, iuxta illud: *Peccauit anima tua, Deus.* Item Isaias: *Non erat ei species, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus: considerauimus eum despectum & nouissimum virorum, virum dolorum & scientem ferre infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum. Verè languores nostros ipse portauit, & dolores nostros ipse tulit, & nos putauimus eum quasi leprosum & humiliatum à Deo & percussum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in via sua declinauit, & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum.* Cùm Iudæus nullum prophetam inueniat; cui verba Isaiæ adaptare meritò possit, & videat Christi crucem apud principes terræ & populos gloriosam, tandem reuertatur ad Christum, qui per crucis angustias nos redemit. Ipse in Psalmo dicit: *Foderunt manus meas & pedes meos.* Et vt nos à maledicto liberaret, factus est maledictus. Scriptum est enim: *Maledictus omnis qui in ligno pendet.* Zacharias: *Cùm prophetauerit quispiam, dicent ei pater & mater eius qui genuerunt eum, non viues, quia mendacium loquutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius, & mater eius, & genitores eius cùm prophetauerit.* Et post pauca subiungit: *Quæ sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: Plagatus sum in medio eorum, qui diligebant me.* Satis apparet ex his quòd Iudæi, de quorum populo Christus natus est, crucifixerunt eum. Adhuc calcitrant & mendaciter deprauant virtutem Passionis Christi, vt impleatur in eis verbum Dauid loquentis ad Christum: *In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.* Audiant miseri, quid in Isaia legatur: *Vt faciat opus suum: alienum est opus eius vt operetur opus suum: peregrinum est opus eius ab eo.* Idem: *Factus est principatus super humerum eius*: quia ipse in humeris crucem tulit. Quod apertè figurauit Isaac, qui dum ad victimam duceretur, ligna passionis suæ ipse portabat. Zacharias de passione sic ait: *Framea suscitare super pastorem meum, super virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum. Percute pastorem, & dispergentur oues gregis.* Quis est vir Deus exercituum cohærens, nisi Christus Deus & homo, quem Deus pater pro nobis obtulit, dum super eum frameam, id est, persequutionem suscitauit, ouesque dispersit, id est, Apostolos disgregauit? Audi Dominum in Ieremia dicentem: *Tu ostendisti mihi studia eorum, & ego quasi agnus qui portatur ad victimam.* Et in eodem: *Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius. Tu autem Deus Sabaoth qui iudicas iustè & probas renes & corda, videam vltionem tuam ex eis, tibi reuelaui causam meam.* Audi Iudæe, vnde tuæ captiuitatis origo processerit. Perditionem etiam Iudæ Psalmista declarat: *Homo*, inquit, *pacis meæ, in quo speraui: qui edebat panes meos*: quasi dicat, meus Apostolus & conuiua, *magnificauit super me supplantationem*, hoc ipsum in cœna per buccellam expressit. Immò si circa Passionem Christi Prophetarum testimonia diligenter inspicis, iam non solùm Prophetas, sed & Euangelium legis. Quicquid enim in Passione Domini factum est: verba, scilicet, consilia, & opera Iudæorum proditione Iudæ, confixionem pedum & manuum, sicut Euangelistæ, sicut Prophetæ apertè denunciant, tantoque damnabilior est obstinatio Iudæorum, qui sceleris vltionem sentiunt, & adhuc in sua malitia se obdurant. In Psalmo: *Exaudi Deus orationem meam cùm deprecor.* Et in Psalmo: *Domine Deus salutis meæ*, & in multis aliis non solùm Christi Passio, sed & modus eius satis apertè describitur. Sepulchrum etiam Christi non tacuit Isaias.

[Margin: Isa. 53. / Abac. 3. / Sap. 2. / Abac. 2. / Isa. 53. / Psal. 21. / Deut. 21. / Zach. 13. / Psal. 65. / Isa. 81. / Isa. 9. / Ioan. 19. / Gen. 21. / Zach. 13. / Ier. 11. / Psal. 40. / Ioan. 13. / Psal. 63. / Psal. 87. / Isa. 11.]

Testimonia de sepulchro Domini.

CAPVT XIX.

ERit, inquit Isaias, *radix Iesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulcrum eius gloriosum.* Signum populorum crux Christi est, quæ cùm olim esset exquisitissimum damnati hominis supplicium; hodie facta est securitas & protectio populorum. Ecce quomodo iuxta Prophe-

[Margin: Isa. 11.]

tam eleuatum est hoc signum, de mortibus latronum translatum est ad frontes Imperatorum & principum, ad frontes & capita Summorum Pontificum. Sine hoc signo nihil tutum est, nihil sanctum. In hoc signo secundùm prophetam Abacuc erat Saluatoris abscondita fortitudo. Vbi autem dicimus, *in signum populorum, & ipsum gentes deprecabuntur*: Septuaginta transtulerunt, resurget à mortuis, vbi princeps sit omnium nationum, & vniuersæ gentes sperent in eo. Item in Isaia verba Patris de Filio: *Dabo impios pro sepultura eius, & diuites pro morte ipsius*, id est, dabo Filio meo gentiles per idololatriam, impios & Iudæos in lege & Prophetis diuites, vt qui pro Iudæis & gentibus passus est, omnium sit Dominus & Saluator. Iuxta illud: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.*

Abac. 3. | Isa. 53. | Psal. 2.

Testimonia de Resurrectione Christi.

CAPVT XX.

RESurrectionem Christi Zacharias testatur, & dicit: *Tu verò in sanguine tuo emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua*: manifestè indicans quòd resurgens & descendens ad inferos eduxit de lacu mortis eos qui in tenebris erant. Item de resurrectione & spoliatione inferni loquitur Dominus per Osee & dicit: *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos, ero mors tua, ô mors, morsus tuus ô inferne.* De hac redemptione loquitur Isaias, & dicit: *Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.* Verè sine argento, quia solo Christi sanguine pretioso. De hac ipsa redemptione iterùm dicit Isaias: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur, pro eo quòd laborabit anima eius, & videbit & saturabitur opprobriis. In scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit.* Christus quia laborauit, videbit semen longæuum, semen illud de quo ipse dicit: *Exiit qui seminat seminare semen suum.* Item Osee: *Quasi diluculum præparatus est egressus eius, & venit quasi imber nobis temporaneus & serotinus terræ.* Propter matutinam resurrectionem: intitulatur vigesimus Psalmus, *pro Assumptione matutina*: in qua tamen Christus quasi imber temporaneus est & serotinus, quia in tempore retributionis & in vespera huius vitæ, erit ipse vita & resurrectio nostra. Item Osee de eodem: *Venite & reuertamur ad Dominum, quia ipse cepit & sanabit nos, percutiet & curabit nos, viuificabit nos post duos dies, & tertia die resuscitabit nos.* Item Psalmista: *Tu autem Domine miserere mei, resuscita me, & retribuam eis.* Petit homo Christus, quod cum patre poterat vt Deus. Item: *Exurge gloria mea, exurge Psalterium & cithara: exurgam diluculo.* Caro eius Psalterium est in lætitia Angelorum, quæ tanquam cithara reddens sonum facta est lætitia & resurrectio mortuorum. Resurrectionem Christi Isaias insinuat dicens: *Quis est iste qui venit de Edom, tinctus vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine virtutis suæ.* Angelicæ potestates Resurrectionis Christi gloriam admirantes aliis Angelis dicunt: *Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ.* Quærentibus illis, *quis est iste Rex gloriæ?* respondent alii: *Dominus fortis & potens Dominus potens in prælio.* Et iterùm: *Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Quòd autem formosus dicitur in stola sua, & tinctis vestibus de Bosra, concordat ei quod sponsus in Canticis dicit: *Patruelis meus candidus est & rubicundus.* Rubicundus in Passione, candidus in Resurrectione. Item in Isaia: *Quare ergo indumentum tuum rubrum est, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Hieronymus super hunc locum, vbi dicitur nunc rubrum, in Hebraico legitur, Edom, non loci vocabubulum est, sed sanguinis. *Torcular*, inquit, *calcaui solus & de gentibus non est vir mecum.* Torcular autem in sacro eloquio, teste Hieronymo, ponitur pro tormento. Vnde Ieremias in lamentationibus suis: *Torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iuda. Hæc est dies quam fecit Dominus.* Alios enim dies facit ortus solis. Hunc diem fecit sol iustitiæ resurgens à mortuis. Priùs enim oriens ex alto, nunc de occasu mortis egrediens ortus est in splendoribus suis Deus Dominus & illuxit nobis. Item in Genesi Iacob vocatis filiis suis, ait: *Congregamini, vt annunciem vobis, quæ ventura sunt in nouissimis diebus. Iuda, te laudabunt fratres tui, manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda ad prædam fili mi ascendisti, requiescens accubuisti vt leo, quis suscitabit eum?* Cũ de Iuda natus sit Christus, hæc prophetia prędixit manifestè, quòd Christus ab aliis Iacob, id est, à Iudæis adorandus esset: quòd à morte resurgens in cælum ascenderet, captiuamq; captiuitatẽ duceret. Illa enim quæ prædicta sunt, Iudę conuenire non possunt. Vbi enim quod legitur, quòd manus eius fuerunt in ceruicibus inimicorũ eius, vel vbi

Zach 9. | Ose. 13. | Isa 52. | Isa. 53. | Luc. 8. | Osee 6. | Ose. 6. | Psal. 40. | Psal. 107. | Isa. 63. | Psal. 23. | Cant. 5. | Isa. 63. | Thren. 1. | Gen. 49.

adorauerunt eum fratres sui? Sicut viuificatur catulus leonis ad vocem patris: sic paterna virtute Dei filius à morte die tertia resurrexit. *Quis suscitabit eum?* Nullus subaudi, nisi ipse qui dicit: *Soluite templum hoc & in triduo reædificabo illud. Lauabit in vino pallium suum.* Hoc totum notat effusionem sanguinis & mysterium passionis.

Ioan. 2.

Testimonia Prophetarum de Ascensione Domini.

CAPVT XXI.

HAbes, ô Iudæe, Christi passionem, gloriosum eius sepulchrum, resurrectionem ipsius. Quid ergo exspectas? Omnia completa sunt, quæ de eo scripta sunt per prophetas. Vis de Ascensione illius audire? Audi ipsum in Osee dicentem: *Ego capiam, & ego vadam, tollam, & non est qui eruat, videns reuertar ad locum meum*, id est, de inferno & terra in cælum. De Ascensione domini, dicit Isaias: *In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis.* Et idem: *Nunc exurgam, & sublimabor in cælum.* Et Abacuc de eodem: *Eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo.* In omnibus his Ascensio Christi patet. De hoc eodem Psalmista: *Exaltare super calos Deus: & super omnem terram gloria tua.* Attende, ô Iudæe, quòd post Ascensionem Christi statim in omni terra per Apostolos glorificatum est nomen eius. Dauid ad Angelos loquens ait: *Iter facite ei, qui ascendit super occasum; Dominus nomen illi.* Dic mihi Iudæe, quis nisi Deus est iste Dominus, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi? Quomodo autem ascenderet, nisi priùs descendisset? Credo ergo quia ille qui ascendit, & ille qui descendit, priùs inclinauit cælos, & descendit vt fieret homo: nunc autem ascendit super nubes & super ventos Deus pariter & homo. Sic enim idem propheta perhibet dicens: *Qui ponit nubem, ascensum suum: qui ambulat super pennas ventorum.* Crede igitur infelix, quòd sicut verus homo ascendit in cælum cum ineffabili gaudio Angelorum: ita & veniet contra alios infideles terribiliter in iudicium. Sic enim testatur idem psalmographus dicens: *Ascendit Deus in iubilatione, & Dominus in voce tubæ.* In iubilo, scilicet Angelorum & Apostolorum & Prophetarum. Et in tuba, id est, in iudicii manifesta comminatione, Angelis dicentibus *sic veniet ad iudicium quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.* Item in eodem: *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Aperi aures tuas, ô surde, & intellige quia Christus ascendens in cælum secum captiuos eduxit, & captiuauit infernum, deditque dona hominibus vt essent alii Apostoli, alii Euangelistæ, alii Doctores, alii Pastores Ecclesiæ. Vis audire infelix, fortem diabolum, scilicet Christus fortior alligauit, & prædam quam rapuerat, scilicet humanum genus, eripuit? Tu qui legis & non intelligis, quia lecta negligis, audi qualiter duritiam tuam Isaias obtundat: *Nunquid*, ait, *tolletur à forti præda aut quod captum fuerit à robusto saluum esse poterit? Quia hæc dicit Dominus, & quidem captiuitas à forti tolletur, & quod fuerat ablatum à robusto, saluabitur. Eos verò qui iudicauerunt te, ego iudicabo & filios tuos ego saluabo.* Recede miser, ab his qui iudicandi sunt, quia iudicauerunt Filium Dei, vt possis inter Dei filios adoptari.

Ose. 5. Isa. 4. Abac. 3. Psal. 107. Psal. 67. Psal. 17. Psal. 46. Psal. 67. Eph. 4. Isa. 50. Gal. 4.

Testimonia Prophetarum de missione Spiritus sancti.

CAPVT XXII.

MIssionem Spiritus sancti prædixit apertè dicens: *Quæ in cælo sunt quis inuestigabit, nisi ille cui dedisti sapientiam, & Spiritum sanctum tuum misisti de excelsis, & sic correctæ sunt semitæ eorum, qui versantur in terra, & qui tibi placent, omnes eruditi sunt.* Quòd autem fluminis impetus, id est, torrens Spiritus sancti lætificauerit ciuitatem, & sanctificauerit templum Dei, Psalmista perhibet dicens. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum suum Altißimus.* Quòd autem tanquam fluuius venerit, testatur Isaias dicens: *Et timebunt, qui ab occidente sunt, nomen Domini, & qui ab ortu solis, gloriam eius. Cùm venerit quasi fluuius violentus, fluuius Domini, & venerit redemptor Sion eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit Dominus. Spiritus meus qui in te est, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de corde tuo, & de ore seminis tui, dicit Dominus, amodo & vsque in sempiternum. Filij Sion exultate & lætamini in Domino Deo nostro, qui dedit nobis doctorem iustitiæ, & descendere faciet ad vos imbrem matutinum & serotinum, sicut in*

Sap. 9. Psal. 45. Isa. 59. Ioel. 2.

principio. Et erit, post hæc effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ. Senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. Sed & super seruos meos & ancillas meas effundam in diebus illis spiritum meum, & dabo prodigia in cælo & in terra, & omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. In hac bina donatione Spiritus sanctus notatur, quòd Spiritus sanctus datur communiter in Baptismo, postea in Confirmatione. Item Dominus in Isaia: *Effundam aquam super sitientem & fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super sanctum tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.* Psalmista de eodem: *Emitte spiritum tuum, & creabuntur. Et cæli distillauerunt à facie Dei Sinai. Etenim pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ, & infirmata est: tu verò perfecisti eam.* Apostoli Christi hæredes tempore Passionis infirmati sunt, & dispersi, & postea confirmati. Item: *Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.*

Isa. 44. Psal. 67. Matth. 26. Actor 2. Psal. 18.

Testimonia historiarum Iudaicarum, & Gentilium de resurrectione.

CAPVT XXIII.

EA quæ de Passione, & Resurrectione, & Ascensione Christi diximus, non solùm miraculorum magnitudine, Apostolorum quoque & aliorum, qui omnia hæc viderunt & præsentes interfuerunt, testimoniis comprobantur: sed etiam historiarum Iudaicarum & gentilium multiplici assertione firmantur, vt eo ipso sit robustior contrà Iudæos professio nostræ fidei, quia veritatis ei testimonium perhibent etiam inimici. In Chronicis enim, vbi agitur de Tiberio Cæsare, & referuntur ea quæ tempore illius acta sunt, Legitur epistola directa Tiberio à Pontio Pilato, cuius continentia hæc est. *Claudio suo Pontius Pilatus salutem. Nuper accidit, quod & ipse probaui, Iudæos se & suos posteros in crudelem damnationem per inuidiam deiecisse. Nam cùm promissum haberent patres eorum, quòd illis de cælo mitteret Deus sanctum suum, qui eorum rex meritò diceretur: Iste cùm venisset, & vidissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, Dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse: inuidiam contra eum sunt passi principes sacerdotum, mihique eum tradiderunt, & alia pro aliis mentientes, dixerunt illum magum esse, & contra legem eorum agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi arbitrio eorum. At illi crucifixerunt eum, & iidem mortuo & sepulto custodes adhibuerunt. Ille verò militibus meis illum custodientibus, die tertia surrexit. Sed in tantum exarsit nequitia eorum, vt darent eis pecuniam dicentes, dicite, quia discipuli eius nocte corpus eius rapuerunt. Veruntamen milites cùm accepissent pecuniam, quod factum est tacere non pouerunt. Nam & illum resurrexisse testati sunt, & se à Iudæis pecuniam accepisse. Hæc autem ideo scripsi, ne aliquis aliter referens mentiatur, & existimet credendum esse mendaciis Iudæorum.* Huius autem epistolæ causa fuit, quia antiquitùs moris erat apud Romanos, sicut Ecclesiastica refert historia, quòd præsides prouinciarum, si fortè aliquid noui in his quas regebant prouinciis accidisset, Imperatori vel Senatui nunciarent, ne ex his, quæ gerebantur in orbe, ignorare aliquid viderentur. Tunc Tiberius Cæsar magni fauoris suffragio, retulit hanc epistolam ad senatum postulans vt Christus Deus haberetur. Lex enim antiquitùs publica erat, ne quis apud Romanos Deus haberetur, nisi esset senatus decreto & sententia confirmatus. Porro senatus receptionem Christi recusauit, indignatus quòd non sibi secundùm morem priùs epistola delata fuisset; sed auctoritatem suam præuenit vulgi sapientia, & edicto constituit Christianos exterminandos ab vrbe, Seiano vrbis præfecto suscipientibus Christianam religionem obstinatissimè resistente. Tiberius tamen, sicut in Ecclesiastica historia legitur, tenuit sententiam suam, nec aduersùs doctrinam Christi quicquam molitus est. Hoc autem procul dubio diuinitùs agebatur, ne diuina virtus humanis putaretur assertionibus indigere. De eodem Tertullianus Romanarum institutionum & legum peritissimus in Apologetico suo contra Gentiles paucis omissis hæc refert: *Tiberius cuius tempore nomen Christianum intrauit in sæculum, annunciata sibi ex Syria Palæstina, quæ illi veritatem istius diuinitatis reuelauerant, retulit ad Senatum. Senatus hæc respuit, & in sententia sua mansit Christianorum accusatoribus periculum comminatus.* Hæc Tertullianus. Nos autem prædictis inhærentes factum credimus diuinæ dispensationis arcano, quòd Senatusconsulto reprobatus est, vt quòd ad

Epistola Pilati. *Tiberius Cæsar cupit Christum pro Deo haberi.* *Senatus obnuit.*

ad prima fundamenta Fidei Christianæ iacienda, non potentes huius sæculi, nec prudentes assumpsit; sed iuxta Apostolum, vt fortia quæque confunderet, infirma elegit, ne Fides Catholica prudentia vel potentia sæculari videretur ab hominibus approbata. In principio nascentis Ecclesiæ publica malignitate mundus efferbuit, dicente Propheta: *Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius.*

1. Cor. 1.

Psal. 2.

Testimonia Iosephi Iudæi de Christo.

CAPVT XXIV.

Iosephus quoque Iudaicæ captiuitatis, & antiquitatis scriptor egregius, de Christo, quòd per inuidiam sacerdotum fuerit crucifixus, & tertia die resurrexerit, manifestissimè scripsit, vnde Hieronymus, in prologo suo super Iosephum: *Iosephus Matthathiæ filius ex Ierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam veniens, septem Libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioque obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt, & ob ingenij gloriam statuam quoque Romæ meruit.* Scripsit autem & alios viginti antiquitatis libros ab exordio mundi vsque ad decimum quartum annum Domitiani Cæsaris. Hic in octauo decimo Antiquitatum libro manifestissimè confitetur propter magnitudinem signorum Christum à Pharisæis interfectum, & Ioannem Baptistam verè Prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli Ierosolymam dirutam. Scripsit autem de Domino in hunc modum: *Erat autem iisdem temporibus Iesus sapiens vir, si tamen eum virum nominare fas est, erat autem mirabilium effector operum, & doctor hominum eorum, qui libenter ea, quæ vera sunt, audiunt. Et multos quidem Iudæos, multos etiam gentiles sibi adiunxit, Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cùm Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt eum, qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim die tertio iterùm viuens secundùm quod diuinitùs inspirati Prophetæ vel hæc, vel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed vsque in hodiernum Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat & genus.* Tantò igitur fortior est Christiana fides: quia non solùm Prophetarum oraculis, sed & Iudæorum & Ethnicorum inimicorum Christi veteribus historiis concorditer & irrefragabiliter firmata est. Ipsa verò quasi granum sinapis, quod priùs inter semina fuit minimum, excreuit in arborem magnam. In Ecclesiastica narratur denuò historia, quòd post Tiberium, Caius suscepit imperium, qui Herodem interfectorem Ioannis Baptistæ multis suppliciis cruciatum æterno damnauit exilio, sicut Iosephus scribit. Huius temporibus Philo insignissimus scriptor non solùm in latina, sed in græcorum Philosophia florebat præcipuus. Hic apertissimè refert, quàm grauem & terribilem pro flagitiis commissis in Christum, Iudæi sustinuerunt vltionem. Qualiter autem Pilatus atrociter vexatus fuerit, qui morti Christi consenserat, qualiter etiam Gaius templum sanctæ ciuitatis, quod solum tunc manebat, contaminauerit in templum proprij nominis, vt ædes Iouis nobilissimi noui Dei Gaij vocaretur, & alias innumeras clades omnes luctus tragicos transcendentes in secundo operis sui de virtutibus libro vir memoratus exequitur. Huic autem Iosephus consona voce respondens scribit, quòd Pilatus missus à Tiberio in Iudæam imagines Cæsaris Ierosolymis publicè statuit, vt velox vltio sequeretur verbum illud, quod Iudæi prædixerant: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Idem Pilatus, teste Iosepho, commune templi ærarium, quod lingua patria Corbona appellabant, in contumeliam Iudæorum per violentiam rapuit, & in aquæductum ædificando expendit. Idem verò Pilatus exilio & exitialibus tormentis afflictus, tanti doloris impatiens, seque transuerberans gladio funestam animam exhalauit. Herodes autem Apostolici ordinis persecutor, & Beati Iacobi interfector, cùm in Cæsaream descendisset, teste Luca, in Actibus Apostolorum, & ad populum declamaret, populusque succlamaret, quòd vox Dei esset, & non hominis, à Deo percussus est, & scatens vermibus expirauit. His & aliis continuè sunt afflicti, nec vnquam ab eis durissima flagella Domini cessauerunt, vsque ad subuersionem suæ ciuitatis, eosque Deus quadraginta & tribus annis ad pœnitentiam misericorditer inuitauit; ipsi verò nec moti sunt comminationibus, nec flagellis, sed pertinaciùs obdurati. Obsessa igitur Ierusalem à Tito Vespasiani filio, & in solemnitate Paschali cœpit obsidio, quando turba Iudæorum con-

In catalogo Scrip. Eccl.

Philo Iudæus.

Iosephus.

Act. 12.

uenerat, iustoque Dei iudicio tunc ab eis vltio exacta est, vt qui diebus Paschæ Saluatorem nostrum cruentis manibus & sacrilegis vocibus interemerant, eisdem diebus, quasi in vnum carcerem conclusi pœnæ feralis exitium, quod meruerunt, exciperent. Concremata est ciuitas, murus ad solum ductus, omnique tempore obsidionis cæsa sunt innumera millia Iudæorum. Captiui verò abducti sunt ad nonaginta septem millia. Nobiles, & validiores triumphali pompæ reseruati sunt. Per singulas autem vrbes, per quas Titus remeabat, quidam captiui bestiis obijciebantur, vel aliis perimebantur suppliciis, vt vbique innotesceret ciuitatis desolatio, & Dei manifesta indignatio contra eos. Fessi itaque erant Romani multa cæde; & quia pauci emptores inueniebantur, triginta Iudæi pro vno numismate vendebantur. Hoc est templi supremum excidium, quod factum est anno millesimo centesimo secundo, à tempore, quo conditum fuerat, & hoc Christus manifestè in Euangelio prædixerat. Verumtamen antequàm templum exureretur per vnum annum supra ipsum cometes apparuit similitudinem gladij ferens, & significans ciuitatem igne & gladio deuastandam. In ipsa etiam Pentecostes solemnitate nocturno tempore Sacerdotes ingredientes interiora templi, vt sacrificia offerrent, primum quemdam motum sese sensisse professi sunt, & demum voces Angelorum audiuisse clamantium: *Transeamus hinc.* Hæc frequentiùs deberent Iudęi recolere, & implacabilem creatoris offensam, atque incomprehensibile suæ gentis exterminium deplorare. Ipsi tamen adhuc in superbia & abusione iactitant genus suum, peculiarem Dei populum se appellant, atque ita legem Moïsi magnificant, vt præ illa omnem legem, omnem prudentiam vilipendant. Porro nos in sequentibus dantes eis vberrimam legendi materiam omnem ipsis superbiendi causam in perpetuum præcidimus.

Luc. 19. Matt. 24.

Testimonia quòd noua lex erat veteri præferenda.

CAPVT XXV.

QVÒD autem reprobata lege Mosaïca, lex Euangelica obtinere deberet, ex multis assertionibus Prophetarum manifestissimè liquet. Vnde Ieremias: *Ecce dies veniunt dicit Dominus, & confirmabo super domum Israel & super domum Iuda testamentum nouum, non secundùm testamentum quod disposui patribus eorum in die, qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Ægypti.* Hîc apertissimè declaratur quòd post primum testamentum, aliud erat dandum, non quale datum est patribus antiquis, quia illud carnale, istud spirituale. Ezechiel de eodem: *Suscitabo tibi pactum sempiternum, & recordaberis viarum tuarum, & confunderis, & suscitabo tibi pactum meum, & scies quia ego Dominus.* Item Zacharias: *Confugient*, inquit, *gentes multæ ad Dominum.* Lex enim Moysi lata iam fuerat, & ne quis æstimaret longo tempore quo promisit se esse venturum, consequenter adiungit: *Prope est Iustus meus.* Et idem: *Non dicet filius aduenæ, qui adhæret Domino separatione, diuisit me Dominus à populo suo.* quasi dicat: Lex Moysi, quæ de Sina data est, Iudæo actualis, de Sion spiritualis mihi data est Christiano, vt sit vna lex & populus. Et adiungit: *Non faciet Dominus auolare à te vltrà doctorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Hæc via, ambulate in ea, nec ad dextram nec ad sinistram.* Ipsa lex in Prophetis in quibusdam correcta est. Cùm enim in principio legitur: *Fœnus tollatur à fratribus*: tamen vsura in Psalmo generaliter prohibetur: *Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram.* In Euangelio augmentum virtutis exprimitur. Ibi veritas dicit: *Fœneramini ab his à quibus non speratis accipere. Attendite ad me populus meus, & tribus mea me audite, quia lex mea exibit, & iudicium meum in lucem populorum requiescet: prope est iustus meus, egressus est Saluator meus.* Hîc & noua lex insinuatur, & Aduentus nouis Legislatoris exprimitur. In præcepto siquidem charitatis tota virtus legis Mosaicæ consummatur, iuxta illud: *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Charitas enim, siue Euangelij latitudo, non solùm ad proximos, sed ad inimicos suos affectus ostendit. De hoc Isaias: *Consummatio abbreuiata mundabit iustitiam.* Consummationem enim & abbreuiationem Dominus Deus exercituum faciet in medio terræ, *quia de Sion exibit lex, &*

Ierem. 31. Ezech. 6 Zach. 2. Isa. 51. Ib. 56. Ib. 30. Psal. 90. Luc. 6. Isa 50. Psal. 118. Isa. 10. Isa. 2.

verbum Domini de Ierusalem. Ierusalem enim quasi vmbilicus terræ est, sicut Ezechiel scribit dicens: *Hæc dicit Deus: Ista est Ierusalem, in medio gentium posui eam, & in circuitu eius terras.* A parte enim orientis est ei Asia, à partibus occidentis Europa, à Meridie & Austro Libya & Affrica, à Septentrione Armenia, Persia & Pontus. Amos. de eodem: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam.* Et Psalmista: *Constitue Domine Legislatorem super eos: sciant gentes quoniam homines sunt.* Isaias: *Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite.* Quasi dicat, venite ad legem Euangelii, vt hauriatis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Si autem non habetis sapientiam, vel eloquentiam huius mundi, quæ per aurum & argentum significantur; emite tamen aquam illam, de qua Christus in Euangelio dicit: *Qui biberit aquam, quam ego dedero ei, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ*: significans Spiritum sanctum, quem credentes accepturi erant. Non quæritur à Paulo sapientia vel eloquentia, sed dictum est ei: *Sufficit tibi gratia mea.* Ipse est, qui dicit: *Gratia salui facti sumus.* Et Dominus ad Discipulos: *Gratis accepistis, gratis date.* Vinum & lac significant, iustitiam & innocentiam paruulorum. Insinuat igitur Isaias sectandam esse illam Sapientiam, quæ non est in foliis verborum, sed in medullis & fructibus sensuum. Nec oportet te transire maria, vt legem Domini scias, sed sicut in Deuteronomio legitur, *Prope est verbum in ore tuo.* Nulla autem scriptura sic hominem docet, quàm misera sit humana conditio, sicut lex Euangelica. Reprobatio itaque veteris legis, & institutio melioris non ex iis tantùm, quas proposuimus, propheriis apparet, sed ex ipsius facto Moysi. Cùm tamen populo Israel vnum Deum adorante Moyses de monte descendens tabulas digito Dei scriptas proiecisset de manu sua, & confregisset; rursum de mandato Domini ascendit in montem, & dedit Deus iterum legem ei in aliis tabulis ad instar priorum præcisis. De ipso igitur, quòd primæ tabulæ statim fractæ sunt, & secundæ tabulæ legis integræ permanserunt, apertissimè figuratũ est, quòd Deus duas ordinauerit leges, duo constituerit testamenta, nouum & vetus: Vetus, quod cessaret in proximo: nouum quod stabile permaneret. Ideo decem mandata in secundis tabulis scripta sunt, qui numerus signatur per decimam litteram, in qua figura crucis exprimitur. Hanc legem nouam petebat Propheta cùm diceret: *Legem pone mihi Domine, viam iustificationum tuarum, & exquiram eam semper.* Lex equidem vetus non iustificat hominem. Neminem enim duxit ad perfectum: Interim autem *da mihi intellectum* donec noua lex datur, vt intelligam legem quæ iam posita est, & scrutabor eam, veterem scilicet, quid in ea sit morale, quid mysticum. Si enim tantùm ad litteram, & non spiritualiter intelligenda est lex vetus, cur tam diligenter scrutanda esset, cùm in simplicibus & idiotis pateat sententia litteralis, nisi in ea occulti & mystici sensus essent? cur peteret Propheta reuelari sibi oculos cordis ad consideranda mirabilia legis? Cur ita diceret: *Da mihi intellectum, vt discam mandata tua?* Intelligebat igitur mandata legis spiritualiter intellecta viuificantia esse, propter quod dicit: *In æternum non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis viuificasti me.* Item efficaciam & virtutem legis spiritualis insinuat dicens: *Super omnes docentes me intellexi, testimonia tua meditatio mea est.* Respondeat mihi, quæso, Iudæus, quæ sapientia, quæ vtilitas est distinguere in lege, quid de pectore, quid de armo, quid de intestinis hodie fiat. Vbi sanguis hircorum aut arietum, vbi effundatur, vbi crementur adipes, quò deferatur funus cum corio, vbi cineres reponantur, vtrùm victima caudam habeat, vtrùm aures, vtrùm testiculos sectos habeat vel attritos. O quàm profunda & quàm necessaria est doctrina, quæ nos erudit, ne comedamus crocodilos, vespertiliones, & talpas. Cùm ergo appareat manifestè, quòd scientia legis ad litteram, nec sapientem facit, nec viuificet animam; patet Prophetam aliam legem concupiscere, quæ occulta erat in veteri. Vnde Ezechiel vidit rotam in medio rotæ, eò quòd nouum testamentum lateat in veteri. Lex ista declarat, quod illa promisit, & est noua lex expositio veteris Testamenti. Cessantibus ergo figuratiuis moralia remanserunt, & in doctrinam Euangelii cum augmento gratiæ transfusa sunt. Vnde Leo Papa in præceptis moralibus, *Nulla*, inquit, *Testamenti prioris decreta reprobata sunt; sed Euangelico magisterio in melius sunt adaucta. Perfectiora enim sunt dantia salutem, quàm promittentia saluatorem.* Vtrumque igitur sensum legis, ô Iudæe attendas, & videbis ad oculum, quòd intellectus spiritalis delicias sapien-

Ezech. 5. Amos 1. Psal. [illegible] Isa. 55. Ioan. 7. Ibid. 2. Cor. 12. Eph. 2. Matt. 10. Deut. 18. Exo. 32. Ezech. 1. Exo. 34.

tiæ in se habet. Literalis autem sensus tanquàm cortex exterior aridus est & exanguis. Putas obseruantiam Sabbati solùm corporis otium continere: Christianus autem verum Sabbatum reputat ab omni opere seruili, id est, ab omni peccato mortali quiescere. *Qui enim facit peccatum, seruus est peccati.* Iudæus totam circumcisionis sanctitatem & obseruantiam in præputatione vnius membri carunculæ, id est, genitalis intelligit. Christianus circumcisionem intelligit voluntariam castigationem omnium carnalium sensuum & turpium voluptatum. Hanc spiritualem intelligentiam in figuralibus mandatis tam Propheta, quàm lex ipsa frequenter insinuat. Quandoque enim vertitur impossibilitas in his quæ Dominus præcisè iubet, & tunc ad spiritualem sensum venire oportet. Cùm enim Sabbatum & Circumcisio præcisè obseruanda iubeantur à Domino, si octaua dies infantis Sabbatum sit necessitate vrgente in Sabbato, sic vnum præceptum legis alteri derogat, & quòd sic lex intelligenda non sit, ipsa impossibilitas obseruantiæ probat. Quomodo enim ad litteram potest quis intelligere, quòd Moyses in Deuteronomio cordis Circumcisionem præcepit? Dicit enim: *Circumcidite præputium cordis vestri.* Cui Ezechiel consonat dicens: *Omnis alienigena incircumcisus corde, non intrabit in sancta mea.* Et illud: *Omnes gentes incircumcisæ sunt in carne: filii autem Israel incircumcisi corde.* Nec se per impossibilitatem Iudæus excuset, vt dicat non se obseruare circumcisionem cordis, eò quòd in homine viuente expleri non possit. Expleat ergo in aliis membris, in quibus Circumcisio fieri potest. Audiant Ieremiam Prophetam: *Ecce populus hic incircumcisus est auribus.* Super quem locum Origenes dicit: *Cur*, inquit, *hæc audientes non incidunt aures suas? Quod circumcidantur in auribus volo: Eos enim ad nostras allegorias fugere non permitto.* Item Moyses in Exodo, tanquam indignus mitti à Domino se excusans, *Ego*, inquit, *incircumcisus sum labiis.* Minùs est dignus, teste Moyse, labiis incircumcisus. Ergo dignior est labiis circumcisus. Circumcidant ergo aures & labia ferro. Hoc enim impossibile non est, quamuis turpe. Audiat igitur Christianus, quòd Paulus Apostolus peritissimus in vtraque lege dicat de Circumcisione: *Nos sumus*, ait, *circumcisio, quoniam spiritu Deo seruimus, & non in carne fiduciam habemus.* Et idem: *Non enim, qui in manifesto, Iudæus est, neque quæ in manifesto in carne, est circumcisio. Sed qui in abscondito Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu, non littera.* Ille ergo spiritualiter & plenè circumcisus est, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem: qui claudit oculos suos, ne videant malum: qui ponit custodiam ori suo ne delinquat in lingua sua: qui pro Christo abstinet, ne grauetur cor eius ebrietate aut crapula: qui lauat inter innocentes manus suas: qui ab omni via mala prohibet pedes suos: qui castigat corpus suum, & in seruitutem redigit: qui cor suum seruat omni custodia, quia ex ipso vita procedit. Ne mireris, ô Iudæe, si nos, quibus veritas de terra orta est, aliqua quæ in lege tua sunt ad litteram omittimus, cùm patres etiam tui quædam, quæ ab ipso Deo fuerant instituta, destruxerint. Nam circumcisio, quam Deus per Moysen districtissimè præceperat, diu intermissa est. Vnde in Iosue legitur: *Populus, qui natus est in deserto, per quadraginta annos solitudinis incircumcisus fuit, donec consumerentur qui non audierunt vocem Domini.* Obseruatio quoque Sabbati, quod de mandatis maximis erat tempore Machabæorum, ab omnibus violata est, & omissa. Altare etiam holocaustomatum, quod Domino præcipiente factum fuerat, à Iudæis, eodem tempore est destructum. Sanctus etiam Rex Ezechias serpentem æneum, quem ad præceptum Domini Moyses erexerat in deserto, confregit. Post apertam Iudæorum reprobationem & vocationem gentium, post abolitionem legalium ceremoniarum, post suæ ciuitatis excidium, post exterminium templi & sacrificiorum, post eorum dispersionem, post iram Dei manifestè implacabilem contra eos, adhuc Iudæi & in superbia, & in abusione gloriantur, & se præ omni gente magnificant dicentes, quòd Dominus eos appellat filium suum & primogenitum suum, quòd eos miraculosè de Ægypto eduxit: quòd eis terram gentium dedit, & similia. Sed quòd gloria eorum sit in abusione, ex ipsorum testimoniis patet. Dominus in Isaia dicit: *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Deus inde conqueritur, vnde miseri gloriantur. Attende hunc populum, non appellari vnigenitum, qui excludat fratres cæteros, sed primogenitum, vt ostendat secuturos. Sciat etiam Iudæus, quòd iuxta mysterium scripturarum, non primogeniti accipiunt hæreditatem, sed secundi.

Marginalia: Ioan. 2. — Deut. 9. & 30. — Ierem. 4. — Ezech. 44. — Ierem. 6. — Exod. 6. — Philip. 3. — Rom. 2. — Psal. 18. — Psal. 25. — 1. Cor. 9. — Prou. 4. — Iosue 5. — 1. Mach. 1. — 4 Reg. 18. — Exo. 4. — Luc. 13. — Isa. 1.

Primogenitus fuit Cain: sed Abel munera Deo placuerunt. Primogenitus Iſmael: ſed Iſaac accepit hæreditatem. Primogenitus Eſaü: ſed benedictionem patris Iacob ſupplantator eripuit. Primogenitus Ruben, ſed tamen benedictio ſeminis transfertur ad Iudam. Itaque illi iuxta vocationis ordinem primi fuerunt, & appellabantur caput. Nos ſecundi, qui dicebamur cauda, verſi ſumus in caput, & appellamur Filii Dei. Quotquot enim ſuſceperunt eum, dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. In eo autem quòd glorientur, quia eduxit eos Dominus de Ægypto, & pro amore eorum gentes expulit, & regiones gentium dedit eis: Sciant, quia contra Amos Prophetam, imò contra ipſum Moyſen mentiuntur, ſicut enim Iudæos, ſic & multos alios populos Dominus de regionibus transtulit: nec eos in terra promiſſionis propter merita ſua, ſed propter peccata gentium introduxit. Audiant ergo Dominum in Amos Propheta dicentem: *Nunquid non vt filij Æthiopum vos eſtis mihi filij Iſraël: dicit Dominus? Nunquid non Iſrael aſcendere feci de terra Ægypti, & Palæſtinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene? Ecce oculi Domini ſuper regnum peccans.* Et Moyſes in Deuteronomio: *Ne dicas in corde tuo cùm deleuerit gentes Dominus Deus tuus in conſpectu tuo, propter iuſtitiam meam introduxit me Dominus vt terram hanc poſſiderem, cùm propter iniquitates ſuas iſtæ nationes deletæ ſint. Neque enim propter iuſtitias & æquitatem cordis tui ingredieris, vt poſſideas terram eorum: ſed quia illæ egerunt impietatem, introeunte te deletæ ſunt. Scito igitur quòd non propter iuſtitias tuas Dominus Deus tuus dedit tibi terram hanc aptiſſimam in poſſeſſionem, cùm duriſſimæ ceruicis ſis populus.* Hæc ſunt verba Moyſis, ei reſpondeant, & non mihi.

Gen. 4. Gen. 16. & 21. Gen. 27. Gen. 49. Ioan. 1. Deut. 9. Amos 9. Deut. 9.

Teſtimonia de Baptiſmo.

CAPVT XXVI.

AD abſtinentiam vitiorum, virtutumve cuſtodiam pertinet in veteri lege ſumma omnium figuralium mandatorum. Nouæ autem legis in animarum ſanctificationem duo ſunt principalia ſacramenta, Baptiſmus & Euchariſtia; quæ ſunt in veteri Teſtamento multipliciter præfigurata. Zacharias de baptiſmo ſic ait: *In die illa exibunt aquæ viuæ de Ieruſalem, & medium earum ad mare orienaale, & medium earum ad mare nouiſſimum. In æſtate & hyeme erunt, & erit Dominus Rex ſuper omnem terram. In die illa erit Dominus vnus, & erit nomen vnum, & reuertetur ad eum omnis terra.* Per orientem, ſignificatur populus Circumciſionis, per occidentem populus Gentilis, de quibus Dominus in Euangelio dicit: *Venient autem ab oriente, & occidente, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Iacob.* Æſtas & hyems ſunt proſperitas & aduerſitas, in quibus ſolemnitas baptiſmi non ceſſat. Quando exierunt aquæ illæ de Ieruſalem vel quando exibunt? Et cùm ille nihil certum reſpondeat, Baptiſmales aquas de Ieruſalem exiuiſſe intelligit. Ab illis enim partibus ad nos baptiſmi gratia emanauit. Iſaias: *Lauamini, mundi eſtote.* Et idem: *Cùm abluerit Dominus ſordes filiarum Sion in ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris, & ſanguinem lauerit de medio eorum.* Sanguinem Ieruſalem vocat ſuperbiam, & contemptum Iudæorum clamantium, *ſanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros.* Quod leue eſt lauatur, quod graue exuritur. Vnde Ioannes Baptiſta in Euangelio: *Ego vos baptizo in aqua, qui autem poſt me venit, baptizabit in ſpiritu & igne.* Zacharias de eodem: *In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Ieruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ.* Hieronymus de hoc fonte, qui egreditur de domo Dauid: In Ezechiele Propheta ſcribitur, quòd erumpat fons de domo Domini, & creſcat in fluuium, qui appellatur remiſſionis & indulgentiæ, & pergat ad ſolitudinem, & ad mare, quod nunc vocatur mortuum, piſceſque omnes viuificet. Ex omnibus iſtis patet, quòd de domo Dauid, de terra ſcilicet Ieroſolymorum Baptiſmus incœpit. Quæ eſt aqua, quæ vadit ad mare mortuum & quæ omnes piſces viuificat, niſi aqua Baptiſmi in quo viuificantur in peccato mortui? Ioannes Baptiſta catechizauit in monte futuri vel venturi. Homo autem veniens baptizauit, baptizauerunt & ſui. Hæc domus in Ezechiele domus Domini Dei, in Zacharia domus Dauid appellatur. Ipſa eſt Eccleſia Chriſti. Ezechiel: *Cumque me vertiſſem, ecce in ripa torrentis arbores plurimæ nimis ex vtraque parte.* Hæ ſunt arbores quæ ſecùs decurſus aquarum faciunt fructum in tempore ſuo. Certum eſt autem peccata pleniſſimè in baptiſmo remitti. Idem Pſalmiſta: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: ſanctificauit tabernaculum*

Zach. 14. Matt. 8. Iſa. 1. & 4. Matt. 27. Luc 3. Zach. 13. Ezech. 47. Luc 3. Ezech. 43. Zach. 13. Ezec. 47. Pſal. 1. Pſal. 45.

suum altißimus, id est, Ecclesiam suam per baptismum. Et idem: *Deus maiestatis intonuit super aquas multas.* Intonuit quando super Christum baptizatum vox patris audita est: *Hic est filius meus dilectus.* Mundus in diluuio purgatus est, & præsignatus est in eo baptismus. In transitu maris rubri charitas aucta est, & fides confirmata in populo Dei, & persequentium multitudo subuersa; in quo patet in baptismo per gratiam remissio peccatorum. In veteri lege per aquas fides matrimonij seruati aut læsi probata est. Moyses puluerem vituli aurei misit in aquam, & per potum illius Principes idololatriæ comprehendit. In Ierosolymis erat piscina probatica; quam qui ingrediebatur, post motionem aquæ primus sanabatur. Crediderunt etiam Iudæi, & adhuc credunt sibi per aquam frigidam peccata dimitti. Vnde & ipsi solent in multis baptismatibus exerceri. Nec sine mirabili sacramento Deus super firmamentum aquas constituit, ex tunc iudicans, quòd quandoque mundo aliquid supercælestis gratiæ deberet infundi.

Psal. 28. Matt. 17. Gen. 7. Exod. 13. Leu. 15. Exo 32. Ioan. 5. Gen. 1.

De Sacramento altaris.

CAPVT XXVII.

CÆlesti prouidentia dispensante mirabiliter habuit hominum communis opinio, vt in sacrificiorum virtute confideret, futuræque religioni seruiret. Erat autem præcipuum in lege Domini sacrificium Agnus Paschalis, qui non solùm mactari, sed & manducari præcipiebatur, ad significandum, quòd nobis semetipsum daturus erat in pretium & cibum, ad figurandum etiam gratiam liberatoris & misericordiam redemptoris, qui hominem perditum morte sua à peccato & mortis debito liberauit. In sacramento autem altaris vita æterna est, vt impossibile sit dignè participantes æternaliter mori. Huius sacramenti quasi sacramenta fuerunt panis & vinum à Melchisedech rege & sacerdote oblata, atque in pane & vino hoc sacrificium celebratur Christo instituente, qui est sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Licet hoc autem sacramentum fuerit in sacrificio Isaac figuratum, aliorumque iustorum sacrificiis, oblatio tamen Melchisedech illud expressiùs figurauit. Quòd si Iudæus obgrunniat dicens, Melchisedech dedisse panem & vinum Abrahæ in refectionem illius, non vt Deo sacrificium offerret: audiat Genesis lectionem, vbi post oblationem panis à Melchisedech factam, statim subiungitur: *Erat enim sacerdos Dei altißimi.* Hæc enim in refectionem ferre potuisset, etsi sacerdos non esset. Sed in eo sacerdotis officium declaratur, cuius est sacrificare, benedicere, & decimas accipere. Figurauit lex sacramentum in pane, & agno, & manna. Panis enim de terra nascitur iuxta illud: *Vt educas panem de terra.* Et: *Veritas Christus de terra orta est.* Agnus immolatus est Christus teste Isaia: *Sicut agnus ad occisionem ductus est.* Manna de cælo descendit. Et Christus dicit: *Descendi à patre, & veni in mundum.* Manna non est susceptum à Iudæis in ea veneratione quam decuit. Christus etiam in propria venit, & sui eum non receperunt.

Exod. 12. Gen. 14. Psal. 109. Ibid. Exo. 12. & 16. Psal. 103. Psal. 84. Isa 53. Exo. 16. Ioan. 16. Num. 11. Ioan 1.

De translatione legis ad gentes, & reprobatione Iudæorum.

CAPVT XXVIII.

QVanta sit excæcatio Iudæorum superiùs ex parte tetigimus, sed quare pertinaciùs se obdurant, ita vt iniquitas eorum inueniatur ad odium, quædam prælibata recurrimus, vt miseram eorum excæcationem pleniùs intimemus. Loquitur Dominus ad Isaiam dicens: *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortè videant oculis suis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanentur.* Isaias de eodem: *Miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, & Prophetas & Principes vestros, qui vident visiones operiet, & erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cùm dederit quis scienti litteras, dicet, lege istum. Et respondebit, non possum, signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras: dicetur que ei, lege. Et respondebit: nescio litteras.* Sicut enim Christus in Euangelio dicit: *Ego veni in iudicium, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant*: id est, Iudæi cæcitatem incurrant, vt gentium populus vocetur ad lucem. Iudæis ergo signatus est liber, cuius signacula in Apocalypsi soluit Leo de tribu Iuda. Per hunc librum sacræ scripturæ vniuersitas designatur. Hic est liber, qui

Psal. 35. Isa. 6. Isa. 29. Marc. 4. Ioan. 9. Apoc. 5.

Ezech. 2. in Ezechiele intùs & foris, id est, spiritaliter & litteraliter scriptus erat. De quo Psal. 39. in Psalmo legitur: *In capite libri scriptum est de me.* Vides apertissimè, ô Iudæe, quòd à te, qui litteratus eras, ablata est lex, & data est populo gentium, qui legem nesciebant, quia legem ignorabant. Execrationem & reprobationem Iudæorum Dominus per Ieremiam insinuat Ierem. 12. dicens: *Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam, dedi dilectam animam meam in animam inimicorum eius. Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in silua, dedit contra me vocem, ideo odiui eam.* Quòd populum Israel vocat dilectam animam suam, idem Abac. 2. est quod alibi dicitur: *Peccauit anima tua,* Isa. 19. *Deus.* Cùm Dominus alibi dicat: *Hæreditas mea Israel.* Hîc dicit se dimisisse hanc hæreditatem, & odisse eam, quia dedit vocem suam contra eum, dum clamabat: *Crucifige, crucifige eum.* Idem de eo-Ioan. 19. dem: *Dixit Dominus ad me. Si steterit Moy-*Ierem. 15. *ses & Samuel coram me; non est anima mea ad populum istum, eiice illos à facie mea & egrediantur.* Attende quòd tanta est ira & auersio Dei contra Iudæos, vt Moyses & Samuel familiares amici Dei non possint reconciliare illos. Dicant ergo mihi quos reconciliatores habituri sint? Forsitan Deut. 32. Deos suos, quos in Deuteronomio Moyses improperat eis dicens: *Vbi sunt Dii vestri, in quibus habebatis fiduciam.,* &c. *Surgant & opitulentur vobis: & in necessitate vos* Amos 5. *protegant.* Amos de eodem: *Audite verbum istud, quod ego leuo super vos planctum. Domus Israel cecidit, non adiiciet vt resurgat. Virgo Israel proiecta est in terram suam: non est qui suscitet eam.* Hæc sententia Dei præcisa est, & spem retributionis aliquam non admittit. Reprobationem Iudaicæ Deut. 9. gentis & reprobationis causam Moyses in Deuteronomio protestatur dicens: *Memento, & ne obliuiscaris, quomodo ad iracundiam prouocaueris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die quo egressus es ex Ægypto vsque ad locum istum, semper aduer-*Ib. 29. *sus Dominum contentiosè egisti.* In eodem: *Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni & omnibus seruis eius, vniuersæque terræ illius, tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa portentaque ingentia, & non dedit Dominus vobis cor intelligens, & oculos videntes & aures, quæ possunt audire vsque in præsentem diem.* Si intelligis, intelligentiam non habuerunt, quando Moyses erat cum eis. Dicat mihi Iudæus, sub quo duce, vel quando data est eis intelligentia legis? Irremediabilem eorum plagam indicans Isaias, *Non est,* inquit, *circumligata neque* Isa. 1. *curata medicamine, neque fota oleo.* Desolationem quoque Iudaicæ gentis perpetuam metaphoricè idem Propheta describit, per vineam, quæ debuit vuas fa- Isa. 5. cere, & fecit labruscas, cuius sepem Deus abstulit, vt spinas & vepres germinaret. Mandauit itaque nubibus desuper, Psal. 77. id est, Prophetis ne pluerent super eam. Pluuiam voluntariam abstulit eis Deus, Psal. 67. gratiam scilicet bonæ volũtatis, & rorem misericordiæ suæ, vt sint sicut montes Gelboë, super quos nec ros, nec pluuia cadit. 2. Reg. 1. Idem de reprobatione Iudæorum, & conuersione gentium: *Liga testimonia,* Isa. 8. *signa legem in discipulis meis, & exspectabo Dominum, qui abscondit faciem suam à domo Iacob, & præstolabor eum.* Liga & signa testimonia legis à Iudæis, vt non intelligant; & assigna eam discipulis Christi. Ieremias de irreparabili desolatione Iudæorum dicit: *Conteres lagun-* Ierem. 19. *culam in oculis virorum, qui ibunt tecum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus, sic conteres populum istum & ciuitatem istam sicut conteritur vas figuli, quod non potest vlteriùs instaurari.* Ecce plaga sine remedio. Idem: *Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos, & ciuitatem quam dedi vobis, & patribus vestris à facie mea, & dabo in opprobrium sempiternum, & ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur.* Non solùm à Christianis, sed etiam à paganis, Iudæis improperatur quòd occiderunt Dominum Deum suum. Psalmus de eodem: *Fiat habitatio eorum deserta.* Amos Psal. 11. Propheta de eodem: *In die illa deficient* Am. 8. *virgines pulchræ, & adolescentes in siti, qui iurant in delicto Samariæ, & dicunt: viuit Deus tuus Dan, & viuit via Bersabeæ, & cadent, & non resurgent vltrà.* Idem Isaias Isa. 49. de causa reprobationis Iudæorum: *Quis est liber repudii matris vestræ, quo dimisi eam, aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram, quia veni & non erat vir, vocaui & non erat qui audiret.* Priùs dixerat *Sion, dereliquit me,* Ibid. *Dominus oblitus est mei.* Sed quòd suo vitio derelicta sit Dominus manifestat, quia scilicet eum sequi & audire noluit, & vertit ei humerum recedentem. Vnde ad ipsam loquitur dicens: *Erudiet te abscessio* Ierem. 2. *tua, & malitia tua corripiet te, & scies quoniam malum sit tibi, quòd recesseris à me.* Item: *Audite domus Iacob, qui vocamini* Isa. 48. *in nomine Israel, & de aquis Iudæ existis, qui iuratis in nomine Domini, & Dei Israel recordamini, non in veritate, neque in iustitia.*

Ecce filij Israelitę carne, non spiritu. Idem de eodem: Isa. 57. *Nunquid non vos filij scelesti, semen mendax, qui consolamini in Dijs subter omne lignum frondosum, immolantes paruulos in torrentibus subter eminentes petras?* Hoc est crimen pessimum de quo Iudæi traducuntur, arguuntur frequentiùs, & etiam damnantur, quia Christianorum paruulos abducunt, & in abditis crucifigunt.

De vocatione gentium ad fidem.

CAPVT XXIX.

QVòd reprobatis Iudæis gentes conuerterentur ad Christum Isaias prophetauerat dicens: Isa. 54. *Lauda sterilis, quæ non paris, decanta hymnum, quæ non pariebas, quoniam plures filij desertæ magis, quàm eius, quæ habet virum, dicit Dominus.* Gentilitas sterilis erat, synagoga verò fœcunda in sobole. Vnde & Isaias: Isa. 35. *Lætabitur deserta & inuia, exultabit solitudo, & florebit quasi lilium: germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans. Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron.* Et vt apertè ostendat quòd Christi aduentus hoc faceret, addit. *Ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.* Dicit Hieronymus, per Libanum intelligi templum. Vnde & Zach. 11. Zacharias: *Aperi Libane portas tuas.* Et in Ezechiele: Ezech. 17. *Aquila magnarum alarum plena vnguibus venit, & tulit medullam Libani.* Nabuchodonosor gazas templi. Carmelus mons vberrimus est, in quo significatur fœcunditas synagogæ. Saron interpretatur campestria, vel deserta, & significatur gentilitatis sterilitas. Item Isa. 19. Isaias: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus iuxta terminum eius: & erit in signum & testimonium eius Domino exercituum in terra Ægypti.* Hîc apertè habes prophetatum, quòd in gentibus Christi nomen fuerat inuocandum. Malachias: Mal. 1. *Non est voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & hostiam non suscipiam de manibus vestris. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus.* Isaias de eodem: Isa. 54. *Ecce accola veniet, qui non erat mecum, aduena quondam tuus adiungetur mihi.* In Malachia reprobatio Iudaicæ gentis & sacrificiorum eius aperta est. In Zacharia vocatio gentium patet. Isa. 40. Isaias: *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & aspera in vias planas, & reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter quòd os Domini loquutum est.* Scilicet verbum Dei, & Incarnationem Dei manifestè declarat. Ac si dicat: Videbit omnis caro salutare Dei nostri. Adhuc in huius rei figuram subiungitur Isa. 52. à Domino in eodem Propheta: *Non memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. Ecce ego faciam noua, & nunc orientur,* Isa. 43. *vtique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam, & in inuio flumina, glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones,* per quos significantur gentes quadam bestiali crudelitate viuentes: quod quasi exponendo subiungit: *Populum istum formaui mihi, laudem meam narrabit.* Item in Isaia: Isa. 49. *Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te, & dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas, vt diceres his qui vincti sunt, exite, & his qui in tenebris, reuelamini.* Aperta sunt verba patris ad filium qui missus est: sicut alibi in eodem Propheta dicitur, dare clausis apertionem, Isa. 42. captiuis indulgentiam, cæcis illuminationem. Hæc Apostolus ad primum Christi Aduentum refert, & nos cum eo pariter referamus. Pater gentes filio suo in hæreditatem dedit, easque filius sua morte promeruit. Ideo in Isaia loquitur pater dicens: Isa. 53. *Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo, quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus orauit.* Quòd Christus esset dux & præceptor gentium apertiùs ostendit, in quo pater loquitur de filio dicens: Isa. 55. *Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas, vocabis, & gentes quæ te non cognouerunt, ad te current, per Dominum Deum tuum, & sanctum Israel, qui glorificauit te.* Et in eodem: Isa. 65. *Quæsierunt me, qui antè me non interrogabant; inuenerunt me qui non quæsierunt me. Et dixi. Ecce ego, ecce ego, ad gentem quæ nesciebat me, & quæ non inuocabat nomen meum.* Centurio Gentilis Deum non quærebat, & audire meruit à Domino, *non inueni tantam fidem in Israel.* Matth. 8. Item de festina & repentina multiplicatione, ecce loquens & admirans Isaias: Isa. 66. *Antequàm enim parturiret peperit, & antequàm veniret partus eius, peperit masculum. Quis audiuit vnquam tale, aut quis vidit huic simile? Nunquid parturiet terra*

in die vna, aut parietur gens simul: quia parturiuit & peperit Sion filios suos? Abraham, Isaac & Iacob & cæteri Patriarchæ per longa temporum interualla creuerunt in generationibus suis. Populus autem Christi multiplicatus est inæstimabiliter subitò & in tempore breui. Cœperunt Apostoli prædicare Iesum Christum sine mora. *Et in omnem terram exiuit sonus eorum; & in fines orbis terræ verba eorum.* Singulis fere diebus multa millia baptizabantur, & in adoptionem filiorum Dei per matrem innocentiæ gratiam populi nascebantur. Isaias: *Parauit Dominus brachium suum in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.* Et in eodem: *Conuertimini ad me ab extremis terræ.* Et Psalmista: *Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ. Et adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium.* Isaias: *Percutiet Dominus Ægyptum plaga, & sanabit eam, & conuertentur ad Dominum, & placabitur eis.* Item Isaias: *In die illa erit Israel tertius in Ægyptiis & Assyrio, benedictio in medio terræ, cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti, & opus manuum mearum Assyrius.* Ecce translata est benedictio Dei ab Israel in Assyrium & Ægyptum. Idem: *Nonne adhuc in modico, & in breui conuertetur Libanus in Carmel; & Carmel in saltum reputabitur? In die illa audient surdi verba libri: & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt, & addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in sancto Israel exultabunt.* Respondeant Iudæi, dicit Hieronymus, quomodo Libanus mons Phœversus sit atque translatus in montem Carmelum, qui Hebraice dicitur Chermel; & est in confinio Palestinæ atque Phœnicis imminens Ptolomaidi, & quomodo Charmel reputetur in saltum? quod cùm dicere non possint, audiant Libanum, qui interpretatur candidatio, signare populum gentium, qui lotus in baptismo, est candidatus in Christo. Propterea dicit Psalmista: *Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis.* Et idem: *Confitebor tibi in populis Domine.* In his & multis similibus pro conuersione gentium exhibetur Domino à Prophetis multiplex actio gratiarum. Quòd primitiæ Israel conuerterentur ad Dominum Prophetæ prædixerant, & ad hoc Dominus specialiter venit. Hoc testatur in Zacharia Dominus dicens: *Lauda & lætare Sion, quia ecce venio & habitabo in medio tui; & scies, quia Dominus exercituum misit me ad te. Hæc dicit Dominus*

Psal. 18. Rom. 10. Isai. 52. Isa. 45. Psal. 21. Isa. 19. Ibid. Isa. 29. & 32. Hieronymus D. Hier. l. 9. comm. in Isa. Psal. 40. Psal. 32. Isa. 10. Ierem. 3. Zach. 2.

Deus missus à Domino, cui nomen Omnipotens. Qui per Dominum Deum mittentem, & Deum missum possunt intelligi, nisi Pater & Filius? Isaias: *Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Me enim insulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longe. Argentum eorum, & aurum eorum cum eis nomini Dei tui & sancto Israel: quia glorificauit te. Inundatio camelorum operiet te Dromedarij Madian & Epha. Omnes de Saba venient aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi: arietes Nabaioth ministrabunt tibi. Offerentur super placabili altari meo, & domum maiestatis meæ glorificabo.* Idem de Ecclesia congregrta & gentibus. *Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam sæculorum, gaudium in generationem & generationem. Suges lac gentium & mammilla regum lactaberis, & scies quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.* Item Isaias: *Annunciabunt gloriam meam gentibus, & adducent fratres vestros domum Domini in equis & mulis, in quadrigis & lecticis & carrucis ad sanctum montem meum Ierusalem dicit Dominus.* Item Zacharias: *Ecce saluabo populum meum de terra Orientis, & de terra occasus solis, & adducam eos & habitabunt in Ierusalem, & erunt mihi in populum acquisitionis.* Quod Isaias insinuans ait ad Iudæos: *Dimittetis nomen vestrum in iuramento electis meis. Et interficiet te Dominus Deus: & seruos suos vocabit nomine alio. In quo, qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo, Amen.* Super hunc locum Hieronymus: *Paulus dicit. Non qui ex Israelitis sunt Israel, & qui semen Abraham, omnes filii. Ad quos Christus in Euangelio: Si filij essetis Abrahæ: opera eius faceretis. Non ergo iam ex Iuda Iudæus: sed à Christo dicitur Christianus. Nec iam iuratur in idolis, sed in Deo. Et hæc sententia per, Amen, quasi per signaculum confirmatur.*

Isa. 60. Ibid. Isa. 66. Zach. 8. Isa. 65. Rom. 9. Ioan. 8.

Testimonia Prophetarum quòd reliquiæ Israel conuertentur & saluabuntur.

CAPVT XXX.

ISaias: *In veritate reliquiæ conuertentur: reliquiæ, inquam, Iacob ad Dominum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israel quasi arena maris, reliquiæ conuertentur ex eo. Consummatio abbreuiata innundabit iustitiam. Consummationem & abbreuiationem faciet*

Isa. 10. Ierem. 33.

Dominus Deus exercituum in medio omnis terræ. Hoc est quod dicit Apostolus ad Romanos plenam saluationem futuram esse sub Christo. Item Isaias ad easdem reliquias: *Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pauor vester & terror vester, & erit vobis in sanctificationem.* Priùs missus est Iesus ad oues quæ perierunt domus Israel, sed reprobata ab eis prædicatione salutis, Apostoli transierunt ad gentes; quædam tamen Iudæorum primitiæ præcesserunt. Restat ergo ingrediatur ad finem plenitudo gentium, & postea reliquiæ Iudæorum, & erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Item quòd reliquiæ saluandæ sunt, pleniùs aperit Isaias dicens: *In die illa gloria Iacob attenuabitur, & pinguedo carnis eius tabescet, & erit Dominus sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium eius spicas in valle Ephraim, & relinquetur in eo, sicut racemus, & sicut excussio duarum aut trium oliuarum in summitate rami, dicit Dominus Israel.* Hieronymus: *Pro valle Ephraim septuaginta, vallem duram interpretati sunt, vt Iudaici cordis duritiam exprimerent, de quibus tamen pauci humiles eligentur.* Item aperit manifestè confusionem reproborum Iudæorum in eorum sanctificatione & gloria, qui ad fidem conuertendi sunt. *Non modò, inquit, confundetur Iacob, nec modò vultus eius erubescet: sed cùm viderit filios suos opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum, & sanctificabunt semen Iacob & Deum Israel prædicabunt.* Hoc assiduè videmus impleri, Iudæi conuertuntur ad fidem, & alii dolore intabescunt, atque conuersos despiciunt & abiiciunt, sed Isaias consolatur eos dicens: *Audite verbum Domini qui tremitis ad sermones eius. Dixerunt fratres vestri, qui oderunt vos, & abiecerunt vos propter nomen meum. Glorificetur Deus, & videbitis in lætitia vestra: ipsi autem confundentur.* Consolatur iterum Isaias reliquias Israel quasi plangentes, quòd Deus dereliquisset eos. Verba itaque reliquiarum sunt: *Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.* Cui respondet Dominus dicens: *Si potest mater obliuisci filii vteri sui, & ego obliuiscar tui. Plus aliquid dicam, & si illa oblita fuerit filij vteri sui, ego tamen non obliuiscar tui.* Simile est illud Isaiæ. Vox eorum qui ad pœnitentiam conuertuntur: *Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. Tu Domine pater noster, redemptor noster, à sæculo nomen tuum:* quasi dicat: Abraham & Iacob, qui cognouerunt Deum, non recognoscunt nos filios, quia displicemus Deo. Rursus de reliquiis in fine saluandis legitur in Deuteronomio: *Dixit Moyses ad populum Israel. Postquam te inuenerunt omnia mala, quæ prædicta sunt nouissimo tempore: reuerteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem eius, quia Deus misericors Dominus Deus tuus est. Non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliuiscetur pacti, in quo iurauit patribus vestris.* Et notandum est, quòd ex quo nondum conuertuntur ad Dominum, nondum ei accepti sunt. Item Isaias: *Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion; induere vestimentis gloriæ tuæ ciuitas sancti, quia non adiiciet vltrà, vt pertranseat per te incircumcisus & immundus.* Non solùm ad Ierusalem Propheta loquitur, sed ad Iudæos vbicunque dispersos. Ieremias de eodem: *Conuertimini filij reuertentes, dicit Dominus, quia ego vir vester assumam vos vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion, & dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia & doctrina. Non dicent vltrà, arca testamenti Domini.* In his verbis apertissimè habes, quòd arca testamenti, in qua lex erat reposita, abolesceret; nouique doctores legem aliter docerent, quàm veteres docuissent. Idem de eodem: *Ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos, vt fiat vnum ouile, & conuertam eos ad rura sua, & crescentes multiplicabuntur, & suscitabo super eos pastores, & pascent eos pane verbi Dei. Non formidabunt vltrà & non pauebunt.* In Osee manifestè distinguitur, quas tribus reprobauerit Deus, & cuius reliquias saluaturus sit. Ait enim idem Propheta: *Et concepit adhuc & peperit filiam, & dixit ei: Voca nomen eius absque misericordia, quia non adiiciam vltrà misereri domui Israel; sed obliuione obliuiscar eorum, & domui Iuda miserebor dicit Dominus.* Sanè decem tribus vsque hodie Persarum regibus seruiunt, & nullo vnquam tempore soluenda est eorum captiuitas. Domui autem Iuda misericordiam pollicetur; & dicit quòd saluabit eos in Domino Deo suo. Item Isaias de eodem: *In die illa adiiciet Dominus secundò manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis & ab Ægypto, & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab Alam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab insulis maris, & leuabit signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ, & auferetur scelus Ephraim, & hostes Iuda peribunt.* Ezechiel de eodem: *Saluabo gregem meum, & non erit vltrà in rapinam, & iudicabo inter pecus & pecus.*

Rom. 10. & 11. Isa. 8. Matth. 15. Act. 13. Matt. 20. Isa. 17. Isa. 29. Isa. 66. Isa. 49. Isa. 63. Deut. 4. Isa. 52. Ier. 3. Osee. 1. Isa. 11. Ezech 34.

Et suscitabo pastorem vnum qui pascet ea seruum meum Dauid: ipse pascet ea. Ego autem Dominus ero eis in Deum: & seruus meus Dauid princeps in medio terræ. Hieronymus: *Hic est qui in euangelio dicit de se. Ego sum pastor bonus, natus de stirpe Dauid. Dauid enim mortuus erat, quando Propheta hæc dicebat.* Psalmista: *Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.* Iudæi enim conuersi in vesperam mundi, verbumque Dei esurientes, latrabunt contra perfidos, & circuibunt ciuitatem, id est, Ecclesiam, vt eam muniant & defendant. Item Isaias de eodem: *Hæc dicit Dominus. Quomodo si inueniatur granum in botro, & dicatur ne dissipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter seruos meos, vt non disperdam totum.* Credimus enim, quòd & de aliis tribubus, quàm de Iuda multi saluandi sunt. Paulus enim Apostolus dicit: *Nunquid repulit Dominus populum suum? absit. Nam de semine Abrahæ Israelita sum de tribu Beniamin.*

Ioan. 10. Psal. 58. Isa. 65. Rom. 11.

Testimonia Prophetarum de glorioso statu Ecclesiæ.

CAPVT XXXI.

NOtandum autem Prophetas multa prædixisse de Ecclesiæ statu, quæ nec primo, nec secundo, nec tertio templo, quod Iudæi somniant, & expectant, possunt congruè coaptari. Salomon in tertio regum protestatur, templum quod ædificauerat, non esse habitaculum Dei, ait enim: *Ergo ne putandum est, quòd verus Deus habitat super terram? Si enim cælum & cæli cælorum te non possunt capere Deus, quantò magis domus Dei quam ædificaui?* Quòd autem templum manufactum non sit Deo dignum habitaculum, Dominus quasi indignando per Isaiam ostendit, dicens: *Quæ est ista domus quam ædificastis mihi, & quis est iste locus quietis meæ? Omnia hæc manus mea fecit.* Quasi dicat: Non in ædificiis; sed in puris conscientiis habito, & congregationibus sanctis. Ille, qui iuxta Prophetam continet cælum palmo, & terram pugillo, cui cælum thronus est, & terra scabellum pedum, loco non clauditur, sed habitat in anima iusti, & requiescit super humilem & mansuetum & trementem ad verba eius. Isaias ad primitiuam Ecclesiam de ædificatoribus eius, *Leua*, inquit, *oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi.* Descendente enim Spiritu sancto cœpit ædificari Ecclesia Dei. Et sicut in actibus Apostolorum legimus, erant in Ierusalem congregati de vniuerso orbe terrarum, à quibus priùs per Apostolos susceptum est verbum Dei. Isaias in persona Ecclesiæ: *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. Quia induit me vestimento salutis, & indumentis iustitiæ circumdedit me; quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat: sic Dominus Deus germinabit iustitiam & laudem coram vniuersis gentibus.* Item Isaias: *Et vocabuntur in ea fortes iustitiæ plantatio Domini ad glorificandum, & ædificabuntur deserta sæculorum, & instaurabunt ciuitates desertas & dissipatas in generationem.* Hæc ædificatio est de Fide Christi. Isaias de Ecclesia Dei: *Vinea facta est electo meo in cornu olei*: id est, in regno misericordiæ Dei. Cornu enim vbique ferè in sacro eloquio significat regnum, aut virtutem; vt in Psalmo: *Inimicos nostros ventilabimus cornu. Et exaltauit cornu Christi sui.* Et multa in hunc modum. Isaias de ædificatione Ecclesiæ loquens, eam præferens templo, per similitudinem metallorum & lapidum meliores esse ostendit pastores Ecclesiæ, quàm magistratus & doctores templi. Prosequitur dicens: *Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi. In indignatione enim mea percussi te, & in reconciliatione mea miserebor tui: & aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur, vt auferatur à te fortitudo gentium, & reges earum adducantur. Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi, peribit.* Hæc ô Iudæe templo & ciuitati tuæ conuenire non possunt: Sed videmus hodie Reges terræ, & ipsos Cæsares iugo Christi colla submittere, publicis expensis ædificare Ecclesias, promulgare leges aduersus hæreticos, & persequutores Ecclesiæ. Nullus à fide repellitur, nullusque qui credere velit à sinu matris Ecclesię prohibetur. Item Isaias: *Pro ære afferam aurum: & pro ferro afferam argentum: & pro lignis æs: & pro lapidibus ferrum. Et ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam. Occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio.* Item Isaias ad Ecclesiam per Apostolos congregatam: *Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui destruentes te, & dissipantes à te exibunt.* Septuaginta aliam litteram ponunt, hanc scilicet, *citò ædificaberis, à quibus destructa fueras.* Ob culpã Iudæorũ

3. Reg. 8. Isa. 66. Isa. 40. Isa. 60. Act. 2. Isa. 61. Isa. 58. Isa. 5. Cornu quid significet. Psal. 43. 1. Reg. 2. Isa. 60. Isa. 60. Isa. 50.

structa est, & à Iudæis Apostolis reædificata est. Item Isaias ad Ecclesiam de gentibus ne de veteris idololatriæ erroribus erubescat, quia Dominus eius redemit eam: *Noli*, inquit, *timere, quia non confunderis: non. n. te pudebit, quia confusiones adolescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrium non recordaberis, quia dominabitur tui, qui fecit te. Dominus exercituum nomen illi, & redemptor tuus Sanctus Israel. Deus omnis terræ vocabitur.* Et quia primitiua Ecclesia multis persequutionum pressuris opprimenda erat, eam consolatur Isaias, & ait: *Paupercula tempestate conuulsa absque vlla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam iaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles, vniuersos filios tuos doctos à Domino, & multitudinem pacis filiis tuis, & in iustitia tua fundaberis.* Attende, ô Iudæe, quàm apertè Propheta te à litterali sensu remouet. Cùm enim priùs dixerit, quòd priùs fundaretur ciuitas in Sapphiris, statim exponens, de quibus lapidibus intelligat, scilicet de virtutibus, dicit quòd filij eius doceantur, non ab homine, sed à Deo, & in iustitia ciuitas illa fundetur. Idem ad primitiuam Ecclesiam: *Surge illuminare Ierusalem, quia venit lumen tuum: & gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos; super te autem orietur Dominus: & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo; & reges in splendore ortus tui.* Ecclesia quæ in synagoga ceciderat, tunc orta est: quando, qui eam ædificauit, natus est in illa ciuitate, de qua *gloriosa dicta sunt, & ipse fundauit eam altissimus.*

Isa. 54. Isa. 54. Isa. 60. Psal. 85.

Manifestæ auctoritates, quòd scripturæ ad litteram non possunt intelligi.

CAPVT XXXII.

INter omnia dona & bona, quæ habemus à Deo, gratior & acceptior ei fides est, quæ per dilectionem operatur. Ipse adeò dilexit nos, vt animam suam daret pro nobis in mortem. Mutua ergo dilectio, siue charitas inter hominem & Deum præ cunctis virtutibus summam & præcipuam obtinet dignitatem. Tractat autem Salomon in Canticis suis de hac intima chatitate inter Deum & hominem: inter Christum & Ecclesiam.

Gal. 5. 1. Ioan. 3.

Vnde & librum illum propter eminentiam charitatis appellauit Cantica Canticorum. Cùm ergo Christianus in verbis, quibus vtitur sponsus ad sponsam, Christus ad Ecclesiam, vel ipse è diuerso ad eum, de medulla spiritualis intelligentiæ suauissimos gratiæ fructus, & quasdam delicias sancti amoris eliciat; dicat mihi Iudæus, qui sensum sequitur litteralem, quid hîc intelligat, cùm ad litteram nihil nisi lenocinia amatorum, atque verba & sensus extraordinariæ voluptatis inueniat. Et vt ad manum tibi, ô Christiane, verba libri illius occurrant, quædam de ipso deduco in medium, quibus Iudæum apertissimæ temeritatis arguas, qui in talibus studet, atque cum eo litteralem aut potiùs meretricalem destruas intellectum. *Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Introduxit me Rex in cellaria sua. Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie? Amica mea, pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus. Lectus noster floridus & tigna domorum cedrina, & laquearia nostra cypressina. Ego flos campi & lilium conuallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna siluarum: sic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, veni columba mea in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. In lectulo meo quæsiui per noctem, quem diligit anima mea, quæsiui & non inueni illum. Num quem diligit anima mea, vidistis? Paululùm cùm pertransissem, inueni quem diligit anima mea; tenui illum nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es, oculi tui columbarum absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui, sicut grex caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui, sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.*

Cantica canticorum cur sic appellata. Cant. 1. 2. 3. 4.

dulce. Sicut turris Dauid collum tuum. Duo vbera tua, sicut hinnuli, capreæ gemelli, qui pascuntur in lilijs. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa; pulchriora sunt vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Fauus distillans labia tua, sponsa, mel & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. O verè fatua descriptio mulieris, vt sint oculi eius, sicut oculi columbarum, vel sicut piscina in Hesebon, capilli sicut grex caprarum, dentes autem sicut grex tonsarum, genæ sicut turturis, & sicut fragmenta mali punici, collum sicut turris Dauid. Nasus sicut turris in Libano, labia sicut vitta coccinea, venter & vbera sicut crater hinnulique caprarum, & multa similia in hunc modum. Hic saltem litterarum suarum erubescat Iudæus, & sciat quòd littera occidit, Spiritus autem viuificat. Sciendum igitur quòd sicut Paulus Apostolus de antiquis testatur Patribus, *omnia in figura contingebant eis.* Vnde etiam actus eorum verba & itinera, consolationes & flagella, ceremoniæ, & sacrificia, miracula etiam quæ fiebant, omnium quoque Patriarcharum & Prophetarum nomina hodie nostræ vtilitati obsequuntur. Nihilominus etiam titulos Psalmorum Esdras Propheta, nos ad spiritualem intelligentiam trahens, sancto Spiritu reuelante sic Psalmis apposuit, vt frequenter, quamuis aliquando in titulo tangatur historia, non historia tamen, sed historiæ significatio tractetur, quod in Psalmis quamplurimis tua experietur inspectio.

Cant. 7.

2. Cor. 3.

1. Cor. 10.

Testimonia de Aduentu Antichristi.

CAPVT XXXIII.

Illud autem ad cumulum Iudaicæ damnationis accedit, quòd qui in salutem suam noluerunt accipere Christum, in suæ mortis discrimen recipient Antichristum. Sic enim eis Dominus in Euangelio prophetauit, dicens: *Ego veni in nomine Patris mei, & non suscepistis me: si alius venerit in nomine suo, illum recipietis*: insinuans Antichristum. De Aduentu verò Antichristi, in quo Iudæi Messiam expectant, Zacharias prophetat, & dicit: *Et dixit Dominus ad me. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti, quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, & vngulas eorum dissoluet. O pastor & idolum derelinquens gregem, gladius super brachium eius.* In Daniele Propheta & Euangelio, & Epistola Pauli ad Thessalonicenses Antichristus abominatio desolationis, & sessurus in templo Domini prophetatur, & exhibiturus se vt Deum. Psalmista tam de eius potentia, quàm de ipsius perditione prædixit: *Cadet cùm dominatus fuerit pauperum, eò quòd apposuerit magnificare se homo super terram.* Et Daniel de eodem: *Iudicium sedebit, vt auferatur potentia, & conteratur, & dispereat.*

Ioan. 5.

Zach. 11.

Dan. 7.
Matth. 24.
2. Thess. 2.

Psal. 10.

Dan. 7.

Testimonia Prophetarum de nouissimo Christi Aduentu in generali resurrectione.

CAPVT XXXIV.

De nouissimo Christi Aduentu, & communi hominum resurrectione vetus & nouum testamentum multa veritatis testimonia introducunt. Vnde beatus Iob: *Scio quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum.* Quisquis ergo virtutem resurrectionis abnegat, verba viri fidelis, sed adhuc tamen gentilis erubescat, & penset, quàm terribili pœna sit cælitùs feriendus, si adhuc non credit suam, qui Resurrectionem Domini Iesu sperabat adhuc esse futuram. Credendum ergo est, quòd non in aereo corpore, vel alterius naturæ substantia resurget homo, non enim esset vera resurrectio nisi vera resurgeret caro. Quam beatus Iob asserit dicens: *Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum.* Probatur iterùm resurrectio, sicut Ambrosius dicit, ratione, & vniuersitatis exemplo, testimonio rei gestæ, plurimi enim resurrexerunt. Ratio est, vt resurgat corpus. Quomodo enim vocabitur in iudicium sine corpore, cui de se & contubernali suo, necesse est respondere? Vides ortus obitusque vices diei & noctis, in quibus cotidianus occasus est, & rediuiua suc-

Iob 19.

Iob 19.

cessio. Fructus terræ videntur mori, cùm decidunt, resurgere cùm virescunt, quod seminatur moritur, & resurgens in eandem speciem reformatur. Granum folliculo vestitur, calorque vitalis quasi animare incipiens, spicæ adolescentis ætatem format in cumulum, & pubescentem quibusdam tunicis induit, & frugem quasi à primis erumpentem cunabulis, paulatim his quæ postulat necessitas naturæ communit. Caro autem nostra modò corruptibilis induet incorruptionem, & mortale immortalitatem. Quid ergo miraris, si homines acceptos restituat terra, cùm seminum corpora sic viuificet, vestiat & producat? Nunquid Deo cura est de frugibus & arboribus reparandis, & de hominibus nulla? Quare homo substantialiter de terra factus in terram non reuertatur? Nunquid in solis hominibus terra degenerat, quæ omnia sibi commissa regenerat? Vides quia naturale est resurgere, & naturæ contrarium interire. Pone membra hominis lacerata, dispersa, combusta, in cinerem & in ventos data: nonne de tam modica & exili materia corpus illud potest reficere, qui potuit creare de nihilo vniuersa? Ethnici quidem mentiti sunt animas de quibusdam corporibus transire in alia: sed quid difficilius est animas redire in sua corpora, vel ingredi aliena? Quod autem sequitur in Iob: *Et in carne mea videbo Deum saluatorem meum, quem visurus sum ego ipse, & non alius*: Sic intellige, vt sit eadem caro & non alia, sed alterata in eadem persona, scilicet alterata per gloriam: erit subtilis quia incorruptibilis, erit palpabilis, quia non mutabit essentiam veræ carnis. *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Nihil nos certius habere credimus, quàm quod in sinu tenemus. De eodem in libro Tobiæ: *Sicut B. Iob insultabant Reges: ita sancto Tobiæ sui contribules. Vbi est, inquiunt, spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias verò increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filij Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Dominus Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab eo.* De eodem in libro Machabæorum: *Vir fortissimus Iudas collatione facta duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri ea ibi pro peccatis mortuorum, iustè & religiosè de resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis: sed quia considerabat, quia hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis orare, vt à peccatis soluantur.* Item Ezechiel de eodem: *Facta est super me manus Domini, & eduxit me in Spiritu Domini, & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus, & circumduxit per ea in gyrum. Erant autem multa valdè super faciem campi, & sicca vehementer. Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis & dices eis, ossa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus ossibus his. Ecce ego intromittam spiritum in vobis & viuetis, & dabo super vos neruos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis, & scietis, quia ego sum Dominus. Et prophetaui sicut præceperat mihi factusque est sonitus prophetante me, & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam; & vidi, & ecce super ea nerui & carnes se extenderunt, & extenta est in eis cutis desuper, & spiritum nō habebant. Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum, vaticinare fili hominis, & dices ad spiritum: à quatuor partibus veni spiritus & insuffla super interfectos istos, & reuiuiscant. Et prophetaui sicut præceperat mihi. Et ingressus est spiritus & vixerunt, steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me: Fili hominis vniuersa ossa hæc domus Israel. Ipsi dicunt, aruerunt ossa nostra, perijt spes nostra, & abscissi sumus. Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus. Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris populus meus, & introducam vos in terram Israel, & scietis quia ego Dominus cùm aperuero sepulchra vestra, & eduxero vos de tumulis vestris populus meus, & dedero spiritum nouum in vobis & vixeritis, & requiescere vos faciam super humum vestram.* Si Iudæus oblatret, quòd hîc non resurrectio, sed Israelitici populi restitutio figuretur, & quòd per resurrectionis similitudinem liberatio captiui populi ostendatur, sufficit mihi, non enim per simulata, vel similia, sed per vera rerum similitudo probatur. Cùm dicimus, sicut est verum quòd hîc sedeo, ita verum est quòd audio, necesse est vt sessio vera sit, ad hoc vt probetur auditio. Expressa similitudinis forma resurrectionem Dominus per resurrectionem populi sui probat. Ac si dicat: Putasne captiuorū meorum impossibilis sit liberatio? Sicut mihi possibilis est resurrectio mortuorum: ita possibilis est mihi liberatio. Siue ergo ad

1. Cor. 15. Iob 19. Iob 20. Tob. 2. 2. Mach. 12. Ezech. 37.

generalem resurrectionem verba quæ præmissa sunt, referantur, siue per similitudinem resurrectionis ad captiuitatis liberationem, habet vtriusque resurrectionis irrefragabile argumentum. Et nota quòd alias similitudines satis competentiores Dominus induxisse potuit. Sed modum resurgendi & suam in resuscitando potentiam docens, nobis fidem resurrectionis pleniùs intimauit.

Testimonia Prophetarum de die iudicij.

CAPVT XXXV.

Isa. 13. ISaias: *Ecce dies Domini insanabilis venit furoris & iræ, vt ponat vniuersum orbem desertum, & peccatores disperdat de eo. Ecce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem eius, quia cæli sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores eius sicut hæc interibunt.* Psal 105. Et Dauid in Psalmo canit: *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis: & omnes sicut vestimentum veterascent, & sicut pallium inuolues eos, & mutabuntur.*

Testimonia Prophetarum de glorificatione Sanctorum.

CAPVT XXXVI.

Isa. 30. ISaias: *Et erit lux lunæ, sicut lux solis, & lumen solis erit septuplum, sicut lux septem dierum in die, qua alligauerit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ eius curauerit.* Isa. 25. Item de eodem: *Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium medullatorum, conuiuium vndemiæ defecatæ, & præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est super omnes nationes præcipitabit in mortem in sempiternum: & auferet Dominus omnem lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra, quia Dominus loquutus est.* Isa. 60. Item: *Non erit tibi sol ad lucendum, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam & complebuntur dies luctus tui.* Et nota quòd non dicit lumen solis, aut lunæ defecturum, vel cessaturum, vel quia non erit saluandis necessarium: Nam Dominus ipse lux erit ipsorum. *Sicut enim cæli noui, quæ ego facio stare coram me dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum; & erit mensis ex mense, Sabbatum ex Sabbato, & veniet omnis caro, vt adoret coram me dicit Dominus.* Isa. vlt. Sophonias: *Silete à facie Domini Dei, quia iuxta est dies Domini, quia præparauit Dominus hostiam, sanctificauit electos suos.* Soph. 1.

Testimonia Prophetarum de damnatione impiorum.

CAPVT XXXVII.

ISaias: *Et erit in die illa: visitabit Dominus super militiam cæli in excelso, & super Reges terræ, qui sunt super terram. Et congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur.* Isa. 24. Hieronymus super hunc locum dicit quòd hæc visitatio erit eis in malum. Idem: *Ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis: quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem: & multiplicabuntur interfecti à Domino. Et egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni.* Isa. vlt. Nahum de eodem: *Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt.* Nahum 1. Sophonias: *Vox Domini Dei amara: tribulabitur iste fortis. Dies illa, illa dies iræ, &c.* Soph. 1. Psalmus: *Deus noster manifestè veniet, Deus noster & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida.* Psal. 49.

Testimonia Gentilium de Fide.

CAPVT XXXVIII.

EA quæ de lege Mosaïca, & Prophetis induximus, satis sufficere credimus, vt perfida Iudæorum duritia obtundatur. Possemus autem producere in medium ad assertionem nostræ fidei quorundam testimonia Iudæorum, vt Ioannis Baptistæ, atque Zachariæ & Elisabeth parentum eius, & senis Simeonis, & Annæ Prophetissæ, discipulorum quoque & Apostolorum Christi, qui etiam Christi Passioni & Ascensioni præsentialiter adfuerunt, qui etiam tam

fidele, quàm apertum & Prophetis consonum Christo perhibuerunt testimonium. Porro Iudæi odio Christiani nominis non solùm dicta, sed nomina etiam abominantur eorum. Ne autem viderentur Gentes à diuina gratia penitus alienæ, quibusdam eorum datur prophetare de Christo, vt Iudæos, qui Prophetis, quos recipiunt, credituri non erant, manifestæ infidelitatis arguerent. Imprimis Balaam, per stellam significans Christum ipsum nasciturum de Iacob magis nolens, quàm volens, inspirante Dei gratia prophetauit, regnumque Moab eius potestate deuastandum. Maro etiam Mantuanus primum Christi Aduentum denuncians describit dicens:

Rom. 24.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.
Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Cui consonat & Zacharias dicens: Visitauit nos oriens ex alto. A summo enim cælorum egressus eius. Sibylla etiam Cumana vates de vtroque Christi Aduentu, & quibusdam Fidei nostræ articulis adeo aperta & Prophetis sanctis consona prophetauit, vt omnibus pateat manifestissimè in ea vocationem gentium figurari. Cuius versus ad confusionem Iudæorum B. Augustinus introducit in sermone illo, qui sic incipit. Vos conuenio, ô Iudæi.

Luc. 1. Psal. 18.

Aug. lib. 18. de ciuit. Dei c. 23. & in orat. contra Iud. c. 16.

VERSVS SIBYLLÆ VATIS.

IVDICII signum tellus sudore madescet.
E cælo Rex adueniet per secla futurus,
Scilicet in carnem, præsens vt iudicet orbem.
Vnde Deum cernent incredulus atque fidelis
Celsum cum sanctis æui iam termino in ipso.
Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipse,
Cùm iacet incultus densis in vepribus orbis.
Reiicient simulachra viri, cunctam quoque gazam,
Exuret terras ignis, pontumque polumque.
Inquirens tetri portas effringet Auerni.
Sanctorum sed enim cunctæ lux libera carni
Tradetur, fontes æterna flamma cremabit.
Occultos actus retegens: tunc quisque loquetur
Secreta, atque Deus resecabit pectora luci.
Tunc erit & luctus, stridebunt dentibus omnes.
Eripitur solis iubar, & chorus interit astris.
Soluetur cælum, Lunaris splendor obibit.
Deiiciet colles, valles extollet ab imo.
Non erit in rebus hominum sublime vel altum,
Iam æquantur montes campis, & cærula ponti
Omnia cessabunt, tellus confracta peribit.
Sic pariter fontes torrentur, fluminaque igni.
Et tuba tunc sonitum tristem demittet ab alto
Orbe, gemens facinus miserum, variosque labores,
Tartareumque chaos monstrabit terra dehiscens:
Et coram hic Domino reges sistentur ad vnum.
Decidet è cælis ignisque & sulphuris amnis.

Hæc de Christi Natiuitate, & Passione, & Resurrectione, atque secundo eius Aduentu ita dicta sunt, vt si quis in Græco capita horum versuum discernere voluerit, inueniet, Ιησοῦς Χειςὸς Θεοῦ ὑὸς σωτήρ. Quod & Latinè scribere, & sic pronunciare possumus. Iesus Christus Dei Filius, Saluator. Præter hoc, quod Græcarum litterarum proprietas in Latino non adeo poterit obseruari.

OPERIS CONCLVSIO.

HAbes arma pro tuitione fidei tibi missa, cautè illis vtere. Iudæus enim inconstans est semper & varius. Modò ait, modò negat, nunc præuaricatur litteram, nunc ad sui Messiæ, id est, Antichristi tempora totum refert; & in modum patris sui diaboli se in monstruosas species sæpiùs transfigurat. Si ergo vis ad plenum deprehendere, & exterminare versutias eius, bibliotheca Spiritus in medio proponatur, vt ei fugere, aut tergiuersari non liceat, sed vt Goliath ense proprio iuguletur.

1. Reg. 17.

DE AMICITIA CHRISTIANA ET DE CHARITATE DEI & proximi.

TRACTATVS DVPLEX.

PROLOGVS In vtrumque Tractatum.

Psal. 11. Matt. 24.

QVONIAM diminutæ sunt veritates à filiis hominum, & refrigescente charitate multorum, vix aliquis in alio integritatem fidei experitur: vix inuenitur dilectio, quæ non sit quæstuaria & venalis; communi malo condolui proponens mihi aliquid scriptitare secretius ad doctrinam & exercitium diligendi. Fodi ergo mihi fontem proprium, cui non communicet alienus. De diuersis enim scriptoribus quasi flores excipiens, vt mellificarem mihi plurium tam veterum, quàm modernorum sententias de amicitia & dilectione Dei ac proximi in vnum compendiosæ lectionis inuolucrum coarctaui. Super quo conscientiæ meæ testimonio conglorians, thesauro, quem absconditum teneo, præfixi titulum hoc sigillo impressiore signatum: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi.* (Isa. 24.) Securius quidem mihi est opusculum præsens in sinu meo quasi sub modio claudere, quàm exponere palpebris æmulorum, & fasciculum quem inter vbera mea secretiùs tenere delectat, (Cant. 1.) transferre in theatrum & derisum. Scio siquidem, quòd si libellus hic quandoque euaserit in publicum, statim grunniet æmulus, & labio virulento submurmurans compilationi adscribet, quòd sententias veterum iam senio caligantes, vel ambigui intellectus intricatione perplexas studeo reducere ad euidentiam, & quæ situ & neglectu vetustatis obsoleuerant, feruentiore studio digerantur in materiam virtutis, & in tractatum vberioris gratiæ coalescant. Sicut enim in libro Saturnalium, & in Epistolis Senecæ ad Lucilium sæpè legitur, apes imitari debemus, quæ floribus in varios succos mirabili artificio naturæ digestis, nouum in eos saporem maximamque virtutem quadam sui spiritus proprietate transfundunt. Sicut refert Valerius Maximus, Curius Albinus hunc legendi fructum esse dicebat, vt lector æmuletur ingenia veterum, & in proprium quandoque conuertantur, quæ ab aliis benè dicta miratur. Item in libro Saturnalium Afranius togatarum scriptor in ea togata, quæ Compitalia inscribitur, suis respondens detractoribus dicentibus eum in libro Menandri, non solùm sententias, sed verba integra transsumpsisse: transsumpsi, inquit, sed ea quæ melius me posse inuenire non credidi. Et in eodem: Quis fraudi Virgilio vertat, si ab Homero multa mutuatus est, quæ iam negligentia & vetusta longiturnitas abolescit? Et post pauca: Denique in hoc ipso est commendandus, quia id quod apud eum alienum est, meliùs ibi quàm vbi natum est, sonare miramur. Quæ ergo inuidia est, si inter sarmenta sterilia de vite veteri plantata eliguntur, quibus in ordinem complantatis vberioris vineæ successio propagetur. Verbum Poëtæ est: *Dixeris egregiè notum si callida verbum Tradiderit iunctura nouum.* Quid ergo æmulus detrahit & oblatrat, si sententias in sterili congerie, & neglectu vetustiore squalentes explanet apertiùs diligentia modernorum: & quas nuper fastidiebat animus legentis, ornatu elegantiore eductas nunc voto auidiore auditas appetat etiam delicatus. Quocirca iam per æmulum meum contra Opusculum præsens non sibilet lingua serpentis antiqui, os obstruatur obloquentis iniqua, obturentur aures aspidis, & anticipet innocentiæ visus oculos basilisci. Gomor enim, quod colligo mihi, non ei communico; sed illis duntaxat, quibus data est manifestatio Spiritus ad vtilitatem, vt in simplicitate cordis hunc libellum familiariùs, si velint, inspiciant, & si quid in eo inueniant scrupulosum, illud quæso, lima diligentiore complanent. (Exod. 16. 1. Cor. 12.)

TRACTATVS PRIMVS, DE AMICITIA CHRISTIANA.

Quæ sit vera amicitia.

CAPVT I.

SVbsannabit aliquis, & arguet, quòd senex amatoria ludam, qui iam de-

libor, & in membris meis responsum mortis accepi. Sed Michol irrideat nuditatem Dauid saltantis: Ego verò vtinam cum Dauid ludam, & vilior fiam in oculis meis, quatenùs cum eodem in Sion arcam fœderis introducam. Mihi tamen pro magno est, si vel paucos de massa vniuersitatis eorum, qui sæculari amore abstracti & absorpti sunt, & oculis effossis, crinibusque abscissis in mola cum Sansone laborant, per hoc Opusculum ineant fœdus Ionathæ cum Dauid, qui in suauissimo amore Christi à tribulatione malorum & dolore respirent. Nimirum, ex quo Caleph adeptus est Hebron per Iosue populus quiescit à præliis. Cessant enim tentationum pugnæ, postquàm contemplatio cordis se ad tractum amoris incipit exercere. Amoris siquidem campus latiùs patet, cæterisque affectibus animæ sinus diffusiores expandit. Amor enim est quædam vis appetitiua rerum, quas ex desiderio eligimus, & amplectimur ad fruendum. Amor autem etiam in brutis animalibus, quæ à ratione aliena sunt, suos frequenter appetitus exercet. Et licet frui spiritualiter in his quæ ad Deum sunt, pertinere dicatur: Paulus tamen frui verbo aliter vtitur. Nam ad Philemonem scribens, dicit: Vt te frater fruar in Domino, refice in Deo viscera mea. Sanè dilectio ex certo animi iudicio vires capit: Amicitia verò ex quodam vsu diligendi cum electione rei, quæ diligenda est, & deliberatione procedit. Teste autem Tullio, amicitia est rerum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate summa consensio: per charitatem fortè mentis affectum intelligens, & per beneuolentiam mutui obsequij effectum. Quòd Ethnicus hic nomine charitatis eam intellexerit, quæ omnium mater est radixque virtutum, verisimile non videtur: sed eam mentis affectionem, propter quam amicos nostros charos appellare solemus. Quidam Philosophi amicitiam inter summas perpetuasque virtutes collocasse leguntur, quos Salomon videtur in Prouerbiis imitari: dicit enim, omni tempore diligit qui amicus est. Vnde Beatus Hieronymus. Amicitia, inquit, quę desinere potest, nunquam vera fuit. Ideò, qui læsus desinit diligere, quem amauerat, amicus in veritate non fuit. Ille nimirùm longè est à lege amicitiæ alienus, qui sic hodie amat, vt cras oderit: Sic omni homini amicus, vt nemini fidus: hodie laudans, cras vituperans; hodie blandiens, cras mordens: hodie promptus ad oscula, cras ad opprobria: cuius amicitia leuiter comparatur, & leui exsufflatur offensa. Vera denique amicitia in se solida est, & in omnibus amici necessitatibus ad omnem compassionem & tolerantiam se conquadrans grauiùs ex amici cōpassione affligitur, quàm ex passione amicus. Vide Apostolum qualiter coinfirmatur infirmis, scandalizatis coüritur, & est illi tristitia magna pro fratribus suis, & dolor continuus cordi eius. Verè amicus erat, nunc vt magister corripiens, nunc timens, ne sensus eorum corrumperentur, nunc eos cum dolore ad lacrymas & ad pœnitentiam prouocans, nunc eos, qui non egerant pœnitentiam, lugens.

2. Reg. 6. — Iudic. 16. — 1. Reg. 18. — Ios. 13. — Amor quid sit. — Amicitia quid sit. — Prou. 17. — Epist 41. ad Ruffin. — Quæ sit vera amicitia. — Rom. 9.

Quòd olim raræ fuerint amicitiæ.

CAPVT II.

Refert Tullius vix tria vel quatuor amicorum paria in tot retrò sæculis extitisse. Sed nemo miretur inter infideles populos raros fuisse veræ amicitiæ professores. Illum enim ignorabant, qui charitas est, qui amor est, cuius *charitas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Verùm vt vox turturis audita est in terra nostra, vox annunciantis pacem, annunciantis amicitiæ veritatem, atque dicentis: *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem*, multa millia hominum amicitias contraxere veraces, diligentes se inuicem honestiùs, veriùs, certiùs, prudentiùs, & fortiùs quàm Pylades & Orestes. Nonne inter eos rerum diuinarum & humanarum erat cum charitate & beneuolentia summa consensio, de quibus scriptum est: *Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, nec quisquam aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.* Cæterùm, postquàm veritas protestata est, quia *maiorem dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis*, paritas amicorum multiplicata est super numerum. Quot enim non solùm iacturam rei familiaris pro fratribus suis in Christo passi sunt: sed etiam cruciatus corporis gratanter amplectentes pro amicis suis animas posuerunt?

Cic. l. 1. de amicitia. — Rom. 5. — Cant. 2. — Ioan. 15. — Act. 4. 32. — Ioan. 15.

Quàm dulcis, & quàm fructuosa sit amicitia.

CAPVT III.

IN rebus humanis nihil dulcius amicitia inuenitur, nihil sanctius appetitur, nihil fructuosius custoditur: habet enim fructum vitæ quæ nunc est & futuræ. Ipsa propria suauitate virtutes alias condit, aduersa temperat, prospera componit, tristiaque iucundat. Homo sine amico non habet, cui vitam & affectus suos communicet, cui conscientiæ suæ sinum aperiat, cui ad solatium suum aliquid de molestiis terrentibus euaporet. Solus est, qui sine amico est. Verè dicitur solus, quia si ceciderit, non habet subleuantem. E diuerso quanta est iucunditas, quanta securitas habere cum quo loquaris, vt tecum, cui cordis tui secreta committere audeas, quem in secretioribus tuis habeas vt teipsum, cui plena securitate reueles, quantum in studiis spiritualibus à teipso defeceris, aut profeceris apud Deum. Quid denique desiderabilius, aut dulcius, quàm vt duorum tanta sit vnio animorum, quòd cùm alter corripiatur ab altero, vel laudetur, nulla interueniat ira, nulla seditio, nulla inter eos formido criminis, adulationisve suspicio. Amicus, ait Sapiens, est medicamentum vitæ. Optima enim medicina est homini homo, qui eius remediatur aduersis, qui eius condescendit incommodis, qui grauia leuigat, qui amici onera quasi iuncto humero simul portat. Nec enim verus amicus impatientiùs propriam iniuriam sustinet, quàm amici. Verbum Philosophi est: Non aqua, non igne, non aere pluries vtimur, quàm amico. In omni actu, in omni studio, in rebus certis, in dubiis, in omni euentu, in secreto, in publico, in omni consultatione, domi & foris: & vt multa paucis includam, in omnibus, quæ ad diuina pertinent & humana, gratia se diligentium mutuo vtilis inuenitur. Audi Tullium: *Tanta est*, inquit, *amicitiæ virtus, quòd eius beneficio absentes amici sibi præsentes assistunt, egentes abundant, valent imbecilles, & quod mirabilius est, mortui viuunt.* Demum amicitia est diuitibus pro gloria, pro censu pauperibus; exulibus pro patria, imbecilillibus pro virtute, pro medicina ægroto, mortuis pro vita. Et sicut idem Tullius aiebat, Solem videntur de mundo tollere, qui de vita hominum amicitiam tollunt. Amicitia, inquit idem, quædam est vita hominum, sine qua nullum est humanæ vitæ solatium. Amicitia quidam gradus est hominibus ad Deum. Dilectione enim mediante homo Deo approximat, dum ex hominis amico Dei amicus efficitur. Audi Deum ad homines loquentem, quos in proximi dilectione firmauerat & dicentem: *Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis.* Quæ omnia, sicut plerique Sancti asserunt, in Dei proximique dilectione consistunt.

Amicitiæ suauitatis.
Eccl. 4.
Eccl. 6.
Aug. lib. de Amicit. c. 5.
Cic. de Amicit.
Ioan. 15.

Quòd in vera amicitia nihil est cupiditatis vel inhonestatis.

CAPVT IV.

ILlud autem sciendum, quòd in amicitia vera nihil est inhonestum, nihil simulatorium, nihil lucri temporalis, aut inanis gloriæ venatiuum. Non enim amor ille nomine vel honore amicitiæ dignus est, qui alicuius mundanæ vtilitatis obtentu contrahitur. Amicitia siquidem ipsa sui causa est, ipsa sibi merces, & longè infra fines amicitiæ amor ille subsistit, quam expectatio ambitiosa, vel spes quæstuaria antecedit. Fons sanè & origo amicitiæ amor est, & quasi genus ad speciem: Nam cùm amor sæpe sine amicitia sit, amicitia nunquam sine amore consistit. Amor itaque, quandoque ex naturæ instinctu, quandoque ex motu carnali, quandoque ex officio causam recipit, quandoque verò ex ratione sola, plerumque etiam ex ratione & affectione procedit.

De naturali amore.

CAPVT V.

NAtura amicitiæ originem modumque præscribit. Per hanc mater diligit filium: per hanc gallina colligit pullos suos & coinfirmatur infirmis, vrsa etiam catulis suis immurmurat; aquila quoque volitat super pullos suos, portans eos in humeris suis. Sed & lamiæ nudauerunt mammas suas,

Matth. 23.
Prou. 17.
Deut. 33.
Thren. 4.

lactauerunt catulos suos. Amor induxit Iacob, vt plangeret filium suum Ioseph. Naturali amore impulsus est Dauid plangere filium parricidam, & dicebat: Absalon fili mi, fili mi Absalon, quis mihi det, vt moriar pro te fili mi Absalon? Porrò naturalis amicitia modestiæ legem sæpe transgreditur, Dei & salutis suæ obliuiscens ex nimia teneretudine & affectione parentum. Ex officio contrahitur amicitia, dum ratione dati & accepti mutua inter amicos gratia coalescit. Sed timeat quisquis veræ amicitiæ professor est, ne sub liberalitatis obtentu venenum amicitiæ venalis obrepat. Sanè pura & sola ratio amicitiæ causam præstat, cùm aliquos diuina potiùs auctoritate, quàm proprio affectu diligimus. Sic enim non solùm pacificos, sed etiam dyscolos & peruersos, qui nobis sunt oneri & labori pro Christo, qui dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, brachiis sinceræ dilectionis in Christo amplectimur, eisque sine omni fictione consulimus, condescendimus afflictis, & eorum onera compassionis humero supportamus. Ex ratione simul & affectu amicitia generatur, vt cùm aliquis, quem nobis dictat ratio diligendi, se propria virtute amabilem reddit, vt amor, qui ex ratione castus est, ex affectione sit dulcis. Hunc verò amorem diuinæ moderationis dispensatio introduxit, præcipiens homini, vt sic diligeret proximum, sicut diligebat seipsum. Vnde quia in hoc effrænis & præceps erat humana voluntas, Deus ei frænum imposuit: & ne ei liberum esset extra modestiæ limites euagari, eum quem habebat ad se coarctauit, & affectum ipsum dilectioni proximi proportione commensurabili coaptauit. Dilige proximum tuum, inquit, sicut teipsum. Credo, quòd teipsum diligas si tamen diligis Deum. Vide ergo, si huius dilectionis, qua teipsum diligis, putas mercedem aliquam exigendam: profectò nequaquam. Quisquis enim per se sibi charus est; nec aliena, nec intrinseca ope indiget, vt ad se diligendum vehementiùs excitetur. Vt ergo alium æquè vt teipsum diligas, necesse est vt in ipsum transfundas illum, quem habes ad te, dilectionis affectum, vt sit tibi quasi alter tu. Nec de huiusmodi amicitia fructus quæratur exterior, cùm ipsa sit charitas, quæ nunquam excidit, cuius fructus gaudium est, & pax in Spiritu sancto. Hunc fructum insinuans veritas in Euangelio dicit: Posui vos, vt eatis, & fructum afferatis, fructus verò vester maneat.

2. Reg. 18. Matth. 22. 1. Cor. 13. Ioan. 15.

De Carnali amore.

CAPVT VI.

SAnè amor ex carne proueniens sequitur aures & oculos suos per varia fornicantes, atque per eorum aditus vsque ad ipsam mentem rerum concupiscibilium imaginem introducit. Sic more meretricio diuaricat pedes suos, omniumque spirituum immundorum spurcitiæ se exponit, productioris vitæ sibi spatium pollicetur. Contemnit terribilia Dei iudicia, & hoc solùm vitæ suæ adscribit, quòd indulget extraordinariæ voluptati. Sicque animus aspectibus impudicis, verbis & nutibus, & obsequiis illectus & attractus, in malum miserabiliter captiuatur: dumque duæ mẽtes quodam fœdere fœdo in vna voluntate conflantur, quod odibilius est Deo & animæ perniciosius operantes, se infelices omnia lege amicitiæ facere arbitrantur. Porro hæc amicitia nec ex deliberatione initur, nec probatur iudicio, nec ratione regitur: sed sequens vagæ affectionis impetum, per illicita indiscretè raptatur: nimirum nec modum tenens, nec seruiens honestati, nec inter commoda & damnosa discernens. Spiritu siquidem vertiginis ducitur, & effrænis concupiscentiæ flammis exæstuans quasi quibusdam interioribus furiis agitatur. Hæc autem spuria & degenerans amicitia, quam scilicet libido contaminat, vel alterius pestis reatus incestat, delectabiliùs quidem ad tempus, sed perpetuò exitiales experitur affectus. Citò enim præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat. Honesta ergo & casta contrahatur amicitia: in hac enim omnia secura sunt, dulcia, pacifica, suauia, & iucunda.

Non esse amicitiam veram, si sit quæstuaria.

CAPVT VII.

AMicitia, quam immunda cupiditas introducit, fraudulenta est: nihil certum, nihil securum, aut stabile habet. Bona hominis amat, non hominem; amorem metitur ex quæstu. Fortunam votis amplectitur, non personam, iuxta illud:

Non est personæ, sed prosperitatis amicus,
Quem fortuna tenet dulcis, acerba fugat.

Eccl. 6. Teste sacra Scriptura: Est amicus secundùm tempus, & non permanebit in die tribulationis. Mercalis est hæc amicitia, quæ quantò * accedentius consentanea est cupiditati, tantò longius est ab amicitiæ palatio relegata. Licet enim amicitiæ cultoribus plurimæ commoditates ex ipsa soleant obuenire: vera tamen amicitia in seipsa fructus suos constituit, omnemque spem futuri obuentus mera liberalitate præcurrit. A beneficiis siquidem, quibus Berzelai Galaadites Dauid fugientem à facie Absalon benignè recepit, fouit, & inter amicos præcipuos numerauit, nemo credit eorum amicitiam habuisse initium: sed causam præstitisse impensæ humanitati amicitiæ præuenientis affectum. Notum quidem est, quòd rex illius ope non eguit: Cumque vir ille opulentissimus esset, nullam à rege retributionem propter hoc expectauerat. Vnde cùm ei diuitias & delicias totius ciuitatis offerret, ille nihil suscipere acquieuit. Sic & illud venerabile fœdus inter Dauid & Ionatham non terrenæ vtilitatis expectatio, sed approbatæ virtutis contemplatio consecrauit. Emersit tamen * alterius vtrobique profectus, vt vita vnius alterius custodiretur industria, & vnius beneficio alterius posteritas minimè deleretur. Non est ergo amicitia in quæstu, nec in assentatione, sed in veritate & fide. Audi B. Ambrosium: Non est, inquit, amicitia vectigalis, sed liberalis. Virtus enim est, & non quæstus; non pecunia conciliatur, sed gratia: nec licitatione pretiorum, sed concertatione mutuæ beneuolentiæ gignitur & fouetur. Est autem amicitiæ suauissimus fomes sinceritas affectionum, mutua obsequela, rerum honestarum crebra collatio, parilitas voluntatum, iugis & inuiolabilis fides. Certè Chusi Arachites amicitiam Dauid tanta fide studit extollere & fouere, vt solicitudinem securitati præferret, mortis pericula & labores gaudio & quieti, præeligens amici communicare doloribus quàm honoribus homicidæ. Verbum Ethai Gethæi erat (cùm fugeret Dauid nudis pedibus de Ierusalem, à facie Absolon, & diceret ei Dauid, vt reuerteretur) Viuit Dominus, nec in vita, nec in morte derelinquam te.

*Margin: *fort. euidentius. — 2. Reg. 17. — 2. Reg. 19. — 1. Reg. 18. — *fortè alterutrius. — Amb. l. 3. officior. — 2. Reg. 15. — Ibid.*

Quòd amicitia quædam commendetur, quædam reprobetur.

CAPVT VIII.

Amori, qui ex concupiscentia carnis, aut ex superbia vitæ causam & originem trahit, plurimùm affinis est amor mundi, qui totus de sola vanitate nititur iuxta illud: Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Sunt etiam amores, qui si ordinati fuerint approbantur, videlicet, socialis, fraternus, & coniugalis. Socialis, vt inter Dauid & Ionatham. Huius amoris affectio Dauid vrgebat ad planctum, vt diceret: Doleo super te, frater mi Ionatha, decore nimis & amabilis super amorem mulierũ. Sicut mater vnicum amat filium suum, ita ego te diligebam. Frater & soror dulcissimi amoris vicissitudinem in se gerunt, ac mutuos & indiuisos affectus consensu mutuæ voluntatis enutriunt. Sponsus & sponsa domesticis affectionibus indissolubili fœdere pudicitiam fidei coniugalis obseruant. Notandũ verò quandam amicitiam initialem esse, de qua B. Augustinus scribit, eamque describit: colloqui scilicet, atque corridere amico, beneuolè obsequi, simul & legere & conferre, dissentire inter se sine odio, sicut dissentit aliquis à seipso, desiderare absentes cum molestia, venientes cum lætitia suscipere, reamare amantem, præsentes defendere, excusare absentes, dentem detractionum retundere, atque omnibus modis feruorem intimæ dilectionis fideliter exhibere. Porrò B. Augustinus quasdam hic teneræ dilectionis *proprietates* insinuat cui boni & mali plerunque communicant: nam illa, de qua loquimur, amicitia inter bonos tantùm oriri solet, inter meliores proficere, inter optimos consummari.

Margin: Psal. 3. — 2. Reg. 1. — Aug. de amicitia.

De origine amicitiæ.

CAPVT IX.

Denique si amicitiæ inspicimus originem, à summa natura, quæ Deus est, suam traxit essentiam. Deus equidem mentibus humanis primos amicitiæ impressit affectus: auxerunt eam vsus &

Margin: Amicitia Deum habet authorem.

experientia: ipsam demum legis ordinauit authoritas. Deus siquidem, summè bonus, summæ pietatis, potens, sibi in sua beatitudine, quæ ipse est, in sua ineffabili gloria sibi sufficiens, nec cælo, nec terra, nec Angelo, nec homine indigebat. Eius nimirum sufficientiam omnis creatura protestatur, & dicit: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorũ non eges. Ipse omnium existentium causa, sentientium vita, intelligentium sapientia, amor & gloria Angelorum, dignatus est hominem ad se amandum allicere, & ipsum per hæc inuisibilia ad appetitum suorum inuisibilium inuitare. Vnde non solùm quatuor elementis: sed omnibus etiam creaturis quoddam amicitiæ vinculum æterna ratione præscripsit. Bona enim non essent, nisi mutuo sibi quodam amicabili fœdere consentirent. Legimus enim, quòd Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona. Bona siquidem sunt, in quantum à Deo sunt; pulchra sunt, in quantum quælibet pars suo congruit vniuerso: ordinata verò sunt, inquantum vnaquæque res in hac vniuersitate congruum sibi locum, tempus etiam sortitur & modum. Locum, quia Angeli obtinuerunt cælum, irrationabilia solum, homo melius paradisum. Tempus, quia Angeli in vno & eodem tempore facti sunt, homines diuersis temporibus creati sunt, & quantum ad animam semper erunt: irrationabilia verò, nec simul facta sunt, nec semper erunt. Cæterùm rationabili creaturæ Deus hunc indixit modum, vt si iusta est, beatitudinis particeps fiat; si iniqua est, æternæ damnationi subiaceat. Irrationabili & sensibili creaturæ hic à Deo præfixus est modus, vt quia nec beata, nec misera esse potest, vel prædestinatorum saluti subseruiat, vel infelicitatem accumulet præscitorum. Ideò prouidè Sapiens: Ignis & ferrum, lac & panis, & mel, botrus vuæ, oleum & vestimentum: sicut hęc omnia sanctis in bonũ, ita impiis conuertuntur in malum. Sic Deus, cui est summum bonum immutabilem esse, & cui est semper idem esse, dicente propheta, Tu semper idem ipse es, sic ordinat creaturas, vt singula naturam habeant, qua bona sunt, speciem qua pulcra sunt, vsum, per quem benè ordinata rationabili creaturæ proficiunt. In hoc autem vehementer admiranda & prædicanda est sapientia creatoris, quia cùm nihil fecerit malum, ipse tamen mala nostra sic ordinat & disponit, vt nobis nocenda non noceant, sed ad correctionem, vel vltionem nobis proposita proficiant ad salutem, maximè his qui diligunt Deum. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. Ipse ergo incommutabiliter bonus & beatus solam irrationabilem creaturam prouidit, & voluit suæ beatitudinis esse capacem, vt idonea sit ei adhærere diligendo & sperando, cuius imago est, & omnia desiderabilia sua in eius notitiam & obsequium iactare, quam nosse, viuere, cui seruire regnare est.

Psal. 15. | Gen. 1. | Eccli. 39. | Psal. 101. | Rom. 8.

Quatenus dilectio priùs deformata peccato, postea reformata est.

CAPVT X.

Demum per eorũ præuaricationem refrigescente charitate, cupiditas subintrauit, quæ bona propria communibus præferens, suspiciones, æmulationes, contentiones, & odia introduxit. Imago tamen creatoris licet in homine sit corrupta, non est prorsus abolita, propterea memoriam habet obliuioni obnoxiam; scientiam verò sed errori obiectam: amorem quoque, sed pronum ad cupiditatem. Cælesti siquidem iustitiæ congruebat, vt quia libero abusus arbitrio amorem suum à vero & incommutabili bono ad bonum fallax & transitorium deflexerat, similitudinem Dei sibi per rapinam vsurpans, adiiceretur similitudini iumentorum. Ideò enim homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus iumẽtis insipientibus, & similis factus est illis. Sic profectum insolenter appetens decidit in defectum, & præsumens Deo esse similior, ei dissimilis factus & Deum perdidit & seipsum. Nulla tamen præuaricatio ita imaginem Dei potuit abolere, quin habeat in se qualitercunque beatæ Trinitatis imaginem. Anima enim hominis sui reminiscitur, eamque cognoscit, se diligit, & sicut scientiæ suæ reminiscitur, eamque cognoscit & diligit, cuius etiam dilectionem, ac memoriam suam diligit & reminiscitur ac vtramque cognoscit, vt videas quasi in vna substantia animæ vnitatem, & in tribus, scientia scilicet, & memoria, & amore, in quibus est animæ substantia, videre est Trinitatis imaginem. Propterea credimus dixisse Psalmistam: Veruntamen in imagine pertransit homo, sed & frustra cõturbatur: insinuans

Psal. 48. | Psal. 38.

non deesse imaginem Dei ex natura, sed inesse corruptionem ex culpa. Memoriam enim corrumpit obliuio, scientia obnubilatur errore, amor cupiditate degenerat. Sanè soluto per Iesum Christum Saluatorem nostrum debito præuaricationis antiquæ, deleto chirographo mortis, cuius obligatio nos tenebat astrictos, triumphatis etiam Principibus & Potestatibus, quibus nos addixerat diuina sententia, cœpit humana memoria reparari per sacrum eloquium, scientia restitui per fidei sacramentum, amor etiam referuere per illius, quam Christus in cruce nobis exhibuit, charitatis exemplum. Erit autem reformatio huius imaginis plena, vbi memoriam non interpolabit obliuio, non obnubilabitur scientia errore, nec amorem Dei rei alienæ cupiditas deprauabit. In patria hæc erunt, vbi nullus erit locus obliuioni viuentibus in æternitate; nulla cupiditatis titillatio absorptis à charitate: ibi erit summa pax, plena requies, æterna felicitas, felix & iucunda, indeficiensque tranquillitas. Interim ad amicitiam reuertentes dicimus, quòd amicitia oritur, conseruatur atque perficitur inter eos duntaxat, qui sobriè, & iustè, & piè viuunt in hoc sæculo, nihil inhonestum volentes petere, vel præstare, nihil agere, vel sentire, aut consentire, quod displicere Deo, vel in animæ discrimen, vel commune incommodum sentiatur redundare. Et in hoc quorundam sententia reprobatur, qui contra fidem, aut honestatem, seu contra rempub. bonumve commune amicitiam existimant ineundam. Certè serui regis Saül fidem Domino suo laudabiliùs seruauerunt nolentes parere atrocitati eius in effusione sanguinis sacerdotum, quàm Doëg Idumæus, qui eiusdem sacrilegij malitia se ad imperium Domini sui pariter inquinauit. Ionadab amicus Amnon consilio suo suggerens, & procurans illius incestum, dum ad turpitudinem obsequium præstitit, crudeliter amicitiæ legem violauit. Patet amicos Absalon sceleratos fuisse amicitiæ transgressores, qui in Regem suum & regnum prælia excitantes cum Absalon perduellionis flagitium incurrerunt. Erubescant itaque veræ nomen amicitiæ profiteri, qui eam vitiorum assensu, vel cooperatione contaminant, & honestatis vocabulo abutentes mutuæ gloriam amicitiæ sibi sacrilega præsumptione vsurpant. Porrò qui non amat, amicus non est. Ille autem non amat, qui amat iniquitatem: imò illam proculdubio animam odit, cuius amat iniquitatem, & ita neque alterius amat animam, neque suam.

Tit. 2.

1. Reg. 22.

2. Reg. 13.

2. Reg. 15. & 16.

Quòd omnes virtutes animæ ex dilectione dulcescant.

CAPVT XI.

Tria sunt, quibus Deo spiritualiter adhæremus, memoria, scientia & voluntas. Memoria quippe quodammodò cuiusdam æternitatis capax est, Scientia notitiæ, Voluntas amoris. In his tribus primus homo Deum in memoria tenebat sine obliuione, scientia cognoscebat sine errore, amore affectabat sine alterius rei cupiditate: cúmque in his tribus esset homo beatus, in tertio tamen, id est, in amore creatori suo tantò familiariùs adhærebat, quantò dulciùs gustabat quàm suauis sit Deus. Quantò nimirùm maior summi boni dilectio, tantò suauior in ea est delectatio, & tantò plenior beatitudo. Licet enim memoria multa præterita retineat, licet scientia profundissima percipiat, nulla tamen delectatio ibi est, nisi se dulcedo amoris infundat. In rebus itaque ratione vtentibus Deus ordinat memoriam, sciéntiam, & amorem: Vt amor ex memoria & scientia conualescat, & illa duo in amore dulcescant. Ex his formatur & firmatur in hominibus quibusdam affectus in Deum, & in se quædam blanda & socialis communio voluntatum. Denique in creatione hominis fœdus & vinculum sociale specialiter commendatur. Non est, inquit Deus, bonum hominem esse solum: Faciamus ei adiutorium simile sibi. Et ad maius & expressius vnionis iudicium vnius substantiam de alterius substantia propagauit. Ideo etiam de latere Adæ socia eius assumpta est, vt qui collaterales erant essentia, essent vita & moribus coæquales. Sic natura primitiuos amoris affectus in hominum cordibus exarauit, quos sensus interior postea quodam diligendi vsu quasi quodam gustu dulcissimæ suauitatis adauxit.

Tribus rebus Deo adhæremus.

Gen. 2.

De dilectione amici, & quæ eam impediunt.

CAPVT XII.

Amicitia vt contrahatur.

IN contractu amicitiæ multa veniunt, ex quibus formatur amicitia, & firmatur, atque continuum in se recipit incrementum. Cùm enim amicum talem esse oporteat, cui cor tuum, & omnia cordis arcana committas, priùs eligendus est, deinde probandus, denique admittendus, demùm summa tractandus reuerentia, & continua deuotione colendus. Vt autem in amicitia vniuersa ordinatè procedant, in Deo primitùs, velut in fundamento dilectionis primitiæ consecrentur, postea verò electione, probatione, consensu etiam & iugi familiaritate amicitia foueatur, vt sit in ea non solùm stabilitatis, sed quoddam æternitatis exemplar. Sic ergo tu illius, & ille tuus sit, vt nec in spiritualibus, nec in corporalibus inter vos aliqua obrepat animorum, sententiarum, affectuum, verborumve dissensio. Amicitiam enim firmant atque perficiunt electio, probatio, admissio, rerum diuinarum & humanarum cum beneuolentia & charitate plena consensio. Ad electionem autem pertinet, vt nullus in amicitia eligatur, cuius opinio alicuius criminis enormitate laboret. Poterit tamen eligi & admitti, si aliàs sit commendabilis vitæ, & facilè sanari valeat à vitio, cuius næuus mores eius commendabiles decolorat. Sunt autem quatuor vitia, quibus præclarus honor amicitiæ sæpius obfuscatur. Hæc sunt iracundia, instabilitas, suspicio, atque garrulitas. Sacra Scriptura de iracundo dicit: Noli esse amicus homini iracundo. Ira enim furor breuis est. Vnde & eadem Scriptura subiungit: Ne ambules cum homine furioso. Item Salomon: ira, inquit, in sinu stulti requiescit. Et in Ecclesiastico: Est amicus, qui odium & rixam, & conuitia denudabit. Verùm quidam ex propriæ complexionis naturali conditione iracundi sunt: sui tamen motum animi vsque ad ea, quæ testimonio Scripturæ dissoluunt amicitiam, procedere non permittunt. Tales quandiu certa est eorum affectio patienter expedit tolerare, & excessum verbi & operis blandè corrigendo, & benignè docendo vel dissimulare patienter, vel amicabiliter indulgere. Ex vitio iracundiæ solent quinque vitia, quorum singulis amicitia sæpè dissoluitur, quasi quinque hydræ capita pullulare. Hæc sunt conuitium, improperium, superbia, reuelatio secreti, & plaga dolosa. Audi non mea, sed sacræ Scripturæ verba dicentis: Qui conuitiatur amico, dissoluit amicitiam. Veruntamen si amicus aliqua subreptione præuentus verbum aliquod triste protulerit, si consilium suum tuo prætulerit, in his & consimilibus amicitiam dissolui non expedit. Est enim adhuc, sicut idem Sapiens ait, concordia ad amicum, excepto conuitio, improperio, superbia, mysterij reuelatione, & plaga dolosa. Idem autem conuitium vulnerat charitatem, quia quicquid, ira instigante, aliquis dixerit in amicum, verum æstimatur ab aliis, eò quòd prolatum sit à conscio secretorum. Improperium verò detestabile est: cùm quis, scilicet, falsa obiiciens perfundit confusibili rubore innocentis faciem, grauans eius opinionem exteriùs, & interiùs vulnerans charitatem. Superbia humilitati inimica est, eò potissimè detestanda, quia remedium pœnitendi, aut humilitatem confitendi excludens reddit hominem audacem ad iniurias, ad correctionem & consilium contumacem. Denique mysterij, vel secreti reuelatio execrabilis est. Quicquid inter amicos erat amoris, aut gratiæ impudenter euacuans, & omnia felle amaritudinis, & odij, atque indignationis aspergens. Ideo Sapiens dicit: Qui denudat arcana amici, perdit fidem. Et paulo post: Amici mysteria denudare desperatio est animæ infelicis: reintegratio enim amicitiæ desperanda est in eo, qui primam fidem irritam fecit, & reuelando, quæ sibi commissa fuerunt, tanquam Deo, vniuersa turbauit. Plaga dolosa morsus est serpentis & aspidis. Verbum enim Salomonis est: Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui detrahit in occulto.

Aug. de amicitia, c. 12.

Amici electio qualis esse debeat.

Vitia amicitam impedientia.

Prou. 22.

Eccli. 7.

Eccli. 6.

Filiæ iracundiæ.

Eccli. 6.

Eccli. 22.

Eccli. 27.

Eccle. 10.

Exempla eorum quæ amicitiam impediunt.

CAPVT XIII.

ET vt de conuitio & improperio, atque cæteris subiiciamus exempla: recolamus quòd cùm Semei consectaretur conuitiis Dauid à facie Absalonis fugientem, inter verba Dauid testamentaria Semei mortis supplicio sententia cælestis

2. Reg. 16.

3. Reg. 2.

cælestis addixit. Exemplum de pœna improperii habes, quòd cùm Nabal Carmelus improperasset sancto Dauid, quòd esset seruus & fugitiuus, idem Nabal à Domino percussus interijt. Pœnam superbiæ habemus in Amon filio Naas Regis filiorum Ammonitarum: Cùm enim Rex Dauid diu cum Rege Naas amicitiam coluisset, & eo mortuo filio eius Amon fœdus amicitiæ obtulisset, ille superbus & ingratus amico contumeliam adiecit contemptui: in cuius criminis vltionem Dauid eum, & populum eius, vrbes etiam ipsius igne & gladio deuastauit. De reuelatione secreti exemplum habemus in Achitophel, qui consentiens filio parricidæ, cùm ei patris sui Dauid prodidisset consilium, dignum flagitio proditionis finem imponens laqueo se suspendit. De veneno detractionis exemplum habemus in Maria sorore Moysi, quæ dum fratri suo præsumptuosè obiurgando detraxit, Deus lepra percussam, & à castris eiectam septem diebus à populi communione præcidit. Non solùm iracundi, sed etiam instabiles & suspiciosi debent esse ab electione amicitiæ alieni. Cùm enim magnus sit amicitiæ fructus securitas, qua te credis & committis amico, quomodo potes esse de illius amore securus, qui circumfertur omni vento, qui Protei vultus tota die induit, & in eadem voluntate vel etiam ad modicum non subsistit. Suspiciosi quoque longè sunt ab electione amicitiæ relegandi. Nihil enim amicitiæ magis congruit, quàm quædam pax, & quieta tranquillitas cordis; suspiciosum autem semper curiositas inquietat; timoris stimulos suggerit, & multiplicem turbationis materiam subministrat. Si enim amicum viderit alij secretiùs colloquentem, proditionem putat; si amicum viderit se alij beneuolum & iucundum exhibentem, se contemni existimat, correctionem amici interpretatur odium, laudem verò irrisionem. Sic in omnibus peruersus est vniuersa peruertens. Linguosos ad amicitiæ secreta non arbitror eligendos. Vir enim linguosus non dirigetur in terra. Et testimonio Sapientis, si videris hominem promptulum ad loquendum, non plus de ipso sperare poteris, quàm de stulto. Talem itaque tibi eligas in amicum, qui tuis moribus, & tuæ conueniat honestati. Nam teste B. Ambrosio, inter dispares mores amicitia esse non potest. Licet autem iracundia, instabilitas, suspicio, & verbositas frequenter soleant electionem amicitiæ impedire, mihi tamen videtur non esse ab hac electione amicitiæ repellendos, qui patientia reprimunt iracundiam, leuitatem debita grauitate coercent, qui vera dilectione suspiciones euacuant: & istos probatiores crediderim, & potiùs ad amicitiam eligendos, tantoque deuotiùs amplectendos, quantò fortiùs cohibent vitia virtutibus, & pugnantes contra se voluntatibus propriis dominantur.

[Margin: 1. Reg. 25. — 2. Reg. 30. — 2. Reg 10. — Num. 12. — Psal. 139. — Prou. 26. — Amb. l. 3. offic. c. 16. — Aug. de amic c. 15.]

De fide amicitiæ, & quæ in amico diligenda sint.

CAPVT XIV.

Probatur amicitia fide, intentione, discretione, patientia. Fide, per quam te, & tua omnia ei quem diligis sine omni suspicione committas. Intentione, vt nihil ex amicitia, nisi Deus & naturale bonum, cuius ipse est auctor, expectetur. Discretione, quid amico præstandum sit, in quibus etiam pro amico tristandum, vel in quibus congratulandum: in quibus denique corripiendus sit, aut etiam in quibus & qualiter tolerandus diligenti cautela & exquisita examinatione disquiras. Patientia etiam in amicitia maximum locum tenet: ipsa enim custos amicitiæ & nutrix est. In lætis ipsa & tristibus, atque in quolibet vitæ statu se præbet æqualem, intuens eodem oculo amicum diuitem vel mendicum, fortem aut debilem, sanum aut ægrum, humilem aut sublimem. Ipsa tamen in ea quæ circa animum amici sunt diligentia propensiore attendit: ea verò, quæ extra animum amici sunt, non multùm considerat; si adsint, non magni facit; si abfuerint, non requirit. Sunt autem circa animum hominis mores, gratia & virtutes: extra animum, fama, diuitiæ & honores. Et notandum, quòd sicut aurum in conflatorio, sic fides in necessitate probatur. Scriptum est enim: In necessitate probatur amicus. Et iterum: Amici diuitis multi, sed in diuitiis fides amicitiæ latet. Qui simulatoriè amat in prosperis, erit aduersarius in aduersis. Deponat laruam dilectio,

[Margin: *Quatuor probant amicitiam.* — Aug. lib. 6. 18. — Eccli. 6.]

hypocrita in procella turbinis, & fucum subornatæ familiaritatis reteget, qui tibi blandè obsequitur, & se ad veræ amicitiæ regulam sophisticè commetitur. Verbum Salomonis est: Omni tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur. Et arguens infidelem, Dens, inquit, putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli die angustiæ. Nec solùm aduersitate, sed etiam silentio secretorum examinatur amicitiæ fides. Euangelica quidem sententia est, quòd qui in modico fidelis est, & in multo fidelis erit. Si ergo fidem amici experiri volueris, non ei priùs tui cordis arcana committas, sed aliqua exteriora, & modica, de quibus non magnum emergat dispendium, si fuerint reuelata, & ea nihilominùs sub ea cautione & adiuratione terribili credas, ac si obessent prodita, & celata prodessent. Probatum igitur in minoribus eum securiùs poteris in maioribus experiri. Denique si fama sinistrum quid de te diuulgauerit, aut detractor aliquid turpitudinis tibi absenti inusserit, quòd ille nullatenus inclinari valeat ad credendum, nulla moueri suspicione, nulla dubitatione nutare, quòd fides eius certa sit & stabilis, nulla tibi debet cunctatio superesse. Legimus in libro Valerii maximi, quendam suggessisse Platoni, quòd Xenocrates eidem multipliciter detraxisset, & hoc ipsum relator offerebat iuramento firmare. Cui Plato: Non est credibile, quod me non amet fideliter, quem fideliter amo: cumque criminator instaret, Plato subiecit: Et hæc si in me dixerit, hæc ipsa mihi expedire cognouit. Ægrotabat Alexander, & de communi sententia medicorum Philippus medicus & amicus eius ei medicinam suis manibus confectam porrigebat. Superuenerunt litteræ Parmenionis hortantis, vt Rex Philippi caueret insidias, vtpote quem Darius pecunia corrupisset; quibus lectis ille hausit incunctanter: ac tunc tradidit Philippo ad legendum, ex suo nimirum amore affectum pensans amici, in ipso mortis nuncio vitium suspicionis exclusit. Quædam verò, quæ in amici probatione potissima sunt, Flaccus paucis versibus claudit, dicens:

Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicantis
Fingere qui non visa potest commissa tacere
Qui nequit, hic mendax, hic est infidus amicus.

Prou. 17. Prou 25. Luc. 16. Val. l. 4. c. 2. Idem l. 3. c. 8.

Quibus modis probetur intentio diligentis.

CAPVT XV.

Restat inspicere, qualiter intentio sit probanda. Sunt enim, qui non intendunt, aut sperant in amicitia nisi quæstum. Tales suos amicos diligunt, sicut bouem aut asinum suum: de quibus expectant, non gratiam, non pacem mentis captant, sed lucrum. Illius itaque, quem in sacrarium tuæ familiaritatis proponis admittere, probetur intentio, ne spe commodi temporalis inire tecum amicitias velit. Mercalis est enim intentio & non gratuita. Propterea solidiores inueniuntur plerunque pauperum amicitiæ quàm magnatum. Diuitibus siquidem assentatoriè gratificatur à multis. Nullus verò erga inopem simulatoriè aget, sed tantò purior est erga pauperem charitatis affectio, quantò nulla circa eum subest adulationis vel simulationis occasio. Si ergo videris hominem aliquid anxiè appetentem, quod per te præstare, vel per alium possis, sed in huiusmodi rei obtentu aliquis præferatur, facilè qua tibi adhæserit intentione patebit. Nam in huiusmodi casu nunc ex deiectione oculorum, nunc ex vultus auersione, nunc ex verbo subtristi, nunc ex risu ficto, nunc ex reuerentia & obsequio neglgentiore ambitiosæ mentis ægritudo poterit deprehendi.

Amici intentio probanda.

Amicitia pauperum solidiores quàm diuitum.

Quòd perniciosa sit indiscretio in amicitia.

CAPVT XVI.

Discretio inter amicos plurimùm necessaria est. Sicut enim nauis sine remige, sic spiritus amicorum sine discretione motu quodam irrationabili, & instabili circumfertur. Tales sunt, qui leues amicorum errores ferunt impatienter, austerè corripiunt, & in suis actionibus præcipites negligunt magna, contra minima inflam-

Discretio amicitiæ condimentum.

mantur, & omnia confundentes, non personam, non locum, aut tempus, seu casum ignorantiæ, aut necessitatis attendunt. Talis ex indiscreto animi motu nescit quibus, & quando rem publicare debeat aut celare.

Quòd per patientiam probatur amicitia.

CAPVT XVII.

Amici vt probandi.

PRobetur amici patientia, si opportunum videris, eum duriùs arguendo, vt exerceatur eius tolerantia & probetur. Quòd si quandoque incauta secreti reuelatione, vel aliqua leui transgressione offenderit, non ideo ab eius electione vel dilectione resilias, quandiu correctionis aliqua spes superfit; nec te in eligendis, aut probandis amicis tædeat exactissima deliberatione versari, cùm ex tali studio percipias desiderabilem fructum, medicamentum scilicet vitæ, & iugis lætitiæ solidissimum fundamentum. Vide autem, ne sicut frequenter accidere solet, quidam amoris impetus probationis spatium præcurrat, & præludat probandi iudicium. Vir itaque prudens paulatim cohibeat & refrænet hunc impetum, vt beneuolentiæ modum exponens regulam discretè in affectum transeat, & se tandem amico præmissa probatione committat. Necessaria enim probatio est inter homines parùm bonos, vel vbi est bonorum malorumvè commixtio. Sed examinatione non indigent, quos probauit Deus, quorum iam conuersatio est in cælis, quos vnius moris in domo facit regularis conditio, æqualitas voluntatum fida, & certa communio charitatis. Inter quos quisque alium sic diligit, vt seipsum: atque omnium exultatio affectione mutua propria efficitur singulorum: vbi vniuersitatis gaudium, quod de conscientiæ bonæ testimonio interiore contrahitur, communione charitatis, & amicitiæ beneficio quilibet facit suum.

Quibus amicitia sit fouenda.

CAPVT XVIII.

Suspicio amicitiæ venenum.

FOuenda est amicitia cum exactissima solicitudine & cautela, Imprimis omnis ab ea relegetur suspicio: ipsa enim amicitiæ venenum est. In hoc ergo mentes nostræ quasi impetu solidiore firmentur, vt nec de amico malè sentire, aut malè dicenti de illo credere, vel nec in modico consentire possimus. Si videres aliquem alios omnes habere suspectos, in singulis suspicantem proditionis insidias, nullum diligentem, nec se diligi ab aliquo æstimantem, nonne hunc damnabiliter miserum reputares? E diuerso eum felicissimum puta, qui sic amat omnes, vt mereatur amari ab omnibus, vt suæ mentis tranquillitas nullo timoris, aut suspicionis scrupulo moueatur. Sic ergo fouenda est amicitia, vt sit in nostro sermone iucunditas, hilaritas in vultu, suauitas in moribus, & ipso aspectu quædam oculorum fauorabilis & grata iucunditas. Sit enim in honestis rebus crebra collatio, & communicatio arcanorum, & in alterutris voluntatibus mutua obsequela. Dedit enim nobis veritas formam, quam sequamur, vt secreta nostra inuicem reuelemus, & amicorum voluntatem mutuò faciamus, cùm ait: Iam non dicam vos seruos, vos autem dixi amicos, quia quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis. Et rursum: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. In his verbis, sicut ait B. Ambrosius, dedit nobis formam amicitiæ, quam sequamur, vt secreta nostra reuelemus inuicem, & amicorum voluntatem alterutram faciamus. Amicitia itaque vicaria congratulatione nutritur, & si seuerior amici facies quandoque maturam exhibeat grauitatem, ipsa grauitas tantò commendabilior erit, quantò benigniùs ad effectum descenderit socialem. Nimirum lex amicitiæ superiorem humiliori conhumiliat, vt qui ordine, dignitate vel scientia præeminent, pleno humilitatis spiritu minoribus condescendant.

Ioan. 15.

Ambr. l. 3. offic. c. 13.

Quòd Dei aut naturæ dona, & non alia sint in homine diligenda.

CAPVT XIX.

Aug l. de amic. c. 24.

AEstimet autem homo dona Dei & naturæ munera reputanda specialiter in amico, & omnia quæ extra hæc sunt pro nihilo existimentur. Amicitia itaque non gemmis ornatur, aut sericis, non deliciis impinguatur, non tumescit honoribus, non amplis possessionibus dilatatur. In amico ergo naturæ consi-

deretur æqualitas, non fortunæ circumpendentia, vel accidentia requirantur. Sed sic animorum paritas inter amicos vniuersa disponat, vt descendat sublimis, humilisque ascendat, ditescat pauper, & diues indigeat, & ex compari affectu & communione fiat æqualitas, sicut scriptum est: Qui multùm habuit, non abundauit, & qui modicum, non minorauit. Lex amicitiæ est, tantò reuerentiùs amicum suscipere, quantò maiori necessitate intelligitur laborare. Ionathas amicus Dauid non successionem in regno, non patris comminationes attendens, seruum sui patris, quem in amicitiam susceperat à patre fugatum, morti addictum, in eremo absconditum sibi ad regni gloriam præferebat. Tu eris, inquit, Rex, & ego ero secundus post te. Audiant homines venerandum amicitiæ verbum, & imitatione dignissimum. Saül Dauid quærebat ad mortem, & proditionis arguens Sacerdotes, eos solo suspicionis intuitu trucidabat. Rupes ac montes, & valles, & nemora militibus obsidebat, omnesque Principes iurare in Dauid exitium compellebat. Solus Ionathas, qui Dauid quasi æmulo & exhæredatori suo inuidere poterat, aut offendi, resistebat patri, deferebat amico, præbebat afflicto solatium, & amicitiam regno præferens: Tu eris, inquit, Rex, & ego ero secundus post te. Vrgebat Saül Ionatham conuitiis, vrgebat terribilibus minis, vt amicum Dauid in eius odium prouocaret. Cumque Saül mortis sententiam dictaret in Dauid, Ionathas quasi à sententia paternæ inhumanitatis appellans: quare, inquit, morietur Dauid? Quid fecit ipse, posuit animam suam pro anima tua, & percussit Philistæum, & lætatus es, quare ergo morietur? Saül verò in vesaniam versus nisus est eum lancea per latus confodere, & improperia Ionathæ superaddens vocauit eum filium mulieris virum vltrò rapientis. Adiecit etiam, quòd diligeret Dauid in confusione Ionathæ, & ignominiosæ matris eius, totumque virus inuidiæ euomens atque ambitionis & odii suscitare cupiens incentiuum. Quamdiu, inquit, vixerit filius Isaï, non stabilietur regnum tuum. Quem non mouerent hæc verba? Cuius amicitiam non deprauarent in odium? Quis se, & generationem suam alii non præferret? Quis fidei compromissum in hac parte non rumperet? Porrò fortis & verus amicus, ad conuitia patiens & ad minas, amicum filiis, & honorem eius honori proprio anteponens in omnibus memor gratiæ, & immemor gloriæ: Tu eris, inquit, Rex, & ego ero secundus post te. Teste Tullio quidam errant, qui præferre pecuniam amicitiæ sordidum æstimant. Illos autem erat impossibile reperiri, qui honores, magistratus, imperia, potestates amicitiæ non præponunt. Imbecillis enim & manca est natura hominis ad oblatam sibi potentiam contemnendam. Sed inuentus est Ionathas victor naturæ, & contra naturam contemptor potestatis & gloriæ. Hæc est amicitia vera, stabilis & æterna, quæ sic tentata, sic arietibus & machinis pulsata non nutat, non suspicione mouetur, non inuidia, vel ambitione, non iniuriis, non comminationibus vel improperiis lacessita vacillat. Sic amicitia æqualitate fouetur. Vnde B. Ambrosius: Defer amico vt æquali, nec te pudeat amicum præuenire officio.

2. Cor. 8. Exod. 6. *Amicitia lex vera.* 1. Reg. 23. 1. Reg. 20. & 23. Cic. de Amicit. Ambr. l. 3. offic. c. 16.

Quæ & quanta liberalitas in amicitia requiratur.

CAPVT XX.

Lex amicitiæ, sicut Scriptorum clamat authoritas, est, vt non nisi honesta petamus ab iis, quos in amicitiæ sinum recipimus, eisque postulantibus aliquid sine difficultate & dilatione consensum & conuenientia commodemus, sicut scriptum est: Perde pecuniam propter amicum. Si pecunia propter amicum perdenda est, multò fortiùs eius commodis & necessitatibus exhibenda est. Porrò non omnes per omnia, sed certi per certa ditiores aut pauperiores inueniuntur: ideoque non omnia possumus omnes. Abundat iste pecuniis, ille agris, alter honoribus: alius plus in consiliis potest, alius in familiaritate potentium. Quicquid autem amico impenderis, nunquam improperes, recolens illud Iacobi verbum: Si quis, ait, indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Quoties ergo amico donaueris, non auertas faciem, nec frontem obducas, nec deprimas oculos, nec mercedem expectes, nec differas, aut prolonges, sed hilari vultu, aut serena facie, & sermone iucundo condire studeas munificentiam tuam, &

Eccl. 29. Iac. 1. Aug. de amic. c. 15.

quasi voluntatem petentis præsagiens occurras, & desiderium eius liberalitate præcurras, vt non rogatus videaris præstare, quod donas. Animus ingenuus nihil magis erubescit, quàm petere. Cùm ergo debeat tibi esse cum amico vna anima & cor vnum, absurdum est quòd non sit vna cum amico pecunia. Sic petiturum beneficiis præuenire curemus, vt ille qui accepit, potiùs videatur præstare gratiam, quàm ille qui dedit. Booz aduertens inopiam Ruth Moabitidis colligentis spicas post messores suos, alloquitur eam, consolatur, & inuitat ad conuiuium puerorum. Eius etiam verecundiæ parcens præcepit messoribus spicas de industria relinquere, quas illa posset sine pudore colligere. Sanè in hac liberalitate neminem paupertas excusat: & vtinam omnes essent pauperes spiritu, vberior emineret in beneficio mutuæ benignitatis obuentus. Sapiens dicit: Felicissimam agerent omnes vitam, si duo verba essent sublata de medio. Meum & tuum. Seneca testatur in libro de beneficiis, quòd cùm multi multa pro suis facultatibus doctori suo Socrati obtulissent, Æschines pauper eius auditor, nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possim, inuenio, & in hoc vno pauperem me sentio. Hoc solum quod habeo, id est, meipsum tibi do. Cæteri tibi multa dederunt, & sibi plurima reliquerunt: ego quod sum, & quod habeo, totum dono. Cui Socrates: Magnum mihi munus dedisti, nisi te paruum existimes. Gratum habeo donum, & illud melius reddam tibi. De suo itaque dedit, qui quod daret de bonis fortunæ, non habuit, & sic inter paupertatis angustias liberalitas materiam inuenit largitatis. Si ergo filius Christi es, aut Petri discipulus, vt possis dicere: Aurum & argentum non est mihi: habes tamen, quod auro pretiosius est & argento. Potes pro amicis orare, consolari afflictos, lapsos erigere, compatientibus compati, & gaudentibus congaudere. Potes docere ignaros, propriam reputare desolationem alterius, potes sustinere dyscolos, pusillanimes roborare.

[Ruth. 2.] [Plato dial. de repub. Chrys. in Acta. Sen. l. 1. c. 8.] [Act. 3.]

Quanta discretione & cautela beneficiandi sint amici.

CAPVT XXI.

Illud autem inter amicitiæ mandata prouida dispensatione curetur, vt cùm omnes amicos tuos diligas, non tamen omnes munificentia æquali ad beneficia vel honores oblata opportunitate promoueas. Sunt equidem plerique, qui se non diligi conqueruntur, & causantur haberi contemptui, si alios & non se viderint curis & officiis implicari. Tu verò initio solerter attendas, num quid possis præstare, sed quid & quantum ille, cui donaturus es ferre valeat, & sufficienter implere. Multos in veræ amicitiæ sinum recipimus, & fouemus, quos sine dispendio famæ nostræ, sine ipsorum periculo, sine scandalo communi ad eminentiam, quam appetunt, erigere non valemus. Virtutem itaque & prudentiam hominis nos metiri oportet, vt in distributione bonorum præualeat ratio, non affectus: suas tamen partes in talibus obtineat liberalis affectio, vbi virtutum æqualitas inuenitur. Aliàs tamen nemo autumet se contemptum, si ei melior præferatur. Sanè cùm Dominus Ioanni prætulit Petrum, non affectum subtraxit discipulo quem diligebat, Petro conferens principatum. Claues regni cælorum Petro contulit, vt cælum aperiret, & clauderet. Ioanni verò nobis aperienda sui arcana pectoris reserauit. Petro commisit curam & regnum Ecclesiæ suæ: Ioanni verò curam & custodiam matris suæ. Petrus ergo sublimior, sed Ioannes securior. Petrus exponitur actioni, Ioannes affectui. Petro suam Dominus passionem indicat, prædicens, quòd alius eum cingeret, & duceret, quò non vellet: De Ioanne autem dicit: Sic eum volo manere, donec veniam. Non audet Petrus inquirere à Domino, quis eum traderet: Ioannes autem innuente Petro, quod Princeps Apostolorum inquirere verebatur, confidenter interrogat. Tali ergo modestia & consideratione tam prouida distribuantur inter amicos officia, vt omnibus præsit ratio, non affectus, & iuxta omnium facultatem, quod vnicuique sit portabile, aut vtile discernatur. Non omnibus tamen æqualis affectio impendatur, quia secundùm mores & conuictum, & merita hominum nobis certa diligendi forma describitur. Diligebatur Ioannes à Christo familiariùs: sed dubium esse potest, vtrum feruentiùs. Paulus de Timotheo scribit se neminem ita habere in anima. De Tito etiam loquens: Cùm venissem, inquit, Troadem, non habui requiem spiritui meo, eò quòd non inuenissem Titum fratrem meum. Et idem: Cùm venissemus in Macedoniam, nullam

[*Modus in dando seruandus.*] [Matth. 16.] [Ioan. vlt.] [Ioan. 13.] [2. Cor. 4.] [2. Cor. 2.]

habuit requiem caro nostra: sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in aduentu Titi. Sit ergo inter amicos rationabilis ex moderata dispensatione beneficiorum collatio. Sit alter alteri manus, sit oculus, sit baculus sustentationis, sit mutua spirituum requies, sit in angustiis refrigerii sedes. Denique sic in amicitia conuersentur, vt ad illum amorem conscendere mereantur, quo Christus toto corde diligitur, & plurimum in eo amicitiæ fructum carpant, quando timore sublato, & sollicitudine, quam nunc sibi vicissim exhibent, plena & æterna securitate fruentur.

De reuerentia exhibenda inter amicos, & de mutua correctione inter eos.

CAPVT XXII.

Verecundia amicitiæ comes.

AMicus præterea sic faciem reuereatur amici, vt aures, vel oculos eius verbo, siue gestu, vel opere non offendat. Optimus amicitiæ comes, & ornamentum pretiosissimum verecundia est. E diuersò peremptoria eius est inuerecundia, & attritæ frontis infrunitas. Plerisque accidit, quòd cùm iracundiæ ignis in eorum corde conceptus iam prodiret in publicum, aut cùm iam verbum contumeliæ protulisset ad fauces, superuenientis aspectus amici sedabat æstuantis animi motum, turbatamque mentis faciem quodam placore vultus, & authoritate venerabili subitò serenabat. In hoc etiam apparet amicitiæ magna virtus, quòd in suadendo, vel dissuadendo aliquid plurimùm potest. Quippe cùm nec fides eius sit dubia, nec blanda admonitio eius suspecta. Amico igitur quod honestum est suadeas apertè, liberè & securè: & si vtilitas eius exegerit, eundem ne timeas obiurgare. Cùm autem plerumque molesta sit veritas, & propter hoc amicitia quandoque turbetur, iuxta Comicum illud: Obsequium amicos, veritas odium parit: illud quidem obsequium damnabile est, quod amicum indulgentiorem vitiis facit. Fiat itaque admonitio non acerba, obiurgatio non contumeliosa, adsit honesta & suauis affabilitas. Omnis autem assentatio sit procul à conditione amicitiæ aliena. Verbum B. Ambrosii est: Si quid vitiosum deprehendis in amico, illum priùs occultè corripe: si te non audierit, corripe eum palàm: si verò se lædi putat, tu tamen eum corripe: & si animum eius vulneret amara correptio, tu tamen corripe. Tolerabilia enim sunt amici vulnera, quàm adulantium oscula. Sicut Romani scribit Auctor eloquii, obiurgationes nonnunquam necessariæ sunt, quas fieri oportet & maiore vocis contentione, & acriore grauitate verborum, ita vt videamur irati; verùm sicut ad vrendum & secandum, sic ad hoc genus castigandi inuiti, & rarissimè veniamus: maximè, si nulla alia medicina supersit. Ira verò procul absit, cum qua nihil consideratè, nihil rectè fieri potest. Castigatio ergo ex grauitate & clementia condiatur, vt repellatur contumelia, & qui obiurgatur, seipsum causam esse huius acerbitatis agnoscat. In omnibus itaque seruetur censura modestiæ, ne videatur quis iracundiæ suæ plus satisfacere, quàm amori. Sunt enim, qui ebulliunt interiùs, & æstum vesaniæ nomine zeli palliant & colorant: sed qui sequuntur suæ mentis impetum, & non potiùs rationem, vix aut nunquam in corripiendo proficiunt. Sit ergo, quæso, in corripiendo sermo tristior, deiectior vultus, intercipiant verba singultus & lacrymæ: vt sentiat, qui corripitur, totum hoc ex amore, non ex rancore procedere. Si primam correptionem fortè respuerit, recipiet vel secundam. Interim ora, plora, suspira, & vocem gemitus intercidat. Agat amicus in veritate, quicquid emollire potest alterius animum; nihil tamen fit in verbo, vel planctu, aut singultu simulatione aliqua subornatum. Simulatio siquidem & assentatio duæ virulentissimæ pestes sunt, quæ semper procul ab amicitia relegentur. Verbum sapientis est, Simulator & callidus prouocat iram Dei. Per callidum, intelligit adulatoris astutiam, sicut comicus exprimit in Eunucho: Negat quis? nego: ait, aio. Postremò imperaui egomet mihi, omnia assentari. Scriptum est per prophetam: Popule meus, qui te beatificant, in errorem inducunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Item de assentatoribus loquitur Propheta in persona populi infidelis: Videte nobis vana, loquimini placentia. Et rursus: Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manu, & talia dilexit populus meus. De simulatore iterùm Salomon dicit: Simulator ore decipit amicum suum, & tempore auersionis meditabitur dolum. Amici ergo correctio tota de medullis

Terent. in Andria. — Aug. l. de amic. c. 27. — Amb. l. 3. offic. c. 16. — Prou. 27. — Modus in corripiendo seruandus. — Iob 36. — Terent. — Isa. 3. — Isa. 30. — Ierem. 5. — Prou. 11.

animæ, & de intima compassione procedat, vt sic se habeat in melioratione amici: sicut circa se fieri Propheta desiderat, dicens: Vtinam corripiat me iustus in misericordia, & increpet me: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Sicut autem simulatio & assentatio amicitiæ intoxicant puritatem; sic dissimulatio inter amicos quandoque parit & nutrit affectuum puritatem. Est enim quædam simulatoria, sed dispensatoria correctionis dilatio pro loco, pro tempore, pro persona. Nam si amicus publicè obiurgandus est, quantùm salua lege amicitiæ fieri potest, decet nos eius dissimulare, aut excusare erratum, & ad correctionem eius tempus exquirere opportunum, & familiare secretum. Dum enim ex turbatione recenti adhuc est inquietior æger animus, tanta dissimulatione opus est, donec mentis nubilo serenato pacatior verba blandè monentis admittat. Certè cùm Rex Dauid adulterio proditionem & homicidium adiecisset, correpturus eum Propheta Nathan, regiæ tamen deferens maiestati, non subitò, non mente turbata, tanti sceleris ei crimen impegit; sed congrua dissimulatione præmissa, & proposito ænigmate competenti sententiam contra se iudicantis extorsit.

Psal. 140.

2. Reg. 11. & 12.

Quousque amicus tolerandus sit, si in aliquo enormi vitio incorrigibiliter perseueret.

CAPVT XXIII.

FRequenter autem reperire est aliquos, qui non solùm admissi, sed iam in amicitia firmati sinistra opinione laborant, ita quòd in suorum damnum, vel infamiam amicorum eorundem peccata redundant. Hi salutaribus monitis sunt curandi: qui si se incorrigibiles exhibuerint, non statim rumpenda est amicitia, sed paulatim, sicut eleganter docet quidam sapiens, dissuenda. Et hoc ipsum exceptionem recipit. Rumpenda est enim, si amici crimen adeò enorme est, vt sine famæ dispendio tolerari non possit: videlicet, si contra Fidem Christi, si contra publicam vtilitatem, vel simile aliquid præsumptione damnabili attentauerit. Dissuenda est amicitia, in qua non prosiliatur ad iurgia, non ad seditiones, non ad contumeliæ verba. Inhonestum est enim, bellum cum eo gerere, quem tuæ familiaritatis secretarium habuisti. Amicitia dissoluta, nulli maledicta congerant in amicos, non susurrent in tenebris, non in angulis detrahant, non excusent se mendaciter vt alios dehonestent. Soluta denique amicitia, semper ei, quem amicum habueras, hic honor exhibendus est, vt qui infert, non qui patitur iniuriam, sit in culpa. Amicitia ergo nunquam à sua æternitate degeneret. Qui enim amicus est, semper diligit: ideoque semper eum dilige, qui te dilexerit; & si amicitia subtrahatur, tamen dilectio perseueret. Consule famæ, consule saluti, & prospice paci eius, nec vnquam secreta amicitiæ prodas, licet ipse prodiderit. In his tamen omnibus ita cautè ambules, ne bonum odorem opinionis tuæ ei consulendo, aut aliàs colloquendo aliena criminatione contamines; sed sic statum animi ordines, vt nullus amor religioni aut fidei, seu paci multorum, propriæve saluti præiudicet. Rex equidem Assuerus, qui superbum Aman præ ceteris ad penitiora suæ familiaritatis admiserat, in cruce suspendit, præponens coniugii fidem, & salutem multitudinis amicitiæ, quam ille consiliis maculauerat fraudulentis. Iahel vxor Haber Cinæi, licet pax firmata esset inter Sisaram, & domum viri sui, illi tamen pacem populi præferens caput Sisaræ clauo, malleoque transfixit. Dauid rex, licet de iure veteris amicitiæ Ionathæ posteritati pepercisse debuerit: audiens tamen propter Saül & domum eius, & ob sanguinem Gabaonitarum, quos Saül occiderat, populum à Domino fame grauissima tribus annis afflictum septem viros de cognatione Saul & Ionathæ Gabaonitis tradidit puniendos.

Cic. l. de amic. Cato.

Prou. 17.

Esth. 7.

Iud. 4.

2. Reg. 21.

Qualiter amicitia dissoluenda sit, & quàm modestè.

CAPVT XXIV.

ILlud autem est in amicitiæ solutione notandum, quòd in partem illius qui amicus est, solutio amicitiæ nunquam cadit. Qui enim læditur lædenti amicus esse non desinit, diligit non diligentem, benedicit maledicenti, suum contemptorem honorat, seque beneficum exhi-

bet sibi maleficia machinanti. Turpe est, maximè homini orthodoxo refricare iniurias, & odiorum sopitos cineres denuò suscitare. In lege Moysi scriptum est: Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Cicero de laudibus Cæsaris scribens: nihil, inquit, nisi iniurias obliuisci solet. Et in Ecclesiastico: Qui vindictam quærit, inueniet vindictam à Deo. Et Apostolus: Nemini malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto. In Euangelio legimus quòd ille, qui seruo suo noluit misereri, datus est tortoribus, donec vniuersum debitum persoluisset. Semper ergo sit in memoria gratia familiaritatis antiquæ, nec eam superueniens vnquam possit malignitas abolere.

Leu. 19. Eccl. 28. Rom. 12. Matt. 18.

Ex quibus causis, & in quibus amicitia dissoluatur potius quàm rumpatur.

CAPVT XXV.

SVnt autem quatuor, in quibus amicitiæ disiunctio locum habet: dilectio, affectio, securitas, atque iucunditas. Dilectionis est consulere, prouidere, & amico beneficia exhibere. Ad affectionem verò spectat quædam iucunda, & suauissima delectatio. Ad securitatem pertinet quorumlibet secretorum sine omni timore & suspicione communicatio: ad iucunditatem verò, de prosperis & aduersis: de vtilibus atque nociuis, atque de omnibus, quibus mens humana afficitur, amica & familiaris, dulcis & blanda collatio. In his itaque amicitia patitur sectionem, quia licet dilectio in aliquo statu remaneat, subtrahitur tamen illa interior, illa suauissima dilectionis affectio, perit securitas, per quam reuelauit arcana; turbatur iucunditas, quam blanda confabulatio serenabat. Manet itaque dilectio, sed gratia familiaritatis aufertur: veteris tamen amicitiæ vestigiis aliqua reuerentia semper impendenda est, nisi eam enormitas reatus eliminet.

TRACTATVS SECVNDVS de Charitate, seu de dilectione Dei & proximi.

Quòd charitas sit virtus omnium præstantissima.

CAPVT I.

SIcut præcedentia docuerunt amicitia vera non est, nisi suum habeat in Deo fundamentum. Eapropter cùm amicitia donum Dei sit; iustum est vt qui ex dono Dei diligit, nihil præter Deum, aut nisi propter Deum diligat: vt illuc flumina refluant, vnde fluunt, ne riuus à suo fonte degeneret, qui de plenitudine gratiæ affluentis emanat. Illam siquidem vnicè & singulariter veram atque summam amicitiam profitemur, per quam nos Deus amicos suos vocare dignatus est, si eius præcepta fecerimus. Vos, inquit, amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Hæc Dei amicitia est charitas, qua nos dilexit ante mundi constitutionem, & elegit in dilecto Filio suo. Ipsa est fons omnium bonorum, quæ nobis à munificentia supercælesti proueniunt. Ab hac omnis amor legitimus ordinem formamque sortitur, nec ordinata esse potest aliqua mentis affectio, nisi ab ea causam, modum, & ordinem mutuetur. De hac ordinatissima charitate Sapientia in libro sui nominis dicit: Ab æterno ordinata sum. Hæc ordinata à Deo ordinat Angelos in ministeriis suis. Hæc studia & exercitia Iustorum disponit in professionibus suis; hac mediante, ordinata est lex per Angelos in manu Mediatoris. Sine hac amicitia inter homines ordinata esse non potest. Nam cùm Apostolus dicat: Omnia secundùm ordinem fiant in vobis; & ipse iterum: omnia vestra in charitate fiant: Patet ea ordinem non habere, quæ in charitate non fiunt. Charitas via est, & vita virtutum. Ipsa est via eminentior, & illic iter quo ostenditur salutare Dei. Vnde Apostolus in prima Epistola ad Corinthios: Adhuc, inquit, viam eminentiorem vobis demonstro. Et idem:

Ioan. 15. Eph. 1. Prou. 8. 1. Cor. 14. 1. Cor. 16. 1. Cor. 12.

scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Dei. Hæc est via de qua Isaias dicebat: Ambulabunt hac via, qui liberati fuerint & redempti à Domino, & venient in Sion cum laude, fugiet dolor & gemitus, lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & lætitiam obtinebunt. Charitas est præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Ipsa enim lumen cordis est, omnes sensus hominis & affectus clarificans & serenans, vt discat homo & sciat, vbi sit lumen oculorum & pax. Charitas est oleum, quod omni liquori supernatat, quod sanat, quod illuminat, quod omnem asperitatem propria suauitate lenificat. Hoc oleo vncti Apostoli, & martyres suauissimam reputabant mortis amaritudinem, & immanium sæuitiam tormentorum. Christus enim vnctus à Deo præ participibus suis hoc oleo suos vngit, & exactoris iugum à facie olei computrescere facit. Spiritus, inquit, Domini super me, eò quòd vnxerit me. Charitas non solùm mortis & suppliciorum amaritudinem suauificat, sed & ipsam mortem potentissima virtute mortificat. Nonne Christi charitas peremptoria mortis erat, cùm ipse dux vitæ mortisque destructor comminaretur & diceret: Ero mors tua ô mors? Dilectio siquidem fortis est vt mors, immo fortior morte. Cùm enim mors vitam eripiat temporalem: nos ad vitam charitas introducit æternam. Illa nos à vita transitoria deiecit, hæc ad vitam & gloriam sine fine restituit. Charitas est porta speciosa, quæ in euersione Ierusalem portis aliis omnino destructis integra & intacta permansit. Charitas nunquam excidit. Hæc est speciosissima Sunamitis, quæ Dauid in virginitate sua calefaciebat, eò quòd non poterat calefieri pellibus animalium mortuorum. Qui enim versantur in operibus mortuis refrigescente charitate, cogitatione Passionis Christi denuò recalescunt. Hæc est nubecula, quæ ad preces Eliæ magnam excreuit in pluuiam. Cùm autem aliquis Deum ex toto corde diligere incipit, statim non solùm ad proximos, sed etiam ad inimicos beneuolentiæ stillicidia, & gratiæ fluenta diffundit. Nimirum charitas est oleum viduæ, quod continuum ex sui distributione suscipit incrementum Mulier siquidem de vxoribus Prophetarum vxor Abdiæ clamauit ad Eliseum dicens, vir meus mortuus est, & ecce creditores tollunt à me duos filios ad seruiendum sibi. Impleuit ad vocem Prophetæ vasa oleo, quo debebat inungi. Sunt filii, timor & amor, qui vasa non pauca afferunt, quibus mater gratia oleum beneuolentiæ & deuotionis infundit: claudit tamen ostium conscientiæ à fauore humanæ laudis, ne sine oleo inter virgines fatuas reputetur. Creditores sunt importunissimi exactores maligni spiritus, qui pro voluptate transitoria æternos exigunt cruciatus. Vicinæ, à quibus vasa mutuò accipiuntur, sunt Angelicæ potestates, animæ sanctorum, qui nos consiliis erudiunt & exemplis, quod oleum misericordiæ proximis infundamus. Scientes, quòd quandiu vasa huiusmodi superfuerint: non stabit oleum & charitas impensa pluribus vberius sortietur augmentum. Linguæ Angelorum, linguæ hominum, sustentatio pauperum atque martyrum sine charitate nihil sunt, Propheta prædicit, Scientia comprehendit, fides credit. Sed nec prophetia, nec scientia, nec fides, etiamsi montes transferat, quicquam sine charitate valebit: sine charitate nihil prodesse potest, nihil verò cum charitate obesse. Charitatis beneficio præpediente peccata non obsunt: Charitas operit multitudinem peccatorum. Charitas est lex vitæ, disciplina morum, pax conuiuentium, gloria concordium, criminum abolitio, legis plenitudo, sacræ Scripturæ compendium, præceptorum Dei consummatio, virtutum virtus, & bonorum impletio meritorum. Omnia mandata vitæ omnia iustitiæ opera referuntur ad eam. Ex hac suum sortiuntur effectum operum commendatio, deuotæ orationes, & ab ipsa tanquam fructus ab arbore, tanquam ramus à vitæ pendent tota lex & prophetæ. Sicut enim fructus à palmite suum recipit alimentum, donec ad maturitatem perueniat: sic boni operis fructus, sic sancta deuotio, sic omne quod piè agitur suum à charitate recipit initium & progressum.

Eph. 3. Isa. 35. Psal. 18. Psal. 44. Isa. 10. Osee. 13. Cant. 8. 1. Cor. 13. 3. Reg. 1. 3. Reg. 18. 4. Reg. 4. 1. Cor. 13. Iac. 5.

Quòd charitas est consummatio & vita fidei.

CAPVT II.

VT autem sub certa diffinitione, quid sit charitas possit apertiùs & efficaciùs comprehendi, Audiamus qualiter eam diffiniat aut describat Apostolus. Ipse enim ad Timotheum scribens, Finis, inquit, præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide

Charitas quid sit. 1. Tim. 1.

non ficta. Præceptum lex dicitur, cuius præceptis vita hominum informatur. Est autem lex positiua: Lex, scilicet, Moysi & Principum terræ. De qua Paulus Apostolus dicit: Lex iusto non est posita, sed iniustis. Et est alia Lex, quàm Psalmista postulat dicens: Legem pone mihi, Domine, viam iustificationum tuarum. Ista lex spiritualis est, illa carnalis. Istius professor coram Principibus & inter gladios nihil timet, illa iniustos & maleficos terret; illa iniustis posita est, quibus præcipit ne occidant, hæc iustis non est posita, quia lex principum nihil in hominibus iustis inuenit puniendum. Audi quid dicat Apostolus: Vis non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Et adiungit: Si malum feceris, time. Ab hoc equidem timore iustum eximit charitas de puro corde. Ideoque ipsa finis legis illius est, quæ timorem incutit: vnde & ipsa mortis est finis: legis autem, quæ iusto posita est, charitas etiam finis est, cùm sit operum bonorum consummatio & malorum abolitio, & sic finis est vtriusque legis, illius, scilicet legis malorum quam abolet, & alterius quam implet. Sanè finis eorum ficta est, de quibus dicitur: Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. A qua malitia Ioannes Apostolus nos dehortans, Noli, inquit, diligere verbo, nec lingua, sed opere & veritate. Veritas operis est actio rectæ intentionis. Veritas in ore est simplicitas in sermone. Sicut autem cor purum non simulat, ita pura intentio non errat. Vbi autem non erat error, aut simulatio, seu fictio, est pura & simplex intentio, & in ea charitas requiescit. Fictio verò fidei longè à charitate est relegata; & dicitur fides ficta eorum, qui de corde suo fingunt suæ fidei formam, & sanæ doctrinæ aduersari non dubitant. Ficta etiam à quodam Sapiente dicitur quasi fictilis, eò quòd tanquam vas fictile & fragile tempore tentationis citò à veritate recedit. De charitatis laude & commendatione scriptum est: Si dederit homo substantiam domus suæ pro dilectione: quasi nihil despiciet eam. Petrus autem Apostolus sic nos ad eam inuitans, Ante omnia, inquit, mutuam in vobismetipsis charitatem habentes. Et Paulus: Super omnia, inquit, hæc charitatem habete. Et idem: Sectamini charitatem. Et rursum: Æmulamini charismata meliora: charitatem intelligens, propter quam omnia quæ reputauerat lucra, dicit se æstimare detrimentum, & arbitrari vt stercora, vt Christum lucrifaceret. Paulus in ea charitate, quæ est finis præcepti, de corde puro & fide non ficta firmiter stabilitus, Quis nos, inquit, separabit à charitate Christi? tribulatio an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an gladius? certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque potestates neque principatus, neque altitudo neque profundum, neque præsentia, neque futura neque creatura aliqua poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Verè de corde puro & fide non ficta charitas quasi ignis scintillans feruebat in Paulo. Vnde & adhuc non cessat incendere plures illius ignita locutio. Ipsa autem per hanc fidem dicit Christum habitare in nobis, quòd quamdiu viuit Christus in nobis per fidem viuit. Iustus autem per hanc viuere dicitur, sicut testimonio Abacuc Prophetæ & Pauli Apostoli probatur, apertè dicentium quòd iustus ex fide viuit. Oportet sanè, quòd viua sit fides, de qua vel per quam viuere nos oportet. Notandum ergo, quòd sicut vitam corporis ex motu dignoscimus, ita ex operibus bonis vitam fidei comprobamus. Illa siquidem fides viuit, quæ per dilectionem operatur. Est ergo charitas vita fidei, qua refrigescente fides moritur, sicut corpus spiritu recedente. Spiritus autem Dei est, per quem charitas diffunditur in cordibus nostris. Sunt tamen qui cum spiritu cœperint, carne consummantur, & illud conuenit illis verbum: Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.

Lex duplex. Ibid. 9. Psal. 118. Rom. 13. Psal. 77. 1. Ioan. 3. Cant. 8. 1 Pet. 4. Col. 3. 1. Cor. 14. 1. Cor. 12. Phil. 3. 1. Tim. 1. Rom. 8. Eph. 3. Rom. 1. Abac. 2. Gen. 6.

Qualiter cogitandus est Deus charitas.

CAPVT III.

Sciendum, quòd quantò terra inferior est altitudine cæli: tantò elegantior & eminentior, & inæstimabiliter dulcior est amore Proximi amor Dei. Et vt de Dei dilectione loquentibus campus arrepti propositi desiderabiliùs & liberiùs ad intelligentiam se diffundat, pauca de Deo quasi delibando perstringimus, vt appareat quàm ineffabili gratia & dignatione incomparabili Deus gloriæ mediante beneficio charitatis homini condescendat. Credendus, inquam, & cogitandus est Deus, quadam vita perpetua viuens in se, & omnia viuificans, immutabilis & omnia mutabilia immuta-

biliter faciens, omnia intelligens, omnemque creans intelligentiam. Sapiens, & ipsa sapientia, veritas fixa, iustitia indeclinabilis, summa virtus, perfecta bonitas, diuinitas, æternitas, magnitudo, immensitas, summa essentia, à qua omne esse, summa & æterna substantia non subiecta prædicamentis vocum, aut cogitabilium, sed omnium rerum causale efficiens & superessentiale principium. Cogitandus est Deus simplex, purus, integer & perfectus, nihil habens, quod in numerum transeat, nihil trahens à tempore, vel à loco, sed in omni loco. Quòd non includatur nec excludatur à loco. Cogitandus est Deus sine forma visibilis, sine spiritu corporali, sine compositione partium, sine distinctione membrorum, ex quo omnia causantur non materialiter: in quo omnia non in loco sed virtute: sine qualitate bonus, sine quantitate magnus, sine situ præsidens, sine habitu continens omnia & disponens. Disponit enim vt sapientia, operatur vt virtus, amat vt charitas, reuelat vt lux, miseretur vt pietas, scit vt veritas, videt vt æquitas, præsidet vt maiestas. Non comprehendis eius magnitudinem, nisi fias paruulus in oculis tuis, subiiciens te omni humanæ creaturæ propter ipsum. Deus charitas est, spiritus tamen specialiter charitatis appellatione significatur. Ipse est enim amor Patris & Filij, & suauitas, & vnitas, & osculum, & amplexus, & quicquid commune amborum esse potest. Cùm verò per gratiam Spiritus sancti anima hominis Deo mirabiliter & miraculosè vnitur, sciendum est, quòd idem spiritus in illa vnione donator est, & donum propterea Paulus Apostolus Spiritum sanctum interserit catalogo ministeriorum Dei dicens: In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei. Spiritum sanctum ponit in medio quasi artificem totius bonæ voluntatis ad Deum formantem affectiones, dirigentem actiones, omnia fortiter & vniuersa suauiter disponentem. Spiritus enim est qui viuificat spiritum hominis, ipsumque instruit & informat Deum diligere, quærere & inuenire, tenere & frui. Ipse est solicitudo quærentium Deum in humilitate, pietas adhortantis in spiritu & veritate. Ipse est sapientia inuenientis, amor habentis, & gaudium perfruentis.

A paruulis solùm cognoscitur Deus.

Spiritus sanctus est Charitas.

2. Cor. 6.

Spiritus sanctus quomodo in nobis operetur

Quòd cupiditas facit hominem multipliciter errare à vero bono, quod est in charitate.

CAPVT IV.

Porro quidam ad perfruendum sibi eligunt ea quæ peremptoria sunt salutis. Veneno enim cupiditatis infecti & absorpti à malitia huius mundi, id est, fallacibus diuitiis, in transitoriis scilicet honoribus, in voluptatibus carnis, sæculique fauoribus, suæ intentionis finem constituunt, & in his quæ sunt æternæ damnationis occasio, felicitatem suam falsa opinione quasi somniando depingunt. Isti vt metam suæ intentionis attingant, viarum dispendia eligunt, & ecce cupiditatis multiplici præstigio dementati ad sui desiderii finem per diuortia & anfractus incedunt. Tendit enim vnus ad brauium sui cursus militia mediante. Alius negotiatione, alius exercitio alicuius artis, alius latrociniis aut rapinis. Id autem specialiter ab vnoquoque diligitur, ad quod finaliter intentio eius tota dirigitur. Cætera verò quasi quædam adminicula sunt, militia scilicet atque negotiatio, & cætera, quibus mediantibus id quod quis ad fruendum elegit obtinere conatur. Interim autem mens delusa, quæ sibi felicitatis imaginem iure præsagiebat inutili, dum post rei desideratæ obtentum, maiori se sentit indigentia laborare, præoptata incipit fastidire, & denuò in alterius rei succenditur appetitum, non tamen satianda, sed alterius falsæ felicitatis imagine fallenda. Hic est circuitus impiorum. Hæc est vituperatio multorum commorantium in circuitu. Hæc est mola Sansonis, quam decisis virtutum crinibus & effossis prudentiæ oculis circumuoluit sequens cupiditatis circuitus relicto compendio charitatis. Caput, inquit, circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos. Porro de hoc labore non satiabitur homo, nisi de siliquis porcorum illa fortè satietas inducatur, quæ diuitem dormire non sinit. Vbi enim copia diuitiarum maior exuberat, ibi se grauior molestia sollicitudinum totius perturbatiua quietis intrudit. Rationabilis itaque anima, licet ad summam beatitudinem desideranter aspiret, aliis tamen abstrahitur, & eam quædam falsæ fœlicitatis imago deludit,

Quæ hominem à verò bono abducunt.

Iudic. 16.

Psal. 139.

Luc 15.

aut veræ miseriæ similitudo deterret. Quis enim paupertatem, persequutionem, ægritudinem non reputet magnam miseriæ portionem? Istis tamen & vera miseria præcauetur, & vera beatitudo acquiritur. Nimirum paupertas regni cælestis acquisitiua est: Beati enim pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati qui lugent, esuriunt, persequutionem sustinent, quia illi saturabuntur, illi consolationem recipient, isti iam cæleste regnum adepti sunt, non solùm ad habendum sibi, sed & aliis conferendum.

Quanta mala sint in diuitijs.

CAPVT V.

VT autem de temporalium diuitiarum & deliciarum vmbratili, & peremptoria felicitate causa exempli aliqua inducamus, & quod ad beatitudinem, quæ à charitate est, ea liqueat esse penitus aliena: vide imprimis quanta circa pecuniam molestiarum turba versetur. Pecunia cum labore acquiritur, acquisita cum timore seruatur, & tandem cum dolore amittitur. Ex prouentu pecuniæ potest æstimari miseriæ incrementum: Hydropici enim more, qui plus bibendo, plus sitit, pecuniæ cupiditas ex multiplicatione grandescit. Timetur primò potens ne auferat, seruus ne furto surripiat. Et frequenter impletur verbum illud Sapientis, vt sint diuitiæ conseruatæ in malum Domini sui. Melius est ergo pauperi, quia nec metuit potentem, nec proditorem formidat aut furem. Pauper cantat, diues plorat. Nam iuxta criticum:

Diuitiarũ mala.

Eccl. 4.

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Iuuenal. sat. 13.

Pauperi, cui Christus sufficit, nihil deficit. Diues autem, quantò plura possidet, pluribus eget, nec in diuitiis vnquam inuenit copiam quam inquirit. Verbum Salomonis est: Auarus non satiabitur pecunia, & qui amat diuitias fructum non capiet ex eis. Circumspectè dictum est, qui amat diuitias; potest enim homo sic amare diuitias, vt non habeat, vbi cor suum diuitiis si affluant, non apponat. Propterea præcipit Apostolus prædicandum diuitibus non superbè sapere, non sperare in incremento diuitiarum, sed vt facilè tribuant & communicent, & thesaurisent sibi bonum fundamentum, vt apprehendant veram vitam. Ipso teste: Non qui diuites sunt, sed qui diuites esse volunt, incidunt in tentationem & laqueum Diaboli, sibique thesaurizant iram in die iræ. Quod insinuans Abacuc dicit: Væ qui congregat non sua. Vsquequò & aggrauat contra se densum lutum? Sanctos etiam inter diuitias, nec sollicitudo seruandi, nec timor amittendi sollicitat. Hanc enim sollicitudinem Dominus interdicit: Nolite, inquiens, solliciti esse dicentes: Quid manducabimus aut quid bibemus? Et paulò post: Quærite primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Isti, sicut nunquam de diuitiis gloriantur, sic nec murmurant de amissione illarum: imò rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipiunt, considerantes se habere meliorem & manentem substantiam. Peruersis denique totum in contrarium cedit; dum enim rationalis animæ appetitum, cui solus Deus sufficere potest, satiari existimant vili affluentia mundialium rerum, nihil ex quantalibet rerum ingestione proficiunt, nec sitim sibi infelicibus exinde subtrahunt, nec à labore quiescunt, & quod miserabilius est, talium vana delectatione tumescunt. Talium dico, gloria in confusione est, quorum finis interitus, quorum vita in continuo labore, quorum exitus in miseria sine fine. Quocirca nugatoria & fallaci temporalium diuitiarum felicitate delusi, præteritæ vitæ fructum conuertunt in materiam lacrymarum.

Eccli. 4.

1. Tim. 6.

Ibid.

Abac. 2.

Matt. 6.

Lamentabilis querela eorum, qui à charitate deuiant per cupiditatem.

CAPVT VI.

MIseriam siquidem talium sacra Scriptura patenter exprimit ac describit: Dicentes, inquit, intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia, & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transierunt omnia velut vmbra, & tanquam nuntius præcurrens, tanquam nauis quæ præterit fluctuantes aquas, cuius, cùm transit, non est vestigium inuenire: ita & nos nati continuò desiuimus esse, & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere; in malignitate nostra consumpti

Impiorum miseria.

Sap. 5.

consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno qui peccauerunt, quoniam spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis vnus diei prætereuntis.

Quot mala sint in voluptate carnis.

CAPVT VII.

Voluptatum mala.

Qvam fallax & delusoria sit illa perniciosa felicitas, quam plerique in carnis voluptate constituunt, in libro experientiæ legitur incessanter, dum in opere impudicitiæ citò præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat. De actu quidem immunditiæ nihil remanet nisi fœda & fœtida recordatio peccati in tormentum animæ exspectationemque gehennæ. De talibus ergo lugendum potiùs sentio, quàm loquendum. Eos, qui ad imaginem Dei creati sunt, in bestiales motus & impetus belluinos degenerare videmus, quærentes quæ de ventre & sub ventre sunt, & impudenter impudicitiæ dari, qui tremenda super se Dei iudicia non attendunt. Quid enim indignius, quàm animam suam, pro qua Christus mortuus est, viliori parti corporis sui substernere, & se brutis irrationabilibus conformare? Porro multis est annexa doloribus hæc voluptas. Imprimis vis visus excæcatur illius, qui naturalis limites facultatis excedit. Ideoque & istius consuetudo, & quarumlibet voluptatum frequenter, non solùm animæ periculum, sed etiam corporis inferre videtur exitium. Quocirca hîc voluptatibus nihil est fœtidius, nihil est inquietius, nihil à naturali tranquillitate remotius. Hæc nimirum lues sordidissima contaminat carnem, & mentem effœminat. Si quid verò in homine honestum & virile est, totum obruit & eneruat. Cumque cætera vitia se quibusdam virtutum tegumentis obpallient, & frequenter ad humanos aspectus quadam extollentia iactantiæ intumescant, mens huius turpitudinis conscia tantum prima fronte præfert suæ actionis horrorem, vt non solùm ea hora qua ipsius caro perniciosa voluptate præstringitur, sed etiam quando audit aliquos loquentes de turpitudine sua, rubore perfunditur, absentiam captat, & immundi operis recordatione torquetur. Ea propter hîc semper latebras quærit, & quia malè agit, odit lucem. Sed in latebrosis absconditus non poterit tremendum iudicem declinare non solummodo corporum, sed & cordium secreta videntem. Nec illud est silentio transeundum, quòd omnium creator genitalia membra tanta obscœnitate damnauit, vt ei paterna maledictio & perpetua seruitus sit inflicta, qui eadem in patre reuerenter operire contempsit. Sanè cùm hodie circumquaque crux Christi triumphet potissima luxuriæ debellatrix, absurdissimum est, quòd plurimi professores filij B. Virginis quasi iumenta in suis stercoribus computrescunt. Bibunt vrinam peccatorum suorum, versantur in abominationibus suis, & donec iram Dei sentiant improuisam, ignem, qui iam succensus est in furore eius, non cogitant nec formidant. Porro antequam comprehendatur peccator in desideriis suis, intelligat miser carnis immunditiam, in qua suam somniauit beatitudinem fuisse, à Deo quibusdam loco pœnæ grauissimæ irrogatam, volente eos in hoc puniri, quòd eos suæ dimiserit voluptati. Verba enim Domini sunt in Psalmista: Et non audiuit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundùm desiderium cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. Apostolus quoque de his qui mutauerunt gloriam Dei in idololatriæ cultum, terribiliter loquens dicit: Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, non quòd Deus sit incentor mali; sed quòd sentiant immissiones per Angelos malos à gratia derelicti. De incestuosis, & his, quorum peccata in Sodomis Deus corporaliter igne & sulphure condemnauit, vt innotesceret abominatio iniquitatis, ex fœtore & horrore supplicij, sub silentio claudi oportet, ne opusculum præsens, in quo de charitate agimus, quæ est intima requies animæ, abhorrenda locutio dehonestet. Ex prædictis apertissimè liquet, quàm perniciosus sit amor carnis atque libidinum, ad quarum detestationem Deus de purpurata meretrice executoribus Angelis dixit: Quantùm exaltauit se in deliciis, tantùm date ei tormenta & luctum.

Voluptatū carnalium quanta fœcunditas.

Gen. 9. *Psal 80.* *Rom. 1.* *Apoc. 18.*

Ostendit Salomon quanta sit vanitas huius mundi.

CAPVT VIII.

Vanitas rerum terrenarum.

RESTAT prosequi quòd in voluptate oculorum vel aurium cæterorumque sensuum non est beatitudo vel requies, neque in his quæ pertinent ad delicias vitæ huius ambitiosum honorem, aut potentiæ dominatum. Veniat igitur Rex ditissimus, potentissimus, delicatissimus, & tamen sapientissimus, Salomon scilicet & quid de fine talium iudicet, videamus. Dixi, inquit, in corde meo, vadam & affluam deliciis, & fruar bonis. Et infra: Ædificaui domos & plantaui vineas, feci hortos & pomaria, & conseui ea cuncti generis arboribus. Et multa similia prosequendo adiecit: Possedi seruos, & ancillas, & familiam multam nimis, coaceruaui mihi argentum & aurum, substantias Regum & Prouinciarum. Et addens de voluptate aurium: Feci mihi cantatores & cantatrices. Post pauca subiecit: Quicquid desiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his quæ parauerám mihi. Quid, quæso, delicatius, quidue iucundius? Sed attende quia nil vanius, nil mutabilius. Continuat enim Salomon & subiungit: Cumque conuertissem me, inquit, ad cuncta opera mea, in quibus frustrà sudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem Spiritus, & nihil permanere sub sole. Sententiam quidem generalem præmiserat dicens: Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, & ecce omnia vanitas, & afflictio spiritus.

Eccle. 2.

In sola charitate requies & pax.

CAPVT IX.

HABES ex verbis Salomonis vanitatem & afflictionem spiritus. Apponit veritas tertium, scilicet seruitutem. Omnis, inquit, qui facit peccatum, seruus est peccati. Coniungantur ergo hæc tria, Vanitas, seruitus, & afflictio spiritus. Vbi ergo requies, ibi sabbatum. Nonne verbum legis est: Nullum seruile opus facietis in eo? Quis est, qui peccatum non fecit? Quis est ergo qui non sit seruus peccati? Dicit Rex Dauid: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Si dixerimus, inquit Ioannes, quòd peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quis ergo nos liberabit à iugo veteri & seruitute peccati? Ille de quo veritas in Euangelio dicit: Si filius vos liberauerit, verè vos liberi eris. Ipse ad sabbatum nos inuitans, Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam. Ecce refectio, quasi sabbati præparatio. Audiamus & sabbatum. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Ecce sabbatum, ecce quieta tranquillitas. Iugum enim meum suaue est, & onus meũ leue. Iugum hoc non premit, sed erigit. Pennas habet quibus eleuet, non pennas, in quibus aliquos grauet. Iugum illud charitas est Dei proximique dilectio. Hîc requiescitur, sabbatizatur, hîc ab omni opere seruili vacatur. Nimirum charitas non agit perperam, non cogitat malum, sed & dilectio proximi malum non operatur. Vides, ô Iudæe sabbatum vbi sit: in quo & si aliqua peccati surreptio ex infirmitate contingat, non tamen perit sabbati feriatio, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

Ioan. 8. Leu. 23. Psal. 50. 1. Ioan. 1. Ioan. 8. Matt. 11. 1. Cor. 13. Iac. vlt.

Quòd mundana concupiscentia in causa est, quare iugum Domini graue videatur.

CAPVT X.

Iugum Domini durum hominibus terrenis.

VIDEMUS tamen aliquos, qui cùm suauiter respirare deberent sub iugo & onere tam suaui & tam leui, sub vtroque laborant & murmurant. Addicti enim & assueti Babylonicæ seruituti vitium inolitæ consuetudinis non possunt dediscere, * vnde non intelligunt hoc de morbo proprio, sed de iugo vel onere Domini prouenire. Sciant autem, quicunque causantur iugum vel onus Domini in habitu ferentes, quòd mentis humeros negotiorum sæcularium pressuræ supponant, atque iugo Domini laborum impatientiam, quos pro sæculo patiuntur, ascribant. Isti sunt, vt immundi canes ad proprium vomitum recurrentes, & sub habitu abstinentiæ ventrem colunt, sub cilicio

** al. nec int.*

pœnitentiæ gloriam mundi captant, sub sacro amictu pudicitiæ & munditiæ militant, sub ouis vellere lupum operiunt,& auaritia inexplebili æstuantes domum domui, agrum agro copulant, armantur ad lites & contentiones, non parcunt pauperi, viduæ, aut pupillo, nec mouentur super contritione Ioseph. Ad iugum vtique mundi pertinet, quòd curis exæstuant, quòd inflammantur odijs, quòd torquentur inuidia: & hoc iugum cupiditatis est, & onus sæculi graue. Iugum enim Domini suaue est, & onus eius leue. Et, quæso, quid suauius est homini, quid iucundius, quàm mundum contemnere, & se reputare sæculo celsiorem, atque in bonæ & securæ vertice conscientiæ consistentem mundum habere sub pedibus, nihil in eo videre, quod appetat, nullum cui inuideat, quod metuat, nihil mali esse, quod ab alio sibi possit inferri, nihil boni, quod ab alio sibi possit auferri,& in illam hæreditatem incorruptibilem, incontaminatam, & immarcessibilem, conseruatam in cælis oculos dirigendo, fallaces diuitias & honores perniciosos, & damnabiles delicias conculcare. Quid, quæso, desiderabilius, quid tranquillius, quàm suam sic animam stabilire, vt nullis motibus carnalis concupiscentiæ agitetur, extraordinaria appetitus incentiua non sentiat, aspectus illecebrosos abhorrens, carnem rore pudicitiæ tepescentem compellat ancillari spiritui; nec iam illam ad carnis lenocinia illectricem, sed ad exercitium militiæ spiritualis promptissimam habeat adiutricem. Quid præterea ita diuinæ tranquillitatis imaginem gerit, quàm anima, quæ sic ad omnium iniuriarum tolerantiam se obfirmat, vt eam contumeliæ illatæ non moueant, mentem eius à statu suo nullæ comminationum, aut iniuriarum machinæ deiiciant, eandem in prosperis & aduersis seruare constantiam, amicum & inimicum eodem oculo intueri? Nonne similis est ei, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, & omnes sagena charitatis attrahit & amplexatur in Christo? Quæ cùm circa ea omnia mutabiliter fiant, nulla tamen est in eis cordis mutatio.

Matth. 11.

Matth. 5.

Quòd omnes virtutes ex charitate sint.

CAPVT XI.

Verè verum est in charitate Sabbatum: Cùm enim cæteræ virtutes vicem vehiculi vel viatici gerant ad requiem obtinendam, omnes in charitate requiescunt. Illud denique admiratione dignum est, quòd sine charitate nihil est virtus, & ipsa vnicuique virtuti exhibet vt sit virtus. Fides equidem, quæ hîc operatur ad vitam, in Dei visione, iam non erit fides, sed veritas. Ibi enim absorbebitur fides, cùm id videbitur, quod super omnia diligetur. Nec opus erit credere, quod nobis licebit plena cognitione percipere. Non erit etiam ibi de cætero spei locus, vbi Deo * feruentes non habebimus vlterius quod speremus. Hîc temperantia pugnat contra libidines, prudentia contra errores, fortitudo contra aduersitates, iustitia contra inæqualitates. Porro in charitate semper est perfecta castitas, ideoque non est ibi libido, cui temperantia repugnet. In charitate est perfecta scientia, ideoque nullus error quem prudentia eliminet. In charitate vera beatitudo est, ideoque nulla aduersitas quam fortitudo expugnet. In charitate omnia sunt tranquilla & coæquata; ideoque nulla est ibi inæqualitas, quam iustificari oportet. Denique nec fides virtus est, nisi per dilectionem operetur. Nec spes virtus est, nisi quod speratur ametur. Rursum, si velis virtutum naturam æstimare subtiliùs, quid est temperantia, nisi amor, quem nulla voluptas illicit? Quid est prudentia, nisi amor, quem error non seducit? Quid est fortitudo, nisi amor, qui nulli aduersitati succumbit? Quid denique iustitia, nisi amor, qui quod suum est vnicuique distribuit?

Charitas virtutum forma.

*for. fruentes.

Quòd charitas est Sabbatum, & sex virtutes quasi sex dies ante Sabbatum.

CAPVT XII.

Sicut autem charitas est vera mentis humanæ requies, perfectumque Sabbatum, sic & sex prædictæ virtutes, Fides, Spes, Temperantia, Prudentia, Fortitudo, Iustitia sunt quasi quidam

Charitas Sabbato comparatur.

dies operationis. Charitas verò quædam luminosissima dies est quietis, tranquillitatis & pacis. Et nunc, quæ est exspectatio mea, nisi tu Domine, si fortè desiderium pauperis exaudiat auris tua, vt ad modicum tempus requiescam cum Regibus & Consulibus, qui ædificant sibi solitudines, & replent domos suas argento? Porrò vix ad momentum mihi permittitur requies ab exactoribus Pharaonis. Veruntamen mihi sabbatizare liceat vel media hora. Vtinam detur mihi vacare & videre quoniam Iesus Christus est Deus, ipse est sabbatum animæ quærentis eum, præparans diligentibus se tranquillum & impermutabilem sabbatismum. O quàm beati sunt, qui ingrediuntur locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, atque in voce exultationis & confessionis tripudiant & exultant: memores verborum tuorum Iesu cum Abacuc Propheta cantantes: Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Sabbatizat Iudæus, quia legit Deum sex diebus operatum fuisse, & quasi labore operis fatigatum die septimo quieuisse. Sanè non laborauit operando creator, sed dixit & facta sunt omnia pro beneplacito suo: mandauit & creata sunt vniuersa. Summa & æterna essentia Deus nullius indigens, plenè sibi sufficiens, in sua tranquillissima charitate indeclinabiliter & immutabiliter manens, & mutabilia operans, requiescit in se viuens, beatorum pax & indeficiens quies. Quocirca sicut in successione dierum manè & vesperè vicissim variantium creaturæ mutabilitas designatur: sic & in Deo, cui nihil aduenit, nihil præterit, aut succedit, æterna tranquillitas ipsius & quieta æternitas intimatur. Notandum verò, quòd operibus Dei senarius, septenarius numerus diuinæ quieti ascribitur. Nimirum, Senarius numerus perfectus est constans ex partibus suis. Si enim connexeris vnum, duo, tria, perfectũ habes senarium, qui Dei operibus specialiter est assignatus, vt in horum vniuersitate, nihil superfluum, nihil recipias imperfectum. Magnæ quidem excellentiæ dies est, in quo prima lux Deo iubente resplenduit, nec mediocris prærogatiuæ dies est, in quo Deus superiores aquas ab inferioribus firmamento mediante diuisit: nec minoris esse arbitror dignitatis diem, in qua aquis in vnum congregatis, à Deo arida vestita est herbis & arboribus decorata, venustata floribus, & fructibus fœcundata. Nec est dies ille reputandus inferior, in quo Deus cælum suis luminaribus adornauit, & iuxta temporum successus signorumque vices excursum totius anni disposuit. Sed nec ille dies alienus à laude est, in quo Deus partem animantium in aquis, partem in aëre collocauit. Ab istorum eminentia & priuilegio non degenerat dies sextus, in quo ad imaginem suam Deus plasmauit hominem, & vitam inspirans ipsum animantium vniuersitati præfecit. Porro diei septimi præeminentia omnibus antecellit. In quo nullius rei creatio, sed omnium creaturarum perfectio & diei requies commendatur. De singulis diebus scriptum est: Factum est vespere & mane dies vnus, aut secundus, & deinceps. At diei septimo non mane aut vespere, non initium aut finis ascribitur. Dies enim requietionis Christi immutabilis & æternus. Mutua siquidem Patris filiique dilectio, suauissimus amplexus, amborum charitas scilicet, qua Pater in Filio & Filius in patre, ipsa est eorum iucundissima quies, indiuisibilis vnitas, pax imperturbabilis, æterna tranquillitas, Spiritus sanctus, qui ab vtroque procedit, quod insinuans Filius Dei, Ego, inquit, Patris mei mandata seruaui, & maneo in eius dilectione. Et rursum: Ego & Pater vnum sumus. Et idem de Filio Pater: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Abac. 3. *Sex dies creationis.* *Septimus dies requietionis.* *Gen. 1.* *Ioan. 15.* *Ioan. 10.* *Matth. 5.*

Collatio sex virtutum ad sex dies.

CAPVT XIII.

Expressa igitur congruæ collationis imagine, sicut sex diebus, ita sex virtutibus circa piæ intentionis opera exercemur, vt post sanctarum vicissitudines actionum in tranquillo charitatis, quasi in vero mentis Sabbato respiremus. Quocirca fidem ponamus diem primum, quo fideles ab infidelibus quasi lux ex tenebris separantur. Spes etiam vicem secundæ diei obtineat, per quam hi, quorum conuersatio est in cælis, discernuntur ab aliis, qui terrena sapiunt, & liquescentes in seipsis delabuntur & effluunt. Temperantia quasi dies tertius illucescat, in quo membra nostra mortificantes super terram,

Fides est prima dies. *Spes secunda dies.* *Temperantia dies tertia.*

carnalis concupiscentiæ fluxum, quasi aquas amarissimas certis continentiæ limitibus coarctamus, vt terra nostri cordis appareat, & sitiens fontem vitæ virtutum flores fructusque producat. Prudentia quasi dies quartus faciat scientiæ lumen erumpere, vt inter facienda & non facienda discernens diuidat inter diem & noctem, quatenùs sapientiæ lumen, velut solis splendor, effulgeat. Lux verò scientiæ spiritualis in quibusdam crescit, & in quibusdam deficit, quasi lunæ lux minor appareat. Exemplo etiam præcedentium patrum quasi stellæ inter dies & annos mensesque distingunt: Quid videlicet distet inter eos, qui ante legem, & eos qui sub lege, vel qui sub gratia profecerunt: quæ cerimoniæ, quæ præcepta, quæ iudicia, quæ promissa sub quo intellectu nostræ salutis conueniant. Fortitudo autem sit dies quintus, per quem in hoc mari magno & spatioso quasi pisces spirituales procellosa fluctuum volumina toleremus, cohibeamus linguæ lubricum sub censura silentii, & quasi volatilia pennata, nunc ad cælestia erigamur, nunc autem condescendentes operibus misericordiæ, fructus operum bonorum sub Dei benedictione reddamus. Constituatur denique iustitia dies sextus, per quem ad diuinam imaginem reformati bestialibus desideriis vitiisque reptilibus imperantes, corpus spiritui, spiritum Deo subiiciamus, & sic vtrique quod suum est, tribuatur. Et notandum quòd Dominus non bestiis, non iumentis, non reptilibus, sed hominibus & auibus atque piscibus benedicit: homini autem iumenta & bestiæ subiiciuntur. His enim qui in se Dei præsentant imaginem, iumenta, id est, corpora nostra subiiciuntur, & bestiæ, id est, nequitiæ spirituales, de quibus Propheta precatur, Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et Dominus per alium Prophetam: Auferam, inquit, malas bestias de terra vestra, & dormire vos faciam fiducialiter. Hæc est dormitio septimæ diei tranquillissima dies. Dies enim septimus est charitas, dies Sabbati, dies requietionis, iucunditatis, & pacis, per quam homo securissimè dicit: In pace in idipsum dormiam & requiescam. Ipsa est omnium virtutum consummatio, sanctarum animarum suauis refectio, tranquillissima mentis feriatio. Ipsa est septimus dies, in qua manna cæleste nos reficit; ipsa est mensis septimus, in quo post diluuium tentationum irruentium cordis arca suauissimè requiescit; ipsa est illud Sabbatum, quod Isaias Propheta describens, Et erit, inquit, sabbatum ex sabbato, mensis ex mense, vt post septies septimum annum annus iubileus incipiat, annus placabilis Domino, in quo sua singulis restituatur hæreditas, plena iucunditatis, antiqua possessio & æterna libertas. Hic lacte reficimur ab vberibus consolationis eius. Et cùm auulsi fuerimus à lacte, epulabimur ab introitu gloriæ eius, & implebitur quod Dominus in Isaia promittit: Ecce, inquit, ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium, & exultabo in Ierusalem, & gaudebo in populo meo, & non audietur in ea vltrà vox fletus & vox clamoris. Domine Deus, quamdiu prolongabitur iubileus, quando præueniet me misericordia tua? Interim comedam panem meum in sudore vultus mei, & cum lacrymis in mensura, donec vinum detur mœrentibus, & sincera his, qui amaro sunt animo, & tota deliciis illis absorbeatur anima mea, quarum primitias iam degusto.

Prudentia dies quartus. *Fortitudo dies quintus.* *Iustitia dies sextus.* Psal. 73. Leui. 26. *Charitas dies septimus.* Psal. 4. Isa. 66. *Iubilæus æternus.* Isa. 65.

Quòd triplex Sabbatum habet homo in dilectione Dei & proximi & dilectione sui.

CAPVT XIV.

Erit, inquit, mensis ex mense, sabbatum ex Sabbato. In veteri siquidem testamento assignatur triplex distinctio Sabbatorum. Primum Sabbatum dicitur septimus dies: secundum, septimus annus: tertium annus, qui sequitur post septies septem annos, id est, quinquagesimus annus. Est itaque primum Sabbatum dierum, secundum annorum, tertium Sabbatorum Sabbatum: ita vt in vnitate septenarius concludatur, qui ab vnitate progrediens in vnitate perficitur. Omne siquidem opus ab vnius Dei fide sortitur initium, & septenario sancti spiritus munere incrementum suscipiens ad eum, qui verè vnus est, immò quæ vera vnitas, reuertitur, in cuius rei figura arcæ fabrica in vno cubito consummatur. Et notandum, quòd in charitate hac triplex Sabbatum, si velis diligentiùs aduertere, inuenitur. In lege duo præcepta dilectionis expressa sunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex tota mente tua & proximum tuum sicut teipsum.

Isa. 66. *Sabbatum triplex.* *Triplex Sabbatum charitatis.* Deut. 6. Matth. 22.

Hæc duo mandatata tria esse diligenda insinuant. Non potest quis proximum suum diligere, sicut se, nisi diligat seipsum. Homo igitur tenetur diligere Deum, & proximum suum sicut seipsum. Nemo siquidem carnem suam odio habuit; si verò diligat carnem, fortiùs tenetur diligere Deum, & proximum suum sicut seipsum. Nemo siquidem carnem suam odio habuit: si verò diligat carnem, fortiùs tenetur diligere & mentem. Credo siquidem, quòd omnis homo magis appetit sanum esse mente, quàm carne. Sit ergo primum Sabbatum hominis dilectio sui, secundum dilectio proximi, Sabbatum Sabbatorum dilectio Dei. In dilatatione, seu distinctione est quædam earundem admiranda connexio, ita vt singulæ in omnibus & omnes inueniantur in singulis, vt omnes habeantur in vna, nec vna sine omnibus habeatur. Nimirum nemo se diligit, nisi diligat Deum & proximum; nec proximum diligere potest vt se, nisi diligat seipsum. Item Deum non amare omnino conuincitur, à quo proximus non amatur. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, quomodo potest Deum diligere quem non videt? Quia ergo Deus propter se diligitur, si propter Deum diligit se homo aut proximum, patet quòd eius dilectio est aliarum dilectionum quædam vitalis essentia, quæ & in se viuit, & viuendi causam duobus aliis administrat. Quidam diligunt se propter se, & hoc non est diligere, sed odio habere se. Qui diligit, inquit, iniquitatem, odit animam suam. De talibus quidem, inquit Apostolus: Erunt in nouissimis diebus homines sese amantes, cupidi, superbi, non obedientes, non continentes, & his similia, ex quibus conuincitur manifestè, quòd non ipsi à se propter Christum, sed propter vanitatem sæculi diliguntur.

1. Ioan. 4.

Psal. 10.

2. Tim. 3.

De Sabbato hominis in sui dilectione.

CAPVT XV.

Sabbatum primum charitatis dilectio sui.

VT ergo homo se diligat, in ipso Dei dilectio inchoatur; vt diligat proximum, capacior quidam sinus affectionis oppanditur. Verùm vbi diuinus ille ignis medullitus incalescens cæteras dilectiones quasi quasdam sui scintillulas in sui plenitudinem trahit, omnes animi motus absorbet in desiderio illius sublimis & ineffabilis boni: & sic nec homo à se, nec proximus diligetur, nisi quantùm vterque affectus deficiens à se totus transfertur in Deum. Agitur autem ineffabili dispensationis artificio, vt licet hi tres amores semper in simul habeantur, non semper tamen æqualiter sentiuntur: sed quandoque mentis illa iucunda suauitas ex propriæ conscientiæ puritate procedit, quandoque ex bono proximi recipit congratulationis effectum: quandoque contemplando, in desiderio & exultatione aspirat in Deum. Quemadmodùm quispiam diuersas aromatum cellulas ingrediens, nunc istarum, nunc illarum specierum redolentia iucundatur: sic animus diligentis nunc intuitu sui, nunc intuitu Dei aut proximi quadam inæstimabili suauitate perfunditur. Qui ergo priùs recolebat in amaritudine animæ suæ dies perditos, postquàm concupiscentiæ sæculari dedit libellum repudii, & abolitione criminum impetrata se pignus & arrham gratiæ cælestis percepisse cognouit: dum nihil quod ipsum accuset, aut Deo displicere debeat in libro conscientiæ suæ legit, reliquiæ cogitationum diem festum agent ei. Cùm enim immunis ab exteriori tumultu se intra contemplationis arcana receperit, cùm circumstrepentium sollicitudinum turbis ostium mentis occluserit, cùm interiùs conscientiæ thesauros inspexerit, non inueniens ordinatum aliquid aut ineptum, vel rationi aduersum, sed omnia pacifica & iucunda, vt ad instar disciplinatissimæ familiæ videat multitudinem cogitationum, sermonum, & operum ei quasi cuidam patrifamiliàs obedire, & omnia interiora sua sibi in quadam humilitate assurgere: prorumpit ex omnibus his mira securitas, ex securitate mira tranquillitas, & ex ea ineffabilis iubilatio cordis, tantò deuotior in Christi laude, quantò perspicaciùs intelligit hoc totum ex eius gratia prouenire. Hæc est septimi diei festiua solemnitas, quam sex dies præcedunt, id est, sex opera misericordiæ. Se namque in eorum exercitio iustus probat, & in sinu sanctæ conscientiæ, bonorumque operum contestatione respirans, in ea gratia quæ à Deo data est, ei fideliter sabbatizat. Hæc est primi Sabbati filialis iucunditas, in qua seruilia opera, id est, peccata quæ seruos faciunt, prohibentur, in qua nec ignis concupiscentiæ accenditur, nec onera, id est, colligationes impietatis sine legis transgressione portantur.

De Sabbato secundo, de dilectione proximi.

CAPVT XVI.

Sabbatum secundum dilectio proximi.

SAne si ab hoc penitiore thalamo cordis, quem primo Sabbato dedicauit, migrauit ad illud diuersorium, vbi solet gaudere cum gaudentibus, coïnfirmari infirmis, scandalizatis coüri, suamque senserit animam fratribus suis indissolubili glutino charitatis vnitam, adeò vt nec sinistra suspicio, nec inuidiæ morsus, nec æstus iracundiæ aut tristitiæ possit aliqua occasione obrepere, sed brachiis sincerissimæ dilectionis amplectens, & fouens vno & eodem humero, & aliena, siue læta, siue sinistra communicans, cessante omni strepitu vitiorum, tumultuque solicitudinum ad tantæ suauitatis delicias resoluitur inæstimabili gaudio, & fit in amoris sui dulcedine libera intus à noxijs omnibus mentis absoluta vacatio. Nam quòd nullum vitium prorsus in huius sabbati quiete residere charitas fraterna permittat, testis est huius secundi sabbati continuus feriator Apostolus dicens: Non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices: Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dauid dulcedinis huius suauitate affectus, & ex tanta mentium vnione in vocem iubilationis erumpens, Ecce, inquit, quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Notandum verò, quòd sicut primo Sabbato vnus dies tantummodò dedicatur, quod videlicet singulare est, quod in propriæ conscientiæ: cuiusque tranquillitate consistit: ita nec immeritò hic annus integer consecratur. Quemadmodùm enim ex multis diebus annus efficitur, ita ex multis animabus vnum cor & vna anima charitatis igne conflatur. Sex autem annos, qui præcedunt hoc Sabbatum, possumus intelligere sex genera hominum, in quorum dilectione pro natura sui vel præcepti debito exercemur. Sicut verò annus multos dies complectitur, ita in singulis illis generibus hominum multi nobis animorum vnione iunguntur. Imprimis ergo dilectio nostra naturali ordine ad domesticos nostri sanguinis deriuetur, quos diligere, sicut ex naturæ necessitate tenemur, sic nimis inhumanum est quòd à nostro dilectionis sacrario repellantur. Nam, teste Apostolo, Qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidei transgressor est, & deterior infideli. Hinc est quòd hæc dilectio, quæ ex natura proficiscitur in mandatis quæ pertinent ad dilectionem proximi, primum Deo præcipiente sancitur. Honora, inquit, patrem tuum & matrem tuam. Hinc ad eos qui nobis specialiter amicitiæ vel officii vicissitudine copulantur dilectio nostra progrediens quodam sinu diffusiore laxatur. Veruntamen ista dilectio Pharisæorum iustitiam non transcendit, quibus dictum est: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Sanè & parentum & amicorum affectio quamuis seruata parum præmii consequatur, quippe cùm ad illam lex naturalis inducat: ad istam mutua obsequia nos prouocent: vtraq; tamen, si neglecta fuerit cumulum damnationis importat. Veritas in Euangelio dicit: Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne ethnici hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres vestros, quid, inquit, amplius facitis? Vt ergo in maiorem amplitudinem dilectio nostra se porrigat, amplectatur & eos qui nobiscum Deo militant, & eiusdem vitæ professionem nobis in vinculo pacis & spiritus vnitate coherent. Deus equidem huius dilectionis est causa efficiens, dum à capite in barbam Aaron, & vsque in oram vestimenti vnctio spiritualis emanat, vt qui ab vncto vncti, à Christo Christiani vocantur, omnes in participium nominis Iesu se communi vinculo mutuæ charitatis inuicem complectantur. Adhuc duo genera hominum restant, quos si in nostræ dilectionis sagenam concludimus, nihil aliud superest, nisi vt illius veri sabbati requie perfruamur. Eorum enim qui foris sunt, gentilium videlicet, ac Iudæorum, schismaticorum, & etiam hæreticorum, necesse est vt ignorantiam doleamus, compatiamur infirmitati, duritiam defleamus, per compassionis affectum succurrentes eis orationum suffragio, vt & ipsi in odore vnguentorum nostrorum currant in Christo Iesu Domino nostro. Adhuc dilatat tentorium suum charitas & pallium, quod veteris legis tempore erat breue, sic ampliat, sic extendit, vt duos operire sufficiat, dum inimicū suum animæ suæ noua Spiritus sancti vnione conglutinat. Hac dilectione homo Dei filius efficitur, ac diuinæ bonitatis imago plenissimè repara-

Margin notes: Rom. 13. — Psal. 132. — *Sex genera hominum diligendorũ* — 1. Tim. 5. — Matth. 5. — Ibid. — Psal. 132.

tur. Diligite, inquit Dominus, inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri qui in cælis est. Hæc dilectio, dum inimicum simplici oculo intuetur securissimè dicere potest: Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus. Ita dimittitur qui dimittit. Sic Filius Dei, sic hæres Dei & Christi cohæres efficitur. Attende homo, quàm securum, quàm dulce sit, quàm iucundum inimicis compati, iniuriis non moueri, eum amare pro Christo, à quo me sentio non amari, & eam affectionem gerere erga ipsum, quam indulgentissimus pater erga charissimum sibi filium phrenesi laborantem, vt, quò maiores ab eo irrogantur iniuriæ, propensiore erga eum ferueat charitate.

Math. 5.

Math. 6.

De tertio Sabbato in dilectione Dei.

CAPVT XVII.

Tertium Sabbatum dilectio Dei.

VErùm omne sabbatum habet sex præambulos dies, in quibus cæleste manna colligimus, vt in illa præclara solemnitate, quæ in Dei dilectione celebranda est, sugamus lac ab vberibus consolationis eius, & inter duas sortes, inter vbera sponsi, inter sinistram & dexteram per viscera misericordiæ Dei nostri beatissimè quiescamus. Isti sex dies sunt, Christi conceptio, natiuitas, prædicatio, Passio, Resurrectio, Ascensio. Istis sex diebus operatus est Dominus salutem in medio terræ, & requiescens ab omni opere quod patrarat, sedensque in gloria Dei Patris ad illud Sabbatum, quod est in illius dilectione celeberrimum, misericorditer nos inuitat. O bone Iesu, ô benigne, ô amabilis, ô suauis, ô dulcis, ô amor Deus, ô charitas Deus. Quid dulcius, quid suauius, quid amabilius, quàm vacare & videre, quantum nos amaueris, quàm piè, quàm misericorditer in Conceptione & Natiuitate tua te dignatus es exinanire vsque ad infirmitates infantilis naturæ, quàm benignè, quàm diligenter nos viam vitæ verbo & exemplo docueris. Quanta dignatione te pro nobis morti obtuleris, quomodo resurgens in gloriam tuam naturam reparaueris humanam, & ascendens in cælum eam in throno maiestatis tuæ collocaueris gloriosam. Quid felicius, quid iucundius Sabbato illius animæ, quæ contemplatione & dilectione Dominum comprehendens, & quasdam diuinæ suauitatis experientias in se formans inæstimabili gaudio sanctæ fruitionis afficitur, dum à se peregrinans iam in cælis habitat, & in memoriam abundantiæ suauitatis Dei exultat & iubilat. O quies pacifica, ô Sabbatum delicatum, ô dulcedo charitatis, quæ animam diligentem Deum vsque in altissima eius magnalia prouehit, prouectamque inter voluptates æternas requiescere facit. Feriatione huius Sabbati totus homo interior hilarescit, eius intelligentia serenatur, affectiones dulcescunt, & sancta desideria in Deo quadam fruitione felicissima resoluuntur. O mane, ô dies, quæ melior es in atriis domini super millia. O splendor lucis & ardor charitatis, quæ inflammat Angelos, & illustrat interiora sanctorum. O præclara solemnitas, ô iucunda pausatio & Sabbatum delicatum, ô Sabbatum gloriosum. Et quæ gloria delicatior aut desiderabilior potest esse, quàm Deo medullitus inhærere & iactare in eum omnes cogitatus & affectus suos, atque de dilectione ipsius colligere tantæ certitudinis fructus, vt de salute animæ suæ, de consortio Angelorum atque de illa interminabili exultatione, quæ diligentibus Deum præparata est, eum nullatenus oporteat hæsitare: Propterea ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii. Andreas glorians & exultans currebat ad crucem. Paulus igitur perfusus tanti gaudij suauitate dicebat: Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Et de Christi retributione securus, Scio, inquit, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex. Expertus, quòd dilectio Dei esset tam iucundæ securitatis causa efficiens! Scio, inquit, & certus sum quòd neque mors, neque vita, neque gladius, neque Angelus, neque potestates, neque aliqua alia creatura poterunt me separare à charitate, quæ est in Christo Iesu. Moyses innixus tam solidæ charitati prælegit deleri de libro quem scripserat Dominus, quàm sustineat populum sibi creditum diuina indignatione deleri. Hac inexpugnabili arce munitus Ezechiel in Chaldeam, Ieremias in Ægyptum fretus in istius tuitione descendit. Iob frater draconum per hanc sine periculi suspicione factus est, & socius struthionum. Paulus sub tam certa securitate non metuit anathema fieri à Christo pro fratribus suis. Dauid sub istius vmbra securus per vmbram mortis incedere non veretur. Cùm enim Deus sit charitas, scit quòd vbi est

Act. 5.

Gal. 5.

2. Tim. 1.

Rom. 8.

Exo. 32.

Ezech. 1.

Ierem. 43.

Iob 30.

Rom. 9.

1. Reg. 17.

1. Ioan. 4.

Psal. 22. charitas, ibi est Deus. Si ambulauero, inquit, in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Infelix ego dilexi hactenus mundum, tuamque dilectionem, Deus, amori mundano post habui. Nunc è diuerso facias secundùm diuitias misericordiæ tuæ, vt te diligam, mundumque & omnia, quæ in eo sunt præ tua dilectione contemnam, fastidiat anima mea in desiderio tui, Deus, cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt. Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum. Deficiat in amore tuo & liquescat anima mea, vt in deficiendo ex me spiritum meum psallam & cantem tui amoris delicias, & diuitias charitatis illius, per quam torrentes voluptatis æternæ potantur, quorum affectio prorsus à tua dilectione absorpta est. Sicut enim ferrum ignitum in quandam ignis essentiam transit, & guttula aquæ, si pleno vini dolio sit infusa, sua insipiditate deposita essentiam substantiæ melioris assumit: Sicut aër solari splendore perfusus totus est splendor; sic spiritus hominis diuino amore affectus totus est amor. Quocirca, qui Deum diligit, sibi mortuus & soli Deo viuens quodammodò, vt ita dixerim consubstantiat se dilecto. Si enim anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid, aut si is, qui adhæret Deo vnus spiritus cum eo efficitur, non absimili vnionis iudicio quodam genere coëssendi tota in Deum transit affectio, in qua sine alterius desiderii exceptione tota in se collecta transfertur in Deum omnium desiderabilium plenitudo. Diliget tamen anima perfectiùs, cùm introducetur in gaudium Domini sui, in amplexus sponsi, omniumque iustorum beatitudinem suam faciet communione charitatis: beneficio cuius omnia in omnibus erit Deus.

Psal. 72. Psal. 141. 1. Reg. 18. 1. Cor. 6. Eph. 4.

Apostrophe, vel exhortatio vt diligatur Deus.

CAPVT XVIII.

AVdite cæli, & auribus percipe terra, quantum magnificauerit Deus nobiscum misericordiam suam. Et quis abyssum tam ineffabilis gratiæ considerauit? Quis de fonte tantæ dulcedinis gustauit, & non amauit? Nonne subiecta Deo eris anima mea? quare non effundis affectus vniuersos in Deum, quos dirigis ad vanitates & insanias falsas? Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Nunquid non est tibi consiliarius, aut saluator? Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere ad Dominum Deum tuum, diuisa mea, dilacerata mea, perdita mea, sed Christi suscitata, Christi redempta passione? Cur quæso, diligis aliud præter illum, qui tam benignè tam misericorditer à tot miseriis te redemit? Iugi scrutinio & assidua meditatione reuolue, qualiter vnigenitus Dei Patris, cùm esset splendor gloriæ & figura substantiæ eius, post exinanitionem vsque ad formam serui, post famem, post sitim, post lassitudinem, post lacrymas, post vincula, post flagella, post fel, post acetum, post coronam spineam, post clauos, post & lanceam pro salute tua, inter duos latrones quandoque in cruce pendebat. Crucis equidem cornua in manibus eius, ac de illis pius ille Samaritanus tuis vulneribus vinum & oleum infundebat. Porro autem erat ibi abscondita eius fortitudo, & in amaritudine mortis dulcedo ipsius. O quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Testimonio Isaiæ: Verè Deus absconditus tu es Rex Israel saluator. Moriebatur Saluator tuus, anima mea, vt te viuificaret, affixus erat cruci, vt iniquitates tuas propriis manibus cruci affigeret; manus eleuabat ad patrem in sacrificium vespertinum, vt te ad amplexus amicabiles inuitaret: vitamque suam, quæ in nullo morti erat obnoxia, pro te ad mortem obtulit, vt, dum à Principe tenebrarum iustus iniustè occiditur, quia quod suum non erat vsurpasse conuictus est, ea quam habebat iure, potestate priuatur. In tam exuberanti beneficio, in tanto cumulo gratiarum, quo te largitio diuina quasi obruit & confundit, vide ne ingrata sis. Ingratitudo peremptoria est salutis, ipsa est flatus aspidis, virus animi, vredo virtutum, ventus pestilens & aura corrumpens, stillicidia pietatis, rorem gratiæ & misericordiæ fluenta desiccans.

Isa. 45. *Ingratitudinis mala.*

Adhuc improperat animæ beneficia Dei, vt grata sit Deo.

CAPVT XIX.

ADhuc dico, nihil est enim satis dictum quod semper est dicendum,

atque recordatione continua replicandum. Eras illi grauissimo creditori Angelo Satanæ velut cuidã immanissimo exactori, tot debitis quot peccatis vinculo chirographi obligata, nec soluendo eras. Dei autem Filius non quæ rapuerat, sed quæ rapueras, pro te soluit, &, quod dignationis propensioris & gratiæ vberioris erat, non delegauit alium debitorem, sed dedit animam suam in causam soluti. Cumque ille Angelus transfuga & emansor te in detestabilem peteret ancillatum, Christus litem contra te propositam suam fecit. Postque diuersas productiones testium Legis, Oraculorum, Prophetarum, signorum, tandem proprium Sanguinem allegauit, obtinuit allegatio illa tuæ sententiam libertatis. Super calculo sententiali scriptæ sunt litteræ in membrana corporis crucifixi & confirmatæ osculo misericordiæ & veritatis, iustitiæ & pacis obuiantium sibi. Denique impressum est sigillum, plaga scilicet lateris, quam in pretium redemptionis nostræ & placationem continuam iugiter exhibet ante oculos Patris. Adhuc extat titulus causæ inscriptus in tantæ charitatis memoriam. Sciasque quòd si te ingratam inuenerit, nec velle tanto vti beneficio, exiget à te districtissimè mortem suam, vereorque ne quandoque indignantissimè tibi dicat: Tolle manum tuam & mitte in latus meum dextrum, mitte digitos tuos in fixuras clauorum, & vide quanta pro te passus sum. O ingrata & crudelis impietas, nonne putas Deum de collatis tibi diuitiis pœnitere, si ea viderit per ingratitudinem periisse? Propterea oratio nostra sæpe repellitur, & hoc ipsum pia dispensatione fieri existimo, ne qui de præacceptis beneficijs ingrati fuimus, ex noua largitione cælestium munerum grauiore culpa ingratitudinis oneremur. Cùm enim Deus beneficium perditum reputet, quod non prosequitur actio gratiarum, nobis expedit non exaudiri potiùs quàm ad cumulum damnationis nostræ ingratitudinis materiam obtinere quod petimus. Qua ergo præsumptione non diliges illum, qui te non diligentem dilexit, qui te peccatricem non despexit? Vide, quæso, qua compensatione, quo merito summæ & æternæ respondeas Trinitati. Tradidit propter te pater vnigenitum suum morti. Tradidit & Filius seipsum, pro tua salute in mortem. Datus est denique tibi Spiritus sanctus, attestante Apostolo, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Sic amat nos Pater, amat Filius, amat Spiritus sanctus, amat nos Trinitas tota Deus. Amat nos Deus æternus, omnipotens & immensus, cuius magnitudinis non est finis, cuius sapientiæ non est numerus, cuius pax exuperat omnem sensum, à quo & in quo vniuersa sunt visibilia & inuisibilia, cælestia & terrena. Sanè cùm diligis, facis hoc ex debito: si te diligit, facit hoc ipse gratuitò. Attende celsitudinem cæli & magnitudinem firmamenti, & modicum in locis palustribus lutum, talis est adhuc inæstimabiliter dispar comparatio tui ad Deum, sicut luti ad cælum. Quid enim collatio tui ad ineffabilem, ad incomprehensibilem, ad incomparabilem? nihil ei ad mensuram meriti retribuere posses, si in retributionem eorum, quæ pro te sustinuit, te millies mille annis & gehennali incendio cruciares.

Ioan. 10.

Rom. 5.

Quòd elegantiùs & pleniùs diligat nos Deus, quàm nos ipsum.

CAPVT XX.

Immensa Dei erga homines beneficia.

OMnia quidem quæ in Deo sunt inæstimabiliter excellentiora sunt his quæ nostra sunt: ipse enim diligit vt charitas, iudicat vt æquitas, disponit vt sapientia, reuelat vt lux, miseretur vt pietas, scit vt veritas, operatur vt virtus, præsidet vt maiestas. Circumscriptis autem omnibus, quæ ad dispensationem Incarnationis suæ pertinent, diligenter attende, quòd tibi vniuersitas mundi de mandato eius obsequitur, omnis natura tuis famulatur obsequiis, cælum, aër, terra, mare, & ea quæ in eis sunt tuis pariter necessitatibus & oblectamentis inseruiunt. Annua temporum reuolutio, flores fructusque arborum & herbarum rediuiua innouatione informat, atque labentibus palmitibus, & naturis germinum antiquatis, continua Dei munera tibi circuitus temporum subministrat. Recognosce, anima, quòd quandoque non eras, & ab eo facta es, nihil ei dedisti vt te faceret, nil enim dare poteras, quia non eras. Cùm autem melius esset esse quàm non esse, gratis tibi esse contulit, omnibus illis te præferens, quæ de non esse ad esse poterat producere, nec produxit. Adiecit tibi speciem, & cuius essentia de nihilo prodierat per gratiam

Saluatoris ipsa sua te imagine & similitudine insigniuit. Adhibuit cum pulchritudine vitam. Vnde tanta & tam gratuita & tam inaudita dignatio, vt fieres ad imaginem & similitudinem eius: nisi vt simile tuum diligeres, & ei, qui te gratuita dilectione præuenit, dilectione mutua conformares? Nimirum ei te decenter tribuis diligendo. Ei ergo cor & medullarum tuarum interiora exhibe ad diligendum, qui te diligere dignatus est, nihil tamen in te reperiens diligendum. Ama signaculum tuum & imaginem tuam, & vt expressior in te forma tui Creatoris appareat, ei qui charitas est, te fide & charitate conforma, & in materiam gratiarum beneficium eius iugi meditatione recogita. Amator tuus ad hoc exhortatione Prophetica te inuitauit: Pone me memoriale tuum in corde & brachio, id est, in corde & corpore, vt deposita imagine terreni hominis, cælestis imaginem portes, attendens diuinæ dilectionis argumenta, quæ refelli non possunt: pone me super cor tuum, vt fidei signaculum, vt amoris exemplum. Tale signaculum ante præuaricationem suam se Angelus apostata exprimebat testimonio Ezechielis dicentis: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore. Angelus siquidem in sua creatione tanta Deo conformitate est vnitus, vt esset potiùs signaculum similitudinis, quàm simile vel signatum. De sigillo quippe talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in eodem sigillo essentialiter habetur, & hoc homini competit. Angelus verò pro sua subtilitate naturæ Deo expressiori similitudine adhærebat, quia totus & tantummodo Spiritus erat. Nos verò luteo carcere inclusos, & in habitatione terrena depressos, charitas ad dignitatis Angelicæ statum reparat: & licet corpus quod corrumpitur aggrauet animam, & deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: tamen peccato deformatos nouum diligendi mandatum ad Dei similitudinem nos reformat. Multiplicauit tibi Dominus dona sua, adiecit enim pulchritudini tuæ viuere, sentire, atque discernere, & in omnibus quæ munificentia eius contulit, accepit indigentia tua; gratia eius non exigentia tui meriti antecessit. Desponsauit te fide, foris ornauit te sensibus quasi quibusdam præfulgentibus gemmis, te verò interiùs quasi naturali pulchritudine sapientia insigniuit. Nouit quis ornatus tibi competentior esset, ideoque dedit quod te decuit, & in tantum, vt etiam propter hoc ipse te diligeret, qui hoc dedit. Sanè insana es, si eum mediocriter amas, qui te tanto amore præuenit, qui tanta & tam pretiosa largiens, maiora etiam diligenti se pollicetur, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, quorum æstimatio in cor hominis non ascendit. Ex eius munere pensare teneris, quantùm sit diligendus, qui tantùm diligit, vt iam non tantùm temerarium, sed etiam nefarium debeas reputare, non solùm diligentem non diligere; sed tanti, tam potentis, tam præcellentis amorem totis visceribus, totis interioribus præcordijs non amplecti. Omnium pulcherrimus sponsus forma præ filijs hominum, ama sponsum, ama Regem in decore suo, Regem virtutum plenum gratiæ & veritatis, coronatum gloria & honore Dominum maiestatis. Concupiuit equidem Rex decorem tuum & munera tua, quibus te ornare dignatus est, in tuum honorem eius inclinarunt affectum; amat te in muneribus suis. Si enim habes aliquod bonum, illud habes, intelligere eius donum. Verbum Apostoli est: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Si de aliquo gloriaris, quasi illud à teipso, & non à Deo acceperis, furaris Deo quod suum est, honorem alterius tibi rapis, & te in alienam gloriam præsumptuosè intrudens habes quidem gloriam, sed non apud Deum: quia gloriam alienam tibi vsurpas nequiter contra Deum. Vide ergo ne vnquam obrepat tibi ingratitudinis nota. Recole incessanter te tua iniquitate perditam, ipsius misericordia reparatam.

Cant. 8. — Ezech. 28. — Sap. 9. — I. Cor. 2. — I. Cor. 4.

Quanta sit animæ prærogatiua super cæteras creaturas.

CAPVT XXI.

Studeas illi placere modis omnibus, quibus potes, qui te talem facere dignatus est vt placeres. Vtinam teipsam cognosceres & tui gratiam creatoris in tuæ pulchritudinis inspectione probares. Porro oculus cuncta videns seipsum non videt, ideo faciem tui cordis quandoque in speculo propriæ rationis attendas, ne tuæ facias iniuriam dignitati. Quod equidem facis, si vis tibi te abiectiora præponere, & ea quæ decorem imaginarium

Animæ excellentia.

& vmbratilem habent, tibi, quæ in veritate pulcherrima es, coæquare. A tua dignitate nimis enormiter & ignominiosè te deiicis, si transitorias & inanes rerum pulchritudines appetis, aut miraris. Mundus nimirum propter te factus est, ideo mundum non ames, quia mundus non est te dignus, cùm sis eo longè dignior, & sole & luna & omnibus creaturis. Omnia quippe temporalia suæ pulchritudinis defectus agnoscunt; tu nec labore deficis nec pallescis ægritudine, nec marces senio, nec morte tabescis. Quocirca, si aliud diligis in hoc mundo, qui totus est tibi subiectus, summa temeritas est, vbi ea diligere sic velis, vt tibi seruientia, vt munera sponsi, vt amici xenia, vt beneficia Domini. Nec ista diligas cum illo, sed propter illum, illum per ista, & ipsum diligens super ista. Degeneras equidem in amorem meretricum, si plus amas dantis munera, quàm amantis affectum. Donanti quidem iniuriam facis, imò te meretricali turpitudine dehonestas, si recipis dona, & dilectionis vicissitudinem non rependas. Ipsum ergo dilige propter se, & propter ipsum dona ipsius. Dilige te illi & illum tibi. Dilige ipsum, vt eo fruaris, vt in eo ponas affectiones tuas, & cùm dilexeris feruentiùs, affectuosiùs diligaris. Hic amor sanctus est, nihil habens sordidum vel impurum: sed in Dei recordatione dulcissimus omnes mundi supergrediens delicias, & quodammodo ex natura suæ stabilitatis æternus. Illud autem iugi memoria teneas, quòd quantò differentiùs præeminentior est essentia eius fragilitate humana, tantò suauiùs, & incomparabiliter dulciùs, & delectabiliùs diligit, atque diligitur, quàm Angelus, quàm homo, vel aurum, seu argentum, seu lapis pretiosus, vel sanitas, vel libertas, vel quæcunque alia, quibus corda hominum distrahuntur. Nec te ab eo minùs diligi credas, si quibusdam animantibus terræ tecum pariter beneficium solis & lunæ & cætera gratiæ suæ dona communicat. Nimirum quæcunque illis donata sunt, propter te donata non dubites; vt enim tibi seruiant vniuersa, ipsa de diuina bonitate necessaria sibi dona receperunt, sine quibus esse, aut seruire non possunt. Nunquid ideo videtur circa te dilectio ipsius intensior, si tibi soli omnia contulisset? Nunquid beatior esses, si sola hæreditares in mundo, & omnia quæ in eo sunt sine vllo socialis vitæ solatio possideres? Et si etiam de malorum hominum societate causaris, scias proculdubio quòd sicut tibi & malis hominibus cætera seruiunt: ita malorum hominum vitam facit diuina dispensatio in tuum militare profectum. Malorum siquidem societate hi qui boni sunt, in melius exercentur, docentur etiam iam affectare virtutes & alia dona Dei, quibus ipsi carent, & quæ longè meliora sunt, quàm omnia quæ cum iniustis hominibus possidentur. Denique cùm videant malos ruere in interitum, de suæ salutis expectatione crescit eorum affectus in Deum, & de diuinis muneribus, quorum cum impiis nulla est communio, sequitur deuotior exhibitio gratiarum. Cùm ergo omnia tibi cooperantur in bonum, vt mali tibi exercitio & boni solatio fiant, non reputes te minùs diligi, quia singulariter te non amat. Quia tamen quadam amoris singularitate te diligit, dum & bonos & malos in vsum vitæ vtilitatis inflectit: cumque ipso iure & debito charitatis velis tecum omnes alios æternæ beatitudinis esse participes, tua bona voluntas bonum alienum tibi proprium facit, & Spiritus sancti communicatione beatitudini omnium beatitudo accrescit. Fit igitur amor ex ipsa communione singularis, dum nihil ex plurium participatione diminuitur, & diffusus in omnes totus in singulis reperitur. Te itaque singulariter diligit, qui nihil sine te diligens alia propter te diligit. Licet enim amor diffundatur in plures, tamen est in singulis totus, vt omnes vnicè diligens ab omnibus vnicè diligatur. Propterea hic est amor vnicus non priuatus, solus non solitarius, communis non diuisus, nec vsu deficiens, nec tempore aut participatione decrescens. Repone igitur in thesauro memoriæ, ac recole incessanter quæ tibi à Deo donata sunt, vt nec de non acceptis præsumas, nec super acceptis eius beneficiis in gratiarum actione lentescas.

Anima toto mundo dignior.

Quantò sit dulcior amor, quo nos diligit Deus, amore quo eum diligimus.

CAPVT XXII.

QVantò præeminentior est humanitate diuinitas, tantùm amor Christi quem habet ad nos, amore illo quem habemus ad illum, vel ad proximum, dulcior est, firmior, atque profundior, violentior, penetrabilior, interior,

Excessus amoris Dei in nos.

rior, compaſſibilior, feruentior, atque ſuauior. Omnes maternos affectus, omnes fratrum coniugum conſenſus illa quam habet ad nos inæſtimabili charitate tranſcendit. Ipſe paternæ gratiam lenitatis exprimens in ſeipſo, fidelem ad animam loquitur dicens: Amodo voca me, pater meus es tu, & dux virginitatis meæ tu es Deus. Et illud: Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis. Ipſe materna nos benignitate præueniens, quemadmodum, inquit, mater conſolatur filios ſuos, ita & ego conſolabor vos. Et rurſum: Nunquid poteſt mater infantem ſuum obliuiſci, vt non miſereatur filio vteri ſui? & ſi mater oblita fuerit, ego autem non obliuiſcar tui. Ipſe in ſe modum fraternæ dilectionis aſſumens animæ fideli ſic loquitur: Hortus, ait, concluſus ſoror mea. Et iterum: Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa. Amicus eſt, dum fideli animæ dicit: Pulchra es amica mea. Et ipſa de illo: Talis eſt, inquit, dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus. Sponſus eſt, cùm de illo dicitur: Gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus. Hoc ergo ſentiamus in nobis quod & in Chriſto Ieſu, qui extendens manus in diſcipulos ſuos vocat eos fratres, & quod amplius eſt, patrem & matrem atque ſororem, omnem ſcilicet, qui ſanctè, qui humiliter, qui caſtè, qui ſocialiter eius aut proximi fecerit voluntatem.

Jerem. 3. 4. & 19.

Iſa. 66.

Iſa. 49.

Cant. 4. 12. & 9.

Cant. 6.

Cant. 5.

Iſa. 62.

Mar. 3.

Inculcatio beneficiorum Dei ad maiorem dilectionis affectum.

CAPVT XXIII.

Si recenſeas diligenter effuſam & indefeſſam circa te magnificentiam & munificentiam gratiæ Dei, licet ipſe ſit generalis omnium diſpenſator, videbis tamen eam circa commoditates tuas quaſi totum & ſingulariter occupatum. Quocunque te vertas, tibi ſollicitus & diligens prouiſor aſſiſtit. In intentionibus, in meditationibus, in verbis, in conſiliis, in operibus, in aduerſis, in proſperis, foris & intus eius gratia te ſubſequitur & præcedit. Tibi exhibet in omni tribulatione remedium. Sanat infirmam, reducit erroneam, corripit delinquentem, conſolatur afflictam, erigit elapſam, triſtem lætificat, nec diu vacillare ſuſtinet deficientem. Illud, anima, tibi tanquam animæ meæ conſulo. Sicut aliàs me recolo monuiſſe, vt primitias tuæ creationis attendens iugi ſcrutinio & ſollicita meditatione reuoluas: quòd ſpecioſam te fecit, quòd multiplices gratiæ dotes adiecit, quòd cùm poſtea per te fœda & fœtida facta eſſes, ipſe miſericors gratuita benignitate ſua tuæ auerſioni compatiens, ſic te non exiſtentem dilexit, vt conderet, ita te conditam ſed perditam gratia ſua reparauit. Loquitur in Ieremia fons miſericordiæ Dominus: Vulgò dicitur, Mulier ſi dormierit cum adultero viro, nunquid reuertetur ad virum ſuum? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te, dicit Dominus. Qui te integram & illibatam creauerat, tibi multiplicis gratiæ dona ſponſalitia liberalitate contulerat. Tu verò amatoribus alienis adhærens, dediſti ſponſo tuo libellum repudij, tuam integritatem expoſuiſti corruptoribus, & illicitos amplexus affectans diuaricabas pedes tuos ſpiritibus immundis. Tandem ſuper omnes meretrices tibi facta eſt frons, noluiſti erubeſcere, ſed animo infrunito ad illicita ruens teipſam deuoluebas in abyſſum damnationis æternæ: ipſe verò tam excelſus, tam admirabilis, tam præpotens, tam inſignis poſt lapſum adeo damnabiliter oculo miſericordiæ te reſpexit: ipſe vt te de luto fœditatis erigeret, de ſuæ gloriæ maieſtate deſcendit: & vt tuæ corruptionis ignominiam aboleret, pro te dira & ignominioſa ſuſtinuit: & vt multa paucis includam, vt te liberaret à morte, damnatiſſimæ morti ſe obtulit; nec expreſſiùs, nec fideliùs, nec dulciùs, nec benigniùs exhibere potuit quanto te diligeret charitatis affectu. Nunc etiam tuæ præuaricationis oblitus refundit tibi gratiam quam amiſeras, redintegrat amorem quem corruperas, nec ſua beneficia tibi, nec tuos exceſſus improperat; immo ſi humiliter & fideliter adhærere digneris, accumulabit gratiam ſuper gratiam, vt pulchrior quàm vnquam fueris, & purior fias, & quanta ſit circa te dilectio eius ex tui lapſus reparatione cognoſcis. Scis quàm fructuoſum ſit eum diligere, qui tam ineffabiliter bonus & incomparabiliter manſuetus eſt, quod nunquam fortaſſe ſcires, niſi tanti periculi experientia didiciſſes. Sciens te ex infirmitate fortem, ex caſu ſtabilem, cautam ex periculo, ex infeli-

Prouidentia Dei immenſa.

Ierem. 3.

citate felicem. Quocirca insto adhuc & iterùm tibi vsque ad nauseam replicabo, vt assiduè cogites, quanta tulerit tantus pro te tantilla & tam perdita. Sanguinem & mortem suam ponens pretium tuum, cùm sit sanguis eius impretiabilis, & mors eius æstimationis non recipiat modum. Illud super omnia te cauere oportet, vt non arroganter de ipsius liberalitate effusa præsumas, sed continuè recolas, qualiter te in lupanaribus opprobrio prostitutam ab immundiciis sanguine suo lauit, amauit, integritati restituit. Amor enim ipsius violata integritate restituere, non violare integra consueuit. Licet autem faciem eius non videas, ipsum tamen tibi semper esse præsentem non dubites. Vide ergo, ne aliqua indecentia tui oculos præsentis offendas: & scias indubitanter, quòd qui te dilexit turpem, pleniùs diliget speciosam. Induere ergo, quæso, veste innocentiæ, orna te quasi veste polymita varietate virtutum, & qui te fidei annulo subarrauit, in te odorare lætetur aromata gratiarum. Dilige, quæso te, tota dominum tuum, & sponsum tuum, vitam tuam, solatium tuum, consilium, auxilium ac refugium tuum. Denique dilige illum qui tibi est quicquid optabile aut amabile esse potest. Dilige eum castè, deuotè, & sanctè, non verbo, nec lingua, sed opere & veritate. Quære in amore tuo, non quæ tua sunt, sed quæ Iesu Christi. Sic enim diligere nos Propheta docebat, cùm diceret: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. De illo autem, qui quærit quæ sua sunt, scriptum est: Confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Sic ergo te totam iactes in eum, sic amando tota transeas in amatum, vt tui oblita, factaque apud te tanquam vas perditum, viuas in ipso & à teipsa deficias, vt possis dicere cum Propheta: Defecit cor meum & caro mea, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Domine Deus meus tibi dixit cor meum exquisiuit te facies mea: sed quando fiet hoc Deus? Quando venies anima mea, & apparebis ante faciem Dei? Quando sinistra in dextram conuertetur, quando te sponsus exhibebit non habentem maculam, neque rugam, cùm fluminis impetus lætificabit ciuitatem Dei, cùm templum sanctum, quod tu es, ornabitur coronis aureis, cùm maiestate replebitur omnis terra, cùm tibi exultanti in conspectu Dei, & delectanti in lætitia ministrabit, transiens, dico, ab illa specie corporali, quam Apostolis suis exhibuit ad illam gloriæ, ad speciem in qua est coæqualis, & æternus, & omnipotens Deo Patri. Te itaque in spe & expectatione futurorum iugiter exerceas, votis ac desideriis, ac de perceptione præsentium semper sit apud te gratiarum actio, & vox laudis.

Psal. 105. Psal. 48. Psal. 72. Psal. 26.

Adhuc replicantur beneficia Dei, vt anima sit inde humilior.

CAPVT XXIV.

Vsquequò dormies, anima mea, vsquequò dormitabis, vt vel breuis hora otiosa surrepat, in qua non habeas memoriam Filii Dei pro tua misericordia crucifixi? Vnicuique molestissimum videretur, si compari suo magnum impendisset obsequium, & ipsum super beneficii exhibitione inueniret ingratum. Quid ergo faciet Dominus maiestatis, si nos, qui cinis & puluis sumus, tantæ misericordiæ ingratos inuenerit? Quemadmodùm pater miseretur filiorum, misertus est nostri. Si enim aliquem indurat, iudicat, & condemnat, non ab eo est, sed à nobis: licet enim cui vult misereatur, & quem vult induret, ipse tamen, cui proprium est misereri semper & parcere, & suas misericordias coronat in nobis, & malitias nostras punit. Ipse nimirùm pater misericordiarum per Prophetam loquitur dicens: Nunquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus, & non magis vt conuertatur & viuat? Recole quòd Deus Dei vnigenitus pro salute tua inclinauit cælos & descendit; & vt te de luto fæcis erigeret quodam artificio ineffabili, manendo quod erat, vsque ad vagitus infantiæ, vsque ad liuores & vulnera passionis se à sua maiestate deposuit. Moyses quidem Æthiopissam duxit, sed in ea pellis nigredinem non mutauit. Te Filius Dei reperit multiplici peccatorum turpitudine denigratam, lacrymis suis & baptismo suo tandem & cruoris vnda te lauit, & te sibi exhibuit gloriosam. Scis, nec ambigere potes, quantùm sponso tuo sis inferior genere, specie, dignitate. Vnde igitur tibi tantus & tam inæstimabilis honor, quòd te Deus sibi in sponsam dignatus est eligere, per quem omnia facta sunt, qui habet potestatem

Ezech. 18. Exod. 2.

vitæ & mortis, rex cæli & terræ, splendor & imago substantiæ Patris, in quem desiderant Angeli prospicere, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur: Creator & rector vniuersitatis, Angelorum & Archangelorum desiderium, Deus gloriæ & Dominus maiestatis? Vnde hoc tibi, quòd te recepit sociam gloriæ, consortem regni, participem thalami, quem cùm tetigeris casta es, cùm cognoueris docta es, cùm videris beata, & cùm frui poteris es gloriosa vel etiam ad momentum? Stat Angelus Domini, qui secet te mediam, si alienum amatorem receperis, si erga eum tepuerit amor tuus, si te in modico indeuotam exhibueris, vel ingratam. Recole, quanta tibi fecerit Deus, attraxerit te ad thronum gratiæ suæ, te denuò ad thronum gloriæ prouecturus, quæ non audebas de scabello pedum, aut de venia cogitare.

Hebr. 1. 1. Pet. 1.

Quòd mandatum de dilectione frequenter inculcatur, nec cordibus nostris profundiùs infigitur.

CAPVT XXV.

QVàm affectuosè, quàm sincerè, quàm suauiter, quàm dulciter Deum diligere tenearis, Dominus per Moysen docet dicens: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, hoc Dei præceptum exactissimam obseruantiæ necessitatem sibi habet implicitam. Potest equidem aliquis excusare, quòd vigilare, ieiunare, aut laborare idoneus non sit, sed nullus excusare se potest, quòd amare non possit. De virginitate datur consilium, non præceptum. Qui potest, inquit Dominus, capere capiat. Et Apostolus: De virginibus quidem præceptum non habeo, consilium autem do. Charitas autem à Deo præcipitur, ipsiusque præceptum fortiter & obnixè, & sub interminatione pœnali, cordibus humanis indicitur. Mandauit equidem hoc mandatum Dominus custodiri nimis: & vt ipsum cordibus nostris altiùs, quàm clauum infigeret, velut crebros ictus, sæpius inculcauit priùs vt diligeremus ex toto corde, postea subiungit quòd ex tota anima, demum adiecit, quòd ex tota virtute nostra. Vide, quia clauus aut stimulus est hoc præceptum.

Deut. 30. Matt. 19. 1. Cor. 7.

Nam sicut Salomon dicit: Verba sapientiæ stimuli sunt, & quasi claui in altum defixi. Nonne plusquàm stimulus est, aut clauus sermo Dei viuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti? Sanè duritia cordis nostri hanc exigebat inculcationis instantiam, vt hoc præceptum ad nostrorum cordium interiora transiret: sicut duro stipiti clauus crebra percussione infigitur, donec interiùs adigatur. Expediebat etiam nobis, quorum corda mundanus amor infecerat, & interiùs animæ latebras obtinebat, vt eiiceretur foras exulans à corde nostro, vt in Deo maneret, & Deus in eo. Si quis totum cor suum habere confidat, cum Propheta de corde suo conqueratur, & dicat: Multiplicasti super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me. Et iterum sui cordis recuperationi congratulans, Inuenit, inquit, seruus tuus cor suum, vt oraret te oratione hac. Sæpe in libro experientiæ legimus quomodo à corde nostro relinquimur: nunc est nobiscum, nunc alibi, nunc auolat, nunc recurrit, & in sola lubricitate manens in nulla vnquam sui soliditate subsistit. Quomodo igitur diligam toto corde, qui à toto corde meo excidi? Aut quomodo cor meum habere valeo totum, nisi Deus ipsum fecerit meum? nihil equidem de corde meo habiturus sum, nisi Deus ipsum fecerit meum. Porro si omnes affectus & intentiones ac motus mei cordis, Deo adiuuante, in ipsum dirigerem, fixumque in eo immobili deuotione tenerem: Insuper & medullas animæ meæ ille cælestis ignis accenderet, de quo Propheta commemorat: Ignem misit Dominus in ossibus meis & erudiuit me; Liberum forsitan esset mihi toto corde diligere. Nunc autem imperfectum meum videant oculi tui, Deus, vt si quantùm debemus non datur nobis diligere, saltem quantùm possumus diligamus. Si recolamus beneficia Dei, non ea tantùm in quibus per carnis dispensationem visitauit nos oriens ex alto, sed cotidiana & ferè continua, quibus nos in angustia & afflictione spiritus constitutos pater misericordiarum assiduè consolatur. Quis ei vnum pro mille respondere aut rependere possit, qui tot miserationibus tot miserationes inculcans & ingerens, & in omnibus nobiscum magna faciens, tam crebris munificentiis obruit & confundit? Vt ergo cor nostrum totum in gratiam suæ dilectionis alliciat, vt ab

Eccle. 1. Hebr. 4. Psal. 39. 2. Reg 7. Thren. 1.

amore mundi nos prorsùs auellat, cùm amicus mundi sit inimicus ipsius, & hoc doceat nos sacra eruditio, cor nostrum ad amorem suum paterna lenitate inuitat. Quòd enim præcipimur Deum diligere ex toto corde nostro, & ex tota anima, & ex tota mente, perinde est ac si nos instruat Deus diligere se dulciter, prudenter, & fortiter.

Dulciter diligitur Deus ex recordatione passionis.

CAPVT XXVI.

ET quid dulcius, quàm iugis recordatio dispensationis illius per quem apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei? Super omnia Christe Iesu, Passio tua nobis te amabilem facit, ipsa propitiata est omnibus iniquitatibus nostris; effuso enim sanguine sine culpa omnium culparum chirographa sunt deleta. Gratia tuæ Cruci Iesu. Ipsa enim omnes cruciatus nostros euacuat: gratia clauis, qui nobis aperuerunt viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. O quàm horrenda & insanabilis est plaga præuaricationis nostræ, pro qua Dei Filium oportebat tot dura opprobria, tot & tam dira vulnera sustinere? Clamabat sanguis Abel vltionem de terra, clamabat sanguis Naboth, clamabat sanguis omnium iustorum, qui effusus fuerat super terram dicentium: Vindica, Domine, sanguinem nostrum, qui effusus est super terram. Solus sanguis Christi clamabat reconciliationem & redemptionem populi sui: clamabat mors eius defunctis ad vitam, peccatoribus ad indulgentiam, ad liberationem captiuis, perditis ad salutem. Ipse iugiter interpellat ad patrem, vt pretium sui sanguinis & merces obedientiæ, quam patri exhibuit, pro peccatoribus in redemptionem pœnitentium conuertantur. Teste quidem Apostolo: Deus filium suum nobis propitiatorem constituit per fidem in sanguine suo. Apostolus clausulam hanc, per fidem, circumspectissimè posuit. Si enim fidem & fiduciam tuam iactes in liuores & vulnera crucifixi, & in tuæ salutis vsum conuertis memoriam Dominicæ Passionis, erit sanguis ipsius pretium tuæ redemptionis. Mors eius tibi conuertetur ad vitam, suus dolor in gaudium tuum, suæ angustiæ in tuas delicias, in tuum honorem sua opprobria, & vt multiplicato fœnore gratiæ obtineas salutem, quam operatus est in medio terræ, tibi cedet in iucunditates æternas ipsius supplicium temporale. O fons misericordiæ Iesu, quem ad tē diligendum non moueat, quòd inter opprobria exprobrationum, inter mortis angustias tuarum miseriarum oblitus, sed memor tuarum misericordiarum, tam piè, tam opportunè ad patrem pro tuis crucifixoribus interpellas? Nam in extensione & transfixione corporis tui, cùm iam figuratiuum medium euertetur in ipsa hora incensi, cùm iam virtus holocausti cælos aperiret, concuteret terram, & inferos spoliaret, & tu summus Pontifex introire cum sanguine in sancta sanctorum exaudiendus pro tua reuerentia, clamas: Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. Quàm dulcis erit diligentibus se, qui odientes etiam & occidentes se tanta & tam indebita, tam gratuita & stupenda benignitate præuenit!

Gen. 4. 3. Reg. 20. Apoc. 6. Rom. 8. Rom 3. Hebr. 9. Luc. 23.

Quid sit diligere sapienter.

CAPVT XXVII.

QVia amor tamen cordis totus est in affectu, ne sit nimiùm præceps, expedit vt sapientia & discretione regatur. Præcipimur ergo Deum tota anima, id est, sapienter diligere. Anima enim sedes est sapientiæ. Diligebat Petrus Dominum dulciter quidem, sed non prudenter, quia carnaliter: amor enim cordis ad carnalis affectus proprietates accedit. Ideoque ipsum mori prohibebat, quoniam non sapienter sed dulciter, non discretè sed temerè diligebat. Quia etiam discipuli dulciter quidem, sed imprudenter amabant, dictum est eis: Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Ac si diceret: si diligeretis me prudenter, desiderabilis esset vobis ascensus meus ad patrem, qui naturam humanitatis vestræ mecum defero in patris gloria collocandam.

Diligere ex tota anima quid sit. Ioan. 14.

Quid sit Deum amare fortiter.

CAPVT XXVIII.

TErtius amor zelo fidei & quodam affectionis feruore firmatur, & homini mentem suam ad Deum diligendum tota interiori virtute consolidat, atque ad dura & dira toleranda pro Christo se in desiderio cælestium & temporalium contemptu constanter fortiterque conquadrat. Quia verò non diligebat Petrus ita prudenter, vt decebat, licet affectuosè diligeret, increpatus est à Domino, vocatus est Satanas, eò quòd aduersaretur omnium redemptioni, quam Christus in sui Passione corporis disponebat. In quo etiam patet eum tunc diligere imprudenter, cùm sola carnis affectione inductus propriam salutem & Christi gloriam retardaret. Sed nec dulciter, nec prudenter, nec fortiter diligebat, vbi negabat ad vocem ancillæ, qui se numquam negaturum etiam pro periculo mortis euitandæ promiserat. Porro, vt triplex hic amor purgaretur, & firmaretur in Petro, ter, sicut credimus, est interrogatus à Christo, Petre amas me: vt qui in hoc triplici amore inuentus fuerat minùs habens, imperfectum suum triplici confessione redimeret, & suppleret. Sic ministerio dispensationis amandus est dulciter, & ne de redemptionis nostræ beneficio nimio præsumamus, aut in aliquo diffidamus, diligendus est prudenter. Habita verò consideratione ad potentiam & gloriam resurrectionis, per quam fortiter de potestate tenebrarum nos eripuit, nobisque gloriæ portas aperuit, amandus est fortiter & constanter.

Matth. 16. Luc. 22. Matth. 26.

Quòd sicut diligendus est Deus in beneficiis suis dulciter, sic in suis promissis prudenter.

CAPVT XXIX.

DEnique cùm ex toto corde diligendus sit Deus in beneficiis suis, sicut in superiori tractatu præstrinximus: sic eum tota anima in suis promissis amare tenemur. Ille quidem, qui veritas est, qui saluare nos vult, & scit, & potest, promittit nobis requiem à labore, securitatem à timore, gaudium à mœrore, resurrectionem à morte, vitam æternam à transitu huius vitæ, promittit regnum cælorum, refectionem in mensa patris, promittit quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit diligentibus se. Promittit insuper & seipsum, sicut promisit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis. In omnibus promissionibus suis excitat desiderium nostrum, vt ad ipsius promissiones, quæ omne desiderium superant, tota animæ possibilitate curramus. Licet sine modo debeat esse ad hoc hominis desiderium, tamen ex defectu hominis in se recipit modum. Quòd desiderium circa Dei promissiones modum excedat non habet hic excessus excessum. Et hæc est impatientia commendabilis, dum spes quæ differtur, affligit animam, & amor ex desiderio iuge recipit incrementum. Dauid dilationem hanc impatientissimè ferens, Quemadmodùm, inquit, desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Apostolus etiam patientiæ impatiens, Coarctor, inquit, è duobus, desiderium habens dissolui & esse cum Christo, multò enim melius: permanere autem in carne necessarium propter vos. Sponsa etiam desiderio sponsi ardenter & impatienter exæstuans, atque cælestium virtutum Sanctorumque precibus suos commendans affectus, Adiuro vos, inquit, filiæ Ierusalem si inueneritis dilectum, nunciate ei, quia amore langueo. Et notandum, quòd amor, qui procedit ex desiderio promissorum, prius est animæ. Nam in Sanctorum desideriis de affectione animæ frequenter exponitur vt est illud: Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Et iterum: Sitiuit anima mea ad te Deus. Et in alio Propheta: Nomen tuum, Domine, & memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritus meus in præcordiis meis.

1. Cor. 2. Luc. 1. Prou. 13. Psal. 41. Phil. 1. Cant. 5. Psal. 83. Psal. 62. Isa. 26.

Quòd Deus in iudiciis suis diligendus est fortiter.

CAPVT XXX.

SIcut autem ex beneficiis Dei procedit affectio qua Deum toto corde diligimus, ex promissionibus verò Dei desiderium surgit, quo mediante Deum

tota anima affectamus, sic ex iudiciis Dei causam & initium habet amor, quo Deum tota virtute totisque viribus, id est, fortiter & constanter amamus. Est autem iudicium Dei desiderabile, iuxta illud: Psal. 118. Aspice in me Deus, & miserere mei, secundùm iudicium diligentium nomen tuum. Et est iudicium terribile, de quo Psal. 142. dicitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo, Domine. Ex hoc horrendo iudicio nemo Deum diligit ante seipsum. Deus, inquam, iustissimo suo iudicio quibusdam hîc miseretur, non miserebitur in futuro. Quosdam autem flagellat tanquam iratus, vt ira & flagella ipsius afflictis in gloriam conuertantur. Dimittit illos in desideria cordis eorum, vt eant in adinuentionibus suis, vt iniquitatem iniquitati apponant. Et qui in sordibus sunt Apoc. vlt. plus sordescant. De hac misericordia & ira hac Propheta loquitur dicens: Quis Psal. 106. sapiens & custodiet hæc, & intelliget Psal. 82. misericordias Domini? Et idem: Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore Psal. 91. tuo iram tuam dinumerare? O quàm magnificata sunt opera tua Deus, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscet & stultus Prou. 1. non intelliget hæc. Propterea prosperitas stultorum perdet eos. Quòd si à Domino corrigantur, neque mundantur, nec emendantur: sed est mundatio eis suæ destructionis occasio. Iuxta illud: Psal. 88. Destruxisti eos ab emundatione. Isti inter flagella Dei murmurant & blasphemant, & pœnis præsentibus pœnas gehennales accumulant. Sancti verò, dum inter flagella, & flagella ipsius diligunt propter Deum, gratias etiam agunt Deo, de iudiciis eius se accusantes, & cum Pro- Dan. 3. pheta dicentes: Omnia quæ fecisti nobis Domine, in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi: sed da gloriam nomini tuo. Psal. 96. Talibus conuenit illud Propheticum: Exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Sunt qui non solùm iudicia Dei sustinent patienter, sed ipsi seipsos iudicant, & manum adiuuant flagellantis, accusant se, testificantur contra se, seipsos iudicant, & propriæ sunt executores sententiæ. Iudicium Dei operatur Rom. 5. patientiam in afflictis. Tribulatio enim patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem: Spes autem non confundit. Quomodo enim esset confusio, vbi est, quòd omnem spem & fiduciam transcendit æternæ scilicet gloriæ certitudo? Sub hac expectatione Pro- Psal. 118. pheta dicebat: Domine in iudiciis tuis supersperaui. Et idem: Iudicia Domini Psal. 18. vera desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum. Cur ergo timebo in die mala? Consultius est hîc puniri, hîc vri, hîc nos accusando & iudicando torquere, quàm incidere in manus Dei viuentis, & in die tremenda damnationis æternæ supplicium à terribili & inexorabili Iudice expectare.

Quòd probatur charitas in obedientia mandatorum Dei.

CAPVT XXXI.

Deus tota mente diligendus est in suis mandatis. Vult etiam Deus vt *Diligen Deum est obedire mādatis.* tota mens hominis se inclinet ad obediendum, vt omnes sensus & affectiones suas impendat obseruantiæ mandatorum cælestium obedire. Siquidem Deo obedire est voluntati eius per omnia consentire, & sic obediendo viuere, quia vita Psal. 29. est in voluntate eius. Cùm autem voluntas Dei exprimatur in mandatis ipsius, nec Deum quis potest diligere, nisi eius diligat mandata. Est denique probatio dilectionis ex mandatis Dei, si in eis meditemur, si secũdùm ea operemur, si in eorum exercitatione versemur. Quod insinuans Propheta, Meditabor, inquit, in man- Psal. 118. datis tuis, quæ dilexi: Ecce solicita meditatio. Et leuaui manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: Ecce diligens operatio. Et exercebor in iustificationibus tuis: Ecce iustificans exercitatio. De meditatione scriptum est: Quod præcepit Eccli. 3. tibi Deus, hoc cogita semper. Cogitentur siquidem mandata Dei quàm sancta quàm honesta, quàm dulcia, quàm salubria, quàm iucunda, quàm fidelia & confirmata in sæculum sæculi. In eleuatione manuum sancta operatio designatur, cui iustus libenter insistit. Certus est enim, quòd meritis eius æterna retributio exuberantissimè respondebit. Iugis verò exhortatio luctam sibi habet annexam laboremque continuum. Iustus autem pugnat vt coronetur, recepturus Psal. 93. ab eo requiem pro labore, qui fingit laborem in præcepto. Est itaque probatio *Probatio dilectionis exhibitio operis.* charitatis, vtrùm vera sit, si homo mandata dilexerit, si ea meditatione, & operatione, & operum exhibitione seruauerit, cui seruire regnare est. Mandatorum siquidem obedientia nullius est meriti, nisi ex charitate procedat, quia enim

annexæ sunt obedientia & charitas, ideo qui non diligit, nec mandata custodit. Audi enim quæ veritas dicit: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Et adiunxit: Qui non diligit me, sermonem meum non seruat. Manifestè insinuans, quòd si quis diligit, obedit: si non obedit, non diligit. Vera sanè obedientia est vera obseruantia mandatorum Dei; Propterea semper obedientia inseparabiliter charitati adhæret. Propter quod scriptum est: Qui offendit in vno, omnium reus est. Quod in vno mandatorum breuiter exponi potest, vt de similibus censura similis habeatur. Huic mandato, Non occides, ille qui diligit & nō occidit, in dilectione obedit; qui verò non diligit, & non occidit, mandatum quidem ad litteram facit, sed non facit secundùm mentem mandati, quia non diligit. Legem enim facere non est verba legis exteriùs sequi, sed mentem & intentionem obedienter implere. Quia ergo non est sincera obedientia, quæ ex vera dilectione non fit, non dicitur obedire, qui non diligit, licet non occidat, eò quòd legem opere tantùm, & non intentione pura custodiat. Charitas siquidem patiens est, benigna est, in quibus obedientia commendatur: non agit perperam, quia nihil contra conscientiam suam facit, non inflatur beneficiis Dei, non est ambitiosa, quia omnem respuit dominatum: Non quærit quæ sua sunt, sed quæ Christi vel sui proximi, imo etiam ablata non repetit: non irritatur, ad iracundiam subaudi: Non cogitat malum, vt malum pro malo refundat: non gaudet super iniquitate, subintellige, alterius, eius enim iniquitas nulla est: Omnia suffert patienter, omnia credit, omnia sperat dicta vel promissa à Deo, omnia sustinet obediendo humiliter. Qui ergo ex charitate obedit; legem mandatorum Dei adimplet: quam sine charitate aliàs omnino implere non potest, ideo ipsa est finis legis, mandatorum impletio & terminus perfectæ consummationis iuxta illud: Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Hæc est testimonium conscientiæ nostræ; hæc est gloria nobis eueniens à Spiritu veritatis. Spiritus enim veritatis perhibet testimonium spiritui nostro, quòd filij Dei sumus regenerati in spem vitæ per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis: quam regenerationem Ioannes Euangelista insinuans dicit: Scimus quia qui natus est ex Deo non peccat, quia cælestis generatio, innouatio, scilicet, charitatis eum seruat, id est, charitas, per quam præuidit Deus eum fieri conformem imaginis filij sui. Nam & si Dauid proditioni adulterium homicidiumque adiecerit, licet septem dæmonibus Magdalena laborauerit, licet Petrus culpam apostasiæ incurrerit, non est tamen qui eos de manu Domini erueret. Charitas vitæ innouatio est, per quam crucifigitur & exterminatur in nobis vetus homo, terrenus, carnalis & animalis. Sic ambitiones & concupiscentiæ mala opera, praua desideria charitate omnia noua faciente euanescunt, nunc autem si qua noua creatura est, in ipsa vetera transferunt.

Ioan. 14. | Iac. 2. | Exo. 20. | 1. Cor. 13. | Psal. 118. | 2. Cor. 1. | Ioan. 1. | 1. Ioan. 3. | 2. Reg. 11. | Marc. vlt. | Matt. 26.

Item de dilectione proximi, & progressu eius.

CAPVT XXXII.

Charitas nunquam otiosa est, semper in alterum se porrigit, vel in proximum, vel in Deum. Natura nimirum charitatis est & amare & velle amari; sicut non potest non ardere, sic non potest charitas non amare. Amor siquidem ignis est, & amare ardere est. Ignem, inquit Dominus, veni mittere in terram. Ignis semper ad exteriora se porrigit, & incendens alia interiùs in se crescit. Sunt equidem homines amantes se, & suis seruientes desideriis, hi mortui sunt viuentes. Sicut scribit Apostolus de vidua, quæ in deliciis viuens mortua est. Proprium amorem, seu primatum, Apostolus reprehendens. Erunt, inquit, homines seipsos amantes, ita solliciti circa propriam curam, vt de proximi necessitate non curent. Dilectio sanè sese transfundit in alium, quia esse solitaria dedignatur, & ideo vult communicari alij ne sit sola. Quia ergo illo summo & beatissimo dono, cùm illud obtinuerimus, vnusquisque pro sua capacitate fruetur: capaciores autem erunt omnes simul, quàm singuli, si per se censeantur, proculdubio cumulatior erit illa fœlicitas. Siquidem plenè habere quis non potest, nisi habere possit in altero. Verùm habere, vel suum facere bonum alterius non poterit, nisi bona alterius in eo dilexerit. Sed nec bonum in altero diliget, nisi alterum ipse amet. Congruè igitur secundo præcepto diuinæ legis auctoritas nos informat. Diliges, inquit, proximum tuum. Cæterùm

Amor igni compacatur. | Luc. 12. | 1. Tim. 5. | 2. Tim. 3.

quare Deus summa nostra beatitudo fructus est in se & in nobis, atque in proximo, ideo ipse ex toto diligendus est tibi, vt diligas eum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni virtute tua. Propterea, quia de fœlicitate proximi tantùm gaudebis, quantùm de propria, rectè subiungitur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Duo ergo nobis diligenda sunt ad fruendum, Deus & proximus, dissimiliter tamen. Deus, vt eo fruamur in seipso & propter seipsum: proximus, vt ipso fruamur in Deo & propter Deum. Propriè autem dicimur frui Deo, proximo verò impropriè, licet Apostolus ad discipulum suum dicat: Ita, frater, te fruar in Domino. Cùm autem scriptum sit, Deum nemo vidit vnquam. Deus autem, qui lucem habitat inaccessibilem nostris cordibus sæpè aliquantulum suæ lucis clementer infundit: cumque de illo scriptum sit: Domine apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Ipse nihilominus est flumen, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. Ipse per Isaiam dicit: Ecce ego declino in vos vt flumen pacis, & vt torrens inundans gloriæ gentium. Et quæ est hæc ciuitas, quam fluminis impetus lætificat, & quæ à voluptatis & gloriæ torrente potatur, nisi eorum communio, quorum vnum cor & animam vnam facit Deus, in glutino charitatis. Diliges, inquit, proximum tuum sicut teipsum? Ac si dicat, Dilige consortem naturæ tuæ, qui tibi futurus est consors gloriæ meæ. Dilige teipsum in altero, agnosce te in imagine mea, & propter me misericorditer age cum proximo tuo, ne tibi apud me misericordiæ aditum intercludas. Quocirca Deus bonorum nostrorum non indigens, nobis delegauit pro se fratres & proximos nostros, quibus quasi eius vicarijs beneficia impendamus, quæ si egeret eidem exhibere vellemus. Quomodo quis Deo, qui nullo eget, & quem videre non potest, impendet misericordiam, si fratri qui indiget, & quem videt, compassionis affectum non exhibet? Priùs equidem se diligebat homo propter se, & erat carnalis hic amor. Priùs autem quod animale, deinde quod spirituale. Ideo autem est hic carnalis amor, quia nemo carnem suam odio habuit. Porro ne de cætero hic amor latiùs euagaretur in malum, apponitur ei frænum temperantiæ, & indicitur ei præceptum, quatenus consortem naturæ suæ diligat, vt seipsum. Quantum ergo voluerit homo seipsum diligat, dummodo proximum in mensuram eiusdem dilectionis admittat. Exigit autem amor proximi idem velle, idem nolle. Item Deum diligere, Deum petere, & in omnibus secundùm Deum mutuis voluntatibus consentire.

Ad Philem. | 1. Ioan. 4. | 1. Tim. 6. | Isa. 66. | Act. 4. | 1. Cor. 15. | Eph. 5.

Quando ratione proximi debeat omnium plena esse communio.

CAPVT XXXIII.

Est equidem in vera proximi charitate plena communio. Siue enim aliquid, quod deceat communicari, quis habeat, vel non habeat, tamen charitas illud habenti & non habenti communicat. Quod enim habet, commune facit alijs, & amat in alijs, quod non habet. In aduersis etiam specialiter habet locum voluntatum communio, per quam efficitur vterque vnius necessitatis. Vt cùm vnus patitur, & alius condoleat. Gratia siquidem Domini nostri Iesu Christi & charitas Dei & communicatio sancti Spiritus istos mutuæ communionis affectus operatur in nobis. Nec enim charitas sine communione est, nec sine communione Spiritus sanctus. Charitas autem diffunditur in cordibus electorum per Spiritum sanctum qui datus est eis.

Communio in charitate proximi. | Rom. 5.

Quòd summa communio sit in S. Trinitate.

CAPVT XXXIV.

Summa quidem communio, aut potiùs vnio in sancta Trinitate est, & ab ea quasi de fonte luminis in homines beneficium communionis emanat. Nimirum non est Deus singularis, aut solitarius, quia trinus & vnus: nec decebat solitarium esse, aut suæ beatitudinis consortem non habere. Cùm ergo Pater & Filius & Spiritus sanctus sint vna vita, vna essentia, eorum communis est vita essentia & natura. Est autem vita de vita, essentia de essentia, natura de natura, Filius à Patre, & Spiritus sanctus ab vtroque. Filius vita est, qui dicit: Ego sum via, veritas & vita. Cúmque ipse vita sit, in se vitam habet à Patre. Sicut, idem inquit, Pater habet vitam in semetipso,

Ioan. 14.

sic dedit & filio vitam habere in semetipso. In sancta Trinitate tanta est communio, vt sapientia, potentia, æternitas, & omnia quæ pertinent ad Trinitatis essentiam sint vnum, nec illi vnioni præiudicet distinctio personarum. Sic ergo quicquid Filius habet à Patre, totum hoc habet cum Patre. Splendor enim est gloriæ, & figura substantiæ Dei, & imago ipsius. Sicut autem Filius vita est à Patre, sic Spiritus sanctus vita est ab vtroque, ipse eorum amor, amborum nexus & æterna communio. Pro hac ineffabili communione per quam Pater & Filius & Spiritus sanctus, sunt eadem vita, eademque essentia, dicit Filius ad Patrem: Pater mea omnia tua sunt, & tua omnia mea sunt. Item Ioannes: Pater diligit Filium, & omnia dedit in manum eius. Rursum veritas dicit: Pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit.

Hebr. 1. Ioan. 17. Ioan. 3. Ioan. 5.

Quòd sancta communio à Deo emanet in Angelos & homines.

CAPVT XXXV.

Ioan. 10.

De hac ineffabili vnione, de qua Filius dicit: Ego & Pater vnum sumus, emanauit quædam communio amoris in Angelos, in qua per Filium & Spiritum sanctum firmati sunt, sicut scriptum est, Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Propterea in eis est idem velle, idem nolle; ideo amantur singuli à singulis, & à singulis vniuersi. Ad instar communionis Angelicæ diffusa est Dei charitas in hominum cordibus per Spiritum sanctum. Sic enim Dominus per Ioelem quandoque promisit: Effundam, inquit, de spiritu meo super omnem carnem. Huius Spiritus communicatio procedit in hominum corda, vt quæ propria sunt vnius, fiant alijs ex charitate communia. Quod B. Petrus insinuans ait: Vnusquisque sicut accepistis gratiam ad alterutrum administrantes; si quis loquitur, sicut sermones Dei; si quis ministrat sicut ex virtute, quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus. Ab hoc ineffabili fonte summæ & indiuiduæ Trinitatis deriuationem accepit ista communio, & in vnitate Spiritus, Fidei, & Baptismi Ecclesia primitiua fundata est, Sicut Apostolus breuiter tangens, Vnus, inquit, Spiritus, vna fides, vna anima, vnum baptisma. In hac autem communicatione Spiritus, fidei, & baptismi erat multitudinis credentium cor vnum & anima vna. Ecce intima vnio cordium & identitas voluntatum: nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Diuidebatur autem singulis prout vnicuique opus erat. Sed quid sibi volunt, ista communio & ista distributio? Nam distributio rem distributam ei cui datur appropriat: communio verò, habere aliquid proprium detestatur. Porro charitas vitium proprietatis abhorrens, quæ distribuuntur non vult esse propria, sed vt in communionem transeant distributa. Testimonio siquidem Apostoli diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones ministrationum sunt, & diuisiones operationum sunt. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem: vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic. Facit autem charitas, vt quod vnusquisque proprium accepit, non sibi, sed Deo, sed proximo acceperit, vt non suam, sed Dei gloriam, non suam, sed vtilitatem proximi ex Dei munere quærat. Charitas enim non quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, aut in Iesu Christo proximi sui. Vides oculo fidei, quòd in illa sacratissima Trinitate vna est virtus, vna est essentia, quæ tribus personis communis est. Persona enim à persona propria notatione discernitur, & beneficium communionis, aut potiùs vnionis impendit, quòd solus pater est pater, vel solus filius. Filius est enim pater non sibi, sed filio, cui de sua substantia genito dedit vitam habere in semetipso. Facit ergo charitas, vt omnia sint inter proximos communia: & tamen singulis propter proprias necessitates propria sunt conferenda subsidia. Quod enim vnusquisque sic recipit, à communionis beneficio non recedit. Habent enim & sibi alij quod habent, imò alii minus, amplius sibi. Intelligant ergo homines, quicquid recipiunt ex dono gratiæ cælestis, non suum sed omnium esse. Timeant sibi obesse, quòd eis à Deo inditum est, nisi faciant in commune prodesse. Eis enim gratia obest, si aliis per eos non prodest. Quòd si communicant gratiam, transferunt eam in Dei gloriam. Propterea quicunque communicat

Rom. 5. Ioel 2. 1. Pet. 4. Eph. 4. Act. 4. 1. Cor. 12. 1. Cor. 7.

donum Dei, ei dabitur & abundabit. Et is verè habet id quod habet, ei verò qui sic non habet, & id quod videtur habere, auferetur ab eo. Gratia siquidem Dei homini data est in creditum, & in causam mutui transit: accipientem enim obligat Deo & proximo, Deo ad exhibendam gloriam, proximo ad gratiam communicandam. Hic est iustus, qui miseretur & commodat. Homo verò delinquit, si contra pactum dati & accepti, seu crediti & mutui venire præsumat. Scriptum est enim: Mutuabitur peccator, & non soluet.

Psal 36.

Quòd non est communio bonorum ad malos.

CAPVT XXXVI.

HVic fonti, huic sanctæ communioni non communicat alienus. Auarus enim aut cupidus, seu quisquis est Fidei Christianæ contrarius, diuisus est. Qui autem dona Dei communicat, indiuisos ad proximum conseruat affectus: iste vt columba & turtur, Abraham ex præcepto Domini diuidente vaccam & capram, atque arietem, & ponente vtrasque partes altrinsecùs nullam recipit sectionem. Sit ergo proximi ad proximum indiuidua communionis affectio, sic tamen vt nunquam sit ibi assensus in malo. Sic diligatur proximus, ne laudetur in desiderijs animæ suæ. Quicunque peccatorem in hoc diligit, proximum benè odit. Nam sicut prædiximus, non est proximi vera dilectio, si non fundetur & firmetur in Christo. Christus equidem ipse est communionis nostræ vinculum, firmans inter nos Spiritus vnitatem in vinculo pacis. Et qui iuxta verbum Iob, facit pacem in sublimibus suis, ipse est pax nostra, quæ fecit vtraque vnum. Consilio itaque B. Petri mutuam in nobismetipsis charitatem studeamus habere, quam sincera beneuolentia foueat, quam simulatio non adumbret, nec suspicio interrumpat. Hanc hominum cordibus Christus imprimit & exemplo confirmat. Hoc est, inquit, præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.

Gen. 15. Eph. 4. Iob 25. Eph. 2. 1. Pet. 4. Ioan. 15.

Quòd ex mutuo membrorum nostrorum obsequio in amorem proximi erudimur.

CAPVT XXXVII.

ILlud etiam in proximi dilectione notetur attentiùs, quòd ipsa natura corporis nostri ad mutuæ charitatis obseruantiam nos informat. Multi enim vnum corpus sumus, alter verò alterius membra. Vnus autem Spiritus vniuersa membra viuificat, eorumque compages mutuis obsequelis & alterna compassione conciliat. Oculus non solummodo sibi videt, sed dirigit gressus pedum. Os non solùm sibi comedit, nec stomachus sibi soli digerit; sed vtrumque communi vtilitati membrorum deseruit. Lingua, si quod membrum læditur, molestiam illius compassionem suam faciens, lædentem redarguit dicens: Quid me lædis? Cor de communi vtilitate sollicitum consilia membris omnibus profutura disponit. Manus quæ nec famulari quandoque membris abiectioribus erubescunt, se in vsum publicæ vtilitatis exercent. Quòd si manus vna casu aliquo fortè lædat alteram, illa quæ læsa est, non repercutit, nec se erigit in vindictam. Manus autem, quæ lædit quasi seipsam accusans remedia meliora, quæ potest, læsæ sorori apponit, & ex humilitate & sollicitudine sua sibi indulgeri postulat, & omnem suspicionem malitiæ studio sollicitæ compassionis eliminat. Si manus oculorum obsequio vibratum in aliud membrum senserit gladium imminentem, ipsa suum minimè discrimen attendens, plus alij quàm sibi timens gladium excipit: &, vt alii parcatur, ipsa non sibi parcit. Sit ergo in nobis lex illa communionis, quæ in membris nostris scripta est, vt vnus Spiritus nos omnes quasi vnum corpus viuificet, vt per veram cordium vnionem maneamus in Deo, & Deus in nobis, quatenùs omne corpus per nexus & iuncturas membrorum & compagines crescat in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

Quòd ex præcepto Dei tenemur diligere inimicos.

CAPVT XXXVIII.

Leuit 19.

INter proximos diligere præcipimur inimicum, & præcedentibus aduersari videtur, Habere odio inimicum: quod mirabili artificio charitatis dispensatio diuina decreuit: vt scilicet, voluntas hominis, quæ prompta est in odium inimici, mandatæ dilectionis imperio refrænetur, & quæ nimis erat præceps ad diligendum amicum, censura diuinæ legis, quæ inimico indicit odium, temperetur. De virginitate, de eleemosyna, de humilitate, de possessione dimittenda, & danda pauperibus, de visitandis infirmis, & de alijs operibus misericordiæ consilium habemus à Domino, & de his, licet indictam quandoque necessitatem non habeant, retributionem expectamus æternam. Veruntamen de inimici dilectione certo & expresso sententiæ decreto Dominus in Euangelio nos astringit, ita quòd si quis inimicum non diligit, diuinæ legis præuaricator existit. Diligite, inquit, inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, & modum mercedis adiungens, vt sitis, inquit, filij patris vestri qui in cælis est. Summa bonitas Deus est, in cuius amore vim tuæ voluntati facere te oportet, vt sicut solem suum facit oriri super bonos & malos: ita eodem oculo gratiæ amicum & inimicum pro Christo respicias. Si amicum diligis, quia te amat, lex amicitiæ hoc exigit; si amicum pro Christo amas, hoc accedit ad meritum. Sed tantò differentiùs & eminentiùs mereris gratiam Dei, si tuæ pro Christo imperans voluntati, inimicum diligis propter Deum. Audi quid veritas in Euangelio dicat: Si diligitis eos qui diligunt vos, quam mercedem habebitis? Nonne & Publicani hoc faciunt: Sed & vrsæ & leones & lamiæ circa suorum dilectionem naturæ inseruiunt. At si Christi discipulus es aut professor, malefacientibus benefacere, & maledicentibus benedicere, & orare pro persequentibus te oportet. Exigit enim ordo cælestis iustitiæ & diuinæ regula æquitatis, vt qui iam illuminati sunt à sole iustitiæ, orent, vt eorum illuminentur aduersarij, & qui tenebræ sunt, fiant lux in Domino, iuxta orationem Prophetæ dicentis: Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine, illumina tenebras meas. Paulus dicit: Nemini malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto. Christus, teste B. Petro, pro nobis passus nobis reliquit exemplum vt sequamur vestigia eius. Ipse pro suis crucifixoribus exorauit: Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Hæc vestigia sequuti sunt Iacobus & Stephanus, quamplures etiam alij, qui inter angustias mortis occisores suos totis præcordijs animæ sibi astrinxerunt amplexibus intimæ charitatis. Ille siquidem quem tuum reputas inimicum, sibi & non tibi inimicus est. Sibi obest, & non tibi; nocere hunc æstimas, & ipse ad innocentiam te promouet. Scriptum est enim: Abel non esse potest quem Cain malitia non exercet. Si malum pro malo, maledictum pro maledicto retribuis, ius in causa propria tibi dicis, teque in re tua iudicem faciens, eum qui omne iudicium dedit Deus Pater, qui dicit: Mihi vindictam & ego retribuam, quantum in te est iudicandi atque retribuendi potestate destituis. Tuis ergo pro Christo inimicis illum amorem exhibeas, quem te diligentibus exhiberes. Licet enim hoc tibi graue prima facie videatur, colliges tamen ex hoc amore dulcissimos vitæ fructus. Nouum quidem præceptum est, à quo emanat ista dilectio. Nam cùm veteris legis edicto præcipiamur amicum diligere, & habere odio inimicum, nouæ legis censura constringimur inimicum diligere, non vmbraticè nec simulatoriè, sed opere & veritate. Ideo legislator non contentus dicere, Diligite inimicos vestros, sed apertè insinuans voluntate & opere diligendos, adiecit: Benefacite his, qui oderunt vos. Et item: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, & si sitit, da illi potum. Hoc enim faciens carbones congeres super caput eius. Caput interioris hominis, est ratio: nec vt ego puto, aliàs aliquis adeo crudelis est, qui ad collata beneficia non mitescat, qui ad proximi beneuolentiam odium odio non habeat, qui cogitationes charitatis quasi carbones ignis remoto calore iracundiæ non accendat. In eo itaque qui te molestiùs inquietat, dilige imaginem Dei naturæ consortem, & sic peccatum eius odio habeas, vt diligas peccatorem. Hoc est enim odium perfectorum: Perfecto, inquit, odio oderam illos. Recole charitatem Ioseph ad fratres impios, Moysi ad populum rebellem, Dauid lugentis per-

Præceptum de diligendo inimico. Matth. 5. Ibid. Thren. 4. Psal. Rom. 12. 1. Pet. 2. Luc. 23. Act. 7. Heb. 11. *Inimicus plus sibi nocet & quam alteri.* Greg. lib 9. moral c. 39. Ioan. 5. Rom. 12. 1. Ioan. 3. Matt. 5. Rom. 12. *Inimici vt diligendi.* Gen. vlt. Psal. 138. Exod. 32. 2. Reg. 15. & 18.

sequutores grauissimos Saül & filium parricidam. Et licet Euangelicus Legislator Christus priùs promulgauerit huius dilectionis decretum, multi tamen Patres antiqui eius gratia inspirante humiliter obseruantiam coluerant.

Quòd secundùm diuersos hominum status in dilectione diuersi sunt gradus.

CAPVT XXXIX.

Ordo dilectionis.

ILlud autem dignum annotatione censemus, quòd in proximi dilectione ordo & gradus eorum, qui diliguntur aut diligunt, sæpius variatur. Constat enim quosdam aliis præesse, quosdam subesse, alios verò coësse: quosdam etiam prodesse, alijs verò obesse. His omnibus necesse est iudicium discretionis adesse. Superior quidem debet inferiorem corripere, & si necesse est ad virtutis opera districtè compellere; sit tamen in correptione dilectio, & exhibeatur in coactione compassio. Si verò inferior in ordine suo legitimè conuersetur, vt ad meliora conscendat, moueri potest, vrgeri non potest, nisi salutaribus monitis & exemplis; maximè si superior ad hoc inferiorem anhelare cognouerit proprio desiderio voluntatis. Ad inferiorem pertinet consilium in dubijs à superiore petere, reuerenter assistere, supplicare deuotè, humiliter obedire, æqualis suo æquali honesta suggerere debet: in lætis aut tristibus congratulationis vel compassionis affectus impendere, eius vtilitati vel necessitati succurrere, se mutuò fouere sanctis collationibus, & honore inuicem præuenire, eum qui prodest, id est, amicum tenetur amicus in præcordiis animæ & visceribus charitatis amplecti. Eum verò qui obest, id est, inimicum sustineat patienter, errata clementer indulgeat, diligat eum, & impendat illi necessaria propter Deum. Si autem diligendus est proximus, vt ratio habeatur ad illum charitatis affectum, qua supra te diligis Deum. Nam si Deum non diligis, nec proximum diligis, nec teipsum. Cùm ergo proximum tenearis diligere sicut teipsum, scias quòd ex dilectionis mensura, qua diligis Deum, potes æstimare, quantùm proximum diligas vel teipsum. Porro, qui Deum non diligit, nec se. Si autem non diligit se, nec proximum sicut se. Ideoque ex dilectione Dei potes, quam habes ad te & proximum dilectionem, certa æstimatione metiri.

Si licita est dilectio, quæ pro vtilitate aliena patitur animæ detrimentum.

CAPVT XL.

ILli autem enormiter errant, qui sic arbitrantur vnumquemque proximum diligendum, vt duos plusquam vnum diligere teneantur, & ex numero proximorum diligendi quantitas censeatur. Sanè non dicitur diliges proximum quantum te, sed sicut te, nec ex multiplicitate proximorum multiplicanda est affectio charitatis. Sic enim centum aut omnium vniuersitatem tenerer diligere supra me, quod omnino rationi obuiat & saluti humanæ. Quam enim æstimationem dabit homo pro anima sua? vel quid prodest ei, si etiam ad salutem æternam lucretur vniuersum mundum: suæ verò patiatur animæ detrimentum? Nec videtur huic sententiæ aduersari, quod Moyses supplicans pro populo Israel dicit: Domine, aut dimitte eis, aut dele me de libro tuo. Et illud quod Apostolus ait: Optabam aliquando anathema esse à Christo pro fratribus meis secundùm carnem. Moyses enim quasi materno affectu populum diligebat. Mater autem paupercula, si non aliàs intromittatur ad desiderabiles sibi cibos, nisi foris filium derelinquat, quid diceret, nisi aut mecum admittas filium meum, aut vtrique interdicas introitum? Affectum quidem Moyses prodidit quem habebat ad populum, sed consilium non expressit. Sic etiam Apostoli verba ex affectu potiùs quàm ex consilii iudicio censeantur. Quidam hoc verbum sic intelligunt, quòd scilicet Apostolus optabat pro fratribus suis anathema esse à Christo, id est, à secreto meditationis, ab orationis instantia, & contemplationis arcano. Nam pro fratrum salute quodammodo separabatur à Christo, qui cùm orando & contemplando vacaret, & videret quàm suauis est Dominus, ad mundi strepitum, & ad labores sæculi rediens, quodammodo auellebatur à Christo. Sanè nullus aliquo præcepto, vel aliqua ratione tenetur, salutem animæ proximi, perditione animæ suæ aut corporis eius liberationem citra spem perpetuæ salutis proprii corporis interitu procurare. Quòd enim præcipimur pro fratribus animas

Marc. 8. *Exo. 32.* *Rom. 9.*

animas ponere ad vitæ contemptum, non ad animæ, pro qua Christus mortuus est, pertinet detrimentum. Sic enim pro fratribus animam ponere, non est animam perdere, sed saluare. Proinde his qui morte propria temporali dominos suos à morte redimunt, rectè quidem hoc faciunt, si potiùs salutem animæ suæ, quàm liberationem alieni corporis in causa constituunt. Cùm enim conscientia sua eis dictet, quòd dominis fidem suis debeant exhibere, videtur etiam consonum rationi, quòd suæ vitæ corporali vitam dominorum debeant anteferre. Verùm si pro captanda potiùs gloria, quàm pro fide seruanda tali se discrimini obiecerint, egerunt temerariè: quia in sola fama populari mercedem sui sanguinis posuerunt. Dilectionis itaque causa & maximè pro salute multorum potest quilibet salubriter morti suum corpus exponere. Vt enim pro salute totius mundi suæ patiatur animæ detrimentum, nec potest ratio nec amoris regula tolerare. Animam suam perdere est recedere à dilectione Dei, carere visione illius, & sententiam perpetuæ damnationis incurrere.

Animam perdere quid sit.

Quòd delectabilis & necessarius est fructus in exercitio istorum affectuum ordinato.

CAPVT XLI.

Ordo in diligendo proximo.

SIc ergo proximus diligatur, vt secundùm exigentiam meriti, aut dignitatis ipsius vnus alteri præferatur, & in amoris exhibitione certi ordinis mensura seruetur. Propterea secundùm gradum, modos & ordinum status vnicuique dilectionis censura distribuat, quod ei debemus. Ad cuius rei euidentiam exemplar in anima diligentis quasi in arca Noë de imputribilibus lignis, id est, de sanctis compacta virtutibus assignemus & tristega, & mansiunculas, vt inimicos & amicos extraneos & familiares in sinu cordis iuxta singulorum dignitatem & ordinem collocemus. Bestias itaque bestiali scilicet crudelitate grassantes persecutores scilicet nostris receptaculis inferioribus deputemus. Quia verò sunt mansiunculæ exteriores his, de hoc hominum genere, qui foris sunt exteriora concedimus. Illis verò qui nobiscum eiusdem fidei professione censentur, nequaquam ab interiori mansione repellimus, locum istis assignamus superiorem reptilibus & iumentis: his scilicet, qui terrena sapiunt, aut qui ventri aut libidini seruientes in stercoribus vt iumenta putrescunt. Talibus exhortationis consilium, flagellumque correctionis impendemus & præ inferioribus. Sed post superiores viuendi subsidia indulgemus, in quibus his qui proximitate naturæ, vel humanitate officii, vel beneficio nutrituræ nos tangunt, interiora committimus: interiora cæteri non merentur. Sunt qui nec bestias feritate, nec pecudes ferocitate, nec reptilia terrenorum desiderio imitantur, sed nec statum humanæ firmitatis aliquâ virtute transcendunt. Inter istos autem quantò quis nobis est aut carne coniunctior, aut gratia mortali acceptior, tantò fit nobis ad animæ præcordia & sinum charitatis interior. Sanè locus prædictis eminentior volatilibus cedit. Isti pennis virtutum supra hominem transcendentes tantò sunt in arca Noë specie altiores, quantò eos credimus Deo familiariùs inhærentes. Inter quos illi, quos affectio nobis arctiùs in glutino charitatis vniuit, secretiùs in nostri pectoris arca & suauiùs reconditi exactissima cordis beneuolentia foueantur. His omnibus præeminet quidam gloriosior locus cui huius arcæ fabricator & rector speciosus forma præ filiis hominum, splendor & figura substantiæ Dei Patris præsidet, omnesque cæteros ordines ineffabili claritate serenans attingit à fine vsque ad finem fortiter, suauiter vniuersa disponens. Ipse huius spiritualis arcæ latitudinem ad vnum suæ dilectionis cubitum lineari dimensione traducit; ipse præ omnibus, ipse in omnibus nostros affectus in se dirigit; ipse in habitaculo cordis nostri & superiorem & inferiorem sibi locum exigens in seipso diuitias gloriæ suæ nobis indefessa & indeclinabili bonitate proponit.

De diuersitate affectuum, ex quibus & vsus dilectionis æstimatur & fructus.

CAPVT XLII.

IVxta hanc ordinum varietatem & graduum diuersi formantur affectus,

à quibus motum & vsum dilectio mutuatur. Ad expressiorem verò notitiam affectuum, ex quibus dilectio nascitur, proficit, exercetur, videndum quid sit dilectio, qualiter in charitatem transeat, vel ab ea degeneret, aut in suæ natiuitatis informitate subsistat. Iudicio & æstimatione quorundam, dilectio est quædam vis animæ rationalis appetitiua rerum, quas sibi quis eligit ad fruendum. Et licet hæc vis animæ naturaliter in se sit quoddam bonum, homo tamen pro sui libertate arbitrii vel benè vtitur hoc bono per gratiam adiutus, vel hoc bono abutitur per iustitiam derelictus. Illius itaque bonus vsus bonum amorem & hominem commendabilem facit. Vsus enim versatur in tribus in electione, in motu & statu. Electio est, ex deliberatione, motus ex desiderio & actu, fructus pensatur ex vtilitate & fine. Deliberationis equidem est discernere inter amara & dulcia, inter delectabilia & aspera, inter Creatorem & creaturam, inter temporalia & æterna. Præcedit ergo electio rei, quam quis desiderat ad fruendum, ex illa electione mouetur animus ad desiderium, vt cùm adeptus fuerit, quod elegerit, fruatur eo, id est, cum delectatione vtatur. Sic est electio amoris inchoatio. Motus desiderii actus: finis verò siue vtilitas, fructus. Si ergo mens id ad fruendum elegerit, quod oportet, & ad appetitum eius moueatur, vt decet, eodemque fruatur, vt debet, tam dilecta electio, tam competens motus, tam salubris & desiderabilis fructus meritò charitatis appellatione censetur. Sic electione charitas inchoatur, exercetur motu, fruitione perficitur. Verùm si animus eligat imprudenter, moueatur indecenter, turpiter abutatur, ex istis cupiditas oritur, inualescit atque perficitur. Habes itaque duos fontes boni, & mali duas origines seu radices. Omnium enim bonorum radix est charitas, Omniumque malorum radix est cupiditas. Porrò is, cui deliberatio circumspectior, intelligentia purior, oculus rationis acutior, considerans quantùm homo alii creaturæ præcellit, quòd quicquid desiderabile est in mundo perplexiùs hominem inuoluit miseriis, quàm promoueat ad beatitudinis statum, metiens suæ per omnia priuilegia dignitatis: videt quàm salubriter homini lex diuina præcipiat ei soli seruire, cui seruire regnare est, & illud solum appetere, in quo solo summa beatitudo est. Indignans ergo diuitiis, aut deliciis temporalibus, auaritiæ, idololatriæ pecuniæ, ei dumtaxat deuotam exhibet obsequelam, de quo Scriptura sacra præcipit dicens: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Quia igitur intelligit homo, quòd tanta, tam sancta, tam sublimis, & præeminens sit diuina natura, vt sola possit hominem beatum facere, eum sibi specialiter eligit ad fruendum, cui deberi meritò videt obsequium singulare. Sic Dei dilectio inchoatur, sic promouetur exercitio desiderii, vt tandem in vsum desiderii conuertatur. Ponit itaque lex diuina, & in corde hominis scribit primum de dilectione præceptum: Diliges, inquit, Dominum Deum tuum.

Dilectio quid sit.

1 Tim. 6.

Deut. 6. Matth. 4.

Deut. 30.

De motu ad desiderium.

CAPVT XLIII.

Porro qualiter in electione rerum, quæ prætendunt vmbratilem felicitatis imaginem, quosdam exagitat Spiritus vertiginis & erroris, iam delibauimus: Restatque diligentiùs aperire, qualiter & quibus adminiculis ad electionem appetendorum animus moueatur. Fit enim motus vel intus ad desiderium, vel foris ad actum. Ad desiderium, cùm scilicet quodam interno appetitu mouemur & allicimur ad fruendum: ad actum verò mouemur, quando ad exteriùs agendum quadam amoris affectione compellimur. Et notandum, quòd amor à quibusdam, vel intensiùs excitatur ad desiderium, vel ad actum, quæ cursum amoris dirigunt, eique formarum vniuersitatem pro varia sui qualitate præscribunt. Sunt autem duo præcipuè, quæ mouent & excitant animum ad desiderium, & ad actum, eisque species diuersas imprimunt affectus & ratio nimirum. Aliquando enim amorem affectus tantùm, aliquando ratio vel ad actum exteriorem vel ad interiorem stimulat appetitum. Affectus est erga aliquid quædam animi spontanea dulcisque ac suauis inflexio. Affectuum vnus est spiritualis, alius rationalis, alius irrationalis, alius officialis, alius naturalis.

Quomodo animus moueatur ad bonum.

Duo animum excitant.

Affectus multiplex.

De spirituali motu, qui duplex est.

CAPVT XLIV.

Spiritualis motus bonus. Spiritualis est, quando Deus occulta immissione gratiæ & inspiratione, vel alicuius verbo, seu exemplo, aut correctionis paternæ flagello aliquem ad diligendum quod honestum & salubre est, inuitat, ac desiderium vitæ correctionis inspirat. *Spiritualis motus malus.* Est etiam spiritualis è contrario, quando in eum, quem Deus reprobat, fieri permittit immissiones per Angelos malos. Sic miser ad illicita defluit. Sicut de quibusdam Propheta commemorat: *Ose. 4.* Spiritus fornicationis decepit eos. *2. Reg. 13.* Nisi fallor Amnon filius Dauid maligni spiritus immissione resolutus affectu noxiæ voluptatis, in propriæ sororis exarsit amplexus, domumque tanti Patris contaminans incestu, fratris in se gladium prouocauit, futurique denique parricidii, quo patrem suum infelix Absalon regni cupidus infestaturus erat, occasionem & materiam seminauit.

De rationali motu.

CAPVT XLV.

Rationalis affectus quis sit. Rationalis affectus est, qui ex alienæ virtutis consideratione procedit. Hic affectus audita quandoque triumphali martyrum passione, audientium corda quadam suauissima deuotione perfundit. *2. Cor. 11.* Qui enim audiens in B. Pauli memoria pericula fluminum, pericula latronum, & cætera quæ longum est enarrare: Insuper vocem fortis athletæ, vocem virtutis, hominem in omnibus institutum per omnia in eo qui ipsum confortat, paratum satiari & esurire, & abundare, & penuriam pati, paratum alligari in Ierusalem, & animam ponere pro fratribus suis, desiderantem dissolui & esse cum Christo; *Phil. 1.* quis, inquam, hæc in anima sollicita commemoratione describat, & non moueat eum quædam grata & suauis affectio? Quis recogitans verba constantiæ in B. Laurentio, beatoque Vincentio, cæterisque martytibus quasi scintillantia de corde ignito, & non accendatur erga eos suauissimus amor & prompta deuotio? Hic affectus inter Dauid & Ionathan suauissimi amoris primitias consecrauit, ac socialis vinculum gratiæ, nunquam paterna commutatione soluendum grauissimo fœdere mutuæ charitatis innexuit. *1. Reg. 17.* Visa namque immutabilis probitatis in adolescente constantia, qua loricatum gigantem puer inermis prostrauerat, quod aliis fuisset inuidiæ seminarium, fuit in Ionatha virtutis augmentum. Anima ergo Ionathæ testimonio scripturæ colligata est animæ Dauid, *1. Reg. 18.* & dilexit eum Ionathas quasi animam suam. Hunc ipse Iesus misericorditer in *Matt. 19.* se transformans affectum intuitus adolescentem, qui ei virtutes suas annunciauerat, vt ait Euangelista, dilexit eum. Huic affectui contrarius est irrationalis, *Affectus irrationalis.* qui comperto alicuius vitio, aut artificio turpi, aut Philosophia inanissima, aut stultitia in re militari audacia alios ad indebitum illius amorem inclinat, & quod mirabilius est multis, quia prodigi sunt aut linguosi, seu detractores Deo odibiles, aut scurrilitatis aut sæcularis ineptiæ sectatores, hoc affectu plurimum fauoris & applausus accommodat.

De officiali affectu.

CAPVT XLVI.

Affectus officialis quis sit. Officialem censemus affectũ, qui obsequio conciliatur, aut donis. Moyses equidem, cùm Pharaonis nequitiam declinaret, memorabili officio sibi sacerdotis Madian conciliauit affectum, cuius *Exod. 2.* filias virgines, licet alienigena, viriliter à pastorum improbitate protexerat: admiratusque beneuolentiam adolescentis eundem non solùm sibi amicum, sed & generum fieri postulauit. Cæterùm, cùm *2. Reg. 17.* Rex Dauid fugeret à facie Absalon, Berzelai Galaadites eum officiosissima deuotione suscipiens ipsius & muneribus excitauit affectum, qui eiusdem animo adeo perseueranter inhæsit, vt Rex inter præcepta testamentaria filio suo Salomoni tantæ munificentiæ recompensationem *3. Reg. 2.* statim de hac vita migraturus indiceret.

De naturali affectu.

CAPVT XLVII.

Affectus naturalis quis sit. Est etiam naturalis affectus viri ad coniugem, matris ad filium, hominis ad domesticum sanguinis sui. *Eph. 5.* Nemo enim carnem suam odio habuit, & non *Isa. 49.* potest mater obliuisci infantis, vt non

1. Tim. 5. misereatur filio vteri sui: & qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Hoc affectu ducti Patres antiqui Gen. 49. narrantur astrinxisse suos posteros sacramentis, vt non alienis, sed in patrum sepulchris eorum corpora sepelirent, vt quorum animæ fuerant glutino charitatis vnitæ, corpora etiam vnirentur beneficio sepulturæ. Matris affectum censuit sapiens Salomon in duarum meretricum 3. Reg. 3. disceptatione gladio explorandum. Cumque delato ense diuisionem pueri regis prudentia decreuisset, matrem prodidit naturalis affectus. Sic cessit affectui, quæ improbitati non cesserat, & quæ laborauerat ne proprio pignore frustraretur, supplicauit vt potiùs inimicæ tradatur. Obsecro, inquit, date huic infantem viuum, & non occidatur. E diuersò, quæ maternæ pietatis expers seipsam obfirmauerat in iacturam alterius, Nec mihi, inquit, nec tibi sit, sed diuidatur. Porro naturalis affectus in pectore Gen. 42. sancti Ioseph fratricidali præponderauit iniuriæ, qui cùm fratribus dispensatoria seueritate crimen explorationis impingeret, videns eos sera satis pœnitentia de fratris proditione torqueri, sequutus affectum, auertit se parumper ab eis, & prorupit in fletum. Hunc à piis visceribus Dauid nec filij persequutoris abrasit immanitas: à quo cùm ipse quæreretur ad mortem, 2. Reg 18. iniuriæ oblitus & memor naturæ, misit qui eius obuiarent insaniæ, se patrem in omnibus exhibens, persequutionem filij homicidæ dissimulans: Seruate, inquit, mihi puerum Absalon. Hunc ipse saluator in se miserabili com-Luc. 19. passione transfudit affectum, dum videns ciuitatẽ quæ ipsius metropolis erat, & ex qua illi patres fuerant secundùm carnem, naturali pietate commotus futurum eius deplorauit excidium. Reor etiam, quòd Paulus naturali compunctus affectu op-Rom. 9. tabat quandoque anathema esse à Christo pro fratribus suis secundùm carnem.

De carnali affectu.

CAPVT XLVIII.

Affectus carnalis duplex. AFfectui naturali plurimùm affinis est carnalis affectus, qui bifariam diuiditur. Frequenter enim alicuius hominis, non virtus pensatur aut vitium, sed quadam exterioris hominis habitudine motus ad diligendum aliquem intuentis animus inclinatur. Verbi gratia, si forma elegantior, si sermo vrbanior fuerit, si competentior habitus, si maturus incessus. Hæc in Moyse adhuc puero Exo. 2. adeo gratia relucebat, vt contra tyrannicum Pharaonis imperium, quo masculos Hebræorum occisioni decreuerat: tribus mensibus à suis parentibus seruaretur: sicut Apostolus ait, eò quòd vidissent elegantem infantem. Expositus denique periculo mortis elegantia formæ illius pietatem filiæ Pharaonis illexit. Qui adoptatus in filium magnus effectus est coram seruis omnibus Pharaonis. Est etiam alius carnalis affectus, qui animum hominis ad desiderium noxiæ voluptatis emollit. Hic Dauid ambulantem in solario domus suæ ad speciem Bersabeæ 2. Reg 11. præuenit incautum, præuentum dissoluit, obruit dissolutum, & quem in alienæ vxoris damnabilem animauit amplexum, quodam contrario motu in proprii militis crudelem armauit interitum. Hic affectus sapientiam Salomonis absorbuit, 2. Reg. 11. carnalique libidine dissolutum in spiritualis fornicationis baratrum detestabilis idolorum cultura deiecit.

Quòd affectus sine consensu, multum nec prodest, nec obest.

CAPVT XLIX.

Consensus in affectibus requiritur. IN omnibus istis affectibus circumspecta moderatione vtendum est. Cùm enim sint quædam origines, vel radices amoris eis excitati, nec multùm vtile, si boni, nec exitiabile, si mali sint, æstimamus. Non est enim affectus amor, sed amoris origo. Nam in anima spirituali quem primo loco posuimus, plerique in sui perniciem sæpius abutuntur, & per hunc vltimum carnalem scilicet quamuis cæteris suspectior habeatur, iustissimi homines ad probationis meritum titillantur. Quocirca non his affectibus moueri, sed secundùm eos moueri vtile vel noxium iudicamus. Quando enim hi affectus mouent animum, aut visitatio aut tentatio est, si citra consensum animi adhuc ista in sua informitate subsistunt. Porrò si secundùm suos affectus moueatur animus desiderantis, iam ibi plena est ipsius consensio voluntatis. Consensio, Cnosensus duplex. aut occulta est, & versatur interiùs, aut manifesta & vsque ad actum exteriùs

exercetur. Vtrum autem secundùm prædictos affectus mens humana moueri debeat ad amandum, qualiter, & quanta moderatione, sequentia pleniùs declarabunt. Verùm, quia duo quasi amoris incentiua & curricula diligendi posuimus, affectum scilicet, & rationem, expedit vt, causa maioris euidentiæ, de motu rationis aliquid memoremus. Mentem etenim, quam ad Dei proximique dilectionem nullus affectus excitat, plerumque ratio mouet tantò sacratiùs, tantò securiùs, tantò defecatiùs, quantò nihil est rationali amore præstantius.

Quòd rationalis affectus tripliciter excitatur.

CAPVT L.

Tria mouent affectum rationalem.

RAtio siquidem, vt ad sui desiderium conditoris animum excitet torpescentem, tribus innititur argumentis, necessitati nostræ, vtilitati nostræ Dei autem dignitati. Suadet ratio Deum esse diligendum, quia hoc nobis est necessarium, quia commodum, quia dignum; necessarium, ne damnemur, commodum vt saluemur, dignum, quia ipse priùs dilexit nos, & recompensatio huius dilectionis à nobis exigitur. Cùm Deus sit summum bonum, sine quo nihil bonum, necesse est vt desideretur qui bonorum nostrorum non eget, & cuius beneficiis continuè indigemus. Si ergo ratio ad Dei dilectionem animum mouere incœperit, prosequitur negotium suum; sciens non posse obtinere quod desiderat, nisi præceptis eius ad probationem veræ dilectionis obediat. Quia verò pensat ratio, quantum naturæ nostræ consortem non solùm propria deliberatione, sed ex præceptione diuina diligere teneatur, inclinat propositum suum, vt proximo consulat, & beneficium quod sibi vellet impendi, exhibens in eo sui creatoris imaginem recognoscat. Cùm autem omnis proximus, aut amicus nobis sit, aut non inimicus, vel etiam inimicus: amicus iuuando vel consulendo, non inimicus non nocendo, inimicus officiendo; vides quòd amicus est ex sanguine vel ex gratia, non inimicus ex innocentia, inimicus ex iniuria. Vt ergo homo se amico impendat, tria proponit ratio: vt non inimico subueniat, duo: vt inimico succurrat, vnum. Triplici enim ex causa debetur proximo beneficium, ex natura, ex officio, ex præcepto. Ex natura: quia homo, vel fortè domesticus est. Ex officio, quia beneficus & amicus. Ex præcepto, quia proximus, licet inimicus. Amplectitur enim ratio Dei præceptum, quo diligi præcepit inimicum. Talis ex ratione diligens, licet affectum in hac dilectione non habeat, charitatis tamen meritum non amittit.

Quòd rationalis affectus tripliciter excitatur.

CAPVT LI.

POrro cùm ordo charitatis & regula diligendi hoc exigat, vt non diligat homo quod diligendum non est, diligatque quod diligi debet, non æquè, aut similiter diligat, quæ inæqualiter, aut dissimiliter diligenda sunt, subtiliter & cautè censeo distinguendum inter duos amores, qui ex affectu & ratione procedunt. Proponantur enim homines duo, quorum vnus sit tranquillus, suauis, hilaris, sapiens, & vrbanus, qui suæ mortalitatis fauore omnium sibi conciliet amorem: sit alter honestate maturior, prouectior sapientia, dotibus etiam omnium virtutum prouectior, sed austerior vultu, fronte tristior, sermone seuerior. Vt illum diligat, mouetur intuentis affectus: vt hunc diligat, vrget ratio & charitatis intuitus. Sciens id itaque homo animum suum ad aspectum illius quadam amoris suauitate perfundi, ad istius verò intuitum cor proprium *inclinari, perplexus est, & veretur ne spiritum oporteat fines excedere charitatis. Cæterùm cùm aliquem diligere incœperim, quia eum credebam sancta & morali suauitate conspicuum, si eum in aliquo vitiosum inuenero, quædam pœnitudo incipit absorbere inchoatæ dilectionis affectum, & ex vitio fit mihi contemptibilis, quem virtutis opinio fecerat gratiosum.

**al indurari.*

Similitudines inter affectum amoris & appetitum cibi vel desiderium verbi.

CAPVT LII.

Cibus animæ duplex.

POnamus ergo duplicem animæ esse cibum, virtutem scilicet ac vitium, vt sit alter cibus vtilis, alterque noxius. Exterior autem hominis austeritas vel

benignitas quasi duo vasa, alterum rusticanum; alterum verò vrbanum, in quibus duo ministrantium cibaria censeantur. Cibus equidem vtilis in vasis plerunque deformibus scienter sumitur: noxius autem nec in pretiosis admittitur. Euenit etiam, vt cibus vilior ob vasis decorem, quandoque iucundiùs admittatur: pretiosissimus autem ob terrorem vasis; vel non acceptetur vel cum ratione sumatur. Sic in homine austero & graui quandoque placet durior habitudo, quæ ex eius virtute procedit, & in alio, qui ad mores compositus est, displicet ex vitio eius vrbana iucunditas, quamuis prius fuerit dilectionis occasio. Pone iterum, quòd veritas, virtus, suauitas vitium æstimetur, nimia verò morum seueritas quasi sermo incompositus & rusticanus, exterior autem hominis beneuolentia quodam placore condita sit quasi sermo eloquentior & efficacior ad mouendum. Vides, quòd vt in suaui colloquio non est suauitas admittenda, sic in duro rusticoque sermone, non est veritas aspernanda. Expressa similitudinis forma, nec in homine blando exteriùs & accepto placet vitium: nec in homine duro & seuero virtus, cùm vertatur in tædium. Quòd si vterque vera & salubria persuadere noscatur, illius oratio etiam in crudo & indigesto sermone ingratanter admittitur, & in alterius assertione prouida & ornata, sententia salubris cum suauitate recipitur. Potest vtique tam diffuta & diuulsa esse, atque inepta oratio, vt licet vtilitatem in se plurimam habeat, tædio tamen audita res afficiat. Denique vt in iuuenili ætate solet eloquentia esse viuacior, hilarior, expeditior, ita & in senectute grauior, circumspectior, & omnino maturior; nec hilaritas eius in dissolutionis vitium transit, nec istius matura grauitas, vitium nimiæ austeritatis incurrit. Amatur igitur aliquis ex solo affectu, vbi aliquem diligendum ex exteriore habitudine arbitramur: vbi verò sola virtus causa diligendi est, ex sola ratione diligimus. Quòd si ratio & affectus in vna voluntate conueniant, hic tertius amor erit præ cæteris quadam prærogatiua præcipuus. Primus affectus dulcis est, sed periculosus, secundus durus, sed fructuosus, tertius ex affectu & ratione securus. Ad primum sensus ex parte dulcedinis mentem allicit, ad secundum ratio manifesta compellit; in tertio ratio ipsa ex affectione dulcescit.

Ex dilectione discernuntur affectus.

CAPVT LIII.

EX præcedentium serie colligere potes, quòd si in his, quæ eligimus ad fruendum peruersa electio fuerit, peruersa erant ea, quæ ex electione sequuntur, vt talis amor non charitatis nomine sed cupiditatis meritò censeatur. Potest præterea electio ipsa sana esse, motus tamen interior exteriorque peruersus. Poterit denique & electio & motus qui in desiderio est, ex ratione præcedere: motus verò qui in actu est, poterit & electionem & interiorem motum corruptione sua peruertere. Pone enim, quòd aliquis Deum eligat ad fruendum, & in fructu aliquid carnale constituat, sicut fingunt fabulæ Iudæorum, quòd in vita futura epulis & carnis voluptatibus affluent, & quòd carnes Behemoth in illa deliciarum affluentia nunquam deficient: Electio quidem commendabilis erat, sed bonitatem illius expectatio desiderii perniciosa contaminat. Sicut autem hic interior motus desiderii electionem reprobabilem facit, ita quandoque & actus exterior, vt si ad fructum vitæ sacrificiis Gentilium, aut Iudæorum cæremoniis, vel superstitione aliqua venire contendit. Porro si sit electio sana, desiderium competens, actus commendabilis, sequitur hic amor regulatus, nec exorbitabit à limite charitatis. Erit itaque affectuosa discreta & fortis ista dilectio, vt dulciter, & prudenter, ac perseueranter rei dilectæ adhæreat, dulcedine sua vincat, quicquid dulce vel concupiscibile in hac vita contra versutias Satanæ, & contra tentationes occultas, consilium discretionis opponat, fortitudine verò contra persequutiones insurgat.

Dilectio vt discernenda.

Iudæorum fabula de vita æterna.

Sicut in dilectione Dei, sic in dilectione proximi electio locum habet.

CAPVT LIV.

CIrca proximi dilectionem eadem ferè notanda sunt. Nam si electionem illius amoris aliquod desiderium turpe vel actus reprehensibilis subsequitur, restat vt ipsius electionis integritas violetur. Illudque considerandum est,

Electio in charitate habenda.

quòd Deum diligendo, nobis consulimus, & non Deo. Deus enim bonorum nostrorum non eget. In dilectione verò proximi, quia ope mutua indigemus, expedit vt in his quæ necessitatem corporis & ad salutem animæ spectant, nobis inuicem consulamus. Quantò circa hæc erit quisque feruentior, tantò in charitate perfectior. Hunc etiam amorem, nunc affectus, nunc ratio mouet. Quocirca diligenti consideratione notandum est, qui affectus & in quantum ab homine sit sequendus. Sanè spiritualis affectus, qui ex diabolica suggestione procedit, irrationabilis etiam & carnalis, quos vitiosos esse nullus ambigit, non solùm non sequendi sunt, sed à nostris cordibus radicitus eruendi. Proinde spiritualis affectus, qui ex Deo est, modis omnibus excitandus est, & salubriter promouendus.

Qui actus noster non sit celebrandus post affectum spiritualem.

CAPVT LV.

Porrò hoc affectu nostrum expedit desiderium feruentiùs excitari. Excitandus est etiam eodem affectu noster actus, sed secundùm hunc ordinari non potest. Voluntas enim benè operandi, quantò feruentior, tantò fructuosior semper erit. Sed si operationem nostram hic affectus ordinet, erit inordinata operatio, quia metas corporeæ possibilitatis excedit. Cùm enim corpus hoc luteæ qualitatis sit, ex sua fragilitate passionibus diuersis obnoxium, vim feruentis affectus ferre non sustinet. Ideoque nisi actus exterior aliquo moderamine temperetur, infecto negotio quod assumpsit deficiet aut succumbet. Nimirum affectus modum nescit, vires corporis non metitur, & quodam impetu irruens in dilectum, solum id meditatur, quod appetit, quod graue, quod arduum, quod molestum, quod impossibile, quod denique peremptorium præsentis est vitæ dulcissima illectus delectatione non sentit. Proinde quidam omnem in hoc affectu modestiam ignorantes, suique impetum desiderii præcipitanter & importunè sequentes, debiliores sunt quàm sanctiores, dum ipsa voluntas affectu immoderatiore oppressa tepescit. Et qui pro suarum dispensatione virium ad omnium passionum iniurias suum animum conquadrare debuerat, conuertitur in die belli, & vbi victoria ex virtute pendebat, ibi ex sua temeritate succumbit.

Quòd secundùm rationalem affectum noster actus quandoque dirigendus est, sed non semper.

CAPVT. LVI.

Rationalis affectus, qui ex alienæ virtutis contemplatione oboritur, cæteris perfectior est, quibus ad dilectionem proximi excitamur. Nec modicum virtutis indicium est amor ipse virtutis, & in maximum cedit meritum æmulatio charismatum meliorum. Quòd desiderium nostrum, siue motus interior secundùm hunc dirigatur non arbitror arguendum, imò commendabile reputatur. Si quis præsentiam eius desiderat cuius instruitur verbo, cuius gestu & habitu eruditur, cuius informatur exemplo, sed in actum quæso non transeat ille motus, vt quis corporaliter propter hoc longa interminatione vexetur. Quos itaque corporaliter adire non possumus, videamus oculo cordis, & eos sanctarum affectionum brachiis amplectamur. Quantò enim dignius est cælum terra: tantò spiritualis visus elegantior corporali. In iure siquidem ciuili possessio animi possessione naturali, id est, incubatione corporali præstantior est; nec enim ita facilè amittitur & per ipsam nec dominium vsu capiendo adquiritur. (l. licet cod. de acquir. possess.) Christus denique spiritualem fidei tactum à Maria exigit, dum eam à tactu prohibet corporali. De hoc tactu vel visu fidei dicit Paulus: Et si cognouimus Christum secundùm carnem, sed iam non nouimus. (Ioan. 20. 2. Cor. 5.) Thomas ex infidelitate mittit manum in latus dextrum & in fixuras clauorum Christi, sed per fidem meliùs & fructuosiùs tangit dicens: Dominus meus & Deus meus; ac si dicat: Gloriosius est Christum nunc videre per fidem, quàm vidisse in carne mortalem. (Ioan. 20.) Illa verò præsentia præcipuè consideranda est, quam expectamus in cohabitatione cælesti. Si autem Sanctorum æternam desideramus præsentiam, expedit vt sanctè, & iustè & piè in hoc sæculo conuersemur. Et ista quidem sanctorum præsentia corporalis desideratur vtiliter, nec semper vtiliter quæritur. Ideoque hunc actum, non affectus, sed ratio moderetur. Gratissima

erat Antiochenis Pauli ac Barnabæ præsentia corporalis, quorum doctrina, collatione & disputatione firmabatur in fide. Audientes tamen à Spiritu sancto, Segregate mihi Barnabam & Paulum in ministerium, quo vocaui eos, quanquam repugnaret affectus, præualuit ratio, & imponentes eis manus dimiserunt eos.

Act. 13.

Quòd officialis affectus, licet sit periculosus, tamen commendabilis est interdum.

CAPVT LVII.

Affectus officialis non malus.

SEquitur officialis affectus, qui licet admittendus sit, tamen periculosè admittitur. Dignum siquidem est, & consonum rationi, vt vicem rependamus à manu obsequenti officium, gratias largienti. Illud tamen summè cauendum est, ne illectus obsequio, vel muneribus delinitus in vitio faueas vitioso. Nec mihi de illis sermo est, qui diligunt munera sequuntur retributiones, qui iustitiam venalem habentes non hominibus sed muneribus fauent. De iis quidem loquimur, qui priùs amauerunt hominem, quàm munera eius; non hominem propter mnnera, sed munera propter hominem dilexerunt. Et hîc tamen suspicioni locus est, ne sit vitiis eius consentaneus, dum eius obsequiis timet esse ingratus. Quocirca diligenti consideratione perspiciendus est status illius qui diligitur, vt si tanti sit meriti, qui dilectionis affectu sit dignus, transeat officialis affectus in rationalem. Et quem ob exhibita diligebamus beneficia, incipiamus diligere ob virtutem. Tali enim modo quo quandoque diligebamus rationabiliter, sed non dulciter hominem austerum & grauem, si se nobis exhibuerit munificum & benignum; qui priùs placebat, sed non sapiebat; se velut in desiderium nostrum suaui affectione refundit.

Quis modus debeat esse in naturali affectu.

CAPVT LVIII.

QVis autem modus in affectu naturali seruandus sit de cætero prosequamur. Sicut hunc affectum non admittere impossibile est, sic eum non sequi summæ virtutis est. Domestica siquidem parentum affectio refrænatur, dum electus discipulus à parentis sepultura retractus, audit à Domino: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos; tu autem vade & annuncia regnum Dei. Naturalis affectionis quædam portio est amor sui. Nemo equidem seipsum odio habuit, & tamen qui venit ad me, ait Veritas, & non odit animam suam, non potest meus esse discipulus. Et item: Qui venit ad me, & non odit patrem & matrem, non potest meus esse discipulus. Sed cùm Apostolus contrarium dicere videatur, vt scilicet censeatur infidelis fideique transgressor, qui suorum & maximè domesticorum curam non habet; Quid in tanta contrarietate dicemus? Sed inter istos amores distinguitur, vt licet homo erga se & suos naturali moueatur affectu, hunc modum tamen ratione moderetur. Quòd enim hic affectus ex carne sit, perhibet Apostolus dicens: Nemo vnquam carnem suam odio habuit. Hunc tamen affectum circa se, & circa parentes & circa vitam propriam, in quibus solet esse pronior, Dominus interdicit: Qui non odit, inquit, patrem & matrem, adhuc autem animam suam, non potest meus esse discipulus. Amoris autem modus secundùm rationem Apostolica authoritate indicitur, qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Nam amor iste rationem sequitur potiùs, quàm affectum, vt in domestico natura pensetur, aut necessitas, seu æstimatio meritorum. Quòd autem affectus erga se, & erga parentes motum illiciti amoris insinuet; ex verbis Apostoli colligere potes, qui ad Timotheum scribens, Scito, inquit, quia in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati sine pace, criminatores, incontinentes, tumidi & proterui, voluptatum amatores magis quàm Dei. Hic enim affectus mollia suggerit & suauissima, quod delicatum, quod tenerum & iucundum: quod verò arduum, quod asperum, quod vtile, quod honestum refugit & abhorret. Vtrumque amoris motum, secundùm affectum, & secundùm rationem saluator breui sermone distinguit: Qui amat, inquit, animam suam perdet eam. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Hic amor affectionis est, hoc odium rationis. Pro-

Matth. 8. Eph. 5. Luc 14. Matt. 10. 1. Tim 5. *Modus seruandus in amando.* Eph. 5. Matt. 10. 1. Tim 5. 2. Tim 3. Ioan. 12.

Aug tract. 51. in Ioan. pterea dicit Sanctus quidam: Si malè amaueris tunc odisti, si bene oderis tunc amasti. Qui enim amat secundùm affectum, vtique odit, quia qui diligit ventrem, odit animam suam. Qui verò odit secundùm affectum, secundùm rationem diligit. Ideo verò additur, in hoc mundo, vt fiat maior affectus expressio. Quicquid enim in hoc mundo est, testimonio B. Ioannis, Aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Qui ergo secundùm affectum amat animam suam, eam in hoc mundo vtique amat, quia in concupiscentia carnis, vel in concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, quæ omnia ex affectu procedunt.

1. Ioan. 2.

De diuersis causis affectuum.

CAPVT LX.

Causa dilectionis varia.

ET notandum, quòd alius est amor in Deo, alius propter Deum. Amatur quis propter se quando virtutes eius hominem excitant ad amandum, & iste nec propter Deum nec in Deo diligitur. Si tamen amor iste diuinam bonitatem ex gratiarum actione respiciat, iam causa huius amoris est non affectus, sed ratio. Et licet non diligatur specialiter propter Deum, salubriter tamen exercetur à Deo. Inimicus autem, quem ratio & diuini præcepti auctoritas suggerit diligendum, non meretur diligi propter se, sed diligitur propter Deum. Sic alios propter se, vt iustos, alios in Deo vt amicos, alios propter Deum, vt inimicos, diligere certa ratione tenemur. Expedit ergo, vt hic naturalis affectus in omnibus & per omnia rationis moderatione ducatur; vt si priùs mollis dulcisque sit, ex se aliquantulum indurescat beneficio rationis. Patriarcha Ioseph priùs erga fratres naturalem lacrymis protestatus affectum, vt à proditionis crimine purgarentur, eis notam explorationis imposuit. Saluator etiam ciuitatem Ierusalem priùs intima compassione deplorauit, & post impendium naturalis affectus, calamitates quas pro suis iniquitatibus meruerat, sustinere prædixit. Proximos itaque salubriter affectu naturali complectimur, si honesti sunt: si verò laborare aliquo vitio cognoscuntur, instemus correctioni, vt sicut distinximus in officiali affectu, discernatur subtiliter, ne aliquo consensu alieni vicij maculetur.

Gen. 42.

Luc 19.

Quòd vnus affectus quandoque mutatur in alterum.

CAPVT LXI.

Mutatio affectuum.

EVenit autem plerunque, quòd vnus affectus terminatur, aut mutatur in alterum, & qui à virtute cœpit originem, habet frequenter exitum vitiosum. Erat virgo in partibus nostris nominatissima in abstinentiis, in orationum instantia, in lacrymis, in vigiliis, disciplinis. Cœpit eam vir sanctus diligere virtutis obtentu, & tantæ opinionis obtentu, cœpit eam visitare nunciis, venerari muneribus, recreare colloquiis, cœpitque amor mutuus inter eos mutuis feruere obsequiis: sic amor cui præstabat causam honestas, cœpit ex mutua liberalitate vigere, subitoque in officialem affectum transiit, qui ex sola prodierat ratione. Denique hic affectus dum se familiariùs ad quædam blandimenta porrexit, cœpit ex naturali & officiali affectu carnalis ille, qui cæteris perniciosior est, latenter obrepere. Audiuimus quosdam summæ perfectionis & probatissimæ opinionis, qui dum adolescentes pudicos & omni virtute conspicuos in vlteriorem familiaritatem virtutis amore & rationis intuitu admisissent propter officia cum sedulitate circa eos exhibita, cœpit rationalis affectus degenerare in alium, priùs in officialem, postea in carnalem deprauatus affectum. Et qui priùs secundùm rationis arbitrium modum dilectionis ordinauerat, captus in oculis suis, semper in huiusmodi aspectu licet causali vel transitorio motu illicito titillabat. Consultius ergo est, vt inspecta ætate vel sexu sinus propriæ mentis prouida circumspectione claudatur, ne ad verba familiaria, vel inania blandimenta permittatur defluere. Nam in quantumlibet perfectis & sanctis, vnus affectus in alium latenter & subitò insensibiliter atque tam perniciosè quàm prodigiosè mutatur.

Quòd affectus sæpe contrarij sunt, & se oppugnant.

CAPVT LXII.

Affectus vt regendi.

ILlud considerare oportet, quòd ipsi affectus frequenter inter se alienantur, & inuicem se oppugnant. Alter alte-

rum à corde hominis eliminare nititur, vt homo varia in vota diuisus & perplexus inter ambigua fluctuet in se, ignorans de duobus contrariis, quid potiùs eligatur. Summa igitur cautela vtendum est, ne ab inferiore affectu superior & excellentior expellatur. Abraham iussus à Domino filium immolare contra naturalem affectum, nequaquam obduruit: sed cùm naturalis ei misericordiam suggereret in filium, spiritualis eum ad obedientiam excitarat in Deum. Duo illi affectus in sancti viri pectore compugnabant: Ipse tamen Deum filio prætulit, & affectum naturalem spirituali posthabuit. Optimus adolescens Ionathas, cuius animam animæ Dauid rationalis affectus glutino charitatis vnierat, non prodidit in iniuriam patris consilium, quo Dauid morti addixerat: sed rationalem affectum naturali discretè præposuit. Nec mirandum, si amici gratiam paternæ crudelitati præposuit, qui propriam, sicut publicè putabatur, iniuriam pro amico immutabili virtute contempsit. Ipse etiam Dauid, cùm de eius filio parricida populus victoriam reportasset, priùs professor naturalis affectus, filij lugebat interitum: sed correptus à milite affectum officialem naturali præposuit, depositoque luctu, victori populo qui pacem fecerat in Israel, gratulabundus occurrit. Saluator etiam affectus naturalis intuitu, quo nemo vnquam carnem suam odio habuit, cùm clamasset ad Patrem, vt calix mortis transiret ab eo, si fieri posset, eundem spirituali, per quem Patri erat obediens, pro sua gratia & pro nostra salute submisit dicens: Veruntamen, non sicut ego volo, sed sicut tu. Proinde ratio hæc generaliter in his affectibus obseruetur, vt ille, quo mens humana excitatur in Deum, cæteris omnibus præponatur: Deinde rationalis officiali, officialis naturali, naturalisque carnali.

Gen. 22. 1. Reg. 18. 1. Reg. 19. & 20. 2. Reg. 18. & 19. Matth. 26.

Quòd delectabilis & necessarius est fructus in exercitio istorum affectuum ordinato.

CAPVT LXIII.

Suauis factu dilectionis.

SE ergo in affectibus istis prouida circumspectione anima rationalis exerceat, & sentiat de Domino in bonitate & in simplicitate cordis sui, seque cellam vinariam ignisque diuini receptaculum tanta vigilantia studeat exhibere, vt in die bona Domini, & in hora beneplaciti eius, cùm audierit vocem Spiritus, & velut sibilum auræ tenuis sanctum susurrum, offerat affectionem puram, fidelemque intelligentiam: vt spirituales fructus quasi de ligno vitæ colligere mereatur. Sunt autem fructus teste Apostolo, Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Castitas. O fœlix anima, si beneuolentiam eius & inspirationem gratiæ cælestis suamque circa te præsentiam tibi certis liceat indicijs experiri. Tanget enim te quædam in ipsius recordatione suauitas, afficieris noua & inexperta dulcedine, vt quasi abstracta & à te prorsus aliena exultes quadam amœnitate cælesti. Faciunt autem statim suæ præsentiæ fidem, quòd omnes tui sensus hilarescunt, serenatur intelligentia, tua desideria incalescunt, & aspiras in amplexus illius, quem tenere te sentis, & vereris, ne elabatur, & ideo quantùm potes non quantùm vis, ipsum quodam delectabili nexu intimæ charitatis astringis. Iste est, ô anima! dilectus tuus inuisibiliter, misericorditer, & dignanter accedens, vt excitet te, vt se tibi inspiret in sinu tui amoris, tibi se insinuet, vt tuum accendat desiderium, vt illuminet interiores oculos, vt inflammet affectum, sicut primitias non plenitudinem suæ dulcedinis, non ad satietatem, sed ad degustationem tibi exhibet, vt qualicunque experientia probes quàm dulcem, quàm suauem, quàm iucundum, quàm delectabilem se tibi præbeat, cùm apparuerit gloria eius, cùm eum videris reuelata facie coronatum diademate patris sui, quem nunc adoras in diademate suæ matris. Hæc est sobrietas sobria tamen. Vnde Apostolus: Siue viuimus, siue morimur Deo sobrij sumus: hæc sola ebrietas vino charitatis efficitur, sicut Sponsus in Cantico amoris insinuat dicens: Comedite amici & bibite, & inebriamini. In vita præsenti panem lacrymarum in sudore vultus sui comedit anima militans Deo: post exitum huius vitæ non pascetur pane doloris, quia iam non erit dolor, nec labor, quia priora transierunt; sed amatorio poculo reficietur & inebriabitur, iuxta illud, Et calix meus inebrians quàm præclarus est. De hoc etiam calice credo Isaiam dixisse: Ad te quoque filia Edom, venit calix, & inebriaberis. Inebriabitur ergo ab vbertate domus Dei, bibens vinum merum, & nouum in regno Patris Christi. Interim

Gal. 5. Rom. 14. Cant. 5. Gen. 3. Apoc. 21. Psal. 22. Thren. 4.

autem bibit vinum suum cum lacrymis in mensura, donec rex introducat eam in cellam vinariam, vel ipsam sibi cellam efficiat, & in ea ordinet charitatem. Illa siquidem nunc diligens, sed nondum dilectionis fructum percipiens, & in solis affectibus se exercens, non dicit, vulnerata charitate ego sum: sed ad Angelos atque animas sanctorum, loquitur dicens: Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, dicite illi, quia amore langueo.

Cant. 2. Cant. 5.

Quòd Charitas dum est in desiderio, languor est.

CAPVT LXIV.

Mirum tamen est quomodo amor siue charitas sit languor Sponsæ vel animæ, cùm charitas operiat multitudinem peccatorum; & cùm Maria Magdalene, quia multùm dilexit ab infestatione septem dæmonum & septem criminalium languore sanata sit. Porro amor languor est, dum amans ex desiderii dilatione torquetur, dum sponsi suspirat in amplexus. Sed qui sanat omnes infirmitates tuas, anima mea, tuum languorem fruitione curabit, quando se tibi ad habendum, ad videndum, ad fruendum facie reuelata præstabit; & nunquam de cætero separaberis ab oculo, vel amplexu illius. Gaudebit equidem Sponsus super Sponsam, gaudebit super te Deus tuus. Tunc languoris angustiam fructus amoris excludet; languor enim excidet, sed non amor, quia charitas nunquam excidet. Amor igitur nunc languor est, dum cruciatur desiderio vtendi. Erit autem sanitas, quando iucundabitur vsu desiderii. Vtendi enim desiderium tantùm differt ab vsu desiderii, quantùm fames à satietate, quantùm appetitus à plenitudine voti. Interim ergo grauiter infirmatur, & languore conficitur, dum opem ferat illi super lectum doloris eius. Vox autem languentis est, & plangentis, Stipate me malis, fulcite me floribus, quia amore langueo. Initia siquidem virtutum flores sunt, & fructus honoris & honestatis. Mala verò maturiora, patientiæ sunt exercitia & exempla. Stipatur itaque malis anima, dum temporis præteriti fructus percipit, conuertens in vtilitatem propriam Christi flagella, opprobria, & dolores, & cætera quæ passus est vsque ad ignominiam crucis, & hæc omnia transierunt. Christus enim iam non moritur, fructum tamen cotidianum de ipsius Passione colligimus; fulcitur sponsa floribus quos naturæ humanæ innouatio de Christi resurrectione produxit. Hyems enim transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Ille nimirum qui dicit: Ego flos campi, & lilium conuallium: terram carnis nostræ, quæ sub maledicto veteri spinas & tribulos germinabat, surgens à mortuis reflorescere fecit, & in nouæ regenerationis infantiam nos reduxit. His malis, & his floribus stipanda, & fulcienda est, vt ea quam habet ad Deum non torpescat affectio, donec recepta in amplexibus sponsi, dicat: Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Quicquid enim in primo sponsi aduentu de illius sinistra nunc recipit, comparatione gloriæ, quam in amplexu dexteræ susceptura est, modicum reputabit, sicut scriptum est: In sinistra eius diuitiæ & gloria, & in dextera eius longiturnitas vitæ.

Charitas languor est. Iac. vlt. Luc. 7. Marc. 16. Cant. 2. Cant. 2. Gen. 3. Cant. 2. Prou. 3.

De dimensionibus Charitatis & communione Sanctorum.

CAPVT LXV.

Sane sicut nunc Deus imperfectè & ex parte cognoscitur, sic etiam imperfectè diligitur. Cognitio enim, quam de Deo in præsenti habemus, si comparetur ad notitiam patriæ, quando reuelata facie videbimus Deum, quando videbitur in gloria sua, quando ostendet faciem suam, & salui erimus. Et sicut ingressus matutinæ lucis per tenuissimam rimam se habet, si ad meridianum splendorem conferatur quando sol lucet in virtute sua: sic dilectio Dei quæ in hac peregrinatione habetur, quasi scintilla ignis exigua est ad magnum illius amoris ignem, quo iusti cum Seraphim in superna Ierusalem igne charitatis ardebunt. Nunc enim ignis in Sion, tunc verò caminus erit in Ierusalem. Cùm autem in amore Dei erga nos sint, teste Apostolo, longitudo, latitudo, sublimitas & profundum: Charitati diuinæ humana dilectio pro suæ insufficientiæ modulo se captat. Deus equidem non superficialiter dilexit nos, non mediocriter, sed plenè, sed sincerè, sed medullitùs. Vtinam & nos comprehendere pos-

Deus hic imperfectè diligitur. 1. Cor. 13. Isa. 31. Eph. 3.

simus cum omnibus Sanctis, quæ sit tantæ charitatis altitudo, longitudo, latitudo, profundum. Altitudo est excellentia gloriæ, quam præparauit Deus diligentibus se, quam non oculus vidit, nec auris audiuit. Profunditas eius est inclinatio diuinæ maiestatis à Patris coæqualitate vsque ad formam serui, & exinanitio Filij vsque ad mortem, & ignominiam crucifixi. Longitudo eius est sine initio, sine fine. Dilectio enim eius non incipit, nec desinit, quæ ante mundi constitutionem elegit nos in dilecto filio suo. Et sicut scriptum est, Misericordia eius ab æterno, & vsque in æternum super timentes eum. Latitudo eius ampla extensa & diffusa est in omnem beneuolentiæ modum. Ipse enim vult omnes homines saluos fieri. Per ipsam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, ipsumque nobis donans, teste Apostolo, nobis omnia donauit in eo; sic etiam pari vicissitudine charitas hominis se diuinæ charitati conformi dimensione coaptat. Alta est, dum æterna & cælestia contemplatur. Profunda est cùm ab homine propter Deum vilitas & abiectio affectatur. Longa est: quia finaliter perseuerat: fides enim & spes atque scientia & cætera euacuabuntur, charitas autem nunquam excidit. Lata est, quia læta est, quando in delectatione iustitiæ cor hominis dilatatur. Lata est, cùm extendit se non solùm ad Deum & proximum; sed etiam amore pio amplectitur inimicum. Lata est, cuius mandatum latum est, dicente Propheta: Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. O lata & dilatans charitas, quàm magna est domus tua, & ingens locus possessionis tuæ, cuius longitudinem & latitudinem & altitudinem & profundum comprehendunt Sancti. Vtinam & nos cum eis eadem sagena charitatis possimus pariter comprehendi. Dilatat itaque charitas in Sanctis tentorium suum, vt si Deum & proximum dilexerimus, recipiamur in communi exultatione Sanctorum. Quocirca non angustemur in visceribus nostris, non coarctemur intra limites quantulæcunque iustitiæ nostræ; credamus in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum Communionem, vt imperfectum nostrum videant oculi tui, Iesu, & in beneplacito tuo Sanctorum communione nostra insufficientia suppleatur. Si enim in Sanctis dilexerimus Deum, & ipsi pro suorum meritorum exigentia suam nobis communicabunt beatitudinem apud Deum. Si enim in medio diligentium se erit Deus omnia in omnibus, necesse est vt affectus communes gaudiorum cõmunio comitetur. Non solùm itaque proximi sed tota Christi beatitudo communione amoris & exultationis, atque alieni participatione gaudii nostra erit. Quod ergo minus beatitudinis in me habiturus sum, de beatitudine aliena supplebo. Bonum enim, quod in Deo vel in proximo diligam, diligendo faciam meum, vt perfectio gaudii alieni meum suppleat imperfectum. Vis, vt familiari exemplo rei huius faciam tibi fidem? Videt mater filium suum, quem super omnia diligit regali vnctione ac diademate imperiali sceptroque & infulis augustalibus insigniri, quanta est matris dilectio, tanta est exultatio eius ex filij honore, propriique feruorem amoris sui gaudii comitatur affectus. Sicut ergo gaudium filii sui atque populares applausus omniumque congratulationem sibi mater appropriat: sic in terra viuentium vnusquisque beneficio charitatis omnium beatitudini coexultat. O communio! O dulcedo amoris! ô securitas, ô requies, ô sabbatum delicatum! ô æternæ felicitatis introitus, quem pretiosiorem omnibus thesauris, desiderabiliorem omnibus diuitiis, elegantiorem omnibus regnis operatur charitas de corde puro & fide non ficta. Quis mihi dabit hoc amatorio potu inebriari, hoc lethargo sopiri, vt totus à corde meo mortuus, totus translatus in amorem Dei & proximi, inter has duas sortes in pace in idipsum dormiam & requiescam. Quis me illi sanctæ communioni ascribet, vbi iucunditas Angelorum transfundetur in omnes, & ab omnibus refundetur in Deum, eritque Deus omnia in omnibus, vt sit ipse vniuersis diligentibus eum, amor, gaudium, pax, vita, quies, claritas, securitas, & iubilatio, satietas omnium desideriorum, æterna & consummata gloriæ plenitudo. Amen.

1. Cor. 2.
Eph. 1.
Psal. 102.
1. Tim. 2.
Rom. 8.
1. Cor. 13.
Psal. 118.
2. Cor. 6.

PETRI BLESENSIS BATHONIENSIS ARCHIDIACONI.

TRACTATVS, DE VTILITATE TRIBVLATIONVM.

Ex publica Bibliotheca Bodleyana, Oxoniæ.

ORDO & modus docendi, de quo Tribulationes deseruiunt, est, vt eas non solùm patienter, sed etiam libenter sustineas, & consoleris interiùs ex eo quòd exteriùs desolaris. Nam, vt ait Seneca, non est major consolatio, quàm quæ ex desolatione trahitur. Quam consolationem nemo potest habere, nisi priùs nouerit effectum tribulationis; qualiter scilicet Deus, qui tribulationes immittit, eas ordinat ad profectum & vtilitatem sustinentium, nisi ex peruersitate rebellionis se ordinationi Creatoris opponant. Illi ergo qui defectus suos ex parte vna cognoscunt, & vtilitatem tribulationis ex altera considerant, in firmo proposito à Deo in tribulatione petunt, vt à se tribulationes extirpent, contra seipsos fortassis petunt. Sicut Paulus, qui petijt carnis stimulum amoueri. Cui responsum est à Deo, Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. Sunt autem multi fructus tribulationum; sed ad præsens de duodecim tangemus, in quibus etiam multi alij continentur, quos de facili intelliget qui Tractatum istum diligenter legerit, vel audiuerit plus attentè. Nam sicut cibus malè masticatus de difficili digeritur, & parùm prodest: sic doctrina Sacræ Scripturæ sine attentione lecta cursoriè vel audita.

Ad quid Deus immittit tribulationes.

2. Cor. 12.

Tribulationum vtilitates duodecim.

Prima vtilitas quam facit Tribulatio in hoc attenditur, quòd tribulatio est fidelis succursus à Domino missus ad eripiendum animam de manibus inimicorum omnium eius. Isti autem inimici sunt, falsa gaudia, & deceptoria huius mundi prosperitas, quæ cor indisciplinatum tantò plus periculosè seducunt, quantò magis dulciter blandiuntur. Isti autem sunt inimici, à quibus secundùm vulgare Prouerbium dicitur: Stultus non timet hos. Qui tantò plus timendi sunt quantò blandiùs alliciunt, decipiuntque in fine. Isti sunt inimici, qui blandiendo occidunt, & occidendo blandiuntur. Qui significantur per Ioab, qui tenens mentum Amasæ, acsi vellet osculari, interfecit ipsum. Vnde dicit Gregorius; Etsi omnis fortuna timẽda est, magis tamen timenda est prospera, quàm aduersa. Quod manifestè apparet, eò quòd inimicus qui occultè impugnat, magis timendus est, quàm qui apertè. Et nota quòd iste tribulationis succursus non solùm à Deo mittitur, sed exercitus eius Dux & Marescallus est ipse Deus, ipsam ordinans ad liberationem amicorum suorum. Vnde promittit per Dauid Prophetam Deus: Cum ipso sum in tribulatione, idest, tribulato & tentato. Et sequitur; eripiam eum & glorificabo eũ. Cùm ergo nobiscum Deus sit in tribulatione, patienter & libenter sustinenda est, quia secundùm quod tribulatio

I. Vt eripiatur anima à falsis gaudiis.

Decipit prosperitas.

2. Reg. 20.

Psalm. 98.

plus grauat, secundùm hoc Deus tribulato magis appropinquat. Vnde dicit Psalmista; Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde. Ergo dum præsentia tribulationis te molestat, præsentia Saluatoris, qui tecum in tribulatione consistit, solatium interiùs tibi præstat. Sed fortè dicit, præsentes tribulationes benè sentio; sed societatem Dei in tribulatione mea non * sentio. Nam si dulcedinem suæ præsentiæ ita manifestaret, sicut amaritudinem tribulationis manifestat, patienter & hilariter tribulationem sustinerem. Et addis forsan, quòd ante tribulationem magis sentiebas Dei dulcedinem, quàm in tribulatione positus. Ad hoc responderi potest dicendo, quòd Præsentia Dei in tribulatione dupliciter potest attendi, vel intelligi, vt jam patet: primò in collatione virtutis & gratiæ; quia sicut augetur tribulatio; ita Deus virtutem & gratiam multiplicat, secundùm Apostolum dicentem: Fidelis est Deus, qui non permittet vos tentari vltra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere: Id est, augmentum gratiæ dabit & virtutem sustinendi tribulationem patienter. Sicut enim obsessis in castris solent Domini castrorum garnitionem & succursum mittere; sic Deus animæ tribulatæ augmentum gratiæ solet infundere. Secundò, præsentia Dei in tribulatione potest attendi seu intelligi in collatione consolationis internæ, quam tribulato infundit. Vnde dicit Apostolus: Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita abundat per Christum consolatio. Passiones Christi abundare in nobis dicuntur; quia ab ipso immissæ, & ideo pro peccato debent patienter sustineri, & ad similitudinem Christi, & hoc sine culpa, vt non patiamur sicut Fur vel Homicida, qui quod patiuntur benè meruerunt. Sed nota, quòd augmentum gratiæ, quod confertur in tribulatione, non datur semper sentiri à tribulato, quod fit ad ejus probationem, timorem, & liberationem. Præterea consolatio non debet venire, donec locus sit ei paratus, quem parat tribulatio, juxta illud: Post tempestatem tranquillum facis, & post lamentationem & fletum exultationem infundis. Vnde Dauid: Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Consolationes autem vnius horæ excedunt tribulationes multorum annorum.

Psalm. 33. | * Al. agnosco. | Per tribulationem virtus augetur. | 1. Cor. 10 | 2. Cor. 1. | Cur Deus tardat auxilium inferre tribulatis. | Tob. 3. | Psalm. 93.

Nam ipse Deus, qui priùs venit ad succurrendum tibi, post tribulationem tecum remanebit confortans te, sicut dicit Bernardus: Et si fortè conquereris, dicens, quia nimis tardat ista consolatio, sicut conqueruntur amatores: Huic respondet Cassiodorus dicens, quia ipsa velocitas cordi consideranti & amanti videtur tarditas. Quòd si quæris de iustis qui numquam mortale peccatum habuerunt, quomodo dicitur, quòd de manibus inimicorum suorum liberati sunt. Ad hoc potest dici, quòd licet boni in manus inimicorum non ceciderunt per consensum peccati mortalis, tamen potuerunt cecidisse, sed Deo auxiliante non ceciderunt, & manus eorum euaserunt. Quod Augustinus tangit loquens de justo, quem Deus à peccato conseruauit: Et te, inquit, ne in peccatum rueres, tenuit. Ex prædictis concludi potest, quòd anima tribulata non debet se reputare impugnatam, quando patitur tribulationes, sed liberatam & ereptam de mundi prosperitate decipiente, & de carnali consolatione desolante. Ex quo igitur, tribulationes ab inimicis animam liberant, licet aliquando sunt onerosæ, tamen hilariter sunt pro Domino sustinendæ & sine murmure; quia si per murmurationes homo contra tribulationes * efficiatur, tunc adjutores suos impugnat, & suos adjuuat inimicos.

Secunda vtilitas Tribulationis est, quòd obstruit os diaboli, ne animam in tribulatione existentem alloqui audeat, eam tentando. Timet enim repelli, & vinci. Quod figuratur in Iob, vbi dicitur, quòd nemo loquebatur ei verbum; videbant enim dolorem ejus esse vehementem. Loquitur ibi scriptura de fictis amicis Iob, qui significant dæmones animam impugnantes, qui non audent animæ tribulatæ appropinquare, visa ejus gratia in tribulatione; timent enim à tali anima vinci. Sed nota quòd Diaboli tentatio non est homini periculosa vel nociua, nisi per sequentem responsionem, hoc est per delectationem & consensum. Sicut allocutio excommunicati non nocet tibi, nisi ei * respondeatur. Quod * figuratum est in Isaia, vbi dicitur, quòd Ezechias mandauit populo quòd non responderent blasphemiis Rapsacis principis exercitus regis Assyriorum. Per Rapsacen intelligitur diabolus, & per ejus blasphemias significantur cogitationes malæ quas suggerit; sed non nocent, si non respondetur eis per dele-

* Fortè ofseratur. | 2 Vt præseruetur à tentationibus Dæmonum. | Iob. 2. | * Al. respondeas. | * Al. significatum. | Isa. 37.

ctationem vel consensum. Nam quamuis prauæ suggestiones, & contumeliosa verba illata homini multùm affligant cor ejus; tamen non nocent nec maculant id, quamdiù eis non respondetur, vt dictum est; sed è contrario homini talia inferentes multùm cruciantur, quando vident eos quos blasphemant nil penitus respondere.

3. *Vt purgetur.* Tertia vtilitas Tribulationis est, quòd animā tribulatam purgat. Pro quo sciendum est, quòd sunt quinque species Purgationis materialis. *Purgationum species quinque.* Prima est, purgatio corporis humani, quæ fit dupliciter, potione & minutione. Secunda est metallorum, vt igne purgatur Aurum, & limâ Ferrum. Tertia purgatio est Arborum, quæ fit amputatione ramorum vel * fossitione surculorum. ** Al. fossatione.* Quarta est Granorum, quæ fit per flagellum. Quinta purgatio est vindemiæ vel vini, quæ fit per Torcular. Omnibus his modis purgat tribulatio. *I. fit potione & minutione.* Primò igitur purgatur corpus humanum potione. Quando ergo tribulatio te apprehendet, cogita medicinam tibi missam à Domino, ad te purgandum à superfluo humore, & inordinata affectione. Nam sicut amara potione purgantur mali humores, sic per tribulationes purgantur animæ mali mores. Quia secundùm Gregorium, mali mores sunt mali humores. Suscipe igitur cum humilitate medicinam tibi à Domino missam, qui est summus medicus cognoscens * intimam complexionem cordis tui, ** Al. totam* quia scit quantum potes sustinere, & nihil tibi dabit nisi quod vtile tibi fuerit. Bibit enim ipse Filius Dei mortis tribulationem, non pro sua, sed pro salute & purgatione tua. Vnde dicitur: Bibite amici mei, & inebriamini charissimi. *Cant. 5.* Et de filiis Zebedæi dictum est, Potestis bibere Calicem, quem ego bibiturus sum? *Matth. 20.* Hic est potus salutaris, quem cum gratiarum actione recipiebat Dominus dicens: Calicem salutaris accipiam. *Psalm. 115* Et si propter amaritudinem tibi difficile videatur illum transglutire, inuoca Dominum in auxilium, sicut dicit Dauid; Vnde sequitur: Et nomen Domini inuocabo. Et nota, quòd sicut medicina corporalis non debet degustari, nec per linguam diu teneri, sed citò deglutiri, sic nec tribulatio debet à cursu rebellionis retardari, sed sicut effectus medicinæ aliquando impeditur non ex defectu sui, sed ex mala dispositione recipientis, sic effectus tribulationis impeditur ex mala dispositione duri cordis, & animi pertinacitate rebellis. *Exod 10.* Sicut patet in Pharaone, qui quantò plus affligebatur, tantò durius cor ejus efficiebatur. Vnde dicit Salomon, Cor durum malè habebit in nouissimis. *Eccli. 3.* 2. Purgatur corpus humanum * minutione, & hoc dupliciter, ** Al. imminutione.* videlicet venæ apertione & Phlebotomia. Venæ apertio confessioni comparatur, Phlebotomia tribulationi. Et nota quòd sicut superfluus sanguis corporalis venas & vesiculas cordis corrumpit, sic peccatum, quod in scriptura vocatur sanguis, animam corrumpit & maculat. Vena per quam sanguis ipse ejicitur, scilicet peccatum, est os. Vnde Prou. vena vitæ est os justi; *Prouer. 10.* quia justus in principio est accusator sui, scil. in Confessione. *Ibid. 18.* Et nota, quòd sicut in minutione debet homo emittere malum sanguinem & retinere bonum ad * cordis sui nutrimentū; ** Al. corporis sui incrementum.* sic in confessione debet homo dicere peccata sua, vt ejiciantur, & bona quæ fecerit, tacere, ne amittantur. Bona enim in confessione dicta amittuntur per jactantiam & vanam gloriam. *Vana gloria.* Vt patet in Pharisæo, qui bona sua recitabat per jactantiam, dicens: Iejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ possideo. *Luc. 18.* Sed publicanus non audebat oculos suos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Et sequitur, quòd descendit hic publicanus justificatus in domū suam, scilicet per humilem confessionem; Ab illo, scilicet Pharisæo, qui propter jactantiam in peccatis suis remansit. Peccata enim, quæ in vera & humili confessione manifestantur, delentur. Vnde Psalmista: Dixi, confitebor aduersum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. *Psalm. 31.* Minutio verò Phlebotomiæ tribulationi comparatur. Quot enim tribulationes immittit Deus cordi, tot ictus Phlebotomiæ dat ei ad purgationem ejus. Sed nota, quòd sicut ante purgationem & percussionem minutionis necesse est carnem calefieri, ad hoc vt ictus faciliùs sustineantur; sic cor humanum necesse est igne charitatis accendi, ad hoc vt de facili sustineat tribulationes. Vnde dicit Augustinus: Omnia sæua & immania facilia & prope nulla facit Amor. *Serm. 10. de verbis Domini.* In figura cujus descendit Spiritus sanctus super Apostolos in linguis igneis. *Actor. 2.* Ex quo à Deo roborati sunt, & post ejus receptionem ibant gaudentes à conspectu Consilij; quoniam digni habiti sunt pro nomine Christi contumeliam pati; *Ibid. 5.* qui ante receptionem eius

erant valdè timidi. Sicut patuit in Petro, qui Dominum negauit ad vocem vnius *prouocantis ancillæ, qui tamen post receptionem Spiritus sancti passionem crucis pro Domino tolerauit libenter. Secundus modus purgationis est quomodo metalla purgantur, vt Aurum igne & Ferrum limâ. Primò ergo tribulatio purgat animam & puram reddit, sicut ignis Aurum. Vnde dicit Augustinus, quod flagellum grano & ignis auro, quod lima ferro, hoc facit tribulatio justo. Hoc est dicere, sicut ignis separat aurum ab aliis metallis, & à scoria purum reddit, sic Tribulatio animam puram reddit. Vnde de Martyribus in Sapientia, Tanquam aurum in fornace probauit illos. Hoc enim igne tribulationis probatus fuit Iob, qui dicebat: Probauit me, sicut aurum quod per ignem transit. Et nota, quòd inter omnia metalla aurum est pretiosius, & plumbum vilius; tamen aurum non probatur sine plumbo. Plumbum enim feces auri secum trahit in fornace. Et boni, qui significantur per aurum, per malos qui significantur per plumbum, frequenter purgantur. Vnde, si quæratur, de quo deseruiunt mali bonis; responderi potest, quòd de eo quòd deseruit plumbum auro. Vnde dicit Salomon: stultus seruiet Sapienti, scilicet ipsum purgando. Sic seruiuit Esaü, Iacob, eum scilicet persequendo, de quo dicitur, major seruiet minori. Secundò tribulatio purgat animã sicut lima ferrum, limando scilicet & clarificando. Sicut gladius nunquam exit de vagina sua, & cultellus qui nunquam scindit, contrahunt rubiginem: sic cor humanum sine exercitatione tribulationis contrahit rubiginem spiritualem. Vnde Ieremias: Sterilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fecibus suis. Noli ergo conqueri, si Deus limet lima cor tuum vt fulgeat, & clarificetur, & gloriosum appareat, quia aliter non poteris Deum videre. Secundùm illud Matthæi, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Tertius modus purgationis qui Tribulationi competit, est putatio arborum. Sicut vitis quæ fit putatione ramorum superfluorum, de quo dicit Christus: Omnem palmitem in me non ferentem fructũ, tollet eum, & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Per vitem, cor humanũ intelligitur, cujus humor ipsum faciens fructificare est amor. Vnde quantum habet de amore, tantum habet de humore. Nam quantùm humor defertur per ramos superfluos vitis vel alterius arboris, tantò minus fructificat vitis illa. Sic amor cordis quantò plus diffunditur per carnales amicos vel res tẽporales, tantò minus aptum est cor ejus ad fructificandum spiritualiter. Et si sapiens hortolanus putet & resecet ramos superfluos vitis vel alterius arboris, ad hoc quod vitis vel arbor magis fructificet; non est mirum si Deus, qui est cultor humani cordis, secundùm id Ioannis, Pater meus agricola est, resecat superfluum amorem à corde tuo, scilicet parentes & amicos carnales, sarculo mortis, quod in manu sua tenet, vel bona temporalia, ad hoc quod amor cordis tui & desiderium proprios terminos suos non excedat. Quia ipse Dominus dicit: Ego quos amo, arguo & castigo. Et Apostolus: Flagellat autem, inquit, omnem filium, quem recipit. Et totum hoc facit Deus, ne amor cordis tui à se elongetur, & ne diffundat se in rebus temporalibus, vbi multum oportet ponere, & inde consequi nullum bonum imò malum finem, secundùm Gregorium, dicentem: Qui labenti innititur, necesse est, vt cum labente labatur. Quartus modus purgationis qui tribulationi competit, est purgatio granorum; quæ fit per flagellum, vt granum exeat, & separetur à palea. Vnde Augustinus, quod flagellum grano, vt supra: Verbi gratia, sicut flagellum cogit granum exire de palea, sic tribulatio cogit cor humanum ab amore humano separari, quia mundus displicet cordi tribulato. Et ideò Dauid sciens vtilitatem flagelli tribulationis dicebat: Ecce ego in flagella paratus sum ad sustinendum, vt cor meum purgetur. Vnde dicit Augustinus: Noli conqueri de flagello tribulationis, si vis habere panem grandium, & reponi cupis in cælo, vbi non nisi purum granum reponetur. Sed sicut contingit quòd granum * immaturum nec desiccatum ictu flagelli non excutitur à palea, sed magis inhæret ei: sic cor habens humorem & affectionem carnalem flagello tribulationis nec separatur à mundo, sed magis inhæret ei per amorem & delectationem, de quo tamen non recipit nisi tormentum & laborem: Homo enim natus est ad laborandum & auis ad volandum, sicut dicitur: Nolite, inquit, diligere mundum, neque ea quæ in eo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo, quoniam omne quod est in mundo, *&c.* Quintus modus purgationis, qui competit tribulationi, est

* Al. deest. prouoc.
2. Igne.
Iob. 23.
Prouer. 11.
Gen. 25.
Ierem. 48.
Matth 5.
3. Putatione.
Ioan 15.
Ioan. 15.
Apoc. 3.
Hebr. 12.
4. Flagello.
Psalm. 37
* Al. immaturatum.
Iob. 5.
1. Ioan. 2.
5. Pressura.

purgatio vini in torculari. Nam sicut torcular premit racemos, vt pretiosus humor à fecibus separetur; sic Deus ponit animam in torculari tribulationis, vt infirmitate corporis, vel persecutione, vel dolore de morte amicorum, seu damno bonorum temporalium; scilicet vt purget eam à fecibus malarum * affectionum & peccatorum. Et ideò noli repellere torcular tribulationis, si vis reponi in cellario Christi; juxta illud: Introduxit me Rex in cellam vinariam. Vnde dicit Augustinus, quòd Martyres in præsenti vita ita pressi sunt, quòd grossa materia corporũ eorum remansit in torculari, & animæ pretiosæ sicut vinum pretiosum* positum in cellario vitæ æternæ. Noli ergo conqueri, si Deus in torculari tribulationis te reponat, cùm ipse priùs torcular calcauerit, sicut dicitur: Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Vir dicit, non mulier, quia omnes Apostoli in passione sua, relicto eo, fugerunt; Sed Beata Maria virgo ab eo non recessit per infidelitatem, sed cum eo compassa est per compassionem. Vnde promiserat ei Simeon dicens: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.

** Al. cogitationum vel.* — Cant. 1. — ** Al. repositum.* — Isai. 63. — Luc. 2.

Quarta tribulationis vtilitas est, quòd illuminet cor hominis ad cognitionem sui ipsius, in quo consistit conditionis humanæ perfectio. Vnde Augustinus, qui tot legerat & audierat, plus non petebat, dicens in libro Soliloquiorum: Nouerim te, inquit. Et in libro Sapientiæ, Scire te est sensus consummatus. Sicut enim videmus quòd ictus virgæ cogit discipulum inclinare caput, & respicere in libro, & lectionem repetere; sic tribulatio tibi à Domino mittitur, vt mediante tribulatione, discas agnoscere tuum creatorem. Vnde dicit beatus Bernardus: Deus facit se cognosci verberando, qui oblitus erat, & incognitus parcendo. De hoc habemus exemplum de Nabuchodonosor Rege superbo, quem Deus ejecit de regno suo, & fuit habitatio ejus cum feris & bestiis, & fœnum sicut bos comedit: sed in fine dierum, scilicet tribulationis & pœnitentiæ suæ, leuauit oculos suos ad cælum, & sensus ejus redditus est ei. Oculos suos leuat ad cælum, qui cognitionem suam ad Creatorem suum dirigit. In hac eleuatione oculorum sensus redditus est ei, qui per inclinationem ad inferiora eam perdidit. Nabuchodonosor ergo ante tribulationem clauserat Creatori suo, scilicet respiciendo ad terrena, post tribulationem leuauit oculos suos ad cælum, vbi erat ille qui eum verberauit, quia Deus vult quòd tribulati ad ipsum vertant facies suas. Considera ergo, ô anima, quia mos amantium est mittere litteras ad se inuicem, & in memoriam reuocare grata & mutua beneficia, & timere ne obliuioni dentur. Idcircò amator tuus Iesus-Christus immittit tibi tribulationes, qui fortè omninò oblitus extiterat, dum in prosperitate vixeras. Sicut pincerna Pharaonis in prosperitate positus oblitus est Ioseph interpretis sui. Considera ergo quòd Iesus ipse cicatrices vulnerum, quæ pro te sustinuit, in memoriam tui retinuit; acsi nodus in corrigia fieret ad memoriam alicujus rei retinendam. Vnde ipse dicit: Non obliuiscar tui; in manibus meis descripsi te, quando scilicet expandi in cruce pro amore tuo. Si ergo cicatrices vulnerum ad memoriam retinuit Christus, noli irasci, si tribulationes tibi immittit ad memoriam sui retinendam; quia quot tribulationes habes, tot nuncios mittit tibi ad memoriam sui reuocantes. Noli ergo monitores bonos repellere, quia dicitur quòd multum valet monitor bonus in ciuitate. Sed posses dicere quòd tribulationes ad hanc memoriam sui faciendam non sunt necessariæ, quia Deus beneficia dando, admonet sufficienter: Sicut dicit Augustinus, quòd beneficia Dei nil aliud sunt, quàm admonitiones veniendi ad eum. Sufficiat ergo illi quòd monitiones facit dando beneficia, quia talis monitio deceat magis Deum, quàm alia, quæ fit per verbera. Ad hoc responderi potest, quòd quamuis beneficia te reuocent ad cognitionem sui, tamen aliquando amor inordinatus inhæret * ipsius beneficiis temporalibus, & datur obliuioni Creator, qui est summum bonum & incommutabile, dans bona æterna. Vnde Deus conqueritur de talibus, dicens: Extendi manus meas, scilicet beneficia largiendo, & non erat qui aspiceret. Non dicit, non fuit qui acciperet, quia multi libenter accipiunt, pauci verò respiciunt: nam à majori ad minorem omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Sed posses dicere, licet conueniens sit quòd Deus corda dura & indisciplinata, quæ ad eum non conuertuntur per beneficia, reuocet per tribulationes, tamen conueniens non est bonos, qui largitorem suum per beneficia recognoscunt, taliter reuocare. Ad hoc dici potest, quòd licet cor bonum per* delectamentum natura-

4. Vt illuminetur ad Dei & sui cognitionem. — *Tribulationes ducunt ad cognitionem Dei.* — Sap. 6. — Dan. 4. — Gen. 40. — Isa. 49. — *Tribulationes sunt nuncij Dei ad homines.* — ** Al. ipsis.* — Prou. 1. — Isa. 1. — ** Al. delectationem naturalem.*

le in beneficiis recognoscat suum largitorem, tamen ad perfectam cognitionem Dei non perueniet sine * probante tribulatione. Vnde dicitur: Qualia scit vir, qui non est tentatus, in multis expertus multa recognoscit. Sed vide quòd Deus reuocauit Salomonem ad cognitionem suam munera largiendo, Iob verò sua conferendo & aduersa inferendo. Sed tribulationes duxerunt eum ad perfectionem, munera verò Salomonem ad stultitiam & * perditionem. Si ergo Salomon tanta scientia præditus, suis illecebris in prosperitate Dei cognitionem amisit, non sis securus quòd tu in ea Dei cognitionem diù valeas retinere. Sustine ergo patienter & libenter tribulationem, vt possis venire ad Dei cognitionem. Et si per magnitudinem tribulationis* desolare, in hoc consolare, quòd ad majorem coronam major tribulatio te faciat peruenire. Dicto quomodo tribulationes reuocant cor ad cognitionem creatoris, modò dicendum est qualiter reuocant ad cognitionem sui ipsius. Cor enim, quod gaudium mundanum elongauit à seipso, non potest recognosere seipsum. Vnde, in persona talium. Dauid dicit: Et lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Væ ei qui lucernam cognitionis suæ expendit in cognitionem extraneorum, & in sui cognitionem nihil reseruat. Sed quomodo se cognosceret, qui secum non est? Prosperitas enim mundana tantò plus animam à seipso elongat, quantò plus eam insequitur & diligit. Sed sicut obsessus vel percussus per violentiam inimicorum cogitur reuerti ad seipsum, & quantò plures habet aduersitates, tantò potiores habet exitus ad eundum à seipso. Felix est ergo aduersitas, quæ te reddit tibi, & in proprium hospitium te facit reuerti. Vnde in Exodo: Maneat vnusquisque apud seipsum, hoc est, se cognoscat, vt sibi ipse intendat, & à seipso per inordinatum amorem non recedat: nam domus in qua nemo habitat citò adnihilatur: ita cor, quod non virtuosè inhabitatur, ad vastationem & ad nihilum deducitur. Væ cordi, quod ad similitudinem joculatoris vagos & verecundos morcellos extra domum suam transglutit, * & quantò plus in alieno hospitio cantat, tantò plus in hospitio proprio inuenit quod defleat. Sicque quantò plus cor in mundanis delectatur, tantò minus in se inuenit vnde consoletur. Tribulatio ergo cordi mittitur, vt illud à gaudiis mundanis cogat reuerti ad seipsum. Sicut jocularor tandem cogitur ad suam domum reuerti, & remanere reuersus. Et sicut columba, cùm non inuenit vbi requiesceret pes ejus, reuersa est ad Noë in arcam. Noë Christum significat, Arca Noë requies mentis intelligitur. Quando enim humanum cor non inuenit exteriùs in quo amor ejus requiescat, tunc ad se reuertitur. Per pedem columbæ, amor cordis intelligitur. Tunc enim columba non inuenit vbi requiescat pes ejus, quando cor humanum non ponit amorem suum in aliquo terreno, & tunc reuertitur ad seipsum; & dicit cum Psalmista, Conuertere anima mea in requiem tuam. Et in Canticis Cant. dicit Dominus ad animam peccatricem quæ cor suum euagare permisit in mundanis, Reuertere, reuertere, Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te; ego scilicet & tu. Tu intuearis te oculo conscientiæ, ego verò te intuear oculo misericordiæ. Sustine, ô anima Christiana, per tribulationes te reuocari ad te & ad Deũ, quem prosperitas mundana elongauerat ab vtroque; & maximè quia tribulationes ligant & constringunt te Creatori tuo, quem mala mundi libertas soluerat, & fecerat per insolentias euolare. Vnde dicebat Iob, qui in talibus expertus erat: Si accinctus fuero stimulo paupertatis, indicabit eis opera eorum. Et nota quòd * non vocat hic paupertatem rerum temporalium carentiam, * sed defectum solatij temporalis, qui in diuitiis temporalibus consistit. Vnde habetur juxta illud Ecclesiastici, Est pauper cùm in multis desit. Stimuli paupertatis vocantur omnes tribulationes, quæ à Deo mittuntur ad restringendum cor à solatiis mundi. Hi sunt stimuli vel funiculi Adæ parentis nostri primi, qui ad nos jure hæreditario pertinent, per quos Deus multos quasi violenter ad se trahit. De hoc dicitur in Osée: In funiculis Adam, id est, in tribulationibus; traham vos; in vinculis charitatis, hoc est, ex charitate missis. Vnde dicit Bernardus; Trahimur cùm tribulationibus exercemur. Noli ergo, ô anima quæ vinculis es astricta, æstimare te viuificatam, nec putes illos, qui non stringuntur, esse in vera libertate, quibus conceditur omne illud quod appetunt. Sicut enim nec infirmum putares esse in bono statu, nec in bona spe sanandi, si omnia quæ appeteret, ei concederentur à medico, quia de ejus sanitate desperando dicit,

*Al. probatione tribulationis.

Beneficiorum Dei vsus multiplex.

* In exemplari Mertonensi effæminationem.

* Al. desolaris.

Tribulationes ducunt ad sui cognitionem.

Psalm. 37.

Exod. 16.

* Al. quia.

Genes. 8.

Arca Noë quid significet.

Psalm. 114.

Cant. 6.

Iob. 36.

* Al. deest non.

* Al. &.

Paupertas vera quæ sit.

Osee. 11.

Ser. 21. in Cant.

detur quicquid vult. Hoc enim est certissimum signum mortis eius. Ex quo patet, quòd libertas mundana non est nisi argumentum ac signum pereundi. Vnde quantò liberiùs sine tribulatione miseri implent quod volunt, tantò citiùs ad inferna descendunt. Si vis ergo Deum habere propitium, sustine te stringi vinculis tribulationis, quæ à Deo veniunt, & ad Deum trahunt. Vnde ad Ezechielem dicit Dominus: Ecce dedi vincula mea super te. Et per hoc datur intelligi quòd vincula tribulationis sunt dona Dei. Ex præmissis patet, quòd tribulationes sunt vincula Christo animam ligantia, & quantò tribulatio est vehementior, tantò fortiùs animam stringit Deo.

Ezech. 4.

Tribulationes sunt dona Dei.

5. Vt excitetur vt velocius ad Deum festinet.

Quinta vtilitas tribulationis est, quòd accelerat iter tuum ad Deum. Vnde quot tribulationes habuisti, tot nuncios misit tibi Deus, vt ad ipsum festinares nec in via tardares. Et vide quàm praua sunt, quæ cor prauum retardant ne homines festinent ad Deum. Cùm ergo tribulatio aufert delectationem & amorem in rebus transitoriis, quæ retardant hominem ire ad Deum festinanter. Vnde Gregorius, mala quæ hîc vrs comprimunt, nos ire ad Deum compellunt. Noli ergo paruum æstimare beneficium tribulationis, quæ à graui carcere te liberauit, & accelerat iter tuum ad regnum cæli. Iuxta illud Ecclesiastis, De carcere catenisque quis introducitur ad regnum. Carcer vocatur ibi quicquid cor inordinatè diligit in hoc mundo. Vincula quibus ligatur, sunt affectiones prauæ. Et quantò amor est major, tantò carcer est profundior. De hoc carcere Deus te ducit per tribulationem, quando rem inordinatè amatam vel imposterùm amandam tibi aufert, vel contrariam tibi facit eam. Quod significatum est, vbi dicitur quòd Petrus seruabatur in carcere Herodis; & sequitur, quòd Angelus Domini ei astitit, percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Per latus, intelligitur frater tuus, qui de eodem latere exiuit de quo tu, vel, omnes generaliter illi, qui de cognatione vel affinitate tibi sunt juncti. Quando ergo ille, qui jure naturali deberet esse amicus tibi, est contrarius, vel morte subtrahitur, intellige, te percussum latere ad hoc quòd de carcere exeas, & cor tuum in solo Deo ponas, qui deficere non potest. Sed considera quòd Petrus non conqueritur de ictu in latere, per quem liberabatur à carcere: sic tu conqueri non debes de tribulatione, quæ te ab amore mundano malo, vel falso sanat & liberat. Et si fortè ictus tribulationis difficilis est tibi sustineri, respice Christum, qui pro te vulneratus erat in latere, & tunc faciliùs sustinebis. Sicut bonus miles, quando videt vulnera domini sui, non sentit sua. Noli ergo repellere nuncios Domini, qui te ad Dominum reuocant, & festinare cogunt: quia qui repellit nuncium, repellit Dominum. Tunc enim nuncius repellitur, quando cor per impatientiam tribulationi contradicit. Et nota quòd tribulatio duo facit, scilicet affligit animam ipsam purgando, & purgat affligendo. Sed quando cor cum rebellione recipit tribulationem, ab afflictione non recipit tribulatus purgationem. Vnde talis amaritudinem tribulationis accipit, & eiusdem perdit vtilitatem, & tamen velit nolit, oportet eum sustinere tribulationem

Locus corruptus.

Eccles. 4.

Carcer hominis quis.

Actor. 12.

Sexta vtilitas tribulationis est, quòd datur ad solutionem debitorum quibus obligaris Deo, quæ non potes effugere, nec aliquid de debito auferre seu celare. Hæc debita sunt pœnæ, quæ debentur pro peccatis quæ fecisti. Et licet pro peccatis mortalibus pœna æterna debeatur, per contritionem & confessionem illa pœna æterna mutatur in pœnam temporalem, ita & pœnæ istæ temporales per jejunia & tribulationes diminuuntur, & aliquando totaliter relaxantur, & maximè per tribulationes. Vnde quicquid pro Deo sustineas illud à Deo in solutionem tui debiti computatur. Et sicut dispensator Regis quando reddit rationem de receptis sui domini, computat & jactat cum denariis plumbeis seu cupreis recepta, & aliquando in fine computationis suæ vnus denarius plumbeus vel cupreus valet vel significat centum marcas auri vel argenti, qui in se est parui valoris: sic tribulatio vnius horæ in præsenti cum patientia recepta, liberat à tribulatione inferni, quæ est grauissima & est æterna. Exemplum habetur in latrone qui * à dextra Christi suspensus fuit, qui cùm tormentum crucis pro suis malis sustineret, & ad aliam pœnam inferni esset obligatus, contritionem tamen habens de malis suis in illa hora conuertit se ad Dominum, dicens: Memento mei dum veneris in regnum tuum; & statim ab omni delicto & debito absolutus est & liberatus; quia meruit audire illam vocem suauissimam: Amen dico tibi, quia hodie

6. Vt prouocetur ad pœnitentiam.

Tribulationes sunt solutiones debitorum.

** Al. in.*

Luc. 23.

mecum eris in paradiso. Væ ei qui in hac vita nihil soluit, sed peccatum super peccatum addit; de quo dicitur in Psalmo: Mutuabitur peccator, & non soluet. Væ ei qui de largis & prodigis expensis quæ fecit, cogitur ad æquissimam computationē deuenire. Talis enim, qui vixit semper sine computatione, moritur quòd in inferno semper pœnas soluat sine alicuius debiti relaxatione. Ibi flebunt multi mercatores, qui in præsenti rident, & gaudent de varietate solatiorum temporalium. Hoc significatum est in Apocalypsi, vbi dicitur: Mercatores terræ flebunt. Per mercatores terræ intelliguntur illi, qui cogitationem suam & amorem suum posuerunt in terrenis, qui amarè flebunt, quia mercaturam suam malam omnibus Deus ostendit. Sed mercatores cæli ridebunt, cùm videbunt quòd gloriam paradisi pro modica tribulatione adepti sunt. Quod significatum est vbi dicitur: Est qui multum redimat modico pretio. Istud modicum pretium est sufferentia tribulationis vitæ præsentis, quam Deus recipit pro magno debito. Quia secundùm vulgare Prouerbium, De malo debitore recipitur fœnum vel auena. Et si fortè in nullo debito tenearis pro mortali peccato seu veniali, à quo te liberet tribulatio, tamen præseruat te à contractione siue commissione delicti; quoniam secundùm Gregorium, Multa sunt innocentia quæ citò innocentiam suam perderent, nisi tribulationes ea præseruarent, *&c.* Tunc ergo, ô anima quæ te sentis obligari debitis, vel times solutionem futuram, patienter sustine hujus mundi tribulationem; quamdiu habes tempus tuum pro obligatione debitorum, in quibus Deo teneris soluere. Nam omnes tribulationes vitæ præsentis tribulatione vnius horæ quæ in* futuro est, vix valent comparari. Similiter si omnes tribulationes mundi essent simul positæ, non essent dignæ ad adipiscendum paradisi gloriam, dicente Apostolo: Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Psalm. 36. — Apoc. 18. — Eccli. 20. — * Al. *inferno.* — Rom. 8.

7. Vt dilatetur ad gratiam & gloriam.

Septima vtilitas tribulationis est, quòd dilatat cor hominis ad receptionem gloriæ & gratiæ Dei. Quia sicut malleus aurifabri dilatat aurum vel argentum frequenti percussione ad faciendum vas pretiosum: sic Deus fabricator totius creaturæ ordinauit tribulationem ad cordis dilatationem, ad reponenda dona gratiæ. De hac tribulatione dicit Psalmista: In tribulatione dilatasti cor meum. Sustine ergo tribulationis ictus, quia quantò dilatatur cor tuum in plus sustinendo, tantò plura spiritualia dona in te reponet Deus. Considera quòd quantò metallum est pretiosius, tantò est ductilius & magis obediens ictibus mallei: sic cor pretiosum & mite majorem habet in tribulatione patientiam. Et licet ictus mallei, tribulationis scilicet, te durè affligant, in hoc tamen consolare, quòd Deus aurifaber tenet in manu sua malleum tribulationis, qui benè nouit ictum suum secundùm * possibilitatem recipientis materiæ moderari. Noli ergo esse sicut metallum in massa, sine extensione, sicut sunt corda dura & indisciplinata, in quibus locum non inuenit tribulatio vel disciplina. Similiter noli esse sicut sartago vetus, quæ præ vetustate sub ictu frangitur, & pro vna fractura veteri multas recipit nouas: sic durum cor & impatiens in tribulatione auget damnum suum. Sustine ergo hilariter tribulationem cor tuum dilatantem. Ad hoc te inuitat Sapiens dicens: Sustine sustentationes Dei, conjungendo te Deo; & sustine, vt crescat in nouissimo vita tua. Quasi diceret, sustine patienter & libenter tribulationes huius mundi pro Deo, qui pro te multa sustinuit; & redde ei vicem hujus seruitij. Conjungere Deo & sustine; acsi diceret: Sociare Deo, & quicquid tibi imposuerit sustine, & scito, quia non vltra possibilitatem te onerabit. Vnde Apostolus: Fidelis est Deus, qui non permittit vos tentari vltra id quod ferre potestis. Sustine ergo libenter modis prædictis, vt crescat in nouissimis vita tua; quia per hoc viues in æternum in gloria.

Psalm. 4. — * Al. *poss.* — Eccli. 2. — 1. Cor. 10.

8. Vt inquirat cælestia.

Octaua vtilitas tribulationis est, quòd Deus excludendo terrena solatia quæ sunt inferiùs, cogit quærere cælestia, quæ sunt superiùs. Sicut terrenus dominus, qui vult vendere vinum suum, prohibet ne aliquis audeat tabernam suam aperire, donec vendiderit vinum suum; sic Deus aliquando excludit solatia terrena, vt conferat cælestia, quæ sunt sua. Hoc significatum est in Ioële, vbi dicitur: Bestiæ agri quasi area sitiens suspexerunt te: quoniam excæcati sunt fontes aquarum. Bestias agri appellat affectiones & desideria carnalia. Fontes aquarum vocat mundana solatia; quando ergo siccantur fontes aquarum, id est, quando deficiunt solatia mundana in aduersitatibus, tunc cogitur cor respicere supe-

Ioel. 1.

riùs & quærere largitorem solatiorum & præmiorum cælestium; vnde tantò est Dominus corde benignior, quantò cor in exterioribus majores reperit amaritudines. Sed posses dicere, de hoc non contristor, quia taberna solatiorum mundanorum non est mihi aperta, sed de hoc quòd taberna solatiorum supernorum est mihi clausa, quia nec inferiùs nec superiùs inuenio solatium. Ad hoc respondetur, quòd per hoc, quòd solatia mundana interdicta tibi sunt, non habebis cælestia, nisi priùs redieris ad cor tuum desiderando & quærendo Deum & superna. Vult enim Deus hoc, quia majus meritum consistit in desiderando & quærendo Dominum, quàm delectando totaliter in ipso & propter ipsum. Similiter quantò feruentiùs eum desideraueris & quæsieris, tantò majus solatium tibi conferetur, & majorem in eo inuenies dulcedinem. Sicut famelico sapit aliquid melius quàm non famelico. Et scies quòd non diù differentur cælestia solatia, si per tribulationem fuerint exclusa terrena, si ardenter petieris & quæsieris, licet videntur differri, sicut dicit Salomon, desiderium suum justo dabit

Prouer. 10.

9. Vt memor sit Dei.

Nona vtilitas tribulationis est, quòd te ponit in memoriam Dei. Nam per tribulationes ipse te reuocat in memoriam sui. Et quantò major est tribulatio, tantò plus imprimeris in memoriam Dei. Non quia Deus alicujus obliuiscatur qui omnia videt, sed quia Scriptura dicit Deum obliuisci hominem, cui non dat succursum, tribulatum ipsum consolando spiritualiter & gratiam augendo. Si ergo, ô anima, vis reponi in memoriam Dei, in cujus memoria est salus tua, & in cujus obliuione consistit damnatio tua, disce patienter sustinere aduersa, & sic sustinendo intimè de Deo cogita, & ipse versa vice cogitabit de te. Sicut amicus de amico suo afflicto frequentiùs cogitat, quàm si esset sine afflictione. Si ergo, ô anima! sentis te desolatam ex tribulatione, consolare, quia ipsa tribulatio ponit te in Dei memoriam, & memoria Dei plus valet tibi, quàm omne quod posset tibi auferre tribulatio. In figura hujus, dicit Dominus: Vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto, & descendi vt liberarem eum de manibus Ægyptiorum. In his verbis duo consideranda sunt: primum, quòd Deus oculo misericordiæ respicit populum afflictum: secundum est, quòd Deus per afflictionem reddit pactum suum, quod pepigerat cum eodem afflicto. Ipse autem respectus Dei importat quoddam speciale donum, quo ipse Deus inclinatur ad miserandum amici sui afflicti. Licet ergo Ægyptij te persequentes affligant, in hoc tamen consolare, quòd respectus Dei ad te multùm valet in afflictione. Ideò dicitur de Dauid qui fugiebat à facie Absalon filij sui, quòd Semei videns maledicebat ei dicens: Egredere, vir sanguinis & vir Belial, *&c.* Abisai hoc videns dixit Regi: Quare ipse canis maledicit Domino meo Regi? vadam & amputabo caput ejus. Et respondit Dauid: Dimitte eum, vt maledicat mihi juxta verbum Domini, si fortè respiciat afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. In hoc considera quòd Dauid maledictionem aduersarij sui voluit sustinere, vt benedictionem Dei posset habere. Quantò plus ergo optas benedictionem Dei, tantò magis patienter sustinere debes maledictionem aduersarij tui, quia sufferentia maledictionis malorum, Dei benedictionem & liberationem à malo prouocat. Quod significatum est Danielis 3. vbi dicitur quòd Angelus Domini descendit cum Azaria & sociis ejus in fornacem; & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & flamma excussa est super ministros Regis, qui eam incendebant. Et vide quòd non solum ignis fornacis * injustos excussit; sed etiam pueris refrigerium præstitit, per quod intelligitur, quòd Christus est præsens tribulato. Si vis ergo tibi refrigerium præstari in tribulatione, & inimicos tuos qui tibi tribulationes procurant, comburi; patienter sustine tribulationes, quia in tribulatione tecum est Deus, & de ipsa liberabit te, & pro ea magnum tibi reddet * meritum. De his tribus dicitur in Psalmo, Cum ipso sum in tribulatione: Ecce societas Dei: eripiam eum; ecce liberatio: & glorificabo eum: ecce præmium. Ecce ergo quòd tribulatio ponit te in memoriam Dei, quæ plus tibi confert quàm tribulatio posset auferre.

Quomodo Deus dicitur obliuisci.

Exod. 3.

Respicere Dei quid conferat.

2. Reg. 16

Maledictiones inimicorum vtiles.

Dan. 3.

* Al. *Ministros regis qui eam incendebant exussit.*

*Fortè, *præmium.*

Psalm. 90.

10. *Vt oret & exaudiatur.*

Decima vtilitas tribulationis est, quòd orationes tuas facit exaudiri, & offerri ante Deum; quia non est consuetudo in conspectu Dei quòd repellat orationem tribulati, sed eam potius exaudiat. Vnde Salomon, Deprecationem læsi exaudiet Dominus. Ideò enim multoties Deus verberat homines, & tribulationes eis immittit, vt eos misericordiam postula-

Eccli. 35.

re compellat, vt aperiat os eorum ad petendum eum in tribulatione, quia clausum illud habuerunt in prosperitate. Vnde Augustinus: Deus immittit tribulationes aliquibus, vt excitentur in tribulatione, & petant illud à Deo quod ipse vult illis conferre. In persona talium dicit Psalmista: Ad Dominum cùm tribularer clamaui, & exaudiuit me. Et si fortè contingat quòd tu Deum in prosperitate inuoces, vt prosperitas te totaliter dormire non faciat, tamen te somnolentum aliquando reddit, ita clamor tuus in prosperitate non fit ita efficax sicut in aduersitate. Et si fortè adeò aduersitas occupauerit cor tuum, quòd non sit ita intentum orationi in aduersitate sicut in prosperitate, tamen ipsa aduersitas orationem pretiosiorem facit. Si verò tantùm tribulatio te oppresserit, quòd non potes aperire os ad clamandum ad Dominum, tribulatio tamen orat pro te, dum tu patientiam habes: Dicit enim magister Petrus Lombardus de Lazaro, quòd quot habebat vulnera, tot habebat ora clamantia ad Deum: quia quando Lazarus ore suo tacebat, vulnera sua pro se clamabant. Vnde Dominus dicit ad Caïn de Abel fratre suo quem occidit: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Sic ergo patet quòd tribulatio orationem pretiosiorem reddit & acceptabiliorem. Tribulationes enim sunt quasi solutio pro vna bullata littera liberationis suæ. Vnde Iob dicit: Quis mihi det vt veniat mihi petitio mea, & quod expecto tribuat mihi Deus; qui cœpit, ipse me conterat, soluat manum suam & scindat me, & hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat. Nota, quòd Iob, qui possessiones suas, filios & filias amiserat, percussus est vulnere pessimo à planta pedis vsque ad verticem, afflictus ab amicis, vituperatus ab vxore, tamen videbatur quòd Deus parùm eum affligeret, nec in alio consolationem quærebat, nisi tantùm in hoc quòd Deus ei non parceret. Sed si quæris, quid pertinet ad liberationem afflictionis suæ; Ad hoc responderi potest, quòd afflictio ejus est solutio litterarum suarum. Sicut quando pauper bibit vinum in taberna, & non habet vnde soluat escotum suum, petit vt verberetur, & sic dimittatur. Si autem, in quo erat ipsius Iob consolatio quando petebat affligi: Ad hoc responderi potest secundùm quod Deus aliquibus in præsenti non parcit, vt in futuro parcat eis. Consolatio Iob in hoc erat, quòd in præsenti tribulatione sciebat se euasurum futuram. Consolare ergo, quia si in præsenti fueris afflictus, patienter sufferens, in futuro parcet tibi Deus. Nam dicitur quòd non judicabit Deus bis idipsum. Vnde Iob, qui petebat ne sibi parceret Deus in præsenti, alibi petit vt sibi parcat Dominus in futuro, dicens: Parce mihi Domine, nihil enim sunt dies mei. Vt ergo in futuro parcat tibi Deus, sustine in præsenti tribulationem; quia tribulatio animam sanat, sicut dicit Iob, ipse vulnerat & medetur; vulnerat enim corpus, immittendo tribulationem, sed sanat animam.

Psalm. 119.
Oratio in aduersitate efficacior.
Gen. 4.
Iob. 6.
Nah. 1.
Iob. 7.
Iob. 5.

Vndecima vtilitas tribulationis est, quòd custodit & nutrit cor, Sicut ignis custoditur & nutritur in cinere: Sic cor amici Dei custoditur in tribulatione. Ideò præcepit Deus, Exod. Quod tabernaculum sagis cilicinis cooperiretur. Saga cilicina pretiosas curtinas & omnia vasa aurea & argentea contra ventos & pluuias protegebant; Ad significandum, quòd in aduersitate tribulationis pretiosæ virtutes Sanctorum, & præcipuè humilitas conseruantur. Tribulatio enim cogit hominem, * humiliari, quem fortè humana prosperitas vltrà terminos suæ infirmitatis exuberat in excessum. Iam tribulatio nutrit cor, sicut nutrix nutrit puerum. Nam sicut mater durum cibum, quem masticare non potest paruulus, masticat & in ventrem suum trahit, vt ille cibus conuertatur in lac ad nutrimentum pueri; sic Christus in scriptura appellatur mater nostra propter vehementiam charitatis, quam habet ad nos, & propter amaritudines, quas habuit in cruce, vbi pœnas, dura verbera & opprobria masticauit nobis, vt nos nutriret & fortificaret spiritualiter ad sustinendum ejus exemplo tribulationes hujus mundi. Sicut enim vinum colatum per succum plenum speciebus, sic homo tribulationes sustinens debet eas colare per corpus dominicum, considerando scilicet tribulationem & passionem quam pro se sustinuit; & sic indulcorabuntur vt tolerabiles fiant, quæ priùs intolerabiles videbantur.

11. *Vt protegatur & confirmetur.*
Exod. 26.
* Al. recolere infirmitatis suæ miseriam & sic cogit hominem.

Duodecima vtilitas tribulationis est, quòd reddit homini certum testimonium quòd Deus ipsum diligit. Vnde Apostolus: Ego quos amo, arguo & castigo, *&c.* Et in Eccl. Qui amat filium assiduat ei flagella, hoc est, assiduè immittit ei aliqua flagella, vnum post aliud, Summus

12. *Vt sciat se à Deo diligi.*
Apoc. 3.
Eccli. 30.

pater Iesus-Christus semper filios suos sub aliquo flagello & virga retinet. Vnde quando eripiuntur ab vno, sumuntur ab alio. Nec omnia simul immittit, sed post vnum alterum; Sicut homo post vnam sagittam immittit aliam. Sed malos, qui in præsenti vita sine flagello Dei & disciplina viuunt, & quos nulla correctio ab errore trahit ab omnibus tribulationibus, quas in præsenti vita bonis particulariter immittit, & vnam post aliam, & hoc ad purgationem suam, simul in futuro sagittabit. Omnia enim tormenta, quæ in præsenti vita per totum mundum diuisa sunt, in futuro quasi in loco proprio requiescent. Sicut enim dicit Dominus: Congregabo, inquit, super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Si ergo, ô anima, vis amari à Deo, noli rejicere tribulationes, quæ testimonium diuini amoris tibi ostendunt. Sed si tu dicis, quòd de manu Dei recipiunt filij bona & mala, quare ergo receptio malorum est magis indicium amoris Dei, quàm receptio bonorum? Ad hoc respondetur, certum est quòd amicis suis spiritualibus meliora bona Deus confert, & illis quos magis diligit; sed magis dilexit Christum incomparabiliter quàm totum mundum, & tamen multa mala & pauca bona temporalia ei contulit in hoc mundo. Imò secundum Bernardum, post ingressum vteri virginalis vsque ad patibulum crucis nunquam habuit nisi paupertates & tribulationes. Consolatio ergo tribulationis & aduersitatis est magis indicium Dei amoris, quàm consolatio temporalis prosperitatis. Præterea Iesus-Christus Filius Dei, qui vixit in hoc mundo, sicut mercator, qui est in nundinis eligit bonas merces, & malas rejicit, sic elegit tribulationes & fugit prosperitates, sicut patet in Euangelio. Fugit enim in desertum, cùm vellent eum Iudæi rapere in Regem; tamen non fugit, quando eum quæsierunt ad destruendum & * occidendum. Imò & dixit eis, Ego sum. Dum ergo Christus fuit sapientissimus in eligendo, constat illos esse stultos qui contemptis tribulationibus & aduersitatibus prosperitatem mundanam eligunt, quæ non valebit eos liberare de manibus inimicorum suorum, scilicet dæmonum, in futuro. Sustine ergo tribulationem in præsenti cum Christo, vt tandem percipias coronam in regno cælorum. Aliter non intrabis in regnum cælorum, secundùm Apostolum dicentem, quòd per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum: Quod nobis concedat qui viuit & regnat omnipotens Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Deut. 32. — Ioan. 6. — * Al. crucifigendum. — Actor. 14.

Explicit Tractatus de duodecim vtilitatibus tribulationum, secundùm Petrum Blesensem.

PETRI BLESENSIS
TRACTATVS
QVALES SVNT.
Ex Bibliotheca Collegij Baliolensis, Oxoniæ.

DE vtinam Episcopis Sanctonensi & Lemouicensi quàm sobriè justè & piè viuant Domino Regi Anglorum Duci Normanorum & Aquitanorum illustri me scribere compulit pietas ac necessitas; pietas suadendo, necessitas vrgendo. Ad hoc verò perficiendum sumptus longè vltrà superabundasse, quàm priùs Euangelici memor consilij sedens computaueram, ego ipse admirari non possem, nisi ex modico multum, ex exiguo plurimum accreuisse legissem. Sed super his admirari compellitur, qui modica magnis audit majora, qui diuitum opulentias audit paupertate viduæ superatas, quibus offerentibus de multo modicum, obtulit illa de modico multum. Vidua quoque Sarepthana, dum modicum quod habebat non celaret; dum Prophetam ex paululo pasceret; quod sibi filioque reseruabat, pauperculæ laudabilis parcitas, tantulum ipsum non deficere laudabilior erogacitas impetrauit. Modicum ergo modicus scribere proposueram, ne deditos pluribus oculos Regis prolixitate paginæ tenendo, in commoda publica peccarem. Nec ad inchoantis vota peractum dissentiret opus, nisi vicinis proposito digressibus satisfacere tenerer obnoxius. Erant autem circa materiam deambulatoria quædam, ad quæ thematis ipsius importunitas lugubri lassum querimonia me sæpe coegit exire, quasi per herbosa spatiatum, donec salubres animum auræ recrearent. Vnde lætior in reditu postquàm aliquantisper amæna visendo respiraueram, nesciebam domum sine floribus redire. Ipsa quoque materia me suo receptum alueo naufragum à se rursus expellebat. Sed quoniam portum eunti riparum altitudo negabat, reluctantem sæpe detinuit te.

Luc. 14. — Ibid. 21. — 3. Reg. 17.

nacium quas euoluere cœperam pelagus iniquitatum. Hinc contigisse videtur, quòd cùm in scribendo me modum epistolarem excessum iri nequaquam existimarem, cœpto operi priùs Epistolæ nomen indidissem. In longius quam sperauí stilo paulatim pertracto; breuis æstimatione tractus quam Epistolam incœperam, denique liber improuisus exiuit. Cui, nisi fortè alius Regi congruentior videatur materiæ satis conuenientem apposui titulum: *Quales sunt.* Licet enim, Quales habent, totum fere subditum opus insinuet; quoniam, res quales habent, quales dicti sunt patres velut in speculo conspicitur: Ab hac prima sui parte libellus sine columna prætitulatur. In quo me non parùm excessisse fateor, quòd tantæ scribens Altitudini conceptum de visis illorum actibus risum tenere non potui, tristibus horum jocis sæpe compulsus adjocari. Sæpe quidem vellem nollem risisse me memini. Risu tamen solo, nisi quem soli mouere dolores. Vnde etsi multis in locis maximè in secunda & quarta parte, Regi legenda libellus offerat verba jocosa; non minùs ibidem veritatem constare suspicetur. Ludere autem cernuntur in superficie lecta, quæ non ludere sentiuntur intellecta. Libellum ergo Rex accipiat & legat. Nam, nisi fallor, non Regem legisse, nec me compegisse pœnitebit; vbi & Rex sibi, & ego mihi, & multa multis vtilia, si totus purè legatur, inuenientur. Quem idcircò per partes & partium particulas distinctum prudentia nouerit, vt eum totum simul à Rege legi, & scripti prolixitas necessaria & varia Regis negotia prohibeant, quoties se ad aliam translaturo lectionem intercidere Regi placuerit, quando & vbi voluerit, metas præsto reperiat.

Explicit Prologus.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI.

QVatuor itaque sunt partes istius libelli. In prima parte ostenditur Quales sunt dicti Patres; & ab hac prima parte, totum opus appellatur Quales sunt. In tribus sequentibus ostenditur, Quales habent. In prima harum trium agitur de Nepotibus Episcoporum, primis, secundis, tertiis, & deinceps vsque ad infinitum. In secundo, de adulatoribus, qui cum nepotibus Pontificum primas sedes obtinent in majoribus Ecclesiis. In tertia de emptoribus Ordinum & Ecclesiarum, qui minoribus Ecclesiis præsunt. In fine ejus breuiter continetur honestorum expulsio, & lugubris querimonia Ecclesiæ pro filiis ad Regem clamantis. Est autem quæque pars distincta per capitula.

INCIPIT LIBER,

QVALES SVNT.

PRIMA PARS.

CAPVT PRIMVM.

Non esse de voluntate scribentis, scelera satis aperta apertius aperire; aperit tamen, vt isti cessent, & alia similia non inchoent.

QVales sunt Patres prætaxati, significaturus ego Regi, silere quidem mallem

mallem atque celare: Nam super hoc meus mihi pudor supplicat & lacrymæ; sed nimis dura loqui cogor, quia nimis duriora formido. Nec eorum scelera tegere queo, quæ etiam me tacente cæli reuelant, quæ irreuerenter cernit orbis detecta; nec per me magis minusve celaretur, si ruris fabulam vrbiumque susurrum solus ego tacerem (vilis homuncio; & quæ cælo terraque testibus sileri possent, nullis ego deessem veritatibus. Hos enim tantò euidentiùs dudum audita publicat infamia, quantò profundiùs auaræ cupiditatis abysso sopitos, excæcationis antro sepultos, obstinationis desuper cumulata congerie comprimit eos & occultat nominari formidans ignominia. De cæteris, qui cæteros non noui, non loquor ego Prælatis. Præsertim cùm horum nomine tenus Episcoporum digna prælatio non mihi, sed orbi, sufficientem parit loquendi materiam. Si qui tamen, quod absit, his in orbe similes inueniantur, quos infamibus similis associet infamia, non est nostrum inclusos hinc excludere; sicut nec nostrum est inter infames includere, quos ab istorum infami commercio secludit honestas. Vnde ne similes his fiant cæteri Aquitaniæ Pontificibus, qui dulcis & periculosæ baculo sustentationis nouiter inniti cœperunt, non parùm cauendum est. Nam nisi vigiles instanter excubando sibi prouiderint, quæ jam capita decaluauit vicinia sua me dolente scabies eadem depilatiùs enudabit. Hujusque pestilentiæ siue pestifero morbo eodem quasi pastu refectas metuo, totus, quod Deus auertat, grex peribit, & ab hoc immunes adhuc contagio Cathedræ subuertentur.

Locus corruptus.

CAPITVLVM II.

Quòd hoc opus inchoanti, oppositæ se ingerunt cogitationes.

IN his igitur quæ dicturus sum, nimis hæsitantem & ambiguum me facit quæ se repentè objicit innascentium multitudo cogitationum; & vbi figatur vix inuenit deliberationis anchora in animi fluctuantis profundo, diuque versantis ex insperato, in quam subitò cecidi, Charybdin aggrediar. Memet enim ipsum tanquam profundum quoddam ingressus sum, nesciens Deus scit qua emersurus.

CAPITVLVM III.

Expositio primi Capituli.

PRoposueram aliquid scribere; qui plenius securiusque scriberem alij, si me scribere Regi præsumptio est. Quis enim sum ego, qui Regi scribam? Aut quomodo damnum Regis Ecclesiæque celabo? Qua fronte loquar? Qua mente tacebo? Illud supra me est: Istud contra me. Illud quoque non parùm angit me, quòd si patribus obloqui videar, in cælum os ponere nostrum me plateæ prædicabunt. Imminet vtrobique periculum: Nam loquendo reperient me cæteri* vero humilem: Tacendo reperiam ego me cæteris inutilem esse. Neutra viarum fore tuta conspicitur. Altera tamen mihi tenenda non irrationaliter eligitur. Publicum enim tacere damnum periculosius perpendo: cùm rationi deliberanti se ingerit illud prophetæ dolentis, væ mihi quia tacui. Et me tamdiù siluisse magis pudendum esse decerno, quàm ab æmulis & deprauatoribus superfluum & præsumptuosum Scriptorem appellari.

*Fortè, minus.

Isai. 5.

CAPITVLVM IV.

Quòd sibi det ausum scribendi vtilitas operis, pietas Regis, charitas foras emittens timorem.

HInc inest mihi scribendi Domino meo Regi generosa, sed non contumax audacia. Cui scribere mea quidem non vetat inscitia, sed dat ausum audita Regis humilitas, audita misericordia. Quem Rex humillimus ille qui non venit ministrari sed ministrare, non solùm cælestis doctrinæ auditorem sed auditæ factorem fecit. A quo non incassum audiuit: Quantò major es, humilia te in omnibus. Audax etiam audacem me facit charitas foras emittens timorem; quæ me non mihi scribere jubet, sed communi oppressorum vtilitati, qui in Aquitania, tamquam in alia Ægypto, dudum luti & lateris afflicti laboribus, sub venerationis gratia obsequentes, dictis patribus, quasi sub totidem Pharaonibus gementes, quod inauditum est, in domibus suis exulant, & in hæreditatibus propriis exhæredati intercidunt. Assit hæc & augeatur, & aucta

Eccli. 3.

permaneat, quæ cœpit huic incœpto consulere charitas, & charitati præsto sit veritas, vt zelum Dei habeam secundùm scientiam, & serpentina columbinæ non desit astutia simplicitati; vt sit in electione discretio, sicut in imitatione dilectio.

Capitvlvm V.

Quòd non debeat dici, os suum posuisse in cælum.

Vniuersos vnum vnus ego deposco; quatenus impietatis patres liberum & insontem me arguant. Quoniam risus Cham excusabilis & sine culpa maneret, si fratres inter alios Noë pater illius esse dedignatus fuisset. Sed quia, quem inter extremos medium ordinata mysticè natiuitas includebat, pater benignus à dilectione paterna non exclusit; meritò maledici meruit, qui patris pudenda non operuit, cæteris videndo reuelauit. Nec in cælum os me quisquam posuisse contendat: Quod quidem verum esset; si patres dicti, patres essent. Sed illorum filij nulli sunt, cùm nullorum ipsi patres existant. Hos ego patres pauperum & refugium olim opinabar, vt cæteri; quod postea certius deopinabar vt cæteri. Cur enim patres habendi sunt, cur qui filios habere nolunt, & si casu natos alicubi percipiunt, illicò necari præcipiunt? Numquid, propter fœminas, quas reseruant, patres appellandi sunt, qui masculos occidunt? Sic pater Israelitarum Pharao dici posset, quorum magis dicendus erat interemptor. Pauperum verò refugium, quis eos opinetur? A quibus, ne pauperis ad illos fugientis fuga sabbato vel hyeme fiat, ignarum fugere pauperem docet pauper expertus. Quærite, inquit, & inuenietis, petite & dabitur vobis. (Matth. 7.) Quare verò quæret aut petet aliquis, si quæsitis contraria quærens inueniat, & petenti non detur nisi quod sibi displiceat? Sæpe nondum experti petunt ab his egeni; quibus pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro ouo porrigunt scorpionem. (Luc 11.) Hos enim adeò probantium improbat necessitas, vt in turpi experientium repulsa, apud omnes primùm celebris felix omninò pereat opinio. In quibus opinionem bonam primò decolorauit suspicio nequam, quam denique consummatione terminauit infelici, repentè veniens sinistrum quod timebatur.

Capitvlvm VI.

Quòd oculo suo manente simplici, non curat quicquid dicant æmuli.

Scio, scio ego, nec me latere patitur magis æmulorum obrosio non deesse; qui me de incœpto tamquam de ocioso & non necessario sugillent opusculo; clamque palamque me dicant hominem, qui de hujusmodi etiam mutire non habeam, osque meum tali dictu duris dignum contundi lapidibus. Quos patienter audire satius erit, quàm nugis ventosisque verbis sine sono, verba dare sonantia. Quicquid in vulgi auribus muti mussitent susurrones, quicquid apud aulicos canes oblatrent; paulatim innocentia manebit illæsa, & justitia sufficiet defensioni. Sit duntaxat corpus totum lucidum, oculo manente simplici. (Matth. 6.) Quem verò simplicem faciet, qui simplicem facere cœpit; faciet verò simplicem, vt fallere nolit, nec falli possit, qui simplicem facere cœpit, nec fallere velit. Faciat fallere nolentem, ne pietatem amittat bono carendo zelo; faciat falli renuentem, ne cautelam non habendo, vero careat judicio. Oculus enim qui facilè non fallitur, sed facilè fallit, erui præcipitur, quia nequam est. (Ibid.) Oculus qui non facilè fallit, sed facilè falsus est, cæco non præbet ducatum, quia cæcus est. Assit ergo prudentiæ simplicitas, ne ignorantia de malitia nascatur. Assit simplicitati prudentia, ne malitia reuelanda per ignorantiam tegatur.

Capitvlvm VII.

Mentio de bono & bonis Pastoribus, vt ab illis ipsi remoueantur.

Meminit me summi Pastoris illius qui dixit: Ego sum Pastor bonus. (Ioan. 10.) Bonus addidit, quoniam malos esse non latuit. Quia enim ei omnia præsentia erant, omnes etiam hunc loquendo cernebat Pastores bonos & malos; cujus conspectui præteriti non præterierant, nec erant futuri qui nondum erant. Videbat igitur omnes malos, à quibus omnibus se sequestrauit, cùm dixit: Ego sum Pastor bonus. Sed numquid mali pastores, pastores sunt? nonne magis fures & latrones, aut inutiles mercenarij? Omnes, inquit, quotquot venerunt, fures

sunt atque latrones. De omnibus hoc dixit, qui præter eum venerunt, & præter eum venturi sunt. Non enim hoc dixit de bonis pastoribus antiquis, qui eum præuenerunt, sed de bonis qui ei successerunt; qui non propter eum, sed cum eo venerunt. Cum eo venerunt; quia in principio erat verbum, & illi cum verbo Dei venerunt. Cum eo venerunt; quia ipse est veritas, & ipsi veraces fuerunt, & eandem fidem boni præcedentes & succedentes habuerunt.

Ioan. 1.

Capitulum VIII.

Remotio eorum à cæteris, quoniam non habent fidem, quæ cæteris eos connectat.

De supradictis verò pastoribus & his similibus quid dicemus? Nam bonis eos eadem copulat fides, vt non dicantur præter Christum, sed cum eo venisse? Quare hoc? Quid effecit fides eorum? Nonne mortua est? Et quia sine operibus est: Fides, inquit, sine operibus, mortua est. Ideò mortua, quia non viget in ea vegetatio actionis. Ideò mortua, quia non mouet, nec regit animam ad gaudia patriæ cælestis. Fide hujusmodi dæmones insigniti sunt. Credunt, & nihilominùs eis præparatur æternum incendium. Quippe fides sine opere, flos est sine fructu, manipulus sine grano, moneta sine argento. Si nihil in eis efficit eorum fides, non eos eis connectit qui cum Christo venerunt; in ouile non per ostium intrauerunt. Qui non intrat, inquit, per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, Fur est & Latro.

Iac. 2. — Ioan. 10.

Capitulum IX.

Quærit, vtrùm per ostium intrauerunt; vt postea ostendat, quòd non, & quare non.

Dvo verò quos proposuimus, numquid per ostium intrauerunt? Negant hoc qui nouerunt; negant qui intrare viderunt. Dico ego, & scio, quòd ostium hoc humile est; venientem ad hoc* officium oportet incedere plano pede, vt non offendat; humiliari, vt sano capite intret. Humilis enim janua Christus est: humilis hujus janua ipse idem janitor humilis. Ianua, quia per eum intratur. Ianitor, quia ipse se januam aperit. Non dubitet eum esse januam & janitorem, ostium & ostiarium, qui audit dicentem: Ego sum ostium ouium. Non solùm enim per hoc verbum Christus se ostium, sed ostiarium indicat, cùm quis ipse sic aperit; Aperit qui priùs ignota nota facit. Quæcumque enim, inquit, audiui à Patre meo, nota feci vobis. Factus igitur ostium, & ostiarius; simul factus pastor, ouis & agnus; vt ipse ouis innocens, & agnus immaculatus, maculas emundaret, & mortem destrueret pastorum & ouium. Legitur Euangelium, & pastor inuenitur: Ego sum, inquit, Pastor bonus. Legitur Propheta, & inuenitur ouis. Sicut ouis ad immolandum ductus est. Interrogatur amicus sponsi, & ab ipso agnus auditur: Ecce, inquit, Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Pius itaque pastor, ouis, agnus, ostiarius humilis, & ostium, aperuit vnquam his quos proposuimus, si nunquam intrare humiliter proposuerunt, si ad humilem januam contumaciter & superbè venire præsumpserunt? Absit.

* Fortè ostium. — Ibid. — Ioan. 15. — Ioan. 10. — Isa. 53. — Ioan. 1.

Capitulum X.

Quòd non per ostium intrauerunt, quoniam superbè egerunt.

Qvomodo non superbè venerunt: quorum alter manifestè, contra ipsum ostium nimis erectus; alter, nimis occultè, erecto erectiùs contra ostiarium, qui & ipse ostium est, venit minùs inclinatus? Vterque nimis præsumpsit, vterque nimis ascendit: sed plus nimio ascendit, qui plus nimio descendit, nimia enim humiliatio nimia est elatio. Vnde illum contra ostium, istum dixi venisse contra ostiarium, licet idem sit ostium & ostiarius; quoniam apud homines plus esset contra ostiarium, quàm contra ostium. In domibus enim est major ostiarius ostio; major enim est qui præponitur, quàm cui præponitur. Vterque enim nequam, vterque nequissimus fuit. Sed nequissimo nequior fuit, qui iram Dei prouocauit Peior enim est qui iram Dei prouocat, quàm qui meretur. Meretur, qui manifestè peccando cæteros corrumpit; prouocat qui cùm introrsùs sit turpis & incestuosus, appetit videri pulcher & castus. Vterque prætulit quando & quantum potuit. Et vterque sic prælatus, superbus patuit & elatus. Superbo verò

superbior fuit, qui superbiæ tumorem humilitatis cataplasmate compressit.

Capitvlvm XI.

Quod vterque pessimus, alter pessimo peior.

QVoties hunc pessimo peiorem ad memoriam reduco, alterum ex toto dimittere volo. Quoniam major huius iniquitas me loqui contra se compellit. Vnum tamen de vtroque sentio. Quoniam quæcumque quibuslibet pseudopontificibus, vt vniuscujusque propria sunt, vnicuique congruè distinguendo possunt attribui, istis simul attributa sunt, minùs conuenienter omnia conueniunt. Cùm enim aliorum alij fures sint siue latrones, siue mercenarij; isti totum sunt, & adhuc nituntur vt lupi sint. Fures sunt, aliena sua faciendo: Latrones sunt, quæ furati sunt interimendo. Mercenarij, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, quærendo, ac viso veniente lupo fugiendo. Adhuc & lupos se faciunt; qui non solùm dimittunt oues, sed dispergunt & laniant.

Capitvlvm XII.

Quantùm per omnia discrepent à bonis pastoribus.

O, Quantùm à pastoribus primis per omnia discrepat hæc malè mutata posteritas; qui vbicumque ministerium suum honorificabant, qui Christi bonus odor erant in omni loco, quorum fama celeberrima, & vita continentissima. Lux verò nostra, dicti pontifices, non lumine tenebras, sed tenebris lumen effugat; non splendore nos irradiat, sed fumo atro nos molestat, stellas obtenebrat, solum obfuscat, cælum obnubilat, terris noctem ingerit. Quam non lucere non tantùm dolerem, si minora quæ penitùs extinguit, sineret lucere lumina. Hos malè mutatos minùs plangerem; si domus Dei stabilis in pristino statu maneret. Sed ipsi malè subuersi, semper ejus subuersionem moliuntur, & ruinam. De his & sibi similibus credo Propheram idipsum locutum fuisse: venerunt, inquit, structores tui destruentes te. Funditus enim eam euertere conantur; Et ædificium cum fundamento mutare mutati leguntur architecti: Fundamentum, inquit, positum est, præter quod nemo aliud ponere potest. Quomodo verò non aliud positum esse credet simplicitas, vbi non modò fundamentum, sed quicquid fundatum erat, subuerti videtur? Quid enim mutandum restat? Vbi, vt nonnullis visum est, fundamentum jacit hypocrisis, adulatio parietes erigit, auaritia tectum consummat, consummatum ædificium dolus & falsitas ornant. Legi bonos, optimos, ac meliores, qui supra petram Christum solidam, ædificant aurum, argentum, lapides pretiosos. Sed optimates isti aliter fortè legerunt; quos nil superædificare videmus, nisi ferrum, æs, & plumbum. Quos ita superædificantes, diruere conuenientiùs quàm superædificare dicimus.

Isai. 49.

1. Cor. 3.

Capitvlvm XIII.

Quales eos dicat, quærit & inuenit; sed, quos eos vocet, non inuenit.

QVales eos satis dignè dicere queo; quos dudum auaritia coëgit ante Baal genua curuare, cum morte pactum facere, cum inferno fœdus inire. Apud quos imperat aurum, judicat argentum; leges canonesque silent, locum ratio & æquitas non habent. Vbi virtus, vbi lex, vbi sacrorum authoritas canonum, vbi disciplinæ censura, morum grauitas, maturitas consiliorum, authoritatis pondus insigne, reuerentia majestatis? Vbi lumen oculorum nostrorum, vbi pectus nostrum, vbi lingua docens, vbi manus indefessa; lumen oculi simplicis, pectus consilij, lingua docens judicium, manus ab opere bono non torpens? In his, horum nulla, sed his contraria reperiuntur. Quales eos esse dignè dicam; hoc dignè satis inuenior: Quales se indignè fecerunt. Sed, quos eos dignè vocem, dignè non inuenio. Vsu tamen eos didicimus vocare Pontifices, Prælatos, Pastores, Episcopos, & hujusmodi nominibus. Sed si verè Pontificum sunt hæc nomina; non eorum quos veris Pontificibus in omnibus & per omnia nouimus oppositos. Vnius tantùm significationis nomina, contrariis minimè conueniunt rebus. Nec nomine vocandi sunt, qui rem nominis non habent.

Capitulum XIV.

Quòd non debent dici Pontifices.

Pontifex unde dictus.

CVR igitur Pontifices dicemus, qui se cæteris pontes non faciunt? Pontifex verò dicitur, qui supra mare hujus mundi factus est pons, vsque ad Deum & proximum pertingens. Vsque ad Deum pertingit, ex fiducia qua non suam sed illius gloriam quærit. Vsque ad proximum, ex pietate qua ipsi non soli sibi prodesse desiderat. Sed numquid tales isti? Quis insensatus dicit pontem, quem nullæ juuant bases, quem mare cadentem recipit, & se profundiùs inuoluit?

Capitulum XV.

Quòd non debent dici Antistites.

Antistes quis.

ANtistites dicere possemus, quia stant contra subditos; sed quia contra dæmones non stant, quos contra se cernunt erectos, Antistites dignè dicere non valemus.

Capitulum XVI.

Quòd nec Præsules dici possunt.

Præsul quis.

PRæsules verò quare dicerentur; qui dignitatem & gloriam suam alteri dederunt? Quomodo præsulare creduntur, idololatræ facti, quibus archipresul imperat auaritia?

Capitulum XVII.

Quòd nec Episcopi appellari possunt.

Episcopus quis.

EPiscopi, qua ratione dici debent, qui diuinitus sibi datum os sublime, non ad superna erigunt, non quærunt quæ sursum sunt; sed proniùs pecoribus corporis sensibus incubant, infimis inhærent, terrenis inhiant?

Capitulum XVIII.

Quòd nec possunt Pastores nominari.

Pastores veri.

PAstores quis nisi fatuus æstimat, se pascentes & non oues suas; qui lac ouium comedunt, & lanis se induunt? Hos Spiritus sanctus pastores esse negat, cùm dicit: Lac ouium consumitis, & lanis vos tegitis; quod infirmum est non confortastis, ægrotum non corroborastis; quod perierat non requisistis; quod forte fuit confregistis; & dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non sit pastor. Dispersas dicit oues, quia non est pastor, licet malos habeant pastores. Dicam ego pastores, qui non sunt? Asseram ego, quod Deus negat? Absit.

Ezech. 34.

Capitulum XIX.

Quòd nec censeri debent Prælati.

Prælati qui dicendi.

AN Prælati dicendi sunt; qui se quando necesse est, non præferunt? Qui aduersario more leonis rugienti se non opponunt? Qui viso lupo fugiunt, dispersarum immemores ouium? Qui non se nobis præferunt, vt pro nobis præferant, sed vt sua nulli conferendo, nostra nobis auferant? Nonnè magis dicendi sunt elati, quàm Prælati? Qui nostro non premuntur onere, sed nostro super nos, & contra nos honore eriguntur. Quos igitur eos vocabimus? Scio, & dico, multos esse verè Pontifices; sed qui tales sunt, Pontifices dicendi non sunt, sed pseudopontifices. Si tamen, vsum sequentes, his eos nominibus appellemus, veniale nobis esse credimus. Non enim mirum est, de his qui dicunt & non faciunt, si dicuntur & non sunt.

Explicit prima pars.

INCIPIUNT CAPITULA secundæ partis.

8. Fecisse homines pro eo quicquid dicerent.

9. Deceptos omnes fuisse per exteriorem simplicitatem.

10. Quòd modò notus est à cæteris, qui se noscere & cæteros desiit.

11. Quòd nullo bono perstitit ex quo ab humilitate cecidit.

12. Quòd nullum habere putabatur parentem, qui sublimatus habuit infinitos.

13. Quòd eligi non debet talis, à prædictis & à sequentibus subinfertur.

14. Quòd iterum parit egregiè fortuna, quos quoquomodo terra pepererat:

15. Oportere primò exuere veteres homines, & mox induere nouos.

16. Quòd momento vno fortuna facit eos curiales, discretos, astutos.

17. Quàm celebris sit eorum iterata natiuitas; quique saxis huc vsque vixerant duriores, quàm subitò fiant graues, delicati, teneri.

SECVNDA PARS TRACTATVS

QVALES SVNT.

CAPITVLVM PRIMVM.

Quales habent in majoribus Ecclesiis.

QVales secum habent, quales præferant Ecclesiis, quem latet hoc? Sibi similes. Sunt in partibus illis majores & minores Ecclesiæ. In majoribus, primum locum tenent primi nepotes Episcoporum; secundi secundum; & ita deinceps donec loca desint. Vnaquæque loco sibi congruo nubit progenies, & quasi quædam copula conjugalis vinculis astricta sterilibus maritatur fœcunditas. Nepotes autem dico quoslibet illorum carne, moribus & vita cognatos; quibus applaudunt, quibus thesaurizant, quos sibi præparant successores Antistites nostri. Qui pacem habere nequeunt donec videant nepotes & pronepotes suos, aut filios filiorum suorum, tribulationem & iram super Israel. Talibus tales associantur filij patribus, discipuli magistris, congrua dominis familia.

CAPITVLVM II.

Quòd nepotibus donant quæcumque possunt.

HIs patres acquirunt, seruant, rapiunt, custodiunt. Acquirunt solicitè, seruant solicitiùs, rapiunt molestè, custodiunt molestiùs. Discurrunt, torquentur, & gemunt, augere desiderantes quod adfiliatis relinquant hæredibus. Nec de rebus miseri tangere permittuntur, quas post se futuris seruare nituntur. Commendata namque deputant, quæ ad successores etiam in vita transmittant. Quibus vtinam aurum, argentum, & fori diuitias ad malè sortitos transmittere sufficeret hæredes; vt etiam non cogeretur Ecclesia pro suis alere alienos, pro filiis fouere filiastros, quorum pugnis pectus illius assiduè tunditur, dentibus vbera lacerantur. Eliminarentur vtinam Ismaëles; vt, cùm filiis liberæ filij non hæreditarent ancillæ. Quod longè aliter est. Ab his enim & cæteris dignitatum audimus officia, cujus nulla vnquam audita fuere merita. Dona narrantur, sed nulla donorum causæ tractantur. Promotiones audiuntur, sed promotionum negotia non audiuntur.

CAPITVLVM III.

Hæreditario jure ab his canonias possideri.

IN nihilo deinceps, aut minimo degenerantes à patribus filij, quanquam firmata sit supra firmam petram, domum Dei diruunt, ac etiam euellunt: ad hoc vnum nitentes, vt locum ejus desolantes comedant Iacob, nec memoretur nomen Israel vltrà; qui jam certi se successuros hæredes, ad inuicem dicunt: Hæreditate possideamus sanctuarium Dei. (Psalm. 82.) Exhinc genimina viperarum, gens incircumcisa corde & aure, hæreditario jure canonicatus obtinet, proh dolor! pernitiosa hæc & exhæredans hæreditas. Consuetudinis jure carnalis, gratia possidetur spiritualis, & tamen gratiæ stipendium non facit hæredi testamentum. Perit enim gratia vbi hæreditas principatur. Sic canonicum fieri, est, exire de Ecclesia, non Ecclesiam intrare. Sic intrantes, non sunt hæredes

Dei, non cohæredes Iesu Christi. Tales ad se vocantes Pontifices nostri, si fortè videant paucos interesse dissimiles, nec eos vocant, nec diligunt, licet honorent coacti: Nimis obliti summi Pontificis illius, qui cùm cognatos habuerit Apostolos, nullum eorum præfecit aliis, sed alij super eos primatum concessit.

Capitvlvm IV.

Esse qui consulat hominem ignotum & sine parentibus eligendum propter hujusmodi mala.

EST fortè qui hominem ignotum, & de nobilitate parentum vel amicorum non suspectum, consulat eligendum; & dicat, in electione Pontificis, prouidentia consilio præmunire valet electuros, & prouidendo vtilis potest adhiberi cautela; vt videlicet homo vilis, scientia modicus, fama nullior, sibi notus, ignotus orbi, sublimitatem abhorrens, sublimis subitò factus episcopetur. Si non talis in vrbe, non deerit talis in rure. Si non reperiatur in oppido, reperietur in eremo. Multos habet tales eremus exilij exiles eremicolas; quos licet quotidiana penuria intrare coëgit, de cogenti tamen in spontaneam feliciùs se transtulere paupertatem. Felix quidem est necessitas quæ in melius cogit. Isti mundum contemnunt, mundum in mundo fugiunt; quorum adhuc in terra viuentium conuersatio in cælis est; quos adhuc detinente terra peregrinantes in tabernaculis, cælum jam suscipit habitatores in domibus. Isti pennas assumunt, volant & non deficiunt. Volant enim super pennas ventorum, vsque dum cæli spatia sibi subdant, ac pœnè penitus in cælo consistunt. Pars etiam tant illa, quæ vix in terram restat, terram odit, terram detestatur, ad cælos tota spirat, tota cælis inhiat. Isti de superfluis non curant, necessaria sibi dimidiant, carnem insequuntur, spiritum ditare nituntur; quorum facies diuinum quiddam portendit, humanum omne transcendit; hominem facit admirari, stupere, horrere; quæ scilicet hominem cum angelis indicat habere commercium. Isti se parentes habere nesciunt vnde venerunt. Tales sine damno credo posse sublimari. Ne credas iniquo.

Capitvlvm V.

Quòd tali consilio non sit credendum.

NE credas, dixi: Non enim omni spiritui credendum est. Scio eremicolam olim, Pontificem: Qui antequàm esset qui modò est, totus angelum sapiebat, angelum vincebat. At superinduto Pontifice tunicatus latuit eremita, & super humeros illustrium incathedratus, capitis vmbram cornuti prospexit longè anteire per vrbem. Se deuouit protinus, se desciuit, sui penitùs oblitus qui fuerat; & in letargiam subitò prorumpens, hujus infortunio passionis se felicissimum in corde jactauit. Quem si inter cæteras quæ se gratis offerant cogitationes, deinceps euasit eremi recordatio; illicò præsto fuere formido, timor, horripilatio. Et quoniam præ omnibus quæ sibi placebant, eum eremi delectabat obliuio; totus sicut eremum, sic eremitam, licet non exuit, exiuit. Oblitus itaque sui deuouit, ac cæteros qui hoc ad vsque tempus nec se, nec alium noscere dignatus fuerat; & eum paulatim agnoscere ceperunt, qui tunc vsque deuouerunt; quem sic vtinam à principio nouissent. Nam, si rudis adhuc hominis tergiuersatio pateret vrbanis, si multiformes illius intelligerent fucos; siluestros adhuc colerent saltus & lucos. Si primum rudentinis benè nouisset, ille Ægyptius velut à Moyse sepultus, adhuc in sabulo dormisset, & nunquam de luco ad lucem exisset: sed qui cauere didicerant à superbo & nobili, cauere nescierunt ab ignoto & humili. Et, quos fallere non potuit superbia, omni homini suspecta, facilè fefellit humilitas hominis, ab omnibus aspecta.

Capitvlvm VI.

Quòd non erat humilitas in vili persona quam elegerunt, sed humiliatio fallax.

NOn tamen erat humilitas, sed humiliatio fallax. Non erat virtus, sed virtutis actui similis actio. Gloriosa quippe res humilitas; qua ipsa etiam superbia palliare se appetit, ne vilescat. Humilitatem in vultu prætendebat, qui persequi humilitatem intendebat. Quem

Humilitas falsa.

in facie simplicem ostendebat, qui rapacem lupum in mente occultabat. Tunc fermentum parabat, quo cleri plebisque massam corrumperet. Tunc se longè retrò post cæteros faciebat, quo præ cæteris longè antefieret; vt majori de longè remeans impetu prosiliret longiùs. Qui vt clero præferretur, & populo, locum sibi fertilem sterili præparauit in sabulo; vt quæ creditori, semen negat mandatum, arena, fertilem ei pareret Episcopatum. Cui etiam locus ipse multùm deferre nostrates admonuit, quem quia remotus erat à locis publicè peccantium, sanctitatem præstare credebant. Quod si esset, nec Satan è cælo, nec Adam caderet in Paradiso, nec Lot in monte peccaret, qui in Sodomis sanctus extiterat. Locus tamen iste, quoniam arenosus & exilis erat, plus cæteris homini sicco & exili congruebat, cui nihil pingue, nihil carnale placebat. Cui refectio dulcis, satietatis jugis erat esuries; potus jocunditatis, sitis assidua. Quippe totus erat in spiritu, cujus ferè tota caro defluxerat in lacrymis. De quo non est hominis dicere, quàm pius, quàm sanctus oculis orbis apparebat, quantum ab homine homo distabat.

Capitvlvm VII.

Quòd modò nihil de statu pristino retineat, nisi oculos obliquos.

Nvnc verò nihil in se pristinæ retinet consuetudinis, nisi vnum solum, quod à puero consueuit; alterum videlicet tantò altiùs obliquare oculum ad supra, quantò inferiùs alterum ad infima declinat. Vt quoties ipse loquitur, solos, quos in terra prospicit, cernere cernatur oculus alter auditores, alter intendentes eidem sermoni, totum pontificis verbum fieri portendit ad oues in aëre. Quod in argumentum probitatis & sublimitatis suæ sumptum, multos ad promotionem illius incitauit. Nam, cùm illum sibi loquentem altero liberiùs & expeditè cælos oculo rimari, altero nimis libenter & laboriosiùs necessariis hominum vsibus in terra prouidere cernerent, Deo gratias egerunt, quòd vtroque Rachelis & Liæ lumine caput vnum insignitum inuenerant. Multi quoque opinione sua rem subtiliùs intuentes, non mediocriter eos peccare dixerunt, qui lumen alterum ab alterius contemplatione detinebant. Quibus conuenientius videbatur, vt in eodem homine, Petro in Ioannem, Martha in Mariam transuolante, totum in spiritum conuersus homo cælos liber intrare sineretur.

Capitvlvm VIII.

Fecisse omnes pro eo quicquid dicerent.

Sed quid hæc contra? Omnes pro eo loquebantur, omnes pro eo faciebant, quando de eo altiora prædicabant. Omnes ad illius libitum, promotionis intendebant terminare negotium. Quis enim se subtraheret ipsius negotio sanctitatis? Erat apud omnes de homine ignoto, quæ ignotum deseruit sancta & admirabilis opinio. Opinabantur alij meliùs de eo, alij optimè, omnes benè, sinistrè nulli. Omnem enim auferebat suspicionem aspecta in homine sanctitas, visa in eo religionis mira compositio, vna fuit omnium voluntas, vna cordium concordia, affectus vnus animorum, eademque sententia senum, juuenum, & puerorũ. Quippe vniuersos vniuit in vnam vnius admirationem personæ forma hominis contemptibilis, habitus vilis, incessus humilis, humilis vultus, demissio pudica, gestus moderatio, suauis prolatio vocis, pudor in facie, pallor in ore, macies in corpore toto, tremor in exultatione, lætitia in timore, timor in seruitio.

Capitvlvm IX.

Deceptos omnes fuisse per exteriorem hominis simplicitatem.

Nec mirum fuit homines admirari in homine probitatis signa, cùm aduersantia probitati majori etiam admiratione digna dicerent qui aderant. In tantum enim videntes olim oculos & ingenia, quondam proborum ingenia, hebetauit opinata in extra simplici religio, vt quæ ipsi naturæ placuit in eo formare deformia membra, inter cætera magis torta laudarent & obliqua; & cui communem cæterorum visum natura negabat, cæteris illum videre clariùs assererent. Quibus sua suasit credere fatuitas. Vt quicquid mutante natura minus ille receperat in datum optimum, totum ei larga præamantis gratiæ manus abundantius restitueret in donum perfectum. De

quo magis credendum erat; quod exterior inferioris est nota deformitatis; vt qui obliquè cernebat, obliquè decerneret; qui obliquè videbat, obliquè disponenda cogitaret, obliquè præcogitata disponeret. Non deferendum erat oculis, licet plus cæteris palpebras aperiebant, quorum pupillas albugines operiebant. Albugines non solùm exteriorem visum obnubilant, sed obnubilatum interiorem designant. Nisi enim albugo & scabies intimam animæ significarent corruptionem, non sanctam habentibus negarent administrationem, nec in lege prohiberentur hujusmodi promoueri. Sed tam diù nos latuere significantia, quousque præsto fuere significata.

Capitvlvm X.

Quòd modò notus est à cæteris, qui se noscere & cæteros desiit.

MOdò notus est ab homine, qui se desiit hominem noscere. Notus est in persona non in homine, qui manserat ignotus in homine non in persona. Incœpit paulatim à paucis agnosci, quem vlteriùs progrediendo magis magisque nouerunt vniuersi. Modò notus est extra se, qui mansit ignotus quamdiù mansit apud se. Modò humilitatem simulare, sine simulatione dissimulare non potest. Murmurat, frendet, irascitur, frontosus & impudens factus, facilè fatur, facillimè minatur, ardescit ira, tollitur insania, furore feruescit; nec in flagitiis vires illius debilitat dierum antiquitas, quem ipsa senectus animare videtur ad scelera. Nec mirum: suum est enim scelerum, vt dum non resecantur increscant, & in augmenta criminum prosilitur quoties impunitate secura peccatur. Vnde furor ejus non minuitur, non refrænatur, ardescit, in pœnis magis accenditur. Concipit facinora, sed concepta festinanter implet. Disponit scelera, sed instantissimè perpetrat. Nec vt sua solus exerceat flagitia, suæ patiuntur diuitiæ. Factus enim diues arca, non merito; possessione, non genere; nomine, non honestate, multa secum & minis & muneribus compellit insanire millia: Et vnus ipse demens dementes efficit multos: Vt de ipso rectè dici videatur; currit aduersus humiles & erecto cælo, ceruice armatus durissima: Incedit erectus & tanquam onager se liberum natum putat. Et sic ab humilitate in qua stare videbatur, in superbiam corruisse probatur.

Iob. 15.
Ibid. 15.

Capitvlvm XI.

Quòd nullo in bono perstitit, ex quo ab humilitate excidit; & alij virtutibus consequenter.

AB humilitate verò in superbiam cadens, à quo bono in quod malum non corruit? A nullo, si nullum habuit. Sed, si habuisset quæ habuisse & habere videbatur, corruisset à charitate in odium, ab humiliatione in elationem, à largitate in rapinam, ab interiori profectu in exteriorem gloriam, à pietate in crudelitatem, à fide in perfidiam, à spe gaudij sequentis in desperationem, à patientia in iram, à pace in jurgia, à lacrymis in risus, à consideratione vitæ mortalis in voluptatem. Verumtamen tota fraus sua, imò totus suus ipse fraudis, imò tota ipsa fraus, totus ipse modò fraudatur; nam, qualis erat antè, deprehenditur modò; fallitur cùm foris agnoscitur, & intus, notatur ab omnibus,* indicatur ab omnibus, eò quòd vehementiùs indignantur omnes, qui falsum conspiciunt quicquid priùs de eo opinabantur. Elegerunt hominem pacis, quem pacis habent inimicum. Sub quo namque tyranno tot vnquam auditæ sunt strages, tot ruinæ, tot in Ecclesia scissuræ, tot scandala? De Simonia, de cæteris quæ sibi dedicat cultrix idolorum auaritia, quid dicam? Quibus horum facinorum caret angelus hic apostata? Quæ sunt in foro, quæ ipse non faciat in sancta domo?

* Fortè, indicatur.

Capitvlvm XII.

Quòd nullum putabatur habere parentem, qui sublimatus habuit infinitos.

HVnc nimirum sicut nulli præcesserant parentes, sic nullos ei suspicabantur successores. Sed audito nomine, steriles enisi sunt parere montes, & nati sunt ei mures ridiculi. Quibus recenter natis, prima die ebullit tota aula pontificalis, secunda verò repertæ sunt vulpes fraudulentæ. Interposita enim nocte, de muribus fecit vulpes * illa vulpe vulpior omni. Hos deformando sibi conforma-

* Fortè ille.

uit. Hos dedocendo docuit. Hos malè instructos, peiùs intrusit, exclusis Ecclesiæ filiis. Ramos fregit naturales, vt oleastrum insereret, & socium faceret radicis & pinguedinis oliuæ. Cujus non modò socius effectus est; sed, abscissa oliua, dominium vsurpans radicem sibi vendicauit oleaster. Respiciente tamen orientis ex alto misericordia, surgere cœpit Aquilo & Auster venire, quo spirante suauis illicò fragrauit odor aromatum in horto sponsi. Cujus mirabili dulcedine loca tangente vicina, circumquaque flare cœpit aura serenior solita, blando & benigno vultu redire serenitas; ac, suo denuo sole læta cœpit Ecclesiæ facies indui. Gaudet post hyemem verna temperies, grata sentitur serenitatis aura post nubilum, quietis recreatio post laborem, post transitum per ignem & aquam eductio juuat in refrigerium. Reclamante oleastro, reinserta est oliua. Potens est enim Deus oleastrum radicitus extirpare; quod, in spe longanimis, sperat oliua: cujus spes quantò productior tantò fructum dabit gratiorem. Hoc etiã ipsum non erit inutile deceptis, quos falsa diù delusit imago, malam arborem inter cæteras mouisse, vt deinceps à nota caueant quos ignota fefellit. Olim oleam in foliis opinabantur, quam oleastrum à fructu denique perceperunt.

Capitvlvm XIII.

Quòd eligi non debet talis, à prædictis & sequentibus subinfertur.

TAce igitur qui talem eligendum consulebas. Ne credas ampliùs exanguem esse sine sanguine, spiritum sine carne, agnum sine dolo, ouem sine lupo, nullius hominem generis sine parentibus, nullius posterum sine successoribus. Germana quidem est dignitatis, multitudo; & inseparabiliùs inhæret ei consanguinitas, quàm Æthiopi nigredo. Inaudita est dignitas sine parentela. Vna enim die tot ei parit parentes arena, quota ipsa est. Aperit terra sinum suum, parturit sine dolore; & quæ nondum mota senuerat, gens simul oritur plebeia. In cujus ortu, totus vbique cernitur orbis despicabili scatere popello. Stupet quicumque videt homo fœcunditatem parientis, capacitatem vteri, nascendi modum, nascentium gestum & habitum. Tanta nempe momento vno rudium oritur innumerositas, vt nunc primùm videantur impleri prophetię, Deserta & solitudines terræ angustabuntur præ habitatoribus, & longè fugabuntur qui habitabant, & tunc dicent filij sterilitatis, angustus est locus, fiat spatium nobis vt habitemus. Sed quid ad hoc referat non habens vnde tot nutriat terra mater anxia; nisi ejusdem Prophetæ lingua loquatur & dicat: Quis genuit mihi istos? Ego quondam sterilis & non pariens, transmigrata & captiua, & istos quis emitteret? Ego destituta & desolata, & isti vbi?

Isa. 49. Ibid.

Capitvlvm XIV.

Quòd iterùm parit egregiè fortuna, quos terra quoquo modo pepererat.

HIs igitur absque patre natis, vnde necessaria ministret, quasi mater altera, solicita tellus; cùm in se non inuenit quæ tantæ multitudini sufficiunt alimento, præcauens suis, suos facit alterius: Et quos natura de die in diem magis inpauperans, ostiatim concesserat mendicare; hos famelicos, informes, & semihomunculos, mobilis in gremio recipit fortuna; vt eos iterùm concipiat, pariat, alat, ditet, nobilitet. Gaudet enim jus & potentiam in talibus exercere; quæ semper ex innata sibi consuetudine, & pauperem facit & ditat, humiliat, & subleuat, egenum de puluere suscitat, & eleuat de stercore pauperem. Vnde terræ matri anxiæ, voce certe lugente, voce prophetæ responderepotest: Ecce ego leuo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in vlnis, & filias tuas in humeris portabunt; & erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ.

1. Reg. 2. Isa. 49

Capitvlvm XV.

Oportere primùm exuere veteres homines, & mox induere nouos.

IN instructione verò rudium, primùm occurrit fortunæ, suis eos extunicare panniculosis sarcinis, multiformiter assutis, & resarcitis panno vno & altero & deinceps. In quibus dubia erat materia cui formarum discolor imprimeretur varietas. Nam si super his, vt huic operi, majorem dedissem operam, cum furore

tortor vellet de jure causari, longè præjudicaret acus texturæ, quam tantùm, non scientium pluralitas, sed suendi superat assiduitas. Multopere namque studuerunt innumerabiles & ciues & ciuitates, lanas adhuc rudes fullonibus committere fucandas; vt materia simplex, fallentibus ludificata formis, non minùs intuentes decepta deciperet oculos; & mutatis artificio velleribus placuit vrbanis admirandas componere telas; de quibus post annorum curricula multorum, vnum hujusmodi vile conficiatur indumentum. In quo pannus nouus, qui splendeat vnus & alter assutus panno veteri, majorem cogit fieri scissuram. Vnde, quoniam in pannoso hujusmodi tegumento, de * reliquis innumerabilibus, quas decrepita dignè rejici censuit antiquitas, dispariter conjuncto, paupertina resarcientis acus quotidianæ subuenit necessitati; meritò rude vnius, polito multorum supereminet artificio. Licet quæ primo hujus operis non parùm insudauere labori, iam mille sunt defunctæ manus, milleque superstites. Nobis igitur superuenientibus, omnem in alumnis interimit fortuna vetustatem. Et quos vbique prædicat dignitatis esse nepotes, dignitati dignè mandat alendos.

* Fortè reliquiis.

Capitvlvm XVI.

Quòd momento vno Fortuna eos facit curiales, discretos, astutos.

Hos igitur vix quoquo modo genitos, quos diù sub panno tenui celauerat ignobilitas; sublimitati, ne sterilis viuat, plene gignit & parit fortuna. Quibus, eo ipso quo nascuntur momento, animosa genitrix inspirat altum saperè, cogitare sublimia, discrete loqui. Mox eos deleta omni ruditate, quasi fungos compluit in palatium. Quos eadem horula simul concipit, parturit, parit, ornat, & instruit. Tempore vno nascuntur, & equitant per vrbem, feruntur & imperant, aulam ingrediuntur, & familias disponunt; manibus ad Ecclesias portantur, vbi exaltant & deponunt, pretiis & precibus ad causas trahuntur, vbi * soli conduntur auditi simul oratores & Iudices; momento facti diserti iudicio, qui diù vixerant imperiti sine verbo: heri, senes erant nondum locuti; perorant & disserunt mirabiliter, hodie nati.

* Fortè solio.

Capitvlvm XVII.

Quàm celebris sit ipsorum iterata natiuitas; & qui saxis hucusque vixerant duriores, quàm subito fiant graues, delicati, teneri.

Est horum audita secunda natiuitas celebris apud multos; quorum prima nescita fefellerat vniuersos. Quos enim de nihilo conceptos, nihiliores natura pepererat: in pompa & præconio splendidè facit renasci fortuna benignior. Proh dolor! Non pudebat olim nudos, sua cunctis patere pudenda, pedibus albis nuper vsque ad vrbem venerant. Modò, repentè mollibus induti, liberos olim pedes, huic ingratos honori, stragulatis incarcerant sotularibus; qui renuunt & recalcitrant, acsi capsam camelus argenteam aculeis intrare cogatur. Reclamantes autem & renitentes vrgent talos auratis lucere calcaribus. Facti quoque subitò subita graues majestate, sceptris innituntur, tribunalia scandunt, puluinaribus molliter insident sericis, purpura pedibus jacet substrata tenellis; quos à spinis ne pungerent, à lapidibus ne læderent acutis, olim defendebat innata durities. Et, qui post pecora fistulas buccis inflare solebant, translati de caulis ad causas, proh dolor! audiuntur audacter imperare magnatibus, hæccine viget & floret optima dignitatis generatio, peruersis praua exasperans!

Explicit secunda pars.

INCIPIVNT CAPITVLA tertiæ partis.

Primum Capitulum. Patres sic dictos habere adulatores in eodem honore cum nepotibus suis.

2. Exempla Prophetarum inducuntur, quantùm sunt cauendi.

3. Authoritas Prophetæ, quantùm sint hæc tria cauenda, & maximè adulatio.

4. Non solùm esse repellendos, sed statim etiam erubescentes.

5. Quòd turpia inferent his quibus adulantur.

6. Quòd isti primi in omnibus sint, etiam non vocati.

7. Quæritur à veris, vtrùm falsis sit credendum.

8. Quæritur à falsis, quare ita in se sæuiunt.

9. Quòd de cæteris nimiùm curando, seipsos ignorant, sicut Dina.

10. Semen Ioseph exemplar esse cæteris vt se custodiant.

11. Eosdem sepelire & sepeliri; & primò, qualiter auditores sepeliunt auditos.

12. Quomodo auditi sepeliunt auditores.

13. Quòd secum non sint, ex quo traditi sunt in reprobum sensum.

14. Conuersio ad veros Pontifices, ne vanos audiendo eis similes fiant.

15. Admiratio de falsis, quòd ita fallantur.

16. Occasione sumpta de verbis sancti Iob, disseritur, quando sit bonum, & quando malum venerationes Domini exhibere, & dominos recipere.

17. Malis seclusis, conuenientibus fit exhortatio bonis.

18. Quantum conferat humilitas humilibus.

19. Quòd hos duos imitari debeant, & primò quod Reges Regem, ostenditur.

20. Quòd Pontifices Pontificem.

21. Conuersio à veris ad falsos, quibus ostenditur, quòd si etiam tales essent quales prædicantur, bonum quod priùs habebant auferret ipsa laudatio.

22. Aliud membrorum diuisionis; scilicet, si non sunt tales.

23. Magis induratos Pharaone.

TERTIA PARS TRACTATVS

QVALES SVNT.

CAPITVLVM PRIMVM.

Patres sic dictos habere adulatores in eodem honore, cum nepotibus suis.

SVpradictis in eodem adduntur honore filij fraudis, qui cœnodoxiæ oleum copiosè vendere didicerunt. Quos ad duo promptissimos magistra talium componit adulatio; vt videlicet, & bona malo semper animo, & mala dicant, dolosè laudando. Hi pariter omnium, quos à Dominis audiunt, judices candidi sermonum existunt indefessi. Qui, ob nimium dominorum vnguem, si fortè rudi sectum forcipe reperiant, si longiorem cæteris in barba pilum inspiciunt, si malum positum in capite videant obliquare capillum; fremunt, frendent, stomachantur, ab ipsis etiam dominis vix denique sedandi. Quorum tota intentio est, vt se Dominis amabiles faciant, causas quibus obsequantur, exquirere. Vnde in verbis & in operibus nihil sine laude perire sinunt. Quicquid enim dicunt & faciunt, non quantolibet hominum, sed solis dignam prædicant angelis. Quorum facta, si etiam manifestè pessima sunt, arbitrorum præjudicio talium bonis præcellent. Aliorum fauent dictis, annuunt factis, nihil renuunt, nihil recusant, quod voluerint volunt, quod ab his optatur, exoptant: quod desideratur, & ipsi desiderant, secundùm cor eorum cogitant, gerunt, concipiunt, perficiunt: corda, sed non corde, cordibus jungunt, mentem, sine mente, mentibus annectunt. Efficit enim hoc in suis adulatio, vt quibus adulentur aientibus ajant, & negantibus negent; qui cæteris displicere, solis placere quærunt, à quibus extorquere intendunt. Sicut enim sola non adiecit, quæ secum arrogantiam & derogationem socias habet indissolubiles: ita non modò, quod sui juris est, blandiri scilicet, & *fauere: sed, quod ex accommoda trahit comitum proprietate, derogare facit & arrogare. Vnde primùm oleo capita dominorum impinguāt: secundò vt se iactanter arrogent, cæterisque dolosè derogent. Quos Apostolus dicit: Deo odibiles, Eosdem Propheta condemnat, dicens: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Labia quippe dolosa, ad derogationem; linguam magniloquam detulit ad arrogantiam. Arrogantes namque in seipsis extolluntur, & jactantur, de se loquuntur, loqui multiplicant, in magnis & mirabilibus super se ambulant. Derogatione verò assiduè susurrant, discordias inter fratres seminant, aliorum bona negant seu inuertunt. Qui vt alios fallant nec ab aliis fallantur, duabus semper viis gradiuntur. Væ, inquit, peccatoribus terram duabus viis ingredientibus: Terram duabus viis ingrediuntur, qui in corde & corde loquuntur; qui loquuntur bona cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.

* Fortè fan-neri. | Rom. 1. | Psalm. 11. | Eccli. 2.

CAPI-

CAPITVLVM II.

Exempla Prophetarum inducuntur, quantum isti sint cauendi.

AB his, licet non parùm cauebat, obsessum se propheta dicit & circumdatum: Circumdederunt me sicut apes. Apes rectè vocati sunt, qui lingua blandiuntur, sed latenter ex malitia feriunt. Loquendo enim mellis dulcedinem proponunt, sed occultè feriendo vulnus inferunt. Quos stimuli causâ alius Propheta scorpiones appellat; cui dictum est, Increduli & subuersores sunt tecum, & cum Scorpionibus habitas. Isti enim increduli sunt Deo, subuersores hominibus infirmis, scorpiones fortibus & robustis: quibus etsi in facie contradicere non præsumunt, ex occulto tamen vulnus derogationis inferunt. Qui rectè scorpiones dicuntur; quàndo blandi & innoxij in facie videntur, sed à dorso venenum infundunt; pacem ostendunt, & odia nutriunt; amica dicunt, & inimica faciunt; pacatas suscitant iras, æmulantur, inuident, alter alterum obliquis comedunt morsibus; vitia dissimulant, dicentes: Pax, pax, & non est pax. De talibus rectè dictum est: Sonitus terroris semper in auribus eorum, & cùm pax sit, insidias suspicantur. Dolosè namque agentes, erga se simpliciter agi non æstimant. Quorum mentes semper in laboribus sunt, quia aut moliuntur mala quæ inferant, aut metuunt, vt hæc sibi ab aliis inferantur. Qui dum alios infestare non cessant, in seipsis requiem non habent. Illis tantùm est hoc opus, otium & labor iste, quies. Exultant enim cùm malè fecerint, & lætantur in rebus pessimis; sed extrema gaudij sui luctus occupat, & risus eorum dolore miscebitur. Docent linguas suas loqui mendacium, os suum abundare malitiæ, sed labor labiorum ipsorum operiet eos.

Psalm. 117. Ezech. 2. Scorpiones qui dicantur. Ier. 6. Iob. 15. Prouerb. 2. Ibid. 14. Ier. 9. Psalm. 139.

CAPITVLVM III.

Auctoritas Prophetæ, quantum sint hæc tria cauenda, sed maximè adulatio.

HÆc tria vitia, quoniam mortifera sunt, se totis persequi viribus, tribus ostendit propheta versiculis, vbi dicit: Qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar: Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Quid aiebat in arrogantem? Cùm hoc, inquit, non edebam. Quid contra derogantem? Hunc, inquit, persequebar. Quid contra adulantem? Non direxit in conspectu oculorum meorum. Quis non direxit? Qui loquitur iniqua. Adulatores enim iniqua, & iniquè maximè loqui dicuntur; quoniam cuicumque isti subdoli prædones adulantur, nisi caueat, ipsum sibimet rapiunt & furantur. Et cùm simul in vno sint, & ferè vbicumque sunt, connexa sunt hæc tria vitia, non tamen apud omnes quibus officiunt, sua simul habent officia. Vno namque tribus his jaculis feriente, non quoscumque ferit omnes omnibus feriuntur. Multos enim ferit adulatio, quibus derogatio parcit; & arrogantia nemo læditur, nisi de quo ipsa nascitur. Vnde sæpe fit, vt qui hujusmodi sceleribus operam dare consueuit, quoties vitium vitio commutat, personam etiam mutare videatur. Differt enim à se jam altero laudator blandus, cùm de leui fautore detractor efficitur austerus; & differt à se vtroq; technis ipse fœtus arrogans, qui cùm defert sibi soli, auferre nititur omni, quod sibi cumulat vni. Cũ igitur sint pessima tria hæc, efficacius ad peius malum est adulatio, quod suos vanæ laudis edocet præconia, & edoctos item ad laudis instruit contraria. Inauditus enim est laudator immoderatus, qui vel eidem cui modò laudes ore pleno cantabat, vel alij cuilibet quando & quantum libuerit, cantata decantare sit ignarus. Nam quidquid hodie laudum irrogat esurienti; cras, si volet, digniori poterit auferre vituperio. Arrogantia, solos quos inficit, interficit: Et ex derogatione audita patienter, solet in auditore virtus augeri. Ex adulatione verò, quantò patientiùs auditur, tantò profundiùs in eo auditoris virus dulce infunditur. Quod si miser auditor sponte semel gustet, bibat, hauriat; tunc propinatores applaudunt, tunc vberiùs effundunt, & euge repetito, dicunt, deuorabimus eum.

Psalm. 100. Psalm. 34.

CAPITVLVM IV.

Non solùm esse repellendos, sed etiam statim erubescentes.

HInc est quòd Propheta, quem non latebat latens sub labiis eorum venenum aspidum, à Domino petebat non solùm istos à se repelli, sed festinanter, & confusos, & erubescentes. Auertantur, in-

Psalm. 69.

Psalm. 39. quit, statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, Euge. Et alibi: Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, Euge. Statim, inquit, auertantur, ne cõtra tales increpatio proteletur; cùm tamen sæpe increpatio prouidè differatur, vt 1. Reg. 25. postmodùm benignè suscipiatur. Nam & fœmina sapiens, videns Nabal ebrium, increpare noluit; quem digesto vino non inutiliter increpauit. Adulatio verò, si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur; vt paulisper demulceat animum, & à rigore suæ rectitudinis emollescat in delectationem sermonum: Quæ ne crescere queat, statim est ferienda. Non crescebat in conspectu illius qui dicebat, Non Psalm. 100. direxit in conspectu oculorum meorum.

Capitvlvm V.

Quòd turpia inferant his quibus adulantur.

2. Reg. 10. Venit in mentem, me legisse filios Amon barbas legatorum Dauid, qui de morte patris eos consolari venerant, dimidias rasisse, & vestes præcidisse medias vsque ad nates. Adulatores namque turbidi & inutiles, ad quos consolandos de morte patris sui venerunt legati Dauid, cùm super eos spirituali patre orbatos ministri Christi pastoralem curam suscipiunt, conuertunt se ad radendas barbas, cùm eorum rigorem & seueritatem oleo iniquæ adulationis emolliunt; vestes etiam vsque ad nates præcidunt, cùm eos tamquam molles & effœminatos vsque ad immunditias & flagitia pertrahunt prauis colloquiis miserisque blandimentis à dignitate castitatis enudant. Hoc enim solum est quod machinantur & fabricant, initiantur & consumunt integritatis inimici, pudoris hostes, pudicitiæ latrones, castitatis prædones. Qui, sancto Iob Iob. 18. testante, pedicam suam abscondunt in terra, & decipulam suam super semitam. In terra pedicam abscondunt, cùm culpam sub terrenis occultant commodis, vt videat homo quod concupiscat, & non videat in quo culpæ laqueo pedem ponat. Et decipulam suam super semitam. Intuentur enim mores cujusque, cui vitio sint propinqui; & illa ponunt ante faciem, ad quæ cognoscunt faciliùs inclinari mentem. Quorum impossibile est foueri consiliis, obliniri blandimentis, quin altera vel vtraque hominis castitas amittatur. Vtraque sæpe, altera semper. Semper enim castitas mentis amittitur, quoties castitas inimicis creditur. Mente verò manente non integra, irrita apud Deum manet carnis integritas. Vnde & Moyses Deut. 10. cordis præputium jubetur circumcidere Iob. 16. Et Iob, sicut vir lumbos præcingere. Non enim cordis præputium circumcidit, nec sicut vir lumbos accingit, qui carnis edomat lasciuiam, mentis amissa castitate; cùm Deo nequaquam pulchra sit casta generatio, nisi cum charitate. Debent itaque legati Dauid contra insulsos adulatorum sermones, contra condita sine sale colloquia, & à Deo postulare tutelam, ne fortè postquàm seniles virus dulce gustarint morbi, vix aut nunquam curabiles valeant inuenire medelam. Contra hujusmodi homines propheta in se sibi non inueniens auxilium, auxilium petiit à Domino qui fecit cælum & terram: Domine, inquit, libera animam meam à Psalm. 119. labiis iniquis, & à lingua dolosa; ab his etiam qui perperàm agere me palàm incitant; Ab his etiam qui mala, quæ suggerunt, verborum foliis obnubilant. Idem quoque ne sibi vel alij loquendo noceret, omne linguæ vitium à se remoueri petiit, dicens: Pone, Domine, custodiam ori Psalm. 140. meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.

Capitvlvm VI.

Quòd isti primi sint in omnibus non vocati.

Ostium verò nolunt poni labiis suis isti vaniloqui, maleuoli, facinorosi; qui libitis indifferenter pro licitis; qui ab illicitis cogitandis, patrandis, inuestigandis, animum, manum, & pedem non cohibent; sed quicquid in cor, in os, & ad manum venit, machinantur, garriunt, & operantur: Vbicumque ambulant, stant, sedent; lingua, manus, caput, aures, oculi, digiti, pedes, non pausant, non vacant à strepitu, minor etiam particula corporis; sed mouentur membra omnia simul & tota. Ita vt è motibus exterioris hominis, homo valeat interior agnosci. Horum sunt, in conuentu primæ sedes: in consiliis, primæ responsiones. Veniunt non vocati, intromittunt se non rogati; silentia loquentibus imponunt, audacter omnibus opponunt; respondentes suffocant, sermones sermonibus cæcant: Quibus elatrantibus satius est tacere quàm respondere. Sufficit enim pro responsione labia mouere tacendo, quoties hi sese clamositate sua non audiunt, nec respondentem. Credunt enim qui seipsos insurdant, quod sibi ringendo clamantibus cæteri pariter acclament,

& respondeant, si solùm eos labia mouere prospexerint. His conceditur à Dominis ordinata reordinare, facta reficere. Quicquid ipsi non fecerint vel ordinauerint, nec rectè factum, nec pulchrè dictum credunt, neque ordinatum. Horum est, post audita judicia judices corrigere; præjudicare judicaturis. Horum est perpetua sitis & esuries, auditores habere quos vanitando decipiant, quos verbis inanibus illiciant, quibus mel venenosum effundant, quibus quales & quanti sunt innotescat, & tandem occasione reperta loquendi, de thesauris sceleris vetera proferant & noua. Verba resonant turgida & ampullosa. Nullus interrogat, & respondent. Nemo quærit, & determinant. Ipsi quærunt, ipsi soluunt; & à tacente sæpe audiunt quod ipse etiam non considerat. Nec verbis modum sciunt ponere, vsque dum in Elihu verba prorumpant. En ventres nostri quasi mustum sine spiraculo, quod laguncula disrumpit; aut loquemur ergo aut dirumpemur. Pleni enim sumus sermonibus, & coarctat nos spiritus vteri nostri.

Job. 32.

Capitulum VII.

Quæritur à veris, vtrum falsis sit credendum.

Dicant itaque Pontifices qui sunt, quid sibi visum est de nostris qui dicuntur Episcopis. Estne credendum eis, qui tales audiunt, qui tales consulunt, talibus aures præbere lętantur? Hos hi Prælati latus sibi tutum habent. Hos hi Domini piè fouent. Nam si Dominis impiè fauent, horum est his grata præsentia, dulce consortium, suaue colloquium, jocunda quies, ac sermo efficax, feruentissimusque affectus. His lætis Domini lætantur: His præsentibus omnia præsto sunt: His sublatis, & omnia simul abeuntibus abeunt, simul & deliciæ & lætitiæ; curæ irruunt, molestiæ hinc inde pulsant, angustiæ sunt vndique, soli remanent, soli sub honoris onere laborant, soli sub dignitatis sarcina gemunt; quam aut ponere aut opprimi necesse est, si humeros isti subduxerunt.

Capitulum VIII.

Quæritur ab ipsis falsis, quare ita in se sæuiunt.

Dicant ipsi qui tam * impudenter agunt, qui tam crudeliter in sese sæuiunt; Vnde rabies hæc? Vnde est quòd sibi de se non credunt, sed fautoribus suis mendacissimis? Et cùm de cæteris rebus magis sibi credant quàm cæteris, quare de se solis magis credant cæteris quàm sibi? Credunt quod audiunt, laudantibus applaudunt, sed quid laudator attendat non attendunt. Obliuiscuntur intentionem, dum amplectuntur opinionem; & quicquid de se laudatum agnoscunt, non ignorantiæ aut beneuolentiæ laudatoris, sed suis meritis ascribunt. Vnde tanta obstinatia? Vnde cæcitas hæc? Sese, credo, ignorant; sui penitùs obliti sunt, & à se longè remoti. Multum est ab his cælum remotum; & ipsi multùm plus à se quàm à cælo, & affiniores sunt Caucaso monti quàm sibi. Qui quantò à se remotiores existunt, tantò magis incuria sui curiosos facit ad alia.

*Fortè imprudenter.

Capitulum IX.

Quòd de cæteris nimium curando, seipsos ignorant, sicut Dina filia Jacob Patriarchæ.

Ad alia circumspicienda se Dina transtulit; sed in se torpida mansit, sese non circumspexit. Voluit malè videri, sed peius visa fuit. Voluit malè cognoscere, sed peius cognita fuit. Relicto duce pubertatis suæ simul se & domum patris exiuit, vt videret mulieres regionis illius. Egressa cæteras vidit, ipsa se latuit. Alias agnouit multas, se ignorauit vnam: Quid foris lucrata est negotiando, quod domi non haberet ociando? Sibi corruptionem, patri dolorem, contumeliam fratribus, opprobrium generi. Non consuluit patrem filia; filia dicenda, non patris, sed patrui. Patrui, quem imitata est exeundo domum, foras vagando: Non patris, quem imitari noluit, domi simpliciter manendo. Erat, inquit, Esaü gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir simplex habitauit in tabernaculis. Illo foras vagante, per saltus venante, cùm penitus oblitus esset à fratre venditæ lentis; iste cibos domi parauit, paratis patrem inuitauit, consilio prudentis fœminæ. Prudens fuit fœmina, quæ consuluit; prudens fuit vir, qui prudentis consilio fœminæ credidit. Hujus prudentis viri imprudens filia fuit Dina: sed non fuit digna Dina prudentis viri dici filia; nec dici filia Iacob, cujus Iacob pater extitit. Sicut enim non omnes qui sunt ex Israël, Israëlitæ sunt; & sicut non omnes

Genes. 34.

Ibid. 25.

Ibid. 27.

Gen. 34.

qui sunt semen Abrahæ sunt filij: sic nec filia Iacob appellari meruit, quæ noluit supplantare peccata; sed succubuit à peccatis supplantata. Depatrissantē namque filiã, filiam nemo sapiens appellarit. Sicut nec Ioseph fratris sororem, quæ à fratre degenerauit. Qui, postquàm mulieris impudicæ blandimenta, jocos, amplexus, oscula spreuit; postquàm multiformes assultus illius non respexit; post varios anfractus, relicta veste qua tenebatur fugiens euasit. Sed qui tacentium Moysis & Susannæ clamorem audiuit, clamantis audiens silentium iuuenis pudici, nudum illum fugere non permisit, quem pallio longè præstantiori præsto cooperuit, innocentiæ, pudicitiæ, castitatis. Quibus in hac lucta de virginis hoste triumphantibus, palmam adeptus est, quam merebatur integritas; non passus est alter iste Ionas in ceto naufragium. Puer iste cum pueris non in ea sensit ignis incendium, quem quantum in se fuit, fœmina, fera pessima, deuorauit; sed integrum & illæsum in ipsa voragine manere juuenem stupuit gulosa belluæ deuorantis esuries. Vnde spiritu prophetiæ tactus ex parte Patriarcha Iacob flens & ejulans prædixerat, Fera pessima deuorauit filium meum Ioseph.

Ibid. 39.

Ibid. 37.

CAPITVLVM X.

Semen Ioseph exemplar esse cæteris, vt se custodiant.

PRoponitur igitur Ioseph sanctissimus, mirabile cæteris exemplar; vt à prædonibus pudicitiæ caueant, se custodiant, à se non recedant, & sui non obliuiscantur. Quem non imitando, & Dina virginitatem, & Esaü hæreditatem perdidit; & adhuc Patres prædicti amittunt sanctitatem. Qui, dum se cognoscere negligunt, dum se videre contemnunt, dum se circumspicere torpent; nec cum Apostolo in anteriora se extendunt, nec cum sanctis animalibus ante faciem suam nec coram facie sua ambulant. Ante faciem suam non ambulant, quia anteriora non petunt. Nec coram facie sua; quia sibimet ipsis præsentes non sunt, absentes enim sibi sunt qui semetipsos exquirere atque cognoscere soliciti non sunt. Quibus ad aliud intentis, latenter interim in cor eorum serpens labitur adulatorius; cujus persuasio gratanter auditur, deceptio sponte suscipitur; placent eis ejus venenata colloqula: Quæ dum recipiuntur, despiciuntur monita salutaria. Blandus hic in dolo serpens, blandimenta sitientes blandè nimis alloquitur, blanditiis rationem, mendaciis timorem compescit; & tamquam iterũ audito, Nequaquam moriemini: & palliato fine consilij, velut iterato, eritis sicut dij, hauriunt virus perituri, propinanti virus futuri. Nescit enim mentiri, qui patrem mortuum sepelire volenti, dicit: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

Philip. 3.

Ezech. 1.

Genes. 3.

Luc. 9.

CAPITVLVM XI.

Eosdem sepelire & sepeliri: Et primùm, qualiter auditores sepeliunt auditos.

DImitte, inquit, se inuicem sepeliant adulatores, & qui audiunt, cùm ab indignis indigni laudantur, & sontes sontium testimonio comprobantur, accipiunt, & reddunt; & consequuntur, & referunt; vno tempore & qui dederat recepit, & qui receperat reddidit. Sese itaque sepelire mortuos patres ac filios vanæ laudis amatores, item ipsa veritas dicit. Quoniam sibi inuicem facti sunt sepulchra, & patres filiis & filij patribus; culpa simili, sed deformi, conformes, simili quoque pœna plectendi: grauiori tamen, qui quos deberent corripere, corrumpunt. Nam, si difficili dignos efficit pœna filios non corripere corruptos: difficillima coërcendos instituit corruptos magis corrumpere. Non corripuit filios suos Heli; vnde filij ab hostibus interfecti sunt, capta arca Domini, mulier in partu mortua, ipse ruptis ceruicibus de sella retro cecidit. Core, Dathan & Abiron multos corruperunt; & cum multis perierunt. Missus est ignis de cælo, consumpsit alienum ignem offerentes. Alios ruptis terræ compagibus absorbuere tartara viuentes. Quid igitur erit de his qui nullam in corripiendis operam fecere, quorum tota & omnis est intentio hos à quibus occiduntur occidere, à quibus humantur humare. His quippe quos audiunt, non immeritò sepelire dicuntur auditores; quoniam diligenter audiendo eos in scelere fouent & faciunt adulatores. Si enim aures auerterent, vultum contraherent; malè loquentes etiam tacendo docerent, discerent non libenter dicere, quod didicerunt non libenter audiri. Quod nimirum facit qui sibi dictum recolit, Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam.

1. Reg. 3.

Num. 16.

Ibid. 3.

Deut. 11.

Eccli. 28.

Capitulum XII.

Quomodo auditi sepeliunt auditores.

Sepelitur autem à mortuis, mortuorum mortuus auditor, cùm peccatores adulando furoribus indignis falsisque laudibus peccantem deliniunt, eumque extinctum quasi sub verborum aggere suorum abscondunt. Contra quos omni filio suo sapientia consulens: Fili mi, inquit, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Illos verò qui sapientiæ credere contemnunt, tamquam paruulos & stultos arguit ipsa dicens: Vsquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ noxia sunt, cupitis? Rectè etenim, licet senes & decrepiti sint, paruuli dicuntur, qui panem fastidientes adultorum, adulatorum adhuc lacte nutriuntur. Quos benè Dominus tribus jam suscitatis mortuis, in quarto quem mortuum audiuit & suscitare noluit, vix aut nunquam à peccatis suscitandos significauit. Quoniam qui labiis iniquis ac linguis dolosis libenter acquiescunt, vix aut nunquam à vitiis resurgunt. Tales namque peccatorum oleo impinguatis capitibus suis, consilium sapientiæ contemnunt, & reprobatis sensibus in profundum malorum miseri trahuntur, vitiorumque tyrannidi captiui traduntur; ita vt carnalium voragine desideriorum absorpti, suæ rationis diuinique timoris obliti, insipientes dicere cogantur: Non est Deus.

Prouerb. 1. — Ibid. — Ioan. 11. — Psalm. 13.

Capitulum XIII.

Quòd secum non sunt, ex quo traditi sunt in reprobum sensum.

O Quàm terribile, quàm profundum & inscrutabile Dei judicium! Postquàm prima flagitia iniquitas sequitur, experta voluptas libenter repetitur, repetita blanditur, regnante peccato, sopitur vitio, ligat consuetudo. Indignum est quidem hominem sordere; dignissimum autem in sordibus existentem plus adhuc sordescere. Nostri siquidem in oculis suis sapientes, sæpe legerunt illud sapientis: Omni custodia custodi cor tuum. Quò igitur à corde recedunt? Cui se interim committunt? Recedentes à corde, recedunt à Deo, à se pariter, & à nobis. Redite præuaricatores ad cor, audito millies, non redeunt; magis magisque contemnunt. Sparsis enim mentibus foris, ad semetipsos redire difficile est. Quia praua itinera semel captos tantò delectabiliter tenent, quantò quod libuerit licet. Disciplinæ namque muro injuriis non obuiante, nulla retributionis pœna prospicitur quæ terreat: sed clausis oculis cordium præcipitantur animæ, & tantò securiùs mala perpetrant temporalia, quantò duriùs bona desperant æterna. Vnde non audiunt: sed adhuc in regione dissimilitudinis morantur; vbi morando moriuntur, & mortui sepeliuntur. Vbi porcos diù pauisse, vnique non solùm ciuium, imò tot regionis illius ciuibus, quot vaniloquis fautoribus, adhæsisse non erubescunt. Quos non reuocat pudor, ratio non coërcet, non emollit pietas, non terret auctoritas, justitia non flectit. Cogitur enim Israël captiuus dominanti reddere tributa Chananæo; quem in manu forti & brachio extento subjugauerat, subjugatum sibi tributarium esse coëgerat. Arma dat hosti turpiter victus; quem victor insignis nobiliter exarmauerat. Nec quod habitat peccatum, nolente quem habitat modò peccare, dicitur. Vbi carnalis vestigia pruriginis animam sequi non pudet, simul cum carne titillantem; vterque homo miserrimè trahit & trahitur. Inde per ignoratam carnis fortitudinem, superbia eum præcipitante, quò per agnitam ejus debilitudinem humilitas eum sublimauerat. Super quem os suum puteo vrgente, nulloque super lectum doloris ejus opem ferente, jacet, languet, torpet, cæcus, claudus, aridus, nec meretur audire medicum qui dicat, surge, tolle grabbatum tuum & ambula.

Prouerb. 4. — Isa. 47. — Ioan. 5.

Capitulum XIV.

Conuersio ad veros Pontifices, ne vanos audiendo similes his fiant.

Caueant igitur à fermento cœnodoxorum, quod est adulatio; caueant vigilantiùs, quicunque vigilanter hucusque cauerunt; quibus non placuit verba suggerere nefanda; quibus hujusmodi labes non adhæsit, quos hæc tabes non infecit. Caueant ne seducantur inanibus verbis; sed resistant fortes in fide. Modicum enim hujus fermenti massam corrumpit omnium bonorum. Nemo audiat, nemo credat. Cui semel aures miserabi-

lius præbuisse est allici blanditiis; simul credidisse, duris astringi catenis. Ex quo enim vaniloquio creditur, credentem adulatio regendum suscipit; quem deinceps dominæ moribus obtemperare necesse est. De qua vix triumphat, de quo ipsa semel triumphauit. Leges enim obligant, omne jus injuriat, diuinas obradit sanctiones, hominem sibi totum vendicat; quem in exterminium ducit erroris, oblitum quam cum Deo & ex Deo habeat dignitatem. Audiant Pastores Pastorem & Episcopum animarum suarum, jubentem sanato, ne cui diceret. Audiant successores Apostolorum, Petrum à Cornelio licet benè agentem, immoderatè venerari recusantem, seque similem illi recognoscentem: Surge, inquit, ne feceris: Et ego ipse sum homo. Audiant Angelum Dei, Angelo Ioanni respondentem: Vide ne feceris; conseruus enim tuus sum & fratrum tuorum. Apostolus quoque, de meritis baptistarum jactantes, & dicentes: Ego sum Pauli, Ego Cephæ, Ego Apollo, audire non potuit, sed velut obstupefactus, audito nomine Pauli, inquit, numquid Paulus pro vobis crucifixus est? Aut nomine Pauli baptizati estis? Quid autem respondendum dicemus blanditoribus istis, qui bona nunquam intentione, sed subdola tentatione laudatum attendunt? Recolant sancti Pontifices, quid tentatori sanctissimus respondit Pontifex: Vade, inquit, retro Satana.

Marc. 1. Actor. 10. Apoc. 19. 1. Cor. 1. Matth 4.

Capitulum XV.

Admiratio de falsis, quòd ita fallantur.

ANtiepiscopis verò nostris quid in hujusmodi tentationibus pulchrum videatur, admodùm admiror. Nam, siue à se, siue ab aliis bona sua publicare placeat: Postquàm vas sanum & seruandis idoneum secretis conscientia vel frangitur, vel deposito quòd seruabat exinanitur, & latere nolens per aures optimum & auras inanes dispergitur; quantò crescere quærit, tantò in infamiam redacta fama deperit. Nequit enim non deuorari famositas quæ fauces intrat & exit infamium. Et thesaurum, cujus tota & sola est celari permanentia, dum passim quisque ventorum conflictus adnullat. Non à se vel ab alio laudari quærebat Apostolus; qui cùm diceret: Mihi pro minimo est vt à vobis judicer, aut ab humano die; adjecit, sed neque meipsum judico. Non enim poterat de se vel ipse proferre sententiam, qui non ex toto credebat se vel ipsi conscientiæ suæ: Qui autem me iudicat; Dominus est; Dominus qui falli non potest, quoniam ipse scit cogitationes hominum, quas cernunt oculi illius solius: Auferte, inquit, malum cogitationum ab oculis meis. Ipse videt non apparentes; audit ipse non loquentes; audit etiam ipse in corde cogitantis quod non audit ipse qui cogitat; cujus auri non cessat quies, non tacet silentium. Quid cogitatis mala, ait, in cordibus vestris? Ipse solus est qui judicat, qui cor intuetur; cui nec verbum peruolat, nec subterfugit cogitatio; qui nouit decipientem, & eum qui decipitur; qui abducit consiliarios in stultum finem, & judices in stuporem: Qui dignum commendatione Iob, dignè commendare potuit; ipse tamen Iob sese commendare abhorruit, ne indignus dignè fieret à se indignè commendatus. Quem dignissimè commendauit, quando ait, Numquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo? Sanctus verò Iob de se dicebat, si osculatus sum manum meam ore meo, quod est iniquitas maxima, & negatio contra Deum Altissimum; quis mihi tribuat adjutorem? Manum suam osculatur ore suo, qui laudat quod facit; quod est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum; quia authoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur.

1. Cor. 4. Isa. 1. Matth 9. Iob. 12. Ibid. 31.

Capitulum XVI.

Occasione sumpta de verbis sancti Job, disseritur, quando sit bonum & quando sit malum venerationes dominis exhibere, & dominos recipere.

MAnum suam nempe nec à se, nec ab alio juuabat laudari. Quòd autem dixit manum suam se osculatum non fuisse; magis eum credo quod intelligebat, quàm quod dicebat negasse. Manum namque suam aliquem osculari consuetudo non est. Quòd si casu fiat, & nihil intelligatur, nec laudo nec vitupero. Illius tamen ab alio vel manum, vel pedem osculari, vel capiti caput inclinari, vel secundùm varias terrarum consuetudines

alias venerationes majoribus exhiberi, pro variis vtriusque partis intentionibus, & laudo & vitupero. Laudo multùm, vitupero plurimùm. Magna est hujus boni commendatio, sed major est huius mali vituperatio. Laudabile quidem est vt potestatibus debitus à subditis honor exhibeatur. Nam omnis potestas à Domino Deo est: Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit: Ita qui potestatem honorat, Dei ordinationem, imò ipsum Deum honorat. Credere namque debet, qui debitas hujusmodi venerationes exhibet, vt per eas quas inter se & Deum medias siue spirituales siue seculares inuenit potestates, quasi per ordinatos gradus ad altissimam omnium possit ascendere potestatem. Constat enim quòd in exhibendo Regibus cæterisque hujus ordinis potestatibus honore, Regem Regum, & dominum dominantium honorari. In Episcopis suisque majoribus, eundem quem in Regibus, Pastorem & Episcopum animarum nostrarum. Est autem in hoc admodum attendendum, vt qui debitos reddituros honores accedit, non fictè aut fraudulenter accedat. Cauendum quoque ne recipientes inanis gloriæ dulcedo demulceat, nec tumor elationis extollat. Sic enim vtrique vtrorumque præda simul & prædones, rapina simul & raptores existerent, glutirent pariter, & glutirentur, vorarent & vorarentur: vt quod in Deo & propter Deum agi præcipitur, contra Deum impudenter ageretur. Illud etiam laudabile dictum superiùs, à laudabili & ordinato diuinitùs vsu, in execrabilem & inordinatum prorueret abusum. Noui familiares dominorum inimicos, qui huiusmodi habent accessum ad similes sibi dominos, quos reddentes simul & recipientes crimen simile facit indignos. Noui qui dominos venerantur, vt ab eis præficiantur: ad dominos familiariùs appropinquant, vt festinantiùs domini fiant. Osculantur manum, vt furentur animum. Osculantur pedem, vt rapiant mentem. Capita cæteris inferiùs humiliant, facies & oculos subtiliant; vt quibus hæc faciunt, sibimetipsis ipsos furentur & rapiant. Noui enim quos supercælesti nesciente curia vulgò dicunt Episcopos, qui visis his gestis arrident, applaudunt, tument, & extolluntur; & hinc superbia eorum semper ascendente, ex hoc adipe sceleris eorum inquitate prodeunte, credentes se propter hoc obsequia deificari, dij fortes terræ vehementer eleuati sunt. Qui si mitis & humilis corde magistri discipuli essent, magis exhibitis sibi reuerentiis humiliari quàm superbire didicissent. Omnis enim à Deo concessa majoritas, minorem efficit habentem, si vsurpatur, quam vsurpare noluit summa omnium potestas; qui minorauit se paulominùs ab Angelis, in forma hominis exinanita seruili, hominem profanum in se potestatem habere non negauit, sed ei desuper esse datam asseruit: Non haberes, inquit, potestatem nisi tibi datum esset desuper.

Rom. 13. *Reges honorans Deum honorat.* *Ioan. 19.*

Capitvlvm XVII.

Malis seclusis, conuenientius fit exhortatio bonis.

Seclusis igitur hinc supradictis, qui jam venerunt in profundum vitiorum, & contemnunt: Discant cæteri majores, quibus curæ Deus est; discant à magno humili, à minori minimo, se minoribus comminorare, humilibus humiliare. Magnus enim ille Dominus, cujus magnitudinis non est finis, vt hæreditas rehæreditaret potestates, factus hæres paruulus, non distabat à seruo cùm esset Dominus omnium; non distabat à seruo se præferendo, qui fortè à suo distabat seruo se subjiciendo. Erat, inquit Euangelista, subditus illis. Quis quibus? Dominus seruis, major minoribus, Deus hominibus; habebat enim humilitatem consummantem. Sunt qui habent sufficientem, sunt qui habent abundantem; habuit ipse consummantem. Sufficientem habet; qui majori subditur, & æquali non præfertur. Abundantem, qui subditur æquali, & non præfertur minori. Ille verò consummantem habuit, qui præferebatur nulli, & subdebatur omni. Et qui sic humilis erat, sic humiles esse docebat. Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde. Discant igitur ab hoc humillimo Rege & Pontifice, Reges & Pontifices, humiles esse. Neque enim Rex, neque Pontifex, sed Tyrannus est quælibet potestas humilitate non condita. Humilitatis expers hominem diffitetur, & à Deo degenerat. Humilis hominem profitetur, & Deo se confœderat.

Luc. 2. *Humilitas triplex.* *Matth. 11.*

Capitulum XVIII.

Quantum conferat humilitas humilibus.

Humilitatis encomia.

HUmilitas est salutis præsidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum; quæ justos probat, sanctos roborat, Dei cultores ostentat. Humilitas est lorica Regis, cujus clypeus patientia est. Conseruat enim humilitas interiora, vbi est vita hominis. Et si fortè clypeus patientiæ jaculis diaboli perforetur: euadit in quem jacitur, si lorica humilitatis opponatur. Quæ non modò sana custodit, sed infirma consolidat, collisa restituit. Diruta enim & malè scissa restaurare consueuit & resarcire; reddens ad plenum sanansque quod tollit & vulnerat impatientia. Regi Niniuitarum Deus irascitur, sed ipse illicò se Regem esse obliuiscitur. Purpuram projicit, diadema deponit, cæteris factus deuotior, qui cæteris erat potentior. Hostes fuerat solitus armis bellicis ttiumphare: Deum vincere didicit armis justitiæ. Illos, virtute: illum, humilitate. Rex humilis Dauid, humiliter dicit, Peccaui, & audit, transtulit Dominus peccatum tuum. Magdalena humiliter obsequitur, & Deus respondet: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Flet humiliter princeps Apostolorum Petrus, qui magistrum negauerat, & misericorditer à magistro respicitur. Latro se humiliter accusat; & ei promittitur: Hodie mecum eris in Paradiso.

Ion. 3. 2. Reg. 12. Luc. 22. Ibid. 23.

Capitulum XIX.

Quòd hos duos imitari debeant; & primò quòd Reges Regem.

QVid mali humilitas non aufert? Quid boni non confert? Humilitas humilibus Regnum offert, quod aufert superbia superbis. Dauid humilem Deus elegit, superbum Saülem strauit. Probatur, quem populus non agnouerat: spernitur, qui super populum regnauerat. Hic, de post fætantes ad Regnum: Ille, à regno destinatur ad supplicium. Dauid ante regnum humilis, humilis extitit in regno. Rex erat potentissimus, & vniuersi vocabant eum Regem & Dominum. Ipse vocauit se, puluerem, pulicem, cinerem, & canem mortuum. Terminos populorum sibi subdiderat, sed cui ascribebat? cui attribuebat? Nihil sibi, totum Deo. In Deo, inquit, speraui; qui subdidit populum meum sub me. Et ne propter subditum à Deo sibi populum superbire videretur, consequenter subdidit: Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? Homo vanitati similis factus est: Dies ejus sicut vmbra prætereunt. Considerent Reges hæc verba regia; humilia, nobilia. Quæ quantò humiliùs prolata sunt, tantò insigniùs nobilitat ea humilitas. Considerent Reges verba Regis. Considerent Pontifices his similia verba Pontificis; Qui, cùm plus se cæteris laborasse dixisset; ne virtuti suæ videretur tribuisse quod fecerat, continuò subjunxit: Non autem ego, sed gratia Dei mecum. Sed quid est quòd dicit: non autem ego, sed gratia Dei meum? Quomodò, non egit ipse, sed gratia Dei cum ipso? Aut quomodo egit gratia Dei cum ipso, si ipse non egit? Idem est ac si ipse diceret: Non autem ego, sed ego. Quoniam enim sola Dei gratia præuentus est, dicit: Non ego. Quoniam verò cooperando Dei gratiam subsecutus est, dicere potuit & ego. Dixerat autem Rex ille, Homo vanitati similis factus est. Dicit Pontifex iste, Omnis creatura vanitati subjecta est; & idem: Omnis creatura ingemiscit & parturit adhuc. Et ne Pontificalis hunc dignitas vanitatis hujus expertem seruare videretur, addit, & non solùm illa, sed & nos ipsi, primitias spiritus habentes, intra nos gemimus. Hinc anxius & ingemiscens, & ab hac vanitate quærens liberationē, à gemitu prorumpit in clamorem, infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Quo vno, quo vnico volente ac valente liberare experto, securus de reposita justitiæ corona, sibimet respondet: Gratia Dei per Iesum Christum Dominum meum. Hos ergo duos Regum pontificumque patronos, Reges imitentur atque Pontifices. Regem Reges; vt quantò latiora sibi regna subduntur, quantò de die in diem amplificantur, quantò plus eis honoris impenditur; humiliores efficiantur, & gratias agant datori. Datori, dico, non dictori. Datori, qui dedit, vt inde plus humilient; non dictori qui dicit; vt inde plus jactitent. Quòd namque crescentibus donis non tam gaudendum, quàm de ratione donorum metuendum est. Ita, cum prædicto Rege, Reges gaudere debent vt metuant. Qui facit vnde Reges gaudeant, facit vnde Reges con-

Psalm. 143. 1. Cor. 15. Rom. 8. Ibid. 7.

tremiscant. Ipse namque est per quem Reges regnant. Ipse, qui dat salutem regibus. Ipse, qui subdit eis populos; est idem ipse qui aufert spiritum principum; terribilis apud omnes Reges terræ. Ipse est qui facit vt potentes potenter tormenta patiantur. Vnde operæpretium est, vt cùm Reges sibi regnum subjugant, cùm de hostibus triumphant, se ipsos ipsi sentiant esse homines, qui ab hominibus sentiuntur Reges. Sese, cum fidelissimo Centurione reminiscantur homines sub potestate constitutos, qui sub se milites habent: Et, cum Rege sanctissimo sæpe, imò semper dicant, Quid retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis?

Psalm. 143. Ibid. 75. Sap. 6. Luc. 7. Psalm. 115.

Capitulum XX.

Quòd Pontifices Pontificem.

ILlum quoque, qui se abortiuum & minimum Apostolorum dicebat, Pontificem, Pontifices imitentur. Vt cùm jam dictas venerationes recipiunt, cùm in foro salutationes audiunt, cùm ab hominibus Rabbi vocantur, cùm primi recubitus eis in cœnis parantur; non super his gaudeant, non extollantur, non propter hoc dilatent phylacteria sua, neque magnificent fimbrias; sed hæc audiendo, videndo, recipiendo, magis ac magis timeant, tremant, & formident. Et omnia hæc dolorem non delicias; non opes, sed inopias sibi connumerent. In his omnibus onera, non honores considerent. Quid enim justo perniciosius, quàm quòd justus videri desideret; quòd ad salutationes in foro hilarescat, & exultet; quòd adulationis fauore demulceatur? In talibus hominem homo diffitens, æqualem se superis metitur, & mentitur. Metitur se superis æqualem, qui paucorum quæ vix ministrat bonorum æstimat se factorem; & inde laudem quærens, omnium bonorum auctorem, cujus gratia prædicandos sibi titulos cumulauit, obliuiscitur; quod suum est elationis. Postquàm enim fidelis anima de abysso vitiorum emergens, ad salutare virtutum culmen ascendit, velut ex insidiis prosilit & occurrit elatio; totum domus Domini ædificium concussum ad ruinam supprimit, quod jam surrexerat ad consummationem. Sed inanes hujusmodi venerationes, imò * venationes, duo prætaxati Rex & Pontifex non appetebant. Qui nec de bonis gloriam vsurpare volebant, Recolo dicta sanctissimi Regis; & audio Regem humilem altissimo Regi dicentem: Non nobis, Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam. Reuoluo scripta sancti Pontificis, & scriptum inuenio, Gratiâ Dei sum id quod sum.

*Fortè venationes.

Psalm. 113. 1. Cor. 15.

Capitulum XXI.

Conuersio à veris ad falsos, quibus ostenditur quòd si etiam tales essent quales prædicantur, bonum quod priùs habebant, auferret ipsa laudatio.

AD Pontifices qui sunt, habebam modò sermonem. Sed currit sermo velociter à cæteris ad cæteros. Vnde gloria, gloria hæc est, dicant dicti Pontifices. Si enim sunt quales à domesticis suis hostibus prædicantur, quid sibi de gloria in se, non in Domino? Quid commendabile in se sentiunt à se? Quid habent quod non acceperunt? Quid glorientur quasi non acceperint? Quare non timent illud audire, Gloriam ab inuicem quæritis, & gloriam quæ à solo Deo est non vultis? Vel magis illud, recepistis mercedem vestram. Vel, dum apud vendentes oleum tamdiù commorantur, sponsi cor obserari non formidant. Credo non confidunt de conscientia sua, cui nil boni committunt, quam bonis euacuant omnibus, cujus thesaurum piratis ac publicis exponunt prædonibus. Non curarent quidem clarere præconio, si conscientiæ suæ propriæ contenti essent testimonio: Quo contentus erat qui dicebat: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Nullum verò bonum in hujusmodi conscientia restat. Vbi, si aliquid fortè conceperant, violenter parturientes, aborsum coguntur parere animæ, quas ligantes in peccatis adulantium linguæ, quod iustus scintillare cœperat, extinguit & incinerat.

Ioan. 5. Matth. 5. Ibid. 25. 2. Cor. 1.

Capitulum XXII.

Aliud membrum diuisionis; scilicet, si non sunt tales.

SI verò bona in se non sentiant, quæ de se prædicari audiunt; quare linguis miseris, miseriores ipsi, miseras præbent aures? Heu, heu, dum malè glo-

riantur & præsumunt quod non sunt, in confusione consternuntur, & amittunt quod sunt. O cæca hominum prouidentia! O stolida prudentia! Magna cauent à furibus solicitudine, ne suam vnam furentur ouem, majori ne bouem, minima vel nulla ne mentem. Solicitè ab his cauent qui furantur res hominum, non ab his qui furantur rerum dominos, homines. Censum custodiunt; sensum verò custodire negligunt. In censu sunt auari; in sensu prodigi; in neutro largi. Res suas à furibus custodiunt; semetipsos furibus exponunt. Quanto aurum auro pretiosius, custoditur à furibus aurum, exponitur furibus auris. Quid in homine pretiosius mente? Quid in homine vilius mendacio? Mendacium auditur, & mendacio mens emitur. O si res dici possint, rerum disparium commercium! Vbi tam carum, tam vile comparatum est; Vbi quod in mundo pretiosius est, quod inter res optima res est, eo quod in mundo abjectius est, quod res non est, imò quod nihil est, tam imprudenter emptum est. Quid est mens? Quid est mendacium? Mens est sanctum quoddam, quiddam purissimum: Mendacium est quoddam seu quiddam spurcissimum. Mens aliquid magnum est: Mendacium magnum nihil est. Omni peccato, mendacium magis nihil est. O infelices hujusmodi mercatores; qui seipsos vendunt, & suimetipsorum pretium ipsum nihil accipiunt. Legunt, sed negligunt, vanos esse filios hominum in stateris, vt decipiant de vanitate in id ipsum. Legunt, sed non intelligunt, sic beatificantes à se beatificatos in errorem mittere. Erunt, inquit, qui beatificant seducentes, & qui beatificantur præcipitati. Quæ si rectè intelligerent, non illos eligerent, sed fugarent & fugerent. Ad quos procul à se fugandos, armat Regem & Prophetam suum, Rex Regum & Prophetarum: Primùm ab ipso quærens, quæ arma contra hujusmodi valent: Quid, inquit detur, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Mox ipsum instruit & munit: Sagittæ, inquit, potentis acutæ, cum carbonibus suis desolatoriis. Dat sagittas, apponit carbones. Sagittas ad defendendum & fugandum: Carbones, ad consolandum. Sagittæ namque potentis, verba sunt saluatoris: quæ faciunt vulnus non liuoris, sed amoris; quæ linguas adulantium superant; si addantur carbones desolatorij, exempla scilicet Sanctorum de iniquitate conuersorum. Qui rectè carbones dicuntur, quia de mortuis reuiuiscunt, & adhibiti aliis alios incendunt; & desolatorij, quia spiritum consolando, carnales desolantur affectiones. Postmodum diuinorum eloquiorum sagittis, atque Sanctorum paradigmatibus Propheta munitus, lætus extitit qui lugebat, fretus qui pauebat. Pauebat enim omnipotentis de secretis, quod non pauent Apocrysarij Belial. Cauebat, quos ipsi non cauent qui vehementi gaudent lætitia, cùm eos inueniunt sibi sepulcrum.

Psalm. 61. — Isa. 9. — Psalm. 119. — 1. Reg. 21.

Capitvlvm XXIII.

Magis induratos Pharaone.

INduratum est cor Pharaonis: sed hi magis indurati sunt Pharaone. Pharao* quomodo sustinuerat septem præcedentes plagas, sed succedentem octauam locustarum sustinere non potuit. Ventus, inquit, vrens leuauit locustas & operuerunt vniuersam* faciem terræ & comederunt omnem herbam, & quicquid pomorũ fuit in arboribus. Quibus excitatus Pharao, non vltrà sedit, sed festinus surrexit & clamauit ad Moysen & Aaron. Quid autem intellexit per locustas, quæ ducem non habent; nisi Adulatores, qui nec hominem verentur, nec Deum timent? Quid? accedentibus deuoratur herba; quia quorum sunt fautores, verbis annihilant verba: Et arborum poma deuorant, cùm eorum etiam opera qui fortissimi videntur, eneruant. His subitò visis, excitatus illicò Pharao: non vltrà sedet, sed surgit festinus. Terruit Pharaonem terribile quod videbatur; non istos terret terribilius quod intelligebatur. Terruit illum figura pestis futuræ, non istos pestis complens promissa futuræ. Timuit ille ventum de longè minantem: non timent isti grandinantem, non timent necantem nouellas fruges mentium, non timent fulminum ictus ferientium. Timuit ille sagittam adhuc in pharetrâ latentem, quam non timent isti de arcu prosilientem. Non sedit, inquit, vltrà, sed surrexit Pharao festinus, & clamauit ad Moysen & Aaron, peccaui in Dominum Deum vestrum & in vos. Nostri verò Pharaones, quando dicent; peccauimus? Quorum vniuersa negotia antequàm fiant jam sæpe dictæ tam honestæ tam idoneæ personæ præmasticatione subdola fabricant. Quando dicent, peccauimus; qui majores Ecclesias clauis

*Fortè quidammodo. — Exod. 10. — * Orig. superficiem

Parmenonibus suis regendas commiserunt: Quibus etiam ipsi seipsos gloriosos fecere Thrasones. Tales namque quantò alter altero fraudulentior, quantò à Prælatis creditur facinorosior; in majoribus Ecclesiis loca concedunt altiora; & minor habetur in sede, qui minor auditur in scelere.

Explicit tertia pars.

INCIPIUNT CAPITULA *quartæ & vltimæ Partis.*

QUARTA PARS TRACTATUS QUALES SUNT.

CAPITULUM PRIMUM.

Quòd eos per triduum ab Archidiaconis audiri, nec obest nec prodest.

IN minoribus Ecclesiis quales intromittuntur, non sine pudore dicere queo. Quæruntur, vt dignum est, qui digni sunt: sed vnum est quod dignos efficit, dignitas habendi. Soli habentes apud dictos Episcopos ordinibus digni judicantur & Ecclesiis. Solet ante celebrationem Ordinum, vt qui digni sunt ordinandi pateat, periculum in litteris fieri; & à quarta feria canonicè statuta præcedere disquisitio. Modò multò digniùs videmus fieri; cùm per totum annum qui digni sunt audiri non cessent auditores indefessi. Sed ad hos audiendos, non libri sed libræ reuoluuntur. Non quæritur quantum legerunt, sed quantum collegerunt. Non quantum didicerunt, sed quantum dederunt. Non quæritur quid sciant, sed quid habeant. Non quid habeant in anima, sed quid in arca. Non quid in animo, sed quid in horreo. Quoniam apud hujusmodi auditores, faciliùs impetrant apothecæ, quàm bibliothecæ; suffragia & dona cellarij, quàm bona sacrarij. Non curatur vtrùm accedant honesti, sed quàm onusti. Sese namque offerunt honores onustis, pretiosis tamen priùs exoneratis oneribus, ne honorum ponderositas aliâ eos sarcinâ grauatos inueniat, & duplici pondere pressos in præceps ire compellat. De parentibus & parentela non curatur, si habeant. Quoniam omnes pariter habentes, facit pariter habere nobiles, & neminem suorum viuere degenerem. Murmurant sæpe contra Ordinandos aulici decuriones. Sed omnis in fine murmuratio cessat. Omnia denique sunt pacificata, omnia reformata, à planta pedis vsque ad verticem, tota curia sedata. Sancti patres marcis, patrum nepotes libris, Consiliarij solidis, ostiarij donariis. Nec propter hoc restant anseres & altilia, carnes, pisces, & diuersi generis volatilia; vt

vtrique ventris & bursæ satisfiat famelicæ voracitati.

Capitvlvm II.

Non recedere vacuos Ordinibus, qui non accedunt vacuis manibus.

SI verò sic auditi à Patribus, imò ab Antipatribus per totũ annum, rursus ab Archidiaconibus audiantur per præcedens triduum; nec officit, nec proficit. Admirantibus enim ipsis qui audiunt Archidiaconis, quos liber improbat, approbantur, & quos approbat improbantur. Si super his dubij præsumant quærere, quare: Audiunt sibi responsum: Non est vestrum nosse tempora, quæ Patres posuerunt in sua potestate. Nisi tantùm Archidiaconi simul & nepotes sint; nisi sint de felicibus illis, quos inter purpureos curialium choros sanguis vel adulatio Nazaræos efficit; quibus datum est nosse mysteria regni hujus mundi. Cæteris enim omnia fiunt in parabolis.

Capitvlvm III.

Securè accedere qui sic accedunt.

PEr totum igitur annum auditi, à perfectè probatis perfectissimè probati; secundùm quatuor Temporum varietates, quater in anno confidenter accedunt ad Pontifices Ordinandi. Qui si de rebus vnicuique tempori congruis copiosè Patres honorent; venientibus Patres assurgunt, congratulantur accedentibus. Hoc modò filios amplectuntur simul & osculantur. Clausus illos recipit liber, in quo his nihil difficile scriptum est. Et propter quadripartiti temporis obsequium probantur totum legisse, ac memoriter tenuisse quadriuium. Quoniam verò de tribus inferioribus elementis sunt * quæcumque conuenientia Pontificibus offerunt munera; propter triplicem hujusmodi varietatem, triuium perfectè didicisse reperiuntur. De bonis siquidem superioris elementi non curant Antistites isti. Bonum enim cæleste venter non deuorat, bursa non includit, arca non incarcerat. Ipsum quoque bonum dedignatur & abhorret; quieti, deliciis & sopori vacantes; quod vix à sobriis acquiritur cum labore. Laborem verò negat dominis delicata Domini natura; quibus etiam morbus est incurabilis ipse timor infirmandi. Non enim, inquiunt, bonum, quod nulli sanum est; nec sanum est, quod pectori nocet, aut capiti. His verò nimiùm officit inuisibilium nimia meditatio bonorum. Pectus enim siccat, mentem lacerat, cerebrum infatuat, totum hominem attenuat contemplatio jugis. Et nisi in prima febris hujus accessione succurratur à Physicis, facilè Phthisis incurritur. Vel, si pinguis est persona, quæ Phthisin euasisse videatur, non minùs ei cauendum est ab orationibus & vigiliis. Nam ex his nimia contracta sitis, ex quo superfluis & immoderatis potibus restingui non potest, turgidam, inflantem, sitientem generat hydropisim. Ex his inferunt, non est bonum contemplari cum labore; vbi consueta sine labore gratam dat actio quietem. Appetamus ergo bona quæ nutriunt, non quæ nutrita destruunt. His auditis, securè veniunt qui ordinandi sunt. Quos antequàm ordinentur, præterita de futuris in tantùm certificant, vt à cæteris qui rem nouerunt, etiam ante Ordines appellentur ordinati; & pro variis trium aut quatuor prædictorum seruitiis, à cæteris dicantur terque quaterque beati. Qui in supradictis auditi, si velint in aliis adhuc audiri, vt luculenta magis eorum sapientia pateat, se doctos indicent vendenda emere & empta reuendere, lucrumque quolibet modò multiplicatum Domino suo reportent. Quo facto, propter geminam negotiandi scientiam, in vtroque testamento non modò docti, sed doctores inueniuntur. A Domino suo plenè laudantur; à curia tota beantur; cæteri à cæteris iudicantur: Hi sunt, inquiunt, qui proferunt de thesautis suis noua & vetera. De cæteris quæ ante Ordines quæri solent; de moribus, scilicet & vita Ordinandorum; vtrùm etiam legitimè nati sint: nihil vltrà quærendum prudentissima consulit dispensatio. Non est enim quærendum de matrimonio, vbi tanta pollet scientiæ perfectio. De moribus & vita non quæritur, quæ sapientiæ conformari non ambigitur. Si enim vitæ vel morum * hos peruersio detur, paret aut hebes aut nulla eorum penitùs esset sapientia.

*Fortè quæcumque sunt

*Fortè horum vel ad hos.

Capi-

Capitvlvm IV.

Qui pro tali respondeant ad altare; & quid sibi injungatur.

POst hæc nihil restat, nisi Ecclesiam intrare. Vbi multa quæruntur, sed assunt qui respondeant. Pontifice quærente, de sic accedente, vtrum velit Ordinari: Respondens subjungit pecunia, volo. Quærente, vtrùm sit dignus: Respondens subnectit argentum, dignus. Quærente vtrùm sit justus; Respondens submurmurat aurum, justissimus. His auditis, pater lacrymans filio dat osculum, & benedicit ei, dicens: Det tibi Deus de pinguedine terræ abundantiam frumenti, vini & olei, & seruiant tibi populi. De rore cæli, prætermittitur: quia venter eorum rorem cæli non quærit. Deinde, licet per se doctus sit, auctoritate tamen Pontificali, de lege & Prophetis quædam ei memoriter tenenda commemorat, dicens: Fili memento nostri in beneplacito tuo, & visita nos. Item, veni, festina, & noli tardare. Et illud de cantico amoris: Reuertere, Reuertere, vt intueamur te. Tandem inter cætera, quæ tenaciori desiderat commendari memoriæ, illud legis postremum instillat auribus, non apparreas in conspectu Domini tui vacuus. Denique Filius sanctissimus à Patre sanctissimo sanctissimè recedit execratus.

Genes. 17. Psalm. 105. Cant. 6. Exod. 23.

Capitvlvm V.

Eadem lege & Ecclesiam sibi committit, qua fuerat Ordinatus.

SEmel itaque ministerij sui reuerenda irreuerenter peracta celebratione, aliquem fortè videt in confinio simplicem siue decrepitum, de cujus ab Ecclesia sua supplantatione, vna hujus cura est & parentum. Quo concepto scelere, festinanter cum amicis redit ad Pontificem, vt quo simul sunt imprægnati, venenosum germen in gremium Pastoris simul infundant. Quibus penitùs expoliatis rebus pariter & sensibus; sub quo fuerat ordinatus, sub eodem canone sacerdos regreditur Ecclesiasticus. Hæc enim ab his Episcopis in tanto tenore regula custoditur, vt si vectigalia Simoniæ non exigendo semel se designasse recordentur, irremissibiliùs quàm in Spiritum sanctum credant se peccasse. Qui nisi de die in diem solito dolosiùs & inhonestiùs agendo proficiant vnum, in omnibus ab eis detestabile timetur virtutis crimen incurrere. Vnde si contra simoniæ majestatem eos aliquando facere cogat penuria & paucitas emptorum; longè latéque diffusi sunt præcones, qui die noctuque clamare non cessant: Messis quidem multa, operarij verò pauci. Omnes sitientes venite, & qui habetis argentum, properate, emite. Venite, inquiunt, securè; quoniam omni habenti dabitur, & non habenti auferetur. Compelluntur igitur de longinquo venire qui habent; procul ejectis & exterminatis, qui non habent, indigenis.

Capitvlvm VI.

In sola iniquitate æquos esse, qui in cæteris omnibus sunt iniqui.

ET vt quantum quanto justè respondeat, de longè venientia trutinantes munera stateræ secretioribus parata sunt in cameris; vt qui plus auri, plus Dei, qui plus pecuniæ largitur, plus sibi gratiæ sine fraude rependatur. Facit enim in hujusmodi fraus ipsa, vt tota sine fraude res agatur: cùm totum fraudulenter agendo, solo tramite fraudis rectè inceditur, & in nullo penitùs à fraude deuietur. Vnde viatores hujus itineris in hunc solum timent errorem incidere deuiationis; vt quoties negotia doli & vim falsitatis exequuntur, alicujus seductione virtutis decepti, à dolo ad verum, à deuio ad rectum diuertant; quos à via sua nunquam deuiare, est nunquam ad viam reuerti. A via nempe sua nimium deuiarent, si qui fiducialiter aurum suum justis Pontificum commisere stateris, talionem non reciperent, juxta pretium & valentiam ponderati æris. Vnde prouidè circumspiciuntur, & circumspectè prouident, vt nihil fraudis in fraudis negotio commutatio patiatur: sed totum vtriusque partis commercium soli vtrinque pariter assentiat æquitati. In quo facto miro modo cernitur, vt qui in omnibus iniqui sunt, in sola iniquitate reperiantur æquissimi. Huic verò nequissimæ æquitati tantam eos operam dare credimus, vt sui Simonis magistri in omnibus & per omnia obediant mandatis. Legunt

enim in decretis auari Simonis, quòd multa danti carnalia, multa danda sunt spiritualia.

Capitvlvm VII.

Quæ sunt decreta Simonis.

QVi dederit, inquit, Simoni multas auri vel argenti marcas, multas & magni nominis habere meretur Ecclesias. Qui lapides pretiosos, pretiosus habendus est super populos. Qui multas solidorum libras, solidæ huic Ecclesiæ librabuntur. Qui multas equas, æquabile non æquale munus accipit. Qui multas vaccas, non vacabit, sed multas possidebit animas. Qui multas oues, ouabit multarum factus spiritualium pastor ouium. Hæc & similia decreta à dictis Pontificibus tantâ cauentur violari cautelâ, quòd leuius ducerent se molæ ligatos asinariæ in profundum maris demergi, quàm de his & similibus eorum magistri Simonis assertionibus iota vnum perire aut apicem. Sed quot & quantas, in hujusmodi iocis, lituras in literis lacrymæ meæ fecere, ipsa quam meis scripsi fere deleta pagina manibus testatur. Scio, quòd nec latet me, quòd hæc & cætera in hunc modum scripta, more meo jocando scripsisse videbor. Nam juxta dictum Apostoli, tempus videns ego ridendi tempus & flendi; obsecrandi, increpandi, opportunè importunè instandi; sæpe, post duras increpationes, leues pariter & lugubres in multis voluminis huius locis exhortationes interseruisse me recordor. Oportuit etiam me ludentis habere verba, qui deflentis & ridentis Ecclesiæ locum in enarrata quantum potui serie suppleui, seruaturus idem iis enarranda. Luget enim hîc incessanter cum filiis suis prætaxatis qui pontifices à simplicibus appellantur, exul & anxia, illa quæ sursùm est Ierusalem libera, mater nostra; quæ, sub quibus luget, eosdem, vilibus hîc sanctius occupatos, desuper, vbi grassanti stultitiæ non est fas aspirare, non minus irridet. Irridendos enim censet supercælestis curia, quos diu incuruauit idolis auaritia; quos diu coëgit antea sua ludere sculptilia; quorum neomenias odit; & nullam in eis de propitiando reatu spem habens, quibus ipsa propitiatio sua vertitur in reatum. Hinc quoque dictis indignè Patribus, dignè à filiis qui essent, si patres haberent, illuditur. Hinc & ego memetipsum recolo sæpe luctum ludis intercidisse necessariis. Noueram enim non inutilem esse doctrinam, in qua ludo luctus & luctu ludus interciditur. Nam dum vicibus alternis se inuicem hæc duo tuentur, nec in luctu luctus aliquam sinit aperiri rimulam, qua mendax hypocrisis irrepat; nec in ludo quem luctus coërcet dissolutæ fas lætitiæ conceditur, & veritatem excludat: nec dissolutam ego, nec ineptam iocosis syllabis suspicor inesse lætitiam, vbi salua saluatur majestas & reuerentia veritatis. Quæ autem & quàm speciosa, per totum hoc opus, vbicunque iocari jussum, sub ioco lateat veritas, enucleandum ingeniosis relinquo. Et vt veritatem mecum intelligant, intellectamque discutiant, pigris vt excitentur, studiosis vt exerceantur, jugem operam indico. His enim supersedere compellor, transiturus ad ea quæ faciunt dicti Pontifices iuxta tenorem prædictorum magistri sui mandatorum. Quorum aut in nullo aut in modico transgressores existunt.

Capitvlvm VIII.

Ipsos procul audire & odorari qui habeant.

AVres habent audiendi Pontifices, & nares odorandi, de longe sentiunt, quorum sunt plena promptuaria, oues fœtosæ, boues crassæ. Quorum etsi multos in domibus inueniant filios filiasve compositos templo similes ornato; non subsannant, non abhorrent; sed benedicunt populum cui hæc sunt; nos iudicant solos seruire dignos altario. Antequàm tamen iudicent securi de pretio. Nemini enim datur intrandi licentia, donec Pontifici toto reddito peculio, inania silent animalium stabula. Multa enim variaque supellectile vacuæ remanent ædes dominorum. Non vt priùs eructant ex hoc in illud promptuaria. Intercedunt enim pro dominis apud Pontifices hæc omnia. Quibus perpetua supplicantibus intercessione, nulla retrorsùm patent vestigia. Horum autem domini, non à mercede

fraudantur optata; quos, his dignè receptis, dignè recipit Ecclesia. Hos sancti aiunt Antipatres in domo Dei dignè celebrare, dignè claréque cantare; qui mihi magis mugire videntur. Quamquam enim dulcis vocem cantilenæ hominis ore modulentur exteriùs; animalis introrsùs ore frendentes, omni Tauro dementiùs homines mugiunt animales.

CAPITVLVM IX.

Hucusque quales sunt; & quales habent dixisse; non quales objiciunt.

Ecce, quales existentes, quales habent. Sed, vnde plus dolendum est, quales objiciunt, quos & à quibus volunt nec videre nec videri. Neminem opinor latere prudentem, quòd sicut omninò sibi similes supradictos eligunt, sic illis & sibi dissimiles dissimiliter negligunt. In illis non placent eis nisi mala: In istis non placent eis, imò displicent, nisi bona. Placet illis in illis rudis imperitia, stulta simplicitas, hebes ignorantia, obstinata difficultas, curæ inutiles, illicitæ cupiditates, sacrilegi mores seu errores, timor vanus, amor noxius, pudenda gaudia, fides perdita, spes relicta, charitas neglecta, intelligentia abjecta, voluntas captiua. Quos simul omnes Princeps hujus mundi fecit, regnum suum; fortis armatus, atrium suum; Pater tenebrarum, tenebrosum habitaculum suum. Si fortè sint aliqui, in quibus videant bona malis positis opposita; quorum dies sobrij, noctes pudicæ, vigiliæ sanctæ, sopor castus, actus probi, conuersatio honesta, vita ex omni parte sibi consentiens; vita in se pretiosa, in cæteris fructuosa; quorum depellit languorem, torporem, errorem, infirmitatem animi juuando; negligentiam, exhortando; ignorantiam, erudiendo: si tales, inquam, inueniant paucos; quantum possunt pauciores faciunt, & annullant: honestos reprobant, probos dehonestant, simplices fugant, prudentes fugiunt, mansuetos exasperant, humiles persequuntur. Si crimen quæritur, quod tanta infestatione sontes in insontibus vlciscantur? * verum in eis crimen detestabile reperitur honesta conuersatio. Nec mirum; quoniam à primo heri vsque hodie, innocentia ipsam quam patitur instigat inuidiam, & æmulos in se sancta incitat vita. Auditis aliorum * morbis, in se tabescunt, audita cæterorum bona conuersatione febricitant, aliorum sapientia est illis altera paralysis; & quæ apud alios iuuat, apud istos habenti scientia, non solùm apud eos habenti habita, sed non habentibus officit audita. Nam, propter sapientes, quos habent odio, displicet eis in cæteris falsum nomen sapientis & opinio. Si quis liberiùs & expeditiùs vacet orationi, manum à secularibus retrahat, mentem reuocet; nimis simplex ab his iudicatur, & idiota. Si quis libris inuigilet, lectioni det operam, sapientes audiat: hunc dicunt inertem & ineptum, cordis pusillanimitate cæteris postpositis ineptias & otia fectari. Disceptantes & conquirentes inuicem, vt veritas in dubiis eluceat, versobos aiunt, & garrulos, & totam eorum ratiocinationem ascribunt phrenesi, vel melancholiæ, qui se potius plangere debeant peccatorum morbo languentes, & phrenesi criminum laborantes. Mandatorum cultores, vitiorum vltores, dicunt Dæmoniacos, & ab eis cauendum prædicant per plateas.

* Fortè. virum.

*Fortè moribus.

CAPITVLVM X.

Nihil in his eos intelligere, nisi populum filiorum Israël opprimere.

Qvid autem in his sentire debemus, nisi, Ioseph ignorato, filios Israël opprimere, ne fortè multiplicentur? Nonnè proponunt eis magistros operum, qui duris eos luti & lateris operibus affligunt, cùm cœnodoxiis suis, mendaciis, & parasitis subdunt conculcandos. Hi sunt coadjutores eorum, qui prudentiores filiis lucis in generatione sua, suam & dominorum rapacem ingluuiem assiduis non cessent vrgere capturis. Insidiantur vt rapiant, rapiunt vt deuorent, & qui rapuerunt, validiori fame cruciantur. Opes & illis & dominis suis exuberant, sed egestate torquentur. Quorum bursas paupertas euacuat, fames exinaniuit horrea, sitis exhaurit apothecas. Liber ab his non legitur, nisi liber extortionis, quem millies in die reuoluunt. Quibus circumquaque deprædantibus, ditatur, & diademate incedit ornatus Pharao, Israël autem oneratus cophino, onere pressus, honore priuatus, labore fatigatus, afflictus miseriis, lacessitus injuriis gemit, luget, pulsat cælum clamoribus, pedes patris orphanorum lacrymis madefacit, clamat etiam, gemit, & suspirat,

ad Protectorem suum Regem Angliæ, Ducem Aquitaniæ; vt illi videre placeat afflictionem Ecclesiæ suæ, duriter ab Ægyptiis oppressæ. Clamat etiam pro se, clamat pro filiis, imò clamant Ecclesiæ multæ; cui fraus imperat, dolus principatur. Clamat Ecclesia pro filiis, quibus vbera pueris, panem coacta negat adultis. Stupet mater, quos odit, in gremio se fouere priuignos: sed magis stupet, filiis se nouercari dilectis, alienis seruire pro suis, hostibus pro amicis, pro patribus parricidis, pro sponsis adulteris, pro Simone Petro Simoni Mago, pro Deo mammonæ & dæmoni. Dolet vt videt sponsa, naribus polluta porcorum monilia, quibus olim ornata sponso placebat cælesti. Habitat in parietinis, vbi multiplici patente damno ruinarum, iudex excelsæ remanet spiritualis aulæ vestigium, & regiæ domus imago. Exulat cum filiis suis intra parietes proprios; vnde vno multorum suspirio, vno dolentium planctu, vna sui & filiorum lacryma, à Rege sibi diuinitùs dato flagitat consilium, implorat auxilium, auxilium à potente, consilium à prudente. Moueat Regem domus Dei, opponat se murum pro domo Israël, quam sibi templum elegit Rex sublimis, Rex humilis; qui & homo natus est in ea, & ipse fundauit eam Rex altissimus. In qua pauper est, & diues; In qua laborat ipse viator, & quiescit habitator: In qua temporale petit ipse viaticum, & panem largitur æternum: Peregrinatur, & regnat. Sed vbi peregrinatur; à Regibus postulat auxilia. Vbi regnat, Regibus donat miranda stipendia. Placeat Regi, Regis magni domū videre; videri tamen verecundantem, videri formidantem. Vnde non verecundabitur? Vnde non timebit? Erubescit domus orationis, se factam esse speluncam latronum. Erubescit, quòd principes sui facti sunt socij furum, diligunt munera, sequuntur retributiones. Timet, quæ etiam à suis secura non est. Homines enim pacis suæ, qui comedunt panes suos, magnificant super eos supplantationem. Timet & dolet, quæ ab intrantibus aliunde, non per ostium, se lædi sentit & violari. Sed magis timet, quam sibi propè videt, nisi propè subueniatur, funditùs imminere subuersionem.

CAPITVLVM XI.

Adhuc protenditur clamor Ecclesiæ, pro Rege & pro filiis.

Placeat ergo Regi, Reginæ subuenire, sponsæ summi Regis. Placeat diligenter inspicere; quales in antedictis Aquitaniæ partibus Ecclesiis præsunt, dominantur & disponunt: Quales ibidem mendicant & exulant. Dignetur Dux & Rector à Deo datus, necnon modò cæteris, sed & clero. Deinde cæteris dignetur prædictus Rex prædictæ nationis clerum ante suam conuocare præsentiam; videat, interroget, audiat ipse præsentes. Tunc credet Dominus meus Rex oculis suis & auribus; credet sibi, non mihi homini contemptibili, qui de longè rogo, supplico. Supplico pro cæteris magis quàm pro me; cui diuitias pręstat exilium, delicias parat exterminium: Cui peregrinatio felix, fertilis incolatus, felix primæ felicitatis obliuio, lenis austeritas, crudelitas blanda, dulcis amaritudo, patrum patriæ mutatio jocunda: cui transalpinam se dedit in sociam gratia læta comes: Qua cunctis placui, cunctique mihi placuere. Italus enim risit, applausit Appulus, Siculus obsecutus est, auxit Romanus honores. Pro cæteris itaque rogo, quos apud seipsos exulare cogit, dulcis in se patria, in Patribus amara: Non pro me qui feliciter exulo. Moueant Regem miseræ lacrymæ pietatis, planctus innocentiæ, passio charitatis, gemitus humilitatis, clamores justitiæ, silentia benignitatis, vulnera patientiæ, compassio charitatis, suspiria prudentiæ, scandala simplicitatis, pudoris violentiæ, læsiones integritatis. Placeat & videat, quanta sit in partibus illis multitudo proborum, honestorum, prudentis & simplicis vitæ conuersationis optimæ, quorum quia materia rebus gerendis deficit, virtus tacita consenescit. Quibus sub memoratis sæpe patribus mater Ecclesia prouidere nec ausum habet, nec facultatem. Tunc ipse nouerit, in quàm honestos vsus, imò in quàm miseros & profanos abusus, res Ecclesiasticæ simul omnes, proh dolor! expenduntur, in fumum & cinerem rediguntur, penitus consumuntur. Quo viso, quo cognito, quo certò comperto; quid deinceps facturus est, quid sit super his facturus Rex ipse sciet, ipse cogitabit, curabit, perficiet,

Ipse, vt sibi suisque consulat, suos & se consulet.

Capitulum XII.

Regem Regum bis intrasse templum; nec sine causa.

VNum tamen scio, & sine præjudicio dico: Quòd Rex ille magnus, Regum omnium potentissimus, qui vices & jura sua Regibus suis exequenda commisit, bis à Templo ementes & vendentes ejecturus, bis ad hoc templum intrauit, bis ejiciendos ejecit. In quo facto, non solùm ejectio, sed ejectionis modus attendendus est. Legi Euangelium, quod ementes & vendentes à Templo docet ejectos & verbo, & verbere. Legi Euangelium, quod ejectionem loquitur, & verbera silet. Quod non casu, sed cauta credo prouidentia factum. Rex enim ille cujus actiones vitæ Regiæ sunt institutiones, dum adhuc in terris videretur, dum adhuc cum hominibus conuersaretur, quoniam ipse erat & Pontifex, posteros suos Reges & Pontifices, in hoc facto docuit quid facerent, & idem faciendi dedit audaciam: intrauit templum, intrauit semel, intrauit iterùm. Intrauit Rex, intrauit Pontifex. Rex ejecit ejiciendos, ejiciendos ejecit Pontifex. Ejecit gladio Regis, ejecit gladio Pontificis. Ejecit lingua, ejecit manu; ejecit verbo, ejecit verbere. Ille vnus gladium vtrumque quando placuit exercuit. Ipse quamdiù placuit, occultum vtrumque tenuit; vtrumque in vaginam humilitatis ad tempus humiliter occultauit: vtrumque loco & tempore mirabiliter euaginauit; vtroque cohæredes suos, Reges & Pontifices armauit, altero Reges, altero Pontifices; quos non semper in vagina sua voluit teneri, sed & loco & tempore suo, pro personis, pro causis exigentibus, exeri. Exeri quidem voluit, vt erudiantur indocti, foueantur infirmi, feriantur rebelles, & repellantur superbi. Se solùm armauit vtroque; vtrumque gladium, credo, euaginauerat; prælia Dei & hominum solus ille præliatur, inferos dimicatur, dæmones triumphatur. Quando de vtroque mentio facta est: Domine, inquiunt, ecce duo gladij hìc. Et ipse respondit, Sufficit. Duo namque sufficiebant capiti; duo quoque sufficiunt & membris. Sufficit enim in domo Dei, censura curiæ regalis, & disciplinæ rigor Pontificalis.

Ioan. 2. Matth. 21. Luc. 22.

Capitulum XIII.

Nec sine causâ festinanter eum ejecisse vendentes & ementes.

NEc vacare credo, quòd ille Rex vniuersalis sæpe in Templum intrauerat, vbi multos fortè fornicatores, adulteros, homicidas inuenerat; quos ad tempus in Templo sustinuit; à quo vendentes & ementes festinanter ejecit. Nam cæteri peccatores leniter sunt præmonendi, patienter expectandi, à solis denique Pontificibus suis vel vicariis, vt spiritus salui fierent, eliminandi. Venditores & emptores columbarum, spiritualium videlicet gratiarum, à quocunque Rege siue Pontifice priùs in templo reperiantur, lingua, manu, verbis, & verberibus, sine mora sunt ejiciendi & expellendi. Quòd quanta virtutis animositate Dominus fortis & potens expulit, ostensum est; cùm venditoribus & emptoribus ejectis, oues, & boues, & nummulariorum effudit æs, cathedras, & mensas vendentium subuertit; his qui columbas vendebant dicens: Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.

Ioan. 2.

Capitulum XIV.

Regem non debere sustinere tantum Ecclesiæ damnum.

QVid ampliùs dicam? Quid vltra referam? Si pontifices pontificum vitia palpant, si palpata palliant, si cæli scelera celent, si lumina mundi ad videnda facinora cognita oculos occultant, & ocellis inspiciunt, si vulneribus incliti & electi generis auditis aure semisurda medici nobiles prætereunt; dissimulabit quicunque viderit: & quisquis audierit erit surdus auditor? Si à superficiali clero clerus affligitur, non erit qui clero subueniat? Deerit auditor pupillo & orphano? Si gladius alter hebes est, erit hebes vterque? Si jam perit gladius Pontificis, perit gladius Regis; Præsertim hoc tempore, quo mali pisces rete Petri rumpunt, quo vnitatem Ecclesiæ schismata scindunt, quo cupiditas & ambitio Romana Dagon juxta arcam Domini posuit, altare contra altare erexit? Num hoc tempore, cui sufficit malitia; dormitabit

aut dormiet Rex Angliæ, Rector Aquitaniæ? Absit.

Capitvlvm XV.

Quid sit velle scriptoris super his; & de sola charitate scripsisse; & plus debuisse dixisse.

OMne meum super his velle, volo pateat, non celabo. Esset vtinam qui domum Dei liberaret, qui in manu forti vendentes & ementes omnes expelleret. Esset vtinam qui manum mitteret, non in Episcopos, sed in Simoniacos; non in fidei, sed perfidiæ domesticos; non in legislatores, non in clerum, sed in cleri corruptores. Nec credat Dominus meus Rex, quisquis hoc susurret ei, quisquis hoc mentiatur, me vel ira vel odio contra Pontifices scripsisse hæc. Non enim in mundo Pontifex, cujus ego suus non sim & subditus & seruus, &, nisi præsumptio sit amicum dicere, fidelis amicus. Amicus enim Prælatorum, non elatorum; Episcoporum, non Episcoporum; non opibus intendentium, sed superiùs intuentium. In his etiam quæ hucusque, non contra majestatem Pastorum, sed contra hæresim Simoniacorum, pro tenuissimi mei sensus imbecillitate, contexui: Non in nimis, sed in minùs quàm debui dicendo, me deliquisse cognosco. Nec in prædictis, de Simonia dixisse me memini, quod licet mulier vna pariter dixisse potuisset, si pariter dixisse sciisset. Quoniam quamlibet altos de nota sibi Simonia potest etiam accusare vetula, cùm fragilis sexus accusationem tantùm in hoc solo crimine iuuent & roborent sancta decreta, vt licet impetitos non possit conuincere debilis pars accusantium, se canonicè purgare teneantur accusati.

Capitvlvm XVI.

Alia ratio, quòd non scripsit odio, nec nimis prolixum opus.

PRætaxatos quoque de quibus videtur, nec odio habeo, nec habere debeo. Licet enim quò ditior essem non erogarent, quò minus diues essem non irrogarunt. Et si fortè in eis quid odiui, perfectũ odium fuit; vt non quod facti sunt, sed quod faciunt odissem. Vnde dolui & semper doleo. Sed inter cæteros, est dolor vnus, cumulus mihi dolorum, quòd eos, vt soliti sunt, audio adhuc dare canibus panem filiorum. Hæc & cætera dictorum scelera patrum dum video, doleo; qui de malis dolere, non mala dolere queo. Faciam tamen, & facio, non quod volo, sed quod valeo. Totum equidem mundum conspicio, & adulatoribus plenus est. Sunt in mundo qui corrumpant multi, vix qui corripiat vnus. Abundat oleum vbique, quo pinguefiant capita sanorum; nusquam ferè vinum inuenitur, quo lauentur vulnera sauciatorum. Scio, quid faciam: inueni quid agam. Incipiam à modò displicere, vt placeam vni, hominibus, & Deo. Mea saltem increpatio contra pseudo, non cessabit donec ipsi pseudo, pseudo agere cessauerint. Obsecraui semel, & increpaui ampliùs; sine precibus increpatio fiet. Palpaui putridum; patet ingressus ad viuum. Libellum compegi; sed jam libros concepi. Libellum finio; sed jam libros incipio. Aut illi cessabunt, aut ego non cessabo. Hoc possum, hoc valeo. Mala queo detegere, non detergere; referre non auferre; dolere, non delere. Auferat & deleat, qui potest: velit, qui valet: Festinet & faciat Rex opera Principe digna. Videat, & judicet. Vt audito per orbem, quòd honor Regis judicium diligit; quòd justitia & judicium reparatio sedium suarum; Regem glorificent qui in cælis est. Videant hæc pauperes, & lætentur. Videat Rex; & cogitet, quid sibi scriptum sit, non quis sibi scripsit. Nec, Regi quisquis dicat, comburendum credat hoc opus; sed magis comburi dignos, qui comburi dignum dixerint. Nec, quia breuitas amica solet esse Regibus, hæc idcircò cum scriptore scriptura simul vnam prolixitatis calumniam patiatur. Quòd enim de duobus inceptum, & de multis intellectum est: Nonnullis vtile faciet ipsa prolixitas, quam nusquam superfluitatis arguet Lector attentus. Epistolam quoque facit prolixitas vitiosam: sed ab hoc vitio liber immunis est. Vbi & hoc ipsum, quod extra materiam abundasse cernitur, copiosæ Dei largitatis esse non ambigitur; quæ indissolubili concordiæ vinculo, diuersa vni principio copulat. Ipsa etenim quæ multa facit argento venarum suarum principia, vnum statuit auro locum vbi confletur: & de medio petrarum sonantium, vnam lætatur insonuisse vocem, quæ etiam donorum minima suorum,

prudenter ad tempus in mente seruata, postmodùm mirabiliter auget exteriùs erogata. Hoc enim inter cætera proprium tenuere sibi Dei munera, vt ipsos etiam habentes, tunc abundantiùs locupletent, quando vberiùs ea largiuntur; & ipsa magis in se distributa multiplicentur. Ipsum namque Dominum Iesum, alibi quinque, & alibi septem legimus habuisse panes, antequàm distribuerentur; at, vbi dari cœperint, satiatis hominum millibus sportas legimus impleuisse & cophinos.

Explicit liber qui intitulatur, Quales sunt, *editus per venerabilem Petrum Blesensem.*

FRAGMENTVM EPISTOLÆ

PETRI BLESENSIS,

CVIVS TITVLVS HABETVR,

EPISTOLA AVREA

DE SILENTIO SERVANDO.

Ex Bibliotheca Collegij Merthonensis. Oxoniæ.

SIlentium teneas; quia, secundùm Isidorum, custos est omnium virtutum. Cùm tibi licet loqui; magis elige silere; si vis pacem cordis habere. Cùm debueris loqui: in mansuetudine præpara animum tuum, ne cum impetu loquaris. Non sis promptus ad loquendum: sed multùm custodi, cui, & quid, & de quo, quomodo, vbi, & quando loquaris. Caue omnibus modis, ne sis alicui scandalum, vel occasio scandali. Caue ne in ira cujusdam dicta vel facta reprehendas. Caue ne consilium bonum despicias: & sensui tuo nunquam multùm credas. Reprime iram in quantum potes: ne aliquando appareat in vultu, in moribus, in verbis. Noli de absentibus loqui etiam bona: quia de facili intermiscent se mala. Reputa & minus scientiam, minusque bonum. Non des consilium priusquam requiratur. Non eas ad consilium, nisi vocatus. Si quis de aliquo malum dixerit, de facili non credas ei. Non libenter audias, quia ex hoc crescit tibi charitas. Oculos vagos non habeas. Caput & alia membra à leui motu custodias. Prælatis tuis adquiescas: & in ordinationibus suis, quæ non attendunt dissolutionem, eis non resistas. Labora totis viribus, custodire cor tuum. Voluntatem tuam voluntatibus aliorum subjice. In mente tua diem judicij reuolue, pœnas inferni, passionem Christi, gaudia cæli. Stude omnia opera tua coram Deo facere, & ad ipsum referre. De ordinatione & dispositione quæ ad te non spectant, ne temerè discutias. Priuatum amorem à te repellas. Et studeas te benignum & obsequiosum in omnibus exhibere, *&c.*

FRAGMENTVM

LIBRI

M. PETRI BLESENSIS

DE PRÆSTIGIIS FORTVNÆ

Ex MS. S. Victoris Parisiensis.

INCANTATORES sunt, qui artem verbis exercent. Arioli qui circa aras, nefarias preces aut execrata sacrificia faciunt: In quorum ceruicibus est manus Domini, dicente Propheta: Ariolos & Magos non patieris viuere. Aruspices sunt inspectores horarum, præscribentes quid qua hora fieri expediat. Aruspicium enim vel etiam in extorum inspectione viget, quam artem Tages quidam dicitur inuenisse: vnde Lucanus,

Incantatores qui. Arioli.

Aruspices.

Et Fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit ista Tages.

Lib. 1. de bello ciuili.

Extorum verò nomine censentur ea, quæ cutis extremitate teguntur. Ex quo liquet eos esse Aruspices, qui vaticinantur in ossibus animalium & sanguine, siue futura prænuntient, vel præsentia, vel præterita. Vaticinium est, quo cum intelligentia veri abscondita proferuntur. Si verò adhibeatur sanguis, ad Necromantiam jam accedit, quæ inde dicitur, quòd tota in mortuorum inquisitione versetur. Cujus vis ea esse videtur, vt ad interpretationem veri mortuos valeat suscitare. Ea namque ludificantium dæmonum & humanæ perfidiæ illudentium fallacia est. Physici sunt quos spiritus Pythonicus replet, & frequentiùs in virginibus exercetur, vt magis ludificet. Ac si immundissimo spiritui placeat integritas mentis aut corporis. Vultiuoli sunt, qui affectus hominum immutandos

Vaticinium quid.

Necromantia.

Physici qui.

Vultiuoli.

in molliori materia, cera fortè vel limo, eorum quos peruertere nituntur, effigies exprimunt. Cujus illusionis meminit Virgilius in Bucolicis;

Ecloga 8.

Limus vt hic durescit, & hæc vt cera liquescit
Vno eodemque igni; nostro sic Daphnis amore.

Naso quoque in libro Heroïdum.

Deuouet absentes, simulacraque cerea fingit:
Et miserum tenues in jecur vrget acus.

Horum malitia, & jam cùm plurimùm noceat, leui dissoluitur. Si videlicet qui suspecti sunt conuenti ab aliquo crimen suũ inficiantur aut si conuicti fuerint, cogantur maleficium reuocare. Imaginarij sunt, qui imagines faciunt, qui in possessionem præsidentium intrant, vt ab eis de rebus dubiis doceantur. Hos idololatras esse sacra Scriptura conuincit, & diuinæ Majestatis judicio damnatos. Conjectores sunt, qui artificio quodam sibi vindicant somniorum interpretationem. Chiromantici sunt qui à manuum inspectione rerum vaticinantur abscondita. Specularios vocant qui in corporibus leuigatis & tersis, vt sunt lucidi enses, pelues, cyathi speculatorumque diuersa genera diuinantes curiosis consultationibus satisfaciunt. Quam & Ioseph exercuisse, vel potius simulasse describitur, cùm fratres argueret subripuisse scyphum, in quo consueuerat augurari. Mathematici sunt, licet appellatio omnia complectatur, qui à positione stellarum situque firmamenti & planetarum motu, quæ sunt ventura cognoscunt.

Imaginarij. Coniectores. Chiromantici. Speculari. Gen. 44. Mathematici.

Nostra vel aquali suspendit tempora libra
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Diuidit in geminos concordia fata duorũ.
Nescio quod certe est quos te mihi temperat astrum.

Acsi stellarum choreas applicationesque vnius ad alterum constet rebus quæ ex arbitrij libertate proueniunt quandam necessitatis præstare originem, quorum & Genethliaci, qui & Geneses, idest natalitias horas attendunt, imitantur errorem. Vnde Satyricus:

Genethliaci. Iuuenal. Satyr.

Nota Mathematicis Genesis tua.

Horoscopi. Ideo verò Horoscopi nominantur. Vnde rursus:

——— Geminos horoscope Varo
Producis genio.

Viguit autem ista scientia, & fortè eam aliquatenus licuit exercere, donec Deum natum vaticinauit stella de cælo magosque non reprobos primitias fidei ad eum adorandum nouo & inaudito ducatu perduxit: ex inde verò penitùs interdicta est. Salissatores, qui ex saltu membrorum, aut inopinato corporis motu prosperum aliquid futurum autumant, vel aduersum. Sortilegi sunt, qui sub nomine fictæ religionis superstitiosa quadam obseruatione rerum pollicentur euentus. Quod genus sortis Apostolorum & Prophetarum & diuidentium continet & inspectio tabellæ quæ Pythagorica appellatur. Obseruatio quoque cujusque casus, idest rei de qua quæritur significatione sub eo continetur. Augurium verò, quod est in auium obseruatione, Phryges inuenisse traduntur, quod in voce, pastu, aut volatu. Est autem secundùm traditionem eorum volatus tam alarum quàm pedum: vola siquidem est interior pars palmæ, vel pedis vt apud Maronem in scuto volantes pro gradientibus Columbæ describuntur.

Salissatores. Sortilegi. Augurium.

DE DIVISIONE ET SCRIPTORIBVS SACRORVM LIBRORVM.

In editione Iac. Merlini.

Vetus Testamentum ideò dicitur, quod veniente nouo cessauit: de quo & Apostolus meminit dicens: Cætera transierunt, & ecce noua facta sunt. Testamentum autem nouum ideò nuncupauit quia innouat. Non enim illud dicunt nisi homines reuocati ex vetustate per gratiam, & pertinentes jam ad Testamentum nouum, quòd est regnum cælorum. Hebræi autem vetus Testamentum à Deo auctore juxta litterarum suarum numerum in xxij. libros accipiunt: diuidentes eos in tres ordines: Legis scilicet, Prophetarum, & Apogiographorum. Primus ordo Legis in quinque libris accipiunt: quorum primus est Beresith, qui est Genesis. Secundus Vellesemoth, quod est Exodus. Tertius Vaiecra, quod est Leuiticus. Quartus Vagedaber, quod est Numerus. Quintus Elleaddebarim, quod est Deuteronomium. Hi sunt quinque libri Moysi, quos Hebrei Thorah, Latini legẽ appellant. Propriè lex autem appellatur quæ per Moysen data est. Secundus ordo est Prophetarum, in quo continentur

Vetus Testamentum cur ita dictum. Testamentum nouũ. Diuisio veteri Testamenti. Prophetæ.

libri octo: quorum primus Iosue Ben Nun, quod Latinè Iesu Naue dicitur. Secundus Sophethim, quod est Iudicum. Tertius Samuel, quod est Regum primus. Quartus Malachim, quod est Regum tertius & quartus. Quintus Isaïas. Sextus Ieremias. Septimus Ezechiel. Octauus There-asar, qui dicitur xij. Prophetarum: qui libri quia sibi pro breuitate adjuncti sunt, pro vno accipiuntur. Tertius Hagiographorum, id est sancta scribentium: in quo sunt libri nouem. Quorum primus Iob: Secundus Psalterium: Tertius Massot, quod est Prouerbia Salomonis: Quartus Coheleth, quod est Ecclesiastes: Quintus Sir-assirim, quod est Canticum Canticorum: Sextus Daniël: Septimus Dibre-hajamin quod est verba dierum: hoc est Paralipomenon: Octauus Esdras: Nonus Esther. Qui simul omnes quinque & octo nouem fiunt viginti & duo: sicut superiùs comprehensi sunt. Quidam autem Ruth & Cinoth, quod Latinè dicitur lamentationes Ieremiæ, hagiographis adjiciunt. Vigintiquatuor volumina Testamenti veteris faciunt juxta vigintiquatuor seniores qui ante conspectũ Dei assistunt.

Hagiographa.

Quartus est apud nos ordo veteris Testamenti eorum librorum qui in canone Hebræorum non sunt. Quorum primus Sapientiæ liber est: Secundus Ecclesiasticus: Tertius Tobias: Quartus Iudith: Quintus & sextus Machabæorum: quos licet Iudæi inter apocrypha separent: Ecclesia tamen Christi inter diuinos libros & honorat & prædicat. In nouo autem Testamento duo sunt ordines. Primus Euangelicus, in quo sunt Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. Secundus Apostolicus, in quo sunt Paulus in quatuordecim epistolis: Petrus in duabus: Ioannes tribus: Iacobus & Iudas in singulis: Actus Apostolorum, & Apocalypsis. Summa autem vtriusque Testamenti tripharie distinguitur. In historia, in moribus in allegoria. Rursum ista tria multifariè diuiduntur: quid à Deo, quid ab Angelis, & ab hominibus gestum denique sit. Quid à Prophetis nunciatum de Christo & corpore ejus. Quid de diabolo & membris ejus. Quid de veteri & nouo populo. Quid de præsenti & futuro sæculo, regno, atque judicio.

Apocrypha. *Diuisio noui Testamenti.* *Diuisio totius scripturæ.*

Veteris Testamenti secundùm Hebræorum traditionem hi perhibentur auctores: Primus Moyses, qui diuinæ historiæ cosmographiam, idest mundi scripturam, in quinque voluminibus edidit, & Pentatheucon cognominatur. Pentatheuchus autem quinque volumina dicitur. Penta enim Græcè, quinque: theuchus volumen dicitur. Genesis autem liber Beresith appellatur, eò quòd exordium mundi, & generatio sæculi in eo contineatur. Exodus verò exitum de Ægypto, vel egressum populi Israël digerit, & ex ea causa nomen accepit. Leuiticus appellatur, eò quòd Leuitarum ministeria & diuersitatem victimarum exequitur, totusque in eo ordo Leuiticus annotatur. Numerorum liber vocatur, eò quòd in eo egressæ de Ægypto tribus annumerantur: & quadragintaduarum per eremum mansionum in eo descriptio continetur. Deuteronomium Græco sermone quod Latinè interpretatur secunda lex, idest, in repetitio Euangelicę legis prefiguratio est, quæ sic ea habet quæ priora sunt, vt tum ea noua sint omnia quæ in eo replicantur. Iosue liber nomen accepit à Iosue filio Naue, cujus historiam continet. Scriptorem verò ejus eundem Iosue Hebræi asserunt, in cujus textu post Iordanis transitum regna hostium subuertuntur. Terra populo diuiditur, & singulas vrbes, vitulos, montes, aquæ confinia, Ecclesiæ cælestisque Hierusalem spiritualia regna præfigurantur. Iudicum nominatur à principibus populi, qui præsederunt in Israël post Moysem & Iosue, antequàm Dauid & cæteri Reges existerent. Hunc librum & Ruth edidisse creditur Samuël. Liber Samuëlis ejusdem, Samuëlis natiuitatem, & sacerdotium, & gesta describit. Idcircò ab eo nomen accepit: & quamuis hic liber Saül, & Dauid historiam contineat, vterque tamen ad Samuël refertur, ex eo quòd ipse vnxit Saül & Dauid in Reges futuros. Cujus libri primam partem conscripsit idem Samuël, sequentia verò ejus vsque ad calcem scripsit Dauid. Malachim proinde appellatur, eò quòd Reges Iudæ & Israelitæ gentis gesta per ordinem digerat temporum. Malach enim Hebraïcè, Latinè regnum interpretatum est; hunc librum Ieremias primus in vnum volumen coëgit: nam antea sparsus erat per singulorum Regum historias. Paralipomenon Græcè dicitur: quod nos prætermissorum, vel reliquorum dicere possumus: quia quæ in lege, vel Regum libris vel omissa, vel non plenè relata sunt, in isto summatim, ac breuiter explicantur. Librum Iob quidam Moysen scripsisse arbitrantur: alij vnum ex prophetis: Nonnulli verò eundem Iob

Scriptores veteris Testamenti. *Pentatheuchus quid.* *Genesis.* *Exodus.* *Leuiticus.* *Numeri.* *Deuteronomium.* *Iosue.* *Iudices.* *Ruth.* *Samuël.* *Reges.* *Paralipomenon.* *Iob.*

post plagam suæ passionis scriptorem fuisse existimant, arbitrantes ipsum qui certamen spiritualis pugnæ sustinuit, narrare quas victorias expediuit. Principia autem & fines libri Iob apud Hebræos ipsa ratione certa sunt: Media autem ipsius ab eo loco in quo ait: Pereat dies in quo natus sum: vsque ad eum locum, idcircò me reprehendo, & ago pœnitentiam, omnia heroïco metro discurrunt.

Vide D. Hieron. in præfatione in Iob.

Psalmi. Psalmorum liber, Græcè Psalterium: Hebraïcè Nablat, Latinè organum dicitur: Vocatur autem psalmorum liber, quia vno Propheta canente ad Psalterium chorus consonando responderit. Titulus autem in Psalmis Hebraicis ita est Ysopocalim, quod interpretatur volumen hymnorum. Auctores autem Psalmorum qui ponuntur in titulis: Moyses scilicet, Dauid & Salomon, Asaph, Ethan, & Idithum, & filij Chore, Ezechiëlites, & reliqui, quos Esdras vno volumine comprehendit. Omnes autem Psalmi apud Hebræos metrico carmine constant esse compositi. Nam in metro Romani, Flacci, & Græci Pindari: nunc alij ambo currunt, nunc Alcaïco personant, nunc Saphico nitent, trimetro, vel tetrametro pede incedentes. Salomon filius Dauid regis juxta numerum vocabulorum suorum tria volumina edidit: Quorum primus est Massot, quem Græci parabolas, Latini Prouerbia nominant: eò quod in ipso sub comparatiua similitudine figuras verborum & imagines veritatis ostenderet. Ipsam autem veritatem ad intelligendum legentibus seruauit. Secundum librum Coheleth vocauit, qui Græcè Ecclesiastes dicitur, Latinè concionator: quòd sermo eius non specialiter dirigatur ad vnum sicut in Prouerbiis: sed ad vniuersos generaliter dirigatur: docens omnia quæ in mundo cernimus, caduca esse & breuia, & ob hoc minimè appetenda. Tertium librum Sir-assirim prænotauit, qui in Latinam linguam vertitur: Canticum canticorum: vbi per epithalamicum carmen conjunctionem Christi & Ecclesiæ mysticè canit. Dicitur autem Canticum canticorũ, eò quòd in omnibus præferatur quæ in scripturis sanctis habentur, sicut quædam in lege dicuntur sancta: & quæ majora sunt, sancta sanctorum. Hujus autem tertij libri carmina hexametris & pentametris versibus apud duos composita perhibentur; vt sunt Iosephus, Hieronymus. Isaïas Euangelica potius quàm prophetica forma edidit librum suum. Cuius omnis textus eloquentiæ prosa incedit. Canticum verò hexametro & pentametro versibus discurrit. Ieremias similiter librum suum edidit cum threnis, quos nos lamenta vocamus, eò quòd in tristioribus rebus, funeribusque adhibeantur: in quibus quadruplex diuersis metris alphabetum composuit. Quorum duo prima Saphico metro scripta sunt, quia tres versiculos, qui sibi nexi sunt, & ab vna tantùm littera incipiunt, erectum coma concludit. Tertium alphabetum trimetro scriptum est, & à ternis versibus threni incipiunt. Quartum alphabetum simile primo secundò habetur. Ezechiël & Daniël à viris quibusdam sapientibus scripti esse perhibentur. Quorum Ezechiel principia & fines multis habet obscuritatibus inuoluta. Daniël verò claro sermone regna orbis prænunciat, & tempus aduentus Christi manifestissima prædicatione annotat. Hi sunt quatuor Prophetæ qui maiores vocantur, quia prolixa volumina condiderunt. Liber xij. Prophetarum auctorum suorum nominibus prænotatur: qui propterea minores dicuntur, quia sermones eorum breues sunt. Vnde & connexi sibimet inuicem in vno volumine continentur: quorum nomina sunt Osée, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Abacuch, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias, Esdræ liber auctoris sui titulo prænotatur. In cujus textu ejusdem Esdræ, Nehemiæque sermones pariter continentur. Nec quemquã moueat quòd vnus Esdræ dicitur: quia liber secundus, tertius & quartus non habentur apud Hebræos, sed inter apocryphos reputantur. Esther librum Esdras creditur conscripsisse: in quo eadem Regina sub figura Ecclesiæ, Dei populum à seruitute & morte eripuisse creditur: atque interfecto Aman (qui interpretatur iniquitas) diei celebritas in posteris mittitur. Liber sapientiæ apud Hebræos nusquam est: vnde & ipse stilus Græcam magis quàm Hebræam eloquentiam redolet. Hunc Iudæi Babylonis esse affirmant: qui proinde Sapientiæ nominant, quia in eo Christi aduentus, qui est sapientia Patris, & passio ejus euidenter exprimitur. Librum autem Ecclesiasticum certissimè Iesus filius Sirach nepos Iesu sacerdotis magni composuit: De quo meminit & Zacharias: qui liber apud Latinos propter eloquij similitudinem Salomonis titulo prænotatur. Dictus autem Ecclesiasticus, eò quòd de totius Ecclesiæ disciplina religiosæ conuersationis magna cura & ratione sit

Parabolæ, siue Prouerbia. *Ecclesiastes.* *Canticum Canticorum.* *Isaïas.* *Ieremias.* *Ezechiël.* *Daniël.* *Prophetæ minores xij.* *Esdras.* *Esther.* *Sapientia.* *Ecclesiasticus.* *Zach. 5.*

de totius Ecclesiæ disciplina religiosæ conuersationis magna cura & ratione sit editus. Hic apud Hebræos reperitur: sed nunc apocryphus habetur. Iudith verò, & Tobiæ, siue Machabæorum libri, quibus auctoribus scripti sunt minimè constat. Habent autem vocabula ex eorum nominibus, quorum gesta scribunt. Quatuor autem libros Euangeliorum quatuor Euangelistæ singulariter conscripserunt. Primus Matthæus conscripsit Euangelium litteris Hebraïcis in Iudæa, nuncians per suum Euangelium humanam Christi filij Dauid natiuitatem, dicens: Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham: significans descendisse corporaliter ex semine Patriarcharum Christum, sicut promissum erat in Prophetis per Spiritum sanctum. Secundus Marcus plenus Spiritu sancto scripsit Euangelium Christi, eloquio Græco, in Italia secutus Petrum vt discipulus: à Ioanne initium spiritu Prophetali fecit, dicens: Vox clamantis in deserto, parate viam Domino: vt ostenderet Christum post assumptionem carnis Euangelium prædicasse in mundo. Ipse enim Christus & propheta dictus est, sicut sctiptum est, & Prophetam in gentibus dedi te. Tertius Lucas inter omnes Euangelistas Græci sermonis eruditissimus: quippe vt medicus, in Græcia Euangelium scripsit Theophilo Episcopo: initians à sacerdotali spiritu, dicens: Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ Zacharias sacerdos; vt manifestaret Christum post natiuitatem carnis & prædicationem Euangelij hostiam fuisse effectum pro salute mundi. Ipse enim saeerdos, de quo dictum est in Psalmis: Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. Vbi enim Christus aduenit, sacerdotium obmutuit, lex & Prophetia cessauit. Quartus Ioannes scripsit Euangelium vltimum in Asia, incipiens à verbo, vt ostenderet eum Saluatorem, quid pro nobis dignatus est nasci & pati, ipsum ante sæcula Dei verbum è cælo venisse, & post mortem iterum ad cælum remeasse. Hi sunt quatuor Euangelistæ, quos per Ezechielem Spiritus sanctus significauit quatuor animalibus. Propterea autẽ quatuor animalia sunt, per quæ per quatuor mundi partes fides Christianæ religionis eorum prædicatione disseminata est. Animalia autem dicta sunt, quoniã propter animam hominis prædicatur Euangelium Christi. Nam & oculis plena erant intus & foris, quoniam præuident Euangelia, quæ dicta sunt à Prophetis, & quæ promiserant in priore. Crura autem eorum recta, quia nihil prauum in Euangeliis est. Alas senas habebant tegentes crura & facies suas: sed reuelata sunt quæ tegebantur in aduentu Christi. Euangelium autem interpretatur bona annunciatio: Eua enim bonum, angelium annunciatio dicitur. Vnde Apostolus & Angelus, nuncius interpretatur. Paulus Apostolus suas scripsit Epistolas quatuordecim Græcè, ex quibus nouem septem Ecclesiis scripsit: reliquas discipulis suis Timothæo, Tito & Philemoni. Ad Hebræos autem Epistola à plerisque Latinis eius esse incerta propter dissonantiam sermonis: Eandemque alij Barnabam conscripsisse: alij à Clemente suspicantur. Petrus scripsit duas nominis sui Epistolas. Iacobus & Ioannes, & Iudas suas scripserunt Epistolas: quæ Canonicæ ideo nominantur, quia non vni tantùm populo vel ciuitati, sed vniuersis gentibus generaliter scriptæ sunt. Actus Apostolorum primordia fidei Christianæ in gentibus & nascentis Ecclesiæ historiam digerit. Actuum Apostolorum scriptorem Lucam esse Euangelistam legimus: in quo opere nascentis Ecclesiæ infantia texitur, & Apostolorum historia retinetur: Vnde & Actus Apostolorum dicitur. Apocalypsim librum Ioannes Euangelista scripsit eo tempore, quo ab Euangelij prædicatione in insulam Pathmos traditur relegatus. Apocalypsis autem è Græco in Latinum reuelatio interpretatur. Reuelatio autem dicitur manifestatio eorum, quæ abscondita erant: iuxta quod & ipse Ioannes dicit, Apocalypsim Iesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere seruis suis. Hi sunt scriptores sacrorum librorum qui per Spiritum sanctum loquentes, ad eruditionem nostram præcepta viuendi, & credendi regulam conscripserunt. Præter hæc alia volumina apocrypha nuncupantur. Apocrypha autem dicta, idest secreta, quia in dubium veniunt. Est enim eorum occulta origo: nec patet patribus, è quibus vsque ad nos auctoritas veritatis scripturarum certissima & notissima successione peruenit. In his apocryphis & si inuenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa nulla est in eis canonica auctoritas, quæ rectè à prudentibus iudicantur non esse eorum credenda quibus ascribuntur. Nã multa & sub nominibus Prophetarum, & recentiora sub nominibus Apostolorũ ab hæreticis proferuntur: quæ omnia sub nomine apocryphorum auctoritate canonica diligenti examinatione remota sunt.

Matth. 1. Marc. 1. Ierem. 1. Luc. 1. Psalm. 109. Ioan. 1. Ezech. 1. Apoc. 1.

PETRI BLESENSIS
BATHONIENSIS ARCHIDIACONI
TRACTATVS
DE SACRO-SANCTIS
VENERABILIS SACRAMENTI
EVCHARISTIÆ MYSTERIIS.

AD CANDIDVM LECTOREM IOANNES BVSÆVS.

CVm hujus Operis editio, Candide Lector! pænè ad calcem decurrisset, allatus est ad me ex Alsatia præsens Tractatus ex vetustissimo M.S. Codice Bibliothecæ Tabernensis Serenissimi & Illustrissimi Principis, Caroli Cardinalis Lotharingi, ac Metensium, Argentinensiumque Episcopi descriptus, dignusque tum ob antiquitatem, tum ob Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi nomen, quod præferebat, visus, qui ad hujus operis calcem, ne prorsùs excideret, adjungeretur. Verùm, dum sedulò totum Tractatum excutio, in suspicionem magnam venio, non Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, sed Petrum nostrum Blesensem, Cantuariensis Archiepiscopi Cancellarium (facile enim ob similitudinem cognominum alter pro altero, notior pro ignoto substitui potuit) illius esse auctorem & parentem. Quatuor enim coniecturis adducor, vt ita sentiam. Prima est, quòd Auctor carminis in Prologo semel atque iterùm nomen suum disertè prodat, & appellet se Petrum. Altera, quod consentiat tempus: nam codex ille M.S. cui nomen *Hortulus deliciarum*, attribuitur Heradi à Lansperg nobilissimæ Abbatissæ Cœnobij Hohemburgensis, quod apud Alsatios exstat in monte S. Otiliæ: at illam Heradim ante annos quadringentos, ipsique adeò Blesensi æqualem vixisse inde manifestè liquet, quod in S. Otiliæ vita nuper Friburgi Brisgogiæ Germanicè impressa scribatur dictam Heradim anno à Christi ortu 1182. Monasterium Trutenhusanum in Alsatia ædificauisse. Quo certè anno Blesensis maximè à scriptis editis florebat, & Cantuariensis Archiepiscopi Cancellarium agebat. Tertia, quia constat Blesensem non solùm Poëtices gnarum fuisse, vt in præfatione altera hujus Operis te monuimus, sed multa etiam carmina condidisse. Epistola enim 12. à quodam nepote suo postulat sibi mitti versus olim Turonis à se confectos. Et Epistola 75. rythmicum quoddam carmen longissimum (quo genere & hic Tractatus conscriptus est) ad amicum quendam transmittit. Quarta, & postrema est, quia stylus & phrasis non dissentit, ac si ex vngue Leo, ex vestigio statura Herculis, ex voce homo agnoscitur, liceat mihi & ex gemina phrasi conjicere Blesensem. Primò enim, propria quædam ejus phrasis est, vt dum de præparatione ad S. Eucharistiam agit, *incorporare sibi Christum*, accipiat pro *sumere Christum*, vt Epist. 86. *Tua verò*, (inquit ibidem ad Carthusianum quendam) *sententia est, vt tibi Christum incorpores singulis diebus, non diiudicans corpus Domini.* Et Epist. 123. *Filius*, ait, *plorationis æternæ manu sacrilega, & ore polluto Sacramentum, in quo vita æterna est, recipit, ipsumque sibi damnabiliter incorporare præsumit.* In sermone quoque 25. eandem vocem eodem significatu vsurpat. At eadem phrasi vtitur primo hujus Tractatus capite, disticho vltimo.

> Non igitur, *inquit*, satis est nasci de Virgine Christum.
> Si suus esuriens homo non incorporet istum.

Prou. 23. Eccli. 31.

Deinde de eadem præparatione agens, allegat illam sententiam sapientis. Cùm sederis ad

ad menſam diuitis, diligenter vide, quæ appoſita ſunt ante faciem tuam, & appone cultrum gutturi tuo. *Eandem allegat & in hoc Tractatu, cap. 20. his verſibus.*

Additur huic Salomon ſacrum formans paradigma,
In quo myſterium ſacri præfulget enigma.
Quando ſedes, inquit, ad prandia celſa potentis,
Quos comedas, attende cibos, diſcrimine mentis.

Neque me ab hac ſententia abſterrent grammatica carminis vitia; cùm illa, vt pleraque vocabula barbara in omnibus Bleſenſis opuſculis, non ipſi, ſed ſæculi vitio attribuenda ſint. A me autem huic Tractatui nihil acceſſit, niſi diſtinctio capitum, & paucula Cenſuræ.

PROLOGVS.

Inuocat Auctor Sanctiſſimam Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, vt de SS. Euchariſtiæ myſteriis dignè ſcribere poſſit.

OMNIBVS in factis, incæptis, atque peractis,
Debet præponi Deus humanæ rationi;
A quo ditatur ratio, res cuncta creatur,
Vt noſtris fautor ſit principiis, ſit & auctor.
Principium verum Deus eſt, & clauſula rerum,
Quo ſine quod cæptum fuerit, finitur ineptum.
Debet adorari primus, primuſque vocari.
Auctor adoratus primùm, primuſque vocatus
Non elongabit ſe, cultoremque juuabit.
Ergo Deum fateamur eum, ſed cunctipotentem
Supplicibus noſtris precibus votiſque fauentem.
O pater æterne, qui cuncta regendo ſupernè,
Omnia diſponis virtute ſacræ rationis!
Carminis eſto mei dux & via materiei.
Materiam, metrum, *mendacia*, proſpera, Petrum,
Praſigna, forma, *remoue*, concede, *renorma*:
Materiam primam da te, Deus, addeque limam,
Qua rem ſublimem cæleſti dogmate limem.
Tu faber es prudens, prudenter ſingula cudens,
Enormes normas, res informeſque reformas.
Tu noſtræ mentis fabricam ſacris documentis
Complue, fœcunda, ſubſtenta, dirige, munda.
Vt diuinorum videat ſacra myſteriorum.
Preſſa fame verbi, mea mens in tempore Verbi
Vult refocillari, vult verbi pane iuuari.
Nam Verbum panis Deus eſt, Verbum caro panis
Quo nos intùs alis, cibus es quia ſpiritualis:
Hoc ex te natum, non factum, ſiue creatum
Verbum cuncta regit, hoc tecum cuncta peregit.
Hoc ſuper aſtra tonat, & in aris pro populo dat.
Rector ibi cæli, cibus hîc potuſque fideli.
Hunc panem verum, quo viuit machina rerum,
Pande meæ menti Deus hunc guſtare volenti:
Nutriat vnde fidem Chriſtus crucis hoſtia pridem,
Rurſus in altari vult hoſtia ſacrificari.
Vult & in altari nos pane Deo ſatiari.
Hunc ego, ſcripturus lauſdeſque nouas caniturus
Rex immenſe peto, fer opem cœptiſque faueto.
Chriſte Patris verbum, ſis os mihi, ſis mihi verbum.
Non verbum fictum, quod pertranſit cito dictum:
Sed quod ab æthre datum ſemper manet ex patre natum.

Inuocatio Patris.

Filij.

In verbo tali, verbo tam perpetuali
Pane salutari possit mens nostra cibari.
Subtrahe te, panem mundo, dimittis inanem;
Da, mox impletur, viuit, viget atque fouetur.
Christe ciba mentem te iugiter esurientem;
Deficit ex toto, te viuo pane remoto.
Tu petra, tu panis, tu ianua clausa prophanis,
Ianua tu cæli populo reserata fideli.
Tu via pande viam, qua pergitur ad theoriam:
Nemo te certè reperire valet nisi per te.
Duriciam frange Petri, petra, duraque tange
Corda, supernorum dulcedine mysteriorum.
Vt videam clarè quis sacræ sit cibus aræ,
Quis fons, quis sanguis, quo vita redit, perit anguis.
Ianua tu vitæ, pulsanti nunc aperi te.
Hactenus vt clausam reseres quam postulo causam,
Res est sub velamine, sed mihi tecta reuela,
Lux Deus æterna lucens de sede superna,
Cui par maiestas est cum Patre, parque potestas.
Huic operi præsto sis Christe vocatus adesto,
Rex in præclara dextra patris, agnus in ara
Pande tuum numen mihi, funde tuum mihi lumen,
Vt duce te tutus scribam tua signa secutus.
Non mea lux ardet, accendere si tua tardet,
Quæ te luce caret, mens nullo lumine claret.
Spiritus alme Dei par lux vtriusque diei;
A Patre procedens natoque, nec inde recedens
Nostris aspira cœptis charismata mira,
Quæ super athletas Domini sanctosque prophetas
Quondam fudisti, canerent vt prælia Christi;
Te fons vitalis, sed & vnctio spiritualis
Chrismate fœcundas sacri baptismatis vndas.
Hisque viam pandis animabus viuificandis.
Tu malè torpentes peccati frigore mentes
Cælitus ignitas virtutum dogmate ditas.
Spiritus sanct.
Spiritus alme veni, veniens mea pectora leni,
Quæ peccatorum suffocat spina meorum.
Impedit internam mundi mala cura lucernam,
Vt non sincerè valeam tua celsa videre.
Pelle malas curas virtute tua ruituras:
Perque tuum rorem Christi mihi confer amorem.
Esurio Christum, panem mihi deprecor istum:
Hoc homo pane satur in Christo perpetuatur.
Non reticere quidem volo, quod verbum caro pridem
Rursus in altari caro vult in pane sacrari.
Spiritus ergò bone, cuius summa ratione
Hæc habet effectum res, da sensum mihi rectum.
Vt non de pane Christo loquar hîc, nisi sanè.
In quo nil vanum, nil sentitur nisi sanum.
Res est obscura, sed tu dissoluere cura
Hoc sacramentum mihi per fidei documentum.
Tu potes omnimodos scripturæ soluere nodos,
Quasque priùs celas res, cùm vis, ipse reuelas.
Tu sacer impinguas mutas à famine linguas,
Et facis exertas, faris ad sacra bella disertas.
Nil sine te scitur, sine te mihi nil aperitur.
Mystica sacrorum resera mihi dona tuorum,
Ignis tu lucens, directaque semita ducens.

Carmen perfectum per collem dirige rectum.
Dirigat ad cœlum mea mens te præduce velum;
Velum cum naui rege, dirige ſidereâ vi.

Capvt Primvm.

Quòd verè vna eademque caro ſit, quæ nunc in altari de pane conſecratur, & illa, quæ de Virgine nata, & in cruce paſſa creditur fuiſſe.

Panis in altari verbi virtute ſacratus
Fit diuina caro, noſtri medicina reatus.
Fit caro non alia, quàm Chriſti nos redimentis,
Plena ſacramento, cibus, & vegetatio mentis.
Hæc caro cottidie, quamuis caro non videatur,
Panis habens ſpeciem, pro mundo ſacrificatur.
Horret natura, rerum ſtupet ordo, ſacratum
De modico panis quondam de virgine natum.
Horret quòd verbum caro factum, fit caro rurſum,
Quòd naturalem mutat res condita curſum.
Et tamen eſt eadem caro tunc de Virgine nata,
Et caro nunc verbo vitæ de pane ſacrata.
Propter nos homines dignatus tunc homo naſci,
Nunc pius ille ſuô nos optat corpore paſci.
Eſt Deus & vitæ panis datus vt ſatiaret.
Eſt effectus homo Deus, vt lapſos releuaret.
Quid datus à cælo vitæ panis valuiſſet,
Si redimendus homo patiendo famem periiſſet?
Non igitur ſatis eſt naſci de Virgine Chriſtum,
Si ſuus eſuriens homo non incorporet iſtum.

Capvt II.

Quòd mundo fame verbi periclitanti Chriſtus panis homo factus ſubuenerit.

Verbi dira fames homines aliquando premebat
Eſuriens nec homo, quod manducáret, habebat.
Angelicus panis de cælis venit ad ima,
Cùm jam-jam mundum ſucciderет vltima lima.
Qui noſtræ carnis paleâ ſua numina velans,
Innotuit mundo Deitatis ſigna reuelans.
Noluit ergo ſuum pius auctor plaſma perire
Deſcendens, vt homo ſua poſſet ad aſtra redire.
Totus corruerat homo, totus erat labefactus,
Occurrit Dominus pereunti victima factus.
Victima ſed ſancta, ſed viua, ſed immaculata
Victima, quæ maculas fugat, ex ſe ſanctificata.
Victima, qua maior offerri nulla valebat:
Quæque ſatisfacere pro nobis ſufficiebat.

Capvt III.

Quòd non alius præter Chriſtum pro peccatis Adæ ſatisfacere poterat, cùmque ſecundùm vtramque naturam immortalis eſſet, ſponte tamen pro nobis eſt mortuus.

Hostia nulla valens, aut ſufficiens ſatis eſſet
Quæ deleret Adæ culpam, ſi Chriſtus abeſſet.
Nam debebat Adam pro ſe, nec pauper habebat

Vnde satisfaceret, quem culpa grauis prohibebat.
Ipse Deus potuit, nec debuit, ergo necesse
Est vt homo Deus hoc faciat, sine quo nequit esse.
Huic quia cuncta potest Deus, huic & homo quia debet,
Materiam tali facto res vtraque præbet.
Fit de naturis eadem persona duabus
Corporibusque medens nostris, nec non animabus.
Hic Deus, hic & homo, duo sunt, vnus verò Christus,
Alter in alterius personam non malè mixtus.
Qui cùm naturâ foret immortalis vtraque,
Majestate sua seruata, Iustitiaque
Sponte crucem subiit, nisi vellet, non moriturus,
Morte sua vitam nobis sine fine daturus.
Quodque Deus verus non debuit ex Deitate,
Hicque beatus homo pro justitiæ grauitate.
Sustinuit tandem fieri diuina voluntas,
Quæ res perpetuo disponit numine cunctas.
Cæditur in ligno Christus crucis hostia viua,
Per quem mortalis fieret substantia diua,
Hostia quàm fœlix! quâ mundus & astra replentur.
De quâ qui comedent æternum non morientur.
Hic verus cibus est: hic vera refectio panis.
Quo qui non viuit, fiet spes eius inanis.
Hæc est vera caro veri quo pascimur agni,
Per quem sulphurei tepuit violentia stagni.

CENSVRA.

Hic Deus, hic & homo duo sunt, vnus verò Christus. Alter in alterius personam non malè mixtus.] *Impropria locutio; vera tamen, si verbis sana subjiciatur intelligentia, quam non obscurè Auctor carminis indicat, dum ait.* Vnum esse *Christum, nempe in persona, quare* hunc Deum, & hunc hominem *non voluit esse* duo, *nisi secundum naturas: nam paulò ante dixerat.* Fit de naturis eadem persona duabus. *Simili loquendi formula jam olim vsus est Sophronius in epistola actione* II. *VI. Synodi recitata, dum ait:* Confitemur Christum & vnum esse, & duo. vnum propter personam, duo propter naturas. *Eodem sensu exponendum est, quod mox adiungit:* Alter in alterius personam non malè mixtus: *neque enim persona hominis, in personam Verbi diuini mixta est; duæ enim tunc forent personæ in Christo, sed natura humana* in personam Verbi mixta est, *id est, in diuini Verbi subsistentiam assumpta.*

Qui cùm natura foret immortalis vtraque.] *Et hæc impropria locutio est, constat enim Christum naturam humanam à primo conceptionis suæ momento vsque ad resurrectionem habuisse mortalem & paßibilem, vt definitum est in VI. Synodo, vt B. Leo epist.* 10. *docet, ac Damascenus lib.* 3. *c.* 28. *& lib. de hæres. contra Aphtardocitas. Vocat autem auctor carminis immortalem, quia quod mortalis fuerit ex sola Dei voluntate profectum est; cum alioquin iure potuerit esse immortalis, tum propter dignitatem personæ, ad quam assumpta est, tum quia concepta fuerat à Spiritu sancto sine vllo peccato, quod in nobis causa est mortalitatis. Quo sensu B. Damascenus lib.* 3. *cap.* 15. *ait.* Corpus Christi permissum esse à diuinitate agere & pati, quæ propria.

CAPVT IV.

Quòd agnus in lege immolatus & assus, & à populo Israelitico comestus typum Christi gesserit, & succedente verâ gratiâ veroque sacrificio, id est, Christo apparente, legales cerimoniæ cessauerint.

IAM non per Moysen agnus populo datur assus,
Agnus Christus adest pro nobis in cruce passus.

Hujus venturi prior extitit ille figura.
Vmbra receſſit, adeſt lux: fit DEVS hoſtia pura,
Hoſtia ſolemnis CHRISTVS modò ſacrificatur.
Mors tamen huic paſſo ſemel, vltrà non dominatur.
Gratia ſucceſſit, diſparuit illa vetus lex.
Et mundo noua lex; noua lux; nouus emicuit Rex.
Nil modò placat ouis, nil ſanguis agit vitulorum,
Nil holocauſta boum, periit vetus ordo ſacrorum.
Iam jam deſiſtit pecudes mactare miniſter.
Ex quo mactandus venit pius ille magiſter.
Ergo legem lex; agnum DEVS agnus abegit,
Quodque figurabat vetus, hoc nouus iſte peregit.
Quem velut igne ſacro, dum paſſio coxit amara,
Hoſtia viua Patri crucis eſt oblatus in ara.
Cujus vtrumque domûs ſignamus ſanguine poſtem,
Et procul à noſtris arcemus finibus hoſtem.
Dum labiis & corde crucis Sacra commemoramus,
Corpus & ipſius cum ſanguine participamus.

CAPVT V.

Quòd integer diuerſis licet in locis immolatus perſeuerat agnus, totuſque à Fidelibus in eſcam vitæ ſumitur.

QVI quamuis totum per mundum ſacrificetur
Integer in regno manet: vnus ſemper habetur.
Et cùm diſtribui per particulas videatur,
Sumitur hic totus, cælo totus veneratur.
Aſtra ſolumque replens manet vnus CHRISTVS vbique,
Numquam deficiens, ac omnis ad omnia cuique.
Iſtum namque cibum cibus olim ſignificauit,
Quo DEVS Iſraël deſerta per auia pauit.
Manna fuit populis cibus omnibus omnis in ore,
Pro variis animis vario exiſtente ſapore.
De quo qui modicum tanquam qui plus capiebat,
Et ſaturabatur, quia cunctis ſufficiebat.
Myſterium magnum noſtro ſub tempore tandem
Enituit, cauſamque parit res myſtica grandem.
Manna quidem Dominus de Virgine matre creatur,
Cujus in altari corpus de pane ſacratur.
Sed quàm diſſimiles ſunt hic cibus & cibus ille?
Nam cibus hic DEVS eſt: cibus alter, vt vmbra fauillæ.
Ille cibus periit, & edentes hunc perierunt,
Qui panem vitæ CHRISTVM non eſurierunt.
O panis ſacer & fidei laudabile munus!
Omnibus omnis adeſt & ſufficit omnibus vnus.

CAPVT VI.

Quòd panis & caro CHRISTI, *non in merito efficitur conſecrantis, ſed in verbo & in virtute creatoris, & quòd à bono nil majus, nec à malo minus perficitur.*

ANgelus hunc panem ſitit, eſurit, hoc recreatur.
Hoc dum viuit adhuc peregrinus homo, vegetatur.
Quam fœlix panis; caro fœlix, hoſtia diues!
In terris homines, qui paſcit in æthere ciues.
Non capit hinc juſtus magis, aut minus hinc homo nequam,
Chriſtus namque ſui partem facit omnibus æquam.

Si malè sumentem trahit ad mortem sua noxa.
Sumentem dignè sublimat in æthere doxa.
Hic panis dum presbyteri benedicitur ore,
Non est in prauo minus aut magis in meliore.
Sit licet immundus qui sacræ præsidet aræ,
Sorde tamen nulla valet hoc Sacrum maculare.
Par verbi est virtus, licet impar vita sacrantis,
Nec creat illud opus homo, sed vis cuncta creantis.

Capvt VII.

Quòd presbyter in consecratione sacrificium commemorans, & imitans cum lachrymis passionem Christi sit Christus & crucifixus, & sacrificans & sacrificatus.

ADsistens aræ pro sacris presbyter orat
Mensam cælestem Deus implet, gratia rorat.
Compluit à superis diuina potentia totum,
Quidquid presbyteri sacrat admirabile votum.
Nil aliud sacrifex est quàm Christi simulachrum,
Dum tractat corpus Christi cum sanguine sacrum.
Dumque suos oculos in cælum cordaque figit,
Extendendo manus & brachia, se crucifigit.
Et dum quæ fuerit mors Christi flendo retractat,
Facta suæ carnis Domino velut in cruce mactat.
Sic Christum Christus offert homo victima factus,
Sicque crucem patitur, dum commemorat crucis actus.
Qui recto Christus quomodo crucifixus & vnctus,
Per fidei membrum cum Christi corpore iunctus.

Capvt VIII.

Quòd solus Deus sanctificator & administrator sit sacrificij, presbyter verò tantùm minister; quódque eodem verbo caro fiat in altari, quo creata est in vtero virginali.

NOn alius celebrat, quamuis alius videatur,
Mysterium sacrum verbum Deus hoc operatur.
Verbum namque caro factum sacra verba magistrat,
Et per sacrificem carnem de pane ministrat.
Hic opus, hic opifex Deus est: sacrat atque sacratur,
Fitque creatura, per quem res cuncta creatur.
Nam res quæ panis pridem substantia mansit,
In Christi carnem Deitatis munere transit.
Nescit homo, nescit, stupet Angelus hoc ita factum,
Arcanique sacri pauet inscrutabile pactum.
Nescit quo modulo, quo virtutis documento,
Rex elementa creans, prodit Deus ex elemento.
Sed dextræ Excelsi talis mutatio cedit,
Quo viget omne quod est, cui mundus & æther obedit.

Transsubstantiatio.

Capvt IX.

Quòd cælestium vasorum figulus potest in altari modicam panis portionem in melius, hoc est in carnis suæ gloriam permutare, qui humanitatis nostræ testam assumptam & igne passionis suæ excoctam, de morte potuit ad vitam reformare.

POssibile est illi, qui nouit cuncta creare,
Ex alio rursùs aliud quiddam renouare.

Mollè lutum figulus, cùm vult, & quomodo tornat,
Qui noua vaſa creans, ea cambit, & aptius ornat.
Paret opus Domino, cui præminet illa poteſtas
Vt reparare queat, quas vult diſſoluere, teſtas.
Filius ergo Dei virtuſque Patris manifeſta
Ad nos deſcendit, quem texit carnea teſta.
Attamen hæc teſta crucis in clibano bene cocta,
Arte fuit figuli de morte reſurgere docta.
Sed ſanè cocta, quam non aqua noxia mollit,
Quæ mundi maculas, & noſtra ſuperflua tollit.
Dura nimis teſta, quæ Tartara fortia fregit,
Et redimens hominem cruce, mortem morte ſubegit.
Manat ab hac teſta ſummæ bonitatis oliuum,
Quod fugat in lauacro baptiſmatis omne nociuum.
Teſta quidem fœlix, quæ vitæ fonte repleta,
Corpora noſtra fouet, animas quoque pace quieta.
Hac ſimili teſta diuina lucerna reſplendet,
Vnde ſacræ menſæ dapibus benedictio pendet.
Et quia noſtra fides abſceſſit, prorſus inanem
In ſacra cœna ſine vino ſumere panem:
A Domino vinum percepto pane petamus;
Quid ſacramenti ſit in illo perſpiciamus.
Nil ediſſe priùs prodeſt, ſi, quando ſitimus,
Nulla parte ſitim noſtram compeſcere quimus.
Sint deſiderij poſt eſcas pocula magni,
Præſertim quia carnes aſſas ſumpſimus agni.
Aſſa caro nobis facit ora magis ſitibunda,
Quàm teneræ carnes, quas mollis decoquit vnda.
Ergo fauente Deo de mentis fonte propino,
Quidquid myſterij de ſacro ſentio vino.

CENSVRA.

Et quia noſtra fides abſceſſit prorſus inanem, &c. *Mendoſus locus. Quod ad ſententiam attinet, notet Lector in hoc capite agi de Conſecratione corporis & ſanguinis Domini in ſacrificio Miſſæ, nam & in capite proximè antegreſſo, & in ſequenti manifeſtè agit de Sacrificio. Multorum enim Doctorum probatiſſima ſententia eſt, vtriuſque ſpeciei conſecrationem eſſentialiter requiri ad rationem veri Sacrificij: eò quòd de eſſentia huius Sacrificij ſit expreſſa mortis & Paſſionis Chriſti repræſentatio. Vnde ſequitur ſacrificium Miſſæ inane eſſe, hoc eſt proprium ſuum effectum non antè conſequi, quàm vtriuſque ſpeciei conſecratio perfecta fuerit.* Vide Franciſcum Suares 3. tom. Diſput. in 3. part. S. Thom. Diſput. 75. q. 83. a. 1. ſect. 6. *Quòd ſi contendas locum etiam intelligi de iis, qui participes ſunt ſacrificij, hoc eſt, de laicis communicantibus. Reſpondeo, vt intelligatur: non tamen aliud hoc carmine effici, quàm ritum communicandi ſub vtraque ſpecie id temporis, licet non vbique, vſitatum, rationi conſentaneum fuiſſe, eò quòd ad expreſſam refectionis, vel conuiuij rationem, non cibus ſolùm ad depellendam famem, ſed potus quoque ad reſtinguendam ſitim requiri videatur. Non tamen euertit hæc ſimilitudo vſum ſub vna ſpecie communicandi in tota Eccleſia Latina ab annis pænè ducentis receptum; nam & ſub vna ſpecie, integra, ſi eſſentiam ſpectes, & perfecta refectio continetur: valet enim, qui ſub ea exhibetur, Chriſtus non ad famem tantùm, ſed etiam ad ſitim ſpiritualem depellendam.* Potus *enim* & eſus, *inquit B. Cyprianus in ſerm. de Cœna Domini*, ad eandem rationem pertinent *in ſpiritualibus, & idcircò ipſa ſancta Scriptura ſpiritualem animæ refectionem, quæ fit per gratiam aliquando declarat ſimilitudine* panis. *Eccleſ.* 15. *aliquando* aquæ, *Ioan.* 4. *aliquando* potus. 1. *Cor.* 12. & cibi. *Ioan.* 6.

Capvt X.

Quod nec caro sine sanguine, nec sanguis sine carne rectè communicatur. Sicut in Melchisedech præsignatum est, qui in typo Saluatoris nostri, panem & vinum simul libasse legitur.

Fertvr ad altare vinum cum pane, litatur
Munus vtrumque Deo, cùm pascha nouum celebratur.
Gaudet vtraque Deus, laudans acceptat vtrumque,
Per quod mortalem Christum liquet esse, Deumque.
Esse Deum, quia se Christus sub vtroque reformat.
Mortalem, quoniam mortem crucis inde renormat.
Illa duo de se tellus & vinea profert,
Presbyterique manu Genitori Filius offert.
Quod per Melchisedech fuit olim significatum, (Gen. 14.)
Libantem Domino panem vinumque sacratum.
Huius in historiis patrem reperire nequimus: (Hebr. 7.)
Hujus nec matrem, nec auorum nomina scimus.
Quis signatur eo, nisi Christus homo sine patre?
Natus ab æterno de Patre Deo sine matre.
Hunc ego Pontificem summum probo, iureque Regem,
Qui penetrat cælum, qui donat ab æthere legem.
Panis confirmans, hic est, & vitis abundans,
Lætificans animas, & eas à crimine mundans.
Hunc panem, vitem sacram, flos virginitatis
Edidit huic mundo fructum plenum Deitatis.
Hoc de pane caro, de vite cruor sacer exit,
Quæ malè ne videant homines sapientia texit.

Capvt XI.

Profunda cælestium secretorum ideo Dominus occultari voluit: vt perfidis celarentur, & fidelibus meritum de virtute fidei cresceret.

Arcanvm cœli Dominus pro tempore celat,
Et poscente fide, cui vult, & quando, reuelat,
A nostris oculis ideò sunt ista remota,
Nec penitùs nobis, nisi mentis lumine, nota.
Vt sic nostra fides ad iustitiam doceatur,
Et fidei maior merces exinde sequatur.
Aut ideò voluit Deus hæc arcana latere;
Ex hoc ne risum posset Iudæa mouere.
Si cæsi carnes hominis crudas ederemus,
Sanguinis & calicem crudi crudum biberemus,
Ergo cibi potusque sacri ratione fruamur.
Perque fidem non per speciem sursùm gradiamur;
Quæ quia corporeo visu, gustuque nequimus
Qualia sint iure discernere, mente velimus.
Mens sacrata Deo gustu probet interiori,
Quod lux, quod lingua sensu nequit exteriori.
Nec modus aut species panis sunt inspicienda,
Immò sacramenti virtus est corde tenenda.
Sed neque de vino quisquam, nisi prospera speret;
Nam menti sanguis, vinum conspectibus hæret.
Sed quamuis vini videatur habere liquorem

Subueniente fide, sacrum liquet esse cruorem.
Hic est ille cruor, qui Christi vulnere fusus,
Ore sacerdotis animarum transit in vsus.
Vtque sacramento res possit nulla deesse,
Debet in altari vino fons viuus inesse.

CAPVT XII.

Aqua pariter vino admiscetur, quia vtrumque simul in cruce de latere Saluatoris emanauit, sanguis videlicet redemptionis, & aqua baptismatis per quod Ecclesia signatur.

ADMISCETVR aqua vino, quâ significamur,
Nos qui saluificis alimentis viuificamur.
Significantur aquâ populi, quos gratia munit,
Quos quasi membra suo capiti Christi cruor vnit.
Porrò, si Domino vinum sine fonte litatur,
Passio quod Christi fuerit pro gente negatur.
Nam si, quod redimi deberet, plasma deesset,
Tanta tulisse Deum sine causa non opus esset.
Econtra, si fons vini fuerit sine mixto,
Monstratur quomodo gens sola manet sine Christo.
Nil fons saluificus sine sanguine propitiatur,
Et sine fonte sacro sanguis nihil hîc operatur.
Sic vtrumque simul decet in libamine sisti,
Sicut vtrumque simul fluxit de vulnere Christi.
Vitis vera Deus, fons vite Christus habetur:
Fons de fonte, cruor de vite venire videtur.
Quare non aliud alio sine sacrificatur,
Deum sic ad plenum sacra passio commemoratur.

CENSVRA.

Porrò si Domino vinum sine fonte litatur.] *Auctor carminis in ea opinione videtur fuisse, mistionem aquæ in consecratione calicis, non modò esse necessariam, vt schola loquitur, necessitate præcepti, sed etiam necessitate sacramenti, ita vt si merum vinum quis tentet consecrare, nihil efficiat. Sic olim docuit quidam apud B. Bernardum epist. 69. atque etiam Armachanus libro 9. de quæstion. Armenorum, cap. 9. Huic opinioni causam videtur dedisse B. Cyprianus, dum lib. 2. epist. 3. ait* contra diuinum mandatum & institutionem fieri, si aqua vino non misceatur, *& infra subdit,* ita non posse consecrari vinum solum, sicut nec aquam solam. *Verùm communis & ab omnibus recepta iam sententia est, mistionem aquæ necessariam quidem esse necessitate præcepti, non tamen sacramenti. Non tamen conuenit inter omnes, sit-ne præcepto diuino, an Ecclesiastico tantùm necessaria. Licet probabilius sit postremum, nec dissentit hujus carminis auctor, vt liquet ex sequenti capite.* Vide Francisc. Suarez tom. cit. disputat. 45. quæst. 74. art. 8. sect. 11.

CAPVT XIII.

In Consecratione Dominici sanguinis priùs, videlicet in Cæna, aquam vino mixtam non legimus, sed vt huic Sacramento nihil deesset ad commemorationem Dominicæ Passionis, Apostoli eorumque successores hoc fieri decreuerunt.

HOc in natali calicis non est celebratum
Quando Pascha nouum vetus est post Pascha dicatum;
Nam panem tantùm Dominus vinique liquorem

In propriam mutans carnem, sacrumque cruorem,
Discipulis legitur cœnantibus attribuisse,
Vtque sui memores faciamus idem, docuisse.
Mira Dei virtus, qui cœnat, cœna fit idem
Cœnans cottidie nobiscum, sicut ibidem.
Et quoniam lateris de vulnere sanguis & vnda,
Effluxere simul, ablutio nostra secunda:
Decreuit Patrum veterum censura modesta,
Vt sint illa duo simul ad Paschalia festa.
Vt quod in altari factum crucis esse videtur,
Hoc in honore crucis nunc à nobis iteretur.
Implent mysterium sacrum tria, fons, caro, sanguis.
Quæ tria nos redimunt, & ab his tribus interit anguis.
Vnum de tribus his, sacræ qui subtrahit aræ,
Non dignè poterit sine causa sacrificare.

CENSVRA.

Hoc in natali calicis non est celebratum.] *Christum tantum in puro vino consecrasse docuit quoque paulò antè Auctoris sæculum Paschasius libro de corpore & sanguine Christi cap. 11. & Rabanus lib. de corp. & sanguine Christi cap. 28. Et Thom. Vvalden. tom. 3. lib. de sacramental. cap. 32. Sed probabilior eorum sententia est, qui existimant Christum in vino aqua mixto consecrasse. Sic enim multi veteres asserunt, vt B. Iacobus in Liturgia, Clemens lib. 8. constitut. cap. 12. Irenæus libro 5. cap. 2. Cyprianus lib. 2. epist. 3. Hieronymus in cap. 14. Marci. Theodoretus dial. 1. Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 21.*

CAPVT XIV.

Licet vinum & aqua ante consecrationem in altari typicè misceantur, post nonnisi sanguis bibitur, quia in sanguinem demutatur aqua, vt populus, qui per illam figuratur in melius se transmutatum, dum ista digne percipit, indicetur.

Ambros. lib. 4. de Sacrament. cap. 4. Paschasius de corp. & sang. Dom. cap. 11. Alger. lib. 1. cap. 16.

SEd licet in mensa Domini tria constituantur
Munera: sunt tantùm duo postquàm sacrificantur.
Est aqua mixta priùs, sed vino quando sacratur
Non nisi sanguis erit, quo spiritus intùs alatur.
Mystica res dat aquam. Christi cruor ebibit illam.
Nam transfert nostram Deus in sua membra fauillam.
Transfert quando suum per corpus ei sociamur,
Perque fidem tanto capiti noua membra creamur.
Transfert & pridem cum Chrismatis vnctio sacri
Nos populos facit esse nouos in fonte lauacri.
Sed lauacri fontem fons vulneris iste figurat,
Et per vtrumque Deus animarum vulnera curat.
Quorum corda priùs facit in Baptismate munda,
Post lauacrum lapsos emundat sanguinis vnda.
Ergo duo tantùm cruor & caro percipiuntur,
Tertia res types est populorum, qui redimuntur.
Altera res saturat, sed inebriat altera mentem,
Catholicamque Deo confœderat vtraque gentem.
His gemmis gemina substantia nostra resultat,
Quam per Adam veterem mortis sententia multat.
Sanguine vita calet, gaudet caro carne refecta.
Gaudet vtroque bono refici mundata senecta.
His renouatur homo peccatis inueteratus;
Hisque reuiuiscit fidei virtute renatus;
His humana suum natura resumsit honorem.
His serpentinum gaudet superasse furorem.

Capvt XV.

Quòd ante legem & in lege sanctis Patribus regni cælorum ianua clausa fuerit; post datam verò gratiam, latroni omnibusque piè pœnitentibus reserata sit.

Iam Paradisiacam primus petit incola sedem,
Iamque redemptus homo cælum sibi vindicat ædem.
Crux facit hoc, cujus rutilans super omnia splendor
Hostes humani generis prosternit in Endor.
Crux Domini thronus est cæli, barathrique catena.
Crux cæli clauis, via vitæ, mortis habena.
Crux penetrat cælum, replet orbem, scindit abyssum.
Frontibus in nostris crux impressit crucifixum.
Iam thau inscriptum nullius fronte videmus;
Ex quo signa crucis nobis impressa tenemus.
Mystica signa crucis sacer ille character habebat,
Qui gladium mortis pestemque malam prohibebat.
Nunc quia nos redimit vitalis gratia ligni,
Deletur typici sub signo littera signi.
Crux patefecit iter tendentibus ad paradisum:
Namque quod obstabat ius est fatale recisum.
Ensifer ille Dei Cherubim aditu patefacto,
Christicolas intrare modò sinit ense retracto.
Flammiuomus gladius versatilis ille quiescit,
Lætaque Christicolis paradisi porta patescit.
Intrat quisquis amat; à tempore namque Ioannis
Baptistæ, patet hæc sacra janua clausa tot annis. Matth. 11.
Cælum vim patitur, rapiunt illud violenti,
Ex quo successit post legem gratia genti.
Gaudet cælorum rex prædari super astra,
Armaque prædoni dat, vt his adeat sua castra.
Nec iam pro regno certanti damna minatur,
Immò vincenti dat præmia cùm superatur.
Vtile certamen, fœlix violentia talis,
Cùm sua prædoni prædatio sit venialis.
Et cùm iam victus victori præstat honorem,
Cùm victor victo se clamitat inferiorem.

Capvt XVI.

Quòd hujus sacramenti perceptione & salutiferæ crucis virtute paradisus homini reseretur, & diabolus superetur.

Primitvs obstrusa patriarchis atque prophetis,
Nunc est facta patens latroni porta quietis.
Cui clypeum virtus, mors vitam, spes bona zelum
Contulit, arma fides, Christi confessio cælum.
Portauere patres pondusque æstusque diei,
Peruolat iste latro prior ad sedem requiei. Luc. 23.
Illos ad cælum non induxere priora
Prima, secunda sed hunc introduxit breuis hora,
Vexauit Moysen in lege labor diuturnus,
Non hunc: denarius tamen æquat vtrumque diurnus.
Quodque prophetarum patres priùs & genitrices
Non poterant, intrant modò fures & meretrices.
Ecce latro pede post Christi vestigia fixo,

Introit ad regnum crucifixus cum crucifixo.
Illa vocata canis credens intrat Chananæa,
Vinea dicta Dei gens retrò cedit Hebræa. (Marc. 15.)
Perfida! cur refugis intrare, latransque retrorsum,
Non cessas operi pietatis figere dorsum?
Cumque Dei pietas hos suscipiat venientes,
Exacuis dentis in eum pietate carentes?
Pone tuam rabiem, quia præteriere priora
Tempora, per Christum succedunt prosperiora.
Quos tua lex lapidare solet, ferroque necare,
Gratia nunc Christi studet ad vitam reuocare.
Gratia nunc melior, quàm littera, quæ perimebat,
Sub qua justitiæ Sol ceu sub nube latebat.
Gratia Messiam jam-jam venisse prophetat,
Aspera quæ legis remouet iuga nosque quietat.
Et tamen expectas alium, sed disce, require,
Scripta Prophetarum Christum potes hîc reperire.
Quem præmonstrarunt lex, Angelus, atque Propheta
Christus adest, Christi sunt omnia laude repleta.
Nunc venisse Deum simul acclamant elementa:
Non tamen attendis elementorum documenta;
Nam cæli Regem natum perhibet noua stella.
Huncque Deum perhibet præbens aqua vina nouella, (Ioan. 2.)
Vita defunctos, ægrosque salute beauit,
Sub pedibus cuius mare se calcabile strauit. (Matth. 14.)
Denique cùm moritur, sol, lunaque sunt tenebrati, (Matth 27)
Terra pauens tremuit, surrexerunt tumulati.
Hos quoque quos dudum malè captiuarat auernus,
Reddidit ad superos, cùm Rex redit ille supernus.
Et velum templi, lapides, crucis hostia scindit.
Sed nondum saxum quod habes in pectore findit.
Visis tot signis nondum Iudæa moueris?
Perfidiæ sed adhuc tenebris malè cæca teneris?
Ecce quid expectas, sed mystica quæque retracta.
Verum Messiam vel per miracula specta:
Et quia nuda patent velaminis interiora,
Intra nobiscum, crucifixi numen adora.
Pone tui Moysis densum velamen ab ore.
Cultus disce nouos, cultu cessante priore.

Caput XVII.

Quòd Christus nostræ legis lator sit, & noster Moyses, qui nobis de Diabolica potestate ereptis, Agnus paschalis immolatus est, quique per huius mundi desertum ad regnum nobis promissum nos introducit.

Si Moysen quæris, Moysen jam perspice Christum.
Nil Pharaonis onus oberit tibi, si colis istum.
Ille fuit Typicus, verus nos iste redemit,
Et Pharaoniticam gentem crucis ense peremit.
Hic verus Moyses nos duxit per mare rubrum,
In fidei lauacro veterem perimendo colubrum.
Hic paschale sacrum statuit meliùs celebrari,
Agnum pro nobis se passus sacrificari.
Pascha tuum quondam fuit vmbra, figuraque veri,
Sol Deus effulsit, tenebrasque monet remoueri,
Qui nos mundani deserti per regionem
Pascit, & ad lactis mellisque trahit stationem,

Paſcit in Eccleſia, quoties Euangeliorum
Verba recenſentur nobis, virtuſque ſacrorum.
Paſcit in altari dum viuificis alimentis,
Eſurientis cùm reficit pia viſcera mentis.
Paſcit nempe domi, quando poſt ſpirituales
Donat abundanter nobis eſcas cereales.
Paſcit & in cælo, dum mens ſuper æthera rapta,
Hæret tota Deo, ſuperûm dulcedine capta.
Sic panis vitæ Chriſtus nos paſcit vbique,
Ciuibus angelicis eſcam præbens hominique.
Perfida gens igitur patrum caligine fuſca,
Vt ſis vua ferax deſiſtas eſſe labruſca.
Molliat imbre ſuo te Chriſti gratia demum,
Vt pinguem facias in vitæ vite racemum.

Capvt XVIII.

Quòd Dominus noſter ipſe granum frumenti dictus ſit, quod cadens in terram mortuum, reſurgenſque in ſemine vitæ multiplicatum ſit, de cujus grano multa fidelium grana orta ſunt, quæ cum ipſo vnum in Eccleſia quotidie efficiuntur.

ME quia detinuit paulùm digreſſio facta,
Propter Iudæam mea penna priora retracta.
Quòd valet in petra frumenti ſpargere granum,
Sic, quod Iudææ Chriſtum ſero, iudico vanum.
At ſemen Chriſtum, Iudæam petra figurat
Fertilitate carens, quæ ſemper ſaxea durat.
Hoc eſt frumenti granum, quod terra fidelis
Germinat aſſiduè, reddens ſua ſemina cælis.
Hoc grano cæli ſunt horrea multiplicata.
Vrbs ſacra Hieruſalem pingueſcit eo ſatiata.
Hoc eſt frumenti granum, quod ab æthere venit, Ioan. 12.
Cuius adeps animas noſtras & corpora lenit,
Illud ſponte cadens in terram mortificatum
Eſt priùs, atque per hoc ſurrexit multiplicatum.
Ex vno multis affluxit copia granis,
De quibus efficitur nunc viuus in æthere panis.
Nam quoties Chriſto creſcente fide generamur
Ex vno grano, quaſi plurima grana creamur.
Cuius cùm ſapimus carnes vel ſanguinis hauſtum,
Vnus fit panis vnumque fit hoc holocauſtum. 1. Cor. 10.
Vna ſic in carne duo ſimul eſſe leguntur,
Chriſtus & Eccleſia ſic vnum conſtituuntur.
Sic Deus in nobis, & in illo nos habitamus,
Dum caput hic nobis, illi nos vmbra paramus. *Fortè membra par.*
Sic tanto capiti membrum quodcumque cohæret,
In Chriſti ſemper ſe corpore viuere ſperet.
Nec ſemel hinc labens turpi ſe labe recidat,
Aut Chriſti membrum meretricis falce recidat.
Non valet hoc membrum Chriſti de corpore dici,
Quod ſeruit Satanæ, quod ſubditur & meretrici.
Immaculatus amat ſponſus ſponſam immaculatam.
Fœdere virgineo ſibi cælitùs aſſociatam.

Caput XIX.

Ne quisquam membrum Diaboli factus ad corpus Dominicum more Iudæ accedere præsumat, quem non tantùm prioris culpæ conscientia damnauit, quàm quòd adhuc peccator & immundus ad sacram mensam præsumptuosè accedere non formidauit.

Qvapropter quisquis non es de corpore Christi,
Dum sordescis adhuc, & nondum pœnituisti,
Ad Domini mensam non est tunc accelerare.
Ne si præsumas, Iudæ similis videare.
Iudas omnimodis se deliquisse sciebat,
Et tamen à sacris epulis se non retrahebat,
Dupliciter reus hic tam crimine proditionis,
Quàm de contemptu violatæ religionis.
Quare iudicio Domini mala tanta sequente,
Introiit Satanas in eam cum pane repente: Ioan. 13.
Ergo punit eum sententia, pœnaque duplex,
Quod non ante sacrum fuerit pro crimine supplex,
Præbet in Ecclesia Iudas exempla futuris.
Ne corpus Christi manibus tractent nisi puris.
Nam qui cum Iuda malè percipit, excipietur.
Qui bene cum Petro, caput ad Christum referetur.

Caput XX.

Quòd nulli fidelium ignorare liceat Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, quod in Ecclesia celebratur, ne forte ex eò quòd ignorat, ad illud percipiendum censeatur indignus.

Percipivnt multi sacra: sed quid percipiatur
Ignorant penitùs, quibus vltio dira minatur.
Omnis id ignorans ignoratur, quia nescit
Vnde salus oritur, veniæ fons vnda patescit.
Ignoranter homo comedens de sanctificatis
Sicut ait Moyses, pœnam feret inscietatis. Leu. 22.
Additur huic Salomon sacrum formans paradigma, Prouer. 23.
In quo mysterium sacri præfulget ænigma,
Quando sedes, inquit, ad prandia celsa potentis
Quos comedas, attende, cibos discrimine mentis;
Nam quid proficiat menti caro viuificatrix,
Scire priùs debet ratio virtutis amatrix.
Nos monet hinc psalmus Regis simul atque Prophetæ,
Est quoniam suauis Dominus, gustate, videte. Psalm. 33.
Vnde patet quomodo nonnulli presbyterorum
Ignorant penitùs virtus sit quanta sacrorum.
Si bene quæ virtus viget in sacris homo sciret,
Mensam cælestem nunquam nisi mundus adiret.
Nunc quia non didicit sacra, percipit irreuerenter,
Iudiciumque sibi sumit, mortemque patenter.
Sicque fit, vt Christi caro, quæ datur ad medicinam,
Protinus hic mortis laqueum paret atque ruinam.
Nam quamuis aliquis sit vitæ relligiosæ,
Dum nescit quid agit, viuit sibi perniciosè.
Quomodo mysterij sacri defendit honorem
Ejus, qui nondum gustauit mente saporem?
Vt nequit absque fide perfectio stare sacrorum,
Sic sine doctrina non stabit cultus eorum.

Ergo qui nescit, hic discat & hic veneretur,
Ne contemptoris mulcta quandoque grauetur.

CAPVT XXI.

Quod presbyterum quemque sacramenta Dominica scire oporteat, quibus subiectum sibi populum erudiat, & ad veram fidem instruat, sine quibus fungi sacerdotio dignè non poterit.

SCIRE velit primùm quid victima sit generalis,
Quid lignumvitæ, quid pastus spiritualis,
Quidue sit ara, calix, quid in hoc aqua fusa, merumque,
Quæ duo sunt vnum, postquàm sacratur vtrumque,
Denique cur calicem crux signet, crux aret aram
Agni pro nobis occisi sanguine claram.
Scire velit quid diluuium tulit, abstulit vnda
Vnda profunda quidem, sed & ipsa figura profunda
Cur Baptismatis insit Chrismatis vnctio fonti:
Quidue renatorum crux conferat illita fronti.
Sed quid sacrorum Domini penetramus abyssum?
Omnia scire velit sacrifex, quibus itur ad ipsum.
Talia qui nescit; quid culpa est, quidque grauamen,
Nec sibi nec populo conferre valet medicamen.
Hinc etiam cæcus cæcorum dux malè cedit,
Quem sua cum reliquis grauis ignorantia lædit.
Qui verò didicit, quæ scire per omnia debet,
Rectè presbyter est, & lucis iter benè præbet.

CAPVT XXII.

Quòd sacerdos post Christi vestigia gradiens verbumque vitæ populis annuntians, Christus Domini, ipsiusque Angelus dicitur, dumque proximum ad agnitionem Dei & amorem cælestium inflammat Seraphinam sortitur dignitatem.

PRESBYTER est vitæ rectè cuiuis sacra norma,
Subjecto populo fit viuendi benè forma,
Cuius vita calens veræ virtutis amore;
Dum rectè Christum factis imitatur & ore:
Angelus est Domini; sed & eius Christus habetur,
Qui portare crucem, Christumque referre videtur.
Hic cùm sit Christus, sicut patet ex Esaïa,
Angelus est summus natus ex matre Maria.
Angelus ille quidem per se bonus exstat abundè,
Angelus hic ab eo factus bonus est aliunde.
Nuncius hic debet mandata fidelia cæli,
A cæli Domino populo deferre fideli.
Vnde pr eces populi flentisque grauamina terræ
Ad Dominum remeans quasi noster præco referre.
Qui stans in templo, speculum, fideique lucerna
Contemplando Deum meditandoque sola superna
Frigida corda gregis culpæ fuligine nigra
Quæ pridem fuerant advitæ gaudia pigra,
Ad superos reuocans fidei facit igne calere,
Et succensa Deo vitæ candore nitere.
Hic talis merito specie splendet Seraphinâ
Proximus vnde calet culpæ fugiente pruinâ.

Capvt XXIII.

Quòd idem sit carbo lucens, qui & Seraphim. Nam dum in Ecclesiâ sancti Rectores populum Dei peccatorum tenebris extinctum, verbo salutis, & exemplo bonæ actionis ad amorem cælestium reaccendunt, profectò carbones viui alios succendentes perhibentur.

Sic populus fidei sua post vestigia ducens,
Carbones viuos facit illos carbo relucens.
Sed quid in Ecclesia carbonibus est faciendum?
Thus operum, Thymiama precum reor his adolendum,
Thuribulum carnis mentisque crememus vtrumque,
Victima quæ placet duplex hominemque Deumque
Nunc de multorum carbonum diuite massâ
Saltem lingua duos mea dic: ad cætera lassa
Ardens carbo fuit Laurentius, ignis in igne.
Cui crates palmam, mors contulit æthera, dignè.
Carbo fuit Domini Nicolaus præsul honestus,
Virtutum cujus splendor procul est manifestus.
Ille cruore rubens carbo carbonibus assus:
Hic meritis ardens olei pinguedine crassus.
Quos dudum genitos nigros errore paterno
Succendi voluit Deus ignis ab igne superno.
Quem non alterius succendat pugna virilis?
Alterius moueat bonitas etiam puerilis?
Illius exemplo mereamur sanguine laurum,
Hujus purgatæ vitæ Domino damus aurum.
Miles vterque Dei dispensatorque fidelis
Ore, manu studuit thesauros condere cælis.
Hos exemplares fidei propono magistros;
Vt doceam per eos altaris quosque ministros
Esse pios, largos, fortes, castos, sapientes,
Rebus in aduersis pro justitia patientes.
Tales sunt digni de libro sumere vitæ,
Quos non excludit sententia mortis auitæ.
Tales digna Deo libamina ferre merentur,
Et Domini sacris assistere non prohibentur.

Capvt XXIV.

Quòd valdè periculosum sit ad sacramentum corporis & sanguinis Domini accedere, vbi inter Angelorum omniumque Sanctorum frequentiam ipse Summus Pontifex Christus se ipsum in escam vitæ vel mortis porrigit singulorum merita subtiliter discernens.

Ergo sacramenta vitæ prudens homo disce,
Iudiciumque Dei, dum percipis illa, tremisce.
Terribilis res est & quam multum verearis,
Corpore qui Christi Christo præsente cibaris.
Nam si fortè fidem scripturis vis adhibere,
Quæ nos sæpè solent de Christo vera docere;
Tempore quo Christus genitori victima cara
Presbyteri manibus sublimi fertur in ara,
Sanctorum polus omnis adest, polus hic reseratur,
Præsentemque Deum grex angelicus comitatur.
Hic verè Christus præsens auctorque sacrorum,

Chrys. lib. 6. de sacerdot. Gregor. lib. 4. dial. cap. 58.

Iustorum mentes diiudicat atque malorum.
Nouit enim planéque videt, quis debeat vti
Pane salutari, seu damno, siue saluti.
Et licet assistat carnalis presbyter aræ
Summus Pontificum sacra dicitur hic celebrare,
Hic panem frangit, hic porrigit, hic benedicit,
Corpus adesse suum quod dat cum sanguine, dicit.
Eia præsumes peccator homo nisi dignus,
Ad Domini mensam vitæque accedere pignus.
Discito quamprimùm quid sis, & quid caro Christi,
Et quo vase velis diuina stipendia sisti.
Vas nisi sincerum fuerit, quo suscipiuntur,
Illi perditio malè qui capit efficiuntur.
Vnde monet Paulus se primùm quemque probare, 1. Cor. 11.
Et sic ad panem calicemque sacrum properare.
Quisquis enim Domini corpus diiudicat, antè
Quid sit quod recipit, quantumve Deo reserante
Illud securè comedat tamen antè probatus,
Quem non accusat capitalis causa reatus.
Sed quamuis aliquem culpent peccata minora,
Cùm sine peccato nec in vna viuitur hora,
Non tamen à sanctis epulis reor hunc remouendum,
Immò quod assiduè nocet, illud erit redimendum.
Et quia cottidie peccati mole grauamur,
Talibus assiduè medicamentis releuamur.
Dispensatiua sapientia cunctipotentis
Præuidet, vnde queant curari vulnera mentis.

Caput XXV.

Quòd pro diuersitate meritorum Christus in Ecclesia agnus & hœdus, vt in lege præfiguratum est, immoletur, vt, sicut beatus Hieronymus dicit, carnibus agni perfectioris, peccatores autem & pœnitentiam agentes hœdo pascantur.

Præparet ergo Deo sua pectora quisque Fidelis,
Fiat vt illius in mundis mansio cæli.
Corda fugit Dominus torpentia plenaque sorde,
Cujus semper inest in mundo gratia corde;
Et quem pauper adhuc virtus compellit egere,
Esuriemque bonam nequit agni carne replere.
Saltem manducet sacri de carnibus hœdi,
Qui pro peccato populi solet hostia cædi.
Non homines docet esse pares vetus ordo sacrorum,
Nec mentis ratio, nec disparitas meritorum.
Hinc hœdum Moyses jubet agni morte litari, Exod. 12.
Ac ab vtroque typo, vult Christum significari.
Hœdus non tamen est hœdos qui damnat & odit.
Sed quis sit tibi quisque sacri discrimine prodit. Matth. 25.
Agnum mactamus, cùm justitiam retinemus;
Hœdum cùm veniam poscentes crimina flemus.
Nec reor absurdum quod in hœdo significatur
Christus, qui caper aut hircus plerumque litatur.
Quod lex hunc heremo, lex hunc vltro vetus offert,
Hoc quia sit gemina Christo substantia profert;
Pro foribus templi plebs vnum sacrificabat,
In caput alterius sua crimina multiplicabat.
Hunc viuum populique sui peccata ferentem,

Sic emittebat heremi deserta petentem.
Christus vtrique caper, nam cæditur in cruce pendens (Leuit. 16.)
Desertumque petens: cùm surgit ad æthera tendens.
Qui mala nostra tulit ligno suspensus, ouemque
Inuentam retulit ad nonaginta, nouemque (Luc. 15.)
In dextris pollens Patris Deitatis honore.
Regnat, & in mundo replet aras carne, cruore.
Qui semel occisus licet vltrà non moriatur,
Mors tamen ad vitam nobis ejus renouatur.
Christum cottidie deuotio presbyterorum
Mactat in altari, mactator & ipse sacrorum.
Panis fomentum vitæ, vinumque sacratur,
In cruce suspensus Saluator commemoratur.
Ara crucis lignum, signatque calix monumentum.
Hic obit, hic dormit Christus, dat vtrumque momentum.
Agnus in hac, leo fortis in hoc surrexit & ales
Astra petens, aquilas trahit ad se spirituales.

CAPVT XXVI.

Quòd sacerdos & quisque Fidelium capiti suo, quod est Christus, conformari, eumque ad cælos cottidie spiritualiter sequi debeat.

ERGO bonus sacrifex quoties hæc sacra recenset,
Vt se conformet Christo carnis cruce penset;
Cum vitiis crucifixa caro priùs emoriatur.
Viuificata Deo mens surgat, eumque sequatur.
Sic benè commoritur, consurgit, ei quoque viuit.
Sicque redemptus abit homo, quò suus auctor abiuit.

IOANNIS BVSÆI S. I.
VARIÆ LECTIONES ET BREVES NOTÆ IN EPISTOLAS
PETRI BLESENSIS.

AD CANDIDVM LECTOREM.

QVOT codicibus vſus fuerim, Candide Lector, pro Petri Bleſenſis Epiſtolis, opuſculiſque caſtigandis in Præfatione dixi: nunc quoniam ſponſio de Variis Lectionibus, Notiſque breuibus tandem præſtanda eſt, te latere nolui, quibus litteris quodque exemplar, ſiue ſcriptum, ſiue impreſſum, deſignarim.

MOG. I. *Deſignat Codicem Moguntinum ante annos centum eoque plus typis excuſum, Coll. Societ. Ieſu.*
MOG. II. *Codicem Manuſcriptum Moguntinum ejuſdem Collegij.*
CARTH. *Codicem Carthuſiæ Moguntinæ. MS.*
HERB. *Codicem Carthuſiæ Herbipolitanæ.* MS.
CONFL. *Codicem* MS. *Collegij Confluentini Societatis Ieſu.*
SPIR. *Codicem* MS. *Collegij Spirenſis Societatis Jeſu.*
COLON. *Codicem impreſſum Collegij Colon. Societatis Jeſu.*

NOTA.

Dum citantur aliqui codices à contextu diſcrepantes, reliquos cum contextu conſentire.

IN EPISTOLAM PRIMAM.

HENRICO Dei gratia Illuſtriſſimo Anglorum Regi, Duci Normanniæ & Aquitaniæ, & Comiti Andegauiæ. *Fuit hic Henricus inter Anglorum Reges hoc nomine ſecundus, natione Francus, rerum geſtarum gloria clariſſimus. Patrem habuit Gaufridum Comitem Andegauenſem, matrem Mathildem Imperatricem. Petrus Bleſenſis in Compendio de B. Iob, ſcribit eum è Comite Ducem, è Duce Regem factum, ac inito regno multos Reges maximos ſibi ſubjeciſſe. Et in Epiſtola ad Gualterum Archiepiſcopum Panormitanum.* Pater, *inquit,* ejus potentiſſimus & nobiliſſimus Comes fines ſuos ampliſſimè dilatauit: ſed iſte Patris facultatibus ſuperaddens in fortitudine manus ſuæ Ducatum Normanniæ, Ducatum Aquitaniæ, Ducatum Britanniæ, regnum Angliæ, regnum Hiberniæ, regnum Walliæ, regnum Scotiæ, paternæ magnificentiæ titulos inæſtimabiliter ampliauit. *Hæc ille. Lege Guillelmum Neubrigenſem rerum Anglic. lib. 2. & 3. Matthæum Paris in hiſtoria majori Anglorum, & Polydorum Virgilium hiſtor. Anglic. lib. 12. & 13.*

In Epistolam II.

IN morte filij vestri. *Is fuit, Henricus primogenitus ex Regina Aleonora corporis animique dotibus eximius. Obiit in summo ætatis flore, cum vigesimum octauum annum attigisset, multoque antè vnà cum conjuge Margareta Ludouici Regis Francorum filia solemni ritu Rex Anglorum coronatus esset, teste Neubrigensi, Paris., & Polyd. locis citatis. Petrus Blesensis, licet illum nonnunquam vocet Henricum tertium, hoc tamen nomen apud Historicos non retinuit, eò quòd, licet Rex designatus, nunquam verè regnarit, sed sub paterna tutela vsque ad vitæ exitum permanserit, vt habet Polyd. libro 13. Laudes ejus habet Sigebertus Gembl. in Chron. ad annum 1181.*

Scio quia pium est flere mortuum. *Hieronymus in epist. 25. ad Paulam super obitu Blesillæ filiæ contendit, piè in Domino defunctos non esse deflendos, & ad exempla Patrum veteris Testamenti à Blesensi hîc allata respondet.*

Lex naturæ indicit. *Mog. I. & Carth.* inducit.

Si tam deplorando funeri. *Mog. I.* si causa deplorandi filium.

Nobis super eum flentibus. *Mog. I. & Const.* nobis eum flentibus. *Mog. II.* nobis enim flentibus.

Factus & defunctus est Christi miles. *Carth.* defunctus factus est miles Christi.

Consilio siquidem, & suggestione proditoriæ factionis. *Mog. II. & Const.* propriæ factionis. *De hac proditoria factione lege Historicos citatos, & Epistolas Petri Blesensis 33. 153. & 154.*

In Epistolam III.

TE IPSVM apud Deum & homines rationabiliter æquilibres. *Mog. II.* rationabiliter libres. *Herb.* æquè rationabiliter libres.

Nam & agnus Paschalis juxta 70. Interpreres de ouibus & capris assumebatur. *Locus est Exodi 12. vers. 5. vbi LXX. sic legunt.* Agnus perfectus, masculus, immaculatus, anniculus erit vobis. Ab agnis & ab hœdis accipietis. *Nec secus Chaldæus.* De agnis & filiis caprarum accipietis. *Et Pagninus ex Hebræo.* Ex ouibus & capris tolletis. *In quæ verba B. Theodoretus quæst. 34. in Exodum. Præcepit, inquit. Deus, vt non solum sumant ex pecudibus agnos anniculos, verum etiam ex capris hœdos, non vt eadem ratione tam illi quam isti sacrificarentur; sed vt qui agni copiam haberent, sacrificarent agnum; qui autem eo carerent, hœdum. Eodem modo ex Iudæorum sententia exponit B. Augustinus quæst. 42. in Exodum. Vnde liquet, Et, pro, Aut, hoc loco sumi, vt ratione quoque euincit in hunc locum Caietanus. Cur autem alterutrum offerretur, mysticam rationem adfert Procop. Gazæus in cap. 12. Exod. Hœdo, videlicet, significari imperfectos, qui pro expiandis peccatis offerebant: Agno verò perfectos. Ad quam rationem hic respexit Blesensis.*

Quam vna de virginibus interfecit. *Prudentij psychomachia cogit vt sic legamus, vel vt habet exemplar Herbip.* Quam vna de virtutibus interfecit. *Cum enim hîc agatur de superbia, non dubium est, quin Blesensis respexerit ad superbiæ & humilitatis pugnam à Prudentio descriptam; in qua regina Humilitas superbiam in ea ipsa fouea, quam virtuti pararat, obtruncat. Itaque perspicuum est mendum in reliquis exemplaribus, quæ contrario sensu legunt. vel.* Quæ vnam de virginibus interfecit. *vt Mog. vtrumque. Carth. & Const. vel.* Quæ vnam de virginibus interfecit. *vt Spirense. Nisi malimus esse memoriæ lapsum: Nam & in Sermone 26. Blesensis Louaniense exemplar MS. sic habet.* Hæc est Sicaria, quæ vnam de virtutibus interfecit, *apud Prudentium in Psychomachia.*

Humilibus te conformes. *Mog. vtrumque, & Conf.* conformes naturaliter. *licet in Mog. 2.* naturaliter *sit inductum. Suspicor subjectam vocem,* Vale, *quæ est in exemplari Spirensi, quam librarij transformarint in vocem,* naturaliter.

In Epistolam V.

REVERENDO Patri & D. Richardo Cantuariensi Archiepiscopo. *Hic Richardus è monacho, vt est in Epistolæ fine, Archiepiscopus factus, successit S. Thomæ martyri, vt habent auctores historiæ Anglicanæ, & initio hujus Epistolæ indicatur. Petrum Blesensem in ejus aula versatum fuisse, non obscurè intelligi potest ex Epist. 6. & 38. in qua multas ejus habet laudes, sed & Cancellarius ejusdem fuit, vt dictum in præfatione ad Lectorem.*

Et jam hora esset à somno surgere. *Carth.* eia hora esset. *Const.* si jam hora. *Herb.* jam hora est.

Qualem habuit decessorem, *Mog. I. & Const.* prædecessorem. *Voce,* decessoris *pro* prædecessore, *etiam peruetusti Scriptores vsi.*

Quando restauret quod amisit. *Omnia*

exemplaria sic habent. Fortè legendum omisit; *omissi enim officij Archiepiscopus hîc reus agitur.*

Nisi adjiciat facere bonum. *Mog. 2. Spir. & Conf.* nisi adjiciat bonum. *Herb. & Carth.* n. a. opus bonum.

Quod viuaria construit. *Mog. 1. Herb. & Conf.* varia construit.

Impleatis pontificium. *Conf. & Carth.* Pontificem.

In Epistolam VI.

SI puerilium deriuationum nænias. *Sic malo cum vno Carth. exemplari, quàm* venas, *cum reliquis omnibus.*

Cùm curia à cruore dicatur. *Nullus, quod sciam, probatus Auctor est, qui non cum Festo, & Pompon. de Origin. Iur. à curis dictam velit curiam, sed, vt rectè monuit P. Ærodius in rerum judicatarum Pandectis libro 1. cap. 3. S. Patres olim vt clericos arcerent à sæcularium Principum aulis, vel curiis, curiam à cruore dictam finxerunt. Sic enim in antiquissima Synodo Romana sub PP. Siluestro celebrata, cap. 16.* Nemo clericus vel diaconus, aut presbyter propter causam quamlibet intret in curia, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio simulacrorum est. *Vnde & Glossographus in Decret. Gratiani ex Laur Ureconf. annotat, nomine curialium strictè intelligi tantum officiales Principum in causa sanguinis.*

Sine lite & obtrectatione. *Concinnius meo quidem animo, quàm* objectatione, *vt Carth. vel* detractatione, *vt Mog. 2. & Conf. vel* detractione, *vt Mog. 1.*

De vena subtiliore producit. *solum Mog. 1.* subcisiore.

Docetis sapientiam. *Restitui hæc verba ex Carth. in cæteris desiderantur.*

In Epistolam VIII.

SIcut enim in Astrologia Martiani. *Martiani Capellæ in libro 8. qui est de Astronomia, verba hæc sunt. Effigies primi luminis Lunæ quibusdam velut cornibus circulata μηνοειδὴς dicitur: cum verò nonaginta partibus à Sole discedens orbem ejus mediatenus idem radius luminarit, διχότομος perhibetur. Sed prædictis partibus, cum alias quadraginta quinque adjecerit, perhibetur ἀμφίκυρτος, id est, major dimidia, minor plena. Cum verò centum octoginta partibus à Sole discesserit, & contrariò positam totam partem, quam terris opponit, illuminat, πανσέληνος perhibetur.*

Stipulatione sequestrata. *Hæc verba in omnibus exemplaribus Ieremiæ dictis sunt interserta, cum tamen nec in Bibliis Latinis sint, nec in versione LXX. nec in Hebræis codicibus.*

Dictaturus erat familiæ herciscundæ judicium. *Vox,* familiæ, *licet in jure sæpe ad res & personas, teste Vlpiano & Alciato, l. pronunciatio. D. de verb. signif. referatur: hoc tamen loco significat res ad substantiam patrimonij pertinentes. Græci οἰκετίαν vocant. Terent. in Heaut. act. 5. scen. 1. Decem dierum vix mihi est familia.* Herciscere *autem verbum priscum est, pro, diuidere, teste Festo: in veteribus Legum libris vsurpatum. Iudicium ergò familiæ herciscundæ non est aliud, quàm judicium ciuile de hæreditate inter cohæredes diuidenda.*

Lis per inficiationem crescat in duplum. *Inficiari, teste Brissonio, lib. 9. de verb. signif. est creditum, depositumve abnegare secundum legem 2. in fin. D. de except. l. 14. D. depos. l. 67. D. de furt. Et Isid. l. 5. etymol. c. 26. ait. Inficiationem esse rei debitæ negationem, cum ea à creditore reposcitur.* MARTIAL. In jus ô fallax, atque inficiator eamus. *Inficiatione crescentem causam, lib. 7. D. de solution. accipe ex ea actione, quæ aduersus fatentem in simplum aduersus negantem in duplum competit, qualis est Aquiliæ actio. l. 23. §. vlt. D. ad legem Aquil. Hæc Brisson.*

In Epistolam X.

QVOD Dominus tuus Rex Siciliæ salutis suæ & paternæ traditionis oblitus cum comite Lorocellii in ruïnam Agrigentinæ Ecclesiæ conjurauit. *In vtroque exemplari Carthusianorum, Moguntino & Herbipolensi, atque etiam Spirensi insignem hîc deprehendi corruptelam ab audaculo aliquo in Francorum Regem detortam: Sic enim legunt.* Quod dominus tuus Rex Franciæ, *&c.* cum Comite Claromontensi in ruïnam Bituricensis Ecclesiæ conjurauit. *Sed certum est lectionem nostram esse germanam & legitimam, vti præter cætera exemplaria, probat MS. exemplar Epistolarum Blesensis, quæ sunt in bibliotheca Vaticana. Etenim, si de Francorum Rege hæc Epistola scripta est, quomodo veritati consentaneum esse potest, quod haud longè à medio Epistolæ Blesensis scribit,* Regem adolescentem ignobilium hominum consilia proditoria prætulisse Domino Salernitano, & Comiti Auellini auunculis suis? *An aliquis Francorum Rex id temporis habuit sanguine sibi conjunctum aut*

Salernitanum Archiepiscopum, aut Comitem Auellini? Certè Thomas Fazellus scriptor Siculus libro septimo secundæ Decadis de rebus Siculis disertè scribit Romoaldum Archiepiscopum Salernitanum, & Rogerium Comitem Auellini consanguineos Regis Siciliæ Guilhelmi secundi, qui Bonus dictus est, fuisse. Nec mirum videri debet ad Sacellanum Regis Siciliæ à Blesense scribi, cum & ipse aliquandiu in Sicilia vixerit, ac dicti Regis adhuc adolescentuli præceptorem & sigilliferum egerit, vt liquet ex Epist. 66. & 131.

In Epistolam XI.

ALIAM conditionem judico tuam, qui sanctioris vitæ propositum solemniter emisisti. *Solemniter emisisse votum Blesensis hoc loco dicitur, qui palàm, multis consciis Deo promisit se religionem ingressurum: quod votum est simplex tantum, & non, quod propriè dicitur apud Theologos, solemne. Constat enim ex toto Epistolæ decursu illum nondum ingressum fuisse religionem, & ideò solemne religionis votum, quod edi solet in monasteriis post exactum probationis annum, edere non potuisse.* Proposueras, *inquit, initio Epistolæ* omnes sæculi pompas relinquere. *Et infra;* Relinquas sæculum, antequam à sæculo relinquaris. *Et iterùm.* Non est aliud votum protrahere, quàm luxuriari in Christo: nec enim Dominus promissiones acceptat, nisi propter promissionis effectum.

Nec enim Dominus promissiones acceptat, nisi propter promissionis effectum. *Sic malui cum vno Herbip. quàm cum reliquis omnibus*, sed promissionis effectum. *Constat enim promissiones Deo gratas esse, antequàm consequatur effectus.*

In Epistolam XIV.

NVNQVID infelix debui venari, & jejunare in castris? *Mog. 1. & Herbip.* inuenire in castris, *Mog. 2. Carth. & Conf.* juuenari in castris *vtrumque mendosè, scribendum censeam*, jejunare, *tum litterarum secutus ductum, tum quia vocem jejunandi, voci pascendi, & jejunium pastioni opponere videtur, mox enim subjicit.* Nunquid gloria hominis est, homines & jumenta pascere, & à verbo Dei & cibo animæ jejunare?

Milites Herlinini. *Mog. 1.* herlerini. *Mog. 2.* herlerni. *Conf.* herkelini. *Carth.* helerini. *Herb.* barloboni *vel* loboni. *Rescripserim* herlinini, *vel* herluini, *gemina conjectura ductus. Altera est, quod alludere videatur ad* Herlinum, *qui vnus fuit è Centauris. Notum autem ex Valerio Flacco in primo Argonaut. à Centauris, poculis primum & mensis, & sacris vasis pugnam commissam cum Lapithis, sed suo damno & exitio. Lege Natalem Comitem lib. 7. mythol. c. 4. Itaque Blesensis hic aulicos per ludibrium milites* herlininos *vocat, quod poculis potius certent, quàm gladiis. Altera conjectura est pro voce* herluini, *quod æuo Blesensis monachus quidam Herluinus auctor fuerit in Cismarina Britannia multis Anglorum millibus, vt in terram sanctam contra Saracenos iter susciperent, qui cùm Ptolemaidem peruenissent, nullo alio duce belli, quam Herluino bellandi imperito freti, miserrimè perierunt, teste Antonino in hist. tit. 17. c. 9. §. 29.*

Longè melius foret esse justum, quàm diuitem, *in veterem possessionem restitui hæc verba ex Carth. in cæteris desiderabantur.*

Talentumque sibi à Domino creditum cum lucro ad Dominum reportare. *collatis exemplaribus sic emendaui, cum alia legerent*, ad domum report. *alia illud à* Domino *omisissent.*

Sagmarios instare sagmariis. *Mog. 1.* sauinarios. *Mog. 2.* samarios. *Conf.* saumanos. *Herb.* summarios. *Vt scriberem hoc loco sagmarios duo doctissimi viri mihi autores fuère. Alter est D. Gerardus Vossius, qui in notationibus suis ad librum 3. B. Bernardi de consideratione, vbi hactenus lectum est*, Summarij non leuati sarcinis onusti nihilominùs repatriant vel muiti, *monui scribendum videri* sagmarij, *eò quòd* σάγμα *græcè significet onus, vnde sagmarij, quasi sarcinarij & onerum bajuli. Alter est Godeschalcus Steuechius, qui in commentariis ad decimum caput secundi libri Fl. Vegetij, gloriatur se primum huic voci jus postliminij in Vegetio impetrasse, cum alij* sagittarij, *alij* saginarij, *alij* sagiarij *legendum esse existimarent, quem consule.*

Balatrones, hoc genus omne. *Mog. 1. & 2.* barbatrones. *Herb.* baratores. *Conf.* baratranes. *Substitui* balatrones, *quod Latinum est, & à bonis autoribus vsurpatum pro hominibus nullius pretij, vt Varrone, lib. 2. de re rustica, cap. 5. Horat. serm. 1. sat. 2.*

In Epistolam XV.

VOCAVIT te nobis Ecclesia. *Fuit is Reginaldus de Mouçon nepos Theobaldi Comitis Blesensis, ex Thesaurario S. Martini Turonensis, post obitum Ioan. Sa-*

lisberiensis electus in antistitem Carnotensem, anno à Deiparæ partu, 1182. teste Sigeb. in Chron. Laudes ejus habes in epist. 20.

Superhumerali autem rationale adjicitur. *In omnibus exemplaribus locus hic erat mutilus. Correxi ex verbis diuinæ Scripturæ, & indiciis exemplaris Herbip.*

Sanctioris propositi conatus euacuant. *Sic Herb. cætera*, sanioris.

Sed & auunculus tuus Archiepiscopus. *Fuit is Guillielmus ad albas manus Theobaldi Comitis frater, qui auctore Sigeberto, sub annum 1177. ex Carnotensi & Senonensi Episcopatu euectus est ad Archiepiscopatum Remensem. Quare non dubitaui, conjectura vnius exemplaris Herb. quod habebat* Archiepiscopus Rom. *ductus, in contextu scribere,* Archiepiscopus Remensis. *Exstant duæ ad eum Blesensis Epistolæ XXVIII. quæ cōtinet ejus laudes, & CXXII.*

In Epistolam XVI.

HABITATIO terrena hanc deprimit. *Mog. 2. & Conf. hæreditatio terrena.*

In vno siquidem cubito consummata est arca. *Quo sensu in vno cubito consummata dicatur, variæ sunt Doctorum opiniones, quas recitat Ben. Pererius lib. 1. in Genesin. 10.* ORIG. *hom. 2. in cap. 6. Genes. Beda, Rupertus, Tostatus aiunt idcircò vno cubito consummatam, quòd fastigium ejus tam secundùm latitudinem quàm longitudinem non fuerit amplius vno cubito. Qui verò juxta Tropologicum sensum nomine arcæ Ecclesiam sanctam intellexêre, dixêre eam vno cubito consummatam, vel quia Ecclesia perfecta est in vno capite Christo, omnis peccati experte, vt explanat Greg. hom. 16. in Ezech. vel quia omnes Fidelium actiones ad vnam fœlicitatem æternam referuntur, vt exponit Orig. loc. cit. & Hugo Victorin. cap. 18. allegor. in Genesin. Quam expositionem hîc secutus est Blesensis.*

In Epistolam XVII.

RECIPIS incrementum in bursa, detrimentum in anima. *Vni Herbip. exemplari hanc lectionem debeo, cætera tantum.* recipis incrementum.

Propheta dicit: Quia non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini. *Ita legit Arnobius, Augustinus, Hieron. Cassiodorus, Gelasius in ep. ad Episc. per Lucan. constitutos, quæ citatur, c. consequens apud Gratianum, dist. 88. Eandem lectionem habet Psalterium Romanum ad vetustissima exemplaria, anno 1593. approbante Clemente* VIII. *recognitum. Alij ex Hebræo vertunt. Quoniam non cognoui numeros vel numerationes, vt Pagninus & Rabbini recentiores. Vulgata nostra versio, ex translatione Græca LXX. habet. Quoniam non cognoui litteraturam. Varietas hæc nata est ex multiplici significatu vocis Hebraicæ Sephorot, quæ significat scripturam, litteras, numerationem. Quis autem, inquit Titelmannus & Genebr. non videt maximam esse affinitatem numerationibus cum negotiationibus, cùm omnis ferè negotiatorum labor consistat in rationibus subducendis, & numeris conscribendis?*

In Epistolam XVIII.

PROMPTUS ad dissensiones, ad omnia inhumanus. *Mog. vtrumque, & Conf.* ad odia inhumanus.

In Epistolam XIX.

QUÆRIS de muliere, quæ virum suum profectum peregrè. *Hæc quæstio tempore Petri Blesensis, vt apparet, proposita est Cælestino Papæ.* Is *enim in Decretal. ad eam respondet. c. placet. de conuers. conjugatorum.*

Ex 8. Synodo Eugenij Papæ, &c. *Octauæ hujus Synodi verba habentur apud Grat. 27. c. si quis conjugatus. Synodus autem Eugenij, nempe secundi, fuit Romana secunda, cap. 36. & citatur loco cit. cap. si vir & vxor. Epistola B. Gregorij ad Vrbicum. lib. 5. Epist. 5. citatur, ibid. cap. quia Agathosa, & ep. Nicolai, cap. scripsit. Augustinus idem docet epist. 49. 70. & 199. & lib. 8. de adult. conjug. c. 4. Hieron. siue Paulinus, ep. ad Celantiam. in comment. Hier. epist. ad Titum nihil de hac re inueni, nec vllus liber quæst. vet. & noui Testam. exstat in opere Ambrosiano.*

Testificante hoc Augustino super 149. Psalmum. *Sic emendaui. nam Mog. 1. expressit psalmum 47. Mog. 2. 144. Herb. 46. Conf. 47. Spir. 146. In Psalmo enim 149. docet maritum non posse, si abhorreat ab vxore sua, vel aliam ducere, vel velle continere, nisi & ipsa velit: & si fugiat ad Ecclesiam, volens eam dimittere, arctius ab ea colligari propterea, quòd homo separare non possit, quod Deus semel conjunxit.*

Quod si vir posteà veræ mortis tributum soluerit, ipsa liberata à lege viri, nubat cui vult in Domino. *Ipsam nubere non posse duo Pontifices summi, Cælestinus tertius, vt habetur in Decretal. c. placet. de conuers. conjug. & ante eum Alexander ter-*

tius cap. quidam, eodem titulo, ipso Blesensis sæculo, definierunt, eò quòd ingrediendo monasterium, promiserit se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius, quæ promissio morte viri soluta non est. Addunt consultum etiam esse, vt redeat ad monasterium, non tamen ad id cogendam. Ad similitudinem autem hîc à Blesensi allatam de seruo, respondeo parem omninò esse rationem. Nam seruus ille, mortuo Domino suo, qui eum è monasterio extraxerat, non quidem cogi poterit ratione voti, vel professionis inuito Domino factæ ad repetendum monasticæ vitæ propositum: poterit tamen cogi ad seruandam promissionem de non exigendo debito, ac proinde & de non ineundis nuptiis.

In Epistolam XXIII.

CHARISSIMO Domino & amico O. S. Romanæ Ecclesiæ Cardinali. *Hic videtur esse Octauianus, de quo Sigeb. in Chron. ad annum 1179. Alexander Papa, inquit, misit Octauianum Subdiaconum Romanæ Ecclesiæ ad Rothomagensem prouinciam, vt conuocaret Archiepiscopum & Suffraganeos ejus, & Abbates illius prouinciæ. Et misit similiter alios subdiaconos in Orientem & Occidentem, & Meridiem, & Septentrionem, vt conuenirent ad Concilium generale, quod erat futurum proxima Quadragesima in ciuitate Romæ. Hucusque ille. Concilium hoc fuit Lateranense tertium 280. Episcoporum, anno 1180. celebratum.*

Lex diuina nullum præcisa aure Episcopari permittit. *Quo sensu Blesensis dicat, Ammonium dixisse lege diuina ab Episcopatu arceri auribus destitutos, liquet ex responsione Timothei Episcopi, quæ est apud Palladium in historia Lausiaca, cap. 12. nam cùm Ammonius affirmasset lege arceri à Sacerdotio auribus priuatos: Hæc, respondit Timotheus, lex in vsu sit apud Iudæos; ego verò etiam naribus truncatum, si probis moribus sit, ordinabo. Respexerit ergò Ammonius, si ita locutus est, tantùm ad leges diuinas veteris Testamenti cæremoniales, quæ jam exoleuerant. Sozomenus certè libro 6. histor. Ecclesʃ. c. 30. & Niceph. lib. 11. cap. 37. tantùm scribunt Ammonium ad legem sacerdotum, id est, Ecclesiasticam & humanam respexisse: jam enim exstabant Apostolorum canones, quibus vitiati ab Ordinibus arcentur.*

Nondum cum Petro rete, cum Ioanne sindonem. *Fuisse Ioannem Euangelistam, qui tempore Passionis Christi relicta sindone, vt est apud Marcum, cap. 14. fuga elapsus est, testatur Ambros. in Psalm. 36. Chrys. in Psal. 13. Gregor. lib. 14. mor. c. 13. Beda in cap. 13. Marc. Vide Cæs. Baron. tom. 1. Annal.*

In Epistolam XXIV.

PORRO Dominus Cantuariensis, qui sicut mihi videtur, jam aggressus est arctioris & altioris vitæ propositum. *Loquitur de S. Thoma martyre Cantuariensi Archiepiscopo, qui, vt refert Polyd. lib. 13. Anglic. hist. exilio multatus ab Henrico Angliæ Rege in Galliam ad Pontificem Romanum Alexandrum III. Senone agentem, se contulit, causaque sua exposita sponte se dignitate Archiepiscopali abdicauit; quam tamen Pontifex mox vltro ei restituit. Ad Pontiniacense deinde cœnobium Ordinis Cisterciensis ejusdem jussu profectus, accepto à Papa nouo vestitu, monasticam vitam degere instituit Sic ille.*

In Epistolam XXV.

PROPOSVI te salutaribus monitis adhortari. *Mog. 2.* adoriri.

Versutias concinnare. *Concinnius certè, vt legit Mog. 1. quàm* continuare, *vt Herb. Mog. 2. Conf.*

In Epistolam XXVI.

NISI vel nimia locorum distantia, vel raritas itinerantium contrairet. *Conf. Mog. 2. & Spir.* inuida locorum distantia. *Herb. Mog. 2. Conf.* intermeantium contrairet. *Mog. 1. & Spir.* itinerantium corporalem assistentiam non mendicet. *Mog. 1.* vendicet.

Si talentum scientiæ sibi à Domino commendatum. *Sic malui cum Mog. 1. quàm cum aliis M. SS. tribus,* commodatum. *Vnde & paulò pòst lego.* Hoc igitur securè commendet Patri orphanorum, licet *Mog. 1. legat* commodet. *quia sententia clarior est.*

In Epistolam XXVII.

PORRO plurimi conqueruntur & impatientissimè ferunt. *Diu multumque disputatum fuit Blesensis sæculo, num jus eligendi Archiepiscopum Cantuariensem in solos monachos Cathedrales (vocabantur autem Cathedrales, quod Cantuariæ obtinerent Ecclesiam Cathedralem) an verò etiam in ejusdem Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopos Suffraganeos conueniret? Ac Petrus quidem noster videtur existimasse illud communiter ad Episcopos & Monachos Cathedrales pertinuisse,*

tinuisse, atque ideò æquo grauiore censura hic eosdem monachos perstringit. Verum exitus declarauit, monachos ab omni culpa immunes fuisse. Nam cum sub annum Domini 1205. regnante Ioanne Anglorum Rege, ad Innocentium III. *Pontificem Romanum quæstio hæc relata esset, is auditis vtriusque partis argumentis & rationibus, singulari decreto Episcopis suffraganeis perpetuum indixit silentium, declarauitque solis monachis cathedralibus, jus eligendi Metropolitani Cantuariensis competere. Decretum illud recitat Matthæus Paris. in histor. Anglic. ad annum* 1206. *pag. 287.*

In Epistolam XXVIII.

GVILLIELMO Senonensi Archiepiscopo. *De Guillielmo hoc vide Notas epist.* 15. *Epistolam autem hanc scriptam à Rothrodo Rothomagensi Archiepiscopo certum est. Constat enim, eum sub ann. Domini* 1175. *quo Henrici II. Regis Anglorum filius Henricus, cum fratribus Richardo, Ioanne, Gaufredo, & matre Aleonora, conjuratione cum Rege Francorum Ludouico facta à Patre defecit, (vt clarè indicant Sigeberti Chronicon, Matthæus Paris. & tabulæ Ecclesiasticæ Rothomagensium Episcoporum apud Democharem) clauum Rothomag. Ecclesiæ tenuisse.*

Ex præsenti Regum discordia exitialem Ecclesiæ Rothomag. *Loquitur de discordia inter Henricum* II. *Angliæ Regem & Ludouicum Francorum Regem orta, qui autor fuerat Henrici filiis, vt bellum mouerent Patri, Normanniamque, cujus caput erat Rothomagum, vastarent. Sed tandem veritus obsidionem Rothomagensis vrbis longius extractum iri per Guillielmum Senonensem Archiepiscopum, ad quem hæc scribitur epistola, & Theobaldum Comitem Blesensem de induciis cum Henrico pactus est, teste Sigeb. & Paris. ad annum* 1178. *idem innuit G. Neubrig. l. 2. c. 12. & Polyd. l.* 13.

Nec potestas, nec cætera quibus pudicitia. *Hæc verba desiderantur in Mog.* 1. *quæ verò sequuntur,* expugnatur, propositum interuerterent castitatis, *soli Spir. & Herb. exemplari acceptafero.*

Andeliacum ergò, & alias possessiones nostras. *Mog.* 1. *& Spir.* Andelium. *alibi. vt epist.* 33. Andelinum. *Mog.* 2. Andelacium. *Herb. & Conf.* Andeleium. *Scribo* Andeliacum. *vt appellat Sigebertus in Chron. ad annum* 1168. *& Paris. ad 67. & 98. Sigebertus vocat burgum optimum, Paris. & Blesensis villam, Polydorus insulam, quæ propria erat B. Mariæ & Archiepiscopi Rothom. Vnde Rothrodus ad calcem hujus epistolæ, & epist.* 33. *eam vocat vnicum subsidium vitæ suæ & suorum commensalium. Quomodo autem hæc villa tandem ob crebros incursus bellicos à sede Archiepiscopali alienata sit, & in alias possessiones commutata sub annum Domini* 1197. *exponit Matthæus Paris.*

Villæ nostræ parcite, si vultis parcere vitæ nostræ. *Hanc lectionem res ipsa, conuenienter exemplari Spir. Herbip. & Confl. suadet.*

In Epistolam XXIX.

QVAM olim vestri antecessores exercebant in Scithi, Mutius, Apollonius, Paphnutius, Macarius, Antonius, Paulus. *Mog.* 1. *chichim. Mog.* 2. *chitim. Conf. cithim. Emendo. scithi, vel scheti, Constat enim Apollonium, Paphnutium, duosque Macharios in solitudine scithi, vnde & schitiotæ in Prato spirituali Sophonij appellantur, sedem suam habuisse, teste Palladio & Sosomeno. De Mutio abbate, lege Cassian. lib. 4. monast. instit. cap. 27. & 28. De Apollonio, Palladium in hist. Lausiaca, c.* 14. *& Sosom. l. 6. c. 29. De Paphnutio Pallad. c. 63. 64. & 65. De Macario vtroque, Ægyptio & Alexandrino eundem, cap.* 19. *& 20. & Sosom. lib. 3. c.* 13.

Plerique etiam autumant B. Gregorium fuisse illum Patremfamilias. *Ea est sententia* I*oannis Diaconi in libro secundo vitæ B. Gregorij, cap. 22. Verum, cum ipse B. Gregorius homilia 23. in Euangelia, disertè scribat se seniorum relatione traditum accepisse quendam Patremfamilias, dum quotidie excipit hospitio peregrinos, in leproso Dominum suscepisse, non est verosimile illud Gregorio accidisse.*

In Epistolam XXX.

CHARISSIMO Domino & amico R. Bathon. electo. *Suspicor hunc esse Reginaldum, qui ex Archidiacono Sarisberiensi sub annum Domini 1173. electus est in Episcopum Bathoniensem, ac tandem etiam peruenit ad Archiepiscopatum Cantuariensem anno 1192. teste Paris. quem tamen non tenuit nisi dies 49. ad meliorem vitam translatus.* In *Sigeberti Chronico, quod mendis scatet, vocatur Rudolphus.* I*taque euentus egregiè cum visione Petri Blesensis hîc proposita consentit. Nam* pretiosiora sandalia, maioremque annulum mater, *vel Metropolitana Ecclesia ei tandem obtulit, id est, Archiepiscopatum Cantuar. sed* sua expe-

ctatione fraudatus est, *vt habet Blesensis somnium; nam intra 49. dies è viuis excessit.*

Pretiosiora verò sandalia. *Spir. exemplar. secus legit.* Sandalia verò, *inquit*, ei quærere tibi Petre incumbit. Cumque vestiarium Ecclesiæ Rothomagensis intrassem, adolescens laïcus indutus sericis sandalia deferebat, oblatisque duobus nummis argenteis, & ab eo receptis sandalia de manu ipsius licet indignantis extorsi. *Dum hoc in somnis agerem, &c.*

Ille auersus & reuersus donatiuis vtetur. *Nihil mirum, locum esse obscurum, somnia sua narrat Blesensis. Conf. exemplar habet* (aduersus) *sed tenebras non discutit. Pro* (vnum scias.) *Mog. 1. legit.* vnde scias.

Tot examinauit periculis; non videbam æqua lance responderi. *Mog. 1.* exinaniuit. *Spir. & Mog. 2.* exanimauit.

Sibi præfatæ visionis imagines figurauit. *Mog. 1.* præsagæ.

Cumque curiositatis humanæ sortibus, & reuolutione Psalterij hujus visionis euentum diligentius explorarem. *S. Thomas in secunda secundæ, quæst. 93. art. 8. triplices facit sortes, diuinatorias, diuisorias & consultorias. Diuinatorias constat prorsus esse vetitas, cap. 1. de Sortileg. in Decretal. & ex B. Gregorio lib. 9. epist. 47. & lib. 7. epist. 66. Diuisoriæ licitæ sunt, si Deo vel fortunæ committantur: communi enim omnium gentium vsu sorte diuidi solent hereditates, & diuisæ sunt olim à filiis Israel, Iosue cap. 15. & sequent. Consultoriæ verò, quibus in rebus agendis quæritur consilium, vti quæsiuit hîc Petrus, ordinariè quidem illicitæ sunt, teste B. Hieronymo in cap. 1. Ionæ, & Beda in cap. 1. Actorum, etiamsi soli Deo vel fortunæ committantur, tamen duplici nomine à vitio immunes esse possunt. Semel, si in summa necessitate ad terminandam grauem litem, vel anceps consilium adhibeantur, vt docet Augustinus epist. 180. ad Honoratum, & libro 1. de doctrina Christiana, cap. 28. Iterum, si debita cum reuerentia precibus ad Deum fusis adhibeantur, vt indicat loco citato Beda. Qua ratione, si Petrus noster visionis suæ euentum sortibus explorauit, nihil peccauit; si autem sola curiositate humana sortibus vsus est, peccauit quidem: sed tamen nutu diuino potuit in reuolutione Psalterij primo loco se offerre ille versus.* Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus. *Aliquando enim per sortes abscondita veritas cognoscitur, non sortium vi, sed voluntate Dei, vt habet S. Hieronymus loco citato, qui sortes regit incertas juxta, illud Prouerb. 16.* Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. *Eò quòd Deus aliquando judicat voluntatem suam debere patefieri hominibus, qui his superstitionibus vtuntur, vti factum est Ionæ primo cap. de sorte super Ionam ab Ethnicis missa. Idem docet Chrysost. hom. 3. in epist. ad Titum. De consuetudine autem reuoluendi psalterium, vel Biblia sacra, ad explorandam Dei voluntatem multa exstant exempla in Vitis Sanctorum, vt in vita S. Theodoræ Alexandrinæ apud Surium, tom. 5. & Francisci apud D. Antonium 3. parte histor. tit. 24. cap. 7. & Bonauent. in ejusdem vita, cap. 13. de stigmatibus ejus. Et apud Cedrenum de Imperatore Heraclio, qui in bello Persico per Euangelium sciscitatus est, an hibernaturus esset in Albania. Plura exempla habes apud Martinum Delrium lib. 4. disquis. mag. c. 11. q. 7. sect. 3.*

In Epistolam XXXIII.

NVNC ex omni parte demuniunt. *Sic emendaui ex solo Herbip. vt respondeat voci antegressæ,* munitam. *Mog. I. Spir. & Const. habent,* diminuunt. *Mog. II.* deuincunt.

In Epistolam XXXIV.

CIRCVMVENIENS meum propositum reuocauit. *Mog. I. & Con.* viæ propositum.

Mors auara prima facie deprædata est. *Mog. I. & Spir.* amara.

In Epistolam XXXV.

MATRIMONIALI commercio conuenirent. *Mog. I. & II. Conf.* conuenirent. *Herb.* conjurent. *Mallem* conjungerent. *sed vestigia litterarum conspirante Spir. magis suadent,* counirent.

In Epistolam XXXVI.

O Quàm pulchra est casta generatio cum caritate. *Codices latini nunc legunt,* cum claritate, *conuenienter Græcis. Blesensis, vt plerique alij, secutus fuerit codices sui temporis.*

In Epistolam XXXVII.

APOSTOLVS se in Hispaniam transiturum promiserat, suamque promissionem, Domino disponente aliter, non impleuit.

Sic quoque sensisse videtur Gelasius Papa apud Grat. 22. q. 2. cap. beatus Paulus. Verum probabilius est eum promissionem suam impleße; ita enim testantur Auctores quamplurimi. B. Hippolitus in libro de duodecim Apostolis. Athan. epist. ad Dracontium. Cyrill. Hierosolym. catech. 17. Hieron. epist. 28. ad Lucin. & in cap. 11. Isaiæ. Chrysost. hom. 7. de laudibus Pauli. Epiph. hær. 27. Theodor. in Psal. 116. Gregor. lib. 31. moral. cap. 22. Sophron. serm. in natali Apost. Isid. de vita & obitu Sanctorum, cap. 71. Ado Vienn. in Chron. M. Glycas. S. Thomas in epist. ad Rom. Cæs. Baron. tom. 1. ann. Eccl. & in Martyrol. 22. Mart. B.

In Epistolam XXXVIII.

DILECTISSIMO Domino suo Alberto Dei gratiâ Rom. Ecclesiæ presbytero Cardinali. *Albertus hic, teste Onuphrio Panuino in lib. 2. de Pontif. Roman. & Cardinalium creatione, & in Pontif. Romanorum Chronologia, ex Diacono Cardinali S. Hadriani, presbyter Card. in Lucina Cancellarius Apostolicæ S. factus est ab Alexandro* III. *ac tandem etiam in Summum Pontificem, anno Domini 1187. electus, dictus Gregorius* VIII. *Fuiße autem Richardum Cantuar. Archiepiscopum, quem Blesensis hîc purgare nititur, non ab omni culpa immunem, liquet ex epist. 5.*

In Epistolam XLII.

REVERENDO Patri ac Domino R. Præposito Ariensi, & Cameracensi electo. *Vincentius Belouacensis trigesimo libro Speculi histor. cap. 21. de eo ita scribit. Anno Dom. M C. LXXII. Robertus Præpositus de Area duos Episcopatus regebat, Attrebatensem, scilicet & Tornacensem, filius fabri cujusdam rustici Carnotensis: qui vt aiunt, familiari dæmone vtebatur, per quem ad tantos honores deuenerat. Idem habet Antoninus in parte historiali, tit. 17. c. 9. sect. 8. & addit eundem à familiari tandem deceptum. & procurante quodam nobili milite à nefariis hominibus interfectum. Iacobus verò Meyerus in Annalium Flandriæ libro 6. ad annum M. C. LXXIV. de eo ita scribit. Robertus antistes Ariensis plenus vir simonia, & ambitione nimis infamis, cum grauem exerceret simultatem cum Iacobo Aueniensi potentissimo equite, non statim ausus est proficisci Cameracum: quapropter à Petro Blesensi litteratissimo, vt tunc erant litteræ, viro, per epistolam objurgatur, quod tamdiu Episcopi obire munia distulerit. Tandem fide publica Cameracum petiit, sed struxit illi insidias Aueniensis, venientemque Condatum in ponte Scaldis per satellites suos interfecit, & posteà se apud Henricum Remorum Pontificem de cæde ejus vtcunque purgauit. Fuit idem Robertus Ariensis Ecclesiæ antistes, diui Donatiani Brugensis, idemque Flandriæ Cancellarius. Hæc ille.*

Iulius Cæsar à Bruto & Cassio, *&c. Eadem exempla commemorat in Tractatu de itinere Hierosolymit. accelerando. De* Iulio *Cæsare, M. Antonio, Tiberio Claudio, Caio Caligula, Nerone, Galba, Ottone, Vitellio, Domitiano, testantur grauissimi scriptores. Dion Nicæus, G. Tacitus, Plutarchus & Suetonius. De Aurelio Commodo Lampridius. De Heluio Pertinace, Iulius Capitolinus. De Iuliano, Herodianus. De Aurelio Antonino Caracalla, & Antonino Geta, Spartianus. Macri nomen in Catalogo Imperatorum non inuenio. De Macrino Iulius Capitolinus. De M. Aurelio Alexandro Lampridius. De Iulio Maximino Herodianus. De Gordiano Iulius Capitolinus. De Philippo Sext. Aurelius Victor. De Decio Pomponius Lætus. De Vibio, Gallo & Volusiano idem. De Quintillo Trebellius Pollio. De Aureliano Victor. De Probo Flauius Vopiscus. Ex iisdem nominum corruptelam, quæ omnia exemplaria infecerat, emaculaui.*

Nerua enim qui beatum Ioannem ab exilio reuocauit. *Dio in Nerua, indicat omnes Christianos ab eo reuocatos exilio his verbis.* Cæterum, *inquit*, Nerua omnes, qui impietatis in Deos rei fuerant, absolui voluit, & exules in patriam reduxit. *Et rursum.* Edicto vetuit ne liceret, aut impietatis, aut Iudaïcæ sectæ *(eo nomine Christianos denotabant)* quempiam dehinc insimulari. *Ejusdem autem edicti vigore* Ioannem*, à Domitiano in Pathmon relegatum, ad suos reuertiße, ex veterum sententia Eusebius, lib. 3. histor. Eccl. s. capite* 15. *tradit. Ælium Hadrianum Hierosolymam reædificaße, suoque nomine Æliam appellaße indicat Dio in Hadriano, & apertè asserit Eusebius in Chronico.* Antoninus verò Pius & Antoninus Philosophus. *Omnia exemplaria tantum Antonini Pij meminere, sed sequentia verba ostendunt duorum fieri mentionem.*

Aurelius etiam & Iulianus apostata. *Ita habet exemplar Carthus. in reliquis perspicuum est mendum, quæ legunt ferè:* Aurelius verò Iulianus. *Nomine Aurelij intellexiße videtur Valerianum sæuissimum Christianorum persecutorem.*

is enim in fastis Onuphrianis libro 2. appellatur P. Aurelius Valerianus. Eum verò diuino judicio punitum fuisse, testatur Constantinus Magnus apud Eusebium in oratione ad Sanctorum cœtum capite 23. Rex enim Persarum Sapor eum captum excoriari & sale condiri in sempiternum infortunij sui trophæum jussit. Et Aurelius Victor scribit Saporem solitum eo incuruato quasi suppedaneo vti scabello ad conscendendum equum. Iulianum quoque diuinitùs interfectum affirmat Gregorius Nazianz. orat. 2. in Iulianum. Theodor. lib. 3. hist. Eccl. cap. 20. Niceph. lib. 10. cap. 35. Legendus Baronius tom. 4. Annal.

Gryphus, haliæetus, accipiter, miluus. *Gryphus vel gryps, animal quadrupes pennatum, omni ex parte leo, alis & facie aquilis simile, de quo Plinius libro 10. capite 49. Haliæetus genus aquilæ, falco aliis vel Nisus. De eo Plinius libro decimo, capite tertio.*

In Epistolam XLIII.

MEDIVM hemitritæum patitur. *Omnia exemplaria,* enutriceum, *manifesta corruptela, nam quod febris tertiana Celso, de qua agit Blesensis, hoc Galeno est* ἡμιτριταῖος πυρετός. *Sic pro deprauata voce* myrobolariorum, *reposui,* myrobalonorum. *pro* jusquiamij, hyosciami. *alia quædam barbara: nihil immutaui.*

In Epistolam XLIV.

ARNVLPHO Dei gratia Lexou. Episcopo. *Hic Arnulphus, cum totos 40. annos Lexouiensem Episcopatum administraßet, tandem, teste Sigeb. in Chron. ad annum Domini 1181. & Demochare lib. 2. de sacrif. Missæ, cap. 20. Episcopatu spontè cessit, & Parisiis, in ædibus à se constructis reliquum vitæ transegit.*

Nam & Valerio Hipponensi Episcopo adjunctus est Augustinus. *Ita omnia exemplaria. Carth. addit.* Sic Ariminensi Episcopo auctoritate Gregorij; sic Bonifacio Moguntino Archiepiscopo auctoritate Zachariæ Papæ corporis incommoditate laborantibus, datus est coadjutor. *De Valerio testatur ipse Augustinus epist. 34. & 110. Possidius item in vita Augustini, cap. 8. & Paulinus in epistola ad Romanianum, quæ est 36. in 2. tom. August. & citatur à Gratiano 7. q. 1. cap. non autem. De Ariminensi Episcopo testatur B. Gregorius in 7. lib. registri sui, ind. 2. epist. 49. ad Marinianum Episcopum, & habetur, 7. q. 1. cap. qualiter. Et libro 11. epist. 7. ad Etheriam Episc. & citatur, c. quamuis. loco cit. De S. Bonifacio testatur Zacharias in ep. ad ipsum, & citatur eadem causa, c. petiisti. Lege Cæs. Baronium tom. 5. ad annum Domini 395.*

In Epistolam XLV.

ARGVITIS & damnatis R. Bathoniensem electum. *Agit de Reginaldo, qui ex Archidiacono Sarisberiensi in antistitem Bathoniensem electus est, ad quem plures exstant epistolæ, vt 24. 30. 58. 59. 61. vnde Ioscelinum Episcopum Sarisberiensem, quem B. Thomas Cantuar. Archiepiscopus tempore exilij cum aliis nonnullis ab officio suspenderat, hîc appellat ejus Patrem. Erat enim Archidiaconus olim in Ecclesia Episcopo dignitate proximus. Et idcircò Blesensis monet mirum non debere videri, eum commiseratione quadam in Ioscelinum commotum. Fuisse autem Ioscelinum in numero Episcoporum, quos B. Thomas hac censura Ecclesiastica perculerat, testatur M. Paris ad annum 1170. & Polyd. Angl. hist. lib. 13.*

Consulo igitur frater! & exhortor in Christo, vt cessemus à verbis etiam ad rem non pertinentibus. *Hæc verba in solo Mog. I. integrè exstant. In Carth. sunt mutila. In Spirensi quædam adduntur, sic enim legit.* Vt cessemus à verbis, quæ ad rem non pertinent, & quæ sine culpa innocentis contaminant mentem. Vale.

In Epistolam XLVI.

CHARISSIMO Patri ac Domino Richardo Dei gratia Syracusano Episcopo. *Nomen Richardi solum Herbip. & Mog. II. exprimit. Thomas Fazellus lib. 7. Decad. de rebus Siculis capite 4. à præstanti doctrina & eloquentia egregiè eum commendat. Anglum fuiße natione, sed in Sicilia à prima ætate educatum Blesensis in fine epistolæ indicat.*

Triginta & septem animæ cum Domino Stephano Siciliam sunt ingressæ. *Hic Stephanus Comitis Perticensis filius à Siciliæ Regina, cujus erat consobrinus, è Francia euocatus est, vt quoniam Guillielmus secundus, dictus Bonus, Siciliæ Rex nondum annos pubertatis excesserat, eum totius Regni Cancellarium faceret. Cancellarius factus etiam ad Archiepiscopatum Panormitanum euectus est. Quo successu, cùm multorum in se odia concitaßet, tandem regno excedere coactus est, sub annum Domini 1168. vti prolixè scribit Thomas Fazellus loco citato, c. 5. Cum hoc Stephano, vt hinc liquet, Petrus*

Blesensis primùm in Siciliam venit, & Regis Siciliæ, tunc adhuc pueri duodennis institutorem per annum egit, vt ipse testatur epist. 66. Quod accidisse videtur circa annum Domini 1167. si Fazelli historiam sequamur.

In fines orbis terræ jam exiit plaga illa, qua nuper in Sicilia percussi sunt Catanenses. *Fazellus libro 2. prioris decadis. Anno, inquit, salutis 1169. pridie nonas Febr. regnante Guillielmo secundo Æthna plus solito sæuiit. Rupibus namque ingentibus, agroque Catanensi combustis terræmotu suo Catanensium fines, atque vrbem adeò labefactauit, vt basilica corruens Episcopum vna cum clero & populo oppresserit. Plura de eadem re libro 7. Decadis 2. vbi ait Matthæum Notarium, cujus meminit hîc Blesensis, fuisse Regis Vicecancellarium.*

Dedit Dominus Angliæ Thomam nostrum. *Sic Mog. 1. Spir. & Confl. concinnius, quàm* Thomam martyrem. *vt Carth. Herbip. & Mog. 2. nam mox addit,* non inuidemus Indiæ Thomam suum.

In Epistolam XLVII.

ET vnde hoc tibi quod Brebantionum factus es ductor. *Mog. 1.* Brabantionum. *Mog. 2. mendosè* deprædatorum. *Guilh. Neubrigensis libro secundo rerum Anglic. cap. 27. & 32. vocat* Bribantiones, *aitque dictos Rutas, & lib. 3. cap. 3. ait publico anathemate in Syn. Lateranensi sub Alexand. III. multatos. Sigeberti Chronicon non semel,* Brebensones. *Aimoinus de gestis Francorum libro 5. cap. 56. agens de rebus anno 1162. in Gallia gestis. Guilielmus, inquit, Comes Cabilonensis diaboli vestigia sequens infinitos prædones, vulgò dictos Brabantiones, qui nec Deum diligunt, nec viam veritatis agnoscere volunt ad crudelitatem suæ tyrannidis explendam colligens, sceleratis satellitibus fretus aduersus Ecclesiam Cluniacensem, vt eam deprædaretur prædo, profectus est. Videntur autem origine fuisse Brabantini. Qui enim bellum Philippi Regis Francorum contra Othonem Imperatorem gestum illo ferè suo carmine descripsit, sic ait:*

Territat imprimis nostros Comes iste Louani
Henricus, socer & miles nunc factus Othonis,
Innumeris cum Brachbantis, quo sæuior alter,
Vix vsquam est populus bello, aut assuetior armis.

Lege Ioan. Goropium lib. 2. Originum copiosè de origine nominis Brabantionum disputantè.

Philippus inter Romanos Principes primus fuit fidei Christianæ professor. *Hunc Philippum vnà cum filio verè Christo per sacrum lauacrum nomen dedisse testatur Eusebius libro 6. Eccl. hist. cap. 27. Vinc. Lyrin. aduersùs hæreses, cap. 23. Oros. lib. 7. Rom. hist. Cassiodorus in Chron. Zonaras, Cedrenus, Niceph. & recentiores omnes. Elogia filiorum Philippi, Decij & Volusiani, quæ hîc affert Blesensis, apud nullum probatum scriptorem inuenio. Valerianus cur tam ignominiosa morte extinctus sit diximus ad ep. 42.*

In Epistolam XLVIII.

PETRI quippe nauicula diutissimè tempestuosis fluctibus æstuauit. *Tota hæc epistola agit de Schismate anno 1159. in Ecclesia Romana orto, cum Rollandus Cardinalis Apostolicæ Sedis Cancellarius, dictus Alexander* III. *24. Cardinalium suffragiis in Summum Pontificem electus est. Octauianus verò, dictus Victor IV. tantum octo, vt vult Onuphrius, vel tribus, vt Platina. Quoniam verò Octauiano adhæsit Fridericus Barbarossa Imperator, cum curia & Germaniæ Prælatis, totusque clerus populusque Romanus, Alexandro verò Reges Angliæ, Franciæ, & Siciliæ, schisma deterrimum inchoatum est, & in annos septemdecim extractum, ac tandem tum aliorum, tum hujus quoque Guilielmi Cardin. Papiensis opera exstinctum. Lege & Radeuicum in appendice ad Ottonem Frisingensem lib. 2. cap. 43. & sequentib. Abbatem Vrspergensem, Platinam in Alexandro tertio, & Onuphrium Panuinium lib. 2. de Pontif. & Cardin. creatione.*

G. Neubri. lib. 2. rerum Anglic. c. 9 & lib. 3. c. 2.

II. Post hunc exaltatus est Guido Cremanus, & corruit. Post ipsum eleuatus est Ioannes Struma. *Octauiano enim in quinto Pontificatus anno exstincto, à Cardinalibus, annuente Barbarossa, subrogatus est Guido Italus, patria Cremensis, dictus Callistus* II. *Cui post annum item quintum vita defuncto, substitutus est Ioannes Abbas Strumiensis, natione Hungarus, dictus Paschalis* III. *qui post annos septem pace inter Imp. Fridericum & Alexandrum* III. *facta coactus ab eodem Imper. Venetis nomen titulumque Pontificis exuit. Exemplaria omnia mendosè* Guidonem *appellarunt vel* Cremandum, *vel* Cremannum.

III. Vt me probetis per experientiam vestrum esse. *Ex Spirensi & Carthus. restitui illa verba* (per experientiam.)

In Epistolam XLIX.

MATERIAM gemitus deduco in publicum. *Herb.* in planctum publicum. *Spir.* in lucem, vel in publicum.

Omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio. *Hæc verba deerant in 4. exemplar. restitui ex Spir. & Carth. Mog.*

Aduersus R. Saresberiensem. *Ita Spir. Carth. Mog. & Herbip. Mendosè ergo legent cætera exemplaria*, aduersus Resarberiensem. *Fortè loquitur de Reginaldo Sarisber. Archid. ad quem est epist. 30. 45. & 61.*

Cui, & suis, & pauperibus Christi. *Ex solo Spir. & Carth. Mog. restitui verba illa* (& suis.)

Nobilitatis tamen titulos. *Ita Spir. & Carthus. Mog. Cætera*, tamen generositatis titulos.

Qui de sua nobilitate satis degeneres. *Sic malo cum solo Carth. Herbip. quàm cum cæteris* (satis degenere.)

Sic Dauid pro Merob, quæ data est Hadrieli Malathitæ, data est Michol. *Ex vno Carthus. & Scripturæ contextu 1. Reg. 18. 20. emendaui, cætera exemplaria mendosè.* Sic Dauid pro Merob data est Hadrieli.

In Epistolam L.

CHRISTVS exurgens à mortuis, non suæ matri Virgini benedictæ, sed Mariæ peccatrici, de qua septem ejecerat dæmonia, priùs dignatus est apparere, vt puto. *Quo fundamento nixus noster Petrus scribat Christum priùs apparuisse Mariæ Magdalenæ, quàm Mariæ matri suæ benedictæ non satis intelligo. Si enim diuinam Scripturam consulas, ea nihil habet de apparitione facta Christi matri. Gregorius Nyssenus quidem oratione secunda de resurrectione Domini arbitratus est, B. Matthæum,* (Matth. 28) *dum ait:* Venit Maria Magdalenæ & altera Maria videre sepulchrum, *nomine* alterius Mariæ, *intelligi Deiparam Virginem; sicut & Nicephorus Callistus, lib. 1. Eccles. hist. c. 33. ac Sedulius lib. 5. carminum, ita scribens:*

> Hoc luminis ortu
> Virgo parens, aliæque simul cum munere matres
> Messis aromaticæ noctu venere gementes
> Ad tumulum.

Imò & B. Epiphanius in eadem sententia fuisse videtur; nam cùm in Panario, hæresi 76. in Ætianos scribens disertè asserat, Deiparam adorasse Christum post ejus in carne resurrectionem, prorsus ad hunc eundem Matthæi locum respicit. Matthæus enim de iisdem mulieribus prosequens sermonem, mox subjicit, eas Christum obuiàm factum supplices adorasse. Verùm hinc non probatur Christum priùs Mariæ Magdalenæ, quam Deiparæ apparuisse, sed potius simul. Si verò traditionem veterum, ipsamque veritatem consulamus, dicendum est priùs matri suæ benedictæ, quàm Mariæ peccatrici Christum apparuisse. Ita enim docet Rupertus Tuitiensis Abbas libro 8. de diuinis offic. cap. 25. B. Hildephonsus sermone 5. de Assumpt. de B. Virg. Simeon Metaphr. in oratione de vita & dormitione B. Virg. B. Anselmus in libro de excellentia B. Virg. c. 6. B. Brigitta libro 6. reuelat. cap. 94. & in sermone Angelico de excellent. B. Virg. cap. 19. Cur autem diuina Scriptura nullam hujus apparitionis mentionem fecerit, duas ferè adferunt causas. Prima est, quòd institutum Euangelistarum fuerit, non omnes apparitiones, sed eas tantùm referre, quæ valuissent ad confirmandos incredulos, & dubitantes, inter quos non erat annumeranda D. Virgo. Altera est, quòd D. Virgo, vtpote mater Christi, non est visa satis idonea resurrectionis testis apud homines infideles. Inter dubitantes autem & testes idoneos, primò apparuit Magdalenæ, vt dicit Marcus, cap. 16. hoc est, prius illi, quàm Apostolis, licet non illi soli, sed etiam aliis mulieribus, quas comites ei adjungunt Matthæus, & Lucas. Nomine autem alterius Mariæ, *apud Matthæum non posse intelligi matrem Domini, perspicuè ostendit Ioann. Maldonatus in cap. 28. Matthæi, pag. 748. Verba illa Blesensis,* (vt puto) *restitui ex solo exemplari Herbip. quæ indicant eum de hac sententia sua dubitasse.*

In Epistolam LI.

VENERABILI Patri ac Domino Io. Dei gratia Sarisberiensi Episcopo. *Matthæus Paris. ad annum Domini 1162. vocat eum Ioscelinum de Bailul, qui vnus fuit ex iis, quos S. Thomas martyr exul anathemate multauit.*

Fortasse sicut Arcturum Britannia, sicut Iudæa Messiam. *Idem in epistola 57.* Quibus si credideris, expectare poteris Arcturum cum Britonibus. *De Arcturo lege Guilh. Neubrig. rerum Anglic. libro 3. cap. 7. Vincentium Belouac. libro 21. cap. 56. & libro 22. cap. 74. Sigebertum in Chron. ad annum Domini 542. Nauclerum generat. 16. & 17. Polydorum Virgilium in libro 3. Anglic. histor. ad annum 492. Iacobus Philippus Bergomas in libro 9. supplem. Chron. ad annum Christi 489. breuiter sic scribit. Arcturum Britannorum Regem, & quidem cantatissimum per hoc tempus regnum suscepisse ferunt, virum sanè bellicosissimum atque fortissimum: qui & lorica pulcherrima vteba-*

tur, Regi quidem tanto condigna. Sed & in capite aurea galea, in qua draco sculptus videbatur. Clypeum quoque aureum præ se ferri faciebat, in quo Dei genetricis imago depicta videbatur, vt eam semper aduocatam suam in memoriam in omni re reducere posset: lanceam præterea nomine Ronarduam, latamque & cladibus aptam, quam quidem, quocunque ibat, secum deferri faciebat. Caliburnum etiam gladium eum habuisse & portasse dicitur, cum quo 460. viros vno prælio eum interfecisse perhibetur. Hunc etiam virum optimum & Christianissimum fuisse ferunt, & Ecclesiæ collabenti in Gallia & Britannia plurimum subuenisse: nec non & Catholicam fidem mirum in modum ampliasse, vnde & regiones multas, Franconiam videlicet & Daciam, Guasconiam & Germaniam cum orbe suo subjecit imperio. Tam multa etiam commisit prælia, vt breui ad 30. regna sibi vindicarit. Quamobrem & rotundam mensam apud Cornubiam ciuitatem instituit. Tandem cùm in prælio multas hostium strages dedisset, & ipse vulneratus in insulam defertur, ibique constitutus, vt Britonum tradunt historiæ, inde sublatus nunquam comparuit, quem & nunc vsque Britones expectare dicuntur. Hæc ille. Ipse quoque Sigeb. loc. cit. Arcturus, inquit, juxtà Merlini vaticinium, dubium habet exitum, quia vtrum viuat, an mortuus fuerit, nemini certum esse existimatur. Verùm quæ de Arcturo isto narrantur, fabulosa esse liquet ex Historia Ecclesiastica Angliæ Venerab. Bedæ. Et Sigeb. ipse, ac Nauclerus fatentur nulla certa autoritate niti.

Verba tamen Episcoporum, qui Apostolorum sunt filij & hæredes. *Formula hæc loquendi sumpta est ex verbis Psalmi 44.* Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij, *quæ exponens B. Augustinus. Patres, inquit, missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt, constituti sunt Episcopi, vnde & Hieronymus in epist. ad Heliodorum, & ante eum Cypr. lib. 4. epist. 9. & Anacletus Papa epist. 2. Episcopos vocant Apostolorum successores. Quo sensu autem dicendi sint successores, declarat Thomas Stapletonus, lib. 13. princip. cap. 5. & Bellarm. tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. c. 25.*

Cyrus Spacatus, de quo ducentis 70. annis priùs prædixerat Isaïas. *Varia lectio. Mog. 1. legit,* Sparciatus. *alterum,* Sparcatus *Carthus.* spercatus. *Confl.* spartacus. *Herbip.* spantatus. *Spir.* spartatus. *Reposui,* spacatus. *Narrat enim Iustinus libro primo hist. Cyro Persarum Regi, cùm infantulus esset, neci subtracto & in silua fortè à bubulco Mitridate exposito canem fœminam vbera præbuisse, ideóque nutricem ejus bubulci vxorem deinceps* spacon, *quod Persis vel Medis significat canem, appellatam fuisse. Vnde conjicio & Cyrum hîc à Blesensi Spacatum vocari, quod à cane aliquando nutritus fuerit, vel certè ab vxore Mitridatis, quæ Spaca, vt vult Herodotus libro primo, vocabatur.*

De quo ducentis & decem annis prædixerat Isaïas. *Mogunt. 1.* 260. annis. *Spir.* 204. annis. *vtrumque vitiose. Nam Iosephus antiq. Iudaic. lib. 11. cap. 1. docet vaticinium Isaiæ Prophetæ de Cyro, quod est in cap. 44. & 45. ducentis decem annis ipso Cyro esse antiquius: & addit, Cyrum Persarum Regem hoc vaticinio perlecto, Iudæis captiuitate Babylonica solutis potestatem dedisse Hierosolymam redeundi, templumque reædificandi. Qua autem occasione Cyrus à Tomiri Massagetarum Regina bello victus fuerit longè aliter narrant Herodotus, Iustinus locis citatis: Valerius Maximus, libro 9. cap. 10. & Oros. lib. 2. cap. 7.*

Quia tamen gentem Lydorum prius bellicosissimam. *Mog. 1. & Conf.* Indorum. *Mog. 2.* Iudæorum. *Carth.* Lindorum. *Rectius Spir. & Herb.* Lydorum. *Occupato, inquit Iustinus, lib. 1. in aliis bellis Cyro, rebellauere Lydij, quibus iterum victis, & arma & equi adempti, jussique cauponias, ludicras artes, & lenocinia exercere. Et sic gens industria, quondam potens & manu strenua, effeminata mollitie luxuriaque virtutem pristinam perdidit. Et quos ante Cyrum inuictos bella præstiterant, in otium lapsos otium ac desidia superauit.*

In Epistolam LII.

EGo autem diplomate vtens eum è vestigio sequor. *Confl. & Herbip.* duplo mari. *mendosè cætera* duplomate. *Corrigo cum Budeo,* diplomate. *Græca enim vox est* διπλωμα. Nemo, *inquit Bud. in Pandectas, ad caput, Eos: Qui illicitis insignibus vsus est, vel falso diplomate vias commeauit.* Qui litterarum bonarum elementa attigerit, haud ignorat diploma legendum esse, non duploma. Diplomata autem sunt, quas litteras patentes nunc appellamus, cujusmodi sunt edicta & mandata Principum regio signo sancta. Cicero in Epistolis: Diploma statim non est datum, de litteris Cæsaris loquens, quibus Balbus restituebatur, verbum est Græcum, quippiam duplicato compositum significans, aut complicatum, vt linteum, quod πτύγμα dicitur. Sic Cicero in Pisonem. Mitto di-

plomata tota prouincia passim data, id est, edicta quibus naues exigendas mandabas. Inde fit vt diplomata vocati sint codicilli, qui dabantur cursoribus, vt liceret eis vti equis & vehiculis publicis. Nostrates vocant postas, quasi positos collocatosque in certis locis, & semper in procinctu excubantes. *Hæc ille. Nomine ergo diplomatis Blesensis intelligit codicillos Principis sigillo signatos, vt liceret ei vti equis, vel vehiculis publicis ad iter citius conficiendum. Eadem vtitur voce initio epist. 59.*

Bene valeant magni rustici nostri. *Sic omnia. Vnum Herbip.* magni amici nostri.

In Epistolam LIV.

QVIA monachum, siue monacham facit propria professio, vel paterna deuotio. *Sic Mog. 2. Herbip. Confl. & Spir. conuenienter canoni, qui ex Conc. Toletano 4. cap. 48. à Gratiano recitatur 20. causa. quæst. 1. cap. monachum. Mendose ergò legunt Mog. 1. & Carthus.* non paterna deuotio. *Et verba insequentia hanc lectionem confirmant.*

In Epistolam LVI.

REVERENDO Patri ac Domino Gualtero. *Hic Gualterus Theobaldi Cantuariensis Archiepiscopi frater, ex Archidiacono Cantuariensi factus est Episcopus Roffensis anno Domini 1146. Obiit autem 1182. Fuitque ex iis, quos S. Thomas martyr in exilio censura suspensionis feriit. Hæc Matth. Paris. & Sigeb. in Chron.*

Legimus, quia Nicolaus Papa suspensionis & excommunicationis sententiam in Lanfredum Episcopum ferri censuit. *Verba Nicolai ex epist. ad Albinum Archiepiscopum citantur in Gratiano distinct. 32. cap. quorundam. Eadem venatio non Episcopis modò, sed etiam omnibus in sacro ordine constitutis vetita est in Decretalibus, tit. de Clerico Venatore, cap. cum Episcopum, & cap. omnibus, & in Concilio Tridentino sess. 24. de reformat. cap. 12. Verum hos canones sacri juris interpretes volunt intelligendos de Venatione ferarum, quæ ministerio canum, magnisque clamoribus instituitur. Eam enim, qua retibus vel laqueis nonnunquam irretiuntur feræ, vel volucres, negant clericis vetitam, vt Glossa in cap. Qui venatoribus, distinct. 86. & in cap. Episcopum, de clerico venatore. Eam item, ad quam eos vel necessitas, vt si feræ noxiæ arcendæ sint hortis, agris, vineis, vel magna vtilitas impulisset, vt confirmandæ ex morbo valetudinis, & appetitum ad cibum prouocandi, vt habet eadem Glossa. Panorm. Syluester, Fumus in verb. Venatio. Quin addunt recreationis & voluptatis tantùm causa aliquando, modò rarissimè fiat, ab iis posse institui. eò quòd in cap. Episcopum, censura Ecclesiastica tantùm ij mulctentur, qui* sæpius hac voluptate detenti fuerint. *Ac Petrus Blesensis hîc eum reprehendit Episcopum, qui totam vitam, neglecto suo officio, canum venationi impendebat. Legendus Sebastianus Medices in tractatu de Venatione, quæstione 8.*

Hujus enim artificij, aut potius maleficij legitur inuentrix fuisse gens Thebana, fœda parricidiis. *Totum hunc locum Petrus descripsit ex Ioannis Sarisberiensis Carnotensis Episcopi Polycratico de nugis curialium & vestigiis philosophorum, quem in epistola 22. plurimum laudat. Meritò autem grauis vtriusque in venationem censura hæc videri potest, vti & B. Augustini, qui alicubi vocat artem nequissimam: cum constet eam natura sua, si absint abusus, licitam & honestam. Suppeditant, inquit M. Tullius in libro primo de officiis, & campus Martius, & studia venandi honesta exercitia. Plato libro sexto de Legibus, & septimo monet, vt adolescentes alendis canibus, & quadrupedum venationi imprimis operam dent. Diogenes Synopeus teste Laertio, ipse pueros ad venationem educabat. Plinius secundus lib. 5. epist. ad Apollin. & lib. 1. ad Corn. Tacitum scribit se crebrò venationi ad exercendum corpus operam dare. Homerus, lib. 5. Iliad. Scamandrium tanquam bonum venatorem à Diana edoctum laudat. Lacedæmonij secundum leges Lycurgi aut militiæ, aut venationi vacabant, teste Plutarcho in Lycurgi vita. Eodem auctore Pelopidas Thebanus militiam à venationis meditatione inchoauit, & Alexander Magnus pomeridianum tempus venatu consumpsit. Statius libro 2. Achilleidos venatorem describit Achillem. Solenne quoque fuit optimis quibusque Romanorum Imperatoribus venandi studium, vt Trajano, teste Dione; Adriano & Alexandro Seuero, teste Lampridio, Antonino Pio, Anton. Philosopho auctore Iulio Capitolino, & aliis. Vnde Horat. libro primo epist. 18. agens de venatione.*

Lib. 1. c. 4.

In Psal. 102.

Pulmenta laboribus empta
Romanis solenne viris opus vtile famæ
Vitæque & membris.

Denique venationi deditos fuisse olim Heroas, nobilesque & ingenuos homines ad seminarium omnium malorum otium declinan-

dum docent Euripides & Seneca in Hyppoli. Ouid. 2. Fastorum, & in epist. Phædræ Hippol. de Diana. Quomodo autem gens Thebana dicatur inuentrix venationis, fœda parricidiis, detestanda incestibus, nota perjuriis liquidò cognosces ex Senecæ Tragœdiis. Diod. Siculo, lib. 4. Sopho. Eurip. Statio.

In Epistolam LVII.

QVICQVID dicas hodie. *Locus in omnibus exemplaribus corruptus. Alia habent.* Quicquid dicas hodie, cum juuant me deliciæ, præbentur copiæ, quod in vobis sum perplexus dum aduersum gloriæ. *Nec adhuc satis liquet sensus. Nam ab hoc loco inducitur quoddam quasi colloquium inter mundum & virtutem, hominem pium & impium.*

Tu verba garriens Dauid non Oedipi. *ita legendum conjeci, nullum enim exemplar mendo caret. Mog. 1.* Tu verba garriens Dauid non eripi. *Mog. 2.* Tu verba garriens claui, non eclypsi. *Conf.* Dauidis, non Edippi. *Herbip.* Dauid non adypi.

In Epistolam LVIII.

ILLVD mihi ad cumulum doloris. *Quatuor sequentes periodos vsque ad verba.* Verumtamen vt verbo. *ex Spir. & Carth. postliminio huic epistolæ restitui.*

In Epistolam LIX.

PEDESQVE nostros apud Terminum aeris intemperies defixisset. *Alij terminium, termum vel trinum, legunt. Apparet locum esse vrbis Taurini, vel alterius.*

Si tonsor Midæ terræ secretum suum. *Sanaui hunc locum, in exemplaribus omnibus mutilum ex fabula Ouid. in 11. Metamorphos. Lege Natalem Comitem de Mida Rege, lib. 9. Mythol. cap. 15.*

In Epistolam LX.

REFERENS securitatem animæ pauperis. *Sic Mog. 1. Alia secus. Carth. & Spir.* auunculæ pauperis. *Herb.* amandæ paupertatis. *Conf.* Aureæ paupertatis. *Mog. 2.* anelæ paupertatis.

In Epistolam LXII.

G. Dei gratia Lincolniensis electus. *Nulla exemplaria, ne initiali quidem littera expressere verum nomen Episcopi. Mog. 1. & Conf. habent litteram A. Herb. E. Mog. 2. O. cætera nullam. Conjeci ex Matth. Paris. Sigebert. Neubrig. l. 2. c. 2. Polyd. Fuit enim eisdem auctoribus Gaufredus filius naturalis Henrici II. Regis Anglorum in Episcopum Lincolniensem anno Domini 1174. electus, & à summo Pontifice confirmatus. Anno verò 1182. se coràm Rege & Episcopis Episcopatu abdicauit, factus Regis Cancellarius, teste Sigeb. Post mortem denique Patris anno 1189. à fratre Richardo Rege Eboracensi Archiepiscopatu donatus.*

In Epistolam LXIV.

G. Ejusdem permissione Rothomagensis Ecclesiæ minister. *Non dubito hunc esse Gualterum de Constantiis, qui anno Domini 1184. ex Lincolniensi Episcopo creatus est Archiepiscopus Rothomagensis. Lege Guilliel. Neubrig. l. 3. c. 8.*

In Epistolam LXV.

DE sternutamentis. *Mog. 1.* scernutis. *Spir.* scenitis. *Mog. 2.* strenutis. *Carth.* scenitis *Herb. & Conf.* sternutis. *Malo* sternutamentis. *quæ vox Plinio & M. Tullio vsitata. Nam sternutamenta inter obseruationes vanas & superstitiosas numerari indicat B. Augustinus lib. 2. de doct. Christiana, cap. 20. His adjunguntur, inquit, millia inanissimarum obseruationum, &c. vt si quis, dum se calceat, sternutauerit. Et Cicero, lib. 2. de Diuin. Quæ, si suscipiamus, inquit, pedis offensio nobis, & abruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt obseruanda. De omine sternutamentorum lege Martinum Delrium, tom. 2. disq. magic. p. 2. q. 4.*

Quidam Genethliacos, quidam Mathematicos. *Genethliaci sunt Mathematici qui à natiuitatis die & hora, quos illi horoscopos vocant, futura prædicunt, de quorum vanitate multa A. Gellius, lib. 14. Noct. Attic. cap. 1. & B. Augustin. loc. cit. cap. 21. & lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 1. & seq. Cicero lib. 2. de diuinat.*

Rerum prodigia certos exitus obtinere. *Post hæc verba in exemplari Mogunt. 1. sequuntur hæc.* Et faciunt euenire multa, sicut homines cogitant. Item assumunt corpora mulierum de nocte, quæ homodianæ dicuntur: quæ mulieres hæc opinantur, eis tamen nulla fides adhibetur, *quæ prætermisi, quia in nullo MS. erant, & parum cum antegressa sententia cohærebant.*

Nam & Sanctus Daniel, *&c. Hæc verba descripsi ex Carth. In aliis omnibus paulò secùs, sed minus concinnè legebantur. Vt & verba, quæ tribus his exemplis subjiciuntur.* In talibus sperare superstitiosum est, & saluti contrarium, plærique tamen, quia talibus assueuerunt, ab eis auelli non possunt. *Quomodo enim hæc verba cohærent cum antegressis exemplis? Itaque cum Carth. & Spir. exemplari ea expunxi, & mox subjeci sequentia.* Vnde quidam ad negotia.

Rex etiam Guillielmus Angliæ acquisitor. *Fuit hic Guillielmus primus, dictus Conquæstor, qui ex Normanniæ Ducibus primus Angliæ regnum obtinuit. Vnde & à Blesensi fortè* acquisitor *dicitur: nisi legendum sit,* Conquæstor. *Matthæus Paris. qui historiam Anglicanam ab eo inchoauit, refert, eum, cum è naui appulsa ad Angliam egrederetur, fallente vestigio prolapsum: & mox militem prope astantem, omne futuri imperij id esse existimantem, dixisse. O Dux Angliam tene, Rex futurus. Idem habet Polyd. libro 8.*

Qui occursum leporis timent. *Lege Polycraticum Ioan. Sarisberiensis, qui nostri Blesensis fuit præceptor. lib. 1. c. 12. & 13. Et lib. 2. c. 1. 15. 16. 17. 25. & 26. ex quo omnia ferè hujus epistolæ exempla descripta videntur. Vide Mart. Delrium. tom. 2. disq. Mag. lib. 3. p. 2. q. 4.*

In Epistolam LXVI.

QVONDAM socio, nunc Domino Gualterio D. G. Panormitano Archiepiscopo. *Quo sensu socius fuerit, hac ipsa epistola Blesensis declarat. nam sub annum Domini 1167. & 68. vnà cum Blesensi institutor fuit Regis Siciliæ Guillielmi secundi adhuc adolescentuli. Post Blesensis autem è Sicilia discessum anno 1169. ad Archiepiscopatum Panormitanum magna omnium approbatione euectus est, teste Thoma Fazello lib. 7. Decad. 2. de rebus Siculis, cap. 5.*

Hominibus transalpinis. *Spir. & Carth.* pauperibus Cisalpinis.

Nullus munificentior in eleemosynis. *Carth. & Spirens. hæc verba suppeditarunt.*

Regnum Scotiæ, regnum Hyberniæ. *Hæc desunt in exemplaribus tribus.*

In Epistolam LXVII.

VIRTVTES potentis ingenij prædicat subtilitas bissextilis. *Agit de anni ratione, vel Calendario opera C. Iulij Cæsaris emendato. Qua de re lege Suetonium & Plutarchum in vita Cæsaris. Dionem lib. 43. Rom. hist. Macrob. lib. 1. saturn. c. 14. Plin. lib. 18. c. 25. Suetonij verba sunt. Conuersus hinc ad ordinandum Reipub. statum, fastos correxit jampridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeò turbatos, vt neque messium feriæ æstate, neque vindemiarum autumno competerent: annumque ad cursum solis accommodauit, vt CCCLXV. dierum esset, & intercalario mense sublato, vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Hæc ille.*

Procedant etiam de schola Euangelij Constantinus, Theodosius, Iustinianus. *Iustinianum litterarum penitùs ignarum fuisse, & cum ne alphabetum quidem calleret, analphabetum dictum, tradit Suidas in Lexico, & ex eo Cæs. Baronius tom. 6. Annal. Eccles. ad annum Domini 528.*

In Epistolam LXVIII.

MONASTERIVM Malmisburiense. *Ita locum emendaui ex Spir. exemplari & Polyd. Virg. lib. 12. hist. Angl.*

Quæ in filo & bulla vitiosæ videbantur. *Ita correxi ex Spir. & Carth. cum alia scriberent,* stylo. *nam mox subjicit,* stylumque Romanæ curiæ minimè redolebant. *Malui quoque,* curiæ, *hîc retinere cum iisdem quam cum aliis,* Ecclesiæ.

Quid est ab Episcoporum jurisdictione eximere Abbates. *Argumenta, quæ hic Blesensis vsurpat contra monachorum exemptiones, sumpta videntur ex B. Bern. epist. 42. ad Henricum Senonensem Archiepiscopum, non longè à fine, & ex cap. 8. 9. & 10. libri tertij de Consideratione ad Eugenium Papam, dum agit contra monachos, qui ex superbissima ambitione, & impudentissima præsumptione jugum Episcoporum excutiebant. Si objicias multos summos Pontifices Romanos inde à B. Gregorij Magni temporibus ea in re cum monachis dispensasse: respondet B. Bernardus.* Non sum, *inquit,* tam rudis, vt ignorem positos vos *(Romanos Pontifices)* dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem. Denique quæritur, inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Vbi necessitas vrget, excusabilis dispensatio est: vbi vtilitas prouocat, dispensatio laudabilis est, vtilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. *Et mox subjungit.* Nonnulla tamen monasteria sua in diuersis Episcopatibus, quod specialiùs pertinuerint ab ipsa sui fundatione ad Sedem Aposto-

Greg. lib. 4. epist. 83. & 87. & l. 7. epist. 18. Aimoin. li. 4. cap. 41. Cæsar Bar. tom. 8. ad ann. 662. & 676. 2. Cor. 10. 1. Cor. 4.

licam pro voluntate fundatorum, quis nesciat? Sed aliud est, quod largitur deuotio: aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis. *Quare exemptiones quæ à summis Pontificibus ob communem Ecclesiæ vtilitatem, & ad religiosæ vitæ disciplinam tuendam conseruandamque factæ sunt secundum Bernardum & Blesensem ab hac reprehensione sunt immunes. Lege de hoc argumento copiosissimè disserentem Henricum Henriquez. lib. 7. tom. 1. Theol. moral. cap. 24. & sequent.*

Nam teste Gregorio. *Fortè legendum,* Gelasio, *cui hæc sententia tribuitur apud Gratianum, c. generali, dist. 54. ex epist. 1. Gelasij ad Episcopos per Lucan. & Brut. constitutos, cap. 16.*

In Epistolam LXIX.

REVERENDO Patri & Domino Radulpho. *Radulphus hic fuit frater Vicecomitis de Bellomonte, & cognatus germanus Henrici II. Regis Anglorum, Episcopus Andegauensis factus anno Domini* 1197. *teste Sigeb. in Chron.*

Leges imperiales in eum, qui desertor est, vel transfuga, vel emansor pœnam ordinariam ad furcam scilicet, vel bestias dictauerunt. *Hanc lectionem, quæ est trium MSS. Herb. Carth. Spir. clarè ostendunt ipsæ leges Imperiales, l. Desertorem. D. de re militari.* Is qui ad hostem confugit, *inquit Modestinus*, & rediit, torquebitur, ad bestiasque, vel in furcam damnabitur. *Quod verò discrimen sit inter desertorem, emansorem & transfugam, eorumque pœnas fusè disputat Petrus Gregorius libro 10. Syntagmatis Iuris vniuersi, cap. 10. & Godscalcus Steuech. in comment. 5. cap. 2. lib. ad Vegetium.*

M. Cato comprehensis in furto commilitonibus idem fecit. *Iulius Frontinus, ex quo Blesensis ferè hæc exempla sumpsit, lib. 4. stratagematicon, cap. 1. ait tantum, M. Catonem memoriæ tradidisse in furto comprehensis dexteras præcisas.*

Refert Frontinus Casilinos. *Omnia exemplaria habebant,* Frontonius, *errore manifesto. Ex quo auctore, vt est à dicto Steuechio editus, multarum aliarum vocum, quæ perperàm legebantur, scripturam in hac epistola emendaui.*

In Epistolam LXX.

NEPOTIS affectio, quæ naturæ obsequitur, quàm quæ sequitur ex fortuna. *Ita Carth. Secus cætera. Mog. I. Spir. & Conf.* qui naturæ obsequitur. *Herb.* propter naturæ obsequium. *Mog. I.* quia ex natura sequitur.

In Epistolam LXXI.

C. Sexeburgensis. *Sic Mog. 2. & Conf.* Alia *vt Mog. I.* Sexebergensis. *Carth.* Sexaburgensis. *Herb.* Saxeburgen. *Spir.* Saresberiensis.

Nam licet rei venditæ non soleat sine traditione transferri dominium. *Hanc quæstionem accuratè tractat Petrus Gregor. in Syntagm. iuris, lib. 15. c. 18.*

Vtilem actionem in rem. *Sic Carth. & Herb. Mog. II. Spir. & Conf.* τὸ actionem *prætermisit. Mog. I.* utilem rationem. *Verum, quia tota epistola ob loca è jure ciuili citata in omnibus exemplaribus scatuit mendis, quæ ex ipsis juris codicibus potius, quàm ex MSS. emendari potuerunt, varias lectiones omisi.*

In Epistolam LXXII.

NIHIL prorsus habeo. *Tota hæc periodus vsque ad verba,* Quippe minuti. *in solo exempl. Spir. & Carth. inuenitur. Contra illa.* Putas te mihi exitialiter nocuisse, *vsque ad finem in iisdem S. & C. desiderantur.*

In Epistolam LXXIII.

NAM & in corpore Decretorum & in epistola ad Romanos hæc verba legisse meminimus. *Non verba certè, sed sententia tantum verbis subjecta exstare videtur in epist. ad Romanos. Apostolus enim in cap. 13. agens de Principibus secularibus, tantum dicit:* Si malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. *Quod ad Decretorum corpus attinet, constat clericos omnes in causa sanguinis ab judicis, accusatoris, testisque officio arceri, vt liquet in cap. aliquantos, dist. 51. ex epist. Innocentij Papæ, & c. clericos, in sacris ex epist. Alexand. III. & constit. Innocent. III. in Conc. gener. quæ habetur in Decret. tit. Ne clerici vel monachi.*

In Epistolam LXXIV.

ET scuphæ humeris apponuntur. *Tota hæc sententia in Spir. & Carth. non apparet. Conf.* seuphæ. *Herb.* stuphæ. *Cum Mog. II. vtroque scribo,* scuphæ, *voce*

quidem barbara, sed à Græca, vt apparet, deducta; nam quam nos cum Celso Latinè appellamus cucurbitulam, eam Aurelianus, & alij Græcè vocant σικύαν κούφην *teste Had. Iunio in Nomenclatura Variæ supellectilis.*

In Epistolam LXXV.

PERSICA salutatione exultantem. *Ita Herb. Spir. Carth. & Valerius Maximus, lib. 7. c. 2.*

Nisi illi commune populi commodum impedissent. *Locus ex solo Spir. restitutus, in cæteris anceps & obscurus.*

In Epistolam LXXVI.

FRATRIS mei M. Vilhelmi. *Tria exempl. habent* Vilh. Viennensis. *cum vno Mog. 2. omisi* Viennensis. *cur enim frater Petri Blesensis, non item vocetur Blesensis?*

In Epistolam LXXVII.

QVOD si homo segnioris vitæ. *Ità malui cum Mog. 2. Spir. & Conf. quàm* securioris, *cum Herbip. vel* secretioris *cum Mog. 1. vel* senioris *cum Carth.*

Tantum derogaret communibus titulis. *Hoc orationis membrum, Spir. & Carth. quæ ferè inter se consonant, aliis verbis, sed obscurius, exprimunt.*

Non sumus ergò pares, dicit Vmbritius. *Iuuenalis satyr. 3. Vmbritium aruspicem, hæc loquentem induxit. Descripsit hæc Blesensis ex libro 3. Polycratici Ioan. Salisb. cap. 4. & sequent. vbi fuse disputat contra adulatores.*

In Epistolam LXXIX.

QVÆ te incantauit Hecate. *Sic auguror legendum. Mog. 1. & 2.* Herica. *Carth.* Ericto. *Consl.* Erioce. *Spir.* Hericco.

Refert Valerius Maximus. *Multa hîc tum ex Valerio, tum ex Hieronymo mendosè legebantur, quæ ex ipsis autoribus restitui.*

Certisque vtamur hæredibus. *Verba hæc desunt in Mog. 2. Herb. & Consl.*

Et quæ sunt hæc senectutis auxilia. *Dicta exemplaria legunt.* Quæ namque dementia est nutrire domi.

In Epistolam LXXX.

INTERDICTVM ponere de migrando. *Phrasis Iureconsultorum propria, de qua consule Digest. lib. 43. tit. 32. Barnab. Brisson. lib. 9. de signif. verb. & Petrum Gregor. lib. 23. syntagm. c. 10. num. 12. & lib. 21. cap. 9.*

In Epistolam LXXXII.

HABET iustitia diuinæ legis, vt in Leuitarum sortem cedant decimæ. *Si nomine decimarum intelligamus stipendium, quod Ecclesiæ ministris pro suis laboribus debetur, fatendum est, non lege solum diuina præceptas decimas. Leu. vlt. Num. 18. Mal. 3. Matth. 22. verum etiam naturali, Matth. 10. 1. Cor. 9. natura enim docet, iis alimenta deberi, qui pro populo laborant. Vnde & in lege naturæ Abraham patriarcha, Gen. 14. decimas obtulit sacerdoti Melchisedech. Atque has decimas nulli iure adimere potest Romanus Pontifex. Si verò nomine decimarum determinatam quantitatem, hoc est, decimam bonorum partem, accipiamus: dicendum est lege quidem diuina mandatas fuisse decimas in veteri Testamento, sed non in nouo, nulla enim talis lex exstat in Euangelio. Mandata autem sunt iure tantum Ecclesiastico, in quo iustis de causis Romanus Pontifex potest dispensare. Lege in tom. 1. Bellarm. controu. 5. cap. 25.*

Nam si de noualibus tantum, sicut beatæ recordationis Hadrianus Papa constituit. *Etiamsi monachi regulares legibus Ecclesiasticis exempti sint à solutione decimarum personalium. 16. q. 1. c. decimas, non tamen prædialium, etiamsi noualia sint, si tamen prius de illis decimæ persoluebantur, vt habetur in c. commissum, de decimis. Et licet Alexander* III. *Papa, post Hadrianum* IV. *Cisterciensibus monachis concesserit priuilegium non soluendi decimas prædiorum, quæ propriis aut manibus, aut sumptibus excolebant, vt habetur, c. ex parte tua. eodem titulo, tamen posteà in Concilio generali Lateranensi sub* Innocentio III. *celebrato, vt liquet ex cap. nuper Abbates, ibidem statutum est, vt eorum quoque prædiorum, quæ proprio labore vel sumptu excolunt, decimas persoluerent, si prius de illis soluebantur.*

In Epistolam LXXXIII.

CHARISSIMO Domino & amico B. Exonen. Gualterius Oxenefordon. Archidiaconus. *Hic Gualterius de Constantiis ex Archidiacono Oxoniensi factus est sub annum Domini 1183. Episcopus Lincolniensis, & paulò pòst ex Lincoln. Archiepiscopus Rothomagensis, teste G. Neubrigensi libro 3. rerum Anglic. c. 8. & Matthæo Paris. Qui Paris. Exoniensem Episcopum,*

copum, ad quem Gualterius scribit, vocat Bartholomæum virum religiosum & Theologum. Et omnia Exemplaria prænotatam habent litteram B.

Sine moratoria dilatione. *Conf. & Mog. 2.* monitoria. *Carth.* memoratoria.

In Epistolam LXXXIV.

CITRA omnem infamiam tamen,& quasi de abundanti suam purgatione canonica innocentiam declarauit, plenè & efficaciter impleuit Episcopum. *Mog. 2. secus.* vltra omnem infamiam facti eidem illatam, canonica purgatione suam innocentiam plenè & efficaciter impleuit. *Herb. legit*, citra infantiam.

Cum esset Saül prophetans inter eos. *Sic restitui ex solo Spir. cætera scribebant*, Samuel.

Rei veritatem priùs vobis declarari oportuit. *Mog. 1. & 2. & Conf.* rei veritate prius vobis declarata.

In Epistolam LXXXV.

EX longa desidia & torpore sonticas passiones. *Ita vnum Spir. cætera vitiosè*, syncopas, sumpticas, serincas, soriticas passiones. *Sonticus morbus est, qui totum inuadit corpus. Plin. lib. 36. c. 19. Gagates lapis deprehendit sonticum morbum, & virginitatem suffitus.*

Nihil indulgens ebrietati aut crapulæ, nec sequens hujus vitæ vanitates & insanias falsas, se totum pauperum necessitatibus impendebat. *Sic malui cum Carth. & Spir. quàm cum reliquis quatuor.* nihil indulgens propriæ carni extra regulam modestiæ parsimoniæque censuram, se pauperum necessitatibus impendebat.

In Epistolam LXXXVI.

HOC in Ordine Carthusiensi causaris & arguis, quòd singulis diebus Missas non faciunt. *Esto fuerit in primis illius Ordinis incunabulis ita receptum, vt ob reuerentiam Sacramenti à quotidiana celebratione abstinuerint: (Nam Blesensis ante annos amplius quadringentos hæc scripsit) nunc tamen constat à quotidiana celebratione neminem arceri. Noua enim collectio statutorum ordinis Carthusiensis in capite 7. secundæ partis omnes sacerdotes hortatur ad quotidianam confessionem & celebrationem, & addit, illam consuetudinem veterem esse, & receptam. Idem non obscurè in tertia compilatione antiquorum statutorum, cap. 1. insinuatur.*

Scitis quia Monachorum Pater. *Hæc Blesensis argumenta non aliud probant, quàm à reprehensione immunes esse etiam pios & religiosos sacerdotes, qui ob reuerentiam sanctissimi Sacramenti à quotidiano sacrificio abstinent, secundum illud Augustini.* Si dixerit quispiam non quotidie accipiendam Eucharistiam, alius contra: faciat vnusquisque, quod secundùm fidem suam piè credit esse faciendum. Neque enim litigauerunt inter se Zachæus & ille Centurio, cum alter eorum gaudens suscepit Dominum: alter dixit; non sum dignus, vt intres sub tectum meum. *Deinde probant, quotidianum sacrificium non congruere in quosuis sacerdotes, sed in eos tantum, qui sancti corpore & spiritu vitam instituunt tanto muneri conuenientem. Cæteroquin communis Theologorum sententia est, rectius, laudabiliusque facere pios sacerdotes, qui ex amore Dei quotidie Missæ sacra faciunt, quam qui ex reuerentia ab iisdem abstinent. Si enim primis illis Ecclesiæ Christianæ temporibus cum laude fideles quotidie communicabant, vt liquet ex Apostolorum Actis, Tertulliano, Hieronymo, Augustino, aliis: Si Cyprianus ait, non parum detrimenti capi ex intermissa quotidiana communione: si ad quotidianam, Ambrosius, & alij, fideles hortantur: Quanto magis credendum est olim sacerdotes quotidianis vacasse sacrificiis; cum hoc pietatis opus, & obligatio suscepti ab Ecclesia officij, & publica vtilitas, quæ ex sacrificio Missæ in populum Christianum redundat, ab iis exegerit. Nihil ergo dubitandum est, Apostolos Petrum & Paulum, cæterosque sacerdotes, quorum laus est in Euangelio, quotidie rem diuinam fecisse, etsi scriptum non sit. Certè scriptum est, & B. Andream Apostolum, cum in crucem ageretur, ad tyrannum dixisse.* Quotidie immolo Deo agnum immaculatum. *Scripsit S. Hippolitus martyr Christum judicem sic allocuturum sacerdotes.* Venite Pontifices, qui pretiosum corpus meum & sanguinem quotidie immolastis. *Scribit S. Gregorius, morem quotidie sacrificandi in Cassio Narniensi Episcopo diuinitus fuisse remuneratum. Lege Franciscum Suarez, tom. 3. in 3. part. S. Thom. disp. 80. sect. 2. Objicit Blesensis summam hujus sacramenti esse dignitatem. Deinde familiaritatem facile parere contemptum. Verum, si dignitas sacramenti spectetur, ne angeli quidem vnquam eo satis digni fuerint.* Si non sunt tanta peccata, *inquit Augustinus*, vt excommunicetur quis, non se debet à medicina corporis & sanguinis Domini separare. *Familiaritas quoque non omnis parit contem-*

Epist. 118. cap. 13.

Actor. 2. Tertul. l. 2. ad vxor. Hieror. ep. 28. ad Lucin. Aug. ep. 122. Cyprian. in orat. Dom Amb. lib. 4 de sacr. c. 4. In lib. Passionis. Hypp. orat. de consum. mundi. Greg. hom. 37. in Euan. Aug. epist. 118. cap. si non. de Cons. dist. 2.

ptum, sed quæ initar cum hominibus imperfectis, eò quòd homines in hominibus facile soleant notare quasdam imperfectiones. In Deo autem nulla imperfectio notari potest, & ideò angeli, qui familiarissimè semper Deo assistunt, summa cum reuerentia ei seruiunt. Lege Christoph. Madrid. de frequenti communione.

Ex ipsa raritate crescit reuerentia sacramenti. *In Mog. 1. Spir. & Carth. his verbis mox hæc subjiciuntur.* Vnde & Augustinus: Sapiens beatum reputat sacerdotem, qui semel in vita sua Missam vnam dignè celebrare meruerit. *Quæ malui omittere, tum quia in cæteris exemplaribus desunt, tum quia nusquam in Augustino ea inuenio.*

Quid quæso dulcedinis aut deuotionis inuenies apud eos. *Æquo liberius inuehitur in Cluniacenses, ad quorum ordinem hic Carthusianus migrare nitebatur: sed verba sua mitigare conatur epistola nonagesima septima, quæ est ad Abbatem de Euesham, qui libertatem hanc Blesensis molestè tulerat.*

In Epistolam LXXXVII.

REVERENDO Patri & Domino Guilelmo Eliensi. *Fuit hic Guilielmus de longo Campo, qui anno Domini 1189. à Richardo Anglorum Rege, Henrici II. filio & successore factus est Cancellarius regni, & Episcopus Eliensis. Insequenti verò anno Romam ab eodem missus, à Clemente Papa factus est Apostolicæ Sedis Legatus per Angliam & Walliam. Cùm verò Richardus Rex in Terram sanctam profectus esset, vices regias in administratione regni obiuit, qua turpissimè deinde æmulorum inuidia & accusatione deiectus est, totoque regno proscriptus, vt fuse narrat G. Neubrigensis ejus synchronus, libro 3. cap. 14. & sequent. Matthæus Paris. ad annum 1190 & 91. Polyd. lib. 14. hist. Angl. Injustè autem eum officio dejectum apparet, ex hac epistola Blesensis, & 89. ac 109. in quibus multæ sunt ejus laudes, licet Neubrig. Paris. & Polyd. pessimè de eo loquantur. In gratiam verò eum rediisse, quod & in calce epistolæ Blesensis de eo ominatur, inde liquet, quòd Richardo Rege ab Austriæ Archiduce in Germania capto, ipse cum Huberto Episcopo Salisberiensi ad procurandam ejus liberationem sit amandatus, teste Paris. & Neubrig. libro quarto, cap. 31.*

In Epistolam LXXXVIII.

VOTVM professionis emiserit. *Ità solum Mog. I. Tria habent* vinculum professionis.

Misericordiam, quam monastici ordinis institutor ad ternarium numerum coarctauit. *Respicit ad regulam B. Benedicti 24. cujus hæc verba sunt.* Frater qui proprio vitio egreditur, aut projicitur de monasterio, si reuerti voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est, & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quod si denuò exierit, vsque tertiò recipiatur. Iam verò posteà sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari. *In quæ verba Ioan. de Turrecremata Cardinalis. Hic sanctus Pater, inquit, non imponit legem Abbati, quòd non possit iterùm recipere exeuntem monachum, aut expulsum, imò lege charitatis, misericordiæ & pietatis potest illum iterùm recipere: sed exprimit, quod vigore regulæ erga se agendum sciat frater expulsus, & intelligat injuriam sibi non fieri, si quarta vice non recipiatur.*

In Epistolam LXXXIX.

QVONDAM Domino & amico H. dicto Episcopo. *Suspicor hunc esse Hugonem Dunelmensem Episcopum, quem G. Neubrigensis lib. 1. cap. 26. scribit ex Eboracensi Thesaurario, cum illi legitima ætas, morumque grauitas adhuc deesset, ob generis nobilitatem (erat enim propinquus Regis Stephani) ad Pontificatum Dunelmensem euectum. Ejusdem mores longè deterrimos Matthæus Paris. ad annum 1189. pag. 207. & quemadmodum Guillielmum Episcopum Eliensem fuerit persecutus, depingit.*

In Epistolam XC.

CHARISSIMO fratri suo Magistro Guilliesmo Blesensi Abbati Maniacensi. *Sic scribo. Testatur enim Thomas Fazellus libro 10. Decad. 1. de rebus Siculis, non longè ab oppido Randatio, quod in Æthnæ montis pede exstat, esse monasterium Ordinis D. Benedicti D. Mariæ cognomento Maniacis, à Margareta Regina Guillielmi I. Siciliæ Regis conjuge exstructum. Idem habet 2. Decad. c. 5. in fine. Mog. I. legit* Machinensis. *Mog. II. & Confl.* Mathinensis. *Spir.* Mathirensis.

Salutem & Trinacriam salutarem. *Herbip. scribit.* salutem, & tui custodiam. *Mog. I. & II. ac Carth.* salutare. *Rectius*

Conſt. ſalutarem. *precatur enim Siciliam ſalutarem ei, quàm ſibi expertus fuerat imprimis noxiam.*

In exitium Domini Stephani Panormitani electi. *Quis fuerit hic Stephanus diximus in Notis ad epiſt. 46. quæ eſt ad Richardum Epiſcopum Syracuſanum, cujus hîc quoque fit mentio. Totam autem rei hiſtoriam vel potius tragœdiam fusè deſcribit Thomas Fazellus lib. 7. Dec. 2. cap. 5.*

Mitra enim & anulus atque ſandalia in alio quàm in Epiſcopo. *Nec B. Bernardus eodem ſæculo hæc probauit in Abbatibus epiſt. 42. ad Henric. Senon. Archiepiſcopum.*

Noli quæſo chariſſime frater detrectare obedientiæ jugum. *Si lege diuina Abbates vel monachi ſubjecti eſſent Epiſcopis, vtique non poſſet priuilegio ſuo Romanus Pontifex eos eximere ab Epiſcoporum obedientia: ſed quia lege humana tantum olim ſubjecti illis fuere, poteſt illos Romanus Pontifex, cum juſtæ cauſæ ſuppetunt, ab eorum imperio eximere. Vide notas ad epiſt. 68. & Henricum Henriquez. in tom. 1. Theol. mor. lib. 7. cap. 24.*

In Epiſtolam XCI.

CHARISSIMO Domino & amico ſuo Radulpho Lexouienſi Epiſcopo. *Opinor hunc eſſe Radulphum de Vaneuille, quem Sigebertus in Chron. ſcribit anno Domini 1182. ex Rothomagenſi Archidiacono & Cancellario Regio factum Epiſcopum Lexouienſem, cùm deceſſor ejus Arnulphus poſt adminiſtratam cum laude per annos 40. illam Eccleſiam ſe dignitate abdicaſſet: quem & ad finem epiſtolæ ob munificentiam in pauperes Bleſenſis collaudat.*

Terram ſapis, terram loqueris. *Hæc verba vſque ad illa.* Leua quæſo. *in Carth. Herb. & Spir. tantum inueni.*

In Epiſtolam XCII.

ARGVIT æmulus, & temeritati aſſcribit. *Et hæc vſque ad illa.* Quicquid canes oblatrent. *deſiderantur in Mog. 2. Conſt. & Herb.*

In Epiſtolam XCIII.

TRAGOEDIA veſtra de flaura & Marco, & comœdia de alda. *Fabuloſa nomina eſſe ſuſpicor, eo ſæculo nata.*

Sed & Dominus Cancellarius, ſicut & Hieroſolymitæ referunt. *De Stephani Regis Siciliæ Cancellarij in Syriam aduentu & morte ſcripſit Guillelmus Tyrius ſacri belli libro viceſimo, capite tertio.*

In Epiſtolam XCIV.

EFFEMINATRICES aquas Salmacis. *Vnum Carth. ſic legit, cætera corruptè. Ouid. 15. Metamorph.* Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis vnda? *Salmacis fons eſt in Caria, juxta Halicarnaſſum, dictus Venereus, ab amœnitate incolarum, vbi paulatim homines illecti omnem feritatem depoſuerunt. Et Strabo lib. 14. Salmacis fons neſcio quamobrem calumniatus tanquam emolliens eos, qui inde bibant. Lege Vitruuium lib. 2. Architect.*

M. Delrio, lib. 5. diſq. Mag. p. 1. q. 4. ſect. 8.

Philoſymbola noſtra in cute curanda. *Ex ductu litterarum ſic conjicio legendum; nam omnia exemplaria hæc deprauata lectio inſedit.* Hodie tota ad carnis delicias ſe relaxat fœlix embola noſtra in cute curanda plus æquo operoſa juuentus. *Vnum MS. habet* felix ambula. *Quid enim ſibi vult infœliciter ſanè injecta* fœlix ambola? *vel fœlix injectio? Repono* philoſymbola. *Notum enim eſt ſymbolum, vel ſymbolam, eſſe conuiuium vel compotationem collatitia multorum pecunia inſtitutam: cujuſmodi apud milites frequens. Ac prorſus Scripturarum peritiſſimus Bleſenſis in hujus vocabuli fictione reſpexiſſe videtur ad illud Sapientis dictum Prou. 23.* Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendũ conferunt, qui vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur. *Vbi in Græco contextu eſt* συμβολας.

Æneas quidem gemmas à digitis ad enſem, Virro à digitis ad pocula legitur transtuliſſe. *Vt paulò ante in voce Græca, ſic nunc aqua hæſit librarius in Latina. Mog. 1. legit*, nitro à digitis ad poc. *Mog. 2.* curio. *Carth.* birro. *Herb.* juno. *Conſt.* juſco. *Spir.* viuo. *Ioannes Sariſberienſis lib. 6. Polycrat. cap. 19. ex quo, vt alia pleraque, Bleſenſis hoc exemplum deſcripſit, habet* Virro. *Et nota ſunt illa Iuuenalis, Satyra 5.*

Nam Virro, vt multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte ſolebat
Ponere zelotypo juuenis prælatus Hyarbæ. ÆNEAS.

In Epiſtolam XCV.

IPSOS enim juſtitiarios. *Omnia exemplaria mendosè legunt.* Ipſas enim juſtitias. *Excepto Mog. 1. quod habet*, injuſtitiarios. *Iuſtitiarij autem erant præfecti certarum*

prouinciarum, quibus incumbebat munus de obortis controuersiis judicandi secundùm legum & justitiæ præscriptum. Polyd. Virg. lib. 9. Anglic. hist. ait Guillielmum Conquæstorem Anglorum Regem constituisse præfectos, qui gubernando Comitatus, vel majorum magistratuum mandata exequerentur, vel maleficia vindicanda curarent, hos justitiarios pacis, illos Vicecomites nuncupatos.

Nemoralium judicum. *Ex vno Consl. ita emendaui. Eosdem aliàs vocat barbara voce* forestarios. *Foresta enim gallicè nemus est. Eorum officium accuratè describit Petrus Gregorius libro Syntagm. 47. cap. 37.*

Quod vndreto & alimoto defuerit. *Varia & hic lectio. Adhuc quæro quid voces istæ significent.*

Majores vestri officiales. *Mog. 1.* majores juris officiales. *Herbip.* majores viri. *Spir.* majores enim inter officiales.

Ideoque cum in vtroque possit Simonia committi, damnabilior tamen est omnis venalitas. *In exhibitione justitiæ verè Simonia committitur, & quidem fœdior, quàm in venditione beneficij Ecclesiastici, vel Decimarum, si ideò aduocatus vel judex pretium accipiat, quòd justam, non iniquam causam defenderit: nam, vt bene dicit Blesensis, ille* Dei justitiam, cujus debitor est, & quam gratis exhibere tenetur, venalem exponit. *Gratis accepistis, inquit Christus, gratis date; atque ita docet B. Gregorius hom. 39. in Euang. cujus verba citat Grat. 1. q. 3. can. Vendentes, & 11. q. 3. can. Qui rectè judicat. Si autem aduocatus vel pro laboribus in defensione causæ impensis, vel etiam pro industria & insigni juris peritia mercedem accipiat vel exigat, nec Simoniæ, nec vllius alterius criminis labem incurrit.* Non ideò, *inquit B. Augustinus in epist. 54. ad Macedonium,* debet judex vendere justum judicium, aut testis verum testimonium, quia vendit aduocatus justum patrocinium, & Iurisperitus verum consilium. *Radix enim & fons Simoniæ est, quòd non liceat pretium accipere pro iis rebus quæ solo Dei dono nobis contigêre: repugnat siquidem gratiæ, non dari gratis; at judices & aduocati, multo labore & vigiliis juris peritiam, & rectè consulendi, justéque causas defendendi facultatem compararunt: itaque illi non donum Dei, sed labores suos, vel doctrinam labore partam vendunt. Atque hæc est probatissimorum quorumque siue Theologorum, siue Iureconsultorum sententia, vt Alexandri Alesij. 3. pag. Theol. q. 187. m. 4. a. 3. S. Thom. & Bon. in 4. sent. dist. 25. Glossa in can. non licet. 11. q. 3. Panorm. & alij in c. quia nonnullis, de Magistris. Lege Petrum Gregor. in Syntagm. juris lib. 49. c. 8. de Salario aduocatorum.*

Matt. 10. 9.

Cap. non licet 11. q. 3.

In Epistolam XCVII.

IN vinea Sorec sunt vuæ albæ & nigræ. *Respicere videtur ad locum Isaiæ cap. 5. juxta translationem LXX. Nam vbi nos legimus versu 2.* Et plantauit vineam electam. *LXX. habent,* vineam Soreck, *& sic legit Hieronymus. Quam solam, inquiens, Symmachus* electam *interpretatus est, sensum tantum exprimens. Aiunt enim Hebræi Soreck esse genus vitis optimæ, quod vberes fructus faciat & perpetuos. Hæc Hieronymus in cap. 5. Isaiæ.*

Quidam inconsulta leuitate. *Dubium non est, si generatim de migratione ab vno Ordine religioso ad alium loquamur, eam laudabilem non esse, nisi euidens vtilitas vel necessitas illam postulet: nam & est magnæ leuitatis & inconstantiæ signum, & nunquam ferè sine populi & religiosorum ejusdem ordinis graui scandalo fieri potest, quas duas rationes maximè inculcat Blesensis epist. 86. cum dissuadet Alexandro monacho Carthusiano, ne ad alium Ordinem commigret. Atque idem docet Ioan. Cassian. libro Collat. 14. c. 5. & 6. ac D. Thomas in secunda secundæ Summæ Theol. q. 189. a. 8. Si autem speciatim loquamur de migratione à Carthusianorum instituto, ad Cluniacenses, quo de in hac epist. & 86. agitur, hoc est de Ordine strictiori ad laxiorem, nulla ratione licuit Alexandro monacho, non modò sine suorum Superiorum, sed nec sine Romani Pontificis licentia transire ad ordinem laxiorem, vt ferè docent omnes Theologi, & nominatim Nauar. comment. 4. de regular. in cap. statuimus. 19. q. 3. num. 10. qui addit, nec S. Pontifici fas esse, nisi justa causa adsit, hanc potestatem cuiquam largiri, eò quòd, etiamsi dispensatione Pontificia monachus ille nō soluatur prorsus omni religione voti, soluatur tamen parte aliqua voti, quatenùs strictiorem religionem Deo promisit, quam post migrationem sit professurus.*

Nunc oderis laboriosa opera. *Hæc sententia vsque ad verba.* In hac diuersitate. *abest à Mog. II. Herb. & Spir.*

In Epistolam XCVIII.

B. Dei gratia Cantuar. Archiepiscopus. *Quis fuerit hic Archiepiscopus, ex nullo exemplari potuit intelligi. Nam tria habent præfixam litteram A. vnum H. alterum, nomen Bonifacij. Constat autem Blesensis æuo nullum inter Archiepiscopos*

Cantuar. vocatum fuisse Bonifacium. Quare librarius ex præfixa littera B. tum in hac, tum in sequenti epistola, suspicatus fuerit appellari Bonifacium: cum appellari debuerit Balduinus, qui vt liquet ex historia Anglicana apud Neubrig. libro 3. cap. 8. & Matthæum Paris. in Archiepiscop. Cantuar. anno 1183. *vel* 84. *successit Richardo; cum Summi Pontificatus clauum teneret Lucius III. Nam anno sequenti Heraclius Patriarcha Hierosolymitanus, cujus hîc fit mentio, & D. Rogerius Magister hospitalis domus Hierosolymitanæ & alij, approbante Romano Pontifice, Henrico II. Anglorum Regi, ejusque filiis regnum Hierosolymorum obtulerunt, eò quòd Balduinus Hierosolymorum Rex vita defunctus, nepotem adhuc puerum regni successorem reliquisset. Qua de re multa Neubrig. lib. 3. cap.* 10. 12. 13. *& Matth. Paris. ad annum Domini* 1184. *&* 1185.

Et matris hæreditaria successione obtinet gens apostata. *Sic omnia exemplaria. Malim legere,* obtinemus, gens apostata violenter irruat.

In Epistolam C.

CANES muti non volentes, imò nec valentes latrare. *Mog. I. & Const.* non valentes omninò, nec volentes. *Mog. II.* non omnes valentes, nec volentes. *Spir.* canes muti, non valentes latrare. *Herb.* non valentes, imò nec volentes.

In Epistolam CI.

PROFVIT mihi quod epistolas Hildeberti Cœnomanensis Episcopi styli elegantia & suaui vrbanitate præcipuas firmare. *Hic Hildebertus ex Cenomanensi Episcopo posteà factus est Archiepiscopus Turonensis, cujus epistolæ exstant in tom. 3. Biblioth. S. Patrum anno* 1589. *editæ ad pag.* 883. *Vixit tempore B. Bernardi, qui epistolam* 124. *ad eum dedit, appellatque sacerdotem magnum & magnam Ecclesiæ columnam. Catalogum librorum ejus pretexuit Io. Trithem. in lib. de illustr. viris.*

In Epistolam CIV.

COEMENTARIOS, biblios, & onerum portatores. *Hanc scripturam omnia exemplaria habent.* Giblios, *scribendum censeo. Giblij enim ciues Giblæ vrbis optimi erant latomi, de quibus 3. Reg. cap. 5. v. 18.*

In Epistolam CVI.

QVIA Gad & Ruben, & dimidia tribus. *Erratum* μνημονικόν. *Existimarunt quidem legati reliquarum decem tribuum cum Phinee sacerdote Iosue* 22. *vers.* 16. *altare illud esse sacrilegum. Sed postquam filij Ruben, Gad & Manasses facti sui rationem reddiderunt, eos Phinees palàm hujus sceleris suspicione absoluit, versu* 30.

Pedites expugnauerunt fortissimum Regem Syriæ. *3. Reg. 20. vers. 14. vocantur pedissequi principum prouinciarum.*

In Epistolam CIX.

REVERENDO Patri ac Domino H. Dei gratia Cantuar. Archiepiscopo. *Fuit hic Hubertus Gualteri ex Saresberiensi Episcopo in Cantuariensem Archiepiscopum electus post Balduinum, circa annum* 1193. *teste G. Neubrigensi, lib. 4. cap. 23. & Matthæo Paris. in histor. ad eundem annum.*

In Epistolam CXV.

EGo autem vt summatim tuæ inquisitioni. *Olim tria affinitatis genera vetita erant, nunc vnum tantum, cap. non debet de Consang. & affin. Quid autem sit primum, secundum, & tertium affinitatis genus habet Glossa, & Panormit. in dictum caput. Vnde Didacus Couarruuias in 4. decret. pag. 2. cap. 6. §. 7. n. 6. colligit, posse quempiam matrimonio legitimò copulari, cum relicta à propriæ vxoris fratre. Similiter olim vsque ad septimum vetiti erant affinitatis gradus, vt liquet ex c. de affinitate, 35. q. 3. sed jam inde à tempore Concilij Lateranensis sub Innocentio III. celebrati vsque ad quartum tantum gradum vetiti sunt. Decretum Concilij habetur in cap. non debet. de Consang. quod Blesensis, jam fortè vita defunctus, non viderit.*

Nurum, vxorem fratris, *subaudi*, viuentis. *Eodem modo exponit hunc locum Leuitici Radulphus. Sed non videtur expositio vera, nam conjugium cum vxore fratris viuentis est adulterium; adulterium autem in eodem cap.* 18. *Leuit. expressè prohibetur. Deinde Leuit.* 10. *adulterium punitur pœna mortis; conjugium autem cum vxore fratris punitur pœnà longè minori; non ergo hîc loquitur Moses de conjugio cum vxore fratris viuentis, quod sine adulterio fieri non poterat, sed de conjugio cum vxore fratris defuncti. Dices Deut.* 25. *cap. præcipitur, vt si quis absque liberis*

moriatur, ducat frater ejus vxorem illius & suscitet semen fratri suo, cur ergò id absolutè in Leuitico prohibetur? B. Augustini quæst. 61. in Leuit. respondet Legem Deuteronomij esse exceptionem quandam legis in Leuitico latæ. Lege Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Matrimonij sacramento, cap. 27. fusè de hac quæstione disputantem.

In Epistolam CXXI.

SI Principes vestri nouæ peregrinationis obtentu. *Agit de Rege Angliæ Richardo Henrici II. filio, qui Dominico signo Crucis accepto, vnà cum Rege Franciæ in Terram sanctam anno Domini 1190. profectus est, vt Hierosolymam anno 1187. à Saladino captam recuperarent. Ita Neubrig. lib. 4. rerum Anglic. cap. 12. Matthæus Paris. & Polyd. Quanta autem exactione populus & clerus ob hanc profectionem fuerit grauatus viuente adhuc Henrico II. ante biennium (nam in biennium integrum extracta est hæc profectio) vt in fine quoque hujus epistolæ indicatur, habet idem Neubrig. libro tertio, capite tertio, capite vigesimo secundo.*

In Epistolam CXXIII.

R Dei gratia Londonensi Episcopo. *Existimo hunc esse Richardum, qui sub annum 1189. Auctore Anglorum Rege Richardo, ex Archidiacono Eliensi & regio Thesaurario factus est Episcopus Londinensis, teste G. Neubrig. lib. 4. cap. 2. & M. Paris. ad annum 89.*

Inæstimabiliter me deterret sacerdotalis eminentiæ gradus. *Vide, quæ notata sunt ad epist. 86. nec enim aliud probant omnia Blesensis argumenta, quàm à nemine suscipiendum sacerdotij gradum, nisi vitam tanto officio dignam instituere velit, quod nullus negat. Rectius autem, laudabiliusque facere eos qui Dei amore flagrantes ad procurandam multorum salutem illum suscipiunt, quam qui ex reuerentia refugiunt, communis est Theologorum sententia. Gregorij, Augustini, Hieronymi, & Ambrosij sententias, quas hîc recitat Blesensis, in auctoribus ipsis non inuenio. Eum autem tandem sacerdotio initiatum liquet ex epist. 151.*

B. Marcus pollicem sibi abscidit. *Nullus probatus scriptor id habere videtur, & vt habeat, inter exempla Sanctorum admiranda, non imitanda referendum est; vti & illud Ammonij anachoretæ, quod hîc subjicitur. qui aurem sibi præscidit, ne ad Episcopatum suscipiendum cogeretur.*

In Epistolam CXXIV.

REVERENDO Patri & Domino Gualtero Dei gratia Archiepiscopo Rothomagensi. *Diu multumque dubitaui, vtrius nomini inscribenda esset hæc epistola. Guillielmi-ne an Gualteri Rothomag. Archiepiscopi. Nomen enim Guillielmi præfert exemplar Moguntinum impressum, non solùm in hac, sed etiam proximè insequenti, & in 138. epistola, quæ ejusdem sunt argumenti: agunt enim de discordia inter Richardum Anglorum Regem, & Rothomagensem Archiepiscopum anno Domini 1197. orta, ob læsam grauiter immunitatem Ecclesiasticam. Accedit, quod Matthæus Paris. & post eum Polydorus Virgilius in historia Anglic. eum appellent Guillielmum. Verum non dubito vtrumque esse hallucinatum, & scribendum nomen Gualteri. Nam primò Guillielmus Neubrigensis Anglus ejus æui scriptor, qui rerum Anglicarum historiam in narratione litis, quæ inter dictum Richardum Regem, & Archiepiscopum Rothomagensem fuit, terminauit, constanter eum vocat Gualterium II. quia tabulæ Ecclesiasticæ Antistitum Rothomagensium apud Democharem in libro de diuino Missæ sacrificio capite 20. tantum Gualteri Archiepiscopi nomen sub hoc tempus expresserunt. 3. MSS. habent tribus epistolis citatis tantum præfixam litteram W. quæ æquè Walterum, atque Wilhelmum designare potest. Denique quia ipse Matthæus Paris. qui Polydoro causam errandi dedisse videtur, ad annum Domini 1199. adhuc mentionem facit Gualteri Rothomag. Archiepiscopi, quo dicta discordia non solum erat sublata, verum etiam Richardus Rex jam è viuis excesserat. Lege G. Neubrig. lib. 5. cap. 21. & 24.*

In Epistolam CXXVI.

MAVRITIO piæ recordationis exempto de corpore mortis hujus. *Mauritius hic fuit in Parisiensi Episcopatu Petri Lombardi, qui nomen Magistri Sententiarum obtinuit, successor. Obiit autem, teste Demochare loc. cit. sub annum Domini 1196. Ei successit, de quo in hac epist. agitur, Odo, dictus de Soliaco, Henrici Bituricensis Archiepiscopi frater, & Richardi Anglorum Regis, ac Philippi secundi Regis Francorum consanguineus, vt Blesensis indicat in fine epistolæ.*

In Epistolam CXXVII.

NISI D. Wigorniensis, & D. Dunelmensis. *Agit de Henrico Episcopo wigorniensi, & Hugone de Pusaz Episcopo Dunelmensi, qui inter viuos esse desierunt, teste Matthæo Paris. anno Domini 1195. hoc est, anno vno ante electionem Odonis Paris. Episcopi.*

In Epistolam CXXIX.

VNDE & injecta semina. *Sic vestigia litterarum secutus emendaui, vt sententia constaret. Mog. I. habet*, minuerat semina. *Const.* & minuit. *Cætera ep. hanc non habent.*

Quando plures accumulant opes, tanto majori semper egestate confundi. *Mutilus locus erat in vtroque exemplari. Resarcij adjectis verbis* (plures accumulant opes tanto) *donec genuina restituantur.*

In Epistolam CXXX.

AVSVS est susurro & bilinguis vestræ discretioni consulere. *Tota hæc periodus aliter habet in Spir. exemplari.* Ausus est, *inquit*, susurro & bilinguis mihi turpitudinem negotiationis imponere: existimauit iniquè, quòd essem sui similis. Si enim in rebus Ecclesiasticis cognoui negotiationem, non introeam in potentias Domini, memoreturque justitiæ suæ solius super me, & non misericordiæ. In cælo Christum, in terra habeo conscientiam innocentiæ meæ testes, & vt in ore trium stet omne verbum à Domino Roberto Præposito, nepote vestro, citra ejus conscientiam nihil factum est, veritatem diligentissimè inquiratis. Cujus ideò testimonium contra me inuoco, quia sicut publicè dicitur, citra tamen meritorum meorum exigentiam, grauissimè offensus est mihi. Nomen enim meum multipliciter venenosis attentauit morsibus, lingua dolosa, & elongauit à me amicum & proximum. Veruntamen saluum faciet Dominus, *&c.*

Humana versutia me contra vos. *Spir. habet.* Versutia me, vel contra honestatem aliquod contraxisse commercium, vel contra vos.

Sed dilexi vos, quia, &c. *Hæc verba restitui quoque ex Spir. Similiter & illa.* Scio quid boni feceritis toti terræ, quid domesticis hostibus vestris, & meis.

In Epistolam CXXXI.

E Priori de Monasteriolo. *Varie legunt MSS.* Monasteriolo *cum Mog. I. & Const. legendum. Nam teste Polydoro lib. 22. histor. Angl. Monasteriolum oppidum est Galliæ eo loci situm, vbi Iona fluuius instuit in Sequanam.*

Nam etsi etiam impossibilia injungantur. *Dictum hoc sumptum est ex regula 68. S. Benedicti, quam exponit Ioan. de Turrecrem. Cardinalis, & Smaragdus monachus. De qua autem obedientia id intelligendum sit accuratè declarat B. Bernardus in libro de præcepto & dispensatione. Obedientiam autem eorum, qui etiam impossibilia jubentibus paruêre, Deus sæpè miraculis illustrauit. Exempla exstant apud Sulpitium in 1. dialogo de S. Martini virtutibus. S. Gregor. lib. 2. dial. c. 7. & Cassian. lib. 4. de institutis renuntiantium, cap. 23. Lege Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Monachis, cap. 21. & Turrecrem. in Reg. 68. S. Benedicti.*

Episcopatus quoque Roffensis. *Sic Spir. Const. Herb. At Carth.* Recensis. *Mog. I. & II.* Roffenensis. *Forte legendum* Rossanensis. *qui est Episcopatus regni Neapolit.*

In Epistolam CXXXIII.

SICVT tamen decretum Telesphori Papæ. *Decreuit Telesphorus octauus à B. Petro Romanus Pontifex, vt clerici septem ante Pascha hebdomadis jejunarent. Quod decretum habetur in Gratiano dist. 4. cap. statuimus. Et apud Iuonem parte 4. Et consentit cum iis quæ habet Clemens Rom. Const. Apost. lib. 5. & Damasc. libro de jejunio ad Cometam. Basil. in sermone contra ebrios. Lege Franc. Turrianum lib. 5. pro epist. Pontif. & Petri Gelasinij notas in Martyrol. ad Nonas Ianuar.*

In Epistolam CXXXV.

H Dei gratia Cantuar. Archiepiscopus. *Duo exemplaria nullum nomen vel litteram præfixam habuere. Vnum A. reliqua duo litteram N. Verùm cùm tempore Blesensis nullus Cantuariensium Archepiscopus fuerit, cujus nomen à littera A. vel N. inchoarit, suspicor H. scribendum ob similitudinem cum littera N. & Huberto, qui anno 1193. Balduino successit, tribuendam epistolam. De quo Neubrig. lib. 4. c. 33.*

In Epistolam CXXXVI.

VT obseruantiæ proditoriæ conspirationis vniuersa posthabeant. *Melius quam* vt obseruantiam proditoriæ conspirationis vniuersi posthabeant, *vt habent quidam codices.*

In Epistolam CXXXIX.

R Dei gratia Abbati Cicestrensi. *Sic Mog. vtrumque & Consl. At Spir. hanc habet Epigraphen.* Dilectis Dominis & amicis Guillielmo Abbati Dei gratia de Keyuesham, totique Conuentui ejusdem Ecclesiæ, Petrus Blesensis salutem in vero salutari.

In Epistolam CXL.

TRANSVBSTANTIATIO.

PANE & vino transubstantiatis virtute verborum cœlestium in corpus & sanguinem Christi, accidentia, quæ prius ibi fuerant, sine subjecto remanent, & apparent. *Luculentus locus pro dogmate Transubstantiationis. Similis exstat in sermone 38.* Sacerdotes, *inquit*, corpus Domini conficiunt, sumunt, sumendum aliis tribuunt. Eorum ministerio panis & vinum in carnem Christi transubstantiatur. *Lutherus, Caluinus, Petrus Martyr, Chemnitius & alij contendunt nomen Transubstantiationis primum inuentum & excogitatum esse in Concilio Lateranensi anno M. CC. XV. sub Innocentio III. celebrato. Quibus Bellarminus & alij respondent, vt nomen in eo Concilio primum vsurpatum sit, rem tamen ipsam perspicuè omnes Patres veteres, vsque ad Concil. Trid. hoc est, mutationem substantiæ panis in substantiam corporis Christi docuisse; nullum autem citant auctorem, qui vsus fuerit nomine Transubstantiationis. Ecce ergò tibi Blesensem voce illa, velut jam vulgata & nota vtentem ante Concil. Neque enim verisimile est illum vsque ad annum M. CC. XV. vitam produxisse, aut certè post M. CC. vel epistolam illam scripsisse, vel sermonem illum ad Synodum habuisse: imò cum sermones suos fere habuerit, quo tempore adhuc in scholis versabatur, liquet eum 40. circiter annis ante Concilium hanc vocem vsurpasse.*

Bellar. tom. 2. lib. 3. de Euchar. c. 23.

Tanta enim est vnio diuinitatis & carnis, quæ tota diuina & gloriosa facta est. *Quo sensu caro Christi diuina dicatur facta ratione personalis vnionis, vide nostram Disputationem Moguntinam de Persona Christi, cap. 4. thesi 52. ejusque Apologeticum. Deinde Gregorium à Valentia in defensione libri contra duas sectas. & in 3. partem S. Thomæ disput. 1. q. 2. p. 3. §. 10.*

Imò in omnibus locis sit virtualiter & essentialiter. *Mog. I. naturaliter & essentialiter. Dicitur autem Deus* virtualiter & essentialiter esse in omnibus locis, *eo sensu, quo Theologi docent Deum esse vbique secundùm essentiam, præsentiam, & potentiam.*

Eodem momento & in cælum rapitur ministerio angelorum consecratum corpus Christi. *Sic Mog. II. at Mog. I. Conf. & Carthus.* consociandum corpori Christi. *Sententiam hanc in Gregorij homiliis non reperi. Similis autem exstat in 4. dialog. cap. 58.*

In Epistolam CXLIII.

REVERENDO Patri & Domino C. Dei gratia Maguntino Archiepiscopo. *Cum Richardus Angliæ Rex ab Archiduce Austriæ Leopoldo captus sit anno Christi 1192. mense Decembri, teste Guilh. Neubrig. lib. 4. cap. 29. Matthæo Paris. Polyd. lib. 14. Sigeb. in Chron. non dubium est in sequenti anno scriptam à Petro Blesensi hanc epistolam, & quidem ad Conradum, qui, vt constat ex Archiepiscoporum Moguntinorum catalogo, apud Bruschium, & Democharem in 2. lib. de sacrif. Missæ, aliisque historicis, hoc ipso tempore sedem Moguntinam obtinuit. Fuit is genere nobilissimus, Comes de Vittelsbach, Ottonis Palatini Comitis frater. Episcopatu suo olim à Cæsare Friderico pulsus, quod Alexandro III. legitimo Pontifici contra Octauianum adhæsisset. Qua de causa & ab eodem Alexandro Episcopus Sabinensis & Cardinalis factus est. Quod autem sedulam in Rege Anglorum liberando, quod ab eo hic postulat Blesensis, vna cum Coloniensi Archiepiscopo, operam nauarit, testatur Neubrig. lib. 4. citato, cap. 33.*

Dux Austriæ non est veritus in Christum Domini sacrilegas manus iniicere. *Totam historiam fuse narrat Neubrig. à cap. 31. lib. 4. Mattheus Paris. ab anno 1192. histor. Angl. Polyd. lib. 14. Paulus Æmil. lib. 6. de rebus gestis Francorum. Nauclerus generat. 40. qui ait regem Angliæ VVormaciæ fuisse in vinculis detentum, postquàm ab Archiduce Austriæ traditus esset Imperatori. Ejusdem argumenti sunt tres proximè epistolæ, & 64.*

In Epistolam CXLV.

A Me viscera mea tyrannus auulsit. *Ita malo cum vno Herbip. quàm cum Mog. I. & Conf.* amare viscera. *vel cum Mog. II.* amara. *Nam & sequens epistola habet.* Auulsa sunt à me viscera mea.

In Epistolam CXLVI.

Qvod Imperator post Legiensis Episcopi mortem. *Sic scribo cum Mog. II. non* Ligiensis, *vt Mog. I. & Conf. nec* Legionensis, *vt Herb. Agit enim de Leodiensi Episcopo Ducis Louaniensis fratre ab Henrico VI. Imperatore, anno Domini 1193. interfecto. Qua de re legendus Neubrig. lib. 4. rerum Angl. c. 34. Leodium autem olim vocatam fuisse Legiam à cæsa ibi legione Romana, tradit ex Thoma Huberto Leodio Brunus in tabulis Vrbium, & Iustus Lipsius, lib. 1. poliore, circa initium.*

Ostunensem & quatuor Episcopos comprouinciales ejus. Salernitanum etiam & Tranensem. *Conjicio hanc germanam esse lectionem. Omnes enim hi Episcopatus sunt in Neapolitano regno, quod inuaserat id temporis Imperator Henricus. Omnia exempl. legebant.* Osmensem. *Mog. I.* Tunesensem. *Mog. II.* Transmensem. *Confl.* Transaccensem. *solum Herb.* Tranensem.

In Epistolam CXLVIII.

De negotio vestro Glasconiensi. *Sic autumo legendum. nam Mog. II. & Confl. habent,* Glascon. *& apud Polyd. Virg. crebra mentio est monasterij Glasconiensis in Anglia. Mog. I.* Glascensi. *Herbip.* Glossensi. *Quia autem Blesensis non expressit, quod fuerit illud negotium Glasconiense, Dauos nos esse coëgit in exponenda sententia, quæ mox hîc subjicitur. Quid enim est?* regnum & sacerdotium in hoc pariter conuenire, ut mitra vna nullo modo corona Regis aut Cantuariensis Ecclesiæ mutiletur, *vt habet exemplar Mog. I. Nam Mog. II. legit,* Ecclesiæ minuetur. *Conf.* muinetur. *Herb.* vt neutro vno vllo modo corona Regis, aut Cant. Ecclesiæ mutuetur. *Quid si legamus,* vt nullo modo corona Regis, aut Cantuariensis Ecclesiæ mitra mutetur?

Et quia, qui multum peregrinantur, raro sanctificantur. *Hac sententia epistolam clausit solum exemplar Herb. Vereor ne sit additamentum librarij.*

In Epistolam CL.

Plenissimam ejus fidem faciet defectus inguinariæ pestis, & curatio scrophularum. *Mog. 1. & 2.* scafularum. *Conf.* scaphalorum. *Spir. & Carth.* strophularum. *Non dubito* scrophularum *reponendum. loquitur enim de strumis ab Angliæ & Franciæ Regibus jam olim sanari solitis, teste Beda lib. 1. Eccles. histor. & Polyd. Virg. histor. Angl. libro 8. cùm agit de Rege Edouardo. Struma autem scrophularum nomen idcircò obtinuit, quòd hoc morbo scrophæ maximè sint obnoxiæ. Plin. lib. 11. cap. 17. Celsus, lib. 5. c. 38.*

In Epistolam CLVI.

Charissimo Domino suo G. Dei gratia Eliensi Episcopo. *Hunc opinor esse Gaufridum Lidel, qui anno D. 1173. teste Matthæo Paris. & Sigeb. in Chron. electus est in Episcopum Eliensem.*

In Epistolam CLIX.

Ecclesiæ vtilitatibus occupatam. *Post hæc verba Spir. exemplar sic habet.* Benedictus in suis benedictionibus Deus, qui talem Ecclesiæ vestræ præfecit Episcopum, qui sit forma gregis in populo, schola eruditionis in clero, qui dum in hac, *&c.*

In Epistolam CLX.

Inscripsi Odoni Parisiensi Episcopo, licet exemplarium testimonio destitutus; nam vt hîc, ita superiùs in epist. 126. & 127. vbi nomen exprimitur, dicitur ex Cantore Bituricensi factus Episcopus Parisiensis. Atque epistolam ipsam clausit Blesensis his verbis. Sic liceat mihi scribere, Petrus Odonis.

In Epistolam CLXI.

Omnes reliquæ epistolæ acephalæ sunt: nam neque scriptoris, neque ejus ad quem scribuntur, in vllo exemplari nomen exprimunt. Quædam etiam parùm cum stylo Blesensis consentiunt. Et quoniam eas in vno tantum vel altero exemplari, nempe Moguntino typis excuso, & Confluentino MS. inuenimus, candidus Lector ignoscat, quòd non emendatiores eas in lucem producamus. Denique, quas prorsus abhorrere ab ingenio & stylo Blesensis deprehendimus, loco cedere jussimus.

In Epistolam CLXII.

ET aliis meis concaptiuis. *Hanc vnam epistolam habet quoque Spirense exemplar: ex quo locum hunc correxi; nam Mog. & Conf. tantum habebant*, Et aliis. *Vocat autem concaptiuos qui cum eo in Anglia degebant è Galliæ regno exules.*

In Epistolam CLXIV.

AD Aleonoram Angliæ Reginam. *Hæc quidem Epigraphe in neutro exemplari apparuit: sed tamen res ipsa docet hanc epist. ad Reginam Angliæ de obitu filij Henrici III. quem Christiani in terra sancta jam antè in Regem Hierosolymorum postularant, exaratam esse. etsi meritò dubitari possit, an à nostro Blesensi, qui sub id tempus in Palæstina non vixit: nisi dicamus eam in ipsa Anglia nomine Christianorum in terra sancta agentium, conscriptam.*

In Epistolam CLXV.

TALI Papæ, talis Rex. *Suspicor hanc epistolam scriptam ab Henrico II. Anglorum Rege ad Adrianum IV. Papam natione Anglum: disertè enim indicat eum è terra sua oriundum. G. Neubrigensis l. 2. rerum Anglic. cap. 2. scribit eum in Papam electum anno primo regni Henrici II. qui fuit ab ortu Christi 1154. Quo tempore cum Petrus Blesensis nondum vixisse videatur in Anglia, vel aula regia, dubitari quoque potest, vt de stylo taceam, an hujus epist. auctor fuerit.*

In Epistolam CLXIX.

RVMOR terribilis. *Quomodo Fridericus I. Ahenobarbus, vulgò dictus Barbarossa, anno imperij sui quadragesimo præfocatus aquis in Oriente, cum copias duceret in Saracenos, interierit, scribit ejus temporis scriptor. Guilh. Neubrig. lib. 4. rerum Anglic. c. 13. Abbas Vrsperg. in Chron. Matthæus Paris. ad annum 1190. Paulus Æmilius de rebus gestis Francorum, lib. 6. & alij.*

In Epistolam CLXX.

ROTHOMAGENSIS Archiepiscopus suffraganeis. *Vix dubito, quæ in hac epistola narrantur, accidisse tempore schismatis inter Alexandrum III. Octauianum, ejusque successores excitati, quod in annos 18. extractum est. Tunc enim pro Octauiano pugnabant Romani, pro Alexandro verò legitimo Pontifice Gallia, & Anglia. Rothomagensium Archiepiscopus erat Rothrodus, de quo sæpe in aliis epist.*

In Epistolam CLXXI. ET CLXXII.

AD cujus transitum studij Parthenopes. *Ex litterarum ductu conjeci sic legendum, cum Mog. & Conf. exemplar haberet, sed nullo sensu*, studij per Tolopem. *Constat enim Neapolim jam olim vocatam Parthenopen. Sic epist. insequenti eadem conjectura ductus scripsi* confusis Prisciani tractatibus, *cùm dicta duo exemplaria haberent*, confusis præsciam, vel præsciani tractatibus. *Epist. clxxij. scatet mendis.*

In Epistolam CLXXIV.

NE terreno affectui & postmodùm perituro. *Sic emendaui. Mog. 1. habebat* superno affectui. *Et paulò pòst, loco* prudentiæ, *substitui* prouidentiæ, *pro* commendantes, commendate, *vt sensus constaret.*

In Epistolam CLXXV.

ET præter angelos omnis occidit creatura. *Ita puto corrigendam scripturam. Mog. 1. habet*, omnes occidit cathena. *Conf.* catena. *Et infra.* Si velis, licet incassum, sententiam mutare. *Mog. habet.* sicut nam velis, licet incassum, sententiam recitare.

In Epistolam CLXXVIII.

HÆC *epistola in solo exempl. Moguntino impresso fuit, licet non careat corruptelis. Modicè quædam, vt sensus constaret, vel transposuimus vel mutauimus. Nam verba illa.* Meritoque inter alios Principes, *&c. sic legebantur.* Merito quoque diliximus inter alios quoque Principes seculares illum speciali, &c. *Et illa.* summi liberalitas largitoris, *sic*, summi libertas largitoris. *Deinde in illa sententia*, quantum secundum Deum licuit stationi, *emendauimus*, rationi. *Et in illa.* Hæc nescit importunæ mortis exactio: *reposuimus.* Hinc nescit. *Et in illa*, discessisse videtur posse. *posuimus*, post se. *Et rursum in illa.* Visa es destituta potentia: *maluimus*, præsentia. *Et fortè paulò pòst pro* prosecutione, *rectius legeris*, persecutione. *Ex his paucis mendis apparet quàm necessaria sit in restituendis veterum scriptis multorum exemplarium collatio.*

In Epistolam CLXXX.

ET in lucem apertam ex obstruso ventris cubili prodit. *Ita emendaui, vt sententia rectius cohæreret. Mogunt. exemplar scribebat.* Quod ad lucem ex comperto ventris obstruso cubili innumeris.

Sicque in illo dum viuit. *Mog. sic.* dum viuitur, variisque mortis expositus casibus, flosque factus.

Ad modicum euanescit halitum. *Mog.* euanescit auditum.

Scio quòd nuper acerbæ mortis. G. nostri tuique consanguinei luctuosum nuncium omnium nostrum dolore grandi plurimùm exacerbauit animum. *Hanc lectionem ex vestigiis litterarum Mog. exemplaris conjeci, sic enim habebat.* Si quid nuper acerbæ mortis talis nostri, tuique consanguinei luctuosum nimium omnem nostrum dolore grandi exacerbauit plurimum animum. *Pro voce,* talis. *substitui initialem litteram nominis defuncti,* G. *quæ in fine epistolæ expressa erat.*

Super hoc Dominum potestatis flagello. *Correxi,* dominicæ.

NOTÆ
IN TRACTATVM
DE
TRANSFIGVRATIONE DOMINI.

REVERENDO Patri suo ac Domino F. Dei gratia Atrebatensi Episcopo. *Littera F. puto denotari Fummaldum Episcopum, qui circa annum Domini 1172. successit Roberto, teste Demochare lib. 2. de sacrif. Missæ cap. 15. Carth. exemplar habuit,* Domino Frem.

Christus post resurrectionem in corpore glorificato vulnerum cicatrices ostendit. *Veras fuisse cicatrices in manibus, pedibus & latere Christi post resurrectionem, easque in perpetuum remansuras ex S. Patribus fusè ostendit Franciscus Suarez in commentariis tomi secundi in tertiam partem S. Thomæ, disputat. 47. sect. 2.*

Expectantes, vt, quicquid in eis squaloris aut rubiginis confessio non mundauit, igne purgatorio abluatur. *Quæstio est apud Theologos, an post contritionem, & confessionem de peccatis factam, homo justus teneatur per opera externa, vt orationis, jejunij, eleemosynæ, &c. satisfacere in præsenti vita, an verò sine peccato possit satisfactionem differre in alteram vitam peragendam in Purgatorio. Palud. in 4. sent, dist. 17. q. 1. & Melchior Canus in relect. de pœnitentia, parte 3. conclus. 2. & Greg. à Valentia in 4. tom. Disputat. Theol. disput. 7. q. 14. de satisfact. punct. 4. existimant eum jure diuino teneri ad satisfaciendum in præsenti vita. At contraria sententia videtur probabilior, quæ est Dom. Soto in 4. sent. dist. 20. q. 2. art. 2. Ledesm. 2. parte, quæst. 20. a. 3. Palatij ibid. quæst. 1. Medinæ tract. 3. de satisf. qu. 6. Hadr. in 4. quæst. de satisf. Vegæ lib. 13. in Conc. Trid. c. 22. Henr. Henriq. l. 1. de pœnit. c. 8. Et colligitur ex Scoto, Gabr. & aliis in 4. sent. 18. 19. & 16. Immò non desunt Theologi, qui, licet malè, docuerunt pœnitentem ne quidem teneri ad acceptandam pœnitentiam justam à sacerdote in confessione injunctam, vt Scotus, & Gabriël locis cit. Medina, q. 41. de Confessione. Caiet. quæst. 2. de satisf. & in summa v. Satisfactio, & Nauar. in Man. c. 26. num. 20. Quorum sententiam bene refellit Greg. à Valentia loco citato. Quam autem sententiam secutus fuerit noster Blesensis ex hoc loco non satis liquet; nam subjungit contra eos, qui in Purgatorium differunt satisfactionem, hæc verba.* Nonnè consultius vobis erat breui cordis contritione & confessione purgari, quàm illud incendium *(Purgatorij)* expectare? *Quibus indicare videtur sufficere contritionem & confessionem, & non esse necessariam aliam*

satisfactionem externam. Quod autem tanta possit esse hominis interna cordis contritio, vt valeat ad omnem pœnam temporalem expiandam, docet Soto dist. 19. 4. quæst. 2. a. 1. conclus. 3. Vega lib. 13. cap. 36. Caiet. 3. parte S. Thomæ, quæst. 36. art. 4.

Purgatorij incendium omnes dolores vitæ præsentis, omnes angustias nostræ sensualitatis excedit. *Idem docuit eodem sæculo B. Bernardus sermone de obitu Humberti, B. Anselmus in cap. 3. epist. 1. ad Corinth. & ante eos Beda, & S. Gregorius in psalmum 3. pœnitentialem, & Augustinus in psal. 37.* Quamuis, *inquit*, salus per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quàm quicquid potest homo pati in hac vita.

NOTÆ IN TRACTATVM DE CONVERSIONE SANCTI PAVLI.

IDEM confirmatur Petri facto, qui cum Roma fugiens Saluatorem sibi occurrentem interrogasset, Domine quo vadis? *Idem factum semel atque iterum narrat Innocentius Papa* III. *nostri Blesensis ferè æqualis, in sermonibus suis. Deinde B. Gregorius in 4. Psalmum pœnitent. Hesychius de excidio Hierosol. libro 3. S. Ambrosius in Auxentium de tradendis basilicis. S. Athanasius in libro de fuga sua. Linus in histor. de morte Apostolorum Petri & Pauli. Lege Onuphrium Panuinium de septem Vrbis Ecclesiis, & Cæsarem Baron. tom. 1. Annal. Eccles.*

NOTÆ ET LECTIONES VARIÆ IN COMPENDIVM IN IOB.

PETRVS BLESENSIS Bathon. Archidiaconus in vero salutari salutem. *Const. Collegij codex MS. habet* Petrus Bles. Domini Cantuariensis Archiepiscopi Cancellarius. *qui titulus non abhorret ab iis, quæ in fine præfationis dicuntur. Dicit enim se* pro negotiis Cantuariensis Ecclesiæ ad tempus militare in castris. *Quoniam autem hoc Compendium editum est post pacem à Rege Henrico initam cum filiis, vt postea indicat, quæ inita est anno Domini 1175. necesse affirmare eum Richardi Cantuariensis Archiepiscopi, qui teste Matth. Paris. electus est anno 73. Cancellarium fuisse.*

Quod si Ecclesia regnum Dei est, secundum quod legitur, Regnum Dei intra vos est. *Ita emendaui ex MS. Carthus. nam alia habebant :* Quod si Ec-

clesia, secundùm quod legitur regnum Dei est.

Sic enim Apostolus dicit ad Hebræos. Quod antiquatur. *Sic restitui. Librariorum vitio, vt suspicor. Carthus. & Colon.* ad Corinthios. *Confl.* ad Romanos. *legebant.*

De hiera picra, & hiera Logadij disputare discit. Ἱερὰ *Græca vox est, & significat,* sacra. *Medicis significat, vel* ἱερὰν νόσον, *sacrum, vel comitialem morbum; vel vt hic à Blesensi vsurpatur, medicamenti compositionem. Cujus nominis rationem reddit Scribonius Largus libro de compositione medicam. c.99. Dicitur autem* ἱερὰ, *nunc* πίκρα, *quia est amara, nam ex aloe maximè componitur, nunc* λογαδίου *ab Auctore, quia varia fuit, & à variis aliter atque aliter descripta. Alia enim erat Antipatri, alia Andromachi, alia Galeni, alia Ruffi, alia Logadij. Vide Lexicographos in voce* ἱερός.

Caseus vniuersaliter est pessimus. *Sic malui, quàm,* naturaliter. *vt habuit Colon. codex. nam eadem phrasi vtitur in sermone vigesimo sexto.*

Certè non credo in homine incolumi jejunium esse alicujus meriti, quod esuries non præcedit. *Etsi jejunium illud, quatenus affligere consueuit, nullius videatur esse meriti: aliis tamen nominibus potest conjunctum esse cum merito, vt si suscipiatur, quia Ecclesiastico imperatum est præcepto, si ad cauendum proximi offendiculum, ad bonum exemplum aliis præbendum, ad retinendam populi Christiani consuetudinem, ad voluntatem se affligendi demonstrandam.*

Optimus pœnitendi modus est à peccato cessare. *Et hoc verum est, si sana verbis sit subjecta sententia, quam indicauit Ambrosius in commentariis capitis secundi epistolæ posterioris ad Corinthios.* Hæc, *inquiens,* vera Pœnitentia est; jam cessare à peccato: sic enim probat dolere se sibi, si de cætero desinat, *quasi diceret, clarissimum veræ pœnitentiæ indicium & argumentum esse, si quis peccare desinat, quia absistendo à peccato, declarat se verè dolere & pœnitere, & non fictè. Vnde Gregorius, homil. 34. in Euang. Qui sic, inquit, alia peccata deplorat, vt tamen alia committat, pœnitentiam agere aut dissimulat, aut ignorat. Lege Bellarm. tom. 2. lib. 2. de Pœnitentia, c. 5. ad secundum argumentum.*

Duo sunt, quæ hominem mirabiliter à peccato conseruant, scilicet, frequens Confessio, & frequentior disciplina. *Ex hoc loco aliisque compluribus apparet Disciplinam, hoc est, proprij corporis diuerberationem (hoc quoque æuo Romæ, totaque Italia, Hispania, Indiis, & alibi receptam) ante annos quadringentos & amplius fuisse in Gallia & Anglia frequentatam, nec solùm apud Monasticæ vitæ cultores, sed etiam apud Clericos & Laicos, Episcopos, Principes, Reges, vt liquet ex multis epistolis. Nam cum in epistola 82. & in Inuectiua, laudasset Cistercienses monachos, quòd omnes Clericas & Laicos in castiganda disciplinis carne superarent; mox apologiam Clericorum subjiciens, addit.* Putas eos omnes *(Clericos)* ita elongatos à Deo, vt eos aut gehennalis miseriæ timor, aut cælestis gloriæ beatitudo non excitet? Nunquid disciplinæ, & pœnitentiæ, & cæterorum, quæ ad spirituale pertinent exercitium penitus sunt ignari? Nunquid resina non est in Galaad? *Deinde epist. 16. scribens ad Episcopum quendam grandæuum, ait eum ex sua professione obnoxium esse ad carnem purgandam jejuniis & disciplinis, idque in die judicij exactissimè à Deo requirendum. Et epist. 46. purgans Bathoniensem Episcopum Reginaldum, qui existimabatur S. Thomæ martyri dum viueret, fuisse infestus.* Scio, *inquit,* quod si præfatus Electus aliquid attentauit in contumeliam martyris, illud expiauit asperitate cilicij, largioribus eleemosynis, lachrymis profusioribus, austerioribus disciplinis. *In epist. verò 126. describens adolescentiam Odonis Parisiensis Episcopi, Regis Francorum & Anglorum consanguinei.* Cum, *ait,* vas suum in sanctificatione & honore ab infantia possedisset, insolentiam tamen carnis, & extraordinarios ejus motus quadam præeminentiæ auctoritate cohibens, ipsam vigiliis, jejuniis, disciplinis ancillari cogebat. *In instructione quoque Episcopali instruens quendam Episcopum.* Semper tibi, *inquit,* occultè vel ad disciplinam, vel ad lachrymas, vel ad alia, quæ citrà hominis testimonium solus agere poteris, impone tibi jugum Dominicæ seruitutis. *Ad hæc epistola 27. ait S. Thomam martyrem ex regni Anglici Cancellario Cantuariensem Archiepiscopum, à prima adolescentia carnalis insolentiæ motus vigiliis, jejuniis, disciplinis, cilicio, & jugi continentiæ balteo cohibuisse. Quanta autem securitate jam Episcopus flagris quotidie desæuerit in hostem suum domesticum, vide in ejus vita apud Surium, tom. 6. Ejusdem Disciplinæ Blesensis multis aliis in locis meminit, vt epist. 11. 58. 74. 142. 205. In lib. 1. de Pœnitentia, in tract. de institut. Episcopi, & serm. 6. de Natiuitate Domini. Cùm ergo hæc consuetudo sæculo Blesensis passim fuerit recepta, non est vero simile eam illo ipso*

sæculo ortam, sed ab antiquis ductam temporibus fuisse: Nam S. Petrus Damianus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis sæculo vno Blesensi nostro vetustior in S. Dominici Loricati Vita, cum morem quotidianæ diuerberationis, tum Sancti illius, tum Monasterij sui, exposuisset, addit castigandi corporis consuetudinem in suis partibus obtinuisse, non solùm apud Monachos, sed etiam apud sæculares homines, tam viros, quam mulieres quantumuis genere nobiles.

CAP. II. Concutitur laterna lucens. *Sic emendo Conf. & Colon.* lutea. *Carth.* lucea.

CAP. XLIII. Modicus ejus siue modo est. *Ità malui Confl. At Colon.* modus ejus sine modo. *Carth.* modius ejus sine modio.

NOTÆ IN TRACTATVM DE ITINERE HIEROSOLYMITANO ACCELERANDO.

QVIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? *Anno Domini m. c. lxxxvij. Saladinus Rex Saracenorum potentissimus occasionem ex discordia Christianorum rei benè gerendæ nactus, cùm alias vrbes multas, tum Hierosolymam, à nostris totos octoginta annos occupatam, cepit. Quo acerbissimo nuncio consternatus Romanus Pontifex Vrbanus III. ex mœrore animi vita decessit. Eum secuti Gregorius VIII. qui duobus tantum mensibus Pontificatum tenuit, & Clemens III. maximis condonationibus propositis per Legatos suos Principes Christianos ad sacrum bellum, & signum Crucis suscipiendum in Saladinum sunt cohortati. Primus è Principibus nomen huic sacræ profectioni dedit Richardus Comes Pictauiensis Henrici II. Anglorum Regis filius, idque eo ipso anno 87. Insequenti verò anno & Fridericus I. Ahenobarbus Romanorum Imperator, & post colloquium habitum, Rex Francorum Philippus, & Henricus II. Rex Angliæ. Verum optimos conatus, nescio quis malus genius grauissimo bello inter dictos Reges & Richardum redintegrato, retardauit. Quam rem hoc tractatu mirabiliter ex scripturarum testimoniis quasi vermiculato opere contexto prolixè Petrus Blesensis deplorat, ac tandem, si Principes promissis suis stare nolint, pauperes omnes hortatur vt iter Hierosolymitanum quam citissimè ingrediantur, ac gloriosum crucis Christi lignum, ipsamque Terram sanctam Christianis hæreditariam infesto Christiani nominis hosti, eripiant. Ità scribit Vincent. Belouac. lib. 30. spec. histor. cap. 43. & sequent. Polyd. lib. 13. Anglic. histor. Neubrig. Paris. Anton. Platina, & alij omnes.*

Priuilegio siquidem Petri Apostoli, & authoritate Ecclesiæ generali proposuerat Dominus in hoc signo verbum reconciliationis, vt viæ Hierosolymitanæ assumptio esset pœnitentia consummata & sufficiens satisfactio de commissis. *In eandem sententiam ante Blesensem scripsit B. Bernardus in epistola 322. ad Episcopum, Clerum & populum Spir. quem grauiter hortatur & inflammat ad bellum sacrum suscipiendum contra Infideles infestantes Palæstinam.* Suscipe, *inquit*, Crucis signum, & omnium pariter de quibus corde contrito confessionem feceris, indulgentiam obtinebis. Materia ipsa, si emitur, parui constat: si deuoto assumitur humero, valet sine dubio regnum Dei. Benè ergò fecerunt, qui cæleste jam signaculum susceperunt. *Similiter mox post Blesensem ita scribit Thomas Cantipratensis in libro secundo Exemplorum, qui dicitur Apum, cap. 2. sect. 10.* De indulgentia autem, *inquit*, quæ crucem suscipientibus prædicatur, nullus fidelium dubitare permittitur quin integraliter verè pœnitentes & confessi indulgentiam recipiant omnium peccatorum, & in ea desiderij voluntate, qua pro fide, si se obtulerit locus, mori gestiunt, totaliter à pœna simul absoluantur & culpa. Certa ergo mihi fides de his omnibus est, & nihil hæsito de hoc, quod Summus Pontifex noster per Legatos authoritatis suæ mandauerit faciendum. *Hæc ille. Hinc liquet Martinum Chemnitium in 4. parte examinis Concilij Tridentini, c. 4. manifestæ veritati parcere, cùm ait doctrinam nullam, nullumque vsum Indulgentiarum ante ann. 1200. à Christo nato in Ecclesia exstitisse. Nam* priuilegio Petri, *vt loquitur hic Blesensis, hoc est, authoritate Summorum Pontificum*, & authoritate Ecclesiæ generali, *id est, Conciliorum jam multò ante indulgentiæ propositæ & publicatæ populo Christiano fuerunt, vt ostendit Bellarminus, lib. 2. de Indulgentiis, cap. 17. Et hoc ipso anno 1187. & seq. quo scripsit Blesensis hunc tractatum, Gregorius VIII. &*

Floruit ann. Dom. 1240.

Clemens III. teste Vincentio Bellouac. loco supra citato, indulgentiam plenariam omnibus ad bellum sacrum se accingentibus publicarunt. Dices, Blesensem hic asserere, ipsam viæ Hierosolymitanæ assumptionem esse pœnitentiam consummatam, & sufficientem satisfactionem de peccatis, *ac proinde nullum relinqui locum indulgentiæ. Is enim propriè indulgere dicitur, qui aliquid de satisfactione integra & perfecta detrahit. Respondeo, esse* pœnitentiam consummatam quidem, *sed ex* priuilegio Petri Apostoli, *vt loquitur Blesensis, hoc est, ex indulto, vel indulgentia sedis Apostolicæ. Et idcircò tam B. Bernardus, quàm Thomas Cantipratensis disertè appellant indulgentiam.*

NOTÆ ET LECTIONES VARIÆ IN INSTRVCTIONEM FIDEI CATHOLICÆ AD SOLDANVM ICONII MISSÆ.

ALEXANDER Episcopus, seruus seruorum Dei: *Matthæus Paris. in historia majori Anglorum scribit hanc instructionem ab Alexandro III. Pontifice Romano circa annum à Virginis partu M. C. LXIX. ad Soldanum Iconij missam, cùm postulasset in fide Christiana instituti, & sacro baptismi lauacro initiari: quo & tandem post perlectam instructionem est initiatus, licet clanculùm, ne aliorum Principum Saracenorum in se odia concitaret. Videtur autem in hanc piam voluntatem inductus potissimùm à matre sua, quam Christianam fuisse testatur Sigebertus in Chronico ad annum Domini M. C. LXXXII. Excessit autem è viuis Soldanus Christianorum amicus, teste eodem Sigeberto circa annum ejusdem sæculi nonagesimum secundum. Cur autem hanc instructionem exemerim à corpore Epistolarum in Præfatione ad Lectorem dixi.*

Natus est itaque Dei filius de virgine incorrupta. *Post hæc verba in vno exemplari epistolæ typis excussæ, quam Matthæus Paris. in historia sua descripsit, immediatè subjecta sunt hæc.* Sicut plasmatus est primus Adam de terra virgine & inuiolata, Spiritu sancto, *&c. quæ in cæteris desiderantur.*

Porrò in redemptione hominis, &c. *Quinque sequentes periodi absunt ab epistola Matthæi Paris. vsque ad verba.* Sic in hac nostræ salutis dispensatione.

Vt igitur Dominus noster Iesus-Christus voluit, &c. *Hæc verba & alia multa consequentia, vsque ad periodum, cujus initium est.* Si ergò habes in desiderio. *ex vna epistola dicti Matthæi Paris. postliminiò restitui.*

Et vitæ infantiam renascaris. *Mog. 1. & 2. Conf. & Carthus. hac sententia terminant instructionem. Matthæus Paris. addit quædam alia in instructione descripta, vsque ad illa.* Vale & viue, & viuat in te Christus. *Quibus verbis vnum Spirense exemplar epistolam clausit.*

NOTÆ ET VARIÆ LECTIONES IN CANONEM EPISCOPALEM.

SCIO quod gratia Dei obest, si non alij prodest. *Spir. exemplar habet.* Scio, quod gratia Dei non obest, si alij prodest.

Recolis Machabæos, qui quoties Romanorum implorauerunt suffragium eorum amicitia Principibus & populis Israël versa est in singultum. *Idem & alibi repetit, vt in epist. 146. nomine Aleonoræ Reginæ Anglorum ad Cœlestinum Papam scripta. In eadem cum Blesensi sententia fuit Rupartus Abbas Tuitiensis in libro de victoria Verbi Dei decimo, capite extremo. Lege nostrum Nicolaum Serarium, qui nuper in Commentario suo in Machabæos edito ad libri secundi caput primum & secundum, quæstiuncula 23. vtriusque sententiam refellit. Certè neque Scriptura sacra, neque veterum Patrum quisquam fortissimis istis Machabæis vitio vertit, quod sui defendendi causa socialia fœdera cum Romanis iniuissent.*

NOTÆ ET LECTIO VARIA IN INVECTIVAM.

EA propter te jam non annumero. *Mog. 2. & Const. habent contrarium.* te annumero. *Et infrà.* sed & inter pulices.

Quid tibi & togatorum professioni. *Sic emendo ex Spir. Nam Mog. 1. & Const. habet*, rogatorum professioni. *Mog. 2.* tuæ professioni. *Nomine togatorum autem intelligit causidicos & aduocatos.*

Recole, si vnquam videris alicujus regulæ Professorem per agonem martyrij de sæculo triumphasse. *Etsi fortè ille sæculo suo martyrem nullum factum viderit: multos tamen monasticæ regulæ Professores pro Christo sanguinem profudisse ante Blesensis tempora solum Martyrologium Romanum, Baronijque in illud Notationes abundè testari possunt.*

Quodam placore angelico. *Scripturam hanc reliqui, quam Mogunt. 1. Const. & Spir. exhibent. Mog. 2.* nitore angelico. *Suspicor legendum*, pallore angelico.

Certè si Merlinum prophetam irrisoriè dixi. *Sic eum vocauit in Compendio in Iob, non longè à fine commentarij capitis primi. Quotquot fere auctores Merlini mentionem faciunt, eum cum Blesensi pro pseudopropheta & mago habent, atque ex incubo dæmone natum contendunt, vt Vincent. Belouacensis libro Speculi histor. 21. cap. 36. & lib. 22. c. 74. Cælius Rodiginus l. 2. lect. antiq. cap. 2. Polyd. Virgil. lib. 1. hist. Anglic. Nauclerus generat. 17. volum. 2. Hector Boethus lib. 9. de rebus Scoticis. Ejusdem ante hos omnes meminit Sigebertus Gembl. in Chron. ad annum Domini 542. & Guillielmus Neubrigensis in proœmio suæ historiæ Anglicanæ, qui & Magum eum facit, ac diuinationes eius falsas. Quod autem ex incubo dæmone natus dicatur, vt alia multa, quæ de eo narrantur, ex fabulosa historia Britonum Gaufridi, existimat manasse. Genebrardus libro 3. Chron. ad annum Domini 500. ait eum fuisse Thelesini Helij Matthæi Philosophi maximi auditorem, qui quod ex cometarum planetarumque motu multa conjiceret de futuris, Vates & Magus habitus est. Sed I. B. Auctor Catalogi Scriptorum Britanniæ hunc Merlinum vocat Calidonium ex Scotiæ finibus oriundum, à nostro Merlino Anglo diuersum. Godfredus Viterbiensis parte 18. Chronici carmine multa de Merlini ortu, vaticiniis, aliisque rebus gestis est complexus. Matthæus Paris. in majori historia Anglorum ejus diuinationes non semel allegat.*

Finis Notarum & variarum Lectionum.

NOTÆ RECENTIORES
IN OPERA
PETRI BLESENSIS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

QVONIAM in Præfatione huic volumini præfixa, de Vniuersis Petri Blesensis operibus jam loquuti sumus, hîc tantùm de Notis Lectorem monere operæ-pretium est. Non longos tibi Commentarios, Beneuole Lector! sed breues quantùm fieri potuit, notas, easque vel ad Criticen pertinentes, vel ex historia depromptas offerimus; vt si quid legentem possit impedire, aut aliquantulùm demorari, procul amoueatur, viaque plana & expedita ad totius operis intelligentiam aperiatur. Notas porrò illas non in ipsa opuscula, nisi obiter & rariùs, sed potissimùm in Epistolas confecimus; Tum quòd Epistolæ præcipuum inter opera Blesensis locum obtineant; tum quòd jamdiu exoptatum ab eruditissimis viris opus nimiùm vrgerent festinantes Typographi.

Post editas à Busæo Notas, quas tibi integras omninò exhibere libuit, plures in Gallia nostra manuscriptos codices reperimus, quos ipsi Busæo videre non contigit. Adde quòd hominem externum, vtpote Germanum, & nostræ historiæ satis rudem plurima sanè latuerunt, quæ nostro sæculo è tenebris feliciter eruta sunt, & publici juris facta. Vnde quanta lux Petri Blesensis historiæ locisque eius difficilioribus conciliari possit, nullus est, opinor, qui non clarissimè videat. Quòd ad manuscriptos codices attinet, quibus vsi sumus, eos nobis subministrarunt viri omni eruditione clarissimi, quorum laudi splendorique licet nihil ex mea possit oratione accedere; singulorum tamen hîc nomina exponere ju-

uat, vt norint posteri, quorumnam ope & auxilio Petrus Blesensis, quasi deterso situ & antiquitatis squalore, comptior jam ornatiorque in lucem prodeat.

Primum quidem codicem MS. qui & antiquissimus est & optimæ notæ, benignè nobis largitus est Ioannes Launoius Theologus Parisiensis. Alius non inferioris meriti in manus nostras venit opera Raimundi Formentini Aurelianensis Ecclesiæ Canonici. Subministrati sunt & alij duo ex insigni Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Mazarini. Accesserunt ex antiquissima & eruditis notissima Bibliotheca Paris. Monasterij sancti Germani à pratis tres alij codices MSS. vnus ex eadem Bibl. alter ex Beccensi, tertius ex Majori Monasterio, quos mihi pro antiqua necessitudine præbuit Domnus Lucas Dacherius ejusdem Bibliothecæ dignissimus Præfectus, vir pro sua singulari humanitate nemini non notus, nemini non charus; qui dum vult videri ex antiquis manuscriptis, quasi aliud agens, leuiores solummodò spicas colligere, vberrimam antiquitatis studiosis messem comparat. Tres insuper ex Bibliotheca S. Victoris toto orbe nominatissima mihi liberaliter subministrauit vigilantissimus Bibliothecarius Carolus le Tonnelier, cui quidem dignas pro sua erga me humanitate grates rependere etsi maximè velim, non possum tamen, insuper enim aliorum etiam MSS. codicum, mihi copiam fecit, ex quibus multa depromsi hactenus inedita, vt suo loco notabitur. Accesserunt & alij ex variis Bibliothecis, scilicet D. Boyer Senatoris Diuionensis. D. Hardi in Præfectura Parisiensi Senatoris, D. Hautin in eadem Præfectura Parisiensi etiam Senatoris. Fratrum Prædicatorum Conuentus S. Iacobi Parisiensis. Patrum Fuliensium Paris. D. Vallin Canonici Nannetensis. Duo item ex Bibliotheca Sorbonica. Plurimùm etiam nos adjuuerunt membranæ illustrissimi ac celeberrimi D. Petri de Marca quondam Archiepiscopi Parisiensis, nobis à viro docto Stephano Baluzio commodatæ, In quibus varias lectiones ex duobus MSS. Epistolarum Petri Blesensis à se collectas vir doctissimus adnotauerat. Ad emendanda opuscula nobis magno etiam vsui fuit codex MS. Henrici Valesij Historiographi Regij, in quo continentur Tractatus in Iob, de Transfiguratione Domini, & de Conuersione sancti Pauli. Incidit præterea in manus nostras codex MS. Nicolai Camusatij, quondam Ecclesiæ Trecensis Canonici, qui nunc asseruatur in Bibliotheca Collegij Claromontani Societatis Iesu Paris. Cujus ope emendauimus opuscula de Confessione, de Pœnitentia vel Satisfactione, Canonem Episcopalem, Contra perfidiam Iudæorum, & de amicitia Christiana. Omitto exemplaria antea edita, quæ etiam vbi

opus fuit consului: alterum scilicet Iacobi Merlini Doctoris Parisiensis: alterum, Moguntinum, in quo solæ Epistolæ editæ fuerunt.

Vt autem Codicum, quibus vsi sumus, characteres faciliùs possit Lector dignoscere, en varia signa quæ apponenda esse duximus.

Laun *Designat Codicem MS. Ioannis Launoij.*
For. *Codicem MS. Raimundi Formentini.*
Maz. 1. 2. *primum & secundum Codices MSS. Card. Mazarini.*
Sang. *Codicem MSS. S. Germani à Pratis.*
Bec. *Codicem MS. Monasterij Beccensis.*
Major. *Codicem MS. Majoris Monasterij.*
Vict. 1. 2. 3. *primum, secundum & tertium Codices MSS. S. Victoris Parisiensis.*
Boër. *Codicem MS. D. Boyer.*
Hard. *Codicem MS. D. Hardy.*
Haut. *Codicem MS. D. Hautin.*
Dom. *Codicem MS. Dominicanorum Paris.*
Ful. *Codicem MS. Fuliensium Paris.*
Vall. *Codicem MS. D. Vallin.*
Sorb. 1. 2. *Codd. MSS. Sorbonæ, primum & secundum.*
Marc. *Membranas D. de Marca.*
Vales. *Codicem MS. Henrici Valesij.*
Cam. *Codicem MS. Nicolai Camusatij.*
Merl. *Codicem editum opera Iacobi Merlini.*
Mog. *Codicem Epistolarum editum Moguntiæ.*

Te quoque monitum etiam velim, optime Lector, notas nostras multis insignibus Chartis fuisse locupletatas, quarum maximam partem vel ex penu suo depromptam, vel ex amicis suis indefesso studio ac labore conquisitam benignè nobis subministrauit clarissimus vir D. de Vion d'Herouual, de litteratis omnibus optimè meritus, & quem pro sua humanitate ac effusa in eruditos omnes liberalitate, quandiu florebunt, litteræ loquentur. Nonnullas etiam alij viri Illustrissimi & humanissimi liberaliter nobis præbuerunt, quorum nomina ad frontem notarum honoris gratia præfigemus.

NOTÆ RECENTIORES
AD EPISTOLAS
PETRI BLESENSIS

AD EPISTOLAM PRIMAM.

HÆc Epistola, qua scilicet Henrico Anglorum Regi Epistolarum suarum collectionem dicauit Petrus Blesensis, dicenda potiùs videretur Præfatio Epistolarum, quàm Epistola prima. Quia tamen in omnibus tàm Manuscriptis, quàm editis libris habetur sub titulo primæ Epistolæ, eam ita vt est reliquimus.

Henrico Dei gratia, &c.] Quis & qualis fuerit iste Henricus ad Epistolam 66. fusè declarabimus.

Magister meus.] Arbitrantur nonnulli hunc esse Ioannem Sarisberiensem, quia eum magistrum suum passim appellat: vbi tamen reperiantur versus isti (quos hîc citat Petrus Blesensis) non sanè constat, nisi dicamus eum plurima opuscula edidisse, quæ in manus nostras non peruenerunt, sed in quibusdam, & maximè in Angliæ Bibliothecis adhuc delitescunt.

De libris Gentilium.] Quòd multa de libris Gentilium vtiliter ab Ecclesiasticis viris vsurpari possint, fusiùs probat Epist. 8. ad quam, & ad ea quæ ibi notauimus, Lectorem remittimus.

Ad Epistolam II.

DE *morte Filij vestri.*] Fuit hic Henricus primogenitus filiorum Henrici Regis Anglorum & Alienoræ vxoris ejus; licet ante hunc fuerit alius nomine Guillelmus, qui penè puer obiit, & patre nondum Rege, sed tantùm Duce Normaniæ, & Comite Andegauiæ. Porrò Henricus iste volente patre, in Regem inunctus est anno ætatis xv. ducta jam in vxorem Margareta filia Ludouici Iunioris Francorum Regis. Sanè infausta fuit hæc consecratio, & multorum causa malorum. Siquidem imprimis vera fuit occasio necis S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi. Postquàm enim procurantibus Alexandro III. summo Pontifice, & Ludouico Iuniore, pax inita esset inter Henricum Regem Anglorum & Thomam Archiepiscopum, idem Thomas regressus in Angliam Archiepiscopum Eboracensem cum ceteris Episcopis, qui juniorem Henricum sacrauerant, & omnes magnates aliosque qui consecrationi interfuerant, publicè excommunicauit. Vnde Rex pater accensus ira, verba paulò duriora in S. Thomam protulit, ex quibus nequissimi parricidæ occidendi Præsulem sanctum occasionem temerè arripuerunt. Deinde, quia junior ille Henricus, Rex fuit sine regno, aut saltem sine regia potestate. Rectè Geruasius in Chronico, *Mortuus est anno xiij. regni sui, cujus nec dimidiâ horâ rexit habenas.* Et licèt dum viueret, appellatus sit Henricus III. quia tamen Henrico II. patri non superuixit, non est computatus inter Reges Angliæ. Vnde & postea Regis Ioannis filius Henricus III. appellatus est. Tertiò quia Coronatio illa materia fuit magnæ inter Reges patrem & filium dissensionis; cùm enim nouus Rex se Regem esse sine regno & regia auctoritate doleret, prauorum etiam consiliis impulsus, bellum semel & iterùm in patrem mouit. Primò quidem ab Alienora matre & à fratribus sollicitatus, nec non & copiis Ludouici Iunioris soceri sui adiutus: Postmodùm verò proprio motu & indignatione, ex eo quòd Pater Richardum Aquitaniæ, Gaufredum Britanniæ ducem constituerat, sibi verò solam post ipsum re-

gnandi spem reliquerat, juncto sibi fratre suo Gaufrido, & quibusdam proceribus Aquitanicis patrem motibus bellicis lacessiuit. Qui quidem cùm rebelles filios blandis ad se reuocare mandatis non posset, improbis eorum ausibus obuiaturus, fines Aquitanicos cum exercitu ingressus est; cumque in obsidione Lemouicarum vrbis detineretur, Rex Iunior subita febre correptus est. Et jam ingrauescente morbo cùm desperaretur à Medicis, ad patrem misit excessum suum humiliter confitens, extremamque gratiam à paterna benignitate deposcens, vt ipsum in extremis languentem visitare dignaretur. Quibus auditis, paterna viscera super filium commota sunt; sed allegantibus amicis non esse tutum nequissimis conspiratoribus, qui circa filium erant, se credere, ad filium non perrexit, sed pro signo clementiæ & indultæ veniæ notum annulum mittens, ei omnia condonauit. Qui acceptum annulum deosculans, extremum illicò clausit diem. Hæc ferè ad verbum ex Bromptono, ex Guillelmo Neubrigensi & aliis.

Causam tamen aliam extremi hujus belli referunt Radulfus de Diceto, Matthæus Parisiensis, & Thomas Walsinghamus. Aiunt enim Henricum Iuniorem non contra patrem, sed potiùs jussu aut hortatu patris bellum illud fratribus indixisse: quòd nollent ipsi Henrico fratri Richardus de Aquitania & Gaufridus de Britannia obsequium, vel, vt vocant, homagium præstare. Paulò pòst tamen Gaufridum intellecta patris voluntate paruisse, Richardum verò renuisse: quòd indignum ipsi videretur, vt fratres fratri patre viuo sese subjicerent. Eam contumaciam displicuisse patri, ac proinde impulsum ab eo Henricum vt arma contra Richardum fratrem sumeret.

Verumtamen id verissimile non videtur, cùm & filius in extremis agens ad patrem perfidiæ veniam deprecatum miserit; & pater conjuratorum insidias timens, ad filium ire noluerit. Adde quòd Guillelmus Brito scriptor coætaneus rem paucis ita complectitur: Philipp. lib. 2.

Rex verò Iuuenis Henricus, clara propago
Anglorum Regis, dum patri bella moueret,
Germanisque suis, sub eodem tempore soluit
Debita naturæ.

Quicquid sit, verè pœnitens obiit apud Castrum Martellum non longè à Lemouicis, & eo linteo quo in consecratione chrismate vnctus fuerat inuolutus, Rotomagum delatus, vt ipsemet statuerat, in Ecclesia Cathedrali juxta altare S. Mariæ sepultus est. Rem autem sic enarrat Geruasius in Chronico: *Audiens Rex pater filium suum vitam finiisse, proditionem suspicatus, præcepit corpus Rotomagum deferri; nec ipse volebat adesse. Cùm igitur in luctu & lacrymis omnium versus Rotomagum efferretur, & obiter in Ecclesia Cœnomanensi de nocte pausandi gratiâ poneretur, violentiâ Episcopi Cœnomanensis & ciuium ibidem in Ecclesia sepultum est. Disperso autem exercitu, de morte filij Rex certior effectus, vnà cum Richardo Cantuariensi Archiepiscopo Cœnomanensem venit ad Ecclesiam, filiique sui Regis videlicet junioris corpore sublato, Rotomagum peruenit, ibidemque sepeliri præcepit.*

In omnem se deiecit pœnit. hum.] Mira sunt & incredibilia quæ de Iunioris Henrici pœnitentia narrant historici. Aiunt enim eum, cùm nulla ampliùs vitæ spes superesset, coram Prælatis primùm, tum publicè de peccatis confessum & absolutum fuisse: Posteà cilicio indutum, & fune collo alligato coram Episcopis & Religiosis, qui aderant, in hæc verba prorupisse: *Trado me peccatorem indignum, & culpabilem, & obnoxium per funem istum vobis ministri Dei, postulans, vt Dominus noster Iesus Christus, qui latroni confitenti in cruce peccata dimisit, per preces vestras, & per suam ineffabilem misericordiam misereatur infelicissimæ animæ meæ.* Et responderunt omnes, *Amen.* Et ipse ait illis: *Trahite me à lecto isto per funem hunc, & imponite illi lecto:* (cinereo scilicet, quem sibi præparauerat.) Quod illi, vt præcepit, fecerunt: & apposuerunt capiti & pedibus eius ingentes duos lapides quadratos. Postmodùm sacro-sancto Corporis & Sanguinis Domini Viatico munitus, in timore Domini emisit spiritum. Hæc ad verbum ferè ex Rogero de Houeden, & Roberto de monte ejusdem sæculi scriptoribus. Quæ quidem concordant cum iis quæ scribit Blesensis in fine hujus Epistolæ: *Nemo*, inquit, *fuit in confessione humilior, in sui accusatione contritior, in emendatione deuotior, in propriæ carnis afflictione crudelior, in omni satisfactione feruentior.* Et paulò pòst: *Iudicauit enim seipsum, ne in posterum judicaretur.*

In quem naturæ dotes consl.] Egre-

giam hujus Principis indolem & præclaras virtutes describunt istius temporis historici: Præcipuè verò Geruasius Dorobernensis & Robertus de Monte, quorum prior de eo sic loquitur. *Amabilis erat omnibus, & pulcher adspectu, & præcipuè gloria militaris insignis; adeò vt nulli videretur esse secundus, humilis, docilis erat & affabilis: vnde eum & propè positi, & longè remoti affectuosè diligebant.* Posterior verò: In Append. ad Sigil. ad ann. 1182. *Anno 1182. obiit Henricus III. charissimus Dominus noster Iuuenis Rex, filius Henrici II. excellentissimi & illustrissimi Regis Anglorum, apud Castrum Martel: vir per omnia plangendus, quia erat pulcherrimus facie, honestus in moribus, dapsilis in muneribus super omnes, quos in nostra ætate vidimus, qui terram nondum haberet assignatam, quamuis pater eius quindecim millia librarum Andegauensis monetæ, & eo amplius, quotannis daret: Sed hoc parum erat ad explendam latitudinem cordis eius. In officio militari tantus erat, vt non haberet parem; sed Principes & Comites & etiam Reges eum timerent. Veniens ad extrema, quia consilio prauorum hominum per bellum fere per annum Deum & sanctam eius Ecclesiam ac patrem eius offenderat, pœnitentiam recepit à quodam sanctissimo Episcopo, & multis aliis & patri suo in extremis per litteras mandauit vt quod offenderat in Deum & sanctam Ecclesiam pro eo emendaret. Disposuerat ante mortem suam, vt corpus eius in Ecclesia B. Mariæ Rotomagensis sepeliretur, vbi iacent primi antecessores sui Rollo & Vvillelmus Longa spata, &c.* Tum narrat quæ in funere gesta sunt eodem fere modo, quo suprà Geruasius.

Anonymus etiam quidam ejusdem ætatis Poëta elogium Henrici Iunioris sic metricè cecinit apud Bromptonem.

Omnis honoris honos, decor & decus vrbis & orbis,
Militiæ splendor, gloria, lumen, apex.
Iulius ingenio, virtutibus Hector, Achilles
Viribus, Augustus moribus, ore Paris.

Neque verò audiendus est Guillelmus Neubrigensis, lib. 3. rerum Anglic. cap. 7. vbi de eo ita sinistrè loquitur. *Hunc finem habuit inquietus ille puer, ad multorum quidem natus exitium, sed tamen hominibus adeo fauorabilis & gratiosus, quia scriptum est, stultorum infinitus est numerus, vt etiam de mortuo præclara dicerentur. Denique post mortem eius quidam mentiendi libidine atque impudentissima vanitate famam latè sparserunt, quòd ad sepulcrum eius curationes fierent infirmorum: scilicet vt vel causam contra patrem iustam habuisse, vel finali Pœnitentia Deo egregiè placuisse crederetur.* iniquo enim in illum animo hæc scripsisse Guillelmum apparet, vt Richardi tunc Anglorum Regis gratiam iniret; quia nempe Henricus frater in illum arma mouerat; cùm ab omnibus ferè historicis, & maximè à Petro Blesensi, qui nusquam Regum aut magnatum adulator fuit, vt multarum virtutum Princeps laudetur.

Consilio siquidem & sug.] Impiam illam intelligit vxoris & filiorum in Henricum patrem, junctis copiis Regis Francorum & magnatum Normanniæ, conspirationem, cuius quidem infaustum fuisse exitum omnes hujus temporis narrant historici.

Scriptam verò hanc Epistolam arbitror anno 1182. quo scilicet Henricus Rex Iunior mortuus est.

Ad Epistolam III.

E*NORMES iniurias.*] In editis exemplaribus Moguntino & Merliniano sic habetur. Omnes verò manuscripti nostri habent, *Enormes probrorum iniurias.*

Quod honesto & comm.] Sic Mog. Boër. Sorb. 1. Dom. Maz. 1. & Merl. At Laun. For. Ful. Hard. Sorb. 2. & Bec. habent. *Quod ipsi sui vilitatem generis.*

Nobilitas sola est.] Hæc sunt germana verba Iuuenalis Sat. 5. Sed codex Marc. habet,

Nobilitas sola est, animum quæ moribus ornat.

Rationabiliter æquilibres.] In omnibus MSS. nostris ita legitur, nisi quod in Laun. deest verbum *æquilibres.*

Audi miser.] Præclara vilitatis humanæ descriptio. Sic apud Innocentium 3. libris de contemptu mundi passim.

Familiæ herciscundæ I. D.] Hercisco verbum antiquum significat diuido hæreditatem. Deducitur à Græco ἕρκιον, quod septum significat. Et sic herciscere est propriè de ea diuisione, qua interseпiuntur domus & arua: vt cuique sit distinctum dominium. Ita Martinius in Lexico. Eodem modo Caluinus in Lexico juris: *Herctum, inquit, est diuisio: vnde Cicero, lib. 1. de Oratore: Qui quibus*

bus verbis herctum fieri oporteat neſcit, idem herciſcundæ familiæ cauſam agere non poßit. Et libro 10. Dig. titulus ſecundus eſt, *De familia herciſcunda.* Iudicium ergo herciſcundæ familiæ, eſt judicium ciuile de hereditate inter coheredes diuidenda, inquit Buſæus ad Ep. 8. Et ſic vox *familiæ* licèt ſæpe in iure ad res & perſonas referatur, hoc tamen loco ſignificat res ad ſubſtantiam patrimonij pertinentes.

Nam & Agnus Paſch.] Hic locus Exo. apud LXX. Interpretes ita legitur: πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν. ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε. *Pecus*, id eſt Agnus, *perfectum, maſculum. anniculum erit vobis. Ab agnis & hœdis accipietis.* In quibuſdam exemplaribus poſt ἄρσεν additur ἄμωμον, *Immaculatum*, quod S. Cyprianus interpretatus eſt, *ſine vitio.* Chaldæus verò paraphraſtes vertit, *ex agnis & filiis caprarum accipietis.* Pagninus, *ex ouibus & capris tolletis.* Eodem modo S. Ambroſius: *Agnus ſine macula, mundus, maturus, maſculus, anniculus.* Præclarè Theodoretus in hunc locum: κελεύει αὐτοῖς λαβεῖν οὐ μόνον ἐκ τῶν προβάτων ἄρνας ἐνιαυσίους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰγῶν ἐρίφους, οὐχ ἵνα κατὰ ταὐτὸν τοῦτον κἀκεῖνον θύσωσιν, ἀλλ' ἵνα ὁ μὲν πρόβατον ἔχων θύσῃ τοῦτο, ὁ δὲ σπανίζων προβάτου τὸν ἔριφον. Hoc eſt: *Mandat Deus vt accipiant non tantùm ex ouibus agnos anniculos, ſed etiam ex capris hœdos; non vt ſimul vtrumque immolent, ſed vt is qui ouem habet, agnum immolet: qui oue caret, hœdum.* Quædam in hunc locum addidit Buſæus ad quæ Lectorem remittimus.

Hæc eſt ſicaria illa.] Contrario ſenſu hæc ſic eſſe legenda, *quam vna de virtutibus interfecit*, rectè annotauit Buſæus. Locus autem ille Prudentij habetur in Pſychomachia, ſect. 5. de ſuperbiæ & humilitatis pugna. Ceterum pro *Virginibus* editi omnes & MSS. habent *virtutibus* excepto Sorbon. 1.

Ad Epiſtolam IV.

CVRIS *inuolutus.*] Ita Merl. Sorb. 1. & 2. Ful. Form. Bec. Boër. Hard. Sed Laun. Vall. Maz. 1. Dom. Sang. *Implicitus.*

Scripta videtur circa an. 1195. cùm jam in ſenium vergeret Petrus Bleſ.

Ad Epiſtolam 5.

RICHARDO *Cant. Archiep.*] Cùm poſt mortem S. Thomæ ſedes Cantuarienſis vacaſſet annis duobus & menſibus quinque, electus fuerat Rogerius Beccenſis Abbas: Verùm nec à prouinciæ Epiſcopis, nec à Monachis Cantuarienſibus, quorum eligendi Archiepiſcopum jus erat, nec à Legatis Apoſtolicis, qui tunc erant in Normannia, nec ab ipſomet Henrico Rege, qui electionem gaudens ratam habuerat, induci potuit vt electioni de ſe factæ conſentiret. In ejus itaque locum ſubſtitutus eſt Richardus, de Normannia oriundus, qui ab ineunte ætate in Eccleſia Cantuar. Monachicum geſſerat habitum: deinde Theobaldi Cantuarienſis Archiepiſcopi Capellanus effectus vnà cum B. Thoma, eidem ſedulò miniſtrauerat. Tandem verò cùm eſſet Prior Monaſterij Douerenſis Ordinis S. Benedicti, ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem euectus eſt. Electione de more facta, cùm eius conſecratio inuidia & factione familiariũ Iunioris Regis Henrici impediretur, ad Alexandrum III. profectus, poſt varias aduerſariorum obtrectationes tandem ab eo conſecratus eſt. Reuerſus itaque Richardus Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus more anteceſſorum ſuorum, honorificè in ſuam ſedem Cantuarienſem receptus eſt. Hæc ſunt Geruaſij verba: qui & de ejus moribus hæc addit. *Bonis moribus & affabilitate, qua præditus erat, adeò gratioſus effectus eſt, vt omnium præterquam inuidorum oculis placeret.* Cui conueniunt quæ de eo ſcribit Godvvinus, *inſigni vir prudentia, egregiè liberalis, benignus, comis & affabilis.*

Rexit Eccleſiam Cant. vndecim ferè annis. Rem verò mirabilem ante ejus mortem, ſed parùm conuenientem *bonis moribus*, quos ipſi tribuit, narrat Geruaſius his verbis: *Dùm Richardus Archiepiſcopus Cantuarienſis nocte ſobrius in ſtratu ſua membra ſopori dediſſet, in viſu noctis apparuit ei perſona terribilis & maieſtatiua, ſemel & ſecundò dicens ei: Tu quis es? Cui cùm Archiepiſcopus verbum non reſponderet timore compreſſus, perſona illa ſubiunxit: Tu es qui diſſipaſti bona Eccleſiæ tibi commiſſæ, & ego diſſipabo te de terra. Quo dicto, perſona diſparuit, &c.* Archiepiſcopus verò paulo pòſt obiit, vt

idem narrat. Eadem habet & Willelmus Thornus, & Knyghton Canonicus Leyceſtrenſis.

Fimo & Cretæ.] Eſt modus quidam colendi & ſtercorandi agros, quem nos Galli dicimus *Fumer*, & *Marner*.

Diminus tuus.] Appellat Richardum Cantuarienſem Archiepiſcopum Dominum ſuum, quia tunc domeſticus & Cancellarius eius erat Petrus Bleſ. Apparet autem, quòd, cùm hæc ſcribebat, eſſet in Curia Regis Anglorum, apud quem pro Richardo legatione fungebatur.

Qui facit opus Dei fraudulenter.] Verſio Hebraïca legit *fraude*, Syriaca *cum fraude*; Paraphaſis Chaldaïca, *in dolo*: Verſio verò LXX. Interpretum: Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα κυρίου ἀμελῶς. *Maledictus, qui facit opera Dei negligenter.* Cui conſentiunt MSS. Laun. For. Ful. Vall. Sorb. 1. & 2. Bo. Bec. Hard. Maz. 1. Dom. In quibus habetur: *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter.*

Ipſum autem nunq. ſenſ. Sen.] In MS. Marc. ſic habetur: *Et quem ſpiritualiter vidiſtis, ipſum quæſo nunquam ſenſibiliter ſentiatis.* Ita Maz. 1. & Vall.

Ad Epiſtolam VI.

SATYRAM *Iuuenalis.*] Eſt 5. quæ incipit: *Si te propoſiti*, &c. de qua deſumptum eſt hemiſtichium illud, *aliena viuere quadra*, quod refertur in Epiſtola.

Iudicium ſanguinis exercetur.] Quoniam Eccleſia abhorret à ſanguine, ab antiquo Clericis judicio ſanguinis & cauſis criminalibus intereſſe interdictum fuit, & præcipuè in Concilio Toletano. XI. c. 6. *His à quibus Domini ſacramenta tractanda ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet*, &c. De hac materia referuntur multi Canones apud Antonium Auguſtinum, de Actionibus & Iudiciis, Tit. 20. cap. 7.

Clericos curiales.] Sic in omnibus impreſſis. In omnibus verò MSS. deeſt vox *Clericos* & rectè.

Elementarius ſenex doc. ſap.] Hæc duo verba, *docetis ſapientiam*, abſunt à For. Ful. Boër. Bec. Dom. Hard. Sorb. 1. & 2. Vict. 1. & 3. & ab editis Mog. & Merl. ſicut & à MSS. Buſæi, excepto vnico Carth. at in Laun. Maz. 1. & Vall. ſic legitur: *Vos puer centum annorum, & elementaris ſenex, vt verbo Iob vtar, ſperabam quòd ætas prolixior prudentiam & multitudo annorum doceret ſapientiam. Sed vt video ſpiritus eſt in hominibus, & inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam.* Elementarius autem ſenex dicitur, Qui inter pueros elementa diſcit, inquit Lipſius ad hæc verba Senecæ epiſt. 36. *Turpis & ridicula res eſt elementarius ſenex.*

Scriptam hanc Epiſtolam cenſeo circa an. 1177. cùm eſſet apud Cantuarienſem Archiepiſcopum.

Ad Epiſtolam VII.

CVI *væ? Cuius patri væ?*] Verſio Hebraica ſic legit: *Cui væ? Cui dolor? Cui lites ſiue rixæ? Cui locutio? Cui vulnera ſine cauſa? Cui rubedo oculorum? Nonne morantibus in vino, euntibus ad quærendum mixtum.* Eodem planè modo LXX. ad Hebraicam veritatem propiùs accedentes. Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι κρίσεις, τίνι δὲ ἀηδίαι καὶ λέσχαι; τίνι συντρίμματα διὰ κενῆς. τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί; οὐ τῶν ἐγχρονιζόντων ἐν οἴνοις; οὐ τῶν ἰχνευόντων ποῦ πότοι γίνονται. Id eſt, *Cui væ? Cui tumultus? Cui Iudicia? Cui autem moleſtiæ & tricæ? Cui contritiones ſuperuacuæ? Cui lucidi oculi? Nonne immorantium in vinis? Nonne veſtigantium vbi compotationes fiant?* Senſus eſt: Non ſunt miſerabiliores homines, quàm qui diu noctuque verſantur juxta vinum. His enim modò dolet caput: modò torquetur venter: modò paralytica ſunt membra: nunc in rixas prorumpunt: nunc abſque cauſa infliguntur eis vulnera: nunc ex aſſiduitate potandi in caliginem & cæcitatem oculorum incidunt, quæ ex immodico vino non raro accidit. Mens itaque Sapientis in hac exclamatione eſt, filium ſuum abducere à vitiis, quibus iuuentus eſt maximè obnoxia, & ad ſanam mentem & ſapientiam reducere. Quòd ſi qui virtutis amore facere noluerint, ſaltem timore pœnæ & criminum turpitudine diſcant à turpibus vitiis, carnis nempe luxu, crapula, libidine, quæ infinita mala & cruciatus generant, abſtinere.

Quod autem ait. *Cui rixæ? Cui vulnera?* In vulg. *Cui ſine cauſa vulnera?* Intelligit quòd inter pocula oriantur lites, inuerecundi ſermones, & nocentes obiurgationes, ex quibus ſequuntur pugnæ & vulnera aliquando inter amicos & ob rem nihili.

Suffoſsio ocul.] Sic legitur in antiquis editionibus ante Biblia Sixtina, licet in omnibus MSS. habeatur *ſuffuſio*, vt & in vulgata hodierna, & ſic legit Be-

da, cui conſentit Lucas Brugenſis, in Romanis correctionibus, qui legendum ait *ſuffuſio* à *ſuffundo*, non *ſuffoſſio* à *ſuffodio*. Paraphraſis Chaldaïca conformis Hebraïcæ חבלילות vertit, *Rubedo* vel *Rubor*. Syriaca *Liuidi oculi*. Arabica, *Decolores oculi*: quod idem eſt ac *Liuidi*.

Qui morantur in vino & ſtud.] MSS. Vict. legunt: *Qui ad calices ſedent, & ebrietati ſe impendunt*. Clariùs Hebraïca verſio ſuprà, *Morantibus in vino*, &c. id eſt, His qui potando tempus conſumunt, & qui eunt ad inueſtigandum miſtum, vel potius temperatum vinum: vel qui quærunt locum, vbi vina miſcentur, hoc eſt, conuiuia celebrantur. Et ſecundùm LXX. His qui quærunt non ſolùm plurimum vini bibere, ſed quam plurimum tempus inter bibendum conſumere.

Loth quem, &c.] Hæc vſque ad *Titulis* deſunt in Laun. For. Ful. Maz. 1. Sorb. 2. Dom. & Hard. Sed ſunt in aliis tam editis quàm MSS.

Ad Epiſtolam VIII.

IN editis Mogunt. & Merl. & in omnibus ferè MSS. habetur hic titulus: *Reſponſio Petri Bleſenſis cuidam Priori, qui verba non admittebat alienæ facultatis in ſacro eloquio.*

Catholicum.] Ita omnes MSS. codices, præter Laun. qui habet *Canonicum*.

Sane ſi Scripturas S.] Libros Gentilium ab Eccleſiaſticis viris vtiliter legi poſſe contendunt SS. Patres. Vnde & Baſilius Magnus de legendis Gentilium libris tractatum ſatis prolixum compoſuit, vbi & fusè probat ex ſcripturis ipſis magnam ex lectione Gentilium vtilitatem prouenire: exemplo Moſis, qui Ægyptiorum diſciplinis inſtructus, ad veri Dei contemplationem peruenit: Danielis item, qui poſtquàm Chaldæorum doctrina imbutus fuiſſet, poſtmodùm diuinas attigit doctrinas. Tum docet qua ratione ſint legendi aut potius eligendi, exemplo apum, quæ ex conquiſitis vndequaque floribus dulciſſima mella conficiunt: *Sic*, inquit, *& qui diligentes in legendo exiſtunt, non ſolùm quod dulce iucundumque fuerit in eorum libris proſequuntur, ſed quandam ab eis vtilitatem animo referre contendunt, &c.* Οὕτω δὴ κἀνταῦθα τοῖς μὴ τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι μόνον τῶν τοιούτων λόγων διώκουσιν. ἔστι τινὰ καὶ ὠφέλειαν ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι.

Tandem ita concludit: Καὶ ἐπειδὴ τὸ δι᾽ ἀρετῆς ἡμᾶς ἐπὶ τὸν βίον καθεῖναι δεῖ τὸν ἡμέτερον, εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγγραφεῦσι, πολλὰ δὲ ἔτι πλείω φιλοσόφοις ἀνδράσιν ὕμνηται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μάλιστα προσεκτέον. Hoc eſt, *Quando per virtutem ad vitam hanc veram aſcenditur, virtus autem ipſa plurimùm à Poetis, Hiſtoriographis, multò magis & Philoſophis commendatur, talibus eorum ſermonibus maximè vacandum.* Eodem modo & Gregorius Nazianz. oratione quam habuit in funere Baſilij magni. Verba ſunt paulò prolixa, ſed quia mirum in modum ad rem noſtram faciunt, ea referre non pigebit: Οἶμαι δὲ πᾶσιν ἀνωμολογεῖσθαι τοῖς νοῦν ἐχόντων, παίδευσιν τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἀγαθῶν εἶναι τὸ πρῶτον, οὐ ταύτην μόνην τὴν εὐγενεστέραν καὶ ἡμετέραν. ἣ πᾶν τὸ ἐν λόγοις κόμψον καὶ φιλότιμον ἀτιμάζουσα, μόνης ἔχεται τῆς σωτηρίας, καὶ τοῦ κάλλους τῶν νοουμένων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξωθεν ἣν οἱ πολλοὶ χριστιανῶν διαπτύουσιν, ὡς ἐπίβουλον καὶ σφαλερὰν, καὶ Θεοῦ πόῤῥω βάλλουσαν, κακῶς εἰδότες. Ideſt: *Illud autem inter eos ſanæ mentis homines conſtare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum obtinere: non de hac noſtra ſolùm ac nobiliore loquor, quæ contempto omni ſermonis lepore atque ornatu, ſaluti vni, atque earum rerum, quæ ratione atque animæ intelliguntur, pulchritudini arctiſſimè hæret, ſed etiam de externa, quam plerique Chriſtiani prauo quodam judicio vt inſidioſam & periculoſam ac procul à Deo auertentem aſpernantur.* Poſteà comparationem inſtituit rerum omnium creatarum, quarum vnaquæque ſua natura aut vtilis aut noxia eſt, pro vt iis quiſque benè vel malè vtitur; cùm ex ipſis animalibus venenoſis ſalutaria medicamenta, veluti Theriaca, vtiliter conficiantur. Tum demum hanc concluſionem infert: Οὐκοῦν ἀτιμαστέον τὴν παίδευσιν, ὅτι τοῦτο δοκεῖ τισιν, ἀλλὰ σκαιοὺς καὶ ἀπαιδεύτους ὑποληπτέον τοὺς οὕτως ἔχοντας, οἳ βούλοιντ᾽ ἂν ἅπαντας εἶναι καθ᾽ ἑαυτοὺς, ἵν᾽ ἐν τῷ κοινῷ τὸ κατ᾽ αὐτοὺς κρύπτηται, καὶ τοὺς τῆς ἀπαιδευσίας ἐλέγχους διαδιδράσκωσιν. Id eſt. *Quamobrem non idcircò eruditio contemnenda eſt, quòd ita quibuſdam videatur; quin potius ſtulti atque imperiti habendi ſunt, qui hoc exiſtimant, qui omnes ſui ſimiles eſſe cupiant, vt priuata eorum inſcitia ſub communi deliteat, nec quiſquam ipſorum imperitiam prodat & coarguat.* Diuinam hanc Magiſtri ſui doctrinam luculenter proſequutus eſt D. Hieronymus paſſim; ſed præcipuè, Epiſt. 84. ad Magnum. Vbi oſtendit in Moyſe, in Prophetis, in Salomonis libris, ab Apoſtolo etiam Paulo quædam

de Gentilium libris fuiſſe aſſumpta, ſed & D. Auguſtinus, libro ſecundo de Doct. Chriſt. cap. 18. aſſerit nihil nos ex Gentibus fugere debere, ſi quid inde vtile ad intelligendas ſacras Scripturas rapere potuerimus: ſed ab eis tanquam ab injuſtis poſſeſſoribus omnia in vſum noſtrum vendicanda. Tandemque concludit: *Quiſquis bonus veruſque Chriſtianus eſt, Domini ſui eſſe intelligat vbicumque inuenerit veritatem.* Eleganter etiam Theodoretus Tract. de Græc. affect. ad quem breuitatis gratia Lectorem remittimus. Verùm vt aliquid addamus de hominibus noſtri temporis, ad obſtruendum os ſciolorum & ſcrupuloſorũ quorumdam ſufficiet teſtimonium S. Caroli Borrhomæi apud Lipſium de eo ſic loquentem: *Hieronymi ſententia eſt, Stoici noſtro dogmati in pleriſque concordant*, &c. *Audio magnum illum Carolum Borrhomæum ſtirpe, ſacra purpura, virtute, adderem ego ſanctitate maximè clarum, ſæpe faſſum Epicteti ſe libris motum & monitum ad contemptum rerum humanarum & amorem diuinarum veniſſe.*

Vbi poſtulat.] In omnibus ferè tam editis quàm MSS. Codd. habetur, *vbi ratio poſtulat.*

Emi &c. ſtipulatione ſequeſtrata.] Hæc duo poſtrema verba deſiderantur in Bibliis, atque etiam in exemplari Merlin. Nec video quomodo ſint inſerta omnibus MSS.

Sane ſicut.] Abhinc vſque ad *Increpas me*, omnia deſunt in Laun. Ful. Bec. Sorb. 2. Hard. Vict. 3. For. Dom. Sunt autem in Merl. Mog. Vall. Maz. 1. Sorb. 1. Boër. Vict. 1. & 2.

Lis per inficiationem.] Inficiari apud Legiſtas eſt, creditum depoſitumve abnegare. Vide Briſſonium, lib. 9. de verb. ſignif.

Ad Epiſtolam IX.

FACVLTATES.] Ita in Mog. Merl. & Maz. 1. Sed in Laud. For. Ful. Sorb. 1. & 2. Vall. Vict. 1. 2. 3. Boer. Bec. *Difficultates.*

Nunc docibilis es Prou. ætat.] Merl. & Mog. pro *es* legunt & MSS. verò noſtri habent *in*, & opinor rectiùs.

Eodem docente.] Hæc vſque ad *cur cauſaris* deſiderantur in Laun. For. Ful. Sorb. 2. D. Hard. Bec.

Ideo Martha.] Et hæc vſque ad *verumtamen* deſunt in Laun. Ful. For. Sorb. 2. Hard.

Verbum S. Hieronymi eſt.] Hæc etiam vſque ad *Miſer*, & non ſunt in Laun. For. Ful. Sorb. 2. Bec. Dom. Hard.

Inceſtuoſum.] Sic in editis & in Sorb. 1. & 2. For. Ful. Bec. Hard. in Laun. verò Maz. 1. Dom. Boër. legitur, *Inceſtum.*

Et perſuadere.] Sic Bec. reliqua verò, *& non perſuadere.*

Ad Epiſtolam X.

DOMINVS *tuus Rex* Siciliæ.] Malo certè animo in Regem Francorum Epiſtolam hanc detorſit audaculus aliquis, vt doctè annotauit Buſæus. Etenim editi omnes & maxima pars MSS. codicum legunt Rex Siciliæ, vel Rex Siculus vt Sorb. 1. & 2. Vict. 1. & 2. For. Ful. Vall. Hard. &c. ſicut & Vaticanum exemplar MS. & alia apud eundem Buſæum. Sane quidam vt Laun. & Maz. 1. habent: *Rex Francorum*, &c. *cum Comite Claromontenſi in ruinam Bituricenſis Eccleſiæ coniurauit.* Sed ineptè & ignoranter primi iſtius Amanuenſis errorem ſequutos eſſe manifeſtiſſimum eſt. Quomodo enim Regi Francorum hæc conuenirent, vbi ait, Regem adoleſcentem ignobilium conſilia proditoria prætuliſſe Domino Salernitano & Comiti Auellini auunculis ſuis? An Ludouico VII. Regi Francorum, qui jam ſenex, nec Salernitanum Archiepiſcopum, nec Comitem Auellini nouerat. Hæc autem omnia de Guillelmo II. Siciliæ Rege dici hujus temporis Hiſtorici loquuntur. Sed rem clariùs exponit auctor Siculus Abbas Rocchus Pyrrhus, qui res patriæ ſuæ accuratè deſcripſit. Ait enim in notit. 3. Eccleſiæ Agrigenrinæ Gentilem Agrigentinum Epiſcopum, cùm aduerſus Richardum Electum Syracuſanum, qui Archiepiſcopatum Panormitanum quem ipſe ambiebat, multos ſollicitaſſet Curiales, Stephano Perticenſi Regis conſanguineo in Archiepiſcopum electo, ipſum Gentilem cum pluribus aulicis in vincula coniectum. Eo tempore Guillelmum Regem in Eccleſiam Agrigentinam intrudendum fratrem Comitis Loricelli Regis conſobrini maximè curauiſſe. Verùm paulò poſt cùm Stephanus dignitati renunciaſſet Siciliæque valedixiſſet, rebus compoſitis Gentilem è carcere eductum, priſtinæque dignitati reſtitutum, cum pluribus aliis inter Regios familiares & Curiæ conſulares inſtitutum fuiſſe.

Porrò notandum eſt eundem Rocchum Pyrrhum erraſſe, vbi ait Epiſtolam

hanc scriptam Richardo Syracusano electo, cùm in omnibus tam editis quàm MSS. exemplaribus hujus Epistolæ titulus sit G. Capellano.

Comitem Loricelli.] Robertum Regis Guillelmi II. consanguineum, de quo sic Fazellus: *Erant eo tempore inter proceres Robertus Comes Loricelli Regis consobrinus*, &c. Hunc opinor esse quem inter Comestabulos Siciliæ nominat Rocchus Pyrrhus hoc modo: *Comes Loricelli nepos Regis Rogerij aut Guillelmi II. ex Beltrano.*

Zelus domus tuæ comedit me Deus.] Sic in editis. At For. Ful. Sorb. 2. Hard. Dom. pro *Deus* habent *Domine*. Neutrum verò Laun. Maz. 1. Sorb. 1. Bec. & Vall.

Inter initia.] Eodem modo legitur in Mog. Merl. Sorb. 1. & Vall. Sed in Laun. For. Ful. Sorb. 2. Maz. 1. Hard. Bec. Dom. *In recentia.*

Nec exemplum paternæ mansuetudinis.] Quid per paternam illam mansuetudinem intelligat Petrus noster non video. Etenim nullus est Historicorum hujus temporis, qui prauos mores Guillelmi I. Regis Siciliæ patris istius Guillelmi non detestetur: & eum idcircò Malum appellatum fuisse, filium verò Bonum asserat. Sic enim post Falcandum Scriptorem coætaneum Fazellus de eo loquitur. *Guillelmus I. fuit ingenio solerti, & militia strenuus: cupiditate verò & auaritia simul & crudelitate nulli secundus.* Rocchus Pyrrhus in Chronologia Regum Siciliæ, vbi de eo agit: *Cui cognomen Mali dederunt mores.* Nisi fortè dicamus rebus in regno post mortem ipsius turbatis eum à subditis suis, qui vitiorum ejus, vt sæpè solet, obliti fuerant, desideratum esse, vt testatur ipsemet Fazellus.

Domino Salernitano.] Hic est Romualdus Archiepiscopus Salernitanus, summo loco natus, vir doctus, & prudentia clarus: qui inter primos Guillelmi II. Consiliarios & regni administros recensetur ab historicis. De eo sic Rocchus Pyrrhus dum Regum Siciliæ Vicesgerentes enumerat: *Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus vnà cum Regina Margarita ob Guillelmi II. infantiam.* Habetur & inter eruditos sui sæculi scriptores: Et Romualdi ab ipsis mundi primordiis ad sua vsque tẽpora Chron. sæpe citat Baron. in Ann.

Subscripsit Concilio generali Lateranensi primo sub Alexandro III. anno 1180. Ad eum etiam plures Epistolas scripsit Alexander III. quæ habentur in Decretalibus. Obiit anno 1182. postquàm Ecclesiæ Salernitanæ annis 27. præfuisset.

Comiti Auellini.] Erat hic Rogerius Guillelmi I. consanguineus, ait Fazellus Dec. 2. l. 7. c. 4. post Falcandum, qui narrans conjurationẽ à proceribus in Guillelmum I. Regem factam, ex quibus erat idem Rogerius, de iis quæ post detectam conjurationem acta sunt, ita loquitur: *Alij ferè omnes ad galeas producti, regni terminos exierunt. Pepercit autem rex consanguineo suo Rogerio Comiti Auellini, quod in aliis crimen attrocissimum iudicabat, in eo putans ob ætatis lubricum errorem debere non facinus appellari: simulque prece motus & lachrimis Adeliciæ consobrinæ suæ eiusdem comitis auiæ, quæ, cùm alium hæredem superstitem non haberet, nepotem suum tenerrimè diligebat.* Post mortem verò Guillelmi I. inter primores regni Consiliarios à Margarita Regina matre Guillelmi II. infantis assumptus est.

Alligatum est verbum Domini in ore tuo.] Clericis curialibus, qui principum & magnatum peccata dissimulant, aptari potest Prouerbium, Canis ante offam. De quibus Scriptura: Canes muti non valentes latrare, quia diligunt munera, sequuntur retributiones.

Tertiare.] Id est tertiò admonere. Vid. Columella.

Nec moueris super contr. Ios.] Hæc pauca desunt in Laun. For. Ful. Sorb. 2. Dom. Hard. Bec.

Nec te zelus, &c.] Sic omnes præter Laun. & Maz. 1. in quibus legitur: *Nec te martyrij tangit affectio.*

Imo Domini.] Hæc vsque ad: *Quod si ex corde ageres*, desunt in Laun. Ful. For. Sorb. 2. Bec. Dom. Hard.

Manus in manu non erit Innocens malus.] Sic restitui hoc vltimum verbum: nam antea habebatur *manus*, sed Librariorum, opinor, vitio. Ita enim legunt exemplaria omnia & consentit vulgata lectio. Hebraïca etiam versio: *Manus ad manum non erit impunis malus.* Clarius Chaldaïca: *Qui extendit manu suam contra socium suum non erit innoxius à malo.* Sic & Syriaca. LXX. verò χειρὶ χεῖρας ἐμβαλὼν ἀδίκως οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. hoc est, *Manu manus injiciens iniustè non erit impunitus.* Cui conformis est S. Hieronymus: lib. 3. contrà Ruffin. *Manus inferens iniustè non erit impunitus.*

Inunxisset.] In omnibus MSS. habetur, *venisset & inunxisset.*

Ad Epistolam XI.

E*T rectum iter tenere.*] Hæc quæ habentur in titulo Epistolæ, desunt in Laun. For. Ful. & in aliis.

Scio quia parentes tui.] Hæc vſque ad *Gloria mundi*, deſunt in Laun. For. Ful. Sorb. 2. Bec. Hard.

Temeritatem.] Maz. 1. habet *Crudelitatem.*

Seductoria.] Sic reliqua præter Laun. & Maz. 1. quæ legunt *deceptoria.*

Cæſa.] Laun. For. Ful. Maz. 1. Sorb. 2. Dom. Bec. Hard. habent *afflicta.*

Queruloſa.] Sic editi MSS. verò *querula.*

Promiſſiones Dominus acceptat.] Iſta ſe reſtituiſſe ex vnico MS. Herbipolenſi ait Buſæus; licet alij MSS. quos habebat, legerent: *Nec enim promiſſionem acceptat Dominus, ſed promiſſionis effectum.* Quæ etiam lectio habetur in omnibus noſtris tam editis quàm MSS. codicibus.

Ne tunc timere velle.] In MSS. deeſt *timere.*

Qui opportunitatem deſerit.] Hæc vſque ad finem Epiſtolæ deſunt in Laun. For. Ful. Sorb. 2. Hard. Bec.

Ad Epiſtolam XII.

IN *ædificio Templi variis infortuniorum tunſionibus prius poliuntur.*] Aptiſſima allegoria. Sic in hymno feſti Dedicationis Eccleſiæ: *Tunſionibus, preſſuris expoliti lapides*, &c.

Veriſſimi.] Ita in For. & Vict. 2. Cæteri verò habent *veridici.*

Quia ignobilis.] Sic editi, atque Sorb. 1. & 2. Ful. Dom. Bec. Vall. Verùm Laun. ſic legit: *Quàm prudens, ac nobilis quàm nobilis.* For. & Hard. *Fatuus & ignobilis, quàm nobilis & prudens.*

Curioſè.] Sic in editis. In MSS. verò *Curioſitate.*

De mundo.] Hæc vſque ad *Aſſumptus eſt*, deſunt in Laun. For. Ful. Dom. Bec. Hard. & in Sorb. 2.

Ad Epiſtolam XIII.

RELAXARE *compellor.*] Sic Vall. & Boër. ſed Merl. Mog. & Sorb. 1. *Laxare.* In Laun. Maz. 1. Dom. Bec. ſic legitur: *Laxatur os meum.* In Sorb. 2. For. Ful. & Hard. *Relaxatur.*

Prioratus.] Ita omnes alij præter Laun. & Maz. 1. in quibus habetur, *& prioratu.*

Et Chriſti vinculis.] Hæc vſque ad *per clauſuram*, deſunt in Laun. For. Ful. & Dom.

Verbum Eccleſiaſtici.] Hæc vſque ad *Doleo* non habentur in Laun. For. Ful. Dom. Sorb. 2. Bec. Hard.

Ad Epiſtolam XIV.

HÆc Epiſtola licet elegans deeſt in quibuſdam codicibus MSS.

Infudit.] In Laun. For. Maz. 1. Vall. & Dom. *Effudit.*

Sane frequenter.] Hæc vſque ad, *Ego putridiſſimus puluis*, deſunt in Laun. For. & Marc.

Modico pane] In Lau. For. Maz. 1. & Dom. *Vno pane.*

Cum hilaritate animi & quiete corporis] Hæc abſunt à Laun. Maz. 1 & For.

Et ieiunare] In Laun. Vall. Dom. Vict. For. Sorb. 1. Boër. *iuuenari.* In Maz. 1. & 2. *Inueterari.* In editis, *inueniri.*

In animæ & corporis mei exitium.] Aliter Laun. Maz. 1. & 2. & For. *Animæque meæ ſuſtinere diſpendium.*

Nunquid gloria H.] Hæc vſque ad *Eſca ventri*, deſunt in Laun. & For.

Porrò panis vitæ.] Hæc pauca vſque ad *Sanè ſeru.* deſunt in Laun. & For.

Herlinini.] Hoc vocabulum variè habetur in omnibus exemplaribus. Nam Laun. Sorb. 1. & For. legunt *Herlebenij.* Dom. & Vall. *Hellequini.* Merl. Mog. Maz. 1. Boer. & Vict. *Herlerini.* Aliter etiam exemplaria MSS. Buſæi, qui quidem cur repoſuerit *Herlinini* ſatis idoneam affert rationem, quam Lector videre poterit.

Diues enim, &c.] Hæc vſque ad *Miſerrimi* deſunt in Laun. For. Maz. 1. Vict. 2. Sed antè habetur: *juſtitia verò liberabit à morte.*

Apud homines.] Et hæc vſque ad *Scio*, non ſunt in Laun. For. & Vict.

Sic vt non perdat.] Ab hoc verſu vſque ad *ego ſane diſpendia*, decem circiter lineæ deſunt in Laun. For. & Marc.

Ego ſanè diſpendia.] Hæc vſque ad *Porrò quamuis*, deſiderantur in Sorb. 1.

Imperialis.] Laun. For. & Maz. 1. legunt *Nuptialis.*

A Domino.] Hæc deſunt in Laun. Sorb. 1. Mog. & For.

Innectit.] In Laun. For. Maz. 1. *Immiſcet.*

Ipſi verò talentum Domini.] Ab his verbis, vſque ad, *ipſi autem tanquam lapides*, ideſt columna integra & amplius, deeſt in Laun. For. Maz. 1. & Marc.

Ad curiales redeo.] Hæc vſque ad, *Apponitur Clerico*, paulò aliter in cæteris habentur. Laun. For. Maz. 1. & Dominic. ſic legunt. *Circa curiam enim in accipiendo cibo, in equitatione, in vigiliis*

non est ordo, nec est ratio, nec est modus.

Apponitur Clerico.] Laun. For. Maz. 1. & Dom. sic habent. *Apponitur in mensa militis, aut Clerici curialis, panis plumbeus, loliatus, & crudus.*

Rancidum.] Hoc verbum deest in Laun. For. & Maz. 1.

Vidi aliquando.] In Laun. For. Maz. 1. Dom. & Vict. sic: *Vidi coram magnatibus curiæ vinum adeò fæculentum quandoque apponi.*

Cum horrore & rictu.] Hæc absunt à Laun. For. Maz. 1.

Cereuisia.] Hæ duæ lineæ desunt in Laun. & For.

Semicrudæ.] In Laun. Maz. 1. & For. *Semicoctæ.*

Curialibus miseriis.] Hæ duæ columnæ integræ vsque ad, *Domine Iesu Christe*, desunt in Laun. Vict. 2. & 3. Maz. 1. For. & Marc.

Molestias Mareschallorum.] Mareschallus est vox vsitatissima præcipuè apud Scriptores rerum Anglicarum: de qua sic Guillelmus Somnerus in Glossario. Mareschallus deducitur ex veteri vocabulo *Mare* quod idem est ac equus & *Schal*, idest seruus. Olim enim, aiunt, vilis fuit muneris nomen equorum, custodem siue seruum significans. Posteà verò præclaræ dignitatis nomen euasit. Sic enim vocauerunt eum, qui Latinis aliter Comes stabuli, magister siue præfectus equitum Græcè πρωτοστράτωρ. Legendi Cassiodorus lib. 6. variorum. P. Gregorius, lib. 6. Syntag. c. 8. Hotomanus in comm. de verb. feud. & Gerardus Vossius.

Vox præconi.] In Sorb. 1. Vict. 2. & 3. legitur, *vox præconia.*

Sanguinem minuunt.] Vox *sanguinem* non habetur in Sorb. 1. Vict. 2. & 3. nec malè, nam & sola vox minuere significat aperire venam & φλεβοτομεῖν: vt habetur in antiquis cõsuetudinibus Cluniacensis monasterij, collectore S. Vdalrico lib. 2. cap. 21. vbi & aliquando solo verbo *minutionis* vtitur: Florebat anno 1080. habentur hæ consuetudines tomo Spicilegij Dachcriani. Eodem etiam modo loquitur Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 12. Idem frequenter legere est in statutis Carthusiensibus.

Sagmarios instare sagmariis.] In Sorb. 1. Dom. & Victorinis tribus legitur *Summarios*: vt in Herbipolensi MS. apud Busæum: vel *Saumarios*, vt in quibusdam, & in MS. Confluentino ejusdem *Busæi*: nec malè: licet Busæus post Gerardum Vossium vocabulum istud rejecerit, apponendo *Sagmarios*. Nec video, cur idem Vossius approbante Busæo, voluerit emendare vocem illam apud S. Bernardum, lib. 3. de consid. cap. 3. vbi dicitur: *Summarij non leuati sarcinis, onusti nihilominus repatriant vel inuiti.* Et monuerit legendum esse *Sagmarij*. Cum in omnibus MSS. S. Bernardi legatur *Summarij*, vt mihi asseruit doctissimus Domnus Ioannes Mabillon Benedictinus, qui in nouissima sua operum S. Bernardi editione vocem *Summarij* appositè restituit. Certè enim nouimus cum Vossio σάγμα significare onus, vel stratum, cui onera aptantur: vnde σαγμάριοι quasi Sarcinarij & onerum bajuli. Verùm nouimus etiam Summarij vocem esse antiquam licet barbaram, sed ætate Bernardi vsitatissimam apud auctores præcipuè, qui de rebus Gallicis & Anglicis scripserunt, apud Matthæum Paris. Radulfum de Diceto, Ioh. Bromton, Geruasium Dorob. & alios. Nec eo inficias vocabulum hoc deductnm esse à Græco σάγμα vnde dictum est Latinè Sauma, & postmodùm Summa, Gallicè *vne Somme:* vnde Saumarius & Summarius Gallicè *Sommier*, Anglicè *Sumpter.*

Balatrones.] Sic se restituisse ait Busæus, quia vox ista Latina est, & à bonis auctoribus vsurpata pro hominibus nullius pretij. Nullum tamen exemplarium nostrorum legit Balatrones sed Baratrones: quæ vox etiam admittitur à nouissimis auctoribus, vt à Spelmanno, qui sic ait: *Balatro vel Baratro, nequam, inquit Lydius ex M. Goldasto.* Et Laurentius Lucensis in onomastico ex Festo *Balatrones* inquit, *dicti olim Baratrones, quasi digni Baratro.*

Ad Epistolam XV.

AD *Comitem quendam electum in Ep. Carn.*] Fuit is Raynaldus, aut, vt alij, Reginaldus *de Monçon*, filius Reginaldi Comitis *de Monçon* aliàs *de Bar*, & Agnetis Theobaldi magni Campaniæ Comitis filiæ. Hic cùm esset Thesaurarius Ecclesiæ S. Martini Turonensis, & Præpositus Ecclesiæ Carnotensis, ex Soucheto in historia MS. ejusdem Ecclesiæ, anno circiter 1187. successit in Episcopatu Carnotensi Petro Cellensi Abbati, non autem Ioanni Sarisberiensi, vt scripsit Busæus. Constat enim apud omnes Ioannis Sarisberiensis suc-

cessorem fuisse Petrum Cellensem. Sic enim ad Rainaldum nostrum scribens Stephanus Tornacensis, & promotioni ipsius ad Episcopatum congratulans, meminit Ioannis & Petri prædecessorum ejus. Consentiunt omnes historici, & Necrologium Carnotense, quod de virtutibus ejus ita loquitur: *Octauo Cal. Augusti obiit Reginaldus illustris comes Moncionis, pro cujus anima Reginaldus ejus filius Carnotum Ecclesiæ venerandus Antistes capellam SS. Sergij & Bacchi in curia domorum Episcopalium sitam, in ea libertate & immunitate, qua eam possidebat, concessit Capitulo Carnotensi jure plenario perpetuò possidendam. Pro cujus beneficij largitione statutum est anniuersarium patris ejus & matris, & Comitis Henrici, & ipsius Episcopi cùm decesserit celebrari, ac prouentum dictæ Capellæ Canonicis qui interfuerint, distribui.* Ibidem posteà *Sexto Idus Decemb. obiit anno 1217. venerabilis pater piæ memoriæ Reginaldus, hujus sanctæ sedis reuerendus Antistes, Illustris Comitis Moncionis filius, clara stirpe Francorum Principum & Regali cognatione vir nobilissimus. Sed & animi liberalitate longè nobilior, & corde humilis ac benignus.*

Tanquam ea quæ sunt.] Pauca hæc desiderantur in Laun. & in Major.

Dispensator.] Deest hoc vocabulum in Laun. Ful. Merl. For. Dom. Sorb. 1. 2. Maz. 1. 2. Vall. Hard. Bec. Major.

Superhumerali autem rationale adjicitur.] Omnes MS. Codices legunt in hunc modum. *Super rationale autem adjicitur in quo*, &c.

Consobrinus Regis.] Scilicet Philippi Augusti Regis Franciæ, cujus pater Ludouicus Iunior duxerat Adelam sororem Agnetis matris ipsius Rainaldi.

Quantò est celebrior titulus tuæ dignitatis, tantò gloriosius tibi cedit ad cumulum laudis.] Hîc paululùm variant nostri codices Laun. Dom. Sorb. 1. 2. & Maz. 1. 2. sic legunt: *Quantò*, &c. *tantò gloriosius tibi erit, si alios*, &c.

Quorum incessus erecta ceruice.] In Laun. For. Ful. Dom. & Major. Ita legitur: *Quorum habitu in veste pompatili, quorum incessus*, &c.

Mellitis.] Rectiùs quàm in For. Ful. Vict. 2. *Mollitis.*

Sanctioris.] For. Ful. Vict. 2. & Merl. *Sanioris.*

Theobaldus.] Auus Rainaldi per Agnetem filiam suam, quæ Rainaldum peperit. Fuit autem Theobaldus Campaniæ Comes, vir nobilitate, sanctitate & rebus gestis viribusque clarissimus. De eo sic Ioannes à S. Victore in Memoriali historiæ, quod habetur manuscriptum in Bibliotheca S. Victoris Parisiensis, ad annum 1137. *Hoc tempore florebat Theobaldus Comes Campaniæ, pater orphanorum, & judex viduarum, oculus cæcorum, pes claudorum, singulariter munificus in pauperibus sustentandis, in exstruendis quoque monasteriis, & erga Religiosos quosque largitate incomparabili. Hic tres habuit filios Comites, Henricum Campaniæ, Theobaldum Blesensem, & Carnotensem Stephanum: & Guillelmum Remensem Archiepiscopum: filiasque plures habuit, quarum vnam Adelam nomine Rex Francorum Ludouicus VII. accepit vxorem, de qua Philippus Augustus procreatus est.* Vbi notandum falsò dici Stephanum fuisse Comitem Carnotensem: Nullus enim auctor est, qui hoc illi tribuerit, sed omnes consentiunt eum fuisse Comitem Sancerranum, siue Sacro-Cæsariensem, posteà vxore mortua Carthusianum effectum. De Theobaldo magno Albericus Monachus Trium-fontium Ord. Cisterciensis, in Diœcesi Leodiensi, Auctor σύγχρονος in Chronico MS. Ita scribit: *Anno 1152. moritur Campaniæ Comes Theobaldus sexto Idus Ianuarij, & apud Latiniacum sepelitur. Quatuor habuit filios Henricum Comitem Trecensem Palatinum, largitate & liberalitate famosum: Theobaldum Comitem Blesensem, qui tenuit Carnutum, Stephanum Comitem de Sancerre, quod Sacrum Cæsaris est dictum: Et Guillelmum Archiepiscopum Senonensem, posteà Remensem, ad quem magister Petrus Comestor scripsit historiam scholasticam. Habuit etiam filias sex. Prima fuit Maria Burgundiæ Ducissa: Secunda Agnes Barriducis Comitissa: Tertia quædam Ducissa in partibus remotis. Hanc posteà duxit Guillielmus de Goet in Diœcesi Carnotensi: Quarta Comitissa Pertici Mathildis: Quinta Monialis Fontis-Ebraldi: Sexta Adala Francorum Regina.* Quàm verò pius & sanctus fuerit Theobaldus hinc apparet, quòd intima cum S. Bernardo amicitia conjunctus fuerit, ab eoque in iis, quæ ad Deum pertinerent, totus dependeret. Indicant etiam innumerabiles Ecclesiæ, monasteria, Xenodochia ab ipso fundata, & donis cumulata, quibus maximè Burgundia & Campania repletæ sunt. Plura de eo referrem, nisi breuitati consulerem, & nisi spes quædam mihi affulgeret fore vt aliquis insignium nostri temporis Scriptorum huic operi manum admoueat, & historiam aut Genealogiam illustrium Campaniæ Comitum

eruditi Pithoëi morte interruptam nobis deſcribat.

Archiepiſcopus Remenſis.] Hîc eſt Guillelmus cognomento Albimanus, filius Theobaldi Magni; *qui quidem ſub ferula Bernardi Claraualleuſis educatus, religioſiſſimus euaſit*, inquit Tauellus in vita Archiep. Senon. *Vnde & ſenilem induit ab adoleſcentia grauitatem*, ait hîc Bleſenſis. Ex Canonico primùm S. Quiriaci vel Cyriaci Pruuinenſis in Epiſcopum Carnotenſem electus, non conſecratus eſt: Nam poſt aliquod tempus Senonenſis, deinde Remenſis Archiepiſcopus conſecratus, tandem Cardinalis tituli S. Sabinæ ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi, anno 1179. creatus eſt. Vir non illuſtribus modò verùm Regiis natalibus; non ingenio tantùm & rerum geſtarum gloria, ſed eximia in Deum pietate clariſſimus. Eum Alexander III. iam Archiepiſcopum Senonenſem, Legatum in Angliam miſit, vt de morte S. Thomæ quæſtionem haberet; ibique tam prudenter & animosè ſe geſſit, vt Henricum Regem Angliæ ad pœnitentiam induxerit. Quanto autem in pretio eſſet apud Philippum Auguſtum Francorum Regem ſororis ſuæ filium, hinc elucet quòd ſupremus ab eo Regni adminiſter factus ſit, perpetuóque principali lateri adhærens: Vnde cùm Lucius III. Summus Pontifex ejus videndi deſiderio flagrans, ſcripſiſſet Regi, vt ſibi Cardinalem mitteret, Lucio ſic reſcripſit Auguſtus: *Adſtitit ſuper omnes amicos & fideles noſtros chariſſimus auunculus noſter Guillielmus, in conſiliis noſtris oculus vigilans, in negotiis dextra manus. Eum vel ad tempus recedere à nobis, ſuccedere eſt hoſtibus noſtris. Retinuimus eum clauum in oculis hoſtium noſtrorum, & in lateribus eorum lanceam: Sine ipſo fieri nihil exiſtimantes, ſiue de pace, ſiue de bello cum hoſtibus eſſet agendum.* Obiit anno 1202. Plura de eo paſſim hiſtorici.

Benè diſpenſas.] Hanc ſententiam deſumpſit Bleſenſis ex S. Bernardo Sermone 1. de SS. Petro & Paulo.

Scripta videtur hæc epiſtola circa annum 1187. quo inſtitutus eſt Epiſcopus Rainaldus.

Ad Epiſtolam XVI.

CLEPSYDRA.] Ex Philelpho, l. 5. ep. 6. *Clepſydra, erat olim vas quoddam vitreum, quod æqualibus dimenſionibus ſignatas horas oſtendebat, ad cujus etiam fundum erat foramen apertum quod aquam emitteret, & ita horæ per aquæ diminutionem quot eſſent videri poterant.* Itaque Clepſydra nominatur, quòd aquam velet aut furetur. Dicitur autem Clepſydra à Cœlio Rodigino, lib. 18. Antiq. Lection. cap. 39. Aſtronomicum ſiue Horonomicum organum, horas dimetiens. Cleomedi eſt ὑδρολογία: vnde & qui Clepſydræ æqualitatem cuſtodiebat ὑδρωρ dicebatur. Cùm autem Romani vigilias militares in quatuor tempora æqualiter diſtinguerent, eas Primipilus Clepſydris diſcernebat. Vnde Vegetius: *In quatuor partes ad Clepſydram ſunt diuiſæ Vigiliæ.* Et Cæſar loquens de inſula Britannia ſic ait: *Certis ex aqua menſuris breuiores eſſe noctes quàm in continente videbamus.*

Sed erit qui dicat.] In quibuſdam codd. legitur. *Sed quis erit qui dicat?*

Ad Epiſtolam XVII.

FILIVS *eſt auaritiæ, idololatra pecuniæ.*] Hæc pauca non ſunt in Laun. For. Ful. Bec Dom. Maz. 2.

Sanè fœnerator.] Ab hinc vſque ad *porrò negat.* non legitur in For. Ful. Dom. Bec.

Plus.] In For. Ful. Maz. 1. habetur, *nunc.*

Quidquid proponas.] Hæc vſque ad *negotiatorem*, non ſunt in For. & Dom.

Quia non cognoui negotiationem.] Eſt hæc verſio LXX. Interpretum, niſi quòd habent *negotiationes*, Græcè πραγματείας. Et ita legit Pſalterium vetus, & Romanum, quod & ſequuntur Arnobius, Chryſoſtomus, Auguſtinus, ſimiliter & verſio Æthiopica, Hebraïca ספרות *numeros* Chaldaïca, verſio *numerum earum:* fortè, bonitatum tuarum. Syriaca & Arabica legunt *ſcripturam.* Theodoritus ex Symmacho ſic habent: οὐ γὰρ οἶδα ἐξαριθμῆσαι: *Non enim noui dinumerare.* Vulgara verò legit *litteraturam*, cui concordat verſio Hieronymi ſecundùm Hebraïcam veritatem, vbi habetur *litteraturas:* quia in quibuſdam exemplaribus Græcis legitur γραμματείας. Hanc etiam alibi ſequitur Auguſtinus. Quod autem ſequitur, *Introibo in potentias Domini*, Hebraïcè habetur בגבורות *in fortitudines.* Senſus autem iſtius verſiculi ſecundùm Hebraïcam verſionem eſt: Quoniam non cognoui numerum, aut dinumerare non poſſum tua erga me beneficia, quotidie tuam potentiam, ideſt, tua fortia facta & juſtitiam prædicabo. Quòd ſi vox Sephoroth *numeres*, ſuma-

tur pro arte numeraria, qua numerant mercatores, quæque cum negotiationibus maximè conjuncta est, cùm omnis negotiatio pœne fiat in numerando, & in rationibus subducendis, sensus erit: Quoniam non cognoui negotia sæculi, accedam ad celebrandam justitiam & misericordiam tuam, atque beneficia quæ à te maxima accepi. Secundùm vulgatam versionem hic est sensus: Quoniam non sum eruditus in scientiis, aut sacris aut etiam profanis, mihi satis erit meditari in mirabilibus Dei, ejusque potentiam recolere & commemorare. Ita Genebrardus & alij.

Nam & Iob.] Sciendum primò hanc sententiam non reperiri in libro Iob, sed esse desumptam ex Ecclesiastici cap. 26. vers. 37. Deinde in textu originali desiderantur hæc duo verba *Dei* & *labij*, quæ addit Blesensis ad majorem intelligentiam. Sic autem habent LXX. *μόλις ἐξαιρεῖται ἔμπυρος ἀπὸ πλημμελείας, καὶ οὐ δικαιωθήσεται κάπηλος ἀφ' ἁμαρτίας.* id est: *Difficilè exuetur negotians à delicto, & non justificabitur caupo à peccato.*

Esaü quem Dominus.] Hæc vsque ad *numquid metuis*, desunt in Laun. For. Ful. Dom. & Bec.

Si tibi sufficeret.] In Laun. Ful. Maz. 1. Dom. *sufficeres.*

Ad Epistolam XVIII.

SÆVISSIMIS *mansuetus.*] Aptiùs in Laun. For. Major. Maz. 1. Dom. Merl. *Sæuissimus mansuetis.*

Cum teneret summam rerum abundantiam.] Hæc vox *abundantiam*, non habetur in For. Major. Dom. Merl. Maz. 1. & rectè.

Ad omnia inhumanus. For. Maz. 1. Vict. 2. 3. Merl. legunt *ad odia.* Sed Dom. habet, *ad odia præparatus.*

Subneruati.] Ita Dom. & Victt. alij aliter, sed corruptè. For. *submensati*, Major. *sublimati.* Maz. 1. *obstinati.*

Fugacis.] Maz. 1. & Dom. *Fucati.* For. & Vict. 2. habent vtrumque, *Fugacis & fugati.*

Nihil pudicitiæ.] Ante hæc verba additur in For. Maz. 1. Vict. 2. & Dom. *nihil justitiæ.*

Ad Epistolam XIX.

QVI *interrogant, interrogent in Abela.*] Idest: Quando aliqui dubitant, & volunt interrogare de dubio, vadant ad interrogandum in Abela vrbe Palæstinæ, & ibi respondebitur eis. Quia scilicet ista est ciuitas in qua sunt Sapientes, qui respondent in Israël de omnibus dubiis. Sic Tostatus in hunc locum. Alium sensum tradunt Hebræi, sed maximè obscurum esse conueniunt omnes Interpretes. Iste verò magis congruit litteræ & historiæ, eumque sequutus est Petrus Bles. comparatione facta istius vrbis Abelæ cum Lutetia Parisiorum, qua ex toto orbe Sapientes consuluntur.

Restituenda sit viro.] For. Ful. Maz. 1. Dom. Victt. habent, *restituta.*

Quòd si vir posteà veræ mortis tributum soluerit, ipsa liberata à lege viri, nubat cui vult in Domino.] De hoc vide notam Busæi.

Ex Concilio apud Compendium.] Hæc sunt verba Concilij: *Mulier si sine commeatu viri sui velum in caput miserit, si viro placuerit, recipiat iterum eam ad conjugium.* Pro *commeatu*, in aliquibus exemplaribus ponitur *comiato.* ut in capitularibus lib. 5. c. 6. in decretis Buchardi, lib. 9. c. 47. Apud Iuonem. par. 8. c. 185. habetur sine *commeatu.* Parte verò 9. c. 124. *sine licentia.* Et sic apud Gratianum 33. qu. 5. c. *Mulier si sine.* Ex commeatu comiatum, ex comiato *Congé* nostri fecerunt.

Ad Epistolam XX.

DOMINVS *vester.*] Idest Rainaldus Episcopus Carnotensis, de quo diximus ad epist. 15.

A Philippo Rege.] Intelligit Philippum Augustum Francorum Regem, qui ad expugnandum Saladinum potentissimum Saracenorum Principem, & ad subueniendum Terræ sanctæ, Decimam omnium bonorum tam à Laïcis, quàm à Clericis exigebat: Quæ Decima ideò Saladina dicta est, quòd ad expellendum è Terra sancta Saladinum collecta fuerit.

Æqualis Regi genere.] Quia Rainaidus erat Regis consanguineus. Vide notas ad Epist. 15.

Sic paulatim transibit Decimatio in consuetudinem.] Id rectè auguratus fuerat Blesensis: Nam licet expeditio illa transmarina cum tanto apparatu tantoque zelo suscepta sit, biennio tamen dilata est, & Decimæ exactæ ac persolutæ; nec cessante bello ab exactione cestatum est, vt innuit Choppinus, libro tertio de Doman. tit. 23. *Neglecto sacrarum ex-*

peditionum consilio, nihilo secius decumantur Sacerdotiorum reditus, & Decimæ in annuas fisci rationes Patrimonij instar reseruantur.

Scripta anno 1188. quo scilicet Reges Franciæ & Angliæ, multique magnates, & aliorum infinita multitudo se cruce signarunt ad subueniendum terræ Hierosolymitanæ.

Ad Epistolam XXI.

INDIGNANTISSIME *respexisti*, &c.] In Dom. Bec. Sorb. 2. adduntur hæc duo verba, *& despexisti*, quæ hîc restituimus.

Vnde tibi venerit pes superbiæ.] Desunt hæc in For. Ful. Maz. 2. Sorb. 2. Dom. & Bec.

Forestariis.] Forestarij dicebantur præsides vel custodes forestium vel forestarum. Est autem forestis vox Gallica *Forest*, Sylua saltus. Sic Guillielmus Somnerus in Glossario.

Disperdet Dominus.] Hæc pauca vsque *ad caue quæso*, non sunt in For. Ful. Dom. Sorb. 2. & Maz. 2.

Ad Epistolam XXII.

SOLA exemplaria Merlinum vitam & Sorb. 1. MS. habent vt hic in titulo Bathoniensis Archidiaconus, quod non legitur in omnibus aliis; & rectè: nondum enim in Anglia fuisse videtur, cùm hæc scriberet Petrus Blesensis. Vide ipsius vitam quam operibus præfiximus.

Ioanni de Saresberiis.] Ille est Ioannes Saresberiensis inter litteratos sui temporis eruditissimus, vt testantur varia ejus opera, ex quibus quædam excusa, alia in Bibliothecis præsertim Angliæ recondita doctorum obstetricantem manum expectant.

Hic ex mediocribus parentibus & fortuna tenui natus, aliquandiu primùm apud Petrum Cellensem mansit, & ab eò benignè & liberaliter est sustentatus: Vnde & sæpe Clericum suum Petrus appellat. Quantùm verò ipsi obstrictus esset, testatur idem Ioannes epist. 8. Dehinc Parisios arcem scientiæ studiorum causâ profectus, cura Theobaldi Magni Campaniæ Comitis viri munificentissimi, in scholis est educatus. Posteà Romam profectus est ad salutandum Hadrianum IV. summum Pontificem Compatriotam suum, qui eum tam amicè liberaliterque excepit, vt in vlteriorem familiaritatem admitteret, Commensalem sæpe haberet, & arcana conscientiæ secretiora ipsi reuelaret, vt ipsemet Ioannes testatur in suo Metalogico, lib. 4. c. 42. Quanta autem apud eumdem Hadrianum libertate loquendi, ipso Summo Pontifice jubente, vteretur, disertè declarat in Polycratico lib. 6. cap. 24.

Reuersus Parisiol aliquandiù Doctoris munere ibi in Academia perfunctus est, vbi inter ceteros magni nominis discipulos habuit Petrum Blesensem, qui propterea eum sæpe magistrum suum nominat. Tum in patriam regressus primùm Theobaldi Cantuariensis Archiepiscopi, mox S. Thomæ ejusdem successoris familiaris & ad mortem vsque comes indiuiduus fuit: Ita vt à Petro Cellensi, lib. 7. epist. 8. dicatur, *pretioso sanguine B. Thomæ martyris intinctus.*

Annis verò post mortem S. Thomæ 4. aut 5. Idest, anno Christi 1176. ex Radulfo & Geruasio, vel 1177. ex Monacho Autissiodorensi, & Roberto de monte, procurante Willelmo Theobaldi magni filio, qui ex Carnotensi sede ad Senonensem Archiepiscopatum translatus fuerat, & postulante Ludouico Iuniore Francorum Rege, ipse Ioannes à Capitulo Carnotensi in Episcopum electus est. Itaque Decanus & Cantor pluresque Clerici Carnotensis Ecclesiæ Cantuariam cum litteris Capituli, Regis, & Archiepiscopi Senonensis aduenerunt; qui in Capitulum Cantuariense introducti litteras fidem & auctoritatem suæ postulationi præstantes exhibuerunt, vt est apud Geruasium & Radulfum.

Perlectis publicè litteris, summo omnium gaudio cum hymnis & canticis electus ad Ecclesiam perductus est. Tum à Carnotensibus in Franciam deductus, Senonis consecratus est à Mauricio Episcopo Parisiensi. Sex aut septem annis Ecclesiam Carnotensem administrauit. Nam obiit ann. 1182. sepultusque est in Abbatia de Iosaphat, juxta Carnotum.

Solebat autem ille promotionem suam meritis gloriosi Martyris S. Thomæ magistri sui tribuere, ideoque in litteris suis aut Chartis sæpissime ita scribebat: *Ioannes diuina miseratione, & meritis S. Thomæ Martyris Carnotensis Ecclesiæ minister humilis.* Pietatem & sanctitatem ejus mirificè extollit Necrologium Carnotense, & inter alia eum Magistri sui exemplo Cilicio à collo ad pedes indui consueuisse refert, vt habet Ioan. Baptista Souche-

tus in Historia MS. Ecclesiæ Carnotensis lib. 4. cap. 22. Inter multa autem quę contulit Carnotensi Ecclesiæ beneficia, reperitur vas pretiosum, in quo sanguis S. Thomæ asseruabatur: quem scilicet effusum in pauimentum Ecclesiæ, post mortem viri Sancti collegerat; de eo sic Geruasius, *Collectus est ille sacrosanctus sanguis cum cerebro & testulis, & diligenter repositus est, post modicum toti mundo propinandus.*

Quoties communes Ecclesiæ Anglicanæ pressuras, &c.] Historiam calamitatum Ecclesiæ Anglicanæ ex dissidio inter Henricum Regem & Thomam Archiepiscopum Cantuariensem ortarum, fusè narrant ejus æui scriptores, & maximè Processus S. Thomæ, ex historia quadripartita aut quadrilogio compositus.

Ferre.] Hæc vox non legitur in For. Ful. Maz. 1. 2. Dom. & rectè: nam & deest in originali Bibliorum.

Suspensionis animaduersione reprimitis.] Videtur loqui de excommunicatione, quam S. Thomas fulminauerat in eos, qui bona Ecclesiæ Cantuar. injustè occupata detinebant, similiter & in Eboracensem Archiepiscopum, aliosque Episcopos, & magnates, qui coronationi Regis Henrici Iunioris interfuerant. Vide Processum, l. 2. c. 29. Geruasium & Radulfum.

Salomon quoque dicit.] Hæc vsque ad *plurimum quidem*, non sunt in For. & Ful.

Exhibeatis vos.] Abhinc vsque ad *Sanè licet*, non legitur, in For. Ful. Dom. & Bec.

Propter coronationem noui Regis.] Hæc fuit vera & vnica causa aut occasio necis S. Thomæ. Nam & mediantibus Summo Pontifice, Rege Francorum, & Archiepiscopo Senonensi, Thomas Henrico Regi, licet diutissimè & pertinaciter renitenti, reconciliatus fuerat, reuocatis & abolitis prauis Decretis, quæ tam funesti inter Regem & Archiepiscopum dissidij causa fuerant, ipseque Archiepiscopus in Ecclesiæ suæ bonorumque omnium possessionem redire permissus. Verùm cùm Iuribus suis nihil detrahi pateretur, Eboracensem Archiepiscopum, qui Iuniorem Regem sacrauerat, Episcopos etiam plures & magnates, aliosque omnes qui coronationi interfuerant, nomine Summi Pontificis excommunicauit, nempe ne propriæ personæ injuriam vlcisci videretur, priùs excommunicationis sententiam à Summo Pontifice obtinuerat. Quæ res in tantam iracundiam Henricum concitauit vt in duriora quædam verba in Archiepiscopum proruperit, ex quibus trucidandi Sanctum virum nefarij homines occasionem arripuerunt.

Per legatos sedis Ap.] Plures variis temporibus missi sunt ab Alex. III. ad pacem inter Henricum Regem & S. Thomam stabiliendam legati: qui verò sint isti, qui post coronationem Henrici Iunioris missi sint, & de quibus hîc loquitur Blesensis, prorsus incertum est; Cùm de illa legatione ne verbum quidem apud auctores istius temporis reperire sit, nec apud ipsummet Baronium, qui rem totam accuratissimè descripsit. Nisi fortè dicamus eos esse Gratianum & Viuianum Cardinales, quos anno superiore, idest 1169. pro hac causa vltimùm à Summo Pontifice missos narrant historici. Vid. Process. lib. 2. c. 27. Geruasius, Radulfus, & post illos Baronius, tom. 12. ad ann. 1169.

Casu.] In For. Ful. Bec. Dom. & Vict. legitur *statu*, & rectiùs.

Videtur hæc epistola scripta ann. 1170. Nam in ea mentionem facit coronationis Henrici Iunioris, quæ facta hoc anno. Sequenti autem, idest, 1171. ineunte, S. Thomas martyrio coronatus est.

Ad Epistolam XXIII.

OCTAVIANO.] Ille est octauianus nobilis Romanus, qui primùm Subdiaconus Apostolicus ab Alexandro III. Diaconus Cardinalis SS. Sergij & Bacchi, tum à Lucio 3. postmodum Episcopus Cardinalis Ostiensis, & Vicarius vrbis à Clemente III. creatus est, inquit Ciaconius, in vitis Pontif. Quod ad legationem attinet, qua fungebatur, cùm ei *scripsit Blesensis, hanc epistolam querelis plenam de his quæ perperàm agebantur in Ecclesia Dei*, ait Baronius, ad ann. 1187. *missus est ab Vrbano III. in Angliam cum Hugone de Nunant electo Cestrensi, aliàs Couentrensi, quibus commisit legatiam in Hiberniam ad coronandum ibi Ioannem filium Regis Henrici II. Sed Rex coronationem distulit, & prædictos Legatos duxit secum in Normanniam*, &c.

Hic est Octauianus. *Cui Richardus Anglorum Rex cùm ad sacrum bellum pergeret, occurrente sibi ad ostia Tiberina (erat enim Ostiensis Episcopus) turpia multa, dixit, improperando Romanis Simoniam, quòd 700. marcas habuerint pro consecratione Cenomanensis*

nensis Episcopi, & 1500. marcas pro Legatione Eliensis Episcopi, & pecuniam magnam ne deponeretur Burdegalensis, qui à Clericis suis accusabatur in crimine. Eadem Baronius ex Rogero.

Ille est etiam, quem ait Baronius missum à Cælestino III. anno 1192. cum Iordano Cardinali à Fossa-noua in Normanniam, ad dirimendam litem, quæ erat inter Guillelmum Eliensem Episcopum regni Angliæ Cancellarium, & Walterum Rotomagensem Archiepiscopum, de qua suo loco infrà dicemus. Verùm re infecta recesserunt.

Quanto autem apud Innocentium III. in pretio fuerit, hinc potissimũ apparet, quòd Summus Pont. Castrum montis S. Mariæ destrui jusserit, in quo prædecessoris sui tempore Conradus Musca Octauianum Episcopum Ostiensem è Francia redeuntem detinuerat. *Vt esset hæc demolitio in titulum memoriæ sempiternæ*, ait Ciacon. ibid. Ad eum etiam, quem Vicarium suum in vrbe constituerat, in mandatis dedit, vt altaria quædam Basilicæ vaticanæ solemni ritu dedicaret. Insuper bis eum Legatum à latere suo destinauit, semel in Siciliam, ad Constantiam Augustam, vt suo & filij sui Friderici II. nomine fidei Sacramentum exigeret, eique beneficiario Iure, Regni titulos more majorum Apostolicæ sedis nomine concederet. Iterùm in Galliam ad Philippum Augustum missus est, vt legitimo matrimonio, quod cum vxore Isemberga vel Engelberga contraxerat, & adulterino, quòd cùm Agnete, aliàs Maria, Meraniæ in Istria ducis filia, contra jus fasque inierat, irritum declararet. Raynaldus ad ann. 1200.

Notandum porrò hîc occurit, quòd in titulo dicatur Octauianus Card. Presbyter in omnibus exemplaribus, cùm tamen dicat Baronius eum tantùm fuisse Cardinalem * Diaconum qui in Angliam ab Vrbano missus est: Vnde & Ciaconius suprà ait eum solùmmodò à Clemente III. Cardinalem Episcopum creatum.

**Textus ex Rogero legit* Subdiaconum, *sed ad marginem rectè ponitur* Diaconum.

Causæ ruinæ.] In Maz. 1. Sorb. 1. Dom. Major. Vall. & Merl. legitur *occasio.*

Consentire volebat.] In For. Maz. 1. & Major. habetur *acquieuit.*

Collegæ tui.] Hugonis Electi Cestrensis, de quo suprà.

Scripta est anno 1187. quo juxta Baronium missus est Octauianus in Hiberniam.

Ad Epistolam XXIV.

TITVLVS huius Epistolæ varius est. In quibusdam hoc modo: *Litteræ excusatoriæ.* In aliis *exhortatoriæ, vt R. Beato Thomæ reconcilietur.* In aliis aliter; Sed in nullo habetur nomen Petri Blesensis, quod & in aliis pluribus reperire est. Ipsius tamen esse nemo est qui dubitauerit.

Archidiaconus Sarisberiensis.) Ille est Reginaldus, qui posteà fuit Episcopus Bathoniensis, cui vehementer offensus fuerat S. Thomas, vt patet ex Epistola, quam scripsit ad nuntios suos, quos Romam miserat, apud Baron. Tom. 2. ad an. 1168. his verbis. *Contra aduersarios nostros cautelam & continuam vigilantiam habeatis, & præcipuè aduersùs illum spurium, fornicarium, & Ecclesiæ pacis inimicum, Sacerdotis filium Reginaldum de Saresberia, qui personam nostram, in quantum potest, diffamat vbique, & deturpat dicens nos proditores esse, & sibi fidem nostram dedisse quòd patrem ejus non læderemus in aliquo,* &c. *Dicit etiam quòd si Dominus Papa decederet, faceret nos deleri de libro vitæ, jactitans Curiam Romanam ita venalem esse, vt interuenientibus muneribus, quidquid velit, possit impetrare. Suggessit etiam Regi Anglorum hujusmodi petitiones facere Domino Papæ, vt alicui Episcopo in Anglia committeret auctoritatem coronandi filium ipsius Regis, & consecrandi Episcopos, vt vel sic Dominum Papam deciperet. Cui cùm respondisset Rex se, vt credebat, à Domino Papa petitiones illas non posse impetrare, respondit Reginaldus: Dominus Papa vt stolidus & fatuus agit, si petitionibus tuis * satisfecerit.* Quæ quidem perperàm à maleuolis quibusdam suggesta videntur Sancto Thomæ, si vera sunt quæ de eodem Reginaldo scribuntur à Petro Blesensi hac in Epistola. De eodem Reginaldo plura ad epist. 30.

** Non* addendum videtur.

Dominus Cantuariensis aggressus est artioris & altioris vitæ propositum.) Loquitur de S. Thoma qui Pontiniacum profectus, benedictum & sibi missum ab Alexandro III tunc Senonis agente monachicum habitum induit. ex Proc. l. 2. c. 12. Baron. Tom. 12. ad an. 1164. Ex supradictis colligi posset, hanc Epistolam scriptam esse circa annum 1164. quo ad Pontiniacenses diuertit S. Thomas, post reditum ab Alexandro Papa, qui tum Senonis aderat. Scripta autem videtur Parisiis, antequàm Petrus in Siciliam

pergeret. Verùm quia initio Epistolæ ait se ad Archidiaconum Sarisberiensem venisse, probabilius videtur scriptam esse hanc epistolam tantùm circa annum 1170. cùm jamdiù exsularet S. Thomas. Constat enim Blesensem è Sicilia reuersum anno 1168. & Parisiis aliquandiù moram fecisse, donec in Angliam ab Henrico II. circa annum 1170. euocatus fuit.

Ad Epistolam XXV.

NAM *genus hoc hominum*, &c.] Adduntur & duo versus apud Illyricum: sic autem habet:

Nam genus est hominum, quod dicitur officiperda.
Officit, est verbum crudele nimis, & acerbum:
Dictio plena malis, hinc dicitur Officialis.

Bene dicta deprauant, prudenter allegata peruertunt.] Hæc omnia desiderantur in For. Dom. & Major.

Ad Epistolam XXVI.

MALE in titulo habetur *Bathoniensis Archidiaconus*. Nondum enim in Angliam profectus erat Blesensis cùm hæc scribebat, sed Parisiis adhuc Theologiæ operam dabat: vt ipsemet fatetur in Epistola. Titulus tamen ille ita habetur. In Sorb. 1. Maz. 1. 2. & Merl. non autem in aliis.

Itinerantium.] In For. Ful. Bec. & Vict. *Intermeantium*. Sicut & Busæi MSS.

Ad solatium non ad vsum.] Hæc desunt in For. Ful. Bec. Haut.

Res plena discriminis.] Abhinc vsque ad finem, idest, columna integra deest in For. Ful. Bec. Vall. Sorb. 2. Dom. Marc. Haut. Habetur tamen ad calcem cod. MS. For. sub hoc titulo, *Contra aduocatos*. In Catalogo autem Manuscriptorum Bibliothecæ Mertonensis in Anglia, inter opera Petri Blesensis habetur *Tractatus contra vsum legum*, qui idem est ac Fragmentum istius Epistolæ.

Nemo simul potest precari.] In For. legitur *rixari*.

Ad Epistolam XXVII.

DECESSIT *pastor animarum nostrarum.*] Designat S. Thomam, de cujus nefaria & atroci cæde fusè omnes historici istius sæculi, & maximè Anglici, inter quos liber qui Processus, vita & mors S. Thomæ inscribitur, omnia accuratè descripsit.

Profecturus.] In For. Dom. Major. *profectus*.

Pes claudi.] Ante hoc in For. Dom. Major. habetur *lingua muti*.

Vaccas.] Hæc vox deest in For. & Dom.

Christi tunica inconsutilis inter eos & Episcopos terræ scissa est.] Scilicet Monachi Cantuarienses eligendi Archiepiscopi jus suum esse contendebant. Contrà Episcopi suffraganei ad se pertinere dicebant. Quæ lis sic dirempta est, vt propositis Regi Angliæ duobus Monachis, vnus ad ipsius beneplacitum à Capitulo Cantuariensi electus sit, & ab Episcopis confirmatus. Rem totam apprimè narrant Geruasius & Radulfus. Ceterùm jus eligendi Archiepiscopum Cantuariensem ad solos monachos Cathedrales pertinere solemni decreto declarauit Innocentius III. anno Christi 1206. Pontificatus nono, vt videre est apud Matthæum Parisiensem in Hist. Angl. sub Ioanne. Sententia autem Innocentij sic incipit *Majores Ecclesiæ causas, &c.*

Ad Epistolam XXVIII.

GVILLELMO *Senonensi.*] De Guillelmo Senonensi, postmodùm Remensi Archiepiscopo & Cardinali, vide quæ diximus ad Epist. 15.

Rotrodus.] Seu Rotrocus vel Rotro, Anglus, filius Waruicensis Comitis & Margaretæ Perticensis: primùm Rotomagensis Archidiaconus, tum Ebroicensis Episcopus, tandem Archiepiscopus Rotomagensis anno 1165. Hic cum Episcopo Niuernensi missus est Legatus ad Henricum II. pacis cum S. Thoma sanciendæ gratia, ann. 1170. quæ interuenientibus iisdem Legatis præsente Ludouico Francorum Rege confirmata est. Idem posteà Rotrodus, scilicet an. 1172. præfuit Concilio Abrincensi, quod à Theodino & Alberto Cardinalibus, aliisque plurimis Episcopis pro secunda absolutione Regis Angliæ à morte S. Thomæ, celebratum est, in quo Rex Angliæ de tragica morte S. Thomæ absolutus est. Sed & quantum erga Regem suum affectus esset ostendit ex Epistolis vehementioribus 33. & 154. apud Petr. Bles. quas Eleonoræ Reginæ, & Henrico III. Regis filio scripsit, vt à bello quod Regi inferebant, illicò cessarent. Nec frustrà, nam & ab armis cessatum est, & filij in Regis Patris gratiam redierunt. Ille est etiam qui aliquantò post Henri-

cum Iuniorem cum vxore ſua Margareta Regis Francorum filia denuò in Anglia coronauit. Nec fruſtrà; nam & ab armis ceſſatum eſt, & filij in Regis patris gratiam redierunt. Obiit Rotrodus anno Chriſti 1183.

Ex præſenti Regum diſcordia.] Intelligit bellum inter Reges Ludouicum VII. Francorum, & Henricum II. Angliæ: De quo omnes qui Francorum & Anglorum & Normannorum hiſtorias ſcripſerunt.

Andeliacum.] Aliter Andeleium & Andeleïa. Eſt oppidum Normanniæ in inſula ejuſdem nominis, de quo eleganter Guillelmus Armoricus lib. 7. Philippidos.

Eſt locus Andelij, qui nunc habet inſula nomen.
Quo ſecat in geminos ſe Sequana frugifer alueos:
Nec longè refluens in ſe redit, & facit vnum:
Inque ſui modo terram premit vndique clauſā.
Cujus planitiem tantus tumor vrget in altum,
Quod circumfuſis operiri non timet vndis,
Aqua ſuperficies, ex omni parte rotundo
Orbiculata ſinu, ſe non obliquat in vllum
Diuaricans cuneum, ſed finibus ipſa ſuis ſe
Limitat, vt nullus diſcirculet angulus illam.

Erat olim patrimonium Sanctæ Mariæ & Archiepiſcopi Rotomagenſis, vt loquitur Neubrigenſis, lib. 5. c. 33. Vnde idem Rotrodus infrà Epiſt. 33. illud appellat *vnicum ſubſidium vitæ ſuæ.* Et Walterus ejus ſucceſſor ſcribens ad amicum ſuum Radulfum Lundonienſem Decanum, *Rex*, inquit, *patrimonium Rotomagenſis Eccleſiæ ſolum & vnicum, Andeleiam ſcilicet occupauit*, &c. *Certè ſi miſereri vellet & parcere vitæ noſtræ, Andeleio pepercisſet.* Quomodo autem in manus Regis Angliæ, aut potius Ducis Normanniæ deuenerit, dicetur ad Epiſt. 138.

Ad Epiſtolam XXIX.

A*D Abbatem & Conu. S. Albani.*] Monaſterium S. Albani in agro Hertfordenſi in Anglia fundatum eſt ab Offa Rege Merciorum anno Chriſti 794. inſtitutis ibi monachis, quibus multa & inſignia priuilegia ad Hadriano IV. impetrauit: in quibus maximè commendabile eſt illud, quòd Abbas primus ſit inter omnes Angliæ Abbates, vt accidit in Concilio Turonenſi præſidente Alexandro III. in quo Robertus Abbas S. Albani ante alios Abbates Angliæ ſedit, apud Matthæum Pariſienſem in vita Offæ Regis Merciorum.

Acriſia ſublata.] ἀκρισία ſignificat confuſionem, ſeu turbulentum rerum ſtatum: quaſi dicat caliginem ſublatam ab oculis diſcipulorum, quæ anteà impediebat ne Chriſtum agnoſcerent.

Ad Epiſtolam XXX.

A*D Reginaldum Bath. Electum.*] Ille eſt Reginaldus Iocelini Longobardi Sariſberienſis Epiſcopi filius, quem pater Archidiaconatu illius Eccleſiæ donauerat. Hic, cùm ad inſtantiam Alberti & Theodini Cardinalium Legatorum Henricus II. Rex Anglorum liberas electiones vacantium Eccleſiarum fieri conceſſiſſet, ad Bathonienſem Epiſcopatum electus eſt. Verùm cùm ipſius & aliorum electionibus contradiceret Henricus Rex Iunior, ipſe Reginaldus cum Richardo Cantuarienſi electo, pro ſua & aliorum electione confirmanda Roman profectus eſt. Vnde paulò pòſt eidem Henrico II. de ſua & aliorum Electorum confirmatione, nec non de Ricardi in Archiepiſcopum Cantuarienſem ab Alexandro III. conſecratione litteras miſit, quæ habentur apud Rogerium Houedenum Annal. part. 2. Cùm autem redirent Româ, Richardus veritus ne quid mali Henricus Iunior aduerſus electos moliretur, Reginaldum intra valles Maurianæ in Eccleſia S. Ioannis in Epiſcopum Bathonienſem conſecrauit, Archiepiſcopo Tarentaſiæ manum etiam ei apponente; accepta tamen priùs purgatione à Reginaldo, quòd mortem B. Thomæ neque verbo, neque facto, neque ſcripto ſcienter procuraſſet. Alij etiam jurauerunt, quòd ſicut opinabantur conceptus fuit priuſquàm Iocelinus pater ad gradum ſacerdotij promoueretur. Actum eſt hoc ann. 1174. Sedit verò in Epiſcopatu annis 16. cum dimidio, ideſt, vſque ad annum 1192. quo à Monachis Cantuarienſibus in Archiepiſcopum electus eſt. Verùm decurſis 50. circiter à nominatione ſua diebus obiit, & ſepultus eſt Bathoniæ.

Eum porrò hiſtoria quadripartita in proceſſu l. 5. Catalogo familiarium S. Thomæ adſcribit his verbis. *Reginaldus natione Anglicus, ſed ſicut educatione & cognomento* Lombardus, pro ætate prudens & induſtrius, animoſus & efficax in agendis, qui etiam induſtria & probitate ipſius promerente, in Bathonienſem Epiſcopum promotus eſt.* Cui & aſſentitur Baronius, vbi ita ſcribit tom. 12. ad an. 1172. *Numeratur inter fa-*

* *Nota patrem eius Iocellinum vocari Lombardum.*

miliares S. Thomæ Reginaldus Anglus cognomento Lombardus, assumptus in Bathoniensem Episcopatum: pro quo Petrus Blesensis scripsit Apologiam, quæ est epist. 45. Miror tamen eundem Reginaldum inter familiares S. Thomæ numeratum, cùm ab Henrico Rege Romam missus sit contra S. Thomam: & ipse S. Thomas acriter in eum inuehatur in Epistola, quam ad familiares suos, qui tunc in curia Romana pro causa sua erant, conscripsit, vt est apud Baronium ad an. 1168. Verùm cùm nullus alius Reginaldus nomine inter Episcopos Bathonienses ab vllo auctore recenseatur, dicendum est eum ob aliquã causam in offensam S. Thomæ inuitum incurrisse. Quanto autem studio & amore contenderit, vt S. Thomæ reconciliaretur, quibus lamentis, qua pœnitentia in ejus gratiam redire conatus sit, liquet ex 24. Epistola Petr. Blesensis.

Quem gemma vna circulata continuet.] In For. Victr. Ful. Bec. Vall. Hard. Boër. *circumlata.* In Maz. 1. *immaculata.* Dom. *orbiculata.*

Pretiosiora verò sandalia.] Hic paululùm variant codices Maz. 1. Vict. 1. 2. sic habent. *Pretiosiora verò sandalia, & majorem anulum sua mater ei tandem datura est per astutiam adulescentis, cui à Sacerdote corona promittetur. Sed vterque sua ex pectatione fraudabitur. Iste citò transibit ad patres; Ille auersus & reuersus donatiuis vtetur. vnum scias, quia receptis argenteis vtraque sandalia extorquebis. Sandalia verò ei quærere, tibi, Petre, incumbit. Cumque vestiarium Ecclesiæ Rotomagensis intrassem, adolescens laïcus indutus sericis Sandalia deferebat, oblatisque duobus nummis argenteis, & ab eo receptis Sandalia de manu ipsius licèt indignantis extorsi.* At verò in For. Ful. Vall. Bec. Vict. 3. Hard. Dom. Maz. 2. Sorb. 2. Haut. & Spirensi Busæi, prætermissis ceteris sic legitur post *continuet: Sandalia verò ei quærere,* &c. vt suprà.

Curiositatis humanæ sortibus.] Sortitio est aliquid de se indifferens, idest, quæ aut bona aut mala esse potest. Augustinus in Psal. 30. *Audito nomine sortium, non debemus sortilegos quærere: Sors enim non aliquid mali est, sed res est in dubitatione humana diuinam indicans voluntatem. Nam & sortes miserunt Apostoli, quando Iudas, tradito Domino, periit. Et sicut de illo scriptum est, abiit in locum suum, cœpit quæri quis in ejus locum ordinaretur: Electi sunt duo judicio humano, & electus de duobus vnus judicio diuino. De duobus consultus est Deus quemnam ipsorum esse vellet, & cecidit sors super Matthiam.* Vt autem sortitiones bonæ à malis distinguantur, tria spectanda sunt. Primò quo ex fonte profluant: Secundò quomodo: Tertiò quo fine. Fons sortitionum bonus est Deus, & quisquis agitur Dei testimonio. Fons sortitionum malus est Diabolus, & quisquis citra testimonium Dei sese in sortitionibus occupat. Sub hac consideratione sortitio rectè diuiditur in Diuinam, diabolicam, & humanam. Modus sortitionis bonus est, qui secundùm Deum adhibetur sine fraude pietatis & justitiæ. Malus, qui contrà. Hinc sortitio religiosa est, vel irreligiosa: eaque multiplex, vana, temeraria, superstitiosa, *&c.* Finis sortitionum est, aut vt quidpiam alicui adjudicetur, aut vt statuatur quid sit faciendum, aut denique vt futurum cognoscatur. Hinc sortes diuisoriæ sunt, consultoriæ, vel diuinatoriæ. Rectè S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 8. *Sortes propriè dicuntur, cùm aliquid fit, vt ejus euentu considerato, aliquid occultum innotescat; & quidem si quæratur judicio sortium quid cui sit exhibendum, siue illud sit res possessa, siue sit honor, seu dignitas, seu pœna aut actio aliqua, vocatur sors diuisoria: Si autem inquiratur quid agere oportet vocatur sors consultoria: Si verò quæratur quid sit futurum, vocatur sors diuinatoria.* Vide eundem Opusc. 25.

Et reuolutione Psalterij.] Aperiri vel reuolui potest Psalterium (Idem dicas de Euangelio, aut quolibet alio sacræ Scripturæ libro) ad finem multiplicem. Aliquando ad consolationem: Sic Gregorius Turonensis, lib. 5. histor. Franc. c. 47. *Hæc ego audiens dum in domo Ecclesiæ residerem mæstus turbatusque, ingressus oratorium Dauidici carminis sumo librum, vt scilicet apertus aliquem consolationis versiculum daret: In quo ita repertum est: Eduxit eos in spe, & inimicos eorum operuit mare.* Aliquando ad eruditionem & morum correctionem. Sic August. l. 8. Confess. c. vlt. *Itaque concitus redij ad eum locum, vbi sedebat Alipius: Ibi enim posueram codicem Apostoli, cùm inde surrexeram; arripui, aperui, & legi in silentio capitulum, quo primùm conjecti sunt oculi mei: Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, sed induistis Dominum Iesum Christum, & carnis prudentiam ne feceritis in concupiscentiis. Nec vltrà volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum fine hujusce sententiæ, quasi luce securitatis infusa cordi meo, omnis dubitationis tenebræ diffugerunt.* Aliquando ad futuri cognitionem, idque du-

pliciter, aut ex diuina inspiratione, quod paucorum est, aut ex humano sensu, eoque, vel qui supponat cognitionem quam habiturus est, explicatione libri esse certam: vel qui incertam. Agebatur diuina inspiratione B. Franciscus, de quo S. Bonauentura in ejus vita c. 13. *Immissum est igitur menti ejus per diuinum oraculum, quod in apertione libri Euangelici reuelaretur ei à Christo quod Deo in ipso, & de ipso maximè foret acceptum. Oratione itaque cum multa deuotione præmissa, sacrum Euangeliorum librum de altari sumptum in sanctæ Trinitatis nomine aperiri fecit per socium, virum vtique Deo deuotum & sanctum. Sanè cùm in trina libri apertione semper Domini Passio occurreret, intellexit vir Deo plenus, quòd sicut Christum fuerat imitatus in actibus vitæ, sic conformis ei esse deberet in afflictionibus, & doloribus Passionis, antequàm ex hoc mundo transiret.* Eodem spiritu videtur actus fuisse Chramnus, de quo Gregor. Turon. l. 4. c. 16. *Chramnus verò cum exercitu post eos dirigens vsque ciuitatem Cauillonensem venit, eamque obsidens adquisiuit; exinde vsque Diuionense castrum pertendit, ibique cùm die Dominico aduenisset, quid gestum fuerit dicam. Erat ibi tum sanctus Tetricus Episcopus, positis Clerici tribus libris super altarium, idest, Prophetiæ, Apostoli, atque Euangeliorum, orauerunt ad Dominum, vt Chramno quid eueniret, ostenderet: aut si ei felicitas succederet, aut certè si regnare posset diuina potentia declararet. Simulque vnam habentes conniuentiam, vt vnusquisque in libro, quod primum aperiebat, hoc ad Missas etiam legeret. Aperto ergo primùm omnium Prophetarum libro, inueniunt: Auferam maceriam ejus, & erit in desolationem: pro eò quòd debuit facere vuam, fecit autem labruscam. Reseratoque Apostoli libro inueniunt: Ipsi enim diligenter scitis, fratres, quia dies Domini, sicut fur, in nocte ita veniet. Cùm dixerint pax & securitas, tunc repentinus illis superueniet interitus: sicut dolores parturientis, & non effugient. Dominus autem per Euangelium ait: Qui non audit verba mea, assimilabitur viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam: descendit pluuia, aduenerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & facta est ruina ejus magna.* Hucque etiam reuocari potest quod idem Gregorius de Merouæo Chilperici Suessionum Regis filio, lib. 5. c. 14. *Merouæus verò non credens Pythonissæ, tres libros super sancti* (Martini) *sepulchrum posuit, idest Psalterij, Regum, Euangeliorum. Et vigilans tota nocte petiit, vt sibi beatus Confessor quid eueniret ostenderet, & vtrum possit Regnum capere an non, vt Domino indicante cognosceret. Posthæc continuato triduo in jejuniis, vigiliis atque orationibus, ad beatum tumulum iterum accedens reuoluit librum, qui erat Regum: versus autem primus Paginæ, quam reserauit, hic erat: Pro eo quòd dereliquistis Dominum Deum vestrum, & ambulastis post Deos alienos, nec fecistis rectum ante conspectum ejus, ideo tradidit vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum. Psalterij autem versus hic est inuentus: Verumtamen propter dolositatem posuisti eis mala, dejecisti eos dum alleuarentur. Quomodo facti sunt in desolationem, subitò defecerunt, perierunt propter iniquitates suas. In Euangeliis autem hoc est repertum: Scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur. In iis responsionibus ille confusus*, &c. Quæ omnes sortitiones diuinatoriæ innoxiæ sunt.

Verùm alia est ratio apertionis Psalt. aut alterius libri Scripturæ facta ex humano sensu, si fides ipsi adhibeatur, quæ sors Sãctorum abusiuè nuncupatur, & tanquam diabolica meritò damnatur in conciliis: Venetico, can. 16. *Ac ne id fortasse videatur omissum, quod maximè fidem Catholicæ religionis infestat, quod aliquanti Clerici student Auguriis, & sub nomine fictæ Religionis per eas quas sortes Sanctorum vocant, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt: hoc quicumque Clericus detectus fuerit vel consulere vel docere, ab Ecclesia habeatur extraneus.* Agathensi cap. 42. iisdem verbis, nisi quòd etiam ad Laïcos censuram Venetici canonis extendit. Aurelianensi I. can. 30. *Si quis Clericus, Monachus, Sæcularis diuinationem vel Auguria crediderit obseruanda, vel sortes, quas mentiuntur esse Sanctorum, quibuscumque putauerint intimandas, cum his qui eis crediderint, ab Ecclesiæ communione pellantur.* Autissiodorensi, Can. 4. *Non licet ad sortilegos vel ad Auguria respicere, non ad Coragios, nec ad sortes quas Sanctorum vocant, vel quas de ligno aut de pane faciunt, aspicere; sed quæcumque homo facere vult, omnia in nomine Domini faciat.* In Capitularibus Caroli Magni, apud Sirmondum, tomo 2. Conc. Gall. pag. 157. *De codicibus vel Tabulis requirendum, & vt nullus in Psalterio, vel in Euangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec diuinationes aliquas obseruare.* Ac denique c. xj. Operis de remediis peccatorum quod nomine Bedæ circumfertur apud Ant. August. in fine Epitomes juris Pontificij veteris, & tom. 1.

Conc. Angliæ: *Auguria vel sortes quæ dicuntur falsò Sanctorum, vel diuinationes obseruare, vel quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt*, &c.

Qui denique aperit sacros libros inquisiturus in eis futurum, & judicat incertam esse, quam ex his consecuturus est, cognitionem, immunis non est ab omni culpa. Hæc est sortitio diuinatoria humana, & de ea hîc loquitur Blesensis, vnde perperàm existimauit Busæus sermonem hîc esse de sortibus consultoriis, cùm tamen agatur de diuinatoriis.

Ad Consultorias sortes spectat, c. 20. Epist. 119. Augustini, vt & quod apud Cedrenum legitur de Heraclio minore editionis Regiæ pag. 412. & de Andronico seniore apud Nicephorum Gregoram, lib. 8. Quando autem sint licitæ sortes consultoriæ docet S. Thomas loco suprà citato.

Ad diuisorias denique pertinet quod legitur ejusdem Aug. epist. 180. Hæ non debent adhiberi, nisi in necessariis religiosè & reuerenter.

Cum hujus visionis euentum diligentiùs explorarem.] Non tamen vt fidem his minimè adhibuerit, quòd verba ipsa Epistolæ manifestè declarant.

Ad Epistolam XXXI.

R*Abbati de Fontanis.*] Radulphus ille est, cujus elogium sic paucis describit H. ejusdem Cœnobij Monachus sub ejusdem regula educatus, tomo 2. Monastici Anglic. fol. 733. *Vir omni laude dignus, Religionis speculum, flos ordinis, forma disciplinæ. Memoria illius in compositione odoris, opus pigmentarij, illius vtique, qui in vase fragili vt virtutum encomia congessit.*

Porrò Fontanense Monasterium tempore S. Bernardi scilicet ann. 1132. fundatum fuit à Monachis de Cœnobio Eboracensi Ordinis Cisterciensis illuc ab Archiepiscopo Turstino deductis.

Nam vidua est virtus, &c.] versus iste desumptus est ex Psychomachia Prudentij de Patientiæ & Iræ congressu, sect. 4. versu vlt.

Quod magister quandoque prædixerat, quando inquit infirmor.] In For. aliter habetur sic: *Infirmitatis firmitudinem dicit, quando ego infirmor.*

Quod videtur afflictio, consolatio est, &c.] Vide de hac re Tractatum Petri Blesensis de vtilitate Tribulationum.

Liuor vulneris abster. mala.] Apud LXX. sic legitur ὑπώψια καὶ συντρίμματα συναντᾷ κακοῖς, πληγαὶ δ' εἰς ταμεῖα κοιλίας. Idest *Liuores & contritiones occurrunt malis: plagæ autem in secreta ventris.* Aquila & Theodotion habent, μώλωπες τραυμάτων, *Liuores vulnerum.* Hebraïca versio sic: *Liuores vulneris detersio in malo, & plagæ interioribus ventris.* Chaldaïca: *Pauores & plagæ occurrunt malo, & ictus in interioribus ventris.* Syriaca: *Contritio atque supplicium occurrerunt flagitiosis, & plaga ad intima ventris eorum.* Arabica: *Opprobria & fracturæ occurrent peruersis, & perturbationes in cellis ventris eorum.* Sensus ergo est: Quemadmodum plagæ in summa, & in ima cute cum dolore sanantur: Ita & malus afflictionibus & angustiis purgatur & sanatur. Et est metaphora deducta à corpore ad animam. Ac si dicat: quod in plagis corporis videmus fieri, idem de plagis mentis sentiendum est. Vt vulnera quæ sunt in extrema cute, & plagæ quæ altiùs infiguntur, veluti ad intima & ad viscera, cum dolore & malo curantur: Sic malus homo nunquam nisi suo damno sapit, neque corrigitur nisi per dolorem & angustias. Liuores Hebr. חבורת sanguinem concretum propriè significant.

Pro purgatorio mihi est, &c.] Et hæc est communis Theologorum post Concilium Tridentinum, sess. 14. c. 9. opinio, morbos afflictiones & flagella, quibus à Deo in hac vita punimur, si patienter à nobis tolerentur, esse satisfactoria, & purgatorij pœnas relaxare. Ita Syluius in supplem. qu. 15. art. 2.

Ad Epistolam XXXIII.

H*ENRICO III.*] Ille erat primogenitus Henrici II. Anglorum Regis, quem pater in Regem vngi voluerat: postmodùm cum matre & fratribus conjuratione facta in patrem arma ceperat. De infausta ejus coronatione, deque hoc dissidio, & morte Henrici Iunioris fusè dictum est ad Epist. 3.

Rotrodus.] De eo vide notas epist. 28.

Andeliacum.] De hoc etiam vide ibid.

Ad Epistolam XXXIV.

P*ETRO Petragoric. Episcopo.*] Ille est Petrus Minetus patria Blesensis, vt conjicere licet ex eò quòd consobrinus esset Petri Blesensis. Hic cum Bertrando metropolitano Burdigalensi profectus est ad Alfonsum Regem Castellæ,

an. 1170. cum aliis proceribus Aquitaniæ, vt Eleonoram Henrici II. Anglorum Regis filiam eidem Alfonso matrimonio jungendam deducerent. Interfuit etiam Dedicationi Ecclesiæ S. Amantij Buxiensis in pago Engolismensi. Obiit 1177.

Cum Britonib. præstolor Arthurum.] Fuit hic Britonum in Anglia rex potentissimus, qui licet annos tantum 15. natus regnum capessiuerit, & pauco tempore regnauerit, plurima tamen prælia gessit, quibus ferocissimas gentes deuicit: Saxones præcipuè infensissimos hostes, quibus Mordredo Arthuri nepoti transfugæ junctis, & prælio cæsis profligatisque, ipse Arthurus lethaliter vulneratus, in insulā Aualoniæ ad sananda vulnera euectus, & ibidem defunctus, in cœmeterio monachorum sepultus est an. Christi 542. Moribundus autem sese prælio subduxerat, ne tanto casui insultarent inimici, amicique molestarentur, inquit Westmonasteriensis. Vnde quia paucis obitus ejus & sepultura tunc innotuit, Britonum gens ipsum adhuc superstitem esse præ magnitudine dilectionis contendunt. Vnde & parœmia.

Sepultus autem est paucis consciis in modico satis loculo, in monasterio Glastoniensi vulgò *Glastingebury* Ordinis S. Benedicti in agro Somersetensi, quod est in insula Aualonia, læta & felicissima, quæ sic dicta est ab *Aual*, quòd Britannis pomum sonat, quia locus ille pomis & pomariis abundat. De ea sic quidam eleganter:

Insula pomorum, quæ fortunata vocatur,
Ex re nomen habet quia per se singula profert.
Non opus est illi sulcantibus arua colonis.
Omnis abest cultus nisi quem natura ministrat.
Vltrò fœcundas segetes producit & vuas.
Nataque poma suis pretioso germine siluis
Omnia gignit humus, vice graminis vltrò redundans.
Annis centenis & vltrà viuitur illic.
Hæc noua Ierusalem fuit, hæc fidei quoque lima.
Hæc tumulus Sanctus, hæc sola poli celebratur.
Vix luit inferni pœnas, hic qui tumulatur.

Dicta est hæc insula tumulus Sanctorum, quia innumerabilia Sanctorum corpora ibi sepulta sunt. Ibi etiam requiescit.* Hoël Rex Britonum Armoricorum, Arthuri ex sorore nepos, qui & pater sanctæ Helenæ matris Constantini Magni.

* Al. *Coël.*

Ceterum post 648. annos inuentum est corpus Arthuri, & in sepulchro opere magnifico reconditum ad majorem Ecclesiam translatum est, vt videre est apud Will. Malmesb. lib. 1. de gestis Anglorum. De eo sic Chronicum Rodulfi Coggessali Monachi Cisterciensis in Anglia, quod habetur manuscriptum in Bibliotheca S. Victoris Parisiensis. *Anno 1191.* (idest sub Philippo Augusto) *Inuenta sunt apud Glestingeber ossa famosissimi Arthuri quondam Regis Britanniæ, in quodam vetustissimo sarcophago recondita: Circa quod duæ antiquæ pyramides stabant erectæ, in quibus litteræ quædam exaratæ erant; sed ob nimiam barbariem & deformationem legi non poterant. Inuenta sunt autem hac occasione. Dum enim ibidem terram effoderent, vt quendam monachum sepelirent, qui hunc locum sepulturæ vehementi desiderio in vita sua peroptauerat, reperiunt quoddam sarcophagum, cui crux plumbea superposita fuerat, in qua ita exaratum erat:* HIC IACET INCLYTVS REX ARTHVRVS IN INSVLA AVALONIS SEPVLTVS. *Locus autem ille olim paludibus inclusus, insula Aualonis, idest, insula pomorum vocitatus est.*

Eadem ferè Ioannes Bromton, in Chronico. pag. 1152. qui & multa fabulosa, quæ Galfridus Monumetensis de Arthuro congessit, luculenter refutat.

Similiter & Henricus de Knyghton Canonicus Leycestrensis, lib. 2. de euentibus Angliæ, apud quem videre licet non esse fabulam quòd de Arthuro ejusq; gestis & sepultura dicuntur, sed fabulas esse Britannicas Arthurum adhuc venturum confingentes. Ipsi habenda fides tanquam αὐτόπτῃ, & qui ejusmodi translationi interfuit, cadauerque Arthuri & omnia superiùs commemorata propriis manibus attrectauit.

Messiam cum Iudæis exspecto.] Hæc desunt in For. & Dom.

Auara.] Merl. Mog. Maz. 1. Sorb. 1. Dom. legunt, *amara.*

Ad Epistolam XXXV.

PROVIDENTIA.] In For. Sorb. 2. & Ful. *Prudentia.*

Ad Epistolam XXXVI.

VT *suam ei offerant castitatem.*] In For. Ful. Dom. sic habetur, *quæ suam offerunt Christo castitatem*

Spes fructuum.] Hæc vsque ad *Hæc te* Non leguntur in For. Ful. Dom. Bec.

O quam pulcra est casta generatio cum charitate.] Sic omnia exemplaria, licet versio vulgata semper legerit *cum claritate.* Sed ita legit Blesensis, quia de charitate age-

bat. Locus hîc apud LXX. sic habet: Κρέιοσων ἀτεκνία μετὰ ἀρετῆς. Ideſt: *Melius eſt eſſe ſine filiis cum virtute.*

Ad Epiſtolam XXXVIII.

ALBERTO.] Dictus eſt Albertus *de Mora* Beneuentanus qui ab Hadriano IV. ex Diacono Cardinali S. Hadriani poſteà Preſbyter Cardinalis S. Laurentij in Lucina creatus eſt, an. 1158. Tum ab Alexandro III. S. R. E. Cancellarius factus, Legatus in Angliam pro inquirenda nece S. Thomæ directus eſt. Vbi re diligenter examinata Henricum Regem abſoluit, immunemque illius cædis declarauit, confecto ſuper ea re inſtrumento publico, & litteris ſcriptis ad Rauennatem Epiſcopum, quæ habentur apud Baronium tomo 12. Annalium ad an. 1172. Tandem mortuo Vrbano III. in Summum Pontificem electus eſt appellatuſque Gregorius VIII. & licet breuiſſimus fuerit ipſius Pontificatus, nempe duorum ferè menſium, magna tamen ſuæ pietatis monumenta reliquit. Nam vbi primùm Ferrariæ nuntium de ſua promotione accepiſſet, animum illicò ad procurandum Terræ ſanctæ ſubſidium applicuit; comperto enim quòd Saladinus Ægypti Sultanus ciuitatem Ieruſalem cum Sepulcro & Cruce Domini magna Chriſtianorum ſtrage edita occupaſſet, & quòd Vrbanus III. prædeceſſor ſuus ex tantæ cladis mœrore deceſſiſſet, ipſe piiſſimus Pontifex, vt ſedis ſic & doloris ſucceſſor, continuò claſſicum intonuit, litteraſque per vniuerſum orbem direxit ad commouendos Principum & Chriſtianorum omnium animos, quò vires omnes ad repellendos Chriſti hoſtes impenderent. Et quia, vt plerumque fit, Chriſtianorum ipſorum peccatis exigentibus, tot tantaque mala contigerant, jejunium quinquennale toti orbi Chriſtiano, ſibi verò & Cardinalibus aſperius etiam pœnitentiæ genus indixit.

Scriptam puto hanc Epiſtolam circa ann. 1175.

Quaſi edicti venia impetrata.] Vox *edicti* deſideratur in For.

Domino meo.] Richardo ſucceſſori S. Thomæ in Archiepiſcopatu Cantuarienſi, cujus ſcilicet erat commenſalis & Cancellarius.

Et labia conſecrata.] In For. & Ful. legitur, *lab. Euangelio conſ.* Scripta circa an. 1176. quo tempore Petrus erat domeſticus Richardi.

Ad Epiſtolam XXXIX.

ILLVD *noueris.*] Ante hæc verba poſt *abſcindo*, in For. Ful. Dom. Maz. 1. 2. Sorb. 2. Vall. Hard. Haut. habentur quæ ſequuntur: *Refero vobis grates, quòd ſeruientes veſtri nos non permiſerunt ignorare quid in veſtris promptuariis haberetur.*

Ad Epiſtolam XL.

RELAXATIS.] In quibuſdam habetur, *prouocatis.*

Ad Epiſtolam XLI.

NEVPORTVM.] Eſt Neuportus in Flandria, tertio ab Oſtenda vrbe munitiſſima milliari, vrbs maritima.

Nuntij Regum Hiſpaniæ.] Reges iſti erant Adelfonſus Caſtellæ, & Sancius Nauarræ ejus auunculus: qui cùm vehementer inter ſe diſſiderent, jamque à prædis & rapinis ad arma proximè venturi eſſent, vix tandem amicorum conſilio negotium ad Henrici Anglorum Regis arbitrium detulerunt. Itaque miſſis vtrinque Legatis Henricus conuocatis Lundoniæ Archiepiſcopis, Epiſcopis, proceribuſque Regni ſui, reque maturè perpenſa, ſolemne judicium protulit, quod & vtrique Regi gratiſſimum fuit, populiſque pacem & tranquillitatem optatiſſimam attulit. Rem totam cum ſententia ab Henrico pronunciata fusè referunt Radulfus, Bromton, & Geruaſius in ſuis Chronicis.

Scripta eſt hæc epiſtola anno Chriſti 1177. quo hæc geſta ſunt.

Ad Epiſtolam XLII.

R. *Præp. Areenſi & Camerac. electo.*] Hic eſt Robertus, quem Philippus Flandriæ Comes S. Donatiani Brugis & S. Petri Ariæ præpoſitum, ac Flandriæ Cancellarium, Epiſcopatuum Tornacenſis & Atrebatenſis vacantium adminiſtratorem fecit. Poſteà Petro Comitis fratre Cameracenſi Epiſcopatui renuntiante, Robertus Cameracenſis Epiſcopus electus eſt: cumque Cameracum pergeret, à Iacobo de Aueſnis, quem olim grauiter offenderat, occiſus eſt anno 1174. De eo ſic Albericus in Chronico MS. *Robertus præpoſitus de Area in Flandria*

Episcopatus duos regebat Atrebatensem & Cameracensem, filius fabri rustici Carnotensis, qui vt aiunt, familiari dæmone vtebatur, per quem ad tantos honores venerat Annales autem Flandriæ de eo sic loquuntur, lib. 6. *An. 1174. Apud Camerasenses in Petri locum allegitur Robertus† Antistes Ariensis, plenus vir Simonia, & ambitione nimis infamis, Philippo Flandriæ Comiti valdè charus. Hic cùm grauem exerceret simultatem cum Iacobo Auesniensi potentissimo equite, non ausus est proficisci Cameracum. Quapropter à Petro Blesensi litteratissimo, vt tunc erant litteræ, viro per Epistolam objurgatur, quòd tamdiù Episcopi obire munia distulerit. Tandem fide publica, ductoreque itineris Ludouico Fraxinco nobili equite à Balduino Hannoniæ Comite accepto, Cameracum petiit: sed struxit illi insidias Auesniensis, venientemque Condatum in ponte Scaldis per satellites quosdam suos interfecit.*

† *Erat tantum præpositus.*

Ad judicandum eligite.] For. Ful. Laun. Dom. Haut. Vall. *&c.* sic habent: *constituite ad Iudic.*

Non decet.] Abhinc vsque ad *Gladium materialem* deest in For. Ful. Laun. Dom. Haut. Vall. Sorb. 1. 2. *&c.*

Ad Epistolam XLIII.

AMBAZIAM.] Sic restitui ex omnibus MSS. nostris. Est autem Ambazia vel Ambasia Gregorio Turonensi Ambocia, oppidum in prouincia Turoniæ ad Ligerim, loco tam amœno situm, vt cum omnibus aliis hujus regni certare audeat; ita vt mirum non sit Reges ibi sæpe degere solitos, ait Merula in Cosmographia. Addam & castello inexpugnabili & in præexcelsa rupe sito esse munitum.

Putrefacta esset.] For. Ful. Laun. Dom. Bec. Haut. habent *putrefactio ista esset.*

Myrabolanorum.] Hæc vox desideratur in Laun. For. Dom. Bec. Haut.

Psyllio.] In For. *conspercillio.* Bec. *cum persillio.*

Ad Epistolam XLIV.

ARNVLFO.] Fuit hic Arnulfus à primis pueritiæ suæ annis liberaliter, sed Christianè educatus, nimirum apud Canonicos Regulares, quos ex celeberrima domo S. Victoris Paris. in Cathedralem suam Ioannes Sagiensis Episcopus ipsius frater accersiuerat. Archidiaconus illius Ecclesiæ aliquandiù fuit, quovsque mortuo Ioanne Lexouiorum Episcopo auunculo suo, communi omniũ suffragio eiusdem loci Episcopus electus est Cui electioni licet Andegauensis Comes obsistere conaretur, tamen intercedente Petro venerabili Abbate Cluniacensi ab Innocentio II. S. P. confirmatus est. Sanctæ sedi Apostolicæ impensè addictus fuit: Vnde & contra Schismaticos ipse inter primos stans pro Alexandro III. Summo Pontifice, Henricum etiam II. Anglorum Regem ad fouendas Alexandri partes pertraxit. Qua de re cùm ad Summũ Pontif. perscripsisset, quàm acceptæ sibi essent Arnulfi litteræ vt palã testaretur Alexander, eas in consessu Cardinalium publicè recitari jussit, vt ipsemet ad Arnulfum rescripsit. Porrò quanto pòst in pretio eum habuerit Alexander, hinc patet, quòd sæpissimè ad eum familiariter scriberet, ejusque opera in variis Ecclesiasticis negotiis vteretur. Nec mirum, cùm & inter doctissimos & sapientissimos sui sæculi viros haberetur, vt testantur ipsius opera, quæ doctorum omnium manibus teruntur. Vixit autem in Episcopatu 40. annis: quem petito ab amicis consilio, & maximè à Petro Blesensi (vt ex præsenti Epistola liquet) cùm dimisisset solitudinis ergò, ad Cœnobium S. Victoris Parisiensis, sanctitatis & innocentiæ domicilium, se contulit, vbi & post annum obiit, idest an. 1181. sepultusque est in veteri Basilica à se condita, tum ann. 1530. translatus est ad majorem, vbi quiescit.

De causa autem ipsius secessus satis sinistrè loquitur post Rogerium Baronius, vbi ait eum ob odium Regis Angliæ, quod incurrerat, Episcopatum suum reliquisse. Primò enim quod nam illud odium fuerit, & cur incurrerit Arnulfus, nemo est Scriptorum ejus æui, excepto solo Rogerio, qui verbum vllum dixerit: & tamen plures de rebus Henrici II. & satis liberè loquuti sunt, vt Matthæus Paris. Malmesburiensis, Polydorus Virgilius, Geruasius, Radulfus, Bromton, Canonicus Leycestrensis, & alij. Apud quos omnes mirum de hoc odio silentium: Cùm tamen aliqui de libera ipsius secessione & Episcopatus dimissione locuti sint. Certè Robertus de monte horum temporũ scriptor Rogerio antiquior, aut saltem æqualis nullam aliam profert causam, immò absolutè scribit Arnulfum Lexouiensem Episcopum, cùm 40. annos

eandem rexisset Ecclesiam, renuntiauisse Episcopatui, & perrexisse Parisius, suos dies dimidiaturus apud S. Victorem, in domibus pulcherrimis, quas ibi ad opus suũ erexerat. Adde & Necrologium ejusdem S. Victoris quod sic habet: *Anniuersarium solemne Patris nostri piæ recordationis Arnulfi Lexouiensis Episcopi, qui magnæ deuotionis affectu, quem à multis retrò annis erga nostram Ecclesiam habuerat, de suo Episcopatu ad nos veniens, Canonicus noster effectus, quietis sibi ac sepulturæ locum eandem Ecclesiam inter omnes aliàs præelegit, multis & magnis beneficiis dignum, & perpetuum sui nominis & amoris memoriale posteris dereliquit*, &c. Taceo quòd de hac re in Epistola Blesensis ne verbum quidem, immò & aliam tacitè causam subolfacit, non tamen asseuerat. Deinde tantùm abest, vt in Henrici odium incurrerit, quin potiùs apud scriptores omnes constat Arnulfum summa apud Henricum Regem auctoritate & gratia semper valuisse: tum vbi Henricum ad partes Alexandri legitimi pontificis inclinauit, vt patet ex his, quæ ipsemet Alexander ad Arnulfum testificandi animi sui gratiâ rescripsit: *Persoluimus gratias omnium Conditori, laudum præconia referentes, quòd magnificum illum & serenissimum orbis Principem Henricum Regem Anglorum audiuimus firmum & stabilem in Catholicæ vnitate Ecclesiæ permanere, & quòd per tuam præsertim inductionem idem in sancto proposito animum solidauit. Rogamus sanè, vt ita vigil semper circa eum & sollicitus perseueres*, &c. Tum etiam cùm sæpe sæpius ab Henrico missus est ad Thomam Cantuariensem Archiepiscopum pro impedienda excommunicatione, quam Thomas in eum fulminare proponebat. Tum denique quòd Henricus in angustiis positus pro immani illa rebellione & conjuratione filiorum suorum aduersum se, Arnulfum cum Rotrodo Rotomagensi Archiepiscopo Legatum miserit ad Francorum Regem pro reconciliatione, vt liquet ex Epistola 153. apud Petr. Bles. quam vterque Legatus scribit ad Henricum.

Porrò scripta videtur circa annum 1108. quo vel paulò pòst Arnulfus renuntiauit Episcopatui.

Ad Epistolam XLV.

ARGVITIS *& damnatis R. Bathon. electum.*] Quia Reginaldus persecutionis & cædis S. Thomæ infamatus fuerat, consecrationem ejus ad Episcopatum Bathoniensem quidam impedire moliebantur. Vnde eum in hac Epistola Petrus à tanto facinore purgare nititur.

B. Martyr suspenderat patrem suum Episcopum Sarisber.] Iocelinum nempe, quem Thomas Cantuar. Archiepiscopus excommunicauerat, pro eo quòd Iunioris Regis coronationi contra jus Ecclesiæ Cantuariensis factæ interfuerat.

Criminis.] In Laun. For. Vict. 3. *Criminationis.*

Res est plena periculi.] Hæc vsque ad *Nolite ergo hominem*, desiderantur in Laun. For. Dom. Bec.

Consulo igitur.] Hæc vsque ad finem paulò aliter habetur in quibusdam codd. Laun. sic legit: *Consulo igitur frater, & exhortor in Christo, vt cessemus à verbis. Vos enim forsitan præcedet ad vitam*, &c. Aliter verò For. Dom. Bec. Vict. Haut. In quibus desunt hæc *Consulo*, &c. vsque ad *cumque futuri sint*, &c.

Scripta est hæc Epistola circa annum 1174. quo electus est Reginaldus.

Ad Epistolam XLVI.

RICHARDO *Sirac. Episc.*] Erat hic Richardus natione Anglus, nobilitate generis, experientia, eruditione, eloquentia, cæterisque virtutibus insignis, propterea vtriusque Guillelmi patris & filij Siciliæ Regum familiaris, imo & ex primoribus regni administris. Cùm enim Guillelmus I. esset in extremis, Margaritam vxorem suam Regni administram, Richardumque consiliorum participem constituit, donec filius ejus adhuc infans per ætatem moderando regno aptus esset. Inde Guillelmo II. Regnum administrante ab intimis ejus consiliis fuit, atque magnus Regni Cancellarius. Continua Regis familiaritas inuidiam illi, vt moris est, apud omnes concitauit, adeò vt Ioannes Cardinalis cùm in Sicilia legatione fungeretur, primorum regni suggestione, Richardum cogeret ad consecrationis munus suscipiendum. Tandem anno 1169. consecratus est.

Iunctus etiam fuit amicitia Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo, qui multos ex consanguineis sui causâ relegatos in Siciliam transmisit, sub protectione Margaritæ Reginæ, & Richardi Episcopi, vt patet ex litteris S. Thomæ, quibus grati animi significationem testatur ipsi Richardo, apud Baron. tom. 12. ad an. 1164.

Domino Stephano.] Erat hic Perticensis Comitis filius, & Margaritæ Siciliæ Reginæ matris Guillelmi infantis consobrinus, quem illa è Francia accersitum, licet ætate adhuc adolescentem, Regni Cancellarium instituerat; Panormitani quoque Canonici, habita à Regina libera Pastoris sibi deligendi potestate, in eundem Stephanum vnanimes Archiepiscopatus suffragia, populo & Guillelmo Cardinali Papiensi factum probantibus, contulerunt. Sicque duas Regni maximas dignitates adeptus totius Curiæ post Reginam onus & honorem suscepit, inquit Falcandus. Verùm anno vix elapso, ob innatum in Francos odium Siciliensium, seditione in eum à proceribus concitata, dignitatibus cedere, Siciliamque citò deserere coactus, in Syriam transfretauit: Vbi paulò pòst obiit. Plura vide apud Fazellum.

Rogerum Normannum.] Hic Rogerius postquàm è Sicilia cum Petro Blesensi reuersus fuisset, Parisiis Theologiæ operam dedit: qui cùm post mortem S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi de ipsius sanctitate à multis in vtramque partem disputaretur, ipse acriter stetit contra Magistrum Petrum Cantorem, inter Theologos tunc temporis celeberrimum, qui Thomam Sanctum appellandum esse contendebat. Rem pluribus narrat horum temporum fermè æqualis scriptor Cæsarius Heisterbakensis, lib. 8. Dialogorum c. 69. Fuit is Rogerius posteà Decanus Rotomagensis anno Christi 1198. Vnde & anno 1199. de eo fit mentio in Chartulario Capituli, & in veteri obituario Ecclesiæ Rotomagensis: nominatur etiam in Chartulario Prioratus Belli-loci an 1200. & in donatione quadam Margaritæ vxoris Henrici Iunioris in Chartulario Capituli Rotomagensis.

Contraxit ab aëre suo Sicilia.] Fertilissimam, vberrimam, & amœnissimam esse Siciliam Geographi & Historici penè omnes testantur, & maximè Fazellus illius Regionis indigena; propterea dicendum est Blesensem paulò duriùs hîc in Siciliam excandescere; nisi fortè dicamus eum in mores potius Siculorum quàm in cælum & solum inuehi: cùm scilicet è Sicilia, in qua per annum honorificentissimè degerat, exire coactus fuisset, ob seditionem, quæ in Francos excitata fuerat, in qua eorum maxima multitudo inaudita crudelitate oppressa est. Rem hanc fusiùs vide apud Fazellum Decad. 2. lib. 7. cap. 5.

Montes Trinacriæ.] Cur Sicilia dicta sit Trinacria explicat Fazellus Dec. 1. lib. 1. c. 2. ex scriptoribus Græcis, scilicet à tribus Promontoriis, quæ formam ejus efficiunt.

Ætna mons.] Ex Geruasio Tornacæo. *Ætna mons plenus est sulphure nutrimentis humidis generato, ex cujus hiatu flammæ vomuntur impetu ventorum exagitatæ, noctu quidem horrendo spectaculo, & interdiù lumine caliginoso, quæ vt nullo frigore temperari possunt, ità nec frigus vllo modo dissoluere.* De Ætna, & eius ignibus fusè Fazellus Dec. l. 2. c. 4.

Episcopus ille damnatissimus.] Ioannes de Agello XXI. Catanensis Ecclesiæ in Sicilia Antistes, frater Matthæi Notarij, Siciliæ Regis Cancellarij, qui priùs laïca manu, scilicet à Guillelmo Siciliæ Rege, contra Canones intrusus fuerat: posteà tamen ab Alexandro III. consecratus, & sacro pallio more Archiepiscoporum cohonestatus, anno 1168. vt est apud Rocchum Pyrrhum, tom. 2. notitiarum Siciliæ, notit. 1. Ecclesiæ Catanensis. Qui & refert ex antiquo apographo celeberrimum illud diploma, quo summus ille Pontifex prædecessorum suorum vestigiis inhærendo, statuit vt idem Episcopus & Abbas Catanensis à Monachis Canonicè electus, à Romano Pontifice benedicatur & consecretur, ipsique soli subjiciatur. Pallij etiam vsum vt Archiepiscopis ei concedit, *&c.*

De ingenti autem illa clade, & enormi terræ-motu, quo subuersam esse ciuitatem Catanensem ait Blesensis, sic breuiter Nangiacus ad annum Christi 1169. *In Sicilia vrbs Catanæ terræ-motu subuertitur, vbi Episcopus Clerus & Abbas de Mileto cum 40. Monachis & ferè quindecim millia hominum perierunt.* Sed paulò fusiùs rem narrat scriptor Siculus, & qui rem omnem, provt gesta, suis spectauit oculis, Hugo Falcandus, & post eum Thomas Fazellus etiam indigena, & ex vtroque Baronius, tom. 12. ad an. 1169. Sed & ex MS. quodam apud Catanenses reperto historiam his versibus describi auctor est Rocchus Pyrrhus loco citato:

Vnde superbit homo, cinis est, caro vermibus esca,
Flos fœni genitor, genitus, genitrix, genitura.
Cataniam doleo, dolor est miserabile dictu.
Clara, potens, antiqua fuit plebe, milite, clero,

Diuitiis, auro, specie, virtute, triumphis.
Heu! terræ motu ruit illa potentia rerum.
Morte ruit Iuuenis, moritur vir, sponsa, maritus.
Vnde superbit homo? Deus vna diruit horâ
Turres, ornatas, vestes, cunctosque paratus.
Qui gemitus, lacrymas, suspiria corde teneret.
In tanto gemitu? Periit pars maxima gentis,
Proh dolor! & Monachi quadraginta quatuor & plus:
Et periit pastor patriæ pater ipse Ioannes:
Pontificalis honor, lux regni sic periere.
Sit requies cunctis, luceat lux ipsa perennis
Pontifici, monachisque suis, & nunc & in æuum.

Fuit hoc 4. Febr. indict. I.

Matthæi notarij.] Erat hic Notarius Regius, in curia Regum Siciliæ admodum potens. Fuit primùm sub Guillelmo II. Vice-cancellarius Regni: Tum à Tancredo Rege magnus Cancellarius constitutus, inquit Rocchus Pyrrhus in Chronologia Regum Siciliæ. Qui insuper addit, eum non modò in sua patria Salerni, sed & Panormi plurima suæ pietatis monimenta reliquisse, Ecclesiasque & Monasteria ædificasse. Plura de eo Falcandus, & Fazellus.

Scriptam opinor hanc Epistolam circa annum 1173. scilicet paulo post mortem S. Thomæ Cantuariensis.

Ad Epistolam XLVII.

B*Rebantionum factus est ductor.*] Brebantiones, Brebensones, Brabanti, ita dicti sunt, quòd ex Brabantia ortum ducerent. Erant autem isti homines sceleratissimi, qui vel sua sponte, vel aliorum stipendiis conducti omnia latè depopulabantur. Aliter etiam dicebantur Cotarelli & Ruptarij, & hoc nomine vocabatur tunc temporis vniuersa prædonum & Latronum publicorum colluuies. Eos *Gentem nefariam* vocat Chronicum Antissiodorense, Matthæus Paris. *Spurcissimos & ignobiles*, Alexander III. ep. 45. *Gentem iniquam*; Petrus noster hîc *Gentem excommunicatam, perditamque*: scilicet quia & ipsi, & qui eos conducebant, in Concil. Lateran. sub Alexandro III. ann. 1179. anathemate percussi fuerant. Concilij verba sunt cap. 27. *De Brabantionibus & Cotarellis, & qui tantam in Christianos immanitatem exercent, vt nec Ecclesiis nec Monasteriis deferant, non viduis & pupillis, non senibus & pueris, nec cuilibet ætati parcant aut sexui, sed more paganorum omnia perdant ac vastent: similiter constituimus, vt qui eos conduxerint vel tenuerint, vel fouerint per regiones in quibus taliter debaccbantur, in Dominicis & aliis solemnibus diebus publicè denuncientur.* Prauos autem eorum mores efferatamque rabiem aptè describit Guillelmus Britto, lib. 1. Philipp. de iis sub nomine Cotarellorum ita loquens:

Nec mora, Bituricas exercitus ibat in oras,
Vt Cotarellorum vim sæuitiamque retundat,
Personisve sacris rebusue locisue sacratis,
Nullus præstabatur honor, reuerentia nulla,
Nil iuueni virtus, puero nil debilis ætas.

Scias nos recepisse à summo Pontifice in mandatis, vt te & omnes, qui pacem Domini tui turbant, sublato appellationis remedio, excommunicationis vinculo innodemus.] Henricus Rex pater in angustiis positus, ad Alexandrum Pontificem per litteras confugerat, vt in rebelles filios suos gladium Petri exereret, quod & fecit, & Richardo Cantuariensi Archiepiscopo mandauit, vt quicumque pacem Domini Regis turbarent, appellatione omni remota, excommunicationis vinculo adstringerentur, inquit Blesensis noster epist. 69. ad episc. Andegauensem. Qui & hæc addit: *Hac auctoritate fretus Dominus Cantuariensis omnes Domini Regis impugnatores apud Cadomum nuper excommunicauit, nec Regi Iuniori, nec alij exceptionis gratiam fecit.*

Scripta est hæc epist. ann. Christi 1174. quo superiùs relata gesta sunt. Ex Rogerio in Annalibus Anglicis.

Ad Epistolam XLVIII.

G*Villelmo Papiensi.*] Ita dictus est ab vrbe Papia, unde ortus erat, ex ordine Cisterciensi assumptus, factus est primò Archidiaconus Papiensis, tum ab Hadriano IV. creatus est Diaconus Cardinalis, demum presbyter: à quo etiam cum aliis tribus Cardinalibus missus est ad Fridericum Imperatorem, ad dirimendum dissidium, quod de juribus summi Pontificis inter eos exortum fuerat, de quo fusè Baronius ad annum Christi 1159. Hadriano mortuo, cùm pro electione summi Pontificis graue ortum esset, schisma, à partibus Alexandri contra Octa-

Octauianum stetit, licèt se paulò frigidiùs initio gessisset, ex Baronio ad annum 1160. Nam cùm Fridericus Imperator, qui Octauiano fauebat, Papiam, vbi tunc fortè apud suos erat Guillelmus, concilium aliquot Cardinalium & Episcoporum conuocasset, ipse Guillelmus, qui illi Schismaticorum conuenticulo aderat, Imperatori non in faciem, vt par erat, restitit; nec Episcopis, qui præsentes erant, aduersatus est, sed tacuit omninò: Vnde tacitæ conniuentiæ suspicione non caruit, quæ ipsi non minimam infamiæ notam inussit: ità vt cùm in causa S. Thomæ ab Alexandro III. missus esset in Angliam, ipse S. Thomas eum eiusmodi notatum infamiâ judicem habere recusauerit, vt patet ex ipsius litteris, quæ habentur apud Baronium loco suprà citato. Qui & addit: *Cùm esset vir eloquentissimus* (Guillelmus) *tunc laborasse creditus est angina Demosthenis: Declamauit autem posteà vbi nullus metus vrgeret.* Nam anno 1167. missus ab Alexandro ad Reges Franciæ & Angliæ, ita perspicuis rationibus obiecta Legatorum Antipapæ Victoris elisit, vt vterque princeps, repudiato Victore, Alexandrum in summum Ecclesiæ Catholicæ Pontificem reciperet. Ipse etiam ab eodem Alexandro Legatus missus est ad Fridericum, quando tum primùm pacis mentio facta est; tantumque eloquentiâ suâ valuit, vt Fridericus, abiectis antipapis, quos contra legitimum Pontificem erexerat, ad pedes Alexandri corruens ipsi sempiternam iurauerit obedientiam.

Octauianus ille auctor schismatis.] Erat hic Romanus ex nobili Tusculanorum Comitum progenie oriundus. Creatus est primò Diaconus Cardinalis ab Innocentio II. Tum ab Eugenio III. S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis. Peruersam ejus indolem paucis ita describit Baronius ad an. 1155. *Erat hic alter Iudas, vtpote qui in Pontificem, ipsamque Romanam Ecclesiam, & Collegium Cardinalium semper, cùm potuit, aliquid moliri conatus est.* Nam primò pacem inter Hadrianum Papam Fridericum Imp. turbare conatus est. Mortuo autem Adriano, cùm à cœtu Cardinaliũ consueto ritu Alexander III. legitimè in summum Pontificem fuisset electus, Octauianus à duobus tantùm Cardinalibus, Ioanne scilicet S. Martini, & Guidone S. Callisti Presbyteris electus & violenter intrusus, Victor IV. appellatus est. Accidit hoc anno Christi 1159. Vixit autem tyrannicè in Antipapatu suo quinque circiter annis, obiitque anno Christi 1164. Quo autem morbi genere perierit declarat Baronius ad prædictum annum his verbis: *Octauianus quindecim diebus antequàm moreretur, Phreneticus effectus est continuè, & in tantam versus insaniam, vt nec Dei, nec sui memor esset.*

Satanas enim.] Hæc vsque ad *post hunc exaltatus est*, absunt à Laun. Dom. Bec. Vict. 3. Haut. For. Sorb. 2. Maz. 2. Ful. Vall. Hard.

Post hunc exaltatus est Guido Cremanus.] Ita dictus est, quòd esset oriundus ex vrbe Crema in Lombardia sita. Fuit autem creatus Cardinalis ab Hadriano IV. in quem cum Friderico Imp. secreta colloquia habuit; tum Hadriano mortuo, primus fuit in eligendo Pseudopontifice Octauiano; post eius obitum ipsemet in sedem Apostolicam intrusus, Paschalis III. appellatus est. Verùm in Pseudopontificatu post annos sex miserabili morte obiit, scilicet cancri morbo in renibus apparente consumptus, anno Christi 1170.

Post ipsum eleuatus est Ioannes Struma.] Post obitum Paschalis Antipapæ, cùm Schismatici nullum ampliùs Cardinalem haberent, quem duobus postremis factionis suæ capitibus substituerent, sibi præficiendum elegerunt quemdam Ioannem Abbatem Strumensem. Strumiensem ex Pannonia nominat Ciaconius, virum Apostatam, lubricum, voracem, atque gyrouagum, inquit Baronius. Hic Callistus III. appellatus est: sed paucis diebus falsò & imaginario illo Præsulatu potitus est. Etenim cùm pro suis meritis sperneretur ab omnibus bonis, videretque se in Concilio Venetiis habito gradu suo dejectum, & à Frederico Imperatore, qui ad partes Alexandri legitimi Pontificis transierat, reprobatum, tandem pœnitentiâ ductus, ad pedes Alexandri corruit, reatum suum humiliter agnoscens, & in conspectu Cardinalium, & aliorum plurimorum se grauiter peccasse publicè confessus est. Quem Alexander pro innata sibi humilitate & mansuetudine, non solùm benignè recepit, sed postmodum in curia, & in mensa sua honorificè habuit, inquit Romualdus Salernitanus, auctor σύγχρονος apud Baronium. Hunc tandem finem habuit tam diuturnum tamque molestum schisma, & pax Ecclesiæ est reddita, de qua Petrus noster amico suo Willelmo Papiensi gratulatur hac Epistolâ scriptâ anno Christi 1178. quo hæc acta sunt.

Notandus autem est hîc Busæi error,

vbi ait Guidonem Cremensem appellatum fuisse Callistum II. Et Ioannem Strumiensem Paschalem III. cùm apud Otthonem de S. Blasio, Bromtonem, & auctorem appendicis ad Radeuicum, huius æui scriptorem; item apud Platinam, Ciaconium, Onuphrium & ceteros, qui summorum Pontificum vitas scripserunt, & apud ipsum Baronium fidelissimum hac in re testem, Guido nominatus sit Paschalis III. Ioannes autem Struma Callistus III.

Bernardum Portuensem.] Hic ex Canonico Regulari & Priore Lateranensis Monasterij, primùm ab Eugenio III. Presbyter Cardinalis, tum ab Hadriano IV. Episcopus Portuensis creatus est. Post mortem Hadriani exorto teterrimo schismate, Alexandrum III. summum Pontificem creandum curauit, eique constantissimè adhæsit: vir singularis prudentiæ, multis & magnis legationibus sub Eugenio III. Hadriano IV. & Alexandro III. perfunctus est.

Henricum Pisanum.] Ita dictus est quòd ex nobili familia Pisis ortus esset. Iam Subdiaconus Ecclesiæ Romanæ, ad ordinem Cisterciensem transierat: vnde assumptus, Cardinalis Presbyter SS. Nerei & Achillei ab Eugenio III. creatus est. Legatus ab Hadriano IV. in Siciliam pro causa inter ipsum & Guillelmum Siciliæ Regem missus est; tum ad Fridericum Imperatorem; Postea ab Alexandro III. in Angliam ad Henricum II. Regem, vt Thomam Regni Cancellarium induceret ad Cantuariensem Archiepiscopatum suscipiendum, magnæ vir sanctitatis, obiit sub Alexandro III. circa ann. Domini 1178.

Hyacinthum.] Erat hic Romanus cognomento Bobo, Cardinalis Diaconus à Cælestino II. creatus. In schismate Octauiano pro legitimo Pontifice Alexandro III. fortiter stetit. Variis legationibus prudenter & summa cum laude gestis, tandem post obitum Clementis III. In summum Pontificem electus est, dictusque Cælestinus III. sedit annis circiter sex, obiitque an. 1198. ex Baronio in fine Tomi 12.

Hubaldum Ep. Ostiensem.] Cognomen ipsi Allucingolus, natione Tuscus fuit. Creatus est primùm Presbyter Cardinalis S. Praxedis ab Innocentio II. Tum ab Hadriano IV. Episcopus Ostiensis, multas legationes egregiè obiit, sed præcipuè prudentia eius enituit, vbi Fridericum Imperatorem schismatis Octauiani fautorem, ad legitimi Pontificis obedientiam reuocauit. Tandem post Alexandrum III. ad summum Pontificatum euectus, dictusque est Lucius III. In quo sedit annis 4. cum dimidio.

Iudicem elegerunt.] In Laun. & quibusdam aliis habetur: *Crudelem elegerunt in ducem.* Bec. *Iudicem.* Dom. *Sibi judicem elegerunt.*

Ad Epistolam XLIX.

ADVERSVS *R. Sarisberiensem.*] Quis sit ille R. Sarisberiensis, incertum est: Nam designari Reginaldum Sarisberiensem, vt auguratur Busæus, probabile non est: cùm ille amicissimus fuerit Petri Blesensis, vt patet ex Epistolis; atque ex eo etiam, quòd ex Archidiacono Sarisberiensi ad Episcopatum Bathoniensem prouectus fuerit. Quòd autem fuerit præpositus Carnotensis, ne verbum quidem apud Historicos. Neque etiam dici potest intelligi Robertum nepotem Ioannis Sarisberiensis, cum quo summa necessitudine junctus erat, & quem tantopere auunculo suo tunc Episcopo Carnotensi commendauerat, epistol. 70.

Leanæ.] In For. Laun. Dom. Haut. Maz. *&c. Hienæ.*

Maiore & vberiore beneficio] Videtur loqui de Archidiaconatu Bathoniensi: Nullum enim vberius habuisse eum beneficium constat.

Ad Epistolam L.

HENRICO *Baiocensi Episc.*] Fuit hic primùm Decanus Sarisberiensis. Ex quo conjicio eum fuisse Anglum; quin etiam ex Epistola 201. Ioannis Sarisberiensis, quâ ipsi Henrico promotionem suam ad Episcopatum Baiocensem gratulatur his verbis: *Audio, pater, & gaudeo, quòd pro merito vobis vniuersa succedunt: & qui Decanorum nomen & ordinem, dum licuit, honorastis, nunc vestrarum splendore virtutum in terra aliena vsque ad multorum inuidiam Pontificis illustratis officium,* &c. Ex quibus apparet, quantus vir à quanto viro laudetur. Fuit certè vir prudens, gregis sui custos vigilantissimus, & in renouandis augendisque Ecclesiæ suæ rebus studiosissimus: vt patet ex multis donationibus, quarum exempla habentur in Archiuis Capituli Baiocensis, ex quibus aliquas ad calcem Notarum apponemus. Interfuit quidem Coronationi

Iunioris Henrici, sed ex iussu Regis patris, qui *sub prætextu ordinandi Regni, proceres Angliæ & Normanniæ Lundonias conuocauerat*, inquit Processus, l. 2. cap. 29. Obiit autem Henricus ex Chronico Cadomensi, anno 1205. postquàm 40. fermè annis Ecclesiam Baiocensem summa cum laude gubernauerat.

Ouis tamen longè ab eo.] In quibusdam MSS. sic legitur: *Ouis tamen in lege Domini*, quæ verba *in lege Domini*, non sunt admodum necessaria.

Christus exsurgens à mortuis, non suæ Matri Virgini benedictæ, sed Mariæ peccatrici, de qua septem dæmonia eiecerat, dignatus est apparere.] Auctor id verè pronuntiat post Scripturas & Patres. Marc. 16. *Surgens autem manè prima Sabbati apparuit primò Mariæ Magdalenæ.* Ambrosius serm. 54. *Maria verò Magdalena, quòd arctiùs diligebat Iesum, quia iuxta sepulcrum perseuerauit, Dominum prima omnium vidit, & Apostolis nuntiauit.* Augustinus concione 2. de 2. parte Psalmi 68. *vsque adeò contristati sunt* (discipuli) *vt illa Maria Magdalena, quæ primò eum vidit, gaudens lugentibus nunciaret quid viderit.* Cyrillus Alexandr. lib. 12. in Ioann. cap. 1. ad hæc verba *vade autem ad fratres meos*, &c. Οὐκ ἐφίησι θίγειν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, καίτοι σφόδρα διψήσασαν τούτου τυχεῖν ἐκ φιλοθείας τὴν Μαριὰμ, ἀμείβεται δὲ τῆς προσεδρείας αὐτὴν, καὶ τῆς οὕτως ἐκτόνου πίστεως, καὶ ἀγάπης διπλοῦν ἀπένεμε τὸν μίσθον, οὐκ ἄκαρπον τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ἀποδεικνὺς τὴν εἰς ἑαυτὸν εὐσέβειαν; καὶ τόγε τούτων ἐστὶ λαμπρότερον; ἐν αὐτῇ γὰρ καὶ πρώτῃ, φημὶ δὴ, τῇ Μαριὰμ σύμπαν ὡς εἰπεῖν τὸ θήλειον γένος διπλῇ στεφανοῦται τιμῇ, καὶ τῶν ἀρχαίων ἀρρωστημάτων ἐκομίζετο τὴν διάλυσιν. πρώτη γὰρ οὕτω θρηνήσασα, καὶ τῶν δακρύων τὴν πρόφασιν λαβοῦσα χειρὸν μεθίστη τὸ πένθος εἰς θυμηδίαν. Hoc est: *Non sinit Mariam tangere carnem suam, quamuis ob singularem Dei amorem id illa percuperet: Sed perseuerantiæ mercedem ei reddit, ac tam firmæ fidei ac dilectionis duplex premium rependit, pietatem erga se non infructuosam eius cultoribus esse ostendens: Et quod his adhuc illustrius est, in ea prima vniuersum, vt semel dicam, feminarum genus duplici honore coronatur, ac veteribus morbis exsoluitur. Prima quippe ob Christum in luctus effusa mærorem vertit in gaudium, &c.* Gregorius, homil. 35. in Euangel. *Amoris sui igne succensa, eius quem ablatum credidit, ardebat desiderio: vnde contigit, vt eum sola tunc videret, quæ remanserat vt quæreret; quia nimirùm virtus boni operis perseuerantia est.* Et infrà. *Ecce humani generis culpa ibi absconditur, vnde processit. Quia enim in paradiso mulier viro propinauit mortem, à sepulcro mulier viris annuntiat vitam, & dicta sui viuificatoris narrat, quæ mortiferi serpentis verba narrauerat: Ac si humano generi non verbis Dominus, sed rebus dicat: De qua manu vobis illatus est potus mortis, de illa suscipite poculum vitæ.* Si B. Virgo prima rediuiuum filium suum intuita fuisset à sepulcro, tamquam secunda Eua vitam viris annuntiasset. Beda, in c. 16. Marci. *Quæ ergo à septem dæmonibus curata, hoc est, ab vniuersis erat liberata sceleribus, prima resurgentem à mortuis Dominum vidit, ne quisquam dignè pænitens de admissorum venia desperaret, videns eam quæ tot ac tantis quondam erat subdita vitiis, in tantum culminis subitò merito fidei ac dilectionis esse promotam, vt ipsis Euangelistis atque Apostolis Christi prima illa miraculum patratæ Resurrectionis euangelisaret.* Alcuinus lib. 7. in Ioan. c. 41. & Anselmus, seu quis alius auctor enarrationum in Matthæum, idem iisdemque verbis habent quod Gregorius modò relatus. Suffragantur nostræ sententiæ Martyrologia Bedæ, Notkeri, & Romanum. Caietanus laudatos patres sequitur ad c. 16. Marc. v. 9. *Magna Dei gratia erga peccatores significatur, quòd primò voluit peccatrici, & tali peccatrici (scilicet quæ fuerat subjecta omnibus peccatis significatus per septem Dæmonia) apparere.* Hæc si Busæus paulò attentius perpendere curauisset, intellexisset profectò, quo fundamento nixus Auctor noster scripserit, Christum priùs apparuisse Mariæ Magdalenæ, quàm Mariæ matri suæ benedictæ. Verùm quo fundamento nixus idem Busæus post aliquot neotericos scribat, Christum priùs apparuisse Mariæ matri suæ, quàm Mariæ Magdalenæ, non satis intelligo. Euangelista absolutè asserit Christum apparuisse primò Mariæ Magdalenæ. Quid ad hoc Busæus? *Institutum*, inquit, *Euangelistarum fuit non omnes apparitiones, sed eas tantùm referre, quæ valuissent ad confirmandos incredulos & dubitantes, inter quos non erat annumeranda D. Virgo.* At ego quæro, quo fundamento nixus id asserat? Certè inualido. Sed esto: Euangelistæ, non omnes apparitiones Christi retulerint. Esto Christus Dominus apparuerit matri suæ. An ex eo consequuturum est, apparuisse ei primò, contra Scripturam quæ docet apparuisse primò Mariæ Magdalenæ? Age verò Busæum audiamus mo-

proferentem, menta quibus opinionem suã stabilit. *Si verò*, inquit, *traditionem veterum, ipsamque veritatem consulamus, dicendum est, priùs matri suæ benedictæ, quàm Mariæ peccatrici Christum apparuisse. Ita enim docet Rupertus Tuitiensis Abbas, lib. 8.* (scribere debuit 7.) *de diu. offic. c. 25. B. Hildefonsus serm. 5. de Assumpt. B. Virginis. Symeon Metaphrastes, in orat. de vita & dormitione B. Virginis. B. Anselmus, l. de excellentia Virginis, c. 6. B. Brigitta, l. 6. Reuel. c. 94. & in Sermone Angelico de excell. B. Virginis, c. 19.* O præclaram antiquorum patrum traditionem, veritatem benè fundatam, quæ verbo Dei, quæ Sanctorum patrum Ambrosij, Augustini, Cyrilli Alexandrini, ceterorumque auctoritati verbisque repugnat; quæ denique à nono duntaxat sæculo exordium ducere fertur, sed temerè ac falsò dicitur initium sumere ab eo sæculo. Hildefonsus serm. 5. de Assumpt. non ait Christum apparuisse priùs matri suæ, quàm Magdalenæ. Hæc tantùm habet: *Circa sepulturam verò Dominicam multò magis quàm mulieres illas sanctas quidam dicunt fuisse sollicitam: quorum opinionem, nisi fallor, adstruere videtur Sedulius poëta Euangelicus, orator facundus, scriptor Catholicus.* Refert Hildefonsus sententiam aliorum, non suam. Neque hæc sententia cuius meminit, adstruit Christum priùs matri suæ, quàm aliis mulieribus visum fuisse. Sic à Sedulio Carm. 5. libro explicatur.

Hoc luminis ortu
Virgo parens, aliæque simul cum munere matres
Messis aromaticæ, notum venere gementes
Ad tumulum.

Quibus ex verbis hoc vnum vel ipso fatente Busæo, inferri potest, quòd Mater sanctissima filium non priùs, sed simul cum ceteris mulieribus viderit. Adde quòd Sedulius adiunxit Mariam ceteris mulieribus per errorem, quo existimauit eam esse, quæ Matth. 28. dicitur altera Maria. Denique hæc eius verba.

Venere gementes
Ad tumulum.

non satis conueniunt cum ea fide, quam Deipara de Resurrectione Domini habuit.

Metaphrastes, vt rectè Bellarminus l. de Scrip. Eccles. obseruat, scribendo historias vitasve Sanctorum, multa addidit ex proprio ingenio, non vt res gestæ fuerunt, sed vt geri potuerunt. Tam verum est autem quod scribit, Mariam virginem primam vidisse resurgentem filium, quàm verum est, quod immediatè antè scripserat, eam perpetuò assedisse sepulcro, ac inde contigisse, vt prima eum videret.

Anselmi objicitur auctoritas petita è libro de excellentia Virginis. Verùm liber iste vel Bellarmino subscribente, non est Anselmi. *Opusculum*, inquit ille, *de excellentia B. Virginis, non videtur Anselmi, non solùm quia eius non meminit Edinerus, sed etiam quia non habet stilum & grauitatem Anselmi.*

Rupertus dubitanter non assertiuè, vt aiunt, loquitur: *Cùm rediuiuus filius*, inquit, *illi ante omnes fortasse mortales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam suam annuntiauit, &c.* Conjicere possumus id accidisse, ne filius matrem suam inhonorare videretur, si ei mox vt resurrexit non apparuisset; Quæ profectò ratio est leuissima: Nam qui mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram, debuit rediuiuus primò apparere iis, quorum fides vacillabat, quique testes futuri erant idonei Resurrectionis. At Virgo Deipara firmissima & inconcussa fide pollebat, & propter dignitatem maternam haud satis idonea testis exstitisset Resurrectionis Filij sui apud Infideles. In his quæ Patris sui erant, oportebat Christum esse, matris postpositâ consideratione. Et si mulieres in mandatis ab Angelo habuere, vt annuntiarent nominatim Petro, quia Christus resurrexit à mortuis, non est existimandum honoris tantùm causâ id esse factum, eò quòd ille primatum esset consecuturus, sed necessitatis, eò quòd ter Dominum negauerat. Vnde Greg. hom. 21. in Euang. & post eum Beda in c. 16. Marci. *Quærendum nobis est, cur nominatis discipulis Petrus designatur ex nomine? Sed si hunc Angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negauerat, venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione.* Et Caietanus: *Negauerat Petrus Iesum: & propterea Angelus neminem nominat, nisi Petrum; tum vt magnam Dei erga peccatores gratiam cõmendet; tum vt Petrus audita ex ore mulierum Angelica voce animæquior fiat.* Absit vt reclamantibus scripturâ & traditione factum à Christo dicamus, quidquid honoris causâ sic ab illo decuisse fieri mens sibi humana leuioribus ducta ratiunculis persuadet. De Reuelatione autem B. Brigittæ facta nihil aptius dici potest, quàm

quod Caietanus tractatu de Conceptione B. Virginis, c. 5. ait: *Nouæ reuelationes contra tot Sanctos & antiquos Doctores Angelum lucis in Angelum Satanæ transformatum, aut phantasias, vel etiam figmenta sapientibus ingerere videntur*, &c.

Ceterùm notandum est, Busæum in sua editione post illa verba, *sed Mariæ peccatrici*, adiecisse hæc duo, *vt puto*, ad firmandam (opinor) suam de Christi apparitione B. Virgini sententiam: arrepta scilicet occasione vnius tantùm MS. codicis Herbipolensis vitiosi. Verùm ea meritò expunximus, cùm desint in omnibus tam editis, quàm MSS. nostris codicibus, quorum 16. saltem euoluimus, sicut & in sex aliis, quibus ipse Busæus vsus est.

Prosper.] Hæc vox desideratur in pluribus MSS.

Ad Epistolam LI.

IO. *Saresberiensi Episcopo.*] Iocelinus patria Longobardus, ex Archidiacono Wintoniensi factus est Episcopus Sarisberiensis anno Christi 1139. ex Symeone Dunelmensi in Historia Anglicana. Hic initio persecutionis contra S. Thomam exortæ, pro eo fortiter stetit: Vnde apud Harpfeldium in Historia Ecclesiæ Anglic. & apud Baronium ex historia quadripartita de eo ita habetur: *Bartholomæus Exoniensis Episcopus procidens ad pedes domini Cantuariensis, ait: Pater mi! miserere tui, miserere & nostri. Omnes enim hodie perimus odio capitis tui. Exiit namque edictum à Rege, vt qui ampliùs cum Cantuariensi staret, publicus hostis iudicaretur, in capite puniendus. Dictum est etiam quòd Iocelinus Sarisberiensis Episcopus, & Vvillelmus Noruicensis Episcopus, quia adhuc restiterant, traherentur statim ad supplicium in membris mutilandi; qui & ipsi pro salute sua Cantuariensem rogabant.* Verùm posteà in S. Thomæ offensam grauiter incurrit, quòd Henrici Iunioris coronationi contra jus Ecclesiæ Cantuariensis factæ interfuisset: propter eáque ab ipso Thoma excommunicatus est. Post mortem tamen S. Thomæ, intercedente Henrico Rege, ab excommunicatione solutus est, datis super hac re ab Alexand. III. ad Bituricensem & Niuernensem Episcopos litteris, quæ referuntur apud Bromtonem, & Baronium ex Rogerio ad ann. 1172. Scripserat etiam in eius gratiam Arnulfus Lexouiensis Episcopus ad Alexand. III. eumque à calumniis, quibus ob S. Thomam impetebatur, purgauerat, asserens eum virum honestum, prudentem, ac pium, *in initio tempestatis inter Coepiscopos scopo illi* (Videlicet S. Thomæ) *studiosiùs adhærentem, multas iniurias pro libertate Ecclesiæ, & ipsius gratiâ pertulisse.* Ceterùm dissidium inter eos non tam ex coronatione junioris Regis processisse videtur, quàm ex eo quòd Reginaldus Archidiaconus filius ipsius Iocelini, ab Henrico patre ad summum Pontificem contra S. Thomam missus fuerat, vnde vir Sanctus in Reginaldum vehementer excanduerat, vt patet ex ipsius Epistola apud Baronium tom. 12. ad an. 1168.

Arcturum.] In omnibus ferè MSS. legitur Arturum vel Arthurum. De eo vide, quæ habet hîc Busæus, & quæ diximus ad Epistolam 34.

Et quod in aliis est simp. p.] In For. Ful. Vall. Hard. sic habetur: *Et quod in aliis est simplex mendacium, perjurium aut sacrilegium sit in illis.*

Ne labia Euangelio consecrata.] Simile est illud Arnulfi Lexouiensis Epist. 11. ad Alexand. III. *Nec mendacio conuenit pollui labia Sacerdotis.*

Adhuc vita eorum in incerto est, quia biuium Pythagoricæ litteræ nondum transierunt.] Pythagoras vitam humanam litteræ Græcæ Y. similem esse aiebat, primamque ætatem incertam esse, vt quæ nondum se vitiis aut virtutibus dedat: & hoc significari per imam litteræ partem. Biuium autem litteræ à iuuentute incipere, quo tempore homines aut vitia, idest sinistram partem, aut virtutes, idest, dexteram sequuntur. De hoc rectè Virgilius aut quis alius in opusculo de littera Y.

Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni
Humanæ vitæ speciem præferre videtur:
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primùm spectantibus offert.
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata, sed vltima meta
Præcipitat captos, voluitque per ardua saxa.

Vnde & Mythologi fingerunt Herculem cùm exacta pueritia ad pubertatis annos peruenisset, & duas vias cerneret, vnam voluptatis, alteram virtutis, diù multumque dubitasse, vtram ingrederetur; tandem reiecta voluptate arduam & asperam virtutis viam ingressum esse. Legendus Xenophon l. 2. ἀπομνημάτων, & ex eo Tullius, lib. 3. de Officiis. Ad

illud etiam alludit Persius, Satyr. 3.

Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstrabit limite callem.

Nec non & Satyr. 5.

Cumque iter ambiguum est, & vitæ nescius error,
Diducit trepidas ramosa in compita mentes.

Videndi Casaubonus & alij Commentatores in illa loca Persij.

Hodie pro filiis, quos abstulit Prælatis Ecclesiæ Deus, habere nepotes in dissipationem patrimonij Christi, & in suæ salutis dispendium permittuntur.] Cautum est sacris Canonibus Clericis & Episcopis ditare de bonis Ecclesiæ suos consanguineos, Can. Apostolorum 40. Antiocheni Concilij 25. Paris. 6. c. 16. Capitul. l. 5. c. 171. Ac denique in Conc. Trident. sess. 25. de reform. c. 1. Omnino verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suos augere studeant, cùm & Apostolorum Canones prohibeant ne res Ecclesiasticas quæ Dei sunt, consanguineis donent: sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant, nec dissipent illorum causa: Imò quam maximè potest, eos sancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Ambrosius, l. 1. offic. c. 30. *Neque enim propterea te Deo dicasti, vt tuos diuites facias, sed vt vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant se parum poscere? Pretium tuum quærunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt, & se iustè facere putant. Et accusat quòd eum diuitem non feceris, cùm te ille velit æternæ vitæ fraudare mercede.* Bernard. tract. de vita & moribus Clericorum c. 7. *Non extollat de facultatibus Ecclesiæ consanguineos suos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare par sacrilegij crimen esse dignoscitur. Sanè patrimonia pauperum facultates Ecclesiarum: & sacrilega crudelitate eis surripitur, quidquid sibi ministri & dispensatores non vtique domini vel possessores, vltrà victum accipiunt & vestitum.* Petrus Cantor verbi abbreu. c. 47. *Da naturæ, quia homo, si indiget scilicet. Naturam autem quandoque carnalitatem & sanguinem vocamus: & consanguineis dabis de proprio, de patrimonio tuo, non Christi sanguine acquisito, cuius dispensatio credita est viris Ecclesiasticis, vt illud pauperibus distribuant. Ob hoc enim præcepit Dominus in lege, vt talis eligeretur Sacerdos, & Leuita, qui dicerent patri & matri, non noui vos. Sed nunquid consanguineo meo bono & probo non dabo de patrimonio Crucifixi? Non, vt erigas eum columnam in Ecclesia, propter pernicies exempli. Non enim consideratur quòd bono dederis, sed quòd consanguineo, vt trahant in exemplum. Gratiæ da & præcipuè de patrimonio crucifixi: Gratis enim confertur. Vnde & potius gratiæ, imo soli gratiæ debet conferri, non naturæ, idest, carnalitati. Vnde in vitis patrum: Mi Abba dabo-ne eleemosynam parenti, filio, vel consanguineo? Respondit Abbas, Non. Cur, mi Abba? Quia modicum sanguinis te trahit.* Et posteà: *Et nos de his eisdem dando, siue propinquo, siue extraneo vel cuicumque, necessitatem respiciamus, vt nihil suprà conferamus. Sed præponam ne propinquum extraneo? Non, si vterque æquè indiget, propter pernitiem exempli; Sicut nec septem Diaconi ad hoc consanguineos suos aliis præposuissent. Si objicis quia modò aliud tempus est: Quidem est. Sed nos tamen sicut illi eorum quæ projiciuntur ante pedes Apostolorum, dispensatores sumus, non domini. Necessitati ergo des, non sanguini.* Legimus de Benedicto 12. apud Bernardum Guidonis, quòd cùm mercator quidam Tolosanus profectus fuisset Auenionem cum vxore sua nepte Benedicti, admissos ad colloquium ab illo audiuisse, se quidem vt Iacobum Furnum illos agnoscere, at Pontificem renuntiatum consanguineos & affines non habere: nihilque ab eo obtinuisse, præter sumptus in itinere factos, & qui domum reuersuris essent necessarij.

Nota quòd in Maz. 1. post hæc verba *in salutis suæ dispendium habere permittuntur*, adduntur hi duo versus:

Cumque Sator rerum priuasset semine Clerum,
Ad Satanæ votum successit turba nepotum.

Spartacus.] Plurimi codices sic habent. Mog. & Merl. *Spartiatus*: tamen non est respuenda coniectura Busæi, qui cum aliquibus codicibus legit *Spacatus*, quæ vox in solo Hard. nostro MS. habetur. Porrò de hac historia Cyri vide quæ idem Busæus annotauit.

Ad Epistolam LII.

RICHARDO.] De eo vid. Ep. 5.

Magister G.] Fortè Gerardus Puella, qui cum Petro Blesensi erat domesticus Cantuariensis Archiepiscopi. Sed de eo aliàs opportuniùs locuturi sumus.

Ego autem diplomate vtens eum è vestigio

ſequor.] Similis eſt loquendi ratio Epiſt. 59. *Ad vos in eadem tempeſtatis inſania diplomate vtens remeauit*, lege *Duplomate*, ex omnibus MSS. noſtris. Quid verò Duploma hîc? Duplum iter, ſeu itineris feſtinatio, quum per dies ſingulos duo itinera conficiuntur. Radulfus de Diceto in imag. Hiſtor. ad ann. 1172. *Tanquam duplomate venit ad Porceſtre.* Idem ad ann. 1179 *Rex Anglorum pater Henricus ſubitum ius ſubitò prænoſcens aduentum progreſſurus cùm inceſſiſſet duplomate, Regi Francorum nauem apud Doueram egredienti, feſtinanter occurrit.* Et ad an. 1184. *Rex in inſtantia temporis incedens ferè tanquam duplomate venit Cantuariam.* Sic ea vox accipitur L. continuus de verborum obligationibus. *Vt qui Epheſi daturum ſe ſpoponderit, neque duplomate diebus ac noctibus, & omni tempeſtate contempta, iter continuare cogatur.* Et poſteà. *Quòd ſi duplomate vſus, aut felici nauigatione maturiùs quàm quiſque peruenenerit.* Gloſſa, Duplomate 1. vel in duplo vado quàm alius. 2. vel, ideſt, duplicato itinere. 3. vel, ideſt, celeritate.

Scripta videtur hæc Epiſt. circa ann. 1178.

Ad Epiſtolam LIII.

MANDAMVS *quatenus per veſtras Diœceſes generaliter prohiberi curetis, ne tales miniſtrare permittantur Epiſcopalia, qui Barbaræ nationis ſunt, atque ordinationis incertæ.*] Similis prohibitio legitur in Conc. Vernenſi, c. 13. *De Epiſcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec ſcimus ordinationem eorum qualiter fuit, placuit iuxta inſtituta Sanctorum Patrum vt in alterius parochia miniſtrare, nec vllam ordinationem facere debeant, ſine iuſſione Epiſcopi, cuius prrochia eſt: Et ſi hoc facere præſumpſerint, ab officio ſuſpendantur, interim quod ad Synodum exinde venerint, & ibidem ſecundùm Canonicam inſtitutionem accipiant ſententiam, niſi tantùm itineris cauſa, &c.* Et in Vermerienſi, c. 14. *Vt ab Epiſcopis ambulantibus per patrias ordinatio Presbyterorum non fiat. Si autem boni ſunt illi Presbyteri, iterum conſecrentur.* Et anteà in Conc. Sueſſion. cap. 5. *Vt ſuperuenientes Epiſcopi vel Presbyteri de aliis regionibus non ſuſcipiantur in miniſterium Eccleſiæ, niſi priùs fuerint probati ab Epiſcopo, cuius Parochia eſt.* Et paulò antè in Conc. Liptinenſi, c. 4. *Vt ſecundùm Canonicam cautelam omnes vndecumque venientes ignoti Epiſcopi vel Presbyteri ante probationem Synodalem in Eccleſiaſticum miniſterium non admittantur.* Et in Capitul. addit. 3. c. 37. *Sunt in quibuſdam locis Scoti, qui ſe dicunt Epiſcopos eſſe, & multos negligentes, abſque licentia Dominorum ſuorum, ſiue magiſtrorum, Presbyteros & Diaconos ordinant, quorum ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit hæreſim, & multis erroribus ſubiacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes vno conſenſu decreuimus.* Illud ipſum in Eccleſia Anglicana nono ſæculo celebratum Concilium Celichyth ſtatuerat contra Scotos, c. 5. *Vt nullus permittatur de genere Scotorum in alicuius Diœceſi ſacrum ſibi miniſterium vſurpare, neque ei conſentire liceat ex ſacro Ordine aliquid attingere, vel ab eis accipere in baptiſmo aut in celebratione Miſſarum, vel etiam Euchariſtiam populo præbere: quia incertum eſt nobis, vnde, & an ab aliquo ordinentur.* Neque verò ſatis fuit Richardo Cantuarienſi prohibere, quominus Epiſcopi illi Barbaræ nationis atque ordinationis incertæ, per vniuerſam prouinciam Epiſcopalia munia obire ſinerentur: prohibendum quoque fuit, ne ad eoſdem Ordinandi commearent, Can. 5. Conc. Weſtmon. ſub eodem Richardo celebrati anno 1175. *Quia quidam Clerici deſperantes ab Epiſcopis ſuis ordinari, vel propter imperitiam, vel propter vitæ incontinentiam, vel natiuitatis conditionem, aut tituli defectum, aut ætatem minorem, extra prouinciam ſuam, interdum etiam à tranſmarinis Epiſcopis ordinantur, vel ordinatos ſe mentiuntur, ignota ſigilla Epiſcopis deferentes, ſtatuimus talium ordinationem irritam eſſe habendam,* &c. Vid. Conc. Trid. ſeſſ. 6. de Reformatione, c. 5. & ſeſſ. 14. c. 2.

Non intelligitur præceſſiſſe dedicatio, vel baptiſmus, vbi de talibus dubitatur,] Ita Conc. Carthag. 5. c. 6. Affricanum c. 39. Felix 4. ep. 2. c. 2. Speciatimque de Baptiſmo Leo magnus ep. 37. c. 1. ep. 92. c. 16. Gregor. 1. l. 12. ep. 31. Troianus Santonenſis Epiſcopus epiſtola ad Eumerium Nannetenſem. Greg. 2. ep. 9. Gregor. 3. ep. 1.

Solemniter denuntiari faciatis excommunicatos ſingulis feſtiuis diebus eos, qui Domini Papæ bullas, vel noſtra & veſtra ſigilla falſare præſumunt.] De falſariis Bullarum Apoſtolicarum habes can. 30. Concil. Tribur. *Si verò, quod non decet, quilibet ſiue ſit Presbyter, ſiue Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid quod inde non conuenerit ſalua fide, &*

integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas vtrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, vsquequo per Epistolam aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, vt potissimùm sua sancta legatione dignetur decernere quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur. Et cap. *Ad falsarios*, de crimine falsi, quod est Innocentij III. eodem tit. c. *Licet*, quod est eiusdem Papæ, referuntur nouem modi, quibus falsari possunt. Videndus & Baronius, tom 12. ad an. 1195.

Ad Epistolam LIV.

SED *& Canonum clamat auctoritas quia Monachum siue Monacham facit propria professio, vel paterna deuotio.*] Aurelian. 1. c. 19. Tolet. 4. c. 49. & 55. Tolet. 10. c. 6. Greg. 2. epist. 9. Erat in more positum vt parentes offerrent Deo in Monasterio filios suos constitutos in minori ætate sub ritu certo & determinato: de quo S. Benedictus in regula sua c. 59. *Si quis fortè de nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio, & ipse puer minor ætate est, parentes eius faciant petitionem, quam suprà diximus, & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri inuoluant in palla altaris, & sic eum offerant. De rebus autem suis, aut in præsenti petitione promittant sub iureiurando, quia nunquam per se, nunquam per suffectam personam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occasionem habendi; vel certè si hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleemosynam Monasterio pro mercede sua, faciant ex rebus quas dare volunt Monasterio donationem, reseruato sibi, si ita voluerint, vsufructuario. Atque ita omnia obstruantur, vt nulla suspicio remaneat puero, per quam deceptus perire possit (quod absit) quod experimento didicimus. Similiter autem & pauperiores. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus.* Apud Gratianum 20. q. 3. c. *Præsens* quod dicitur esse Nicolaï 1. vbi agitur de Lamberto de cuius statu monachali controuersia mouebatur: *Neque ego pater palla altaris indutum obtuli.* Lanfrancus Decretorum c. 17. *Offerendus puer facta sibi priùs corona, manibus portans Hostiam & Calicem cum vino, sicut mos est, post Euangelium Sacerdoti, qui Missam celebrat, à parentibus offeratur. Qua oblatione à Sacerdote suscepta, inuoluant prædicti parentes manum pueri in palla, qua Altare coopertum est, & cuius pars anteriùs pendet, & tunc suscipiat eum Abbas. Quo facto, præfati parentes coram Deo & Sanctis eius statim promittant, quòd per se aut à se suppositam personam susceptum ordinem puer nunquam relinquat, neque se ei scienter aliquid daturos, vnde puer, quod absit, perire possit. Hanc promissionem priùs scriptam coràm testibus verbis ibi priùs edicant, & postea super Altare ponant.* Sed & Bernardus epist. 1. loquens de Roberto consanguineo suo, qui defectionis suæ à Cistercienſibus ad Cluniacenses inter alias rationes hanc afferebat, quòd oblatus fuerat à parentibus Monasterio Cluniacensi: *Quamquam dubium non sit promissum illum fuisse, non donatum: Nec enim petitio, quam Regula præcipit, pro eo facta fuit à parentibus, nec manus illius cum ipsa petitione inuoluta pallio altaris, vt sic offerretur coram testibus.* Et epist. 324. vbi docet non esse prohibendum Thomam de S. Audomaro ad Claræuallenses à Benedictinis transire volentem. *Votum*, inquit, *parentum integrum manet, & oblatio eorum non est exinanita, sed cumulata.*

Iure veteri impuberes qui à parentibus offerebantur Deo in Monasterio, inde exire non poterant neque ante neque post pubertatem. Id colligitur ex can. 49. Conc. Tolet. 4. *Monachum aut paterna deuotio aut propria professio facit. Quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reuerti intercludimus, & omnem ad sæculum interdicimus ingressum.* Canon est de impuberibus, quos paterna deuotio non propria professio, & de puberibus quos sola propria professio Monachos facit, pronuntiatque vtrosque alligatos esse, nec habere facultatem reuertendi ad sæculum. Can. 55. *Quicumque ex sæcularibus accipientes pænitentiam totonderunt se, & rursus præuaricantes Laici effecti sunt, comprehensi ab Episcopo suo, ad pænitentiam, ex qua recesserunt, reuocentur. Quòd si aliqui per pænitentiam irreuocabiles sunt, nec admoniti reuertentur, verè vt apostatæ coram Ecclesia anathematis sententia condemnentur. Non aliter, & hi qui detonsi à parentibus fuerunt, aut sponte sua amissis parentibus, se ipsos Religioni deuouerunt, & postea habitum sæcularem sumpserunt, &c.* Canon vult anathemati subdi detonsos à parentibus, qui postea habitum sæcularem sumpserunt. Statuit itaque perpetuò astringi monachatui deuotione paterna. Tolet. 10. c. 6. *Si in qualibet minori ætate vel Religionis tonsuram, vel Religioni debitam vestem, in*

utroque sexu filiis, aut unus, aut ambo parentes dederint, certè aut nolentibus vel nescientibus se, susceptam non mox visam in filiis abdicauerint; sed vel coram se vel coram Ecclesia, palamque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reuerti habitum ipsis filiis quandoque penitus non licebit: sed conuicti quòd tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad Religionis cultum habitumque reuocentur, & sub æterna districtione huiuscemodi obseruantiæ inseruire cogantur. Eo canone dicitur filios in minori ætate oblatos Monasterio à parentibus non posse ad sæculum reuerti. Gregor. II. ad Bonifacium: *Addidisti adhuc, quòd si pater, vel mater filium, vel filiam intra septa Monasterij in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, vtrùm liceat eis postquàm pubertatis impleuerint annos, egredi & matrimonio copulari? Hoc omninò deuitamus, quia nefas est vt oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur.* Quid apertius? cap. *Præsens* apud Gratianum suprà Lambertus dicitur non esse Monachus, eò quòd pater eius illum pallio indutum non obtulerit. Quæ ratio nulla esset, si oblatus infans à patre posset deserere Monasterium. Bernardus quoque nisi hoc supposuerit, respondere debuit obiectioni Cluniacensium & Monachorum S. Bertini alio modo quàm respondit, vnoque verbo opponere Robertum quidem impuberem Cluniacensi Monasterio, & Thomam Bertinensi fuisse oblatos; sed vtrumque transiuisse ad Claræuallenses, quia qui deuotione paterna Monachi facti sunt, non ita sunt alligati, quin hunc vitæ statum adulti valeant repudiare, adeoque magis transire ad alium Ordinem, in quo vigeat regularis obseruantia. Ceterùm si puer pubes factus liber sit ad remanendum vel egrediendum, quare pater secundùm Regulam & Decreta Lanfranci jubetur de rebus omnibus disponere, ablata filio suo omni omnino hereditatis parte? Quare id spondet? Quare sponsionem suam iuramento confirmat? Quid ista ablatio hereditatis paternæ nisi obex, qui ponitur, & vis quædam quæ infertur homini libero, vt supponitur, ne ingenita sibi, atque per Canones stabilita libertate vtatur ad deserendum Monasterium? Quid autem est eadem spoliatio hereditatis, si filius nequeat reuerti ad sæcularem habitum, nisi actus eximiæ pietatis, quo pater nulla in re filij sui libertati nocet, vim nullam facit. Dico amplius: Quare dicitur in eadem Regula, & in Decretis eisdem, patri hoc faciendum, vt omnia obstruantur, atque vt nulla suspicio remaneat puero, per quam deceptus perire possit? An periturus ille est, quia genus vitæ repudiauit, ad quod sectandum nullo vinculo obstrictus est? Neutiquam. Periturus verò dubio procul est, si alligatus fuerit perpetuò per oblationem factam à patre.

Denique contraria sententia nullo fulcitur fundamento. Nititur capite, *Illud* 20. q. 1. quod dicitur esse Marcelli Papæ, sed falsò. Sedente Marcello infantes non offerebantur Deo in Monasteriis. Nititur c. *Sicut* ibidem, & c. *Puellæ*, ibidem. Sed iis locis agitur de puellis in pubertate, non agitur de impuberibus per parentes oblatis Deo in Monasterio.

Aiunt propugnatores eius opinionis durum videri Monachum fieri non volentem. Sed durum non censuere patres puerum aliena voluntate Deo mancipari, qui aliena voluntate factus est filius Dei in baptismate. Si pater filium suum impuberem donare, si vendere potuit, cur non potuit Domino consecrare? At, inquiunt, repugnat jus nouum, vt modò dicturi sumus. Quid inde?

Iure nouo possunt exire è Monasterio, cùm ad annos discretionis peruenerint, si nolint ratam habere paternam oblationem. Ita Clemens III. c. *Cùm virum*, de Regular. & Cælest. III. c. *Cum simus*, eodem tit. his verbis, *Si dictus puer ad annos discretionis peruenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, si ad hoc induci nequiuerit, non est vllatenùs compellendus: quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proueniunt, postulare.*

Propriæ verò professionis vinculo non ligatur.] Leo magnus epist. 92. c. 13. Concil. Mogunt. sub Leone III. c. 33. *Vt nullus tondeatur sine legitima ætate & spontanea voluntate.* Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum, c. 87. *Monachicum autem habitum induere, ac vitam remotam ducere, non nisi à spondente diuinitùs exiguntur. Vnde quisquis vim intulerit alicui, vt Monasticum habitum & vitam remotiorem, quam non optauit, nec elegit, assumat, hic tanquam violentus peccatum euadere non valet. Et quoniam quod agitur ex accipientis voto non venit, nec accipiens Religiosum habitum inde mercedem habet, nec inferens crudelitatis suæ iudicio carebit.* Apud Gratianum 20. q. 3. c. *Præsens.* declaratur Lambertus quidam non esse Monachus, adeoque nec hereditate paterna & materna priuandus; quia cùm

non fuisset in tenera ætate oblatus à patre, inuitus monachalem habitum induit. Vide Conc. Trid. sess. 25. de Regularibus, c. 17. 18. & 19.

Nec adstringit ipsam paterna deuotio, &c.] Duæ sunt rationes, propter quas Adelitia non poterat astringi ad vitam monachalem. Prior ab ætate, posterior ab emancipatione petita. Priorem attingit Blesensis paulò anteà scribens: *Nam cùm præfata Adelitia iam ætatem habeat, & ad annos discretionis euaserit, non est, sicut mihi videtur, ad Religionis propositum violenter vrgenda.* Quòd si quæras, quo ætatis anno censeatur quispiam esse per ætatem, quoad hoc, extra paternam potestatem: Respondebo cum Conc. Tolet. 10. c. 6. *Parentibus sanè filios suos Religioni contradere non ampliùs quàm vsque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse. Posteà verò an cum voluntate parentum, an suæ deuotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum Religionis assumere cultum.* Hinc corrigas Iuonem Carnot. qui par. 7. Decreti c. 27. pro *decimum* legit *duodecimum*; & Gratianum, qui 20. q. 2. c. *Si in qualibet*, *Decimum quartum* scripsit. Fortè quia vterque Canonem aptare voluit praxi sui sæculi; Et cùm 7. sæculo, quo habitum est Concilium, ad vsque annum decimum duntaxat filij possent offerri, sæculo duodecimo, quo Iuo floruit, ad annum 12. & sequenti, quo Gratianus, ad decimum quartum, erant sub patria potestate.

Posteriorem rationem explicat Petrus noster hoc pacto: *Nec astringit illam paterna deuotio, quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens*, &c. Ex quo datur intelligi non licere tutoribus, affinibus, & consanguineis addicere Monasterio in perpetuum impuberes orbatos patre & matre nolentes. Concil. Aurel. 5. Tolet. 9. & 10. ipsique SS. Benedictus, Lanfrancus, & Bernardus vtuntur voce *Parentes*, quia propriè patrem & matrem significat, non affines, non consanguineos, non tutores. Et quod Toletan. 4. exprimit per hos terminos, *paterna deuotio*, Tolet. 10. explicat per patrem & matrem, *aut vnus aut ambo parentes dederint.* Sed quid si pater velit offerre filium aut filiam, matre reluctante? Offeret solus. Quid si mater inuito patre? Non poterit: mortuo autem patre hoc erit in ejus arbitrio positum. Gregorius autem II. satis indicat parentum nomine hîc intelligi patrem & matrem, non alios. *Si pater vel mater filium vel filiam*, &c. At si impubes Monachus vel Monacha fieret parentibus aut nolentibus, aut nescientibus, adeoque minimè consentientibus? Ex Conc. Tolet. 10. reuocanda esset quamprimùm à parentibus, aut certè iure suo penitus exciderent, ex Cōc. quod dicitur Triburiense. Sed ex c. *Puella*, 20. q. 2. Parentes factum irritare poterant intra annum & diem: post quod tempus, vt ipse sic ingressus egredi amplius non poterat, ita nec illi eum repetere.

Quid autem iuris tutoribus erga impuberes? Hos quamuis offerre non possent offerri nolentes, poterant tamen è Monasterio reducere etiam inuitos intra annum & diem, quo in illud propria sponte ingressi fuerant. Conc. Triburiense c. 24. perspicuè docet nulla mentione facta parentum, ad quos tamen Gratianus visus est voluisse canonem extendere cap. citat. *Puella*.

Ad Epistolam LV.

VOTA *omnium iam tibi prædestinant Abbatiam.*] Fortè quia plurimùm litterata erat, vt verbis Petri nostri vtar epist. præc. Verùm longè alia & sanctiora postulat Abbatissæ munus, quæ non modo in aspirante ad vitam monasticam, sed etiam in plurimis Sanctimonialibus eruditis & probis desiderantur, desiderabunturque. Immo quando spes fuisset Abatissam iis dotibus animi, & ea morum sanctimonia aliquando exornandam fore, non esset ei spes Abbatiæ ostendenda, vt honorum diuitiarumque intuitu incitaretur ad capessendam religiosam vitam, vel superbiendi & extollendi se occasio voto Religionis astrictæ præberetur. Quare excidit hoc Blesensi incogitanti. Et quidem filia priùs sit oportet quàm mater, discipula quàm magistra. Audi quid senserit Conc. Paris. 6. c. 34. de viduis, quæ vt primùm sæculo valedixerunt (par est ratio Virginum) fiunt Abbatissæ: *Aliter*, inquit, *quàm diuina auctoritas & Religio Christiana docet, agitur, quando feminæ amissis viris, eatenùs carnaliter viuentes, repentè & sine probationis examine ad regimen animarum pertrahuntur, præficiunturque Sanctimonialibus, vtpote matres spiritales, quas nunquam contigit eiusdem propositi discipulas extitisse; fitque vt quæ fortè feliciter incedebant, earum prauis exemplis miserabiliter ruant.* Dum his igitur aut certè mundanarum diuitiarum

cauſa huiuſcemodi prælationis honor committitur, verendum eſt ne animarum illarum fouea ruinæ præparetur.

Ad Epiſtolam LVI.

GVALTERIO *D. G. Roff. E.*] Gualterus, ſiue Walterus frater Theobaldi Archiepiſcopi Cantuarienſis, ex Archidiacono Cantuarienſi Roffenſis Epiſcopus electus eſt à Monachis Eccleſiæ Roffenſis in Capitulo Cantuarienſi, ſecundùm antiquam conſuetudinem, idque ex conceſſione Theobaldi, qui Monachis jus illud reſtituit, quod anteceſſores ſui Archiepiſcopi Cantuarienſes vſurpauerant. Vixit in Pontificatu annis 35. ſcilicet vſque ad an. Chriſti 1182.

Non decet virum octogenarium ſe talibus immiſcere, necdum Epiſcopum, quem nec etiam iuuentus à talibus excuſaret.] Loquitur Auctor non de venatione oppreſſiua hominum, aut arenaria, ſed de ſaltuoſa, de qua etiam Sariſber. Polycrat. l. 1. c. 4. Sunt verò perſonæ, quæ non modò ab hoc; ſed ab aliis quibuſdam vtpote leuioribus & voluptuoſis ſtudiis in perpetuum ſummouentur, vt qui in ſacris Ordinibus conſtituti, & qui gerunt ampliſſimos magiſtratus. Epiſcopis & ceteris de Clero eiuſmodi venatio prohibita eſt in Conciliis Germaniæ Liptinenſi cap. 2. *Nec non & illas venationes & ſiluaticas vagationes cum canibus. omnibus ſeruis Dei interdiximus: & vt accipitres & falcones non habeant.* Moguntiaco, cap. 14. *Canes & aues ſequi ad venandum in omnibus quibuſlibet ſit, &c.* Regiaticino, c. 4. *Et non canibus aut accipitribus, vel capis, quod vulgus Falcones vocat, per ſeipſum venationes exerceat.* In Conciliis Galliæ, Turonenſi 3. cap. 8. *Venationes quoque ferarum vel auium minimè ſectentur.* Et Capitular. l. 5. c. 12. *Vt Presbyteri, vel Diaconi, ſiue Subdiaconi arma portare non præſumant, neque venationes aliquas exercere.* In Conciliis Angliæ, Weſtmonaſterienſi, præſide Alberico Hoſtienſi Legato Innocentij II. cap. 8. *Venatores Clericos & turpia lucra ſectantes, ac publica ſecularium negocia procurantes, ab officio & beneficio Eccleſiaſtico nihilominus remouendos eſſe cenſemus.* Legitur de Bonifacio Moguntino libro 1. vitæ eius, quòd obiecerit Geruilioni Epiſcopo ſuis ſe conſpexiſſe oculis illum cum auibus & canibus ludentem, quod Epiſcopo fas non eſſet. Conc. Lateran. ſub Innoc. III. c. 15. *Venationem & aucupationem vniuerſis Clericis interdicimus; vnde nec canes, nec aues ad aucupandum habere præſumant.* Ac denique Conc. Trid. ſeſſ. 24. de Reform. cap. 12. Viderint eruditi quale judicium ſit ferendum de ſententia nonnullorum, qua contendunt clamoſam quidem venationem prohibitam eſſe Clericis, ſed non eam, quæ ſine magnis clamoribus inſtituitur. Aut viderint quid de alia opinione dicturi ſint, quæ aſſerit vetitam eſſe etiam non clamoſam, quæ recreationis, imò & voluptatis cauſa, modò rariſſimè fiat; ſcilicet, ne quid magis dicam, diſtinguunt illi vbi lex minime diſtinguit. De eodem argumento Petrus noſter epiſt. 61.

Videtur ſcripta circà ann. 1176. cùm eſſet Romæ Petrus Bleſenſis pro negotiis Archiepiſcopi Cantuarienſis, de quibus in eius vita.

Ad Epiſtolam LVII.

G *de Alneto.*] Alnetum vulgò *Aulnay*, eſt Abbatia in Normannia Ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Baiocenſi ſita. Fundata eſt anno 1131. ab Aichardo Franciæ Comeſtabulo, poſtea eiuſdem loci Monacho. Hæc Iongelinus in notitia Ciſtercienſi, & Manriquez, tomo 2. Hiſtor. Ciſterc. Qui & de hac Epiſtola ſic loquitur. *Exſtat Epiſtola Petri Bleſenſis ad Monachum de Alneto recens conuerſum, putantemque poſt ingreſſum Monaſterij à tentationibus fore liberandum: Quem contra Petrus latè oſtendit Monachos magis eſſe tentationibus obnoxios, quàm ſæculares: ſed nihilominus eis fortiùs reſiſtere.*

Sanguis.] In For. Ful. Dom. Bec. legitur *affectio.*

Mundus aduerſus ius.] Ante hæc verba poſt *terram*, in For. Ful. Dom. Bec. *&c.* adduntur iſta: *Sapientia dicit: Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in timore, & præparara animam tuam ad tentationem.*

Affligendo diſcerpit.] Loco verbi, *affligendo*, in For Ful. Dom. Bec. habetur *in egreſſu*, & rectiùs.

Qui habet aures.] Hæc vſque ad finem deſunt in For. Ful. Sorb. 2. Bec.

Scripta eſt hæc epiſtola anno Chriſti 1193. nempe paulò poſtquàm Richardus Angliæ Rex captus eſt ab Auſtriæ duce.

Ad Epiſtolam LVIII.

R *Dei gratia Bathon.*] De hoc Reginaldo, vide quæ diximus ad Epiſt. 30.

Frequenter legistis.] Quid pro Reginaldo egerit noster Petrus manifestè patet ex Epist. 24. & 30.

Neque gladius.] Ante hæc verba, in Laun. For. Ful. habentur hæc duo, *neque mors.*

Nunquid quæso.] Pro *nunquid.* In Maz. 1. & Dom. legitur *nunquam*, & meliùs.

Ad Epistolam LIX.

DEBVERAT *suffragia.*] Laun. For. Ful. Dom. habent *opem debuerant mend.*

Ponatur verum ap.] Abhinc vsque ad *Sacra Imperatorum* omnia desiderantur. In Laun. For. Ful. Dom.

Meritoria.] In For. Maz. 1. Laun. Vall. *Mercatoria.*

Filij hominum.] Ab his verbis vsque ad *reuertentes*, deest in Laun. For. Dom.

In virtute.] In Laun. & For. *ex affectu.*

Ad Epistolam LX.

SVBITO *nepotum pollulabit affectio.*] Suggillat Petrus noster carnalem affectum Præsulum erga propinquos, per quem postponunt illis quantumvis indignis viros benemeritos & vtilissimos Ecclesiæ futuros. De qua re Concil. Tolet. 10. c. 3. *Agnouimus quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum, qui ait, Pascite qui in vobis est gregem &c. ita esse immemores, vt quibusdam Monasteriis parochialibusque Ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui fauoris participes iniquum sæpe statuant in Prælatum*, &c. *Proinde decenter omnibus placet, & in præsenti tale rescindere factum, & non esse de cetero faciendum. Nam quisquis Pontificum deinceps aut sanguine propinquis aut fauore sibi priùs quibuscumque deuinctis talia commodata facere tentauerit. ausu nefandæ præsumptionis, & quod visum fuerit deuocetur in irritum, & qui ordinarit, annuæ excommunicationis ferat excidium.* Bernardus Tract. de vita & moribus Clericorum c. 3. recensens vias prauas, quibus intratur in Clerum. *Ille*, inquit, *dignus Archidiaconatu, vtpote filius Principis, magis autem si sit Episcopi consobrinus, in quo nimirum tota est Episcopata progenies.* Et Tract. de moribus & officio Episcop. *Cùm primos honorum gradus meruerint in Ecclesia; meruerint autem vel vitæ merito, vel pecuniæ, suæ etiam carnis & sanguinis, quæ regnum Dei non possidebunt, prærogatiua, &c.* Petrus Cantor verbi abbreuiati c. 43. *Cùm de intrantibus in Ecclesiam per ostium dicatur: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis; sed ex Deo nati sunt: De intrantibus per carnem & sanguinem dici potest, qui ex sanguinibus & ex voluntate carnis, non ex Deo nati sunt, in Ordinum & Beneficiorum Ecclesiasticorum perceptione.* Clemens IV. fratris filium Clericum tres Canonicatus obtinentem iussit, duobus dimissis, quem mallet, vnicum retinere, ratus dignum non esse Petri successorem, qui plus cognationi, quàm pietati & Christo tribueret. Benedictum 12. refert Albertus Argentinensis agnatos & consanguineos suos finxisse sibi ignotos esse, & asseruisse Pontificem Romanum consanguineos non habere: Cùm verò multi vrgerent vt eos promoueret, subintulisse illud Dauidicum, quod Symbolum eius erat. *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero:* vnicoque excepto nepote suo quem Arelatensem Pontificem institui voluit, consanguineum vel agnatum neminem agnouisse. De Hadriano VI. legitur quòd cùm Cardinalis nepoti suo Sacerdotium 70. aureorum annui reditus contulisset, vacassetque aliud, cuius prouentus paulò pinguiores essent, vix adduci potuit dare illud, solitus dicere cupere se homines beneficiis dare non beneficia hominibus. Laudat Baronius ad annum 1187. num. 20. Leonem XI. eo quòd ægrotans adduci non potuerit suasionibus Cardinalium Regiorumque legatorum, vt nepotem suum modestissimum adolescentem, quem penes se educauerat, & vnicè diligebat, sacro Cardinalium Collegio adscriberet. Obseruat quoque Eminentissimus Annalista Confessarium suum ista ingerentem expulisse, & ad se ampliùs accedere vetuisse, vt quem magis indulgere affectui coniunctorum, quàm animæ suæ saluti consulere agnouisset.

De maritandis neptibus anxiè cogitabis, nec in beneficiis attendes meritum, nec in matrimoniis paritatem.] Non ita Clemens IV. qui vix Pontifex renuntiatus in hæc verba scripsit Petro Grosso nepoti suo. *Scire te voluimus, quòd humilior solito debes esse. Neque enim quod nos vehementer humiliat, debet nostros extollere, maximè cùm honor huius sæculi momentaneus sit, & sicut ros transeat matutinus. Nec ad nos te, vel fratrem tuum, vel ex aliis nostris aliquem venire volumus sine nostro speciali mandato, quia spe sua frustratus, si secus venire præsumeret, oporteret redire confusum. Sed nec in sororis*

sororis tuæ nuptiis gradum quæras propter nos altiorem; nec enim nos haberes propitios, nec in aliquo adiutores. Si tamen eam filio militis simplicis desponsaueris, in tercentum libris Turonensibus tibi proponimus subuenire. Et si altiora quæsiueris, nec à nobis denarium speres vnum. De duabus verò filiabus, quas de legitimo matrimonio susceperat, subiungit: *Illud etiam scias, quòd nullum nullamque de sanguine nostro sub nostræ sublimationis obtentu inflare volumus; sed tam Nobiliam quàm Cæciliam illos viros habere volumus, quos haberent, si essemus in simplici clericatu.* Eadem mens fuerat magistri Anselmi de nepotibus suis, referente Petro Cantore verbi Abbr. c. 47. Cuius nepotes cùm vellet Stephanus Seneschallus Franciæ promouere & milites facere, nobilibusque puellis in matrimonium collocare, ait: *Absit, Domine, vt hanc rem facias: potius maneant in eadem conditione & vocatione, in qua vocauit eos Dominus, ne extollantur in superbiam. De pauperibus & rusticanis viris nati sunt, tales ergo rogo permaneant. Mallem enim me nunquam sacram Scripturam legisse, quàm eos sic promotos humilitatem reliquisse.*

Ad Epistolam LXI.

R. *Saresb. Archid.*] De hoc Reginaldo, qui fuit posteà Bathoniensis Episcopus, vide notas ad Epistolam 30.

Et professor.] Hæc duo verba desunt in Laun. & For.

Quæ ex quodam deg. naturæ, &c.] Hoc notum est apud omnes, qui naturam auium explorauerunt, feminam in accipitribus esse masculis fortiorem, quod non reperitur in aliis.

Si non oues auibus antefertis.] In For. Ful. Laun. Dom. Bec. aptiùs legitur: *Si nunc aues ouibus antefertis.*

Ad Epistolam LXII.

G. *Lincolniensis.*] Gaufridus vel vt alij Galfridus (quod idem est) Henrici II. Regis Anglorum filius naturalis, primò Archidiaconus Lincolnienses, tunc eiusdem Ecclesiæ post septemdecim annorum vacationem Episcopus electus est, nempe ann. 1180. consecrationem tamen suam per septennium distulit, amplissimis illius Ecclesiæ reditibus contentus, vt vitiis liberiùs vacaret, inquit Neubrigensis, l. 2. c. 22. Quousque Summo Pontifice Alexandro III. ei per litteras significante, vt aut electioni renuntiaret, aut sacros Ordines susciperet, ipse Episcopatui renuntiauit, consentiente scilicet Henrico patre, qui Iuuenem delicatum, & tanti honoris apici, aut potiùs oneri minùs idoneum videbat; propterea ipsum Cancellarium suum instituit, quod munus ad patris vsque obitum, non sine æquitatis & prudentiæ laude administrauit, idest per octo annos: Patre verò mortuo fratre in Metropolitanam Eboracensem euectus est à Richardo Rege, quem tamen posteà pœnituit. Verebatur fortè, ne quid dissentionis inter eum & Guillelmum Eliensem Episcopum Regni Cancellarium oriretur: Quod & accidit; nam cùm Richardus ad expeditionem Ierosolymitanam perrecturus vetuisset ne Gaufridus tum agens in Normannia, ante triennium ad sedem suam proficisceretur; ipse nihilominùs, ex præscripto summi Pontificis à Turonensi Archiepiscopo consecrationis munere suscepto, in Angliam transfretare voluit; verùm à Cancellario, tunc Regni in absentia Regis administro, per insidias captus, & ignominiosè in carcerem detrusus est. Posteà tamen Ioanne Regis Richardi, & ipsius fratre mediante, liberatus est, & Cancellarius expulsus. Thomas Stubs in Actibus Archiepiscoporum Eboracensium laudat eum vt magnæ abstinentiæ & puritatis virum: Goduinus vt rectæ indolis, & modestum. Fuit etiam in tuendis Ecclesiæ rebus vindex acerrimus: Vnde & cùm Ioannes Rex, eius frater, multis Ecclesiam exactionibus infestare moliretur, ipse fortiter obstitit, & clàm ab Anglia recedens, voluntarium exilium subiit, vniuersis priùs rerum Ecclesiasticarum inuasoribus anathematis sententia innodatis. Post septem annorum exilium in transmarinis terris obiit, scilicet anno Christi 1209. vel vt aliis placet 1213. Archiepiscopatus sui circiter 21. De eo fusiùs agunt Neubrigensis, Radulfus, Matthæus Parisiensis, & alij Anglici scriptores.

Ad Epistolam LXIII.

PETRO *Atrebatensi Episcopo.*] Fuit hic Petrus Cisterciensis Abbas, tum ob insignem morum probitatem & doctrinam totius Cleri Atrebatensis calculis in Pontificem electus, & à Guillelmo Blesensi, Cardinali & Archiepiscopo Remensi, Veronæ in Italia consecratus, anno 1184. Interfuit nuptiis Ingeburgis

Nnn

vxoris Philippi Augusti, anno 1193. obiitque ann. 1203.

Typum.] Post hoc verbum habetur in For. & Vall. *manifestissimè.*

Et secum patiatur & proximum] In Vall. Sorb. 1. Maz. 1. Vict. 2. & 3. legitur, *vt se partiatur ad proximum.*

Scripta est hæc Epistola circa an. Christi 1190.

Ad Epistolam LXIV.

REVERTENDO *captus est, & iniustè detentus.*] Richardus Henrici II. Anglorum Regis filius, vir strenuus, & militiæ gloria insignis, mortuo patri an. 1189. successit in regnum. Et quia iam ante patris mortem se cruce signauerat, rebus in Regno ordinatis in Syriam cum multis aliis Principibus Christianis profectus est, vbi mira Dei prælia gessit, quæ apud auctores huius temporis legi possunt. Verùm negotiis Regni sui vrgentibus cùm redire vellet, naufragium passus captus est à Leopoldo Duce Austriæ; atque Imperatori Henrico VI. traditus: vt obseruauerunt Geruasius, Ioannes Bromton, Henricus Knyghton, & Matthæus Paris. ad an. 1192. & auctor vitæ Cælestini III. ad quem scripta est Epistola hæc nomine Episcoporum prouinciæ Rotomagensis. Sed an iniustè? Res ita se habuit, referente Geruasio: *Cùm ciuitatem Accon irrumperent Christiani, & diuersi diuersa ciuitatis hospitia caperent, in nobilissimo ciuitatis palatio signum Ducis eleuatum est. Quod intuens Rex, & inuidens, manu militum valida vexillum deiecit, Ducemque tam grato spoliauit hospitio: Vnde Dux & Teutonici omnes indignantes abierunt, Regique redituro multis in locis posuerunt insidias, & tandem, vt dixi, captus est.* Ioannes Bromton rem aliter narrat, aitque quòd cùm Richardus incumberet in murorum Ascalonis instaurationem, proposuissetque Duci, vt portionem quandam à suis reparari curaret: Respondente Duce patrem suum nunquam Latomum, vel Carpentarium fuisse, iratum Regem responso Ducem pede percussisse, atque prohibuisse, ne de cetero vexillum suum in sua comitiua erigeretur. *Quapropter,* inquit, Brõton, *dictus Dux à Rege, & exercitu Christiano versùs partes suas se diuertens dixit; quòd si vnquam tempus oportunum captaret, se de Rege pro illa ignominia vindicaret.* De Knyghton, etiam in aliquo aliter: *Nescio an casu, an Regis voluntate vexillum Ducis Austriæ cæno conculcatum est; vnde Dux ipse commotus, domum reuersus est, grauissimè postmodùm de Rege Richardo se vindicaturus.* Matthæus Paris. sic: *Cùm præuij eius* (Leopoldi Austriaci) *Mareschalli sibi hospitium accepissent, & necessaria præpararent, superuenit præcipitanter quidam miles de familia Regis Richardi, natione Neuster, & more suæ Gentis ebulliens stultitia cum iactantia, asserebat se maius jus in illo hospitio habere quàm aliquis alius; cùm priùs illuc adueniens sibi suisque sociis illud assignasset: multiplicatis conuitiis vtrobique, clamor ad aures Regis peruenit. Rex autem nimis causæ Normanni fauorabilis & credulus, in iram excanduit contra familiam Ducis; & non perpendens ciuiliter moderamen Dominicum, scilicet, descendam & videbo, præcepit præcipitanter, & secus quàm deceret, vt vexillum in eodem hospitio pro signo affixum in cloacam dejiceretur. Quod factum cùm Dux hospitio priuatus, & turpiter à Normannis garrulis lacessitus cognouisset, Regem querulus adiit: sed nihil nisi sannas reportauit: vnde Dux à Rege spretus, ad Regem Regum se conuertens, Dominum Deum inuocauit in vltionem cum lacrymis, vt quemque superbum frangens tantam passum iniuriam consolaretur,* &c. Auctor vitæ Cælestini III. *Captus est ideò quòd vexillum eius loco signi in hospitio suspensum in cloacam projici mandauerit.* Quòd autem iniustè detentus sit Richardus conuenit cum nostro Blesensi Nicolaus Treuetus in Chron. MS. his verbis.

Die S. Dionysij Richardus Rex naues ascendit, & circa festum B. Martini, ex diuturna tumultuantis pelagi iactatione iam processus nauigationis applicuit in terram Imperij Constantinopolitani. Verùm quoniam suspectam habuit Imperatoris & Græcorum suorum versutiam, nolens ibi videri; cum pyratis fortè inuentis paciscens, dato quantum postulauerant naulo, exegit ab eis, vt expeditiùs ipsum in terram commodiorem transueherent. Relicta igitur classe Regia, habitu mutato se Regem dissimulans, cum quatuor tantùm sociis transuectus Esclauoniam, inde pertransiens Aquileiam, cùm intrasset terram Limpoldi Ducis Austriæ, captus est in ciuitatem Viennam 13. Kal. Ianuarij, quem Dux Limpoldus exosum habens pro morte Marchisi, de qua suspectum Regem habebat, carceri mancipauit. Marchisus autem ille erat Conradus Marchio Montisferrati, qui cum Philippo Augusto in Syriam profectus erat: & quia nonnihil discordiæ inter eum & Richardum intercesserat, de eius atroci cæde Richardus accusaba-

tur, ſed falsò. Nam cùm Principis Toronæ vxorem rapuiſſet, ille conductis duobus Montani cuiuſdam ducis militibus Marchiſum interficiendum curauit, vt ex litteris eiuſdem Ducis ad Leopoldũ ſcriptis, quas poſteà relaturi ſumus, innotuit; de eo verò Marchiſo ſic Treuetus: *Marchiſus quidã Gallus Amalrici Ieroſolymitani Regis filiam duxerat, ideoque Regnum Guidoni Regi eripere volebat, quia vxor eius vnde Regnum obtinuerat, obierat. Philippus Francus Marchiſo fauebat, Richardus Anglus Guidoni. Re inter optimates compromiſſa, ſtatutum eſt, vt Guido regiam obtineret dignitatem ad vitam, Marchiſius verò, qui hæredem Regni duxerat, haberet Comitatus Tyri, Sidonis & Baruch: Defunctoque Guidone regni diademate inſigniretur,* &c. Deinde quomodo interfectus ſit narrat his verbis: *Cùm Richardus ante diſceſſum ſuum per legatos Marchiſum vocaret, quem Regem Ieroſolymorum elegerant, antequàm veniret ad Regem, cùm comediſſet die quadam cum Epiſcopo Beluacenſi, à duobus aſſaſſinis rediens eſt occiſus.* Tum quod iniuſtè de hac cæde accuſaretur Richardus, ſic effatur: *Ab hac tamen morte Princeps Haſſaſſenorum, à quibus, vt ſuprà patuit, interfectus eſt Marchiſus, Regem Richardum per litteras huiuſcemodi excuſauit. Limpoldo Duci Auſtriæ Vetus de monte, ſalutem. Cum plurimi Reges,* &c. Quæ quia iiſdem omnino verbis habentur apud Walſinghamum, breuitatis cauſa omittimus. Nihilominus Leopoldus Regem Richardum aliquandiù ſub arcta cuſtodia detentum, Imperatori Henrico VI. reddidit, quem ille per duos fermè annos in vinculis detinuit: & licet Summus Pontifex excommunicationis fulmina ſæpius minitaretur, eum tamen niſi magna pecuniæ ſumma perſoluta liberum abire non permiſit.

Qui ſe ſeruum ſeruorum publicè profitetur.[Gregorius Magnus prænotauit aliquot è ſuis epiſtolis in hunc modum: *Gregorius ſeruus ſeruorum Dei*, vt patet ex epiſt. 1. l. 9. quæ eſt Innocentio Africæ Præfecto. Epiſt. 1. l. 10. Dominico Carthag. Epiſcopo. Ep. 1. l. 12. Mariniano Rauennati: & 31. Felici Epiſcopo Siciliæ. Formulam hanc ceteri Pontifices poſtea ſeruarunt, Bonifacio V. inchoante, qui ſedit an. 618. De hoc Ioannes Diaconus, l. 2. vitæ Gregorij c. 12. Primus omnium ſe in principio ſuarum Epiſtolarum ſeruum ſeruorum Dei ſcribi ſatis humiliter definiuit, cunctiſque ſuis ſucceſſoribus documentum ſuæ humilitatis tam in hoc quàm in mediocribus Pontificalibus indumentis, quod videlicet hactenus in ſancta Romana Eccleſia conſeruatur, hereditarium reliquit. Eundem titulum ad Gregorij exemplum benè multi Epiſcopi vſurpauerunt. Deſiderius Cadurcenſis epiſt. 4. 5. 10. & 12. Eligius Nouiomenſis epiſt. 6. inter diuerſas Pontificum ſcriptas Deſiderio. Bonifacius Moguntinus epiſtolis 2. 3. 8. 9. *&c.* Daniel epiſtol. 33. inter Bonifacianas. Torthelmus epiſt. 43. Guthbertinus ep. 70. & alter Epiſcopus innominatus ep. 87. & 94. Cæna epiſt. 99. Bergonoinus epiſt. 103. Lullus epiſt. 109. & 111. Hincmarus epiſt. 45. Diedericus Metenſis apud Gerbertum epiſt. 31. Auguſtinus eandem loquendi formam iam antè vſurpauerat epiſt. 107. *Seruus Chriſti, & per ipſum ſeruus ſeruorum ipſius.* Et epiſt. 121. *Seruus Chriſti, ſeruorumque Chriſti.* Et initio libri de bono viduitatis: *Seruus ſeruorum Chriſti.* Ceterùm eadem loquendi formula vſurpata eſt à Preſbyteris, vt conſtat ex epiſt. 53. Abbatibus, ex ep. 83. & 84. Abbatiſſis, epiſt 38. Regibus, epiſt. 49. inter Bonifacianas. *Sigebaldus Rex indignus & vltimus famulorum Dei famulus.* Affines ſunt & iſtæ formulæ apud Auguſt. *Seruus Chriſti & Eccleſiæ eius* epiſt. 89. *Plebis Dei famulus*, apud Danielem Epiſcopum inter Bonifacianas epiſt. 66. & 67. Apud Hincmarum epiſt. 15. 17. 23. 25. 29. 32. 38. 39. 40. 50. 52. & 53.

De morte autem Richardi, & mirabili ipſius pœnitentia videndi Anglicarum rerum Scriptores.

Scripta eſt hæc epiſtola anno 1193. ſcilicet paulò poſt captum Richardum: nam an. 1192. 2. Decembris captus eſt.

Ad Epiſtolam LXV.

INGRESSVS *eſt.*] In Laun. For. Ful. & Dom. legitur, *aggreſſus eſt.*

De eiuſmodi ominoſis occurſibus.] Vox, *omen*, à qua *ominoſus*, non eſt Eccleſiaſtica, ſed profana. Auguſt. l. 1. retract. c. 1. *Omen quippe me legiſſe non recolo, ſiue in ſacris litteris noſtris, ſiue in ſermone cuiuſquam Eccleſiaſtici diſputatoris: quamuis abominatio inde ſit dicta, quæ in litteris diuinis aſſiduè repcritur.* De eiuſmodi occurſibus Chryſoſtomus Homil. 32. in Epiſt. ad Epheſ. ὁ δεῖνά μοι πρῶτος ἐνέτυχέν, φησιν, ἐξιόντι τῆς οἰκίας· πάντως μυρία δεῖ κακὰ συμπεσεῖν. Ideſt: *Hic aut ille primus mihi occurrit domo exeunti, omninò contingere oportet mala innumerabilia.* Et homil. 21. ad pop. Antioch. Πομπὴ δὲ σατανικὴ ἐστι θέατρα, καὶ ἱπποδρομίαι, καὶ πᾶσα ἁμαρτία, καὶ παρα-

τήρησις ἡμερῶν, καὶ κλήδονες, καὶ σύμβολα· καὶ τί ποτέ ἐστι σύμβολά φησι; πολλάκις ἐξελθὼν τις τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ εἶδεν ἄνθρωπον ἑτερόφθαλμον ἢ χωλεύοντα, καὶ οἰωνίσατο. τοῦτο πομπὴ σατανική. οὐ γὰρ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀνθρώπου πονηρὰν ποιεῖ τὴν ἡμέραν γενέσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐν ἁμαρτίαις ζῆν. Hoc est: *Pompa Satanica sunt Theatra, Circenses & omne peccatum, & dierum obseruatio, & præsagia, & omina. Et quid tandem sunt omina? Sæpe domum quis suam egressus hominem vidit vnoculum, vel claudicantem, & ominatus est. Hæc est pompa Satanica. Non enim hominis occursus malum facit esse diem, sed in peccatis viuere.* Et posteà: Εἴπω καὶ ἕτερον καταγελαστότερον. αἰσχύνομαι μὲν καὶ ἐρυθριῶ, ἀναγκάζομαι δὲ ὅμως διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν εἰπεῖν. ἐὰν ἀπαντήσῃ παρθένος φησὶν, ἄπρακτος ἡ ἡμέρα γένεται, ἐὰν ἀπαντήσῃ πόρνη, δεξιὰ καὶ χρηστὴ, καὶ πολλῆς ἐμπορίας γέμουσα. Hoc est: *Dicamne & aliud ridiculosius? Confundor nempe & erubesco, sed cogor propter salutem vestram dicere. Si virgo, inquit, occurrerit, sterilis dies erit: si verò meretrix, dextra & bona & multa mercatione plena.* Augustinus lib. 2. de Doct. Christ. c. 20. *His adiunguntur millia inanissimarum obseruationum: si membrum aliquod salierit, si iunctim ambulantibus amicis lapis aut canis, aut puer, medius interuenerit; atque illud quod lapidem calcant, tanquam diremptorem amicitiæ minus molestum est, quàm quòd innocentem puerum colapho percutiunt, si pariter ambulantibus intercurrerit. Sed bellum est, quod aliquando pueri vindicantur à canibus: Nam plerumque tam superstitiosi sunt quidam, vt etiam canem, qui medius interuenerit, ferire audeant, non impunè, namque à vano remedio citò interdum ille percussorem suum ad verum medicum mittit. Hinc sunt etiam illa: Limen calcare cùm ante domum suam transit: redire ad lectum, si quis dum se calciat, sternutauerit: redire domum, si procedens offenderit: Cùm vestis à soricibus roditur, plus timere suspicionem futuri mali, quàm præsens damnum dolere. Vnde illud eleganter dictum est Catonis, qui cùm esset consultus à quodam, qui sibi à soricibus erosas caligas diceret, respondit non esse illud monstrum, sed verè monstrum habendum fuisse, si sorices à caligis roderenrentur.* Eligius Nouiomensis Episcopus exhortatione ad populum suum. *Nullus obseruet egrediens, vel ingrediens domum quid sibi occurrat, vel si aliqua vox reclamantis fiat, aut qualis auis cantus garriat, vel quid etiam portantem videat, quia qui hoc obseruat, ex parte paganus dignoscitur.*

De Lemuribus.] Lemures propriè sunt laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum & bestiarum ex Nonio. Horatius l. 2. epist. 2.

Nocturnos Lemures, portētaque Thessala ridet.

A Persio Sat. 5. dicuntnr. *Nigri Lemures.* Aug. l. 9. de Ciuit. Dei, c. 11. referens sententiam Plotini ita loquitur: *Dicit quidem & animas hominum Dæmones esse, & ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sunt: Lemures seu Laruas si mali. Manes autem Deos dici, cùm incertum est bonorum eos seu malorum esse meritorum.* Et posteà: *Laruas quippe dicit esse noxios Dæmones ex hominibus factos.*

De volatilibus.] Hoc est de auibus, ex quorum volatu, cantu, vel pastu res futuræ præsignificantur, quæ Auguria seu auspicia dicuntur. In For. Ful. Dom. Bec. & Haut. habetur, *volatibus.*

De sternutamentis.] Ex quibus omen captabant, vnde sternutamenta felicia vel infelicia. Ambros. serm. 33. *Qui colunt augures vel sacrilegos, vel aruspices, diuinos & præcantatores, & qui confidunt in phylacteriis & characteribus, aut sternutationibus, auibus cantantibus, diuinationibus, aut mathematicis, aut aliis quibuscumque malis artibus, damnabuntur.* Chrysost. homil. 12. ad Ephes. Si Κἂν ὄνος ἀνακράξῃ, κἂν ἀλεκτρυὼν, κἂν πτάρῃ τις. Id est: *Et si asinus exclamauerit, & si Gallus, & si qui sternutauerit, &c.* Aug. l. 2. de Doct. Christ. c. 21. *Si quis cùm se culciat sternutauerit.* Eligius Nouiom. orat. exhort. ad pop. *Sternutationes nolite obseruare.* Ioan. Sarisb. l. 19. Polyc. c. 1. *Quid enim refert ad consequentiam rerum, si quis semel aut ampliùs sternutauerit?*

Suggestione siquidem Diaboli.] Hæc tria verba non sunt in Laun. For. Ful. Dom. Bec. & Haut.

Cereas vel luteas formant imagines.] Artifices huius nugatoriæ vel noxiæ superstitionis vultiuoli nuncupantur. Sarisb. c. 12. l. 1. Polycrat. *Vultiuoli sunt, qui ad affectus hominum immutandos, in molliori materia, cera fortè vel limo, eorum, quos peruertere nituntur, effigies exprimunt.*

Nam mendacij pater veritatē exhibet, &c.] Illud est quod Aug. l. cit. c. 23. his verbis expressit: *Hinc enim fit, vt occulto quodam iudicio diuino, cupidi malarum rerum homines tradantur illudendi & decipiendi pro meritis malarum voluntatum suarum, illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis, quibus ista pars mundi infima secundùm pulcherrimum ordinem rerum diuinæ Prouidentiæ legi subiecta est. Quibus illusionibus & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis diuinationum generibus multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicuntur: multaque*

obseruantibus secundùm obseruationes suas eueniat, quibus implicati curiosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris.

Rex etiam Guillelmus, &c.] Hæc vsque ad, *Si recenseam*, desiderantur in Laun. For. Ful. Dom. Bec. Haut. Maz. 2. Vict. 3. Sorb. 2. Merl. *&c.* habentur tamen in Sorb. 1. Vict. 2. *&c.* De hac historia sic Matthæus Paris. ad ann. 1066. *Dux Willelmus in ingressu nauis pede lapsus est. Casum in melius commutauit miles, qui prope stabat dicens: O Dux*, inquit, *Angliam tenes, Rex futurus.* Paulò fusiùs Knyghton lib. 2. de euentibus Angliæ, cap. 1. *Post festum S. Michaëlis anno gratiæ 1066. dum Willelmus saltitasset de nauicula festinans in terram, cespitans vno pede cecidit in sabulum, ita vt os eius sabulo impleretur. Deus, inquit Willelmus, adiutor meus, terra est mea. Acclamat statim sibi similiter quidam miles: Domine Comes, jam tenes terram Angliæ, in proximo Rex futurus.*

Ad Epistolam LXVI.

GVALTERIO *D. G. Panorm. Archiep.*] Erat hic Gualterius natione Anglus, ex Pitsæo, vir insignis litteraturæ, & maximè in litteris humanioribus versatus. Quod autem ait idem Pitsæus Gualterium ab Henrico II. Anglorum Rege præmissum esse in Siciliam, ad imbuendum melioribus disciplinis Vvillelmum Regem adhuc Iuniorem, cui Ioannam filiam suam nuptum dare constituerat, vnde hoc sumpserit nescio, cùm in nullo Scriptorum huius temporis legatur: Imò & Fazello Gentili scriptori aduersetur, qui Gualterium Regiorum puerorum præceptorem facit, etiam viuente Guillelmo seniore istius Guillelmi patre. Adde quòd Falcandus scribit Reginam matrem Guillelmi Iunioris ab auunculo suo Rotrodo Rotomagensi Archiepiscopo petiisse, vt aliquem de consanguineis suis sibi transmitteret, Stephanumque Perticensis Comitis filium aduenisse, cum quo triginta sex alij è Gallia in Siciliam profecti sunt, inquit Baronius, inter quos erat Petrus Blesensis, futurus præceptor Iunioris Regis, quem hactenus humanioribus litteris imbuerat Gualterius, vt ipsemet Blesensis in præsenti Epistola testatur his verbis: *Scitis quòd Dominus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit: qui & à vobis versificatoriæ atque litteratoriæ artis primitias habuerat.* Fuit autem Gualterius primùm viuente Guillelmo seniore Archidiaconus Cephalœdensis, tum Decanus Agrigentinus, postmodùm sub Guillelmo Iuniore Archiepiscopus Panormitanus, post Stephanum Perticensem, qui coniuratione in eum exorta, clàm aufugere, & dignitatibus tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus cedere compulsus fuerat. *Post paucos dies*, inquit Falcandus, *Gualterius Agrigentinus, conducta plebis multitudine, metuque compulsis Canonicis, consentiente curia, non tam electus quàm violenter intrusus, Panormitanæ regimen suscepit Ecclesiæ.* Quamuis autem Regina, & alij, qui pro Stephano adhuc reuocando laborabant, huiusmodi electionem à Summo Pontifice non fore confirmandam sperassent, quòd Stephanus non tam dignitatem deposuisse, quàm spoliatus esse vi ac minis videretur; vrgente tamen Guillelmo Rege apud Alexandrum III. cuius gratiam plurimis promeruerat beneficiis, pro Gualterio Pontifex diploma scripsit: Immò vt Regis voluntati obsecundaret postulantis, ne Romam adire ad consecrationem ille compelleretur; id etiam in diplomate indulsit. Fuit quoque hic Gualterius Regni Siciliæ Cancellarius: & quia vnus ex primoribus administris, ad maxima quæque reipublicæ negotia adhibitus.

Ceterùm Panormitanam Ecclesiam 25. annis summa cum laude administrauit, ipsique multa bona contulit, vt videre est apud Rocchum Pyrrhum in notitia prima Ecclesiæ Panormitanæ.

Opuscula quædam scripsit, quæ ad memoriam nostram non peruenerunt, vel homine inter exteros viuente, perierunt: ita vt nec tituli quidem inueniantur, preter de Latinæ linguæ rudimentis librum vnum, inquit Pitsæus.

Hominibus transalpinis.] In Laun. Ful. Dom. Bec. legitur *pauperibus Cisalpinis.*

Formam & mores Domini Regis Angliæ.] Descriptionem Henrici II. Regis Angliæ similem huic habes apud Siluestrum Giraldum auctorem Synchronum lib. 1. Hiberniæ expugnatæ, cap. 45. & Guillelmum Gemeticensem.

Scitis quòd Dominus Rex Siciliæ.] Vide quæ de hac re diximus initio huius epistolæ.

Eleemosynas illius enarrat Ecclesia.] De benignitate & eleemosynis Henrici pauca ita Neubrigensis l. 3. c. 26. *Pupillorum, viduarum, pauperum, in suis præceptionibus multam curam habuit, & locis pluribus insignes eleemosynas larga manu impendit.*

Quantæ autem fuerint illius eleemosynæ, testantur innumerabilia ipsius dona, fundationes, confirmationes, quibus plenæ sunt Anglia, Normannia, Andegauia, Cœnomania, Aquitania, Pictauia, ceteræque prouinciæ, quæ ipsius tunc temporis parebant imperio, ex quibus nonnullæ variis in libris maximè verò in Monastico Anglicano excusæ sunt, quasdam autem nondum editas in calce huius operis edidimus.

Zelatur & procurat pacem.] Neubrig. ibid. *Fuit in illo regni fastigio tuendæ & fouendæ pacis publicæ studiosissimus.* Et paulò post: *Discrimen sanguinis, & mortes hominum exhorrescens, armis quidem, cùm aliter non potuit, sed libentiùs pecuniis, cùm potuit, pacem quærere studuit.*

Ad pacem populi spectat.] Hæc paulò aliter in MSS. nostris habentur. Et quidem in Ful. Bec. & Laun. eodem modo legitur: sed hæc postea adduntur: *Ad pacem populi spectat, quòd Concilia vocat, quòd firmat fœdera, quòd amicitias iungit, quòd superbos humiliat, quòd prælia minatur, quòd principibus terrores immittit.* In Dom. autem ita legitur: *Ad pacem populi pertinet, quidquid cogitat, quidquid loquitur, quidquid agit. Vt quiescat populus suus, labores anxios & enormes incessanter assumit.* Sic & Nicolaus Treuet in Chronico MS. ad ann. 1154. vbi hanc Blesensis Epistolam refert.

Pater eius potentissimus & nobilissimus Comes.] Scilicet Gaufridus cognomento *Plantagenet*, Comes Andegauensis, ex illustrissima & potentissima Comitum, siue Consulum Andegauensium stirpe progenitus. Quorum historiam in gratiam Regis sui scripsit Ioannes Majoris Monasterij Monachus, ex qua quia nondum in lucem prodiit, quædam ad rem nostram pertinentia ex MS. codice illustrissimi ac celeberrimi Domini de Marolles Abbatis Villælupensis hîc apponemus. *Domino Henrico Regi Anglorum, Duci Normannorum, Comiti Andegauorum, Turonum, & Cœnomanorum, Principi Aquitanorum, Duci Guasconiæ, Aruernorum, Duci etiam Bituricum Ioannes frater Maioris Monasterij humillimus Monachorum, & paruissimus Clericorum, pacem cum omni gaudio vitam, salutem, & sanitatem ab eo qui dat salutem Regibus.*

Historiam, siue gesta Andegauorum Consulum antecessorum tuorum, ex multis Doctorum scriptis excepi, & in vno corpore volui compilare. Licet quidam ante me breue Chronicum scripserit, & in proœmio ipsas præcedente huiusmodi verba præmiserit, de Consulibus Andegauorum, &c.

Is est Thomas Pacius.

Posteà breuem instituit Comitum illorum historiam, quæ quia ad rem nostram non facit & breuitati studemus, in præsenti omittimus, & recensitis tantum modò Comitum Priorum nominibus, quæ de Gaufrido Henrici patre scripsit proferemus.

Comites Andegauenses incipiunt an. 853.
Torquatus, siue Tortulus.
Tertullus Gastinensis pagi Præfectus à Carolo Caluo constitutus.
Ingelgerius à Rege Comes Andegauensis factus.
Fulco Rufus.
Fulco Pius.
Gaufridus Grisæ-tunicæ.
Mauritius.
Goffridus Martelli.
Gaufridus Barbe.
Fulco Rechin.
Goffridus Martelli secundus.
Fulco Nerra.

*Gaufridus Plantagenet. Fuit iste pietate admirabilis, iustitia insignis, militiæ artibus deditus, optimè litteratus, inter Clericos & Laicos facundissimus, in consilio prouidus, statura procerus, vultu decorus, ferè omnibus bonis moribus repletus: & quamvis multas tribulationes à suis sit perpessus, attamen ab omnibus est dilectus. Ipse modò calore vrgente balneo cuiusdam fluminis vsus, febre acuta occupatus apud * Castrum Ledi peruenit, ibi non sine dolore suorum interiit. Quid mirum? Si mors quidem aduersante & repugnante natura Gauffrido adolescenti contigit, cùm teste Tullio, adolescentes sæpe mori videantur, vt cùm aquæ multitudine vis flammæ opprimitur, & quasi poma ex arboribus, cruda si sint, vi auelluntur; si matura & cocta, vi decidunt, sic vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas. Iste ex vxore sua Mathilde tres filios genuerat: Te Dominum meum Regem, Gaufridum, & Willelmum pueros speciosos, & ab auorum probitate non degenerantes.*

* Chasteau du Loir.

Henricus. Tu quartus decimus in Antecessoribus tuis, Comitibus videlicet Andegauorum, quæ mortuis fratribus tenes, Deo opitulante filiis tuis feliciter dimissurus. De te, qui te diligunt, mecum dicere possunt, habeas salutem & sanitatem ab eo, qui dat salutem Regibus. Tu solus Consiliarios patris tui familiaritate & sodalitate perenniter seruas. Vir namque es in aduerso constans, in dubiis fidus, & prosperis modestus: in habitu simplex, in sermone communis, in consilio

præcellens. Amicitias probatas obnixè exples, constanter retines, honestè exerces. Adulantium dicta tardè credis, celeriter deponis. Seueris patribus comparandus, qui Iuuenum filiorum non tam cogitas vitam quàm commoda. Tuis mauis prodesse quàm placere. Tu per omnia similis Catoni integritate vitæ; pauca nisi bonis largiendo gloriam adeptus es. Tu es pernicies malorum. Constantia tua valdè laudatur. Tu scis parcere subiectis & debellare rebelles. In te studium modestiæ, & decoris, & maximæ seueritatis est. Non diuitiis cum diuite, neque factione cum factioso, sed cum strenuo virtute, cum modesto pudore, cum innocente abstinentia certas. Esse antequàm videri bonus mauis. Vale Domine mi Rex, & cum filiis tuis crescentibus prosperis ad vota successibus polle.

Viue precor, sed viue Deo, nam viuere mundo
Mors est, sed vera est viuere vitae Deo.

Ceterùm Gaufridus Plantagenet viuente patre Comes Andegauensis renuntiatus est. Cùm enim Fulco pater eius à Balduino Ierosolymorum Rege ad filiam ipsius cum spe regni in vxore ducendam euocatus fuisset, antequàm proficisceretur, dedit Comitatum filio suo. Tum Ierosolymam profectus, vxorem duxit filiam Balduini: Post cuius obitum in Regem Ierosolymorum est sublimatus. Hæc Matthæus Paris. ad an. 1129. Qui & addit Henricum I. Anglorum Regem eodem tempore filiam suam Mathildem Henrici V. Imperatoris viduam Gaufrido Andegauensi Comiti matrimonio junxisse.

At verò post mortem Henrici I. sine virili prole defuncti, occupata ipsius hereditate à Stephano Blesensi Henrici ex sorore nepote, recuperandæ vxori suæ debitæ hereditatis causâ Gaufridus Stephano bellum indicit, captaque Normannia, iam Dux Normannornm appellatus, in Angliam transfretans cum copiis festinabat. Verum morte præuentus palmam hanc filio suo reliquit. Obiit anno Christi 1151. sepultusque est Cœnomanis, cùm biennio antè Henrico filio suo Ducatum Normanniæ reddidisset. De eo sic Ioannes Hagustaldensis continuator Symeonis Dunelmensis ad ann. 1125. *Galfridus Comes Andegauensis, Princeps potens, & prudens valdè in disponenda republica sua obiit, filium suum Henricum Ducem Normanniæ hæredem suæ virtutis & honoris dimittens.* Eadem leges apud Geruasium in Chronico ad an. 1151.

Ducatum Normanniæ.] Ex supradictis apparet Henricum Normanniam non omnino armis suis subegisse, cùm iam à patre Gaufrido, vt suprà diximus, tota Normannia occupata fuisset, ipseque Gaufridus Dux Normanniæ appellatus esset. Nisi dicamus Henricum licèt adhuc juuenem, hoc in bello patrem comitatum fuisse. Quomodo autem Ducatum Normanniæ fortiter deffenderit, & ampliauerit, legitur in Chronicis Normanniæ, ad an. 1151. 1153. 1157. 1159. & 1166. Apud Radulfum de Diceto ad ann. 1151. & 1175. Matth. Paris. ad ann. 1151.

Ducatum Aquitaniæ. [Quia Henricus Eleonoram siue Alienoram Guillelmi Aquitanorum Ducis filiam vxorem duxerat, Aquitaniam & Pictauiam ex parte vxoris suæ possidebat. Vide Chronica Normanniæ ad ann. 1153. Radulphum 1159. Bromton 1160. Matth. Paris. 1159.

Ducatum Britanniæ.] Certè Dux Britanniæ nunquam fuit Henricus, sed filius eius Gaufridus: juxta Neubrigensem l. 2. rerum Anglic. c. 5. *Henricus Britanniam non armis acquisiuit, sed filiam heredem Conani Britanniæ Ducis Gaufrido filio suo copulauit.* Lege Chronica Normanniæ ad ann. 1157. 1163. 1165. 1166. 1167. & Bromton ad an. 1163.

Regnum Angliæ.] Stephanus Blesensis Henrici primi Anglorum Regis ex sorore nepos, quia Henricus prolem virilem non reliquerat, Regnum eius tamquam hereditario iure sibi debitum occupauerat, Mathilde filia Henrici legitimaque herede ipsi resistere non valente, & impubere adhuc Henrico eius filio. Verùm cùm adoleuisset Henricus, iamque in Angliam cum armata manu intrasset, vrbesque & Castella quædam vi cepisset, interpositis amicis, pacem cum ipso iniit Stephanus licèt inuito ac multùm repugnante. *Dolebat enim*, inquit Geruasius, *tantos belli apparatus debere prorsus euanescere, & nequibat Iuuenilis pectoris in bella furentis feruorem citiùs temperare.* Pacis autem conditio hæc fuit, vt Stephanus dum viueret regno potiretur, post mortem ipsius ad Henricum legitimum heredem reuersuro. Quod ita factum est: Nam defuncto pòst annos circiter duos Stephano, Henricus regni possessionem adeptus est anno Christi 1155. Legenda Chronica Normanniæ ad an. 1150. 1152. 1153. 1154. Radulfus ad an. 1152. 1153. 1175. Bromton ad an. 1153. Geruasius ad an. 1152. 1153. 1154. 1155. Knyghton ad

ann. 1154. Matthæus Parif. ad ann. 1152. 1154. Rogerius Houeden ad ann. 1152. 1153. 1155. 1156.

Regnum Scotiæ.] Capto Rege Scotiæ Willelmo & vniuersis fere Regni optimatibus, vt infrà dicetur, Henricus Regnum Scotiæ iure belli sibi vindicare poterat, pro sua tamen singulari humanitate & fortitudine animi Willelmum liberum dimisit, hac tantummodo conditione, vt de Regno Scotiæ sibi suisque successoribus homagium faceret: Vnde Regni Scotiæ possessor numquam fuit. De hac re vide Chronica Normanniæ ad an. 1156. 1162. Radulfum ad an. 1157. Bromton ad an. 1155. 1174. 1175. 1176. Matth. Parif. ad ann. 1157. 1173.

Regnum Hiberniæ.]Quibus modis Hiberniam acquisiuerit Henricus, narrant hujus æui Scriptores Geruasius, Bromton, Neubrigensis, Matthæus Parif. Radulfus, Knyhton, Houeden, & maximè Giraldus indigena, qui & omnibus interfuit.

Regnum walliæ.] Henricus anno primo regni sui Walliam expugnauit. Wallenses autem sunt reliquiæ Brittonum, qui huius insulæ, quæ nunc Anglia, olim Britannia appellabatur, incolæ primi fuere: suntque eiusdem nationis & linguæ, cuius & Brittones cis-marini. Cùm autem gens Brittonum à superuenientibus Anglorum populis expelleretur, qui euadere potuerunt, refugerunt in wallias contra irruptionem hostium naturæ beneficio tutas, *&c.* inquit Neubrigensis lib. 2. c. 5. Hi genti Anglorum naturaliter infesti jugumque Henrici detrectantes aliquandiù restiterunt; verùm exercitu magno comparato, Henricus eos tandem ad deditionem coëgit. Narrantur ista in Chronicis Norman. ad an. 1156. 1162. apud Ioannem Bromton ad ann. 1158. 1165. Matth. Parif ad an. 1157.

Quod autem de morte Beati Martyris quæritis, &c.] Ab impia & scelerata nece S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi immunem esse Henricum Regem non Blesensis solùm, & cum eo omnes huius æui Scriptores; sed ipsa sedes Apostolica cuius est de huiusmodi rebus judicium ferre, palàm & solemniter declarauit. Rem autem, quæ apud omnes fusissimè describitur, paucis & in quantum rei necessitas exiget, absoluemus. Guillelmus Neubrigensis, qui vniuersa aut suis, aut alienis vidit oculis, aut saltem à viris fide dignis accepit, lib. 2. de rebus Anglicis cap. 25. ait Albertum & Theodinum Cardinales ab Apostolica sede ad inquirendũ de nece S. Thomæ legatos missos esse. *Qui facto*, inquit, *in terra Regis Anglorum celebri conuẽtu Ecclesiasticorum Virorum atque nobilium, eiusdem Principis humiliter ibidem apparentis, & constanter asserentis, quòd sua neque voluntate, neque iussione illud quo fama eius grauabatur, contigerit, & quòd de nulla re vnquam magis doluerit, purgationem solemniter susceperunt. Sanè non negauit, homicidas illos ex aliquibus fortè verbis eius incautiùs prolatis occasionem ausumque tanti furoris suscepisse, cùm suspensione Episcoporum accepto nuntio, minus sobriè loqueretur; & propter hoc, inquit, disciplinam non refugio Christianam. Decernite quod placuerit, deuotè amplectar, exequarque decretum. Quo dicto, & veste abiecta, iuxta morem publicè pœnitentium, nudùm se Ecclesiasticæ submisit disciplinæ. Hac tanti Principis humilitate delectati, & præ gaudio lacrymantes Cardinales, collacrymantibus & Deum laudantibus plurimis, confortatâ eiusdem Principis conscientiâ, & famâ minùs laborante, soluerunt conuentum.* Radulfus de Diceto in imaginibus Historiarum ad ann. 1172. pag. 560. *Postquàm*, inquit, *Rex Anglorum appulsus est in Normanniam, statim cum festinatione accessit ad Dominum Albertum & Theodinum, Cardinales & Apostolicæ sedis Legatos, ad partes illas à Domino Papa transmissos. Post longos tandem & immensos tractatus primò habitos apud Sauiniacum, pòst apud Abrincas in præsentia Legatorum iurauit Dominus Rex mortem gloriosissimi Martyris Thomæ nec voluntate sua, nec conscientia perpetratam fuisse, nec suo artificio perquisitam. Sed quoniam malefactores, ex verbis, quæ iracundiæ calore succensus minùs cautè protulerat, occasionem sumpserant virum sanctum interficiendi, cum omni humilitate petiit absolutionem ab eis: petiit & impetrauit. In facie igitur Ecclesiæ solemniter absolutus, iuxta voluntatem & mandatum Cardinalium promisit*, &c. Eodem ferè modo rem enarrant Geruasius, Bromton, & Matthæus Parisiensis in hist. Angl. ad eundem ann. 1172. Plura qui volet, adeat ceteros scriptores coætaneos, apud quos etiam leget Diploma Summi Pontificis, & litteras Legatorum sedis Apostolicæ pro Henrici Regis absolutione.

Sed quamuis Henricus innocens ab Ecclesia judicatus & solemniter absolutus fuisset, quia tamen ingens hac de re scandalum toti orbi Christiano obortum fuerat, publicum de hoc crimine non

prorsus suo pœnitentiam agere constituit. Nouerat quippe Christianissimus Princeps scriptum esse: *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Exemplo igitur Dauid Regis sanctissimi, qui licèt ex ore Prophetæ à Deo missi audisset, remissum sibi esse peccatum, tamen per singulas noctes lacrymis stratum suum rigabat. Mira certè sunt quæ de Henrici pœnitentia ab Historicis narrantur, imò ab iis, qui ipsi infensissimi fuisse videntur. Taceo eorum nomina: de iis Lector ipse iudicabit. Primus testis de quo nemo potest ambigere erit Processus S. Thomæ, siue Historia quadripartita ex quatuor historicis non solùm eius æui, sed & sociis & familiaribus S. Thomæ composita. Sic ergo legitur lib. 4. c. 5. *Diuulgato tam letali facto vndique, mox vt ad Regem Angliæ peruenit, afflictus est afflictione magna, & per 40. dies sedit: mœrensque toto illo pœnitentiali dierum numero, acerbiorem multò plus quàm mortuorum luctum fecit: lugentium cibos comedit, equum non adscendit, nulla iurgantium causa, nulla agendorum consultatio, nulla pulsantium querela ingredicbatur ad eum, nulla tot terrarum regendarum sibi causa proponebatur, omnia tunc quasi postponenti præ dolore; sedebat quippe solitarius, super hoc quod acciderat, ingemiscens semper & dolens, & sæpe sæpius iterans, heu! heu! accidisse sic.* Et cap. 7. de solemni pœnitentia Regis post absolutionis sententiam à Legatis datam, ita scriptum est. *Rex antequàm ciuitatem intraret, & ipsam Metropolitanam Ecclesiam, in qua Martyr requiescit, mox incredibiliter humiliatus & deuotus se exinaniuit: & potestas tanta pauperis serui formam induit: nudis pedibus, & toto etiam nudato corpore, præterquàm vili quadam tunica super nudo amictus, sic palam in omnium conspectu ciuitatem intrauit, & per vicos & plateas ciuitatis luteas tamquam de plebeiis vilissimorum vnus abiectè sic incessit. Ecce Dauid alter, qui tam dilecto filio suo quasi Absalone altero ob peccatum ipsum persequente, nudis plantis, sicut primus Dauid ciuitatem exiuit, iste secundus ingreditur. Et ita in suspiriis & gemitibus tot Gentibus & nationibus priùs tremendus, ipse timens & tremens Martyris adiit sepulturam, vbi tota illa aduentus sui die ac nocte sequente ieiunus ac peruigil ante Martyrem pernoctauit. Ni fallor (nec enim dubito) sicut gemebundas & pias ante Martyrem quem adeò dilexerat, & à quo tantùm dilectus fuerat, orationes effundens, eius, nec dubium meritis, orationibus & patrociniis affectuosè se commendans, quod citò post rerum exitus comprobauit. Ibidem etiam coram Martyris sepultura, quasi coram ipso Martyre, Sancto illo & venerabili fratrum cœtu conuocato, à singulis fratrum virgæ disciplinæ percussiones singulas, velut quasdam secundas quadragenas Apostolicas, immò regias annonas, & sicut arbitror, vsque tunc inauditas accepit*, &c.

Incredibilem hanc Henrici Regis pœnitentiam eodem modo narrant omnes huius temporis Historici, Neubrigensis, Radulfus, Geruasius, Bromton, Eduardus in vita S. Thomæ apud Surium, Chronicum MS. Rodulfi Monachi Cogheshalensis in Anglia, quod habetur apud S. Victorem Parisiensem, Chronicum etiam MS. Ioannis Frasqueti ibidem, & alij passim.

Addam & in laudem piissimi istius Regis quod de Theodosij Imperatoris pœnitentia dixit S. Ambrosius in oratione quam habuit in obitu Theodosij. *Strauit quo vtebatur omne insigne regium. Defleuit in Ecclesia prblicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat. Gemitu & lacrimis orauit veniam. Quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator publicè agere pœnitentiam.* Dicam & ego cum eodem Sancto Doctore in Apologia pro Dauid: *Peccauit Dauid, quod solent Reges: pœnitentiam gessit, fleuit, ingemuit, quod non solent Reges. Confessus est culpam, obsecrauit indulgentiam, humi stratus deplorauit ærumnam: ieiunauit, orauit, confessionis suæ testimonium in perpetua sæcula vulgato dolore transmisit. Quod erubescunt acere priuati, Rex non erubuit confiteri.*

Quid ad hæc respondebunt, qui Henricum iniquissimum Regem appellarunt? Si enim sermo sit de legibus illis, quibus tam acriter obstitit S. Thomas, certè ab Henrico conditas non fuisse constat; sed erant auitæ cōsuetudines, quas ipse à majoribus & antecessoribus Regibus velut per manum acceperat, quasque vniuersi Præsules, & Regni optimates, tota denique Anglia, solo Thoma excepto, susceperat. Si de pietate erga Deū agitur, piissimum Principem, diuini numinis obseruantissimum, blasphematorum & impiorum seuerissimum exactorem & vindicem norunt omnes, qui historias huius temporis euoluerunt. Si de zelo & obseruantia erga Ecclesiam: Quis eum Ecclesiæ filium deuotissimum semper extitisse ambigat, vtpote qui primus post Regem Franciæ Alexandrum III. Summum Pontificem agnouit, fouit, seque contra Schismaticos pro legitimo Ecclesiæ Pastore murum opposuit: vt ipsemet Ale-

xander non ſemel palàm & publicè teſtatus eſt, qui Henricum modò pium Principem, modò Catholicum, modò Chriſtianiſſimũ appellat. Taceo ingens & opportunum auxiliũ quod Henricus prębuit Lucio III. Summo Pontifici contra rebelles Romanos, vt habet ex Rogerio Baronius ad an. 1183. Porrò munificentiam & profundiſſimam liberalitatem ipſius erga Eccleſiam, Eccleſiaſticos, & pauperes ſi taceam, loquentur quæ adhuc ſuperſunt & florent infinita propemodùm Templa, Monaſteria, Xenodochia ab ipſo fundata: Ita vt vix vllus alius reperiatur, qui tot ac tanta in Eccleſiam bona contulerit. Ad hæc Eccleſiaſticos & Religioſos ita ſemper coluit, vt eos apud ſe familiariter haberet, ex iiſque viros quoſque celebres, & pietate inſignes variis Regni ſui Eccleſiis præficiendos curaret. Vt ceteros taceam, S. Hugonem de quo ità Nicolaus Treuet in hiſtoria MS. quæ eſt apud V. C. Dominum Bigot. *Hugonis Carthuſienſis Monachi religioſæ ſanctitatis fama ad aures Regis Henrici II. allapſa, ipſum in amorem eius vehementer accendit. Qui vix multis precibus, vt in domo quadam ciuſdem Ordinis in Anglia, quam idem Rex in diœceſi Bathonienſi multis ditatam prædiis, & priuilegiis fundauerat, Curatoris admitteret officium, potuit obtinere. Quem dum ſæpius viſitaret, verbis & virtutibus eius delectatus, vacante ſede Lincolnienſi, ſuaſit Eccleſiæ Canonicis, vt Priorem domus ſuæ Hugonem in Epiſcopum eligerent, & præficerent in Paſtorem*, &c. Quid dicam de ſingulari ipſius erga ſubditos, humanitate pioque affectu, cùm omnes penè hiſtorici loquantur. *Nullum*, inquit Neubrig. l. 3. c. 26. *graue Regno Anglorum, vel terris ſuis tranſmarinis onus vnquam impoſuit, vſque ad illam nouiſſimam decimationem cauſâ expeditionis Ieroſolymitanæ, quæ nimirum decimatio in aliis æquè fiebat regionibus.* Sed maximè quàm benignus & miſericors erga pauperes, infirmos & calamitoſos exſtiterit, teſtis eſt idem Neubrigenſis eod. loco. *Antiquam inhumanam circa naufragos conſuetudinem in ipſis regni ſui initiis eximia pietate correxit: atque huiuſmodi hominibus ab æquoreo diſcrimine liberatis humanitatis officium exhiberi præcipiens, graues in eos pœnas ſanxit, qui fortè illis in aliquo moleſti eſſe, vel de rebus eorum quippiam vſurpare præſumerent.* Cùm etiam ipſius filij adiuti ac freti Regis Franciæ & Comitis Flandriæ copiis eum bello impeterent omniaque latè depopularentur; ipſe, vt ait Radulfus, *à diſcurſu per patriam, ab incendio populari, pauperum à rapinis, ab iniuriis viduarum, ab orphanorum preſſuris, à vinculis captiuorum, à virginum raptu, ſed & à ſanguinis effuſione quàm maximè reuocare ſubiectos regia dignum maieſtate dijudicans, à tyrannide ſemper oculos deflexit atque animum.* An denique iniquus fuit erga S. Thomam, quem tantopere in vita & poſt mortem fouit & dilexit, vt infrà declaraturi ſumus?

Totamque hanc iniquitatem à ſanctuario proceſſiſſe.] Notat Rogerum Eboracenſem Archiepiſcopum, Iocelinum Sariſberienſem, & Gilbertum Lundonienſem Epiſcopos, qui Henricum aduerſus Thomam exacerbauerunt. Siquidem pacem cum Thoma fecerat Henricus, & viro ſancto quæcumque petierat, conceſſerat, vt ad Eccleſiam ſuam rediret, vt ipſi ſuiſque ablata omnia reſtituerentur, & vt excommunicationem in Epiſcopos ob coronationem filij ſui à Summo Pontifice latam fulminaret; in gratiam denique Regis Thomas omninò redierat: vnde Hẽricus id filio ſuo Regi, ipſe Thomas Summo Pontifici per litteras declararant: verùm cùm Epiſcopi abſolutionem à Thoma impetrare non poſſent, Regem denuò in ſanctum virum commouerunt, vnde aſpera verba protulit, ex quibus mortis eius occaſio proceſſit. Legenda quadripartita hiſtoria l. 3. c. 8. Radulfus & alij.

Sententiauerunt.] Refertur inſtrumentum hoc abſolutionis Regis apud Rogerium Houeden, in quo proteſtatio Henrici in hæc verba inſerta legitur: *Quia malefactores illos*, &c.

Eadem ſiquidem die qua primò Martyris tumulum viſitauit.] Mira ſunt quæ de pœnitentiæ Henrici II. effectibus narrantur ab hiſtoricis. Scilicet ea ipſamet die qua Rex S. Thomæ tumulum adiit, tamque humilem & inauditam hactenus pœnitentiam publicè egit, eadem hora, qua miſſam de Martyre coram Martyre proſtratus audiuit, inſignem de rebellibus filiis aliiſque ſuis hoſtibus, quorum infenſiſſimus Scotorum Rex Guillelmus captus eſt, Victoriam glorioſè & contra ſpem omnium diuino fauore & precibus ſanctiſſimi Archiepiſcopi reportauit. Legendi omnes huius temporis Scriptores, qui rem totam fuſiſſimè narrant, ad an. 1174. & 1175. proferam ſolùm quæ pauca habet Rodulfus Cogheſſalenſis in Chronico nondum edito. *Rex Anglorum Henricus II. vt in Chronicis Angliæ legi-*

tur, de nece S. Thomæ Cantuariensis se per iuramentum humiliter excusauit: ne tamen, si in aliquo fuisset eius necis occasio, & animæ eius posset nocere, deuotè pœnitens satisfactionem vt potuit, adimplere studuit. Veniens etenim ad Cantuariensem Ecclesiam, à singulis dictæ Ecclesiæ fratribus singulos ictus disciplinæ libenter accepit; post quam satisfactionem, de filiis eum persequentibus & de aliis triumphum obtinuit gloriosum.

Patronum habere præcipuum.] Sic Radulfus ad an. 1174. 1175. 1181. Geruasius, ad an. 1274. Knyghton & Paris. ad ann. 1174. 1176. 1179. & Houeden ad ann. 1174.

Charitatem illam qua se olim Rex & Martyr dilexerunt.] Quòd Henricus S. Thomam in vita & post mortem plurimùm dilexerit, hinc apparet, quòd eum ex satis humili loco ad tantas dignitates euexit, Cancellarinm suum instituit, opibus cumulauit, maiora & secretiora regni negotia ei commisit, in Franciam vt ei reconciliaretur, pacemque cum illo firmam iniret, profectus est, bis ei equum adscendenti stratoris officio functus strepam tenuit, eum ad Ecclesiam suam pacificè remisit, quidquid ipsi exilij tempore fuerat ablatum benignè restituit, ad filium Regem de pace cum eo facta rescripsit. Audita verò nefaria illius nece vehementer indoluit, pœnitens tumulum adiit, illumque insignibus ornamentis plurimisque donariis exornauit, parentibus eius facultates libertatemque restituit, Sororem denique Sancti nomine Mariam Monasterio Berkingensi Abbatissam præfecit.

Quanta autem charitate Henricum prosequutus sit S. Thomas, manifestum est, ex eo quòd ei in vita fideliter adhæsit, salutique ipsius sedulò inuigilauit. Post mortem verò gloriosum ei de hostibus triumphum obtinuit, eique in omnibus angustiis continuus adjutor fuit, vt historici omnes vnanimiter narrant, & ipse Rex sæpissimè fassus est.

Cur ergo, inquies, tam acris inter eos contentio exarsit? Cur tam animosè inter se altercati sunt? nempe quia vterque iura sua, Henricus regni, Thomas Ecclesiæ suæ tuebatur. Henricus auitas consuetudines, scilicet ab Henrico auo, & aliis antecessoribus suis statutas obseruari volebat, Thomas Deo & Ecclesiæ contrarias esse querebatur. Verùm post longam inter eos disceptationem, & septenne Archiepiscopi exilium, Henricus pro bono pacis, mediantibus Alexandro III. Summo Pontifice & Ludouico Iuniore Francorum Rege, Archiepiscopo reconciliatus fuerat, & de reconciliatione Henricus ad filium Regem Iuniorem; Thomas ad Alexandrum III. rescripserant, quarum litterarum exempla sunt apud Radulfum ad ann. 1170. & 1172. Bromton ad an. 1171. 1172. Geruasium ad an. 1172. Matth. Paris. ad an. 1170. 1171. & 1174.

Sed ecce noua dissensionis occasio ex improuiso orta. Querebatur Thomas de Coronatione Regis iunioris ab Eboracensi Archiepiscopo contra jus Ecclesiæ Cantuariensis facta, & obtentâ à Summo Pontifice clam & inscio Rege excommunicationis sententiâ, Eboracensem & alios Episcopos, qui coronationi interfuerant, excommunicatos denuntiauerat. At verò Episcopi, cùm à Thoma absolutionem non potuissent impetrare, confestim ad Regem confugerunt, eiusque animum iam multoties exacerbatum, & ad iram paulò naturâ procliuiorem, nouo hoc & insperato nuntio vsque adeò concitauerunt, vt in duriora verba proruperit, quæ mortis Thomæ occasionem præbuerunt.

Certè videtur vir Sanctus, aliquantò mitiùs potuisse agere, & iniuriam hanc Ecclesiæ suæ illatam dissimulare ad tempus: vel saltem obtinere ab Henrico, vt à se rursus Rex iunior coronaretur, sicut posteà factum est à Rotrodo Archiepiscopo Rotomagensi, qui, petente Ludouico Francorum Rege, Henricum illum Iuniorem cum Margareta vxore sua eiusdem Ludouici filia denuò coronauit, vt est apud Bromton. Poterat etiam in hoc imitari S. Anselmum suum in illa sede prædecessorem, qui licet exilij sui tempore Henricus I. iubente Guillelmo II. Rege ab Episcopo Lundoniensi coronatus fuisset, reuersus tamen ab exilio non reclamauit, sed coronationem factam pro bono pacis confirmauit, vt habent Radulfus, Geruasius, & Knyghton.

Verùm quænam fuerit in tam benigno tamque miti præsule tantæ seueritatis ratio solius est Dei iudicium ferre, nos de ea quidquam temerè sentire nec possumus, nec debemus. Hac de re sic Guillelmus Neubrigensis lib. 2. cap. 25. *Rege ergo in transmarinis partibus consistente, idem Archiepiscopus cum licentia & gratia regia ad Ecclesiam propriam remeabat. Habebat autem penes se, Rege inscio, litteras Domini Papæ, contra Eboracensem & alios*

Episcopos, qui illi infaustissimæ coronationi interfuerant, impetratas, factæ iam concordiæ irritatrices, & maioris iræ prouocatrices futuras. Has in Angliam ad suspensionem Episcoporum præmissas ipse sequebatur Zelo iustitiæ feruidus: vtrùm autem plenè secundùm scientiam, nouit Deus. Nostræ enim paruitati nequaquàm conceditur de tanti viri actibus temerè iudicare. Puto tamen quòd beatissimus Papa Gregorius in molli adhuc teneraque Regis concordia mitiùs egisset, & ea quæ sine fidei Christianæ periculo tolerari potuissent, ratione temporis & compositione pacis dissimulanda duxisset, iuxta illud Propheticum, Prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est. Itaque quod à venerabili Pontifice tunc factum est: nec laudandum esse iudico, nec vituperare præsumo: sed dico si vel modicè in huiusmodi à sancto viro per Zeli laudabilis paulò immoderatiorem impetum est excessum, hoc ipsum est sacræ, quæ consecuta noscitur, igne passionis excoctum.

Neque tamen idcircò immunem à peccato dixerim Henricum Regem: Licet enim reipsa non occiderit S. Thomam; gladio tamen linguæ occidere visus est, cùm asperioribus verbis in Sanctum virum iræ feruore prolatis, eius occidendi occasionem dedit: vnde & peccauit, & ipsemet se peccasse fassus est, & se à Deo ob peccata punitum fuisse scriptâ epistolâ ad Alex. III. S. P. quæ est 136. inter Epistolas Blesensis. Nec sine causa; nam etiamsi peccatum ei remissum sit, quia ingemuit, & pœnitentiam egit, exemplo Dauid: quia tamen blasphemare fecit inimicos Dei, non recessit gladius de domo eius. Filius eius primogenitus Henricus, & iam Rex coronatus, immatura morte ereptus est. Richardus secundus, Regnique non diù heres, infeliciter obiit. Tertius Ioannes, & ipse Rex, Normanniam, Aquitaniam, Pictauiam, Andegauiam, aliasque prouincias, & pæne totum Angliæ Regnum amisit. Ipse verò Henricus ab vxore, filiis, & proceribus regni sui impetitus, mærore contabuit & mortuus est.

Quomodo autem obierit Henricus conuenit inter omnes huius temporis historicos, & præsertim inter eos qui de rebus Anglicis scripserunt. Sic autem habent. Cùm Henricus se à Rege Francorum bello peti, & à filiis Richardo & Ioanne cum maxima exercitus sui parte derelictum videret, initio quidem resistere conatus est; verùm cùm multas vrbes iam captas, seque prælio imparem agnosceret, pacem cum Franco, iniquis tamen conditionibus inire compulsus est, atque paulo pòst nimio dolore, maximè ob filiorum perfidiam absorptus, in febrem incidit, & apud Chinonem obiit. Testamentum autem condidit, quo iussit corpus suum in Monasterio Fontis-Ebraldi sepeliri. *Quod quidem celeberrimæ Religionis titulo inclytum specialiter viuus coluerat, & tantis præuenerat beneficiis, vt in eo potissimùm iuxta meritum votumque proprium corpori suo locum requietionis sub expectationo futuræ resurrectionis deberet accipere.* Hæc Neubrigensis testis σύγχρονος, lib. 3. de rebus Anglicis cap. 25. Similia legere habes apud Rogerum Houedenum, Matthæum Paris. Radulfum, Westmonasteriensem, Vualsinghamum, Giraldum, Bromton, Nangiacum, & alios. Vnde apparet quàm ineptè Chronicum nescio quod Flandricũ anonymum nullo teste aut auctore nixum retulerit, Henricum, cùm ab exercitu Franco vehementiùs vrgeretur, in cubiculum interius confugisse, vbi & *milites eum insequentes habena equi vt ferunt*, inquit, *strangulatum repererunt.* Quam fabulam miror Scriptorem recentem, celebrem tamen, in historia Francica referre voluisse, eique potiùs fidem adhibuisse, quàm innumeris aliis historicis omni exceptione maioribus.

Imponet coronidem laudibus piissimi Principis Elogium, quod in Necrologio Sanctimonalium Fonte-Braldensium legitur, quodque nuper ad me pro sua summa benignitate transmisit clarissimus ac studiosissimus Dominus *Paullon*, qui historiam celeberrimi istius Monasterij propediem daturus est: ex qua multa ad Henrici nostri munificentiam ac pietatem manifestandam, pertinentia præter ea quæ superiùs adduxi, Lector depromere poterit. Est autem elogium eiusmodi.

HENRICVS SECVNDVS
Rex Anglorum.

NON. *Iulij 1189. migrauit à seculo feliciter Henricus, vir bonæ memoriæ, illustris Rex Anglorum, & Dux Normannorum, & Aquitanorum, Comes Andegauorum: pius pater, defensor strenuus, benefactor magnificus Ecclesiæ Fontis-Ebraudi. Hunc itaque Patrem nostrum charissimum summus & æternus rerum conditor præ cæteris principibus & regibus terræ probitatis beneficio, & nobili thesauro ditauit scientiæ, vt secundus probitate Alexander, alter Salomon*

scientia

scientia putaretur. Ipse quidem in subditorum regimine prouidus, præcipuus in iniuriis defensor, iuxta diuinam sententiam, superborum contumaciam confundebat & arrogantiam; pauperes & humiles, pupillos & viduas pietatis gremio confouebat. Erat adeò iste noster piissimus pater morum honestate prouidus, vt nullum duris sermonibus exasperans, cunctis se amabilem exhiberet. A diebus iuuentutis suæ amore Dei & interuentu materteræ suæ Mathildis felicis memoriæ venerabilis Abbatissæ nostræ Ecclesiam nostram nimia paupertate depressam manutenendam & protegendam, confouendam, ampliandam benè suscepit, & iste semper fuit prouisor vnicus ac patronus; inenarrabilia siquidem & ineffabilia sunt eius beneficia, vt nec mente comprehendi, nec lingua valeant explicari. Non hoc vtique silendum duximus, quòd non solùm circa nos pietatis suæ viscera sentire consueuimus, imò etiam conuentus nostros per ceteras nationes dispersos suorum largitate beneficiorum & munerum ampliauit. Intereà officinas nostras valdè angustas plurimùm ampliare curauit, insuper sancti Lazari structuras renouauit, & Beatæ Mariæ Magdalenæ ædificia casura reædificauit. Nec hoc etiam prætermittendum est, qualiter tempore præualidæ famis nobis subuenit: Ita vt vix aliquæ apud Fontem-Ebraudi remansissent, nisi Deus solita pietate per manum eius nobis auxilium præbuisset. Ad extremum itaque, quod sine cordis dolore & lacrymarum inundanti effusione dicendum non est, sicut Christus suos, sic in fine ipse maximè dilexit nos; ita scilicet vt nobis sinceræ veritatem dilectionis, quam circa nos habebat, exhiberet, sic nobis contulit & concessit, & relictis propriis Ecclesiis per diuersa terræ suæ spatia constitutis, licet maioris dignitatis sint & auctoritatis, in Ecclesia nostra, inter pauperes Christi virgines & ancillas, sicut disposuerat, corpus ipsius traditur sepulturæ. Quapropter summi Dei immensam clementiam multis singultibus exoramus, vt animam istius charissimi patris nostri, Beatissima Virgine Maria dulci & singulari mediatrice nostra, in cuius Ecclesia eius corpus requiescit, intercedente cum omnibus sanctis & electis suis, requiescere faciat, &c.

Regnum Angliæ quod aduersus Regem Stephanum, &c.] Ex supradictis constat, non armis Henrici, qui admodum iuuenis & militiæ tiro erat, sed Gaufridi patris, matrisque Mathildis industriâ Regnum Angliæ acquisitum.

Filij eius] Ita Radulfus ad ann. 1174. & 1175. Bromton ad an. 1174. Geruasius, & Matth. Paris. ad eundem & sequentem: Et Houeden, apud quem legitur instrumentum pacis. Lege etiam quod scribit ad an. 1183.

Ipse in affectione filiali.] In For. & Maz. 1. hæc ita habentur: *Ipse in filiis nostri Regis suscitet ac nutriat filiales & deuotos affectus. Ipse regnum eius stabiliat, & faciat pacem.*

Bella suscitauerint.] In For. & Laun. *Dissensionem susc.*

Hoc autem in libro exp.] Hæc clausula non habetur in For. Laun. Maz. 1.

Hæc epistola scripta videtur circa an. 1177. postquàm filij Henrici Regis in gratiam patris redierunt.

Ad Epistolam LXVII.

ROTRODVS.] De hoc multa diximus ad Epist. 28.

Liberalibus.] In Laun. For. Dom. Bec. Ful. Haut. *Litteralibus.*

Adde quod ingenuas, &c.] Hi duo versus ex Ouidio deprompti desiderantur in Laun. For. Ful. Vict. 3. Bec. Dom. Haut. Marc.

De Iosia, &c.] Hæc vsque ad *Procedant etiam*, desunt & in superioribus manuscriptis.

Et militia litterarum.] In Laun. For. Dom. Bec. Haut. *&c.* legitur *nec minus militia litterarum.* In Ful. *nec minus scientia litterarum.*

Manebit.] Sic in Ful. Dom. & Bec. Sed in Laun. For. Haut. *fundabitur*, in originali, *firmabitur.*

Item: Et ponam, &c.] Ante hæc verba habentur ista in For. Ful. Dom. Bec. Haut. Vict. 3. *Si custodierint filij tui mandata mea & testimonia mea hæc, quæ docebo illos, ipsi & filij eius sedebunt super sedem tuam. Si autem dereliquerint*, &c.

Ecce qualiter.] Hæc vsque ad *Religiosorum*, desunt in Laun. For. Ful. Dom. Bec. Haut. Vict. 3. Maz. 2. Marc.

Scripta est hæc epistola circa ann. 1161. cùm Henricus filius Regis esset ferè septennis.

Ad Epistolam LXVIII.

ALEXANDRO *D. G. Sum. Pont.*] Dicebatur anteà Rolandus. Erat autem patriâ Senensis, ex familia Bandinella postea Paparona nuncupata. Fuit primùm Canonicus Regularis in Ecclesia Pisana: cumque esset vir eloquens ac disertus, & sacrarum Litterarum iurisque diuini & humani peritissimus, ab

Eugenio III. S. P. vocatus, & Cardinalis Presbyter & Apostolicæ sedis Cancellarius effectus est. Mortuo Hadriano IV. à maiori parte Cardinalium in summum Pontificem electus est an. 1159. appellatusque Alexander III. licet alij Cardinales numero paucissimi, sed Frederici Imperatoris auctoritate & potentia freti Octauianum elegissent. Sicque ortum est in Ecclesia schisma ingens, quod per annos circiter 18. perdurauit. De quo omnes Historici passim, & maximè Baronius. Vnde licet Alexander 22. annis Ecclesiam vniuersalem rexerit, vix tamen tres aut quatuor annos in pace egit. Obiit an. Christi 1181.

Magistram omnium Ecclesiarum.] Ita editi & MSS. omnes omnino nostri codices, licet Marcanus aliquis codex habeat *Mrēm*, idest matrem, sed error est amanuensis.

Monasterium Malmisburiense.] Cœnobium est Ordinis S. Benedicti in agro Vintoniensi, de quo Willelmus eiusdem Cœnobij Bibliothecarius lib. 1. de gestis Angl. c. 2. Beda l. 3. Histor. Angl. c. 19. & Auctor opusculi de vita S. Adelmi apud Surium, tom. 3.

Quod in Sarisberiensi Diœcesi situm est.] Sterbonensis Cathedra translata est Sarisberiam ex decreto Concilij Lundinensis sub Lanfranco, quo sedes Episcopales à viculis, & locis obscuris ad vrbes celebriores tranferri iubentur. Ioan. Bromton in Chronico ad an. 1076.

Nuper sibi Abbatem elegerat.] Scilicet absque licentia Diœcesani Antistitis, quam licentiam secluso, priuilegio, debebant obtinere, secundùm Canones Ecclesiæ Anglicanæ. Conc. Calchuthense præsidentibus legatis Hadriani Papæ c. 51. *vt si (quod sæpe euenire solet) Abbas, aut Abbatissa de hac luce migrauerint, tunc cum consilio Episcopi, cuius in parochia ipsum Monasterium situm est, probatæ vitæ & religiosi secundùm Dominum ex ipsis eligantur Pastores, qui sollicitè animarum sibi commissarum curam gerant,* &c. Conc. apud Celychyth sub Vulfrido Cantuar. c. 4. *Vt habeat vnusquisque Episcoporum potestatem in sua propria Diœcesi Abbatem vel Abbatissam eligere, & hoc cum consensu & consultu familiæ.* In Normannia quoque debebant eligi de consensu Episcopi, vt Synodus prouincialis anni 1190. demonstrat his verbis: *In conuentualibus Ecclesiis Abbates vel Priores, aut Abbatissæ, cum assensu Diœcesani Episcopi eligantur.* Exstat apud Radulfum de Diceto in imaginibus histor. ad hunc annū. Quin & in Concilio Francoford. c. 17. *Statutum est, vt Abbas in congregatione non eligatur vbi iussio Regis fuerit, nisi per consensum loci illius*, adde, *Episcopi.*

Ne aliunde quàm à se munus benedictionis acciperet.] Quia Abbas non exemptus à suo Diœcesano Episcopo, & non ab alio debet benedici. Rectè autem Auctor vtitur nomine *Benedictionis*, cùm vt scribit Iuo Carnot. Epist. 73. nec sit manus impositio, nec consecratio, nec simplex oratio, in qua accepta vel non accepta salus subditorum minuitur vel augetur.

Nos autem querela Episcopi, &c.] Ex can. 2. Synodi apud Celichyth ad Archiepiscopum spectat plectere eiusmodi vsurpationes.

Eas falsitatis Episcopus arguebat.] Et meritò, vt colligere est ex Bulla Innoc. IV. quæ refertur in Monastico Anglicano.

Pro annua auri vncia, &c.] Erant (non diffiteor) tunc temporis aliqua priuilegia auro comparata. Bernardus ad Henricum Senonensem: *Spoliant Ecclesias, vt emancipentur: redimunt se, ne obediant.* Et posteà: *Cum multo labore ac pretio Apostolicis adeptis priuilegiis, per ipsa sibi vendicant insignia Pontificalia.* Stephanus Tornacensis ep. 164. *Vt qui aliquando Romanum consueuistis emere plumbum.* Et Epistola sequenti: *Anglico plumbo teguntur Ecclesiæ, nudantur Romano.* Et hoc aulicis potius quàm Romano Pontifici crimini vertebatur. Bernardus l. 3. de Consid. in has voces erumpendo: *Quando hactenus aurum Roma refudit?* Eugenium ab eo vitio longè alienum esse prædicabat. De illis ita Sarisb. ep. 222. *Romanos amicis verba dare iam nemo miratur, quia percelebre est & innotuit vniuersis quòd apud eos quantum quisque nummorum habet in arca, tantum habet & fidei: & plerumque obliquata mente legum & Canonum, qui numero potior est, potentior est iure.* Ceterùm quàm sit malitiosa & mendax infamatio ista Malmesburiensis Abbatis, ostendunt eiusdem Alexandri verba in Bulla ad Henricum Regem Anglorum: *Audiuimus Regiæ magnitudini falsò fuisse suggestum, dilectum filium nostrum R. Abbatem nunc Sancti Augustini Cantuariensis nullam apud vos gratiam inuenisse, quia Monasterium suum Ecclesiæ Romanæ in decem marcis auri annuatim soluendis fecerat censuale. Quod vtique omninò est alienum à vero. Et miramur si prudentia tuæ serenitatis huiusmodi suggestioni fidem*

potuit quomodolibet adhibere, cum hoc nec in mentem descenderit, nec etiam ab ore vel parte ipsius Abbatis verbum de aliquo censu à prælibato Monasterio constituendo. Nolumus autem tuam sublimitatem latere, quia non est consuetudo Romanæ Ecclesiæ huiusmodi census statuere, aut quamlibet Ecclesiam tali modo grauare. Refertur à Willelmo Thorn, ad ann. 1180.

Verendum est, ne sicut Abbates ab Episcopis, ita Episcopi ab Archiepiscopis, & à Prælatis suis Decani & Archidiaconi eximantur.] Bernardus l. 3. de Consid. c. 4. de subtractis Episcopis à Metropolitani sui jurisdictione conqueritur: *Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, siue Primatibus. Bona-ne species hæc? Mirum si excusari queat vel opus.*

Quid est eximere ab Episcoporum iurisdictione Abbates, nisi contumaciam & rebellionem præcipere?] Non hîc sermo est de Monasteriis, quæ à fundatione subiiciuntur Romano Pontifici immediatè ex deuotione Fundatorum: quale exemptionum genus nec ipse Bernardus improbauit lib. 3. de Consider. cap. 3. *Aliud est enim*, inquiebat, *quod largitur deuotio, aliud quod molitur ambitio impatiens subiectionis.* Et Petrus venerabilis respondendo Cistercienfibus, qui objiciebant Cluniacenses non habere proprium Episcopum: *Patet*, ait, *nos proprium Episcopum habere. Quis enim rectior, quis verior, quis dignior Romano Episcopo Episcopus potest inueniri? Hunc vnum solum & maximum nos habere Episcopum gloriamur: huic soli specialiter obedimus: ab hoc solo (si causa, quod absit, exigeret) interdici, suspendi atque excommunicari possemus. Hoc ipsius Sanctæ sedis irrefragabilis sanxit auctoritas: nec vnius tantum, sed multorum decreta inde apud nostram matricem Ecclesiam conseruantur. Hæc ipsi ita condiderunt, non vt hanc, de qua loquimur, Cluniacensem Ecclesiam alteri Episcopo prius eam possidenti auferrent, sed à fundatoribus, qui eam in proprio alodio construxerant, rogati in propriam retinuerunt, atque soli Romano Pontifici eam in æternum subiacere decernentes, pluribus hoc priuilegiis confirmauerunt.* Et posteà: *Hoc non soli Cluniacenses obtinent, sed & quampluribus datum cernimus, & longè ante Cluniacum conditam multis aliis Monasteriis ab eadem Apostolica sede concessum videmus.* De Monasterio suo Vindocinensi Godefridus Abbas lib. 1. epist. 18. ad Cononem Legatum Pontificium: *Sancta itaque octo Catholicorum Romanarum Pontificum auctoritate & confirmatione Monasterium nostrum viguit, & quietum mansit, & nulli penitus personæ, nisi soli Papæ, potestatem aliquam aut dominationem in eo exercere, vel eius Rectores qualibet occasione sollicitare licuit. Et quidem satis iustè: Quia ab ipso sui principio per venerabiles & religiosos Fundatores suos ab Apostolica sede hanc inuiolabilem dignitatem obtinuit.* Lege etiam l. 2. epist. 9. ad Iuonem, & 27. ad Godefrid. Carnotensem. Eadem est ratio Monasterij S. Alberici in territorio Cabillonensi ab ipsa fundatione exempti per Paschalis II. Bullam apud Baron. an. 1100. num 41. ex Gregor. VII. l. 9. epist. 19. S. Ægidij per eumdem lib. 1. epist. 68. Fuldensis per Zachariam tomo 1. Conc. Galliæ.

Concessæ etiam fuerunt similes exemptiones perpetuæ pluribus Monasteriis erectis atque fundatis ad instar præcedentium à Summis Pontificibus, Brantino per Bullam Vrbani II. apud Baron. an. 1088. S. Mariæ de Crassa in Diœcesi Narbon. per Gregorium VII. l. 9. epist. 6. Hirsaugiensi, per eumdem l. 7. ep. 24. Massiliensi lib. eodem epist. 8. Monti-maiori lib. 6. epist. 31. Videtur Petrus noster loqui de isto genere exemptionum, non de his quas ambitio & morum corruptela impatientes subiectionis extorserunt.

In omnem desiderij libertatem.] In For. & Ful. legitur, *ad omnem impetum voluptatis.*

Monasterium scilicet S. Augustini.] Ethelberthus Rex, instante Augustino Episcopo, in agro Cantuariensi illud à fundamentis construxit in honorem SS. Petri & Pauli. Ibi sepultus est Augustinus, qui priuilegium libertatis ei concesserat relatum à Willelmo Thorn: vnde cognominatum est Monasterium Sancti Augustini.

Romanus Pontifex in suam specialem & propriam vsurpauit.] Idest Alexander III. ad quem hæc Epistola nomine Richardi Cantuariensis est scripta: contigit autem illud an. 1179. Willelmus Thorn. Geruasius in imaginibus: *Dolet ipse & confunditur Cantuariensis, immo tota Anglicana miratur Ecclesia: miratur & expauescit quænam sit ista repentina mutatio, quâ filius patri, filia matri, porticus Ecclesiæ subtrahitur & rebellare conatur. Currit ad spectaculum vniuersus populus, & tam enormem stultitiam admiratur. Et si jura Cantuariensis Ecclesiæ conterere voluit malignorum inuidia, iuuare eam*

debuit longissimi temporis quingentorum scilicet septuaginta quinque annorum possessio, quibus S. Augustini Ecclesiam vt filiam specialissimam dulci amplexu fouere non desiit. Debuit tanta temporis prodesse possessio; & si non alia haberet munimenta, cùm secundùm Canones & legum volumina etiam quadraginta annorum præscriptio non debeat commutari.

Filia specialior atque speciosior & longè est dignior Ecclesia Cantuariensis.] Geruasius loco cit. concinit: *Hæc enim non est*, inquit, *Romanæ Ecclesiæ Capella* (sic appellabant Monasterium S. Augustini.) *de longè, sed filia specialis generosæ matris ex intimo progenita sanguine. Cantuariensis gloria Romanam per totam Angliam, Scotiam, Walliam, Britanniam ceterasque circumiacentes insulas dilatauit. Ipsa sola mediante non solùm S. Augustini Cœnobij sed & omnium Ecclesiarum Angliæ & Walliæ obtinere consueuit principatum.*

Ob quietem Monasteriorum, & Episcoporum tyrannidem has exemptiones plerumque Romani Pontifices indulserunt.] Gregorius VII. l. 2. epist. 69. *An ignoras, quod sancti Patres plerumque & religiosa Monasteria de subiectione Episcoporum, & Episcopatus de parochia Metropolitanæ sedis propter infestationem præsidentium diuiserunt, & perpetua libertate donantes Apostolicæ sedi velut principali capiti suo membra adhærere sanxerunt?*

Vtrumtamen in contrarium versa est.] Hadrianus II. epist. 27. ad Carolum Caluum. *Nostis enim quia omne Monasterium in potestate Episcopi consistere debet, iuxta Canonicam auctoritatem; & quia hoc est transgressum, ideò plurima Monasteria habentur destructa, sicuti Monasterium S. Medardi Turonis, in quo iacent Episcoporum primi Lidorius & Gratianus: Sicut & Monasterium maius, sicut etiam alia in eadem ciuitate Monasteria, quæ forsitan per Episcopale ministerium & vestrum sapientissimum consilium & largissimum donum poterunt redire ad priorem statum.* Bernardus libri citati c. 4. *Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipsius: nullus est enim, nisi quòd inde Episcopi insolentiores, Monachi etiam dissolutiores fiunt. Quid quòd & pauperiores?*

Bullis adulterinis adepta.] Ea loquendi ratione complectitur etiam Blesensis Bullas subrepticias, de quibus Gregor. VII. l. 9. ep. 31. *Multa tanquam à nobis deferuntur & scripta & dicta nobis nescientibus: multa enim subripi possunt minùs ad singula intentis, vtpote diuisis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer artamur.* Et ep. 19. de subreptis Alexand. II. *Antecessori nostro à malitia quorumdam sicut ipse nosti, nonnumquam subreptum est.*

Vt falsitas in omnium ferè Monasteriorum exemptione præualeret. Gregor. VII. lib. 1. ep. 33. ad Monachos S. Mariæ in Episcopatu, Dordon. loquens de ipsorũ Abbate. *Detulit nobis quoddam priuilegium quod beatæ recordationis prædecessoris nostri Alexandri nomine titulatum inuenimus, quod nimirum ratum non esse manifestissimis deprehendimus indiciis, corruptione videlicet latinitatis, nec non & diuersitate canonicæ auctoritatis.* Sed si falsarij quidam Monachi fuerunt cudendo instrumenta exemptionis & libertatis, Episcopi etiam aliqui falsarij fuerunt cudendo Bullas, quibus Monasteria suæ voluntati subdi videbantur, vt perspicuum euadit ex epist. 61. Nicolai I. & in simile crimen prolapsos fuisse sæculares ex ep. 24. Gregor. VII. colligitur.

Ad Epistolam LXIX.

RADVLFO *Andegauensi Episcopo.*] Fuit hic Radulfus ex illustri familia Comitum de Bellomonte progenitus, Richardi ex filia naturali Henrici I. Anglorum Regis filius. Assumptus est ad Episcopatum circa annnm 1178. & paulò pòst scilicet anno 1179. interfuit Concilio Lateranensi, præsidente Alexand. III.

Quo autem anno scripta sit hæc epistola incertum est. Nam quòd ad an. 1173. eam refert Baronius, non conuenit cum Chronologia Episcoporum Andegauensium: cùm ex antedictis pateat eum hoc anno nondum fuisse Episcopum, sed tantùm an. 1178. aut secundùm Sigibertum, an. 1179. Sed quoniam multoties contra Henricum filij bella gesserunt, intelligi potest hæc epistola scripta tempore belli, quod inter Henricum & filios gestum est paulò ante mortem Henrici Iunioris, qui obiit an. 1183.

Nouum siquidem à Domino Papa noueritis emanasse mandatum, vt quicunque pacem Domini Regis turbant, appellatione remota excommunicationis vinculo adstringantur.] Id est, quod Bles. scripserat Epist. 47. ad Henricum Regem filium Henrici II. nomine Richardi Cantuar. his verbis: *Scias nos recepisse à S. Pontifice in mandatis, vt & omnes qui pacem Domini tui turbant, sublato appellationis remedio, excommunicationis vinculo innodemus.*

Hac auctoritate fretus Dominus Cantuariensis omnes Domini Regis impugnatores apud Cadomum nuper excommunicauit, nec Regi iuniori, nec aliis exceptionis gratiã fecit.]

Rog. de Houiden ad an. 1183. *Interim Richardus Cantuar. Archiepiscopus, & Henricus Baiocensis, & Ioannes Ebroicensis, & Radulfus Lexouiensis, & Frogerius Sagiensis, & Walerannus Roffensis Episcopus, vna cum Abbatibus Normanniæ, & Clero, & populo multo venerunt Cadomum, & ibidem in Monasterio D. Stephani solemniter in communi plebis audientiâ sententiam excommunicationis tulerunt in omnes, qui pacem & concordiam inter Dominum Regem, & filios suos faciendam impedirent, exceptâ solius Regis filij personâ.* Petrus noster pronuntiat Regē iuniorem non fuisse exceptum ab hac sententiâ excommunicationis: Rogerus contrà vult exceptum fuisse. Videntur hæc duo contradictoria, nisi præstet ea conciliare, dicendo Henricum Iuniorem non fuisse nominatim exceptum in sententia excommunicationis, & hoc voluisse Blesensem; tamen non fuisse in ea inuolutum, adeóque aliquo sensu exceptum fuisse: Quatenus scilicet, proceres Angliæ, inconsulto Rege, non excōmunicantur. Nam, referente Eadmero Guillelmus I. nulli Episcoporum suorum concessum iri permittebat, vt aliquem de Baronibus suis, seu Ministris, siue incesto, siue adulterio, siue aliquo capitali crimine denotatum, publicè, nisi eius præcepto, implicitaret, aut excommunicaret, aut vlla Ecclesiastici rigoris pœna constringeret. Et Radulfus de Diceto ad ann. 1163. loquens de excommunicatione quadam lata per B. Thomam Cantuariensem, Rege inscio, aduersus Willelmum Ainefordiæ dominum, *Archiepiscopus eum excommunicauit. Quod quia, minùs certiorato Rege, fecisset, maximam Regis indignationem incurrit. Asserit namque Rex, iuxta Regni dignitatem, quòd nullus Capitaneorum, nullus militans Regi, nullus Minister Regis, nullus scilicet, vt vulgariter loquar, de Rege tenens in capite Castellum, villam, vel prædium, citrà conscientiam Regis, est excommunicandus ab aliquo: Ne si super hoc Rex certioratus non fuerit, ignorantiâ lapsus communicet excommunicato, Capitaneum suum venientem ad se vel inuitans ad osculum, vel recipiens in concilium.* Idem habet Matth. Paris. & in concilio Clarendoniæ celebrato anno sequenti, c. 7. *Nullus qui de Rege tenet in capite, nec aliquis Dominicorum ministeriorum eius excommunicetur, nec alicuius terre eorum sub interdicto ponantur, nisi priue dominus Rex; si in Regno fuerit, conueniatur, vel iustitia eius, si fuerit extra Regnum, vt rectum de eo faciat; & ita, vt quod pertinebit ad Regis Curiam, ibi terminetur; & de eo quod spectat ad Curiam Ecclesiasticam, ad eamdem mittatur, & ibidem terminetur.* Exstant definitiones Synodi hujus apud Geruasium, ad annum 1164. Exstant quoque apud Matth. Paris. sed deprauatæ. Et quidem Historicorum nemo scripsit Henricum iuniorem anathemate fuisse percussum, neque ipse Petrus noster epist. 2. in qua dum solatur Henricum II. de eius morte maximè mœrentem, lapsum anteactæ vitæ, & pœnitentiam finalem eius memorat.

Illud autem certissimè teneatis, ipsum nunquam aliquem excommunicasse, qui aut non moreretur in proximo, aut cuius non operiret faciem subita & ignominiosa confusio.] Si Henricus junior non fuit exceptus ab eorum numero, quos Richardus Cantuariensis anathemate percussit, est quod dicatur quoque de eorum numero fuisse, qui post sententiam excommunicationis latam ab eo Pontifice, in proximo mortui sunt, quia eodem anno è viuis abiit, videlicet 1183. vt Historici obseruant, de Houeden, de Diceto, Bromton, Geruasius, Matth. Paris. &c.

Ad Epistolam LXX.

IO. *Dei Gratia Carnot. Ep.*] Is est Ioannes Sarisberiensis: de quo vide ad Epist. 22.

Scitis quòd Robertus.] In Laun. For. Ful. Dom. Bec. Haut. Vall. &c. habetur *Robertus Sarisberiensis.*

Vestra discretio non ignorat quòd extranei & honesti admittendi & beneficiendi sunt, sed nunquam honestis nepotibus præferendi. Tria certa sunt. Primò nepotem dignum præferendum esse extraneo indigno. Vndè rectè Blesensis ibi: *Nepoti vestro, dum honestus est, & Ecclesiasticis idoneus beneficiis, minùs aptum aut deteriorem, quæso, non præferatis extraneum.* Secundò, extraneum dignum præferendum esse nepoti indigno. Tertiò, nepotem digniorem minùs digno extraneo, & extraneum digniorem minùs digno nepoti esse præferendum. Sed quid in pari causa? Præferatur nepos, si in eo promouendo nihil carnali studio datum manifestè appareat: Præferatur extraneus, si promotio nepotis apud viros probos cum quodam scandalo indiuulsè coniuncta videatur. Nihil enim Episcopo

magis cauendum, quàm ne famam suam carnalis in Nepotes affectus apud æquos rerum æstimatores suspicione commaculet. Appositè Petrus Cantor. c. 43. *Nepotem ergo tuum in columen Ecclesiæ non erigas, tamen Ecclesiasticum beneficium vndè sustentetur, ei assignare potes. Sed quid, si æquè honestus est & dignus vt extraneus? Sed & hoc periculosum est, nisi probitas eius exigat, & excludat omnem infamiam, scandalum & malum exemplum, quod de facili non fit. Non enim exemplum à benè gestis nostris sumitur, sed à cortice, specie, & superficie illorum, non à veritate. Si enim dedi Nepoti meo propter gratiam, alij meo vtentur exemplo, vt dent suis propter naturam magis quàm propter gratiam, dicentes: Nonne meis sicut & ille suis dabo? Ego Gratiæ, ille dat naturæ.*

Ad Epistolam LXXI.

LICITATIONE.] Quidam Codices legunt *litigatione.*

Traditione.] In aliquibus habetur, *Contraditione.*

Fugitiuis Colonis.] Post hæc in Laun. Bec. Maz. 1. & 2. Sorb. 1. & 2. Dom. Vall. Haut. adduntur ista, *De agricolis etiam & mancipiis.*

Vnde dicitur, &c.] Hæc paulò variant in quibusdam exemplaribus, sicut & præcedentes citationes legum.

Scriptum est, &c.] Hæc vsque ad, *Nam & riuulus.* Desunt in For. Ful. Dom. Bec. Haut.

Ad Epistolam LXXII.

CVM *Dominus Senonensis, &c.*] Guillelmus est, ad quem Blesensis scripsit Epist. 128. de hoc argumento.

Recolo quantas insidias æmulorum, in Palatio Regis Siculi Guillelmi II.] Petrus noster Præceptor fuit Guillelmi II. Regis Siciliæ post Gualterum Archiepiscopum Panormitanum, vt ipse testatur epist. 66. *Scitis quòd Dominus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit, & qui à vobis verificatoriæ atque litteratoriæ artis primitias habuerat, per industriam & solicitudinem meam beneficium scientiæ plenioris obtinuit.* Inde Sigillifer Regius, & omnium Regni consiliorum particeps, æmulos habuit, qua de re ipse ait epistol. 131. *Cùm in Sicilia essem Sigillarius & Doctor Regis Guillelmi II. tunc pueri, atque post Reginam,* &c. *Panormitanum electum dispositio Regni satis ad meum penderet arbitrium, quidam mei æmuli machinantes me à familiaritate Regis excludere, procurauerunt vt Ecclesia Neapolitana me in Archiepiscopum eligeret, & per Maiores Capituli, ordinationem meam communi decretò & voto vnanimi postularet. Vocatus autem non iui, Rogatus & tractus multipliciter non consensi. Episcopatus quoque Roffensis bis mihi oblatus est, oblatumque renui, & honorem ex onere metiens, motus ambitiosos ad sobrios mediocritatis terminos limitaui.* Tandem verò Siciliam deseruit, vt patet ex epist. 90.

Ad Epistolam LXXIII.

R*Vvintoniensi, G. Eliensi, I. Noruicensi Episcopis.*] Erant isti tres Episcopi plurimùm potentes apud Regem Henricum II. vnde Cantuariensis Archiepiscopus eos rogat vt à Rege procurent aboleri damnabilem illam consuetudinem quæ in Anglia inualuerat, & in enorme Cleri dispendium excreuerat, *vt si quis Sacerdotem*, &c. Quæ fusè habentur in hac epistola.

Damnanda consuetudo inualuit, &c.] Interfectores Clericorum Clerici sunt vel Laïci. Clericos Episcopi exauctorabant, exauctoratos ob illud crimen nolebant sæculari judici relinquere puniendos; ne bis in idipsum. Qua de re R. de Diceto, ad an. 1164. *Rex Anglorum volens in singulis, ut dicebat, maleficia debita cum seueritate punire, & ordinis dignitatem ad iniquum trahi compendium incongruum esse considerans, Clericos à suis Iustitiariis in publico flagitio deprehensos, Episcopo loci reddendos decreuerat, vs quod Episcopus inueniret obnoxios, præsente justitiario Regis, exauctoraret, & pòst Curiæ traderet punniendos. In contrarium sentiebant Episcopi: quos enim exauctorarent, à manu laicali contendebant protegere, alioquin bis iudicaretur in idipsum, &c.* Idem Matth. Paris. ad eundem annum & Ioannes Bromton & Geruasius ad præcedentem, quando autem Clericum Laïcus interfecerat, Episcopi homicidam excommunicabant secundùm Canones, & excommunicationis istius vim eam esse volebant vt homicidas immunes redderent à seueritate legum ciuilium latarum aduersus eosdem, ne bis in idipsum: sic impunè quodammodo Clerici occidebantur: quippè cum Censuræ Ecclesiasticæ ab iis contẽnerentur. Vnde Richardus ibi: *Sed culpis nostris exigentibus, gladius Petri rubigine ob-*

ductus est. Et quia non potest incidere datus est in contemptum, &c.] Episcopi vsurpabant iurisdictionem Regiam; vnde idem Richardus: *Iurisdictionem alienam & nobis omninò indebitam ambitione temeraria vsurpamus.*

Materialis opem gladij non requirit.] Id est impedit ne exeratur, vt colligitur ex sequentibus.

Et quia non potest incidere datus est in contemptum.] Hæc desiderantur in For. Ful. Sorb. 2.

Porrò Clerici vel Episcopi occisores Romam mittuntur.] Absolutionis causâ, iuxta c. *si quis suadente diabolo* 17. q. 4. quod est Innoc. II. Concilium Lundon. celebratum anno 1143. præside Rogero Wintoniensi legato eiusdem Rom. Pontificis, ex R. de Houeden, & Ioan. Bromton ad hunc annum.

A Guillelmo Frechet & vxore eius.] Hinc patet Episcopos Anglicanos voluisse homicidas Clericorum Laïcos & postquàm excommunicati fuissent eadem immunitate gaudere, qua Clerici homicidæ exauctorati.

Ad Epistolam LXXIV.

EX *vestro nouissimæ animaduersionis flagello correctior.*] Ex hoc loco infertur adulterij crimen tum temporis fuisse fori Ecclesiastici, quamuis propetratum fuisset à Laïco.

Cùm filium suum in pueritia sanctis & honestis moribus informare debuerit, ingenium illius exercitauit in alea, variaque lenociniorum turpitudine dehonestauit.] Quasi verò solius aleæ legibus subdi deberet, sicut Hunni de quibus Ambros. l. de Tob. c. 2. *Et cùm sine legibus viuant, solent aleæ solius legibus obedire.* Aduersùs parentes tam peruersè filios suos educantes Ioann. Gerson in opere, De paruulis trahendis ad Christum, his verbis insurgit: *Multorum parentum & Magistrorum cura, vel nulla, vel vltima est de paruulorum suorum moribus, & eorum disciplinata custodia. Quod ergò stupendum, absque ductore positi fortè in via lubrica & tenebrosâ (quos Angelus Domini malus prosequitur) cadunt ex facili. Vtinam negligere eos solum esset. Ponuntur ante oculos suos talium operum, ductorumque nefandorum exemplaria, imò & picturarum ignominiosarum & scripturarum lasciuarum simulacra, ad quæ adspicientes quid non nisi prauiter operantur? Audi Satyricum:*

Velociùs & citiùs nos
Corrumpunt exempla domestica, magnis
Cùm subeant animos auctoribus.

Præterea, quid aget filius, nisi quod viderit patrem facientem?] Ad quod retorquetur prouerbialiter illud Eglogici carminis:

Patrem sequitur sua proles.

Ita euenit, vt iam desit in multis remedij Locus, quia quæ fuerant vitia, mort fiunt, iuxta Senecæ verbum.

Sanè pater sententiam suspensionis & excommunicationis vinculum non veretur.] Inde colligo Patrem Guidonis fuisse Clericum.

Nisi bursæ dispendio compescatur.] Consilium dat Blesensis Archidiacono, ad quem scribit, vt filij incorrigibilis adulterium puniat, patrem eius mulctando mulctâ pecuniariâ. Inde consequens est, Primò, Ecclesiam posse punire parentes ob crimina filiorum, quando eos in pueritia sanctis & honestis moribus informare neglexerunt. Secundò mulctam pecuniariam infligi Clericis à Iudice Ecclesiastico: imò Laïcis olim iidem Iudices imponebant.

Corinthum.] In Laun. For. Ful. Dom. Vall. Bec. Maz. Sorb. 2. legitur *Missus est Corinthum, inuenitque Duces, &c.* & rectiùs.

Frequenter.] Hæc vsque ad, *Sanè pater* desunt in Laun. For. Ful. Dom. Bec. Maz. 2. Sorb. 2. Haut.

In dolore patris.] Hæc desiderantur in For. Ful. Sorb. 2. In Haut. sic habetur: *Filium ad honestatis compendium cohibete.*

Ad Epistolam LXXV.

TVRBATIONEM *animi sui, statim* &c.] In pluribus MSS. habetur: *Turbatiorem animi sui statum.*

Linguamque cohibui.] Hæc desunt in For. Ful. Vall. & Sorb. 2.

Scis quia Lincolniensis Episcopatus, pro quo specialiter missi sumus, quindecim annis, aut ampliùs iam vacauit.] Ab obitu Roberti, viri humilitatis magnæ, qui teste R. de Diceto, migrauit ad Dominum anno 1167. Licèt autem Gaufridus Henrici filius spurius electus fuerit anno 1173. in Episcopum eiusdem Ecclesiæ: cuius erat Archidiaconus, atque huius electionis prætextu per septem annos Episcopij fructus perceperit; quia tamen consecrari noluit in Episcopum per totum illud tempus, scripsit Petrus noster Cathedram Lincolniensem quindecim aut amplius annis vacasse.

Dominusque Cantuariensis recepit à Sum. Pontifice in mandatis, vt compellat electum consecrationis munus & officium Episcopale

suscipere, aut ibi alium, &c.] Idem habet Rog. de Houeden ad annum 1181. his verbis: *Dominus Papa districtiùs in mandatis dederat Richardo Cantuariensi Archiepiscopo, vt omni occasione & excusatione postposita, Gaufridum Lincolniensis Ecclesiæ electum Domini Regis Angliæ filium, Ecclesiastica Censura compelleret electioni suæ renuntiare, vel sine dilatatione ordinem Sacerdotis, & pontificalis Officij dignitatem recipere.*

Intensum Domini Regis desiderium est, fixumque propositum, quod infrà 4. menses Ecclesia Lincolniensis habeat Episcopum consecratum.] Impleta est voluntas Regis, quo iubente ac præsente Gaufridus electioni de se factæ renuntiauit ann. 1182. Epistola eius renuntiatoria ad Richardum Cantuar. exstat apud Rogerium de Houeden loco citato. *Die Dominica qua cantatur Iubilare, Walterus de Constantiis electus est à Capitulo, & posteà consecratus Andegaui in Ecclesia sancti Laudi per Archiepiscopum Cantuariensem.* Radulfus de Diceto.

Ad Epistolam LXXVI.

M *Petro Blesensi.*] Fuit hic Canonicus Carnotensis de quo vide infrà ad epist. 114.

Per scurriles nugas & fabulosa commenta factus es multis laqueus in ruinam.] Aug. l. 1. Confess. c. 16. *Nonne ego in te lego & tonantem Iouem, & adulterantem? Et vtique non potest hæc duo; sed actum est, vt haberet auctoritatem ad imitandum verum adulterium lenocinante falso tonitruo.* Et infrà. *Ita verò non cognosceremus verba hæc, imbrem aureum, & gremium, & fucum, & templa cœli, & verba quæ in eo loco scripta sunt, nisi Terentius induceret nequam adolescentem proponentem, sibi Iouem ad exemplum stupri, dum spectat tabulam quandam pictam in pariete vbi inerant pictura hæc, Iouem, quo pacto Danaæ misisse aiunt in gremium quondam imbrem aureum, fucum factū mulieri. Et vide quemadmodū se concitat ad libidinem, quasi cælesti magisterio. At quem Deum, inquit, qui templa cœli summo sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem? Ego verò illud feci ac lubens. Non omninò per hanc turpitudinem verba ista commodiùs discuntur, sed per hæc verba turpitudo ista confidentius perpetratur.*

In Philosophorum studiis.] Iis videlicet quæ S. Aug. ep. 131. appellauit Philosophorum garrulas argutias, vanitates, insanias mendaces, ventosas nugas, atque superbos errores.

In iure ciuili.] Vide Epistolas 26. & 140. in quibus ostendit Clericum non debere in jure ciuili dies suos vsque ad senium expendere, sed totum se tradere studio Theologiæ, & lectioni diuinitus inspiratarum litterarum.

Amatoria scribis, &c.] De eiusmodi amatoriis cantionibus Aug. l. de decem chordis c. 4. *Talibus turpituninibus cantionum animi humani illecti eneruantur, & decidunt à virtute, defluentes in turpitudinem, & propter ipsas turpitudines posteà sentiunt dolores, & cum magna amaritudine digerunt quod cum dulcedine temporali bibirunt.*

Denuntiamus, &c.] Hæc citat ex Apostolo secundùm sensum, non secundùm verba.

Ego quidem nugis & cantibus venereis quandoque operam dedi, &c.] Peccatum hîc suum auctor accusat, & misericordiam Dei erga se commendat.

Fratris mei Magistri Guillelmi quandoque in scribendis Comœdiis & Tragœdiis, &c.] De his epist. 93. *Nomen vestrum diuturniore memoria commendabile reddunt Tragœdia vestra de Flaura & Marco: versus de pulice & musca: Comœdia vestra de Alda: sermones vestri, & cetera Theologicæ facultatis opera, &c.* De eius etiam eruditione vide epist. 77. Monachum fuisse patet ex epist. 65. Abbatem ex epist. 90. Maniacensis Monasterij in Sicilia, qua se abdicauit ex consilio Petri nostri, ep. 93.

Sermonem Euangelicum vocas durum, insipidum, infantilem.] Quia scilicet non capiebat illum. *Nam nulla* inquit Aug. l. 1. de Gen. contra Manich. c. 1. *Scriptura est, quæ non apud eos qui illam non intelligunt, facilè possit reprehendi. Soli autem*, inquit idem S. Doctor l. de moribus Eccl. Cath. c. 25. *reprehendunt qui non intelliguut, & soli intelligere nequeunt, qui reprehendunt.*

Sermonem Euangelicum vocas durum, insipidum, infantilem.] Non est durus sermo Domini Aug. Enar. in Ps. 54. *Quædam enim in scripturis dura videbantur cùm obscura essent, exposita mollita sunt. Nam & prima hæresis in discipulis Christi velut ad duritiem ipsius sermonis facta est*, &c. Et infrà; *Ergo si durus est sermo, & nondum intellectus est, durus sit impio: tibi autem pietate molliatur, quia quandoque soluetur, & fiet tibi oleum, & vsque ad ossa penetrabit.*

Infantilia verò & simplicia verba non infitior; nam semper est amica veritati simpli-

titas.] Talis erat Aug. sensus de Scripturis sanctis, vt ipse de se testatur lib. 3. Conf. c. 5. *Et ecce video rem non compertam superbis, neque nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam, & velatam mysteriis: & non eram ego talis vt intrare in eam possem, aut inclinare ceruices ad eius gressus. Non enim, sicut modò loquor, ita sensi, cùm attendi ad illam scripturam, sed visa est mihi indigna quam Tullianæ dignitati compararem. Tumor enim meus refugiebat modum eius, & acies mea non penetrabat interiora eius. Verumtamen illa erat quæ cresceret cum paruulis; sed ego dedignabar esse paruulus, & turgidus fastu mihi grandis videbar.*

Omittite penitùs cantus inutiles, & aniles fabulas, & nænias pueriles.] Aug. lib. de vera Relig. c. 81. *Omissis igitur & repudiatis nugis theatricis & Poëticis, diuinarum Scripturarum consideratione & tractatione pascamus animum atque potemus, vanæ curiositatis fame ac siti fessum & æstuantem, & inanibus phantasmatibus tanquam pictis epulis, frustrà refici satiarique cupientem.*

Ad Epistolam LXXVII.

VNIFORMIS.] In omnibus ferè MSS. nostris legitur *vniformes.* & meliùs.

Segnioris.] In quibusdam habetur, *sequioris.*

Tantum derogaret.] Hæc paulò aliter habentur in MSS. nostris. In Laun. For. Haut. legitur hoc modo: *Tantum honoris super erogare teneretur, quantum ille (* Laun. *& ipse) communibus titulis derogaret. Nunc autem quantum laudis addo communi vocabulo, vel acquisitione redditum vel magnatum familiaritate, vel scriptis, tantum eisdem modis aut fortè elegantioribus, ipsius ex parte vestra notitiam dilatatis.* Vall. post *communicaret*, ita legit: *Tantum honoris supererogare videretur. Nunc autem quantum laudis addo communi vocabulo, vel acquisitione redditum,* &c. vt suprà. Bec. *Tantum honoris supererogare teneretur, quantum ille communibus titulis derogaret. Nunc autem,* &c. Sorb. 1. habet vt Busæus, nisi quòd pro, *nomen commune amborum,* legit, *nomen nobis æquiuocum.*

Ad Epistolam LXXIX.

IN *ordinem Diaconatus ascenderas.*] Diacono etenim transire ad nuptias vetitum erat nuperrimè in Concilio Westmonasteriensi sub Richardo Cantuariensi Archiep. an. 1175. c. 1. *Si verò infra Subdiaconatum constituti matrimonia contraxerint, ab vxoribus suis, nisi de communi consensu ad Religionem transire voluerint, & ibi in Dei seruitio vigilanter permanere, nullatenus separentur. Sed cum vxoribus viuentes Ecclesiastica beneficia nullo modo percipiant. Qui autem in Subdiaconatu, vel supra, ad matrimonia conuolauerint, mulieres etiam inuitas & renitentes relinquant.* Et antea ann. 1127. in Concilio ibidem celebrato sub Guillelmo Legato Apostolico: *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & omnibus Canonicis contubernia mulierum illicitarum penitùs interdicimus. Quòd si concubinis (quod absit) vel coniugibus adhæserint, Ecclesiastico priuentur ordine, honore simul & beneficio.* Exstant Canones in continuatore Florentij Wigorniensis. Et an. 1125. in alio Concilio ibidem congregato, præside Ioanne de Crema Legato Apostolico: *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Canonicis, vxorum, concubinarum, & omninò omnium fœminarum contubernia auctoritate Apostolica prohibemus, &c.* Continuator Florentij.

Post obitum Anselmi Cantuariensis Regio edicto coacti sunt Clerici Angliæ parere statutis Conciliorum Lundomensium sub eodem Pontifice celebratorum. Qua de re Eadmerus Nouorum l. 4. *Per idem tempus acta est causa Presbyterorum Angliæ, & districtius tempore patris Anselmi à consortio mulierum coërciti sunt: quamplurimo namque illorum ex obitu patris Anselmi non modicum exhilarati, promiserant sibi eo de medio sublato, licitum fore, quod ipso superstite, sibi illicitum fuisse condoluere.* Sed in contrarium res lapsa est: Rex enim qui plus Deo à multis timebatur, sua lege eos constrinxit, quatenùs vellent nollent, Concilij Lundoniensis, quod suprà notauimus, saltem oculis hominum fierent executores.

Et in alio ejusdem loci sub Anselmo an. 1108. *Statutum est vt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi castè viuant, & fœminas in domibus suis non habeant, præter proxima consanguinitate sibi junctas, secundùm hoc quod sancta Synodus Nicæna definiuit. Illi verò Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi qui post interdictum Lundoniensis Concilij fœminas suas tenuerunt, vel alias duxerunt, si ampliùs missas celebrare voluerint, eas omninò à sese sic faciant alienas, vt nec illæ in domos eorum, nec ipsi in domos etiam earum ingrediantur, &c.* Exstant decreta in Rogerio de Houeden ad hunc annum.

Et in Eadmero lib. 4. Nouorum qui obseruat Synodum hanc celebratam fuisse promouente & precante Henrico I. Rege, cùm Presbyteri contemnentes statuta Concilij Lundoniensis priùs, habiti suas fœminas retinerent, aut ducerent eas quas prius nonhabebant, quod incontinentiæ crimen Rex cupiebat subuertere. Conc. istud Lundoniense celebratum est anno 1102. Statutum autem de quo agitur, est eiusmodi: *Vt nullus Archidiaconus, Presbyter, Diaconus, Canonicus vxorem ducat, aut ductam retineat*, &c. Exstat apud Willelm. Malmesburiensem lib. 1. De gestis Pontificum Angliæ in Anselmo. Et in Eadmero l. 3. Nouorum. De eo Anselmus lib. 3. epist. 62. Et antè Anselmum Conc. Ænhamense ex Anglia vniuersa, sub Ælfeago Cantuar. cap. 2. *Omnes Ministros Dei præsertim Sacerdotes obsecramus & docemus, vt Deo obedientes castitatem colant, & contra iram Domini se hoc modo muniant & tueantur. Certius enim norint, quòd non habeant debitè, ob aliquam coitus causam vxoris consortium*, &c. Et ante Lanfrancus Cantuar. epist. 17. ad Ioan. Rotomag. *Vestro venerabiliumque Patrum exemplo prouocatus per totam terram Angliæ Pastorali auctoritate prohibui, ne cujuslibet ordinis quisquam Canonicus vxorem accipiat, nec sortito antea, si Presbyter aut Diaconus est, nisi præbenda carere velit, habere vlterius liceat.* Iterumque idem Lanfrancus ep. 21. ad Herfrastum de Diacono per saltum ordinato loquens: *Interrogatus* inquit, *à me si vxorem haberet, vxorem se habere, nec eam se velle dimittere respondit. Propterea tali pacto consulendum ei diuina fultus auctoritate decerno, Diaconatum ei auferre, ad ceteros minores ordines congruis eum temporibus promouere; Diaconatus verò ordinem nunquam recipiat, nisi castè viuat, nisi de reliquo se castè victurum canonica attestatione promittat. Si verò cœlibem vitam egerit, & acturum se omni tempore respondere voluerit, non quidem eum ad ordinem Diaconatus iterum ordinabitis, sed ipsum officium per textum S. Euangelij, vel in Synodo, vel in multorum Clericorum conuentu reddetis.* Concilium generale Anglicanum sub Dunstano Cantuar. anni 969. vt Canonici omnes, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi aut castè viuerent, aut Ecclesias quas tenebant, dimitterent. Ita Osbernus Præcentor Cantuar. in vita S. Dunstani apud Surium die 19. Maij. Et Acta Sancti Osuualdi apud eundem die 15. Octobris. Si creditur Magdeburgensibus Cent. 8. cap. 9. celebratum fuit Concilium Lundoniense anno Domini 712. sub Bonifacio Legato Apostolico & Bertualdo Cantuariensi, quod edidit decretum de abdicandis Sacerdotum vxoribus. Denique anno Christi 601. Gregorius Magnus Augustino interroganti: An Clerici continere non valentes possint contrahere. Et si contraxerint an debeant ad sæculum redire? In hunc modum respondit: *Si qui verò sunt Clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri vxores debent.*

Eadem quoque vigebat disciplina in Galliis, vt patet ex Innocentio I. ad Victoricum Rotomagens. c. 9. Leone Magno ad Rusticum Narbonensem cap. 92. Respons. ad 9. inquisitionem. Conc. Turon. cap. 2. Agathense, cap. 9. Aruern. cap. 13. Aurelian. 4. cap. 17. Lugdun. 3. c. 1. Zacharia Papa, epist. 9.

Eadem erat disciplina Ecclesiarum Hispaniæ: quod liquidum euadit ex Concilio Eliberitano cap. 37. Siricio ex Innoc. I. ad Exuperium Toletanum Toletan. I. c. 1. II. c. 3. III. c. 5. VIII. cap. 5.

Eadem Ecclesiæ Affricanæ ex Siricio epist. 4. ad Afric. cap. 9. Conc. Carth. 2. cap. 2. *&c.*

Eadem in Ecclesia Orientali, ex Ancyrano can. 10. Epiphan. hæresi 59. Lege Hieronymum aduersus Vigilantium, c. 1.

Ad Epistolam LXXXII.

DOMVS *vestra nominatissima sit in obseruantia ordinis.*] Idem habet in laudem Cistercij epist. 8. & 96. Stephanus Tornacensis ep. 1. *Euangelium implentes, monasticam regulam, quam supererogauit Benedictus pater fidelis Samaritani stabularius, vt nec vnum ex eo iota præterire videantur.* Ioannes Sarisb. Polycrat. lib. 7. c. 21. *Cistercienses B. Benedictum, quem omnium iustorum spiritu plenum fuisse constat, præcepta & vestigia sequuntur ad vnguem.* Philippus Abbas bonæ spei libro de continentia Clericorum cap. 125. *Benedicti sub qua degunt regula, sic adhærent, in omnibus quæ illa vel iubet ad litteram, vel admonet, perseuerent: existimantes quòd illam ad vnguem aliter non tenerent, nisi tam in paruis quàm in maioribus summam diligentiam adhiberent. De hoc autem Cænobio quod Cistercium nominatur, in quo nostris temporibus Regula Benedicta ad veritatem litteræ reuocatur*, &c. Guillelmus Malmesburiensis lib. 4. de gestis Regum Anglorum: *Ita regulæ incubantes, vt nec iota vnum, nec apicem prætereundum putent.*

Cupiditas vsque ad Congregationes vestras ausa est irrumpere.] Stephanus Tornacensis epist. 74. ad Willelmum Remensem Archiep. *Credò, Pater, quia Cistercienses de numero sunt eorum, qui violenter diripiunt cælum; sed vtrum violenter eis terram rapere liceat, nondum legi.*

Cum in tenuitate ciborum, in asperitate vestium, &c. Stephanus Tornac. epist. 1. *Beata paupertas eorum, quæ licèt eos fame premat & frigore, non tamen aut mendicare compellit, aut diuitibus adulari. Suis ac suorum manibus victum exquirunt & vestitum. Honorant Dominum de sua non de aliena substantia, & de primitiis frugum non alterius, sed suarum dant pauperibus, &c. Non despiciunt prætereuntem & absque operimento pauperem; sed benedicunt eis latera pauperum, & de velleribus ouium suarum calefaciunt: & eos quidem lateribus pannos circumdant, sicut despicabiles pretio, sic inapplicabiles ornamento. Conqueritur ipsa natura, quæ modico solet esse contenta, quòd tegumenta eorum eis non sufficiant in hieme & officiant in æstate. Ostium eorum viatori patet, nec foris remanet peregrinus. In sudore vultus sui vescuntur pane suo, nec eos lasciuire & rixari faciunt otium & alienus cibus. Tanta in eo parcimonia, vt duobus tantùm pulmentis vtantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert. Pisce tantò rariùs vtuntur, quantò frequentiùs apud eos audiri solet quàm videri. Terram disrumpunt voluntarij, & violenti diripiunt cælum.* Philippus Abbas: *In camino paupertatis primùm illic Religionis igniculus enutritur. Illic, inquam, Monachicus ordo pridem mortuus reformatur. Illic in statum debitum lima & studio reuocatur, dum ceteris acceptam Monachis delicatam teneritudinem exsecratur, & laborem, pauperiem, luctum, silentium insatiabiliter amplexatur. Denique animum ad populares Decimas non suspendit, sed manus ad laborem agilitate strenua sic extendit, vt ex eo humilem sibi victum & vestitum studeat adipisci, ostendens se nequaquam primæ suæ originis obliuisci. Quia verò pristini habitus modulum vel colorem, quem priores assumpserant ad demonstrandum luctum pœnitentiæ vel dolorem, moderni Monachi iam verterant in delicias & tumorem, visum est assumere alterius coloris grossiorem, vt qualem simplex ouis lanam profert nulla tinctura vel mendacio defucatam, talem vestem habeat nullo studio vel teneritudine delicatam.* Vide etiam Guillelmum Malmesburiensem suprà.

Nisi raperetis quod alienum est.] August. Serm. 219. de tempore; *Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit.*

Nisi Monachis & Clericis Decimas auferretis.] *Ius accepiendi Decimas*, inquit S. Th. 2.2. q. 87. art. 3. *spirituale est. Consequitur enim illud debitum, quo ministris altaris debentur sumptus de ministerio, & quo seminantibus spiritualia debentur temporalia: quòd ad solos Clericos pertinet habere curam animarum, aliquæ Decimæ sunt concessæ per modum eleemosynæ. Quibusdam tamen Religiosis competit accipere Decimas, ex eo quòd habent curam animarum.* Hîc autem Petrus noster loquitur de Cluniacensibus, qui possidebant Decimas hoc vtroque titulo. Petrus Cluniacensis epist. 28. Resp. ad 18. obiectionem Cistercienşium: *Catholicæ Ecclesiæ auctoritatem prætendimus, atque ipsius sanctionibus nos parochiales Ecclesias, & idcircò ipsarum primitias & Decimas legitimè possidere confirmamus.* Et infrà: *Ecclesias & earum vniuersa bona ab Episcopis absque venalitate nobis collata liberè, iustè, canonicè possidemus.*

Testimonio sacræ paginæ Decimæ tributa sunt egentium animarum.] Augustinus suprà: *Decimæ, fratres charissimi, tributa sunt egentium animarum. Redde ergo tributa pauperibus, affer libamina Sacerdotibus.* Respicit autem Auctor ad cap. 14. Deuteronomij, quo tertiæ Decimæ cum pauperibus comedi iubebantur. Et ad illud Lucæ 11. *Quod superest, date eleemosynam.* Augustinus: *Decimas dignatur petere, & negas auare. Quid faceres si nouem partibus sibi sumptis, tibi decimam reliquisset?* Et posteà: *Hæc enim est Domini iustissima consuetudo, vt si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris.* S. Th. art. 1. ad 3. *Tertiæ verò Decimæ, quas cum pauperibus comedere debebant, in noua lege augentur per hoc, quòd Dominus non solùm Decimam partem, sed etiam omnia superflua pauperibus iubet exhiberi, secundùm illud Lucæ 11. Quod superest date eleemosynam. Ipsæ etiam Decimæ, quæ ministris Ecclesiæ dantur, per eos debent in vsus pauperum dispensari.* Vide Conc. Matisconense II. c. 3. Turonense III. c. 16. Meldense c. 75. Vide etiam Capitula Caroli Magni capit 6. Episcoporum.

Vt exempti sitis à Decimarum solutione.] Olim omnes ferè Religiosi ea immunitate gaudebant, vt constat ex c. *Quæsti.* & c. *Decimas.* 16. q. 11. & c. *Ex parte De Decimis.* Hinc factum vt Innocentius II. vetuerit singulari edicto ne Cluniacenses Decimas acciperent à Monachis & Canonicis Regularibus. Lege Epistola-

rum Petri Cluniacensis librum. 3. 33. 34. & 35. Posteà Alexander III. vestigiis Hadriani IV. adhærens indultum voluit solis Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis, ne dare cogerentur Decimas agrorum suorum, quos propriis manibus colebant. Cùm verò tandem Ecclesia plus æquo grauaretur priuilegio Cisterciensium, quia quotidie acquirebant multas possessiones, de quibus semper antea Decimæ persolutæ fuerant, placuit Concilio Lateranensi sub Innocentio III. modum ponere, statuendo cap. 35. vt deinceps de omnibus possessionibus post Concilium acquirendis persoluerent Decimas Ecclesiis quibus anteà soluebantur. *Vt de alienis terris & amodò acquirendis, etiamsi eas propriis manibus, aut sumptibus excolunt, Decimas persoluant Ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea soluebantur: nisi cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum. Et hoc ipsum ad alios Regulares, qui gaudent similibus priuilegiis extendi volumus & mandamus.*

Decimarum aut.] Hæc duo verba non sunt in Laun. For. Ful. Dom. Haut. &c.

Milites Galliarum sibi ius Decimationis vsurpant.] Eadem est loquendi ratio Alexandri tertij cap. *Quoniam, De Decimis.* Sermo hîc est de Decimis, quas milites extorquebant per vim, aut quibus ex concessione Principum fruebantur. Non poterant eiusmodi Decimas exigere vel retinere sine peccato. cap. *Peruenit.* & cap. *Prohibemus.* q. 3. & titulo *de Decimis.* Non poterant eas accipere à principibus 16. q. 7. cap. *Tua.* & cap. *Dudum.* tit. eodem. Sermo autem hîc non est de Decimis concessis per Ecclesiam in perpetuum vel ad tempus militibus, principibus aliisque laïcis, iure Ecclesiæ reseruato: hoc est, dominio vtili dato, & reseruato dominio directo. Qua de re S. Thomas art. 3. scribit duo esse consideranda circa Decimas. 1. ius accipiendi eas, quod est spirituale & pertinet ad solos Clericos habentes curam animarum. 2. res ipsas nomine Decimæ concessas, quæ corporales sunt. *Vnde*, inquit, *possunt in vsum quorumlibet cedere, & sic possunt etiam ad Laicos pertinere.* Et ad 3. *Sicut res nomine Decimæ acceptas potest Ecclesia alicui laïco tradere: ita etiam potest ei concedere, vt dandas Decimas ipsi accipiant, iure accipiendi ministris Ecclesiæ reseruato, siue pro necessitate Ecclesiæ, sicut quibusdam militibus Decimæ debentur in Feudum per Ecclesiam concessæ: siue etiam ad subuentionem pauperum.* Mentio fit *Decimarum Laicis concessarum in perpetuum Feudum cap. Cum Apostolica, de his quæ fiunt à Prælato.* &c. Hinc sequitur aliquas dari eis posse ad tempus. Quædam concessæ sunt in Feudum perpetuum ante & post Concil. Lateran. sub Alexand. III. Fas est laïcis retinere has & illas. Priores itaque non sunt eædem cum iis de quibus in Concilio Romano V. sub Gregorio VII. in Lateranensi sub Innocentio II. cap. 10. in Remensi sub Eugenio III. cap. 8. in Turonensi, sub Alexandro II. cap. 3. & refertur cap. *Quamvis, de Decimis*, Lateranensi sub eod. cap. 14. & refertur cap. *Prohibemus*, eod. tit. quasque exigere ac retinere prohibentur. Infeodatæ censentur, quas laïci possidebant ante Concilium: Nam Ecclesia solebat plurimas ante ea tempora benemeritis in feudum perpetuum largiri: & credibile est tempore Concilij restitutas fuisse, quæ alio titulo possidebantur, maximè post repetitas Synodicas atque Pontificias sanctiones; adeóque solas superesse infeodatas. Sed, *si dubitetur*. inquit Couarruuias, tom. 2. Variarum resolutionum l. 1. c. 17. *an Decimæ titulo feudi à Laicis possessæ, concessæ fuerint ante Concilium Lateranense vel post, erit consideranda antiquitas possessionis: quæ si immemorialis temporis fuerit, maximam præsumptionem inducit, ac sufficientem probationem tituli ante Concilium acquisiti.* Quòd si quis percontetur vtrum consensus Episcopi necessarius sit laïco restituere volenti Decimas eiusmodi Ecclesiæ illi à qua recepit? Respondeo necessarium non esse; nihil quippe subtrahitur ei Ecclesiæ, sed acquiritur. An, vt alteram Ecclesiam vel domum religiosam, aut etiam in alium laïcum transferat? Si Canones consulimus, requiritur Episcopi consensus. Ita enim habetur cap. citato, *Cum Apostolica*, & cap. *Ex parte, De Feudis.* Si vsum Galliæ attendimus, non requiritur. Præfatas siquidem Constitutiones minimè recipimus. Apud nos Decimæ istæ omnibus omnium commerciorum legibus subjiciuntur, venditionibus, pignorationibus, donationibus, dotibus, transactionibus, compromissis: in totum sunt fori ciuilis, si quo casu ad Ecclesiam redierint, naturam non mutant, in Feudo atque priori dominij conditione manent, non eximuntur à lege feudi laïci. Hoc vnum habent quòd ipsa nuncupatio possessores grauat onere probationis tituli aut verè, aut putatiuè. Ea nonnulli penitiùs intuentes, coniecere

Decimas

Decimas infeodatas in Gallia nihil habere commune cum Ecclesiasticis præter nomen: nunquam illas in dominio Ecclesiæ fuisse, eiusdemque esse generis cum iis, quæ vulgò dicuntur *Champart*, Campipartus, vel Terragium, seu Solarium, quæ sunt jura Decimæ, vel alterius maioris minorisve quotæ partis fructuum auctori pendenda, qui prædia ferè inculta Colonis hac lege atque conditione colenda tribuit: Adeóque vel hoc nomine commentitium prorsus esse quod legitur apud nonnullos recentiores, Carolum Martellum abstulisse Clericis Decimas, vt procuraret stipendia militibus, qui rempublicam defenderant, atque inde Decimas infeodatas originem habuisse. Lubens in eam sententiam descenderem, si iis in locis, in quibus Decima infeodata exigitur, exigeretur præterea Ecclesiastica; sed quia Laïco duntaxat alicubi exigitur, quam ideò facilè mihi persuadeo esse origine Ecclesiasticam, non possum absolutè pronuntiare, omnes Decimas infeodatas esse origine Laïcas.

Priuignales.] In pluribus MSS. hæc vox habetur eodem modo. Sed in Laun. For. Maz. 2. legitur, *priuilegiales*.

Sed si Dominus Papa indulgentia speciali quandoque priuilegiauit vos, dum Ordo vester in paupertate gaudebat, &c.] Petrus Cluniacensis lib. 3. epist. 34. *Inde habent Cluniacenses plura & vetera, vnde Cistercienses singularia & noua se dicant habere priuilegia. Sed scientes sententiam Domini: Vah illi per quem scandalum venit: nolunt vti potestate concessa, ne existentes origo & causa scandalorum, digni iudicentur vt suspendatur mola asinaria in collo eorum, & demergantur in profundum maris. Sed aiunt quidam de alieno munifici: Hi pauperes sunt, illi diuites, debent ergo diuites pauperioribus subuenire. Et rectè: Sed attendant quod ait Salomon: Vbi multæ diuitiæ, multi & qui comedunt eas: Et quia quandoque ditior est pauper in tugurio, quàm Rex in solio*, &c. Et posteà: *Sed esto, pauperes illi, diuites isti. Agatur iudicio. Non accipies, inquit lex æterna, personam pauperis, ne honores vultum potentis. Item in Exodo: Pauperis quoque non misereberis in iudicio. Si misericordia impendenda est pauperi, numquid irroganda est iniuria à paupere? Si danda est eleemosyna, numquid exercenda est ab eo rapina? Monstruosum prædæ genus, si laborent diuitibus sanctis pauperes extorquere, quod pessimis diuites pauperibus solebant auferre.* Ad eundem sensum loquitur Epistola sequenti. Et Sarisberiensis loco citato: *Sumus, inquiunt, tuti Apostolico priuilegio, cujus beneficio de nutrimentis animalium & de laboribus nostris Decimas retinemus. Nempe Apostolis omnia licent: sed omnia ab Apostolicis fieri nequaquàm expedit. Esto, quòd illi vobis hoc licenter concesserint: vos an rectè petieritis, videritis.* &c. Et posteà: *Primò quidem dum Religio paupertate gaudebat, & in aliorum necessitatem, aut vsum effundebat viscera inopiæ suæ, indulta sunt priuilegia professionibus, quæ necessitate cessante, & frigescente charitate, potiùs auaritiæ quàm Religionis instrumenta creduntur.*

Cùm Dominus præcipiat Decimas solui, quis contra eius præceptum potuit dispensare?] Sarisberiensis: *Adeo religiosi sunt, quòd in ea parte derogare possint constitutioni diuinæ; & in eo licenter minùs grati sunt gratiæ Dei, quò eam amplioribus beneficiis experiuntur.*

Nec pro rebus perituris commune in vos scandalum excitetis.] Petrus Cluniacensis epist. 34. *Tale inde scandalum præparatur, quod nostro quidem tempore inciperè, sed nostra nunquam ætate valeat terminari. Non vnde obedientia subtrahatur, sed vnde, quod maius est, charitas perimatur. Perimatur dico, non lædatur; quia verè non tantum apud nostros, sed apud vniuersos, in quos decretum hoc promulgatum est, non solùm læditur, sed etiam exstinguitur.*

Vinculo anathematis innodabimus vniuersos, qui aliquid vobis dederint, vnde jus Decimationis obueniat.] Et meritò: quia fraudabuntur illi, ad quos Decimæ bonorum sic datorum venditorumque spectabant. Cistercienses Apostolico priuilegio nitebantur contra mentem Pontificum, à quibus emanauerat. Abusum ipsi in Capitulo generali compressêre. Compressit & Synodus Lateranensis sub Innocentio III. cap. 55. refertúrque cap. *Nuper*, *de Decimis*.

Principum etiam fauorem, &c.] Leo Papa epist. 7. ad Theodosium Imperatorem: *Præter imperiales & publicas curas piissimam sollicitudinem Christianæ Religionis habetis, ne scilicet in populo Dei aut schismata aut hæreses, aut vlla scandala conualescant.* Et Epist. 75. ad Leonem Augustum: *Debes incunctanter aduertere Regiam potestatem tibi non solùm ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ benè sunt statuta deffendas, & veram pacem his quæ sunt turbata restituas, depellendo scilicet inuasores iuris alieni.*

Nam si de Noualibus tantùm sicut beatæ recordationis Hadrianus Papa constituit De-

cimas retinetis.] Sarisberiensis. *Inde est, quòd cùm ad iniquum compendium auaritiæ priuilegia trahi conspiceret B. Hadrianus, volens ea omninò reuocare, licentiam eorum hac moderatione compescuit, vt quæ de laboribus vsurpant, circa noualia dumtaxat interpretetur. Sic enim gaudere poterant priuilegiis sine graui dispendio iuris alieni.* Nullibi lego Hadrianum constituisse, vt Cistercienses de noualibus tantùm Decimas retinerent: immo contrarium lego cap. *Ex parte, de Decimis*, scilicet eumdem Hadrianum indulsisse solis Cisterciensibus, & Templariis, & Hospitalariis laborum suorum Decimas, ceteris verò Monachis & viris Religiosis, vt de Noualibus suis tantummodò, quæ propriis manibus & sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium, & de hortis suis Decimas non persoluant. Vnde ergo contigit Petro Blesensi & Ioanni Sarisberiensi illud adeò asseueranter scribere? Putabat vterque, si bene conjicio, per eas voces *priuilegia & Decimas laborum suorum*, intelligi sola Noualia. Eadem fuit mens aliorum, quos ab ea interpretatione reuocandos esse censuit Alexander III. epist. 8. ad Conuentrensem Episcopum parte xj. Appendicis Concilij Lateranensis. *Ad audientiam nostram noueritis peruenisse, quòd quidam vestratium à dilectis filiis nostris Abbate & fratribus de Pennella, qui sunt Cisterciensis Ordinis, de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, Decimas exigere & extorquere conantur: illud priuilegij capitulum sedis Apostolicæ praua interpretatione ac malitiosè peruertentes, quæ eisdem fratribus indulgetur, ne de laboribus, quos propriis manibus & sumptibus excolunt, aliquis ab eis Decimas exigere audeat. Asserunt enim quòd pro laboribus Noualia intelligi debent*, &c. Et posteà: *A præscriptis fratribus de laboribus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolunt, nullatenùs Decimas exigatis*, &c. *Nam si tantùm de Noualibus intelleximus, vbi ponimus, de laboribus, poneremus de Noualibus, sicut in priuilegiis quorumdam aliorum præsumimus.*

Ad Epistolam LXXXIII.

B*Dei gratia Exoniensi Episcopa.*] Bartholomæus Exoniensis Episcopus, vir fuit scientia & litterarum nobilitate clarus, Ioannis Sarisberiensis familiaris, à quo ad eum plures exstant Epistolæ. Consecratus est anno 1167. obiitque 1175.

Gualterus de Constantiis.] Fuit hic Episcopus Lincolniensis, posteà Archiepiscopus Rotomagensis, de quo plura aliàs opportuniùs dicturi sumus.

Quare inter Robertum & Ismenen consanguineam suam celebrare diuortium tanto tempore distulistis.] Quo gradu consanguinitatis Robertus & Ismenes sese attingerent, non liquet ex textu. Certum tamen est, quòd matrimonium ab eis contractum nullum fuit, si consanguinei erant vsque ad 7. gradum inclusiuè. Hæc enim erat disciplina Ecclesiarum Britannicarum eo tempore, quod liquidum euadit ex verbis istis Conc. Lundin. celebrati ann. 1125. *Inter consanguineos, seu affinitate coniunctos vsque ad 7. generationem matrimonia contrahi prohibemus: si qui verò taliter coniuncti fuerint, separentur.* Vide etiam Conc. eiusdem loci, ann. 1102. Ænhamense cap. 8. Legem Ecclesiasticam Canuti Regis. Quinquagesimam secundam legem Presbyterorum Nortumbrensiũ, Constitutionem 7. Odonis Cantuar. *&c.* Cap. 15. Concilij Calchutensis. Ex quibus locis colliges etiam anterioribus sæculis intra septem consanguinitatis gradus matrimonia interdicta fuisse in Anglia. Non sic initio 7. sæculi: nam Greg. Magn. ad interrogationem 7. Augustini respondens permittit eis coniugia in 3. & 4. gradu. *Quædam*, inquit, *terrena lex in Rom. Repub. permittit, vt siue frater & soror, siue duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, vt iam 3. vel 4. generatio fidelium licenter sibi iungi debeat; nam secunda quam diximus, à se omni modo debet abstinere.* Quòd si quis sciscitetur, quid causæ fuerit cur Gregorius non prohibuerit coniugia inter consanguineos in 3. & 4. gradu, cùm tunc temporis vetita essent Romæ: audiat quid responderit idem Pontifex Ep. 31. lib. 12. Felici Episcopo Siciliæ de eo interroganti: *Quod autem scripsi Augustino Anglorum gentis Episcopo, alumno videlicet, vt recordatus es, tuo, de consanguinitatis coniunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne à bono quod cœperat, metuendo austeriora recederet, specialiter, & non generaliter cæteris me scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas extitit testis. Nec ea intentione hæc illis scriptis mandaui, vt postquàm firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam fuerint consanguinita-*

tem inuenti, non separentur; aut infra affinitatis lineam, idest, vsque ad 7. generationem coniungantur. Sed adhuc illos Neophytos existentes sæpissimè eos priùs illicita docere vitare, & verbis & exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Et posteà: *Sanè in his secùs quàm debuimus aliquid egimus, non propter ipsam, sed commiserando actum esse cognoscas.* Et adhuc: *Nam si destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euersor esse iustè comprobarer.* Ex quibus verbis postremis patet non primò per Gregorium, sed per Gregorij Antecessores prohibita fuisse matrimonia inter consanguineos in 3. & 4. gradu. Sed an primò ille prohibuerit in 5. 6. & 7. Probabile id videtur. Certum verò est & indubitatum, quòd nec sub ipso Gregorij Pontificatu, nec longè post eius mortem eiusmodi coniugia vetita sunt in Galliis. Sed vt rem ab origine repetam.

In primo gradu consanguinitatis in linea collaterali matrimonia prohibita fuerunt, ex quo aliis nubendi facultas fuit, propagato, quantum satis erat, humano genere. Aug. lib. 15. de Ciuit. Dei, cap. 16. *Cùm igitur humanum genus post primam copulam viri facti ex puluere, marium feminarumque coniunctione opus haberet, vt gignendo multiplicaretur, nec essent vlli homines, nisi qui ex illis secundò nati fuissent, viri sorores suas coniuges acceperunt: quod profectò, quantò est antiquius, compellente necessitate, tantò postea factum est damnabilius, religione prohibente.* Et posteà: *Quod humano genere crescente & multiplicato, etiam inter impios Deorum multorum falsorumque cultores sic obseruari cernimus, vt etiamsi peruersis legibus permittantur fraterna coniugia, melior tamen consuetudo ipsam maluit exhorrere licentiam: & cùm sorores accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omninò liceret, sic auersetur, quasi nunquam licere potuerit.*

Posteà connubium inter consobrinos antè hominum moribus, quàm legibus humanis improbatum est. Vnde August. ibidem: *Experti autem sumus in connubiis consobrinarum, etiam nostris temporibus, propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quàm rarò per mores fiebat, quod fieri per legem licebat; quia nec id diuina prohibuit, & nondum prohibuerat lex humana. Verumtamen factum etiam licitum propter vicinitatem horrebatur illiciti: & quod fiebat cum consobrina, penè cum sorore fieri videbatur: quia & ipsi inter se, propter tam propinquam consanguinitatem fratres vocantur, & penè germani sunt.* Ex Ambros. Epist. 48. habemus Theodosium legem tulisse de improbandis nuptiis consobrinorum. *Theodosius Imperator*, inquit, *patrueles fratres & consobrinos vetuit inter se coniugij conuenire nomine.* Exstat lex ista in Cod. Theod. de incestis nuptiis. Verùm prohibitio vel vniuersalis non fuit, vel mox correcta est: Nam consobrinorum coniugia permittuntur lege *Celebrandis*, quæ est Arcadij & Honorij, c. *De Nuptiis.* Et Iustinianus. De Nuptiis in instit. idem concedit. Ecclesia nihilominùs à lege Theodosij non duxit esse recedendum.

Neque vetuit dumtaxat iungi matrimonio consobrinos, sed etiam sobrinos, hoc est, procreatos ex consobrinis: quod genus prohibitionis Gallicanæ Synodi fecerunt. Non laudo can. 61. Conc. Agathen. loquitur enim indefinitè: *Aut qui ex propria consanguinitate aliquam.* Laudo autem Epaon. cap. 30. *Si quis consobrinæ, sobrinæue se societ.* Auern. cap. 12. *Consobrinam, sobrinamue.* Aurel. 3. c. 10. *Consobrinam, aut sobrinam.* Laudo Aurel. 4. c. 27. Tur. 2. cap. 21. & Lugdun. 3. c. 4. quia præcitatarum Synodorum definitiones amplectuntur. Laudo Antiss. c. 31. *Non licet consobrinam, hoc est, quæ de duobus fratribus, aut de duabus sororibus procreatur, in coniugium accipere: nec qui de ipsis nati fuerint coniugio socientur.* Ac denique Paris. 5. c. 14. *Consobrinam, sobrinam.*

Nondum tunc temporis vsu recepta erat apud Gallos Constitutio Greg. M. de 7. gradibus consanguinitatis dirimentibus matrimonium. Quod si non satis perspicuum foret ex locis illis, in quibus dum enumerantur gradus eiusmodi, sistitur in tertio; at euidentissimum euaderet ex c. 1. Conc. Vermer. vbi sermo est de 3. gradu, tanquam de impedimento dirimente, & de 4. tanquam non dirimente. *In tertio gradu coniuncti separantur, & post pœnitentiam actam, si ita voluerint, licentiam habent aliis se coniungere. In 4. autem coniunctione si inuenti fuerint, eos non separamus, sed pœnitentiam eis indicamus: attamen, si factum non fuerit, nullam facultatem coniungendi in 4. generatione damus.*

Paulò pòst cœpit quartus gradus aliquo modo haberi dirimens, in quantum scilicet voluit coniuges, ex 3. & 4. mixtos separari. Nam iuxta Regulam quæ habetur c. *Quod dilectio*, & cap. *Viri.* de consang. in linea transuersa, seu collate-

rali, quando personæ distant inæqualiter à communi stipite, eo gradu distant inter se, quo illarum remotior distat à communi stipite. Dixi (*aliquo modo*) quia distantes in 4. gradu à communi stipite, nolebant Compendiensis Synodi Patres separari. Caput est eiusmodi. *Si in 4. progenie reperti fuerint coniuncti, non separamus: in tertia verò si reperti fuerint, separentur. Et eos, qui vnus in quarta, alius in tertia sibi pertinent, & coniuncti inueniuntur, separamus.*

Sed Conc. Mogunt. congregatum sub Carolo Magno an. 813. apertissimè 4. gradum recenset inter dirimentes c. 54. *Contradicimus quoque, vt in 4. generatione nullus ampliùs coniugio copuletur: vbi autem post interdictum factum inuentum fuerit, separetur.* Refertur capit. l. 5. c. 99.

Altum de gradibus vlterioribus silentium ante Leonem IV. in Galliis: sed postquàm ille ad Episc. Britanniæ cap. 5. ita sanxit: *vt definitum est à Patribus, nullus de propria cognatione sibi audeat copulare, alioqui anathema sit.* Vnde Beati iunioris Gregorij decreta eximiè tenenda sunt: tunc cœpta est extendi prohibitio dirimens vsque ad 7. gradum. Ita enim legimus in capitulis Herardi Turon. cap. 36. *Ne in 5. vel 6. generatione copuletur coniugio, & vsque ad 7. generationem progenies obseruetur.* Et capit. 7. c. 335.

Decreta citata edita sunt ann. 721. in Conc. Rom. 1. sub Greg. II. Est autem c. 9. eiusmodi, *Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit vxorem, Anathema sit.* Et elucidatur per eiusdem Gregorij responsionem ad 1. interrogationem Bonifacij iis conceptam terminis: *In quota progenie propinquorum matrimonium copulatur.* Sic enim Greg. Ep. 9. *Dicimus quòd oportuerat quidem, quamdiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem. Sed quia temperantia magis, & præsertim in tam barbara gente plus placet, quàm districtio censuræ, concedendum est, vt post 4. generationem iungantur.* Ne quis verò hæreat in verbis istis (*quamdiu se agnoscunt affinitate propinquos*: quæ etiam sunt Zachariæ epist. 7. ad Pipinum Regem & Episc. Franciæ in cap. 22. *vt dum vsque se se generatio cognouerit*) meminerit Greg. III. decessorem Greg. II. & prædecessorem Zachariæ Epist. 1. ad eundem Bonifacium declarasse, non transcendere istum gradum 7. Sic enim illa ad V. Bonifacij interrogat. *Progeniem verò suam vnumquemque vsque ad 7. generationem obseruare decreuimus.* Nicolaum primum quoque sic respondisse ad consulta Bulgar. Tit. 19. n. 6. *De consanguinitate sua vxorem nullus ducat, vsque post generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit.*

Quæ non Galliarum dumtaxat sed etiam vniuersæ Ecclesiæ fuit consuetudo de dirimendis matrimoniis contractis intra 7. gradum consanguinitatis, viguit vsque ad Conc. Lat. sub Innocentio III. cap. 50. quo sic statutum est: *Prohibitio quoque copulæ coniugalis 4. consanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat.*

Obserua tria: Primum est, Romanos Pontifices olim dispensauisse cum consanguineis vt licitè nuberent. Sic dispensauit Gregorius II. in 5. gradu & inferioribus aliis duobus cum Germanis per Bonifacium, & Gregorius M. in 3. & 4. gradu.

Secundum est, Episcopos Galliæ dispensauisse in 2. & 3. cum iis qui per ignorantiam matrimonio coniuncti fuerant. Ita enim Conc. Aurel. 3. c. 10. & Aurel. 4. c 27. *&c.*

Tertium denique Conc. Agathense & Epaonense locis citatis sanxisse matrimonia à sobrinis, consobrinis, aliisque commemoratis ibidem contracta ante Conciliorum istorum definitiones, non esse dissoluenda.

Ad Epistolam LXXXIV.

VENERABILES *fratres nostri*, &c.] Erant hi tres Episcopi Regi Anglorum plurimùm familiares, quorum frequentiam ac moram in Curia Regia Summus Pontifex Alexander III. per Archiepiscopum Cantuariensem redargui mandauerat. Eos hac Epistola apud Summum Pontificem excusat Archiepiscopus, ostenditque non solùm Regno, sed & Ecclesiæ maximè esse vtiles.

Ad Epistolam LXXXV.

HÆc duo verba tituli, *Bathoniensis Archidiaconus*, non leguntur in pluribus exemplaribus.

Mæsta.] In omnibus ferè MSS. nostris legitur *Modesta*, & rectiùs.

Ad Epistolam LXXXVI.

HOc *in ordine Carthusiensi causaris & arguis, quòd singulis diebus Missas non faciunt.*] Vt eos culpâ non eximerem, qui

nimio antiquitatis studio quidquid hac ætate temporum ratio in Ecclesiæ ritus & disciplinam inuexit, quantumuis leue & minimè periculosum, continuò damnant & repudiant; sic non sunt ferendi, qui hodierna consuetudine ita omnia metiuntur, vt, quod nunc fit, fieri semper debuisse contendant, & quæ ab antiquis sanctissimè & sapientissimè instituta, & frequentata sint, si iam in desuetudinem abierint, aspernari ac contemnere non verentur. Atqui ij quàm non pauci! vnica iam ferè regula inualescens vsus. Exemplo sit auctor quidã Æthiopicæ historiæ, qui inter Abyssinorum errores recensendos morem illum ieiunij ad vesperam vsque producendi annumerat; cùm tamen hæc ieiunandi ratio sanctissima, à sanctis patribus tradita, & seruata multis in Ecclesia sæculis viguerit; ea verò quæ nunc vsu recepta est, quam solam auctor ille velut ab Ecclesia receptam agnoscit, remissum planè & infractum vigorem antiquum præ se ferat.

Ex eodem fonte fluit, quòd cùm nunc sit in more positum, vt qui Christianam pietatem maiori studio profitentur, tremendorum altaris Mysteriorum frequentiùs participes sint, alienum à pietate videatur aliam viam insistere. Hanc esse Busæi mentẽ haud dubium est, ei qui hæc illius verba leget, quibus antiquam Carthusianorum consuetudinem censura perstringere videtur. *Communis*, inquit, *Theologorum sententia est, rectiùs laudabiliusque facere pios sacerdotes, qui ex amore Dei quotidie Missæ sacra faciunt, quàm qui ex reuerentia ab iisdem abstinent*, &c. Antequàm expendatur hæc quæstio, animaduertendum est, non sincera fide, rem de qua agitur ab hoc auctore proponi. Nemini quippe dubium est, quin ille sit in sublimiori virtutum gradu constitutus, qui quotidie summo quodam charitatis ardore ad Eucharistiam accederet, quàm qui solo timore, non amore, aut illo tenui, se duci sentiens, rarò se diuinæ mensæ sisteret: sed hoc agitur, an duorum qui sint in charitate pares, humilis vnius reuerentia illum à frequentiori Communionis vsu disterrens, alterius sæpe communicantis zelo postponi debeat. Non longè petenda quæstionis huius solutio; plena quippe & integra ex sancto Augustino, suppetit loco ab ipsomet Busæo laudato.

Augustnus, qui Zachæum, licet domi Christum exceperit, Centurioni præferendum negat, qui se tam diuino hospite indignum pronuntiauit. *Ambo*, inquit, *saluatorem honorificantes diuerso & quasi contrario modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Valet etiam ad hanc similitudinem, quòd in primo populo vnicuique manna secundùm propriam voluntatem in ore sapiebat: sic in ore vniuscuiusque Christiani quomodo sumatur æstimandum est; nam & ille honorando non audet quotidie sumere, & ille honorando non audet vllo die prætermittere. Contemptum solum non vult cibus ille, sicut manna fastidium.* Certa ergo & constans regula est, perfectionis gradum ex amore, timore, reuerentia erga Christum censendum esse: & si qui sint in his virtutibus pares, inuicem præferri non debere, non vnum præ alio ad perfectionem potius peruenturum dici posse siue frequentiùs, siue rariùs ad sacram mensam adeat, modò absit diuini illius cibi fastidium. Ita sanè animatam esse Ecclesiam dubitari non potest, cùm tot sanctos Monachos, qui rarissimè communicabant, nunquam eo nomine reprehenderit; nec eorum pietati vulgi consuetudinem sæpius altaris mysteria frequentantis anteponere in mentem ipsi venerit: vt nec huius temporis Carthusianos, quacumque demùm pietate polleant, antiquis eiusdem ordinis patribus, qui infrequentiùs offerebant, sanctiores quispiam iudicauerit.

Scio Communionem corporis Christi remedium esse necessarium, quo nostra adiuuetur, & sustentetur infirmitas, & cor ardore charitatis ignescat. Quid enim aliud siue illo, quàm terra sine aqua sumus? Sed si illud ea qua par est pia animi dispositione receperimus, vna communio instar plurium erit: non enim in huius frequentatione mysterij perfectionem nostram sitam esse arbitrandum est, certior ad eam est via, si eius, quo Ecclesia regitur, spiritus legibus & nutu viuimus; ab eo quippe totus communionum nostrarum fructus expectandus est, qui tametsi rarò communicemus, quidquid inde gratiæ sperare possumus, nobis abundè largiri potest. Verum quidem est Religiosum aliquem, qui communi sui Cœnobij instituto & lege ad frequentiorem communionem impelleretur, in culpa fore, si morem ab aliis vsitatum sequi recusaret; id enim, si peculiaris aliqua & grauis ratio non obstet, indicium est animi proprio nutu viuere volentis, & aliam ab ea quam cum aliis vtiliter sequi poterat, viam affectantis.

Sed pari ratione laudandi non essent

alij, qui contrariam alterius Monasterij consuetudinem ægrè ferentes, sæpiùs sibi quàm cæteris, Eucharistiam dari vellent, quod non nisi ex zelo præpostero & fallaci pietate, aut occulta superbia proficisci posset, & pœna dignam temeritatem argueret. Ergo quod in alia re scripsit Paulus, qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non judicet.

Tam solemni lege à Christo iubemur ad communionem accedere, vt qui non obsequitur, reus sit procul dubio violati præcepti, & immensam illam charitatem, quæ diuinum illud præparauit alimentum, contemnere conuincatur. Cæterum sæpiùs an rariùs tam sancta mysteria sumendi ratio ab Ecclesiæ vsu & disciplina peti debet, quæ illam ex maiori filiorum suorum vtilitate præscribit. Nostrum est obsequi, & quidquid iusserit implere. Si ea, quæ Christiani nominis ratio poscit, fideliter seruauerimus, si vnicum nobis studium est Christum sequi, ac per hoc ad suscipienda quotidie altaris mysteria ea qua decet sanctitate parati simus, nihil amplius nobis est satagendum, quàm vt Ecclesiæ normam sequamur, & communionum frequentiam ex eo quod profitemur Religiosæ vitæ instituto, aut Prælatorum qui intimam animi nostri dispositionem norunt, arbitrio pendere sinamus.

Scio posse contingere, vt qui communionem differt, talem se præstare negligat, qualem, vt diuina mysteria dignè suscipiantur, esse decet; vix est enim, vt, qui rarò ad Christum accedit, sit in Christum vt decet animatus. Hinc minor sui custodia; liberior & minus circonspecta conuersatio, dum nulla communicandi necessitas nos ad eam sine qua conscientia tam sancta mysteria vsurpare non sineret, cautelam adigit: nempe hoc imprimis cauendum est, iis qui infrequentius ad altare accedunt. Fateor sanè, non id poscunt Ecclesiæ leges, vt quotidie communices; at si saluti consulere vis, ita te iubet quotidie viuere Christus, vt quotidie communicare dignus sis; si ergo eo animo communionem differs, per bona interim opera paratiorem te exhibeas, ita vitam instituere debes, vt quidquid agis, quidquid oras quidquid toto vitæ tenore contingit, digniorem te in dies præstare queat.

Contrà verò tremendum est iis, qui sæpiùs ad Eucharistiam accedunt, ne consuetudine ducantur, ne perfunctoriè, & non ea qua decet animi attentione tàm sanctis mysteriis participent: ne magis communicare quàm dignè communicare satagant: denique ne minùs sancti rem omnium sanctissimam peragant. Meminerint quantumuis frequenter ad Deũ accedatur, in spiritu & veritate, & perpetua cordis nouitate semper accedendum esse.

Quòd si vtrique in via à Christo sibi parata, quantum fieri potest, progredi satagant, tametsi in agendi ratione dispares, eundem in Christo spiritum, eandem gratiam, eandem misericordiam consequentur.

Sed hæc sapientioribus discutienda relinquo, vnusquisque in suo sensu abundet.

Quod autem ad historiam spectat, certum est Carthusianos, quos Ioannes Sarisberiensis in Polycratico vocat *accuratum absolutæ Religionis exemplar*, rariùs sacrificasse. Et quidem quòd in primordiis istius Ordinis hoc in more positum fuerit manifestant ipsamet statuta; quod & ipse Busæus admittit.

Guibertus Abbas de Nongento, qui floruit tempore S. Brunonis, lib. 1. de vita sua cap. 11. vbi Carthusiensium mores & instituta prosequitur, inter alia hæc scribit: *Missas, nisi fallor, Dominicâ & solemnibus audiunt.*

Petrus Cluniacensis S. Brunone paulò recentior, lib. 1. de Miraculis, c. 28. vbi in sanctissimi Ordinis laudes excurrit, ita loquitur: *Festiuis tantùm diebus antiquorum Heremitarum æmulatione, ne ab aliis sacris operibus licet dignitate inferioribus impediantur, salutare omnipotenti Deo pro salute sua ac mundi, sacrificium offerunt.* Et postea: *Sacris diebus, qui singulari priuilegio à Domino vel eius Resurrectione Dominici dicuntur, ac ipsius vel Sanctorum eius solemnitatibus Missas celebrant.* Petrus Cantor qui centum ferè annis post S. Brunonem scripsit, eadem propemodùm habet capite 28. Verbi abbreuiati: *Si sanctus Ordo Carthusiensium in holocaustum hìc etiam oblatorum à Deo, à labe mundi per abstinentiam & macerationem carnis purgatorum, & iam volantium super pennas ventorum, non nisi in Festis & profestis spirituali officio intitulatis audet conficere, quomodo peccator Sacerdos audes,* &c.

Neque est quòd hanc consuetudinem apud Carthusianos non amplius in vsu esse contendat Busæus, cùm etiamnum apud ipsos in solemnioribus Festis vnica tantùm missa celebretur, in qua

omnes etiam Sacerdotes communicant.

Verùm neque hoc solummodo apud Carthusianos, sed & apud omnes ferè Religiosos, qui ante 400. annos, in Ecclesia floruerunt, hanc eandem consuetudinem rariùs sacrificandi viguisse notum est apud omnes. Vnicum proferam S. Francisci exemplum ex litteris, quas ipse scripsit ad Sacerdotes Ordinis sui, quæ vulgò Testamentum S. Francisci nuncupantur, & habentur, tomo 13. Bibliothecæ SS. Patrum editionis Coloniensis. Sic autem loquitur: *Moneo & exhortor in Domino, vt in locis, in quibus morantur fratres, vna tantùm celebretur Missa in die, secundùm formam sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Si verò in loco plures fuerint Sacerdotes, sic sit amore charitatis alter contentus audire celebrationem Sacerdotis alterius, quia absentes & præsentes replet, qui eo digni sunt, Dominus noster Iesus-Christus*, &c.

Crescit reuerentia Sacramenti.] Inter hæc verba & *Peccamus quidem.* In For. Ful. Vall. Dom. Bec. Sorb. 2. Hæc adduntur: *Vnde & Sapiens beatum reputat Sacerdotem, qui semel in vita sua missam vnam dignè celebrare promeruit.* Sic Laun. Maz. 1. & 2. Haut. & Merl. sed loco *Sapiens*, habent *Augustinus.*

Verbum Sapientis est.] Hæc vsque ad *Hostia enim*, non sunt in Laun. For. Ful. Dom. Sorb. 2. Vall. Bec. Maz. 2. & Haut.

Deuotione.] In omnibus ferè MSS. legitur *dispensatione.*

Nunquid dicit Iob, &c.] In Laun. For. Ful. Dom. *&c.* ita legitur: *Nunquid, dicit Iob, rugiet onager, cùm habuerit herbam, aut mugiet bos cùm ante plenum præsepe steterit?* Eodem modo habetur in Bibliis.

Ad Epistolam LXXXVII.

GVILLELMO *Dei gratia Eliensi Episcopo.*] Appellabatur hic Willelmus à longo campo, eratque Regni Cancellarius à Richardo Rege post mortem Henrici patris constitutus: Tum Eliensis Episcopus consecratus. Et quoniam plurimùm apud Regem auctoritate & gratia valebat, ab ipso Richardo ad expeditionem Ierosolymitanam proficiscenti, supremus Regni administer relictus est: vir sanè magnus; sed non ab omnibus approbatus. Neubrigensis lib. 4. hist. Ang. cap. 11. vocat eum *hominem ferocis animi, & gloriæ cupidum.* Quippe qui vt Regni, ita & Ecclesiæ summus moderator existeret, *& cùm esset audaciæ astutiæque singularis*, inquit idem cap. 14. *graui summa Romam transmissa, vices quoque Apostolicæ sedis petiit, & tali intercessione facilè impetrauit.* Matthæus Paris. ad ann. 1190. de eo ita loquitur: *Erat idem Cancellarius magnus inter omnes Occidentales, Rex & Sacerdos in Anglia: qui omnia pro nihilo ducebat, cùm Episcopali tantùm dignitate non contentus, nimis alta se sperare denotauit; in prima namque litterarum suarum fronte vanitatem & elationem expressit, cùm dixit: Willelmus Dei gratia Eliensis Episcopus, Domini Regis Cancellarius, totius Angliæ iustitiarius, & Apostolicæ sedis legatus salutem*, &c. *Has autem dignitates, quas pretio obtinuerat, immoderatè excessu exercuit, volens locellos, quos in earum impetratione euacuauerat, reficere, pecuniam suam distribuit ad mensam, vt iterum rediens cum vsuris vtique extorqueret illam. Nam legationis officium, quod mille fusis argenti libris acquisierat adeo immoderatè peregit, vt omnibus Angliæ Ecclesiis, tam Conuentualibus quàm Cathedralibus fieret onerosus*, &c. Eadem ferè habent Radulfus de Diceto, & Ioannes Bromton ad ann. 1190. & 1191. Qui omnes narrant qua ratione Cancellarius Gaufridum Eboracensem Archiepiscopum contra Regis prohibitionem in Angliam venire conantem in carcerem detrudi curauerit, ipseque postea à maleuolis è regno ignominiosè pulsus fuerit. Verùm hæc ab inuidis attentatum fuisse manifestè elucet, cùm ipse Willelmus post reditum Richardi Regis (quem ipsius gesta latere non poterant) in pristinam eius familiaritatem redierit, dignitati restitutus, omniumque Regis consiliorũ ad supremum vsque halitum particeps effectus sit. Credamus potius Blesensi nostro, qui virum apprimè nouerat, in Epistola 89. ad Hugonem Episcopum Willelmo parùm æquum, ne dicam inuidum & maleuolum, vbi Willelmum appellat *Episcopum dilectum Deo & hominibus, virum sapientem, amabilem, generosum, benignum, & mitem, & in omnes liberalitates effusum*, &c.

Nec prætereundum quòd Cælestinus III. Summus Pontifex, audita ipsius innocentia, iniuriisque grauissimis, quas in illum aduersarij coniecerant, litteras in eius gratiam ad vniuersos Angliæ Episcopos rescripserit, quæ habentur apud Baronium, ad annum 1191.

Cæterùm cùm à Richardo legatus ad Summum Pontificem cum Episcopo Dunelmensi missus esset, in finibus Pictauorum ægritudine correptus diem

obiit extremum, sepultusque est in Monasterio de Pinu, Ordinis Cisterciensis non longè ab vrbe Pictauia anno 1197.

Filius ille perditionis, &c.] Videtur esse Hugo Conuentrensis Episcopus, ad quem scribit epist. 89. qui nempe contra Cancellarium à partibus Comitis Moritonij res in Anglia, absente Rege fratre, turbantis steterat. De eo pleniùs infrà ad epist. 89.

Magnificauit.] Ante hoc verbum, in Vall. Sorb. 1. & Maz. 1. adduntur ista: *ambulans in consensu.*

Ad Dominam Reginam.] Eleonoram matrem Richardi, quam Regni sui administricem cum Cancellario reliquerat.

Scripta est hæc epistola anno 1191. quo ex Anglia inuidorum factione exire compulsus est Willelmus Eliensis.

Ad Epistolam LXXXVIII.

THEOBERIENSI *Abbati.*] Theoberiense vel Theokesberiense Monasterium in Anglia, in prouincia Wigorniensi situm est ex Malmesburiensi l. 4. de gestis Pontificum Angl. qui & addit: *Theokesberia dicitur quasi Theotocosbiria, idest, Dei genitricis curia, vocabulo ex Græco & Anglico composito.*

Ad Epistolam LXXXIX.

H. *Dicto Episcopo.*] Erat hic Hugo de Nunant, ex illustri Normanniæ familia ortus: vnde apparet errorem esse, in Baronio ad ann. 1171. vbi appellatur Romanus pro Normanno. Fuit autem Hugo primùm Academiæ Oxoniensis alumnus, tum eiusdem loci Ecclesiæ Archidiaconus, licet apud Rog. de Houeden dicatur *Lexouiensis*, corruptè pro *Oxoniensis Archidiaconus*, si quadripartitæ S. Thomæ historiæ credimus, quæ eum inter familiares S. Thomæ Cant. Arch. annumerando, hæc habet: *Post Girardum Hugo cognomento Datinant* (corruptè pro de Nunant) *natione Normannus tunc Archileuita Oxoniensis, pro iuuentutis suæ annis in consiliis discretus, & in agendis prouidus & strenuus in exequendis, Girardo decretam vniuersæ carni viam ingresso, ad Conuentrensem sedem Pontificalem euectus est.* Verùm quàm male sancti sui magistri mores imitatus sit probauit euentus. Neque solus Blesensis pessimos eius mores insectatur, sed & alij qui res Anglicas huius temporis scripserunt. De eo sic Geruasius Dorobernensis, ad ann. 1187. *Erat in negotiis agendis acer ingenio, captiosus in verbo, promptus ad maledicendum vt timidos faceret, mollibus vtens vt firmos subuerteret.* Henricus de Knyghton lib. 2. de Euentibus Angliæ ad an. 1189. *Hugo callidus homo & inuerecundus, audax ad ausus improbos, litteratura audaciaque instructus, armata manu Monachos Conuentrenses expulit.* Habentur eadem ipsis omninò verbis apud Ioan. Bromton ad an. 1191.

Ad hæc referunt omnes Hugonem, dum Richardus Rex in vinculis Imperatoris ageret, Ioannis Regis fratri res nouas in Anglia molienti & Regnum occupare conanti adhæsisse, eiusque consilio, & machinationibus Eliensem Episcopum Regni Cancellarium depositum fuisse & ex Anglia expulsum. Legitur apud Rog. de Houeden Epistola Hugonis de deiectione Cancellarij quæ incipit: *Quæ litterarum apicibus adnotantur, &c.* In qua totam Tragœdiam deiectionis illius prolixè & satis malitiosè describit. Habetur etiam apud eundem Houeden Epistola hæc apologetica Petri Bles. pro Cancellario. Quàm peruersè autem se gesserit Hugo inde apparet, quòd reuerso in Angliam Richardo, in exilium pulsus sit: quod tamen paulò post numerata pecunia redemit. Sic enim habet Houedem ad annum 1195. *Rex remisit iram & maleuolentiam suam Hugoni Conuentrensi Episcopo; & reddidit ei Episcopatum suum pro quinque mille marcis argenti, quas ei dedit.*

Eodem fere modo Neubrigensis lib. 5. de rebus Anglicis cap. 5. *Hugo Nouantinus Cestrensis Episcopus, vir inconstans in omnibus viis suis, qui à facie Regis Anglorum, pungente mala conscientia, in Franciam fugerat, eundem Regem non modica summa placauit, & Episcopatu recepto, Regiis magis negotiis quàm sollicitudinis pastoralis officiis de cetero inseruire curauit.*

Cæterùm vitam peruersè actam laudabili fine Hugonem conclusisse ex auctoribus compertum est. Cùm enim Romam pergens, in Normannia graui morbo esset correptus, conuocatis quos potuit ex Normannia Episcopis, Abbatibus & viris Religiosis, fusis vbertim lacrymis pœnitentiã ab ipsis poposcit: quod cùm ipsi præ sua erga illum reuerentia imperium recusarent, petiit vt sibi loco pœnitentiæ in remissionem peccatorum suorum purgatorij pœnas vsque ad extremum iudicij diem iniungerent. Et quia in Monachos Conuentrenses, quos de Ecclesia sua expulerat, grauiter se peccasse dolebat, ad huius flagitij satisfa-

ctionem non aliud correctionis genus inuenit, nisi vt in eorum habitu vitam finiret. Tum omnia quæ in auro & argento, in gemmis, vasisque pretiosis habebat, Ecclesiis pauperibusque erogauit, sicque sancto fine quieuit in Monasterio Beccensi anno 1198. Hæc pluribus Matthæus Paris. ad hunc annum, licet Baronius ea referat ex Rogerio. Vide & Geruasium ad annum 1197. & Knyghton ad annum 1189.

Ad Epistolam XC.

ABBATI *Maniacensi.*] Sic se scribere ait Busæus, licet in nullo MSS. ita scriptum repererit, sed vel *Mathirensi*, vel *Mathinensi.* Quod & in omnibus nostris MSS. habetur, scilicet vel *Mathinensi*, vel vt plurimum *Mathin.* per abbreuiationẽ, quod idem significat: in nullo autem prorsus legitur *Maniacensi.* Coniecturam autem sumpsit Busæus ex Fazello, in quo legitur haberi Monasteriũ Maniacense in Sicilia. Verùm si credimus doctissimo Bulæo Academiæ Parisiensis pridem Rectori, tomo 2. suæ Historiæ, Guillelmus Blesensis factus est Abbas in Sicilia eo tempore, quo Petrus Blesensis frater ipsius erat Sigillifer & Doctor Regis Siciliæ, scilicet anno 1167. ex Roccho Pyrrho post Baronium. At verò Maniacense Monasterium extructum est à Margareta Regina Guillemi matre solummodò anno 1174. ex eodem Roccho Pyrrho, qui in Notitia 3. Ecclesiæ Monteregalensis hæc habet: *Anno 1174. Regina Margareta Guillelmi II. mater, in Maniacensi oppido extruere cœpit Monasterium Ordinis S. Benedicti in Messanensi Diœcesi. Sed voluit Regina Monteregalensi Monasterio esse subditum. E Monasterio autem Cauensi Monachos atque Theobaldum Abbatem exciuit Guillelmus, eisque hoc Cœnobium dedit, ac plurimos terrarum tractus, atque agros per Diploma datum an. 1176. Anno 1177. idem Theobaldus Episcopus Monteregalensis facultatem fecit Monasterio Maniacensi suum sibi deligendi Abbatem in Diplomate directo ad Timotheum Abbatem S. Mariæ de Maniachio.* Ex quibus apparet nullum fuisse Abbatem Monasterij Maniacensis an. 1168. vel 1169. quo Siciliæ valedixit Guillelmus Blesensis: cùm apud eundem Rocchum Pyrrhum primus Maniaci Abbas dicatur Timotheus anno 1178. Qui autem attentè legerit hanc epistolam & Ep. 93. manifestè deprehendet Guillelmum Blesensem non multo tempore in Sicilia remansisse post Petrum fratrem suum, qui ex ea an. 1168. egressus est.

Mitra enim & annulus atque sandalia in alio quàm in Episcopo quædam superba elatio est.] Bernardus Epist. 42. ad Henricum Senonensem cap. 9. *Sanè si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorret professio: si ministerium, solis liquet congruere Pontificibus.* Præclarum certè factum Beati Petri Cauensis Abbatis apud Surium in eius vita tomo 2. *In Synodo ei more suo nudo capite residenti, sanctæ memoriæ Papa Vrbanus Pontificalem infulam misit, quam vtique vir Domini, & pro Summi Pontificis reuerentia venerabiliter recepit, & officiosissimè salutauit, & tamen eiusdem Sacerdotalis mitræ vsum etiam rogante Papa contempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisi vt quorumdam arrogantiam humilitatis exemplo damnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctæ Ecclesiæ honores non metuunt vsurpare.* Hugoni Cluniacensi eiusque successoribus idem Vrbanus Mitræ, Dalmaticæ, Chirothecarum & sandaliorum vsum indulsit, Bibliotheca Cluniacensis col. 514. & sequentibus. Egelsino Abbati S. Augustini Cantuariensis Alexander II. eandem gratiam contulerat, à cuius vsu Abbates abstinendum esse duxerunt vsque ad Rogerum, qui vt habet Radulfus de Diceto ad ann. 1179. *in Abbatem assumptus ab Alexandro Papa* (III.) *V. Cal. Februarij Tusculani benedictionem, & in signum emancipationis indultæ, mitram, annulum, chirothecas suscepit.* Posterioribus sæculis petentibus ferè vbique Monasteriorum, Benedictini præsertim instituti Abbatibus concessus est. Lege caput *Vt Apostolicæ, De Priuilegiis*, in 6.

Emancipatio.] In For. Ful. Laun. Vall. Maz. 1. Sorb. 1. & 2. & Haut. legitur, *Emancipationis.*

Quam atrociter coniurauerint, &c.] Funestam hanc Francis historiam, aut potius nefandam Siculorum perfidiam referunt omnes penè huius æui scriptores; maximè verò qui rem oculis suis intuitus est Hugo Falcandus, & post eum Fazellus. Sed & Guillelmus Nangiacus in historia nondum edita rem paucis ita complectitur ad an. 1168. *In Sicilia tunc erat quidam Francigena* (Stephanus Perticensis Comitis filius) *Regis Guillelmi Cancellarius, quem quidam potentes Siculi odientes, in odium ipsius litteras per Apuliam & Calabriam direxerunt, vt quotquot Franci inuenirentur, capitaliter punirentur, quod & factum est. Sed Rex Siciliæ hoc agno-*

ſcens, auctores illius ſeditionis pari ſententia condemnauit.

Scripta eſt hæc Epiſt. circa an. 1169.

Ad Epiſtolam XCI.

RADVLFO *Lexouienſi Epiſcopo.*] Appellatur hic à Roberto de Monte Radulfus de Vanneüilla, aliis de Varneüilla: ſucceſſitque Arnulfo anno 1181. Erat priùs Archidiaconus Rotomagenſis, & Regis Angliæ Cancellarius. Sic enim habet Robertus ad ann. 1181. *Radulfus de Vanneuilla Archidiaconus Rotomagenſis, qui fuerat Cancellarius Regis, electus eſt ad prædictum Epiſcopatum*, ſcilicet, Lexouienſem. Renunciauerat priùs Cancellariæ, *pro qua Rex ei dederat terras magnorum redditùum*, inquit idem Robertus Montenſis. Nominatur à Rogerio de Houeden ann. 1183. inter Epiſcopos, qui interfuerunt Cadomi excommunicationi latæ in omnes, qui pacem & concordiam inter Regem Henricum & filios ſuos faciendam impedirent. Obiit autem Radulfus circa an. Domini 1193.

De fabularum Gentilium moralitate quandoque forma eruditionis elicitur.] Vide quæ ad epiſt. 8. diximus de vtilitate lectionis librorum Gentilium.

Maledictus qui abſcondit frumenta in populis.] Hæc maledictio eſt in eos, qui annonæ carioris tempore horrea pauperibus occludunt. Paulò obſcuriùs habetur hæc ſententia apud LXX. ὁ συνέχων σῖτον, ὑπολείποιτο αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν. Ideſt: *Qui continet frumentum, relinquat illud nationibus.* In quibuſdam codicibus pro συνέχων habetur τιμιουλκῶν τὸν σῖτον. Ideſt, *captans pretia frumenti.* Quod & ſequitur Ambroſius l. 3. de officiis. Cyprianus eadem ferè habet lib. 3, Teſtim. ad Quirinum c. 61. *Captans annonam maledictus in plebe eſt.* Symmachus & Theodotio pro, συνέχων legunt, ὁ κωλύων, *qui prohibet.* Idem habet originale Hebraïcum מנע *prohibenti* ſiue *non communicanti.*

Non enim miſeretur qui lucrum ſequitur temporale.] Hæc deſunt in quibuſdam exemplaribus.

Infelicisſime, pecunia & fr. &c.] Hæc multa vſque ad *Dicit Dominus per Amos*, deſiderantur in For. Laun. Dom. *&c.*

Multæ.] In omnibus ferè MSS. legitur *mutuæ.*

Deceſſor tuus.] Intelligit Arnulfum, de quo vide quæ diximus ad Epiſtolam 44.

Ad Epiſtolam XCII.

QVICQVID *canes oblatrent.*] Hæc omnia vſque ad *Confidenter & ſubteſt.* non ſunt in Laun. Ful. For. Dom. Bec. Maz. 1. 2. Sorb. 2. & Haut.

Quas ipſe adaptat. In For. Ful. Laun. Dom. & Haut. legitur, *quas ille compilauit.*

Opinionis enim, &c.] Hæc pauca vſque ad *Porrò quòd*, deſiderantur in For. Ful. Laun. Dom. & Haut.

Ad Epiſtolam XCIII.

CVM *in manu Gedeon*, &c.] Hæc paululùm variant in quibuſdam exemplaribus, ſed in idem recidunt. Laun. Haut. Maz. 2. *Dixerunt filij Iſraël ad Gedeon: Dominare tu*, &c. For. Bec. Sorb. 1. 2. & Maz. 1. *In manu Gedonis filios Iſraël.*

Mirabiliter eluſa eſt.] Hæc vſque ad *Si vultis*, non leguntur in Laun. For. Ful. Dom. & Haut.

Dominus Cancellarius.] Ille eſt Stephanus Comitis Perticenſis filius, quem Margareta Guillelmi II. Regis Siciliæ mater ad moderandum ſecum Regnum tempore pubertatis filij ſui è Francia aduocauerat, Cancellarium Regni inſtituerat, & ad Archiepiſcopatum Panormitanum eligendum curauerat. Verùm is paulo pòſt odio quorumdam procerum è Sicilia exire compulſus Ieroſolymam profectus eſt, vbi & paulo pòſt obiit.

Inſtrumenta.] In omnibus ferè MSS. noſtris habetur, *experimenta*, & rectiùs.

Catanenſis ciuitas terræ motu concuſſa eſt, &c.] De ſubuerſione illa Catanæ vrbis fusè loquuti ſumus ad epiſt. 46.

Hanc Epiſtolam circa annum 1170. ſcriptam conjicio, ſcilicet paulò poſt ſubuerſionem Catanenſem, quæ contigit anno 1169. Erat autem Petrus in Francia, vt ipſemet ait in fine huius Epiſtolæ: *Sumus, frater, in dulci Francia!* Nondum enim erat in Anglia.

Ad Epiſtolam XCIV.

SVMMARII.] Ita habetur in omnibus noſtris MSS. & in Merl. edito. Maz. 1. legit *Saumarij.* Habetur & eadem vox Summarius apud Stephanum Tornacenſem epiſt. 230. Plura de hac voce dixi ad Epiſtolam 14.

Paupertatis & de stercore.] Hæc quatuor vocabula desunt in For. Ful. Laun. Haut. *&c.*

Ad Epistolam XCV.

ISTI *sunt Merguli.*] Hæc vsque ad, de Samuele, non leguntur in omnibus ferè MSS. nostris.

Consimile est, &c.] Hæc vsque ad accusatur, absunt à Laun. For. Ful. Dom. Bec. *&c.*

Quòd vndreno & alimoto defuerit.] Hæc duo verba debent sic scribi *Hundredo & Halimoto*, vt in MSS. nostris Vall. Bec. & Maz. 1. & in edito Merl. Quibus conueniunt Glossaria.

Hundredum autem siue Hundredus tribus modis sumitur. Primò pro Comitatus seu Prouinciæ parte continente centum villas, vel in qua habitarent centum pacis Regiæ fideiussores, dicebaturque aliter *Cantreda*, hoc est, Centena, scilicet à fidejussorum numero centenario. Quare Hundredi Dominus idem erat ac Centenarius. Hundredum etiam dicebatur *Wapentachium* à *Wapen*, hoc est, armis: quia quoties nouus esset Hundredi dominus, illi qui suberant, in subiectionis signum ea reddere tenebantur. Secundò sumitur pro Curia seu Placitis (nos *Assisas* appellamus) auctoritate Domini Hundredi conuocatis, quibus adesse tenebantur omnes Hundredarij. Tertiò denique pro præstationibus seu tributis debitis domino Hundredi. Halimotum verò est Conuentus aulæ Curiæ Dominicalis Manerij vel Baronis in villis & Dominiis: seu Tribuum, Wardarum, & societatum in burgis & vrbibus. Quare Hundredum hîc in secundo significatu vsurpatur, ita vt deesse Hundredo & Halimoto, nihil aliud sit, quàm abesse à placitis seu Curia quibus interesse debebant Hundredarij, idest, qui subiecti erant domino Hundredi. Vide de his vocibus plurima apud Spelmannum, Somnerum & Willelmum Wats in Glossariis, & Vossium in lib. de vitiis sermonis.

Ad Epistolam XCVII.

ABBATI *de Euesham*] Ex Guillelmo Malmesburiensi lib. 4. de gestis Pontificum Anglorum, Monasterium Eueshamense Ordinis S. Benedicti in prouincia Wigorniensi situm à Beato Egwino tertio Vvigorniensi Episcopo fundatum fuit. Idem habetur apud Monasticum Anglicanum tomo 1. pag. 144.

Vterque salutem in domo Domini operatur.] In For. Ful. Sorb. 2. sic legitur: *vtrumque in domo Domini salutis ministerium operatur.*

Legitur in lib. Num.] Hæc vsque ad, *Apostolo etiam teste*, desunt in For. & quibusdam aliis, & sic habetur: *Et alios quidem dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores, vt ex multarum facierum personis, eius quæ in nobis est donationis per multos gratiæ agantur*, &c.

Quidam incons. Leuit.] Ante hæc. In For. Ful. Dom. Vall. Bec. Sorb. 1. 2. Maz. 1. 2. leguntur ista: *Videte itaque vocationem: vestram vnusquisque in ea quâ vocatus est, vocatione permaneat.*

Ad Epistolam XCVIII.

B. *Dei Geatia Cantuar. Archiep.*] Fuit hic Balduinus primùm Abbas Fordensis, Cisterciensis Ordinis in Anglia tum Vvigorniensis Episcopus creatus an. 1181. postmodum defuncto Richardo, Cantuariensis Archiepiscopus à Monachis Cantuariensibus anno 1183. electus est. Primò quidem ab Episcopis Cantuariensis Ecclesiæ suffraganeis electus fuerat; verùm cùm Monachi de hac electione contra ius suum facta ad sedem Apostolicam appellare decreuissent, Rex Henricus II. qui Balduinum diligebat, interpositis precibus, Monachisque libera eligendi quem vellent potestate relicta, eos ad eligendum Balduinum adhortatus est. Quod & fecerunt, licet ægrè ferrent, quòd nondum quisquam ex Ordine Cisterciensi Anglicanæ præfuisset Ecclesiæ, inquit Geruasius Dorobern. Tract. de discordiis inter Monachos Cantuariens. & Archiepiscopum Balduinum. Pacificè quidem aliquandiu cum eis egit Balduinus: Verùm grauis inter eos exorta est discordia occasione cuiusdam Ecclesiæ, quam ipse Balduinus in detrimentum Cantuariensis Ecclesiæ ædificare moliebatur. De hac discordia videndi Historici, & maximè Geruasius qui rem totam fusissimè refert. Hic in bello contra Saladinum cum aliis multis Episcopis & magnatibus Cruce se signauit, obiitque anno 1191. in obsidione ciuitatis Accon in Terra sancta.

Inimici Crucis Christi adeò inualuerunt, &c.] De hac Terræ sanctæ inuasione legendi omnes huius temporis Historici, & ex illis Baronius ad an. 1185. & seqq.

Patriarcha Ierosolymitanus.] Heraclius, qui cum summis Hospitalis & Templi Magistris à Christianis Terræ sanctæ incolis ad Reges & Principes Christianos pro bello inimicis Christi inferendo missi sunt. Et primùm quidem Romam ad Summum Pontificem Lucium III. peruenerunt, à quo, litteras ad Reges Christianos acceperunt, & inprimis ad Henricum Regem Anglorum, & cum litteris ipsi vexillum Regium, Claues sepulcri Domini, Claues etiam Turis Dauid, & ciuitatis Ierusalem obtulerunt. Hæc Rogerius de Houeden ad an. 1185. Qui & Epistolam Lucij ad Henricum refert. Idem etiam habet Radulfus de Diceto in imaginibus Historiarum, Geruasius in Chronicis, & Knyghton de euentibus Angliæ ad eundem an. 1185.

Sed & benignissimus Princeps noster.] Quàm benignè ab Henrico suscepti sint Terræ sanctæ Legati narrant omnes Historici. Sed & ipse Henricus non modicam pecuniæ summam pro subsidio Terræ sanctę pollicitus est, Decimamque, quę Saladina appellata est, per vniuersas dominationis suæ prouincias colligi imperauit.

Ex supradictis patet hanc Epistolam scriptam esse circa finem anni 1185. vel initium 1186. quia Legati Terræ sanctæ 4. Kal. Februarij Cantuariam aduenerunt.

Ad Epistolam XCIX.

SANCTISSIMO *Patri Vrbano*, &c.] Dicebatur antea Lambertus, eratque Archiepiscopus Mediolanensis, cùm statim post obitum Lucij III. vnanimi Cardinalium consensu in Summum Pontificem electus est, pridie Idus Ianuarij ann. 1186. appellatusque Vrbanus III. vir magnus zeloque Religionis Christianæ feruidus, qui cùm vbique terrarum ad Christianos Principes pro subuentione Terræ sanctæ litteras ad bellum sacrum exhortatorias scripsisset, accepto lugubri nuntio de capta vrbe Ierusalem, terræque sanctæ vastatione, nimio dolore consternatus obiit Pontificatus anno 2. Christi vero 1187.

De eo sic Geruasius in Chronicis ad annum 1187. *Rumor ille miserabilis, de destructione scilicet Orientalis Ecclesiæ, de ciuitatum captione, de captiuitate Regis & Crucis Dominicæ in Curia Romana dispersus aures & corda Cardinalium summique Pontificis mira contriuit miseratione, vnde Dominus Papa Vrbanus iam senio confectus, præ nimio dolore incomparabiliter grauatus, ad extremum perductus est. Obiit autem solatium miserorum Dominus Papa Vrbanus 14. Kal. Nouembris, & Ferrariæ sepultus est.*

Notandum porrò litteram singularem B. quæ in titulo huius Epistolæ apponitur, denotare Balduinum Cantuariensem Archiepiscopum, non autem Bernardum, vt habet Papyrius Massonus in vitis Pontificum, vir alioqui doctissimus, cùm ex historia Cantuariensium Pontificum constet nullum fuisse Bernardum Cantuar. Archiep. sed Balduinum.

Scripta est hæc Epistola initio Pontificatus Vrbani III. scilicet anno Christi 1185.

Ad Epistolam C.

DOMINVS *meus.*] Intelligit Richardum Cantuariensem Archiepiscopum, cuius erat familiaris & Cancellarius Petrus Blesensis. De quo vide quæ dixi ad epist. 5.

Quod numquam per minas & violentias à principibus extorqueret.] Quod Principes non sint exasperandi, & acriùs obiurgandi demonstrat Petrus noster Epistola 10.

Scripta est hæc Epistola circa an. 1176. scilicet paulò post consecrationem Richardi in Archiepiscopum Cantuariensem.

Ad Epistolam CI.

HILDEBERTI *Cœnomanensis.*] De eo Ioannes à S. Victore in memoriali historiarum ad an. 1107. scribit his verbis: *Hoc tempore florebat Hildebertus priùs Cœnomanensis Episcopus, & pòst Turonensis Archiepiscopus: vir scientia perspicuus, & in dictando & versificando gratiam specialem adeptus. Hic tribulationes & vincula pro Christo sustinuit*, &c. De eo vt magni nominis viro plura Historici huius temporis.

Ad Epistolam CII.

H. *Radingensis Abbatis.*] Littera hæc solitaria H. fortè denotat Hugonem, cuius habetur Charta quædam in Monastico Anglicano pro Monasterio suo Radingensi, vbi fit mentio H. Vvalterij, scilicet Huberti Vvalteri Sarisberiensis Episcopi, in cuius Diœcesi situm est Radingense Monasterium.

Fuit

Fuit autem autem Monasterium illud Radingense fundatum ab Henrico I. Anglorum Rege in honorem B. Mariæ Virginis: vnde & passim nuncupatur Cœnobium, vel Ecclesia S. Mariæ de Radingens. De eo ita loquitur Willelmus Malmesburiensis, lib. 2. De gestis Pontificum Anglorum: *In Berkensi pago sunt Monasteria duo, Abendoniense & Radingense*, &c. *Radingis fuit quondam Cœnobium Sanctimonialium; sed iam à multis annis abolitum. Illud Rex Henricus pro indicta sibi pœnitentia restaurare intendens, duo olim diruta Monasteria Lesminstre & Celsi adiunxit, constituitque illud inter duo flumina Lenetum & Tamensem, in honorem Matris Domini & Ioannis Euangelistæ, loco vbi ad populosiores vrbis Angliæ omnium penè itinerantium posset esse diuersorium; posuitque ibi Monachos Cluniacenses præclarum sanctitatis indefessæ indicium.* De eo etiam sic habet MS. in Bibliotheca Cottoniana apud Monasticum Anglicanum, tom. 1. *Anno* 1126. *Rex Angliæ Henricus præ gaudio manus B. Iacobi Apostoli fundauit nobilem Abbatiam de Reddinges, & eam bonis multis ditauit, & in ea manum B. Iacobi Apostoli posuit.* Ibidem: *Anno* 1135. *Rex Henricus I. obiit apud Castrum Leonis, & sepultus fuit apud Radingas, vbi Cœnobium* 200. *Monachorum condiderat.* Ibi etiam habetur Charta fundationis istius monasterij ab eodem Henrico primo factæ, & confirmationis eiusdem ab Henrico II. De qua re etiam ita legitur apud Robertum de Monte. *Anno* 1165. *circà octauas Paschæ Rex Henricus fecit ædificari Ecclesiam B. Mariæ de Radinges, & per tres dies regaliter procurauit Conuentum Monachorum & hospites, data etiam dote non minima eidem Ecclesiæ.* Quod autem in eodem Monasterio à se fundato & regali munificentia ingentibus reditibus ornato sepeliri voluerit Henricus I. tradunt Malmesburiensis, Ioannes & Richardus Priores Hagustaldense, & Neubrigensis ad ann. 1135.

Supplantet.] In Sorb. 1. legitur, *separet.*

Tobias in Niniue.] Hæc desiderantur in Sorb. 1.

Ad Epistolam CV.

PRIORI *& Conuentui de Fontanis.*] Ex Neubrigensi discimus Monasterium Fontanense siue de Fontanis aut de Fontibus fundatum fuisse in agro Eboracensi à Monachis de Cœnobio Eboracensi Ordinis Cisterciensis illuc ab Archiepiscopo Turstino conductis. Ita dictum est ex Iongelino in Notitia Cisterciensi, lib. 8. *Quod quia fontibus abundabat, felici omine nomen traxit: vere enim viuæ totius pietatis & cælestis desiderij aquæ abunde manabant, quæ in vitam æternam saliebant. Ex eo enim multi Episcopi*, &c. Hanc porrò frugum penuriam qua supra modum afflictum est Monasterium Fontanense, & de qua Monachos consolatur Petrus noster in hac Epistola, contigisse anno 1163. auctor est Manriquez, Tom. 1. Annalium Cisterciens. ad hunc ann. Quod si ita est corrigendus est titulus vbi Petrus dicitur Bathoniensis Archidiaconus: nondum enim in Angliam iuerat hoc anno; sed tantùm circa ann. 1170. post reditum è Sicilia. Neque etiam cum his concordat, quod ait idem Manriquez Blesensem scilicet hanc consolatoriam Epistolam scripsisse, cùm in Angliam ab Alexandro Papa missus, peracto iam negotio, reuerteretur, nusquam enim legitur quòd ab Alexandro missus fuerit Blesensis in Angliam, sed ab Henrico II. euocatus sit, vt ipsemet alicubi dicit, & nos aliàs demonstrauimus.

Ad Epistolam CVIII.

DE hoc Guillelmo vide quæ dicta sunt ad Epist. 87.

Ad Epistolam CIX.

H *Dei gratia Cantuariens. Archiepisc.*] Hubertus ille ex Decano Eboracensi, factus est Episcopus Sarisberiensis anno primo Richardi Regis, cum quo expeditionem Ierosolymitanam suscepit, ibique tam strenuè se gessit, vt ipsius gratiam promeritus sit: vnde mortuo in expeditione Ierosolymitana Balduino, ann. 1191. eum ad Archiepiscopatum Cantuariensem eligendum curauerit, Cancellarium & summum Angliæ iustitiarium instituerit. Cæterùm inter ipsum & Monachos Cantuarienses lis diù agitata est ob Ecclesiam quandam a Balduino iam antea inchoatam in præiudicium Ecclesiæ Cantuariensis. Verùm post longam disceptationem ex mandato Cælestini III. primùm, tum Innocentij III. Ecclesia illa diruta est, & concordia inter Hubertum & Monachos firmata; sicque postmodum cum iis pacificè vixit. Obiit anno 1205.

Ad Epiſtolam CX.

ABBATI & *Conuentui de Eleemoſyna.*] Abbatia Eleemoſynæ in Carnotenſi agro ſita, à Theobaldo Magno Campaniæ Comite fundata eſt ann. 1121. vt habent Manriquez, tom. 1. Annal. ad hunc annum, & Iongelinus in notitia Ciſtercienſi.

Ad Epiſtolam CXII.

R. *Dei gratia Aurelianenſi Epiſcopo.*] Hæc littera ſingularis R. habetur in MSS. noſtris Sorb. 1. Maz. 1. Vict. 1. & 2. vt & in Merlin. edito. In aliis autem ſcilicet Vall. Vict. 3. & Hard. in quibus habetur hæc Epiſtola (nàm in ceteris deeſt) nullus eſt titulus. Exiſtimant autem quidam errorem eſſe Amanuenſium, qui loco P. poſuerunt R. nempe quia tunc temporis erat quidam Petrus Aurelianenſis Epiſcopus. Ego verò errorem quidem eſſe conſentio, verùm non P. ſed H. ſcribendam eſſe puto, quæ propiùs ad litteram R. accedit: hoc enim modo habetur ſcriptum in antiquis MSS. Denotat autem Henricum filium Roberti Drocarum Comitis, qui quidem Robertus erat frater filius Ludouici Groſſi Francorum Regis: ſicque Henricus ille erat conſanguineus Philippi Auguſti. Vnde apparet ad eum ſcriptam eſſe hanc Epiſtolam. Deinde quia ibi fit mentio expeditionis Ieroſolymitanæ, quæ contigit ſub hoc præſule, ſcilicet anno 1190. Hæc deſumpta ſunt ex antiquitatibus Aurelianenſibus Gallicè editis in hiſtoria de vita Pontificum Aurelianenſium, Auctore Franciſco *le Maire*, Aurelianenſi. Nominatur & Henricus ille à Demochare in lib. de ſacrificio Miſſæ. Ceterùm anno 1198. Henricus Romam profectus pro liberatione fratris ſui Philippi Bellouacenſium Epiſcopi, qui à Rege Angliæ in vinculis detinebatur, in itinere obiit, vt notat Chronicum Canonici Laudunenſis, & Senis in Tuſcia ſepultus eſt.

Iudicium metiuntur.] In Vall. legitur: *In Deum mentiuntur.*

Iam circa confinia terræ noſtræ barbaries efferata deſæuit.] Intelligit Saladini irruptionem in Terram ſanctam, multorumque Chriſtianorum ſtragem, de qua legendi Hiſtorici huius temporis.

Scio quòd ſi Rex tuus, &c.] Loquitur de Philippo Auguſto, qui ad bellum ſacrum peragendum contra Saladinum Terræ ſanctæ inuaſorem, ab omnibus ſuis ſubditis tam Laïcis quàm Eccleſiaſticis Decimas exegit.

Scripta eſt hæc Epiſtola circa an. 1190. quo anno ſuſcepta eſt expeditio Ieroſolymitana contra Saladinum.

Ad Epiſtolam CXIII.

G. *D. G. Eboracenſi Archiepiſcopo.*] Ille eſt Gaufridus Henrici II. Anglorum Regis naturalis filius, de quo ad Epiſt. 62.

Regnum Paleſtinæ.] Anno 1185. cùm Saladinus terram ſanctam occupaſſet, Heraclius Ieroſolymorum Patriarcha ad Principes Chriſtianos profectus eſt cauſâ implorandi auxilij contra Infideles: Cumque in Angliam appuliſſet, Henrico Regi ex parte Chriſtianorum Terram ſanctam incolentium, regnum Ieroſolymitanum obtulit: vt habent Radulfus de Diceto, Knygthon, & Matthæus Pariſ. ad eundem annum.

Quia igitur eſtis ſucceſſor & Vicarius Petri.] Similis loquendi ratio reperitur apud S. Hilarium *in fragmentis*, vbi dicit Epiſcopos eſſe *ſucceſſores Petri & Pauli.* Apud Lucifer Caralit, l. *De non parcendo in Deum delinquent.* Vbi ſcribit *eos qui ſucceſſores extitiſſe inueniuntur B. Petro.* Apud Gaudent. Brixienſem. Serm. in die Ordinat. ſuæ, vbi Ambroſium nuncupat *Petri Apoſtoli ſucceſſorem.* Cuius rei rationum reddit Cyp. l. de Vnit Eccleſiæ, quia ſcilicet Epiſcopatus vnus eſt, & vna Cathedra, cuius vnitatis origo incœpit à Petro, cui primatus à Chriſto conceſſus eſt. *Vt vnitatem*, inquit, *manifeſtaret, vnam Cathedram conſtituit, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua actoritate diſpoſuit. Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis, ſed exordium ab vnitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, & vna Chriſti Eccleſia & Cathedra vna monſtratur, & paſtores ſunt omnes; ſed grex vnus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus nec nimis conſenſione paſcatur.* Sic & Hincmarus in Capitulis anni 874. Quorum illud primum eſt: *Beatus Petrus Apoſtolus, cuius vice in Eccleſia funguntur Epiſcopi,* &c.

Ad Epiſtolam CXIV.

I. *D. G. Carnotenſi Epiſcopo.*] Ille eſt Ioannes Sariſberienſis, qui procurante Ludouico Iuniore, vnanimi Carno-

tensium Canonicorum consensu in Episcopum electus est. Vide quæ de eo dicta sunt ad Epist. 22.

Primitias beneficiorum vestrorum consecrastis in eo, quem me alterum sentio.] Is de quo hîc loquitur est alter Petrus Blesensis, ad quem Petrus noster scribit Epistolas 76. & 77. Et quem etiam Ecclesiæ Carnotensis Cancellarium fuisse habet vetus codex MS. V. C. Domini *Hoyau* Canonici Carnotensis his verbis: *Petrus Carnotensis Ecclesiæ Cancellarius, huius Episcopi* (Ioannis Sarisberiensis) *tempore scripsit in Psalmos*, &c.

Nisi aliud mihi scriptum fortuitus obtulisset euentus.] Indicat librum de vita S. Thomæ Martyris, quem scripsit Ioannes Sarisberiensis, quique habetur in quadrilogio, siue historia quadripartita, à quatuor è familiaribus S. Thomæ composita.

Scriptam censeo hanc Epistolam circa ann. 1180. paulò post promotionem Ioannis Sarisberiensis: Nam ann. 1177. electus est Episcopus Carnotensis.

Ad Epistolam CXV.

MVTAT *genus & non gradum.*] Rectè Cuiacius ad tit. 14. De consanguinitate & affinitate. *Notandum est differentiam etiam Canones facere inter gradus affinitatis & genera affinitatis, quod sic demonstro. Nuptiæ prohibitæ sunt hodie vsque ad quartum gradum affinitatis & cognationis etiam, incluso etiam quarto gradu, vt dicam fusiùs in capite penultimo. Non sunt etiam hodie prohibitæ nuptiæ, nisi in primo genere affinitatis, in secundo & tertio genere permissæ sunt, dicto cap. penult. Ergo differentia est inter gradus & genera affinitatis. Ac primo quidem genere affinitatis marito sunt affines cognati vxoris, & vicissim vxori cognati mariti; hi sunt propriè affines*, &c. *Secundo autem genere, affines sunt marito affines vxoris ex prioribus nuptiis, & vicissim vxori affines mariti ex aliis nuptiis: qui tamen non sunt propriè affines, sed affinium loco; vt in lib. 5. de ritu nuptiarum, nurus vxoris est marito nurus loco, & gener mariti vxori generi loco*, &c. *At hodie ex dicto cap. penult. siue Concil. Later. habito sub Innocentio III. in secundo genere affinitatis nuptiæ vetitæ non sunt, & abrogata est dicta lex 15. Et multò minùs vetitæ sunt in tertio genere affinitatis, quod consistit, vt id etiam exponam, inter me & vxorem secundam quondam generi meæ vxoris.* Idem Cuiacius ad caput illud penultimum. *Hoc capite affinitatis genera separantur à gradibus affinitatis. Et in primo genere affinitatis nuptiæ prohibentur vsque ad quartum gradum, in secundo & tertio genere affinitatis non item. Quod & Petrus Blesensis explicat & confirmat Epist. 115. Filia vxoris meæ ex alio marito, id est priuigna, est mihi primo gradu affinis. Maritus eius, qui vxoris meæ est gener, vxori quidem est affinis primo genere, at mihi non nisi secundo genere: vxor autem secunda eiusdem generi meæ vxoris, mihi est affinis tertio genere, quod memini iam suprà me exponere in præfat. ad hunc tit. Et sic soror meæ vxoris est mihi affinis primo genere, maritus eius, qui vxori meæ est sororius, mihi est affinis tertio genere: vxor autem secunda eiusdem sororij vxoris meæ mihi est affinis tertio genere. At similiter vxor fratris mei, quæ dicitur fratria, mihi est affinis in primo genere: vxor autem eius secunda in tertio.* Quia videlicet sentiebat Canones, quibus prohibentur coniugia inter affines in secundo & tertio genere, non sic esse interpretandos, vt matrimonium ab affinibus huiusmodi contractum sit nullum, sed solummodo vt peccent qui contrahunt, quamuis contractum valeat & teneat.

Ad Epistolam CXVI.

H *Dei gratia Abbati S. Dionysij.*] Habetur hæc littera solitaria H. in omnibus exemplaribus præterquàm in Maz. 1. vbi habetur *Henrico.* Sed male: nam ex serie Abbatum S. Dionysij constat Hugonem Fulcaldi fuisse electum ann. 1185. & obiisse an. 1197. Ille est qui Philippum Augustum ab expeditione Ierosolymitana reuertentem, & orationis causa SS. Martyrum corpora inuisentem, cum suo Conuentu excepit, ann. 1191. teste Rigordo de Gestis Philippi Augusti.

Ad Epistolam CXVII.

G *Dei gratia Abbati Maioris Monasterij.*] Erat ille Gaufridus natione Britannus, nobili prosapia ortus, Clericali scientia eruditus, statura vultuque decorus, ex Auctore Anonymo in Galliæ Christiana, tom. 4. Hic electus est anno 1187. vsque ad annum 1202. quo administrationem sponte dimisit.

Ad Epistolam CXXI.

I *Rotomagensi Decano.*] Is erat Ioannes de Constantiis, nepos Walteri Rotomagensis Archiepiscopi. Fuit primùm Archidiaconus Oxenefordensis ex Rogerio de Houeden, tum Decanus Rotomagensis, postremò in Episcopum Wigorniensem electus est an. 1196.

De eius electione ita scribit Richardus Rex Angliæ ad Hubertum Cantuariensem Archiepiscopum, apud Radulfum de Diceto in imag. histor. ad ann. 1196. *Noueritis quòd dilectus noster Decanus Rotomagensis, vir benignus, modestus, discretus, & secundùm Deum ambulans, in præsentia nostra, & Clericorum vestrorum in Episcopum Vvigorniensem solemniter & Canonicè ab eis, quorum intererat, est electus. Vnde vos rogare duximus, quatenus electionem illam ratam habeatis & gratam, eamque confirmare velitis,* &c. Obiit autem Ioannes anno Christi 1198. Porrò ille est, cuius gratiâ Petrus noster scripsit Tractatum de institutione Episcopi, siue Canonem Episcopalem, sicut patet ex inscriptione, & ex toto contextu Tractatus, vbi Walterum tamquam perfecti Episcopi exemplar ipsi Ioanni imitandum proponit.

Ceteris in Ducatu suo post vestrum auunculum vos præfecit.] Erat enim Vicarius generalis Rotomagensis Archiepiscopatus in absentia Walteri Archiepiscopi, qui erat in comitatu Richardi Regis Angliæ ad peregrinationem Ierosolymitanam profecti.

Sic eum per temporalia deducatis, &c.] In Sorb. 1. ita legitur: *Sic eum moneatis transire per temporalia, vt*, &c.

Da partes septem necnon & octo.] Apud septuaginta ita legitur: δὸς μερίδα τοῖς ἑπτά, καὶ γε τοῖς ὀκτώ: Hoc est, *Da partem ipsis septem, & quidem ipsis octo.* Quàm lectionem dupliciter intelligunt interpretes: vel pro tempore, vel pro personis. Pro tempore quidem, vt semper dandum esse significet; Quasi diceret: *Benignè faciendum est per septem dies, qui cùm præterierint, & octauus appetierit, rursus incipiendum est, nec dandi finis faciendus.* Ita Clarius. Pro personis verò, vt omnibus vel quamplurimis detur: quod per *septem & octo* designatur, scilicet numerus finitus pro indefinito. Et est sensus: *liberaliter indigentibus omnibus tribue*, inquit Pagninus. Sumptum autem est à conuiuiis veterum, in quibus partes dabantur singulis conuiuis, & mittebantur pauperibus. Scripta est hæc Epistola circa ann. 1191. quo tempore Walterus Ioannis auunculus perrexerat cum Richardo Rege Angliæ ad expeditionem Ierosolymitanam.

Ad Epistolam CXXII.

GVILLELMO *D. G. Remensi Archiep.*] De eo iam aliàs locuti sumus maximè ad Epist. 15.

Hubertus diuina mis. Cantuar. Archiep.] Fuit hic primùm Eboracensis Decanus, tum Episcopus Sarisberiensis ann. 1189. postmodum mortuo in expeditione Ierosolymitana Balduino, & electo in Archiepiscopum Cantuariensem Reginaldo Episcopo Bathoniensi, qui etiam paulò post è viuis est sublatus, Hubertus ad petitionem Richardi Regis, qui quidem adhuc in vinculis Imperatoris detinebatur, à Monachis Cantuariensibus electus est anno 1193. Regibus charus & ab omnibus honoratus, vixit laudabiliter in Pontificatu vndecim & amplius annis. Obiitque ann. 1205.

Principes nostros ad pacem vestro labore vestra mediante industria reformauit.] Quod Guillelmus Remensis Archiepiscopus mediator fuerit pacis inter Philippum Augustum, & Richardum Anglum testantur omnes penè Scriptores.

Quantis & quàm piis humanitatis officiis vobis innata liberalitas eius releuauit exilium.] De impensis à Guillelmo Remensi S. Thomæ in exilio beneficiis legendi maximè qui vitam S. Thomæ scripserunt.

Ad Epistolam CXXIII.

R *Dei gratia Lundonensi Episcopo.*] Hæc littera R. habetur in omnibus exemplaribus tam MSS. quàm editis. Designat autem Richardum Eliensem Nigelli Eliensis Episcopi filium naturalem. Qui cùm esset Canonicus Lundoniensis, Ecclesiæ Lincolniensis Decanus, & Archidiaconus Eliensis, electus est in Episcopum Lundoniensem paulò post obitum Henrici II. Regis Angliæ, cuius fuerat Thesaurarius. Dispensatione tamen priùs habita super defectu natalium ab Alexandro III. cuius diploma extat apud Radulfum de Diceto in imaginibus Historiarum ad ann. 1189. Hic in Ecclesiæ suæ, & ædificiorum ad sedem suam spectantium structura magnam im-

pendit pecuniam, inquit Godwinus. Obiit an. 1198. De eius obitu ſic Radulfus ad hunc annum: *Richardus bonæ memoriæ Lundonienſis Epiſcopus tertius cùm ſediſſet annis octo, menſibus octo, diebus decem, diem clauſit extremum.*

Ideo raro ſacrificat Carthuſienſis Ordo.] Iuxta antiqua Statuta Guidonis, cap. 14. parag. 5. *Raro quippe hîc miſſa canitur. Quoniam præcipue ſtudium & propoſitum noſtrum eſt ſilentio & ſolitudini cellæ vacare, iuxta illud Ieremiæ: Sedebit ſolitarius, & tacebit.* Vide quæ de hac re dixi ad Epiſt. 86.

Quot ſubditos ad ſuæ perditionis exempla tranſmittunt.] Sic legunt Sorb. 1. & Dom. Sed in Maz. 1. *Quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt.* Vt apud Gregorium.

Sordibus intingit me Dominus.] Differt hæc lectio ab originali ſacræ Scripturæ. Vulgata ſic habet: *Maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.* Et LXX. Interpretes, niſi quòd pro *in iniquitate tua*, legunt *in iniquitatibus tuis.* ἐν ἀδικίαις σου. In Hebræo autem נכתם עונך לפני, *ſignata eſt iniquitas tua coram me*, &c. Ita Pagninus. Hebræi autem ſic exponunt: *Iniquitas tua deſcripta eſt*, vel *impreſſa*. Et vt Doctus inter ipſos exponit: *Ita eſt manifeſta, vt illam negare non poſſis.* Quaſi diceret: *Etiamſi coneris diſſimulare tuam idololatriam, non falles me.* Sic Vatablus. Paraphraſis Chaldaïca: *Quoniam ſi putatis mundari à peccatis veſtris, ſicut mundant nitro, & dealbant ſapone, ecce quaſi nota maculæ, quæ non mundatur, ſic multiplicata ſunt peccata veſtra, coram me, Dixit Dominus Deus.* Syriaca verſio ſic habet: *Etiamſi nitro te dealbes, & plurimum ſulphuris adhibeas tibi, cicatrices tamen impreſſerunt in te peccata tua coram me, dicit Dominus Deus.* Arabica: *Quamuis te nitro abſterſeris, & multum ſmigmatis adhibueris tibi, nihilominus contaminabo te coram me peruerſitatibus tuis, ait Dominus Deus tuus.* Lyranus in hunc locum. *Nitrum ſpecies eſt terræ, qua vtuntur purgatores veſtium: & deducitur à niteo, quia facit veſtes nitidas. Borith autem ſignificat ſaponem, qui ſimiliter habet vim purgatiuam. Per iſta intelligitur multiplicatio ſacrificiorum veteris legis ad expianda peccata, quæ non valent ad hoc ſine debita pœnitentia.* Legendus Hieronymus in illum locum.

Cui commiſiſti Dominici corporis & ſanguinis conſecrationem.] Sic etiam legunt Maz. 1. Vall. Vict. 2. & 3. Dom & Merl. Solum Sorb. 1. habet *miniſtrationem*: Sed malè, propter ea quæ ſequuntur in hac epiſt. *Nobis enim Diaconis conſecratio illius ſaluatricis hoſtiæ committitur, non vt conficiamus, ſed vt conficientibus humiliter aſſiſtamus.* Eodem etiam modo legitur in manuſcriptis ſancti Ambroſij, lib. 1. de Officiis cap. 41. Vnde hic locus deſumptus eſt, maximè in quatuor ſancti Ambroſij MSS. antiquiſſimis & optimæ notæ, quos euoluimus, quorum duo ſunt in bibliotheca ſancti Germani à pratis, alij duo in Victorina. Ita etiam habebatur in primis editionibus operum ſancti Ambroſij, vt videre eſt in Baſileenſi apud Ioannem *de Amerbach*, anno Domini 1492.

Iuſtum eſt vt nemo credere compellatur.] Eſt hîc error: Nam pro *credere* debet legi *creſcere.* Sic enim habetur in omnibus Gregorij exemplaribus tam editis quàm MSS. Sic etiam apud Iuonem Carnot. part. 6. c. 279. Ita & in MSS. noſtris Vall. Dom. & Maz. 1. Sorb. 1. legit *conſcendere.*

Quo anno ſcripta ſit hæc epiſtola certò definiri non poteſt: quia tamen Cœleſtinus III. S. P. de quo hîc fit mentio, electus eſt ann. 1191. Richardus autem Lundonienſis obiit ann. 1198. inter hæc duo tempora ſcriptam eſſe conjicere poſſumus.

Ad Epiſtolam CXXIV.

GVALTERO *D. G. Archiepiſcopo Rotomag.*] Is eſt qui ab omnibus Hiſtoricis appellatur Walterus de Conſtantiis, natione Anglus, qui primò fuerat Canonicus Rotomagenſis, tum Oxenefordenſis Archidiaconus, exinde Epiſcopus Lincolnienſis ann. 1183. poſtremò poſt Rotrodum Rotomagenſis Archiepiſcopus ann. 1185. vir ſanè magnus, & ob id vtrique Regi Angliæ Henrico II. & Richardo gratiſſimus. Et primò quidem cùm eſſet Canonicus Rotomagenſis, vices Cancellarij egit apud Henricum II. ex Radulfo de Diceto in imaginibus Hiſtor. ad annum 1173. his verbis: *Adulfus de Varneuilla Rotomagenſis Sacriſta, Theſaurarius Eboracenſis, conſtitutus eſt Angliæ Cancellarius. Qui modum viuendi parùm à priuato diſſimilem, quem priùs ſemper habuerat, non immutauit, malens Vvaltero de Conſtantiis Canonico Rotomagenſi vices in Curia Regis committere, quàm circà latus Principis militantes expenſis profuſioribus, lautioribus menſis, ad ſui nominis gloriam propagandam per dies ſingulos inuitare.* Richardo autem quàm fuerit charus hinc elucet, quòd cùm in expeditione Iero-

solymitana iam in Siciliam peruenisset, litterasque ab Eleonora matre & à primoribus Regni contra Guillelmũ Eliensem Cancellarium, & regni administrum querimoniis plenas accepisset, Walterum Archiepiscopum in Angliam remisit, vt vnà cum Cancellario regnũ administraret. Postmodùm expulso conspiratione primorum Regni Cancellario, ipse Walterus à Regina matre & Comite Moritorij Regis fratre Cancellarius, supremusque Regni administer institutus est. Verùm reuerso ex itinere Ierosolymitano Richardo Rege, & restituto in pristinam dignitatem Eliensi Episcopo, Walterus ad sui administrationem Archiepiscopatus reuersus est: quo per annos 23. sapienter administrato, obiit anno 1208.

Notandum hîc occurrit in pluribus exemplaribus legi Willelmum, vel Willermum pro Waltero, sed corruptè, cùm nullus hoc tempore legatur Archiepiscopus Rotomagensis Vvillelmus nomine: sed est error Amanuensium, qui historiarum ignari decepti sunt litterâ W. quam Willelmum denotare arbitrati sunt.

Dum inter Principes nostros.] Loquitur de bello inter Philippum Augustum, & Richardum, quod acriter in Normannia hoc tempore gestum est, scilicet postquàm vterque ab expeditione Ierosolymitana rediisset. De hoc bello omnes historici passim loquuntur. Quod autem hîc ait Blesensis, Vvalterum fuisse mediatorem inter ambos Reges, idem testantur scriptores Angli, & maximè Rogerius ad annum 1194. qui inter Arbitros pacis cum Regibus conciliandæ Vvalterum nominat.

Fuerunt etiam qui dicerent vos de prouincia Rotomagensi in Alemanniam transmigrasse.] Non in Alemanniam, sed Cameracum sese receperat Gualterus: scilicet quia Regi Francorum Philippo & Richardo Regi Angliæ inter se dissidentibus conditiones quasdam, quæ ipsi parum æquæ videbantur, admittere nolebat. Posteà verò ab iisdem Regibus reiectis illis conditionibus, pacificè reuocatus est, damnaque Vvaltero, & Rotomagensis Ecclesiæ patrimonio illata resarcita sunt. Et quidem ex parte Regis Francorum, qui ad eum reuocandum Decanum Tyronensem & Camerarium suum misit Cameracum cum his litteris, quæ referuntur à Radulfo ad ann. 1196. *Philippus Rex Francorum W. Rotomagensi Archiepiscopo. Memores sumus, quòd dilectos & fideles nostros Anselmum Decanum Tironensem, & Vrsonem Camerarium ad vos transmisimus, per quos vobis nostra voluntas innotuit, videlicet quòd in nostro eratis amore & gratia, & quòd vobis Andeleium, & aliam terram vestram, & alia quæ ad vos pertinebant, liberè reddideramus. Illud idem vobis mandamus, & in ampliori gratiæ & amore de die in diem proficitis. Pro certo etiam vos scire volumus, quòd si in terram nostram venire volueritis, terra nostra vobis & omnibus vestris patens est & parata, sicut specialissimis Clericis nostris & amicis.* Quid autem dederit Philippus pro compensatione damnorum Ecclesiæ Rotomagensi illatorum, non constat apud Scriptores. Certum tamen est plenè ab eo satisfactum, vt indicat Charta illa Vvalteri, quam è Chartophylacio Regis asseruato in Capella regia Parisiensi producimus. *Karissimo Domino Philippo Dei gratia illustri Francorum Regi W. dignatione diuina Rotomagensis Ecclesiæ minister salutem, gratiam, & omnipotentis Dei benedictionem. Nouerit excellentia vestra satisfactum esse nobis, & Canonicis nostris, & cæteris Ecclesiasticis personis omnibus de prouincia nostra plenariè ad honorem Dei, & Ecclesiæ nostræ, & nostrum, super vniuersis damnis per vos, & vestros, & eos, qui ad vos pertinent, nobis illatis: Et quòd nos & prædictæ personæ omnes tam Andel. quàm omnium redditũum & aliarum rerum nostrarum plenam habemus restitutionem. Et ideò interdictum sub quo terram vestram in prouincia nostra concluseramus, relaxauimus, & quietamus in perpetuum vos, & vestros, & vniuersos, qui ad vos pertinent, de vniuersis rebus illis, quas de rebus nostris & Ecclesia de terra Domini Regis Angliæ in prouincia nostra cepistis ante Vigiliam S. Nicolai anni Dominicæ Incarnationis millesimi centesimi nonagesimi quinti: nec propter hoc aliquid à vobis, aut à vestris exigemus, nec in quodam vos mittemus super hoc, nec vexari à subditis nostris permittemus. Hoc autem scripto præsenti cum appositione sigillorum tam nostri quã Ecclesiæ no træ Capituli protestamur.* In aliis tamen litteris, quas scripsit ad amicũ suum Radulfum Decanum Lundoniensem, quæ habentur apud eundem Radulfum, ad ann. 1196. significat ex lege Compositionis inter Franciæ & Angliæ Reges initæ, Rotomagensem Ecclesiam *in damnorum suorum recompensationem annuo & perpetuo quingentarum librarum reditu fuisse ditatam.* Credibile tamen est has quingentas libras annui reditus datas esse à Rege Franciæ, cùm constet eodem tempore à Rege Angliæ pro eorumdem damnorum compensatione datos fuisse trecentos

modios vini Ecclesiæ Rotomagensi, vt testatur hæc Charta, quam habuimus beneficio V. *Cl. D. d'Herouual.* in hunc modum *Donatio Richardi Regis Angliæ Ecclesiæ Rotomagensi pro damnis tempore belli illatis. Richardus Dei gratia Rex Angliæ, Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ, Archiepiscopis, Episcopis,* &c. *Sciatis nos concessisse, & inperpetuam eleemosynam dedisse Deo & Ecclesiæ B. Mariæ de Rotomago, pro anima nostra, & antecessorum nostrorum, & successorum, & pro anniuersario nostro, & pro restauratione amissorum & damnorum, quæ Dominus noster Philippus Rex Franciæ fecit Archiepiscopo & Ecclesiæ Rotomagensi, tempore guerræ inter nos & præfatum Regem, Trecentos modios vini percipiendos singulis annis in mediatione nostra Rotomagensi, per integra dolia, sicut ea recipere solemus, & talis vini quale recipere solemus in modiatione nostra: ita videlicet quòd Archiepiscopus ad vsus proprios habebit de eodem vino centum modios singulis annis, & Canonici ad vsus suos & communiam suam habebunt reliquos ducentos modios vini. Si verò præfata modiatio nostra non poterit sufficere ad perficiendos trecentos modios vini, præfatus Archiepiscopus & Canonici percipient pro singulis modiis vini qui defuerint, viginti solidos Andegauenses à nobis & heredibus nostris, donec integrè perficiantur trecenti modij vini. Et illos denarios percipient de reditu nostro Rotomagensi. Datum Rotomagi anno Regni sexto.* Appensa sunt autem huic instrumento duo sigilla, in quorum altero legitur scriptum nomen integrum Vvalterus. Verùm non diù perdurauit concordia illa inter Richardum & Vvalterum: paulò pòst enim grauis inter eos exorta est dissensio propter villam Andeliam, quæ erat patrimonium Ecclesiæ Rotomagensis, sed de hac re fusiùs loquar infra ad Epistolam 138.

Scripta est hæc Epistola ann. 1195. quo scilicet Cameracum sese receperat Vvalterus.

Ad Epistolam CXXVI.

R*Dei gratia Glocestriæ Abbati.*] Monasterium illud est in ciuitate eiusdem nominis in Diœcesi Vvigorniensi, & situm est super flumine Sabrina. Fuit primum ab Osrico Rege Northumbrorum fundatum sub an. Christi 700. inquiunt Spelmannus & Godwinus. Verùm his antiquior Vvillelmus Malmesburiensis lib. 4. De gestis Pontificum Anglorum, scribit eiusdem Regis (quem vocat Elfredum) filiam nomine Elfredam cum coniuge suo Ethelredo Rege Merciorum Monasterium illud ædificasse. Idem habet Ioannes Bromton ad an. 908. Sed cùm paulò pòst à Danis vastatum & euersum fuisset, desertum iacuit vsque ad tempora Aldredi Eboracensis Archiepiscopi, qui priùs fuerat Vvigorniensis Episcopus. De hac re ita Symeon Dunelmensis: *Ann.* 1058. *Aldredus Vvigorniensis Episcopus Ecclesiam, quam in ciuitate Glaworna* (Glocestriam intelligit) *à fundamentis construxit, in honorem Principis Apostolorum Petri honorificè dedicauit, & posteà Regis licentiâ Vvlstanum Vvigorniensem Monachum à se ordinatum Abbatem constituit ibidem.* Hæc eadem habet Radulfus de Diceto in abbreuiationibus Chronicorum ad an. 1058.

Mauricio piæ recordationis, &c.] Petro Lombardo Theologorum sui temporis Principi successit Mauricius humili apud Soliacum oppidum ad ligerim loco natus, qui scientia & virtutibus ad hanc dignitatem euectus est. De eo sic Monachus Antissiodorensis in Chronico: *Floret Mauricius Parisiensis Episcopus, qui ob industriam & litteraturam eximiam, & disertitudinem linguæ præcipuam, de infimo magnæ paupertatis ad Pontificalis demum euectus est apicem dignitatis. Hic inter præclara opera sua Ecclesiam cui præerat, à fundamentis exstruxit, duosque pontes lapideos condidit, alterum super Sequanam, alterum super Matronam.* De eius electione ad Episcopatum, & iis, quæ in eius obitu contigerunt legendi Authores huius temporis, & inter alios Cæsarius Heisterbakensis Monachus Dialogorum lib. 6. cap. 19. & lib. 9. cap. 43. Iacobus de Vitriaco historiæ Occidentalis, lib. 2. c. 38. & Rigordus in gestis Philippi Augusti. Rexit Ecclesiam Parisiensem summa cum laude per annos 32. Obiitque anno Christi 1196. apud S. Victorem, quò paulò ante obitum se receperat cum Canonicis, vt liberiùs Deo vacaret, & se ad reddendam villicationis suæ rationem seriùs præpararet. Iacet in meditullio Chori eiusdem Ecclesiæ sancti Victoris. De cuius etiam obitu ita Chronicum MS. Ioannis à S. Victore ad ann. 1196. *Tunc obiit Parisiensis Episcopus bonæ memoriæ Mauricius, qui plurima Monasteria in Diœces. Parisiensi fundauit. scilicet * Herivallem de Ordine S. Victoris Paris. & * Hermerias prope Latiniacum Ordinis Præmonstratensis. Item Monasteria Sanctimonialum * de Hedera, & Sanctimonialium de * Giffo. Aliis Abbatiis & Religiosis multa dedit,*

*Heriuaux.
* Hermieres prés Lagny.
* Hierre.
* Gif.

Sepultus est apud S. Victorem in Choro, & eiusdem loci in morte Canonicus effectus est. Cuius super pectus hoc scriptum est iussu eius: Credo quòd Redemptor meus viuit, &c.

In Episcopum denique consecratus, &c.] Odonis vitam & mores ante Episcopatum graphicè depinxit in superioribus Blesensis noster, qui eum à puero intimè nouerat. Verùm quia res ab eo in Episcopatu gestas referre non potuit, vtpote, qui ab eo longè remotus degebat, & inter initia Pontificatus ipsius obiit, ideò quæ de ipso apud Auctores huius temporis dispersa habentur, quæque in Archiuis Ecclesiæ Parisiensis reperimus, visum est operæ-pretium referre.

Et primò quidem, quòd ad eius electionem attinet, vocatus est, à Deo tanquam Aaron: siquidem, inquit Blesensis, *In tam electa congregatione prudentum* (scilicet Canonicorum Parisiensium) *Versutia mercalis elusa est, & illis qui sola licitatione obtinere sperabant, tanquam stipitibus veternosis sterilibusque reiectis, ducti odore Odonis, quasi agri pleni, cui benedixit Dominus, eum sibi communi assensu Pontificem rapuerunt in exultatione vniuersæ terræ.* Quantum autem ab ambitione dignitatis illius alienus esset testantur hæc verba, quæ sequuntur: *Electus quippe est votis omnium, sed non suis, & commendabili quadam intrusione adeptus est dignitatem, quæ tantò eum sequebatur instantiùs, quantò eam humiliùs fugiebat.* Sic vocatus integras sanctissimi Episcopi partes perfectè impleuit. Imprimis immensam illam & stupendam S. Dei genitricis basilicam, orbis Christiani miraculum, perficiendam curauit, quæ magna iam ex parte à prædecessore Mauricio confecta erat. Tum materiali exædificatâ, ad construendam spiritualem Ecclesiam se accinxit. Antequàm autem virtutum germina plantaret, vitiorum semina ipsi eradicanda fuerunt. Vigebat tunc temporis in Ecclesia Parisiensi praua quædam consuetudo, siue profana Festiuitas, quam stulti eius inuentores Festum Fatuorum nominabant, quæ in Calendis Ianuariis celebrabatur: in qua innumerabiles abominationes & nefandæ enormitates, vt ipse Odo loquitur, à Laïcis & (quod dictu horribile) ab ipsis Ecclesiasticis in Ecclesia, ad gradus altaris, inter Missarum solemnia, & diuinas laudes turpiter & scandalosè committebantur; quas quidem satius est tacere quàm referre, cum iis pleni sint libri. Inoleuerat iamdiù inueterata illa consuetudo in multis Ecclesiis, contra quam acriter insurrexerant Patres & Concilia, nec tamen eam abolere potuerant. Cùm ergo nefandam illam festiuitatem ab Ecclesia sua exstirpare suscepisset Odo, Petri S. Sedis Apostolicæ Legati auctoritate fretus Decretum illud sanctissimum edidit, quo non solùm abominabilē illam festiuitatem prorsus destruit, verùm ipsius loco Festum Circumcisionis Domini, & S. Stephani Protomartyris in Ecclesia Parisiensi, cum omni solemnitate, abhibitis etiam stipendiis, celebrari instituit. Eius Chartæ, & successoris qui eas confirmauit, habentur in appendice post notas, quibus addidimus insigne illud Decretum sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis, quo proscribitur infame illud Festum Fatuorum, & refertur quid in eo potissimum ageretur.

Sed & ille Festum S. Bernardi primi Claræuallensis Abbatis in Ecclesia Parisiensi celebrari primus instituit, datis hanc in rem stipendiis, vt habetur in Charta, quæ refertur in appendice. Vt autem Ecclesia interdiu noctuque ab Ecclesiasticis viris contra prædones & irreligiosos custodiretur, quatuor Matricularios Presbyteros tam de suo quàm de Capituli patrimonio instituit. Multa etiam alia Ecclesiæ Parisiensi bona contulit, quorum intuitu Capitulum anniuersarium ei assignauit, pro quo ipse quædam etiam largitus est, vt patet ex Charta, quæ est in appendice. Cùm verò maximè necessariam esse Cancellarij Ecclesiæ Parisiensis residentiam agnosceret, statutum super ea cum Decano & Capitulo Parisiensi confecit an. Christi 1207. Quod à Petro Cambio eius successore, & demum ab Innocentio III. confirmatum est, & habetur in vtroque Pastorali.

In aliis etiam vrbis locis vigilantia ipsius enituit. Nam & in Ecclesia S. Symphoriani, quam Bartholomæus Comes Bellimontis ædificauerat, in eaque vnum Presbyterum instituerat, ipse Odo duos alios Presbyteros ad augendum Dei cultum de suo dotauit, cuius instrumentum legitur in appendice. Ipse est etiam qui statutum edidit pro residentia Decani & Cantoris Ecclesiæ S. Germani Antissiodorensis, sicut & Ecclesiæ S. Marcelli, quorum instrumenta habentur in Archiuis Ecclesiæ Parisiensis.

Fundationem quoque Ecclesiæ S. Honorati Parisiensis confirmauit anno 1204.

Cuius instrumentum habes in Antiquitatibus Parisiensibus.

Ipse etiam instituit solemne illud Mandatum in Cœna Domini ad abluendos pedes pauperum, pro quo ampla stipendia largitus est: habetur instrumentum in appendice.

Nec omittendum, quòd pro amore suo erga Ecclesiam S. Victoris, cuius virtutum fama totum orbem repleuerat, fructus annuos ipsi vacantium Semipræbendarum attribuit, vt videre est in Chartâ, quam in appendice retulimus. In qua quia fit mentio donationis, quam Episcopi Parisienses Odonis prædecessores fecerunt eidem Ecclesiæ sancti Victoris de annualibus Præbendarum siue Canonicatuum Ecclesiæ Parisiensis, operæ pretium duximus adiungere Chartam Stephani Episcopi Parisiensis, qui primus dicta annualia concessit.

Sed & in aliis suæ Diœcesis Ecclesiis vigilantia eius enituit: veluti cùm Præbendas Ecclesiæ Campellensis ad augendum Dei seruitium diuisit: vt patet ex ipsius statuto, quod à Summo Pontifice confirmatum est, quorum instrumenta habentur in magno Pastorali Parisiensi.

Cùm etiam diligentia & liberalitate sua Ecclesiæ Portus Regij ædificandæ princeps fuit, in qua Cœnobium Sanctimonialium Ordinis Cisterciensis instituit, in quo fundando adiutricem operis ac sociam huius instituti onis habuit clarissimam Mathildem Guillelmi de Garlanda filiam anno 1204. vt liquet ex eiusdem Abbatiæ monumentis, quæ referuntur tomo 4. Galliæ Christianæ. Vnde perspicuum est Virgines illas, quæ primæ in hanc Religiosam domum se pietatis & pœnitentiæ causa receperunt, ab Odone clarissimo & sanctissimo antistite primùm constitutas, & ab eodem necessariis vitæ rebus instructas fuisse; vt non illarum animabus modò Parisiensis Episcopus, sed corporis etiam subsidiis consuleret. Plura vide in Gall. Christ. loco cit.

Quanto autem studio ad pacem in Diœcesi sua stabiliendam incumberet, manifestum est ex compositione, quam fecit cum Episcopo Beluacensi de limitibus vtriusque Diœcesis, cuius instrumentum retulimus in appendice. Denique vigilantia illa Pastoralis, quam super vniuersum gregem suum exhibuit, maximè elucet in egregiis illis statutis, quæ non solùm ad suæ Diœceseos informationem, verùm etiam ad totius Ecclesiæ vtilitatem condidit: quæque tam præclara visa sunt, vt inter scripta sanctorum Patrum referri meruerint: & habentur in Bibliotheca SS. Patrum. Vbi obiter notandum occurrit, eorum compilatorem errasse, qui Odonem nostrum Parisiensi Ecclesiæ præfuisse refert anno 1175. cùm tamen apud omnes constet Mauricium prædecessorem Odonis anno 1196. vitam finiisse, & eodem anno Odonem fuisse electum. Porrò hæc eadem Statuta habentur manuscripta in Bibliotheca S. Victoris quæ in quibusdam discrepant ab editis, & videntur emendatiora. Ceterùm quomodo intelligendum sit quod habetur Satuto 56. *Prohibetur districtè, ne Diaconi vllo modo audiant Confessiones, nisi in arctissima necessitate: Claues enim non habent, nec possunt absoluere.* Legendus Ioannes Baptista Morinus, lib. 8. de Pœnitentia c. 23. num. 14.

Quanti autem pro eximia sapientia illum faceret, satis apertè ostendit Summus Pontifex Innocentius III. cùm plurima magni momenti negotia ad ipsius arbitrium remisit. Verbi causa, cùm ei rescripsit, vt qua valebat apud Philippum Augustum auctoritate & gratia, eum sapientibus suis monitis induceret ad recipiendam Reginam vxorem suam, â qua iamdiù separatus erat. Habetur hæc Epistola, lib. 1. Epistolarum Decretalium Innocent. III. Epistol. 4. quæ sic incipit: *Cùm omnia orta occidant.* Quando eum cum Michaële de Corbolio Canonico Parisiensi iudicem fecit cuiusdam controuersiæ, quæ vertebatur inter Stephanum Episcopum Tornacensem, & M. Bernardum de Insula, pro quadam Præbenda Ecclesiæ Tornacensis ipsi Bernardo à Cœlestino III. concessæ. Cùm etiam eum Arbitrum constituit idem Innocentius inter Lingonensem Episcopum & Capitulum ipsius, lib. 1. Epistol. Decretalium, cap. *Cum olim.* Cùm eidem dirigit caput 5. *Ex parte, de corpore vitiatis*, vbi ait Michaëlem Presbyterum, qui lepræ vitandæ causa sibi virilia amputauerat, posse altari ministrare. Cùm etiam eidem committit inquisitionem, & examen super vita & moribus electi Cameracensis eodem lib. 1. Decretalium. Epistola sic incipit. *Eam de discretione tua fiduciam obtinemus*, &c.

Sed nec minus claruit eius Prudentia, & integritas in electione Guillelmi Bituricensis Archiepiscopi, qui fuit successor Henrici de Soliaco fratris ipsius Odo-

nis. Rem, quia multùm facit ad commendationem Odonis nostri, placet referre ex Auctore contemporaneo vitæ S. Guillelmi apud Surium, tom. 1. *Cùm ex hac luce migrasset Henricus Bituricensis Archiepiscopus, qui inter nos degens erga Clerum & populum suum semper vsus est mansuetudine & humanitate, paucis pòst diebus Ecclesiæ illius Clerici ad eligendum idoneum successorem conuenerunt; sed cùm primùm inter se discordarent, tandem ex instinctu Spiritus sancti in eam pariter iere sententiam vt Ecclesiæ Parisiensis Antistitem* (Odonem) *qui ex eorum Collegio ad id erat dignitatis assumptus, accerserent, eius in Episcopo eligendo consilio & prudentia vsuri. Erat enim vir magnus, & cunctis venerabilis, consiliis prouidus, iustus & timens Deum. Cúmque erga alias Galliarum Ecclesias multa vteretur sollicitudine, æquum esse existimabant vt matri suæ, id est Ecclesiæ desolatæ, in qua à teneris annis fuisset enutritus, tam necessario tempore minimè deesset. Ille verò nullas nectens moras tanquam deuotus filius afflictæ matri omnibus quibus posset modis, consulturus, vocatus mox aduenit,* &c. Et paulò post. *Tandem & ex compromisso, & hunc* (scilicet Guillelmum Abbatem Caroli-loci) *& alios ab ipsis nominatos ad Parisiensem detulerunt, ex eius arbitrio procul dubio suum Antistitem habituri, quem ipse esset indicaturus; quippe qui illorum omnium mores probe cognitos haberet; sed quia iam hora tardior erat, vir ille prudentissimus noluit in re tanti ponderis præcipitare sententiam, sed negotium omne in diem alterum distulit. Etsi autem inuitus admodum eam in se prouinciam recepit, nulla ratione recepturus, nisi schismatis certa discrimina impendere vidisset; Accessit tamen decreuitque ea nocte solitis vigiliis & precibus incumbere, & diuinum implorare auxilium, vt Dominus destitutæ Ecclesiæ pastorem idoneum daret. Sequenti inde die in beatissimæ Virginis Mariæ templo mane sacrificium Missæ cum ingenti deuotione obtulit,* &c. *Absoluto autem sacrificio cum lacrymis & multo gemitu humi prostratus orat Dominum Iesum, & eius sanctissimam genitricem, vt qui solus corda nosset omnium, ostendere dignaretur quem vellet eius Ecclesiæ Pastorem constitui. Expleta oratione nihil iam hæsitans de misericordia Dei, surrexit & ex omnibus schedulis vnam solam apprehendens, nomen inuenit Domini Guillelmi Caroli-loci Abbatis, moxque rem duobus aliis sociis* (scilicet qui posteà Turonensis & Meldensis Ecclesiæ Antistites fuere) *indicauit, atque vna cum illis properat ad Clericos congregatos & ipsius aduentum præstolantes. Interim rem apud se & duos illos tacitus habet dilaturus propalationem, donec certius aliquid diuinitus indicium appareret: & ecce non minima pars eorum qui conuenerant, obuiam ei processit, vna voce clamitant omnes Guillelmum Abbatem, vtpote virum religiosum, iustum sanctis moribus conspicuum, sacris instructum litteris, illustri ortum prosapia reliquis omnibus debere anteferri. Ita Dominus Iesus, quem ipse iam designasset Pontificem, illorum quoque animis inspirauit. His verò auditis, & lætitia & admiratio cepit Episcopum, ita vt lacrymas tenere non posset videns rem diuinitus geri, clamauitque A Domino factum est istud. Simul Deum benedicens, mox properat cum illis ad reliquos paucos, qui in electionis loco permanserant, atque inde cum omnibus ad B. Stephani Metropolitanam accessit Ecclesiam, vbi ante Aram prostrati cùm preces Domino fudissent, ex omnium fratrum voluntate & consensu ipso die Sancti Clementis Guillelmus Abbas in Archiepiscopum & totius Aquitaniæ Primatem eligitur.*

Ann. 1199.

Quantus autem fuerit Odonis zelus pro iustitia, quanta animi fortitudo ex subiecta causâ patebit. Philippus Augustus Franciæ Rex vxorem Ingeburgim vel Engelbergam nescio quonam prætextu repudiauit, & aliam nomine Mariam (quibusdam Agnetem) Meraniæ Ducis & Istriæ Marchionis filiam superinduxit, vt habet Rigordus eius temporis scriptor in gestis Philippi Augusti. Cui consentit Guillelmus Nangiacus in Chronico MS. ad ann. 1195. *Rex Philippus Isemburgem Regis Danorum sororem apud Ambianis vrbem duxit in vxorem, quæ à Guillelmo Remensi Archiepiscopo ibidem inuncta fuit. Sed miro Dei indicio vbi eam accepit, ita exosam habuit, quòd statim eam relinquere cuperet, & de diuortio cogitaret.* Et ad ann. 1196. *Factum est diuortium inter Philippum Regem Francorum & vxorem suam Reginam Isemburgem consanguinitate probata inter eam & aliam quam Rex antè duxerat.* Tum de matrimonio cum alia contracta ita loquitur. *An. 1197. Philippus duxit vxorem Mariam filiam Ducis Meraniæ & Brennæ Marchionisque Istriæ: De qua posteà genuit Philippum Comitem Boloniæ & vxorem Ducis de Louanio.* Ademonitus sæpè Rex à Summis Pontificibus, vt legitimam vxorem resumeret, parere detrectauerat, licet Cœlestinus III. excommunicationis sententiam sæpius ipsi interminatus fuisset. Innocentius III. eius successor post paternas

admonitiones frequenter adhibitas, quia Gallicanum Regnum plurimùm diligebat, tandem Franciæ regnum interdicto subjecit, vt habet Rigordus, & post eum Nangiacus his verbis: *An.* 1199. *Generale interdictum in toto Regno Franciæ propter diuortium Regis & Reginæ obseruatur. Qua de causa rex iratus omnes Episcopos sui Regni, qui interdicto faciendo consenserant, è propriis sedibus perturbauit, Canonicos eorum & Clericos de terra sua eiiciens. Ad cumulum etiam totius mali Isemburg Reginam vxorem suam legitimam ad Stampas in castro suo reclusit.* Vnde & probabile est Odonem, licet Regis consanguineum, eique impensè addictum, sed Deo iustitiæque addictiorem, ab hoc malo immunem minimè fuisse; & cùm ab vrbe recederet, in itinere à Ministris Regiis malè habitum fuisse. Sic enim habet Radulfus Coghessalensis, Anglus Monachus in Chronico MS. apud S. Victorem Paris. his verbis: *Quo tempore Dominus Odo Episcopus Parisiacensis, dum Regiæ temeritati parere contemneret, à quibusdam eiusdem Regis militibus ab Episcopatu suo pedes ire compulsus est, equis, & manticis, ac ceteris rebus suis violenter spoliatus.* Postea tamen cùm diuino nutu Philippus Augustus ad mentem reuersus vxorem suam resumpsisset, illegitimam repudiauit. Rem ita narrat Nangiacus ad an. 1201. *Octauianus Ostiensis, & Ioannes Veletrensis Episcopi Legati in Franciam venerunt, per quorum admonitionem Rex Francorum Philippus vxorem suam Ingeburgem in qualemcumque gratiam recepit, & superinductam à se separauit. Hi igitur posteà Franciam absoluentes Suessionis Concilium conuocauerunt, vbi præsente Rege & totius Regni Episcopis & Baronibus tractatum fuit per 15. dies de matrimonio Ingeburgis Reginæ confirmando vel separando; post multas verò varias disputationes Iurisperitorum, Rex longæ moræ tædio affectus, relictis ibi Cardinalibus & Episcopis cum Ingeburge vxore sua summo mane ipsis insalutatis recessit, mandans illis per nuncios suos quòd vxorem suam secum ducebat sicut suam, nec separari ab ea volebat. Quo audito, stupefactis omnibus, solutum est Concilium. Regina verò Maria, quam Philippus Rex superinduxerat, auditis diuortij sui rumoribus, dolore anxia apud Poissiacum moritur: Cuius infantes, quos duos Regi peperit, Innocentius Papa postmodum legitimos ad preces Regis Franciæ mandauit, & litteris suis confirmauit.* Has litteras in appendice retulimus, sicut & aliam Odonis super eadem legitimatione. Tunc Philippus reuocatis ad sedes suas Episcopis, dolens de iniuria Odoni à suis illata, damna ipsi omnia resarcienda curauit, vt habetur in diplomate quod ex Chartulario Parisiensi desumptum est.

Litteræ Philippi Regis quibus absoluit Odonem Episcopum Parisiensem, ab omni exercitu & equitatione, quandiù vixerit: In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Philippus Dei gratia Francorum Rex. Nouerint vniuersi præsentes pariter & futuri, quòd nos charissimum consanguineum & fidelem nostrum Odonem Episcopum Parisiensem intuitu dilectionis, quam specialiter habemus ad ipsum, occasione etiam cuiusdam contumeliæ à seruientibus nostris illatæ, quam audientes plurimùm doluimus, in persona sua tantùm quamdiù vixerit ab omni exercitu & equitatione absoluimus penitus, & quitamus tam tempore nostro quàm temporibus successorum nostrorum Regum Franciæ, saluo nobis debito militum, quos idem Episcopus tenetur mittere in seruitium nostrum. Quod vt ratum sit & firmum, sigilli nostri munimine & Regij nominis charactere inferiùs annotato, præsentem paginam fecimus roborari. Actum Parisius anno Verbi Incarnati 1200. *Regni verò nostri anno* 21. *Adstantibus in Palatio quorum nomina supposita sunt & signa, Dapifero nullo S. Guidonis Buticularij, S. Matthæi Camerarij, S. Dragonis Constabularij.*

Denique Odo postquàm egregij, & sancti Pontificis partes impleuisset per annos circiter duodecim, ætate adhuc matura sed laboribus fractus viam vniuersæ carnis ingressus est: & quia Ecclesiæ Coronidem imposuerat, multaque ipsi bona contulerat, velut ipsius fundator, & benefactor in meditullio Chori sepultus est sub æreo sepulchro Pontificis effigiem continente, cum his versibus circùm inscriptis:

Quem Cathedræ decorauit honos, quem sanguis auitus,
Quem morum grauitas, hîc iacet Odo situs,
Præsulis huius erat, quod habent hæc tempora raro,
Mens sincera, manus munda, pudica caro.
Lenibus hic lenis, toga nudis, virtus egenis
Vita fuit iuuenis clara, probata senis.
Bis sex centeno Christi quartoque bis anno
Tredecimo Iulij transiit Odo die.

Ex supradictis liquidò constat, quàm ignoranter aut quàm iniquo animo ef-

fectus Rigordus ſcripſerit Odonem Soliacenſem à Mauricio prædeceſſore ſuo, moribus & vita longè diſſimilem fuiſſe: cùm ab omnibus huius æui ſcriptoribus inter celeberrimos, ſapientiſſimos, ac piiſſimos ſui temporis Antiſtites annumeretur. Sed vni Rigordo, qui cùm eſſet Regis Phyſicus, & in Curia verſaretur Odonem noſſe debuerat, cuius vita ſingularis omnibus patebat, opponimus celeberrimos iſtius ſæculi ſcriptores omni exceptione maiores. Vnus ſufficeret Bleſenſis noſter vir, ſi vllus vnquam, ab omni adulatione, longè remotus, qui Odonem ab adoloſcentia intimè nouerat, & quem in hac Epiſtola apprimè deſcribit. Opponimus & Stephanum Tornacenſem qui Epiſtola 225. ſic Odonem noſtrum iuterpellat: *Confidentiam nobis præſtat interpellandi beneuolentiam veſtram & nobilitas generis veſtri, ac honeſtas, vel auctoritas dignitatis. Fauorem hominum & gratiam Dei conciliant in vobis tria hæc.* Opponimus etiam & Chronicum Monachi Antiſſiodorenſis auctoris contemporanei de eo ſic loquentis: *Mauricio Pariſienſi Epiſcopo viro grandæuo & magnorum operum patratore defuncto, ſuccedit Odo Bituricenſis Cantor, vir clarus genere & litteris, & honeſtate morum, & animi pietate.* Et infrà: *Odo Pariſienſis Epiſcopus obit, vir æmulator virtutis, & vitiorum egregius inſectator: qui inter cetera bona, quibus enituit, id habebat præcipuum, quòd in beneficiis Eccleſiaſticis conferendis non ad genus, non ad munus, non ad preces, ſed ad mores, ſcientiamque reſpiceret, nec niſi dignos ad dignitates Eccleſiaſticas promoueret. Hinc eſt quòd eius ſtudio Guillelmus ad Bituricenſem, Gaufridus ad Turonenſem, Albericus ad Remenſem Archiepiſcopatum promoti ſunt: quorum prior Caroli loci Abbas extitit, alij duo Pariſienſes Archidiaconi ſibi inuicem ſucceſſerunt viri inſignes ac timenſes Deum honeſtatiſque ac iuſtitiæ præcipui inſectatores. Ipſo prætereà ſuggerente & ſatagente, actum eſt vt Dominus Papa Principes & populos per Gallias concitaret ad debellandam Albigenſium hæreticorum perfidiam,* &c. Tandem opponimus præclara eius facta & inſignia monumenta, de quibus quædam retulimus, plurimis aliiſque plenæ ſunt tabulæ Pariſienſes.

Bituricenſis Archiepiſcopi frater eſt.] Hic eſt Henricus de Soliaco primùm Monachus & Abbas Caroli-loci Ordinis Ciſtercienſis, tum poſt Guarinum electus Archiepiſcopus & Patriarcha Bituricenſis, anno 1183. Vbi conſecratus eſt à Lamberto Cardinali Archiepiſcopo Mediolanenſi quondam Bituricenſis Eccleſiæ Archidiacono, qui poſteà fuit Summus Pontifex Vrbanus III. Qui eum in quodam diplomate vocat prouidum, diſcretum, moribus & genere ſimilem. Propterea illum S. R. E. Cardinalem & Apoſtolicæ ſedis per Bituricenſem prouinciam Legatum inſtituit. Obiit autem anno 1199. ex Rigordo & ex Anonymo Auctore hiſtoriæ Archiepiſcoporum Bituricenſium qui & hæc addit: *Claruit ab anno 1183. ad annum 1199. Præſidentibus Romæ Lucio III. Vrbano III. Gregorio VIII. Clemente III. Cœleſtino III. & Innocentio III. Imperantibus Friderico I. & Henrico VI. Nec non Regni Francorum moderamina ſtrenue feliciterque gubernante Philippo Auguſto huius nominis ſecundo.*

De illuſtriſſimis Principibus originem habens.] Nempe de trium celeberrimarum ac nobiliſſimarum totius orbis Chriſtiani familiarum ſtirpe progenitus erat Odo: Scilicet ex proſapia Regum Franciæ & Angliæ, & Comitum Campaniæ. Et quidem ex Campaniæ Comitibus in recta linea deſcendebat, nimirum ex Guillelmo Campanienſi, qui cùm eſſet Henrici Stephani Comitis Campaniæ filius primogenitus, Adelæ matris ſuæ, cui gratus non erat, artibus & induſtria, iure ſuo cedere in gratiam fratris ſui Theobaldi cognomento Magni compulſus eſt. Vnde & Agnetem vnicam Ægidij ſiue Gilonis Soliacenſis Domini filiam & heredẽ duxit inquit, Ordericus Vitalis l. 5. Hiſtoriæ. Quidam alij dicunt odium matris in eum fuiſſe conceptum ex eo quòd Guillelmus Agnete prædicta, quæ erat Adelæ domeſtica, familiariùs vteretur. Porrò ex hoc matrimonio prodiit Erchembaldus Soliacenſis dictus, cuius filius Ægidius ſiue Gilo genuit Odonem noſtrum. Regis verò Franciæ conſanguineus erat; quia Ludouicus Iunior Adelam filiam Theobaldi magni, neptem vero Guillelmi ſupradicti acceperat in vxorem, ex qua Philippum Auguſtum genuerat. Denique Regem Angliæ cognatione contingebat, ex eò quod Adela vxor Henrici Stephani Campanienſis mater Guillelmi, filia erat Guillelmi Conquæſtoris Angliæ Regis. Verùm iſta ex ſubjecto ſtemmate clariùs elucebunt.

STEMMATE

STEMMA ODONIS DE SOLIACO Episcopi Parisiensis.

1. Henricus Stephanus Campaniæ Comes. Eius vxor Adela filia Guillelmi Conquæstoris Regis Angliæ.

2. Guillelmus Agnetis de Soliaco Maritus.

3. Erchembaldus de Soliaco.

4. Odo de Soliaco Episcopus Parisiensis.

1. Theobaldus Magnus Campaniæ Comes suffectus in locum fratris primogeniti Guillelmi.

2. Adela Ludouici VII. Regis Franciæ vxor.

3. Philippus Augustus Rex Franciæ.

Sed nec prætereundum est, quòd idem Odo materna etiam stirpe duxit originem ex nobilissimis Veromanduensium Comitum, & Balgenciacorum Dominorum familiis, quæ materno genere ex Regibus Franciæ ortum habebant, scilicet ex Hugone cognomento magno Henrici I. Francorum Regis filio iuniore, fratre autem Philippi I. qui quidem Hugo Alesiam Veromanduorum Comitis filiam & heredem vxorem duxit, ex quibus nata est Mathildis Veromanduensis dicta; quæ nupsit Radulfo Balgenciaci Domino, quorum filia vnica & hæres Mathildis Balgenciaca maritum habuit Erchembaldum de Soliaco patrem Odonis nostri, vt ex hoc Stemmate patet.

1. Henricus I. Francorum Rex.

2. Hugo cog. magnus cuius vxor Alexia Veromanduensis. — Philippus I. Franc. Rex.

3. Mathildis Veromanduens. vxor Radulfi de Balgenciaco.

4. Mathildis Balgenciaca vxor Erchembaldi de Soliaco.

5. Odo de Sol. Ep. Paris.

Ad Epistolam CXXVII.

ILLA *dilectio quam mihi tenerior ætas primitiauit in vobis.*] Quænam fuerit illa familiaritas, quam habuit Petrus noster cum Odone clariùs explicat Epistola præcedenti.

Rex Angliæ Henricus II. consanguineus vester.] Qua ratione Odo consanguineus esset Regis Angliæ diximus ad Epistolam præcedentem.

Domini Vvigorniensis.] Henrici nempe, qui ex Abbate Glastoniensi factus est Episcopus Wigorn. ann. 1192. & obiit ann. 1195.

Et Domini Dunelmensis.] Erat hic Hugo cognomento *Pusar*, vel de Puteaco, Stephani Regis Angliæ ex sorore nepos, ideoque Odonis consanguineus. Cùm esset Eboracensis Ecclesiæ Thesaurarius, & Archidiaconus Wintoniensis, electus est in Episcopum Dunelmensem ann. 1152. reclamante & contradicente Archiepiscopo Eboracensi Henrico, inquit Neubrigensis. Vnde Romam ad consecrationis munus suscipiendum ire compulsus, ab Anastasio Summo Pontifice anno 1153. consecratus est. Annos totos 42. Ecclesiam Dunelmensem rexit, vbi multa præclarè gessit. De eo fusè Neubrigens. lib. 5. de Rebus Anglicis cap. 10. Obiit autem ann. 1194.

Adultiores.] Sorb. 1. Maz. 1. & Dom. legunt *adulteriores*, & rectiùs.

obnoxium.] In Sorb. 1. & Dom. *Innoxium.*

Scripta est hæc Epistola an. 1197. idest, circa initia Pontificatus Odonis.

Ad Epistolam CXXVIII.

GVillelmo *D. G. Senon. Arch.*] De eo vide ad Epist. 15.

M. Gerardus.] Est hic Gerardus cognomento Puella, natione Anglus, Petro Blesensi valdè familiaris, vt qui Lutetiæ ambo docuerant, & posteà in Anglia Richardo Cantuariensi Archiepiscopo adhæserant, & in eius familiam cooptati fuerant. Lego tamen in quadrilogio S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi eum inter familiares viri Sancti annumeratum his verbis: *Girardus cognomento Puella nomine & fama celebris; natione Anglicus. Iste post longos potus turbidarum aquarum Siloy, hausit tandem purissimam de fontibus Siloe. Quem Sanctus* (Thomas) *priusquàm peregrinaretur, primus in Ordinem Clericatus promouit, & primus ei beneficium Ecclesiasticum contulit. Qui post Domini sui transitum, bonæ mansuetæ & honestæ conuersationis suæ & scientiæ meritis in Conuentrensem Episcopum promotus est.* Fuit etiam amicus Ioannis Sarisberiensis, cuius ad Gerardum exstant plures Epistolæ, quibus eum hortatur, vt qua valet apud Henricum Regem Angliæ auctoritate, exulanti & afflicto Thomæ Archiepiscopo subueniat. Post mortem Thomæ adhæsit Richardo Cantuariensi Archiepiscopo cum Petro Blesensi, qui ambo in eius familiam adscripti sunt. Vnde & ab eo simul Romam ad Alexandrum III. missi sunt, pro causâ quæ vertebatur inter ipsum Archiepiscopum, & Rogerum Abbatem S. Augustini Cantuariensis, qui debitam Præsuli professionem facere detrectabat. Qua de re vide quæ dixi in vita Petri Blesensis, ex Will. Thorn. in Chronicis ad ann. 1179. pag. 1821. vbi tota dissensionis huius historia refertur. Ceterùm Gerardus Puella factus est Episcopus Conuentrensis, & à Richardo Cantuar. Archiep. cuius erat Clericus, inquit Geruasius, consecratus, quem Episcopatum septem tantùm mensibus administrauit. Sic enim Nicol. Treuet. Anno 1183. *Magister Gerardus dictus Puella electus & consecratus est in Episcopum Conuentrensem.* Et infrà: *Anno* 1184. *Gerardus Conuentrensis cùm sedisset* 18. *septimanis, in fata concessit.* De cuius obitu sic Geruasius ad eundem an. 1183. pag. 1465. *In proximo autem postquàm intronisatus est, acerba tactus ægritudine lecto decubuit, & obiit mense quarto ordinationis suæ Idibus Ianuarij, & Conuentræ sepultus est.*

Ad Epistolam CXXIX.

IN *animalibus.*] In Vall. legitur Manualibus: sic etiam codex Marcanus, & vt videtur rectiùs.

Ad Epistolam CXXX.

AVsvs *est susurro & bilinguis,* &c.] Ista multùm variant in MSS. nostris, vsque ad hæc verba, *verumtamen saluum faciet*, &c. In For. Ful. Vict. 3. Hard. Sorb. 2. Maz. 1. & 2. sic legitur: *Ausus est susurro & bilinguis mihi turpitudinem negotiationis imponere, existimans iniquè quòd essem sui similis. Si enim in rebus Ecclesiasticis cognoui negotiationem, non introeam in potentias Domini, memoreturque iustitiæ suæ solius super me, & non misericordiæ suæ. In cælo Christum, in terris habeo conscientiam innocentiæ meæ testes. Et vt in ore trium testium stet omne verbum, à Domino Roberto Præposito nepote vestro, citra cuius conscientiam nihil factum est, veritatem diligentissimè inquiratis. Cuius ideò testimonium contra me inuoco, quia sicut publicè dicitur, citra tamen meritorum meorum exigentiam, grauissimè offensus est mihi. Nomen enim meum multipliciter venenosis attentauit morsibus, lingua dolosa, & elongauit à me amicum & proximum. Verumtamen*, &c. In Vall. Bec. & Sorb. 2. hæc eadem habentur, exceptis his verbis: *Et non misericordiæ suæ.* In Dom. *Ausus est susurro, & bilinguis venenosis morsibus, & lingua dolosa meam attentare innocentiam, & sermonibus odij elongauit amicum & proximum. Verumtamen*, &c. In Haut. legitur initium vt in nostro exemplari; verùm post hoc verbum *committo*, vsque ad *verumtamen*, hæc adduntur: *Nomen siquidem meum multipliciter venenosis attentant morsibus lingua dolosa, & elongant à me amicum & proximum. Verumtamen*, &c.

Me contra vos à Romana Curia, &c.] In For. Ful. Maz. 1. Vall. Hard. Bec. Sorb. 2. Ita legitur: *Me vel contra honestatem aliquod contraxisse commercium, vel contra vos*, &c.

Ad Epistolam CXXXI.

NEPOTI *suo E. Priori de Monasteriolo.*] Hæc littera E. videtur denotare Ernaldum, qui ex Priore Ecclesiæ de Monasteriolo factus est Abbas sancti Launomari ex Epistola sequenti. Est autem illud Monasteriolum Prioratus dependens ab Abbatia S. Launomari Blesensis, & est in territorio Perticensi Diœcesis Carnotensis, appellaturque S. Launomarus de Monasteriis vulgò *Moustiers.* Nominatur autem Ernaldus Abbas S. Launomari ad ann. 1202. in Charta quadam Prioratus de Fonte-Mellaudi Maioris Monasterij, vt legi in membrana quadam de Abbatia S. Launomari, quæ asseruatur in Bibliotheca S. Germani à pratis.

Quod autem in Charta quadam magni Pastoralis Paris. habetur R. Abbas S. Launomari ad ann. 1203. error est Amanuensis qui pro E. posuit R. qui error irrepsit in Gallia Christiana, in Catalogo Abbatum S. Launomari.

Episcopatus quoque Roffensis.] Est error hîc: nam cum Epist. 72. dicat se cùm esset in Sicilia, bis ad Episcopatum vocatum esse, Episcopatus ille debuit esse in Sicilia, aut saltem in terris Regis Siculi, non autem in Anglia vbi est Episcopatus Roffensis. Potest autem loqui de Archiepiscopatu Rossanensi, qui est in Calabria superiore, parte scilicet Regni Neapolitani, qui cùm nullos habeat suffraganeos, fortè tunc erat Episcopatus, & ditionis Regis Siculi: sic autem scribitur in quibusdam MSS. vt Maz. 1. & in altero apud Busæum.

Ad Epistolam CXXXII.

NEPOTI *suo E. D. G. Abbati sancti Launomari.*] De eo vide quæ diximus ad Epistolam præcedentem.

Ad Epistolam CXXXIII.

PRO *Præbenda quinque Marcarum.*] Ex Glossario Matthæi Paris. *Marca est nummus Anglicus 13. solidis & 4. Sterlingis aut Denariis pro Marca qualibet computatis, inquit Matth. Paris. ad an.* 1135. vt & Willelmus Thorn. pag. 2107. Spelmanus in Glossario: *Marca est pecuniæ numeratio, quæ hodiè continet apud nos 13. solidos & 4. denarios.* Est autem marca auri & marca argenti: marca auri continet 15. marcas argenti.

Nostrorum Præsulum Osmundi & Iocelini constitutio, &c.] Quænam sit illa Episcoporum constitutio non reperi apud Auctores Anglicos. Videtur tamen fuisse pro Residentia Canonicorum Sarisberiensium. Osmundus natione Normannus & Sagiensis vrbis Gubernator in Angliam cum Guillelmo I. Anglorum Rege traiecit: à quo Dorsetiæ Comes factus, & propter summam prudentiam Cancellarius & ex primoribus Regni Consiliariis factus. De eo sic Willelmus Malmesburiensis Auctor contemporaneus lib. 2. de gestis Pontificum Anglorum, vbi loquutus est de Hermanno Sarisb. Episc. qui Ecclesiam suam iam inchoatam morte præuentus perficere nequiuerat, ita prosequitur: *Succedente sibi Osmundo viro probatissimo Ecclesia ad summam deducta, & cetera quæ competebant adiuncta. Clerici vndecumque litteris insignes venientes non solùm libenter retenti, sed & liberaliter coacti vt remanerent. Denique emicabat ibi magis quàm aliàs Canonicorum claritas cantibus & litteratura iuxtà nobilium Librorum copia conquisita: Cùm Episcopus ipse nec scribere nec scriptos ligare fastidiret, castitate præeminens. De cuius virtute mentiri erubesceret famæ volubilitas; vnde fiebat vt pœnitentibus asperior æquo videretur, dum quod in se non inueniret, in aliis duriùs vindicaret. Ambitionis immunis sua stultè non perdere, aliena non quærere, Abbatias intra Diœcesim sitas nulla pensione graui emungere.* Henricus de Knyghton, lib. 2. de euentibus Angliæ de eo sic scribit: *An.* 1072. *Hermannus Episcopus primus Sarisburiensis obiit, cui successit Osmundus Regis Cancellarius 24. annis, qui Ecclesiam nouam ibi construxit, Clericos insignes tam litteris quàm cantu aggregauit: Ita vt ipseque Episcopus libros scribere, ligare & illuminare non fastidiret. Hic quoque composuit librum ordinalem Ecclesiastici officij, quem Consuetudinarium vocant, quo ferè nunc tota Anglia, wallia vtitur & Hibernia.* Eadem habet & Bromton, ad ann. 1076. nisi quod ait eum consecratum esse an. Christi 1075. quod verissimilius est. Nam ex Matthæo Parisiensi, obiit Osmundus anno 1099.

De Iocelino autem Sarisberiensi Episcopo dixi ad Epist. 51. Obiit autem ann. 1184. ex Matth. Paris. ad hun annum.

Qui de obuentionibus earum possunt domos ædificare Sarisberienses.] Nempe quia de

nouo translata fuerat sedes Episcopalis, nempe Sherbonensis Sarisberiam, in qua Canonicorum & aliorum ædes erant ædificandæ.

Decretum Telesphori Papæ de adjectione septimæ septimanæ vsus contractus aboleuit.] Ita censent Canonistæ, cum Archidiacono, & Turrecremata, in illum locum, qui refertur Dist. 4. c. *Statuimus*. In quibus sic habetur: *Hoc verbum, Statuimus, hodie est tantùm consilij*. Sic autem legitur in Epistola Telesphori ad omnes vniuersaliter fideles, cap. 1. *Cognoscite à nobis & à cunctis Episcopis in hac sancta & Apostolica sede congregatis, statutum esse, vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes Clerici à carne ieiunent. Quia sicut discreta esse debet vita Clericorum à laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet fieri discretio.*

Ad Epistolam CXXXIV.

VVILLELMO *Dei gratia electo S. Mariæ Blesensis.*] Vocatur hodie Burgimedium, vulgò *Bourgmoyen*, & est Cœnobium Canonicorum Regularium S. Augustini de quibus luculentum habes elogium apud Iacobum de Vitriaco, lib. 2. histor. Occid. cap. 21. maximè de quatuor Conuentibus illorum Canonicorum inter quos refertur Conuentus S. Mariæ Blesensis. Recensetur autem in Gall. Christ. Guillelmus ille Abbas Burgi medij ad annum 1196. & sic videtur hæc Epistola scripta hoc anno quo scilicet electus est Guillelmus.

Ad Epistolam CXXXV.

QVORVMDAM *Præbendæ ad residentiam non sufficiunt.*] Videtur hoc dictum propter Petrum Blesensem, qui se excusarat à Residentia Ecclesiæ Sarisberiensis, cuius erat Canonicus, ob tenuitatem reditus, vt scribit Epist. 133.

Ad Epistolam CXXXVI.

LONGE *diuulgata est filiorum meorum malitia.*] De hac rebellione filiorum erga Henricum patrem quædam diximus ad Epistolam 2. De ea legendi omnes Angliæ Historici.

Successores.] Post hoc verbum, hæc quæ sequuntur, habentur in MS. nostris: *Ne videam de semine meo sedentem super thronum*, vel *solium meum.*

Ad Epistolam CXXXVIII.

GVALTERO *D. G. Rotomag. Archiepisc.*] De eo vide quæ dicta sunt ad Epist. 124.

Quibus addendum est, quod cùm Walterus in Alemannia pro negotio Richardi Regis versaretur, grauis discordia inter Canonicos & populum Rotomagensem exorta est; ita vt plurimis iniuriis damnisque affecti sint Clerici, Ecclesiæ spoliatæ, multæ ædes Cononicorum dirutæ. Vnde à tribus suffraganeis Rotomagensis Ecclesiæ Episcopis auctoritate & consensu Walteri excommunicati sunt ciues Rotomagenses, nec antè absoluti, quàm illata Ecclesiæ damna plenè resarcirentur. Habentur de hac excommunicatione instrumenta Cœlestini III. Papæ in fine appendicis ad notas. Quibus etiam adiunximus quasdam aliàs Chartas eiusdem Walteri, sicut & Concilium Rotomagense, quod initio Pontificatus ipsius habitum est. Quæ omnia quoniam tardiùs in nostras manus venerunt, ad hunc locum reiicere coacti sumus, cùm propriè pertineant ad Epistolam 124.

Quidam verò qui vobis & Ecclesiæ vestræ professionis vinculo tenebantur adstricti.] Ita restitui ex Sorb. 1. Maz. 1. & Vall. Nam antea legebatur: *Vobis & Ecclesiæ nostræ tenebantur adstricti.*

Villa siquidem Andelia.] De Andelia siue Andeleio, siue Andeliaco dixi iam ad Epist. 28. Fuit autem hic locus, vt notat Blesensis, frequens occasio malorum, dum inter se bella gererent Franciæ & Angliæ Reges; nempe, quia erat in confinio terrarum Regum illorum. Erat tamen de Dominio Regis Angliæ. Vnde causa fuit nouæ dissensionis inter Richardum Regem & Walterum Archiepiscopum. Cùm enim locum illum munire contra frequentes Francorum excursus vellet Richardus, Walterus quia magnum exinde Ecclesiæ suæ (cuius patrimonium erat Andelia) detrimentum emersurum asserebat, fortiter obstitit, cumque vi cedere cogeretur, ad sedem Apostolicam confugit, coram Cœlestino III. causam suam peroraturus: Priùs tamen totam Normanniam interdicto subiecit: vt habent Rogerius Houeden, ad ann. 1196. Matth. Paris. & alii. De eodem interdicto sic legitur in Chronico manuscriptos quod mihi

benignè communicauit V. Cl. Carolus Baron Presbyter Parisiensis: *Anno 1196. interdicta est ciuitas Rotomagensis, & tota Normannia, pro Castro, quod Richardus Rex illustris firmauit in rupe Andeleÿ, contra dignitatem Rotomagensis Ecclesiæ, Episcopis contradicentibus & inobedientibus vt Regi placerent. Archiepiscopus autem exul ad curiam Romanam profectus est, & Lexouiensis Episcopus & * Ebroicensis contra ipsum, vt causam eius ad nihilum perducerent si possent, sed spe sua & voluntate frustrati sunt.* Sed & tres Episcopi Eliensis Regni Cancellarius, Lexouiensis, & Dunelmensis electus à Richardo ad Summum Pontificem pro tuenda causa sua missi sunt: Quorum primus in itinere obiit, vt dixi ad Epistolam 87. Qua de re legendus Radulfus de Diceto ad an. 1198. vbi & habentur litteræ Walteri ad eundem Radulfum amicum suum, quibus totam peregrinationis suæ causam ipsi exponit. Referunt autem Neubrigensis lib. 5. de rebus Anglicis, cap. 27. Houeden parte 2. Annal. & alij, Cælestinum Papam pensatis vtrimque rationum momentis, hortatum fuisse Vvalterum, vt Regi suo reconciliaretur, & de Andeleia cum eo transigeret. Vnde Vvalterus breui in Normanniam reuersus, cum Richardo pacem iniit, villam Andeleiam cum aliis opulentioribus possessionibus feliciter commutauit. De qua commutatione ita Chronicum MS. supra citatum: *Anno 1197. per assensum Domini Papæ & Ecclesiæ Rotomagensis, recepit Vvalterus Archiepiscopus excambium pro Andeleio. Et Episcopi, qui priùs inobedientes fuerant suspensi, venerunt ad pedes eius prostrati in Processione solemni in festo Conceptionis B. Mariæ Virginis, mitris & baculis pastoralibus redditis in manu eius, & ipse misericordiâ motus eis gratiam suam & officium reddidit.* Quodnam autem fuerit illud excambium, specialiùs refert Treuetus in Chronico MS. ad an. 1197. his verbis: *Attendens autem Richardus Rex villam Andeleiam & quasdam villas alias adiacentes ad ius Ecclesiæ Rotomagensis pertinentes hostium irruptionibus nimiùm opportunas, commutationem fecit cum Archiepiscopo & dicta Ecclesia, dans pro dictis villis molendina sua apud Rotomagum: ita quòd Archiepiscopus soluat eleemosynas de eis ab antiquo statutas, villam de * Diepe, & villam de Busselles, ita quòd soluat in eleemosynam assignatam trecentas septuaginta duas libras Andegauensis monetæ. Dedit etiam eis manerium de * Louers, & forestam de * Alexmund cum feris & omnibus pertinentiis aliis.* Eadem prorsus habet Thomas de Vvalsingham in hypodigmate Neustriæ. Ita ferè Rogerius, Matthæus Paris. Bromton & alij. Forma autem pacis & compositionis inter Richardum Regem & Vvalterum Archiepiscopum omninò habetur apud Radulfum de Diceto, vt & confirmatio eiusdem Excambij facta ab Innocentio III. summo Pontifice.

* Error Amanuensis, nam apud omnes historicos habetur *Eliensis.*

* Dieppe.

* Louuiers.

* Aliermont

Ceterùm de possessionibus illis quæ pro Andeleia datæ sunt Ecclesiæ Rotomagensi, Vvalterus Decimam assignauit Capitulo Rotomagensi, vt habet Chronicum MS. Normanniæ his verbis: *Anno 1199. Vvalterus Archiepiscopus dedit Capitulo Rotomagensi Decimam de Diepa.* Huius donationis instrumentum, infrà legitur in appendice Chartarum.

Ex omnibus supradictis apparet, hanc Epistolam scriptam esse anno Christi 1197. quo excambium illud factum est.

Ad Epistolam CXL.

ISTIS *conueniunt*, &c.] Ante hæc verba, in Sorb. 1. habentur ista: *Qui sapientiam & eloquentiam suam redigunt in opus cupiditatis & auaritiæ, quod est idolorum seruitus. Istis*, &c.

Eodem momento & in cœlum rapitur, &c.] Mendosa sunt ferè omnia exemplaria. Maz. 1. Sorb. 1. & Merl. editus sic legunt: *Eodem momento & in cælis rapitur ministerio Anglorum consociandum Corpori Christi.* Meliùs autem fortè sic legeretur. *Eodem momento & in cælum raptum ministerio Angelorum & consecratum Corpus Christi ante oculos Sacerdotis in altari videtur.* Vbi autem apud Gregorium reperiatur non constat. Neque enim reperitur in loco quem in margine citat Busæus.

Ad Epistolam CXLI.

HABEO *siquidem.*] Ante hæc verba, scilicet post *inuitat*, ista habentur in Sorb. 1. *Atque in litigÿ & discordiæ campum me prouocat.*

Quantò gloriosiùs senes, &c.] Hæc paulò aliter sic habentur in Sorb. 1. *Quantò gloriosiùs senes iustè & honestè viuerent, tantò vberiùs requiescerent.*

Ad Epistolam CXLII.

CONVENTVI *de Euesham.*] Vbi sit Monasterium istud de Euesham dixi iam ad Epist. 97.

Sarabaitæ.] Quatuor genera Monachorum describens S. Benedictus in principio suæ Regulæ, hoc ait de Sarabaïtis. *Tertium Monachorum teterrimum genus est Sarabaitarum, qui nullâ regulâ approbati experientiâ magistri sicut aurum fornacis, sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus seruantes sæculo fidem, mentiri Deo per mensuram noscuntur. Qui bini aut terni, aut certè singuli sine pastore, non Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorum voluptas, cùm quidquid putauerint vel elegerint, hoc dicant sanctum, & quod noluerint putent non licitum.*

Ad Epistolam CXLIII.

C *Dei gratia Maguntino Archiepiscopo.*] Conradus hic erat è Bauaria ortus, Friderici I. Imperatoris consanguineus, qui Arnoldo Moguntino Archiepiscopo à seditiosis ciuibus interfecto, in eius locum sufficitur, an. 1162. vnanimi Canonicorum consensu, & petitione ipsius Friderici. Verùm quia à partibus Alexandri legitimi Pontificis stabat contra Octauianum Antipapam, cui fauebat Fridericus Imperator, biennio post electionem suam, idest anno 1164. ex Gaspare Bruschio, Romam ad Alexandrum Papam confugit. Dodechinus in appendice ad Marianum Scotum, ad an. 1164. ait, Conradum Moguntinum electum ab Imperatore Friderico pulsum esse Episcopatu, quòd Alexandro Papæ fide & iuramento confœderatus esset. *Tunc Imperator*, inquit Conradus Episcopus in Chronico Moguntino, *instituit Dominum Christianum, suæ quidem Curiæ Cancellarium, loco Domini Conradi Bauari, virum vtique miræ prudentiæ, in rebus ambiguis & arduis subtilissimi consilij & velocissimi inuentorem. Erat etiam vir miræ patientiæ in aduersis. Nulla in prosperis superbia extollebatur: vultus benignitate omnibus gratiosus, & aliàs honestis moribus adornatus. Hunc ergo, quia tam Ecclesiasticarum quàm sæcularium personarum fauorem cognouit habere, constituit Episcopum Moguntinensem: Durauit hoc schisma annis octodecim. Tandem Dominus Christianus se interponens inter Papam & Imperatorem, ambos ad concordiam reuocauit. Actumque est de Episcopatu Maguntinensi, vt Dominus Christianus Archiepiscopatum Maguntinensem obtineret pacificè & quietè, & Dominus Conradus Saltsburgensem Archiepiscopatum accipiens gubernaret. Erat enim in ipsa Ecclesia à puero enutritus.* Tum de morte Christiani disserit, & ad Conradum reuersus, ita prosequitur: *Post hæc Principes quidam Dominum Conradum Saltsburgensem Archiepiscopum, Imperatoris recuperatâ gratiâ reformant, ita vt ipse Imperator eumdem Archiepiscopum Conradum ad Maguntinensem Ecclesiam redire postularet; quod ipse Dominus Conradus maximo desiderio affectabat. Suscipitur ergo Dominus Conradus in Ecclesia Maguntinensi tanquam fuisset Angelus Dei.* Similia etiam de eo narrant & alij eiusdem æui Scriptores. Romualdus Salernitanus Archiepiscopus in Chronico apud Baronium ad an. 1177. *Tempore Concilij Turonensis Conradus nobilis Clericus Alemanniæ, & Imperatoris consanguineus, qui in Moguntina Ecclesia erat electus, nolens Octauiano & Imperatori schismatico consentire, Ecclesiam suam deserens, ignorante Imperatore, ad Alexandrum Papam in Franciam festinus aduenit. Quem Papa satis benignè recipiens, postmodum secum Romam vsque adduxit; dehinc in Cardinalem Episcopum Sabinensem promouit; postremò in Moguntinum Archiepiscopum sublimauit. Quo audito Imperator irâ commotus, Christianum nomine Cancellarium suum in Moguntina Ecclesia eligi fecit, & à suis suffraganeis consecrari.* Ioannes Sarisberiensis eadem ferè scribit S. Thomæ Cant. Archiep. in litteris quæ habentur apud Baronium ibidem. *Electus Moguntinus, qui nuper recessit à Domino Papa, & à Curia, Nuntium Guidonis* (scilicet Antipapæ Callisti III.) *ad se venientem de terra sua eiecit, & comminatus est ei, quòd si ipse, vel alius nuntius ex parte schismaticorum ad se vlteriùs peruenerit, oculos sibi erui faceret. Nomen Domini Papæ manifestè prædicat. Hoc nouit Imperator, & multùm dolet.* Ioannes Bromtom in Chronico, pag. 1130. postquàm de pace inter Fridericum Imperatorem & Alexandrum Papam Venetiis facta locutus est, ita prosequitur: *In hoc Concilio Conradus frater consobrinus prædicti Imperatoris Archiepiscopatum * Sauseburgiæ à manu Domini Papæ recepit, & ipso Imperatore annuente, Dominus Papa concessit eidem Conrado totius Teutonici regni quamdiu vixerit legatiam. Iste verò Conradus cùm timpore schismatis ad Archiepiscopatum Maguntinensem electus esset, ab Octauiano Antipapa noluit consecrari,*

* Saltzburgensem, vel Salisburgensem.

sed maluit inter Catholicos pro Christi nomine * *citiùs egere quàm inter schismaticos diuitiis & transitoriis abundare. Venit ergo in partes Galliarum ad vrbem Senonensem, & inuento ibi Alexandro summo Pontifice, qui ea tempestate citra montes ad celebrandum Concilium illuc peruenerat, pro amore Dei, & pace Ecclesiæ cum eo remansit: A quo honorificè susceptus, inter Episcopos Cardinales connumeratus est.* Hæc habent Geruasius Dorob. & Rogerius Houeden. Addit Ciaconius in Alexandro III. Conradum cum quibusdam Episcopis & optimatibus Germaniæ in Syriam pro recuperatione Terræ sanctæ profectum esse, scilicet Apostolicæ sedis Legatum à Cælestino III. deputatum; quo in itinere Leonem Armeniæ Regem coronauit. Obiit autem anno 1205. ex Bruschio, licèt alij eum anno 1200. decessisse contendant.

* Houeden legit *pauper viuere.*

Non potest omnium mœrore non plangi.] Sic restitui ex Sorb. 1. Maz. 1. & Bo. Nam antea malè habebatur sic: *Vbi potest omni.*

Dux Austriæ.] In Sorb. 1. habetur *Dux Astutiæ, idest Austriæ.* De hac Richardi Regis captione dixi ad Epistol. 64.

Scripta est hæc Epistola anno Christi 1192. nempe quo in vinculis erat Richardus Anglorum Rex.

Ad Epistolam CXLIV.

CÆLESTINO *Dei gratia Summo Pontifici.*] De eo vide quæ dixi ad Epistolam 48.

A. in ira Dei Regina Anglorum, &c.] Hic titulus in Vall. Dom. & Marc. habetur hoc modo. *Cælestino*, &c. *A. Regina Anglorum* (Marc. ann. habet cœlorum) *diuina permissione Turon. Archiepiscopus salutem & misericordiæ reminisci.* Sed corruptè vt opinor. Alij codices sunt conformes exemplari nostro.

Hæc autem littera A. denotat Alienoram, quæ dicta est ab Anglicis Scriptoribus Alienor, Alienora, Alienordis; à Francis Eleonor, siue Eleonora. Fuit autem filia Guillelmi vltimi Ducis Aquitaniæ & Comitis Pictauiensis, qui cùm pœnitentiæ causâ ad S. Iacobum in Hispaniam proficisceretur, in itinere obiit & sepultus est in Ecclesia S. Iacobi, vt inter ceteros refert Ioannes Frasquetus, in Chronico M S. apud S. Victorem ad annum 1135. *Sequenti anno Guillelmus Comes Pictauiensis ad S. Iacobum proficiscitur, & in sexta feria Parasceue in Ecclesia S. Iacobi moritur, & ante altare sepelitur. Qui moriturus proceres suos, quos secum habebat, contestatur, vt filia sua maior Alienordis Ludouico Francorum Regi cum Aquitaniæ ducatu tradatur: quam prædictus Ludouicus apud Burdegalam cum optimatibus Regni præsentibus iungit sibi nuptiis quamsolemnibus.* Exstat ipsius Guillelmi Ducis Testamentum apud Baronium ad ann. 1136. quo quidem declarat, se velle Eleonoram filiam suam maiorem Ludouico Francorum Regi nuptum tradi cum Aquitania & Pictauia: Alteri verò nomine Petronillæ relinquit possessiones & castella quæ habebat in Burgundia. Vbi obiter notandum est Baronium ibidem historiam illam, quæ de stupenda Guillelmi pœnitentia circumfertur, refutare, cùm apud nullos huius temporis historicos habeatur; immo & plures illorum eumdem, apud S. Iacobum in peregrinatione sua diem vltimum clausisse narrent; vt Frasquetus suprà, Robertus de Monte in appendice ad Sigebertum, Sugerius in vita Ludouici Iunioris, cuius supremus Regni administer fuit. Guillelmus Gemeticensis in Chronico, apud Andream *du Chesne* Historiæ Normannorum lib. 8. cap. 42. *Circa hæc tempora Vuillelmus Dux Aquitanorum non multo pòst mortuus est. Huius filiam vnicam cum ipsius Ducatu Ludouicus filius Regis Francorum accepit in vxorem* Chronicon Lemouicense, tom. 2. Bibliothecæ nouæ c. 48. *Guillelmus Aquitaniæ Dux, apud S. Iacobum peregrinus obiens tumulatus est.* Eadem ferè habet Radulfus de Diceto in imaginibus Historiarum, pag. 267.

Clariùs autem rem narrat auctor gestorum Ludouici VII. cap. 4. apud Andream *du Chesne*, tom. 4. Historiæ Francorum pag. 591. *His diebus Guillelmus Dux Aquitaniæ apud S. Iacobum iter arripuit; qui volente Deo, antequàm ad terminum ad quem suæ peregrinationis accederet, peracta parte itineris expirauit, nullum virilis sexus in Ducatu Aquitaniæ relinquens heredem. Verumtamen duas filias habuit, quarum vna maior natu Alienordis, & alia Alaidis vocabatur. Ludouicus VII. Alienordam duxit, & secundam Alaidam Radulfo Viromanduorum Comiti cognato suo matrimonio copulauit.*

Ceterùm Alienora post annos 10. à Ludouico repudiata est, licèt duas ex ea filias suscepisset. Causam istius diuortij variè referunt Historici. Albericus Monachus Trium-fontium in Chronico M S. hæc habet, quæ desumpsit ex Elinando: *Re-*

dictam Ludouici Francorum Regis, vel vt veriùs dicatur, repudiatam duxit in vxorem Comes Andegauensis, & Dux Normanniæ Henricus, Rex Angliæ mox futurus: vnde guerra inter eos. Hanc reliquit Rex Ludouicus propter incontinentiam ipsius mulieris, quæ non sicut Regina se habebat, sed ferè communem se exhibebat. Fuit autem Alienor dicta, Guillelmi filia Pictauiensis Comitis & Aquitaniæ Ducis. Quæ cùm Regi Franciæ duas filias peperisset, Mariam Comitissam Trecensem, & Eleidem Comitissam Blesensem, postea prædicto Regi Henrico quatuor peperit filios & filias tres. Matthæus Parisiensis ad ann. 1150. de eo ita loquitur: *Celebratum est diuortium inter Lodowicum Regem Francorum, & Alienor Reginam suam, propterea quòd diffamata est de adulterio etiam cum infideli, & qui de genere fuit Diaboli. Erant enim consanguinei in 4. gradu.* Eadem ferè habet Bromton pag. 1040. & Geruasius in Chronico pag. 1370. *Anno 1152. postquàm reuersus est Rex Franciæ Ludouicus à peregriuatione Ierosolymitana, orta est quædam discordia inter ipsum & Reginam suam Alienor, ex quibusdam fortè, quæ meliùs tacenda sunt, quæ in illa peregrinatione contigerant. Et ecce subitò sub consanguinitatis imagine moliri cœpit matrimonij solutionem. Diuortio itaque inter Regem Lodouicum & Reginam suam Alienor labore multo & artificioso iuramento in facie Ecclesiæ solemniter celebrato*, &c. Paulus Æmilius lib. 5. Histor. Francorum: *Reuersus ex Syria in Franciam Ludouicus nihil antiquius habuit, quàm vt Leonoræ matrimonium dirimeret. Baugenciaci Concilium habitum. Remorum, Senonum, Rotomagensium, Burdegalensium Archiepiscopi consedere. Interrogati testes: Fides propinquitatis facta: Constitutum constare coniugium piè non posse. Ita non sine admiratione terrarum dimissa Leonora, quam per tot annos vxorem habuerat, vnde duas filias procrearat.* Quidquid sit, repudiata à Ludouico Rege Alienora, relictis ipsi communibus liberis ociùs Aquitaniam repetiit, & paulò pòst Henrico Normanniæ Duci & Andegauensium Comiti, Angliæ Regi mox futuro nupsit, ex quo quatuor filios & tres filias genuit. Verùm cùm dissidentes à Rege patre filios ipsa incenderet, relictoque marito filios ad bellum prosequeretur, reconciliatis cum patre filiis, ipsa artæ custodiæ ab Henrico tradita est, in qua per annos 12. mansit, donec ad preces Balduini Cantuariensis Archiepiscopi soluta est. Vt habet Geruasius ad an. 1185. his verbis: *Regina Alienor ad preces B. Cantuariensis Archiepiscopi à diutino carcere tempore modico liberata est, quo per annos ferè 12. tenebatur inclusa.* Sed paulò pòst denuò in carcerem detrusa est, in quo per 4. annos, idest, vsque ad obitum Henrici viri sui mansit; quo mortuo, à filio Richardo Rege soluta est, & Regni moderaminis particeps effecta. Qua de re sic Nicolaus Treuet in Chronico MS. *Anno 1179. Henricus Anglorum Rex senior abalienatus ab vxore sua, in custodia eam detinuit annis multis, & non nisi mortuo Henrico, scilicet an. 1189. educta à filio Richardo.* Et infrà: *Ann. 1189. Alienora Regina post mortem Henrici Regis per mandatum filij sui Richardi educta fuit de custodia, in qua fuerat circiter per 10. annos.* Radulfus de Diceto ad an. 1189. *Alienor Regina quæ per annos plurimos artæ fuerat deputata custodiæ, statuendi quæ vellet in Regno potestatem accepit à filio. Custodiam dico sedecim annorum continuatam.* Similiter & Matthæus Paris. ad ann. 1188. *Mater Richardi Regina Alienora, quæ per annos 16. à toro patris separata, sub arta custodia tenebatur, statuendi quæ vellet à filio potestatem accepit. Datumque est Regni principibus in mandatis, vt omnia disponerentur ad votum Reginæ. Quæ continuò accepta potestate omnes captiuos per Angliam à carceribus liberauit: sicut quæ experimento dedicerat, carcerales custodias hominibus nimis esse molestas.* Vixit autem post maritum 14. annis, idest, vsque ad annum Christi 1204. quo obiit ex Thoma de Vvalsingham in hypodigmate Neustriæ his verbis: *Anno 1204. Alienora Ducissa Aquitaniæ, mater Regis Angliæ, ex hac luce migrauit.* Scilicet apud Monasterium Fontebraldense, ad quod sub finem vitæ pœnitentiæ causâ se receperat, habitumque Sanctimonialis induerat, vt habent tabulæ Fontebraldenses. Sepulta est in eadem Ecclesia Fontis-Ebraldi propè sepulcra Henrici mariti & Richardi filij, vt legitur in Necrologio huius Monasterij ad diem 30. Martij ann. 1204.

Minùs cautum.] In quibusdam MSS. legitur *minùs ornatum.*

In plenitudine potestatis.] Sic omnes MSS. nostri. Solus Marcanus legit, *in plenitudine pietatis.*

Dum in impetu suæ accensionis est.] Dom. & Vict. 3. habent *ascensionis.* In Maz. 1. Sorb. 1. Vall. Hard. & Merl. legitur, *accessionis.*

Vinculis carceralibus artatum tenet.] De captione Regis Richardi vide quæ dixi ad Epist. 64.

Fridericum plena auctoritate Apoſtolicæ ſedis ſolemniter & terribiliter à fidelium communione ſeparauit.] Nempe quia Fridericus Octauiani Antipapæ partes tuebatur, vt narrant omnes huius temporis hiſtorici.

Siue ſacerdotium Aaron & Phinees exaltare.] In MSS. noſtris legitur, *Suprà Sacerd.* &c.

Rex Henricus dolens Chriſti tunicam diutiùs ſcindi, &c.] Qua pietate & quo zelo Henricus Angliæ Rex legitimi Pontificis Alexandri contra Schiſmaticum partes deffenderit, dixi ad Epiſt. 66.

Scripta eſt hæc Epiſtola an. 1192. quo in Germania captiuus erat Richardus.

Ad Epiſtolam CXLVII.

R *Dei gratia electo de Bangor.*] Eſt hic Robertus Salopienſis, qui conſecratus eſt Epiſcopus Bangorenſis anno 1197. Hic anno 1210. captus eſt à Ioanne Rege Angliæ in Eccleſia ſua Cathedrali, qui pro lytro dedit Regi accipitres ducentos, inquit Matth. Veſtmonaſterienſis. Obiit an. Chriſti 1213. & moriens corpus ſuum in medio fori Salopienſis inhumari mandauit. Ex eodem. Matth. Vveſtmon.

Cui Præbendulam illam donaui.] Erat illa Præbenda in Decanatu Vulrunehauim, cuius erat Decanus Petrus noſter, vt ipſemet loquitur Epiſt. 152. ad Innocentium Papam. Ex qua apparet ad ipſum ſpectaſſe collationem iſtarum Præbendarum.

Qui in hac Præbendula meus quandoque fuiſtis.] Probabile eſt Robertum ante Epiſcopatum fuiſſe Canonicum in Eccleſia illa, cuius erat Decanus Petrus Bleſenſis.

Scripſit hanc Epiſtolam circa annum 1197. quo electus eſt Robertus.

Ad Epiſtolam CXLVIII.

S *Dei gratia Bathonienſi Epiſcopo.*] Sauaricus ille ex Archidiacono Northamtoniæ factus eſt Epiſcopus Bathonienſis ad petitionem Richardi Regis Angliæ agentis in peregrinatione Ieroſolymitana anno Chriſti 1192. De eo ita Radulfus in Imag. Hiſt. ad ann. 1192. *Dum Rex Richardus peregrinaretur in Syria, dum vacaret ſedes Cantuarienſis, Sauaricus Northamtonienſis Archidiaconus & Theſaurarius Sariſberienſis à Bathonienſibus Monachis, Vellenſibus Clericis reclamantibus, electus eſt in Epiſcopum. Vvalterus Rotomagenſis Archiepiſcopus, Iuſtitiarius Regni præbuit Regis aſſenſum. Sauaricus Romam veniens, mandato ſummi Pontificis ordinatus eſt Presbyter in Patriarchio Lateranenſi. Manum conſecrationis appoſuit Albanus Albanienſis Epiſcopus* 3. *Kal. Octobris.* Cùm autem Richardus Rex Sauarico Abbatiam Glaſtonienſem dediſſet, ipſe ad eam voluit transferre ſedem Epiſcopalem, vnde & ſe Glaſtonenſem Epiſcopum ſæpius vocitabat. Erat hic Imperatoris Henrici conſanguineus, fuitque obſes apud eum pro liberatione Regis Richardi cum Vvaltero Rotomagenſi Archiepiſcopo & aliis, vt habet Rogerius ad an. 1194. qui & eum facit Burgundiæ Cancellarium ad ann. 1197. his verbis: *Henricus Romanorum cœpit ægrotare, & miſit Sauaricum Bathonienſem Epiſcopum, conſanguineum, & Cancellarium ſuum de Burgundia, ad Richardum Regem Angliæ, & obtulit ei recompenſationem pecuniæ, quam de eo ceperat pro redemptione ſua.* Sedit autem Sauaricus annis 13.

Recolite, pater, quia B. Petri Vicarius eſtis.] Vide quæ de hac re diximus ad Epiſt. 113.

De negotio veſtro Glaſtonienſi locutus ſum.] Intelligit tranſlationem Bathonienſis ſedis ad Glaſtonienſem Eccleſiam, de qua ſuperiùs. Vbi & notandum eſt, quòd etſi toto Epiſcopatus ſui tempore ibi ſederit Sauaricus, tamen ſtatim poſt eius obitum Monachi Glaſtonienſes Abbatiam ſuam à Rege Ioanne recuperarunt, ſibique Abbatem præfecerunt anno 1205. quo obiit Sauaricus.

Vt Mitrâ vnâ nullomodo corona Regis aut Cantuarienſis Eccleſiæ mutiletur.] Locus hic eſt corruptus: ſed rectiùs habetur in manuſcriptis noſtris. Sorb. 1. Maz. 1. & Vall. ſic habent: *Vt Mitrâ vnâ nullomodo corona Regis aut Cantuarienſis Eccleſia mutiletur*, Quæ ſincera eſt lectio. Quippe Sauaricus Bathonienſis ſedis ſuæ in Glaſtonienſe Monaſterium tranſlatione Regnũ Angliæ & Cantuarienſem Eccleſiam vnâ Mitrâ, nimirum Abbatiali truncare conabatur.

Ex ſupradictis coniicere poſſumus hanc epiſtolam ſcriptam eſſe circa annum Domini 1195.

Ad Epiſtolam CXLIX.

A D *I. & P. Amicos.*] Titulus iſte ſic habetur in Maz. 1. Sorb. 1. & Merl. *Petrus Bleſenſis, Bathonienſis Archi-*

candions I. & P. Salutem, & moueri super contritione Ioseph.

Quod videre non possum.] Nostri codices legunt: *Quod sustinere vel videre non possum.*

Ad Epistolam CLI.

DOMINO *Papæ Innocentio*, &c.] Erat hic ex illustri Hernicorum Comitum familia in Campania Italiæ ortus; qui primùm Ecclesiæ Anagninæ Canonicus mox Lateranensis Ecclesiæ Canonicus, Regularis fuit. Tum Luteciam Parisiorum, studiorum causâ, se contulit, vbi in omni disciplinarum genere peritissimus euasit: adeò vt sacras litteras publicè summa cum laude & admiratione docuerit. Dehinc à Clemente III. Cardinalis factus, & tandem post mortem Cælestini III. ad summum Pontif. euectus est anno 1198. licèt 30. tantùm annos haberet ex Ciaconio. Illud autem de eius promotione notandum, quòd Cælestinus III. moriens conuocatis Cardinalibus persuaserit, vt nullum alium eligerent quàm Lotharium Diocanum Cardinalem SS. Sergij & Bacchi doctrina & moribus insignem. Quod & factum est. Quanta autem egerit in Pontificatu Innocentius III. fusè narrant omnes historici, sed & ipsius scripta, maximè innumerabiles Epistolæ Decretales præclaras viri dotes abundè declarant. Sedit autem annis 18. & mensibns sex.

Scripta est hæc Epistola sub finem vitæ P. Blesensis, id est circa ann. 1199.

Ad Epistolam CLIII.

DE hac Rotrodi & Arnulfi legatione legendi passim historici huius temporis ad ann. circiter 1173.

Ad Epistolam CLIV.

REGINÆ *Anglorum.*] Ea est Alienora, de qua & de iis quæ in hac Epistola aguntur, vide quæ superiùs diximus ad Epist. 144.

Naturæ conditionem, &c.] In For. Ful. Maz. 1. & 2. Sorb. 2. Dom. & Merl. habetur: *Naturæ conditionem, & Ap. m.*

Scripta est hæc Epistola sicut & superior ann. 1173. quo Henrico patri bellum inferebant eius filij.

Ad Epistolam CLV.

E *Priori de Charitate.*] Prioratus hic qui primum est Cluniacensis Abbatiæ membrum, situs est ad Ligerim in Diœcesi Antissiodorensi. Dictus est autem de Charitate, ob ingentes eleemosynas quas ibi omnibus vndequaque venientibus largiebantur Monachi. Dicitur fundatus primò à Pippino Rege Franciæ circa annum Christi 754. Tum euerso à Wandalis ann. 741. Monasterio, aliud de nouo à Gaufrido Episcopo Antissiodorensi, & à Patre eius Hugone & fratre Guillelmo Niuernensibus Comitibus ædificatum fuit anno 1056. & sancto Hugoni Abbati Cluniacensi dadatum.

Ad Epistolam CLVIII.

EXPLETIS *feliciter & super omne desiderium negotiis*, &c.] De hac legatione Petri Blesensis ad Curiam Romanam pro Archiepiscopo Cantuariensi aduersus Rogerum Abbatem sancti Augustini, vide quæ dicta sunt in vita eiusdem Blesensis, & in notis nostris.

Magistrum G.] Ille est Gerardus Puella, de quo vide quæ dixi aliàs.

Scripta est anno 1176. cùm Româ rediret Petrus Blesensis.

Ad Epistolam CLIX.

H *Dei gratia Baiocensi Episcopo.*] De illo Henrico vide notas ad Epistolam 50.

Ad Epistolam CLX.

SVO *Domino O.* &c.] Ille est Odo de Soliaco Episcopus Parisiensis, de quo fusè locuti sumus ad Epist. 126.

Videtur scripta hæc Epistola circa an. 1197. nempe paulò post promotionem Odonis, qui consecratus est Episcopus ann. 1196.

Ad Epistolam CLXI.

HÆc & sequentes Epistolæ non recensetur à multis inter Epistolas Petri Blesensis: vnde & carent titulis, saltem inscriptionibus, & in paucis exemplaribus reperiuntur. Hæc tamen Epistola habetur iisdem pæne verbis in codice

Dominicano MS. Epiſt. 97. ſicut & Epiſt. 162. quæ ſequitur.

Ad Epiſtolam CLXII.

HABETVR hæc Epiſtola in omnibus ferè MSS. noſtris, licèt varius ſit titulus. In Merl. & quibuſdam aliis habetur, vt in hoc loco. In For. Ful. Maz. 1. ita legitur: *Petrus Bleſenſis E. amico ſuo ſalutem.*

Ad Epiſtolam CLXIII.

TITVLVS huius Epiſtolæ ſic habetur in For. Ful. Sorb. 2. Maz. 1. & 2. *Chariſſimo Domino ſuo R. Dei gratia Bathonienſi electo Petrus Bleſenſis ſalutem in eo qui ſalus eſt electorum.*

Ad Epiſtolam CLXIV.

HIC inſerui tres ſequentes Epiſtolas, quia reliquæ non videntur eſſe Petri Bleſenſis, vtpote quæ in nullo MS. codice reperiantur, nec ſint alicuius momenti. Quia tamen à Buſæo editæ ſunt, nolui eas omittere.

Dominum meum Cantuar. Archiep.] Hic eſt Richardus, de quo ad Epiſt. 5.

Ad Epiſtolam CLXV.

G. *Dei gratia Summo Pontifici.*] Hæc Epiſtola nunc primùm editur, deſumpta ex Cod. MS. Eminentiſſ. Card. Mazarini ad calcem Epiſtolarum Petri Bleſenſis. Videtur autem per litteras G G. ſignificari Gregorium VIII. Summum Pontificem, qui ſedebat anno 1187. per litteram autem ſequentem G. Guidonem de Nuceriis, qui tunc erat Archiepiſcopus Senonenſis.

Cùm igitur venerabilis pater Laudunenſis Epiſcopus, &c.] Videtur eſſe Rogerius de Roſeto, de quo, & qua de cauſa à quibuſdam maleuolis infamatus fuerit, vide Obſeruationes ad ritus Eccleſiæ Laudunenſis clariſſimi viri Antonij *Bellotte*, Laudunenſis Eccleſiæ Decani in Catalogo Epiſcoporun Laudunenſium, pag. 121. Videtur hæc Epiſtola ſcripta an. 1187.

Ad Epiſtolam CLXVI.

HÆC Epiſtola iam edita fuerat à Merlino, & habetur etiam in MS. Dom.

M. venerabilem Abbatem Salmurij.] Denotat Mainerium, qui vndecimus S. Florentij prope Salmurium Abbas fuit, & creatus eſt an. 1176. Quod Monaſterium per 26. annos & ſex menſes adminiſtrauit.

Ad Epiſtolam CLXXVI.

M. *Iacobus de Regione.*] Hic fuit vnus è quatuor primis, qui ſtudium iuris ciuilis Bononiæ repararunt, ibique docuerunt. Videndus Bulæus tom. 2. Hiſtoriæ vniuerſitatis Pariſienſis pag. 348.

NOTÆ
IN SERMONES.

QVÒD hi ſint veri & legitimi Sermones Petri Bleſenſis, ſufficienter diximus in præfatione: variantes autem Lectiones non licuit apponere defectu manuſcriptorum Codicum, ſiquidem nulli hactenus reperiri potuerunt.

NOTÆ
AD TRACTATVM
DE TRANSFIGVRATIONE.

F. *Dei gratia Atrebatenſi Epiſcopo.*] Codex MS. Valeſianus ſicut & Maz. 1. habent *Fremaldo*. Hic autem in Chronico Belgico Miræi vocatur Frumaldus. De cuius electione ita ſcribitur: *Anno* 1174. *Petrus Cameracenſis electus frater*

Philippi Flandriæ Comitis Episcopatum dimittit, & armis militaribus accingitur. Robertus Atrebatensis electus ad Cameracensem Episcopatum vocatur, Frumaldo in sede Atrebatensi collocato. De cuius obitu hæc habentur infrà: *Anno 1184. in Frumaldi Episcopi Atrebatensis anno superiore defuncti locum Petrus Abbas Cisterciensis suffectus est.*

Pœnam.] In Val. Merl. & Maz. 1. legitur *veniam.*

Sincerè.] Valeſ. & Merl. *singulare.*

Corporis.] In Valeſ. & Merl. additur, *futura.*

In Sion.] In Valeſ. & Merl. additur, *& in Ierusalem.*

NOTÆ
AD TRACTATVM
DE CONVERSIONE S. PAVLI.

IN Valeſ. & Maz. non eſt titulus. In Merl. habetur solùm, *De Conuersione Sancti Pauli.*

In quo habemus.] In Val. legitur, *quem habemus.* In Merl. & Maz. 1. *qui ipsum habemus.*

Idem confirmatur Petri facto, &c.] Aliter habetur in Maz. 1. & Valeſ. hoc modo: *Sic Petrus postquàm confirmauerat fratres suos, & se ad pugnam passionis accinxerat, Christum sibi occurrentem quò iret interrogans, audiuit, vado Romam iterùm crucifigi.* Eodem ferè modo in Merl.

Magister.] In Valeſ. Maz. & Merl. legitur, *dispensator.*

Peccatricis Magdalenæ.] In tribus aliis deeſt verbum, *Magdalenæ.*

Vadit ad Saulum vt, &c.] In tribus aliis ſic: *Mittitur à Domino Ananias ad Saulum vt, &c.*

Spolia Diabolo exempta.] Valeſ. legit *excepta.* Merlin. *accepta.* Rectiùs Maz. 1. *erepta.*

NOTÆ
AD COMPENDIVM IN IOB.

Ad Caput I.

AB *omnibus istis, &c.*] Hæc vſque ad, *Quid autem videtur*, deſiderantur in Val. Maz. & Merl.

Vxor eius.] Hæc non ſunt in Valeſ. Merl. & Maz. 1.

Et benedixerint.] In Valeſ. Maz. & Merl. adduntur hæc, *idest maledixerint.*

Inferre.] Valeſ. & Maz. *Inurere.* Merl. *Imponere.*

Saccus Stercorum.] In Valeſ. Maz. & Merl. *vas sterc.*

Ad Caput II.

VVLNERE.] In Maz. Vall. & Merl. *verbere.*

Physicam.] In Merl. additur *sententiam.*

Superbè elatus.] Val. *superbiæ fastu elatus.*

Vulnera nostra.] Valeſ. *peccata nostra.*

Recolit.] In Val. & Merl. legitur *recogitans.*

Ad Caput XLII.

REMOTISSIMAS nationes.] Ab illis verbis vſque ad, *Eleemosynas vestras, &c.* hæc habentur in Valeſ. & Merl. *sicut vnguentum effusum est nomen vestrum.*

NOTÆ AD TRACTATVM
DE PEREGRINATIONE IEROSOLYMITANA.

IN Codice Ful. habetur titulus hoc modo: *Petri Blesensis Bathoniensis Archidiaconi super nimia dilatione Ierosolymitani itineris. Charissimis sociis & amicis Guid. & Gal. Archidiaconis Petrus Blesensis Bathon. Archidiac. salutem.* In Sorb. 2.

Conquestio

Conquestio P. Bles. Bathon. Archid. super nimia dilatione Ierosolymitani itineris. Charissimis sociis, &c. Sic etiam in Hard. & Vall.

Arriserat.] In Ful. *amiserat.*

Lignum.] Ful. Hard. & Sorb. 2. *signum.*

Accipiant.] In Ful. & Val. additur, *de manu hominis.*

Et vita, &c.] Corruptus est locus. Sic autem habetur in Ful. Hard. Val. & Sorb. 2. *Et vita nostros signatos reducat ab errore, & inuio, in vitam veritatis & vitæ. Liberet terram*, &c.

De hac insigni peregrinatione Ierosolymitana, & de iis quæ in ea contigerunt, legendi Historici huius temporis.

NOTÆ
AD INSTRVCTIONEM FIDEI.

FLOS *de Virga.*] In Laun. & For. habetur *Florem de virga.*

Porrò in redemptione hominis.] Hæc vsque ad, *sic in hac nostræ salutis dispositione*, desunt in Laun. For. Ful. Sorb. 2. vbi sic habetur: *Porrò in hac nostræ salutis dispositione.*

In patris dextera.] In Laun. For. Ful. Vall. & Sorb. 1. & 2. legitur *coæqualitate.*

Vt igitur Dominus noster.] Hæc vsque ad *Si ergo habes*, &c. desunt & in supradictis Codd.

Vt illius, &c.] Hæc clausula deest etiam in supradictis.

NOTÆ
AD TRACTATVM DE CONFESSIONE.

TITVLVS in Merl. & Camus. est huiusmodi: *Tractatus Petri Blesensis Londonensis Archidiaconi de confessione.* In Vall. *De virtute confessionis & qualiter sit facienda.*

Et accurata voluntas.] In MSS. nostris legitur, *& accumulata charitate voluntas.*

Pium est credere, vt recepta Dei gratia, &c.] Paulò aliter habetur apud Augustinum, & in MSS. nostris, sed idem est sensus.

Leænæ.] MSS. nostri legunt *Hyenæ.*

Salutifera in Petro & Magdalena.] Vall. Merl. Camus. & Vict. pro *Magdalena*, legunt, *Maria.*

Et sustineat patienter flagella Tortoris.] Rectius in Camus. & Vall. *Et sustineat patienter flagella pij patris, vt euadat flagella tortoris.* Sic in Vict. sed desunt hæc, *vt euadat flag. tort.*

Abstulit.] Germana lectio Originalis habet *transtulit.* Sic in Vall. Merl. Camus. apud Hieronymum tamen habetur, *abstulit.*

Et idem: vnde scelus.] Ante hæc verba in Vall. Camus. Vict. & Merl. habentur ista. *Saül autem à Samuële redargutus, quamuis responderit, Peccaui; quia tamen ista confessio non ex corde contrito, sed elato processit, audiuit, Et Dominus transtulit à te Regnum tuum, & dedit meliori te, vnum scelus*, &c. Hæc autem verba, *vnum scelus*, &c. sunt ex cap. 4. eiusdem Epistolæ Hieronymi, sed variant paulùm in originali; sunt tamen quoad sensum.

Tribulatio enim præsens quasi guttatim influit.] In Vall. Merl. Vict. 3. & Camus. ita legitur: *Pœna enim præsens quasi guttatim influit, retributio verò quasi torrens voluptatis affluit, torrens gratiæ, inundatio lætitiæ: Fluminis impetus lætificans, flumen gloriæ, flumen pacis: flumen, dico quod æternaliter affluit, nunquamque pereffluit.*

Quod enim non purgaueris in præsenti, in igne Purgatorij purgaturus est Deus.] Merl. Vall. Camus. & Vict. 3. legunt, *in igne iudicij purgaturus est Deus.*

Nec opinetur seruus, &c.] In Vall. & Vict. 3. sic legitur: *Non adoptatur seruus in filium.*

Mors in illa est.] Merl. Camus. & Vict. 3. legunt, *in olla.*

Dum ex eo proficit quo officit.] Merl. Camus. Vict. 3. habent: *Dum ex ea proficit; omnium*, &c.

NOTÆ
AD TRACTATVM
DE POENITENTIA VEL SATISFACTIONE.

IN *pœnitentiali Romano.*] Vall. & Vict. 3. legunt, *In libro Pœnitentiali.*

Immundior est quàm peccatum.] Abhinc vsque ad proximè sequentia, *Periculosum est*, &c. Hæc adduntur in Vall. Camus. & Vict. 3. *Vestri ministerij seruitus, si rectè sapitis, humilitatis debet esse vobis occasio, non contemptus.*

Mariæ peccatricis pœnitentiam admittebat.] In Vall. & Vict. 3. *Mariam peccatricem ad pœnitentiam admittebat.*

NOTÆ
AD CANONEM EPISCOPALEM.

IOANNI *Dei gratia Vvig. Episc.*] Appellabatur hic Ioannes de Constantiis, qui ex Decano Ecclesiæ Rotomagensis factus est Episcopus Wigorniensis in Anglia. De eo vide quæ diximus in notis ad Epist. 121.

Vestri auunculi Rotomagensis Archiepisc. doctrina præscribit.] Loquitur de Waltero de Constantiis Rotomagensi Archiepiscopo: de quo videnda quæ dicta sunt ad Epist. 124.

Dispensatione.] In Sorb. 1. Camus. Vall. & Vict. 3. habetur, *dispositione.*

Et imaginem Dei propriam non agnoscis.] Aliter in Sorb. 1. Vall. Bo. Camus. Vict. 3. *Et in imagine Dei conditionem propriam non agnoscas.*

Implorauerunt.] Camus. Maz. 1. & Merl. *explorauerunt.*

Et æstimasse opus, sarcinulam ponderasse.] Hæc desunt in MSS. nostris, & in Merl. edito.

Quid tibi ad Scacarium] Hæc reposui ex Sorb. 1. Maz. 1. Camus. Merl. Vall. & Vict. 3.

Sumitur autem Scacarium pro *Ærario Regio, siue pro Curia Regia, vel Tribunali in aula Vvestmonasteriensi, vbi de rebus & reditibus Fiscalibus Barones quatuor definiunt*, ex Glossario Matthæi Parisiensis. Videndus Guillelmus Somnerus in Glossario, & Vossius de vitiis sermonis, lib. 2. cap. 17. & lib. 3. cap. 44.

NOTÆ.
AD INVECTIVAM
CONTRA DEPRAVATOREM.

BONÆ *memoriæ Rex Henricus pro Denario sancti Petri*, &c.] Denarius ille sancti Petri erat eleemosyna quædam à Regibus Angliæ instituta, pro pauperibus Angliæ Scolasticis, qui Romæ in Anglorum schola erudiebantur. Soluebatur autem à singulis domibus Angliæ, Romamque mittebatur in festo S. Petri ad vincula: ideò Denarius sancti Petri appellabatur Anglicè *Romescot.* Eius institutionem alij referunt ad Inam Regem Merciorum, alij ad Offam itidem Merciorum Regem. Matthæus Westmonasteriensis in Floribus Angliæ ad annum 727. ita loquitur: *Anno gratiæ 727. Ina Rex felix & potens Æthelardo cognato suo*

regnum suum relinquens, Romam petiit, vt pro regno temporali commutaret æternum. Quò cùm peruenisset, fecit in ciuitate domum, consensu & voluntate Gregorij Papæ, quam Scholam Anglorum appellari fecit: Ad quam Reges Angliæ & genus Regium cum Episcopis, Presbyteris & Clericis in doctrina & fide Christiana erudiendi venirent, ne quid in Ecclesia Anglicana sinistrum, aut Catholicæ vnitati contrarium doceretur: Et sic in fide stabili roborati ad propria remearent. Erant enim doctrina & scholæ Anglorum à temporibus sancti Augustini per Romanos Pontifices interdictæ, propter assiduas hæreses quæ in aduentu Anglorum in Britannia emerserant, dum Pagani Christianis permixti sanctæ conuersationis gratiam corruperant fidei Christianæ. Fecit propterea iuxta domum præfatam, Ecclesiam in honorem beatæ Virginis Mariæ fabricari, in qua Anglis Romam aduenientibus, diuina celebrarentur mysteria, & in qua possent, si quem ex Anglis Romæ mori contingeret, sepeliri. Et hæc omnia, vt perpetuæ firmitatis robur obtinerent, statutum est generali decreto per totum Regnum Occidentalium Saxonum, in quo prædictus Ina regnabat, vt singulis annis de singulis familiis Denarius vnus, qui Anglicè Romescot appellatur, B. Petro & Ecclesiæ Romanæ mitteretur, vt Angli ibidem commorantes vitale subsidium inde haberent. Idem ad annum Christi 794. Vbi de peregrinatione Romana Regis Offæ, & gratiis ipsi ab Hadriano Papa collatis verba fecit, ita prosequitur: *Rex Offa quid dignè tantæ largitati rependere valeat, secum pertractat. Tandem diuina Regem inspirante gratia, venit salubre consilium: Et in die crastina scholam Anglorum, quæ tunc Romæ floruit, ingressus, dedit ibi ad sustentationem Gentis Regni sui illuc venientis singulos argenteos de familiis singulis, omnibus imposterùm diebus singulis annis, quibus videlicet sors tantum contulit extra domos in pascuis, vt triginta argenteorum pretium non excedat.* Et paulò pòst: *Dominabatur Offa Rex magnus in viginti tribus prouinciis, quas Angli Shiras appellant,* &c. *Ex his omnibus prouinciis dedit Rex præfatus Denarium B. Petri vt prædictum est, quod Anglicè Romescot appellatur.* Hæc iisdem omninò verbis refert Matthæus Paris. in vita Offæ secundi Regis Merciorum, additque: *Idcircò B. Petri Denarius appellatur, quia sæpedictus Rex Offa die S. Petri qui dicitur Ad vincula, ipsum Martyrem* (S. Albanum) *ipso die meruit cælitus inuenire, & ipsum annuum reditum ipso die Romanæ Ecclesiæ pro redemptione animæ suæ contulit, ad sustentationem videlicet scholæ memoratæ, propter Anglorum rudium & illuc peregrinantium eruditionem.* Rogerius de Houeden Annalium parte 2. ad annum 1180. hæc habet: *Eodem anno Henricus Rex Angliæ pater constituit Ranulfum de Glanuilla summum iustitiarium totius Angliæ, cuius sapientia conditæ sunt leges subscriptæ, quas Anglicanas vocamus. Hìc intimatur quid Vuillelmus Regi Anglorum cum principibus suis constituit post conquisitionem Angliæ.* Tum recensentur multæ leges inter quas hæc habetur: *De Denario Sancti Petri, qui Anglicè dicitur Rómescot. Omnis qui habuerit triginta denariatas viuæ pecuniæ in domo sua de proprio suo, Anglorum lege dabit Denarium S. Petri, & lege Danorum dimidiam marcam. Iste verò Denarius debet summoneri in solemnitate S. Petri & Pauli, & colligi ante festiuitatem, quæ dicitur Ad vincula S. Petri; ita vt vltra alium diem non detineatur. Si quisquam detinuerit, ad custodiam Regis clamor deferatur, quoniam Denarius hic eleemosyna Regis est. Iustitia faciat Denarium reddi, & forisfactionem Episcopi & Regis. Et si quis plures domos habuerit, de illa vbi residens fuerit, in festo Apostolorum Petri & Pauli Denarium reddat.* Eadem ferè de Denario sancti Petri habentur apud Ioannem Bromton, pag. 754. & 776. Radulfum de Diceto ad ann. 793. Henricum Huntidoniensem Historiarum lib. 4. ad ann. 768. Plura vide apud Polydorum Virgilium lib. 2. Historiæ Anglorum cap. 11. & Spelmannum in Glossario in voce *Romescot.*

Scias autem, &c.] Abhinc vsque ad *Quid tibi*, &c. Omnia desunt in Maz. 1. & in Victor.

Pauperista.] In Sorb. 1. habetur, *Legista.*

Diues in lege Domini.] Hìc multa desunt in Maz. vsque ad finem.

Vsus in munere.] In Val. habetur, *visus in munere.* In Sorb. *visus in homine.*

NOTÆ
AD LIBRVM
CONTRA PERFIDIAM IVDÆORVM.

TITVLVS apud Busæum in Paralipomenis Petri Blesensis sic habetur: *Petri Blesensis Lundinensis Archidiaconi contra perfidiam Iudæorum.* Nicolaï Camusatij codex MS. *Opusculum Petri Blesensis Lundinensis Archidiaconi contra perfidiam Iudæorum.* Sic & Merlinus.

Ad Caput I.

PROPHETAS *circumferunt & legem Mosaicam.* In Merl. *Circumferunt legem Mosaicam.*

Disputatio corporis & sanguinis Christi.] In Merl. & Cam. meliùs ita legitur: *Disputatio enim de Sacramento corporis & sanguinis Christi.*

Semper in inficias currunt.] Sic Camus. sed malè Merl. *semper ad amicitias currunt.*

Sed ipsos excæcauit ad tempus.] Merlin. *sed ipsos excæcauit malitia eorum ad tempus.*

In libro quem de Fide intitulaui.] Intelligit, opinor, Instructionem fidei ad Soldanum: à nullo enim auctore citatur quispiam Petri Blesensis liber de Fide.

Ad Caput II.

DE *sancta Trinitate & indiuidua vnitate.*] In Merl. & Camus. legitur: *De sancta & inuidua Trinitate.*

Æternam generationem ex patre, & temporalem ex matre.] Merl. & Camus. Sic habent: *Æternam generationem filij ex parte temporalem, ex parte verò non credit.*

Ad Caput III.

LOQVITVR *Dominus, & dicit à Deo datum die Sabbati.*] Merl. & Camus. non habent hæc verba, sed incipiunt ab his: *Homo duræ ceruicis*, &c.

Ad Caput V.

NEC *enim erat principium illud aliud.*] In Merl. & Camus. *principium vllum aliud.*

Nota etiam Deum præmisisse, &c.] Hæc paulò aliter in Merl. habentur. *Cum autem additur, & spiritus Domini ferebatur super aquas, tota Trinitas patenter exprimitur: & Deum præmisisse hoc verbum: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram dicitur, vt ostendat in personis pluralitatem, & in personarum pluralitate vnitatem. Cum dicitur; faciamus*, &c.

Cum verò subiungit: Reuertens, veniam ad te, &c.] Hæc alio modo habentur in Merl. & Camus. *Cum verò subiungit & dicit ad eum Dominus: Vbi est Sara vxor tua? Vnum esse declarat. Sequitur surgentes*, &c.

Ad Caput VI.

ET *hæc tria sunt vna mens*, &c.] In Merl. habentur aliter sic: *Et hæc tria sunt vna mens, nullum tamen illorum est alterum; quia non ratio memoria est, non voluntas, in eodem lacte*, &c.

Ergo Pater & Filius & Spiritus-sanctus non est idem Deus.] In Merl. & Camus. legitur: *Ergo Pater & Filius & Spiritus-sanctus sunt tres Dii.*

Ad Caput XII.

VLTIMVM *ad verba refertur & ad caput cætera dona.*] In Merlin. & Camus. sic legitur, *Et capit cætera dona.*

Ad Caput XIV.

HIERONYMVS *hæc dicit*, &c.] Textum hunc Hieronymi quoad sensum, non quoad verba, citauit.

Ad Caput XVI.

QVIS *suscitabit iustum*, &c.] Hæc paulò aliter habentur in textu originali Bibliorum.

Ad Caput XXI.

SCRIPTA *sunt per Prophetas.*] In Merl. & Camus. legitur, *prædicta sunt per Prophetas.*

Ad Caput XXII.

ET *qui tibi placent omnes eruditi sunt.*] In textu Scripturæ sic habetur: *Et quæ tibi placent didicerint homines.*

Ad Caput XXXVIII.

SIBYLLA *etiam Cumana vates*, &c.] De hac Sibylla, & de eius versibus, qui hîc referuntur ex Augustino lib. 18. de Ciuit. Dei, cap. 23. sic loquitur Iustinus martyr in fine libri admonitorij ad Gentes. Εἰ τοίνυν, ἄνδρες Ἕλληνες, μὴ προτιμοτέραν ἡγεῖσθε τὴν ὑμῶν αὐτῶν σωτηρίας τὴν περὶ τῶν μὴ ὄντων θεῶν ψευδῆ φαντασίαν, πείσθητε, ὥσπερ ἔφην, τῇ ἀρχαιοτάτῃ καὶ παλαιᾷ Σιβύλλῃ, ἧς τὰς βίβλους ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ σώζεσθαι συμβαίνει, περὶ μὲν τῶν λεγομένων θεῶν, ὡς μὴ ὄντων, ἀπό τινος δυνατῆς ἐπιπνοίας διὰ χρησμῶν ἡμᾶς διδασκούσῃ, περὶ δὲ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μελλούσης ἔσεσθαι παρουσίας, καὶ περὶ πάντων ὑπ' αὐτοῦ γίνεσθαι μελλόντων σαφῶς καὶ φανερῶς προαναφωνούσῃ· ἔσται γὰρ ὑμῖν ἀναγκαῖον προγύμνασμα ἡ τούτων γνῶσις τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν προφητείας. Idest: *Itaque Gentiles viri, ni mendacem falsorum Deorum phantasiam saluti vestræ præponendam putatis, assentimini, vt dixi, vetustæ isti antiquissimæque Sibyllæ, cuius volumina toto terrarum orbe adseruari contingit: quæ supernè afflata oraculis vos erudiet, quòd, qui dicuntur, dij non sunt. De Saluatoris autem nostri Iesu Christi futuro aduentu, & de his omnibus quæ is facturus est, manifestè prænunciat: quorum notitia vobis necessaria quædam præexercitatio futura est ad sacrorum prophetias virorum.*

Cæterum de Sibyllis multa habentur apud alios Patres, Clementem Alexandrinum lib. 1. Stromatum: Gregorium Nazianzenum in Carmine ad Nemesium: Hieronymum, lib. 1. contra Iouinianum: Lactantium lib. 1. de falsa Religione, cap. 6. & lib. de Ira Dei, cap. 22. Isidorum Etymologiarum, lib. 8. cap. 8. & alios. Decem autem Sibyllæ recensentur à Lactantio loco cit. de falsa Religione. Prima fuit Sibylla Persica. 2. Libyca. 3. Delphica. 4. Cumæa in Italia. 5. Erythræa. 6. Samia. 7. Cumana nomine Amalthæa. 8. Hellespontica. 9. Phrygia 10. Tyburtina: de quibus plura vide apud Ludouic. Viues in Comment. ad cap. 23. lib. 18. de Ciuitate Dei: Suidam verbo Σίβυλλαι, & Onuphrium libello de Sibyllis.

Dubium est autem cuiusnam Sibyllæ sint versus qui hîc referuntur, cùm apud antiquos auctores versus omnes Sibyllarum promiscuè, & sine distinctione habeantur. Hos tamen esse Erythreæ Sibyllæ refert D. Aug. loco cit. his verbis: *Hæc autem Erythræa Sibylla quædam de Christo manifesta conscripsit, quæ etiam nos in Latina lingua versibus malè Latinis, & non stantibus legimus per nescio cuius interpretis imperitiam, sicut post cognouimus; Nam vir clarissimus Flaccianus, qui etiam Proconsul fuit, homo facillimæ facundiæ multæque doctrinæ, cùm de Christo collequeremur, Græcum nobis codicem protulit, carmina esse dicens Sibyllæ Erythreæ, vbi ostendit quodam loco in capitibus versuum ordinem litterarum ita se habentem, vt hæc in eo verba legerentur* Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ: *quod est Latinè Iesus Christus Dei Filius Saluator. Hi autem versus, quorum primæ litteræ istum sensum quem diximus reddunt, sicut eos quidam Latinis extantibus versibus est interpretatus, hæc continent. Iudicij signo*, &c.

Si quis in Græco capite horum versuum discernere voluerit, inueniet Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ.] Vt hoc intelligatur, necesse est, vt apponantur versus Græci, quia in Latinis illud non potest inueniri. Sunt autem desumpti hi versus ex Eusebio in oratione Constantini Magni, ad Sanctorum cœtum, cap. 18.

Ι δρώσει δὲ χθὼν κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται.
Η ξει δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
Σ άρκα παρὼν πᾶσαν κρῖναι καὶ κόσμον ἅπαντα.
Ο ψονται δὲ θεὸν μέροπες πιστοὶ καὶ ἄπιστοι
Υ ψιστον μετὰ τῶν ἁγίων ἐπὶ τέρμα χρόνοιο
Σ αρκοφόρον ψυχὰς ἀνθρώπων βήματι κρινεῖ
Χ έρσον ὅταν ποτὲ κόσμος ὅλος καὶ ἄκανθα γένηται
Ρ ίψωσιν δ' εἴδωλα βροτοὶ καὶ πλοῦτον ἅπαντα.
Ε κκαύσει δὲ τὸ πῦρ γῆν, οὐρανὸν, ἠδὲ θάλασσαν
Ι χνεύων, ῥήξει δὲ πύλας εἱρκταῖ' ἀίδαο
Σ ὰρξ τότε πᾶσα βροτῶν ἐπελευθέριον φάος ἥξει
Τ ῶν ἁγίων. ἀνόμους δὲ τὸ πῦρ αἰῶσιν ἐλέγξει
Ο ππόσα τις πράξας ἔλαθεν τότε πάντα λαλήσει
Σ τήθεα γὰρ ζοφόεντα θεὸς φωστῆρσιν ἀνοίξει
Θ ρῆνος δ' ἐκ πάντων ἥξει, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων
Ε κλείψει δὲ φάος σέλας ἠελίοιο καὶ ἄστρων
Ο ὐρανὸν εἱλίξει, μήνης δέ τε φέγγος ὀλεῖται.

Υψώσει δὲ φάραγγας, ὀλεῖ δ' ὑψώματα βουνῶν.
Υψος δ' οὐκ ἔτι λυγρὸν ἐν ἀνθρώποισι φανεῖται.
Ισατ' ὄρη πεδίοις ἔσται, καὶ πᾶσα θάλασσα
Οὐκ ἔτι πλοῦν ἕξει, γῆ γὰρ φρυχθεῖσα κεραυνῷ
Σὺν πηγαῖς, ποταμοὶ δὲ καχλάζοντες λείψουσιν
Σάλπιγξ οὐρανόθεν φωνὴν πολύθρηνον ἀφήσει
Ωρύουσα μύσος μελέων καὶ πήματα κόσμου.
Ταρτάρεον δὲ χάος τότε δείξει γαῖα χανοῦσα
Ηξουσιν δ' ἐπὶ βῆμα θεοῦ βασιλῆες ἅπαντες
Ρεύσει δ' οὐρανόθεν ποταμὸς πυρὸς ἠδέ τε θείου.

Notandum autem apud Eusebium haberi consequenter septem alios versus, quorum initiales litteræ efficiunt nomen σταυρὸς crux, hoc modo.

Σῆμα δὲ πᾶσι βροτοῖσι τότε σφραγὶς ἐπίσημος
Τὸ ξύλον ἐν πιστοῖς τὸ κέρας τὸ ποθούμενον ἔσται
Ανδρῶν εὐσεβέων ζωὴ, πρόσκομμα δὲ κόσμου
Υδασι φωτίζων κλητοὺς ἐν δώδεκα πηγαῖς,
Ραβδος ποιμαίνουσα σιδηρειά τε κρατήσει.
Οὗτος ὁ νῦν προγραφεὶς ἐν ἀκροστίχισιν θεὸς ἡμῶν
Σωτὴρ, ἀθάνατος βασιλεὺς, ὁ παθὼν ἕνεχ' ἡμῶν.

Idest:

Sic cunctorum hominum fient manifesta sepulcra.
Tum fidis lignum, cornu atque optabile fiet,
Atque piorum vita hominum, nocumentaque mundi
Vndis lustrabunt bisseno in fonte vocatos.
Rex pastoris erit nobis, & ferrea virga,
Omnipotens Deus est præscriptus versibus istis
Seruator, nostro æternus Rex passus amore.

NOTÆ

AD TRACTATVS DVOS DE AMICITIA CHRISTIANA ET DE CHARITATE DEI ET PROXIMI.

AD PROLOGVM.

TITVLVS apud Merl. & Camus. sic habet: *Prologus in librum Petri Blesensis Londonensis Archidiaconi de Amicitia Christiana, & de dilectione Dei & proximi.*

Hoc sigillo impressiore.] In Merl. legitur: *Sigilli impressione.*

Intricatione.] In Merl. *Intercalatione.*

AD TRACTATVM I. DE AMICITIA CHRISTIANA.

Ad Caput III.

TERRENTIVS.] Merl. & Camus. legunt: *irruentibus.*

Gratia se diligentium mutuò vtilis inuenitur.] Aliter in Merl. *Gratiâ nos diligentium viuimus, vtimur, iuuamur.*

Ad Caput VII.

IMMVNDA *cupiditas.*] In Merlin. & Camus. habetur, *mundana.*

Ad Caput VIII.

AVT *ex superbia vitæ.*] Ante hæc verba in Merl. & Camus. habentur ista: *Aut ex concupiscentia oculorum.*

Proprietates.] Merl. & Camus. *primitias.*

Ad Caput XII.

EXORTA *est.*] Merl. & Camus. legunt, *eorum certa est.*

Dedit enim nobis veritas forma, &c.] Hæc vsque ad, *Iam non dicam vos seruos*, non sunt in Merlin. & Camus. Sic autem habent: *Veritas in Euangelio dicit: Iam non dicam vos seruos*, &c. Meritò autem non habent præcedentia, quia posteà habentur in consequentibus ex Ambrosio: & sic frustrà bis posita sunt.

Ad Caput XX.

VBERIOR *emineret in beneficio*] Merl. & Camus. sic legunt: *Vberior cùm esset in beneficio.*

Ad Caput XXII.

NAM *si amicus publicè obiurgandus est.*] Aliter habent Merl. & Camus. *Nam si amicus publicè, & in palpebris communis famæ deliquerit, non est subitò vel publicè obiurgandus, sed quantum salua lege amicitiæ fieri potest*, &c.

Tanta dissimulatione.] Merl. & Camus. rectiùs habent, *cauta dissim..*

Certè cùm Rex Dauid adulterio proditionem & homicidium adiecisset.] Sic reposui ex Camus. Nam in Busæo sic habebatur, *proditionem & adulterium adiecisset.* Merl. verò *adulterio proditionem adiecisset.*

Ad Caput XXIII.

IN *qua non prosiliatur ad iurgia.* Camus. & Merl. *Ita quòd non prosiliatur*, &c.]

Ideoque semper eum dilige qui te dilexerit.] Sic Merl. & Camus. Nam antea legebatur, *qui te elegerit.*

AD TRACTATVM II.

DE CHARITATE SEV DE DILECTIONE DEI ET PROXIMI.

AD CAPVT XX.

ATQVE *labentibus palmitibus, & naturis germinum antiquati.*] Sic posui ex Merl. Nam antea sic legebatur: *Atque labentibus & repullulantibus naturis germinum antiquatis*, fortè, *antiquitatis*, vt in Camus.

ADDENDA

IN NOTIS AD EPIST. CXXIII.

ARCHIDIACONIS *Diaconatus ordo quadam consequentia inseparabili coüniter.*] Archidiaconorum mentio est apud Hincmarum in capitulis: Gregorium Turonensem lib. 3. Histor. cap. 3. & lib. de gloria Martyrum, c. 78. Isidorum Hispalensem Epistola ad Leudefredum Cordubensem, & lib. 2. de diuinis Officiis cap. 10. Gregorium Magnum locis ab auctore laudatis, & alibi: Sidonium Apollinarem l. 4. Epist. vlt. Hormisdam Epist. 36. Leonem Magnum Epist. 92. ad Rusticum Narbonensem: Chrysostomum Epist. ad Innocentium I. Mentio quoque eorundem fit in veteribus Conciliis Hispaniæ, Emeritensi cap. 10. Toletano 4. c. 4. Bracarensi 1. c. 7. Toletano 1. c. 20. In Conciliis Galliæ, Aquisgranensi 2. c. 4. Titulo de vita & doctrina ordinandorum. Parisiensi, 6. c. 25. Cabilonensi, 2. c. 15. Parisiensi 2. c. 7. Matisconensi 1. c. 8. Antissiodorensi c. 6. 20. 40. & 46. Aurelianensi 4. cap. 20. Agathensi c. 20. In Concilio denique Chalcedonensi actione 1. 2. & 10. Quòd autem hîc dicitur Archidiaconis Diaconatus ordo quadam consequentia inseparabili coüniri, confirmatur ex Epistola Sidonij citata, in qua qui ex Archidiacono Presbyter, & ex Presbytero factus est Cabilonensis Episcopus, pòst, laborum temporumque processu Archidiaconus, in quo seu gradu, seu ministerio multùm retentus propter industriam, diù dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolui: Attamen hunc iam secundi ordinis Sacerdotem, *&c.* Inde enim consequens fit, quòd vbi Presbyter factus est, oportuit desinere esse Archidiaconum. Verùm posteà Archidiaconatus etiam delatus est Presbytero: Cuius rei probationem Capitula Hincmari Remensis abundè nobis subministrant. Sic enim titulus est Capitulorum anni 874.

Hincmarus Archiepiscopus dedit comministris suis hæc capitula quæ sequuntur Guntario & Odelhardo Archidiaconibus Presbyteris. Extant tomo 3. Conciliorum Galliæ. Imò perspicuum est ex Epist. 151. quòd Petrus noster Presbyter erat, & Archidiaconus Lundoniensis. *O quàm quietius*, inquit, *& tutius mihi esset, semper latuisse sub modio, quàm in Archidiaconatum Lundinensem inconsultiùs ascendisse. Verè superventum ascendi. Nam Archidiaconatus ille draco est, non habens vnde possit viuere, nisi vento: ille siquidem honor est in solis & nudis & puris intellectibus. Nam cùm sint in illa ciuitate quadraginta millia hominum, atque centum & viginti Ecclesiæ, nec à Laicis Decimas, vel primitias, vel oblationes quamuis Sacerdotio fungar, accipio, nec ab aliqua Ecclesiarum synodalia, vel Cathedraticum, siue procurationes, vel auxilia, seu hospitia nec aliquas consuetudines debitas Archidiaconis possum elicere à subiectis.*

Archidiaconi hodie Sacerdotibus præeminunt.] Olim Diaconi Romæ præeminebant Presbyteris, sed per abusum. Vnde Hieronymus Epist. 85. ad Euagrium: *Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis consuetudinem, quid pau-*

*citatem, de qua ortum est supercilium in lege Ecclesiæ, vindicas? Omne quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit. Ceterùm etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi: licet paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros absente Episcopo sedere Diaconum viderim, & in domesticis conuiuiis * benedictiones Presbyteris dare. Discant, qui hoc faciunt, non se rectè facere.* Et posteà: *Qui prouehitur, de minori ad maius prouehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur Diaconus, Presbyter minor Diacono comprobetur, in quem crescit ex paruo: aut si ex Diacono ordinatur Presbyter, nouerit se * lucris minorem, Sacerdotio esse maiorem.*

* Gratianus dist. 93. c. *legimus*, sic habet, *benedictionem coram Presbyteris dare.*

* Grat. *laïcis.*

Verùm alia est ratio Archidiaconorum, quia adiutores ministerij Episcopalis dicuntur in Capitularibus Ludouici Pij, & à Fulberto Carnotensi cognominantur Oculi Episcopi. Ita enim ille Epist. 34. de Lisiardo Archidiacono: *Qui cùm esse deberet oculus Episcopi sui, dispensator pauperum, catechisator insipientium, apostatauit ab omnibus his, & factus est Episcopo suo quasi clauus in oculum, prædo pauperibus, dux erroris insipientibus*, &c. Et ab Arnulfo Sagiensi tractatu in Girardum Engolismensem c. 1. qui extat tomo 2. Spicilegij, *Animarum custodes, Episcopales oculi, Ecclesiæ columnæ.* Hi sunt Vicarij, Episcopi in omnibus, omnem curam habentes in Clero, vt habetur in Ordine Romano, refertur que, cap. *vt Archidiaconum, de officio Archidiac.* in hæc verba: *Vt Archidiaconus post Episcopum sciat se Vicarium esse eius in omnibus, & omnem curam in Clero tam in vrbe positorum, quàm eorum qui per Parochias habitare noscuntur, ad se pertinere*, &c. Vnde Innocentius III. cap. *Ad hæc* ibidem: *Secundum verò Romani Ordinis constitutionem maior post Episcopum, & ipsius Episcopi Vicarius reperitur, omnem sollicitudinem & curam tam in Clericis quàm in Ecclesiis eorum, pro vt melius secundùm Deum poterit, impendendo; cùm super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio.* Hinc superiores sunt Archipresbyteris, c. 1. *De officio Archipresbyteri. Vt Archipresbyter sciat se subesse Archidiacono, & eius præceptis sicut sui Episcopi obedire.* Hinc est quòd iubetur Archidiaconus comam detondere Clericis, qui eam nutriunt, c. 20. Concilij Agathensis: Et singulis Dominicis visitare carceres, cap. 20. Concilij V. Aurelian. Quòd Clericorum causas audit cap. 20. Aurelian. IV. c. 43. Antissiod. c. 8. Matiscon. Quòd defunctis Episcopis & aliis Clericis res Ecclesiæ, vel eorum proprias conseruat, cap. 7. Paris. 4. Quòd Presbyteri ab Archidiacono Chrisma petere iubentur in Concil. Antiss. c. 6. vel à Subarchidiacono: sic enim legendum videtur, non Archisubdiacono: fauet codex Pithœanus citatus à Sirmundo. Quòd in absentia Romani Pontificis cum Archipresbytero & Primicerio Romanam regebant Ecclesiam, vt habetur in Epistola 2. S. Martini Papæ & Martyris ad Theodorum. Quòd Maras excommunicatus est à proprio Archidiacono, quoniam iniuriam fecerat Presbytero, Act. 10. Conc. Chalced. Mitto cætera. Quantæ autem auctoritatis esset Archidiaconus, constat vel ex facto cuiusdam, qui referente Sozomeno l. 4. c. 28. Meletio Antiochiæ Episcopo in Ecclesia loquenti occurrens caua manu iniectà os obstruxit. Cùm autem Archidiaconi sua potestate abuterentur in Galliis in Clero, placuit patribus Conc. Cabilon. 2. Paris. 6. & Aquisgran. 2. prohibere ne dominarentur in Clero, neue census exigerent in Presbyteris. Quod etiam iisdem cautum esse voluit Hincmarus suprà. Angliam quoque lues hæc ipso Petri nostri sæculo infestabat: de qua Sarisberiens. Epist. 156. *Erat, vt memini, genus hominum, qui in Ecclesia Dei Archidiaconorum censentur nomine, quibus vestra discretio omnem salutis viam querebatur esse præclusam. Nam vt dicere consueuistis, diligunt munera, sequuntur retributiones: ad iniurias præmium faciunt, calumniis gaudent, peccata populi comedunt, quibus viuitur ex rapto, vt non sit hospes ab hospite tutus. Qui in eis præstantissimi sunt, debent vtique seruare legem Domini, sed non faciunt.* Succedentibus sæculis, cùm Ecclesia multis in locis comperisset frustrà illis iniunctum fuisse vt mensuram tenerent, satius esse iudicauit potestatem eorum ad pauciora contrahere atque arctare.

Quædam degradationis species est in Archidiaconis ista promotio.] Degradationis speciem quandam appellat, non ratione ordinis, quia Presbyter ordinis superioris est Diacono, sed ratione iurisdictionis.

Finis Notarum ad Opera Petri Blesensis.

APPENDIX

ADDENDA IN NOTIS AD TRACTATVM DE TRANSFIGVRATIONE DOMINI.

PLERIQVE *ablutione hac negligenter vtuntur.*] Rectè Bleſenſis Opuſculo de Confeſſione Sacramentali: *Quod enim non purgaueris in præſenti, in igne Purgatorij purgaturus eſt Deus, ſicut ipſe per Ioël dicit: Purgabo, inquit, ſanguinem, quem non purgauerunt. Iſaias quoque: Et purgabit filios Leui in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris. Chriſtus autem purgationem peccatorum faciens non in iudicio, ſed in deſiderio, non in ardore, ſed in amore tria nobis purgatoria miſericorditer aſſignauit, cordis contritionem, oris confeſſionem, carnis afflictionem. Negligenter vtuntur remedio pœnitentiæ in hac vita qui non curant tantùm ſatisfacere Deo per carnis afflictionem & alia id genus opera, quantum ipſi ſatisfacere tenentur.* Petrus Lombardus lib. 4. Sent. diſt. 20. littera B. *Si enim tanta fuerit cordis contritio, & delicti exprobratio, vt ſufficiat ad puniendum peccatum, liberi ab aliis pœnis tranſeunt ad vitam; etſi inexpleta fuerit pœnitentia, quia perfectè pœnituerunt & ingemuerunt corde. Qui verò non adeo conteruntur corde, & ingemiſcunt pro peccato, ſi ante expletionem pœnitentiæ diſceſſerunt, ignem purgatorium ſentient, & grauiùs punientur, quàm ſi hîc expleſſent pœnitentiam. Horrendum eſt enim incidere in manus Dei viuentis. Deus enim cùm ſit miſericors & iuſtus, ex miſericordia pœnitenti ignoſcit non reſeruans peccatum ad pœnam æternam: Ex iuſtitia verò impunitum non dimittit delictum. Aut enim punit homo, aut Deus. Homo autem punit pœnitendo: Deus autem pœnam exigendo. Et eſt pœna interior & exterior. Si ergo interior pœnitudo fuerit tanta, vt ſit ſufficiens vltio peccati, Deus qui hoc nouit, ab illo qui taliter pœnitet, vlteriùs pœnam non exigit. Si verò interior pœnitudo non ſufficit in vindictam peccati, nec exterior pœnitentia impletur, Deus qui modos & menſuras peccatorum & pœnarum nouit, addit pœnam ſufficientem. Studeat ergo quiſque ſic delicta corrigere, vt poſt mortem non oporteat pœnam tolerare. Quædam enim peccata mortalia in pœnitentia fiunt venialia, non tamen mox ſanantur. Sæpe infirmus moreretur ſi non medicaretur, non tamen ſtatim medicatus ſanatur. Languet victurus, qui priùs erat moriturus.*

Breui cordis contritione & confeſſione purgari.] Breuem dicit cordis contritionem comparatè ad incendium Purgatorij: quę tamen abſolute loquendo breuis eſſe non debet, ſed diuturna & perſeuerans, vt homo miſericordiam conſequatur, ac ne relabatur in peccata. Ita enim ſeipſum explicat Auctor noſter opuſculo citato: *Putant aliqui ſibi ſufficere, quòd aliquandiu à ſua turpitudine deſtiterunt, atque de primitiis arreptæ continentiæ præſumentes, veteres exceſſus non recolunt, & quaſi ſpatio temporis euanuerint culpæ, vel earum oblitus ſit aut dormiat Deus, putant de omnibus debitis breui compendio tranſegiſſe.* Et poſteà: *Non ſine dolore cordis acerbiſſimo & anxia cordis afflictione ſanantur quæ longo vſu inolita, & intimis animarum medullis infixa ſunt; nec horaria & leui contritione redimi poſſunt, quibus mors æterna debetur.* Et infrà: *Propoſitum itaque pœnitentiæ perſeuerantia comitetur.* Et adhuc: *Nemo itaque de momentanea contritione vel affluentia lacrymarum præſumat. Sunt enim plerique irreligioſi, aut potius iniquitatum abyſſo abſorpti, lætantes cùm malè fecerint, & exultantes in rebus peſſimis, quos videmus timore pœnæ aut peccatorum recordatione compungi vſque ad lacrymas, mira etiam deuotione liqueſcere in amorem Ieſu, & ipſum totis medullis animæ brachiis deuotæ affectionis amplecti.* Et poſteà: *Si ergo ſenſeris in te gratiam compunctionis & affluentiam lacrymarum, non tamen ideo te ſtatim arbitreris Domino reconciliatum, nec opinetur ſeruus ſe eſſe filium, licet quandoque paſcatur pane filiorum.* Et rurſum: *Nonnè iſta compunctio eorum excæcat oculos, & aures cordis obturat, qui credentes ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſint, abominabiles criminum maculas ſine fructibus pœnitentiæ paucis lacrymis æſtimant abluiſſe. Vera ſiquidem pœnitentia non in lacrymis momentaneis aut horaria compunctione conſiſtit.* Ac denique: *Vides profectò quàm gratum Deo ſit ſacrificium lacrymarum, & pro omnibus delictis ſufficiens holocauſtum. Sed quibus? Confitentibus, pœnitentibus, non reuertentibus ad vomitum, ſed in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito fugientibus ad pia viſcera Ieſu, & continuantibus dignos pœnitentiæ fructus.*

Buſæus ſenſit Petrum noſtrum verbis iſtis: *Nonnè conſultius vobis erat breui cordis contritione & confeſſione purgari, quàm illud incendium expectare?* videri indicare hominem contritum & confeſſum non teneri ſatisfacere Deo pro peccatis in hac vita; ſed poſſe impunè ſatisfactionem differre in alteram vitam peragendam in Purgatorio. Verùm temerè opinionem hanc Bleſenſi adſcribit. Enimverò ſi

quod ſuæ ſententiæ haberet fundamentum, hoc vnum eſſet, quia Auctor his verbis: *Breui cordis contritione & confeſſione purgari*, meminit quidem contritionis & confeſſionis, & tacuit de ſatisfactione. At hoc nullius eſt momenti: Tum quia ſimiliter paulò anteà meminerat confeſſionis, ſuppreſſo nomine contritionis: *Vt quidquid in eis ſqualoris aut rubiginis confeſſio non mundauit*, &c. Neque tamen rectè inferretur contritionem non eſſe neceſſariam, eò quòd Bleſenſis hìc confeſſionem recenſeat tantùm. Tum etiam quia commemorat etiam Satisfactionem tanquam neceſſariam opuſculo citato: ſiue vbi dicit Chriſtum nobis tria Purgatoria miſericorditer aſſignauiſſe, videlicet, cordis contritionem, oris confeſſionem, & carnis afflictionem; ſiue vbi ſcribit: *Si ergo grauis tibi videatur pœnitentia, cogita quòd incomparabiliter grauior eſt gehenna. Exercearis in lacrymis, vigiliis, ieiuniis, diſciplinis, nec tibi videatur abſurdum ſi propter pœnitentiam aliquando caput doleat, quod ſæpius ab ebrietate doluit: Si rugiat venter, quem frequens ingluuies ſuffocauit. Peccati ergo ſanies non ſolùm abſtergenda, ſed abradenda eſt aſperitate doloris. Tunc equidem cum B. Iob teſtâ ſaniem radis, ſi diſtrictiore pœnitentia ſordidas delectationes abſtergis.* Tum adhuc vbi refellit eos, qui ſe abominabiles criminum maculas ſine fructibus pœnitentiæ paucis lacrymis æſtimant abluiſſe: Tum denique vbi poſtulat perſeuerantiam in fructibus dignis pœnitentiæ. Certè pœnitentes tenentur adimplere pœnitentiam in hac vita, ex præcepto Eccleſiaſtico, Lateran. Conc. Can. *Omnis vtriuſque ſexus, &c. Et iniunctam pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere.* Quin & ad illud ipſum teneri vi præcepti diuini colligitur manifeſtè ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. pronunciante Sacerdotes debere quantùm ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares & conuenientes ſatisfactiones iniungere, atque habere præ oculis vt ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantùm ad nouæ vitæ cuſtodiam, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem Addit autem Concilium: *Nam claues Sacerdotum non ad ſoluendum tantùm, ſed ad ligandum conceſſas etiam antiqui patres credunt & docent.* Sed enim ſi præceptum eſt Sacerdotibus, vt pro muneris ſui ratione, quia claues illis datæ ſunt ad ligandum, ſicut ad ſoluendum, confitentibus pœnitentiam iniungant, conſequens eſt præcipi quoque confitentibus eam acceptare. Fruſtra autem acceptare tenerentur, ſi acceptatam implere vel non implere liceret. Hæc autem veritas confirmatur ex cæteris, quæ eodem capite continentur. Docet Synodus Deo ſatisfactionem à patribus noſtris Chriſtiano populo perpetuò commendatam requiri, quia diuinæ iuſtitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint, aliter verò qui ſemel à peccati & Dæmonis ſeruitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono, ſcienter templum Dei violare & Spiritum ſanctum contriſtare non formidauerint. Quomodo aliter ſi pœnitentes recipiuntur in gratiam à Deo, etiamſi habeant voluntatem non explendi ſatisfactionem in hac vita, ſed differendi eam in alteram vitam peragendam in Purgatorio? Docet Synodus diuinam clementiam decere ne ita nobis abſque vlla ſatisfactione peccata dimittantur, vt occaſione accepta, peccata leuiora putantes velut iniurij, & contumelioſi Spiritui ſancto in grauiora labamur, theſauriſantes nobis iram in die iræ. An non ſi liceat remittere ſatisfactionem in alteram vitam pœnitens occaſione accepta leuiora peccata putando, velut iniurius & contumelioſus Spiritui ſancto prolabetur in grauiora peccata ſibique theſauriſabit iram in die iræ? Docet Synodus quòd magnopere à peccato reuocant, & quaſi fræno quodam coërcent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt. Medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus malè viuendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Atque tot tantiſque adiumentis & remediis ſponte ſe priuant, qui detrectant hìc pœnitentiam adimplere. Docet Synodus ſecuriorem nullam viam in Eccleſia Dei vnquam exiſtimatam fuiſſe ad amouendam imminentem à Domino pœnam, quàm vt hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Ergo differentibus in alteram vitam pœnitentiæ opera placet imminentem à Deo pœnam à ſe non amouere. Docet Synodus quòd dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, conformes efficimur, certiſſimam quo-

que inde arrham habentes, quòd ſi compatimur & conglorificabimur. Quare renuentibus hîc ſatisfacere curæ non eſt Chriſto Ieſu conformes effici, nolunt compati & conglorificari. Hæc itaque eſt eorum conditio, vt plurima paucis concludam: Accedunt ad pœnitentiam cum eadem facilitate, cum qua accederent ad Baptiſmum. Sibi ipſis ſunt occaſio grauiora peccata committendi. Fræ nos reiiciunt quibus à peccato coërcerentur. Iis vti ſpernunt quibus vigilantiores cautioreſque redderentur in futurum. Ac denique pro minimo ipſis eſt mederi delictorum ſuorum reliquiis, tollere vitioſos habitus, ab imminenti Dei ira fugere, Chriſto compati, adeoque Chriſto conglorificari.

Igne Purgatorio abluatur.] Locus inſignis de Purgatorio. Certum quidem eſt de fide eſſe Purgatorium ex Can. Florentino in decreto de vnione ſeſſ. 23. Trident. ſeſſ. 25. in Decreto de Purgatorio, & profeſſione fidei Catholicæ. His adiungenda ſunt Concilia, quibus ſancitur orandum & offerendum eſſe ſacrificium pro fidelibus defunctis: & vniuerſa Eccleſiæ conſuetudo, de qua Auguſtinus lib. de cura pro mortuis c. 1. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed & ſi nuſquam in veteribus ſcripturis legeretur, non parua tamen eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, auctoritas: Vbi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Et ſerm.32. de verbis Apoſtoli c. 2. *Orationibus verò ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritu erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis miſericordiùs agatur à Domino, quæ eorum peccata mæruerunt. Hoc enim à patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis, qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cùm verò eorum commendandorum causâ opera miſericordiæ celebrantur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur*, &c. Et Enchiridij, c. 109. *Neque negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed eis hæc proſunt, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſteà prodeſſe poſſent, meruerunt. Eſt enim quidam viuendi modus nec tam bonus, vt non requirat iſta poſt mortem, nec tam malus, vt ei non proſint iſta poſt mortem. Eſt verò talis in bono, vt iſta non requirat: & eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat cùm ex hac vita tranſierit adiuuari.* Et poſteà: *Cùm ergo ſacrificia ſiue altaris ſiue quarumcumque eleemoſynarum pro baptiſatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis propitiationes ſunt: pro valde malis & ſi nulla ſint adiumenta mortuorum, qualeſcumque viuorum conſolationes ſunt. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt vt ſit plena remiſſio: aut certè tolerabilior fiat ipſa damnatio.*

Quando autem de Purgatorio loquens meminit ignis, vſurpat modum loquendi communem apud Latinos poſt Auguſtinum l. 21. de Ciu. Dei, cap. 10. ſcribentem, *Quamuis miris, tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporalis ignis affligi, ſi ſpiritus hominum etiam ipſi profectò incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum ſuorum vinculis inſolubiliter alligari.* Subſcribit Gregorius Magnus lib. 4. Dialog. cap. 29. Græci autem credunt Purgatorium eſſe, neque tamen credunt in Purgatorio animas igne purgari aut torqueri, vt conſtat ex verbis iſtis priuatæ Synodi congregatæ Ferrariæ, die 4. Iunij 1438. quæ præfixa ſunt ſeſſ. 1. Concilij Florentini. Græci in futuro tantùm opinantur ignem pœnamque animarum temporaneam, quòd ſcilicet peccatis obnoxiorum animæ in locum abeant tenebricoſum, in locum mœroris, in quo ad tempus verſentur in mœrore & pœnis, diuino lumine priuatæ. Purgentur verò, hoc eſt, à loco illo obſcuro & afflictione liberentur & abſoluantur precibus & ſacrificiis Sacerdotum, ac eleemoſynis, non autem igne. Neque enim Græci fatentur actionem ignis vt Itali: ſed operatur tantùm oratio, deprecatio & eleemoſyna. Eſt igitur hæc inter eos differentia: Græci enim pœnam, valorem & pœnæ locum aſſerunt, ſed non per ignem: Itali verò pœnam purgationemque per ignem: Iidem Græci, vt habetur Conc. Florent. ſeſſ. 25. interrogati ab Eugenio IV. de Purgatorio igne, reſponderunt in hæc verba: *De igne verò Purgatorio determinatum ſic eſt: Sanctorum animas perfectam in cœlis adeptas eſſe coronam, quatenus animæ ſunt: Peccatorum ve-*

rò animas perfectè luere pœnas. Medias autem esse in loco tormencorum : sed siue igne, sit siue caligo ae turbo, siue quid aliud, non contendimus. Hinc nulla mentio ignis in definitione dogmatis de Purgatorio. Scitè Bellarminus lib. 2. de Purgatorio cap. 11. *Communis sententia Theologorum est verum & proprium esse ignem, & eiusdem speciei cum nostro elementari. Quæ sententia non est quidem de fide; quia nusquam in Ecclesia definita est: Imo in Conc. Flor. Græci apertè professi fuerant se non ponere ignem in Purgatorio, & tamen in definitione facta sess. vltima definitur Purgatorium esse, nulla mentione ignis habita, tamen est sententia probabilissima.* Addere potuisset Bellarminus idem etiam definitum fuisse in Conc. Trid. nulla quoque ignis mentione habita, atque altum eiusdem silentium esse in professione fidei.

Incendium expectare.] Sentit auctor animas in Purgatorio cremari ab igne corporeo post Gregorium Magnum loco cit. his verbis : *Teneri autem spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis, videndo atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur quod videt, & quia cremari se aspicit, crematur. Sicque fit vt res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor inuisibilis trahitur, vt per ignem corporeum mens etiam in corporea flamma crucietur, &c.* Quæ quidem doctrina de igne cremante non est certa & indubitata apud Theologos omnes. Nam primò quidam vltrò fatentur sibi ignotum esse modum, quo animæ patiuntur ab igne corporeo in Purgatorio. Hugo à S. Victore lib. 2. de Sacramentis par. 16. c. 3. hanc sibi quæstionem proponit : *Quomodo animæ sine corporibus à rebus corporalibus pati possunt ?* Cui sic respondet : *Ecce dicamus. Nescimus quomodo hoc fieri possit. Nunquid ideo verum non est quod nos nescimus quomodo est ?* Et infrà : *Hæc tamen omnia quia dictum est, ratione humana inuestigari non possunt, in his mentem solidamus quæ fides non dubia probat, quòd scilicet peccatrices animæ, quæ culpam non correxerunt in hac vita, pœnam habeant post hanc vitam : quæ licet qualiter ab illis sentiatur à nobis non intelligatur, quid interest, cùm non ideò minus ab illis sentiatur, quamuis à nobis non intelligatur?* Albertus Magnus in 4. dist. 20. art. 5. *Qualis sit ignis Purgatorij non arbitror quemquam scire, nisi cui Deus reuelauit.* Eadem iis denique verbis expressa est sententia Dionysij Carthusiani in 4. distinct. 20. quæst. 1.

Alij putant animas in Purgatorio non pati ab igne secundùm rem ; sed tantùm per quandam similitudinem & adaptationem : quia scilicet afflictio spiritualis earum consurgens ex retardata illis visione beatifica, & dolor summus spiritualis per similitudinem & adaptationem dicitur esse ab igne, quia summus dolor sensibilis est secundùm rem ab igne, qui est summè actiuus. Ita Durandus in 4. dist. 44. quæst. 11. §. 13.

In eadem sententia fuere ante eum plures alij de quibus S. Bonauentura in 4. dist. 44. art. 3. quæst. 2. Et Richardus de Mediauilla eadem dist. art. 38. quæst. 9.

S. Thomas, lib. 4. contra Gentes, cap. 90. explicat pœnam ignis, quam anima separata patitur per alligationem ipsius igni corporeo : *Patiuntur*, inquit, *ab igne corporeo substantiæ incorporeæ per modum alligationis cuiusdam.* Et infrà : *Et hoc ipsum est eis in afflictionem, quòd sciunt se rebus infimis alligatos in pœnam. Pœna quam patitur substantia nobilior, præcisè eo quòd sit alligata substantiæ infimæ, non est incendium propriè dictum.* Atenim pati per modum alligationis ab igne non est propriè incendi ab igne. Vnde Dominicus Soto in 4. dist. 19. quæst. 3. art. 2. ait animas non modò sic pati quasi carcere inclusas, verùm & per tristitiam ac si in corporibus vrerentur.

Tertiò qui pœnam hanc explicuerunt de cruciatu propriè dicto ab igne, hi suam hanc sententiam tanquam probabilem solummodò proposuerunt. Sic Bonauentura, Richardus de Mediauilla, Soto & alij.

Purgatorij incendium omnes dolores vitæ præsentis, &c.] Idem habes, apud Petrum Cantorem Verbi abbreu. c. 146.

Finis Notarum ad Opera Petri Blesensis.

APPENDIX

APPENDIX CONTINENS CHARTAS QVORVMDAM EPISCOPORVM ET REGVM, QVÆ CONFERVNT AD ELVCIDATIONEM EPISTOLARVM PETRI BLESENSIS ET NOTARVM.

LITTERA HENRICI BAIOCENSIS EPISCOPI de donatione facta Capitulo Baiocensi de domo Canani Thesaurarij.

EX ARCHIVIS CAPITVLI BAIOCENSIS, DONO V. CL. PHILIPPI TARON, Succentoris & Canonici Baiocensis.

Ad Epist. 44.

VNIVERSIS S. Matris Ecclesiæ filiis præsentibus & futuris, ad quos præsens scriptum peruenerit, Henricus Dei miseratione Baiocensis Ecclesiæ minister humilis salutem, in eo in quo est omnium salus. Cùm deceat pij patris affectionem circa filiorum profectum sedulam esse & sollicitam, eorum præsertim, qui in Ecclesia Dei diuinis laudibus propensiori cura insistunt: Nos attendentes, quanta deuotione & vigilantia dilecti in Christo filij nostri Canonici Baiocenses diu, noctuque diuinis insudent officiis; decreuimus eos ad præsens de nostra largitione aliquantula remuneratione ad vberiorem in Dei laudibus vigilantiam excitare. Eapropter diuina dumtaxat consideratione permoti, dedimus in perpetuam eleemosynam præscriptis filiis nostris S. Decano & Capitulo Baiocensi domos Conani quondam Thesaurarij nostri, cum omnibus suis adiacentiis perpetuò possidendas, quas & Vvillelmum *de Herecort* quondam Thesaurarium Baiocensem de largitione piæ recordationis viri Philippi Episcopi prædecessoris nostri constat assecutum; & post eius decessum eodem Episcopo largiente Simon de Scicauilla Canonicus noster adeptus est. Idem itaque Capitulum rectè considerans S. eius Decanum habitationem habere in vrbe Baiocensi, sibi & familiæ suæ minùs sufficientem, dedit ei easdem domos, & Decanis in Ecclesia nostra sibi Canonicè substituendis perpetuo iure possidendas, reddituras eis domorum earumdem no-

mine annuatim ſex libras Andegau. vnanimi fratrum aſſenſu ſtatuens, vt pòſt memorati S. Decani eadem pecunia Capitulo diſponente diſtribuatur Clericis de choro, qui die anniuerſario obitus ſui celebrationi intererint: viginti tamen ſolidi de ſumma illius pecuniæ ſumpti de eadem in pane pauperibus diſtribuentur; ipſum enim iuſta ratione permoti ab eiuſdem pecuniæ præſtatione liberum in vita ſua eſſe volumus & immunem. Volentes igitur quòd ſolemniter actum eſt, in poſterum perpetua gaudeat firmitate, id præſenti charta ſigillo noſtro munita dignum duximus confirmare.

CONFIRMATIO EIVSDEM donationis facta à Richardo Anglorum Rege.

Ex eodem.

RICHARDVS Dei gratia Rex Angliæ Dux Normanniæ, Aquitaniæ, Comes Andegauenſ. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Iuſtitiæ Seneſchall. Vicecomiti præpoſitis & omnibus, Bailliuis & Fidelibus ſuis, ſalutem. Sciatis nos conceſſiſſe & præſenti charta noſtra confirmaſſe Henrico Baiocenſi Epiſcopo domum lapideam quæ fuit Conani Theſaurarij, cum toto mænagio, & virgultum eiuſdem Conani, quod eſt extra murum Baiocenſem, iuxta præfatum mænagium, cum omnibus pertinentiis ſuis. Quare volumus & firmiter præcipimus, quòd præfatus Epiſcopus, vel cui dedit, habeat & teneat præfatam domum & virgultum cum omnibus pertinentiis ſuis ſecundùm continentiam chartæ patris noſtri bene & in pace, integrè & honorificè. Teſtibus Vval. Rotomagenſi Archiepiſcopo, H. Corinthio Epiſcopo, Com. Vvillelmo de Mandeuille w. filio Rad. Seneſchallo Normanniæ, Roberto de Harecort. Datum per manum Vvillelmi de Longo Campo Cancellarij noſtri, xvj. die Septembris, apud Wintori, anno primo regni noſtri.

LITTERA EIVSDEM Epiſcopi de donatione facta Capitulo Baioc. de Decima Foreſtæ de Nuilleio & de Racineto.

Ex eodem.

VNIVERSIS ſanctæ matris Eccleſiæ filiis, Henricus Dei gratia Baiocenſis Epiſcopus, Salutem in Domino. Notum fieri volumus tam præſentibus quàm futuris, quòd nos attendentes fratres & Canonicos noſtros non ſine multo labore & impenſis poſſe facere aſſiduitatem iuxta ſeruitium Eccleſiæ noſtræ, dedimus eis in augmentum communionis ſuæ perpetuam Decimam Foreſtæ de Nuilleio & Decimam nemoris de Racineto, & duas partes Molendinorum *de Maiſnil* Baioc. Vt autem eorum quies in ſuo ſtatu ſine omni ſollicitudine conſeruetur, hanc donationem in ſcripturam redegimus, ipſam ſigilli noſtri atteſtatione munientes. Actum eſt hoc anno Verbi incarnati 1181. 2. Non. Nouemb.

LITTERA VRBANI PAPÆ III. pro annualibus Præbendarum decedentium Canonicorum Baiocenſium.

Ex eodem.

VRBANVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Capitulo Baiocenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Iuſtis petentium deſideriis dignum eſt nos facilem præbere aſſenſum, & vota quæ à rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere. Ea propter, dilecti in Domino filij, veſtris iuſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, conſtitutionem quam de redditibus Præbendarum decedentium in Eccleſia veſtra Canonicorum vſque ad annum reſtitutioni veſtræ Eccleſiæ deputandis feciſtis, ſicut à vobis & venerabili fratre noſtro Henrico Epiſcopo veſtro noſcitur inſtituta, & ſcripto authentico confirmata: electionem quoque Decani, ſicut ad vos de iure pertinet, deuotioni veſtræ, auctoritate Apoſtolica

confirmamus, & præsentis scripti patrocinio confirmamus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Veron. vij. Idus Octobris.

LITTERA LVCII PAPÆ III. pro sepultura Episcopi & Canonicorum Baiocensis in Ecclesia Cathedrali.

Ex eodem.

LVCIVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Henrico Episcopo, & dilectis filiis Vvillelmo Decano & Canonicis Baiocensibus, Salutem & Apostolicam benedictionem. Referente dilecto filio magistro Radulfo Canonico vestro, nobis innotuit quòd cùm olim Monachi sancti Vigoris Constitutionem cuiusdam Episcopi vestri fecissent à felicis recordationis Honorio PP. prædecessore nostro, auctoritate Apostolica cõfirmari, qua sub excommunicatione constituit, ne quis Episcoporum vel Canonicorum Ecclesię vestræ alibi quàm apud Monasterium sepulturam haberet, nihilominus tamen apud Ecclesiam vestram prædecessores vestri sepulti fuerunt. Vos autem prædictam Constitutionem humiliter formidantes, super hoc muniri auctoritate Apostolica postulastis. Nos igitur precibus vestris benigniùs inclinati, excommunicationem præfatam decernentes de fratrum consilio non tenere, Apostolica auctoritate concedimus, vt tam vos quàm successores vestri apud Cathedralem Ecclesiam valeatis contradictione & appellatione postposita sepeliri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Velletri iij. Idus Aprilis.

CHARTA HENRICI II Anglorum Regis pro Abbatia de voto in Normannia.

Ex veteribus membranis Cl. V. D. d'Herouual.

Ad Epist. 66.

HENRICVS Dei gratia Rex Angliæ, & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ Iustitiariis & Bailliuis Normanniæ, salutem. Sciatis me concessisse pro amore Dei, & petitione dominæ meæ Mathildis Imperatricis, Abbatiæ sanctæ Mariæ de voto iuxta Cæsaris-Burgum, & Canonicis ibidem Deo seruientibus, quidquid iustè datum vel venditum eis fuit de meo dominio in Burgo, vel in villa. Quare volo, & firmiter præcipio, vt præfata Abbatia benè, & in pace, liberè, & quietè, cum omnibus consuetudinibus, & libertatibus suis omnia tenementa sua teneat in bosco, & in plano, & Teloneo, & Tallagio, Rouagio, & feria, & foro: & prohibeo ne quis eis vel hominibus vel rebus suis super hoc aliquam iniuriam vel grauamen faciat. T. Man. Bisech. Dapifero Regis apud Rotomagum. In cuius rei testimonium præsentibus litteris nostrum fecimus sigillum apponi. Actum apud Cæsaris-Burgum, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octauo mense Septembri.

ALIA DONATIO EIVSDEM Regis eidem Abbatiæ de voto.

Ex eodem.

HENRICVS Dei gratia Rex Angliæ, & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauensis, Archiepiscopo Rotomagensi, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Iustitiariis, Vicecomitibus & omnibus ministris ac Fidelibus Normanniæ, salutem. Sciatis me pro Dei amore concessisse, & sigilli mei munimine confirmasse Abbatiæ sanctæ Mariæ de voto, quam domina Mathildis Imperatrix mater mea proprio censu fundauit, & Canonicis ibidem Deo seruientibus Ecclesiam sanctæ Margaretæ

de Tilia cum omnibus pertinentiis ſuis, heremum ſancti Richardi cum omnibus pertinentiis ſuis, heremum ſancti Martini de prato. Similiter & quidquid Rogerius de Magneuilla tenuit, in manerio Otheuillæ. Sicut Charta eiuſdem Rogerij teſtatur, & tres partes molendini Tiolphi de Accato, dominæ matris meæ, & marram, quam tenuit Robertus Capellanus iuxta Hogam & terram de venditione Vuillelmi de Cartigneio, apud *Iorboch*, & terram apud Prædreuillam de conceſſione Vuillelmi de Braioſa. Et prætereà quaſcumque terras, vel manſuras iam dicta Abbatia & Canonici in Cæſaris-Burgo iuſtis donationibus & acquiſitionibus adepti ſunt. Quare volo & firmiter præcipio, quatenus prædicta Abbatia, quæ ratione fundationis ad meam ſpecialiter dominationem nullo mediante pertinet, & Canonici mei omnia tenementa ſua, omnes iuſtas poſſeſſiones ſuas tam Eccleſiaſticas quam ſæculares, cum omnibus libertatibus ſuis per totam terram meam, ſcilicet in burgo, in villa, in boſco, & plano, in viis & ſemitis, in aquis & piſcariis, in feriis & foris, teneant & poſſideant liberè & quietè, & pacificè, & abſque omni exactione telonei, foagij, gablagij, ſtellagij, taillagij, paſnagij, & omnis ſeruilis conſuetudinis ad me pertinentis. Teſtibus Vvaltero Rotomagenſi Archiepiſcopo, Comite Vvillelmo de Magneuilla, & Vvillelmo de Mera, & pluribus aliis apud Cadomum.

ALIA DONATIO EIVSDEM Regis eidem Abbatiæ.

Ex eodem.

HENRICVS Dei gratia Rex Angliæ & Dux Normannorum & Aquitanorum, & Comes Andegauiæ, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Baronibus, Vicecomitibus & omnibus Miniſtris & Fidelibus ſuis Francis & Anglis, & Normannis, ſalutem. Sciatis me dominæ matri meæ Matildi Imperatrici conceſſiſſe Capellaniam *de Valongnes*, cum omnibus appendiciis ſuis, ita benè, integrè, & plenariè, ſicut vnquam melius fuit tempore Henrici aui mei Regis. Præter hoc etiam quoddam membrum marrerij de ſanctæ Mariæ Eccleſia, ſcilicet nouam villetam ad dandum in perpetuam eleemoſynam Abbatiæ ſanctæ Mariæ de voto, quæ eſt iuxtà Cæſaris-Burgum, ab ipſa Domina fundata. Similiter & locum me conceſſiſſe ſciatis, ſcilicet inſulam Vuillelmi in qua ipſam Abbatiam ſitam eſſe conſtat, pro animabus Henrici aui mei & domini patris mei G. Ducis Normannorum & Andegauenſis Comitis, omniumque antecesſorum noſtrorum, pro ſalute noſtra, & ſtatu regni noſtri. Volo itaque & præcipio, quòd præfata Abbatia ita honorificè, & quietè, & liberè cum omnibus conſuetudinibus & libertatibus ſuis ſupraſcripta teneat, ſicut vlla Abbatia totius Normanniæ meliùs, & quietiùs, & liberiùs tenet. Teſtibus Herb. Abrincenſi Epiſcopo, Thoma Cancellario Regio, Man. Bileiht Dapifero Regis, Rogerio de Calleyo apud Rotomagum.

CHARTA HENRICI II. Anglorum Regis pro Abbatia de Baugeſeio vulgò *de Baugerais* Ordinis Ciſtercienſis.

Ex veteribus membranis illuſtriſſimi Domini Michaëlis de Marolles Abbatis de Villeloin.

HENRICVS Rex Angliæ, & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ, Archiepiſcopo Turonenſi & Iuſtitiariis, & omnibus Miniſtris & Fidelibus ſuis Turoniæ & Normanniæ, ſalutem. Sciatis me conceſſiſſe, & præſenti charta confirmaſſe fratribus de Baugeſeio locum de Baugeſeio, in quo habitant, & quidquis eis datum eſt, vel dabitur rationabiliter. Prætereà concedo, quòd prædicti fratres ſuſcipiant Ordinem & imitationem de Eccleſia S. Barbaræ in Normannia. Quare volo & firmiter præcipio, quòd prædicti fratres prædictum locum ſuum habeant, & teneant, & quidquid eis datum eſt, vel datum fuerit rationabiliter, in pace, & liberè, & quietè, & integrè, & honorificè, & prohibeo, ne inde aliquam faciatis iniuriam, vel contumeliam fieri permittatis. Teſtibus Hugone Abbate de Landeſio. Richardo de Hum̃ Conneſt. Richardo de Camilla. Roberto de Briet. Stephano de Turon. Gaufrido Foreſt. apud Caſtillionem in Bituria.

Sainte Barbe en Auge.

Abbaye Landais.

Chaſtillon ſur l'Indre.

ALIA CHARTA EIVSDEM Regis pro Abbatia de Oratorio vulgò *de Louroux* Andegauensis Diœcesis.

Ex eodem.

HENRICVS Dei gratia Rex Anglorum, & Dux Normanniæ, & Aquitaniæ, & Comes Andegauorum, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Iustitiariis, Vicecomitibus, Seneschallis, Præpositis, & omnibus Bailliuis, & Fidelibus suis totius terræ suæ, salutem. Sciatis me dedisse in liberam & perpetuam eleemosynam, & præsenti charta mea confirmasse Deo, & Abbatiæ de Oratorio locum de Baugeseio, cum pertinentiis suis, ad construendum ibi Abbatiam Ordinis Cisterciensis, & omnes alias donationes, quæ rationabiliter factæ sunt, vel fient ipsi loco de Baugeseio. Quare volo & firmiter præcipio, quòd prædicta Abbatia de Oratorio, & eadem Abbatia de Baugeseio locum prædictum cum omnibus pertinentiis suis, & omnes alias donationes, quæ vel eis rationabiliter factæ sunt vel fient, & omnes rationabiles perquisitiones suas habeant, & teneant benè, & in pace, liberè & quietè, integrè, & plenariè, & honorificè, in bosco & plano, in pratis & pascuis, in agris & molendinis, in viuariis & stagnis & piscariis, in viis & in semitis, & in omnibus aliis rebus ad eas pertinentibus, & cum omnibus libertatibus, & liberis consuetudinibus suis. Concedo etiam, vt Monachi Deo seruientes in Abbatia de Baugeseio, quieti sint, & firmam pacem habeant per totam terram meam de Teloneo & Passagio, & omni consuetudine ad me pertinente, de omnibus propriis rebus suis, & de Pannagio propriorum pecorum suorum in boscis & forestis meis. Testibus Gaufrido *Dure* Priore de Lochis. Vvillelmo Abbate *de Daurat*, Fratre Rogero eleemosynario meo. Stephano *de Tyron* Seneschallo Andegauensi, Willelmo *de Hostilli*. Henrico *de Muntbasun* Præposito de Lochis. Apud Bellum-locum, iuxta Lochas.

LITTERA PERQVAM apparet Heruæum Abbatem Villælupensem dedisse fratribus Ordinis Carthusiensis locum Ligeti, Henrico II. Rege Anglorum, Comite Andegauensi postulante circa annum Domini 1173.

Ex Chartulario Abbatiæ S. Saluatoris Villelupensis, pag. 125. ex dono D. Abbatis de Villeloin.

FIRMA rerum gestarum memoria scripto conseruatur, atque contentionis occasio è medio remouetur. Hanc itaque duplicem considerantes vtilitatem litteris notificare curauimus tam posteris, quàm præsentibus, quòd Dominus Henricus Abbas S. Saluatoris Villælupensis concessit cum assensu totius Capituli sui fratribus Carthusiæ locum illum, qui vulgò *Ligetum* appellatur, cum pertinentiis suis, intuitu charitatis, & precibus Domini Henrici Regis Angliæ, Ducis Normanniæ, Comitis Andegauiæ, & prece Domini Stephani Seneschalli, iure perpetuo possidendum. Ita tamen quòd Dominus Rex grauedinem Villælupensis domus diligenti animo considerans dedit Villælupensibus fratribus centum libras, & quitare fecit duos Halietos, quos ipsi de *Chepdone* debebant. Hoc autem factum est in manu Guillelmi Prioris, & fratrum, qui cum eo tunc temporis manebant, fratris Herberti, & fratris Guillelmi, & fratris Martini, & in præsentia plurimarum personarum, Mauricij Belli-loci Abbatis, & Domni Gaufredi Abbatis S. Iuliani Turonensis, præsentibus etiam Legatis ipsius Regis Stephano Seneschallo, Guillelmo *Cloët*, Archembaudo de Vindocino, Heruæo Præposito de *Lochis*, Goffrido *Besoger*, atque ingenti multitudine Monachorum; Dionysio scilicet, Arnulfo, Rodulfo, Haimerico, aliisque Clericorum & Laïcorum quamplurimis, scilicet Raginaudo de Sinapariis, Ioanne Normanno, Thoma *Raier*, Gaudrico, Odulrico, & pluribus aliis.

DONATIO EIVSDEM Regis Ecclesiæ Fontis-Ebraldi de Ponte Sacij.

Ex veteri membrana D. d'Herouual.

HENRICVS Dei gratia Rex Angliæ, & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Iusticiariis, Vicecomitibus, Ministris, & omnibus Fidelibus suis, salutem. Sciatis me concessisse & dedisse, & præsenti charta mea confirmasse Deo, & Ecclesiæ Beatæ Dei genitricis Mariæ de Fonte-Ebraldi, & Monialibus ibidem Deo seruientibus, pro salute animæ meæ & antecessorum & successorum meorum Pontem Sacij ita liberè & quietè, sicut aliquis Antecessorum meorum eundem pontem ipsi Ecclesiæ meliùs & liberiùs concessit habere: Vicariam etiam eiusdem Pontis cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus ad Comitem Andegauensem pertinentibus concedo eis & confirmo. De furto autem, & sanguine, & raptu, & de aliis omnibus forefactis concedo eis iustitiam & omnem quæstum: retenta mihi per Bailliuos meos executione justitiæ de vita & membris. Cuius quæstum omnimodum dono eisdem & concedo: & id mihi non retinui, nisi quia non est religiosarum personarum & vita vel iudicare: Sunt autem hæ consuetudines eiusdem Pontis, *&c.* Quare volo & firmiter pręcipio quod ipsa Ecclesia Fontis-Ebraldi & Sanctimoniales in ea Deo seruientes, omnia prædicta habeant, & teneant benè, & in pace, liberè, & quietè, integrè, & plenariè, & honorificè, cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus suis, sicut ea ipsis concessi, & charta mea confirmaui. Testibus Guillelmo Cœnomanensi Episcopo, Gaufrido Andegauensi Episcopo, Roberto Nannetensi Episcopo, Stephano Redonensi Episcopo, Richardo & Gaufrido filiis meis, Comite Willelmo de *Mandemst.* Falcone *de Monstach*, Seneschallo Pictauiensi, Stephano de Turonis Seneschallo Andeganensi, Mauricio *de Creon. Vegis.* Gaufrido Perticensi, Petro filio Guidonis, Willelmo de Hostili, Durando Pincer. Guilleberto Gardarobb. Apud Andeg.

COPIA FVNDATIONIS Abbatiæ Sauigniaci in Normannia.

Ex veteribus membranis D. d Herouuai.

IN Nomine Domini nostri Iesu Christi. Notum sit omnibus præsentibus & futuris quod ego Radulfus Silgeriarum dominus, pro amore Dei ac salute animæ meæ, & antecessorum ac successorum meorum, cum vxore mea amicia & filiis meis Matthæo, Francisco, Galone, Henrico, & Roberto, dono & concedo Deo & Domino Vitali Heremitæ in possessionem & Cœnobiale domicilium Monachorum Forestam de Sauigneio, sicut cingitur tribus aquis Chãba Chamberna & nigra aqua. Præterea do, concedo, & præsenti charta constituo in dotem & hæreditatem Cœnobialis domicilij præter ea, quæ Monachi inhabitantes ibi possunt acquirere, mille libratas terræ annui redditus in terra mea Silgeriaci, vbicumque & à quibuscumque voluerint, tam ex dono quàm ex emptione, quas ex tunc eisdem confirmo, sicut iam eas possiderent, volens & concedens quòd prædicti Monachi habeant in cæteris prædictis & hominibus in illis manentibus tantum ius, tantam justiciam altam & bassam, tantam dignitatem, tantam franchisiam, tantam potestatem cum omni Iure & dominio, quæ ego & antecessores mei & successores habere possemus in terra nostra Dominica; & quod ipsi Monachi & eorum homines habeant in tota terra mea, cum meis hominibus communionem generalem. Et hæc omnia prædicta ego & vxor mea & filij mei prædicti Deo reddidimus & eius seruitio dedicauimus sic ad tenendum de ipso Deo ipsis Monachis confirmauimus libera & quieta cum omni Iusticia alta & bassa ab omni consuetudine & seruitio & exactione & Curia, & homagio & coruea & contradicto, & resorto, & omnimodo quæstu penitus absoluimus: nihil nobis vel successoribus nostris in omnibus prædictis, prout dictum est, ratihabitionem omninò retinentes. Ita quòd nec nos, nec successores nostri in prædictis omnibus aliquam Iusticiam de cætero, nec in hominibus de dictis Monachis dictas terras tenentibus poterimus exercere quoquo modo &

si aliquem hominum ipsorum à nobis pro Fores-facto præsenti seu successoribus nostris arrestari contigerit, eum in statu in quo fuerit tenemur reddere sine dilation dictis Monachis, quotiens ab eisdem fuerimus requisiti; & inde iustitiam facient secundùm quod viderint expedire. Hæc donatio confirmata est, & sigilli mei Radulfi impressione munita, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo duodecimo indictione quinta Epacta vigesima octo Kalendas Februarij.

CONFIRMATIO FVNDAtionis Abbatiæ Sauigniani facta ab Henrico II. Anglorum Rege.

Ex eodem D. d'Herouual.

HENRICVS Dei gratia Rex Angliæ, & Dux Normanniæ, & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Iustitiariis, Baillíuis, Vicecomitibus, & omnibus Ministris, & Fidelibus suis, salutem. Sciatis me concessisse, & præsenti charta mea confirmasse, Ecclesiæ sanctæ Trinitatis de Sauigniaco, & Monachis ibidem Deo seruientibus, omnes subscriptas donationes, quæ eis factæ sunt, scilicet, ex dono Radulfi Silgeriarium domini, Forestam Sauigniaci, sicut cingitur tribus aquis, Chamba, Chamberna, & nigra aqua, *&c.* Omnes has terras, omnesque eleemosynas, quæ hîc enumeratæ sunt, & omnes alias, quas possident, & quas Deo propitio tam ex dono quàm ex emptione poterunt acquirere, concessi, vt dictum est, Ecclesiæ & Monachis Sauigniaci, liberas & quietas, cum omni Iustitia alta & bassa, & Iure, & dominio, ab omni seruitio & consuetudine absolutas, & ipsam Abbatiam & omnes possessiones ad eam pertinentes, & omnes homines eorum vbicumque sint, & de cuiuscumque dono sint, in tota terra mea assumpsi in manu, & custodia, ac protectione mea, sicut dominicas & proprias eleemosynas meas: & ideò volo, & præcipio, & firmiter constituo, vt eadem Abbatia & Monachi, & Fratres, & famuli eorum, & homines, & omnes res ad ipsos pertinentes, per totam terram meam acquisitam, & acquirendam à me & à successoribus meis, habeant firmam pacem, & perfectam libertatem, & omnem quietantiam in mari, & in terra, in bosco, & in plano, ab omni consuetudine, & seruitio, & exactione, sicut eleemosynæ Deo dedicatæ, pro remissione peccatorum nostrorum, & redemptione animarum nostrarum. Quare volo, & firmiter præcipio, quòd Abbatia prædicta de Sauigniaco, & Monachi in ea Deo seruientes, hæc ista & omnia alia quæ nunc possident tam ex dono, quàm ex emptione à quibuscumque, & ea quæ in futurum rationabilibus modis, Deo propitio, poterunt acquirere, habeant, & in perpetuam eleemosynam retineant, cum omni Iustitia alta & bassa, & omni Iure & dominio, cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus, & quietantiis suis, ita quòd omnia prædictis Monachis & eorum hominibus pertinentia, & quieta de omni teloneo & passagio & pontagio, pasnagio, cohuagio, pallagio, seruitio, hominagio, hostico, taillia, & omni auxilio tam assueto, quàm non assueto, & omnimodo quæstu & querela, & omni alia consuetudine & seruitio, & exactione per totam terram meam, in Ecclesiis, & Decimis, & terris, & hominibus, in bosco, & in plano, in pratis, & pascuis, in aquis, & molendino, in viuariis, & stagnis, & garennis, & piscariis, & mariscis, in bricheminis, & semitis, & omnibus aliis locis, & aliis rebus, cum omnibus libertatibus, & liberis consuetudinibus suis, in villis, & castris, ita benè & in pace, liberè & quietè, & honorificè, sicut propria dominica mea, & sicut eleemosyna Deo dedicata, pro remissione peccatorum meorum, & omnium antecessorum ac successorum nostrorum: & nihil nobis vel successoribus nostris in omnibus præter diuinam retributionem retinentes, & quod ad nostram et successorum nostrorum pertinebunt successionem. Et est sciendum, quòd ego concessi ex dono meo proprio prædictis Monachis de Sauigniaco quòd possint tradere suas terras ad qualescumque consuetudines voluerint. Et poterunt suos homines se vbicumque voluerint, & in quamcumque partem terræ suæ conuenire, quotienscumque sibi viderint expedire, nonobstantibus patriarum consuetudinibus quibuscumque. Hæc autem mea confirmatio atque concessio facta est anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo septimo, anno scilicet Regni mei Angliæ tertio, Ducatus vero Normanniæ octauo

testibus his Magistro Valtero de Const. Oxenef. Archid. Rad. Herefordensi Archidiacono, Magistro Iocelino Cestriensi Archidiaconis, Wuillelmo filio Seneschalli Normanniæ Radulf. de fil. Seherio *de Quincy*, Bertrando *de Verdun*, Willelmo De Solaciis, Reginaldo *de Paueillie*, Vling. *de Mornist*, & multis aliis apud Dom. Frontem.

ALIA CONFIRMATIO ejusdem Regis pro fundatione Sauigniaci.

Ex eodem D. d'Herouual.

HENRICVS Dei gratia Rex Angliæ, & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ, Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus, Iusticiariis, Bailliuis, Vicecomitibus, Præpositis, Ministris & omnibus Fidelibus suis totius terræ suæ, salutem in nomine Domini nostri Iesu Christi. Notum sit vobis præsentibus atque futuris, quòd ego pro amore Dei & salute animæ meæ, & ad animæ patris ac matris meæ, & vxoris meæ, & liberorum ac filiorum meorum, & omnium antecessorum, atque successorum meorum, atque omnium fidelium Christianorum concessi Ecclesiæ sanctæ Trinitatis de Sauigneio, & Richardo Abbati & Monachis ibidem Deo seruientibus in perpetuam eleemosynam omnes terras omnesque eleemosynas, atque quietantias, quas antecessores mei & homines eorum donauerant eidem Ecclesiæ atque concesserant, & eandem Ecclesiam, cum omnibus rebus ad ipsam pertinentibus assumpsi in manu & custodia, ac deffensione mea, sicut propria Abbatiana, & dominicam eleemosynam meã, & vt omnes posteriores ad eandem Ecclesiam pertinentes firmiter ac stabiliter, & absque omni dubitatione, in perpetuum confirmarentur, & in præsenti tempore, atque futuro liberè & quietè, ac securè, & ab eadem Ecclesia tenerentur, ac possiderentur volui, vt in hac præsenti charta nominatim asscriberentur atque confirmarentur, & sic ad notitiam successorum nostrorum, & ad vtilitatem possidentium, saluæ & integræ in perpetuum conseruarentur. Concessi itaque Forestam Sauigniensem, sicut cingitur tribus aquis Chamba scilicet & Chamberna, ac nigra aqua, cum omnibus pertinentiis suis, quæ foresta est prima possessio eiusdem Ecclesiæ: vnde, & ipse locus nomen accepit, vt Sauigneium vocaretur, quam forestam possidet eadem Ecclesia ex dono Radulfi de Fulgeriis, & Henrici filij eius, & ex concessione Stephani Comitis Moritonij, & Henrici Regis Angliæ, *&c.* omnes has terras, omnesque eleemosynas, quæ hîc enumeratæ sunt, & omnes alias, quas omnibus iustis modis poterunt acquirere, concessi, vt dictum est, Ecclesiæ & Monachis Sauignei, liberas & quietas, & ab omni seruitio & consuetudine absolutas ad ipsam Abbatiam, & omnes possessiones, ad eam pertinentes vbicumque sint, & de cuiuscumque dono sint, in tota terra mea, assumpsi in manu, & custodia, ac protectione mea, sicut dominicas & proprias eleemosynas meas, *&c.* Hæc autem nostra constitutio atque confirmatio facta est anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo septimo, anno scilicet Regni mei Angliæ tertio, Ducatus verò Normanniæ octauo.

CHARTA FVNDATIONIS Abbatiæ de Blanca-landa.

Ex membranis D. d'Herouual.

RICHARDVS de Haya, & Matildis vxor eius, omnibus suis, & amicis Normanniæ & Angliæ, salutem & dilectionem. Notum sit vestræ dilectioni, & omnium tam præsentium quàm futurorum vniuersitati, quòd nos in propria hæreditate nostra in loco, qui Blanca-landa vocatur, vnum Monasterium fundamus, in honore Domini nostri Iesu Christi & beatæ Genitricis eius, & sanctissimi Confessoris Nicolaï, ibique Conuentum Canonicorum ad seruiendum Deo, in Ordine Præmonstratensi constituimus, quibus ad nutritum & vestitum pro redemptione animarum nostrarum, successorum, & omnium antecessorum nostrorum de paruitate nostra, hæc subscripta concedentes in perpetuam eleemosynam per manum domini Richardi Constantini Episcopi Domino consecramus, Willelmo de Guono, & Richardo filio eius, Nicolao de

Haya meo nepote concedentibus & super altare præfati Monasterij manibus propriis nobiscum offerentibus, ipsum videlicet locum, in quo fundatum est Monasterium cum omnibus adiacentibus suis, *&c.* Hæc itaque præscripta, præsente Clero, & populo & approbante, donauimus huic nostro Monasterio sancti Michaëlis de Blanca-landa, nihil omninò in omnibus literis retinentes, sed ab omni Iure, & Dominio, & secularium consuetudinibus, querela, & exactione ad nos pertinentibus libera & absoluta, super altare offerentes per manum Episcopi Richardi Constantini, excepto opere excluso in terra *Paraner*, de Bosseuilla & in terra Vgonis *Camri* de Chatouilla, quæ mazura & costumas suas quietas habet in foresta, & excepta molta hominum de terra Richardi Clerici apud Austremensuram, & opere excluso, Testibus Richardo Constantino Episcopo, Willelmo Abbate Montisburgi, Roberto *de Perdot*, Renaldo *de Maisuel*, Richardo *Auenel*, & multis aliis. Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo quarto.

CONFIRMATIO EIVSDEM fundationis per Henricum II. Regem Anglorum.

Ex eodem D. d'Herouual.

HENRICVS Rex Angliæ & Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauensis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, & Ministris omnibus suis, & omnibus Fidelibus suis, salutem. Sciatis me concessisse & confirmasse in perpetuam eleemosynam Deo, & Ecclesiæ sancti Nicolaï de Blancalanda, & Canonicis ibidem seruientibus Abbatiæ, in Ordine Præmonstratensi Deo seruientibus, quidquid eis rationabiliter & iustè collatum est, videlicet has subscriptas eleemosynas quas Richardus de Haya, & Matildis vxor eius supradictæ Ecclesiæ fundatores & Radulfus de Haya Richardi nepos, Willelmus de Verna, & Richardus filius eius eidem Ecclesię contulerunt, ipsum videlicet locum qui Blanca-landa dicitur, vbi fundata est Ecclesia cum omnibus adiacentibus suis, *&c.* Vt hæc omnia subscripta, & quidquid in futurum, & àquibuscumque rationabiliter præfatæ Ecclesiæ fuerint collata, firma, & illibata permaneant, regia auctoritate confirmo, & confirmata in regnum post me continuè protegenda & confirmanda commendo. Teste Rothrodo Episcopo Ebroïcensi, & Arnulfo Episcopo Lexouiorum, & Philippo Episcopo Baiocensi, & Richardo Episcopo Constantiæ, & Roberto de Nouoburgo. Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo septimo.

LITTERA VVALTERI ROtomagensis Archiepiscopi, qua Decimam de Diepa & Botellis, dat Capitulo Rotomagensi.

Ex veteri scheda D. d'Herouual.

Ad Epist. 124.

OMNIBVS Christi Fidelibus ad quos præsens scriptum peruenerit, Walterius Dei gratia Rotomagensis Archiepiscopus, salutem in Domino. Iustum est, vt prospera communicent, qui aduersa communiter sunt perpessi. Qui enim passionis fuere consortes, consolationis esse non debent aliquatenùs inexpertes. Quoniam igitur charissimi filij nostri Ecclesiæ nostræ Rotomagensis Canonici, dum pro tuendo Ecclesiæ nostræ patrimonio contra .... & Præsides magnis expensis, grauissimis sudoribus, & periculis certaremus, nobiscum in tentationibus nostris viriliter & fideliter permanserunt, dignum & iustum est, vt quod de laborum nostrorum prouentibus, auxiliante Domino, nostris vtilitatibus in perpetuum accreuit, non sit eis penitus alienum; sed qui in parturiendo nobis condoluerunt, partus nostri fructu pariter & lætitia iucundentur. Inde est, quòd de omni redditu & prouentu, quem de Dieppa & Botellis, & earum pertinentiis singulis annis vel nos vel successores nostri futuris temporibus ad vsus proprios consequemur, concessimus eisdem Canonicis nostris anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo octauo, in puram & perpetuam eleemosynam, & donauimus decimam partem integrè recipiendam singulis annis in festo B. Romani Confessoris Patroni nostri, diuidendam fratribus, qui ad diem obitus nostri officium pro nobis anniuersaria consuetudine celebrarent. Interim autem dum viuentes

essemus, ipsi Canonici qui ad solemnitatem prædicti Confessoris conuenirent, eandam decimam reciperent æquis portionibus inter se more communi diuidendam. Verùm quia difficile esset præfatam decimam integrè persolui vno termino, maximè circa anni principium, statuimus de communi eorumdem Canonicorum consensu, vt eadem decima quatuor terminis persoluatur, videlicet quarta pars in Natali Domini; alia quarta pars in Pascha; alia quarta pars in Natiuitate Beati Ioannis Baptistæ; & alia quarta pars in Festo sancti Michaëlis Archangeli, quamdiu vixerimus in Festo iam dicti Confessoris; sicut præassignatum est, dictis Canonicis diuidenda. Postquàm verò nos in fata concedere contigerit, statuerunt iidem Canonici se quater in anno diem obitus nostri anniuersarium celebraturos, & in vnoquoque illorum quartam partem decimæ Canonicis qui intererunt, æquis partibus diuisuros. Si itaque prædictæ villæ tradantur ad firmam, decreuimus vt firmarij præassignatis terminis decimam reddant Canonicis memoratis, & si in aliquo terminorum eandem decimam ad plenum non soluerint, ipsi pœnam decem librarum vsualis monetæ incurrant dictis Canonicis persoluendam, sed per nos vel per successores nostros iustitiandam. Si verò easdem villas in manu nostra tenuerimus, & ita liquidò non potuerint prouentus & redditus æstimari, eorum æstimatio quatuor Legalium virorum earumdem villarum arbitrio relinquetur, qui iurati bona fide summam totius redditus & prouentuum declarabunt, & sic æstimata eisdem Canonicis statutis sine contradictione reddetur sub pœna decem librarum, sicut prædictum est, interueniente nostro, vel successorum nostrorum Seneschallo, vel aliquo Balliuo ad prædictorum redditúum, & prouentuum susceptionem deputato, si in aliquo prædictorum terminorum in solutione cessauerint, vel in toto, vel in parte. Quia verò post tempus donationis prædictæ, noui prouentus tam in molendinis, quàm in rebus aliis prædictarum villarum redditibus accreuerunt, ne quis sub tali verborum scrupulositate suggerat exinde decimam præfatis Canonicis non deberi, nos eam dubitationem, licet superuacuam absoluentes, decreuimus tam eorumdem prouentuum, quàm aliorum, quę in posterum eisdem villis, Deo dante, accrescent, decimam eisdem Canonicis esse integrè conferendam: cùm non incongruum sit vnam & eandem substantiam duplici quodam modo iure censeri. Vt autem hæc nostra donatio firma & stabilis in perpetuum perseueret, nec aliquorum possit machinatione conuelli, eam præsentis scripti & sigilli nostri patrocinio dignum duximus communire. Nos autem de misericordia Dei, & Beatæ Mariæ genitricis eius meritis, & B. Patroni nostri Romani confisi, omnes illos anathematisamus, & maledicimus; vtinam & indignationem omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ, & Beati Romani, & omnium Sanctorum incurrant, quicumque prædictam donationem nostram & confirmationem attentauerint violare. Nihil hîc de nouo statuentes, sed prolatam tempore donationis factæ sententiam renouantes. Datum Rotomagi per manum Roberti de sancto Nicolao Cappellani nostri & Canonici Rotomagensis 6. Calend. Octobris. Testibus, venerabilibus Fratribus nostris Episcopis Normanniæ, Roberto Baiocensi, Willelmo Abrincatensi, Luca Ebroicensi, Siluestro Sagiensi, Iordano Lexouiensi, Viuiano Constantiensi, qui ad petitionem nostram præsenti chartæ sigilla suã apposuerunt: Richardo Rotomagensis Ecclesiæ Decano, Rogerio Cantore, Magistro Simone Cancellario, Richardo *Haynim*, Magistro Gilleberto *de Marleis*, Canonicis Rothomagens. & multis aliis testibus.

LITTERA ODONIS EPISCOPI Parisiensis, pro abolendo Festo Fatuorum, & restituenda solemnitate Circumcisionis Domini.

Ex Chartulario Illustrissimi Domini Ioannis Baptistæ de Contes, Decani Ecclesiæ Parisiensis. Charta 156.

ODo Dei gratia Episcopus H. Decanus, R. Cantor Mauricius, Heimericus, & Odo Archidi aconi, Galo succentor, Magister Petrus Cancellarius, & Magister Petrus de Corbolio Canonicus Parisiensis, omnibus ad quos præsens scriptum peruenerit æternam in Domino, salutem. Cùm Dominus Petrus S. R. Ecclesiæ Titulo sanctæ Mariæ in viâ latâ Cardinalis in partibus Gallicanis Legationis officio fungeretur super corrigendis quibusdam, quæ in

Ad Epist. 126.

Ecclesiâ Parisiensi audierat corrigenda, mandatum suum nobis sub hâc formâ porrexit. Venerabili in Christo Patri & amico charissimo Odoni Dei gratiâ Episcopo, & dilectis suis H. Decano, R. Cantori, Mauricio, Hamerico, & Odoni Archidiaconis, G. Succentori, Magistro P. Cancellario, & Magistro P. de Corbolio Canonico Parisiensi, P. Diuinâ miseratione sanctæ Mariæ in viâ latâ Diaconus Cardinalis, Apostolicæ sedis Legatus, salutem & sinceræ dilectionis affectum. Quantò nobilis Parisiensis Ecclesia in regni capite & vrbe tam celebri constituta, de cuius plenitudine omnes accipiunt, puriores radios circumquaque diffundit, & vbique terrarum famosiùs prædicatur; tantò ad ordinandum ipsius Ecclesiæ statum, & extirpandum penitùs quod ibidem sub prætextu prauæ consuetudinis inoleuit, vberiorem oportet maturitatem & diligentiam adhiberi, vt de cuius fonte ferè ad vniuersa mundi climata scientiæ riuuli deriuantur, vitæ & honestatis poculum degustatur: & vbi litteraturæ viget Magisterium, ibi morum elegantia reluceat cæteris ad exemplum. Sanè cùm in partibus Gallicanis legationis officium exequentes, in ipsis visitationis nostræ primordiis ad eandem Ecclesiam venissemus, ex fideli relatione quamplurium didicimus, quòd in Festo Circumcisionis Dominicæ in eâdem Ecclesiâ tot consueuerunt enormitates, & opera flagitiosa committi, quòd locum sanctum, in quo gloriosa Virgo gratam sibi mansionem elegit, non solùm fœditate verborum, verùm etiam sanguinis effusione plerumque contingit inquinari; & eatenùs adinuentio tam pernitiosæ temeritatis inualuit, vt sacratissima dies, in quâ mundi Redemptor voluit circumcidi, Festum Fatuorum nec immeritò generaliter consueuerit appellari. Attendentes igitur, quòd in eis diebus calamitatis & luctus, quos turbatio temporum & terrarum, & præcipuè desolatio Terræ Orientalis, grauiori perfudit amaritudine, potiùs debemus orationibus & lacrymis indulgere, quàm huiusmodi vanitatibus & turpitudinibus deseruire: volentes etiam à sanctuario Domini omnem spurcitiam, & occasionem contaminationis excludere, auctoritate legationis quâ fungimur, districtiùs inhibemus, ne in Ecclesiâ vestrâ de cetero in præscriptâ solemnitate à quibuslibet aliquid attentetur, quod Clericalem professionem non deceat, aut videatur Dei reuerentiæ derogare; sub interminatione Anathematis prohibentes, ne deinceps sub consuetâ enormitate eadem agatur solemnitas. Vobis quoque eadem auctoritate districtè præcipiendo mandamus, vt in hac parte Dei timorem, & solam honestatem habentes præ oculis, ita prædictam solemnitatem, dilatione & occasione cessantibus, ordinare, & quod resecandum videritis, resecare curetis; ne circa cultum Ecclesiæ, vel statum Clericum aliquid possit honestati contrarium deprehendi. Si quis autem contra formam vobis super hoc constitutam temeritate qualibet venire præsumpserit, ipsum nostra freti auctoritate, ab officio & beneficio, & insuper ab introitu Chori & Capituli suspendatis, & tādiu pro suspenso habeatis, suspensionem Capitulo denuntiantes, donec de præsumptione suâ satisfactionem exhibeat competentem. Nihilominùs etiam omnes illos eidem sententiæ vinculo præcipimus innodari, qui se occasione prohibitionis huius aut constitutionis vestræ à seruitio Ecclesiæ in Vigiliâ vel in die solemnitatis eiusdem malitiosè duxerint subtrahendos. Quòd si omnes his exequendis nequiuerint interesse, aut si fortè, quod absit, aliquis, vel aliqui vestrum etiam præsentes se super his discordes exhibuerint, vos Frater Episcope, cum Decano & reliquis de prænominatis quod vobis iniungimus, adimplere celeriter & exequi procuretis. Nos igitur intellecto & cognito quòd præscripta solemnitas Dominicæ Circumcisionis minùs regulariter ageretur, volentes in statum Canonicum reuocare quod in scandalum Ecclesiæ temerè noscitur pullulasse, auctoritate præfati Legati, adhibitâ maturitate consilij, supradictam solemnitatem ordinauimus in hunc modum. In Vigiliâ festiuitatis ad Vesperas Campanæ ordinatè sicut in duplo simplici pulsabuntur. Cantor faciet matriculam in omnibus ordinatè; Rithmos, personas, luminaria herciarum nisi tantùm in rotis ferreis, & in pennâ, si tamen voluerit ille qui cappam redditurus est, fieri prohibemus; statuimus etiam ne Dominus Festi cum Processione vel cantu ad Ecclesiam adducatur, vel ad domum suam ab Ecclesia reducatur. In Choro autem induet cappam suam, assistentibus ei duobus Canonicis Subdiaconis, & tenens baculum Cantoris, ante-

quàm incipiantur Vesperæ, incipiet Prosam *Lætemur gaudiis*: quâ finita Episcopus, si præsens fuerit, vel Decanus absente Episcopo, vel Capellanus Episcopi, vtroque absente, incipiet vesperas ordinatè & solemniter celebrandas: hoc addito, quòd Responsorium & *Benedicamus*, in triplo, vel quadruplo, vel organo poterunt decantari; alioquin à quatuor Subdiaconis indutis Cappis sericeis Responsorium cantabitur. Completorium ordinatè & solemniter cantabitur. Pulsato autem vnico Classico ante Matutinos, sicut in summis solemnitatibus, Matutini ab Episcopo, vel Decano, vel Capellano incipiantur ordine debito consummandi, hoc adiecto, quòd tertium & sextum Responsorium in organo, vel in triplo, vel in quadruplo cantabuntur. Cantor Matutinorum Responsoria ordinabit. Missa similiter cum cæteris horis ordinatè celebrabitur ab aliquo prædictorum, hoc addito, quòd Epistola cum *Farsiâ* dicetur à duobus in Cappis sericeis, & postmodùm à Subdiacono: nihilominùs perlegetur Responsorium & *Alleluya* in triplo, vel quadruplo, vel organo in Cappis sericeis cantabuntur, & erunt in Missa quatuor procedentes. Vesperæ sequentes sicut priores à *Lætemur gaudiis* habebunt initium: & cantabitur *Lætabundus*, loco Hymni. *Deposuit* quinquies ad plus dicetur loco suo; & si captus fuerit baculus, finito *Te Deum laudamus*, consummabuntur Vesperæ ab eo, à quo fuerint inchoatæ. Vltimum similiter Completorium ordinatè dicetur. Per totum Festum in omnibus horis Canonici & Clerici in stallis suis ordinatè & regulariter se habebunt. Inhibemus igitur ne ordinationem istam aliquis perturbare præsumat: & qui eam obseruare noluerit, sententiam incurrat in præmisso Authentico Domini Cardinalis expressam. Vt autem institutio ista firmior imposterùm perseueret, eam præsenti scripto sigillorum nostrorum impressione munito commendari fecimus. Actum anno Incarnati Verbi millesimo centesimo nonagesimo octauo.

ALIA LITTERA EIVSDEM Odonis Parisiensis Episcopi, pro solemnitate Circumcisionis Domini, & Sancti Stephani.

Ex magno Pastorali Parisiensi.

ODo Dei gratia Parisiēsis Episcopus, omnibus ad quos pagina præsens peruenerit, in Domino salutem. Ad hoc nos licèt immeritos, in huius prælationis officio dispensatio voluit diuina constitui, vt ad diuini cultus amplificationem studiosiùs debeamus intendere, & quæ contra honestatem Ecclesiasticam in domo Domini minùs regulariter pullulasse nouerimus, extirpare. Cùm igitur Dominicæ Circumcisionis veneranda solemnitas olim in Ecclesia Parisiensi minùs regulariter ageretur, & sub prætextu malæ consuetudinis ad tantæ dissolutionis esset redacta perniciem, quòd plerumque ipsa die enormitates abominabiles, & opera contingeret flagitiosa committi; tandem Domino Petro sanctæ Mariæ in via lata Diacono Cardinali tunc in partibus nostris legationis officium exequente, cùm ei de prædictis excessibus & enormitatibus constitisset, solemnitatem ipsam per nos & quosdam de maioribus Ecclesiæ nostræ voluit ordinari. Nos igitur cum prædictis mandato præfati Cardinalis deuotiùs assurgentes, & à Sanctuario Domini totius dissolutionis cupientes eliminare materiam, prædictam festiuitatis Circumcisionis, in qua & actus nostri debent & labia circumcidi, ordinare curauimus, & quæ resecanda credimus, resecare, sicut in scripto authentico super hoc composito, & tam nostro quàm prædictorum sigillis munito pleniùs continetur. Ad hoc quoniam festiuitas Beati Protomartyris Stephani eiusdem ferè subjacebat dissolutionis, & temeritatis incommodo, nec ita solemniter, sicut decebat, & Martyris merita requirebant, in Ecclesia Parisiensi consueuerat celebrari: Nos qui eidem Martyri sumus specialiùs debitores, quoniam in Ecclesia Bituricensi patronum habuerimus, in cuius gremio ab ineunte fuimus nutriti: de voluntate & assensu dilectorum nostrorum Hugonis Decani, & Capituli Parisiensis festiuitatem ipsam

ipsam ad statum reducere regularem, eamque magnis Ecclesiæ solemnitatibus annumerare decreuimus; statuentes vt in ipso festo tantum celebritatis agatur, quantum in ceteris festis annualibus fieri consueuit. Volentes igitur vt ex prædictis institutionibus eiusdem Ecclesiæ seruitoribus non solùm spirituale commodum, sed etiam temporale proueniat, in signum deuotionis, & ob ipsius Protomartyris reuerentiam, singulis Canonicis Parisiensibus, vel Clericis maiori altari seruientibus, qui in Natali S. Stephani matutinis interfuerint, sex denarios Paris. singulis verò Clericis Chori non Canonicis quatuor denarios, singulis autem pueris Chori duos denarios, singulis etiam Clericis, qui in Missa responsum vel *Alleluya*, in organo triplo seu quadruplo decantabunt, sex denarios Paris. benignè conferimus in præpositura nostra Parisiensi in perpetuum percipiendos. In festiuitate verò Circumcisionis singulis Clericis Chori non Canonicis, qui Matutinis interfuerint, tres denarios Paris. singulis verò pueris Chori, duos denarios annuatim in redditibus Capituli Parisiensis percipiendos donamus, & in perpetuum habendos concedimus, & successores nostros ad soluendos reditus supradictos in perpetuum obligamus. Verumtamen si prædictas solemnitates ad antiquam enormitatem, vel inordinationem (quod Deus auertat) reduci fortè contingeret, tam nos quàm successores nostri ab eorum solutione reddituum penitus essemus immunes. Vt igitur quod pro diuini cultus augmento statuitur perpetuo robore conualescat, præsens scriptum ad firmitatem maiorem fieri & sigilli nostri præcepimus impressione muniri. Actum anno Incarnationis Verbi 1199. Pontif. nostri anno tertio.

LITTERA PETRI CAMBII Dei gratia Parisiensis Episcopi pro solemnitate Circumcisionis Domini, & Sancti Stephani.

Ex eodem Pastorali.

PETRVS Dei gratia Parisiensis Episcopus, dilectis filiis Hugoni Decano & Capitulo Parisiensi in perpetuum. Quod pro vtilitatis Ecclesiasticæ & diuini cultus statuitur incremento, perpetuo dignum est robore communiri, ne processu temporis malitia cuiuslibet valeat eneruari. Ad vniuersorum itaque notitiam volumus peruenire, quòd felicis memoriæ Dominus Odo quondam Parisiensis Episcopus prædecessor noster enormitates quasdam eliminare desiderans, quæ sub prætextu prauæ consuetudinis in Parisiensi Ecclesia pullularant Festum Dominicæ Circumcisionis, & Natale S. Stephani Protomartyris ad statum decreuit reducere regularem, & solemniter instituit celebrari; singulis autem Canonicis & Clericis maiori altari seruientibus, qui in Natali B. Stephani Matutinis intererunt, sex denarios Paris. singulis verò Clericis Chori non Canonicis quatuor denarios, singulis etiam pueris Chori duos denarios, & singulis Clericis, qui in Missa responsorium vel *Alleluya*, in organo triplo, seu quadruplo decantabunt, sex denarios benignè contulit & concessit, in præpositura nostra Parisiensi annuatim quietè & liberè percipiendos. In festiuitate autem Circumcisionis singulis Clericis Chori non Canonicis tres denarios Parisienses, & singulis pueris duos denarios in reditibus capitij perpetuò percipiendos liberaliter assignauit. Dedit etiam in perpetuam eleemosynam Capitulo Parisiensis Ecclesiæ stationem de pane & vino & carnibus porcinis annuatim in festo Pentecostes à Parisiensi Episcopo, qui pro tempore fuerit, persoluendam; & statuit vt quilibet Canonicorum S. Dionysij de passu eadem die dimidiam percipiat stationem. Concedit insuper & concessit Capitulo Paris. sexaginta solidos paris. in censu de Brunello singulis annis percipiendos in die anniuersarij sui, prout ordinauit, distribuendos. Ad hæc Præbendam & Vicariam quam Ecclesia sanctæ Genouefæ, in Ecclesia Parisiensi habere solebat, quam idem Episcopus acquisiuit Capitulo Parisiensi; concessit pariter & quittauit, vt tam de Præbenda quàm de Vicaria pro sua disponerent voluntate. Præthereà octo matricularios de assensus voluntate Capituli in Ecclesia Parisiensi instituit, & ad eorum sustentationem tam ipse quàm Capitulum certa & perpetua deputauit. Decimas etiam omnium Noualium faciendorum, seu iam factorum quæ nondum aliis erant assignatæ, in omnibus locis Parisiensis Diœcesis, in quibus Ecclesia Parisiensis decimationem habebat, vel habitura erat, Capitulo

& Ecclesiæ in perpetuum quietè & liberè possidendas concessit, & liberaliter erogauit, saluo iure alterius Ecclesiæ, quæ in eodem territorio partem decimationis haberet. Præterea quam emerat apud *Buc* in ius & proprietatem Capituli pia donatione transfudit ad denarios matutinales in festo B. Bernardi distribuendos. Cæterùm assignauit Ecclesiæ & Succentori Parisiensi, & contulit ad Mandatum faciendum in Cœna Domini vnum modium Bladij ad mensuram Paris. medietatem Hibernagij & medietatem Mareschiæ, apud Herebleium in blado quod acquisierat & habuerat à Monachis B. Dionysij: ita quòd si Abbas & Monachi B. Dionysij bladum illud Episcopo Parisiensi alibi assignarent, Succentor prædictum modium bladi ibi perciperet, vbi Bladus Episcopi assignaretur. Donauit insuper Clericis matutinalibus partem illam, quã percipiebat in oblationibus crucis quæ proueniunt in sexta feria, in Passione Domini, videlicet medietatem omnium oblationum. Nos itaque præscriptas donationes, & concessiones, & institutiones approbantes & ratas habentes, ipsas per præsentis scripti paginam confirmamus, & sigilli nostri munimine roboramus, easque perpetuò manere decernimus & præcipimus inconcussas. Datum Parisiis, anno Incarnationis Dominicæ 1208. Pontificatus nostri ann. 1.

COPIA CVIVSDAM Epistolæ à venerabili facultate Theologiæ studij Parisiensis, Prælatis & Capitulis Ecclesiarum Regni Franciæ transmissæ, ad detestandum, condemnandum, & omninò abolendum quemdam superstitiosum & scandalosum ritum, quem quidam FESTVM FATVORVM vocant, qui à ritu Paganorum & Infidelium Idololatrarum initium & originem sumpsit.

Ex Cod. MS. Abbatiæ Cisterciensis à Domino Iacobo de Lannoy, eiusdem Abbatiæ Nouitiorum Magistro, ad D. Lucam d'Achery Benedictinum transmisso, qui mihi illum communicauit.

VNIVERSIS Ecclesiarum Prælatis, & earum venerabilibus Capitulis vbilibet constitutis, humilis sacræ Theologiæ Facultas studij almæ Vniuersitatis Parisiensis, honorem & debitum Christianæ pietatis obsequium. Zelus cultus diuini atque multorum fidelium clamor, necnon quorundam Episcoporum querulosa requisitio nos inducunt & impellunt sub breui Epistola describere quantùm abhorreamus, quantumque detestemur illum cuiusdam festiuitatis ritum, quem sui compositores FESTVM FATVORVM vocant. Et quamquam ex sacræ Scripturæ testimoniis, tam veteris quàm noui Testamenti, quibus Deus ab omni spurcitia templum suum ac Ministros mundos esse & sanctificatos districtissimè mandauit, tale festiuitatis gurgustium, quo Sacerdotes & Clerici interiori & exteriori spurcitia se polluunt, Templumque Dei & Ecclesias fœdant, facillimum sit reprobare; tamen quia huius rei patratores se consuetudinis lege protegere conantur, ac inde pertinaciter suis Superioribus resistunt, maiori acriorique opus est reprehensione, & tanta, quòd correptionis acerbitas contumaciam talium pertinacium frangat & superet. Quocirca quid in hac re sentimus breuiter & succinctè declarauimus, quatenùs Prælati studiosiùs & audentiùs à suis subditis, etiam per cauterium duræ punitionis, si sit opus, hunc pestiferum ritum depellant.

Et primò quid de eius origine censemus. Porrò à Gentilibus venit hæc spurcitia, atque de reliquiis Gentilitatis est hæc festiuitas, licèt Festum Fatuorum à suis fautoribus intituletur. Certum est enim, vt annales tradunt historiæ, quòd nationes Gentium, quæ verum Deum ignorabant, multis dæmonum fraudibus ludificatæ, atque variis passionum desideriis agitatæ, in superfluas & superstitiosas culturas vanitatum trahebantur. Nec mirum, cùm nullam fidei circumcisionem haberent. Hinc statuas dæmonibus dicatas coluerunt: hinc Principes se deificare existimantes in hominum memoria diabolica fraude delusi, Idola sibi similia, quibus vt Dij repræsentarentur populis, colenda statuerunt; & insuper vt stolidus populus ad cultum sui idoli magis alliceretur, nomenque eorum diutiùs maneret, certis in mensibus & diebus solemnitates festiuitatum sibi per ludos secundùm desideria carnis dicatarum iuuenibus populis imposuerunt, in quibus nulla deformitas, nullum vitium, nullumque flagitium reprehendebatur: sed vt occurrebat phantasiæ, vnicuique

licebat agere. Inde vero stupra & prostibula, & alia inenarrabilia scelerum monstra palam & impunè fiebant. Quinimò in illis festis Sacerdotes idolorum, vt abundantiùs populum ad idolum erectum excitarent maiori furia, monstruositates præ aliis debacchabantur, sicut factum in festo Bachi narrant Poëtæ, sic in principio Maij festum Veneris & Daphnis, sic in Februario festum Plutonis & Proserpinæ, sic in Kalendis Ianuarij festum spurcissimi Iani, sic in quamplurimis festis arborum Dianæ dicatarum & plantatarum; & de multis aliis in quibus enormitates permaximæ committebantur.

Procul dubio, inde venit origo huius ritus nefarij, hæc est nascentia illius corruptelæ, quam consuetudinem vocant, hæc est amaritudinis radix venenata, quæ sursùm germinans frondes nemorosas expandit, sub quibus iuuentus luxui dedita enormitates carnis obnixè prosecuta est, & continuauit: quas enormitates culter fidei, & veri Dei cultus à Christianis indubiè circumcidere debet, quoniam non est verè fidelis Christi qui talibus inhæret. Sic enim Beatus Apostolus Paulus quosdam Corinthios notat à fide lapsos, eò quod post susceptum baptisma huiusmodi festiuitates obseruabant: *Timeo*, inquit, *ne frustrà laborauerim in vobis, quia obseruatis dies.* Glossa, id est, superstitiones & solemnitates Gentilium. Et Beatus Augustinus in Sermone de Circumcisione, tales ritus Gentilium & eorum sequelas in Christiano populo exprobrans, ita loquitur: Qui de Paganorum consuetudine aliquid obseruare voluerint, timendum » est ne nomen Christianum eis prodesse » non possit: qui etiam stultis hominibus » sic ludentibus aliquam humanitatem » impenderit, peccati eorum participem » se esse non dubitet: Vobis autem, fra» tres, non sufficiat quod malum hoc non » facitis: sed vbicumque fieri videritis, ar» guite, corripite & castigate. Hæc Augustinus. Ea propter quàmplures Episcopi sanctissimi contra hæc festa sicut contra execrationes Christianorum processerunt, & à finibus Christianitatis ea repellere toto posse conati sunt. Vnde factum est per labores eorum cum Dei auxilio, quòd à regionibus Christianorum pro maiori parte tales spurcitiæ, talesque Paganorum reliquiæ cessarunt: vel si in occulto fieri deprehenduntur, non sine grandi punitione actores abeunt.

Galat. 4. 10.

Serm. in Cal. Ian. sub med. Serm. 40. à Sirmendo edit.

Sola verò spurcissimi Iani nefaria traditio in Kalendis Ianuarij huc vsque perseuerat; quam diabolica instructio sub vmbra Natiuitatis Domini, & jucunditatis dierum natalitiorum eiusdem Sacerdotibus Clericisque in multis huius Regni Ecclesiis obseruandam tradidit; & eò deterius, quò deuotioni tantæ festiuitatis Saluatoris, & diebus illis dicatis, in quibus omni sanctimoniæ studere deberent, se ad spurca & immunditias conferunt & applicant: atque Ianum spurcissimum imitando, cultum Dei irrident & commaculant, dum ludibria Iani diuino Seruitio permiscent: ludibria, inquam, talia qualia Sacerdotes phanatici suis in templis & idolis fieri non permitterent: nempe festa Gentilium supradicta lenociniis luxuriæ seruientia non in templis, sed in nemoribus, aut in campis, aut in theatris villarum, & à personis prophanis agebantur. Hoc autem execrationis coagulum, quod vocatur Festum stultorum in Ecclesiis, in locis sanctificatis, & à personis Deo consecratis fit, & se execrando, ac loca sacra prophanando Iani ritum concelebrant. O quàm rectè vocatum est hoc flagitiosum coagulum Festum Fatuorum. Nam in sacra Scriptura pro eodem habetur dicere quempiam fatuum, & dicere eum malorum hominum comitem exultantium in rebus pessimis.

Quis, quæso, Christianorum sensatus non diceret malos illos Sacerdotes & Clericos, quos diuini Officij tempore videret laruatos, monstruosos vultibus, aut in vestibus mulierum, aut lenonum, vel histrionum choreas ducere in choro, cantilenas inhonestas cantare, offas pingues supra cornu altaris juxta celebrantem Missam comedere, ludum taxillorum ibidem exarare, thurificare de fumo fætido ex corio veterum sotularium, & per totam Ecclesiam currere, saltare, turpitudinem suam non erubescere, ac deinde per villam & theatra in curribus & vehiculis sordidis duci ad infamia spectacula, pro risu astantium & concurrentium turpes gesticulationes sui corporis faciendo, & verba impudicissima ac scurrilia proferendo? Et sic de multis aliis abominationibus, quarum pudet reminisci, & recitare horret animus, quæ tamen, vt fidei relatione accepimus, hoc in anno in multis locis factæ sunt. Quis, quæso, fidelis, intelligens hos Ecclesiasticos

impios & crudeles in Dei honorem, in Ecclesiæ honestatem, & in famam propriam non iudicaret? Certè ad diiudicandum eos non magna requiritur scientia, neque ad detestandum huiusmodi Festum opus est magnis Scripturæ sacræ allegationibus. Quippe contra principia morum & fidei, contra adorationem Dei insaniunt, & obstinatè perseuerant.

Sed, inquiunt, nos ita ioco & non seriò facimus, sicut consuetum est ab antiquo, vt fatuitas nobis innata semel in anno effluat & euaporetur. Nonnè vtres & dolia vini sæpiùs rumperentur, si spiraculum ipsorum interdum non laxaretur? Nos quidem vtres veteres sumus & dolia semirupta, quare sapientiæ vinum nimis feruens, quod per totum annum in Dei seruitio nos comprimentes vi retineremus, efflueret inaniter, si non interdum ludis & fatuitatibus vacaremus. Iocis igitur aliquando vacandum est, vt fortiores posteà ad retinendam sapientiam redeamus. Hæc & similia dicunt, necnon inueterati senes dierum malorum complices eorum, excusationem in peccatis quærentes. Prætereà iuuenes nouitatum ludorumque semper auidi, talibus monstris risum prouocantibus applaudunt.

Sed homines de sua salute solliciti aliter longè ab istis sentiunt: Sentiunt, inquam, & mente tenent quod non patiuntur ludum fama, fides & oculus: Nempe sicut quisuis hominum nollet ex ioco suum oculum cuspide pungi; sic nec ludo fidem lacerari, aut famam Dei permittendum est. Quamobrem vana est hæc excusatio super ioco. Similiter de consuetudine in hac re non est facienda ratio; iam enim superiùs ostensum est, quòd à radice venenata prodiit hic ritus, putà à corruptione naturæ cum illusione dæmonum, & initium sumpsit à spurcitiis Paganorum & Infidelium; quare non potest trahere vim consuetudinis, cùm tendat contra Deum, & in perditionem animarum. O, proh nefas! alleganda-ne est consuetudo contra ius diuinum, contra naturale dictamen, contra innatum pudorem, contra Ecclesiæ sacrarium? Rursus similitudo quam proponunt de vtribus & doliis, hîc non habet locum: quoniam sapientia non grauat animam, sicut vinum bulliens ex feruore suum vas, immò vires animæ sapientia confortat & solidat, & per contrarium operationes fatuæ & malæ vires eneruant & lædunt, præter malos habitus malasque reliquias quas contrahunt. Inde verò videmus homines fatuitatibus assuetos in fine dierum suorum communiter hebetes fieri, & sine intellectu ab hoc sæculo decedere. Igitur dictum illud, quod interdum respirando ad fatuitates fortiores redimus ad tenendam sapientiam, est falsum & vafrè prolatum. Peccata namque & fatuitates sunt contra naturam rationabilem & eam offendunt. Fatemur autem quòd ad actus sapientiæ diutiùs tendendo, animales vires quæ corpus concernunt, fatigant: quare bonum est interdum ludis modestis & honestis vacare, vt recreentur, & fortificentur, sicut Beatissimus Euangelista Ioannes ludens cum perdice in sua manu, cuidam propter hoc ipsum irridenti dedit exemplum de ipsius arcu diù & nimiùm protenso, qui si non relaxatur, vires perdit ad fortiter impellendum sagittam. Sed hæc recreatio virtuosa est, cui nullatenus conueniunt prædictæ insaniæ, quamuis plebs imperita eas ludos appellet, atque cum ipsis plures stolidi homines etiam in auctoritate constituti. Sed nihilominus si à quibusdam vestris prædecessoribus hæ insaniæ pro ludis habitæ sunt, sicut isti allegant, certè in hoc socordiam illorum & negligentiam accusant, qui tanta flagitia in Ecclesiis tolerarunt. Itaque non est ad id aspiciendum quod dissimulant & tolerant homines, vbi lex omnia notoriè clamat in oppositum: lex enim Dei sequenda est non homines, nisi in quantum ipsi legi subseruiunt.

Quapropter, ô Reuerendi Patres, & honorati Prælati, attendite legi Dei, & Sanctis, quos Deus mirificauit in terris, vt essent nobis in exemplum, & testimonium suæ voluntatis. Nolite subdolas hominum voces audire sic dicentium: Prædecessores nostri, qui erant notabiles viri reputati, istud Festum permiserunt, sufficiat nobis viuere vt ipsi. Procul dubio istud argumentum diabolicum est, & infernalis hæc persuasio: nam illorum exitum ignoratis an bonus vel malus fuerit. Sequamini ergo illos, quos Deus sectandos miraculis declarauit: sequamini sanctos, vtpote Apostolum Paulum, & Augustinum superiùs allegatos, qui obseruatores huius ritus damnant tanquam lapsos à fide. Sequamini gloriosos Episcopos quamplurimos, putà Martinum, Hilarium, Chrysostomum, Nicolaum, Germanum Antissiodoren-

ſem, & vniuerſos alios vſque ad propinqua tempora, qui acerrimè contra huiuſmodi execrationes inſurrexerunt. Quid, quæſo, feciſſent, ſi ſolum Clerum ſicut hodie his obſeruantiis vacantem vidiſſent? Sequamini Canones ſacros ſummorum Pontificum, ac generalium Conciliorum, hæc ludibria condemnantes veluti peſtes animarum. Sequamini inſuper graues & deuotas perſonas, quæ hæc nefanda ſpectacula ſine mœrore non poſſunt aſpicere.

Iſtud, ô Patres celeberrimi! precamur attendite, & ad diſſipandam deſtruendamque hanc impietatis colligationem neruos omnes veſtræ poteſtatis extendite. Neque vos retardet aut dimoueat cuiuſcumque exemptio vel priuilegium: nam cùm in his caſibus ſit vehemens hereticæ prauitatis ſuſpicio, nulli ſuffragari debet exemptio. Aſſeremus namque vobis, quòd hæc obſeruantia Feſtum Fatuorum cum ſpurcitiis prætactis & ſolitis, necnon circumſtantiis perſonarum ac locorum, eſt ſacrilega prophanatio honeſtatis ac reuerentiæ cultus diuini, & execratio abominabilis omnibus Chriſtianis: vnde contra Sacerdotes & Clericos talia pertinaciter perpetrantes eſt procedendum, ſicut contra ſuſpectos in fide, & malè ſentientes de honorificentia Dei & ſacramentorum. Satagite igitur, Patres celeberrimi, vt hoc ſacrilegium de medio tollatur. Agite taliter, ne in animas veſtras redundet hæc noxa tam grauis & abominanda. Mementote Heli Summi Sacerdotis, qui probus aliàs tenebatur; tum quia filios ſuos, quorum nequitia populus ab adoratione Dei & oblationibus diſtrahebatur, non ſatis rigidè corripiebat, diuina vltione de ſella cecidit auerſus, fractoque capite interiit in exemplum omnium Præpoſitorum. Conſideretis etiam quanto feruore Moyſes, qui erat mitiſſimus hominum, quantave ſeueritate ſæuiebat in eos qui cultum Dei ſcandalizabant, quando vna die triginta tria millia de Idololatris interfecit. Certè hæc crimina nefaria non multùm diſtant ab idololatria, ſi rectè penſetur, quamuis pro nunc in lege ſpirituali & amoris tales pœnæ non ſunt exercendæ, tamen ex illis oſtenditur quantum Deo illud peccatum diſplicet, & quàm ſeuerè Præpoſiti ſeu Rectores animarum debent illud abolere.

Itaque finem noſtræ Epiſtolæ imponendo concludimus, quòd à vobis Prælatis pendet continuatio vel abolitio huius peſtiferi ritus: nam ipſos Eccleſiaſticos ita dementes eſſe & obſtinatos in hac furia non eſt veriſimile, quòd ſi faciem Prælati reperirent ridigam & nullatenùs flexibilem à punitione cum aſſiſtentia inquiſitorum fidei, & auxilio brachij ſecularis, quam illicò cederent aut frangerent. Timerent namque carceres, timerent perdere beneficia, perdere famam, & ab altaribus ſacris repelli. Oramus ergo Deum Patrem clementiſſimum, vt det vobis Spiritum fortitudinis aduersùs has diabolicas furias & omnes peſtilentes homines, Amen.

Sequuntur quædam Concluſiones à ſupradicta venerabili Facultate Theologiæ examinatæ, approbatæ, & qualificatæ, ad deteſtationem, & totalem deſtructionem, ſeu abolitionem ſupradicti damnabilis & Paganici Feſti Fatuorum.

Prima Conclvsio.

Consvetvdo introducta ab antiquo, ſecundùm quam in quibuſdam Eccleſiis tam Cathedralibus quàm Collegiatis, vel aliis, annis ſingulis in feſto Innocentium, aut S. Stephani, vel Circumciſionis Domini, aut alio, ab Eccleſiaſticis viris fit quoddam feſtum, quod Feſtum ſtultorum vocant, in quo ſolent per eoſdem fieri mille deriſiones & fatuitates, etiam contra reuerentiam Dei, & in vituperium magnum Cleri & totius ſtatus Eccleſiaſtici, eſt à Sanctis Patribus & generalibus Conciliis reprobata, & magis eſt dicenda corruptela quàm conſuetudo, nec prætextu cuiuſcumque ſtatuti obſeruanda.

II. Concluſio. Non licet in aliqua Eccleſia ſub prætextu præfatæ malæ, & damnatæ conſuetudinis eligere Epiſcopum vel Archiepiſcopum fatuorum, vel etiam ſic electum deriſoriè & cum ludibrio confirmare, cùm Epiſcopalis dignitas fuit à Chriſto primitùs in Nouo Teſtamento inſtituta, & ordinata ad regimen Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, & ſalutem animarum: & propterea illi qui de tanta dignitate illudunt, & deriſoria ac ludibrioſa faciunt, videntur malè ſentire de auctoritate & præeminentia Pontificalis dignitatis, quæ tamen eſt prima in Eccleſiæ Hierarchia. Tales quoque ſunt grauiter puniendi.

III. Conclusio. Non licet huiusmodi Episcopis vel Archiepiscopis fatuorum vti quouis modo insigniis Pontificum, videlicet, mitra & baculo pastorali aut cæteris huiusmodi: nec etiam decet eisdem Archiepiscopis ante se facere portari crucem cum baculo, sicut facere solet Archiepiscopus ambulando vel equitando per suam prouinciam, cùm talia sint in magnum derisum & vituperium Episcopalis vel Archiepiscopalis dignitatis.

IV. Conclusio. Non licet insuper præfatis Episcopis vel Archiepiscopis fatuorum facere diuinum officium in Ecclesia cum supradictis insigniis, nec dare benedictiones legentibus lectiones matutinales, nec etiam benedicere populum; cùm talia sint in magnum contemptum & irreuerentiam Dei & eius seruitij, & in vituperium magnum Episcopalis dignitatis, quam non solùm instituit Christus, sed sicut sanctus & verus Pontifex primus ea vsus fuit, & eam suis Apostolis communicauit, & eorum successoribus.

Qualificatio 1. 2. 3. *& 4. Propositionum.*

Prætensa festi fatuorum consuetudo in Ecclesiis, & Ecclesiasticis officiis cum insolentiis & turpitudinibus, quas in perturbationem diuini cultus, & dignitatis Ecclesiasticæ vilipendium obseruare solent, non est consuetudo dicenda, sed corruptela damnabilis atque pernitiosa: & sicubi pro damnabili continuatione eius descripta inueniatur, præsertim in libris Ecclesiasticis, omnimodè est abradenda & abolenda tanquam pestifera malorum & deformitatum occasio.

Obseruatores contumaces prædictorum paganizant, sunt sacramentorum & dignitatum Ecclesiæ sacrilegi profanatores, ac rerum sacramentalium detestabiles irrisores.

Pertinaciter asserentes quòd prætextu præfatæ corruptelæ, quam consuetudinem vocant, sit licitum insolentias & turpitudines circa Kalendas Ianuarij, aut alio quocumque tempore exercere vel obseruare, sunt vehementer in fide suspecti, & de hæresi iudicialiter arguendi.

V. Conclusio. Cùm supradicta sint districtè prohibita, tam per Summorum Pontificum Decretales, quàm per Generalium Conciliorum Decreta, si aliqui, maximè post eorumdem decretorum recensitam publicationem & declarationem per Prælatum loci aut eius auctoritate facta animo pertinaci & indurato supradicta fecerint, aut facientibus auxilium vel auctoritatem dederint, tales poterunt & debebunt puniri sicut contemptores & violatores sacrorum decretorum; & cùm huiusmodi violatores Decretorum secundùm Ius Canonicum hæretici aut in fide suspecti censeantur, cùm malè videantur sentire de auctoritate Ecclesiæ, poterit contra eos procedi per Inquisitorem hæreticæ prauitatis.

Qualificatio quintæ Conclusionis.

Sic facientes sunt contumaces, clauium Ecclesiæ contemptores, suspecti vehementer in fide, iudicialiter corrigendi, *vt suprà.*

VI. Conclusio. Si non licet iuxta præmissa in prædicto Festo Stultorum facere Episcopos aut Archiepiscopos fatuorum, qui vtantur insigniis Pontificum, & faciant diuinum Officium in Ecclesiis, & benedictionem populo impendant; à fortiori ratione non est licitum etiam prætextu cuiuscumque antiquæ consuetudinis, aut veriùs corruptelæ, in aliqua Ecclesia exempta, & immediatæ Sedi Apostolicæ subdita facere vnum Papam Fatuorum, qui similiter cum insigniis Papalibus faciat diuinum seruitium, aut benedicat populum, aut aliàs quouis modo officium Papæ exerceat, cùm talia sint in magnum contemptum & irreuerentiam Papalis dignitatis.

Qualificatio sextæ Conclusionis.

Tales execratores dignitatum Pontificalium sacrilegi sunt, profanatores Ecclesiasticæ dignitatis & Ordinis Hierarchici, contumeliosi derisores arguendi iudicialiter, *vt suprà in primis articulis.*

VII. Conclusio. Non licet, nec decet viris Ecclesiasticis, & maximè in sacris Ordinibus constitutis, in quibus magis deuotio, sanctimonia & grauitas morum elucere debent, quòd sub prætextu aut colore dicti Festi Fatuorum faciant Officium diuinum, aut illi intersint sine habitibus & vestimentis Ecclesiasticis; sicut in quibusdam Ecclesiis pridem fuit obseruatum; & qui contrarium fecerint, vtendo videlicet iu diuinis Officiis vestimentis sæcularium, aut stultorum, vel aliis profanis, cùm talia sint in vitupe-

rium & derisum Officij diuini, peccant mortaliter, & sunt grauiter puniendi.

VIII. Conclusio. Non licet ducere choreas in Ecclesia, quando fit diuinum seruitium, aut comedere seu bibere circa altare, quando Missa celebratur, aut alias similes derisiones & fatuitates facere, cùm talia sint contra reuerentiam Dei & honorem, in contemptum & derisum diuini Seruitij. Et qui talia fecerint, sunt meritò secundùm qualitatem excessuum puniendi, & si fuerint rebelles & incorrigibiles, contra tales poterit inuocari brachium seculare, & aduersùs eos procedi tanquam suspectos de fide.

Qualificatio 7. & 8. Conclusionum.

Sacerdotes & Clerici, præsertim in sacris Ordinibus constituti prædicta facientes, apostatant ab honestate sacerdotij & cultus diuini, abominaliter Templum ac Dei sacrarium polluunt, & sacro-sanctum Eucharistiæ sacramentum damnabiliter & execrabiliter contemnunt, & sunt vehementer de infidelitate & irreuerentia sacramentorum suspecti, iudicialiter arguendi, &c. *vt priùs.*

IX. Conclusio. Non licet Ecclesiasticis sub prætextu & colore Festi Fatuorum dimittere & deponere vestimenta sua Clericalia seu Ecclesiastica, & vti vestimentis secularium virorum, aut stultorum, & extra Ecclesiam, cùm talia plurimùm derogent Clericorum honestati, & suorum morum grauitati: & adhuc minùs licet eis laruatas accipere facies aut depictas, vel assumere vestimenta muliebria; ac facere ludos theatrales, vel ludibria aut spectaculum suorum corporum, & alios personagiorum ludos, & maximè in locis publicis, vel coram magna popularium multitudine: & qui contrarium fecerint, etiam prætextu aut sub colore supradicti Festi, maximè post supradictorum Decretorum publicationem, peccant mortaliter, immò tanquam contemptores & violatores sacrorum Decretorum sunt puniendi.

X. Conclusio. Non licet viris Ecclesiasticis, & maximè Presbyteris aut aliis in sacris Ordinibus constitutis, in conspectu populi ludere aliqua personagia ludorum, qui nec ad deuotionem mouent, nec ad mores, sed magis ad risum & ludibrium; cùm talia facere nullo modo spectet honestati vel grauitati Clericorum.

XI. Conclusio. Seculares homines faciendo tales ludos, qui sunt duntaxat ad risum vel ad ludibrium, non debent vti habitibus vel vestimentis Monachorum, vel Monialium, aut aliorum Ecclesiasticorum, cùm illud sit etiam à ciuili iure prohibitum.

Qualificatio nonæ, decimæ & vndecimæ Conclusionum.

Sacerdotes, & Clerici præsertim in in sacris Ordinibus constituti, huiusmodi spectacula turpia exercentes apostatant à regula & honestate Sacerdotij, statum Ecclesiasticum scandalisant & deturpant, & veniunt à suis superioribus corripiendi, tanquam suspecti deformatores Ecclesiæ & Ordinis Ecclesiastici. *vt in primis.*

XII. Conclusio. Dicere, & pertinaciter asserere, quòd illi, qui impediunt ne de cetero fiat Festum stultorum supradictum peccant & sunt excommunicati, hæresim sentit & errorem in fide: cùm Ecclesiastica censura sit Ecclesiæ à Christo concessa contra rebelles & contumaces, & non contra bene agentes. Dicere enim quòd pro actu virtutis sit aliquis excommunicandus, & extra Ecclesiam projiciendus, malè sapit in fide.

Qualificatio duodecimæ Conclusionis.

Asserentes pertinaciter contenta in articulo sunt vehementer suspecti in fide, & de hæresi iudicialiter arguendi, *vt priùs in primis articulis.*

XIII. Conclusio. Cùm secundùm Beatum Augustinum Festum Fatuorum supradictum initium & originem sumpserit à Paganis & Gentilibus, qui similia ludibria in capite Ianuarij faciebant ad honorem Iani, quem Deum esse credebant, & cui Idolum fabricauerant, in cuius conspectu & quasi illi sacrificando faciebant ludos supradictos, Christiani debent maximè talia ludibria euitare & fugere, ne ea faciendo aut assistendo videantur paganizare, & Idolo Iani velle reuerentiam & honorem facere, & maximè quando talia fuerint in principio Ianuarij, qui ab ipso Iano nomen accepit.

XIV. Conclusio. Si illi, qui supradictum Festum consueuerunt facere, fuerint de præmissa Beati Augustini auctoritate sufficienter, & præcipuè per suum Præ-

latum certificati, aduisati, immò admoniti ne prædicta ludibria de cætero faciant, & maximè in principio Ianuarij, ne paganizare, aut idolatrare videantur, & deinde indurato & pertinaci animo contrarium fecerint; contra illos tanquam in fide suspectos, & paganicorum rituum insectatores est procedendum, & per Inquisitorem hæreticæ prauitatis, & cum inuocatione brachij sæcularis, si opus fuerit.

Qualificatio 13. & 14. Conclusionum.

Veritatem continet, & ita dicendum est de Assertoribus & induratis obseruatoribus, *sicut in primis articulis.*

Acta fuerunt hæc supradicta, & conclusa Epistola quæ præmittitur, & qualificationes in fine Congregationis venerandæ Facultatis Theologiæ in Vniuersitate Parisiensi, in sancto Maturino cebrata anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto, die duodecima mensis Martij, per organum venerandæ circumspectionis & scientiæ viri Magistri Eustachij de Mesnillo, in sacra Theologia Professoris & Decani eiusdem Facultatis, post maturam deliberationem, præsentibus venerabilibus, & circumspectis viris, Magistris Ioanne de Vernone, Ioanne Berondi, Guillelmo Errardi, Roberto Cybole, Ioanne Vineti, Petro de Vaucello, & Ioanne Oliua in Theologia Magistris, cum pluribus aliis ibidem præsentibus.

LITTERA ODONIS PARISIENSIS Episcopi, pro institutione Festi S. Bernardi in Ecclesia Parisiensi.

Ex eodem Pastorali.

ODO Dei gratia Parisiensis Episcopus omnibus præsentes litteras inspecturis in Domino, salutem. Notum facimus, quòd cùm Decanus & Capitulum Parisiense ad preces nostras nobis liberaliter concesserint & benignè, quod singulis annis in crastino S. Bartholomæi Apostoli facient festum B. Bernardi primi Claræuallensis Abbatis in Ecclesia Parisiensi ad dimidium duplum, assignauimus & contulimus eis in perpetuam eleemosynam Decimam illam, quam emimus apud *Buc*, versus Castrum-forte, ita quod inde annis singulis in festo prædicto ad matutinas distribuentur singulis Canonicis præsentibus, & quatuor matriculariis Presbyteris, singulis videlicet sex denarij. Si quid verò residuum fuerit de pretio fructus Decimæ supradictæ, distribuetur Clericis Chori Parisiensis, sicut extendi poterit ad singulos illorum, qui prædictis interfuerunt matutinis. In cuius rei perpetuam firmitatem præsenti chartæ sigillum nostrum fecimus apponi. Actum ab Incarnatione Domini 1207. mense Augusto.

LITTERA EIVSDEM ODONIS de Decima *de Espiers* quam Adam de Monsterolio dedit quatuor Matriculariis Presbyteris.

Ex Chartulario Parisiensi.

ODO Dei gratia Parisiensis Episcopus, omnibus præsentes litteras inspecturis in Domino, salutem. Notum facimus, quòd cùm in Ecclesia nostra Parisiensi instituerêmus quatuor perpetuos matricularios Clericos, & ad institutionem istam dedissemus in perpetuum de redditu nostro, & Decanus & Capitulum Parisiense similiter de suo, dilectus noster Adam de Munsterolo Canonicus Parisiensis intuitu charitatis, dedit in perpetuam eleemosynam eidem institutioni decimam suam de Espieriis, quam ipse tenebat, & quatuor libras Parisienses annuatim perpetuò percipiendas in Furno *de Loures*, & inde se deuestiuit in manu nostra ad opus dictorum matriculariorum. Hanc itaque donationem ab eodem factam laudauerunt, & ratam habuerunt, & se seruaturos fide interposita promiserunt Alix mater eiusdem Adam, & Heluis soror ipsius A. & Robertus Ferratus miles maritus eiusdem Heluis. In cuius rei perpetuam firmtiatem de consensu eorum præsentem chartam sigilli nostri fecimus munimine roborari. Actum anno Domini 1203.

LITTERA EIVSDEM PRO institutione quatuor matriculariorum Sacerdotum in Ecclesia Parisiensi.

Ex Chartulario D. Decani Parisiensis, Charta 161.

ODo Dei gratiâ Parisiensis Episcopus, vniuersis Christi Fidelibus ad quos præsens scriptum peruenerit, æternam in Domino salutem. Quod pro diuini cultus augmento statuitur, litteris dignum est annotari, ne facilè ab humanâ memoriâ processu temporis per obliuionem deleatur. Hinc est quòd tam ad præsentium quàm posterorum notitiam volumus peruenire, quòd cùm de consensu & voluntate Capituli nostri in Ecclesiâ Parisiensi quatuor Matricularios decreuissemus instituere Sacerdotes, quorum institutio ad nos nostrosque successores perpetuò pertinebit, dilectus noster Adam de Musterolo Canonicus eiusdem Ecclesiæ de suâ suorumque parentum salute sollicitus, & tam piæ institutionis fructum attendens, ad eorumdem Matriculariorum sustentationem dedit, & concessit in perpetuam eleemosynam laudantibus & fide interpositâ ratum habentibus Alix matre eiusdem Adæ & Heluis sorore ipsius Adæ, & Roberto Forti marito ipsius Heluis, decimam *de Espiers*, & quidquid Iuris habebat in tractu decimæ, & quatuor libras Parisiensis monetæ in Furno *de Loures*, annuatim percipiendas, quam Decimam & Furnum jure hæreditario possidebat: ita quod quisquis tenebit Furnum illum, tenebitur reddere Matriculariis sexaginta solidos in Natiuitate Domini, & viginti solidos in Pascha sine aliquibus matriculariorum missionibus, vel expensis: si autem circa emendationem vel reparationem Furni aliquid ab ipsis Matriculariis contigerit expendi, licebit eis percipere & sibi retinere cum pertinentiis Furni, donec sumptus in eodem Furno factos & reditum prædictarum librarum quatuor integrè perceperint. Sciendum præterea, quòd nos dedimus & assignauimus præfatis Matriculariis in perpetuum septem libras Parisiensis Monetæ, quas Parisiense Capitulum nobis & successoribus nostris annuatim soluere tenebatur nomine Præbendæ, quam Abbas & Capitulum sanctæ Genouefæ ratione compositionis inter nos & ipsos factæ nobis dedisse & in perpetuum concessisse noscuntur. Et præterea dedimus eis sexaginta solidos post mortem Magistri Alberti annuatim similiter à Capitulo, vel ab illis, quos Capitulum ordinauerit persoluendos pro Vicariâ eiusdem Prebendæ nobis à Capitulo sanctæ Genouefæ collata & omnibus ad Vicariam pertinentibus. Decanus autem & Capitulum dederunt eisdem Matriculariis decem libras Parisiensis monetæ; ita quòd tam ipsas decem libras, quàm præscriptas septem libras, & sexaginta solidos, quos supradiximus, sæpe fatis Matriculariis annuatim duobus terminis, scilicet in Pascha, & in Festo omnium Sanctorum, soluere tenebuntur. Nos igitur ipsius Adæ deuotione pensatâ, statuimus & ordinauimus, quòd duo de prædictis quatuor sacerdotibus in vnâ septimanâ, alij duo in aliâ, singuli singulis diebus septimanæ suæ pro animâ prædicti Adæ, & animabus parentum, fratrum quoque & sororum suarum, & omnium illorum, qui beneficium istud adauxerunt, vel imposterùm augmentabunt, Missam Defunctorum bonâ fide in eâdem Ecclesiâ, & in altari, vel in altaribus ad hoc sibi à Capitulo deputatis celebrabunt, & tam commendationem, quàm trium lectionum vigilias dicent, exceptis diebus Dominicis, & festiuitatibus Natiuitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Passionis, Resurrectionis, Ascensionis Domini, & Pentecostes, Inuentionis & Exaltationis sanctæ Crucis, solemnitatibus Beatæ Mariæ, Natalitiis Apostolorum, Natiuitatis Beati Ioannis Baptistæ Festiuitate, Beatæ Mariæ Magdalenæ, & Beati Michaëlis, Natali Beati Dionysij, depositione Beati Marcelli, Festiuitate etiam omnium Sanctorum exceptâ, & Natali Beati Stephani. Illi verò duo, qui in septimanâ non erunt, Vigilias trium Lectionum cum Vesperis in septimanâ non suâ ter dicere tenebuntur; in principio quoque, & fine Missarum suarum, quæcumque sint pro ipso Adam quandiù vixerit, & pro aliis viuentibus, ad quos data hæreditas pertinebat, specialem orationem cum Secreta dicere tenebuntur prædicti quatuor Sacerdotes; qui verò propter infirmitatem, vel aliam necessitatem non poterit agere prædicta Officia, prouidebit bona fide qui suppleat defectum suum. Quod si neglexerit, in illius sumptibus prouidebit Capitulum.

Si verò aliquod istorum Beneficiorum dari non Sacerdoti contigerit, portio Beneficij, quæ ipsi competeret, si Sacerdos esset, dabitur pro ratâ temporis ei, qui loco eius deseruiet Sacerdoti. Statutũ est etiam, quòd nisi infrà annum in sacerdotem fuerit ordinatus, tunc Episcopus habebit potestatem conferendi Beneficium Sacerdoti. Præfati verò quatuor Sacerdotes, cùm à nobis vel à nostris successoribus fuerint instituti, se prædicta bonâ fide seruaturos iurare in nostrâ vel successorum nostrorum præsentiâ tenebuntur. Quòd si infrà decem dies post institutionem suam iurare noluerint, ex tunc se nouerint anathemati subjacere, si aliquid de prædicto beneficio perceperint, antequàm dictum præstiterint iuramentum. Sub eodem etiam iuramento quatuor sacerdotum comprehendetur quòd ita diligenter Ecclesiæ custodiam obseruabunt vt omni tempore tam de die quàm de nocte bonâ fide vnus eorum quatuor ad minus in Ecclesia valeat inueniri, & quòd duo illorum in Ecclesia de nocte jacebunt: nunquam autem Ecclesia de die claudetur. Cùm autem præfati Matricularij à nobis fuerint instituti, nobisque fidelitatis exhibuerint iuramentum & homagium fecerint, venire in Capitulum, ibique fidelitatem iurare Capitulo tenebuntur, sicut Matricularius Laïcus ab antiquo facere consueuit. Ibidem etiam iisdem Matriculariis altare, in quo, sicut ordinatum est, celebrare debebunt Decanus & Capitulum, assignabunt, & eosdem inuestient de altari. Cæterùm cùm in Ecclesia nostra vnicus esset Matricularius Laïcus ab antiquo, nec ad tanti sufficeret pondus Officij, tres alios matricularios Laïcos eidem de assensu & voluntate Capituli duximus adiungendos in propriis personis Ecclesiæ seruituros: quorum quilibet centum solidos Parisienses, quandiu Andreas Matricularius vixerit, de redditibus Matriculariæ percipiet annuatim ab eodem Andrea in Natiuitate Domini, & in Natiuitate sancti Ioannis persoluendos mediatim; cedente verò vel decedente Andrea, omnes redditus & prouentus eiusdem Matriculariæ inter Matricularios quatuor Laïcos diuidentur æqualiter, eo excepto quòd maior Matricularius qui antiqua libertate & immunitate gaudebit, successor videlicet Andreæ, vltrà quartam portionem, quæ ipsum continget, tres modios & dimidium vini solus percipiet annuatim de vndecim modiis & dimidio vini, quos percipiebat Matricularius ab Episcopo: Et prætereà sex sextarios bladi de decem & octo sextariis hybernagij quos percipiebat in granario Episcopi, & insuper fercula quæ Matricularius in Domo Episcopi percipere consueuit; residuum verò tam vini quàm bladi, & omnium redditũum & prouentuum tam collatorum quàm inposterum, annuente Domino, conferendorum, per quatuor partes æquales inter quatuor Matricularios diuidetur; omnes autem prædicti Matricularij Laïci sicut & Clerici instituentur à nobis: qui postquàm à nobis instituti fuerint, nobisque fidelitatem & homagium fecerint, in Capitulum venire, & fidelitatem iurare Capitulo tenebuntur, quam ab antiquo Matricularius exhibebat: si verò maior Matricularius Laïcus circa seruitium Ecclesiæ assiduitatem non fecerit, pro se seruitorem idoneum prouidebit, qui cum tribus residuis Matriculariis tam circa pulsationem Campanarum, quàm alia, quæ ipsis incumbunt agenda, Matricularij supplebit Officium. In iuramento sanè Matriculariorum ipsorum, quod tam nobis quàm Capitulo exhibebunt, specialiter exprimetur quòd Ecclesiæ custodiæ ita diligenter insistent, vt omni tempore tam de quàm de nocte vnus eorum quatuor ad minus, sicut & de sacerdotibus superiùs dictum est, in Ecclesia valeat inueniri: & quòd duo illorum in Ecclesia de nocte jacebunt. Si quæ verò alia sunt, quæ officio Matriculoriorum tam Clericorum quàm Laïcorum velimus adnectere, cùm à nobis, & à Capitulo fuerint ordinata, redigentur in scriptum; & Matricularij eadem obseruare & facere tenebuntur. Quod vt perpetuam obtineat firmitatem, præsentem Chartam fecimus notari, & tam sigilli nostri, quàm sigilli Capituli munimine roborari. Actum anno Incarnati Verbi, millesimo ducentesimo quarto, Pontificatus nostri ann. septimo.

FVNDATIO EIVSDEM EPISCOPI pro Mandato faciendo in Cœna Domini.

Ex paruo Pastorali.

HVGO Decanus, totumque Capitulum Beatæ Mariæ Parisiensis, vniuersis Christi Fidelibus præsentem paginam inspecturis in Domino, salutem.

Ad vniuersorum volumus notitiam peruenire, quòd cùm piæ memoriæ, Dominus Odo quondam Parisiensis Episcopus ad faciendum Mandatum quinquaginta pauperum in Cœna Domini, vnum modium bladi misericorditer assignasset in conquestu suo, quod Monachi Beati Dionysij assignauerant ei apud Herblayum. Nos attendentes quòd in aliis diebus quadragesimæ Mandatum pauperum, cùm non essent tantummodo nisi duo pauperes, minus solemniter id agebatur: de communi consensu ordinare curauimus, quòd à secunda feria post Dominicam qua cantatur, *Inuocauit me*, vsque ad feriam quintam in Cœna Domini, singulis diebus quadragesimæ (solis Dominicis diebus exceptis) recipientur per manum hebdomadarij sacerdotis, vel per manum Succentoris, quotiens Monachus vel regularis hebdomadarius abfuerit, tredecim pauperes: quorum pedes in refectorio abluentur à Ministris maioris altaris, sacerdote videlicet, Diacono & Subdiacono, quibus tres pueri ministrabunt. Ablutioni autem & Mandato interesse tenebitur Succentor Ecclesiæ nostræ, qui pro tempore fuerit, vel si forsan Succentor interesse, & huic officio vacare ex euidenti necessitate non potuerit, Magister puerorum Chori vice ipsius huic officio interesse debebit, prouisurus vt idem officium deuotè, ordinatè, & eo modo quo statutum est, peragatur. Vtroque autem istorum ex iusta & necessaria causa absente, per vnum de Ministris maioris altaris Succentor hoc implere tenebitur. Succentor autem, vel is qui vices eius (sicut suprà diximus) exequetur, facta pedum ablutione, Sacerdoti, Diacono & Subdiacono denarios ministrabit: de quibus singulis pauperibus cum manuum osculo quatuor denarios offeret ad refectionem eorum. Dabit insuper sacerdoti quatuor denarios, Diacono quatuor denarios, Subdiacono quatuor denarios, & vnicuique puerorum vnum denarium. Finito autem Mandato antequàm pauperes, vel ipsi, refectorium exeant, pro animabus prædictorum Odonis Episcopi, Hugonis Decani, Petri Succentoris sacerdotum, & pro animabus illorum, qui beneficium illud augmentauerint, dicentur, *De profundis*, cum Oratione Dominica, & precibus quæ sequuntur, & Collecta in hunc modum. *Absolue quæsumus Domine animam famuli tui Pontificis, & animas famulorum tuorum Sacerdotum, & animas omnium nostræ Congregationis fratrum, & omnium fidelium Defunctorum*, &c. His autem peractis, sicut mos est, ad Ecclesiam reuertentur. Antiquam autem consuetudinem de duobus pauperibus Clericis, quibus pedes ablui solebant, in nullo mutamus: Immò cum tredecim pauperibus in refectorium venient, quod consueuerunt facturi, & antiquum hospitalis Beatæ Mariæ beneficium recepturi. Quinta verò feria in Cœna Domini recipientur à Succentore quinquaginta pauperes, quorum pedes abluentur ab vniuersis Presbyteris, & Diaconis, Canonicis, & aliis Presbyteris & Diaconis maiori altari seruientibus, quibus Subdiaconi Canonici ministrabunt. Et vnicuique prædictorum pauperum Succentor quatuor denarios (vt suprà diximus) distribuet. Ad prædictam siquidem solutionem, & distributionem beneficij faciendam deputauimus modium bladi à præfato Odone Episcopo (vt suprà diximus) assignatum, & viginti solidos Parisienses à Petro Succentore pia liberalitate collatos.

LITTERA EIVSDEM ODONIS qua donat Noualia Capitulo Parisiensi.

Ex magno Pastorali.

ODO Dei gratia Parisiensis Episcopus, dilectis in Christo filiis Hugoni Decano, totique Capitulo B. Mariæ Parisiensis, in perpetuum. Et vestræ conuersationis honestas, & Ecclesiasticæ vtilitatis nos inducit vt eo libentiùs vestris prouideamus commodis, & quieti, qui vobis & Ecclesiæ vestræ sumus specialibus obligati. Eapropter dilecti in Domino filij, vestræ deuotionis attendentes affectum, in omnibus locis nostræ Diœcesis, in quibus decimationem habetis vel habituri estis, Decimas omnium Noualium faciendorum, seu iam factorum, quæ non sunt aliis assignatæ, vobis, & Ecclesiæ vestræ in perpetuum quietè & liberè possidendas concedimus, donamus, & præsentis scripti patrocinio confirmamus, saluo iure alterius Ecclesiæ, quæ in eodem territorio partem Decimationis haberet. Actum anno gratiæ 1207. mense Augusto.

INSTITVTIO ANNIVERSARII Odonis facta à Capitulo Parisiensi.

Ex eodem.

ODo Dei gratia Parisiensis Episcopus, omnibus Fidelibus præsentes litteras inspecturis, in Domino salutem. Notum facimus, quòd cùm charissimi nostri H. Decanus & Capitulum B. Mariæ Parisiensis, anniuersarium nostrum instituissent in Ecclesia Parisiensis solemniter & perpetuò celebrandum, & ad hoc quadraginta solidos Parisiensis monetæ in Bursa Capituli annuatim excipiendos benignè & liberaliter assignassent: Nos ipsorum deuotionem attendentes, in augmentum præfati beneficij dedimus & concessimus in perpetuum Capitulo memorato sexaginta solidos Parisienses in censu nostro de Brunello annis singulis percipiendos. Sciendum autem quòd iidem sexaginta solidi cum præfatis 40. solidis à Capitulo, sicut dictum est, persoluendis in vigil. & in die anniuersarij nostri distribuentur Canonicis B. Mariæ, & Clericis maioris altaris seruitio deputatis, qui anniuersario nostro intererunt. Cæteris verò Clericis Chori B. Mariæ dedimus 40. libras Parisienses monetæ ad redditus comparandos, & tam in vigilia quàm in die anniuersarij nostri Clericis Chori similiter distribuendos. In huius itaque rei perpetuam firmitatem præsentem paginam sigilli nostri fecimus impressione muniri. Actum ann. Incarnationis Verbi 1204. Pontificatus nostri an. 8.

INSTITVTIO DVORVM Sacerdotum facta ab eodem Odone in Ecclesia sancti Symphoriani Parisiensis.

Ex Chartophylacio Regio asseruato in sancta Capella Parisiensi.

ODo Dei gratia Parisiensis Episcopus, omnibus præsentes litteras inspecturis, in Domino salutem. Notum facimus, quòd cùm vir nobilis Matthæus Comes Belli-montis pro salute aminæ suæ, & antecessorum suorum, & pro recompensatione itineris Ierosolymitani, dedisset & in perpetuam eleemosynam concessisset Deo & nobis in honore Beati Dionysij locum illum, in quo incarceratus dicitur Beatus Dionysius, qui dicitur Capella sanctæ Catharinæ, & ædificium, quod in eodem loco situm est, scilicet à pratello exteriore vsque ad stratam anteriorem, quæ inter ipsum locum & Ecclesiam sancti Dionysij de carcere ducit, ad ædificandam Ecclesiam, in qua Sacerdotes Deo & Beato Dionysio in perpetuum deseruient; ita quòd pratellum & totum residuum ędificiorum suorum ipsi Comiti & hæredibus suis liberè ex integro remanebunt: concessimus quòd nos duos Sacerdotes ibidem instituemus, & ipse Comes intuitu salutis animæ suæ in eadem Ecclesia, quæ ibidem à nobis construetur, vnum Sacerdotem de suo proprio constituet, cuius beneficium quotienscumque, vel quoquo modo vacare contigerit, idem Comes & hæredes sui alteri personæ idoneæ liberè conferre poterunt, quam tamen personam nobis Episcopo Parisiensi, & successoribus nostris præsentare tenebuntur, quæ iurabit ipsi Episcopo residentiam & seruitium ipsius Ecclesiæ, & quòd si non fuerit Sacerdos, infra annum Ordinem Sacerdotis recipiet; duo etiam Sacerdotes qui instituentur à nobis & successoribus nostris de seruitio & residentia simile iuramentum præstabunt. Quod vt ratum permaneat præsentem chartam sigilli nostri fecimus impressione muniri. Datum anno Domini millesimo ducentesimo sexto, mense Decembri.

CHARTA EIVSDEM ODONIS, qua concessit Ecclesiæ sancti Victoris Parisiensis Annualia Semipræbendarum Ecclesiæ Parisiensis.

Ex Annalibus MSS. Sancti Victoris, ad ann. 1197.

ODo Dei gratia Parisiensis Episcopus, omnibus, ad quos præsens scriptum peruenerit, æternam in Domino salutem. Quantò venerabilis Ecclesia sancti Victoris famæ suæ sinceritatem, & bonæ opinionis odorem suauiùs circumquaque diffundit, in qua feruor

feruor Regularis obseruantiæ non tepescit, sed per Dei gratiam de die in diem gratiora percipit incrementa; tantò etiam & fratres ibidem diuinis obsequiis mancipatos vberiori charitate debemus amplecti, & eorum tranquillitati & commodis specialibus imminere. Licet autem eidem Ecclesiæ annualia vacantium Præbendarum in Parisiensi Ecclesia à prædecessoribus nostris Parisiensibus Episcopis fuissent olim pia liberalitate concessa, & munimētis authenticis confirmata; tamen multoties contingebat, vt dimidia præbenda vacante, & eo qui dimidius Canonicus extiterat integrato, Ecclesia S. Victoris priuaretur. Attendentes igitur eandem Ecclesiam concesso sibi beneficio minùs rationabiliter defraudari; & intelligentes dimidiam vacare præbendam, quoties de integra Præbenda dimidia Canonicus inuestitur, prçsertim cùm iuxta consuetudinem Parisiensis Ecclesiæ, dimidiam & integram pariter habere non debeat, & integra Præbenda dimidiari non possit: habita super hoc pleniori deliberatione, & communicato prudentum virorum consilio, præfatæ Ecclesiæ S. Victoris concessimus de conniuentia Parisiensis Capituli & assensu, vt cùm à nobis vel successoribus nostris dimidio Canonico Præbenda integra conferetur, Ecclesia S. Victoris primo anno dimidiæ Præbendæ beneficium annuale sine diminutione percipiat, sicuti & integrarum annualia Præbendarum percipere consueuit. Vt igitur præscripta concessio perpetuæ robur obtineat firmitatis, eam præsenti scripto sigilli nostri impressione munito fecimus commendari. Actum anno Incarnati Verbi 1197. Pontificatus nostri anno primo.

STEPHANI PARISIENSIS Episcopi concessio annualium seu vacantium Præbendarum in Ecclesia Parisiensi, & aliis facta Canonicis Sancti Victoris Parisiensis.

Ex Annalibus MSS. eiusdem Abbatiæ.

IN nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Diuinarum auctoritate scripturarum informamur, vt dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei, & peccata nostra eleemosynis redimentes, amicos & receptores in æterna tabernacula ex his, quæ ad tempus possidemus, nobis faciamus. Qui ergo in multis deliquimus, in multis charitatiuè operari studeamus, & illis præcipuè prodesse & auxiliari, quorum merita nobis credimus in ipso districto examine suffragari. Hac igitur auctoritate instructi, hac spe animati, Ego Stephanus Dei gratia Parisiensis Episcopus, petitione & precibus Bernerij Decani, cæterorumque Canonicorum B. Mariæ, assensu etiam Presbyterorum S. Ioannis, Guillelmi videlicet & Hugonis, Ecclesiæ B. Victoris & Canonicis Regularibus inibi Deo seruientibus, vt prænominatorum Canonicorum deinceps anniuersaria habeant concedimus: Ita vt per annum redditus Præbendarum Canonicorum B. Mariæ ex integro habeant, & nullum ex debito super hoc, aut Ecclesiæ, aut defuncto, siue Processionis, siue visitationis, siue sepeliendi, præter anniuersarium exoluant officium. Nolumus enim eos inquietare, & contra eorum voluntatem aut propositum ad publicum prodire. Hoc etiam adiungimus, quòd si Canonicus B. Mariæ, aut Eremitarum, aut Canonicorum Regularium, aut Monachorum, aut quorumlibet aliorum vitam eligens Præbendam reliquerit, præfata Ecclesia S. Victoris, eius Præbendæ per annum redditus possidebit. Et vt omnia ad liquidum determinentur, & praua intelligentium ora obstruantur, hoc solùm excipimus: * Quòd si Canonicus B. Mariæ Præbendam suam in manu Episcopi reddiderit, & pro aliquo orauerit, & eum Episcopus super hoc exaudierit, in Præbenda sic reddita Canonici S. Victoris nihil habeant. Nec illud silere volumus, quoniam quicquid in Præbenda Canonicorum B. Mariæ, prout superiùs determinatum est, Canonicis Regularibus S. Victoris concessimus, hoc idem & in Præbendis sancti Marcelli, sancti Germani Antissiodorensis, sancti Clodoaldi, nec non etiam sancti Martini de Campellis, communi Decanorum & Canonicorum earumdem assensu præfatis Canonicis S. Victoris iure perpetuo habendum & possidendum concedimus. Vt autem hoc ratum & firmum sit, ac permaneat in sempiternum, præsentem chartam sigilli nostri auctoritate interfirmauimus, & signis Canonicorum nostrorum corroborauimus. Actum Parisius publicè in Capitulo B. Mariæ, anno Incarnati Verbi 1124. Regnante Ludouico Rege, anno 16. Stephano Episcopo ann. 1. S. Stephani

** Hæc clausula reuocata fuit posteà ab eodem Stephano cuius diploma ibidem habetur consequenter.*

Episcopi. S. Bernerij Decani. S. Adæ Præcentoris. S. Stephani Archidiaconi. S. Theobaldi Archidiac. S. Landonis Presbyteri. S. Theodorici Presbyteri. S. Odonis Presbyteri. S. Daimberti Diaconi. S. Guillelmi Diaconi. S. Gummeranni Diaconi. S. Hugonis Subdiaconi. S. Petri Subdiac. S. Henrici Subdiac. S. Theobaldi pueri, Manasse pueri, Vrbani pueri. Si quis autem contra nostram hanc dispositionem agere præsumpserit, anathema sit.

LITTERA SVPER COMpositione limitum Episcopatuum Beluacensis & Parisiensis.

Ex Chartulario Parisiensi.

PHILIPPVS Dei gratia Beluacensis, & Odo Parisiensis Episcopi, omnibus præsentes litteras inspecturis, in Domino salutẽ. Notum facimus quòd cùm inter nos contentio verteretur super limitibus Beluacensis & Parisiensis Episcopatuum in loco *de Moynel*, à parte Orientali propè caput Ecclesiæ: tandem ad locum personaliter accessimus, & in præsentia nostra, & Abbatum Vallis B. Mariæ, & sancti Iusti, & de Hermeriis, & multorum aliorum bonorum virorum facta inquisitione diligenti à vicinis vtriusque Episcopatus, pari voluntate & consensu limites distinximus, & metas in hunc modum posuimus. Ad originem Fontis *de Moynel*; qui est in stagno fratrum, primam metam lapideam, secundam ex directo in Calceya, tertiam in Campo subtiliori, quartam & vltimam sub quercu ex directo, quæ est iuxta murum, qui claudit hortos fratrum, & iuxta quendam riuulum, qui emanat à fonte prædicto; ita quòd id quod est à parte Ecclesiæ, est in Episcopatu Beluacensi: Id quod est ex alia parte, est in Episcopatu Parisiensi: cæteris terminis & limitibus Episcopatuum prædictorum in eo statu manentibus, in quo erant. Quod vt ratum permaneat, & inconcussum, præsentem chartam sigillorum nostrorum munimine roborauimus. Actum anno Incarnati Verbi 1202. mense Nouembri in crastino sancti Martini.

LITTERA INNOCENTII Papæ pro legitimatione Prolis Domini Regis.

Ad cujus elucidationem multum facit. Caput *Per venerabilem*, Decretal. lib. 4. tit. 17. *Qui filij sint legitimi.*

Ex veteribus Chartis D. d'Herouual.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus vniuersis Archiepiscopis & Episcopis per Regnum Francorum constitutis Salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolica sedes, quæ Deo disponente, cunctorum fidelium mater est & magistra, Prædecessorum nostrorum temporibus, diuersis causis inspectis, cum quibusdam minùs legitimè genitis dispensauit, etiam ex adulterio procreatis, quos ad actus speciales legitimans in Pontifices quoque promoueri concessit. Cùm igitur maior idoneitas in spiritualibus quàm in sæcularibus requiratur, dubitari non debet, quin ipsa tales ad actus legitimare valeat sæculares, præsertim ad petitionem eorum, qui præter Romanum Pontificem, alium inter homines superiorem minimè recognoscunt habentem huius potestatem. Quoniam igitur charissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum, præter primogenitum suum, quem de coniuge prima suscepit, aliam prolem non habeat, nisi puerum & puellam, quos ei nobilis mulier quondam filia nobilis viri Ducis Meraniæ peperit nuper defuncta, de sua posteritate prouidere cogitans, à nobis humiliter postulauit, vt eos legitimare per fauorem sedis Apostolicæ curaremus, vehementer affirmans, quòd postquàm venerabilis frater noster Guillelmus Senonensis Archiepiscopus S. Sabinæ Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus, inter eum ac charissimam filiam nostram * I. Reginam Francorum illustrem diuortij sententiam promulgauit, licet ipsa sententia per sedem Apostolicam protinùs fuerit reuocata, propter iudiciarium ordinem non seruatum: nulla tamen ad ipsum de alia non ducenda prohibitio facta peruenit. Et propter probationes affinitatis exhibitas coràm eodem Archiepiscopo, quas idem Rex veras esse credebat, inter eum ac præfatam nobilem, pu-

* Ingeburgim.

tabat esse vinculum coniugale; quanquam nostra fuerit auctoritate compulsus, vt & ipsum dirimeret, & Reginam reciperet memoratam. Nos igitur attendentes in eo deuotionis constantiam & fidei pietatem, quam à progenitoribus erga Romanam Ecclesiam quasi quodam hæreditario iure contraxit, vt tam honori Regiæ dignitatis quàm vtilitati & necessitati Regni Francorum prouidere consulamus, prædictos puerum & puellam de speciali gratia legitimationis titulo, de communi fratrum nostrorum consilio decoramus: vt nullus eis in natalibus defectus obsistat. Ita videlicet, vt per hoc nullum eidem Regi & præfatæ Reginæ in matrimoniali causa præiudicium generetur. Vos ergo quod super hoc à nobis est prouida deliberatione statutum, & vos ipsi firmiter obseruetis, & ab aliis faciatis per censuram Ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari, & cùm ab eodem Rege fueritis requisiti, secundùm formam præscriptam solemniter publicetis. Datum Anagniæ 4. Non. Nouemb. Pontificatus nostri anno 4. Anno Christi 1201.

LITTERA ODONIS EPISCOPI Parisiensis, super legitimatione liberorum Domini Regis susceptorum de filia Ducis Meraniæ tempore Papæ Innocentij.

Ex Chartophylacio Regio Sanctæ Capellæ Parisiensis.

ODO Dei gratia Parisiensis Ecclesiæ minister humilis, omnibus ad quos præsentes litteræ peruenerint, tam Clericis quàm Laïcis in perpetuum. Nouerit vniuersitas vestra, quòd nos vidimus authenticum sanctissimi Patris nostri Innocentij Papæ, in quo continetur quòd ipse filium & filiam excellentissimi Domini nostri Philippi Regis Francorum, quos ipse susceperat de Agnete filia nobilis Ducis Meraniæ, legitimationis titulo donauit, vt nullus ex natalibus eis defectus existat. Nos verò tanquam sacro-sanctæ Ecclesiæ deuoti filij mandatum Apostolicum humiliter suscipientes, eosque legitimos habentes, auctoritate Apostolica, cuius in hac re mandatum suscepimus, excommunicauimus & anathematisauimus, & à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ sequestrauimus omnes illos, qui aliquo modo huic sanctioni Apostolicę attemptauerint contraire, vel in aliquo derogare. Actum publicè Senonis anno gratiæ millesimo ducentesimo primo, mense Ianuario.

EXTANT IN EODEM Cartophylacio Regio plures aliæ litteræ Episcoporum Franciæ super eadem re, eisdem omnino verbis conceptæ, eodem anno & mense conscriptæ, quarum vnaquæque appensum habet sigillum cereum integrum, Episcopi figuram continens, cum his verbis, Sigillum Odonis Parisiensis Episcopi. Et similiter in aliis.

LITTERA CAELESTINI Papæ, super interdicto contra Ciues Rotomagenses publicato.

Ex veteribus Schedis V. Cl. Emerici Bigot.

CÆLESTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis I. Decano & Capitulo Rotomagensi, salutem. Cùm humanum affectum assiduè conueniat creatoris laudibus occupari, non videtur abs re si quandoque in aliquo Ecclesiasticæ disciplinæ seueritati detrahitur, vt diuinæ laudis præconia non ex toto debeant reticeri; licet enim ob aliquorum excessus, solemnes eius præsertim celebrationes inhibitæ, ac contra infirmitatem eorum sententiæ promulgatę, contra eos tamen possunt huiusmodi sententiæ latæ mitigari, qui participes culpæ non fuerint, & iniquorum, contra quos Ecclesia animaduertit, excessus abhorrēt, & pro posse communionem euitant. Hac igitur consideratione inducti, & vestris nihilominus precibus inclinati, præsenti vobis pagina duximus indulgendum, vt licet generale interdictū terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, supressâ voce diuina officia celebrare, ac Canonicos vestros, & Clericos, si fuerint interim Ecclesiasticis Sacramentis muniti, ex hac vita vocati, in cœmiterio Ecclesiæ vestræ absque solemnitate officij aut aqua benedicta & cruce, orationibus humili voce oblatis tradere sepulturæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam indul-

gentiæ nostræ infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beati Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lateran. 8. Cal. Maij Pontificatus nostri ann. II.

CONFIRMATIO SENTENTIARUM excommunicationis, & interdicti latarum auctoritate Vvalteri Archiepiscopi contra ciues Rotomagenses.

Ex eodem.

CÆLESTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Waltero Rotomagensi Archiepiscopo, & suffraganeis suis. Cùm vniuersæ Dei Ecclesiæ per totius amplitudinem orbis longè latéque diffusæ vnam Catholicam, idest vniuersalem, efficiant pretio sanguinis sponsi sui redemptam, quam sicut diuersa membra vnum constituunt, corpus vniformitas fidei & doctrinæ connectit, si aliquam earum lædi contigerit, illius offensio sine aliarum fieri læsione non potest, in quam tantò præ aliis magis caput offenditur, quantò singularum affectu, ampliùs tangitur & firmiori eis connexione inhæret. Qua de causa contigit, vt cùm Romana Ecclesia omnium caput sit & Magistra, nos, qui ei licet immeriti præsidemus, cuiuslibet oppressio concutiat grauiùs, & flagellet, & eò fortiùs ad compassionem inducat, quò à nobis specialiùs speratur in aduersitate subsidium, & qualibet consueuit Ecclesia contra violentiam hominum peruersorum, deuotiùs & securiùs sedis Apostolicæ patrocinium inuocare. Sicut autem quorumdam vestrorum & aliorum quamplurium nobis est litteris intimatum, & multorum iam relatione percepimus, ita vniuersorum refriguit charitas, excrescente malitia iniquorum, vt nulla iam ferè Dei Ecclesiis, vel ministris earum reuerentia impendatur, Sanctuarium Domini vi conculcetur, fidei documenta spernantur, & vix valeant aliqui reperiri qui post enormitates quamplurimas adjiciant vt resurgant, sed potius in vltionem præcedentium criminum, commissis enormiter hactenus accumulent grauiora, lætentur cùm malefecerint, superbiant impij dum pauper incenditur, & in perpetratione operum iniquorum exultent. Verùm quia peruersorum nequitia tantùm inualuit, vt in hominibus non possit remedium vel subsidium inueniri, recurrendum est ad præsidium Creatoris, & orationibus, & quibuslibet piis operibus propensiùs insistendum, vt Clementiæ supernæ nos dignatio benignè respiciat, & hominem vlteriùs super nos præualere non sinat, & in Ecclesiarum oppressionibus non permittat diutiùs delectari. Quia tunc demum securè possumus superum sperare ac expectare præsidium, cùm ea diligenter quæ ad nostrum Officium pertinuerunt, fuerimus executi. Explicemus summatim quæ nobis sunt de Rotomagensi Ecclesia intimata, & remedia curemus quæ potuerimus adhibere. Cùm autem oportuerit te olim, frater Archiepiscope, charissimo in Christo filio nostro Richardo illustri Anglorum Regi in peregrinatione, seu captione manente, regni negotiis occupari, populus tuæ ciuitatis diabolica instigatione commotus in tuam Cathedralem Ecclesiam & in alias tibi subditas atque in ministros earum erupit hostiliter & crudeliter debacchari, bona eorum diripere, & molestias eis ac contumelias nimiùm graues inferre; vnde communicato consilio Prælatorum & aliorum Religiosorum & peritorum virorum, in malefactores illos, quia commoniti resipiscere contemnebant, anathematis sententia promulgat: illi verò quæ ad ipsorum correctionem & salubrem erubescentiam fuerat promulgatum, in fomentum nequitiæ assumentes, fortiùs & pertinaciùs Ecclesias & earum ministros postmodum persequentes, quosdam ex ministris ipsis crudeliter interimere, quosdam membris genitalibus mutilare, alios grauiter cædere, & contumeliis quampluribus afficere præsumpserunt, diruerunt Canonicorum domos, quasdam igne apposito combusserunt, & in diebus Paschalibus eorum pecuaria & virgulta extirparunt. Licèt autem post aliqua temporum interualla de tui super his mandati obseruatione & satisfactione præstanda, iidem malefactores exhibuerint iuramentum, quod firmauerunt sacramento, contempserunt contumnaciter postmodum adimplere. Tot igitur ipsius Ecclesiæ grauaminibus ac subiectorum eius paterno compatientes affectu, & volentes tantis oppressionibus Apostolici præsidij remedium adhibere præscriptam

præscriptam sententiam, sicut rationabiliter ac pro iure lata est, ratam decreuimus & firmam habendam, fraternitati vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo, mandantes quatenùs sententiam illam nullius contradictione vel appellatione obstante, singulis dominicis festiuisque diebus per totas Diœceses vestras pulsatis campanis & candelis extinctis, tandiù nuncietis & nunciare faciatis publicè obseruandam, donec ablata reddiderint de damnis tam crudeliter irrogatis, & illatis iniuriis: ij, qui eidem sententiæ sunt obligati satisfaciant competenter, & eam ad minus fratris Archiepiscopi testimonio litterarum pro absolutione & pœnitentia super tantis excessibus nostro se conspectui repræsentent. Si quas etiam sententias propter eiusmodi grauamina Canonicè vos vel aliqui vestrûm duxeritis promulgandas, vsque ad debitam satisfactionem præcipimus publicari. Cæterùm quia prædictis grauaminibus de occulto Dei iudicio alia superuenire grauamina quæ per exercitum Franciæ tuis Canonicis, frater Archiepiscope, & Clericis aliis nimis enormiter fuerint illata, & ad frequentem admonitionem per te atque alios factam de rebus ablatis, & damnis illatis, non fuit aliquatenus satisfactio præstita, terra quæ de tua Diœcesi specialiter est subiecta, communicato Presbyterorum virorum consilio, interdicti sententiæ subiecisti; quosdam & Clericos in illa terra manentes, qui tuam contempserunt seruare sententiam, excommunicationis & sententiis interdicti inuiolabiliter obseruentur, donec tibi & Ecclesiis & Clero quibus sunt illatæ iniuriæ, congruè fuerit satisfactum. Datum Lateran. Id. Maij Pontif. nostri ann. 5.

LITTERA EIVSDEM Cælestini Papæ, Episcopis Normanniæ de eadem re.

Ex eodem.

CÆLESTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, fratribus Baiocens. Abricens. Sagiensi & Constantiensi Episcopis, Salutem. Ex conquestione dilectorum filiorum Decani & Capituli Rotomagensis ad audientiam Apostolatus nostri peruenit, quòd populus Rotomagens. murum Atrij Rotomag. Ecclesiæ cũ quibusdam eidem appendentibus Ecclesiæ ædificiis temerario ausu destruxit. Cumque vos ad ciuitatem accederetis, prædictum populum ipsum & Communiam diligenter monuistis, vt super tam enormi excessu Deo & sanctæ Ecclesiæ satisfactionem curarent congruam exhibere. Sed cùm tam à nobis quàm à dilecto filio prædicto Rotomagensi Decano sæpe & sæpius fuissent admoniti, id emendare penitus contempserint. Vos autem sicut & litteris vestris, auctoritate & assensu venerabilis fratris nostri Archiepiscopi Rotomagensis in eos excommunicationis sententiam intulistis. Sed ipsi iniquitatis spiritu suadente, in maiorem insolentiam prorumpentes, in sacra maiori hebdomada ante festum Resurrectionis Dominicæ, manus profanas in sacerdotes Domini immittentes, quosdam ex eis occiderunt, & quosdam contumelia affectos membris genitalibus turpiter & nefariè detruncarunt, ac in ipso Resurrectionis Dominicæ die domos Canonicorum Rotomagensis Ecclesiæ ex parte maxima diruerunt, & ex parte incendio consumpserunt, virgulta eorum nihilominùs radicitùs amputantes: tandem post multas admonitiones & charissimi in Christo filij nostri Richardi illustris Regis Angliæ sæpius iterata mandata, tactis sanctis Euangeliis omnes pariter iurauerunt, se fore super omnibus, quæ superscripta sunt, iudicio Ecclesiæ absque omni diffugio parituros. Ceterùm cùm vos vocati postmodum ad ciuitatem venissetis prædictam, vt iudicium iuxta præstitum ab eis iuramentum vestra discretio iniungeret obseruandum, adscitis viris prudentibus & discretis de assensu & auctoritate præfati Archiepiscopi firmiter decreuistis, vt Communia ciuitatis eiusdem ad damnorum restitutionem in integrum teneretur, & vt murum atrij ipsius Ecclesiæ à Communia ipsa destructum cum appenditiis & pertinentiis suis sine difficultate aliqua restauraret; domos quoque Canonicorum & Clericorum Rotomag. per eamdem dirutas & combustas restituere non differret. Illi verò de Communia, qui in Canonicos vel Clericos manus violentas ausu temerario iniecerunt, passis iniuriam congruè satisfacto, ad sedem Apostolicam properarent pro absolutionis beneficio obtinendo. Quoniam igitur non licitum aliquibus temerè contra præ-

stitum iuramentum venire, eisdem ciuibus per scripta nostra mandamus & districtè præcipimus, vt iuxta quod promiserunt, & exinde tenentur iuramento adstricti, curent taliter satisfacere, quoad Deo & Ecclesiæ, quos offenderunt, sit plenariè satisfactum, & eorum exinde deuotio possit meritò commendari. Quòd si fortè præceptum vestrum adimplere distulerint, fraternitati vestræ præsentium tenore & auctoritate præcipiendo mandamus, quatenus sententiam à vobis in eundem populum promulgatam, quam nos ratam habemus, appellatione postpositâ faciatis executioni mandari. Datum Lateran. 5. Idib. Octob. Pontif. nostri, ann. 4.

LITTERA EIVSDEM de eadem re.

Ex eodem.

CÆLESTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, populo Rotomagensi. Quòd vobis salutationis alloquium non impendimus, non ex nostra duritia, sed vestra potiùs noueritis contumacia prouenisse. Ex conquestione sanè dilectorum filij Decani & Capituli Rotomag. ad audientiam Apostolatus nostri peruenit, quòd vos murum atrij Rotomag. Ecclesiæ cum quibusdam eidem muro appendentibus Ecclesiæ ædificiis ausu temerario destruxistis; cumque venerabiles fratres nostri Baiocensis, Abrincensis, Sagiensis & Constantiensis Episcopi ad ciuitatem Rotomagum accederent, vos & Communiam in spiritu lenitatis diligentiùs monuerunt, vt super tam enormi excessu Deo & Ecclesiæ satisfactionem curaretis congruam exhibere. Sed cùm tam ab eisdem Episcopis quàm à prædicto filio Rotomag. Decano sæpe & sæpius fuissetis diligenter admoniti, vos id emendare penitus contempsistis: ipsi verò sicut ex litteris eorum cognouimus, auctoritate & assensu venerabilis fratris nostri Walteri Rotomagensis Archiepiscopi, in vos sententiam excommunicationis protulerunt. Sed vos iniquitatis spiritu suadente, in maiorem insolentiam prorumpentes, in sacra maiori hebdomada ante festum Resurrectionis Dominicæ profanas manus in sacerdotes Domini immittentes, quosdam ex his occidistis, & quosdam contumelia affectos membris genitalibus turpiter & nefariè detruncastis, & in ipso Dominicæ Resurrectionis die domos Canonicorum Rotomag. Ecclesiæ ex parte maxima diruistis & ex parte incendio consumpsistis, virgulta eorum nihilominùs radicitus amputantes: tandem post multas commonitiones, & charissimi in Christo filij nostri Richardi illustris Regis Angliæ sæpius iterata mandata, tactis sacrosanctis Euangeliis omnes pariter iurastis super omnibus quæ præscripta sunt, iudicio Ecclesiæ absque omni diffugio parituros. Cæterùm cùm prædicti Episcopi ad ciuitatem ipsam vocati posteà accessissent, vt iudicium iuxta præstitum à vobis iuramentum iniungerent obseruandum, adscitis sibi viris prudentibus & discretis, de assensu & auctoritate Præfati Archiepiscopi firmiter decreuerunt, vt Communia ciuitatis vestræ ad damnorum & ablatorum restitutionem integram teneretur, & vt murum atrij ipsius Ecclesiæ à Communia ipsa destructum cum appendentibus & pertinentiis suis sine difficultate aliqua restauraret, domos quoque Canonicorum & Clericorum Rotomagens. per eam dirutas & combustas restituere non differret. Illi verò de Communia, qui in Canonicos vel Clericos manus violentas ausu temerario iniecerunt, passis iniuriam congruè satisfacto, ad sedem Apostolicam properarent pro beneficio absolutionis obtinendo. Quoniam igitur non est licitum aliquibus contra præstitum iuramentum temerè venire, Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus & districtè præcipimus, quatenùs iuxta quod promisistis & exinde tenemini iuramento adstricti, taliter satisfacere procuretis, quoad Deo & Ecclesiæ, quos offendistis, sit plenariè satisfactum, & vestra exinde deuotio possit meritò commendari. Alioqui noueritis nos sententiam, quam iidem Episcopi protulerunt, ratam habere, & ipsam faciemus per eosdem executioni demandari. Datum Lateran. 5. Idib. Octobr. Pontific. nostri ann. 5.

LITTERA

LITTERA VVALTERI Rotomag. Archiep. de quibusdam distributionibus Capitulo Rotomag. faciendis.

Ex eodem.

OMNIBVS Christi fidelibus ad quos præsens scriptum peruenerit, Walterus Dei gratia Rotomagensis Archiepiscopus, salutem in Domino. Ad iter salutis rationis oculum dirigentes subtiliùs, recordati sumus, quòd aliquando substraximus dilectis filiis nostris, Capitulo videlicet Rotomagensi, quasdam procurationes & subsidia panis & vini temporalis, quæ à prædecessore nostro bonæ memoriæ R. Rotomagensi Archiepiscopo debita consuetudine præfato Capitulo certis diebus & solemnitatibus soluebantur. Ad cor igitur & propositum salutis animæ nostræ propensiùs rati, Deo inspirante prædictis rationes & panis & vini consolationes eidem Capitulo restituendas duximus plenè & integrè bono prædecessore nostro morem gerere cupientes, vt videlicet Præfati fratres & Canonici nostri in eadem integritate, quo tempore prædecessoris nostri fruebantur pleniùs restituti nobis congaudeant & diuinis instent obsequiis, debitis stipendiis non fraudati. In subscriptis igitur solemnitatibus Præfato Capitulo nos & successores nostros teneri protestamur ad eadem stipendia persoluenda procur videlicet aut censum solid. Vsualis monetæ in die Natiuitatis Dominicæ, similiter in Epiphania, similiter in Purificatione Beatæ Mariæ, in receptione Archiepiscopi, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste, in Assumptione Beatæ Mariæ, in Natiuitate eiusdem, in Dedicatione, in Natali Beati Romani, in festo omnium Sanctorum. Oblationes verò panis & vini reddere tenemur in Annuntiatione Dominicâ, in Octauis Paschæ, in Octauis Pentecostes, in festo Translationis Beati Romani, in festo Apostolorum Petri & Pauli, in Transfiguratione Domini, in Conceptione Beatæ Mariæ, in die Circumcisionis. Vt autem hæc restitutio Præfati Capituli nulla possit in posterum malignitate conuelli, hoc nostræ confirmationis testimonium scripsimus nostri sigilli munimine roboratum. Testibus his Magistro Columbo Canonico Rotomagensi, Rogerio Decano, Willel. Archidiacono, Henrico, Cantore, Philippo Archidiacono, Radulfo Archidiacono, Roberto de sancto Nicolao, Magistro Eurardo, & pluribus aliis. Datum per manum Magistri I. Britonis Clerici nostri ad Grandem-montem iuxta Rotomagum. Anno Dominicæ Incarnationis 1207.

CONCILIVM ROTOMAGENSE sub Vualtero Archiepiscopo. Anno ab Incarnatione Domini 1189. tertio Idus Februarij residente beatissimo Papa Clemente III. regnante gloriosissimo Rege Francorum Philippo, regente Normanniam inuictissimo Rege Anglorum Richardo, in nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis celebratum est prouinciale Concilium in metropolitana sede Rotomagensi, præsidente venerabili patre nostro Waltero Rotomagensi Archiepiscopo, præsentibus omnibus Suffraganeis, Abbatibus quoque quamplurimis, multis etiam viris discretis & prudentibus, in quo statuta sunt hæc capitula subscripta.

Ex eodem.

I.

ANTIQVORVM venerabilium virorum vestigiis adhærentes, imprimis decreuimus, vt omnes suffraganeæ Ecclesiæ nostræ in legendo & psallendo vsum huius sacro-sanctæ Ecclesiæ Metropolitanæ imitentur.

II.

Item placuit vt singulæ Ecclesiæ libris & indumentis sacerdotalibus ornentur, & vt Eucharistia nonnisi in vase aureo vel argenteo consecretur: & ne ab aliquo Episcoporum aliquod vas stanneum consecretur, nisi iudicio Episcopi euidens apparuerit necessitas.

III.

Placuit etiam ne corpus Dominicum, sine luminari, cruce & aqua benedicta, siue de die, siue de nocte deferatur, nec

sine sacerdotis præsentia nisi summa necessitas sacerdotum excusauerit.

IV.

Placuit etiam vt nullus Clericorum cuiuscumque ordinis focariam in domo sua habere præsumat.

V.

Sacerdotes & Clerici coronas habeant patulas, & decentem crinium circumferentiam. Istius constitutionis transgressores ab Ecclesiasticis beneficiis suspendantur: qui verò beneficia non habuerint, & ita comam nutrierint, priuilegio careant Clericali.

VI.

Nihil de nouo statuentes, sed antiquorum Canonum statuta ad memoriam reducentes, districtè prohibemus, ne filij sacerdotum in Ecclesiis vbi patres eorum ministrasse noscuntur, de cætero personæ instituantur, nec eas aliqua occasione mediâ non interueniente personâ obtineant.

VII.

De Clericis qui propter imperitiam suam, vel natiuitatis conditionem, vel fortè vitæ immundiciam, vel propter inobedientiæ contumaciam, examen Episcopi declinantes, & ab extraprouincialibus, vel transmarinis Episcopis ordinem consequuntur, licet sigilla eorum in testimonium ordinationis suæ deferant, statuimus vt ab Episcopis suis in administratione ordinis sui ita adepti nulla ratione recipiantur.

VIII.

Nulla persona Ecclesiastica, vel Vicarius perpetuus extra prouinciam causa studiorum, vel peregrinationis, sine proprij Episcopi licentia vel officialium suorum iter arripiat.

IX.

Statuimus etiam ne Monachi, vel Clerici negotiationem aliquam causa lucri exerceant, & ne Monachi & Clerici, vel Laïci Ecclesias vel villas ad firmam teneant.

X.

Prohibemus etiam ne aliquis sacerdos Vicecomitis, vel sæcularis, præpositatus officium assumat: quòd si facere præsumpserit, ob officio suspendatur, & omni beneficio Ecclesiastico priuetur.

XI.

Consuetudo, quæ scripto iuri & approbato opponitur, nulla sui generalitate, vel temporis prolixitate defendatur. Cùm igitur secundùm rerum naturam negantes factum nulla sit probatio non probante actore, reus, & si nihil præstiterit absoluendus est, præsertim si pars actoris nulla probabili præsumptione iuuetur; statuimus vt de cætero liceat actori tam in ciuili quàm in criminali causa ad confirmationem partis suæ, & testium fide & instrumentorum vti auctoritate, quibus deficientibus tunc tandem reo se purgandi, vel probandi onus imponitur, cùm pari actoris contentiosi fama, vel aliàs probabili aliqua præsumptione roboratur.

XII.

Sicut in Lateranensi Concilio cautum est, statuimus & firmiter obseruari præcepimus, ne Archidiaconi per Archidiaconatum suum incedentes subditis onerosi existant, & vt sex vel septem equorum numerum non excedant, nec ab aliquo Clerico procurationem recipiant, nisi competentes reditus habuerit: statuimus etiam vt à nullo Clericorum penes quos honestè & sine magno grauamine hospitare non valent, non nisi tres solidos vsualis monetæ in recompensationem hospitij sui recipiant. Si verò apud pauperes Clericos hospitari decreuerint, vel forsan propter loci amodietatem, vel propter negotiorum quæ tractant commoditatem, statuimus vt quinque vel quatuor ad minus de vicinioribus Clericis beneficia habentibus onera ipsius hospitij communiter supportent.

XIII.

Satuimus etiam, vt Episcopi vel eorum officiales in sua die appellationibus difficiles se non exhibeant; sed propter quorumdam simplicitatem, & non petentibus offerant.

XIV.

Sanctorum Patrum vestigia sequentes statuimus & firmiter obseruandum decreuimus, vt nullius consuetudinis obtentu, quisquam deinceps ab ingressu Ecclesiæ, vel alio quocumque Ecclesiastico Sacramento arceatur, donec legitimè vocatus ad causam liberam respondendi habeat facultatem, vt ita demum conuictus aut viua voce, vel saltem iuris interpretatione confessus, pro qualitate excessus, æqualem vt oportet à suo iudice sustineat sententiam.

XV.

Statuimus etiam, vt testamentum Clericorum inuiolabiliter obseruetur, & vt bona Clericorum, qui intestati decedunt, per

per manus Episcoporum in bonos vsus distribuuntur.

XVI.

De Clericis etiam post Pascha decedentibus, statuimus, vt de fructibus subsequentis autumni in testamento suo disponendis liberam habeant facultatem.

XVII.

De vxoribus & familiis, & bonis omnibus Cruce-signatorum, quod à felicis recordationis Patribus nostris Vrbano & Gregorio, nec non & Beatissimo patre nostro Clemente notatum est, obseruari præcipimus.

XVIII.

Cùm oppressi & rei ad Ecclesiam Dei confugientes omnimodâ debeant securitate gaudere, absurdum nimis videtur & omni rationi contrarium, vt in eis vel in earum cœmeteriis sæculares causæ in quibus de sanguinis effusione vel de pœna agitur corporali, tractetur, & ideò ne hoc de cætero fiat, sub interminatione anathematis prohibemus.

XIX.

Prohibemus etiam sub anathemate, ne à Clericis, vel Monachis, vel à quibuslibet Ecclesiasticis personis Ecclesiæ, vel decimæ, vel quælibet Ecclesiastica beneficia Laïcis in firmam tradantur.

XX.

Nemo priuatas pensiones, & adulterinas seu portiones, de Ecclesiis, vel Ecclesiasticis beneficiis deinceps soluere, vel accipere præsumat: quod qui fecerit, omni beneficio Ecclesiastico priuatus excommunicationi subiaceat.

XXI.

Ecclesiastica persona cuiuscumque professionis, quæ personas Ecclesiasticas super aliquo Ecclesiastico negotio ad iudicem sæcularem trahere præsumpserint, à causa prorsus cadant, excommunicationi subiaceant, & sine competenti satisfactione ab Episcopis suis non absoluantur.

XXII.

Prohibemus etiam sub anathemate ne quas donationes, vel prædia Ecclesiastica alicui oppignerare præter conscientiam Episcopi sui, vel officialium suorum, aut quolibet modo alienare præsumat.

XXIII.

Omnes decimæ terræ, siue de frugibus, siue de fructibus Dei sunt, & illi sanctificantur. Sed quia inueniuntur multi decimas dare nolentes, statuimus vt iuxta præceptum Domini admoneantur semel, secundò & tertiò, vt de grano, & vino, fructibus arborum, fœtibus animalium, fœno, lino, lana, canabo, caseis, & de omnibus, quæ per annum renouantur, decimas integrè persoluant, & si commoniti non emendauerint, ad Episcopi mandatum excommunicentur.

XXIV.

Nullus occasione confessionis sibi factæ super aliqua iura Ecclesiastica, viuente eadem persona, eamdem personam viuentem litibus vexare præsumat, vt sic pensionem ab eo extorqueat: quod si fecerit, anathemate percellatur.

XXV.

Sunt quidam tam Clerici, quàm Laïci huiusmodi societatem ineuntes, vt de cætero in quibuslibet causis, vel negotiis mutuum sibi præstent auxilium, certam in eos pœnam statuentes, qui contra huiusmodi venerint constitutionem; & quoniam huiusmodi societates, seu fratreias circa personas vtriusque Ordinis Canonica detestatur scriptura, eò quòd earum obseruantia quosdam etiam vsque ad crimen periurij perducat, ne amodo fiant, aut si factæ fuerint ne obseruentur, sub interminatione anathematis prohibemus.

XXVI.

Ad reprimendam eorum malitiam qui postposito Dei timore, Dei Ecclesiam per falsos iuratores in foro ciuili, vel Ecclesiastico minuere, nec non & proximos suos exheredare conantur, statuimus vt singulis diebus dominicis tam in Cathedrali quàm in singulis parochialibus Ecclesiis omnes illi accensis candelis excommunicentur, qui scienter in foro Ecclesiastico, vel sæculari falsum præstiterint iuramentum in sacro-sanctæ Ecclesiæ læsionem, vel cuiuslibet personæ exheredationem. Nihilominùs etiam excommunicentur omnes illi, qui vt huiusmodi falsa Sacramenta præstentur, siue prece, siue pretio qualibet vnquam occasione procurauerint: huius autem constitutionis reos nullus sacerdotum absoluere vel eis pœnitentiam dare præsumat, nisi fuerint in articulo mortis constituti, sed huiusmodi periuri & excommunicati ad proprios Episcopos remittantur absoluendi, & de tanto excessu grauiter puniendi, & ad eorum maiorem confusionem ad sedem apostolicam transmittantur.

XXVII.

Excommunicandi etiam ſunt qui ſe in Eccleſiaſticis beneficiis, ſine auctoritate Epiſcopi, vel Officialium ſuorum, ad quos pertinet, propria temeritate, vel Laïca poteſtate intruſerint.

XXVIII.

Falſarij quoque ſigillorum excommunicantur, & qui ſcienter falſis vtuntur inſtrumentis.

XXIX.

Incendiarij quoque, venefici, & ſortiarij, & qui ſcienter nominatim excommunicatis participant.

XXX.

Excommunicandi etiam ſunt contumaces tam Clerici, quàm Preſbyteri rebelles, qui contra prohibitionem Epiſcopi, vel Officialium ſuorum diuina celebrare præſumpſerint.

XXXI.

Prætereà excommunicandi ſunt tam Clerici, quàm Laïci, qui reditus Domini Archiepiſcopi Rothomagenſis, à tempore, quo Archiepiſcopatus dignitatem adeptus fuit, fraudulenter ei ſubtraxerunt, vel modò ſubtrahunt, vel iura & dignitates ſuas minuerunt vel minuunt, vel in abſentia ſua minuent, niſi in de antequàm iter peregrinationis arripiant, ſatisfecerint.

XXXII.

Placuit vt quicumque ſacerdos ſuſpenſus ſcienter celebrauerit, ceſſet per annum à diuino Officio; ſi excommunicatus ſcienter celebrauerit, mittatur Romam.

INDEX

INDEX
LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ EX VETERI ET NOVO TESTAMENTO QVI IN HOC OPERE BREVITER AVT FVSE EXPLICANTVR.

LOCI VETERIS TESTAMENTI.

EX GENESI.

EX EXODO.

EX LEVITICO.

EX NVMERIS.

EX DEVTERONOMIO.

EX IOSVE.

EX LIBRO IVDICVM.

EX LIBRIS REGVM.

EX LIBRIS PARALIPOMENON.

EX LIBRO TOBIÆ.

EX LIBRO IOB.

EX PSALMIS.

EX PROVERBIIS.

EX ECCLESIASTE.

Vidi

EX CANTICIS.

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

EX ISAIA.

EX IEREMIA.

EX THRENIS.

EX PROPHETIA BARVCH.

EX EZECHIELE.

EX DANIELE.

EX OSEE.

EX IOELE.

EX PROPHETIA AMOS.

EX IONA.

EX MICHÆA.

EX NAHVM.

EX HABACVC.

EX AGGÆO.

EX SOPHONIA.

EX ZACHARIA.

EX MALACHIA.

EX LIB. MACHAB.

EX NOVO TESTAMENTO AC PRIMVM.

EX EVANGELIO S. MATTHÆI.

EX EVANGELIO S. MARCI.

EX EVANGELIO S. LVCÆ.

EX EVANGELIO S. IOANNIS.

Veniet

EX ACT. APOSTOL.

EX EPISTOLIS D. PAVLI.

AC PRIMVM.

EX EPISTOLA AD ROM.

EX EPIST. AD CORINTH. I.

EX EPIST. AD CORINT. II.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

EX EPISTOLA AD PHILIPP.

EX EPISTOLA AD COLOSS.

EX EPISTOLA AD THESSAL. I.

EX EPISTOLA AD THESSAL. II.

EX EPISTOLA AD TIMOTH. I.

EX EPISTOLA AD TIMOTH. II.

EX EPISTOLA AD TIT.

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

EX EPISTOLA S. IOANNIS.

EX APOCALYPSI.

Finis Locorum S. Scripturæ Indicis.

INDEX
RERVM OBSERVANDARVM IN OPERIBVS
PETRI BLESENSIS.

A

Quo

C

E.

H.

Incestuosus

L.

N.

P.

V.

Finis Indicis Rerum Obseruandarum.

INDEX PROVERBIORVM, ALIORVMQVE VVLGARIVM DICTORVM PETRI BLESENSIS.

INDEX VOCVM BARBARARVM, VEL QVÆ BARBARÆ VIDERI POSSENT, A PETRO BLESENSI VSVRPATÆ.

A

B.

Index Vocum Barbararum.

FINIS.

PARISIIS,
Ex Typographia FRANCISCI LE COINTE.

M. DC. LXVII.

Errata.

Pagina 13. col. 1. lin. 29. patres *lege* partes. Pag. 14. col. 1. lin. 25. licet ; *l.* luet. Pag. 23. col. 1. lin. 52. quod , *l.* quid. Ibid. ad marginem , doctiores, *l.* non doctiores. P. 26. in titulo N. *l.* R. P. 27. col. 2. l. 22. aliqua *l.* aliquo. P. 32. col. 2. lin. 44. procuſtes *l.* Procruſtes. Pag. 50. col. 1. lin. 18. illius, *l.* illuc. Pag. 53. col. 1, lin. 19. indicia *l.* iudicia. Pag. 66. col. 1. lin. 27. Argutiis *l.* arguitis. Pag. 74. col. 2. l. 29. & repulſam opprob. *l.* repulſam & opprob. Pag. 87. col. 1. detendæ ſunt duæ primæ lineæ vſque ad ſi aperieris. Pag 89. ad marginem l. 9. c. 6. *l.* l. 4. c. 5. Pag. 92. col. 2. lin. 12. eis *l.* es. Pag. 106. col. 1. l. 1. fine ſuperuenies *l.* ſuperueniens. Pag. 107. col. 1. l. 20. eodem *l.* codice. Pag. 111. col. 2. lin. 9. Corinthum *l.* miſſus Corinthum. Pag. 146. col. 2. lin. 1. didicerat *l.* dedicerat. Pag. 160. lin. 6. ſollicitudinem *l.* ſollicitudinum. Pag. 162. col. 2. lin. 6. qui *l.* quæ. lin. 50. indulgentium , *l.* indigentium. Pag. 174. in margine Richardus *l.* Gaufridus. Pag. 181. col. 1. l. 19. eis *l.* ei. Pag. 184. col. 1. lin. 25. veſter *l.* noſter. Pag. 186. col. 1. lin. 5. ſibi peccauerunt *l.* ſiti potauerunt. Pag. 189. lin. 30. noſtræ *l.* veſtræ. Pag. 192. col. 1. lin. 19. ſecuras *l.* ſecurus. Pag. 193. col. 2. lin. 25. ditio *l.* dilatio. Pag. 213. col. 1. lin. 2. te *l.* ſe. Pag. 234. col. lin. 22. Glaſconenſi *l.* Glaſtonenſi. Pag. 235. col. 1. lin. vlt. fauentur *l.* fouentur. Pag. 438. col. 1. lin. 31. vndeſcelus *l.* vnum ſcelus. Pag. 466. col. 2. lin. 7. Euangelico *l.* Euangelio. Pag. 498. col. 1. lin. 7. paucos *l.* pauci. Pag. 511. col. 1. lin. 20. tanta *l.* cauta. Pag. 671. col. 1. lin. 27. vitum *l.* editum. Pag. 682. col. 1. lin. 52. 1108. *l.* 1168.

Regeſtum.

ã. ẽ. †. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq. Rr. Sſ. Tt. Vu. Xx. Yy. Zz.

Aaa. Bbb. Ccc. Ddd. Eee. Fff. Ggg. Hhh. Iii. Kkk. Lll. Mmm. Nnn. Ooo. Ppp. Qqq. Rrr. Sſſ. Ttt. Vuu. Xxx. Yyy. Zzz.

Aaaa. Bbbb. Cccc.

Omnes ſunt Terniones præter Sſſ. duernionem
& Xxx. quinternionem cum dimidio folio.

P. BLESENS
OPERA.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm